

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

Słownik biobibliograficzny

Tom 3, G-J

Digitalizacja przeprowadzona w ramach zadania „Cyfrowe zasoby dokumentacji literatury polskiej w wolnym dostępie” realizowanego przez Fundację Akademia Humanistyczna w partnerstwie z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

słownik biobibliograficzny

Wydawnictwa
Szkolne
i Pedagogiczne

G-J

tom trzeci

<http://rcin.org.pl>

1945-1995
Pięćdziesiąt lat
Wydawnictw
Szkolnych
i Pedagogicznych

Słownik **Współcześni polscy pisarze i badacze literatury** zawiera pełne i aktualne informacje dotyczące życia i twórczości około 1800 autorów, którzy rozwijali twórczość po 1918 r. w kraju i na emigracji: poetów, prozaików, dramatopisarzy, krytyków literackich i teatralnych, eseistów, reportażyistów, tłumaczy, a także historyków i teoretyków literatury.

Na każde hasło składa się:

- biogram w ujęciu faktograficznym
- zestawienie twórczości, informujące o utworach opublikowanych w postaci książek, sztukach wystawianych na scenie, widowiskach i słuchowiskach radiowych
- wykaz ważniejszych studiów, artykułów i recenzji poświęconych twórczości autora hasłowego.

Kolejny tom (litera K) ukaże się w 1995 roku.

1994 r. – Cena zł 290 000,–

**WSPÓŁCZEŚNI
POLSCY PISARZE
I BADACZE
LITERATURY**

**WSPÓŁCZEŚNI
POLSCY PISARZE
I BADACZE
LITERATURY**
słownik biobibliograficzny

opracował zespół pod redakcją
Jadwigi Czachowskiej i Alicji Szałagan

tom trzeci

G-J

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 1994

<http://rcin.org.pl>

Praca przygotowana w Instytucie Badań Literackich
Polskiej Akademii Nauk
w Pracowni Dokumentacji Literatury Współczesnej

Zespół autorski:

JADWIGA CZACHOWSKA, BEATA DOROSZ, EWA GŁĘBICKA,
ANNA HEJMAN, JULIA PITERA, ALICJA SZAŁAGAN,
BARBARA TYSZKIEWICZ, JOANNA ZAWADZKA

oraz

BARBARA WINKLOWA

Tytuł dotowany przez Ministra Edukacji Narodowej

© Copyright by Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa 1994

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1994

ISBN 83-02-05444-5 t. 1-7; ISBN 83-02-05636-7 t. 3

<http://rcin.org.pl>

G

GABRYSIEWICZ-KRZYSZTOFIKOWA

Teresa

1934-1978

Podpisywała utwory też: Teresa Gabrysiewicz.
Poetka, prozaik.

Urodzona 27 grudnia 1934 w Warszawie; córka Antoniego Gabrysiewicza, leśniczego, i Stefanii z Kuleńskich, nauczycielki. Dzieciństwo spędziła w leśniczówce Konewka pod Spalą. W czasie okupacji niemieckiej, po aresztowaniu ojca przez gestapo w 1942, przeniosła się wraz z rodziną do pobliskiej wsi Królowa Wola. Po wojnie, od 1946 mieszkała w Tomaszowie Mazowieckim. Tam uczęszczała do Liceum Ogólnokształcącego i w 1953 zdała maturę. W tym samym roku podjęła studia eksternistyczne na Uniwersytecie Warszawskim w zakresie filologii polskiej, które musiała przerwać w 1957 z powodu choroby serca. Naukę kontynuowała w Studium Bibliotekarskim w Jarocinie Wielkopolskim. Od 1953 pracowała w Tomaszowie Mazowieckim jako bibliotekarka kolejno w czytelni TPD, bibliotece Domu Harcerza oraz w Miejskiej Bibliotece Publicznej (od 1956; w 1981 Bibliotece tej nadała jej imię). Od 1962 należała do KKMP w Łodzi. W 1963 została członkiem PZPR. Debiutowała w tymże roku wierszem „Noc”, opublikowanym w tygodniku *Zarzewie* (nr 6). Następnie ogłaszała wiersze m.in. w pismach: *Nad Wartą* (1963, 1965-67), *Słowo Ludu* (1963, 1965-71, 1974-76), *Zarzewie* (1963-64, 1966-67), *Głos Młodzieży Wiejskiej* (1964-66, 1968-69), *Kultura i Życie* (1964, 1966-70), *Nadodrze* (1964-65, 1967-68), *Pomorze* (1964-71), *Odgłosy* (1974-78). W 1969 wyszła za mąż za Jerzego Krzysztofika. Brała udział w życiu kulturalnym, m.in. pełniła funkcję prezesa Klubu Literackiego w Piotrkowie Trybunalskim. W 1973 została członkiem Oddziału Łódzkiego ZLP. Była laureatką konkursów poetyckich. Zmarła 8 marca 1978 w Tomaszowie Mazowieckim.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Przedzenie jeziora*. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1966, 52 s.

Podp.: Teresa Gabrysiewicz.

2. *Ariadna 67*. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1967, 31 s. KKMP „Wiadukt” przy Zarządzie Woj. ZMW.

Podp.: Teresa Gabrysiewicz.

3. *Z pieśni Wejmuty*. [Powieść]. Łódź: WŁ 1968, 143 s.

Podp.: Teresa Gabrysiewicz.

4. *Klasówka bez odwołania*. [Powieść]. Łódź: WŁ 1972, 149 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. KKMP.

M. Sprusiński: *Falstart*. *Osnowa* 1967 lato [rec.: Przedzenie jeziora]. — E. Fornalczyk: *Wspomnienia leśniczanki*. *Osnowa* 1969 lato [rec.: Z pieśni Wejmuty]. — W. Puszczyński: *Odgłosy* 1974 nr 51/52. — T. Błażejowski: *Trzecia rocznica*. *Odgłosy* 1981 nr 15.

A.H.

GACKI Stefan Kordian

1901-1984

Krypt.: St.K.G.; stg.

Poeta.

Urodzony 3 lipca 1901 w Paryżu. Od 1906 mieszkał w Warszawie, gdzie uczęszczał do szkół. Podczas wojny polsko-bolszewickiej 1920 służył w Wojsku Polskim. Następnie studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim, w 1926 uzyskał magisterium. Debiutował w 1924 wierszem pt. „Anarchista”, opublikowanym w *Almanachu Nowej Sztuki* (nr 2), którego następnie był redaktorem (do 1926). W 1928 jako działacz związków zawodowych został wybrany na sekretarza generalnego Unii Pracowników Umysłowych i funkcję tę sprawował do 1939. Po wybuchu II wojny światowej we wrześniu 1939 przedostał się do Francji, zaciągnął się do Wojska Polskiego i brał udział w kampanii francuskiej w 1940. Po klęsce Francji ewakuował się wraz ze swoim oddziałem do Szkocji. W 1941 objął stanowisko dyrektora wydziału wschodniego Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Po wojnie pozostał w Londynie. Należał do założycieli Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. W 1952 wyjechał do Stanów Zjednoczonych i przez prawie 20 lat był komentatorem politycznym Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa; co tydzień nadawał reportaże o Ameryce. Współpracował także z nowojorskim *Nowym Dziennikiem*; w dodatku do tego pisma pt. *Tydzień Polski* ogłaszał wiersze (1974-79). Zmarł 5 grudnia 1984 w Nowym Jorku.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Przemiany*. [Wiersze]. Wwa: Księg. Ogniw 1923, 36 s.

2. *Rozmyślania*. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1965, 15 s.

3. *Rozmyślania*. Wiersze wybrane 1924-1970. Albany, New York: Sigma Press 1971, 48 s.

Wyd. bibliofilskie.

4. Rozmyślań część trzecia 1969-1975. [Wiersze]. Albany, New York: Sigma Press 1975, 61 s.

5. Bajki współczesne. [Wiersze]. Nowy Jork: Polish American Books Store 1984, 33 s.

Wybory poezji w przekł. franc.: Vibrations. Choix de poèmes 1924-1971. [Przeł.] L. Rey. Genève 1971. — Vers pour Irène et autres poèmes. [Przeł.] L. Rey. Paris 1982.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. To są niebieskie pięty, które trzeba pomalować. Odpowiedzialny kierownik główny ... Ilustr. A. Stern. Wwa: Wydawcy: ... i S. Triumph-Wojtkiewicz. Druk. „Wszeczas” [1920], 12 s.

2. F. 24. Almanach Nowej Sztuki. Red. ... Wwa: Ognio [1924], 26 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: Wiersze przychodzą same. [Rozm.] K. Wojtasik. *Tydz. Pol.*, Nowy Jork 1974 nr 179.

Pam. Lit., Londyn 1980 t. 3; 1985 t. 9. — [J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989°; wyd. nast. 1990.

S. Napierski: Poezja tzw. „Nowej Sztuki”. *Wiad Lit.* 1924 nr 11 [rec.: Przemian]. — [Rozmyślenia. 1971.] [Z. Bienkowski] zb: S.G. przypomniany. *Twórczość* 1971 nr 11; M. Święcicki: Stefan nieznan. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 42. — K. Wojtasik: Rozmyślenia. *Tydz. Pol.*, Nowy Jork 1975 nr 247 [rec.: Rozmyślań część trzecia]. — [M. Danilewicz Zielińska] mdz: Jednym tchem. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1980 nr 102. — H. Świdzińska: S.G. (Próba analizy). *Oficyna Poetów*, Londyn 1980 nr 2. — A.K. Waśkiewicz: „Nowy klasycyzm” S.K.G. W: Problemy awangardy. Kat. 1983.

B.D.

GAJCY Tadeusz

1922-1944

Pseud.: Constant; K.T.; k. top.; Karol Topornicki; Roman Oścień; Witold Orczyk.
Poeta.

Urodzony 8 lutego 1922 w Warszawie; syn Stefana Gajcego, ślusarza, i Ireny z domu Zmarzlik, akuszerki. Od 1935 uczęszczał do Gimnazjum oo. Marianów na Bielanach w Warszawie. Około 1938 zaczął pisać wiersze. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie. Kontynuował naukę w ośrodku oo. marianów, którzy, w zorganizowanej legalnie Städtische Schule für Strassenbau (Miejskiej Szkole Drogowej), prowadzili tajne kursy licealne. W tym okresie dokonał kilkunastu przekładów z poezji niemieckiej, czeskiej i z Horacego. Po zdaniu matury wiosną 1941, studiował polonistykę na podziemnym Uniwersytecie Warszawskim, gdzie poznał m.in. poetę Zdzisława Stroińskiego, z którym się zaprzyjaźnił. Pod koniec tego roku został członkiem konspiracyjnej organizacji Konfederacja Narodu. Około 1942 objął funkcję reportera w piśmie Konfederacji *Nowa Polska - Wiadomości Codzienne*. Działał w kręgu młodych twórców skupionych wokół utworzonego przez tę

organizację pisma *Sztuka i Naród* oraz tzw. Ruchu Kulturowego. Debiutował w 1942 na łamach *Sztuki i Narodu* wierszem „Wczorajszemu”, wyróżnionym III nagrodą w konkursie pisma. W tymże roku został członkiem redakcji, a w listopadzie 1943 (po śmierci poprzedniego redaktora, Andrzeja Trzebińskiego) – redaktorem *Sztuki i Narodu*; w piśmie tym drukował wiersze, fragmenty prozy, artykuły i recenzje (pod pseud.: Karol Topornicki, Roman Oścień, oraz anonimowo). Należał do AK. Współpracował z referatem literackim Biura Informacji i Propagandy AK (Podwydział Propagandy Mobilizacyjnej „Rój”). Uczestniczył w konspiracyjnych wieczorach literackich, na których przedstawiał swoje utwory. W 1942 otrzymał II nagrodę w konkursie *Biuletynu Informacyjnego* (nr 42) na marsz żołnierski za utwór pt. „Uderzenie” (podp. Witold Orczyk) oraz w 1943 II nagrodę za wiersze „Śpiew murów” i „Rapsod o Warszawie” w konkursie *Kultury Jutra* (druk anonimowy w nr 6/7 i 8/9). Brał udział wraz z Z. Stroińskim w zorganizowanej 25 maja 1943 przez Wacława Bojarskiego akcji składania kwiatów pod pomnikiem M. Kopernika w Warszawie w 400-lecie śmierci uczzonego. Jesienią 1943 zrezygnował z pracy zarobkowej (był magazynierem w szwalni konfekcji damskiej „Baśka”) oraz studiów. Wiosną 1944 uczestniczył w Kursach Prasowych Sprawozdawców Wojskowych, organizowanych przez Biuro Informacji i Propagandy AK; miał przydział do Dywizjonu Motorowego. Po wybuchu powstania warszawskiego walczył na Starym Mieście w grupie szturmowo-wypadowej por. Ryszarda (Jerzego Bondarowskiego). Zginął między 16 a 22 sierpnia 1944 (według jednej relacji 16 sierpnia razem z Z. Stroińskim w wysadzonej przez Niemców placówce przy ul. Przejazd 1/3, według innej 21 lub 22 sierpnia na terenie Arsenalu).¹

TWÓRCZOŚĆ

1. Widma. Poemat. 1. Warszawa maj [1943], 25 k. powiel. *Bibl. Szt. i Nar.*, [1]. Przedr. zob. poz. 8, 9, 12-15.

Wyd. konspir.; podp.: Karol Topornicki.
Zawartość: Widma. Poemat. — Z wierszy.

2. Misterium niedzielne. 4 widowiska z intermedium. Powst. 25 X 1943. Druk zob. poz. 8, 12, 14. Utwór odczyrywany na tajnych wieczorach literackich w Warszawie.

Adapt.: radiowa: Adapt.: K. Szner. Radio 1969, — tv: Adapt.: K. Szner. TV 1971.

3. Homer i Orchidea. Dramat w 3 aktach. Powst. 4 XII 1943. Praprem. Gdynia, T. Wybrzeże 1946. Druk zob. poz. 8, 12.

¹ Obie wersje przedstawia bez rozstrzygnięcia S. Beres m.in. w książce: *Uwięziony w śmierci*. Wwa 1992.

Utwór odczytywany na tajnych wieczorach literackich w Warszawie.
Nagroda m. Krakowa w 1946.

4. Do potomnego. [Poemat]. Powst. 1944. Druk zob. poz. 8-16. TV 1980.

Tytuł pierwotny: O sobie samym do potomnego.

5. Grom powszedni. [Wiersze]. Pozn.: Bibl. Poetycka 1937 [właśc.: Wwa 1944], 31 s. powiel. Z *Bibl. Szt. i Nar.*, 3. Przedr. zob. poz. 8, 14. Wyd. konspir.; podp.: Karol Topornicki.

6. O wawrzyn. [Odczyt]. Powst. 1944. Druk zob. poz. 12.

Odczyt nt. poezji dwudziestolecia międzywojennego wygl. w 1944 na tajnym zebraniu literackim w Warszawie.

7. Trzy śmierci. [Powieść]. Powst. 1944. Druk fragm. *Szt. i Nar.* 1944 nr 16 s. 7-10. Przedr. zob. poz. 12.

Druk anonim.

8. Utwory zebrane. Poezje i dramat „Homer i Orchidea”. Wwa: Pax 1952, 242 s.

Zawartość: Do potomnego [poz. 4]; Widma [poz. 1]; Z wierszy: Grom powszedni [poz. 5]; Z wierszy: Misterium niedzielne [poz. 2]; Homer i Orchidea [poz. 3].

9. Utwory wybrane. Wiersze, poematy, proza. Przygot. oraz wstępem i posł. opatrzył L.M. Bartelski. Kr.: WL 1968, 263 s.

Zawartość: Wiersze. — Poematy: Z dna; Widma [poz. 1]; Do potomnego [poz. 4]. — Proza: Twarzą w noc (fragment opowiadania). Cena.

10. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: M.L. Bartelski. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. [Wwa:] LSW 1969, 130 s.

Zawartość: Wiersze. — Poemat: Do potomnego [poz. 4].

11. [Wybór poezji]. Wwa: Czyt. 1971, 127 s.

Zawiera m.in. Do potomnego [poz. 4].

12. Pisma, Juwenilia — przekłady — wiersze — poematy — dramat — krytyka i publicystyka literacka — varia. Przygot. oraz wstępem i posł. opatrzył L.M. Bartelski. Kr.: WL 1980, 563 s.

Zawartość: Juwenilia [wiersze]. — Przekłady [wierszy autorów]: F.L. Čelakovský, S. George, H. Heine, Horacy, D. von Liliencron, T. Storm. — Wiersze. — Poematy: Z dna [poz. 9]; Widma [poz. 1]; Misterium niedzielne [poz. 2]; Do potomnego [poz. 4]. — Dramat: Homer i Orchidea. (Dramat w 3 aktach) [poz. 3]. — Proza: Twarzą w noc. (Fragment opowiadania); Paweł; Cena; Trzy śmierci. (Początek powieści) [poz. 7]. — Krytyka i publicystyka literacka: Poezja o nucie dostojnej [dot. K.K. Baczyńskiego]; Nowy tomik [dot. T. Borowski; Gdziekolwiek ziemia!; Już nie potrzebujemy; Przez pryzmat metafory [dot. poezji Z. Stroińskiego]; Znamienny tomik [dot. R. Bratny; Pogarda!; O wawrzyn; Historia i czyn. — Varia: Curriculum vitae; Pytanie; Rebus; Zwierzę ludzkie; Zebra; Droga życia. — Niebo w płomieniach [o powieści J. Parandowskiego]. — [Wiersze].

13. Poezje wybrane. (II). Wybór i wstęp: Z. Bienkowski. Wwa: LSW [1990], 131 s.

Zawiera m.in.: Widma [poz. 1]; Do potomnego [poz. 4].

14. Do potomnego. [Wybór wierszy]. Wybrała i wstępem poprzedziła G. Gronczewska. Wwa: Anagram 1992, 205 s.

Zawiera m.in. poematy: Z dna [poz. 9]; Widma [poz. 1]; Do potomnego [poz. 4].

15. Dotknięty ogniem. [Wybór wierszy; wyd. łącznie ze szkicem:] B. Maj: Biały chłopiec. O poezji Tadeusza Gajcego. Kr.: OL 1992, 344 s.

Zawiera na s. 3-110 wiersze T.G. w cyklach: Z tomu „Wiersze pośmiertne”; Z tomu „Widma” [poz. 1]; Z wierszy rozproszonych: Nowo narodzonemu; Z tomu „Grom powszedni”; Z poematów: Do potomnego [poz. 4].

16. Wybór poezji. Misterium niedzielne. Oprac. [i wstęp] S. Beres. Wr., Kr.: Ossol. 1992, CXXXI, 223 s. *BN I*, 283.

Zawartość: Juwenilia. — Wiersze niewymierne. — Widma [poz. 1]. — Misterium niedzielne [poz. 2]. — Grom powszedni [poz. 5]. — Wiersze rozproszone: [tu m.in. poematy:] Z dna [poz. 9]; Do potomnego [poz. 4].

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska). — PSB (J. Krzyżanowski). — LP (E. Zuberbier).

[Widma.] K. Winkler] A. Augustowski: Żyjemy w trudnym śnie. *Szt. i Nar.* 1943 nr 9/10, przedr. w: Konspiracyjna publicystyka literacka. Kr. 1973; [J. Zagórski] B. Łuski: Ryzykowna droga poety. *Szt. i Nar.* 1943 nr 9/10; [J. Zagórski:] Trzy debiuty poetyckie. *Kult. Jutra* 1943 nr 8/9; [R. Bratny] Bratny *Dziwigary* 1944 nr 1, przedr. w: Konspiracyjna publicystyka literacka. Kr. 1973. — [T. Soltan:] Rachunek tragicznej młodości. (Nad „Gromem powszednim” K. Topornickiego). *Szt. i Nar.* 1944 [nr 16]. — [Homer i Orchidea:] T. Peiper. *Odrodzenie* 1947 nr 9; M. Wójciewicz. *Meander* 1947 nr 6. — J. Woźniakowski: Jak rzeźba w pół złamana. *Tyg. Powsz.* 1952 nr 33. — Z. Jastrzębski: Poezja buntu i cierpienia. *Dziś i Jutro* 1953 nr 38, przedr. w tegoż. *Bez wieńca i togi*. Wwa 1967. — T. Lubiński: G. i jego sztuka. *Dialog* 1959 nr 11. — L.M. Bartelski: Sztuka odwanych. (O twórczości T.G.). *Twórczość* 1961 nr 3. — L.M. Bartelski: Genealogia ocalonych. Kr. 1963, passim; toż w wyd. nast. m.in. [wyd. 4] 1985. — J. Kwiatkowski: Ciemny dialog. W tegoż: Klucze do wyobraźni. Wwa 1964, wyd. 2 poszerz. Kr. 1973. — Z. Jastrzębski: Twórczość dramatyczna „dramatycznego pokolenia”. *Rocz. Hum.* 1965 z. 1 [m.in. dot.: Homer i Orchidea]. — L.M. Bartelski: Z dna wojny. W tegoż: W kręgu bliskich. Kr. 1967. — A. Gronczewska. *Tyg. Kult.* 1967 nr 28, przedr. w: Czytamy wiersze. Wyd. 2. Wwa 1973 [dot. wiersza: Wczorajsze]. — Z. Jastrzębski: „Pójdziemy wolno nad groby zagubionych Homerów”. W tegoż: *Bez wieńca i togi*. Wwa 1967. — E. Suliborska-Rymkiewicz: T.G. czyli próba przezwyciężenia katastrofizmu. *Pr. Polonist.* Ser. 23: 1967. — T. Burek: Kim był G.? *Odra* 1969 nr 2. — Z. Jastrzębski: Literatura pokolenia wojennego wobec dwudziestolecia. Wwa 1969, passim. — Z. Jerzyca: Nad krawędzią jawy. *Kultura* 1969 nr 36, przedr. w tegoż: *Wędrowka w sławie*. Wwa 1988. — J. Łukasiewicz: T.G. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 10. — K. Metrak: W czasie przeszłym dokonany. *Mies. Lit.* 1969 nr 5. — J. Dudek: T.G. *Ruch Lit.* 1970 nr 1. — W.P. Szymański: „Podwojony sam sobie jestem”. (O poezji T.G.). *Rocz. Hum.* 1971 nr 1. — M. Plachecki: T.G., śmierć. *Literatura* 1972 nr 33. — M. Piwińska: Legenda romantyczna i szydery. Wwa 1973, passim. — W.P. Szymański: Przerwana młodość. (Poezja T.G.). W tegoż: Neosymbolizm. Kr. 1973. — L.M. Bartelski: Los strzelca „Topora”. Wy: Sylwetki polskich pisarzy współczesnych. Wwa 1975. — P. Dybel: Ujarzmienie śmierci. (Sen w poezji K.K. Baczyńskiego i T.G.). *Poezja* 1975 nr 10. — B. Drozdowski: Wychylił za każde słowo. (O poezji miło-

snej K.K. Baczyńskiego i T.G.). W teżej: O poezji. Wwa 1977. — E.L. Dusza: Chłopiec z Alei Sierpniowych. *Dz. Pol. i Dz. Zol.*, Londyn 1975 nr 233, przekł. ang.: Boy from August Boulevard. Przel. H.M. Fedorowicz. W teżej: Poets of Warsaw aflame. Madison [USA] 1977. — K. Greła: „Bowiemi nie spona, dopóki leca”. *Poezja* 1977 nr 11, przedr. w teżej: Kształt słowa. Wwa 1986. — A. Groncowski: Testamenty: Gwiazda załobna. *Poezja* 1977 nr 11, przedr. w teżej: Inicjały i testamenty. Wwa 1984. Wojna bez końca. Wwa 1992. — B. Maj: „Badający uparcie ciemność”. *Twórczość T.G.* Wteż 1977 nr 8. — B. Maj: Pogodne misterium o zagładzie. (O „Misterium niedzielnym” T.G.). *Ruch Lit.* 1977 nr 3. — A. Mrozowska: Mit pełni. (Szkic o poezji T.G.). *Litteraria* 1977 z IV. — W gałązce dymu, w ognia blasku ... Wspomnienia o W. Bojarskim, ... Onufrym Bronisławie Kopczyńskim, Wojciechu Menciu, Zdzisławie Strońskim, Andrzeju Trzebińskim. Zebrał i oprac.: J. Szczyпка. Wwa 1977 [tu o T.G. we wspomnieniach autorów: N. Bojarski, A. Łapicki, S. Marczak-Oborski, J. Radzymińska, T. Sołtan, J. Zagórski, oraz passim]. — W.A. Dudzik: „Śmiech dziwaczności”. (O groteskach pokolenia dramatycznego). *Polonistyka* 1980 nr 1 [m.in. o T.G.]. — M. Krassowski: Apokalipsa – sen – historia. (O T.G.). W teżej: Granice sensu. Wwa 1980. — M.G. Levine: T.G. and K.K. Baczyński. (History's victims). W teżej: Contemporary Polish poetry 1925-1975. Boston 1980. — S. Stabro: Poeta międzyepoki. *Kultura* 1981 nr 31, przedr. w teżej: Poeta odrzucony. Kr. 1989. — A. Urbański: Groteska bardzo smutna ... *Literatura* 1981 nr 35. — B. Maj: Wstęp do G. *Pismo* 1981 nr 5/6. — A. Tauber-Ziółkowski: „Siwa młodość”. (Portret T.G.). W: *Portrety twórców „Sztuki i Narodu”*. Wwa 1983. — J. Adamski: Witkacy i G. W teżej: Upadek humanizmu. Wwa 1986. — J. Adamski: „Homer i Orehidea”. T.G. i dlaczego ten utwór jest taki, jaki jest? W: *Dramat polski XIX i XX wieku*. Lubl. 1987. — T. Sołtan: Narodziny misterium. W teżej: Z rachunków mego pokolenia. Wwa 1988. — J. Łukasiewicz: „Widma” – psychoanaliza. W teżej: Oko poematu. Wr. 1991. — S. Beres: Uwieszony w śmierci. O twórczości Tadeusza Gajcego. Wwa: Wydawn. PEN 1992, 197 s. — B. Maj: Biały chłopiec. O poezji Tadeusza Gajcego. Kr.: OL 1992, 344 s. [wyd. łącznie z: T. Gajcy: *Dotknięty ogniem*]. — S. Beres: Język niedojrzałości. Juwenilia T.G. *Integracje* 1993 nr 29.

A.Sz.

GALIŃSKI Adam

zob. STOLARZEWICZ Ludwik

GALIS Adam

1906-1988

Pseud.: a.g.; A.G.; (A.G.); A.Gs.; A.G-s.; Adam; Adams G.; adg; Alfa; (g.); G; (G.); K; L.K.; (L.K.); L.K – ski; Lucjan Kaszyński; ms.
Publicysta, tłumacz, krytyk literacki, poeta.

Urodzony 14 marca 1906 w Warszawie; syn Hermana Galisa, robotnika w fabryce kapeluszy, i Cecylii z domu Jacobson, gorseciarki. Do szkoły uczęszczał w Lublinie, a następnie w Brześciu nad Bugiem. Był uczestnikiem kół samokształceniowych o charakterze wolnomyslicyjskim i klubów Lubelskiej Spółdzielni Spożywców. Po zdaniu matury w Gimnazjum im. P. Lewickiego w Brześciu nad Bugiem w 1924 zaczął studiować prawo na Uniwersytecie Warszawskim (studiów nie ukończył z powodu trudnych warunków materialnych). Jednocześnie pracował zarobkowo w Lublinie, najpierw jako uczeń zecera w drukarni Placów-

ka Lubelska, potem jako korektor i sprawozdawca w dzienniku *Ziemia Lubelska*. Debiutował w 1924 wierszem „Modlitwa”, opublikowanym w czasopiśmie *Twórczość Młodej Polski* (nr 5; druk w art. K.G. właśc. K. Gajewskiego: Twórczość najszerszych mas). W 1925/26 był sekretarzem redakcji *Ziemi Lubelskiej*. Od 1927 publikował wiersze i prozę w dodatku literackim warszawskiego tygodnika *Głos Prawdy*. W 1927 opuścił Lublin i przeniósł się na stałe do Warszawy, gdzie w 1929-30 pracował w redakcji dzienników *Głos Prawdy* i *Polska Zbrojna*; w pismach tych, a także w *Gazecie Polskiej* zamieszczał wiersze, prozę i artykuły dotyczące literatury. W 1930-32 zajmował się dorywczo udzielaniem korepetycji. W tym okresie otrzymał dwukrotnie stypendium Wydziału Kultury i Sztuki Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Od 1932 był współpracownikiem, a następnie sekretarzem redakcji *Tygodnika Ilustrowanego* (tu w 1933 cykl artykułów pt. „Wśród zagadnień życia umysłowego”) oraz redaktorem miesięcznika *Naokoło świata* (1935). W 1933 został przyjęty do ZZLP. Od 1934 współpracował z Polskim Radiem jako reporter, sprawozdawca, felietonista i krytyk literacki. Po wybuchu II wojny światowej udał się do Lwowa. Po zajęciu Lwowa przez ZSRR pracował w Komisariacie Leśnictwa we Lwowie, potem w Kijowie, a następnie jako tłumacz i młodszy pracownik naukowy na wydziale botaniki i w pracowni mykologii technicznej w Akademii Nauk Ukraińskiej SRR. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej był ewakuowany wraz z grupą pracowników Akademii do Uzbekistanu i skierowany do Uzbekkiej Akademii Nauk w Taszkencie. W lutym 1942 został aresztowany i skazany na dwa lata więzienia. Po odbyciu wyroku, w 1944 został przyjęty do Związku Patriotów Polskich oddział w Taszkencie i pełnił funkcję instruktora kulturalno-oświatowego, nauczyciela języka polskiego w szkole dla dzieci polskich i organizatora biblioteki polskiej. W 1945/46 przebywał w Moskwie na kursie nauczycielskim języka polskiego. Współpracował jako dziennikarz z prasą radziecką i polską, m.in. z *Wolną Polską*. Był lektorem w polskiej redakcji radia moskiewskiego. Od 1946 należał do PPR (od 1948 do PZPR). W maju 1947 powrócił do Warszawy. W 1947-55 pracował w Polskim Radiu, początkowo w charakterze sprawozdawcy politycznego, następnie jako kierownik redakcji literatury rosyjskiej i radzieckiej. W sierpniu 1955 został redaktorem naczelnym miesięcznika *Światlica*. Artykuły, recenzje oraz przekłady z literatury rosyjskiej i radzieckiej publikował m.in. w czasopismach *Przyjaźń* (1947-53, 1956), *Nowa Kultura* (1951-55), *Współczesność* (1964-68), *Miesięcznik Literacki* (1967-72), *Polityka* (1967-

-77). W 1979 otrzymał Dyplom Ministra Kultury ZSRR. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972). Zmarł 6 października 1988 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bryty. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1933, 78 s.
2. Tak pracuje Zabrze-Wschód. Reportaż-kronika z życia przodującej kopalni i jej załogi. Październik-listopad 1948. Oprac. lit. ... Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 79 s.

3. Opowieść o górniku Janie Chodeli. [Poemat]. Wwa: KiW 1950, 22 s.

4. Wśród bohaterów literatury radzieckiej. [Wwa]: TWP; Red. Odczytów 1953, 26 s., powiel.

5. Samorząd robotniczy w Jugosławii. [Współaut.:] J. Siwek. Wwa: Wydawn. Związkowe 1957, 48 s.

6. Osiemnaście dni Aleksandra Błoka w Warszawie. Wwa: Czyt. 1977, 228 s.

7. Poszukiwacz prawdziwej rozmowy. Wwa: Czyt. 1977, 304 s.

Zawartość: cz. 1. Pamięć i wspomnienia; cz. 2. Rozmowy o Wyspiańskim; cz. 3. Z notatek o podróży literackiej do ZSRR.

8. Gdziekolwiek człowiek stoi. Wiersze z różnych lat. Wwa: Czyt. 1983, 131 s.

Zawiera cykle: Gdziekolwiek człowiek stoi; Lask; Powrót na halę Boracza; Cma wodna nad Dunajcem, — nadto przekłady z ros.

Przekłady i adaptacje

1. M.K. Rawlings: Rocznik. Powieść. Wwa: Księg. Lit. 1938 [właśc. 1939], 445 s. Wyd. nast.: Wwa: Książka 1947, wyd. 2 [!] tamże 1947; wyd. 3 przejr. i popraw. Wwa: KiW 1950; wyd. 2 [!] Wwa: NK 1959; tamże: wyd. 5 1984, wyd. 3 [!] 1988.

2. G. Linkow: Wojna na tyłach wroga. Wwa: Prasa Wojsk. 1948, 292 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 3 [!] 1949, wyd. 4 1950.

3. L. Sławin: Interwencja. Sztuka w 4 aktach. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 95 s.

4. W. Wiszniewski: Niezapomniany rok 1919. Sztuka w 3 aktach z prologiem i epilogiem. Przeł.: M. Wisłowska i ... Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 125 s.

5. A. Stiepanow: Port Artur. Powieść historyczna. T. 1-3. Wwa: Prasa Wojsk. 1950-1951, 631 s. Wyd. nast.: Wwa: MON 1953, wyd. tamże: wyd. 2 1954; wyd. 3 1956; wyd. 4 1960.

6. W. Iwanow: Parchomienko. Powieść. Wwa: MON 1953, 672 s. Wyd. 2 t. 1-2 tamże 1953.

7. A. Jakobson: Wilk i jelen. Bajka filmowa. Wwa: FAW 1954 [właśc. 1955], [12] s.

8. O. Małcew: Tragedia jugosłowiańska. [Powieść]. Przedm.: S. Brodzki. Wwa: MON 1954, 476 s.

9. W. Dychawiczny, M. Słobodski: Gdzie ta ulica, gdzie ten dom? Wodewil w 3 aktach z muz. B. Mokrousova. Przeł.: M. Wisłowska, ..., S. Średnicki. Uwagi insc. oprac. J. Rakowiecki. Dekoracje i kostiumy projektował R. Nowicki. Wwa: Czyt. 1955, 170 s.

10. W. Lidin: Grób nieznanego żołnierza. [Powieść]. Wwa: PIW 1957, 271 s.

11. M. Czukowski: Pod niebem Bałtyku. [Powieść]. Wwa: MON 1958, 577 s.

12. W. Hauff: Opowieść o kalifie bocianie i inne baśnie. Wwa: NK 1958, 109 s. Wyd. nast. pt. Kalif bocian i inne baśnie, tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1987.

Wyd. osob. baśni: Kalif bocian. Wwa: KAW 1983, 30 s.

13. J. Olesza: Zawiść. Cz. 1. *Polityka* 1958 nr 31-35. Wyd. osob. Wwa: PIW 1959, 195 s.

14. L. Saweliew: Zamieć. (Sztuka w 1 akcie). *Teatr Lud.* 1958 nr 5/6 s. 239-250.

15. A. Bielajew: Wyspa zaginionych okrętów. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1960, 248 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964; wyd. 3 1969; wyd. 4 1977.

16. A. Gromowa: Przyczajone miasto. [Powieść]. Wiersze przeł. S. Średnicki. Wwa: Czyt. 1960, 458 s.

17. W. Katajew: Zimowy wiatr. [Powieść]. Wwa: Iskry 1961, 340 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963; wyd. 3 1966; wyd. 4 1968.

Tom 3 cyklu: Fale Morza Czarnego. Tom 1 pt. Samotny biały żagiel.

18. L. Szejnin: Notatki sędziego śledczego. [Opowiadania]. Przeł.: ..., I. Szenfeld. Wwa: Czyt. 1961, 282 s.

19. G. Gor: Gość z kosmosu. *Expr. Wiecz.* 1962 nr 231-261. Wyd. osob. pt. Przybysz z kosmosu. Powieść fantastyczna. Wwa: Czyt. 1963, 223 s.

20. A. Winogradow: Opowieść o braciach Turgeniew. Wwa: PIW 1962, 400 s.

21. A. Gromowa, W. Komarow: Na tropie tajemnicy. [Powieść]. *Gaz. Pozn.* 1962 nr 78-146. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1963, 288 s. Wyd. nast. tamże 1965.

22. N. Tichonow: Turkusowy pułkownik. [Opowiadania]. Wybór: Z. Fedeki. Wwa: Iskry 1964, 302 s.

23. L. Pierwomajski: Gorzki miód. [Powieść]. Wwa: PIW 1965, 558 s.

24. W. Szklowski: Ze wspomnień. Wwa: PIW 1965, 337 s.

Wiersze w przekładach różnych tłumaczy.

25. J. Tynianow: Woskowa persona i inne opowiadania. Przel.: ..., Z. Fedeki, T. Mongird. Wwa: Czyt. 1966, 306 s. Wyd. nast. tamże 1978.

26. A. Koni: Ze wspomnień prawnika. Przel.: Z. Braude, ... Wstęp ... Wwa: Czyt. 1967, 406 s.

27. A. Błok: Ostatnie dni caratu. [Esej]. Wstęp ... Wwa: Czyt. 1968, 138 s. Wyd. nast. tamże 1977.

28. A. Mariengof: Romans z przyjaciółmi. I. Szejder: Spotkanie z Jesieninem. Wwa: PIW 1968, 218 s.

29. L. Rajsner: Kartki z minionych dni. [Wspomnienia]. Wwa: Czyt. 1968, 429 s.

30. L. Leonow: Zapiski Kowiakina. [Powieść]. Wwa: PIW 1969, 109 s.

31. M. Zoszczenko: Opowiadania o Leninie. Wwa: NK 1970, 74 s.

32. O. Berdnyk: Puchar Amrity. Powieść fantastyczna. Wwa: Pax 1971, 239 s.

33. L. Pierwomajski: Czarny Bród. [Opowiadanie]. Wwa: PIW 1971, 91 s.

34. R. Fraerman, P. Zajkin: Pod żaglami korwety „Diana”. [Powieść]. Wwa: NK 1972, 549 s.

35. W. Herzfelde: Barwinek czyli Niezwykłe przygody i doświadczenia wesołego sieroty. Przedm.: W. Szewczyk. Pozn.: WP 1972, 262 s.

36. I. Efimow: Wysoko na dachu. [Powieść]. Wwa: KAW 1976, 115 s.

37. A. Konczalowski, A. Tarkowski: Rublow. Nowela filmowa. Kr.: WL 1976, 187 s.

38. I. Efimow: Gra wojenna. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1977, 123 s.

39. S. Eizenstein: M M M. [Scenariusz komedii filmowej]. *Kino* 1980 nr 4 s. 26-36.

40. J. Olesza: Pestka wiśni. Wybór prozy. Przel. i posł. ... Wybór: J. Szymak-Reiferowa. Kr.: WL 1984, 265 s.

41. A. Błok: Odwet. [Wiersze]. Wwa: PIW 1989, 82 s.

Prace redakcyjne

1. Aktualne zagadnienia literatury radzieckiej. Materiały i informacje. Oprac. [i wybór przekładów z ros.] ... Wwa: TPR 1963, 71 s.

2. Literatura bursztynowego wybrzeża. Oprac. część łotewska: M. Warneńska, część estońska: ... Wwa: TPR 1962, 96 s.

3. Podróże w głąb czasu. Antologia radzieckiego reportażu literackiego. [Przekł. z języków narodów radzieckich]. Oprac. ... Wwa: KiW 1968, 663 s.

4. Opowiadania o Leninie. Wybór ... Wwa: Iskry 1970 [właśc. 1969], 203 s.

5. Ze wspomnień o Leninie. Wybrał ... Wwa: PIW 1970, 283 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956. — A. Galis: Wyznanie tłumacza. *Lit. na Świecie* 1972 nr 11; Przywoływanie pamięci. *Przekrój* 1986 nr 2127.

SWPP 1.

S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1933 nr 16 [rec.: Bryly]. — A. Drawicz: A.G. jako tłumacz. *Lit. na Świecie* 1972 nr 11. — [Błok w Warszawie.] J. Iwaszkiewicz: Błok w Warszawie. *Twórczość* 1977 nr 7; F. Nieuważny: O pozytywne szperania w archiwach. *Nowe Książ.* 1977 nr 17; T. Syga: Dwie Warszawy Aleksandra Błoka. *Stolica* 1977 nr 23; T. Syga: Błok, Polska i Polacy. *Tamże* 1977 nr 24. — S. Zieliński: Fragmenty dawnego krajoobrazu. *Nowe Książ.* 1978 nr 7. [rec.: Poszukiwacz prawdziwej rozmowy.] — B. Białokozowicz: A.G. i jego droga do literatury rosyjskiej i radzieckiej. *Slav. Orient* 1988 nr 1. J.Z.

GAŁA Henryk ur. 1938

Pseud.: Adam Prywer, Adela Drozdowicz; Andrzej Jasion; H.A. Gasz.; H.G.; Henryk Rudy; Jan Baldrian.
Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 23 maja 1938 w Zalesiu pod Gostyniem; syn Jana Gały, krawca, i Aleksandry z Westfalowiczów, nauczycielki. Uczęszczał od 1951 do Gimnazjum oo. Salezjanów w Ostrzeszowie, a w 1954-55 do Liceum Ogólnokształcącego w Gostyniu. Następnie studiował na Uniwersytecie Wrocławskim początkowo w 1956-59 chemię, a w 1959-65 filozofię (w 1972 otrzymał magisterium). W 1957-61 był członkiem Wrocławskiej Grupy Artystycznej „Dlaczego Nie”. Debiutował w 1958 wierszem pt. „Wieczór”, opublikowanym we *Wrocławskim Tygodniku Katolików* (nr 6). W 1959-61 prowadził, założony wspólnie z Jerzym Jankowskim, teatr Człowiek XX. Należał do kręgu współpracowników Orientacji Poetyckiej „Hybrydy” (1960-71). Był kierownikiem artystyczno-programowym Klubu Studenckiego „Pałacyk” we Wrocławiu. Pisał scenariusze widowisk plenerowych i montaż dla zespołów amatorskich. Związany był z wrocławskim ośrodkiem KKMP. W 1967 został członkiem ZLP. Od 1968 należał do PZPR. W 1971-76 współpracował z Rozgłośnia Polskiego Radia we Wrocławiu jako autor felietonów i recenzji literackich. W 1972 został prezesem Oddziału Dolnośląskiego Stowarzyszenia Marynistów Polskich. W 1972-76 był kierownikiem literackim w Państwowej Operze we Wrocławiu. W tym czasie (1974-75) był członkiem redakcji *Gazety Robotniczej*. W 1976 przeniósł się do Łomży, gdzie do 1981 pracował jako wicedyrektor Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego i Biblioteki Wojewódzkiej. W 1977 został prezesem Łomżyńskiego Towarzystwa Muzycznego. W 1981-87 był członkiem zespołu redakcyjnego tygodnika *Kontakty*, tu zamieszczał m.in.

cykl felietonów pt. „Listy zza rzeki” (1983-87) oraz recenzje literackie i plastyczne (podp. Andrzej Jasion). W 1985 rozpoczął współpracę z *Nowymi Książkami*. W 1987 objął funkcję dyrektora naczelnego i artystycznego Teatru Lalek w Łomży. W 1993 założył Agencję Sztuki AST, mającą promować literaturę, plastykę, muzykę i teatr. Mieszka w Drozdowie pod Łomżą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nadmiar. [Jednoaktówka]. Praprem. Wr., Studencki T. Kalambur 1959.

2. Żywoć Rudego. [Poemat teatralny]. Praprem. Wr., T. Człowiek XX 1961. [Inf. autora]. Por. poz. 3.

3. Żywoć Rudego. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1962, 61 s. Przedr. zob. poz. 9. Por. poz. 2.

4. Głosy do cienia. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1965, 38 s.

5. Rozkuwanie ziemi. [Wiersze]. Kr.: WL 1965, 33 s.

Zawiera cykle: Księżyc w szkielecie wieloryba ...; Teatr.

6. Klęska zielonego rowu. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1969, 61 s.

Zawiera cykle: Momenty statyczne; To ty?; Dwa głosy (teatry drugie); Do ...

7. Biały blues. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1972, 73 s. Zawiera cykle: Epizod z Horacym; Biały blues; Epizod z Judaszem; Pięć dni morza; Epizod postanowienia pewności i pytania.

8. Róża wiatrów. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1973.

Inf.: *Now. Teatr*. 1973 nr 3.

Adapt. w przekł. ros. jako sztuka lalkowa w 2 częściach: *Wyst. Kazań, Państw. Kazański T. Lalek 1988* (inf. autora).

9. Próby ognia. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1974, 212 s.

Zawiera cykle: Imię; Barbarzyństwo; Żywoć Rudego [poz. 3]; Próby autodafé; Dialogi; Głosy do cienia; Fragmenty domu; Zheblowanie litanii; Akademia poetów, — z poz. 7; Epizod z Judaszem; Biały blues; Pięć dni morza; Epizod z Horacym.

10. Tamango. [Opera w dwu częściach]. Libretto wg P. Mériemée ... Muz.: T. Natanson. Wyst. Wr., Opera 1975.

11. Księstwo Narwiańskie. [Wiersze]. Wwa: LSW 1983, 96 s.

Zawiera cykle: Tylko; Poza nawiasem; Jak się nazywa; Fragmenty domu (1957-1967) [poz. 9]; Nowe fragmenty domu; Horoskopy; Księstwo narwiańskie; Wiersze z Polski.

12. Piąta strona świata. [Powieść]. Wwa: LSW 1987, 280 s.

Podp.: Adam Prywer.

13. Wyjedźmy za miasto, tato. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1988, 343 s.

Podp.: Adela Drozdowicz.

14. Sto albo więcej przygód Furki Purki i jego przyjaciół. Łomża, Łomżyńskie Tow. Muzyczne 1987. Wyd. nast. Inst. K. i A. Eckert Fundacji Muzyki i Dziecko. Bazylea 1989.

Inf. autora. Podp.: H.A. Gasz.

15. Pomarańczowy zeszyt. Wiersze młodzieńcze. Wrocław 1956-1958. Łomża: Wyd. Miej. Dom Kultury [1988], 34 s.

16. Akademia poetów. [Wiersze]. Wwa: LSW, Łomża: Dom Środowisk Twórczych [1991], 102 s.

Przekłady i adaptacje

1. Czarodziej szmaragdowego Grodu. Muz.: W. Lebediew. Libretto: B. Roszczyn, W. Ufland. Przeł.: [...], J. Kwosik. [Opera dla dzieci]. Wyst. Wr., Opera 1974.

Przekł. podp.: Jan Baldrian, Jonas Wik.

2. I. Zinnurov: Oczy węża. [Sztuka lalkowa]. Wyst. Łomża, T. Lalek 1988.

Przekł. podp.: Jan Baldrian.

3. Jasełka kurpiowskie. [Adapt. widowiska dla teatru lalek]. Wyst. Łomża, T. Lalek 1989.

Praca redakcyjna

1. „Rysopisy”. Almanach poetycki Łomżyńskiego Klubu Literackiego. [Wybór i oprac.] ... Łomża: [b.w.] 1979, 80 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

F. Przybylak. *Odra* 1963 nr 1 [rec.: Żywoć Rudego]. — J. Łukasiewicz: Dwa tomiki wrocławskie. *Odra* 1965 nr 7/8 [rec.: Rozkuwanie ziemi]. — B.S. Kunda: Rudy rozkuwa ziemię. *Agora* 1967 nr 18. — M. Orski: Blues Galy. *Odra* 1972 nr 7/8 [rec.: Biały blues]. — B.S. Kunda: Dom i światło. *Poezja* 1973 nr 5. — E. Przyborowska: „Materia źle zapisana ...”. *Nowy Wyrzaz* 1975 nr 2.

J.Z.

GAŁAJ Julian
1908-1986

Pseud.: J.G.; Jul-Jan.

Powieściopisarz, dziennikarz.

Urodzony 19 listopada 1908 we wsi Mystkowice pod Łowiczem w rodzinie chłopskiej; syn Michała Gałaja i Marii z Bończaków. W 1920-29 uczył się w gimnazjum w Łowiczu. Następnie w 1930-32 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim. W czasie studiów, w 1931 wstąpił do KPP. Aresztowany w 1932 za działalność polityczną, po pół roku został zwolniony z więzienia z obowiązkiem stałego meldowania się policji. Zamieszkał w Mystkowicach i pracował w gospodarstwie ojca; nadal utrzymywał kontakt z działaczami komunistycznymi. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką, pisząc pierwsze utwory powieściowe, m.in. „Podzwonne”. W 1936 wytoczono mu proces o przy-

należność do KPP i skazano na dwa lata więzienia oraz utratę praw obywatelskich na pięć lat; dzięki amnestii kary nie odbywał. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Mystkowicach, utrzymując się z koszykarstwa. Po wojnie pracował w urzędzie propagandy starostwa powiatowego w Łowiczu, gdzie początkowo mieszkał. Następnie przeniósł się do Warszawy i w 1947-53 pracował w dziale audycji dla wsi w Polskim Radiu. Kontynuował twórczość literacką, publikując utwory m.in. w czasopismach *Chłopska Droga* (1946-49), *Nowa Wieś* (1948-49). W 1949 został członkiem ZLP. W 1954-1959 był członkiem redakcji miesięcznika *Praca Świełticowa*, następnie do 1961 współpracował z czasopiśmie *Orka*. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1956). Zmarł 30 maja 1986 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Mystkowice, wioska mała ...* [Powieść autobiograficzna]. Powst. cz. 1-3 1934-1939.

Cz. 1. Paweł Łękis. Bydgoszcz: Książka 1946, 224 s.

Cz. 2. Kameleony. Łódź: Książka 1946, 400 s.

Cz. 3. Krystalizacje. Łódź: Książka 1946, 292 s.

Cz. 4. Wojna. Wwa: Książka 1949, 273 s.

Wyd. łączne cz. 1-4 jako wyd. 2 popraw. Wwa: KiW 1950, 472 + 405 s.

Cz. 5. Przełomy. Wwa: LSW 1961, 243 s.

2. *Kosa. Opowieść o partyzantce*. Wwa: KiW 1949.

Podp. Jul-Jan.

3. *W rodzinie Lebiódów. Powieść*. Radio 1947-1948. Wyd. Wwa: KiW 1950, 227 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1951, wyd. 3 1952, wyd. 4 1953.

Nagroda w konkursie polskiej książki rolniczej i leśnej na Słowiańskiej Wystawie Rolniczej w Pradze w 1948.

Adapt. scen. fragm. W drodze. Adapt. W. Jarmul. *Scena Świeł.* 1951 nr 3.

Przekł. czes.: Rodina Lebedů. [Przet.] H. Teigová. Praha 1951.

4. *Czarnostów*. [Reportaż]. Wwa: KiW 1951, 34 s.

O spółdzielni produkcyjnej w Czarnostowie.

5. *Przedpole. Opowieść*. Radio 1952-1953. Wyd. Wwa: Czyt. 1954, 146 s.

6. *Antypka. Powieść*. Wwa: LSW 1960, 306 s.

7. *Koleiny. Powieść*. [Wwa:] LSW 1967, 497 s.

8. *Kibice mimo woli. Opowieść nie ...* współczesna. Wwa: PIW 1973, 230 s.

9. *Wieże nad miastem*. [Powieść]. Wwa: LSW 1979, 380 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PP (J. Kaczyńska). – LP (S. Lichański).

[Mystkowice, wioska mała ...] K. Brandys: J.G. powieść o gromadzie. *Kuźnica* 1947 nr 46, przedr. w tegoż: *Wspomnie-*

nia z teraźniejszości. Wwa 1959; A. Braun: *Perfidia krytyki* czyli o dziejach wioski małej. *Po prostu* 1947 nr 10/11; A. Madej: *Zszywanka łowicka*. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 16; K. Wyka: *Książki o wsi. W tegoż: Pogranicze powieści*. Kr. 1948, 2oż wyd. 2 poszerz. Wwa 1974, wyd. 3 tamże 1989. – Z. Lichniak: *Powieść chłopska. Dział i jutro* 1949 nr 22. – T. Drewnowski: *W przededniu wielkiej bitwy*. *Nowa Kult.* 1951 nr 14 [rec.: W rodzinie Lebiódów]. – M. Jarochońska: J.G. – *Antypka* Zygmunta. *Orka* 1961 nr 12. – A. Hamerliński: *Próba podsumowania*. (Nad książkami J.G.). *Tyg. Kult.* 1962 nr 12. – A. Hamerliński: J.G. *Tyg. Kult.* 1963 nr 11. – V. Krawczyk: *Walory etnograficzne i folklorystyczne powieści J.G. „Mystkowice, wioska mała ...”*. *Pr. Polonist.* Ser. 26: 1970. – S. Siekierski: *Powrót do lat młodości*. *Nowe Książ.* 1973 nr 20 [rec.: *Kibice mimo woli*]. – Z. Łukasiewicz: *W różnych konwencjach*. *Nowe Książ.* 1980 nr 4 [rec.: *Wieże nad miastem*]. – P. Kunczewicz: *Dalej wiejskie przymiarki*. *Prz. Tyg.* 1985 nr 48. – Z. Warski: *Od Mystkowic do Peliknowa*. *Rzeczywistość* 1985 nr 15. – S. Wiechno: *Był w naszym kręgu ...* *Grom. Rol. Pol.* 1986 nr 70. E.G.

GAŁCZYŃSKA Natalia 1908-1976

Pseud.: Anna Glińska.

Powieściopisarka, tłumaczka.

Urodzona 29 sierpnia 1908 w Kaliszu; córka Konstantego Awałowa, rosyjskiego oficera gwardii, i Wiery Snaksarew. Po śmierci ojca wyjechała w 1918 z rodziną do Warszawy, gdzie uczęszczała do Gimnazjum im. K. Hoffmanowej. W 1927 zdała maturę. W 1930 wyszła za mąż za Konstantego II-defonsa Gałczyńskiego, poetę. Studiowała w 1930-31 historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim. Następnie do 1933 przebywała z mężem w Berlinie, potem krótko w Wiedniu, a od 1934 w Wilnie. W 1936, po urodzeniu córki Kiry, zamieszkała w Aninie pod Warszawą. W czasie okupacji niemieckiej, gdy mąż znalazł się w obozie jenieckim, zarabiała na utrzymanie, pracując jako kelnerka. Równocześnie brała udział w działalności konspiracyjnej jako łączniczka AK. Po wojnie, od 1946 przebywała w Krakowie. Debiutowała w tymże roku dokonaniem wspólnie z mężem przekładem wiersza B. Żitkowa „Kubeczek pod sosenką”, opublikowanym na łamach *Odrodzenia* (nr 41). W 1948 przeniosła się do Szczecina, w 1949 powróciła do Warszawy. Kontynuowała twórczość przekładową z rosyjskiego i w 1954 została członkiem ZLP. Po śmierci męża w 1953 brała czynny udział w pracach nad publikacją jego dzieł, wywierając wpływ na dobór utworów. W 1962 zaczęła publikować utwory dla dzieci, a w 1963 (pod pseud. Anna Glińska) powieści dla młodzieży. W następnych latach odbyła kilka podróży na polskich statkach handlowych: na „Sarbiewskim” do Brazylii, na „Mazepie” do Peru przez Wyspy Kanaryjskie, na „Farysie” na Daleki Wschód przez Holandię, co posłużyło jej za twórczość powieści. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski (1972). Zmarła 22 listopada 1976 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Iv i Finetta. (Na motywach ludowych bajek francuskich). Wwa: Ruch 1962, [23] k. Wyd. 2 tamże 1963.

Oparte na: É. Laboulaye: Contes.

2. Kasia i inne. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1963, 209 s. Wyd. 2 tamże 1968.

Podp.: Anna Glińska.

Przekł. niem.: Alles für Katja. [Przeł.] A. Loeffe. Einsiedeln 1966.

3. O wrózkach i czarodziejach. Na motywach ludowych bajek francuskich. Wwa: NK 1963, 86 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1969, wyd. 4 1973, wyd. 5 1987.

Oparte na: E. Cosquin: Contes de Lorraine, 1886 i É. Laboulaye: Contes.

4. Gdzie jest mój dom? [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1968, 224 s.

Podp.: Anna Glińska.

5. Dom na Celnej. [Powieść]. Gdańsk: WM 1972, 177 s.

Podp.: Anna Glińska.

6. Powrót do Santa Cruz. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 165 s.

Podp.: Anna Glińska.

7. Spotkajmy się w Bangkoku. [Powieść]. Gdańsk: WM 1973, 156 s.

Podp.: Anna Glińska.

8. Firoseta i czary. Bajki znad Morza Śródziemnego. Wwa: NK 1975, 92 s. Wyd. 2 tamże 1980.

Wyd. osob. bajki: Książę i kuksańce. Baśń neapolitańska. Wwa: KAW 1985, 27 s.

Przekłady

1. B. Żitkow: Co widziałem. [Powieść dla dzieci]. Przeł.: N. i K.I. Gałczyński. [Wwa:] Czyt. 1950, 219 s. Wyd. 2 Wwa: NK 1956.

W wyd. 2 Wwa 1956 jako tłumacz podana N. Gałczyńska.

2. B. Żitkow: Historie morskie. [Opowiadania]. Przeł.: N. i K.I. Gałczyński. Wwa: Czyt. 1950, 180 s.

3. B. Żitkow: O słońcu. [Opowiadanie dla dzieci]. Przeł.: N. i K.I. Gałczyński. Wwa: NK 1950, 15 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1953, wyd. 4 1954.

4. B. Żitkow: Opowiadania prawdziwe. [Dla dzieci]. Przeł.: N. i K.I. Gałczyński. Wwa: Czyt. 1950, 121 s.

5. M. Gorki: Jak uczyłem się. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1951, 40 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 1956, wyd. 4 1958, wyd. 5 1960; wyd. z post. B. Rafałowskiej. Wwa: PZWS 1962; wyd. 6 Wwa: NK 1965, wyd. 7 tamże 1968.

6. A. Hercen: Sroka – złodziejka; Z nudów. [Opowiadania]; Czyja wina. [Powieść]. [Przedm.] J. Nowicz. Wwa: Czyt. 1951, 345 s.

7. P. Ignatow: Bracia bohaterowie. [Opowieść o J. i G. Ignatowych]. Oprac. lit. tekstu ros.: P. Łopatin. [Przedm.:] K.I. Gałczyński. Wwa: NK 1951, 134 s. Wyd. 2 tamże 1953.

8. G. Komarowski, M. Komarowski: Twój rówieśnicy. [Opowiadania]. Wwa: NK 1951, 183 s. Wyd. 2 tamże 1952.

9. D. Kimonko: Tam, gdzie płynie Sukpaj. [Powieść]. Wwa: NK 1952, 112 s. Wyd. 2 tamże 1953.

10. Opowiadania abchaskie. [Antologia]. Przeł. z ros.: ... i H. Rolls. Przedm.: A. Drozdow. Wwa: Czyt. 1952, 304 s.

Opowiadania autorów: K. Agumaa, Dar-İpa-Etym, D. Gulia, G. Gulia, A. Łasuria, I. Papaskiri, M. Papaskiri, I. Tarba, oraz 11 anonimowych opowiadań ludowych.

11. A. Musatow: Dom na wzgórzu. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1953, 367 s. Wyd. 2 tamże 1954.

12. N. Tichonow: Opowiadania o Pakistanie. Wwa: NK 1952, 108 s. Wyd. 2 tamże 1953.

13. N. Dubow: Światła na rzece. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1954, 133 s. Wyd. 2 tamże 1955.

14. Hua-szan: List z kogucimi piórami. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1954, 56 s.

15. Złote ręce. Zbiór baśni narodów ZSRR o mistrzach-rzemieślnikach. Zebrała i oprac. N. Kołpakowa. Wwa: NK 1954, 62 s. Wyd. 2 tamże 1956.

16. M. Prileżajewa: Nad Wołgą. [Powieść]. Wwa: NK 1955, 464 s.

17. G. Trojepolski: Nad stromym jarem. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1955, 65 s.

18. A. Czechow: Dzieła. W 11 tomach. Red. i wstęp: N. Modzelewska. T. 6-11. Wwa: Czyt. 1958-1962.

W przekł. N. Gałczyńskiej w t. 6-8 13 opowiadań; w t. 10 utwory sceniczne [zob. poz. 19, 20]; w t. 11: Sachalin. Listy. Przeł.: ..., I. Bajkowska. Por. poz. 26.

19. A. Czechow: Mewa. [Utwór dramatyczny]. W: A. Czechow: Dzieła. T. 10. Wwa: Czyt. 1960, s. 249-346. Wyst. pt. Czajka. Wwa, T. Nar. 1970.

20. A. Czechow: Trzy siostry. [Utwór dramatyczny]. W: A. Czechow: Dzieła. T. 10. Wwa: Czyt. 1960, s. 435-554. Wyst. Kr., Stary T. 1969. Przedr. w: A. Czechow: Wybór dramatów. Wr.: Ossol. 1979. Wyd. osob. ze wstępem A. Wołodzki. Wwa: Iskry 1983.

21. O. Iwanow: Wędrujemy do Indii. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 562 s.

22. O. Bergholc: Tu mówi Leningrad. [Wspomnienia]. Wiersze przeł. J. Litwiniuk. Wwa: Czyt. 1966, 138 s.

23. R. Dostian: Niepokój. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 210 s.

Cz. 2 powieści pt. Huragan.

24. N. Leskow: Duch pani Genlis i inne opowiadania. [Przeł.:] ... i T. Mongrid. Wwa: Czyt. 1971, 273 s.

25. S. Marszak: Dwanaście miesięcy. [Przeł.:] N. i K.I. Gałczyński. Adapt. i reż.: K. Krymkowa. Radio 1971.

26. A. Czechow: Listy. [Przeł.:] ..., A. Sarachanowa. T. 1-2. Kr.: WL 1988, 353 + 510 s. Por. poz. 18.

Prace redakcyjne

1. K.I. Gałczyński: Dzieła w 5 tomach. Kom. red.: Z. Fedeci, ... i in. Weryfikacja tekstu ... Przedm.: A. Stawar. Wwa: Czyt.

T. 1-2. Poezje. Przep. A. Stawar. 1957, 595 + 863 s.

T. 3. Próby teatralne. Przep. ... 1958, 734 s.

T. 4. Proza. Przep. ... 1958, 731 s.

T. 5. Przekłady i uzupełnienia. Przep. ... 1960, 746 s.

2. K.I. Gałczyński: Poezje. Wydanie szkolne. Wybór ... Wstęp: A. Międzyrzecki. Wwa: Czyt. 1959, 397 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1965, wyd. 4 1966, wyd. 5 1969, wyd. 6 1973.

3. K.I. Gałczyński: Liryka i groteska. Wybór ... Wwa: Czyt. 1975, 285 s. Wyd. 2 tamże 1980.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974. — SWPP 2 (E. Głębička). — RL 1976 (J. Chudek). [Kasia i inne.] H. Skrobiszewska: Bohaterka pozytywna, *Nowe Książki* 1963 nr 15; Ch. Thom: Mädchenalltag in Warschau, *Begennung mit Polen*, Düsseldorf 1967 nr 1. — [Dom na Celnej.] I. Bolek: Na cenzurowanym, *Nowe Książki* 1972 nr 15; M. Burczycka: Dorosli o młodzi. *Litery* 1972 nr 12; L. Tokowska: Ruda Roża i tramp po czterdziestce, *Profile* 1972 nr 12. — J. Adamski: Śmierć Eurydyki, *Tyg. Powsz.* 1977 nr 1. — H. Sutarzewicz: Kaliskie wspomnienia o Natalii, *Ziem. Kalis.* 1980 nr 32.

E.G.

GAŁCZYŃSKI Konstanty Ildefons 1905-1953

Pseud.: (ale nie ten sam) Gałczyński; Bogusław Tristan; Bogusław X książę szczeziński; Cenzor; (dr b); (Dr. B.); (gki); Guccio; Herod the King; Herodes Rex; Il de Fons; JKM Herod — królk. i.g., (k.i.g.); K.I.G.; K.Ild.G.; Karakuliambro; Karakuliambro IV; Karakuliambro XIII; Kig; Kig.; Klul Chelot; Kochany Karakuliambro; Król Herod; Le roi Hérode; Mandaryn Li Coeur; ... mbro; Mieczysław Zenon Trzcziński; Ojciec Ildefons; Rex Herodes; Xsiądz Szapiro; książę Konstanty; Zbrodnia i kara-kuliambro; — wspólnie z Lucjanem Szenwaldem: l.s. i k.i.g. wróbel 29.

14 Poeta, prozaik, dramaturg, tłumacz.

Urodzony 23 stycznia 1905 w Warszawie; syn Konstantego Gałczyńskiego, technika kolejowego, i Wandy z Łopuszyńskich. Naukę rozpoczął w szkole kolejowej w Warszawie. W 1914 został wraz z rodziną ewakuowany do Moskwy, gdzie w 1916 wstąpił do szkoły Polskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny. W tym czasie uczył się też gry na skrzypkach oraz brał udział w przedstawieniach polskiego teatru, grając postać jednego z tłumów w „Kordianie” J. Słowackiego. W 1916 napisał pierwszy wiersz pt. „Sonet do miłości”. W 1918 powrócił do Warszawy i kontynuował naukę w Wyższej Szkole Realnej, założonej przez Polski Komitet Pomocy Ofiarom Wojny, prowadzonej przez Władysława Giżyckiego. Pierwsze wiersze ogłaszał w piśmiennikach szkolnych. W 1922-26 był członkiem warszawskiej grupy poetyckiej Złocień. Po zdaniu matury w 1923 rozpoczął studia w zakresie filologii klasycznej i anglistyki na Uniwersytecie Warszawskim i publikował wiersze w czasopiśmie studenckim *Twórczość Młodej Polski* (1923-24; tu w 1923 nr 1 pod pseud. Mieczysław Zenon Trzcziński wiersz pt. „Wiatr w zaułku”, który uważał za właściwy debiut) oraz *Smok* (1924). Pierwszym utworem, ogłoszonym poza czasopismami studenckimi, był wiersz pt. „Szturm”, wydrukowany w 1923 w dzienniku *Rzeczpospolita* (nr 30). Jesienią 1925 wstąpił do teatru Reduta, który opuścił po dwóch miesiącach. W 1926 rozpoczął współpracę (trwającą do 1933) z tygodnikiem satyrycznym *Cyrylik Warszawski*. Powołany w tymże roku do szkoły podchorążych rezerwy, po sześciu tygodniach został usunięty dyscyplinarnie i kontynuował służbę wojskową do połowy 1928 jako szeregowiec w pułku w Berezie Kartuskiej. Będąc w wojsku ogłaszał wiersze w dzienniku *Polska Zbrojna* (1928). W 1928-30 był członkiem grupy literackiej Kwadryga i publikował w wydawanym przez nią czasopiśmie *Kwadryga*. Wiersze, satyry i tłumaczenia poezji obcej drukował też m.in. w *Skamandrze* (1927), *Drodze* (1928-31), *Kurierze Porannym* (1928-29). W 1930 ożenił się z Rosjanką, Natalią Awałow. Pracował dorywczo jako referent cenzury w Komisariacie Rządu w Warszawie, równocześnie rozpoczął twórczość prozatorską, pisząc powieść pt. „Au clair de la lune” (rękopis zaginął). W czerwcu 1931 wyjechał do Berlina, gdzie był zatrudniony w konsulacie w charakterze referenta kulturalnego. Prowadził akcję odczytową w polskich środowiskach robotniczych w Niemczech. W 1932 napisał dwie powieści: „Trzej królowie” i „Książka o mojej żonie”, a w 1933 sztukę „Muzeum Williamsa” (teksty zaginęły). W kwietniu 1933 powrócił do Warszawy i zajmował się wyłącznie pracą literacką. W styczniu 1934 przeprowadził się do Wilna. Nawiązał współpracę z radiem jako autor cotygodniowego

felietonu satyrycznego. Liryki i wiersze satyryczne publikował w wielu czasopismach, m.in. w *Żagarach* (1934), *Ilustrowanym Kurierze Codziennym* (1934), *Kurierze Literacko-Naukowym* (1934), *Na szerokim świecie* (1934-35), *Wróblach na Dachy* (1934-35) i dodatku satyrycznym do warszawskiego *Kuriera Porannego* zatytułowanym *Duby Smalone* (1934-35). W 1935 nawiązał współpracę z pieśniarką Hanką Ordonówną, pisząc dla niej programy estradowe i teksty piosenek. Współpracował z tygodnikiem *Prosto z mostu* (1935-39) oraz pismem satyrycznym *Szpilkami* (1936-37). W lipcu 1936 zamieszkał w Aninie pod Warszawą. Pracował dorywczo w Polskim Radiu. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej; 17 września 1939 dostał się do niewoli sowieckiej. Przekazany Niemcom został w 1941 osadzony w obozie jenieckim Altengrabow pod Magdeburgiem (Stalag XI A), gdzie okresowo pracował jako tłumacz. W 1944 został karnie wysłany do pracy w fabryce broni. Po wyzwoleniu przebywał w specjalnym obozie wojskowym w Meppen na granicy Holandii, skąd udał się do Paryża, a następnie do Rzymu i Brukseli. W marcu 1946 powrócił do kraju i osiadł w Krakowie. W tymże roku nawiązał współpracę z *Przekrojem* (tu m.in. w 1946-50 „Teatrzyk Zielona Gęś” oraz „Listy z fiołkiem”), *Odrodzeniem* i *Szpilekami*. Od listopada 1946 występował w teatrzyku satyrycznym Siedem Kótów, a także działał w Literackim Klubie Satyryków „Kukułka”. W maju 1948 przeprowadził się do Szczecina, a w czerwcu tegoż roku, po zawale serca, zamieszkał na stałe w Warszawie. Jesienią 1948 odbył podróż do Moskwy, w styczniu 1949 do Pragi. W 1949 otrzymał nagrodę Funduszu Kultury Narodowej Województwa Krakowskiego. W 1950 był delegatem na Kongres Pokoju. W tymże roku po raz pierwszy spędził lato w leśniczówce Pranie nad Jeziorem Nidzkim na Mazurach. W marcu 1952 ponownie przeszedł zawal serca. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1953). Zmarł 6 grudnia 1953 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Porfirion Osietek czyli Klub Świątokradców. Powieść. Powst. ok. 1926. Wyd. Wwa: F. Hoesick 1929, 153 s. *Bibl. Kwadrygi*. Przedr. zob. poz. 31.

Adapt. teatr.: Adapt.: D. i J. Ciecierscy. Wyst. Wwa, T. Kameralny 1958, druk *Przekrój* 1985 nr 2065-2067, 2069-2073, 2075-2084, 2087, 2091; Adapt.: D. Ciecierska. Wstęp: A. Drawicz. Wskazówki insc.: M. Prus. Propozycje scenogr. i kostiumów: E. Nahlik i I. Zaborowska. Wwa: Centr. Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury 1972, 63 s., — radiowa: Adapt.: Z. Kopalcko. Radio 1967.

2. Koniec świata. Wizje świętego Hłdefonsa czyli Satyra na wszechświat. Powst. 1928. Wyd. Wwa:

Nakł. *Kwadrygi* 1930 [antydat. 1929], 64 s. Przedr. zob. poz. 13, 30.

Adapt. radiowa: Adapt.: T. Ostromecki. Radio 1978.

3. Szopka polityczna 1931. [Współaut.:] M. Hemar, J. Lechoń, J. Tuwim przy współudziale ..., J. Paczkowskiego i Ś. Karpińskiego. Praprem. Wwa, T. Colosseum 1931. Wyd. Wwa: J. Dąb 1931, 70 s.

4. Zabawa ludowa. Komicznik poetycki. Wil.: Nakł. Apteka Troilus i S-ka 1934, 17 s.

5. Młynek do kawy. [Powieść dla dzieci]. Powst. 1934. Druk *Płomyzek* 1935/1936 nr 1-20. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1958, 62 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1972, wyd. 3 tamże 1983. Przedr. zob. poz. 31.

Przekł. słowac.: Młynek na kávu. [Przel.] O. Feldeková, L. Feldek. Branislava 1968.

Adapt. teatr.: Wyst. Łódź, T. Arlekin 1959.

6. Bal zakochanych. Słuchowisko radiowe. Muz.: R. Palester. Radio 1936. Inna realizacja: pt. Bal zakochanych czyli Szalona noc dwóch warszawiaków. Radio 1971, Druk zob. poz. 31.

7. Mężczyzna w damskim kapeluszu. Słuchowisko radiowe. Radio 1937; inna realizacja: Radio 1973. Druk zob. poz. 31.

Adapt. teatr.: Adapt.: S. Marczak-Oborski. Wyst. Wwa: Tajny Zespół Studencki 1942.

8. Utwory poetyckie. [Wwa:] *Prosto z Mostu* [1937], 214 s.

Zawartość: Wiersze; Bal u Salomona; Apokryfy – Juwenilia; Appendix; Do przyjaciół z „Prosto z Mostu”.

Nagroda tygodnika *Prosto z Mostu* w 1939.

Adapt. Balu u Salomona: teatr.: Adapt.: S. Marczak-Oborski. Wyst. Wwa, Tajny Zespół Studencki 1943, — radiowa: Adapt.: B. Ostromecki. Radio 1969, — tv: TV 1974, — teatr.: Wybór: J. Gruda. Wyst. Szczec., T. Pol. 1975.

9. Będziemy biedni. Komedia w 3 aktach. [Współaut.:] J. Zagórski. Powst. 1938.

Adapt. radiowa: Radio 1938.

10. Stadnina im. Stan. Moniuszki. [Powieść]. Powst. 1946. Druk *Przekrój* 1955 nr 521-527. Przedr. zob. poz. 31.

Cz. 1 zamierzonej większej całości.

11. Teatrzyk „Zielona Gęś” ma zaszczyt przedstawić ... [Cykl grotesek]. *Przekrój* 1946 nr 57-68, 70-83, 86-90, 1947 nr 91-142, 1948 nr 143-167, 1949 nr 195-246, 1950 nr 248-255, 258, 261, 265, 268, 271, 284. Wyd. osob. całości: Wwa: Czyt. 1968, 395 s.; Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1987; wyd. 3 [!] Białystok: Łuk 1992. Wyd. w wyborze: w: *Antologia dramatu*, [Wybór i oprac. J. Koenig]. T. 1. Wwa: PIW 1976, s. 129-155; pt. Teatrzyk „Zielona Gęś” przedstawia. Wybór: K. Gałczyńska. Posł.: J.S. Kopczewski. Wwa: NK 1984, 149 s., wyd. 2 tamże 1986. Przedr. zob. poz. 29, 31, 40, 44.

Przekł.: czes.: Zelená husa. [Wybór i przekł.] J. Pilaf. Praha 1965, — niem.: Die Grüne Gans. Das kleinste Theater der Welt. [Przel.] K. Dedecius. Frankfurt am Main 1969, wyd. 2 tamże 1980; Die grüne Gans. [Wybór:] J. Janke. [Przel.] J. i H. Brätz. Berlin 1983.

Adapt.: teatr.: „Gdyby Adam był Polakiem” był pierwszą groteską z cyklu „Zielona Geś” insc. na „Estradach Satyry” w Poznaniu i Łodzi 1955; — nast. adapt. w wyborach: tv: TV 1969, — teatr.: Wyst. Rzeszów, T. Lalki i Aktora „Kacperek” 1974.

12. Wiersze. Z wstępem J. Bielatowicza. Rzym: Oddział Kultury i Prasy 2 Korpusu 1946, 57 s. *Bibl. Orla Białego*.

Zawartość: Cz. I [wybór wierszy pisanych przed wojną z pominięciem satyryczno-politycznych]; Cz. II [wiersze z niewoli i powojenne].

Niektóre z wierszy w cz. I zrekonstruowane z pamięci przez J. Olechowskiego.

13. Wiersze. Wwa: Warsz. Ofic. Księg. 1946, 346 s.

Wybór utworów w cyklach: Wiersze z lat dawnych; Egzotyki nieprawdopodobne; Noctes aninenses; Bał u Salomona [poz. 8]; Wiersze wileńskie; Koniec świata [poz. 2]; Wiersze obozowe.

14. Wiersze wybrane. Hannover: [Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego w Hanowerze] 1946, 15 s. *Bibl. Kamery*.

15. Listy z fiołkiem. [Cykl felietonów]. *Przechrój* 1947 nr 91-142, 1948 nr 143-149, 151, 153-161, 164-165, 168, 180, 193-194, 1949 nr 196, 198, 207. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1964, 103 s. Wyd. nast.: Szczec.: Glob 1986, 211 s.; z podtyt.: Wybór. Wwa: WAiF 1989, 177 s. Przedr. zob. poz. 29, 31, 40, 45.

16. Zaczarowana dorożka. [Wiersze]. [Wwa:] Czyt. 1948, 113 s. Por. poz. 33, 63.

17. Ślubne obrączki. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1949, 101 s.

18. Elektryczne schody. [Wiersze dla dzieci]. [Wwa:] Czyt. 1950, 14 s.

19. Babcia i wnuczek czyli Noc cudów. [Farsal]. Powst. 1950. Druk *Przechrój* 1954 nr 456-459. Praprem. Pozn., T. Satyry 1955. Przedr. zob. poz. 29, 31.

Przekł.: czes.: Noc zárazku. Fraška o dvou dějstvích s prologem a intermediem. [Przel.] J. Pilaf. Praha 1964, — słowack.: Babka a vnučik alebo noc zárazkov. [Przel.] R. Skukálek. Bratislava 1964. Adapt. tv: TV 1972.

20. Przez świat idące wołanie ... [Poemat]. *Szpilki* 1950 nr 47. Wyd. osob. z podtyt.: Fragmenty poematu o pracy i pokoju. Wwa: Czyt. 1959, [4] k.

21. Noc mistrza Andrzeja. Sztuka o Andrzeju Towiańskim [w 3 aktach]. [Współaut.:] A. Mauersberger. Powst. 1951. Druk fragm.: *Nowa Kult.* 1952 nr 2 s. 12; druk całości: *Dialog* 1956 nr 1 s. 73-87. Przedr. zob. poz. 31.

22. Niobe. [Poemat]. Wwa: Czyt. 1951, 50 s. Wyd. nast. ze wstępem J. Kiersta Kr.: RSW Prasa 1958. Przedr. zob. poz. 28, 30, 38, 55.

Przekł. czes.: Niobe. Praha 1960.

Adapt.: tv: TV 1961, — teatr.: Wyst. Wwa, T. w Starej Prochowni 1974, — radiowa: Adapt.: J. Kierst. Radio 1974.

23. Orfeusz w piekle. [Libretto do opery komicznej] J. Offenbacha. Powst. 1951. Praprem. Kr., T. Lalek „Groteska” 1957. Przedr. zob. poz. 31.

24. Wit Stwosz. [Poemat]. *Życie Lit.* 1952 nr 1. Wyd. osob. [Wwa:] PIW 1952, 26 s. Wyd. nast.: Wwa: Ruch 1972; Wwa: Czyt. 1979. Przedr. zob. poz. 28, 30, 55.

Wyd. inne z podtyt.: Widowisko teatru poezji z tekstów ... Z komentarzem prozą z tekstów M. Mazurkowej i M. Mikuty. Insc. oprac. z przyp. insc. i reż.: M. Mikuta. [Wwa:] LSW 1967, 81 s. *Bibl. Teatrów Amatorskich*.

Adapt.: teatr.: Wyst. wspólnie z adapt. „Niobe” Wwa, T. Kameralny 1963, — tv: TV 1974.

25. Wiersze liryczne. Wwa: Czyt. 1952, 61 s.

Wybór 9 utworów.

26. Chryzostoma Bulwecia podróż do Ciemnogrodu. [Poemat satyryczny]. *Przechrój* 1953 nr 447-452. Wyd. osob. Kr.: WL 1954, 56 s. Przedr. zob. poz. 29, 30.

27. Liryka. [Wybór wierszy]. Kr.: WL 1954, 193 s.

28. Wybór wierszy. Wwa: PIW 1954, 321 s.

Wiersze w cyklach: Pokój; Rękopisy liryczne; Satyra; Dwa poematy: Niobe [poz. 22]. Wit Stwosz [poz. 24].

29. Satyra. Groteska. Żart liryczny. Wybór i red.: Z. Fedeki. Wwa: Czyt. 1955, 406 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1957.

Zawartość: I. [Wiersze]; II. Chryzostoma Bulwecia podróż do Ciemnogrodu [poz. 26]; III. Wiersze z „Zaczarowanej dorożki” [poz. 16] i „Ślubnych obrączek” [poz. 17]; IV. Ze starych wierszy; V. Listy z „fiołkiem” [poz. 15]; VI. Próby sceniczne: Teatrzyk Zielona Geś [poz. 11]. Xymena. Babcia i wnuczek [poz. 19].

30. Wiersze. Wyboru dokonał Z. Fedeki. Wwa: Czyt. 1956, 743 s.

Zawiera wiersze wybrane oraz poematy: Koniec świata [poz. 2]; Bał u Salomona [poz. 8]; Niobe [poz. 22]; Wit Stwosz [poz. 24]; Chryzostoma Bulwecia podróż do Ciemnogrodu [poz. 26].

31. Dzieła w 5 tomach. Kom. red.: Z. Fedeki, N. Gałczyńska, J. Putrament. Weryfikacja tekstu: N. Gałczyńska, Wwa: Czyt. 1957-1960.

T. 1. Poezje. Przedm. i przyp.: A. Stawar. 1957, 595 s.

T. 2. Poezje. Przep.: A. Stawar. 1957, 863 s.

T. 1 i 2 zawierają zbiór utworów poetyckich w porządku chronologicznym bez względu na gatunek literacki. W t. 2 osobny dział pt. „Szkiecy, bruliony, fragmenty”, w którym zamieszczono utwory znalezione w papierach pośmiertnych poety.

T. 3. Próby teatralne. Przep.: N. Gałczyńska. 1958, 734 s.

Zawartość: Sztuki: Babcia i wnuczek [poz. 19]; Noc mistrza Andrzeja [poz. 21]; Orfeusz w piekle [poz. 23]. — Monologi estradowe: Prologus; Rower; Kociubińska Hermenegilda; Ewa Braun i Hitler; Madame Sans Gêne; Xymena. — Groteska filmowa: Dom wypoczynkowy im. Adama Asnyka. — Radio: Fragmenty słuchowska; Cudotwórca z Mejszagoly; Bał zakochanych [poz. 6]; Mężczyzna w damskim kapeluszu [poz. 7]; Wspólna łazienka; Julia, czyli delikatność uczuć. — Zielona Geś [poz. 11].

Adapt. słuchowska Julia czyli delikatność uczuć: teatr. Wyst. Rzeszów, Kabaret Porfirion 1963.

T. 4. Proza. Przep.: N. Gałczyńska. 1958, 731 s.

Zawartość: Opowiadania i felietony. — Powieści: Porfirion Osielek czyli Klub Świętokradców [poz. 1]; Młynek do kawy [poz. 5]; Stadnina im. Stan. Moniuszki [poz. 10]. — Listy z fiołkiem [poz. 15].

T. 5. Przekłady i uzupełnienia. Przep.: N. Gałczyńska. 1960, 746 s.

Zawiera przekłady wierszy, prozy i utworów scenicznych autorów: z ang.: A.E. Housman, A. Huxley, W. Szekspir (Sen nocy letniej; Król Henryk IV, cz. I; Z „Króla Henryka IV”, cz. II; Z „Burzy”), — z chińskiego: Czū-Juan, — z franc.: L. Aragon, — z hiszp.: R. Alberti, P. Neruda, — z niem.: F. Schiller, — z ros.: A. Błok, A. Bestużew, O. Forsz, I. Gruzdiw, M. Jazykow, W. Kūchelbecker, S. Marszak, S. Michalkow, B. Pasternak, A. Prokofiew, K. Rylejew, W. Żukowski. — W części pt. „Uzupełnienia” zamieszczono w porządku chronologicznym utwory odnalezione w papierach poety, w czasopiśmie, bądź nadesłane przez czytelników po wydaniu t. 1-4.

Wyd. nast. t. 1-5 tamże: Red.: K. Gałczyńska, B. Kowalska. 1979.

32. Wiersze dla dzieci. Wwa: NK 1957, 84 s.

33. Zaczarowana dorożka. [Wiersz]. Oprac. graf.: J. Desselberger. [Wwa:] Czyt. 1957/1958, [10] k. Wyd. 2 tamże 1966.

Wyd. jako praca dyplomowa absolwenta Wydziału Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.

34. Dytyramb na cześć pokoju. Wwa: Arkady 1959, 3 s.

35. Poezje. Wyd. szkolne. Wybór: N. Gałczyńska. Wstęp: A. Międzyrzecki. Wwa: Czyt. 1959, 397 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1965, wyd. 4 1966, wyd. 5 1969, wyd. 6 1973.

Wyd. 4-6 bez wstępu A. Międzyrzeckiego.

36. Liryka. 1926-1953. Wybór i wstęp: A. Międzyrzecki. Wwa: PIW 1962, 212 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1973, wyd. 4 1985, wyd. 5 1994.

37. [Wybór poezji]. Wwa: Czyt. 1964, 142 s. *Poezi Polscy*. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1968, wyd. 4 1982.

38. Pieśni. Wwa: Czyt. 1965, 21 s. Wyd. nast. Wwa: Pol. Tow. Wydawców Książek 1984.

Adapt. tv.: TV 1974.

39. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: J. Śpiewak. [Wwa:] LSW 1967, 147 s.

Zawartość: Wiersze; Pieśni; Niobe [poz. 22].

40. Wybór poezji. Oprac. M. Wyka. Wr.: Ossol. 1967, LXXVII, 421 s. *BN I*, 189. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzup. 1970, wyd. 3 1973, wyd. 4 1974, wyd. 5 uzup. 1982, wyd. 5 nakł. 2 1983.

Zawartość: Wybór poezji [wiersze liryczne], Zielone geśi [poz. 11]; Listy z fiołkiem [poz. 15].

41. Siódme niebo. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1968, 448 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1973.

42. Listy. [Współaut.:] J. Tuwim. Oprac.: T. Januszewski. Wwa: PIW 1969, 39 s.

Zawiera 14 listów K.I.G. do J. Tuwima z l. 1946-1951, 6 listów J. Tuwima do K.I.G. oraz dedykacje obu poetów dla siebie nawzajem.

43. Książka mówi do stroskanego. Z autografu wyd. i posł. dopełnił R. Leszczyński. Łódź: Łódz. Tow. Przyj. Książek, ZLP Oddz. w Łodzi, Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Miej. 1974, [6] k.

Zawiera również faksymile rkpsu.

44. Kronika olsztyńska. Oprac. i wstęp: A. Drawicz. [Olsztyn:] Pojezierze 1975, 176 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 1987.

Adapt. tv.: TV 1975.

45. Liryka i groteska. Wybór: N. Gałczyńska. Wwa: Czyt. 1975, 285 s. Wyd. 2 tamże 1980.

Zawartość: Poezje; Teatrzyk „Zielona Geś” [poz. 11]; Listy z fiołkiem [poz. 15].

46. Noctes aninenses. Wwa: Czyt. 1975, [16] k. Zob. poz. 13.

47. Poezje. Wyd. A. Drawicz. Wwa: Czyt. 1976, 411 s.

48. Inge Bartsch. [Wiersz]. Wwa: ASP [Akademia Sztuk Pięknych] 1977, [12] k.

Druk bibliofilski. *Bibl. Anińska* [J.Z. Golskiego], 7.

Adapt. teatr.: [Libretto wg ...] Scenariusz: H. Czyż, L. Janowicz. Muz., insc. i rez.: H. Czyż. Wyst. Wwa, T. Wielki 1982.

49. Na kołysce kogut złoty. [Wybór wierszy]. Zebrała B. Olszańska. [Wstęp: K. Gałczyńska]. Wwa: NK 1979, 85 s. Wyd. nast. Wwa: Wydawn. PTWK [Pol. Tow. Wydawców Książek] 1990.

Zawiera w układzie chronologicznym liryki dedykowane żonie i córce.

50. Dzikie wino. [Wybór wierszy: K. Gałczyńska]. Wwa: Iskry 1980, 123 s.

51. Poezje. [Wybór wierszy]. Wwa: Czyt. 1980, 362 s.

52. Ojczyzna. [Wiersz]. Wwa: Bibl. Nar. 1984, [4] s.

Druk bibliofilski.

53. Pieśni. Wwa: Wydawn. PTWK [Pol. Tow. Wydawców Książek] 1984, [23] s.

54. Poezje wybrane. (II). Wybór i wstęp: K. Gałczyńska. Wwa: LSW 1984, 98 s.

55. Serwus, madonna. Wiersze i poematy. Wybór: K. Gałczyńska. Wwa: Czyt. 1984, 351 s. Wyd. 2 tamże 1987.

Zawartość: Wiersze. — Poematy: Niobe [poz. 22]; Wit Stwosz [poz. 24].

56. Wielkanoc Jana Sebastiana Bacha. Szkice do wiersza „Wielkanoc Jana Sebastiana Bacha”. Wwa: Czyt. 1985, 21 s.

57. Poezje. Wybrał i wstępem opatrzył Z. Mikulski. Lubl.: W Lubel. 1987, 287 s. Wyd. 2 tamże 1990.

58. Sprzysiężenie. [Wiersz]. Kr.: Znak [1988], [12] s.

Druk bibliofilski.

59. Sen psa i inne wiersze. Łódź: WŁ 1989, 31 s. Wybór 9 utworów.

60. Erotyki. Wybór i oprac.: S. Stanuch. Wstęp: K. Gałczyńska, Wyd. 2 [!]. Kr.: Sponsor 1992, 155 s.

61. Poezje. [Wybór: K. Tur]. Białystok: Łuk 1992, 407 s.

Wybór wierszy ułożonych wg chronologii powstania.

62. Poezje. [Wybór]. Kr.: Dom Książki 1992, 611 s.

63. Dla zakochanych. Wiersze wybrała i posł. opatrzyła A. Głogowska [Tor.:] Brzesko 1993, 190 s.

64. Najpiękniejsze wiersze. Zaczarowana dorożka. Wwa: Mazowsze 1993, 184 s. Zob. poz. 16.

65. Trubadur czasu marnego. [Wiersz]. Wybór i wstęp: A. Gronczewski. Wwa: Wydawn. EM-TA 1993, 128 s.

66. Wiersze; Poematy. Wybór wierszy i red.: L. Kielkowski. Bielsko-Biała: Wydawn. Profile 1993, 142 s.

67. Modlitwa ślepego lunatyka. [Wiersz]. Wybrała i wstępem poprzedziła R. Marciniak. Wwa: Wydawn. B. Wrocławskiego 1994, 206 s.

68. Moje kochanie. [Wiersz]. Wybór i oprac.: A. Nawrocki. Wwa: Wydawn. Książkowe IBI 1994, 83 s.

69. Serwus Madonna. [Wiersz]. Wyd. 1 w tej edycji. Nota: [B. Drozdowski] bd. Wwa: Interart 1994, 102 s.

70. Serwus Madonna. [Wiersz]. Wybór: K. Gałczyńska. Kr.: Wydawn. Miniatura 1994, 94 s.

Nadto wydania osobne poszczególnych wierszy w opracowaniu muzycznym: Nie wszędzie jest tak dobrze jak w niebie. [Muz.:] F. Leszczyńska. Wwa: Czyt. 1947, 4 s. — Kofysanka. [Muz.:] J. Maklakiewicz. Kr.: PWM 1948, 4 s., wyd. nast. tamże 1949, 1950, 1952, 1955. — Kwiaty na tor. [Muz.:] Z. Mycielski. [Kr.:] PWM 1950, 7 s. — Deszcz. [Muz.:]

W. Szpilman. [Wwa:] Czyt. 1951, 3 s. — Po szero- kim, pięknym świecie. [Muz.:] F. Rybicki. [Wwa:] Czyt. 1951, 3 s., wyd. nast. tamże 1953. — Nasza pieśń. [Muz.:] W. Lachman. [Wwa:] Czyt. 1953, 3 s. — Deszcz. [Muz.:] W. Szpilman. Wyd. łącznie z: R. Sadowski: Cicha noc; Wolny walc. Kr.: PWM 1954, 67 k. — Dwie gitary. [Muz.:] T. Markowski. [Kr.:] PWM 1954, 5 s. — Pięć pieśni. [Muz.:] S. Kisielewski. [Kr.:] PWM 1954, 19 s. — Piosenka o książce. [Muz.:] T. Sygietyński. [Kr.:] PWM 1955, 6 s. — [Siedem] 7 pieśni. [Muz.:] S. Kisielewski. [Kr.:] PWM 1955, 21 s. — Wielka radość w Warszawie. [Muz.:] R. Żyliński. [Kr.:] PWM 1954, 4 s. — Ukochany kraj. [Muz.:] T. Sygietyński. [Kr.:] PWM 1955, 7 s., wyd. nast. tamże 1979. — Melodie z operetki „Orfeusz w piekle” J. Offenbacha. Z tekstem ... Kr.: PWM 1958, 49 s. — Serce nocy. Cykl pieśni do wierszy ... [Muz.:] K. Serocki. Heart of the night. [Przeł.:] A. i A. Czerniawscy. Hertz der Nacht. [Przeł.] W. Wirpsza. Kr.: PWM 1959, 24 s., wyd. nast. tamże 1964, 1974 [tekst w jęz. pol., ang. i niem.]. — Zaczarowana dorożka: O marynarzu i dziewczynie; Walc „Zalany słoń”. [Muz.:] S. Kisielewski. Kr.: PWM 1959, 23 s. — Dzikie wino. [Muz.:] J. Łuciuk. Kr.: PWM 1960, 11 s., wyd. 2 tamże 1974. — Pieśń o żołnierzach z Westerplatte. [Muz.:] W. Elektorowicz. Kr.: PWM 1962, 3 s., wyd. nast. 1979. — Pieśń o żołnierzach z Westerplatte. [Muz.:] I. Pfeiffer. Kr.: PWM 1974, 10 s. — Trzy pieśni. [Muz.:] J. Świder. Kr.: PWM 1962, 19 s. — Dwie pieśni. [Muz.:] J. Świder. Kr.: PWM 1967, 22 s. — Niobe. [Muz.:] K. Serocki. [Przeł. ang.:] A. i A. Czerniawscy. [Przeł. niem.] K. Dedecius. Kr.: PWM 1967, 47 s. [tekst w jęz. pol., ang., niem.]. — Dla ojczyzny. [Muz.:] I. Pfeiffer. Kr.: PWM 1970, 27 s. — Przez świat idące wołanie. Poemat w 5 częściach. [Muz.:] J. Fotek. Wwa: Pol. Związek Chórów i Orkiestr 1975, 32 s. — Spotkanie w Szczecinie. [Muz.:] A. Koszewski. Wwa: Pol. Związek Chórów i Orkiestr 1977, 13 s. — Dwie pieśni. [Muz.:] T. Prejzner. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1979, 14 s. — Warszawa. [Muz.:] S. Pruszkowski. Wwa: Pol. Związek Chórów i Orkiestr [1979], 1 s. — Dwie gitary. [Muz.:] J. Bauer. Wwa: Pol. Związek Chórów i Orkiestr 1980, 8 s. — Śpiąca dziewczynka. [Muz.:] L. Landowski. Wwa: Pol. Związek Chórów i Orkiestr 1980, 3 s. — A ja tobie bajki opowiadam... [Muz.:] J. Świder. Wwa: Wydawn. Muz. Pol. Związku Chórów i Orkiestr 1988, 4 s. — Sen o żołnierzu. [Muz.:] T. Paciorkiewicz. Wwa: Wydawn. Muz. Pol. Związku Chórów i Orkiestr 1990, 7 s. — Piosenka o Wicie Stwoszu. [Muz.:] T. Sikorski. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1990], 16 s.

Wybory poezji w przekł.: bułg.: Servus, Madonna. Linka. [Przeł.] P. Stefanov. Sofija 1966,

— czes.: *Divoké vino*. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1957; *Začarovaná drožka*. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1963; *Prstem otáčíš planety*. Výbor z milostané poezie. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1973; *Sedmé nebe*. Výbor z veršů. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1980, — gruz.: *Waršawis mtrebebi*. [Przeł.] Š. Nišnianidze. Tbilisi 1971, — hiszp.: *Poems*. [Przeł.] M. Dembowska. Lima 1984; *Poesia*. [Przeł.] M. Dembowska. Ciudad de la Habana 1987, — ros.: *Varšavskie golubi*. Stichi. [Przeł.] J. Vronskij, M. Živov, D. Samojlov i in. Moskva 1962; *Stichi*. [Przeł.] J. Brodski i in. Moskva 1967; *Vysokie derev'ja*, *Stichi*. Moskva 1969; *Izbrannoe*. Moskva 1975, — serb.-chorw.: *Začarana kočija*. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1963; [Przeł.] P. Vujičić. Sarajevo 1977, — słowac.: *Začarovaná drožka*. [Przeł.] J. Majerník. Bratislava 1963; *Nočný testament*. [Przeł.] J. Stacho. Bratislava 1965, — węgier.: *Az elvarázsolt fiáker*. [Przeł.] F. Pákozdy. Budapest 1970.

Adaptacje wyborów utworów poetyckich: [Poezje]. *Wyst. Kr., Państw. T. Poezji 1954*; [Wieczór poezji]. *Wyst. Wwa, T. Ateneum 1954*. — [Wybór utworów]. *Wyst. Wr., T. Kameralny, T. Pol. 1955*. — *Kawa dla aniołów*. *Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1959*. — [Wiersze]. *Wyst. Szczec. T. Lalek „Pleciuga” 1965*. — *Nie igrá się z publicznością*. Programy i wybór materiałów dla lalkowej estrady satyryczno-rozrywkowej oparte na utworach ... *Wybór materiałów i oprac. programów oraz uwagi insc.: Z. Kopalko*. Wybór i oprac. materiałów luźnych: *M. Machnowska*. Scenogr.: *J. Gorazdowski*. Ilustr. muz.: *E. Pałasz, S. Prószyński*. Red.: *M. Machnowska, M. Stępniewska*. Wwa: CPARA 1966, 248 s., powiel. [zawiera adaptacje utworów, m.in. „Gdyby Adam był Polakiem”, „Orfeusz w piekle” oraz montaż wg „Teatryku Zielona Gęś”]. — *Pochwalone niech będą ptaki*. Wybór tekstów i reż.: *A. Hanuszkiewicz*. TV 1967. — *Intermedia*. *Wyst. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1966*. — *Warszawskie strofy*. Wybór i układ: *K. Galczyńska*. Reż. *O. Lipińska*. TV 1968. — *Wierszem swym świecić jak gwiazdą*. Scenariusz: *J. Filipowski, J. Zieliński*. TV 1968. — *Polowanie z sokolami*. Oprac. *L. Marjańska*. Radio 1969. — *Dlaczego ogórek nie śpiewa*. TV 1971. — *Trąbki świętecznej poczty*. Adapt.: *J.J. Emir*. Radio 1971. — *Delikatność uczuć*. Tryptyk. Reż. *R. Załuski*. TV 1974. — *Wielkanoc Jana Sebastiana Bacha*. Oprac. scen.: *H. Boukołowski, J. Kierst*. *Wyst. Wwa, T. Adekwatny 1974*. — *Kolczyki Izoldy*. (Małe oratorium). Sceny liryczne wg poematów ... „*Przed zapaleniem choinki*”, „*Kolczyki Izoldy*”, „*Notatki z nieudanych rekolcji paryskich*”. Muz.: *F. Dąbrowski*. Oprac. scen.: *R. Kordziński*. *Wyst. Pozn., Opera Kameralna Pozn. Tow. Muz. im. H. Wieniawskiego 1975*. — *Spotkanie z matką*. Reż.

M. Małysz. TV 1975. — [Zielona gęś w zaczarowanej drożdżce]. [Przeł.] *P. Vujičić*. Belgrad, T. *Poezji 1975*. — *Dorożka Hermenegildy*. Układ tekstów i reż.: *L. Komarnicki*. *Wyst. Wwa, T. Nowy 1975*. — *Zaczarowana dorożka*. *Wyst. Lw., Pol. T. Lud. 1975*. — *Zabawa ludowa*. Scenariusz: *O. Lipińska*. TV 1977. — *Zaczarowana dorożka*. *Delikatność uczuć*. Wspólna łaźienka. Adapt. pt. „*Trzy dzwinkowska K.I.G.*” Reż. *Z. Dąbrowski*. Radio 1979. — *Gwiazdy i księżyc*. *Montaż poetycki*: *B. Prządka*. Radio 1980. — *Ja się nie boję braci Rojek*. Scenariusz i reż.: *O. Lipińska*. *Wyst. Wwa, T. Komedia 1981*. — *Księżycowy poemat*. Adapt. scen.: *H. Czyż, L. Janowicz*. *Wyst. Łódź, T. Muz. 1983*.

Przekłady

1. *B. Żitkow*: *Co widziałem*. [Powieść dla dzieci]. Przeł.: *N. i K.I. Galczyńscy*. [Wwa:] *Czyt. 1950*, 219 s. Wyd. 2 Wwa: *Nk 1956*.

W wyd. 2 jako tłumacz podana *N. Galczyńska*.

2. *B. Żitkow*: *Historie morskie*. *Opowiadania*. Przeł.: *N. i K.I. Galczyńscy*. Wwa: *Czyt. 1950*, 180 s.

3. *B. Żitkow*: *O słoniu*. [Opowiadanie dla dzieci]. Przeł.: *N. i K.I. Galczyńscy*. Wwa: *NK 1950*, 15 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1953, wyd. 4 1954.

4. *B. Żitkow*: *Opowiadania prawdziwe*. [Dla dzieci]. Przeł.: *N. i K.I. Galczyńscy*. Wwa: *Czyt. 1950*, 121 s.

5. *I. Gruzdiew, O. Forsz*: *Dzieciństwo Gorkiego*. *Sztuka w 10 odsłonach*. Przeł.: *Z. Fedeci i ...* Wwa: *Czyt. 1951*, 99 s.

6. *S. Marszak*: *Stronic dziesięć i pół o tym skąd wziął się stół*. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: *KiW 1951*, [116] s.

7. *S. Michałkow*: *Tak*. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: *Czyt. 1951*, 21 s. Wyd. 2 Wwa: *NK 1955*.

8. *W. Shakespeare*: *Sen nocy letniej*. *Komedia w 5 aktach*. [Wwa:] *PIW 1952*, 120 s. Wyd. nast. zob. poz. 10. *Wyst. Wwa, T. Nowy 1952*.

9. *P. Neruda*: *Pieśń powszechna*. Pod red. i ze wstępem *J. Iwaszkiewicza*. [Przeł. ... i in.]. Wwa: *Czyt. 1954*, 470 s.

W tłum. *K.I.G.*: Cz. III: *Konkwistadorzy*, s. 51-78; fragm. cz. XII: *Rzeki pieśni*, s. 343-351; Cz. XV: *O sobie samym*, s. 421-449.

10. *W. Shakespeare*: *Sen nocy letniej*; *Król Henryk IV*. Cz. 1. *Fragmenty*. Przedm.: *W. Lewik*. Wwa: *PIW 1954*, 252 s.

Część zatytułowana „*Fragmenty*” zawiera wyjątki cz. 2 „*Króla Henryka IV*” oraz początkowy fragment komedii „*Burza*”. Tom zawiera pełny dorobek pracy przekładowej *K.I.G.* nad *Szekspirem*.

11. M. Sten: Trzy barwy Meksyku. [Album]. [Tłum. tekstów poetyckich: ..., A. Międzyrzecki, M. Sten]. Wwa: Arkady 1961, 81 s.

12. S. Marszak: Dwanaście miesięcy. Przetł.: N. i K.I. Galczyński. Adapt. i reż.: K. Krymkowa. Radio 1971.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951.— Wywiad: Rozmowa z K.I.G. [Rozm.] P. Grzegorzycy. *Tyż. Warsz.* 1946 nr 32.

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — LP (M. Wyka). — LP po 1939* (eb [E. Balcerzan]). — J. Stradecki: Konstanty Ildefons Galczyński. 1905-1953. Poradnik bibliograficzny. Wwa: Bibl. Nar. Inst. Bibliogr. 1970 [właśc. 1971], 45 s. — B. Dorosz: K.I.G. 1905-1953. Zestawienie bibliograficzne. *Por. Bibl.* 1984 nr 6.

J. Czechowicz: Dwa aspekty. *Prosto z Mostu* 1936 nr 13, przedr. w tegoż: *Wyobraźnia stwarzająca*. Lubl. 1972. — B. Miciński: Pochylimy się nad wierszami G. *Prosto z Mostu* 1936 nr 13, przedr. w tegoż: *Pisma*. Kr. 1970. — [Utwory poetyckie. Wwa 1957.] K. Wyka: Poeta i partyjnicwo. *Pion* 1938 nr 3, przedr. w tegoż: *Rzecz wyobraźni*. Wwa 1959; K.W. Zawodziński: Wesoly dekadent à la russe. *Wiad. Lit.* 1938 nr 14. — G. Herling-Grudziński: Poeta inteligentki bezdroży. *Wiadomości*, Londyn 1946 nr 24. — K. Wyka: Próba sprawy G. *Przekrój* 1947 nr 167, przedr. w tegoż: *Rzecz wyobraźni*. Wwa 1959. — K. Wyka: Tragizm, drwina, realizm. W tegoż: *Pogranicze powieści*. Kr. 1948. — J. Błoński: G. 1922-1939, 1945-1953. *Życie Lit.* 1953 nr 37, 38. — A. Sandauer: Poeta „świętej powszedniości”. *Nowa Kult.* 1953 nr 22, przedr. w tegoż: *Poeci trzech pokoleń*. Wwa 1955, *Poeci czterech pokoleń*. Kr. 1977. — K.A. Jeleński: Bluzka z błękitnych pereł. *Kultura*, Paryż 1954 nr 1/2, przedr. w tegoż: *Zbięgi okoliczności*. Paryż 1982. — K. Jezewska: K.I.G. jako miłośnik antyku. *Meander* 1954 nr 4. — R. Matuszewski: „Niobe” i „Wit Stwosz”. *Śmierć poety*. W tegoż: *Szkice krytyczne*. Wwa 1954. — Cz. Miłosz: Przekłady i G. *Kultura*, Paryż 1954 nr 12, przedr. *Lit. na Świecie* 1981 nr 6. — J. Błoński: Galczyński 1945-1953. Wwa: PIW 1955, 87 s. PAN IBL. — J. Kwiatkowski: Wielki humorysta. *Życie Lit.* 1955 nr 46. — W.I.P. | Szymański: O „najmniejszym teatrze świata” czyli o teatrze wyobraźni. *Tyż. Pousz.* 1955 nr 51. — J. Błoński: K.I.G. W tegoż: *Poeci i inni*. Kr. 1956. — Z. Lichniak: Srebrny Konstanty czwartego wymiaru. W tegoż: *Raportulaz literacki*. Wwa 1957. — L. Markiewicz: Pieśń dwóch muz. *Ruch Muz.* 1958 nr 2. — J. Zagórski: Z Galczyńskim. W tegoż: *Szkice*. Kr. 1958. — A. Stawar: O Galczyńskim. Wwa: *Czyt.* 1959, 396 s. — W.I.P. | Szymański: Małe rzeczy foremne. (Powojenna twórczość K.I.G.). Cz. I-II. *Więź* 1959 nr 12, 1960 nr 1, przedr. w tegoż: *Ostatni romans*. Kr. 1991. — Wspomnienia o Konstantym Ildefonsie Galczyńskim. Red.: A. Kamińska i J. Śpiewak. Wwa: *Czyt.* 1961 [właśc. 1960], 618 s. [Zawiera też wiersze poświęcone poecie]. — K. Papierkowska, D. Zamaćńska: O lirycy erotycznej K.I.G. *Zesz. Nauk. KUL* 1961 nr 2. — A. Wirth: Teatr G. W tegoż: *Siedem prób*. Wwa 1962. — A. Kamińska: Uczeń nienawistnicy. *Kamena* 1963 nr 6. — *Listy Teatru Pol.* 1963 nr 70 [Numer poświęcony K.I.G., zawiera m.in.: J. Zagórski: Czeladnik u Kochanowskiego; J. Błoński: „Niobe” i „Wit Stwosz” (fragm.); A. Maliszewski: „Poezja jest przewyżczeniem śmierci” (fragm.); J. Iwaszkiewicz: (fragm. mowy na pogrzebie)]. — A. Sandauer: O G., tym razem bez taryfy ulgowej. W tegoż: *Dla każdego coś przykrego*. Kr. 1966; *Liryka i logika*. Wwa 1969. — M. Wyka-Hussakowska: Poezja K.I.G. W: *Pod wieku poezji polskiej*. [Wwa 1963]. — H. Kurkowska: Uwagi o stylu satyrycznej poezji G. *Por. Jez.* 1964 nr 3. — M. Wyka: Dydaktyk i humorysta. *Ruch Lit.* 1964 nr 4. — M. Wyka: K.I.G. W: *Autoryzj naszych lektur*. Wr. 1965. — W.P. Szymański: K.I.G.: „Wzjazd na wielorybie”. W: *Liryka polska*. Interpretacje. Kr. 1966, przedr. w tegoż: *Outsiderzy i*

słowiarze. Wr. 1973. — M. Warneńska: „Czeladnik u Kochanowskiego”. W tegoż: *Mazowieckie ścieżki pisarzy*. Wwa 1966; *Śladami pisarzy*. Cz. 2. Wwa 1975. — J. Wilhelm: Muzyczność i oswojenie. W tegoż: *Mój gust wiktoriański*. Wwa 1966. — A. Drawicz: Konstanty Ildefons Galczyński. Wwa: *Wiedza Powsz.* 1968, 254 s., wyd. 2 tamże 1973. — A. Drawicz: Galczyński na Mazurach. Olsztyn: *Pojezdź* 1971, 170 s. — A. Kulawik: „Uwertura” G. do poematu „Niobe”. *Ruch Lit.* 1968 nr 1. — W.P. Szymański: Książę sensu. (Wokół poezji G.). *Twórczość* 1968 nr 9. — A. Bartosz-Gotfrydowa: Wykrzyknienie w języku poezji K.I.G. *Rocz. Hum.* 1969 nr 4. — P. Dinekov: Poezjata na K.I.G. W tegoż: *Među svoi i čuždi*, Sofija 1969. — K. Stankowski: Zdanie pojedyncze w języku poezji K.I.G. *Rocz. Hum.* 1969 nr 4. — J. Pieszczachowicz: *Wieszcz czy błazen?* *Mies. Lit.* 1970 nr 8. — M. Wyka: Galczyński a wzory literackie. Wwa: *PIW* 1970, 171 s. IBL PAN. — H. Dubowski: G. — epigon i prekursor. W tegoż: *Nadrealizm w polskiej literaturze współczesnej*. Pozn. 1971. — M. Wyka: Z problemów warsztatu poetyckiego G. W: *O literaturze polskiej*. Wwa 1971. — A. Drawicz: Konstanty Ildefons Galczyński. Wwa: *PZWS* 1972, 299 s. *Bibl. Polonistyki*. — A. Stern: „Bal u Salomona” — próba określenia wrażliwości poetyckiej G. *Poezja* 1973 nr 12. — A. Kulawik: „Niobe” — poetycki traktat o sztuce. *Poezja* 1973 nr 11. — M. Baranowska: Poetycka zasada geografii G. *Pam. Lit.* 1974 z. 4. — D. Buttler: Groteskowa struktura słowna „Porfiriona Osieka”. *Prz. Hum.* 1974 nr 6. — M. Byrska-Madejowa: Złożone nowotwory językowe w twórczości K.I.G. *Prz. Hum.* 1974 nr 6. — A. Drawicz: Nad rękopisami „Niobe” i „Wielkanocy Jana Sebastiana Bacha”. (Rekonstrukcje i refleksje). *Prz. Hum.* 1974 nr 6. — M. Gołębiowski: Hamlet Wyspiańskiego a Hamlet G. *Acta Philol.* 1974 z. 6. — J.Z. Jakubowski: Miejsce G. w polskiej poezji. *Prz. Hum.* 1974 nr 6. — A. Kamińska: Szczęście artysty. (K.I.G. „Wielkanoc Jana Sebastiana Bacha”). W tegoż: *Od Leśmiana*. Wwa 1974. — A. Kulawik: Bal i Arkadia — dwa kluczowe motywy liryki K.I.G. *Prz. Hum.* 1974 nr 6. — A. Kulawik: „Kołczyki Izoldy” — obrachunek G. z mitami narodowymi. *Poezja* 1974 nr 6. — L. Ludorowski: O muzyczności „Niobe” K.I.G. *Prz. Hum.* 1974 nr 6. — S. Melkowski: Magik i malpizjon mojej i waszej egzystencji. *Poezja* 1974 nr 7/8. — L.M. Bartelski: K.I.G. W tegoż: *Sylwetki polskich pisarzy współczesnych*. Wwa 1975. — K. Decjusz: „Meine Heimat ist die Musik”. K.I.G. als Grüner Troubadour der Siebten Internationale. W tegoż: *Polnische Profile*. Frankfurt am Main 1975. — L. Poremski: Konstanty Ildefons Galczyński. Komentarz metodyczny. Wwa: Wydawn. Oświat. Spółdz. Inwalidów „Wspólna Sprawa” 1975, 17 s. — W. Krzyżanowski: K.I.G. lata berlińskie. *Wiadomości*, Londyn 1976 nr 27. — J. Stadnikiewicz-Kerep: O kłopotach tłumacza Galczyńskiego. *Ruch Lit.* 1976 nr 3. — W.P. Szymański: O „Pieśniach” G. W: *O literaturze polskiej*. Wwa 1976. — M. Wyka: Galczyński. W: *Lektury i problemy*. Wwa 1976. — J.Z. Jakubowski: K.I.G. W: *Ludzie XXX-lecia*. Wwa 1976 [właśc. 1977]. — E. Balcerzan: Strategia korespondenta. *Twórczość* 1977 nr 7. — D. Buttler: Słowo poetyckie K.I.G. *Prz. Hum.* 1977 nr 4. — A. Kulawik: Konstanty Ildefons Galczyński. Wr., Kr.; Ossol. 1977, 41 s. PAN, Oddz. w Kr. — W. Kubacki: Po tropach groteski i absurdu. *Życie Lit.* 1978 nr 18 [dot.: Zielona Geśl]. — S. Stabryła: Mit grecki w poezji K.I.G. *Eos* 1978 nr 1. — Sz. Gassowski: K.I.G. W tegoż: *Współcześni dramaturgowie polscy 1945-1975*. Wwa 1979. — J.Z. Jakubowski: Cygan i obywatel. W tegoż: *Porozmawiamy o poezji*. Wwa 1979. — Z. Mitzner: Ze wspomnień redaktora. Pod flagą poczty; Dorozka G. W tegoż: *Spotkania*. Kr. 1979. — A. Bałakier: Archiwum Literackie K.I.G. w zbiorach Muzeum Literatury. *Biul. Polonist.* 1980 nr 1/2. — M. Jędrzych: Model miłości malżeńskiej w lirycy K.I.G. *Novum* 1980 nr 9. — M. Łojek: Poezja K.I.G. w edukacji młodzieży szkolnej. *Dydaktyka Lit.* 1980 t. 4. — A.Z. Makowiecki: G. W tegoż: *Trzy*

legandy literackie. Wwa 1980. — G. Wichary: Glosa do termpolskiego mitu. (Interpretacja „Pieśni o żołnierzach z Westerplatte” K.I.G.). W: Wrzesień w literaturze i historii polskiej — sesja naukowa. Wr. 1980. — J. Witan: Paganini poezji polskiej. (O K.I.G.). W tegoż: Piękna plejada. Wwa 1980. — M. Jędrzych: „Niobe” K.I.G. — poemat o cierpieniu. *Acta UMCS Sect. F* 1980/81 t. 35/36 wyd. 1982. — Konstanty Ildefons Gałczyński. [Album]. Wstęp i oprac.: K. Gałczyńskiej. Wwa: WAIF 1981, 124 s. — M. Bujnicka: „Porfirion Osielek” — czyli zabawa literacka. *Pr. Nauk. UŚI* 1981 nr 434, przedr. w: Literatura popularna, folklor, język. T. 1. Kat. 1981. — J. Skarbowski: Poezjo-muzyka K.I.G. W tegoż: Literatura — muzyka. Wwa 1981. — E. Balcerzan: Pożegnanie strategii. W tegoż: Poezja polska w latach 1939-1965. Wwa 1982. — M. Jędrzych: Funkcje motywu muzy w liryce K.I.G. *Biul. Lubel. Tow. Nauk* 1982 nr 2. — V.F. Morenc: Rol kultury romantyzmu w stanowieniu i rozwoju poezji K.I.G. *Věstník Krievského Univerzity*, Kijów 1982 nr 24. — M. Wyka: Tesknota do harmonii. (K.I.G.). W: Poci dwudziestolecia międzywojennego. T. 1. Wwa 1982. — J. Ficowski: Morkosz czyli Cygańska przygoda Konstantego Ildefonsa. Esej. Wwa: J.Z. Golski 1983, [11] s. [Druk bibliofilski]. — K. Gałczyńska: Konstanty, syn Konstantego. Wwa: NK 1983, 166 s., wyd. 2 także 1990. — S. Stabryła: Hellada i Roma w Polsce Ludowej. Kr. 1983, *passim*. — A. Bazylewski: Grotesk w poemach J. Tuwima i K.I.G. 20-30-tych latach. *Sovetskoe Slavjanovedenie*, Moskwa 1984 nr 5. — M. Baranowska: Pop-surrealizm (Gałczyński) i następcy. (Odbudowywanie brakującego ognia). W teście: Surrealna wyobraźnia i poezja. Wwa 1984. — K. Gałczyńska: Mazurskie szlaki Gałczyńskiego. Wwa: Kraj 1986, 109 s. — A. Lam: G. między młotem a kowadłem. *Mies. Lit.* 1985 nr 9, przedr. w tegoż: *Lupus in fabula*. Kr. 1988. — G. Lisowska: Poezja domowego szczęścia. *Zesz. Nauk. Wyższej Szkol. Rol.-Pedag. Siedlce Ser. Nauki Hum.* 1985 nr 8 cz. 2. — V. Morenc: Dżerela poezji Konstanty Ildefonsa Gałczyńskiego. Kiv. Naukova Dumka 1986, 139 s. — K. Gałczyńska: Konstanty Ildefons Gałczyński. 1905-1953. [Suwałki:] Suwalskie Tow. Kult. 1987, 27 s. — E. Jedrejko: Struktura i funkcja leksyki świata w twórczości K.I.G. (na podstawie poematu „Bal u Salomona”). *Jez. Artyst. UŚI* 1987 t. 5. — J. Łukasiewicz: Dwa poematy liryczne. *Akcent* 1987 nr 1 [dot.: „Niobe” i „Słowo o Stalinie” W. Broniewskiego]. — J. Pilař: K.I.G. — poeta polifoniczny (1905-1953): Trzy praktyczne wizyty K.I.G. W tegoż: *Eseje o poezji polskiej*, Wwa 1987. — *Poezja* 1987 nr 11/12 (numer poświęcony K.I.G. zawiera: T. Lewandowski: Przmiarki do tematu: K.I.G. Geniusz czy grafoman? (Wypisy z tekstów krytycznych); J.Z. Brudnicki: G. w poszukiwaniu czytelników; A. Niewiadowski: Serce zaciśnięte w mroku; R. Pawlukiewicz: Profetyzm G.; J. Nagrabiecki: „Czary-mary” Szukmistra Ildefonsa (wspomnieniowy esej o poezji wesołym, przekornym, sentymentalnym i paradoksalnym); K. Gałczyńska: O gnomie ze skrzypcami i całej reszcie; E. Tomaszewska: Wcielenie Horacego pod gwiazdą bizantyjską albo „Niobe”; J. Tulik: „Siódme niebo” w komparatach; A. Bazylewski: Rosja w życiu i twórczości K.I.G.); — A. Niewiadowski: „Niepotrzebne drzewo z wiecznym szumem”; R. Pawlukiewicz: Bukiet „Lili” G. *Roczn. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1988. — J.R. Bujanski: K.I.G. W tegoż: *Narodziny „Zaczarowanej doroczki”*. Kr. 1989. — K. Gałczyńska: Leńniczówka Pranie. Muzeum Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego. Wwa: Wydawn. PTTK „Kraj” 1989, 28 s. — M. Wyka: Śmiechu warte ... W teście: *Głosy różnych pokoleń*. Kr. 1989. — K. Gałczyńska: Jestem Kostek Gałczyński, twój brat. *Słowo* 1990 nr 1/2. — J. Zacharska: K.I.G. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990. — J. Łukasiewicz: „Kolczyki Izoldy” — manifestacja; „Wycieczka do Swidra” — intermezzo; „Niobe” — koncert; „Wit Stwosaz” — ołtarz laicki. W tegoż: *Oko poematu*. Wr. 1991. — E. Kuźma: O intertekstualizmie międzyobiegowym (Na przykładzie „Kofca świata” K.I.G.). *Acta Univ. Wratisl.* 1992 t. 2. — J. Walc: „Być świnia w maju”. W tegoż: *Wielka choroba*. Wwa 1992. — K. Gałczyńska: Konstanty Ildefons Gałczyński — Krieggelänger 5700. Opole: Wydawn. Centr. Muzeum Jęrców Wojennych

w Łambinowicach-Opolu 1993, 60 s. — G. Herling-Grudziński: K.I.G. — poeta inteligentnych bezdroży. W tegoż: *Wyjścia z milczenia*. Wwa 1993. — T. Stepien: Jak czyta(ć)no „Skumbrie w tomacie” — Głosy i glossy. W: *Znajomym gościem*. Kat. 1993. — M. Wyka: K.I.G. W: *OLP*. Ser. 6 t. 4. Kr. 1993. — H. Zaworska: *Uśmiech G. Gaz. Wyborec* 1993 nr 284. **B.D.**

GAŁUSZKA Jerzy 1922-1988

Pseud.: gaj.; GAJ.; J.G.; (J.G.); Jorg.; STW.
Prozaik, publicysta.

Urodzony 23 września 1922 w Jaśle; syn Jana Gałuszki, nauczyciela, i Zofii z Persów. Do szkoły średniej uczęszczał w Jaśle. W czasie okupacji niemieckiej pracował do 1944 w niemieckiej firmie Karpaten Oel A. G. w Jaśle, następnie w gospodarstwie rolnym w Czernej pod Jasłem. Po wojnie był od 1946 księgowym w Centrali Zbytu Produktów Przemysłu Węglowego w Koszalinie, a następnie w Szczecinie. W 1947 rozpoczął pracę w redakcji *Kuriera Szczecińskiego* początkowo jako korektor, później dziennikarz. W tymże roku debiutował opowiadaniem „Doktor X morduje”. Po przeniesieniu się w 1948 do Lublina pracował w redakcji *Sztandaru Ludu*. W 1950 ukończył jednoroczne kursy Ośrodka Szkolenia Dziennikarzy w Warszawie, po czym został skierowany do redakcji *Trybuny Opolskiej*, gdzie pracował do 1956 ogłaszając prozę, reportaże, artykuły i recenzje. Publikował także w *Głosach znad Odry* (1953-57). Od 1954 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Od 1956 był przedstawicielem tygodnika *Przemiany* na województwo opolskie, a w 1957 — naczelnym redaktorem miesięcznika *Odra* w Opolu. Za działalność pisarską i kulturalną otrzymał w tymże roku nagrodę literacką województwa opolskiego. W 1957-61 współpracował z wrocławskim tygodnikiem *Odra*. W 1960-61 przebywał we Wrocławiu, skąd przeniósł się do Katowic i pracował na stanowisku kierownika redakcji literackiej Polskiego Radia, był także autorem słuchowisk. Współpracował z pismem *Poglądy* (1962-64 i 1966-67). W 1964 został kierownikiem redakcji literatury i dramatu Telewizji Polskiej w Katowicach. Od 1969 mieszkał we Wrocławiu, w latach osiemdziesiątych wyjechał w Bieszczady. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1956). Zmarł 22 marca 1988 w Chmielu pod Dwernikiem (woj. krośnieńskie).

TWÓRCZOŚĆ

1. Na słusznej drodze. [Reportaż.; współaut.:] J. Baranowski. [Opole:] Wydawn. *Tryb. Opol.* [1952], 47 s.
2. Trudne lata. [Opowiadania]. Kr.: WL 1954, 154 s.

Zawartość: Wstęp; Spartakusowcy; Anielka; Jesteś bardzo dobra; Urlop; Walka trwa; Legalny fach; Wiejska gazeta; O życie trzeba walczyć; Pociąg odchodzi 17,45.

3. Cienie czasu. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1957, 187 s.

Zawartość: Jeden bochenek chleba; Fajka; Różne drogi; Wczoraj jeszcze nie...; Nie będę lamistrajkiem; Kiedy się spotkamy?; Gitara; Rozczarowanie starego Rottera; Tej nocy nieprędko zaśnie; Każdy ma swój powód; Gdyby nie było wojny; Strach; Opinia; Jeden dzień poza domem; W robotniczym hotelu; Zabawa; Wina oczekiwania; Ludzie z dwóch mieszkań.

4. Kiedy milkną strzały. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1958, 237 s.

5. Ucieczka w noc. Powieść. Kat.: Śląsk 1960, 228 s.

6. Poznani nocą. Powieść. Kat.: Śląsk 1962, 240 s.

7. Człowiek, który powrócił. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1963, 135 s.

8. Nad przepaścią. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1964, 151 s.

9. Czekoladki. [Utwór dramatyczny]. TV 1965.

10. Na drogach czasu. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1965, 231 s.

11. Anatema. Powieść. Kat.: Śląsk 1967, 201 s.

12. Zdarzyło się w osiedlu. [Utwór dramatyczny]. TV 1969.

13. Lato dwóch kobiet. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1971, 167 s.

14. Powrotne kroki. [Opowiadania]. Lubl.: WLubel. 1971, 176 s.

Zawartość: Bohaterowie; Dwa zwycięstwa świętka; Nie zmyślony portret; Ręce; Powroty; Zjazd absolwentów; Spojrzenie na akt; Detronizacja idola.

15. Niewinni. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1972, 200 s.

16. Portrety z pamięci. [Powieść]. Lubl.: WLubel. 1973, 289 s.

17. Swoi obcy. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1975, 284 s.

18. Zapach śniegu. [Powieść]. Łódź: WŁ 1982, 226 s.

19. Dopóki żyjesz. [Powieść]. Łódź: WŁ 1986, 194 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2 (M. Brykańska)

M. Sienkiewicz: J. G. Śląski portret literacki. *Poglądy* 1964 nr 21. — R. Marszałek: Usługi literackie. *Twórczość* 1966 nr 11 [rec.: Nad przepaścią]. — Z. Pedziński: Borykając się z tematem. W tegoż: *Z notatnika szeregowego recenzenta*. Pozn. 1971 [rec.: Na drogach czasu]. — B. Rogatko: Dzień powszedni i historia: Z przeszłości w terażniejszość. *Życie Lit.* 1972 nr 1 [rec.: Lato dwóch kobiet]. — R. Chodźko: Wiek męski, wiek kłeski? *Mies. Lit.* 1977 nr 2 [rec.: Swoi obcy]. — S. Tomala: W stronę współczesności. *Mies. Lit.* 1987 nr 11 [rec.: Dopóki żyjesz].

A.H.

GAŁUSZKA Józef Aleksander 1893-1939

Pseud.: Afr.; J.A.G.; jag; Jag.
Poeta.

Urodzony 17 marca 1893 w Szczurowej pod Brzeskiem; syn Aleksandra Gałuszki i Salomei z Michalskich. Wychował się w sierocińcu. Naukę w gimnazjum realnym w Krakowie przerwał po wybuchu I wojny światowej; w 1914-18 służył w wojsku austriackim, walcząc na frontach austriackim i włoskim. Zaczynał pisać w latach gimnazjalnych (dwa rękopiśmienne tomiki poetyckie z 1911 i 1912). Debiutował w 1914 wierszem „Przyśięgam Ci, Polsko”, opublikowanym w *Ilustrowanym Przeglądzie Tygodniowym* (Morawska Ostrawa, nr z 27 grudnia); od 1915 ogłaszał wiersze w *Głosie Narodu* (do 1929). W 1919 zdał egzamin dojrzałości i podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ). Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920, po kilku miesiącach odszedł do rezerwy w stopniu porucznika. Wznowił studia na UJ. Był członkiem akademickiego koła literackiego Sympozjon (1920-21), a następnie zrzeszenia poetyckiego Helion (1922-styczeń 1926), publikował w organie zrzeszenia o tej samej nazwie (1924) oraz w *Almanachu Helionu* (1926). Utwory poetyckie, prozę, artykuły i recenzje ogłaszał m.in. w *Ilustrowanym Kurierze Codziennym* (1921-27, 1935-37), *Mysli Narodowej* (1924-28, 1931-32), *Nowej Reformie* (1924-28), *Orlim Locie* (1925-26), *Polonii* (1926, 1929-30) i *Dodatku Literackim Polonii* (1928-29), *Kurierze Literacko-Naukowym* (1927-29, 1938-39), *Tęczy* (1928-35), *Dziś i jutro* (1929/30-1932-33), *Gazecie Warszawskiej* (1929-34). Za twórczość poetycką otrzymał w 1921 nagrodę Ministerstwa Kultury i Sztuki. W 1929 ożenił się z Edytą Mertlik, malarką i tłumaczką. Pracował zawodowo jako nauczyciel. Angażował się w działalność ZZLP; w 1929 został członkiem zarządu Oddziału Krakowskiego, a potem prezesem. W 1931-34 był redaktorem odpowiedzialnym jego organu – *Gazety Literackiej*, w której drukował wiersze, przekłady i recenzje. W 1934 otrzymał nagrodę m. Krakowa za całokształt twórczości. Od 1936 sprawował funkcję skarbnika Oddziału Krakowskiego ZZLP, w 1939 został członkiem Zarządu Głównego. Zmobilizowany po wybuchu II wojny światowej w 1939, zginął śmiercią samobójczą 6 września tegoż roku pod Annopolem; pochowany w Krakowie na cmentarzu na Salwatorze.

TWÓRCZOŚĆ

1. Promień i grom. [Wiersze]. Wwa: J. Czernecki [1919], 112 s.

2. Biesiada kameleonów. [Wiersze]. Kr.: Skł. gł. w Księg. M. Skulskiej 1921, 158 s.

3. Dusza miasta. [Wiersze]. Wwa: Gebethner i Wolff 1922, 61 s.

4. Uśmiechy Boga. [Wiersze]. Kr.: Gebethner i Wolff 1922 [antydat. 1921], 62 s.

5. Gwiazda Komandorii. [Wiersze]. Wwa: Gebethner i Wolff 1925, 64 s.

6. Ludzie bez twarzy. [Wiersze]. Wwa: Gebethner i Wolff 1927, 64 s.

7. Głosy ziemi. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1929 [antydat. 1928], 74 s.

Nagroda Oddz. Krakowskiego ZZLP w 1932.

8. Cienie orłów. [Wiersze]. Wwa: Druk. Pol. w Kr. 1932 [antydat. 1931], 63 s.

Nagroda Oddz. Krakowskiego ZZLP w 1932.

9. Figliki dla małej publiki. [Wiersze]. Rys. E. Gałuszkowa. Wwa: NK 1936, [29] s.

10. Wybór poezji. Wybór, wstęp i nota edytorska: J. Kajtoch. Wwa: PIW 1989, 320 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 1-8 oraz utwory z przygotowanego w 1939 do druku tomu pt. W sierpniu, — nadto wiersze w cyklach: Juwenilia i Wiersze rozproszone.

Ponadto wydania tekstów piosenek z nutami: Kośba. Muz.: B. Rizzi. Kr.: Litografia i Sztuczarnia Nut „Akord” 1927, 7 s. — Deszcz w słońcu. Muz.: B. Wallek-Walewski. Pozn.: Wielkop. Związek Kół Śpiewaczych 1928, [5] s. — Muzyka. (Rapsod burzowy). Muz.: B. Wallek-Walewski. Pozn.: Wielkop. Związek Kół Śpiewaczych 1929, 5 s. — Zielone Świątki na Bielanych. Muz.: B. Wallek-Walewski. Pozn.: Wielkop. Związek Kół Śpiewaczych 1929, [8] s.; wyd. nast. także 1930. — Szesnaście piosenek. Muz.: K. Meyerhold. Lw.: PWKS [1934], 44 s. — Hymn o bracie Albercie. Muz.: St. Steczyszyn. Kr.: Bracia Albertyni [1938], 4 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (M. Brykańska). — PSB (K. Czachowski). — LP (R. Lubas).

R. Bergel: Współczesny Kraków literacki. Cz. I. Litrycy. Kr. 1924 s. 36-45. — S.W. Balicki: Wybraniec pański *Antena Lit.* 1929 nr 1. — P. Hulka-Laskowski. *Gaz. Lit.* 1932 nr 5 [rec.: Cienie orłów]. — K.L. Koniński: Z krakowskiego Parnasu. *Mysł Nar.* 1934 nr 20. — J.A.G. polski poeta zwalczany przez matkę. *Merk. Pol. Ordynaryjny* 1937 nr 47. — Z. Leśnodorski: Wspomnienia i zapiski. Cz. 2. Wśród ludzi mojego miasta. Kr. 1963, passim; wyd. 2 także 1968. — R. Lubas: J.A.G. (1893-1939). *Profil* 1969 nr 8/9. — R. Lubas: Wiersz „Helionu” na tle polskiej tradycji wersyfikacyjnej. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1970 z. 36. — T. Kudliński: Młodości mej stolica. Wwa 1970, passim; wyd. 2 poszerz. także 1984. — W. Zechenter: Uplywa szybko życie. Kr. 1971, passim; wyd. 2 popraw. i uzup. t. 1-2 także 1975. — R. Lubas: Poezja Helionu i Litartu. Kr. 1978 [wersja zmien. rozprawy doktorskiej pt.: Józef Aleksander Gałuszka na tle poezji Krakowa lat międzywojennych. Masz. Bibl. IBL PAN].

B.T.

GAMSKA-LEMPICKA Jadwiga Maria 1903-1956

Do 1930 podpisywała utwory nazwiskiem: Gamska.

Pseud.: J.G.; J.G.Ł.; J.L., Jadwiga G.; PYL.

Poetka, tłumaczka.

Urodzona 2 lipca 1903 w Przemyślu; córka Emila Gamskiego, urzędnika Zakładu Ubezpieczeń, i Józefy z Grzeszczuków. Uczyła się w Gimnazjum Klasycznym im. M. Konopnickiej w Przemyślu. W tym czasie ogłaszała pierwsze wiersze; debiutowała na łamach *Kuriera Lwowskiego* utworem pt. „Szedł na Golgotę” (1915 nr 92; podp. Jadwiga G.). Po zdaniu matury w 1922 studiowała filologię polską i historię na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie. Od 1924 pracowała jako bibliotekarka w Polskim Muzeum Szkolnym i Bibliotece Baworowskich. W 1927 doktoryzowała się na UJK na podstawie rozprawy: „Motyw śmierci w utworach średniowiecznych” (promotor prof. Juliusz Kleiner). Wiersze, artykuły, recenzje literackie, teatralne i filmowe publikowała w czasopismach lwowskich, m.in. współpracowała stale z redakcją *Słowa Polskiego* (w 1927-39; podp. też: J.G.; J.G.Ł) oraz z *Gazetą Lwowską* (1929-36 dział recenzji). Zajmowała się także przekładami z języka łacińskiego i niemieckiego. W 1930 wyszła za mąż za Stanisława Lempickiego, profesora literatury polskiej UJK. Po wybuchu II wojny światowej przebywała nadal we Lwowie. W czasie okupacji niemieckiej, w 1941-44 ogłaszała wiersze w prasie podziemnej (*W ogniu walki*, *Kobieta w walce*, *Słowo Polskie*, *Żołnierz Wielkiej Polski*, dodatek do pisma *Walka*) i antologiach konspiracyjnych. Po wojnie i włączeniu Lwowa do ZSRR w lipcu 1945 wyjechała wraz z mężem w ramach tzw. akcji repatriacyjnej do Krakowa. Pracowała od 1947 w kancelarii zarządu PAU, a od 1948 w Oddziale Krakowskim Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich w redakcji *Biblioteki Narodowej*. Zajmowała się także twórczością przekładową. Zmarła śmiercią samobójczą 9 stycznia 1956 w Lublinie; pochowana w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przechodniom. Poezje. Lw.: Ossol. 1927, 120 s.

Podp.: Jadwiga Maria Gamska.

Zawiera m.in. wiersze w cyklach: Mrok; Sztambuch z różami; Jesień; Aqua Mortis; Na drugim brzegu; Uśmiech; Fantazje.

2. Między niebem a ziemią. [Wiersze]. Lw.: Księg. Gubrynowicza 1934, 145 s.

Zawiera wiersz Między niebem a ziemią oraz utwory w cyklach: Muza; Przedwiośnie; Sonata; Raptularz; Parabole; Modlitewnik. [poematy]: Porucznika Żwirki pojedynk ze śmiercią; O murarzu co chodził po śmierci; Do „Pana Tadeusza”.

3. Okno na ogród. Poezje. Lw.: Księg. A. Krawczyński dawniej Gubrynowicz i Syn 1938, 62 s.

4. Nad grobami polskimi w Katyniu. [Wiersz]. Wyd. łącznie z art.: Katyńska Golgota. [Wwa 1943]. 2 s.

Ulotka wyd. konspir., druk anonim.

5. [Wybór wierszy]; Moje miasto. [Wspomnienia]. W: Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej. Przemysł 1969 s. 397-424; 425-478.

Zawiera wybór wierszy z tomów poz. 1-3, 8, wiersze nie drukowane oraz wspomnienia powst. ok. 1942.

6. Gdybym wiał jak wiatr. [Tekst pieśni; muz.:] P. Maszyński. Na chór męski a cappella. Kr.: PWM 1954, 8 s.

7. Arie. [Muz.:] G.F. Händel, J.S. Bach. Na sopran lub alt z fortepianem. Oprac. B. Romaniszyn. Kr.: PWM 1955, 44 s.

8. Słowa dla ludzi. [Wiersze]. Wwa: Pax 1957, 111 s.

Zawiera wiersz Przedmowa oraz wiersze w cyklach: Wiersze ptasie; Spotkanie z jesienią (poemat); Preludia; Fryz antyczny; Gorzkie ziarna; Gwiazdy i noc. (Fragmety) [poemat]; Z głębokości; Ogród umarłych; Wiersze z notatnika; Wiersze płomienne.

Przekład

1. Hymny średniowieczne. [Antologia]. Przeł. i [wstęp] ... Lw.: Nakł. Filomaty 1934, 238 s.

Zawiera także studium J. Birkenmajera: Hymny i ich dzieje.

Zob. też Prace redakcyjne poz. 2.

Prace redakcyjne

1. H. Heine: Poezje wybrane. Przeł. S. Łempicki. Przygot. do druku ... Wr.: Ossol. 1951, 234 s.

2. Niemiecka ballada romantyczna. Oprac. Z. Ciechanowska i ... Wr.: Ossol. 1963, 334 s. *BN* II, 142.

Zawiera także wiersze w przekł. J.G.-L.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1951. — SWPP 1. — P. Grzegorzczak: Twórcy i badacze kultury zmarli w 1956. *Kult. i Społ.* 1957 nr 3. — PSB (J. Hulewicz).

[Między niebem a ziemią:] J. Birkenmajer: Literatura piękna. *Nowa Książ.* 1935 z. 8; J.E. Plomieniński. *Droga* 1936 nr 5. — K.W. Zawodziński: Liryka i epika wierszem. *Rocz. Lit.* 1937 [rec.: Okno na ogród]. — S. Skwarczyńska: J.G.-L. *Tyg. Powsz.* 1956 nr 20. — S. Kostrzewska-Kratochwilowa: J.G.-L. Krótki zarys życia i twórczości J.G.-L. *Rocz. Przemys.* 1958 r. 9 z. 1 [dot. też: Słowa dla ludzi]. — S. Kostrzewska-Kratochwilowa: J.G.-L. W: Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej. Przemysł 1969. — Z. Szeliga: Galeria literatów ziemi przemyskiej. Smutna poetka z Przemysła. *Życie Przemys* 1982 nr 8.

A.H.

GARBACZOWSKA Janina 1902-1986

Historyk literatury.

Urodzona 23 października 1902 w Gródku Jagiellońskim; córka Jana Garbaczowskiego i Marii z

Wilkickich. Ukończyła Gimnazjum Żeńskie im. M. Konopnickiej w Przemyślu. Od 1920 studiowała historię literatury polskiej i filologię klasyczną na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie. Równocześnie ze studiami rozpoczęła pracę w lwowskim szkolnictwie średnim, uczyła w Prywatnym Gimnazjum Żeńskim Konwentu Sercanek (1921-24) i w Zakładzie Naukowo-Wychowawczym Zgromadzenia Najświętszej Rodziny z Nazaretu (1924-37). W 1928 otrzymała stopień doktora filozofii na podstawie rozprawy pt. „Wątki romansowe w twórczości Wacława Potockiego – na tle porównawczym”, napisanej pod kierunkiem prof. Juliusza Kleinera. Od 1930 była zatrudniona na UJK na stanowisku asystenta, a od 1933 starszego asystenta. W 1932 uzyskała dyplom nauczycielski. Współpracowała z czasopismem *Sygnali* (1934). Była działaczką Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (od 1934 członkiem Zarządu Głównego). Uczestniczyła w akcji odczytowej w ramach powszechnych wykładów uniwersyteckich. Należała do Klubu Pracowników Kultury Współczesnej we Lwowie. Od 1937 uczyła w Państwowym Gimnazjum Ruskim. W tym też czasie wygłaszała w Rozgłośni Lwowskiej Polskiego Radia pogadanki literackie. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR pracowała nadal na uniwersytecie (od stycznia 1940 ukraiński Uniwersytet im. I. Franki). W okresie okupacji niemieckiej brała udział w tajnym nauczaniu szkolnym i uniwersyteckim, pracowała też w sklepie jako ekspedientka. Po zajęciu Lwowa przez Armię Czerwoną powróciła na krótko do pracy na uniwersytecie, a od grudnia 1944 do listopada 1945 była asystentką reżysera Bronisława Dąbrowskiego w Teatrze Polskim we Lwowie. Następnie przyjechała do Krakowa. Od 1946 do września 1947 była korektorką w Spółdzielni Wydawniczo-Oświatowej „Czytelnik”. Jednocześnie uczyła w VIII Państwowym Liceum i Gimnazjum im. A. Witkowskiego (1946/47). W 1947-53 pracowała na Uniwersytecie Jagiellońskim, kolejno na etacie asystenta, adiunkta i zastępcy profesora w Katedrze Literatury Polskiej na Wydziale Filologicznym. Równoległe prowadziła zajęcia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie (1950-51) i na Uniwersytecie Łódzkim (1951-52). W 1953 otrzymała nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego. W tymże roku została przeniesiona do Lublina, gdzie objęła stanowiska kierownika Katedry Filologii Polskiej i Zakładu Historii Literatury Polskiej na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS). W 1954 została mianowana profesorem nadzwyczajnym. Od tegoż roku kierowała Katedrą Historii Literatury Polskiej, a po powstaniu w 1970 Instytutu Filologii Polskiej, Zakładem Literatury Współczesnej (do 1973). Zajmowała się przede

wszystkim działalnością dydaktyczną. W 1953-60 i 1969-72 była członkiem Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich. Pełniła funkcję wiceprezesa oddziału lubelskiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (1958-72). W 1965 otrzymała ponownie nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego. W 1971 została mianowana profesorem zwyczajnym UMCS. W 1973 przeszła na emeryturę. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1964) oraz tytułem honorowym „Zasłużony Nauczyciel PRL” (1984). Zmarła 23 września 1986 w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kultura umysłowa Polski w dobie napoleońskiej. (W kraju i za granicą). Lw.: Księg. St. Malinowski [1938], 56 s.

2. Zagadnienie państwowości polskiej w beletryście współczesnej. [Odczyt]. Lw.: Wyd. Koła Nauk. Asystentów UJK; nakł. Księg. R. Schweitzer 1938, 28 s.

3. Cyprian Norwid. [Portret literacki]. [Ww:] Czyt. 1948, 26 s.

Rozprawy i szkice w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Droga Elizy Orzeszkowej ad astra w świetle jej korespondencji. W: Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej prof. dra Juliusza Kleina. Łódź 1949 s. 421-438. — Pochodnie przeszłości kulturalnej w dziele Wacława Berenta. [Wykład inauguracyjny]. W: Spis wykładów UMCS na r. akademicki 1956/57. Lubl. 1957 s. 17-35. — Wacław Berent wobec zagadnień rewolucji. *Ruch Lit.* 1968 nr 6 s. 325-338. — Dziedzictwo „rzecz listopadowych” po Wyspiańskim w prozie Wacława Berenta. *Ruch Lit.* 1969 nr 4 s. 179-187. — Józef Bliziński. W: OLP. Ser. 4 t. 3. Wwa 1969 s. 119-148. — Wacław Berent. W: OLP. Ser. 5 t. 3. Kr. 1973 s. 135-167.

Prace redakcyjne

1. Wypisy z literatury polskiej dla klasy VII szkoły niepełnej średniej i średniej. [Autorzy:] ..., B. Kaminierowa, A. Klein. Pod red. J. Borejszy, Kijów, Lw.: Państw. Wydawn. Mniejszości Nar. Ukr. SSR 1940, 253 s.

2. J. Korzeniowski: Karpaccy górale. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1948, 79 s. Wyd. 2 tamże 1950.

3. J. Bliziński: Rozbitki. Komedia w 4 aktach. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1953, 173 s. *BN I*, 143.

4. J. Bliziński: Pan Damazy. Oprac. [i wstęp] ... Wyd. 3 zmien. Wr.: Ossol. 1957, LVII, 228 s. *BN I*, 38.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956. — SWPP 1.

J. Świech: J. G. *Pam. Lit.* 1988 z. 3.

J.Z.

GARLIŃSKI Józef ur. 1913

Prozaik, historyk, publicysta.

Urodzony 14 października 1913 w Kijowie; syn Jarosława Garlińskiego, obywatela ziemskiego, z wykształcenia prawnika, i Wandy z Szymańskich. Po powrocie wraz z rodziną do kraju, w 1921 uczęszczał początkowo do szkoły powszechnej w Warszawie, następnie był uczniem zakładu wychowawczego oo. pijarów w Rakowicach (obecnie Kraków). W 1922-26 kontynuował naukę w zakładzie wychowawczym oo. jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem. W 1926 zdał egzamin konkursowy do Korpusu Kadetów w Rawiczu, jednak w 1928 przerwał naukę ze względu na chorobę płuc. W 1930-31 przebywał w Zakopanem i uczył się w sanatoryjnym gimnazjum. W 1932 zamieszkał w Kaliszu, gdzie uczęszczał do Gimnazjum im. A. Asnyka. W tymże roku debiutował opowiadaniem i artykułami drukowanymi w szkolnym piśmie *Sztubak*, którego w 1933 został redaktorem. W 1933-34 był też w Kaliszu redaktorem międzyszkolnego pisma *Czyn i Słowo*, gdzie także umieszczał swoje utwory. Po zdaniu matury w 1934 i ukończeniu w 1935 Szkoły Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu, otrzymał przydział do 1. Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego w Warszawie. W 1935-39 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim. W 1938 był redaktorem technicznym *Rocznika Koła Naukowego Techniki Wojskowej Politechniki Warszawskiej*. We wrześniu 1939 ożenił się z Irlandką, Eileen Frances Short, tłumaczką. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej. Ranny, przebywał w szpitalu jenieckim, a następnie przedostał się do Warszawy i włączył się w działalność konspiracyjną Związku Walki Zbrojnej, a później AK. Jako oficer Komendy Głównej AK był szefem wywiadu więziennego, następnie pełnił funkcję szefa bezpieczeństwa Komendy Głównej AK. Aresztowany w 1943, był najpierw więziony w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu, następnie w Neugengamme i innych filiach tego obozu. Po wyzwoleniu w 1945 osiadł na stałe w Londynie. W grudniu 1945 należał do komitetu organizacyjnego Koła AK w Londynie. Zainicjował wydawanie (od 1946) *Biuletynu Informacyjnego* Koła i do 1965 był jego redaktorem. W 1946-47 z ramienia Hoover Institute and Library w Stanford (USA), zbierał dokumenty dotyczące II wojny światowej. W 1947-62 brał udział w ruchu politycznym Niepodległość

i Demokracja. W 1947-67 był członkiem Rady i Zarządu Światowego Stowarzyszenia Polskich Kombatantów. W 1948-64 pracował jako inspektor kanadyjskiego towarzystwa ubezpieczeń. Równocześnie w 1956-65 był prezesem Zarządu Głównego Koła AK w Londynie, w 1966-84 wchodził w skład Rady i Zarządu Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego (POSK). Fragmenty prozy, artykuły literackie i publicystyczne drukował w wielu czasopismach emigracyjnych, m.in. w wydawanych w Londynie: *Polisce Walczącej* (1946-48), *Orle Białym* (1946-60), *Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza* (od 1946) i jego dodatku *Tydzień Polski* (od 1961), *Wiadomościach* (1960-81), oraz w paryskiej *Kulturze* (od 1961; tu m.in. od 1983 cykl „List z Londynu”) i *Zeszytach Historycznych* (od 1961). W 1973 doktoryzował się w London School of Economics and Political Science w dziedzinie historii najnowszej, na podstawie rozprawy pt. „The underground movement in the Auschwitz Concentration Camp” (promotor prof. James Joll). W 1974 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku za prace historyczne. Od 1976 pełni funkcję prezesa Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie i redaktora założonego przez siebie rocznika *Pamiętnik Literacki* (tu też artykuły). W 1974-88 wyjeżdżał wielokrotnie do USA, Kanady, Danii, Norwegii, Szwecji, Francji, Szwajcarii, Włoch i Izraela, gdzie na uniwersytetach i w środowiskach polonijnych wygłaszał wykłady i odczyty, głównie na tematy związane z II wojną światową. W 1984 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie w Londynie, na którym wykładał najnowszą historię Polski. Od 1990 prowadził również wielokrotnie wykłady w kraju (na uniwersytetach oraz w ramach współpracy z Ministerstwem Obrony Narodowej). W 1991 otrzymał nagrodę Fundacji im. W. i N. Turzańskich w Toronto za całokształt prac pisarskich i historycznych. Od 1991 jest członkiem SPP oraz członkiem Polskiego PEN Clubu. Odznaczony przez rząd emigracyjny w Londynie m.in. Srebrnym Krzyżem *Virtuti Militari* (1946), Medalem Wojska (1946), dwukrotnie Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami (1946, 1965), Krzyżem Armii Krajowej (1971), Krzyżem Kawalerskim (1972) i Krzyżem Oficerskim (1980) Polonia Restituta, Medalem Penitencjarnym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych za wywiad więzienny w czasie wojny (1992), oraz jugosłowiańskim Krzyżem Partyzantów gen. D. Michajłowicza (1966). Mieszka w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Dramat i opatrność*. [Wspomnienia]. Londyn: Gryf Publications 1961, 184 s. Wyd. 2 Londyn: Odnowa 1978.

Zawartość: Co przyniesie jutro?, Do podziemia; W dżungli; Janek; Dramat i Opatrność; W murach ghettia; „Zakłete rewiry”; Szósta kolumna; Dobry Niemcy; „Mit Schertern und Brillanten”; Marian i Halinka; Ruck-Zück Kommando; Próba; Aleksiej i powstanie; Ostatnie święta; Chleb; „Światła wielkiego miasta”. Nagroda Koła AK w Londynie w 1961. — Wersja ang. zob. poz. 2.

2. *Matki i żony*. [Wspomnienia]. Londyn: Gryf 1962, 197 s., Wyd. 2 Londyn: Odnowa 1978.

Gz. 2 wspomnień; cz. 1 zob. poz. 1. — Zawartość: Lzy; Za zgodą Gestapo; Janina; Piotr i Ola; Na urwisku; Noc i dzień; Karna kompania; Uśmiech; Ole; Powrót.

Wersja ang. cz. 1 i 2 łącznie: *The survival of love. Memoirs of resistance officer*. Oxford; Cambridge, Mass.: Basil Blackwell 1991, X, 231 s.

3. *Ziemia*. [Powieść]. Londyn: Gryf 1964, 100 s.

4. *Między Londynem i Warszawą*. [Reportaże historyczne]. Londyn: Gryf 1966, 160 s.

Zawartość: Między Londynem i Warszawą; Pod Wilnem; „Operation Freston”.

5. *Politycy i żołnierze*. [Reportaże historyczne]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1968, 319 s. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. i rozszerz. Londyn: Odnowa 1971; Wwa: Przedświt* 1986; Wwa: Omnipress 1991.

Zawartość: Po omacku; W blasku księżycy; Odwet i noc; Na urwisku.

Przedr. fragm. Na urwisku w: K. Bagiński, K. Pużak, ... : *Proces szesnastu* (w Moskwie). Kr.: [b.w.]* 1984.

Na k. tytułowej nazwisko przekreślone na Garlicki, a na okł. na Gawliński.

Przełt. ang.: Poland, SOE and the Allies. [Przeł.] P. Stevenson. London 1969.

6. *Świat mojej pamięci*. [Pamiętnik]. Wwa: Volumen 1993, 464 s.

Prace z dziedziny historii

1. *Polska prasa podziemna (1939-1945)* w zbiorach londyńskich. Zestawienie czasopism i numerów polskiej prasy podziemnej (1939-1945), których nie zawiera „Katalog polskiej prasy konspiracyjnej” wydany w kraju w roku 1962 w oprac. L. Dobroszyckiego, a które znajdują się w zbiorach londyńskich Biblioteki Polskiej, Polish Research Centre i Studium Polski Podziemnej. Londyn: Bibl. Pol. 1962, 9 s., powiel.

2. *Fighting Auschwitz. The resistance movement in the concentration camp*. Powst. 1973. Wyd.: London: Friedmann 1975, XI, 327 s. Wyd. nast.: Greenwich, Conn.: Fawcett Publications 1975; wyd. 2 London: Fontana/Collins 1978; New York: Time Life 1993.

Wersja pol.: *Oświęcim walczący*. Londyn: Odnowa 1974, 318 s. Wyd. nast. Wwa: Volumen 1992.

Rozprawa doktorska w London School of Economics.
Nagroda im. H. Naglerowej przyznana przez Związek Pisarzy
Polskich na Obczyźnie za najwybitniejszą książkę r. 1974.
Przekł. franc.: Volontaire pour Auschwitz. [Przeł.]. P. Chwat.
Paris, Bruxelles 1976.

3. Polskie państwo podziemne (1939-1945).
Zesz. Hist., Paryż 1974 z. 29 s. 3-41. Wyd. osob.
Wwa: WIS* 1985, 40 s. Wyd. nast. Wwa: Errata*
1987.

Wersja ang.: The Polish Underground State
(1939-1945). *Journal Contemporary History*, Londyn
1975 nr 2 s. 219-259.

4. Ostatnia broń Hitlera. V-1 – V-2. Londyn: Od-
nowa 1977, 220 s.

Wersja ang.: Hitler's last weapons. The under-
ground war against the V1 and V2. London:
J. Friedmann [1978], XVIII, 244 s. Wyd. nast.: New
York: Times Books 1978; London: Methuen Paper-
backs 1979.

Przekł. niem.: Deutschland's letzte Waffen im 2. Weltkrieg.
Stuttgart 1978.

5. Intercept. The Enigma war. London: J.M. Dent
1979, XX, 219 s. Wyd. nast. pt. The Enigma war.
New York: Ch. Scribner's Sons 1980; London: Ma-
gnum Books 1981.

Wersja pol.: Enigma. Tajemnica drugiej wojny
światowej. Londyn: Odnowa 1980, 255 s.

6. The Swiss corridor. Espionage networks in
Switzerland during World War II. London:
J.M. Dent 1981, XVIII, 222 s.

Wersja pol.: Szwajcarski korytarz. Paryż: Editions
Spotkania 1987, 202 s. Wyd. nast.: Wwa:
Głos* 1989; Wwa: Omnipress 1991.

Nagroda Stowarzyszenia Polskich Komitantów w 1981.

7. Polska w drugiej wojnie światowej. Londyn:
Odnowa 1982, XIX, 508 s. Wyd. nast.: Wwa: CDN*
1988; [Wwa:] Prawy Margines Wydawn. Organizacji
„Solidarności Walcząca” 1988; Wwa, Wr.: Wers* ;
Wwa: Volumen [1991].

Wersja ang.: Poland in the Second World War.
London: Macmillan 1985, XXI, 387 s. Wyd. nast.:
New York: Macmillan 1985; London: Macmillan
1987.

8. Niezapomniane lata. Dzieje Wywiadu Wię-
ziennego i Wydziału Bezpieczeństwa Komendy
Główniej Armii Krajowej. Londyn: Odnowa 1987,
146 s. Wyd. nast.: wyd. 1 [krajowej] Wwa: Bellona
1993.

Tytuł okł.: Niezapomniane lata. Pawiak.

9. Pierwszy Pułk Szwoleżerów Józefa Piłsudskie-
go. 1914-1945. [Monografia]. Londyn: Koło 1 Pułku
Szwoleżerów. 1987, 200 s.

10. Cud nad Tamizą. 25 lat Polskiego Ośrodka
Społeczno-Kulturalnego w Wielkiej Brytanii. [Mo-
nografia]. Londyn: POSK 1989, 205 s.

Prace redakcyjne

1. M. Edelman: Getto walczy. W czterdziestą
rocznicę. Agonia, walka i śmierć warszawskiego
getta. [Oprac. i uzup.] ... Londyn: Pol. Fundacja
Kult. 1983, 92 s.

2. E. Drabienko: Jedno życie. Wspomnienia z lat
1942-1951. Do wyd. przygot. ... Londyn: Pol. Fun-
dacja Kult. 1987, 88 s.

3. Kiedy brata zabija brat. Losy żołnierza AK,
Mieczysława Romana Szczepańskiego. Do wyd.
przygot. ... Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1987,
80 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1993. – Wywiady: Droga do anglosaskiego wydawcy.
[Rozm.] E. Romiszewski. *Pam. Lit.*, Londyn 1982 t. 5; Gdybym
poszedł po linii literatury pięknej, to bym robił to, co można
robić w kraju... [Rozm.] J. Dąbala. *Akcent** 1987 nr 4, przedr.
w: Londyn – Toronto – Vancouver. Lubl. 1993; Powrót literatury
źle obecnej. Z prof. J.G., prezesem Związku Pisarzy Pol-
skich na Obczyźnie rozm. A. Toczewski. *Odra* 1994 nr 4.

[Dramat i opatrzność:] J. Bielatowicz: *Żołnierz podziemia*.
Wiadomości, Londyn 1961 nr 30; J. Jur: Udzany debiut pisarski
J.G. *Tydz. Pol.*, Londyn 1962 nr 1. – J. Bielatowicz: Portret i
autoportret. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 40 [rec.: Matki i żo-
ny]. – [Ziemia:] Cz. Dobek: Syn Powstania. *Orzeł Biały*, Lon-
dyn 1964 nr 3; W. Günther. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1964
nr 311; J. Bielatowicz: Wilcze doły beletrystyki. *Na Antenie*.
Londyn 1965 nr 22. – [Między Londynem i Warszawą:] Cz.
Dobek: Fronty inne. *Orzeł Biały*, Londyn 1966 nr 23/24;
K. Iranek-Osmecki: Trzy opowiadania o Polsce podziemnej.
Wiadomości, Londyn 1966 nr 30; S. Popkiewicz: Szczegóły
łączności radiowej między Londynem a Warszawą. *Zesz. Hist.*,
Paryż 1968 nr 13. – [Politycy i żołnierze:] Cz. Dobek: Okla-
sków nam nie trzeba – żądamy amunicji. *Orzeł Biały*, Lon-
dyn 1968 nr 46; M. Foot: The Clandestine Courage. *The Sunday*
Times, Londyn 1968 nr z VIII; J.M. Ciechanowski: Na tropach
kłęski. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 24; Cz. Dobek „Politycy
i żołnierze” w nowym umundurowaniu [dot. wyd. 2]. *Orzeł*
Biały, Londyn 1972 nr 92. – [Oświęcim walczący:] J. Ciecha-
nowski: AK w Oświęcimiu. *Zesz. Hist.*, Paryż 1975 nr 34;
L. Dawidowicz: A doomed struggle. *The Times Literary Supple-
ment*, Londyn 1975 nr z VI; J. Raban. To bear witness. *The*
Sunday Times, Londyn 1975 nr z VI; G. Rey: Shade of Aus-
chwitz. *Jewish Chronicle*, Londyn 1975 nr z II; A. Stypułkow-
ska: Polska walcząca w piekło. *Tydz. Pol.*, Londyn 1975
nr 16; A. Gascht. De la musique dans l'enfer des camps. *Le*
Soir, Bruksela 1976 nr z V; W. Gniateczyński: Męczeństwo bez
zmarłych. *Tydz. Pol.*, Londyn 1978 nr 1; J. Joll: Why
men do not revolt. *The New York Review of Books*, Nowy
Jork 1978 nr z IX. – [Ostatnia broń Hitlera:] K. Iranek-Osmecki:
Tajemnicza broń „V”. *Tydz. Pol.*, Londyn 1978 nr 10;
K. Iranek-Osmecki: Jeszcze raz o „Ostatniej bronii Hitlera”.
Tydz. Pol., Londyn 1978 nr 18; J. Mirewicz: Opowieść o
śmierci. *Prz. Powsz.* 1978 nr 10; A. Pospieszalski: Ci wspania-
li twórcy nowej bomby. *Wiadomości*, Londyn 1978 nr 10;
A. Roberts: Hitler's trump card. *The Sunday Times*, Londyn
1978 nr z IV; G.F. Willing: Hitler's last weapons. *Das Histori-
sch Politische Buch* [Niemcy Zach.] 1979 nr z I. – [Dramat i
opatrzność; Matki i żony:] M. Danilewicz Zielińska: To już
czterdzieści lat temu ... *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1979
nr 68. – [Enigma:] M. Carver: The intelligence factor. *The*
Times Literary Supplement, Londyn 1980 nr z I; S. Mayer:
Enigma i jej tajemnice. *Wiadomości*, Londyn 1980 nr 1791/2.
– [Szwajcarski korytarz:] [S. Baliński] stb.: Nowe książki J.G.
Dz. Pol. i Dz. Żoł., Londyn 1981 nr 89; M. Foot. *World War*
II Investigator, Londyn 1981 nr z VII; T. Lisicki. *Zesz. Hist.*,
Paryż 1981 nr 57. – [Polska w II wojnie światowej:] J. Cie-

chanowski. *Zesz. Hist.*, Paryż 1983 nr 65; T. Lisicki. *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 18; W. Wohnot. *Październik 1938. Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1983 nr 279; M.M. Drozdowski. *Chrześcijaństwo w Świecie* 1984 nr 128; T. Lisicki: Ważna pozycja na anglosaskim rynku. *Zesz. Hist.*, Paryż 1986 nr 75; J. Nowak: Książka jako orzeź. *Dz. Związkowy (Zgoda)*, Chicago 1986 nr 17; A. MacCurtain: Poland in the Second World War. *The Sunday Times*, Londyn 1988 nr z III. — A. Pomian: Z Szwajcarii przeciwko Hitlerowi. *Tydz. Pol.*, Londyn 1988 nr 9 [dot.: Szwajcarski korytarz]. — J. Lerski: Imponujący dorobek. *Prz. Pol.*, [USA] 1988 nr z II. — [The survival of love:] J. Badeni: Movi memoirs of a survivor against all odds. *Catholic Herald*, Londyn 1991 nr z VIII; J. Burnley: Outlasting the Gestapo. *New York Times* 1991 nr z 4 VIII; J. Deak: Holocaust heroes. *The New York Review* 1992 nr z XI. — R. Pietrzak: To wspaniałe pokolenie. *Nowe Książ.* 1994 nr 2 [dot.: Świat mojej pamięci; Niezapomniane lata; Oświecim walczący].

B.D.

GAWLIK Jan Paweł ur. 1924

Pseud.: g, gaw., Gaw.; Gawel; J.P.G.; Jan Calka; JPG; Marek Grzybowski; Obserwator; Sympatyk.
Dramatopisarz, krytyk teatralny i literacki.

Urodzony 3 maja 1924 we Lwowie; syn Pawła Gawlika, drukarza, i Anieli z domu Kruk. Do gimnazjum uczęszczał we Lwowie. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR, uczył się w Szkole Rzemiosł Artystycznych. W czasie okupacji niemieckiej pracował jako robotnik w Instytucie Behringa, produkującym szczepionki przeciwtyfusowe. W 1946 przybył do Krakowa, tam ukończył szkołę średnią, a następnie studiował w Akademii Handlowej oraz w Szkole Nauk Politycznych i Społecznych Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ) i na Studium Dziennikarskim UJ; na obu uczelniach uzyskał absolutorium. Od 1948 rozwijał twórczość publicystyczną i krytycznoliteracką na łamach czasopism *Dziś i jutro* (do 1952) oraz *Tygodnik Powszechny* (do 1953). Po otrzymaniu magisterium z ekonomii w 1951 był przez dwa lata asystentem w Katedrze Ekonomii Akademii Handlowej. Następnie pracował jako urzędnik oraz kierownik wystawy objazdowej Muzeum Narodowego. Od 1954 publikował w pismach *Przegląd Kulturalny* (do 1955) oraz *Nowiny Tygodnia* (dodatek do *Nowin Rzeczowskich*; tu do 1957); jako krytyk teatralny współpracował z *Życiem Literackim* (w 1956-68 był też członkiem redakcji), *Słowem Tygodnia* (do 1959), a od 1956 z *Nową Kulturą* (do 1959; tu w 1956 stały cykl recenzji teatralnych pt. „Teatry Krakowa”), *Dialogiem* (do 1961), *Słowem Ludu* (do 1958; tu stały recenzje teatralne, w 1960 cykl „ABC teatru”). W 1956-57 pracował w Wydawnictwie Literackim w Krakowie. W 1959 został członkiem ZLP. Jako dramatopisarz debiutował w 1962 sztuką „Portret”. W 1964 nawiązał stałą współpracę z tygodnikiem *Kultura*. W 1966 otrzymał nagrodę Klubu Krytyki SDP. W 1967-70 był kierownikiem literackim Te-

atru Rozmaitości w Krakowie, a następnie do 1980 dyrektorem i kierownikiem artystycznym Starego Teatru im. H. Modrzejewskiej. Za upowszechnianie kultury i sztuki otrzymał w 1977 nagrodę m. Krakowa. Od tegoż roku do 1982 pełnił funkcję dyrektora i naczelnego redaktora Teatru Telewizji Polskiej. W 1983-85 był dyrektorem i kierownikiem artystycznym Teatru Dramatycznego m.st. Warszawy i równocześnie organizatorem oraz dyrektorem Teatru Rzeczypospolitej. Kontynuując twórczość literacką, nawiązał w 1983 współpracę z *Gazetą Krakowską*, w której ogłaszał felietony teatralne (pod pseud. Obserwator). Od 1983 przez dwie kadencje wchodził w skład Narodowej Rady Kultury. Od września 1985 był dyrektorem naczelnym i artystycznym Teatru im. J. Słowackiego w Krakowie (do przejścia na emeryturę w 1989). Odznaczony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1969, 1975), Złotym Krzyżem Zasługi (1975), Krzyżem Kawalerskim (1979) i Krzyżem Komandorskim (1989) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Za Zasługi dla Województwa Kaliskiego” (1980), Złotą Odznaką m. Krakowa (1990). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Powrót do Jamy. [Popularna monografia Jamy Michalikowej w Krakowie]. Wybór ilustr. ... i D. Mróz. Kr.: WAG 1961, 191 s.

Zawartość: Przymierze z epoką; W Zielonym Baloniku; Sąd nad Zielonym Balonikiem; Powrót do Jamy.

2. Portret. Tragifarsa współczesna. Praprem. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1962. TV 1967. Druk zob. poz. 13.

Przekł. słowac.: Portret. [Przeł.] M. András. Bratislava 1963.

3. Tor. Komedia o ludziach i samochodach. Praprem. Kielce, Radom, T. im. S. Żeromskiego 1965. Druk zob. poz. 13.

Adapt. radiowa pt. Grand Prix trwa. Oprac.: A.W. Piotrowski. Radio 1969.

4. Pokusa. Komedia współczesna w 2 aktach. Praprem. Zielona Góra, T. Ziemi Lubuskiej 1963. Wyd.: Oprac. dramaturgiczne oraz insc.-reż.: J. Wasilczyński. Scenogr.: J. Golka. Wwa: CPARA 1965, 60 s.

Przekł. czes.: Pokušení. (Takové manželství) [Przeł.] J. Langer. Praha 1964. — słowac.: Skuška. [Przeł.] E. Stercová. Bratislava 1979.

5. Twarze teatru. [Szkiecy]. Wr.: Ossol. 1963, 333 s.

Zawartość: Od autora; Kazimierz Witkiewicz; Danuta Michalowska; Aleksander Dzwonkowski; Halina Gryglaszewska; Henryk Bąk; Stanisław Igar; Jerzy Nowak; Maria Bednarska; Ida Kamińska; Kazimierz Rudzki; Elżbieta Barszczewska; Jacek Woszczerowicz; Zofia Mrozowska; Halina Mikołajska; Maria Kościalkowska; Jan Świdorski; Gustaw Holoubek.

6. Wybór. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Biel-sko-Biała, T. Pol. 1964.

7. Egzamin. Sztuka w 2 częściach. Powst. 1965. Praprem. Zielona Góra, T. Ziemi Lubuskiej 1966. Wyd. Wwa: Czyt. 1982, 124 s. Przedr. zob. poz. 13. Nagroda w konkursie MRN w Krakowie w 1965. Przekł.: czes.: Wyst. Zvolen, Divadlo J.G. Tajovského 1980, – rum.: Wyst. Bukareszt, T. National I.E. Cavogiale 1981.

8. Procedura. Ponura burleska w 3 aktach. Powst. 1965. Praprem. Gorzów Wielkop., T. im. J. Osterwy 1980. Druk zob. poz. 13.

9. Nasze nowe życie. Sztuka telewizyjna. TV 1966.

10. Sława. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1967. Praprem. pt. Obszar cienia (Sława), Szczec., T. Współcz. 1973.

Nagroda w konkursie MRN w Krakowie w 1967.

11. Dług. [Sztuka telewizyjna]. TV 1969.

12. Miejsce rektorskie. [Sztuka telewizyjna]. Powst. 1969. TV 1978. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1979 nr 2 s. 6-30.

Nagroda w konkursie TV, Gł. Zarządu Polit. Wojska Pol. i CRZZ w 1969.

13. Propozycje. Dramaty. Pozn.: WP 1969, 292 s. Zawiera poz. 2, 3, 7, 8.

14. Wypadek. [Sztuka telewizyjna]. Powst. 1970. II nagroda w konkursie TV i Milicji Obywatelskiej na widowisko sensoryjne w 1970.

15. Okolice teatru. Kr.: WL 1989, 403 s.

Wybór felietonów publikowanych pod pseud. Obserwator, głównie w *Gaz. Krak.* w 1983-1988.

Przekład

1. P. Landovský: Pokój na godziny. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1970 nr 12 s. 54-77. Wyst. Kr., Stary T. 1971.

Przekł. podp.: Jan Calka.

Praca redakcyjna

1. Helena Modrzejewska na scenie krakowskiej 1865-1869. Kolegium red.: T. Bukowski, ..., J. Got [J. Spiegel]. Wstęp i objaśn.: J. Got. Kr.: WL 1965, 43 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1989. – J.P. Gawlik: Gorycz i świadomość teatru. *Scena* 1971 nr 3.

SWPP 2 (M. Brykańska). – PP (M. Brykańska). [K. Konopacka-Csala] k.k.c.: Autor i jego dwie pokusy. *Progr. Teatru Ziemi Opol.* 1964. – [Twarze teatru:] B. Woźdowski: Krytyk i aktor. *Współczesność* 1964 nr 10; E. Wysińska: O trudności opisanego aktora. *Dialog* 1964 nr 10. – [Propozycje:] Z. Gren: Komedia J.P.G. *Zycie Lit.* 1970 nr 6; W. Natanson: Dramaty J.P.G. *Teatr* 1970 nr 22. – Sz. Gąssowski: J.P.G. W tegez: Współcześni dramatopisarze polscy 1945-1975. Wwa 1979. – Z. Gren: Gawlik. W tegez: Teatr zamknięty. Kr. 1984. – T. Miłkowski. *Dzisiaj* 1990 nr 2 [rec.: Okolice teatru].

GAWORSKI Henryk ur. 1928

Poeta, prozaik, felietonista, tłumacz.

Urodzony 13 stycznia 1928 w Zawadowie pod Piotrkowem Trybunalskim, w rodzinie chłopskiej; syn Stanisława Gaworskiego i Zofii z domu Książek. Do szkoły uczęszczał w Piotrkowie. W 1939 zamieszkał w Warszawie, gdzie też w czasie okupacji niemieckiej kontynuował naukę na tajnych kompletach. Brał udział w powstaniu warszawskim w szeregach AK. Wywieziony po upadku powstania do Niemiec, przebywał kolejno w obozach Altegrabow, Pirmasens, Wetzlar i Giessen. W 1945 powrócił do Warszawy. Debiutował w 1947 wierszem „Droga z kryształu”, opublikowanym w tygodniku *Na tropie* (nr 5). Po zdaniu matury w liceum dla dorosłych w 1947, studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim, w 1952 uzyskał magisterium. Studiował też w Akademii Nauk Politycznych. Równocześnie w 1948-51 pracował jako dziennikarz w redakcji *Życia Warszawy*, *Trybunie Literackiej* oraz w Polskim Radiu. Wiersze, artykuły, recenzje i przekłady publikował m.in. w czasopiśmie: *Nowa Kultura* (1950-55), *Nowa Wieś* (1950-52), *Pokolenie* (1951-53), *Sztandar Młodych* (1951-55), *Świat Młodych* (1951-54), *Żołnierz Polski* (1952-55), *Przegląd Kulturalny* (1953-55). W 1951 został członkiem ZLP. W 1968-82 był redaktorem naczelnym miesięcznika *Barwy*; w piśmie tym, a także w *Kraju Rad* (1971-78) oraz *Nike* (1980-82) publikował liczne wiersze, artykuły, felietony oraz przekłady. Należy do nowego ZLP. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1968), medalem „Za Zasługi w Rozwoju Współpracy Kulturalnej PRL i ZSRR” (1974). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przed nami życie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1951, 76 s.

2. Przyjechali. [Publicystyka społeczna]. Wwa: NK 1952, 16 s.

3. Rytm serca. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1953, 73 s.

4. Księżyców dwadzieścia osiem. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1956, 109 s.

5. Właśnie róża. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1957, 70 s.

6. Odwiedziny. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1964, 174 s.

Zawartość: Na drodze; Dziewczyna; Jutro przeprowadzka; Odwiedziny; Decyzja; Cholerny szczeniak; Szydłarz

7. Kto kogo pierwszy. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. Powst. ok. 1967.

Inf.: *Biul. Min. Kult. i Szt.* 1967 nr 3.

8. Oczarowani. [Powieść]. Kr.: WL 1967, 199 s.

J.P.

9. Pierwszy przy ołtarzu. Farsa historyczna w 3 aktach. Powst. Wwa 1968.

Tekst złożony w T. Pol. w Wwie (inf. autora).

10. Fotografia mówi prawdę. [Powieść]. Wwa: Iskry 1969, 42 s.

11. Rodowód. [Powieść]. Wwa: Iskry 1969, 298 s. Wyd. 2 Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1984, 145 s.

12. Gorące barwy. [Wiersze]. Wwa: PIW 1970, 63 s.

13. Ogólnie i ośobiście. Wybór felietonów z lat 1968-73. Wwa: PIW 1974, 165 s.

14. Nasz dom. [Szkic]. Wwa: KiW 1977, 93 s.

15. Nazwanie życia. [Poematy]. Wwa: MON 1977, 89 s.

Zawartość: Pomorski marsz; Żołnierska rota; Żegnaj, Boże; Tartar.

16. Jelenie jedzą klejnoty. [Powieść]. Wwa: Iskry 1978, 205 s. Wyd. 2 Wwa: Varsovia 1989, 143 s.

17. Na ostrzu brzytwy. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1986, 142 s.

Zawartość: z poz. 6; Cholerny szczeniak; Jutro przeprowadzka; Szydłarz; Decyzja, — nado; Fundamenty; Chrystus i cygan; Profesor Raszka; Jutrzenka świeci codziennie; Przyjaciel; Daleko; Na ostrzu brzytwy.

18. Skrzydła i kamienie. Wybór wierszy. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1986, 163 s.

19. Skrzaty z wiejskiej chaty. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1988, 58 s.

20. Zielone ludziki. [Dla dzieci]. Wwa: Wyrz 1991, 23 s.

Wydania pieśni i wierszy w oprac. muzycznym, m.in.: Serce lotnika. Piosenka młodzieżowa. Muz.: K. Sierocki. [Wwa:] ZG ZMP [1952], [2] s., wyd. 2 [Wwa:] Czyt. 1953, [2] s. — Zmartwienie maszynisty. [Muz.:] W. Szpilman. Wwa: Czyt. 1952, 3 s., wyd. nast. [Wwa:] ZG ZMP 1952, [2] k. — Pieśń o dzieciństwie. [Muz.:] S. Pruszyński. [Wwa:] NK 1953 kolumn 10 na 1 karcie. — Sto koni. [Muz.:] W. Szpilman. [Wwa:] Czyt. 1953, 2 k. — Leśna marszruta. Piosenka żołnierska. [Muz.:] K. Sierocki. Kr.: PWM 1954, 5 s. — Piosenka kierowców. [Muz.:] P. Kuczera. [Kr.:] PWM 1954, 3 s. — Uśmiechnij się, Tango. [Muz.:] A. Gradstein. Wyd. łącznie z: T. Fangrat; Jesienne spotkanie. [Kr.:] PWM 1954, 34 k. luźnych w obwolucie. — Barwy dnia. [Muz.:] Cz. Grudziński. Kr.: PWM 1962, 10 k. luźnych. — Niepotrzebna piosenka. [Współaut.:] S. Werner. [Muz.:] A. Wiernik. Wyd. Kr.: PWM 1962, [20] k. luźnych.

Praca redakcyjna

1. Pamiętniki inwalidów wojennych. Wybór i oprac. ... Wwa: MON 1971, 358 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa).

J. Śpiewak. *Twórczość* nr 5 [rec.: Przed nami życie]. — [Właśnie róża:] A. Kamińska: Notatnik poetycki. *Now. Lit. i Wyd.* 1957 nr 15; J. Kwiatkowski: Stare grzechy. *Życie Lit.* 1958 nr 8. — S. Melkowski: Notatnik agitatora zagubiony na czerwonej pustyni. *Twórczość* 1966 nr 1 [dot.: Odwiedziny]; przedr. w tegoż: *Oczekiwania i odpowiedzi*. Łódź 1980. — J. Preger: G. jako prozaik. *Współczesność* 1968 nr 6. — K. Zuchora: Wziemniestąpienie. *Poezja* 1971 nr 4 [rec.: Gorące barwy]. — J. Marszałek: Dwie poezje (Jan Twardowski i H.G.). *Rzeczywistość* 1987 nr 9.

J.P.

GAŚSIOROWSKI Krzysztof ur. 1935

Krypt.: K.G.; (K.G.).

Poeta, krytyk.

Urodzony 19 maja 1935 w Warszawie; syn Kazimierza Gaśsiorowskiego, technika elektrycznego, i Heleny z domy Łopat, urzędniczki. Do szkół uczęszczał w Warszawie. Po zdaniu matury w 1952 studiował na Wydziale Łączności Politechniki Warszawskiej (w 1959 przerwał studia). Od 1956 pracował społecznie w klubie studenckim Hybrydy. Debiutował w 1960 wierszem „Stara kobieta”, opublikowanym w *Życiu i Myśli* (nr 7/8). W tymże roku otrzymał poetycką Nagrodę Młodych „Hybrydy” oraz nawiązał stałą współpracę z tygodnikiem *Współczesność* (do 1971). W 1960-62 był w kolegium redakcyjnym pisma *Widzenia*. Należał też do grupy poetyckiej Krąg (1961). Od 1961 aktywnie uczestniczył w twórczej działalności Orientacji Poetyckiej „Hybrydy”. W 1963 zorganizował Klub Młodych przy Oddziale Warszawskim ZLP. Publikował m.in. w *Materialach Repertuarowych* (1963-69), współpracował z *Kulturą* (1964-75), *Orientacją* (tu w kolegium redakcyjnym 1965-67), *Poezją* (1968-83). Otrzymał wiele nagród poetyckich, m.in. Łódzkiej Wiosny Poetów (1960, 1962), Czerwonej Róży (1964, 1967, 1968), Pierścienia (1977 za całokształt twórczości). W 1965 został członkiem ZLP. W 1969-71 był sekretarzem redakcji tygodnika *Współczesność*, w 1972-75 prowadził dział poezji w *Literaturze*. W 1975 został zastępcą redaktora naczelnego *Poezji*. W 1984-89 był prezesem Oddziału Warszawskiego nowego ZLP. W 1984 został radnym m.st. Warszawy. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Podjęcie bieli. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1962, 66 s.

2. Białe dorzecze. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1965, 110 s.

Cykle: Tytuły; Dziedzictwo, Kiedy człowiek odchodzi; Tristan i Izolda; Motyw ze słońcem, Ziemia; Wstęp i zamysł.

3. Tonące morze. [Wiersze]. Wwa: PIW 1967, 65 s.

Cykle: Rdza; Tonące morze; Wstęp do metafizyki; Widmo słoneczne.

4. Wyprawa ratunkowa. [Wiersze]. Wwa: [Wyd. Kultury Prez. Dzielnicy Rady Nar.-Śródmieście, Klub Międzynarodowej Prasy i Książki „Ruch”] 1971, 23 s.

5. Wyspa oczywistości. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1972, 68 s.

6. Małe rapsody. [Autorzy:] ..., Z. Jerzyna. Wwa: MON 1974, 61 s.

Zawiera utwory K.G.: Żołnierze idą; Słowa pod sztandar; Drzewo; Rzecz żołnierska.

7. Bardziej niż ty. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1975, 69 s. Wyd. nast. zob. poz. 9, 11.

Cykle: Rzeki świata; Tsunami. Bardziej niż ty; Dla nas dwójga, i ...; Konspekty; Moja stara naga maszyna do pisania. Nagroda miesięcznika *Poezja* w 1975.

8. Mała cząstka innych ludzi. [Monodram]. *DIALOG* 1979 nr 7 s. 34-42.

Partytura aktorska.

9. Wyprawa ratunkowa. Wiersze wybrane. Kr.: WL 1980, 367 s.

Zawiera wiersze z poz. 1-7 oraz wiersze nowe w cyklach: To co, nazywamy; Jedna z chwil żalu; Bukareszt.

10. Trzeci człowiek. Szkice o realności poezji współczesnej. Łódź: WL 1980, 241 s.

Zawartość: Od autora; Zasada kryzysu; Granice krytyki; Na barykadach kreacji; Skok przez pokolenia.

11. Poezja polska 1945-1980. Krytyczne i historycznoliterackie uwarunkowania próby całości. Wwa: KiW 1985, 19 s.

12. Poezje wybrane. [Wybór i wstęp autora]. Wwa: LSW 1985, 154 s.

13. Fikcja realna. Szkice o poezji współczesnej. Wwa: KAW 1986, 274 s.

Zawartość: Od autora; Poezja wobec swych teraźniejszych; W głąb ... Przyboś; Tych kilku poetów, którzy nie dają mi spokoju (M. Białoszewski, S. Czycz, T. Nowak, K.K. Baczyński, W. Broniewski); Notatki do pytań.

14. Z punktu widzenia UFO. [Wiersze]. Wwa: PIW 1986, 94 s.

Zawiera też przekłady utworów A. Żukaukasa i G. Benna.

15. Wybór z tomu pt. Milczenie Minotaura. Wwa: Staromiejski Dom Kultury 1990, 59 s.

16. Powrót Atlantów. [Wiersze]. Wwa: Staromiejski Dom Kultury 1992, 62 s.

Prace redakcyjne

1. Post scriptum. [Antologia]. Red. J. Leszin-Koperski i kolegium redakcyjne: ..., A. Kocięcka, przy współpracy: H. Kaczyńskiej i A. Jędruszcak. Wwa: Rady Okręgowej ZSP, Centr. Klub Studentów Warszawy „Hybrydy” 1966, 119 s.

2. Wnętrze świata. Antologia poetycka kręgu Orientacji 1960-70. Red. J. Leszin-Koperski. Wybór i oprac. ... i in. Wwa: Rady Naczelnej ZSP przy współdziałaniu ZAIKS 1972, 204 s.

3. M. Stryjecki. Kroki [Wiersze]. Red. ... Wwa: ZG SZSP 1978, 31 s.

4. S. Sven-Czachorowski. Poezje wybrane. Wyboru dokonał ..., Wstęp: J. Marx. [Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska]. Wwa: LSW 1987, 162 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966.

Z. Dominiak: K.G. Śluby z żywotem. *Poezja* 1977 nr 3, przedr. w tegoż: W poza siebie. Łódź 1992. — A. Sidorski: Wnętrze świata okazało się wyspą oczywistości. *Poezja* 1978 nr 5. — T.J. Żółciński: Głos pokolenia nie dostrzeżonego. *Mies. Lit.* 1982 nr 6. — J. Rogoziński: O wierszach K.G. W tegoż: Preteksty. Wwa 1985. — [Poezje wybrane:] E. Biela. *Osnova* 1985 nr 13/14; P. Dunin: Potrzeba rozumiejącego przeżycia. *Poezja* 1986 nr 9. — [Z punktu widzenia UFO:] R. Bednarczyk; Panpoetycki ufoludek. *Pis. Lit.-Artyst.* 1987 nr 11/12; P. Dunin: Próba całości. *Nowe Książ.* 1987 nr 11/12.

J.Z.

GEMBARZEWSKI Miłosz Bronisław 1899-1944

Podpisywał utwory też: Miłosz Skarbek-Gembarzewski.

Krypt.: M.G.; M. G-ski; M.Gr.

Poeta, prozaik.

Urodzony 28 sierpnia 1899 w Warszawie; syn Leszka Kazimierza Gembarzewskiego, dyrektora wodociągów w Warszawie, i Józefy Marii z Gembarzewskich. Po ukończeniu szkoły średniej studiował na Wydziale Dyplomatyczno-Konsularnym Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie. Należał w tym czasie do Akademickiej Młodzieży Monarchistycznej (prowadził sekcję propagandową). W 1918-20 służył ochotniczo w wojsku polskim, brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Debiutował w 1922 opowiadaniem pt. „Krzak gorejący”, opublikowanym w *Gazecie Warszawskiej* (nr 320, 321, 325). W następnych latach rozwijał twórczość literacką. Wiersze, opowiadania i artykuły zamieszczał m.in. w *Gazecie Warszawskiej* (do 1924), *Gazecie Warszawskiej Porannej* (1925-26), *Polisce* (1930), *Rodzinnie Polskiej* (1930-31), *Rzeczypospolitej* (1930-31). W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Warszawie i utrzymywał się z przygotowywania opracowań heraldyczno-genealogicznych. Zginął w sierpniu 1944 rozstrzelany przez Niemców na dziedzińcu gestapo w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Biały pióropusz. Poezje. Wwa: Księg. Nar. 1927, 78 s.

Podp. Miłosz Skarbek-Gembarzewski.

Zawiera wiersze w cyklach: Rymy białoczerwone; Rymy skrzydlate.

2. Mussolini. Poemat. Wwa: Pol. Spółdz. Wydawn. 1927, 5 s.

3. Krzak gorejący. Opowiadania. Wwa: F. Hoesick 1929, 133 s.

Zawartość: Krzak gorejący; Ubogi krewny; Magnificus Dominus; Falszywe bogi; Kuzyni Don Kichota; Podniebna opowieść.

4. Śmierć Filipa Daudet. Dramat w 5 aktach. Powst. ok. 1929. Druk. fragm. pt. Komedia nieludzka. ABC 1929 nr 88.

Inf. L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. T. 1. Wwa [1971].

5. Pieśni Słowianina. Wwa: F. Hoesick 1930 [antydat. 1929], 44 s.

Zawiera wiersze w cyklach: Klechdy; Tryptyk; Nasz brat; Oda na upadek brauninga.

6. Cesarz. Dramat w siedmiu obrazach. Powst. 1932.

Inf. L. Simon por. poz. 4.

7. Sztandary. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1933, 60 s.

8. Jan Tarło. Pierwszy powstaniec polski. [Szkic historyczny]. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1935, 120 s.

9. Wilanów. Poemat dramatyczny w 3 aktach i 3 obrazach z epilogiem. Wwa: F. Hoesick 1936 [antydat. 1935], 300 s.

10. Muzyk spośród ludu. Wspomnienie o Józefie Pomarańskim. [Zamość:] Koło Miłośników Książki w Zamościu 1937, 93 s., [16] k.

11. Wieża sprawiedliwości. [Nowele]. Wwa: Rój 1938, 196 s.

Zawartość: Wieża sprawiedliwości; Książka Ojca Samuela; Krew z ołowiem; Pani matki spytać ...; Rokoko pana z Szczekarczewic; Wojna i miłość; Nie łam gałaczek ...; Zeus i Pluton.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1

W. Konópczyński. *Nowa Książ.* 1936 z. 2 [rec.: Jan Tarło]. — J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1937 z. 3 [rec.: Wilanów]. — [Wieża sprawiedliwości:] T. Bujmicki: Ex libris. *Słowo* 1938 nr 219; B. Dudziński: Wśród książek. *Naprzód* 1938 nr 352. — K. Hartleb: Piękna książka o pięknym człowieku. *Teka Zamojska* 1938 nr 1 [rec.: Muzyk spośród ludu]. — S. Józefowicz: Opowiadania szlacheckie. *Mysł Nar.* 1939 nr 35 [rec.: Wieża sprawiedliwości].

B.T.

GERHARD Jan 1921-1971

Pseud.: Jerzy Narbutowicz; Komentator; Tadeusz Narbutowicz. Powieściopisarz, publicysta.

Urodzony 17 stycznia 1921 we Lwowie; syn Jana Gerharda, prawnika, i Eugenii z domu Kuban. Do szkół uczęszczał we Lwowie; w 1939 zdał maturę. Po kampanii wrześniowej przedostał się przez Rumunię, Jugosławię i Włochy do Francji, gdzie w październiku 1939 wstąpił do Wojska Polskiego.

Ukończył szkołę podchorążych w Guer. Przydzielony do 1. Dywizji Grenadierów, brał udział w walkach na linii Maginota (maj-czerwiec 1940). Ranny, dostał się do niewoli niemieckiej. W styczniu 1941 zbiegł z obozu jenieckiego Stalag XVII-a w Kaysersteinbruch i przez Szwajcarię przedostał się do nie okupowanej części Francji. W kwietniu 1941 wstąpił do Francuskiej Partii Komunistycznej. Brał udział we francuskim ruchu oporu jako członek organizacji Francs-Tireurs et Partisans Français; pełnił kolejno funkcje dowódcy Nadokręgu nr 35 (Pirenejskiego) i nr 25 (Północno-Wschodniego). Po wylądowaniu aliantów w Normandii i powstaniu paryskim w sierpniu 1944 został dowódcą batalionu w brigadzie płk. Fabiena w 1. Armii Francuskiej. Od stycznia do listopada 1945 był dowódcą 29. Zgrupowania Piechoty Polskiej przy 1. Armii Francuskiej. W jesieni 1945 powrócił do kraju i wstąpił do Wojska Polskiego. Od tegoż roku był członkiem PPR (od 1948 PZPR). W 1946-47 jako dowódca 34. Pułku Strzelców Budziszyskich walczył w Bieszczadach przeciw oddziałom Ukraińskiej Powstańczej Armii (UPA; m.in. uczestniczył w boju stoczonym przez gen. Karola Świerczewskiego pod Jabłonką 28 marca 1947). Był trzykrotnie ranny. Debiutował w 1946 fragmentem powieści „W oczach Niemców” pt. „Główna kwatery”, zamieszczonym w *Tygodniku Powszechnym* (nr 2). W tymże roku rozpoczął szerszą działalność publicystyczną i literacką, publikując artykuły w prasie wojskowej, m.in. w *Mysli Wojskowej* (1945-51), *Polsce Zbrojnej* (1946-48) i *Zołnierzu Polskim* (1947), a także reportaże w *Przekroju* (1946; tu też pod pseud. Tadeusz Narbutowicz). Od 1947, po opuszczeniu stanowiska liniowego w stopniu pułkownika dyplomowanego, do 1950 studiował w Wyższej Akademii Sztabu Generalnego w Moskwie. Następnie pełnił służbę w Ministerstwie Obrony Narodowej. W 1952 został aresztowany i osadzony w więzieniu śledczym. Po zwolnieniu w listopadzie 1954 i rehabilitacji wystąpił z wojska i od grudnia 1954 pracował w redakcji zagranicznej PAP, a następnie był korespondentem PAP w Brukseli (1958) i Paryżu (1959-63). Od 1956 rozwijał twórczość pisarską; reportaże, artykuły, prozę i tłumaczenia publikował m.in. w *Przekroju* (1956-66), *Zołnierzu Wolności* (1956-66), *Kulturze* (1964-68), *Polityce* (1965, 1967), *Życiu Literackim* (1966-67). Po powrocie do Warszawy w 1963 pracował w centrali PAP. We wrześniu 1964 objął stanowisko kierownika literackiego Zespołu Realizatorów Filmowych „Rytm”. W tymże roku został członkiem ZLP. Od lutego 1965 pełnił funkcję redaktora naczelnego tygodnika *Forum* (tu też m.in. recenzje w 1966 pod pseud. Komentator). W 1969 został posłem na sejm. Za działalność literacką otrzymał liczne nagrody i wyróżnienia, m.in. w

1966 Nagrodę Państwową II stopnia w dziedzinie literatury. Odznaczony m.in. dwukrotnie Krzyżem Grunwaldu III klasy (1945), Srebrnym Krzyżem Orderu Virtuti Militari (1946), Krzyżem Walecznych (1946) i Krzyżem Partyzanckim, Złotym Krzyżem Zasługi (1947), Krzyżem Kawalerskim (1945) i Krzyżem Oficerskim (1965) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł tragicznie, zamordowany 20 sierpnia 1971 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kiedy byłem Wolnym Strzelcem. Wwa: MON 1952. [Inf. autoral].

Podp.: Jerzy Narbutowicz. Nakład zniszczony po aresztowaniu autora.

2. Grenadierzy. Wwa: MON 1957, 229 s.

Monografia 1. Dywizji Grenadierów Wojska Pol. we Francji.

3. Wojna i ja. [Powieść]. Wwa: MON 1957, 653 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1965.

4. Łuny w Bieszczadach. [Powieść]. Wwa: MON 1959, 635 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 t. 1-2 1962, wyd. 4 t. 1-2 1963, wyd. 5 t. 1-2 1964, wyd. 6 1967, wyd. 7 1968, wyd. 8 1969; wyd. 9 Lubl.: W Lubel. 1973; wyd. 10 Wwa: MON 1974; wyd. 10 [!] Lubl.: W Lubel. 1977, wyd. 11 tamże 1980, wyd. 12 t. 1-2 tamże 1987.

Wyróżnienie Ministra Obrony Nar. w 1960; nagroda Złotego Kłosa w 1964, nagroda w ogłoszonym przez Gł. Zarząd Polit. Wojska Pol., Ligę Obrony Kraju i Wydawn. MON plebiscycie „Pióro i karabin” na najpopularniejszą książkę r. 1965.

Przekł. czes.: Pożary w Karpatech. [Przeł.] M. Dimarova. Praha 1962, — niem.: Feuerschein in den Beskiden. [Przeł.] R. Matz. Berlin 1964, wyd. nast. Berlin 1968.

Adapt. film. pt. Ogniomistrz Kaleń. Scenariusz wg wątków powieści oprac.: E. Petelska i Cz. Petelski. Ekran. 1961.

5. Druga wojna światowa. Informator. 1939-1945. Oprac.: ..., J. Lider, T. Rawski, S. Zaleski przy współpracy S. Komornickiego, W. Tuszyńskiego. Wwa: MON 1962, 712 s.

Przekł. czes.: Druhá světová válka. [Przeł.:] E. Nesvadba, K. Richter. Praha 1966.

6. Czas generała. Wwa: MON 1963, 521 s. Wyd. 2 tamże 1965. Por. poz. 14.

Monografia o Ch. de Gaulle'u.

7. Francuzi. [Szkice publicystyczne]. Wwa: Czyt. 1965, 179 s.

Zawartość: Francuzi; On; Ona; Oni razem; My i oni; Czy Paryż jest zawsze Paryżem?, „Zeszłego roku w Marienbadzie”, „Vaincre et vivre”; Kim pan więc jest, M. Bourgeois?

8. Zoolityka. [Szkice publicystyczne]. Wwa: MON 1965, 389 s.

Przekł. słowac.: Zoolityka. [Przeł.] S. Dúbrava. Bratislava 1967.

9. Nie ma El Dorado. [Opowiadania]. Wwa: MON 1966, 425 s. Wyd. 2 tamże 1969.

Zawartość: Uwaga wstępna; Vive Bodan!; Terminus; Wyobrażenia; Pierwszy komentator; Rogi; Nie ma El Dorado; Auto-stop; Bamber i „Matrimonium”; Manekin; Trucizna; Wizyta; Kanikuła; Petit-chou; Baby-sitter; Cierpliwość; Sierpniowa przygoda; Ucieczka; Waleria i play-boy; Paczki; Cyganeria 1965; Gwiazda; Medal Dionizejskiego [w wyd. 2 pt. Dionizejskiego medal]; W hotelu.

10. Niecierpliwość. [Powieść]. Wwa: MON 1967, 465 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1986.

Przekł. czes.: Netrpělivost. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1969.

11. Zwycięstwo. [Powieść]. T. 1-3. Wwa: MON 1968, 535 + 441 + 430 s. Wyd. 2 tamże 1970.

T. 1. Żołnierze i dyplomaci; T. 2. Wielkie intermezzo; T. 3. Berlin 1945.

12. Sarabanda. Powieść. Wwa: PIW 1970, 262 s.

13. Autopamflet. Wwa: Czyt. 1971, 408 s. Wyd. 2 tamże 1972.

14. Charles de Gaulle. [Monografia]. T. 1-2. Wwa: KiW 1972, 454 + 465 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1975, wyd. 4 1978.

Tom 1 jest poprawioną wersją „Czasu generała” [poz. 6].

Przekłady

1. M.E. Sonkin: Rosyjska artyleria raketowa. Szkic historyczny. Wwa: MON 1951, 116 s.

2. J.F.A. Goutard: 1940 wojna straconych okazji. Wwa: MON 1959, 464 s.

3. G.A. Deborin: Druga wojna światowa. Wwa: MON 1960, 636 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — Wywiad: Życie, literatura, polityka. Rozm. J. Ankudowicz. Tyg. Kult. 1969 nr 21.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — RI 1971 (J. Chudek). — [Cz. Lechicki] (mc). Zesz. Prasozn. 1972 nr 1. — LP [luzup].

[Łuny w Bieszczadach:] Z. Flisowski: Bieszczadzki dramat. *Nowe Książ.* 1960 nr 4; K. Koźniewski. *Polityka* 1960 nr 16; W. Żukrowski: Kawał historii. *Nowa Kult.* 1960 nr 13. — [Zwycięstwo:] Z. Flisowski: Finał à la gigant. *Nowe Książ.* 1969 nr 7; K. Koźniewski: Opisać wszystko ... *Polityka* 1969 nr 6. — [Autopamflet:] W. Maciąg: Szkoła gustu. *Szyderstwo. Nowe Książ.* 1972 nr 2; B. Rogatko: „Autopamflet” albo sen o współczesności. *Fakty i Myśli* 1972 nr 10. — A. Tatariewicz: Człowiek i wojna. *Polityka.* 1972 nr 22. — [Charles de Gaulle:] S. Gajewski: Nowy czas generała. *Polityka* 1973 nr 8; H. Kurta. *Nowe Drogi* 1973 nr 3. — W. Liebert: „Zamordowany młwi”. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 1 [rec.: Autopamflet]. J.P.

GERŁOWSKI Andrzej

ur. 1939

Prozaik.

Urodzony 13 lutego 1939 w Rawie Mazowieckiej; syn Władysława Gerłowskiego, nauczyciela, urzędnika, i Marii z Netzłów, nauczycielki. Uczył się w Liceum Ogólnokształcącym w Bełchatowie. Po zdaniu matury w 1956 studiował filologię polską w Studium Nauczycielskim w Warszawie. Na-

stępnie w 1959-62 pracował jako nauczyciel w szkole wiejskiej w Duczkach (pow. wołomiński). W 1959 wstąpił do PZPR. Debiutował w 1961 opowiadaniem „Między nimi”, drukowanym we *Współczesności* (nr 17). W 1962-63 był etatowym przewodniczącym ZMW w Wołominie. W 1963 objął stanowisko kierownika Oddziału Pracy Kulturalno-Oświatowej i Bibliotek w Wydziale Kultury Prezydium WRN w Warszawie. W 1965-68 pełnił funkcję etatowego przewodniczącego Zarządu Wojewódzkiego ZMW w Warszawie, a następnie w 1969-72 wicedyrektora Departamentu Pracy Kulturalno-Oświatowej i Bibliotek w Ministerstwie Kultury i Sztuki. Równocześnie rozwijał twórczość literacką. Publikował opowiadania m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (1967-80) i *Miesięczniku Literackim* (1969-88). W 1964-72 był przewodniczącym KKMP przy ZMW. Od 1970 należał do ZLP. Kontynuował naukę, studiując zaocznie na Wydziale Psychologii i Pedagogiki Uniwersytetu Warszawskiego, który ukończył w 1972. Od tegoż roku do 1974 był zatrudniony w Telewizji Polskiej na stanowisku zastępcy redaktora naczelnego Naczelnej Redakcji Literatury, Teatru i Publicystyki Kulturalnej. W 1974-76 pracował jako dziennikarz w Zarządzie Głównym Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch”. W 1976-85 kierował Redakcją Literacką Krajowej Agencji Wydawniczej (tu w 1978-80 redagował wraz z Romanem Bratnym, Stefanem Kozickim i Aleksandrem Rowińskim serię *Express Reporterów*). Po 1982 ogłaszał opowiadania w *Argumentach* i *Kamieniu*. W 1983 został członkiem nowego ZLP. W 1985 zrezygnował z pracy etatowej i poświęcił się twórczości literackiej. Odniesiony Złotym Krzyżem Zasługi (1969) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1988). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gwiazdka. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1963, 169 s.

Zawartość: Gwiazdka; Dzieci; Przed południem; Między nimi; Organki; Dwa talerze owsianki; Rower; Sirocco w Grocholicach; Ojciec z Montevideo; Złoty interes; Jemielita senior

2. Drzewo jego syna. [Opowiadania]. [Wwa:] LSW 1970, 149 s.

Zawartość: Siwe włosy; Albert; Przed śniadaniem; Pogrzeb; Lotnisko; Gniazdo; Wieczór wspomnień; Dziadek; Drzewo jego syna; Komu dać order; Stan posiadania.

3. Skandal w Sagale. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1974, 181 s.

Zawartość: Skandal w Sagale; Spotkanie w „Antycznej”; Rozluźnienie moralne w moim ośrodku sportów wodnych; Lucy na, Po co żyją mężczyźni?; Mrok; Neurofamid, czyli o zbrodni doskonałej na tle banalnym; Kawalerskie popołudnie; O potrzebie serca; Zepsuta brzoza; Romans latem.

4. Kobieta, która nie lubiła pająków. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1977, 221 s.

Zawartość: Podróż do chłopca; Konkurent; Wchodzenie w jarmzo; Macki; Pretekst; Kobieta, która nie lubiła pająków; Muszla; Lżej niż siada komar; Dobroczyńca staruszków; Niekochani; Wrażliwi ludzie; Stare i nowe samochody; Człowiek, który nie bał się aresztu; Zmiana nóg; Jeszcze jedna podróż; Ambicja; Powrót ze spaceru; Ankieta; Zapach błękotu; Odwiedziny u Tyburcjusza; Człowiek obiektywny; Dla spokojnych ludzi pokoje do wynajęcia.

5. Stabilne życie Roberta K. [Powieść]. *Wież. Wroc.* 1978 nr 254-293; 1979 nr 1-12. Wyd. osob. Wwa: KAW 1980, 117 s.

6. Kiedy kończy się nienawiść. [Powieść]. Wwa: Iskry 1979, 122 s.

7. Nie wszędzie pada deszcz. [Powieść]. Wwa: KAW 1982, 38 s.

8. Racja na rację. Powieść. Wwa: LSW 1984, 161 s.

9. Ukochany uczeń. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1985, 184 s.

Zawartość: Piętaście obrazów pornograficznych; Nie kochaj prostego człowieka; Plazy odejść pierwsze; Moralne skutki majówki; Rozmowy z synem; Wielka przygoda pana Stasia; Kelner Adam; Rozgrywka; Niezależny sąsiad; Ukochany uczeń; Zwycięzca; Cztery dni pewnego tygodnia; Człowiek, któremu zawsze dobrze; Dobrze rozważona podróż.

10. Grzeszni. (Opowiadania). Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1987, 168 s.

Zawartość: Pieczeniary; Zgrzyoty kobiety poczciwej; Cięża; Rzecz o sercu; Kalikowanie; Pojednanie; Grzeszni; Panienska z recepcji; Uziemienie.

11. Piknik w nocy. [Opowiadania]. Wwa: Inst. Wydawn. Związków Zawodowych 1988, 198 s.

Zawartość: Sagalski Herostrat; Studnia; W Sagale bez zmian; Wazon z Meissen; Tryptyk o pchnięciu nozem; Stefa się gniewa; Melodramat w sferach bibliotekarskich; Uśmiechnij się do ciemności; Skrzydło kruk; Kufel piwa; Szopka; Chłopiec i mysz; Pan Władeczek; Piknik w nocy.

12. Romans latem. (Opowiadania). Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1989, 151 s.

Zawartość: opowiadania z tomu poz. 3 (z wyjątkiem: Po co żyją mężczyźni oraz Kobieta, która nie lubiła pająków [poz. 4]; Awers i rewers; Kobieta zamężna.

13. Kaskader bierze odwet. [Powieść]. Wwa: Unia-Press 1991, 94 s.

14. Wyznanie jawnogrzesznicy. [Powieść]. Wwa: Sawapress 1991, 123 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988. — Inf. KKMP.

Z. Żabicki: Dziecko i świat konwencji. *Nowe Książ.* 1963 nr 22 [rec.: Gwiazdka]. — J.Z. Brudnicki: Wieża telewizyjna w miasteczku. W tegoż: *Wiek prozy*. Wwa 1979 [rec.: Drzewo jego syna]. — J.Z. Brudnicki: Lapidaryzm. *Literatura* 1978 nr 13 [rec.: Kobieta, która nie lubiła pająków]. — J. Iwaszkiewicz: Zabić? *Kierunki* 1980 nr 16 [rec.: Kiedy kończy się nienawiść]. — Z. Warski: Inwentarz G. *Rzeczywistość* 1982 nr 13. — A. Poliński: Czytajcie, gdy pada. *Tyg. Kult.* 1984 nr 31 [rec.: Nie wszędzie pada deszcz]. — A. Nowak: Proza

przynosząca niepokój (O twórczości A.G.). *Argumenty* 1985 nr 9. — [Ukochany uczeń:] J. Moroń: Ludzie z małych miasteczek. *Życie Lit* 1986 nr 41. — T.J. Żółciński: Opowiadania nieco przewrotne. *Argumenty* 1986 nr 23.

A.H.

GERSON-DĄBROWSKA Maria 1869-1942

Krypt.: M.G.; M.G.D.

Autorka utworów dla dzieci i prac z zakresu sztuki, rzeźbiarka, malarka.

Urodzona 24 sierpnia 1869 w Warszawie; córka Wojciecha Gersona, artysty malarza, i Natalii z Frydrychów. Ukończyła Gimnazjum im. H. Czarneckiej w Warszawie i kurs wychowania przedszkolnego (1887). Uczyła się rysunku oraz malarstwa pod kierunkiem ojca i rzeźby u Hipolita Marczewskiego i Jana Wojdygi. W 1885 wyjechała do Paryża, gdzie studiowała rzeźbę i malarstwo w Académie Julian (1896-98). Po powrocie do kraju rozwijała zainteresowania sztukami plastycznymi; należała do Stowarzyszenia Artystek Polskich (od 1889), brała udział w wystawach, m.in. Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych i w Salonie Krywulta w Warszawie, Towarzystwa Przyjaciół Sztuki w Krakowie oraz w pokazach we Lwowie, Paryżu i Wilnie. Była działaczką tajnego koła oświaty ludowej (ok. 1888-1914) i Związku Teatrów Ludowych (1901-39). W 1903 wyszła za mąż za Ignacego Dąbrowskiego, literata. W 1904 podjęła pracę jako nauczycielka rzeźby w szkole artystycznej dla kobiet A. Conti w Warszawie, nauczała także rysunku i historii w szkołach średnich, m.in. w Szkole Żeńskiej Jadwigi Sikorskiej (od 1918 Gimnazjum Żeńskie im. Królowej Jadwigi) w Warszawie. Zajmowała się popularyzacją sztuki, publikując prace z zakresu historii malarstwa i rzeźby, sztuki teatru oraz edukacji plastycznej. Równocześnie była autorką utworów dla dzieci i młodzieży; artykuły, opowiadania, wiersze i obrazki sceniczne zamieszczała m.in. w *Przyjacielu Dzieci* (1904-13; cykl artykułów pt. „W krainie sztuki. Listy z podróży” oraz „Z dziejów sztuki”), *Iskrach* (1923-28), *Płomyku* (1923-32), *Moim Pisemku* (1929-36), *Wychowaniu Przedszkolnym* (1930-38). Organizowała szkolne przedstawienia swoich sztuk (m.in. w Liceum im. Królowej Jadwigi w Warszawie). Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie, gdzie zmarła 24 stycznia 1942.

TWÓRCZOŚĆ

1. Łokietek w grotach Ojcowa. Obraz historyczny. *Przyj. Dzieci* 1910 nr 48-50. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1918, 19 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 4 pt. Łokietek w grotach Ojcowa; Kazimierz i Rokiczana, tamże 1924, 32 s.

2. Obrazki historyczne uscenizowane. Pierwodr. pt. Wanda; W piastowej chacie; Jagiełło pod Grunwaldem. *Przyj. Dzieci* 1910 nr 21-23, 25, 26, 43-47. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1911, 50 s.

3. Baśń o królowej Róży. Fantazja sceniczna w 3 odsłonach. *Przyj. Dzieci* 1911 nr 43-49, 51. Praprem. Wwa, T. Pol. 1913 [?]. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1914, 54 s. Wyd. 2 tamże 1924.

4. Kazimierz i Rokiczana. [Obrazek sceniczny]. *Przyj. Dzieci* 1911 nr 3, 4. Wyd. osob. łącznie z Łokietek w grotach Ojcowa zob. poz. 1.

5. Legenda o królowej Kindze; Leszek Biały. Obraz historyczny. *Przyj. Dzieci* 1911 nr 21-23; 1912 nr 15-18. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1924, 36 s.

6. Wielcy artyści, ich życie i dzieła. Wwa: Gebethner i Wolff [1911], 238 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1925, wyd. 2 [!] 1930; wyd. 3 rozszerz. Wwa: Bibl. Pol. [1938].

Zawartość: Odrodzenie (Renesans). Wstęp; Leonardo da Vinci; Michał Anioł Buonarroti; Rafael Santi; Benvenuto Cellini; Tytlan; Koniec Odrodzenia. — Złote czasy sztuki niemieckiej. Wstęp; Albert Dürer; Cranach i Vischer; Hans Holbein. — Mistrzowie [!] Północy: Wstęp; Sztuka flamandzka; Rubens; Van Dyck; Jordaens i inni; Sztuka holenderska Rembrandt; Inni mistrze sztuki holenderskiej. — Mistrzowie Południa: Wstęp; Ribera; Velasquez; Zurbaran i Cano; Murillo. — U nas: Wstęp; Wit Szwosz.

W wyd. 3 zmieniono m.in. częściowo tytułaturę rozdziałów i poszerzono ich treść; rozdział pt. „U nas” został zastąpiony rozdziałem: Innymi drogami: Wstęp; Bernard Palissy; Jakub Callot; Mikołaj Poussin; Le Brun; Laurain.

Przekł. litew.: Dailes milžinai, jų gyvenimas ir darbai. [Tłum.] E. Maksimavičius. Cleveland [USA] 1927.

7. Żacy za Batorego. Obraz historyczny. *Przyj. Dzieci* 1911 nr 16-19. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1918, 24 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 8 pt. Żacy za Batorego; Pod murami Częstochowy. Obrazy historyczne, tamże 1924, 39 s.

8. Pod murami Częstochowy. [Obraz historyczny]. *Przyj. Dzieci* 1913 nr 34-38. Wyd. osob. łącznie z Żacy za Batorego zob. poz. 7.

9. Artur Grottger. Malarz Powstania. Odczyt. Wwa: Księg. Lud. J. Sikorskiej 1917, 27 s.

10. Laleczka z saskiej porcelany. Historia w 4 odsłonach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1917. Druk pt. Laleczka z saskiej porcelany. Historia jednej majowej nocy w 4 odsłonach. Wwa: M. Arct 1928, 63 s.

11. Raclawickie kosy. Obraz sceniczny w 3 częściach. Wwa: Księg. Lud. 1917, 71 s. Wyd. nast. z prologiem: tamże 1917; wyd. 2 [!] Wwa: Nasza Księg. 1926, 109 s.

12. Wybranieckie zuchy. Obraz historyczny z czasów Stefana Batorego w 3 częściach. Wwa: Księg. Lud. J. Sikorskiej 1917, 63 s.

13. Za co? Obrazek z życia unitów. Wwa: Księg. Lud. J. Sikorskiej 1917, 23 s.

14. Grottiger. [Biografia]. Wwa: Księg. Lud. 1918, 83 s., 16 k. tablic.

15. Krewniak z Ameryki. Humoreska w 2 odsłonach. Wwa: Księg. Lud. 1918, 42 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Nasza Księg. 1927, wyd. 3 tamże 1936.

16. Majster Kiliński. Obraz sceniczny w 3 odsłonach. Wwa: Księg. Lud. J. Sikorskiej 1918, 30 s. Wyd. 2 Wwa, Łódź: Nasza Księg. 1927.

17. Święć się, święć się wieku młody ... Humoreska sceniczna. Wwa, Lubl.: M. Arct 1918, 24 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1924; wyd. 3 Wwa: I. Rzepecki [1937].

18. Polscy artyści. Ich życie i dzieła. Wwa: Gebethner i Wolff 1926, 383 s. Wyd. 2 tamże 1930.

Zawartość: Przedmowa. — W zaraniu; W. Stwos; J. Eleuter Siemiginowski; Sz. Czechowicz; D. Chodowiecki; M. Bacca-relli; F. Smuglewicz, A. Orłowski; J.F. Piwarski; J. Kossak; J. Simmler; F. Kostrzewski; W. Gerson; E. Andriolli; A. Grottiger; J. Matejko; J.W. Brandt; H. Siemiradzki; Bracia Gierymscy; J. Chelmoński. — Rzeźbiarze. — Zakończenie.

19. Rogata dusza. Opowieść dla młodzieży. *Moje Pisemko* 1934 nr 44-49. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1936, 31 s.

20. Chłopiec z puszczy. Obrazek historyczny. Wwa: M. Arct 1935, 31 s.

21. Onegdaj ... Wczoraj ... Dziś ... Trzy obrazki sceniczne. Wwa: Nasza Księg. 1935, 47 s.

22. Piosenki żołnierskie. Humoreska ludowa w 1 akcie. Wwa: I. Rzepecki [1935], 31 s.

23. Lotnik zza morza. Humoreska w 3 odsłonach na jednej dekoracji. Wwa: I. Rzepecki [1936], 45 s.

24. Włóczęga. Opowieść dla młodzieży. Wwa: M. Arct 1937, 31 s.

Obrazki sceniczne dla dzieci publikowane w czasopiśmie: *Przyj. Dzieci*: Jadwiga. 1911 nr 6, 7; Urszulka. 1911 nr 11-14; Mistrz Twardowski. 1912 nr 22-25. — *Płomyk*: O sierocie Marysi i dwunastu krasnoludkach. 1926 nr 27-31; Kurka z kokoską. 1927 nr 20, 21; Pierwiosnek. 1927 nr 36, 37; Cudowna czepa. 1929 nr 223-226; Słoneczny poranek. 1930 nr 3; Święta Zofija paki rozwija. 1931 nr 36; Dużo śmiechu. 1932 nr 6-13. — *Wychow. Przedszkolne*: Nieposłuszny cipuś. 1928 nr 9; Obłóczki wiosenne. 1930 nr 5; Podwieczorek u Myszy. 1930 nr 11; Bał grzybowy. 1932 nr 5; Isia i kwiatki. 1933 nr 3; W jesienny wieczór. 1933 nr 5; W lecie. 1933 nr 4; Kochany balwanek. 1934 nr ?; Dożynki. 1936 nr 4; Jak św. Mikołaj jechał na ziemię samolotem. 1936 nr 6; Na zielonej łące ... 1936 nr 5. — *Moje Pisemko*: Cicha noc. 1931 nr 51; Nie lubię czytać ...

1931 nr 43, 44; Do czasu dzban wodę nosi. 1932 nr 14, 15; Nie mam czasu. 1932 nr 46; Zima przed sądem. 1934 nr 4, 5; Idziemy z Polski. 1935 nr 16. — *Płomyczek*: Brudasy i czyścioszki. 1931 nr 29. — *Słonko*: Marynarze. 1935 nr 3, 4; Już wiosna. 1936 nr 36.

Nadto poradniki dla dzieci z zakresu plastyki, teatru i robót ręcznych: Praktyczne wzorki rysunkowe do nauki i zabawy dzieci. Ser. 1 z. 1-4. Ser. 2 z. 1-4. Wwa 1901. Wyd. nast. [1920, 1922]. — Modelowanie z gliny i wosku jako nauka i zabawa. Oprac. ... Wwa: M. Arct 1906, 68 s. Wyd. nast. pt.: Modelowanie jako nauka i zabawa. Wyd. 2 przejr. i popraw. tamże 1923. — Program i metodyka rysunku dla ochron i szkół początkowych. Wwa: M. Arct 1916, 63 s. — Choinka polska. Wwa: M. Arct 1919, 45 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1922, wyd. 3 1927, wyd. 4 1934 [antydat. 1933]. — Obrazy żywe. Wwa: Wydawn. Związku Teatrów Lud. Z zasiłku Min. Kultury i Sztuki 1920, 26 s. — Ubiorry teatralne. Wwa: Wydawn. Związku Teatrów Lud. 1922, 53 s. Wyd. 2 tamże 1927.

Przekłady i przeróbki

1. F.T. Bullen: Wyprawa na połów wielorybów. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: Red. Gaz. Pol. 1900, 158 + 160 s.

Przekł. podp.: M.G.

2. Nasi przyjaciele. [Opowiadania]. Oprac. wg oryginału ang. przez ... Wwa: Skł. gł. w Księg. Pol. 1906, 129 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: [Druk.] W. Łazarski 1920; wyd. 3 z dodaniem wierszy autorów polskich Wwa: Nasza Księg. 1928; wyd. 4 Wwa: Nasza Księg. (Wydawn. Pol.) 1941.

Podp.: M.G. — W 1941 książkę wyd. konspir. opatrzone omyłkowo w prawdziwy adres wydawniczy, co spowodowało dochodzenia ze strony władz niemieckich [inf. W. Chojnacki: Bibliografia zwartych druków konspiracyjnych wydanych pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945. Wwa 1970].

3. E. Carrington: Pomocnicy człowieka. [Opowiadania]. Według oryg. ang. oprac. [i tłum.] ... Wwa: Skł. gł. w Księg. Pol. J. Sikorskiej 1907, 109 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Księg. Lud. J. Sikorskiej; wyd. 3 Wwa: Skł. gł. Książ. Pol. 1923.

Przekł. podp.: M.G.

4. Historia prawdziwa o Grzegorzku z Sanoka. Z powieści J.I. Kraszewskiego skróciła ... Wyd. 2. Wwa: [Druk.] J. Sikorski 1907, 68 s.

Podp.: M.G.D.

5. E. Selous: Przymierze Tomcia ze zwierzętami. [Powieść]. Według 4 wydania ang. oprac. ... Wwa: Księg. Pol. 1907, 146 s. Wyd. nast.: Wwa: Księg. Lud. 1920; wyd. 3 Wwa: Nasza Księg. 1928 [antydat. 1927].

Oprac. podp.: M.G.

6. Burek i jego przyjaciele. [Powiastka]. Według oryginału ang. oprac. ... Wwa: Druk. J. Sikorskiego 1908, 42 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Księg. Lud. 1919; wyd. 3 Nasza Księg. 1925, tamże: wyd. 4 1927, wyd. 5 1930, wyd. 5 [!] 1930 [właśc. 1943].
Podp.: M.G.; wyd. 5 [!] 1930 [właśc. 1943] konspir.

7. Historia panny Żabci. [Powiastka]. Podług oryginału ang. oprac. ... Wwa: Kom. Damski przy Warsz. Tow. Opieki nad Zwierzętami, Księg. Pol. 1908, 48 s. Wyd. nast. Lw., Wwa: Książ. Pol. 1922.
Podp.: M.G.

8. M. Trimmer: Gniazdko rudzików. [Powieść]. Według oryginału ang. oprac. ... Wwa: [Druk.] J. Sikorski 1908, 153 s. Wyd. nast. Lw.: Książ. Pol. 1922.
Oprac. podp.: M.G.

9. Wędrowki Wiernego. [Powiastka]. Podług oryginału ang. oprac. ... Wwa: Wydawn. Kom. Damskiego przy Warsz. Tow. Opieki nad Zwierzętami 1908, 58 s.
Podp.: M.G.

10. Prawdziwe opowieści z życia zwierząt. Oprac. z ang. J. Orw. i ... Wwa: *Wiecz. Rodzinne* 1912, 76 s.
Oprac. podp.: M.G.

11. I. Kenniston: Opiekun bezbronnych. Niezwykłe przygody młodego księcia w bardzo dawnych czasach. [Powieść]. Oprac. według oryginału ang. ... Wwa: Księg. Lud. J. Sikorskiej 1917, 114 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Skł. gł. Książ. Pol. 1922 [antydat. 1921]; wyd. 3 Wwa: Nasza Księg. 1927.
Oprac. podp.: M.G.

12. L. Gask: Bohaterski Bruno. [Opowiadanie]. Według oryginału ang. oprac. ... Wwa: Skł. gł. w Księg. Lud. J. Sikorskiej 1921, 31 s. Wyd. nast. Wwa, Łódź: Nasza Księg. 1927.
Oprac. podp.: M.G.

Prace redakcyjne

1. Powieści i baśnie. Dla dzieci 2. Z różnych autorów zebrana i ułożyła ... Wyd. 2. Wwa: Skł. gł. Księg. Pol. J. Sikorskiej 1905, 95 s.
Podp.: M.G.

2. Dzień oszczędności. Zebrana i ułożyła ... Wwa: Nasza Księg. 1929, 55 s.
Zawiera wiersze, scenki dramatyczne, opisy żywych obrazów i tekst pogadanki o oszczędzaniu; tu m.in. teksty autorstwa M.G.-D.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – SAP (E. Szankowska).

[K. Łozińska] L.K.: Z teatru. *Bluszcz* 1914 nr 12 [rec.: Baśń o królowej Róży]. — [A. Słonimski] Pro-rok: *Teatr Polski. Sowi* 1917 nr 6 [rec.: Laleczka z saskiej porcelany].

— [I. Mrozowicka] Ir.M.: Oceny i sprawozdania. *Por. Teatrów i Chórów Włosciańskich* 1922 nr 3/5 [rec.: Majster Kiliński, Raclawickie kopy, Krewniak z Ameryki]. — S. Niewiadomski: Ciocia Marynusia. *Stolica* 1984 nr 2.

B.T.

GĘBIK Władysław 1900-1986

Pseud.: (ab); Ab; Andrzej Borowik; August Krzywigęba; W.G. Prozaik, publicysta, folklorysta.

Urodzony 14 czerwca 1900 we wsi Szczyrzyc pod Limanową, w rodzinie chłopskiej; syn Jana Gębika, pisarza gminnego, i Anny z Trzopków. Po ukończeniu gimnazjum w Myślenicach w 1919 studiował rolnictwo na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; w 1924 uzyskał dyplom inżyniera rolnictwa. W czasie studiów był w 1919-23 prezesem Zarządu Powiatowego Stronnictwa Ludowego „Piaśt” w Limanowej. W 1921 rozpoczął twórczość literacką obrazkiem scenicznym „Posłuchajcie ludkowie”, wystawionym przez akademicki teatr ochotniczy działający na terenie ziemi szczyrzyckiej. W grudniu 1923 podjął pracę w Miejskim Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczym w Katowicach. Równocześnie kontynuował studia na Uniwersytecie Poznańskim, w 1927 uzyskał dyplom nauczyciela biologii i chemii, a w 1932 doktorat na podstawie pracy z zakresu fermentów biologicznych. Rozwijał też działalność społeczno-oświatową: był prezesem Oddziału Śląskiego Towarzystwa Przyrodniczego im. M. Kopernika (1925-33), założycielem i redaktorem organu tego Towarzystwa pt. *Ślaski Rocznik* (1928-30). W 1933-37 pracował jako nauczyciel w Polskim Gimnazjum w Bytomiu. Zorganizował tam i prowadził amatorski teatr objazdowy Bytomski Zespół Teatralny. W 1937 uzyskał koncesję na prowadzenie Polskiego Gimnazjum w Kwidzynie w Prusach Wschodnich. Aresztowany wraz z uczniami i personelem dydaktyczno-administracyjnym 25 sierpnia 1939, przez cały czas wojny był więziony w obozach koncentracyjnych: Hohenbruch, Stutthof, Sachsenhausen, Mauthausen-Gusen. W Gusen był przewodniczącym tajnej Polskiej Rady Obozowej i Międzynarodowego Komitetu Więźniów, współorganizatorem konspiracyjnego Ruchu Oporu i Trwania. Po wyzwoleniu przyjechał jesienią 1945 do Olsztyna, gdzie został naczelnikiem Wydziału Szkół Średnich w Kuratorium Okręgu Szkolnego (funkcję tę pełnił do 1949). Brał udział w organizowaniu życia kulturalnego na Warmii i Mazurach. W 1946 założył i prowadził w Olsztynie Oddział Towarzystwa Teatrów i Muzyki Ludowej; współpracował z czasopiśmie *Teatr Ludowy* (1946-48). Był kierownikiem Inspektoratu Kulturalno-Oświatowego „Czytelnika” w województwie olsztyńskim (1949-50), a następnie prezesem Zarządu Wojewódzkiego Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Zorganizował i kierował w

1952-57 Olsztyńskim Zespołem Terenowym Państwowego Instytutu Sztuki. W 1952 był współzałożycielem *Słowa na Warmii i Mazurach* (regionalnego dodatku *Słowa Powszechnego*), następnie jego kierownikiem literackim; w piśmie tym publikował m.in. satyryczne felietony (pod pseud. August Krzywogęba). W 1955 został członkiem ZLP, w następnych latach był prezesem Oddziału Olsztyńskiego (1957-70) i prezesem Klubu Literatury Regionalnej ZLP (1959-70). Był założycielem i przewodniczącym Oddziału Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego na Warmii i Mazurach (1954-68) oraz członkiem Zarządu Głównego tego Towarzystwa (1959-62), radnym WRN w Olsztynie i przewodniczącym jej Komisji Kultury (1955-58), działaczem Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich (członek Rady Naczelnej, 1957-70, i Rady Naukowej, 1958-70), prezesem Zarządu Głównego Związku Szczyrzyczan (1964-70). Za działalność społeczno-kulturalną i twórczość literacką otrzymał wiele nagród, m.in. nagrodę województwa olsztyńskiego (1954, 1979), nagrodę im. W. Pietrzaka (1954, 1973), nagrodę im. M. Lengowskiego (1970), nagrodę im. O. Kolberga (1975). Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim (1962) i Krzyżem Kawalerskim (1970) Orderu Odrodzenia Polski i Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1976). Zmarł 23 marca 1986 w Krakowie; pochowany we wsi Szczyrzyc.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiara ojców. Materiały i wskazówki do urządzenia obchodu. Opole: Związek Polaków w Niemczech 1934, 78 s. Wyd. 2 tamże 1935.

Podp.: Andrzej Borowik.

2. XX lat Gimnazjum w Kwidzynie. [Olsztyn:] Pojezierze [1957], [28] s. Prez. WRN w Olsztynie. Wyd. Kultury.

3. O cieśli – co na deskach wiersze pisał. [O M. Kajce]. Olsztyn: Kom. Obchodu Setnej Rocznicy Urodzin M. Kajki w Olsztynie 1957, 8 s. Cegielka na budowę pomnika. Wyd. 2 Olsztyn: Warmińsko-Mazur. Tow. Kult.-Społ. 1958.

Nagroda w konkursie *Słowa na Warmii i Mazurach* na pracę o M. Kajce.

4. Sprawy i ludzie spod znaku rodła. W trzydziestolecie szkoły polskiej na Warmii, Mazurach i Powiślu. Olsztyn: Pojezierze 1959, 48 s.

5. Rok ziemi śląskiej. [Olsztyn:] Pojezierze [1961], 111 s., powiel.

6. Kwidzyniaci. Opowieść o młodzieży walczącej. Gdynia: WM 1965, 59 s. Por. poz. 8, 9.

7. Polskie piśmiennictwo oraz krzewiciele polskości na Warmii i Mazurach. Olsztyn: Zarząd Woj. TRZZ 1966, 16 s., powiel.

8. Burzom dziejów nie dali się zgnieść. [O Gimnazjum polskim w Kwidzynie]. Gdynia: WM 1967, 342 s.

Wyróżnienie w konkursie TRZZ w 1963 i wyróżnienie *Liter – Order Stańczyka* w 1968. – Fragm. zob. poz. 6.

9. Chłopy z Rzeczypospolitej kwidzyńskiej. Olsztyn: Pojezierze 1968, 69 s. Z inicjatywy i na zlecenie Klubu Literatury Regionalnej ZLP w Olsztynie. Wyd. 2 tamże 1970, 135 s. Por. poz. 6.

10. Czarodziejski grosz. Praprem. Kr., T. Rozmaitości 1969. Druk fragm. *Sł. na Warmii i Mazurach* 1969 nr 49.

11. Prawo i pięść. Wstęp: T. Papier. Łódź: WŁ 1971, 237 s.

Wybór pism, częściowo fragm. publikacji druk. wcześniej, m.in. o życiu literackim i kulturalnym na Mazurach, Warmii i Powiślu po 1945, o powstaniu Oddziału Olsztyńskiego ZLP, o twórczości i działalności M. Kajki.

12. Z diabłami na ty. W obozach Tapiaw, Hohenbruch, Stutthof, Sachsenhausen i Gusen. [Wspomnienia]. Gdańsk: WM 1972, 332 s.

13. O Michale Lengowskim, pieśniarzu warmińskim w setną rocznicę urodzin. Olsztyn: Pojezierze 1972 [właśc. 1973], 67 s.

14. Pod warmińskim niebem. O Michale Lengowskim. Wwa: LSW 1974, 250 s. Por. poz. 13.

15. Dla nas słońce nie zachodzi. Olsztyn: Pojezierze 1985, 231 s.

Ponadto widowiska regionalne wystawione przez zespoły amatorskie: Dożynki. 1929. Wyst. Szczyrzyc 1930. – Legenda o czarnej łapie, 1930. Wyst. Szczyrzyc 1938-1939. – Gody wiosenne. Wyst. Mikulczyce 1936. Druk *Życie Olszt.* 1949 nr 140. – Niech będzie chleb pochwalony. Wyst. Bytom 1936. – Noc dziwów. Druk *Sł. na Warmii i Mazurach* 1959 nr 38.

Prace redakcyjne

1. Pieśni ludowe Mazur i Warmii. Zestawił ... na podstawie materiałów zebranych przez Olsztyńską Grupę Regionalną Akcji Zbierania Folkloru Muzycznego Państwowego Instytutu Sztuki. Olsztyn: Wyd. Kultury Prez. WRN [1953], 151 s.

2. Piosenki mazurskie. Podał i wstępem opatrzył ... Kr.: PWM 1955, 69 s.

3. M. Kajka: Wiersze wybrane. Wybór i przedm. ... Olsztyn: Pojezierze 1958, 133 s.

4. Prace i materiały etnograficzne. T. 19. Red.: J. Gajek, ... F. Klonowski. Olsztyn: Pojezierze 1960, 190 s.

5. M. Kajka, M. Lengowski: Opowiadania uciśnione. Oprac. i wstęp .... Olsztyn: Pojezierze 1970, 123 s.

6. M. Lengowski: Mój życiorys. Wybór wierszy. Wstęp i oprac. .... Olsztyn: Pojezierze 1974, 106 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1974. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — LP (T. Oracki).

T. Oracki; W.G. W tegoż: Słownik biograficzny Warmii i Mazur i Powiśla XIX i XX wieku. Wwa 1983. — M. Zientara-Malewska: Warmiński góral. W: Działacze spod znaku rodła. Olsztyn 1974. — F. Fornalezyk: Świadomość dziedzictwa. Olsztyn 1978, passim. — J. Chłosta: Szkic do portretu W.G. Kult. Ośw. Nauka Zesz. Nauk. Stow. Pax 1985 nr 1/2. — J. Chłosta: Pamięci dr W.G. Kierunki 1986 nr 16. — A. Staniszewski: „Pojdziem razem tam, gdzie Wisła śpiewa ...” Nowe Książ. 1988 nr 11 [rec.: Dla nas słońce nie zachodzi]. — W. Wnuk: „Choćby nam i słońce zgasło”. Tyg. Powsz. 1986 nr 19. — T. Filipkowski: W.G. (14 VI 1900 – 23 III 1986) Roczn. Olszt. 1989 t. 16. — H. Wolna: W.G. biografia zwyczajna. Opole 1989 nr 2.

J.Z.

GICGIER Tadeusz

ur. 1927

Pseud.: T.G.; T-G-r; T.G-R; Tad. G.; Tadeusz G.
Poeta, satyryk, prozaik, reportażysta.

Urodzony 19 września 1927 w Łodzi; syn Mieczysława Gicgiera, urzędnika, i Zofii ze Starnowskich. Do szkół uczęszczał w Łodzi. Tu również przebywał podczas okupacji niemieckiej, pracując od 1942 w fabryce włókienniczej F. Ber i s-ka. Pabianice. Po wojnie kontynuował naukę i w 1947 uzyskał świadectwo dojrzałości. Równocześnie w 1946-47 pracował jako urzędnik w Centralnym Zarządzie Przemysłu Włókienniczego w Łodzi. Debiutował w 1945 wierszem pt. „Świt”, opublikowanym w miesięczniku *Świeitlica* (nr 10); za właściwy debiut uważa wiersze wydrukowane w 1948 w antologii młodych poetów łódzkich „Różnie idąc”. W 1947 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Łódzkim, które z powodu złego stanu zdrowia przerwał w 1949. W czasie studiów aktywnie uczestniczył w pracach Związku Młodzieży Demokratycznej. W 1950 brał udział w organizowaniu Koła Młodych Pisarzy w Łodzi, następnie był przewodniczącym Koła, a po zostaniu członkiem ZLP – jego opiekunem. Rozwijając twórczość literacką publikował wiersze, fraszki, satyry, opowiadania, reportaże i przekłady, m.in. w czasopiśmie: *Dziennik Łódzki* (od 1946), *Głos Robotniczy* (1950-66), *Po prostu* (1950-56), *Szpilki* (od 1951), *Życie Literackie* (od 1954), *Kaktus* (1957-60), *Karuzela* (1957-58, od 1968), *Odgłosy* (od 1958), *Tygodnik Kulturalny* (od 1964). W 1953-68 pracował w Rozgłośni Łódzkiej Polskiego Radia jako redaktor. W tym czasie był autorem wielu reportaży, słuchowisk, audycji poetyckich i satyrycznych. W 1962 został członkiem zarządu Oddziału Łódzkiego ZLP. Za twórczość literacką otrzymał liczne nagrody, m.in. nagrodę MRN w Poznaniu (1962), nagrodę Zarządu Głównego Związku Zawodowego Metalowców (1963), nagrodę WRN w Łodzi (1964) i Oddziału Łódzkiego ZLP (1964). W 1968-74 mieszkał w Białymstoku, gdzie kierował redakcją literac-

ką miejscowej rozgłośni Polskiego Radia i sprawował patronat nad Oddziałem Białostockim KKMP. Był członkiem Zarządu Białostockiego Towarzystwa Kultury. W tym czasie publikował liczne utwory w *Kontrastach* (Białystok) i w *Życiu Literackim*, a w następnych latach w *Poezji*. W 1975 powrócił do Łodzi. W tymże roku został wybrany na sekretarza zarządu Oddziału Łódzkiego ZLP, W 1975-82 pracował jako redaktor, a później komentator w Rozgłośni Łódzkiej Polskiego Radia. Publikował utwory m.in. nadal w *Odgłosach*, *Tygodniku Kulturalnym*, *Życiu Literackim* oraz w *Literaturze* (1974-79) i *Miesięczniku Literackim* (1976-89). Był laureatem wielu nagród, m.in. nagrody I stopnia Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za całokształt twórczości literackiej oraz pracy dziennikarskiej w Polskim Radiu (1981), nagrody województwa sieradzkiego za całokształt twórczości (1985), nagrody literackiej m. Łodzi (1990), Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1964), Krzyżem Kawalerskim (1981) i Krzyżem Oficerskim (1989) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Garść ziemi. Wiersze. Wwa: Iskry 1957, 58 s.
2. Wyjmij mnie z czasu. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1961, 46 s.
3. Moje boje. [Wiersze satyryczne]. Łódź: WŁ 1963, 87 s.
4. Gorzkie wody. [Opowiadania i miniatury literackie]. Łódź: WŁ 1967, 156 s.

Zawartość: Strefa pamięci; Pierwsze wakacje; Sen; Liść lipowy; Wielka Sobota; Spadek; Zbliżenie; Z oddalenia; Las; Powrót; Córka sąsiadki; Człowiek pod płachtą; Rozrachunek; Mieczonosze; Wsiadłenicy; Oczy; Gorzkie wody; Naroźna kamienica; Kobieta w hallu; Dziewczyna z kolonii letnich; Aktorka; Młynarzówna; Węzły; Dzień na wczasach; Dziennik szpitalny; Zaduszek; Rozmowa; Wyprawa w przeszłość; Droga przez las; Gonitwa; Karmicielka; Śmierć łabędzia; Balowy epizod; Dziewiąta głowy nie zaprzęta; Dwie godziny lata. — Ze szkicownika: Szkice czorsztynskie. (Powitanie. Kładka. Przewodnik. Kobieta w ogrodzie. Dunajec. Młoda para. Na odjeździe). Zwyczajaj; Zagajnik; Szata; Geś – kaleka; Mewa; Motyl; Patron; Sokół; Zabawa; Kogut; Pogorzelski; Huśtawka; Telegram imieninowy; Pierścionek; Filozofia drugoklasisty; Pochód; Kartka brakarza; Zdarzenie; Łubin; Po latach; Gorycz; Wieczór majowy; Ognisko; Dwa perony; Zazdrość; Starzec; Winowajca; Tancerka; Równowaga; Sobowtóry; Podstęp; Kasztan; Odjazd; Chwila; Przemijanie.

5. Na trasie Łódź-Warszawa. Program satyryczny. [Współaut.:] H. Jakóbczyk. TV (Łódź) 1967.
6. Zaczęło się od legendy. [Reportaże]. Łódź: WŁ 1968, 198 s.

Zawartość: Pierwsza bitwa; Kruszyńska legenda; Na Chelmskiej Górze; Waśnie sąsiedzkie; Zaczęło się od legendy. O pokutujących duchach, diabłach i tanecznicach; Duet małżeński; Reportaż bez bohatera; Dobry pan z Kutna; Młodzień z miasta Satelity; Tam, gdzie Łódź nadano prawa miejskie; Kronikarze Tomaszowa; W trybunalskim Grodzie; Skarb sulejow-

ski; Strachy na zamku w Uniejowie; Młoda pani z Bronowa; Królewski bruk Inowłódza; Śladami poety; Gdy nic ziemskiego po mnie nie zostanie.
Reportaże: W Trybunalskim Grodzie, Skarb sulejowski, Królewski bruk Inowłódza uzyskały nagrodę w konkursie literackim „Przez X wieków Polski” zorganizowanym przez Kom. Ogólnopolskiego Konkursu Turystyczno-Krajoznawczego i ZLP w 1967.

7. Zimowy owoc. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1968, 46 s.

8. Szkiełko i oko. [Fraszki]. Łódź: WŁ 1971, 109 s.

Cykle: Prosto w oczy; Przez szkiełko; Oko-liczności; Perskie oko; Pod okiem amora; Oko-lice; Oczko w głowie; W oka mgnieniu.

9. Ziemia białostocka i inne wiersze. Lubl.: W Lubel. 1971, 52 s.

10. Pamięć genetyczna. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1977, 128 s.

Cykle: Pamięć genetyczna; Wspólnota [proza poetycka].

11. Człowiek na peronie. Łódź: WŁ 1979, 154 s.

Zawiera mikropowieść Człowiek na peronie, cykl opowiadań Strefa pamięci [poz. 4], — oraz: Zawsze o zmierzchu; Ryby najlepiej biorą z rana; Jeden dzień grudnia; Miejsce.

12. O człowieku, któremu wystarczał ogarek. [Reportaże i szkice]. Wwa: Iskry 1979, 243 s.

Zawartość: Kronikarz z Hajnówki; Kapitan; Niepisany testament; Dwa zyciorysy; Saga rodu Lutosławskich; Rodem z Jezowa; Konopnicka nad Czarną Hańczą; Współczesny Anteusz [o M. Konopnickiej]; Rzecz o dumaku Kajce; O człowieku, któremu wystarczał ogarek; Lekarz i astronom; Rody sieniaki; Książd Krzysztof, pan Kazimierz i inni panowie; Tajemnica pałacowego popiersia; Zaproszenie do Supraśla; Odyseje Marii Dąbrowskiej; Sprawa Jadwigi Szumskiej; Samokłeski [m.in. o J. Weysenhoffie]; Motyw białowiecki [m.in. o E. Orzeszkowej i o J. Ejsmondzie].

13. Zwierciadelfka. Fraszki szkolne, harcerskie, sportowe. Łódź: KAW 1979, 39 s.

14. Satyry, fraszki, aforyzmy. Łódź: WŁ 1980, 201 s.

15. Przypowieść o podróży. Wiersze wybrane. Łódź: WŁ 1983, 229 s.

16. Pod okiem amora. Fraszki i aforyzmy miłosne. Łódź: WŁ 1986, 56 s.

17. Wąwóz Belzebuba. Opowiadki współczesne. Łódź: WŁ 1986, 180 s.

Zawartość: Wehikuł czasu; Parasolniki; Akweny ciszy; Działkowiec; Wypadek uliczny; Wzorzec; Traktat o samochodzie; W interesie potomków i naszym; Porady praktyczne; Hobbista; Spór w bibliotece; Kandydat; Lokalizacja; Wąwóz Belzebuba; Powrót z wycieczki; Winda; Opady; Zanim popłyną lata; Wesoły literat; Praca społeczna; Jak reagować na krytykę; Talenty; Aparat; Mężczyzna bez walizki; Każdy chce żyć; Publiczne potępienie; Pokłosie wakacji; Tropiciel; Heblarka-wyrówniarka; Fatamorgana; Żywe kamienie; Trzynasta geś; Ich dwoje; Stowarzyszenie; Jak zostałem zablokowany; Podłączenia; Mąż opatrznociowy; Dzień przestępny; Jak wycofać się z inicjatywy; Dyskutanci; Komisarz pleneru; Zaginiony; Punkt wyjścia; Kolega; Rodzina; Szkice do portretów; Antyracjonalisci; Dialog plejstoceniński; Beton; Kolporter; Meandry; Trzy przypadki; Metamorfoza; Dobre rady; Podanie ręki; Muza;

Ciekawostki ze świata; Dzielnica pokazowa; Nieproszony gość; Podstęp; Nagroda; Trzy opowiadki; Żarliwiec; Ostatnie słowo; Atawizmy; Głosy personalne; Moralista; Trzeba komuś wierzyć; Reputacja; Wernisaz; Trzeci zastępca; Własne nogi; Krewniacy; Psychoterapia; Dwa bieguny.

18. Pasjonaci. Łódź: WŁ 1987, 281 s.

Zawartość: Sagi łódzkie: Trzy pasje doktora; Żywot nieosobliwy; Pamiętnik pani Marii; Ten, który sprzedał Retkinie; Sprawę przesądził słubny welon; Śladami antenatów; On jeden starczy na łódzką sagę; Dwa rozdziały życia; Kamień mądrości; Sagi ościenne: Przybrana matka; Żołnierskie drogi; Rodzina z lilijka w herbacie; Ciocia Zenia; Kiedy przeżywa się kryzys; Dom przy Parkowej; W cieniu legendy Reymontowskiej; Kochany panie Leonie; Zamiast postawia.

19. Gałązki czyli Fraszki wierszem i prozą. Wwa: WAiF 1988, 78 s.

20. Mój drugi dom. [Wiersze]. Białystok: KAW 1989, 89 s.

21. Fraszka dopowie przysłowie. (Fraszki i aforyzmy). Zgierz: Pro Deo et Arte 1990, 43 s.

22. Absurdalki czyli Limeryki krajoznawcze, czelkownawcze i zwieroznawcze. [Wiersze]. Kr.: Miniatura 1991, 45 s.

23. Nocny na Łódź Kaliską. [Wiersze]. [Łódź: Art] 1991, 37 s.

24. Herbarium. [Wiersze]. Łódź: Res Polona 1992, 29 s.

25. Wcielenia. Wiersze. Kat.: Księg. św. Jacka 1993, 119 s.

Ponadto scenariusze filmów lalkowych: Koty i kociaki. Scenariusz: ..., T. Wilkosz. Ekran. 1964. — Uciekinierka. Ekran. 1965. — Mecz. Ekran 1966. — Słuchowiska radiowe, m.in.: Ostatnia noc. Radio 1979. — Człowiek na peronie. Radio 1982.

Prace redakcyjne

1. R. Orlewski: Zakole. Wiersze wybrane z lat 1958-1988. Przedm. i oprac. red. ... Piotrków Trybunalski: Woj. Fundusz Rozwoju Kultury 1989, 100 s.

2. Z. Konicki: Dziwy nad łódką. Łódź w baśni, legendzie, anegdocie. Przedm. i oprac. red. ... Zgierz: Pro Deo et Arte 1992, 166 s.

3. Trudno nie pisać satyry. Antologia. Wybór i oprac.: J. Czarny i ... Łódź: Res Polona 1993, 367 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1988. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa).

[Gorzkie wody:] S. Lichański: W poszukiwaniu nowego ładu. *Odgłosy* 1967 nr 20; K. Nowicki: W pogodnym nastroju. *Zycie Lit.* 1967 nr 51. — L. Sokół: Owoc dojrzałej rozważ. *Poezja* 1969 nr 4 [rec.: Zimowy owoc]. — J. Koprowski: Wiersze i proza. *Kontrasty*, Białystok 1969 nr 3. — Z. Skibiński: O kunszcie fraszkopisarskim. *Odgłosy* 1971 nr 27 [rec.: Szkiełko i oko]. — J.H. Wiśniewski: Słownik pisarzy łódzkich. *Odgłosy* 1975 nr 1. — W. Pusz: Pióro na sierpniowym wietrze. *Odgłosy* 1977 nr 46 [rec.: Pamięć genetyczna]. — P. Łuszczkiewicz: Poetycka odyseja T.G. *Odgłosy* 1985 nr 16. J.P.

Był znaną z *Talantów* Sewerów
(rozwałki gwied 1939)

GIEDROYC Jerzy**ur. 1906**

Redaktor, wydawca.

Urodzony 27 lipca 1906 w Mińsku Litewskim; syn Ignacego Giedroycia, urzędnika w magistracie m. st. Warszawy, i Franciszki ze Starzyckich. Po zdaniu matury w 1924 w Gimnazjum im. J. Zamoyckiego w Warszawie studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Równocześnie w 1927-29 pracował w Polskiej Agencji Telegraficznej (PAT). W czasie studiów brał czynny udział w działalności organizacji akademickich: w 1926 był prezesem Korporacji Patria i Koła Międzykorporacyjnego w Warszawie, pracował w dziale zagranicznym Naczelnego Komitetu Akademickiego Polskiego Związku Młodzieży Akademickiej, działał w organizacji akademickiej Myśl Mocarstwa (1928-30). Po ukończeniu studiów w 1929 pracował jako referent prasowy i parlamentarny w Ministerstwie Rolnictwa, a od 1935 był naczelnikiem wydziału prezydialnego w Ministerstwie Przemysłu i Handlu. W 1930-31 studiował na UW historię Ukrainy. Rozwijał działalność polityczną i publicystyczną. Od 1930 wydawał dwutygodnik *Bunt Młodych*, przekształcony w 1936 w tygodnik *Polityka* (ostatni numer ukazał się 4 września 1939). Po wybuchu II wojny światowej przedostał się do Rumunii, gdzie był kolejno sekretarzem osobistym ambasadora polskiego w Rumunii Rogera Raczyńskiego (od 20 września do listopada 1940), a następnie kierownikiem wydziału polskiego przy poselstwie chilijskim w Bukareszcie (od listopada do grudnia 1940), które po wyjeździe Ambasady RP z Rumunii objęto opieką nad interesami polskimi. Wkrótce jednak został usunięty z poselstwa chilijskiego (które jak się okazało ściśle współpracowało z gestapo) i do marca 1941 współpracował z poselstwem angielskim, zajmując się sprawami polskimi w Rumunii. W marcu 1941 został wywieziony przez to poselstwo do Stambułu, gdzie zgłosił się do służby wojskowej i wyjechał do Palestyny. Służył w Samodzielnej Brygadzie Strzelców Karpaczkich jako strzelec z cenzusem; uczestniczył w kampanii libijskiej i walkach w Tobruku. Po przybyciu 2. Korpusu na Bliski Wschód został przydzielony do Biura Propagandy 2. Korpusu jako kierownik Wydziału Czasopism i Wydawnictw Wojskowych. W styczniu 1944 mianowano go podporucznikiem czasu wojny. W czerwcu 1944 został przeniesiony do Centrum Wyszkożenia Broni Pancernych w Gallipoli (Włochy), a w marcu 1945 odkomenderowany do Ministerstwa Informacji Rządu RP w Londynie na stanowisko dyrektora departamentu europejskiego. Po półrocznym pobycie w Londynie wrócił do Rzymu, gdzie rozpoczął organizowanie Instytutu Literackiego (Casa Editrice Lettere). Od począt-

ku 1946 do lipca 1947 wydał (we własnej drukarni Oggi) 35 książek i w czerwcu 1947 pierwszy numer czasopisma *Kultura*, które w założeniu miało być kwartalnikiem. W październiku 1947 przeniósł wydawnictwo do Maisons Laffitte pod Paryżem i tam, przy współpracy Józefa Czapskiego oraz Zofii i Zygmunta Hertzów, rozwinął rozległą działalność wydawniczą. Na przełomie 1947/48 postanowił wydawać *Kulturę* jako miesięcznik, którego stałymi współpracownikami zostali wybitni pisarze i publicyści emigracyjni: J. Czapski, Jerzy Stempowski (od 1948), Konstanty A. Jeleński (od 1950), Juliusz Mieroszewski (od 1950), Czesław Miłosz (od 1951), Witold Gombrowicz (od 1951), Gustaw Herling-Grudziński (od 1966) i inni. W 1953 rozpoczął wydawanie serii *Biblioteka Kultury*, obejmującej dzieła literackie oraz książki o charakterze politycznym i pamiętnikarskim, a w 1962 nadto półrocznika *Zeszyty Historyczne* (od 1972 kwartalnik), dotyczącego najnowszej historii Polski i krajów środkowoeuropejskich. Koncentrując się na pracy redakcyjnej sam pisał niewiele i to głównie jako redaktor *Kultury*. Był członkiem kolegium redakcyjnego pisma rosyjskich dysydentów *Kontynent* oraz członkiem rady redakcyjnej ukraińskiego kwartalnika *Widnoux*. Uczestniczył w wielu podejmowanych na Zachodzie akcjach na rzecz wolności kultury. W 1981 prawa wydawnicze i autorskie Instytutu Literackiego przekazał Niezależnej Oficynie Wydawniczej w Warszawie, przyczyniając się do rozwoju ruchu wydawniczego poza cenzurą. Był inicjatorem i członkiem utworzonego na początku 1982 Funduszu Pomocy Niezależnej Literaturze i Nauce Polskiej. Zwalczany przez władze PRL, był obiektem ostrych napaści w prasie krajowej. Po zmianie sytuacji politycznej otrzymał w 1989 nagrodę Polskiego PEN Clubu za wybitne zasługi dla piśmiennictwa polskiego; nie przyjął przyznanego w następnym roku dyplomu ministra spraw zagranicznych RP za zasługi w upowszechnianiu kultury polskiej za granicą. W grudniu 1991 otrzymał tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz tytuł honorowego członka Polskiego Towarzystwa Historycznego, w 1993 nagrodę im. św. Brata Alberta za całokształt działalności na rzecz wolnej kultury polskiej oraz pomoc udzieloną środowiskom literackim w okresie PRL. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Korony Rumuńskiej (1930), estońskim Orderem Białej Gwiazdy (1932), Krzyżem Kawalerskim Korony Belgijskiej (1938), francuskim Krzyżem Legii Honorowej (1938). Mieszka w Maisons Laffitte.

Korespondencja

1. J. Stempowski: Listy do Jerzego Giedroycia. Wybrał, oprac. i posł. opatrzył A.S. Kowalczyk. Wwa: LNB Wydawn. 1991, 209, XI s.

3. J. Giedroyc, J. Steciwowski: *Listy 1946-1969. Wybrał i wstępem i przyp. opatrzył A.S. Kowalczyk*. Ww.: Czyt. 1998, 467 + 505 s.
4. J. Giedroyc, J. Mirowski: *Listy 1949-1956. Wybrał i wstępem opatrzył A.S. Kowalczyk*. Ww.: Czyt. 1999, 471 + 611 s.

2. J. Giedroyc, W. Gombrowicz: *Listy 1950-1969. Wybrał, oprac. i wstępem opatrzył A. Kowalczyk*. Ww.: Czyt. 1993, 512 s. *Arch. Kultury*, t. 1.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1993. — Wywiady: Rozmowa z J.G. sprzed 12 lat. *Aneks*, Londyn 1986 nr 44; Droga na Wschód. Rozm. M. Zielińska. Wiesz 1989 nr 10; Polak drugiego pietra. [Rozm.] E. Berberysz. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 27.

W.A. Zbyszewski: Zagubieni romantycy. *Kultura*, Paryż 1959 nr 10, przedr. w: O „Kulturze”. Londyn 1987. — J. Kowalik: Czasopiśmiennictwo; J. Zabielska: Instytucje i firmy wydawnicze — oficyny drukarskie. W: *Literatura polska na obczyźnie 1940-1960*. Londyn 1966. — M. Danilewicz Zielińska: W kregu „Kultury”. W teście: Szkice o literaturze emigracyjnej. Paryż 1978. — M. Król: Style politycznego myślenia. Wykół „Bunt Młodych” i „Polityki”. Paryż 1979. — K.A. Jeleński: „Kultura” — La Pologne en exil. *Le Debat*, Paryż 1981 nr 9, wersja pol. pt. „Kultura” — Polska na wygnaniu. Przel. IBM. *Aneks*, Londyn 1981 nr 24/25, wyd. osob. Ww.: Wydawn. Stop* 1984, 17 s. — K. Dybiak: Literacka działalność Instytutu Literackiego. W: *Literatura zle obecna (rekoniesans)*. Londyn 1984. — S. Kisielewski: Spotkania z J.G. *Puls** 1986 nr 30, przedr. w: O „Kulturze”. Londyn 1987. — K.A. Jeleński: O „Kulturze” raz jeszcze. *Aneks*, Londyn 1987 nr 46/47, też w wersji franc. Le rôle du mensuel „Kultura” en France. W: *La presse polonaise en France 1918-1984*. Lille 1988. — O „Kulturze”. Wspomnienia i opinie. Materiały zebrali i ułożyli: G. i K. Pomianowie. London: Puls Publications 1987, 178 s., wyd. nast. Ww.: Pomost* 1988. — „Kultura” i jej krag. Katalog wystawy Czerdziesiątolecie Instytutu Literackiego. Biblioteka Polska, Paryż 11 XII 1986 — 10 I 1987. Pod red. G. Pomian i in. [Paryż:] Les Amis de „Kultura” [1988], 202 s. [zawiera m.in.: K. Pomian: Redaktor i publicysta — o polityce „Kultury”]; — K. Koczyński: Przed przystankiem Niepodległość. Paryska „Kultura” i kraj w latach 1980-1989. Ww.: Bibl. Wlezi 1990, 91 s. — E. Berberysz: Maisons Laffitte. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 45. — M. Król: Chwała J.G. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 28. — Anty-Kultura. Wybór tekstów o paryskiej „Kulturze”. [Wstęp: L. Unger; nota edytorska M. Zieliński]. Ww.: Pomost 1992, 263 s. — E. Berberysz: Samotnik z Maison-Laffitte. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 51/52. — I. Chruślińska: Była raz „Kultura” ... Rozmowy z Zofia Hertz. Słowo wstępne: Cz. Miłosz. Ww.: 1994, passim.

J.Cz.

GIELŻYŃSKI Wojciech
ur. 1930

Pseud.: G.I. Żński; Grzegorz Wojciechowski; Maurycy Ben Mozambicki. Pol. X.; W.G.; wg: WOG; Wojciech; Wojciech Stefan. Reportażysta, prozaik, publicysta.

Urodzony 9 maja 1930 w Warszawie; syn Witolda Gielżyńskiego, dziennikarza, wykładowcy Wyższej Szkoły Dziennikarskiej, i Anieli z Roeslerów, aktorki. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Uczęszczał na tajne komplety Gimnazjum im. T. Reytana. Był wówczas (1943-44) członkiem Szarych Szeregów. Po wyzwoleniu kontynuował naukę najpierw w Liceum Ogólnokształcącym im. Stefana Batorego, a następnie w Liceum Ogólnokształcącym im. A. Mickiewicza. W tym czasie opublikował w *Gazecie Ludowej* (pod pseud. Wojciech Stefan) kilkanaście artykułów dotyczących głównie politycznych wydarzeń międzynarodowych. W 1945-46 należał do ZMW „Wi-

ci”. W 1948 zdał egzamin maturalny i podjął studia w Szkole Głównej Handlowej (późniejsza Szkoła Główna Planowania i Statystyki), które ukończył w 1952. Równocześnie w 1948-49 pracował w Ministerstwie Spraw Zagranicznych w redakcji czasopisma *Repariani*, adresowanego do emigracji, a w 1951-53 jako redaktor w Polskich Wydawnictwach Gospodarczych POLGOS. Uprawiał wioślarstwo; był dwukrotnym mistrzem Polski na ósemce, członkiem kadry narodowej i olimpijskiej. Od jesieni 1953 do 1968 pracował w redakcji *Dookoła świata*, gdzie m.in. pełnił funkcję kierownika działu zagranicznego i krajowego; tu też w 1958 debiutował reportażem z IV Studenckiego Przeglądu Teatrów Satyrycznych pt. „Za czwartym mostem” (nr 229). W tygodniku tym publikował do 1974, z przerwami. W 1958 został członkiem SDP. Od 1961 należał do PZPR. W 1969-71 pracował w dwutygodniku *Współczesność*, najpierw jako sekretarz redakcji, a następnie kierownik działu społecznego; ogłaszał też liczne wywiady oraz recenzje literackie. Publikował także recenzje literackie w *Nowych Książkach* (1968-73). W 1972-77 pracował w warszawskiej filii śląskiego tygodnika *Panorama* oraz (na rycałce) w redakcji *Polityki* (1972-80), w której publikował wywiady, reportaże, artykuły oraz recenzje literackie. W 1972 na łamach *Faktów i Myśli* drukował stały cykl felietonów pt. „Moje boje”. Reportaże i utwory prozatorskie ogłaszał w *Odrze* (1974-76) i *Konfrontacjach* (1975-78). Otrzymał wiele nagród w konkursach na reportaże oraz nagrodę Prezesa Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch” (1973). Odbył wiele podróży do ponad 40 krajów świata, zwłaszcza do Azji. W 1977-81 kierował działem azjatyckim w miesięczniku *Kontynenty*. W 1980 otrzymał nagrodę Klubu Publicystów Międzynarodowych SDP; w 1980-81 był członkiem Rady Stowarzyszenia. W 1981 zorganizował miesięcznik krytyczny *Meritum* i był zastępcą redaktora naczelnego tego pisma (ukazały się dwa numery). W 1981 działał w tzw. ruchu struktur poziomych w PZPR; po wprowadzeniu stanu wojennego wystąpił z partii. W 1983-88 pracował jako dziennikarz w dwutygodniku branżowym *Spolem*. Związany był także z czasopismami wydawanymi poza cenzurą, m.in. współredagował miesięcznik *Vacat* oraz stale współpracował z *Przeglądem Wiadomości Agencyjnych*, a także z *Kulturą Niezależną* (1988-89). Publikował w paryskiej *Kulturze* i innych pismach emigracyjnych. W 1989 podjął pracę w *Gazecie Wyborczej*, a od stycznia 1990 w *Tygodniku „Solidarność”* początkowo jako kierownik działu zagranicznego, a następnie jako zastępca redaktora naczelnego. Odznaczony Złotą Odznaką im. Janka Krasickiego (1969), Złotym Krzyżem

Zasługi (1974) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ewa nie chce spać. Wwa: MON 1960, 81 s.
Zbiór reportaży o reaktorze jądrowym w Świerku.
2. Desant na Playa Giron. Wwa: MON 1963, 189 s.
Fabularyzowana opowieść o rewolucji kubańskiej.
3. Syberia, kraj na wyrost. [Reportaż]. Wwa: KiW 1963, 245 s.
4. Świat pełen trosk i nadziei. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1964, 338 s.
Dot. zagadnień polityki na świecie.
5. Jutro ... O czym myślisz? Co cieszy nas, co zastanawia? Co to znaczy „być obywatelem”? Twoje osobiste sprawy dziś i jutro. Zaproszenie do rządzenia. Gdy wieje wiatr historii... [Współaut.:] J. Olbrycht. Wwa: Iskry 1965, 60 s.
Szkice dot. udziału młodzieży w wyborach do sejmu i rad narodowych PRL.
6. Indonezja – archipelag niepokojów. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1966, 355 s.
7. Języki obce. [Współaut.:] B. Kupis. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1967, 68 s.
Dot. nauki języków obcych.
8. Piosenki i piosenkarze. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1967, 70 s.
Popularne wydawnictwo dla dzieci i młodzieży.
9. Demokracja socjalistyczna. Wwa: Iskry 1968, 98 s.
10. Oko w oko z polityką. Wwa: Iskry 1968, 67 s.
Dot. wydarzeń marcowych 1968 w Polsce.
11. Nepal: stare i nowe. [Reportaż]. Wwa: KiW 1969 [właśc. 1968], 204 s.
12. Świat, Polska i Ty. Wwa: Iskry 1969, 118 s.
Dot. polityki międzynarodowej XX w. oraz gospodarki i polityki Polski po 1944.
13. Zagony krwią wywalczone. Wwa: PZWS 1969, 99 s.
Fabularyzowana opowieść historyczna dot. sprawy chłopskiej – od XVIII w. do współczesności.
14. Aż do najdalszych granic. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1972, 422 s.
Zawiera reportaże w działach: Jutro miała być wojna; Moje arabskie peregrynacje; Państwo na dwa dni spaceru (dot. księstwa Monako); Moja eksmisja z Paryża; Gorące dni kubańskie; Rejs po ginącej rzece; Diamenty rodzą się w błocie; Indonezja – archipelag niepokojów; Kambodża: zegary idą na godzinę zero; Indie, Indie, otchłań świata; Nepal: żywe średniowiecze.

15. Indonezja. Kraj, gdzie morze przeplata się z lądem. [Reportaż]. Wwa: PZWS 1972, 77 s.

16. Medytacje o Świecie Trzecim. Wwa: PIW 1972, 274 s.

Studium z pogranicza ekonomii politycznej, socjologii, politologii, psychologii społecznej, semiotyki i teorii kultury.

17. Z „Saksów”, z ziem obiecanych. [Reportaż]. Wr.: Ossol. 1972, 127 s.

Zawiera reportaże o reemigrantach z Francji, Belgii, Luksemburga i Niemiec.

18. Polska dziś. Powst. przed 1973. Rkps.

Zawartość: I. Jak żyją Polacy; II. Z czego żyją Polacy; III. Co Polska może zaproponować światu; IV. Kraj i ludzie. Przekł. niem.: Polen heute. [Przel.] S. Schmidt. Wien-Düsseldorf: Econ Verlag 1973, 300 s.

19. Zwycięstwo pod Grunwaldem. [Opowieść historyczna]. Wwa: PZWS 1973, 74 s.

20. Kultura w Polsce. Wwa: Interpress 1975, [32] k.

Przekł.: ang.: Culture in Poland, Warsaw [1975], – franc.: La culture en Pologne, [Przel.] M. Cieszevska, Varsovie [1975], – hiszp.: La cultura en Polonia, [Przel.] E. Rossa, Varsovia [1975], – niem.: Kultur in Polen, [Przel.] K. Zubrzycka, Warschau [1975], – ros.: Kultura w Polsce, [Przel.] J. Kraszewski i K. Kubalska-Sulkiewicz, Warszawa [1975].

21. Polska: od Bałtyku do Karpat. [Album]. Wwa: Arkady 1975, 132 k.

Przekł.: ang.: [Przel.] D. Haaton-Potworowska, Warsaw 1975, – franc.: [Przel.] J. Wolf, Varsovie 1975, – hiszp.: [Przel.] K. Sabik, Varsovia 1975, – niem.: [Przel.] B. Samborska, Warschau, Berlin 1975, – ros.: [Przel.] E.K. Spak, Varšava 1975.

22. Narodziny huty. [Współaut.:] J. Gliszczyński, R. Szeńk. Fot.: S. Gadomski i in. Kat.: Śląsk 1976, [20] k.

Wyd. albumowe ukazujące budowę Huty „Katowice”. Przekł. ros.: Rożdenie metallurgičeskogo kombinata, Katowice 1976.

23. Kraj świętych krów i biednych ludzi. [Reportaż z Indii]. Wwa: KAW 1977, 140 s.

24. Polska. Powst. przed 1977. Rkps.

Wyd. popularyzujące historię, gospodarkę, kulturę, religie, współczesne życie Polski.

Przekł. hiszp.: La Polonia de hoy, [Przel.] A. Pelacz. Madrid: Alhambra 1977, 209 s.

25. Sto twarzy Jugosławii. [Reportaż]. Wwa: KiW 1977, 338 s.

26. Trzeci Świat czyli wiele znaków zapytania. [Szkice publicystyczne]. Wwa: MAW 1978, 112 s.

27. Jeśli nawet umrzesz, pozostań. [Reportaż]. Wwa: KiW 1979, 258 s.

28. Rewolucja w imię Allacha. [Reportaż z Iranu]. Wwa: KiW 1979, 237 s.

29. Rewolucja w imię Augusta Sandino. [Reportaż z Nikaragui]. Wwa: Iskry 1979, 260 s.

30. Islam – religia – polityka. Wwa: ZG TWP 1980, 99 s.

Zawiera 8 szkiców publicystycznych zamieszczonych na łamach *Kontynentu*, *Lit. na Świecie i Polityki*.

31. Byłem gościem Chomeiniego. [Reportaż]. Wwa: KiW 1981, 296 s.

32. Gdańsk – sierpień 80. [Współaut.:] L. Stefański. Post.: W. Markiewicz. [Reportaż]. Wwa: KiW 1981, 222 s.

33. Moja prywatna Vistuliada czyli Dokładny opis rejsu odbytego własnoręcznie hamburgerką „Michał” przez całą Wisłę aż do Bałtyku, zawarty w dwudziestu dwóch etapach, antrakcie warszawskim, trzech suplementach specjalnych dla amatorów, aneksie ornitologicznym i paru setkach dygresji na temat i nie na temat. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1983, 359 s.

34. Opiumowa dżungla. [Reportaż]. Druk fragm.: *Świat Młody* 1983 nr 41, 45, 47, 50, 55. Wyd. osob.: Wwa: MAW 1989, 158 s.

35. Trzeci Świat – dwie trzecie świata. [Reportaż]. Wwa: MAW 1984, 172 s.

36. Budowanie niepodległej. [Szkice historyczno-polityczne]. Paryż: Inst. Lit. 1985, 332 s. Wyd. nast.: Wwa: Wydawn. Przedświt* 1985.

Zawartość: Cz. I. Walczyć bez nadziei: Wyrośki; Czy wychodzić na ulicę?; Panczer symbolów, ostrze naboju; Dromaderki od bibuly; Jak wpadał?; Bohaterowie kaganaka; Pozytywizm „budowy twierdzy”; Sojusz myśli i pracy; Ex Occidente lux; Wobec „braci Moskali”. – Cz. II. Myśleć jak walczyć skutecznie: Na początku był chaos; Enecja: od buntu do ugody; Socjalisci: od Marksa do Piłsudskiego; Miękkie podglebie ruchu niepodległościowego; Żywili i knuli; Odcienie narodowej kapitulacji; Krzepić serca, jątrzyć rany. – Cz. III. Kiedy iść pora: Aktywizm? Pasywizm? Orleża; Triumf bez legendy; O byt i miejsce w Europie; Role tysiąc dziewięćset dwudziesty. – Na teraz i na pojutrze. Nagroda SDP w 1986.

37. Edward Abramowski: zwiastun „Solidarności”. London: Polonia 1986, 156 s.

38. Madagaskar. [Powieść satyryczna]. *Nowy Dz.*, Nowy Jork 1987-1988.

Podp.: Maurycy Ben Mozambiaki.

39. Gdańsk maj'88. Anatomia strajku. [Reportaż]. Oprac. red.: M. Sabat. Wwa: Wydawn. Wolne Piśmo Most* 1988, 99 s. Wyd. nast.: tamże 1989; wyd. łącznie z: P. Smoleński: A na hucie strajk. W: Robotnicy'88, Londyn: Aneks 1989.

40. Ani Wschód, ani Zachód. [Szkice historyczno-polityczne]. Wwa: Ofic. Wydawn. Rytm* 1989, 233 s.

41. Mord na placu Tiananmen. [Reportaż]. Wwa: W. Pogonowski 1990, 191 s.

42. Nepal. [Album]. Wwa: SiT 1990, 231 s.

43. Przypieszenie. Powieść fantasmoidalna. *Tyg. Gdań.* 1990 nr 42-51/52 – 1991 nr 1.

Podp.: G.L. Żyński.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1991 – Wywiady: Moja edukacja w zawodzie. *Dookoła świata* 1974 nr 1. – „... dziennikarstwo to sposób na życie ...” [Rozm.] A. Sienkiewicz. *Nasze Probl.* 1980 nr 12.

K. Goldbergowa: Medytacje W.G. *Kontrasty* 1979 nr 10. – T. Pasierbiński: Jak pisać o Trzecim Świecie? *Polityka* 1980 nr 1. – R. Kapuściński. *Nowe Książ.* 1981 nr 16 [dot.: Gdańsk – sierpień 80]. – M. Łukaszewicz: W.G. *Nowe Książ.* 1981 nr 16.

B.D.

GIERGIELEWICZ Mieczysław 1901-1983

Pseud.: F.B., Feliks Bielski, Jan Czarkowski, M.G.
Historyk literatury.

Urodzony 20 listopada 1901 w Łęczycy; syn Juliana Giergielewicza, urzędnika pocztowego, i Zenobii Bielskiej. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Miechowie, do gimnazjum kolejno w Łodzi, Warszawie, Bobrujsku i ponownie w Warszawie, gdzie w 1919 zdał maturę w Gimnazjum Rady Głównej Opiekuńczej. W 1920 służył w Wojsku Polskim. Następnie studiował polonistykę i historię na Uniwersytecie Warszawskim. Po uzyskaniu magisterium (1923) doktoryzował się na tymże uniwersytecie na podstawie rozprawy „Maurycy Gosławski żołnierz – poeta”. Równocześnie w 1923-31 pracował jako nauczyciel gimnazjalny kolejno w Milanówku, Skierniewicach, Żyrardowie i Warszawie. Debiutował w 1930 artykułem pt. „Maurycy Gosławski jako krytyk literacki”, ogłoszonym w *Ruchu Literackim* (nr 4), w którym to piśmie publikował następnie do 1937. Recenzje i artykuły ogłaszał także w *Pamiętniku Literackim* (1931-33), i *Poloniście* (1931-35). W 1932-38 był wizatorem szkół w okręgu warszawskim, a od 1934 przewodniczącym Komisji Oceny Książek w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Działal w Radzie Szkolnej m. st. Warszawy i w Światowym Związku Polaków z Zagranicy. W 1938-39 był kierownikiem wydawniczym firmy Gebethner i Wolff oraz współredaktorem Działu Kulturalno-Oświatowego Polskiej Agencji Telegraficznej w Warszawie. W czasie II wojny światowej służył w 4. Pułku Piechoty Wojska Polskiego we Francji, a następnie w Polskiej Samodzielnej Brygadzie Spadochronowej w Szkocji, pełniąc funkcje m.in. adiutanta dowódcy Brygady, oficera oświatowego Brygady i wykładowcy oraz kierownika Kursów dla Oficerów Oświatowych. Powołany w 1944 do Ministerstwa Oświaty w Londynie organizował m.in. Wyższe Kursy Nauczycielskie, Kurs dla Nauczycieli Języka Angielskiego, Kurs dla Tłumaczy. W 1946-47 był zastępcą kierownika działu oświaty Interim Treasury Committee for Polish Question. W tym czasie redagował *Refugee News* z ramienia YMCA. Następnie był członkiem polsko-brytyjskiego Komitetu dla Spraw Oświaty Polaków w Wiel-

kiej Brytanii (do 1957). W tym czasie habilitował się w Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie (PUNO). Równocześnie od 1947 brał udział w kierownictwie różnych organizacji kulturalnych, społecznych i naukowych, m.in.: był wicedyrektorem Polskiej YMCA w Londynie, redaktorem *Poradnika Kulturalno-Oświatowego* (1947-57), wykładowcą literatury polskiej w PUNO, członkiem rady Szkoły Nauk Politycznych i Społecznych, prezesem Komitetu Kulturalno-Oświatowego w Londynie, Zrzeszenia Wykładowców i Księgarzy oraz Zrzeszenia Nauczycieli Polaków w Wielkiej Brytanii, z ramienia którego redagował *Wiadomości Nauczycielskie* w Londynie (1946-51), a także członkiem jury nagrody Stowarzyszenia Polskich Kombatantów. Za dorobek pisarski otrzymał w 1953 nagrodę Polskich Oddziałów Wartowniczych w Niemczech. W 1957 wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie wykładał język i literaturę polską początkowo w Alliance College w Cambridge Springs, od 1958 w University of California w Berkeley. Od 1959 był profesorem literatur słowiańskich na Philadelphia University of Pennsylvania w Filadelfii (do 1970). W 1970-73 prowadził dział polski w miesięczniku *New Slavic Publications*. W 1972 otrzymał honorowe członkostwo stowarzyszenia Polish Heritage Society of Philadelphia. Wiosną 1973 wygłosił cykl wykładów w Alliance College w Cambridge Springs. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie, Shevchenko Ukrainian Scientific Society (USA) oraz członkiem rady *The Polish Review* w Nowym Jorku. Zmarł 13 maja 1983 w New Haven, w stanie Connecticut (USA).

TWÓRCZOŚĆ

1. Pamiętnik bobrujski. Londyn: Nacz. Kom. ZHP 1945, 32 s.
Podp.: M.G.
2. Drogi Mickiewicza. Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1945, 142 s.
3. Zarys dziejów kultury polskiej w latach 1918-1953. Londyn: Szkoła Nauk Polit. i Społ. Studium Polski Współcz. 1953, 39 s.
4. Kierunki i prądy doby pozytywizmu. Londyn: PUNO 1954, 125 s.
5. Obraz twórczości poetyckiej Mickiewicza. Londyn: Stow. Pol. Kombatantów 1956, 16 s.
6. Rytm i wiersz. [Podręcznik]. Londyn: PUNO 1957, 158 s.
7. Henryk Sienkiewicz. New York: Twayne Publishers 1969, 192 s.
8. Introduction to Polish versification. Philadelphia University of Pennsylvania 1968, 160 s. Wyd. 2 tamże 1970.
9. Studia i spotkania literackie. Wwa: PIW 1983, 454 s.
Zawartość: Od autora. — Mickiewicz, nekromancja i „bukiet filozoficzny”; Antoni Malczewski jako batalista; Do genezy Małej Improwizacji [z „Dziadów” A. Mickiewicza]; Szklana harmonika świata; Napoleon w „Panu Tadeuszu” [A. Mickiewicza]; Gastronomia Mickiewicza i jej rodowód literacki; Elementy prawa u Słowackiego; Losy rodziny Cenci w teatrze; Pokusy cesarskie [Car Mikołaj i pisarzeli; Czynnik parodii w „Nie-Boskiej komedii” [Z. Krasieńskiego]; Filadelfijska zagadka Adama Mickiewicza [o „Przedstodej dla demokratów amerykańskich” druk. w *La Tribune des Peuples* w 1849]; Dalekie kulisy dawnej emigracji; Proza Whitmana a Polska; Johann Bonawitz i jego „Ostrołęka”; Poprzednicy „Meira Ezołowicza” [E. Orzeszkowej]; Orędownik zaszczytów [B. Prusi]; Z półwiecza Konopnickiej w Ameryce i Anglii [nt. recepcji]; Dwa potopy w „Potopie” [H. Sienkiewicza]; Z dziejów „Quo vadis” w Ameryce; Bohdan Lepki wśród Polaków; „Cyganeria” Murgera, Boya i Norwida; „Motylek”; Jama Michalikowa pod ostrzałem; Sprawa cudzołóstwów [dot. W. Whitmana i Z. Przesmyckiego]; Awerczenko i jego wędrowki; Słowo o Brunonie Jasińskim; „Córka Gebethnera i Wolffa”; Brytyjska przygoda wojenna „Krzyżaków” [H. Sienkiewicza]; Laureat Roku Mickiewiczowskiego [dot. T. Sulikowskiego]; Szlachetny spór o „jagódkę” [polem. z S. Pigońiem; dot. „Dziadów” A. Mickiewicza]; Tłutczew na warsztacie tłumaczy [nt. przekł. „Burzy wiosennej” na jęz. pol.]; Wacław Lednicki w Kalifornii.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: O nowej ortografii. *Dz. Urz. Kurat. Obr. Szk. Warsz.* 1936; odb. Wwa 1936, 40 s. — Poeta Podola [o M. Gostawskim] W: *Zjazd Naukowy im. I. Krasieckiego we Lwowie* w dn. 8-10 VI 1935. Lw. 1936 s. 110-127. — Teatr szkolny. W: *Encyklopedia wychowania*. Wwa 1939; odb. Wwa 1939, 32 s. — Two Slavic poets at the czar's court [O Puszkynie i Krasieńskim]. *Studies in Russian and Polish Literature*, 's-Gravenhage 1962 s. 127-141. — Shevchenko and world literature. *Ukrainian Studies*, Filadelfia 1962 s. 19-32. — Echols of the Polish January Rising in „Punch”. *The Polish Review*, Nowy Jork 1963 nr 8 s. 3-27. — Prus and Gončarov. W: *American contributions to the Fifth International Congress of Slavists*. Vol. 2. Hague 1963 s. 129-146. — Twórczość poetycka. W: *Literatura polska na obczyźnie 1940-1960*. Londyn 1964 s. 23-131. — Sienkiewicz's „Political Duel”. *The Polish Review*, Nowy Jork 1965 nr 4 s. 65-72. — Henryk Sienkiewicz's American resonance. *Antemurale*. Rzym 1966 s. 256-354. — Z dziejów sławy Sienkiewicza w Ameryce. W: *Sienkiewicz żywy*. Londyn 1967 s. 162-183. — Americana of Bolesław Prus. W: *Studies in Polish civilization*. [New York ok. 1971] s. 236-249. — Z półwiecza Konopnickiej w Ameryce i Anglii. W: *Maria Konopnicka. Materiały z sesji naukowej w 60 rocznicę śmierci poetki*. Wwa 1972 s. 247-271. — Polish exile poetry. *Queens Slavic Papers*, Nowy Jork 1973 nr 1 s. 25-52. — Priests and exorcists in Mickiewicz „Forefathers”. W: *For Wiktor Weintraub*. The Hague, Paris 1975 s. 135-150. — Structural footnotes to Griboedow „Woe from wit”. *The Polish Review*, Nowy Jork 1979 nr 1

s. 3-21. – Twórczość poetycka na emigracji. *Po-
ezja* 1989 nr 9 s. 63-78.

Prace redakcyjne

1. C.K. Norwid: Laur dojrzwały. Wyboru dokonał i post. napisał ... Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1964, 175 s.

2. J. Słowacki: Balladyna. Oprac. ... Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1947, 151 s.

3. J. Słowacki: Wybór pism: Wiersze różne. Oprac. ... Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1947, 144 s.

4. J. Słowacki: Wybór pism: Poematy; Jan Bielecki; Godzina myśli; W Szwajcarii; Ojciec zadumionych. Oprac. ... Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1947, 72 s.

5. A. Malczewski: Maria, powieść ukraińska. Oprac. ... Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1948, 79 s.

6. Juliusz Słowacki. 1809-1849. Księga zbiorowa w stulecie zgonu. Kom. red.: W. Folkierski, ..., S. Stroński, Londyn: Polish Research Centre 1951, 448 s.

7. Polonia zagraniczna 1929-1954. Księga pamiątkowa w 25-lecie istnienia Światowego Związku Polaków z Zagranicy. Kom. red.: ..., L. Ciołkoszowa, B. Hełczyński, S. Lenartowicz. Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1955, 131 s.

8. Adam Mickiewicz. Księga w stulecie zgonu. Kom. red.: S. Stroński, M. Danilewicz, W. Folkierski, ... (sekretarz), M. Kukiel, T. Terlecki. Londyn: Pol. Tow. Nauk. 1958, 539 s.

9. Polish civilization. Essays and studies. [Wyd.] ..., L. Krzyżanowski. New York: New York University Press 1979, 318 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1972, 1976. – SWPP 2 (B. Winklowa). – PP (B. Winklowa).

T.B. Syga: Mickiewicziana. *Twórczość* 1958 nr 2 [rec.; Drogę Mickiewiczza. – [Rytm i wiersz.] J. Pietrkiewicz. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1957 nr 87; Z. Siatkowski. *Jez. Pol.* 1960 nr 1. – J. Maurer. *The Polish Review*, Nowy Jork 1969 nr 4 [rec.; Henryk Sienkiewicz], – [Introduction to Polish versification.] J. Peterkiewicz. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1971 nr 116; L. Pszczółowska. *Pam. Lit.* 1972 z. 3. – S. Tomala. *Mies. Lit.* 1985 nr 7 [rec.; Studia i spotkania literackie].

J.P.

GINCZANKA Zuzanna 1917-1944

Właściwe imiona i nazwisko: Zuzanna Polina Gincburg, po mężu: Winzicher.
Poetka, satyryk.

Urodzona w 1917 w Kijowie; córka Szymona Gincburga, prawnika, a potem aktora, i Cecylii z Sandbergów. Kilka miesięcy po jej urodzeniu rodzice

przenieśli się do Równego na Wołyniu. Wychowywała się w domu babki, Klary Sandberg, gdzie przeważnie mówiono po rosyjsku (małżeństwo rodziców rozpadło się: ojciec przebywał za granicą, matka wyszła powtórnie za mąż i także wyjechała z kraju). Miała paszport nansenowski i mimo czynionych później starań, nie udało się jej uzyskać obywatelstwa polskiego. W 1927-35 uczęszczała do Państwowego Gimnazjum im. T. Kościuszki w Równem. Debiutowała w 1931 utworem „Uczta wakacyjna”, zamieszczonym w gazecie *Echa Szkolne*; w 1933 ogłosiła wiersz pt. „Żyzność sierpniowa” w *Kurjerze Literacko-Naukowym* (nr 35). W 1934 za utwór „Gramatyka” otrzymała wyróżnienie w Turnieju Młodych Poetów zorganizowanym przez *Wiadomości Literackie*. Po zdaniu matury w 1935 studiowała pedagogikę na Uniwersytecie Warszawskim, biorąc jednocześnie udział w życiu literackim. Należała do grona najmłodszych współpracowników *Skamandra* (1936-38); wiersze publikowała m.in. w *Wiadomościach Literackich* (1934-39), *Szpilekach* (1936-38) oraz *Sygnalach* (1938-39), gdzie zamieszczała utwory satyryczne. Była członkiem grupy literackiej Wołyń. Opracowywała audycje radiowe, tłumaczyła wiersze i piosenki. Wybuch II wojny światowej zastał ją na wakacjach w Równem, skąd wkrótce wyjechała do Lwowa. Po zajęciu Lwowa przez ZSRR pracowała jako pomocnik buchaltera w Biurze Uzdrawiskowym. W 1940 wyszła za mąż za krytyka sztuki Michała Weinzichera. W tymże roku została członkiem Związku Pisarzy Radzieckich Ukrainy. Wiersze i tłumaczenia z rosyjskiego drukowała w 1941 w *Nowych Widnokregach*, *Almanachu Literackim*, *Czerwonym Sztandarze*. W czasie okupacji niemieckiej jesienią 1942, w obawie przed aresztowaniem, przeniosła się do Krakowa, gdzie od 1941 przebywał jej mąż. Posługując się fałszywymi dokumentami ukrywała się kolejno w Felsztynie, Wróblowicach, Krakowie, Swoszowicach i powtórnie w Krakowie. Tam późną jesienią 1944 została aresztowana przez gestapo i wkrótce potem rozstrzelana w Płaszowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O centaurach. Wiersze. Wwa: J. Przeworski [1936], 33 s. Przedr. zob. poz. 3.

2. Wiersze wybrane. Wybrał i wstępem opatrzył J. Śpiewak. Wwa: Czyt. 1953, 109 s.

3. Zuzanna Ginczanka. [Wybór wierszy]. Post.: J. Leo. Wwa: Czyt. 1980, 126 s.

Zawiera wiersze z tomu poz. 1 oraz cykle: Juwenilia; Wiersze późniejsze; Satyry; Fraszki z pamiętnika.

4. Udźwignąć własne szczęście. (Poezje). Wstęp i oprac.: I. Kiec. Pozn.: Książ. Włóczęgów i Uczonych 1991, 168 s.

Zawartość: Część pierwsza 1931-1934: „Idę po swoje życie”; Część druga 1936: „O centaurch” [poz. 1]; Część trzecia 1936-1939 fraszki i satyry: „W drobnych ogłoszeniach zaklęta”; Część czwarta 1937-1942: „Przeciw falli kazał ci płynąć”. Cz. 1 krytycznej edycji utworów Z.G.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PP (J. Kaczyńska). – LP (J. Zacharska).
H. Domiński: U poetów. Zwierciadło naszej szczerzej liryki. *Kur. Poranny* 1937 nr 23 [rec.: O centaurch]. – M. Głowiński: O liryce i satyrze Z.G. *Twórczość* 1955 nr 8. – J. Śpiewak: Zuzanna, gawęda tragiczna. W tegoż: *Przyjaźnie i animozje*. Wwa 1965. – J. Śpiewak: Zuzanna. W tegoż: *Pracowite zdziwienia*. Wwa 1971. – A. Baranowska: Moje dumne włosy. W tegoż: *Perły i potwory*. Wwa 1986. – J. Lobodowski: Z.G. *Poezja* 1988 nr 6 [wspomnienia; zawiera także sprost. inf. z J. Śpiewak: *Przyjaźnie i animozje*]. – I. Kiec: Wiosna radosna? *Twórczość* 1992 nr 9. – A.K. Waśkiewicz. *Twórczość* 1992 nr 7/8 [rec.: Udzwignąć własne szczęście]. – J. Sosnowski: Niedojrzałość, zmysłowość, słowo. *Czas Kult.* 1992 nr 3 [rec.: Udzwignąć własne szczęście].

B.T.

GINSBERT Julian
1892-1948

Pseud.: G.; Grt.; Inż. J.G.; Inż. J.Grt.; J.; J.-As; J.G.; J.Grt.; J.P.; J. Poker; Jim; Jim Poker; Julian G.; Julian G-ert; Kapitan Nemo; Kpt. Nemo; Nemo; Pok.
Pisarz marynista, publicysta.

Urodzony 8 maja 1892 w Warszawie w rodzinie inteligentnej; syn Henryka Ginsberta i Stefanii z Lipskich. Po ukończeniu gimnazjum w Warszawie studiował na politechnikach w Nancy i Paryżu; uzyskał dyplom inżyniera kolejnictwa. W 1913 wstąpił do Związku Strzeleckiego. W 1916 zaciągnął się do Legii Cudzoziemskiej, następnie w 1918 do Armii Polskiej we Francji pod dowództwem gen. Józefa Hallera, z którą w 1919 przybył do kraju. Po I wojnie światowej był oficerem łącznikowym przy francuskiej Misji Wojskowej w Polsce. W 1923 wystąpił z wojska. Był działaczem Ligi Morskiej i Kolonialnej. Debiutował w 1926 nowelą „Za króla Zygmunta”, nagrodzoną w konkursie tej organizacji, ogłoszoną w *Morzu* (nr 7); z pismem tym współpracował następnie do 1938. Rozwijał twórczość literacką i publicystyczną, publikując utwory prozą i artykuły w wielu czasopismach, m.in. w *Polsce Zbrojnej* (1928-35), *Tygodniku Ilustrowanym* (1928-36), *Naokoło świata* (1929-35), *Kurierze Warszawskim* (1929-39), *Płomyczku* (1931-34), w *Świecie* (1933-37), *Dziś i jutro* (1934-36), *Polsce na Morzu* (1934-39), *Błękitnym Weteranie* (1937-38). W 1938 został sekretarzem *Przeglądu Morskiego*, w którym ogłaszał liczne artykuły. Po wybuchu II wojny światowej otrzymał przydział do Marynarki Wojennej we flotyli rzecznej w Pińsku. Wzięty do niewoli radzieckiej pod Równem, przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku, gdzie od grudnia 1939 przez dwa miesiące redagował pismka *Monitor Kozielski* i *X-Pawilon*. Następnie przebywał w obozach na Syberii, potem w Azji

Środkowej. Zwolniony w 1941, wstąpił w 1942 do Armii Polskiej, z którą został ewakuowany na Bliiski Wschód przez Persję, Irak, Palestynę i Egipt do obozu szkoleniowego podchorążych pod Maritzburgiem w Afryce Południowej. W listopadzie 1942 dowodził okrętem w konwoju przez Atlantyk do Szkocji. Następnie, z powodu złego stanu zdrowia, wycofał się ze służby w marynarce i zamieszkał w Londynie. Organizował pomoc polskimi marynarzom osiadłym w Anglii. Publikował reportaże, opowiadania i artykuły (pod pseud. Jim Poker) m.in. w *Wiadomościach Polskich* (1942-45; tu w 1943 m.in. cykl artykułów „Wojna na morzu”), *Dzienniku Żołnierza* (Szkocja, 1943-44), *Polsce Walczącej* (Londyn, 1943-45). Po zakończeniu wojny pozostał w Londynie i kontynuował pracę publicystyczną i literacką, pisząc po polsku i angielsku. Nawiązał też współpracę z Radiem BBC, dla którego opracowywał pogadanki o tematyce morskiej. Zmarł 6 listopada 1948 w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Francja na morzu. Wwa: Rój [1928], 62 s. Szkie historyczno-geograficzny; mylnie podp.: Jerzy Ginsbrut.
2. Wyspa węży. [Powieść]. Wwa: Rój [1928], 153 s. Podp.: Jim Poker.
3. Zakorkowanie Zeebrugge. Wwa: Rój [1928], 60 s. Szkie historyczno-geograficzny.
4. Od koronek do płyt pancernych. Wwa: Rój [1929], 63 s. Szkie historyczno-geograficzny.
5. Okręty – pułapki. Wwa: Rój [1929], 64 s. Szkie historyczno-geograficzny.
6. Strażnik Krakatoa. [Powieść]. Wwa: Rój 1929, 166 s. Podp.: Jim Poker.
7. Trójkolorowa bandera. [Powieść]. Wwa: Rój 1929, 181 s. Podp.: Jim Poker.
8. Żywa torpeda. [Opowiadania]. Wwa: Rój [1929], 63 s. Zawartość: Żywa torpeda; Hekatomba torpedowców; Duch na Pelagoza; Opowiadanie bosmana Francisca; Z dni hańby i grozy.
9. Cuszyna. Wwa: Rój [1930], 63 s. Szkie historyczno-geograficzny.
10. Mgła na oceanie. Wwa: Rój [1930], 61 s. Szkie historyczno-geograficzny; podp.: Jim Poker.
11. Narożnik wiatrów. (The Windy Corner). Wwa: Rój [1930], 63 s. Szkie historyczno-geograficzny.

12. Oczy Malajki. Opowieści morskie. Wwa: Rój 1930, 206 s.
Podp.: Jim Poker.
Zawartość: Oczy Malajki; Trzy dni na jachcie „Andromeda”; Zemsta losu; Pod Justlandem; John Mataczyński; Tajemnica Czarnej Skaly; Człowiek, który widział; S.O.S.; Za króla Zygmunta; Wenecja 1570.
13. Pancernik Saffren. Wwa: Rój [1930], 58 s.
Szkic historyczno-geograficzny.
14. Błękitni rycerze. [Wspomnienia]. Wwa: Rój 1931, 328 s.
Podp.: Jim Poker.
Zawartość: Szkoła życia; Na front; Błękitni rycerze; Epilog.
15. Kobiety w pociągu. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff 1931, 198 s.
Zawartość: List; Śnieg; Strach; Jedenaście minut opóźnienia; Zamach na pociąg; Narzeczona; Krew na buforze; Most; La Ragazza; Ksantypa; Gęsi; Duch na Pelagoza (poz. 8); P.-Pal.
16. Panna wodna. Powieść morska. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1932, 287 s.
Podp.: Jim Poker.
Adapt. scen.: J. Krzewiński [J. Maszyński], K. Benda; Panna wodna. Polska operetka morska. Muz.; J. Lawina-Swiętochowski. Wyst. Wwa, T. 8'15 1939.
17. Prawda morska. Słowo wstępne: S. Frankowski. [Wwa: b.w. 1932], 31 s. Wyd. 2 z przedm. J. Dębskiego tamże 1934.
18. Zemsta Mandragory. Powieść współczesna. *Polska Zbroj.* 1932 nr 121-200. Wyd. osob. Wwa: Zdrój 1933, 289 s.
19. Król Gibraltaru. Powieść. Wwa: Nakł. *Wiarusa* 1933, 271 s.
Podp.: Jim Poker.
20. Tajemnica morza. Wwa: Rój [1933], 59 s.
Szkic historyczno-geograficzny.
21. Wyprawa kanonierki Antares. Wwa: Rój [1933], 62 s.
Szkic historyczno-geograficzny.
22. Centaury XX wieku. Wwa: Rój [1934], 55 s.
Szkic historyczno-geograficzny.
23. Niezwykłe przygody Piotrusia Konkola. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Nowa Literatura 1934, 32 s.
Podp.: Jim Poker.
24. Płyną polskie okręty. [Wydawnictwo dla młodzieży]. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 61 s. Wyd. 2 tamże [1934].
Podp.: Jim Poker.
25. Więzień z H.M.S. Bellerophon. Wwa: Rój [1934], 58 s.
Szkic historyczno-geograficzny.
26. Zdzich szuka ojca. Powieść morska dla młodzieży. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 150 s.
27. Zdzich szuka matki. Powieść morska [dla młodzieży]. Wwa: J. Przeworski 1935 [właśc. 1934], 155 s.
Podp.: Jim Poker.
28. Drogi żelazne Rzplitej. Powst. 1935. Wyd. [Wwa: Min. Komunikacji 1937], 167 s.
Przełk.: franc.: Les chemins de fer de L'Etat Polonais. Wwa 1935, — niem.: Die polnischen Staatsbahnen. Wwa 1935.
29. Loreley czyli kobiety na morzu. [Opowiadania]. Kr.: Druk. Nar. 1936, 185 s.
Zawartość: Loreley; Aldebaran VII; Przyjacielska usługa; Potęga miłości; Ząb; Smutna historia; Dwie kobiety; Księżniczka tulipanów; Noc Janetty; Siedem przyków porucznika Kremkiego; Wamp; Nie ma ratunku; Rozmowa ze szczurem.
30. Czy Bałtyk jest morzem zamkniętym? Wwa: Oddz. Propagandy Floty Wojennej Ligi Morskiej i Kolonialnej 1938, 184 s.
31. Ostatni okręt cesarza. Wwa: Liga Morska i Kolonialna 1939, 83 s.
32. Psychologia dowodzenia. Powst. 1942. Druk *Bellona*, Londyn 1943 z. 4. Wyd. osob. Wwa: [druk. Tajne Wojsk. Zakłady Wydawn.] 1944, 17 s.
Wyd. konspir.; podp.: Inż. J.G.
Cykl wykładów wygłoszonych dla oficerów 6. i 7. Dywizji Armii Polskiej w ZSRR.
33. ... Cóżes ty za pani, [Powieść]. *Dz. Żoł.*, Szkołcja 1943 nr 88-166.
34. Od wrót Tamerlana do Piccadilly. [Wspomnienia]. *Polska Walcząca*, Londyn 1943 nr 1, 6, 9, 13, 14, 19, 21.
35. Polish Navy. London: Sun Engraving [1944], 36 s.
- Ponadto broszury propagandowe wydawane przez Ligę Morską i Kolonialną: Co każdy Polak w Dniu Święta Morza wiedzieć powinien. [Współaut.:] por. mar. Kosko, nacz. Rostkowski, red. Tetzlaff, prof. Zieliński. Wwa 1933, 45 s. — Fundusz obrony morskiej, Wwa 1933, 18 s. — Co to jest marynarka wojenna? ABC morskie dla wszystkich. [Współaut.:] B. Krzywiec, E. Ciechomski. Wwa 1935, 56 s. — Pro mare nostro. Czy Polska musi i może posiadać silną marynarkę wojenną? Wwa 1936, 24 s. — Rozbieżność poglądów na zadania i cele morskiej siły zbrojnej. Wwa 1938, 31 s. — Wojna sztabów. Wwa 1938 [właśc. 1939], 28 s. — Lotnictwo przeciw marynarce. Wwa 1939, 23 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska).

S. Baczyński. *Polonista* 1932 z. 3 [rec.: W pociąg].
— A. Bogusławski. *Kur. Warsz.* 1932 nr 259 [rec.: Panna wodna]. — J. Grabowski. Książki dla dzieci i młodzieży. *Nowa Książ.* 1935 z. 1 [rec.: Zdzich szuka ojca]. — F.A. Ossendowski. *Nowa Książ.* 1936 z. 5. — J. Izycki: Jim Poker. *Litery* 1972 nr 1.

E.G.

GINTER Maria

ur. 1922

Kryt.: m.g.; M.G.
Autorka wspomnień, powieściopisarka, artysta plastyk.

Urodzona 23 listopada 1922 w Smolicach pod Łęczycą w rodzinie ziemiańskiej; córka Karola Zieleńskiego, właściciela stajni wyścigowej, i Józefy ze Skrzyńskich. Uczyła się kolejno w Gimnazjum Zgromadzenia Najświętszego Serca Jezusa Sacré Coeur w Polskiej Wsi (1934-36), w Gimnazjum im. C. Zyberk-Plater w Warszawie (1936/37), w Szkole Gospodarstwa Domowego ss. Urszulanek w Pniewach pod Poznaniem oraz w Szkole Architektury Wnętrz w Warszawie (1938/39). Uprawiała wyczynowo jeździectwo. Po wybuchu II wojny światowej ewakuowała się wraz z rodziną do Warszawy, gdzie przebywała w czasie okupacji niemieckiej. Wstąpiła do ochotniczej służby sanitarnej w Szpitalu Ujazdowskim. Od grudnia 1939 należała do Tajnej Armii Polskiej, następnie do Związku Walki Zbrojnej. W listopadzie 1940 została aresztowana razem z siostrą Ireną i do lipca 1941 była więziona na Pawiaku. Po zwolnieniu została członkiem AK. W 1943 wyszła za mąż za Jana Korzybskiego, właściciela majątku Wilczyńska w Lubelskiem. W 1944 powróciła do Warszawy. Brała udział w powstaniu warszawskim jako łączniczka AK (mąż zginął w 1944 na Starówce). Po upadku powstania mieszkała w Zalesiu pod Warszawą i zarabiała na życie pracując jako furman. Po zakończeniu działań wojennych wyjechała na Wybrzeże; mieszkała w Oliwie, potem w Sopocie, gdzie prowadziła sklep sportowy, pracowała też jako zofer. W 1946 wyszła za mąż za Wacława Gintera (rozwód 1951). W 1949 zamieszkała w Warszawie. Zajmowała się dziennikarstwem sportowym; wywiady i reportaże publikowała w pismach *Motor*, *Sport* i *Sport Katowicki* (podp. m.in.: M.G., m.g.). Uprawiała wyczynowo sporty: jeździectwo, narciarstwo, tenis i automobilistykę. W 1956-58 pracowała jako grafik w Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Ruch” oraz w Głównym Komitecie Kultury Fizycznej. Następnie zajęła się twórczością plastyczną (m.in. malarstwem, grafiką, ceramiką, metaloplastyką). Od 1961 wystawiała prace na wystawach indywidualnych i zbiorowych. W 1962 wyjechała do Londynu, a w 1964 do Stanów Zjednoczonych, gdzie mieszkała w Nowym Jorku, potem w Chicago i w Detroit. W 1964 wyszła za mąż za Władysława Korneckiego, właściciela agencji handlu nieruchomościami (rozwód 1967). W 1964 debiutowała jako prozaiik wspomnieniem „Z pobytu w celi małoletnich”, ogłoszonym w książce zbiorowej „Wspomnienia więźniów Pawiaka”. Kontynuowała twórczość plastyczną, uczestnicząc w wystawach w USA i w Kanadzie. W 1968 powróciła do Nowego Jorku, gdzie

w 1974-75 studiowała romanistykę i sztuki piękne na uniwersytecie C.W. Post College; uzyskała stopnie Bachelor of Arts, potem Master of Arts. Zajmowała się nadal sportem, biorąc udział w zawodach konnych, rajdach samochodowych i turniejach tenisowych, latała także na szybowcach. W 1974-76 publikowała reportaże podróżnicze i sportowe w tygodnikach *Guardian* i *Scene* (tu m.in. stała rubryka „Above the belt”), a w 1974-80 także w *Dzienniku Polskim*. Była trenerką tenisa, nauczycielką języka francuskiego, prowadziła też hodowlę psów rasowych. Od 1978 przyjeżdżała corocznie do Polski, a w 1980 powróciła do kraju na stałe. W 1987 ufundowała nagrodę literacką za twórczość pamiętnikarską. W 1989 została członkiem Polskiego PEN Clubu. Za działalność konspiracyjną została odznaczona m.in. Medalem Wojska (1948), Krzyżem Walecznych (1949) i Krzyżem Armii Krajowej (1949), przyznanymi przez rząd emigracyjny w Londynie oraz Warszawskim Krzyżem Powstańcym (1982) i Krzyżem Partyzanckim (1992). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Life in both hands*. [Wspomnienia wojenne]. Powst. przed 1962. [Przeł. z rkpsu] P.C. Blauth-Muskowski. Ilustr. ... London: Hodder and Stoughton 1964, 253 s.

2. *Poems and usual images*. [Wiersze]. USA [ok. 1975], 32 k.

Druk na reprodukcjach prac plastycznych autorki.

3. *Galopem na przelaj*. [Wspomnienia]. Druk pt. Życie w ostrogach. *Literatura* 1983 nr 10-12, 1984 nr 1-7. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1983, 294 s. Wyd. 2 Wwa: Omega 1990.

Rozszerz. i zmien. wersja poz. 1; dot. okresu 1935-1961.

4. *Z wiatrem pod wiatr*. [Wspomnienia]. Wwa: Pax 1987, 260 s. Wyd. 2 Wwa: Iskry 1993.

Dot. okresu 1962-1978.

5. *Ali Baba i jego pieskie życie*. *Ali Baba and his dog's life*. [Opowieść]. Wwa: Omega 1990, 123 s.

Wyd. w jęz. pol. i ang.

6. *Po rosie, po grudzie*. [Opowieść]. Wwa: BGW 1992, 101 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1994. – [Wywiad:] W literaturze interesuje mnie autentyzm przeżyć. Mówi M. Ginter, fundatorka nagrody swojego imienia. [Rozm.:] Z. Zdrojkowska. *Sl. Pousz*: 1992 nr 26.

O. Budrewicz: Leonardo w spódnicy. *Stolica* 1960 nr 27. – C.: Pani Marysia zdobywa Londyn. *Kronika*, Londyn 1962 nr 3. – S. Ossowski: M.G. *Młoda Szt.*, Londyn 1963 nr 5. – [Galopem na przelaj:] W. Sadkowski. *Lit. na Świecie* 1981 nr 9; B. Sowińska: Pamięć ciągle żywa. *Życie Warsz.* 1984 nr 88; T.J. Zółciński: Na wozie i pod wozem. *Tu i Teraz* 1984 nr 19; Z. Irzyk: M.G. pasja życia. *Kierunki* 1985 nr 18.

— M.J. Szczepkowski: Życie na czwartym biegu. *Argumenty* 1988 nr 22. — [Z wiatrem pod wiatr.] E.M. Milewicz: Wskoczyć na rozpędzone koło życia. *Nowe Książki* 1988 nr 4; T. Umer. *Tyg. Pol.* 1988 nr 17. — K. Metrak: Z wyższych sfer. *Tyg. Kult.* 1988 nr 14. — [Galopem pod wiatr.] J. Moron: Z wiatrem w żaglach. *Życie Lit.* 1988 nr 38; A. Boćkowska. *Gaz. Współcz.* 1989 nr 181. — B. Riss: Pomimo wszystkiego. *Nowe Książki* 1990 nr 44 [rec.: Galopem na przelaj]. — K. Metrak: Żywy konia pocziwego. *Rzeczpospolita* 1993 nr 90 [rec.: Po rosie, po grudzie].

E.G.

GISGES Jan Maria 1914-1983

Pełna forma nazwiska: Gisges-Gawroński.
Krypt.: J.M.G.
Poeta, prozaik, dramaturg.

Urodzony 15 stycznia 1914 w Nisku nad Sanem; syn Romana Gisgesa-Gawrońskiego, inżyniera, i Henryki z domu Reder. W 1934 ukończył Gimnazjum Humanistyczne im. św. Stanisława Kostki w Kielcach; od 1933 zamieszczał utwory w piśmie szkolnym. Następnie do 1939 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. W czasie okupacji niemieckiej pracował początkowo w leśnictwie w Cieślach na Kielecczyźnie. W 1940 opublikował kilka opowiadań w *Gońcu Krakowskim* (podp. Jan Gisges-Gawroński). W 1941-43 był zatrudniony jako robotnik na poczcie w Warszawie. Brał udział w akcjach sabotażowych na poczcie i na kolei. Aresztowany przez gestapo, był więziony w 1943-45 w obozach Birkenau, Buchenwald, Ohrdruf i Flossenbürg. W tym czasie pisał liczne wiersze (opublikowane po wojnie). Po wyzwoleniu powrócił do kraju i w 1945 zamieszkał w Kielcach, gdzie podjął pracę w Urzędzie Wojewódzkim, początkowo jako urzędnik, potem naczelnik Wydziału Kultury. Od 1945 należał do Stronnictwa Ludowego (od 1949 do ZSL). Wraz z Józefem Ozgą-Michalskim współorganizował w 1946 Kielecki Klub Literacki. W tymże roku był redaktorem naczelnym miesięcznika *Cychny*; w piśmie tym, a także w tygodniku *Wies* (od 1947) ogłaszał wiersze oraz opowiadania. W 1948 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP), w 1951-74 był sekretarzem prezydium Zarządu Głównego. W 1949 został przeniesiony do Warszawy, do Ministerstwa Kultury i Sztuki na stanowisko naczelnika Wydziału Literatury. W 1957 należał do zespołu redakcyjnego tygodnika *Orka*; w piśmie tym publikował do 1960. Wiersze, utwory prozą, artykuły i recenzje literackie ogłaszał m.in. w czasopiśmie: *Wies* (1947-53), *Twórczość* (1948-53), *Żołnierz Polski* (1954-56), *Życie Literackie* (1954-78), *Nowa Kultura* (1958-62), *Tygodnik Kulturalny* (1962-82), *Nadodrze* (1966-77), *Poezja* (1966-76), *Profile* (1968-80), *Fakty* (1975-82), *Literatura* (1975-80), *Dziennik Ludowy* (od 1980; tu cykl recenzji pt. *Moje lektury*). Należał do ZBoWiD (od 1974 członek Ra-

dy Naczelnej). W 1974 został członkiem Naczelnego Komitetu ZSL i do 1982 działał w Komisji Kultury. Od 1975 był przewodniczącym Komisji Stypendialnej ZLP, w 1983 został wiceprezesa Zarządu Głównego. Był członkiem Komisji Funduszu Autorskiego przy Ministerstwie Kultury i Sztuki, członkiem rady redakcyjnej Ludowej Spółdzielni Wydawniczej. Uczestniczył w pracach Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów. W związku z działalnością społeczną i polityczną wiele wyjeżdżał za granicę, m.in. w 1957 do Moskwy i Mongolii, w 1958 i 1965 do Jugosławii, w 1960 do Czechosłowacji, w 1961 i 1964 do Słowacji, w 1962 i 1965 do Bułgarii, w 1963 do Uzbekistanu i Kazachstanu, w 1982 na Ukrainę. W 1976 otrzymał nagrodę literacką im. J. Przybosa za całokształt twórczości poświęconej regionowi rzeszowskiemu. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Oficerskim (1963) i Krzyżem Komandorskim (1973) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1966) oraz I klasy (1982). Zmarł 17 grudnia 1983 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Więzień i chłop*. Poezje. Kielce: Kielecki Klub Lit. 1946, 37 s.

Zawiera utwory pisane w więzieniu i w obozach 1943-1945.

2. *Opowieści krajobrazu*. Poemat partyzancki. Kielce: Oddz. Wiejskiego ZZLP 1948, 63 s.

3. *Spór o zbiór*. Komedia w 3 aktach. Kielce: [b.w.] 1949, 56 s., powiel.

4. *Pierwsza miłość*. [Wiersze.]. Wwa: Czyt. 1951, 50 s.

5. *Zielone gałęzie*. Obraz historyczny. Uwagi insc.: G. Lipszyc. Wwa: Czyt. 1953, 48 s.

6. *Idącym naprzód*. [Wiersze.]. Wwa: Czyt. 1954, 59 s.

Zawiera cykle: *Jak pęd wichru (tu: Pieśń jak orle pióra. O Waryńskim I-X)*; *Kasinka Mała*; *Lament nad trumną*; *Lato w Karkonoszach*; *Kilka wierszy*.

7. *Najbliższa sercu*. [Wiersze.]. Wwa: Czyt. 1955, 53 s.

8. *Pora dojrzewania*. [Wybór wierszy.]. Wwa: LSW 1956, 131 s.

Zawiera wiersze z tomów 1-3, 5-6 oraz cykle: *Ballada o Górze Czterech Wiatrów*; *Wiersze z podróży*.

9. *Modrzewie*. [Wiersze.]. Wwa: Czyt. 1959, 93 s.
Zawiera cykle: *Dłonie kobiety*; *Wybłakte fotografie*; *Opolski raptularz*; *W kraju łagodności*.

10. *Jezioro ślad wygląda*. [Utwór dramatyczny]. Druk w: *Na scenę*. Teksty dla polskich zespołów teatralnych. Pozn.: Wydawn. Zach. 1960 s. 69-100.

11. Kamienni ludzie. Dramat w 2 aktach. Uwagi insc.: J. Nowacki. Wwa: CPARA 1961, 36 s. Wyst. Międzyrzecze (woj. katowickie), Zespół Amatorski 1970.
12. Osaczeni. [Powieść]. Wwa: LSW 1962, 202 s.
13. Rzeczy najmniejsze. [Wiersze]. Wwa: LSW 1963, 51 s.
14. Brudne śniegi. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1964, 179 s.
Zawartość: Stacja płonącej nocy; Półkożuszek z Teresina; Brudne śniegi.
15. Osty. [Powieść]. Wwa: LSW 1966, 254 s. Wyd. 2 tamże 1981.
16. Dzień spokojnego słońca. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1967, 36 s.
Zawiera cykl: Podróż bez płaszcza. I-XV; Dzień spokojnego słońca; Żywoty.
17. Pamięć serca. [Powieść]. [Wwa:] LSW 1968, 209 s.
18. Spadek. [Powieść]. Wwa: PIW 1968, 242 s. Wyd. 2 łącznie z poz. 21 pt. Spadek; Wyklęty tamże 1973, 436 s.
Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 21.
19. Przeczuwanie. [Wiersze]. [Wwa:] LSW 1970, 125 s.
Zawiera cykl: Czas pogardy – czas walki; Pasterskie wierzni; Pod znakiem Rodła; To lubię; Pejzaże z zaduma.
20. Śmiech czyli Kronika zacna i nieoszacowana uczynków wielce poczciwego ćwika statecznego. [Powieść]. [Wwa:] LSW 1970, 241 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 pt. Śmiech 1974. Przedr. zob. poz. 31.
Nagroda literacka CRZZ w 1971.
Przełk. bułg.: Śmich ili beležita i neocenima chronika-za dałata na edin mnogo počtem seriozen chitrec. [Przeł.] S. Ilčev, Sofia 1975.
21. Wyklęty. [Powieść]. Wwa: PIW 1970, 179 s. Wyd. 2 wspólnie z Spadek zob. poz. 18.
22. Lamus. Wybór pism publicystycznych, wspomnień i esejów. Łódź: WŁ 1971, 233 s.
Zawartość: I. Z autorskiego raptularza: Przygody przygodom nierówne; Wieczory nad jeziorami; W krainie Smetka; Autorzy i czytelnicy; Morski naszyjm; Śląskie spotkania; Jechałem na te literackopartyzanckie wycieczki; Powroty. – II. Różne strony świata: „Ragusa pulcherrima et nobilissima Dalmatiae urbs”; Cztery etjudy na tematy mongolskie; Z wizytą u Tamerlana; Bułgarskie święto piśmiennictwa. – III. Sylwetki: Żeromski, Tupanie [dot. L. Kruczkowskiego]; „Pisząc, ratuję to, co jest” [dot. Z. Nałkowskiej]; „Zdawał się płynąć” [dot. S. Piętaka]; Księgarz [S. Król]; Dwaj [J. Rachwał, J. Pazdurl. – IV. Recenzje. – V. Literatura dobrej nadziei: Feliety literackie, przemówienia i sprawozdania.
23. Prometeusz. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Bielsko-Biała, T. Propozycji 1971.
24. Borelowski. [Powieść]. [Wwa:] LSW 1972, 336 s.
25. Pieśni o Zamku Królewskim. Linoryty: K. Bieniek. Oprac. graf. M. Sztuka. Wwa: Pracownia Sztuk Plastycznych 1972.
Druk bibliofilski.
Adapt. scen.: Oprac. insc.: S. Miedziewski, *Scena* 1972 nr 12 s. 67-69.
26. Przebij cień. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 183 s. Przedr. zob. poz. 31.
27. Czerwony pułkownik. 1829-1863. Rzecz o Marcinie Borelowskim „Lelewelu”. Wwa: MON 1975, 151 s.
28. Samotność w bieli śniegów. [Powieść]. Wwa: KiW 1975, 281 s. Przedr. zob. poz. 31.
29. Złote godziny. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1976, 138 s.
Zawartość: Zamiast prologu; Uroki Niemna; Białe Miasteczko; Skórki z chleba; I na starym krzaku róża kwitną; Malpia miłość; Dobrysz; Muzeum narodowe; Wantule; Ustka; Pomyłka; Strumień miłosny; „Wielką pięknoscią świata jest kobieta ...”; Toast; Dziwak; Wesoły cmentarz; Marche funèbre; Czarna muza; Czy Kościuszko może tańczyć; Jeździec na białym koniu.
30. Czas słyszany po latach. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977, 218 s.
31. Lasowiacy. Wyd. 2. Wwa: LSW 1978, 639 s. Wyd. łączne poz. 20, 26, 28.
32. Marmury i dmuchawce. [Wiersze]. Wwa: PIW 1978, 50 s.
Zawiera cykl: Powstałem z puszczy; Spełnienia.
33. Wywoływanie duchów. [Dziennik z 15 V - 21 XII 1982]. Wwa: LSW 1985, 345 s.
34. Portret pięknej sekretarki. [Powieść]. Powst. 1978. Wwa: KAW 1985, 39 s.
Fragm. druk. w 1978 w *Argumentach, Faktach, Literaturze* i w 1979 w *Tyg. Kult.*
35. Ptaki, ptaki ... [Powieść]. Wwa: Czyt. 1981, 354 s.
36. Moje prywatne miniatury. Wwa: LSW 1982, 243 s.
Feliety literackie druk. wcześniej w *Dz. Lud.*
37. A po człowieku dzwoni dzwon. [O J. Iwaszkiewicz]. Powst. przed 1983. Wyd. Rzeszów: KAW 1985, 231 s.
Zawartość: J. Koprowski: Słowo o J.M. Gisgesie. Rozdział I – pelen niedomowień; Rozdział II – podróżniczy; Rozdział III – nieco plotkarski; Rozdział IV – niemal służbowy; Rozdział V – weselny; Rozdział VI – prawie prywatny.
38. Drzazgi. Wybór wierszy z lat 1943-1978. Wwa: LSW 1984, 189 s.
39. Wieczory nad jeziorami. [Wybór wierszy]. Olsztyn: Pojezierze 1984, 90 s.
Wybór wierszy w serb.-chorw.: [Przeł.] B. Rajčić. Beograd 1967.

Przekład

1. P. Matew: Liryki. Przedm.: W. Medyńska-Gordziejewska. [Wwa:] PIW 1973, 77 s.

Praca redakcyjna

1. Antologia współczesnej liryki świętokrzyskiej. Zebrał i przygot. do druku ... Wstęp: J. Nowak-Dłużewski. Kielce: Kielecki Klub Lit. 1947, 102 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956, 1966, 1976. — SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska). — LP (S. Lichański). — RL 1983 (A. Biernacki). — A. Jagusztyn: Bibliografia osobowa J.M.G. *Profile* 1984 nr 1, uzup.: W. Dendura *tamże* nr 6.

[Pierwsza miłość:] J. Błonski: U poetów. *Życie Lit.* 1951 nr 17; A. Kamińska. *Twórczość* 1952 nr 2. — S. Lichański. *Twórczość* 1956 nr 10 [rec.: Pora dojrzwania]. — B. Biernacki: J.M.G. *Tyg. Kult.* 1963 nr 15. — M. Wiśniewska: Powieść zaangażowana. *Nowe Książ.* 1966 nr 12 [rec.: Ostyl. — Spadek:] W. Maciąg: Sprawy ciała i ducha; W labiryncie pytań. *Życie Lit.* 1968 nr 44; K. Kuliczowska: Jak poemat dygresyjny. *Mies. Lit.* 1969 nr 3. — W. Żukowski: Zgoda na życie. *Nowe Książ.* 1971 nr 10 [rec.: Śmiech ...]. — K. Kuliczowska: Ostatni dziedzic. *Mies. Lit.* 1971 nr 1 [rec.: Wyklety]. — P. Kunczewicz: Notatki z marginesu. *Tyg. Kult.* 1972 nr 3 [rec.: Lamus]. — M. Jagiełło: Zaledwie kilkanaście stron. *Literatura* 1975 nr 2 [rec.: Przebij cień]. — B. Rogatko: Pożegnania czasu przeszłego. *Mies. Lit.* 1975 nr 11 [rec.: Samotność w bieli śniegów]. — K. Pienkosz: Godność słowa. (Raczej marmury niż dmuchawce). *Poezja* 1978 nr 10 [rec.: Marmury i dmuchawce]. — [Czas słyszany po latach:] R. Chodźko: Portret komunisty z czasów młodości. *Mies. Lit.* 1978 nr 6; B.S. Kunda: Powieść o pokoleniu ZMP. *Życie Lit.* 1978 nr 30. — F. Fornalczyk: O J.M.G.: „Wstępuję, ażeby nie ominąć siebie”. W tegoż: Znani i nieznan. Łódź 1979. — M. Różycki: Piewca bliższej oiczyzny. *Tyg. Kult.* 1979 nr 3. — F. Fornalczyk: Czas słyszany po latach. *Tyg. Kult.* 1983 nr 26. — B. Sowińska. *Życie Warsz.* 1986 nr 12 [rec.: A po człowieku dzwoni dzwon]. — [Wywoływanie duchów:] Z. Chojnowski. *Tyg. Kult.* 1986 nr 8; F. Fornalczyk. *Nowe Książ.* 1986 nr 4; T. Zółciński. *Przemiany* 1986 nr 8.

E.G.

GIZELLA Jerzy
ur. 1949

Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 23 stycznia 1949 w Krakowie; syn Edmunda Gizelli, prawnika, i Janiny z Błaszkiewiczów. W 1963-67 uczęszczał do V Liceum Ogólnokształcącego im. A. Witkowskiego w Krakowie. W 1964-68 był członkiem ZMS. Od 1967 studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Debiutował w 1969 recenzją tomu poetyckiego Teresy Ferenc pt. „Zalążnia”, ogłoszoną na łamach *Pogładów* (nr 2), a jako poeta wierszem „Dziadek”, opublikowanym w *Głosie Młodzieży* (nr 6); w piśmie tym, a także w *Studencie* i *Poezji*, drukował do 1973 wiersze i artykuły literackie. Od 1969 był członkiem Koła Młodych przy Oddziale Krakowskim ZLP. Od jesieni 1969 do 1970 związany był z grupą poetycką Tylicz. W 1971 ożenił się z Ewą Lach, autorką powieści dla młodzieży. W tym czasie podejmował też różne prace zarobkowe, m.in.

był korektorem w *Echu Krakowa*. W 1973 uzyskał stopień magistra filologii polskiej i rozpoczął pracę w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych jako nauczyciel i wychowawca w bursie tejsze szkoły. W 1978-81 odbywał równocześnie studia doktoranckie w Instytucie Psychologii UJ. Od 1980 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Brał udział w licznych konkursach i turniejach poetyckich. Wiersze oraz recenzje literackie publikował w pismach *Student* (1978-80), *Literatura* (1980-81), *Nowy Wzrost* (1980-81), *Nowe Książki* (1981-83). W 1983 na podstawie rozprawy „Wybrane zagadnienia psychologii metafory we współczesnej poezji polskiej w świetle teorii i badań eksperymentalnych”, napisanej pod kierunkiem prof. Włodzimierza Szewczuka, uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych i w 1983-86 pracował jako adiunkt w Instytucie Psychologii UJ. W 1986 wyjechał do Francji, a w 1987 przeniósł się do Stanów Zjednoczonych. Mieszka w Birmingham, pracuje w drukarni.

TWÓRCZOŚĆ

1. Obustronne milczenie. [Wiersze]. Kr.: WL 1977, 51 s.
2. Gorzko. [Wiersze]. Wwa: LSW 1979, 92 s. Nagroda im. A. Bursy oraz nagroda im. S. Piętaka w 1980.
3. Szkoła winowajców. [Wiersze]. Kr.: WL 1980, 72 s.
4. Rozstrój. [Wiersze]. Kr., Wr.: WL 1984, 67 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1991
M. Pęczak: Jak zdać egzamin dojrzałości. *Literatura* 1981 nr 22 [rec.: Szkoła winowajców]. — J. Kornhauser: Waciak — łopata i czysta. W tegoż: Światło wewnętrzne. Wr. 1984 [dot.: Gorzko]. — K. Pienkosz: Przy okrągłym stole. *Literatura* 1985 nr 3 [rec.: Rozstrój]. — S. Stabro: Życie na brudno. W tegoż: Poeta odrzucony. Kr. 1989.

B.D.

GIŻYCKI Jerzy
1889-1970

Pseud.: G.N. Ordon; J.G.; N. Ordon.
Reportażysta, podróżnik, autor książek dla młodzieży.

Urodzony 18 maja 1889 we Wróblowicach pod Kamieńcem Podolskim w rodzinie ziemiańskiej; syn Kazimierza Giżyckiego i Bronisławy z Jankiewiczów. Uczęszczał do gimnazjum w Kamieńcu Podolskim, a następnie do szkół w Warszawie i Żyto-mierzu, gdzie był członkiem tajnych organizacji młodzieżowych. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości studiował agronomię w Studium Rolniczym przy Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Był w tym czasie członkiem Towarzystwa Narciarskiego i uczestnikiem wypraw taterniczych. Kontynuował studia na uniwersytetach w Brukseli (socjologia), w Halle (rol-

nictwo) oraz w akademii rolniczej w Hohenheim pod Stuttgartem. Zorganizował tam pierwszą wyprawę łodziami wzdłuż Nektaru od Stuttgartu do Heidelbergu. W 1914, po ukończeniu studiów, wyjechał do Stanów Zjednoczonych. Pracował m.in. jako kowboj w preriach Wyoming, górnik w Górach Skalistych Kolorado, drwał na pograniczu Kanady, szofer, kelner, statysta filmowy i producent reklam w Hollywood. Podczas I wojny światowej pełnił służbę wojskową w armii amerykańskiej (w oddziałach pomocniczych skierowanych do budowy tunelu kolejowego na granicy kanadyjskiej). Zdemobilizowany w 1919 został pracownikiem Poselstwa RP w Waszyngtonie. W 1924 zrezygnował ze służby dyplomatycznej i powróciwszy do Polski przebywał w Zakopanem i na Polesiu. Debiutował w tymże roku opowiadaniem pt. „Piraci na ścieżce wojennej”, zamieszczonym w *Kurjerze Warszawskim* (nr 286; pod pseud. G.N. Ordon). W 1924, jako sekretarz Polskiego Komitetu Olimpijskiego, wyjechał wraz z narodowym zespołem sportowców na VIII Olimpiadę do Paryża. Po zakończeniu igrzysk olimpijskich pozostał we Francji i pełnił obowiązki delegata Towarzystwa Opieki nad Wychodźstwem Polskim. W 1925 został członkiem ekspedycji do Francuskiej Afryki Równikowej. Pracował tam najpierw jako operator filmowy, a następnie na zlecenie rządu francuskiego wykonywał zdjęcia i pomiary kartograficzne. Równocześnie prowadził własne studia etnograficzne i społeczne. W 1932, chory na żółtą febrę, powrócił do Polski i leczył się w Zakopanem. Rozwijał twórczość literacką. Reportaże, artykuły, opowiadania i wspomnienia z podróży drukował m.in. w *Kurjerze Literacko-Naukowym* (1932-34; m.in. w 1932 cykl „Od Gwinejskiej Zatoki do Sahary”), *Ilustrowanym Kurjerze Codziennym* (1933, 1935-36), *Kurjerze Porannym* (1933-34), *Gazecie Polskiej* (1934-36). Wygłaszał także odczyty na temat swoich podróży. Wiosną 1936 wziął udział w pierwszym rejsie statku Batory (na trasie Triest-Dubrownik-Barcelona-Casablanca-Madera-Lizbona-Londyn-Gdynia). Mianowany w 1937 konsulem tytularnym w Abisynii, przebywał przez dwa lata na placówce dyplomatycznej w Addis Abebie. Po przyjeździe do Polski w 1938 ożenił się z Krystyną Skarbek (rozwód 1946). Następnie wraz z żoną udał się w podróż po Europie, na dłużej zatrzymując się we Francji. W 1939 wyjechał z misją utworzenia polskiego konsulatu do Nairobi, a po wybuchu II wojny światowej został skierowany do Londynu i pełnił obowiązki zastępcy konsula generalnego opiekując się uchodźcami (z przerwą spowodowaną bezskutecznymi próbami wstąpienia do Armii Polskiej we Francji). Był tajnym wysłannikiem rządu polskiego do Bathurst (obecnie Banjul), stolicy brytyjskiej Gambii, z zadaniem opieki nad polskim złotem,

złożonym w Dakarze przez rząd Vichy. Z misją nawiązania łączności kurierskiej z polskim podziemiem podróżował do okupowanych Węgier, skąd po wypełnieniu zadania wycofywał się (przewoząc jednocześnie brytyjską pocztę dyplomatyczną) przez Lwów, Moskwę, Baku, Morze Kaspijskie do Teheranu i Stambułu, a stamtąd do Anglii. Po wojnie, około 1946 przyjechał do Kanady. Podejmował bezskuteczne starania o przyjęcie do kanadyjskiej służby zagranicznej, a potem nawiązał współpracę z wychodzącym w Toronto tygodnikiem *Związkowiec* (w 1948-50 redaktor). Zrezygnowałszy z etatowej pracy dziennikarskiej, publikował w następnych latach m.in. artykuły w londyńskich *Wiadomościach* (1956-60). Równocześnie pracował w hotelu, a później w biurze podróży; amatorsko zajmował się malarstwem. Wtedy też ożenił się powtórnie. Na początku lat sześćdziesiątych wyjechał na stałe do Meksyku. Zmarł 20 maja 1970 w Oaxace.

TWÓRCZOŚĆ

1. Biali i czarni. [Reportaże]. *Kur. Poranny* 1933 nr 333-360, 1934 nr 1-95 (z przerwami). Wyd. osob. pt. Biali i czarni. Fragmenty kolonialne. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 360 s.

Przełt. niem.: Die Weissen und die Schwarzen. Erlebnisse in Französisch - West - Afrika. Essen 1936.

2. Chleb i chimera. [Pamiętnik]. *Gaz. Pol.* 1935 nr 40-106 (z przerwami). Wyd. osob.: Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1935, 451 s.

Dot. pobytu w Ameryce w 1914-1924.

3. Na czarnym lądzie. Opowieść dla młodzieży. Wwa: M. Arct 1935, 31 s.

4. Między morzem i pustynią. [Reportaże z podróży po Afryce franc.]. Wwa: Bibl. Pol. 1936, 119 s.

5. Na Dalekim Zachodzie. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Gebethner i Wolff 1936 [antydat. 1935], 216 s.

6. Janek i Samba. Powieść dla młodzieży. Wwa: J. Przeworski 1937, 402 s.

7. Na południe od piekła. [Powieść]. *Związkowiec*, Toronto po 1950.

Inf.: J. Jurkszus-Tomaszewska: J.G. W tejsze: Wczoraj i dzisiaj. Toronto 1985 s. 129.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1.

[Biali i czarni:] T. Bręza: Europa kupczy tandeta. *Kur. Poranny* 1934 nr 186; Z. Grabowski: Czarna plama na czarnym lądzie. *Wlad. Lit.* 1934 nr 26; P. Hulka-Laskowski. *Tyg. Il.* 1934 nr 26; J. Szpecht. *Pion* 1934 nr 31. — [Chleb i chimera:] T. Bręza: O pięknej książce pamiętnikarsko-podróżniczej. *Kur. Poranny* 1935 nr 255; Z. Grabowski: Tramp kresowy. *Gaz. Pol.* 1935 nr 197; S. Rogoziński: Tramp z kresów wschodnich. *Wlad. Lit.* 1935 nr 33; Z. Starowieyska-Morstinowa: Z beletrystyki. *Prz. Powsz.* 1935 t. 208. — H. Czosnowski.

Pion 1936 nr 50 [rec.: Między morzem a pustynią. — J. Jurkusz-Tomaszewska; J. G. W teje: Wczoraj i dzisiaj]. Toronto 1985.

B.T.

GIŻYCKI Kamil

1893-1968

Pseud.: Bat, Cagan Tologoi.
Prozaik, podróżnik.

Urodzony 19 sierpnia 1893 w Grybowie pod Nowym Sączem; syn Teofila Giżyckiego, urzędnika, i Konstancji z domu Schimscheimer, Ukończył Gimnazjum oo. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem, po czym od 1911 studiował na wydziale technologicznym politechniki w Monachium; uzyskał dyplom. Zmobilizowany w 1914, walczył w armii austriackiej w stopniu podporucznika saperów, Ranny, dostał się do niewoli rosyjskiej i zimą 1914 został wywieziony na Syberię. W 1918 walczył przeciw Armii Czerwonej w oddziałach polskiej 5. Dywizji Syberyjskiej pod dowództwem płk. Waleriana Czumy, a po jej kapitulacji, nie mogąc przedostać się do Polski, podążył na wschód śladem korpusu czeskiego. Przez pewien czas ukrywał się w Minusińsku w pobliżu Suszenskoje nad Jenisejem, gdzie prowadził fabrykę narzędzi rolniczych. Zagrożony aresztowaniem przez bolszewików, zbiegł do tajgi w Urianchajskim Kraju. Utworzył tam mały oddział partyzancki i kontynuował walkę z oddziałami Armii Czerwonej. Po rozbiciu oddziału przedarł się do Mongolii; tam został zmobilizowany do Azjatyckiej Dywizji Konnej barona Romana Ungerna von Sternberga. Po rozbiciu Dywizji w 1921, był instruktorem w armii Czang Tso-linga w Mandżurii, a po jego śmierci uciekł do Annamu (Wietnam). Następnie przebywał w Indiach, Oceanii i Afryce Zachodniej. Do kraju powrócił w 1924 i zamieszkał we Lwowie. W tymże roku debiutował fragmentem wspomnień pt. „W gościnie u maga Sojotów”, drukowanym w lwowskim *Słowie Polskim* (nr 109). W 1925-26 wraz z Ferdynandem Ossendowskim odbył podróż po Afryce. Kontynuował twórczość literacką publikując opowiadania i wspomnienia m.in. nadal w *Słowie Polskim*. Współpracował też z Polskim Radiem jako autor audycji o tematyce podróżniczej i przyrodniczej. Wyjeżdżał jeszcze kilkakrotnie do Afryki, gdzie w 1934 w Liberii założył plantację rybcynusu (zbankrutowała po kilku latach). Prowadził badania folkloru szczepów Afryki Równikowej, był opiekunem wyprawy afrykańskiej prof. Jana Hirschlera. W 1934-39 współpracował z instytucjami tropikalnymi w Hamburgu i Liverpoolu. W lutym 1939 powrócił do Lwowa. Krótko przed wybuchem wojny jego bogate zbiory etnograficzne oraz rękopisy spłonęły w pożarze domu. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez Armię

Czerwoną przedostał się do Warszawy. Brał udział w pracy konspiracyjnej; jako oficer AK walczył w powstaniu warszawskim. Ranny, przebywał w szpitalach w Komorowie, Grodzisku i Ząbkowicach Śląskich. Ożenił się z Marią Aliną z Gawińskich, wnuczką Józefa Ignacego Kraszewskiego. Po wojnie zamieszkał we Wrocławiu, gdzie w 1951 był współzałożycielem Oddziału Wrocławskiego ZLP, a następnie wieloletnim członkiem jego zarządu. Zajmował się pracą literacką i twórczością popularnonaukową. W 1964 wyjeżdżał do Afryki. Opowiadał, reportaże i artykuły publikował m.in. w *Słowie Polskim* (1947-48, 1955-60), *Zwierciadle* (1948-49), *Sygnalach* (1956-57), *Nowych Sygnalach* (1957; tu też pod pseud. Cagan Tologoi), *Plomyczu* (stałe w 1957-62), *Wrocławskim Tygodniku Katolickim* (1957-59), *Odrze* (1958-59, 1963, 1967-68). W 1955 otrzymał nagrodę literacką m. Wrocławia, a w 1960 nagrodę WRN we Wrocławiu i nagrodę Dolnego Śląska. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1956). Zmarł 19 kwietnia 1968 we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Polowania egzotyczne. [Opowiadania]. Lw.: Ossol. 1927, VII, 74 s. Wyd. 2 z post. Z. Kubikowskiego tamże 1977.

Zawartość: Moje pierwsze łowy na grubego zwierza. — W Azji: Argali, Wilki, Marale, Kozły skalne, Niedźwiedź, Anka; Polana Czarnego Sobola. — W Afryce: Mój pierwszy słoń; W dżungli afrykańskiej. (Polowanie na antylopy); Strzał z drzewa chlebowego; Diana i dziki; Zemsta Paskudy; Czarodziejskie oko; Pepesu; Wędrowni piraci leśni; Taniec ludzi-węży; Zemsta ludzi-węży; Hebanowa miłość. — Z. Kubikowski: Najciekawsze opowiadanie K.G. [Post.].

2. Przez Urianchaj i Mongolię. [Wspomnienia]. Lw.: Ossol. 1929, 240 s.

3. Przez knieje i stepy. Przygody chłopców polskich na Syberii i Mongolii. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1930, 370 s. Wyd. nast. tamże 1938.

4. Ze Wschodu na Zachód. Listy z podróży. Wwa: Księg. Pol. 1930, 190 s.

5. Wężowa góra. Opowieści z puszczy liberyjskiej. Druk fragm.: *Sł. Pol.* 1947 nr 292-317. Wyd. osob. Wr.: Ossol. 1958, 276 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Zawartość: Wężowa Góra, Ludzie-zwierzęta; Szkoły leśne; Mossi Belefanaj zostaje szefem; Sady boże; Gunde Gule; Obcy wróżbita; Ty jesteś moja matka, ty jesteś mój ojciec; Kobiety Palaver; Goro — wielki łowca słoni.

6. Wielkie czyny szympansa Bajbuna Mądrego, nadwornego doradcy króla jegomości lwa Samby Mocnego, Baśnie murzyńskie. Wwa: R. Wegner 1949, 102 s. Wyd. 2 Wwa: NK 1960.

Zawartość: Jak lew został królem zwierząt; Dlaczego zebra ma czarne pręgi na skórze; Dlaczego zyrafa ma długą szyję; Dlaczego hiena płacze po nocy; Jak się stało, że ichneumon tępi węże; Dlaczego jeżowierz zamiast sierści ma kolce; Dlaczego nosorożec ma róg na nosie; Jak krokodyl zdobył

wykalczkę do zębów; Dlaczego szyszkowiec pokryty jest rogową łuską; Dlaczego struś nie lata. Przekł. niem.: Die grossen Taten des Schimpansen Bey-bun, Hofberater seiner Majestät des königs Simba. [Przel.] V. Mika. Berlin 1958.

7. Kauczuk! Kauczuk! [Opracowanie popularno-naukowe]. Powst. 1948-49. Druk *Sł. Pol.* 1954 nr 224-310, 1955 nr 4-149.

8. Na samotnym atolu. [Powieść dla młodzieży]. *Sł. Pol.* 1955 nr 177-312, 1956 nr 2-27. Wyd. osob. Wwa: NK 1958, 349 s.

Przekł. niem.: Das einsame Atoll. [Przel.] V. Mika. Berlin 1961, wyd. nast. 1964, 1966; wyd. skrócone Berlin 1962.

9. Lwica Uanga i inne opowiadania. [Dla młodzieży]. Wwa: NK 1959, 301 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1963, wyd. 3 1969, wyd. 4 1980.

Zawartość: Lwica Uanga; Pogromca Tygrysa Morskiego; Dudu; Stoń Gugur; Odmieniec; Wędrowni korsarze; Masangi; Macius; Polana Czarnego Sobola.

Przekł. litew.: Liutė Uanga. [Przel.] J. Kaušylienė. Vilnius 1966.

10. Hebanowa miłość i inne opowiadania afrykańskie. Wr.: Ossol. 1960, 230 s.

Zawiera opowiadania z tomu poz. 1: Strzał z drzewa chlebowego; Diana i dziki; Zemsta Paskudy; Czarodziejskie oko; Pepsu; Wędrowni piraci leśni; Taniec ludzi-węży; Hebanowa miłość.

11. Hevea płacze kauczukiem. [Opracowanie popularne]. Kat.: Śląsk 1962, 197 s.

12. Nil, rzeka wielkiej przygody. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1963, 226 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1972, wyd. 3 1983.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 i 3 zob. poz. 13, 15.

13. W pogoni za mwe. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1966, 210 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1973, wyd. 3 1983.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 12, 15.

14. Listy z Archipelagu Salomona. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1969, 267 s.

Przekł. ros.: Pisma z Salomonowych ostrowov. [Przel.] V. Kon. Moskva 1974.

15. W puszczech i sawannach Kamerunu. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 159 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1975, wyd. 3 1986.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 12, 13.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1950, 1951, 1956. — SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska), — RL 1968 (J. Chudek).

M.B. Lepecki: Literatura podróżnicza. *Wiad. Lit.* 1929 nr 32 [rec.: Przez Urianchaj i Mongoliję]. — J. Bandrowski: Trzy powieści dla młodzieży. *Polonia* 1931 nr 2241 [rec.: Przez knieje i stepy]. — [Na samotnym atolu.] W. Wystup: Mała encyklopedia Wysp Tuamatu. *Odra* 1958 nr 41. [G. Woynisz-Terlikowska] G.W.T.: Nowy Robinson. *Nowe Książ.* 1959 nr 1. — W. Wystup: W Afryce nie należy się niczemu dziwić. *Odra* 1958 nr 17 [rec.: Wężowa góra]. — Z. Kosidowski. *Nowe Książ.* 1961 nr 2 [rec.: Hebanowa miłość ...]. — Z. Kubicki. *Odra* 1962 nr 11 [rec.: Hevea płacze kauczukiem].

— M. Orski: Z afrykańskiego buszu za biurko pisarza. *Odra* 1967 nr 10. — W.S. Michałowski: Testament barona Ungerna. *Nadodrże* 1971 nr 8-12 [dot. prawdopodobieństwa udziału F. Ossendowskiego i K.G. w ukryciu przez R. Ungerna von Sternberga złota banku państwowego w Urdzel, przedr. w tegoż: Testament barona. Wwa: LSW 1972, wyd. 2 zmien. i uzupeł. tamże 1973. — M. Orski: Odmiany egzotyki. *Odra* 1977 nr 12. — M. Orski: Między powieścią a literaturą. *Odra* 1973 nr 5. — L. Bazyłow: G. w Mongolii. W tegoż: Historia Mongolii. Wr. 1981.

E.G.

GLINKA Ksawery 1890-1957

Pseud.: Ks.G.; Lubięwa; Stefan Lubięwa; X.G.; Xawery G. Poeta, prozaik.

Urodzony 5 lutego 1890 w Kijowie w rodzinie ziemiańskiej; syn właścicieli majątku Worzel pod Kijowem; matka Wanda (secundo voto Popławska) była malarką. W 1908 ukończył gimnazjum w Kijowie. W tym roku debiutował na łamach czasopiśma *Nasza Przyszłość* (nr 1) wierszami pt. „Prymić poetyckie: I. Idea; II. Tęsknot mara ...” oraz recenzją książek K. Makuszyńskiego „Połów gwiazd” i K. Krolńskiego „Antologia współczesnych poetów polskich”. W 1909-10 studiował filozofię w Monachium, w 1910-14 zaś sztukę i literaturę w Paryżu. Od 1911 należał do Towarzystwa Artystów Polskich, w którym pełnił funkcję gospodarza i bibliotekarza. Kontynuował twórczość poetycką i publikował utwory m.in. w *Sfinksie* (1910), *Prawdzie* (1912-14), *Złoty Rogu* (1913) i *Sowizdrzale* (1913-19, z przerwami). W czasie I wojny światowej brał udział w walkach II Brygady Legionów. W 1918 przebywał w Kijowie, w 1919 przeniósł się do Warszawy. Brał czynny udział w życiu literackim; należał do grupy poetów uczestniczących w zebraniach kawiarni literackiej Picador. Był przewodniczącym komitetu organizacyjnego Wszecchnarodowego Zjazdu Literatów Polskich w maju 1920 w Warszawie. W lipcu 1920 wstąpił do Wojska Polskiego (WP) i pełnił funkcję sekretarza prezydium Centralnego Komitetu Propagandy przy Naczelnym Dowództwie WP. Od 1920 był członkiem ZZLP (w 1920-21 pełnił funkcję członka zarządu, w 1922 sekretarza zarządu). Od października 1920 do 1921 był redaktorem miesięcznika *Gospoda Poetów*. Artykuły, recenzje, i prozę publikował także w wielu innych czasopismach, m.in. w *Kurierze Porannym* (1920-25), *Polsce* (1921-22; tu m.in. cykl felietonów „My i oni. Szkice prowincjonalne”), *Świecie* (1921-27) i *Dniu Polskim* (1924-25; tu m.in. korespondencje w cyklach: „Listy z Paryża”, 1924; „Nad Styrem i nad Ikwą”, 1925). W 1925 wyjechał za granicę. W 1927-29 publikował w *Kurierze Warszawskim* (także pod pseud.: Lubięwa, Stefan Lubięwa, m.in. cykl korespondencji „Listy bałkańskie”, 1927-28). Od 1927 jako urzędnik Ministerstwa Spraw Zagranicznych

był attaché prasowym kolejno w Belgradzie, Rydze i Helsinkach, a w 1939 zastępcą naczelnika wydziału prasowego Ambasady RP w Paryżu. Po wybuchu II wojny światowej był w 1940-41 attaché prasowym poselstwa polskiego w Belgradzie i korespondentem Polskiej Agencji Telegraficznej. Od 1942 przebywał w Jerozolimie i był kierownikiem audycji polskich w radiu jerozolimskim. Publikował wiersze, fragmenty prozy i artykuły w wielu pismach wychodzących na Bliskim Wschodzie, zwłaszcza w *Biuletynie Informacyjnym Polskich Uchodźców Wojennych na Bliskim Wschodzie* (Jerozolima, 1941), *Gazecie Polskiej* (Jerozolima, 1942-45), *Kurierze Polskim w Bagdadzie* (1943), *Polaku w Iraku* (1944). W 1944-47 pełnił funkcję prezesa Związku Dziennikarzy Polskich, sekcja Bliski Wschód. W 1948-50 przebywał w Bejrucie, następnie osiadł w Anglii. Współpracował z wydawanymi w Londynie czasopismami: *Wiadomości* (1949-57), *Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza* (1951-52), *Orzeł Biały* (1951-52), *Głos* (1953-55) oraz wychodzącym w Paryżu tygodnikiem *Syrena* (1954; tu m.in. cykl pt. „Spacerem przez polski Parnas”). Pełnił funkcję prezesa Związku Ziemi Wschodnich. W 1957 został ministrem w emigracyjnym rządzie polskim w Londynie. Zmarł 8 listopada 1957 w Beckenham (Kent); pochowany na The Crystal Palace District Cemetery w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tacety. Poezje. Ser. I. Kijów: L. Idzikowski; Wwa: E. Wende i Sp. 1909, 63 s.

2. Po drodze. Wiersze. Ser. II. Kijów: Spółka Wydawn. „Nasza Przyszłość” 1911, 76 s.

Zawiera poematy: Przed bramą w miosadź oprawną; Pokusa (fragment nie skończonej baśni); Pieśń jednej nocy, — oraz wiersze w cyklach: Po drodze; Sonetów cztery; Echa; Chwile.

3. Polska a koalicja. [Szkie publicystyczny]. Wwa: P.S.W. [Pol. Stow. Wydawn.] Placówka 1919, 19 s.

4. Spotkanie. Romans. Wwa, Kr.: J. Czernecki 1919, 152 s. Wyd. 2 tamże 1921.

5. Wichry stepowe. Powieść. Wwa: Księg. K. Paszkowski [ok. 1922], 173 s. Wyd. 2 tamże 1925.

6. Andrzej Łoś. [Powieść]. *Dz. Pol.* 1924 nr 66-150.

7. Człowiek z mansardy. Powieść. Wwa: J. Sidorski 1925, 94 s.

8. Zielona furka. Poezje. Wwa: Skł. gł. K. Paszkowski 1925, 127 s.

Zawartość: Od autora. — Poematy: Opowieść o młodym norku; Antychryst; W białym dworze; Raur u księżycy; Ballada o człowieku samotnym, — oraz wiersze w cyklach: Zielona furka; Pani; Uśmiechy i smutki; Rycerz spod trzech znaków.

9. Dożynki w Jerozolimie. [Szopka polityczna; współaut.:] J. Knothe, E. Kostka, S. Ligoń. Praprem. Jerozolima 1941.

10. Krwawa róża. Wiersze. Jerozolima: Nakł. autora 1944, 47 s.

11. Trzej królowie monarchowie w Gederze. Wyst. Jerozolima, Pol. Koło Przyj. Teatru, T. Kulekowsky 1944.

12. The conscience of the world and Poland. [Publicystyka polityczna]. Jerusalem: Union of Polish Journalists in the Middle East 1945, 15 s.

13. Paryż mojej młodości. [Wspomnienia]. Londyn: Druk. Pol. White Eagle Press 1957, 71 s.

Przekłady

1. Greckie epigramaty erotyczne. Przeł. z grec. ... Wwa: W. Hulewicz, K. Paszkowski 1923, 103 s.

2. L. Tołstoj: Ojciec Sergiusz. Powieść. Wwa: Pol. Tow. Wydawn. Zjednoczenie 1923, 68 s.

Praca redakcyjna

1. Na sarkofagu Napoleona. Garść kwiatów poezji polskiej. [Wybrał] ... Wwa: Księg. Perzyński, Niklewicz i S-ka 1921, 35 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — P. Grzegorzczak *Znak* 1962 nr 97/98. — S. Legeżyński: Nekrologia. W: Literatura polska na obczyźnie 1940-1960. Londyn 1965.

[B. Leśmian] B.L. *Lit. i Szt.* 1910 nr 31 [rec.: Po drodze]. — S. Lam: Najnowsza powieść polska. *Prz. Powsz.* 1920 t. 145 [rec. Spotkanie]. — [S. Napierski] sn. Dwie powieści Glinki. *Wiad. Lit.* 1924 nr 48 [rec.: Człowiek z mansardy; Wichry stepowe]. — [Zielona furka:] [W. Broniewski] wb.: U furki do książek najgorszych. *Wiad. Lit.* 1925 nr 1; [K.W. Zawodźński] K.W.Z. Poezja. *Prz. Warsz.* 1925 nr 41. — S. Balicki: „Krwawa róża”. *Gaz. Pol.* Jerozolima 1944 nr 225. — S. Legeżyński: Rzedna szereg literatów. *Syrena*. Paryż 1957 nr 47. — W. Günther: „Paryż mojej młodości”. *Wiadomości*, Londyn 1958 nr 41.

B.D.

GLUZIŃSKI Tomasz
1924-1986

Poeta.

Urodzony 18 października 1924 we Lwowie; syn Józefa Gluzińskiego, nauczyciela gimnazjalnego, krytyka i poety, i Zofii z Konradów, urzędniczki. Uczęszczał do Gimnazjum im. Stefana Batorego we Lwowie. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR pracował jako robotnik, tragarz i goniec i równocześnie uczęszczał do Szkoły Handlowej. W czasie okupacji niemieckiej należał od 1942 do AK. W 1944 brał udział w partyzantce na terenie Gorców, służąc w 1. Pułku Strzelców Podhalańskich AK. Po wojnie kontynuował naukę w Liceum Humanistycznym im. O. Balzera w Zakopanem, a następnie w Liceum im. S. Żeromskiego w Jeleniej Górze, równocześnie

śnie pracując początkowo jako robotnik, a później urzędnik PCK. W 1946 podjął studia na Wydziale Prawno-Administracyjnym Uniwersytetu Wrocławskiego, a od 1947 także na Wydziale Historii Sztuki. W okresie studiów pracował zimą jako trener narciarstwa w Akademickim Związku Sportowym (AZS) w Karpaczu i w Zakopanem, będąc równocześnie zawodnikiem. W 1950 zrezygnował ze studiów i podjął stałą pracę jako trener narciarstwa alpejskiego w AZS w Zakopanem. W 1952 odbył kursy trenerskie Polskiego Związku Narciarskiego, Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie oraz Polskiego Komitetu Olimpijskiego. W 1952-54 pełnił funkcję trenera kadry narodowej narciarstwa alpejskiego. W 1954 rozpoczął pracę jako trener w Wojskowym Klubie Sportowym „Legia” w Zakopanem. W tymże roku ożenił się z Zofią Gąsienica-Wawrytko, uprawiającą wyczynowo narciarstwo. Debiutował w 1958 wierszami „Homo sapiens” i „Wehikuł”, ogłoszonymi na łamach *Tygodnika Powszechnego* (nr 27). W 1960-62 ponownie był trenerem narciarskiej kadry narodowej. Był członkiem miejskiego komitetu Frontu Jedności Narodu w Zakopanem. Rozwijając twórczość poetycką publikował wiersze m.in. we *Współczesności* (1961-70), *Twórczości* (1963-77, z przerwami), *Kulturze* (1964, 1970-80), *Poezji* (1967-73, 1980). W 1971 został członkiem Oddziału Krakowskiego ZLP. Powstałe w późniejszym okresie utwory poetyckie drukował w *Literaturze* (1972-81), *Nowym Wyrzynie* (1973-78), *Życiu Literackim* (1973-79) oraz *Tygodniku Powszechnym* (1973-86). Odnaczony srebrnym medalem „Siły Zbrojne w Służbie Ojczyzny” (1969), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury Fizycznej” (1969) i brązowym medalem „Za Zasługi dla Obronności Kraju” (1976). Zmarł nagle 3 maja 1986 w Zakopanem; pochowany na Pęksowym Brzyzku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiersze. Wwa: Iskry 1964, 66 s.
  2. Wątek. [Wiersze]. Kr.: WL 1968, 75 s.
  3. Wokaliza. [Wiersze]. Wwa: PIW 1968, 62 s.
  4. Motowidło. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1969, 53 s.
  5. Sonety zwrotne. [Wiersze]. Kr.: WL 1972, 67 s.
  6. Pod pieczęcią. [Wiersze]. Kr.: WL 1974, 61 s.
  7. Przebieg wydarzeń. [Wiersze]. Kr.: WL 1977, 94 s.
- Nagroda im. R. Gravesa przyznana przez Polski PEN Club w 1978.
8. Szczątki emocji. [Wiersze]. Kr.: WL 1982, 123 s.
  9. Wybór wierszy. Kr.: WL 1982, 238 s.

Zawiera też dział: Z nowych wierszy.

10. Komplementy. [Wiersze]. [Łódź], Kielce: WL 1986, 135 s.
11. W żarnach świata. [Wiersze]. Kr., Wr.: WL 1986, 93 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: „Patrzcie, ten Gluziński pisze wiersze ...” [Rozm.] I. Smolka. *Literatura* 1979 nr 25; Prawda silniejsza niż piękno. [Rozm.] S. Cichowicz. *Nowy Wyrzynie* 1981 nr 3.

L. Szaruga: Rzeczy niewyraźne. (O poezji T.G.). *Współczesność* 1970 nr 6. — M. Chrzanowski: Poezja dystansu. *Nowe Książ.* 1975 nr 12 [rec.: Pod pieczęcią]. — [Przebieg wydarzeń:] J. Kornhauser: Wyszepała prawdę. *Kultura* 1978 nr 7, przedr. w tegoż: Światło wewnętrzne. Wr. 1984; K. Nowicki: Gwiazda nostalgii. *Fakty* 1978 nr 38, przedr. w tegoż: Dziennik krytyczny. Gdańsk 1981; B. Rudnicki, *Tyg. Powsz.* 1978 nr 25. — [Szczątki emocji; Wybór wierszy:] K. Pienkosz: „Niewierna”. *Literatura* 1983 nr 6; W. Szture: Poeta ciągle poszukujący. *Nowe Książ.* 1983 nr 10. — [Wybór wierszy:] W. Ligeza: Okrucy nadziei. *Twórczość* 1984 nr 4; A. Szymańska: Poezja T.G. *Akcent* 1985 nr 1. — B. Mamon: Poezja ... stała się polem bitwy. *Tyg. Powsz.* 1986 nr 20. — K. Kania: Stał ziarno prawdy. *Kierunki* 1986 nr 23. — I. Pawlik: Bicie serca. *Tempo* 1986 nr 146. — K. Pienkosz: T.G. (18 X 1921 – 3 V 1986). *Literatura* 1986 nr 10. — A. Ziemiński: Poeta, żołnierz, trener. *Prz. Sportowy* 1986 nr 100. — [W żarnach świata:] K. Pienkosz: Łaknienie. *Literatura* 1986 nr 6; W. Ligeza: Przesłanie T.G. *Twórczość* 1987 nr 3. — W. Mróz: „Zostaniesz sam”. *Odra* 1988 nr 10. — M. Olędzki: Przesłanie oczekującego chrześcijanina. *Prz. Powsz.* 1989 nr 7/8.

B.D.

GŁADYSZ Bronisław Hieronim
1892-1943

Badacz literatury staropolskiej, filolog klasyczny.

Urodzony 3 września 1892 w Sierakowie; syn Antoniego Gładysza, piekarza, i Teodozji z Sokołowskich. Uczęszczał do gimnazjum klasycznego w Gnieźnie, które ukończył w 1911. Następnie kształcił się w seminariach duchownych w Poznaniu i Gnieźnie. Po otrzymaniu w 1916 święceń kapłańskich był kolejno wikariuszem w Poznaniu (1916-18; w kościele św. Marcina) i w Szkaradowie pod Rawiczem (1918). W 1919 brał udział w powstaniu wielkopolskim, służąc ochotniczo jako kapelan w 10. Pułku. Po powrocie z wojska był katechetą w liceum i gimnazjum żeńskim w Ostrowie Wielkopolskim, skąd w 1922 przeniesiono go do Poznania, powierzając probostwo nowo utworzonej parafii św. Antoniego w Poznaniu-Staroście. W tymże roku podjął studia na Uniwersytecie Poznańskim (UPOzn.) w zakresie filologii polskiej i klasycznej oraz muzykologii. W 1926 uzyskał tytuł doktora na podstawie rozprawy pt. „X. Maciej Kazimierz Sarbiewski a reforma hymnów brewiarzowych za czasów papieża Urbana VIII”. W następnych latach rozwijał działalność naukową. Od 1928 był członkiem i jednocześnie sekretarzem Komisji Teologicznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W 1932 habilitował się na UPOzn. i jako docent łacińskiej filologii średniowiecznej objął tamże kierownictwo nowo utworzonej katedry tej specjal-

ności. Obok działalności dydaktycznej (wykłady i ćwiczenia do 1939) kontynuował prace badawcze, których wyniki przedstawiał w Komisji Teologicznej i Komisji Filozoficznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Rozprawy, artykuły, recenzje i sprawozdania w języku polskim, francuskim i niemieckim publikował ponadto m.in. w pismach: *Ateneum Kapłańskie*, *Eos*, *Kronika Miasta Poznania*, *Kwartalnik Klasyczny*, *Mysterium Christi*, *Pamiętnik Literacki*, *Przegląd Katolicki*, *Przegląd Klasyczny*, *Przegląd Teologiczny* (późniejsze *Collectanea Theologica*), *Theologische – Praktische Quartalschrift*, Linz. Po wybuchu II wojny światowej nadal przebywał w Poznaniu. Aresztowany przez gestapo w lipcu 1941 za kolportaż konspiracyjnej prasy polskiej, był więziony kolejno w Poznaniu, Wronkach, Zwickau i Rawiczu (tu pracował jako tłumacz w drukarni). W grudniu 1942 został przewieziony do obozu koncentracyjnego w Mauthausen-Gusen, do pracy w kamieniołomach. Zmarł tamże 19 czerwca 1943.

TWÓRCZOŚĆ

1. Życiorysy wybitnych świętych z uwzględnieniem ich symboliki. Oprac. [i przedm.] ... Pozn., Wwa: Księg. św. Wojciecha [1921], XVI, 160 s.

Zawiera noty o świętych w porządku rozdziałów: Chrześcijańska starożytność: Czasy apostołskie (wiek I); Czasy męczenników (wiek II i III); Rozszerzenie Kościoła (wiek IV-VIII). – Wieki średnie: Nawrócenie Słowian (wiek IX-XI); Wzrost potęgi świeckiej papieżstwa (wiek XI-XIII); Zanik potęgi świeckiej papieżstwa (wiek XIV-XV). – Dzieje nowoczesne: Przewrót religijny (wiek XVI); Czasy nowe (wiek XVII-XIX); Dodatek.

2. X. Maciej Kazimierz Sarbiewski a reforma hymnów brewiarzowych za czasów papieża Urbana VIII. Pozn.: Poznańskie Tow. Przyj. Nauk 1927, 122 s. *Pr. Komis. Filol. PTPN* t. 3 z. 3.

3. Officium in gratiarum actione pro victoria Chocimensi. W historycznym rozwoju przedstawione z uwzględnieniem dwóch nieznanymi druków liturgicznych z XVII w. Pozn.: Poznańskie Tow. Przyj. Nauk 1928, 62 s. *Pr. Komis. Teol. PTPN* t. 1 z. 2.

4. Dogmatyczne teksty w poetyckich utworach Seduliusa. Studium z historii dogmatów V wieku. Pozn.: Poznańskie Tow. Przyj. Nauk 1930, 120 s. *Pr. Komis. Teol. PTPN* t. 1 z. 4.

5. De extremis quibus Seduliana carmina ornantur verborum syllabis inter se consonantibus. Lw.: Societatem Philologam Polonorum 1931, 155 s.

6. Liturgiczne znaczenie hymnów brewiarzowych. [Studium]. Pozn.: Druk. św. Wojciecha 1936, 20 s.

Rozprawy i studia w czasopismach i wydawnictwach zbiorowych, m.in.: O języku łacińskich hymnów z polskich źródeł. W: Księga pamiątkowa ku

uczczeniu trzydziestoletniej pracy naukowej i nauczycielskiej Stanisława Dobrzyckiego. Pozn. 1928 s. 70-81. – Einige Beiträge zur Geschichte der lateinischen Hymnendichtung in Polen. *Theologische-Praktische Quartalschrift*, Linz 1930 nr 4 s. 561-577. – O łacińskich hymnach kościelnych z polskich źródeł średniowiecznych. *Prz. Teol.* 1930 z. 2 s. 105-134. – Dzisiejsza hymnodia kościelna w historycznym swym rozwoju. *Aten. Kapl.* 1932 t. 30 z. 4 s. 366-377. – Éléments classiques et postclassiques de l'oeuvre de Bède „De arte metrica”. *Eos* 1932/1933 t. 34 s. 319-343. – O łacińskich oficjach rymowanych z polskich źródeł średniowiecznych. *Pam. Lit.* 1933 z. 3/4 s. 313-351. – Łacińskie sekwencje mszalne z polskich źródeł średniowiecznych. *Aten. Kapl.* 1934 t.33 z. 2 s. 105-119, t. 34 z. 3 s. 252-266, z. 4 s. 380-393; 1937 t. 40 z. 2 s. 148-165, z. 3 s. 265-279. – O studium łacińskiej filologii średniowiecznej w Polsce. (Potrzeba i zadanie). W: Munera philologica L. Cwikliński [...] oblata. Pozn. 1936 s. 381-390. – Walka z Terentiuszem w klasztorze średniowiecznym. *Prz. Klasyczny* 1936 z. 7/8 s. 545-568. – Konstantyn Wielki we współczesnej mu poezji. *Collectanea Theologica*, Lw. 1937 t. 18 s. 63-100.

Przekłady

1. Hymny brewiarza rzymskiego oraz patronału polskiego. Przekł. i objaśn. ... Pozn., Wwa, Wil., Lubl.: Księg. św. Wojciecha 1933, 319 s.

2. Motu proprio papieża Piusa X o muzyce kościelnej z 22 listopada 1903 r. Pozn.: Związek Chórów Kościelnych Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej 1939, 30 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PSB (J. Dziech). – (WSB) K. Liman. – J. Bazyldo: G.B. W: Encyklopedia katolicka. T. 5. Lubl. 1989.

R. Pollak: Ks. G.B. *Pam. Lit.* 1946, – J. Ujda: Ks. doc. dr B.G. – zasłużony badacz łacińskiej literatury średniowiecznej. *Spraw. PTPN* 1957 nr 1. – K. Liman: Prace poznańskich filologów klasyków nad średniowieczną i renesansową literaturą łacińską (1919-1969). *Meander* 1971 z. 2.

B.T.

GŁOWACKI Janusz ur. 1938

Krypt.: J.G.; W.K.

Prozaik, dramaturg, scenarzysta, felietonista.

Urodzony 13 września 1938 w Poznaniu; syn Jerzego Głowackiego, powieściopisarza, i Heleny z Rudzkich. W 1955 ukończył Liceum TPD nr 1 w Warszawie. Następnie studiował historię na Uniwersytecie Warszawskim (UW), aktorstwo w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej, a także polonistykę na UW; w 1961 uzyskał dyplom magistra filologii polskiej. W czasie studiów współpracował z Polskim Radiem jako autor recenzji teatralnych.

W 1961 ogłosił pierwsze recenzje w czasopiśmie *Wiatrak* (nr 21) oraz *Itd* (nr 16). Jako prozaik debiutował w 1962 opowiadaniem „Na plaży”, opublikowanym w *Almanachu Młodych* 1960/61. W 1964-81 współpracował z redakcją tygodnika *Kultura*, zamieszczał na jego łamach felietony, opowiadania i reportaże. Od 1968 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1972-81 publikował też dramaty, słuchowiska radiowe i felietony w *Dialogu*. W 1975, a powtórnie w 1977 przebywał w USA jako stypendysta Departamentu Stanu USA oraz jako stypendysta uniwersytetu w Iowa. W 1976-78 był prezesem Koła Scenarzystów Stowarzyszenia Filmowców Polskich, a w 1980-83 wiceprezesem Oddziału Warszawskiego ZLP. W 1981 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W pierwszych dniach grudnia 1981 wyjechał do Londynu na premierę sztuki „Kopciuch” w Royal Court Theatre. Ze względu na ogłoszenie w kraju stanu wojennego, pozostał za granicą. Zaproszony na wykłady w Bennington College w stanie Vermont, wyjechał do USA. W 1981 i w 1983 był ponownie stypendystą uniwersytetu w Iowa. W 1984 zamieszkał w Nowym Jorku. Wykładał w wielu college'ach i na uniwersytetach, m.in. w Yale i Cornell, w 1990-91 w Columbia University w Nowym Jorku. Pełnił funkcję „playwright in residence” przy New York Shakespeare Festival (1984), Mark Taper Forum w Los Angeles (1988) oraz „masters in artist residence” w Atlantic Center for Arts (1991). Publikuje opowiadania i eseje w paryskiej *Kulturze*. Otrzymał wiele nagród, m.in. American Theatre Critics Association Award (1986), Premię Moliere (Buenos Aires, 1986), Drama League of New York Playwriting Award (1987), Joseph Kesserling Award (1987), Hollywood Drama – Logue Critics Award (1987), Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej (1987), John S. Guggenheim Fellowship (1989), National Endowment (1989). Mieszka w Nowym Jorku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wirówka nonsensu. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1968, 126 s. Wyd. 2 tamże 1969.

Zawartość: Wizyta; Kongo na Kubusia Puchatka; Wielki brzdzi; Duży świat; Wirówka nonsensu; Dochodzenie; Volvo dla mouse-killera.

Adapt. tv opowiadania Wizyta: TV 1977.

2. Psychodrama. Scenariusz filmowy. [Współaut.] M. Pirowski. Ekran. 1969.

3. Dzień słodkiej śmierci. [Powieści]. Wwa: Iskry 1969, 39 s.

Adapt. teatr.: Scenariusz: J. Sztwiertnia. TV 1975.

4. Rejs. Scenariusz filmowy. [Współaut.] M. Pirowski przy współpracy A. Barszczyńskiego i J. Karaszewicza. Ekran. 1970.

5. Polowanie na muchy. Scenariusz filmowy. Ekran. 1969.

6. Nowy taniec la-ba-da; [Opowiadania] Wwa: PIW 1970, 168 s. Przedr. poz. 11.

Zawartość: Polowanie na muchy [por. poz. 5]; Ból gardła na dwóch; Nowy taniec la-ba-da; Kuszenie Czesława Pałka. Przekł. węgier.: Légyvadászat. [Przeł.] J. Fejér. [Budapest] 1973.

Adapt. opowiadań Kuszenie Czesława Pałka oraz Materiał [poz. 11]; teatr.: Do wzięcia: J. Hutek. Wyst. Zielona Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego 1981, – Radio 1979.

7. Cudzołóstwo ukarane. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1972 nr 6 s. 5-33. Praprem. Wwa, STS 1972.

Przekł. niem.: Bestrafter Ehebruch. [Przeł.] B. Pitschmann. Berlin 1974.

8. Trzeba zabić tę miłość. Scenariusz filmowy. Ekran. 1972.

9. W nocy gorzej widać. [Felietony]. Wwa: Czyt. 1972, 164 s.

Wybór felietonów druk. w 1968-1972 głównie w *Kulturze*.

10. Paradis. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1973, 146 s.

Zawartość: Raport Piłata; Paradis.

Przekł. estoń.: Paradis [Przeł.] H. Loik. Tallinn 1981.

Adapt. teatr. opowiadań: Raport Piłata. Adapt.: F. Staniewski. Wyst. Gdańsk, T. Ambitnych Amatorów przy Politechnice Gdańskiej 1972, – Paradis. Wyst. Kr., Krak. T. Objazdowy „Kto” przy Domu Kultury „Achates” 1983.

11. Polowanie na muchy i inne opowiadania. Wwa: PIW 1974, 259 s. Wyd. 2 tamże 1977. Przedr. poz. 20.

Zawartość: poz. 1 [bez opowiadań: Dochodzenie; Wielki brzdzi; Duży świat]; poz. 6; Raport Piłata [poz. 10]; Materiał.

Adapt. teatr. opowiadania Materiał zob. poz. 6

12. Bądźcie spokojni, już ja to załatwię. [Nowela filmowa]. [Współaut.:] M. Komar. *Dialog* 1974 nr 9 s. 32-37.

13. Jej portret. Film krótkometrażowy. Scenariusz: M. Waśkowski. Dialogi ... Ekran. 1974.

14. Herbata z mlekiem. Słuchowisko. *Dialog* 1974 nr 10 s. 34-39.

Przekł. ang.: Tea with milk. [Przeł.] H. Filipowicz. Wyst. łącznie z poz. 22, 26 Nowy Jork, Westside Maunstage Theatre 1982.

15. Obciach. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1974 nr 4 s. 22-24. Praprem. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1976. Druk łącznie z *My sweet Raskolnikow* zob. poz. 18.

16. Powrót hrabiego Monte Christo. [Felietony]. Wwa: Czyt. 1975, 125 s.

Zawiera felietony druk. w *Kulturze* w 1971-1975 w cyklach: Ziemia obiecana; Attyla i inni.

17. Mecz. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1976 nr 10 s 5-34. Praprem. Wwa, T. Powsz. 1977. Wyd. łącznie z *Kopciuch* zob. poz. 23.

Przekł. czes.: Utkáni. [Przeł.] J. Simonides. Praha 1979.

18. My sweet Raskolnikow. [Opowiadanie]. Obciach. [Utwór dramatyczny]. Wwa: PIW 1977, 114 s. Wyd. 2 tamże 1978. Zob. poz. 15.

19. Retro. [Opowiadanie]. *Kultura* 1977 nr 14 s. 5.

Przekł. ang.: Flashback. [Przeł.] H. Filipowicz. Wyst. łącznie z poz. 22, 25, 26 New York, Foothold Project 1982.

20. Opowiadania wybrane. Wwa: PIW 1978, 316 s.

Zawiera utwory z tomu poz. 11 oraz Paradis [poz. 10]; My sweet Raskolnikow [poz. 18].

21. Ja się do polityki nie mieszam. [Scenariusz filmowy]. [Współaut.:] M. Piwowski. *Dialog* 1979 nr 11 s. 5-23.

22. Spacer przed snem. Słuchowisko. *Dialog* 1979 nr 5 s. 34-39.

Przekł. ang.: A walk before dawn. [Przeł.] H. Filipowicz. Wyst. łącznie z poz. 14, 26 Nowy Jork, Westside Mainstage Theatre 1982, łącznie z poz. 19, 25, 26 Nowy Jork, Foothold Project 1982.

23. Kopciuch. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1979 nr 8 s. 5-28. Praprem. Szczec., T. Współcz. 1979. Wyd. łącznie z: poz. 17 pt. Kopciuch; Mecz. Wwa: Czyt. 1981, 184 s.

Przekł. ang.: Cinders. [Przeł.] Ch. Paul. New York, London 1981. Wyst. Nowy Jork, Public Theatre 1984, wyd. łącznie z przekł. poz. 29, 30 pt. Hunting coccroaches and other plays. Chicago 1990, — chiński: [Przeł.] Wej Wang. Wyst. Tajpej, [T. Nar.] 1991, — hiszp.: Ceniza. [Przeł.] A. Husarska. Buenos Aires 1985, — koreański: Wyst. Seul 1986, — niem.: Aschenkinder. [Przeł.] J.S. Bielicki. Frankfurt am Main 1985, — ros.: Zamaraszka. [Przeł.] I. Szczerbakova. *Teatr*, Moskwa 1988. Wyst. Leningrad, T. Leninowskovo Komsomola 1988, — serb.: Pepeljuga. *Scena* (Nowy Sad) 1980 nr 1, — słowack.: Popoluška. [Przeł.] M. Andraš. [Wiersze przeł.] J. Reznik. Bratislava 1980.

24. Skrzek; Coraz trudniej kochać. [Opowiadanie]. Wwa: PIW 1980, 127 s.

25. Zaraz zaśnieś. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1980 nr 1 s. 65-71.

Wyst. w jęz. ang. łącznie z poz. 19, 22, 26 Nowy Jork; Foothold Project 1982.

26. Choinka strachu. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1981 nr 2 s. 5-11. Radio 1981. Praprem. pol. łącznie z Material [poz. 11] Częstochowa, T. Pol. im. A. Mickiewicza 1983. Por. poz. 27.

Przekł. ang.: Wyst. łącznie z poz. 19, 22, 25 Nowy Jork; Foothold Project 1982, łącznie z poz. 14, 22 Nowy Jork, Westside Mainstage Theatre 1982. Druk Journey to Gdańsk. [Przeł.] H. Filipowicz. *Performing Arts Journal* 1982 nr 2.

27. Choinka strachu. Scenariusz filmowy. W realizacji TV 1981. Por. poz. 26.

28. Moc truchleje. [Powieść]. Wwa: Wydawn. Krag* 1981, s. 60. Wyd. nast.: wyd. 2 Londyn: Puls 1982; wyd. 3 Kr.: Wydawn. Rota* 1983, 23 s.; wyd. 4 Wwa: Czyt. 1990, 119 s.

Nagroda Warszawskiej Premiery Literackiej 1991.

Przekł. ang.: Give us this day. [Przeł.] K. Brodziński. Lon-

don 1983, wyd. nast. New York 1984, — franc.: La grève. [Przeł.] V. Verdier. Paris 1982, — greck.: Genike Aperia. [Przeł.] N. Fokas. Athena 1985, — niem.: Ich Kann nicht klagen [Przeł.] Ch. Vogel. Zürich 1983, wyd. nast. Frankfurt am Main 1985, — tureck.: Polonija Olmedi Daha. [Przeł.] A. Er-Ibrahim Altinsay. Istanbul 1983.

29. Polowanie na karaluchy. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1986. Druk *Dialog* 1990 nr 5 s. 5-34. Praprem. pol. Wwa, T. Ateneum 1991.

W 1990 wyst. Opole, T. im. J. Kochanowskiego (na prawach próby generalnej z publicznością).

Przekł. ang.: Hunting coccroaches [Przeł.] J. Kosicka. Praprem. Nowy Jork, Manhattan Theatre Club 1987, wyd. New York 1987, wyd. łącznie z przekł. poz. 23, 30 pt. Hunting coccroaches and other plays. Chicago 1990, — franc.: La chase au Cafard [Przeł.] J.L. Livi. Lyon 1989, — węgier.: Svábogárvadászat. [Przeł.] G. Prekop. Budapest 1989.

30. Fortynbras się upił. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1990 nr 1 s. 24-55. Praprem. Kr., Stary T. 1990.

Wcześniejsze wyst. Bydgoszcz, T. Polski 1990 (na prawach próby generalnej z publicznością).

Przekł. ang.: Fortinbras gets drunk. [Przeł.] J. Kosicka, J. Torres, K. Brodziński. New York 1990, wyd. łącznie z przekł. poz. 23, 29 pt. Hunting coccroaches and other plays. Chicago 1990, — ros.: Wyst. Moskwa, T. im. Stanisławskiego 1991, — s e r b.: [Przeł.] E. Grabowska. Wyst. Sarajewo 1990.

31. Nowy taniec la-ba-da i inne opowiadania. Wwa: Officina 1990, 212 s.

Zawartość: Nowy taniec la-ba-da [poz. 6]; My sweet Raskolnikow [poz. 18]; Wirówka nonsensu [poz. 1]; Polowanie na muchy [poz. 5]; Raport Piłata [poz. 10]; Coraz trudniej kochać [poz. 24].

32. Antygona w Nowym Jorku. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1992 nr 10 s. 5-40. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1993.

I nagroda na Festiwalu Pol. Sztuk Współcz. we Wr. w 1993.

Przekł. ang.: Antigone in New York. [Przeł.] J. Tores. Wyst. Nowy Jork 1993.

Wybór opowiadań w przekł. franc.: My sweet Raskolnikow et autres recits. Przeł. J.-Y. Erhel. Mantrichter 1989.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 12, 18, 22, 26 oraz: Raport. Radio 1973. Druk *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 3 s. 41-61. — Konfrontacja. Druk *Dialog* 1973 nr 10 s. 48-54. — Mondo Cane. Radio 1974. — Powrót. Radio 1976. — To nie ja. Radio 1978. — Kopciuszek. Radio 1980. — Rozmowa przed snem. Radio 1980.

Przekład

1. E. Whitehead: 2+2. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1975 nr 7 s. 51-85.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1976, 1989. — J. Głowacki: Given the realities. It's impossible to be absurd. *The New York Times* 1993, nr z 19 IX. — Wywiady: Polish Odyssey: from Warsaw to off Broadway. *Art and Vision*, dod. do *The New York Times*, Nowy Jork 1987, nr z 5 II; Komedja o rozpacz. Z J.G. rozm. M. Król. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 19.

PP (J. Łuczynska). — LP (A. Chojnacki).
 K. Mętrak: Playboyland. *Twórczość* 1968 nr 8 [rec.: Wirówka nonsensu]. — Z. Kalużyński: Świat zatruty przez panie. *Polityka* 1969 nr 35 [rec.: Polowanie na muchy]. — J.R. Krzyżanowski: Z życia wyższych sfer. *Kultura*, Paryż 1969 nr 6 [rec.: Wirówka nonsensu]. — [Nowy taniec la-ba-da:] H. Berezka: W wirówce. *Twórczość* 1971 nr 5; K. Mętrak: Ofiary chocholego tańca. *Kultura* 1971 nr 5. — M. Karpiński: Bohater naszych czasów. *Kultura* 1972 nr 18 [rec.: Cudzołóstwo ukaranel. — [W nocy gorzej widać:] S. Barańczak: „Nie idąc na lep syrenich głosów elity”. *Odra* 1973 nr 2; M. Szybist: W nocy gorzej widać ... ale nie gwiazdy! *Mies. Lit.* 1973 nr 3. — [Paradis: Rapport Pilata:] H. Berezka: Akt samookreślenia. *Kultura* 1973 nr 48; J. Iwaszkiewicz: Wiry. *Życie Warsz.* 1974 nr 29. — K. Mętrak: Z czym do Prusa. *Kultura* 1976 nr 12 [rec.: Powrót hrabiogo Monte Christa]. — [My sweet Raskolnikow: Obciach:] Z. Mentzel: G. kontra G. *Polityka* 1977 nr 39. — [Kopciuch:] S. Kisielewski] Kisiel: O nową formułę ... *Tyg. Powsz.* 1980 nr 26. — [Skrzek; Coraz trudniej kochać:] L. Bugajski: Coraz trudniej pisać. *Kultura* 1981 nr 18.; L. Rola: Herold naszych dni. *Twórczość* 1981 nr 8. — [Moc truchleje:] M. Mohr: Le parti de l'art contre la langue de bois du parti. *Les Nouvelles Littéraires*, Paryż 1982 nr z 15 VI; L. Jones: Hammering it home. *The Times Literary Supplement*, Londyn 1983 nr z 3 VI; P.S. Prescott: Give us this day. *Newsweek*, Nowy Jork 1985 nr z 25 II. — [Kopciuch:] F. Rich: Cinders' a look at Poland. *The New York Times*, Nowy Jork 1984, nr z 21 II; J. Simon: Pole-faulting. *The New York Times*, Nowy Jork 1984, nr z 5 III. — R. Gorczyńska: Śmiech i trwoga. *Kultura*, Paryż 1987 nr 10. — [Polowanie na karaluchy:] S. Gold: Polish emigres off Broadway. *The Wall Street Journal*, Nowy Jork 1987 nr z 18 III; E. Oliver: Happy hunting. *The New Yorker*, Nowy Jork 1987 nr z 16 III; F. Rich: Emigré humor in "Hunting Cockroaches". *The New York Times*, Nowy Jork 1987 nr z 4 III. — K. Mętrak: Pusty śmiech i nadzieja. *Literatura* 1989 nr 11/12. — J. Kordos: Twórczość prozatorska J.G. *Literatura* 1989 nr 21. — B. Mamoń: Fortynbras się upił. *Tyg. Powsz.* 1990 nr 47. — K. Mętrak: Pewien powrót. *Życie Warsz.* 1991 nr 303. — E. Morawiec: Zaczarowane koło mitu. *Mahipolska* 1991 nr 1. — [Antygoną w Nowym Jorku:] J. Kott: Antygoną powieściła się w Thompkins Square Park. *Dialog* 1992 nr 10; E. Baniewicz: Antygoną wśród gwiazd. *Twórczość* 1993 nr 5; W.A. Henry III: Plucked from potter's field. *Time Magazine*, Nowy Jork 1993 nr z 29 III.

J.Z.

GŁOWIŃSKI Michał

ur. 1934

Pseud.: Erazm Łojewski; J.M.T.; J.M. Tomir; M.G.; mg.
 Teoretyk i historyk literatury, krytyk.

Urodzony 4 listopada 1934 w Pruszkowie; syn Henryka Głowińskiego, urzędnika, i Felicji z Rozenowiczów. W czasie okupacji niemieckiej przeżywał początkowo w Warszawie, a następnie na wsi w Lubelskiem. W 1945 powrócił do Pruszkowa i tu ukończył Gimnazjum i Liceum im. H. Sienkiewicza. Od 1951 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1955 uzyskał stopień magistra. Debiutował w 1954 recenzją o „Manfredzie” A. Rudnickiego, opublikowaną w *Życiu Literackim* (nr 38). W 1955-58 jako stypendysta UW pracował naukowo w Katedrze Teorii Literatury pod kierunkiem prof. Kazimierza Budzyka. Równocześnie rozwijał działalność krytyczną, recenzując głównie tomy poezji m.in. w *Życiu Literackim* i *Twórczości* (1955-62). W 1958 został asystentem w Instytucie

Badań Literackich (IBL) PAN. W 1961 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy „Poetyka Tuwima a polska tradycja literacka”, przygotowanej pod kierunkiem prof. K. Budzyka. Następnie od 1962 był adiunktem w Pracowni Dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej (od 1967 Pracownia Poetyki Historycznej). W 1967 habilitował się na podstawie rozprawy pt. „Cykl studiów z historii i teorii polskiej powieści”, a w 1969 otrzymał stanowisko docenta. W tymże roku został członkiem komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego* (redaktor działu przekładów), a także w 1972 przewodniczącym Komitetu Redakcyjnego serii wydawniczej Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN *Rozprawy Literackie*. W 1971-91 kierował Pracownią Poetyki Historycznej IBL. Studia, artykuły i recenzje publikował m.in. w *Literaturze* (1972-76), *Nurcie* (1973-78), *Tekstach* (od 1973). Od 1973 uczestniczył w pracach Komitetu Głównego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego przy IBL. W 1973-74 wykladał na uniwersytecie w Amsterdamie. Prowadził seminaria na Studium Doktoranckim IBL PAN (od 1974). W 1976 został profesorem nadzwyczajnym. W 1977 wszedł do rady redakcyjnej wydawnictwa IBL *Literary Studies in Poland*. W 1977-81 był członkiem działającego nieoficjalnie Towarzystwa Kursów Naukowych, w tym okresie zaczął też współpracować z wydawnictwami wychodzącymi poza cenzurą. Od 1978 był członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. Wchodził w skład Rady Naukowej IBL w kadencjach 1981-87 (zastępca przewodniczącego), w kadencji 1987-89 nie przyjął nominacji, od 1990 ponownie jest członkiem Rady jako jej przewodniczący. W 1986 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Od 1988 drukował w czasopiśmie tzw. drugiego obiegu, m.in. w *Krytyce* i *Kulturze Niezależnej* (tu artykuły pod pseud.: J.M. Tomir, Erazm Łojewski). W 1991 został członkiem korespondentem PAU w Krakowie. Od 1991 współpracuje stale z dwumiesięcznikiem IBL *Teksty Drugie* oraz z kwartalnikiem *Tytuł* (tu stała rubryka „Małe szkice”). W 1992 został laureatem nagrody im. J. Strzeleckiego przyznanej przez Polski PEN Club. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiadomości z teorii literatury. [Współaut.:] A. Okopień, J. Sławiński. Red. K. Budzyk. Wwa: PZWS 1957, 311 s.
2. Poetyka Tuwima a polska tradycja literacka. Wwa: PIW 1962, 247 s. PAN IBL.
3. Zarys teorii literatury. [Współaut.:] A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński. Wwa: PZWS 1962, 507 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. tamże 1967, Z prac Katedry Teorii i Historii Literatury UW i IBL

PAN; wyd. 3 tamże 1972; wyd. 4 Wwa: WSiP 1975, tamże wyd. 5 1986, wyd. 6 popraw. 1991.

4. Gatunek literacki i problemy poetyki historycznej. Wwa 1965, 26 s. powiel. Przedr. w: *Proces historyczny w literaturze i sztuce. Materiały konferencji naukowej*, maj 1965. Wwa 1967 s. 31-60, 81-115.

Przekł.: hebr.: [Przeł.] D. Weinfeld. *Hasifrut. Quarterly for the Study of Literature* [Izrael] 1969 nr 1, — niem.: [Przeł.] W. Kroll. W: *Formalismus, Strukturalismus und Geschichte*. Kronberg/Taunus 1974, — serb.-chorw.: [Przeł.] G. Chamat-Ćulig. *Umjetnost Reči* 1974 nr 2-4, — słowac.: [Przeł.] P. Wincer. *Slovenská Literatúra*. Bratislava 1970 z. 3; przedr. w: *Slovo, uiznam, delo*. Bratislava 1972.

5. Porządek, chaos, znaczenie. Szkice o powieści współczesnej. Wwa: PIW 1968, 254 s.

Zawartość: Wstęp; Powieść i autorytety; „Nouveau roman” – problemy teoretyczne; Powieść jako metodologia powieści; Lucien Goldman i socjologia powieści; Anachronizm i konstrukcja czasu. (Z problematyki poetyki Żeromskiego); Drwiące requiem dla historii. (O „Weselu hrabiego Orgaza” Romana Jaworskiego); Trzy poetyki niecierpliwych; Panorama powieściowa. (O „Murach” Jerycha i „Niebie i ziemi” T. Brezy).

Przekł. serb.-chorw.: Wstęp; Powieść i autorytety; „Nouveau roman” – metody teoretyczne; Powieść jako metodologia powieści: [Przeł.] P. Vujičić. *Izraz*, Sarajewo 1969 nr 2-6.

6. Powieść młodopolska. Studium z poetyki historycznej. Wr.: Ossol. 1969, 287 s. IBL PAN.

Zawartość: Gatunek literacki i problemy poetyki historycznej; Prąd literacki jako kategoria poetyki historycznej; Sytuacja powieści młodopolskiej; Przekształcenia powieści realistycznej. (Poezja narratora); Przekształcenia powieści realistycznej. (Powieść jako zespół scen); Od dokumentu do wyznania. (O powieści w pierwszej osobie); Konstrukcja i destrukcja; Powieść młodopolska – miejsce w historii. Nagroda naukowa im. T. Mikulskiego przyznana przez Radę Naukową IBL w 1969.

7. Wiersze Bolesława Leśmiana. Interpretacje. Wwa: PZWS 1971 [właśc. 1972], 116 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: WSiP 1987, wyd. 3 tamże 1992.

Zawartość: Wstęp; Jak czytać wiersze Leśmiana; „Urszula Kochanowska”; O toposie odwróconym; „Zmierzył bezpowrotny”; O wielogłosowości poezji; „Zwoływali się surmą” ... Notatka poetycka; „Fala”. Wiersz symboliczny; „Ballada bezładna”. Opowieść o tym, czego nie było; „Wyruszyła дума w drogę” ... O rytmie i stylizacji; „Aleaban” O grotesce w poezji; „Zamyślenie” Poezja o poezji.

8. Gry powieściowe. Szkice z teorii i historii form narracyjnych. Wwa: PWN 1973, 346 s.

Zawartość: Cz. I. Między monologiem a dialogiem: Powieść i prawda; Dialog w powieści; O powieści w pierwszej osobie; Powieść a dziennik intymny; Narracja jako monolog wypowiedziany. — Cz. II. Narracje wielkie i małe: Wokół „Powieści” Norwida; Anioł wśród fałszywych języków. (O „Emancypantkach” Prusa); Konstrukcja a recepcja. (Wokół „Dziejów grzechu” Żeromskiego); Witkacy jako pantagruelista; Parodia konstruktywna. (O „Pomorgoraj” Gombrowicza); Stanisława Pigonia relacja o Sachsenhausen; Małe narracje Mirona Białoszewskiego.

Przekł. art.: Dialog w powieści. niem.: [Przeł.] P. Lachmann. *Poetica*, Monachium 1974 z. 1. — Narracja jako monolog wypowiedziany: franc.: [Przeł.] A. Tyńska. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 12: 1984. — O powieści w pierwszej

osobie: ang.: [Przeł.] R. Stone. *New Literary History*, Charlottesville 1977/1978, vol. 9 nr 1, — franc.: *Poétique*, Paryż 1987 nr 72; przedr. w: *Esthétique et poétique*. [Przeł. z ang.] A. Bony. Paris 1992. — Parodia konstruktywna: ang.: *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 7: 1981. — Powieść i prawda: niem.: [Przeł.] P. Lachmann. W: *Literaturtheoretische Modelle und kommunikatives System*. Kronberg/Taunus 1974.

9. Słownik terminów literackich. [Autorzy:] ..., T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, Wr.: Ossol. 1976, 577 s. Oprac. w IBL PAN. Wyd. 2 tamże 1989.

Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1977.

10. Style odbioru. Szkice o komunikacji literackiej. Kr.: WL 1977, 258 s.

Zawartość: Komunikacja literacka jako sfera napięć; Odbiór, konotacje, styl; Wirtualny odbiorca w strukturze utworu poetyckiego; O konkretyzacji; Świadectwa i style odbioru; Studium lektury: Słowacki czytany przez Kleinera; O stylizacji; Kanony poetyckości i style historyczne; Grupa literacka a model poezji. (Przykład Skamandra); Wieża Babel? (Wokół antologii Henryka Markiewicza).

Przekł. art.: Grupa literacka a model poezji: niem.: [Przeł.] R. Fieguth. W: *Literarische Kommunikation*. Kronberg/Taunus 1975. — O konkretyzacji: ang.: [Przeł.] U. Niklas. W: *Roman Ingarden and contemporary Polish aesthetics*. Wwa 1975; przedr. w: *Language, literature and meaning. I. Problems of literary theory*. Amsterdam 1979; w: *Linguistics and Literary Studies in Eastern Europe*. Vol. 1. Amsterdam 1979. — serb.-chorw.: [Przeł.] S. Subotin. *Književnost*, Belgrad 1974 nr 7: — Odbiór, konotacje, styl: serb.-chorw.: [Przeł.] B. Raičić. *Polja*, Nowy Sad 1986 nr 933. — Świadectwa i style odbioru: — franc.: [Przeł.] K. Błonski. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 9: 1983, — hiszp.: [Przeł.] R. Navarro. *Cristerios*, Hawana 1983/1984. — włos.: [Przeł.] L. Marinelli. *Srument Critici*, Turyn 1986. — Wirtualny odbiorca w strukturze utworu poetyckiego: niem.: [Przeł.] E. Szarszewska. *Weimar Beiträge*. [Berlin] 1975 z. 6.

11. Zaświat przedstawiony. Szkice o poezji Bolesława Leśmiana. Wwa: PIW 1981, 331 s.

Zawartość: Leśmian, czyli poeta jako człowiek pierwotny; Słowo i pieśń. (Leśmiana poezja o poezji); O języku poetyckim Leśmiana; Poezja przeczenia; Leśmianowskie pytania i zagadki; Uniezwyklenia, narracja i czas; Od poznania do epifanii (O poezji opisowej Leśmiana); Leśmian – sen; Elegie autobiograficzne Leśmiana; Poezja śmierci; Don Juan żywy i martwy; Zaświat przedstawiony. „Otchłań”. Pierwsza monografia.

12. Opis papieskiej podróży. (Z problemów manipulacji językowej). [Wwa:] Tygodnik Wojenny* [1983], [16] s.

Inf. red.: Wydane bez wiedzy i zgody autora.

13. Mity przebrane: Dionizos, Narcyz, Prometeusz, Marchoń, labirynt. [Eseje]. Kr.: WL 1990, 241 s. Wyd. nast. [przejr. i popraw.] tamże 1994.

Zawartość: Maska Dionizosa; Narcyz i jego odbicie; Ten śmieszny Prometeusz; Portret Marchońta; Labirynt, przestrzeń obcości; Aneks: Ryszard III i Prometeusz. Nagroda im. J. Iwaszkiewicza przyznawana przez wydawnictwo Czytelnik w 1991.

14. Nowomowa po polsku. [Szkice]. Wwa: PEN 1990, 146 s., dodruk 1991.

Zawartość: I. Nowomowa. (Rekonans); Nowomowa – rekonansu ciąg dalszy; Peryfrazы współczesne; Język marksizmu-leninizmu w komunikacji społecznej; Literatura wobec nowo-

mowy. — II. Figura wroga. (O propagandzie marcowej); Opis papieskiej podróży [poz. 12]; Nowomowa tuż po sierpniu; Wokół trzeciej wizyty; Nowomowa po polsku (w roku 1988); Wielka przebieżanka; Nowa epoka, stary język. Przekł. art.: Język marksizmu-leninizmu w komunikacji społecznej; czes.: [Przeł.] K. Bartů, Klub, Brno 1992 nr 2. — Nowomowa po polsku: czes.: [Przeł.] J. Hlauškova, *Tvar*, Praga 1990 nr 57, — słowac.: [Przeł.] J. Pašteková, *Slovenské Pohľady*, Bratysława 1991 nr 10.

15. „Ferdurke” Witolda Gombrowicza. Wwa: WSiP 1991, 118 s. *Bibl. Analiz Lit.*

16. Marcowe gadanie. Wwa: PoMost 1991, 340 s.

Zawiera krótkie szkice i notatki dot. języka komunistycznej propagandy pisane w okresie 11 VIII 1966-24 IV 1971. Przekł. fragm.: czes.: [Przeł.] J. Hlauškova, *Tvar*, Praga 1992 nr 18, — słowac.: [Przeł.] P. Wincer, *Slovenské Pohľady*, Bratysława 1991 nr 10.

17. Poetyka i okolice. [Szkice]. Wwa: PWN 1992, 333 s.

Zawartość: Od autora; Od metod zewnętrznych i wewnętrznych do komunikacji literackiej; Literatura i nos Kleopatry; Poetyka i socjolingwistyka; Poetyka wobec tekstów nieliterackich; O intertekstualności; Mimesis językowa w wypowiedzi literackiej; Cztery typy fikcji narracyjnej; Lektura dzieła a wiedza historyczna; Metafora, demetaforyzacja, konteksty; Przeszłenne tematy i wariacje; Wartościowanie w badaniach literackich a język potoczny; Czy literatura może być wzorem mowy?; Dokument jako powieść; Muzyka w powieści; Literackość muzyki — muzyczność literatury.

Przekł. art.: Cztery typy fikcji narracyjnej; franc.: *Acta Univ. Wratisl.* 1984 nr 690 *Romanica Wratisl.* nr 22. — Dokument jako powieść; ang.: [Przeł.] U.F. Gabara, *New Literary History*, Charlottesville 1987. — Lektura dzieła a wiedza historyczna; włos.: [Przeł.] F. Cetaluccio, W: *Testi letterari e coscienza storica*, Milano 1986. — Mimesis językowa w wypowiedzi literackiej; franc.: *Acta Univ. Wratisl.* 1983 nr 635 *Romanica Wratisl.* nr 20. — Od metod zewnętrznych i wewnętrznych do komunikacji literackiej; franc.: [Przeł.] M. Szybowska-Guyot, *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 17: 1987, — serb.-chorw.: [Przeł.] P. Vujčić, W: *Teorija istorije kniževnosti*, Beograd 1986.

18. Rytuał i demagogia. Trzydzieści szkiców o sztuce zdegradowanej. Wwa: Open 1992, 180 s.

Zawartość: Od autora; Realizm i demagogia; Narracja, nowomowa, forma totalitarna; „Nie puszczać przeszłości na żywioł”. „Krótki Kurs WKP(b)” jako opowiadanie mityczne; Jak czekista z czekistą. („Kłopoty pani Doroty” Tadeusza Borowskiego); Powieść na miarę naszych czasów. („Obywatele” Kazimierza Brandysa) [pierwodr.]; Nilby — groteska. („Wojna skuteczna” Jerzego Andrzejewskiego); Artysta na totalitarnym dworze. („Świadectwo” Dymitra Zsostakowicza); Pochwała bohatera oportunisty. Epizod socrealistyczny w biografii Andrzeja Panufnika; Poezja i rytuał (wiersze na sześćdziesiąte urodziny Bolesława Bieruta); Fabryczne dymy i kwitnąca czeremcha (scenariusz Adama Wazyka); Wokół „Poematu dla dorosłych” [A. Wazyka]; Socparnazizm; Kierunek: Wielka nomenklaturowa chałtura. — *Studia druk. w czasopiśmie* w 1981-1991.

19. Peereliada. Komentarze do słów 1976-1981. Wwa: PIW 1993, 398 s.

Nadto rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Narracja jako monolog wypowiedziany. (Z problemów dynamiki odmian gatunkowych). W: *Z teorii i historii literatury*, T. 1.

Wr. 1963 s. 227-257. — Język krytyczny Ignacego Matuszewskiego. (Uwagi w związku z publikacją wyboru pism). *Pam. Lit.* 1967 z. 2 s. 469-491. — Tradycja literacka. (Próba zarysowania problematyki). W: *Problemy teorii literatury*, Wr. 1967 s. 344-359; przedr. w: *Teoria literatury. Materiały pomocnicze*. Łódź 1978 s. 423-441; przekł. słowac.: P. Wincer, *Slovenské Pohľady*, Bratysława 1971 nr 7. — Krytyka literacka O. Ortwin. W: O. Ortwin: *Pisma krytyczne*, T. 2. *Żywe fikcje*. Wwa 1970 s. 5-42. — Kunszt wieloznaczności. *Pam. Lit.* 1970 z. 3 s. 129-141 [dot. J. Czechowicza]. — Norwida wiersze — przypowieści. W: Cyprian Norwid. W 150-lecie urodzin. Wwa 1973 s. 72-109. — Theoretical foundations of historical poetics. [Przeł.] B. Braunrot, *New Literary History*, Charlottesville 1975/1976 vol. 7 s. 237-245. — Literary communication and literary history. *Neohelicon*, Budapeszt 1976 z. 3/4 s. 219-228. — Deux critiques littéraires sur Ibsen. (Ortwin — Brzozowski). Swedish-Polish literary contacts. Stockholm 1979 s. 61-72. — La théorie du langage poétique chez Bolesław Leśmian. *Russian Literature*, Haga 1979 s. 391-408. — The grotesque in contemporary Polish literature. W: *Fiction and drama in Eastern and South-Eastern Europe*. Los Angeles 1980 s. 177-189. — Komentarze do Ślubu. W: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984 s. 640-653; przekł. ang.: *Commentaires on „Ślub” („The marriage”)*. Przeł.: A. Kukulka, M.B. Fedewicz, *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 10: 1983 s. 35-77. — Ciemne alegorie Norwida. *Pam. Lit.* 1984 z. 3 s. 103-114. — Leśmian, Poe, Baudelaire. W: *Wielojęzyczność literatury i problemy przekładu artystycznego*. Wr. 1984 s. 158-169. — Próba opisu tekstu krytycznego. W: *Badania nad krytyką literacką*. Wr. 1984 s. 74-85. — Pismak 1863. *Krytyka* 1985 nr 19/20 s. 165-190; przedr. *Znak* 1989 nr 10/12 s. 46-75 [dot. J.A. Miniszewskiego]. — Straszny piątek w domu hrabiny. O „Biesiadzie u hrabiny Kotlubaj” Witolda Gombrowicza. W: *Prace ofiarowane Henrykowi Markiewiczowi*. Kr. 1984 s. 282-296. — „Przedmieście” Czesława Miłosa. Próba interpretacji. *Pam. Lit.* 1987 z. 1 s. 203-215. — Literatura wobec nowomowy. W: *Ars philologica slavica*. Monachium 1988 s. 135-148. — Les genres littéraires. W: *Théorie littéraire*. Paris 1989 s. 81-94. — Intertekstualność w młodopolskiej krytyce literackiej. *Pam. Lit.* 1989 z. 4 s. 47-76. — Konstelacja „Wyzwolenia”. *Pam. Lit.* 1990 z. 2 s. 35-77. — Nie puszczać przeszłości na żywioł. (O „Krótkim kursie” jako opowiadaniu mitycznym). *Res Publica* 1991 nr 11/12 s. 42-56. — Wielka parataksa. O budowie dyskursu w „Legendzie Młodej Polski” Stanisława Brzozowskiego. *Pam. Lit.* 1991 z. 4 s. 43-70. — „Cham”, czyli pani Bovary nad brzegami Niemna. W: „Lalka” i inne. Wwa 1992 s. 129-143.

— Style bycia, style mowy. (Notatki z dawnych czasów). *Teksty Drugie* 1992 nr 6 s. 83-102. — Biało-szewskiego gatunki codzienne. W: *Pisanie Biało-szewskiego*. Wwa 1993 s. 144-151.

Prace redakcyjne

1. J. Tuwim: Wiersze wybrane. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1964, 311 s. *BN I*, 184. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 zmien. 1973, wyd. 4 rozszerz. 1986.

2. Studia z teorii i historii poezji. Ser. 1-2. Red. ... Wr.: Ossol. 1967, 1970, 220-455 s. IBL PAN, Katedra Teorii Literatury UW.

3. Studia o Leśmianie. Red.: ... i J. Sławiński. Wwa: PIW 1971, 425 s. IBL PAN.

4. Studia o Stanisławie Ignacym Witkiewiczu. Red.: ... i J. Sławiński. Wr.: Ossol. 1972, 320 s. PAN IBL.

5. W. Berent: Ozimina. Oprac. ... Kr.: Ossol. 1974, 315 s. *BN I*, 213. Wyd. nast. inne: Tekst i przyp. oprac. ... Wstęp: W. Bolecki. Wwa: Alfa 1988, 238 s.

6. Literatura wobec wojny i okupacji. Studia pod red.: ... i J. Sławińskiego. Wr.: Ossol. 1976, 312 s. PAN IBL.

7. G. Poulet: Metamorfozy czasu. Szkice historyczne. Wybór: J. Błoński i ... Wwa: PIW 1977, 578 s.

8. Studia z teorii literatury. Archiwum przekładów „Pamiętnika Literackiego”. Wr.: Ossol.

[T.] 1: [1968-1974]. Red.: ..., H. Markiewicz, 1977, 379 s.

[T.] 2: [1976-1981]. Red.: K. Bartoszyński, ..., H. Markiewicz, 1988, 453 s.

9. Znak, styl, konwencja. Wybór i wstęp ... Wwa: Czyt. 1977, 326 s.

10. Przestrzeń i literatura. Studia. Red.: ... i A. Okopień-Sławińska. Wr.: Ossol. 1978, 333 s. PAN IBL.

11. Język i społeczeństwo. Wybór i wstęp ... Wwa: Czyt. 1980, 388 s.

12. Wypowiedź literacka a wypowiedź filozoficzna. Studia. Red.: ... i J. Sławiński. Wr.: Ossol. 1982, 234 s. PAN IBL.

13. Studia o metaforze. Cz. 2. Red.: ... i A. Okopień-Sławińska. Wr.: Ossol. 1983, 267 s.

14. Badania nad krytyką literacką. Ser. 2. Red.: ... i K. Dybczak. Wr.: Ossol. 1984, 174 s.

15. Poezja polska okresu międzywojennego. Antologia. Wybór i wstęp: ... i J. Sławiński. Cz. 1-2. Wr.: Ossol. 1987, CIX, 702 s. *BN I*, 253.

16. Symbole i symbolika. Wybrał i wstępem opatrzył ... Wwa: Czyt. 1990, 375 s.

17. „Lalka” i inne. Studia w stulecie polskiej powieści realistycznej. Pod red. J. Bachórzea i ... Wwa: Wydawn. IBL 1992, 200 s. IBL PAN.

18. Pisanie Biało-szewskiego. Szkice. Pod red. ... i Z. Łapińskiego. Wwa: Wydawn. IBL 1993, 272 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1989, 1992. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa).

S. Małkowski. *Polonistyka* 1958 nr 3 [rec.: Wiadomości z teorii literatury]. — [Poetyka Tuwima a polska tradycja literacka:] J. Prokop J.P. *Ruch Lit.* 1963 nr 5/6; J.M. Rymkiewicz: Czym jest klasycyzm? *Współczesność* 1963 nr 8, przedr. w tegoż: Czym jest klasycyzm? Wwa 1967; J.J. Lipski. *Pam. Lit.* 1964 z. 4. — [Zarys teorii literatury:] T. Bujnicki, S. Jaworski. *Pam. Lit.* 1964 z. 2 — J. Paluszewski. *Polonistyka* 1968 nr 1. — [Porządek, chaos, znaczenie:] K. Metrak: Powieść — Królestwo świadomości. *Twórczość* 1968 nr 10; T. Baer. *The Polish Review*, Nowy Jork 1969 t. 14 nr 25. — [Powieść młodopolska:] J.T. Baer. *The Polish Review*, Nowy Jork 1971 nr 1; K. Bartoszyński. *Pam. Lit.* 1972 z. 3; A. Lipatov. *Sovetskoe Slavianovedenie*, Moskwa 1973 nr 2. — [Gry powieściowe:] S. Sterna-Wachowiak: Monolog wypowiedziany. *Twórczość* 1974 nr 10; S. Gawliński, K. Kłosiński. *Pam. Lit.* 1975 z. 2. — [Style odbioru:] W. Bolecki. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 2: 1978; P. Liba. *Slavenská Literatura*, Bratysława 1979 nr 6. — R. Nycz. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 7: 1981 [rec.: Powieść młodopolska]. — E. Balcerzan: Meblowanie zaświata. *Twórczość* 1983 nr 1, przedr. w tegoż: Przygody człowieka książkowego. Wwa 1990 [dot.: Zaświat przedstawiony]. — [Mity przebrane:] M. Kozielski: Nie przewidywalny G. Tyg. *Powsz.* 1991 nr 44; J. Łukasiewicz: G. po dwakroć. *Odra* 1991 nr 6 [dot. też: Nowomowa po polsku]. — J. Mackiewicz: Wycieczka do muzeum, czyli o najnowszych książkach M.G. *Tytuł* 1991 nr 4. — [Nowomowa po polsku:] J. Paszek. *Ruch Lit.* 1991 nr 4; M. Kisiel: „Nawet bydleła używają nie tylko bełkotu”. *Twórczość* 1992 nr 7/8; A. Kublik. *Pam. Lit.* 1992 nr 3. — M. Fik: Czy warto pisać o socrealizmie? *Puls* 1992 nr 6 [rec.: Rytuał i demagogia]. — J. Rokoszowa. *Pam. Lit.* 1992 nr 1 [dot.: Marcowe gadanie]. — Z. Stefanowska: M.G. jako badacz nowomowy. *Teksty Drugie* 1992 nr 4. — R. Twardoń. *Twórczość* 1992 nr 3 [rec.: „Mity przebrane”]. — [Rytuał i demagogia:] J. Kornhauser: Literatura na telefon. *Dekada Lit.* 1993 nr 9; M. Łukasiewicz: Straszny działo socrealizm. *Nowe Książ.* 1993 nr 3; W. Tomasiak: Ubizm. *Teksty Drugie* 1993 nr 2. — [Peceleliada:] Z. Romek: Przeciw zorganizowanemu kłamstwu. *Nowe Książ.* 1993 nr 10; B. Faron: Poetyka i okolice. *Twórczość* 1994 nr 4. J.P.

GOCZŁ JAN ur. 1934

Krypt.: (J.); J.G.; P.G.
Poeta.

Urodzony 13 maja 1934 w Rozmierzy; syn Józefa Goczłoa, cieśli, i Emilii z Gawlików. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Rozmierzy, gdzie uczęszczał najpierw do szkoły niemieckiej, a następnie polskiej. Po wojnie, w 1953 zdał maturę w Liceum Administracyjno-Handlowym w Strzelcach Opolskich. W 1953-56 pracował kolejno jako księgowy w państwowych gospodarstwach rolnych, jako magazynier w fabryce obuwia oraz w Zarządzie Powiatowym ZMP (którego był członkiem) w Strzelcach Opolskich. W 1956-58 odbywał zasadniczą służbę wojskową. Debiutował w 1957 wiersza-

mi „Czarny deszcz”, „Nim wysoka kruchta nocy” i „Wiersz o zamordowanej miłości”, ogłoszonymi w „Almanachu artystycznym 1957” wydanym w Opolu. W 1958 powrócił do pracy w fabryce obuwia jako urzędnik w dziale ekonomicznym. Od 1960 studiował w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu, w 1965 uzyskał stopień magistra filologii polskiej. Równocześnie rozwijał twórczość literacką; wiersze i fragmenty prozy oraz recenzje literackie i tłumaczenia wierszy z literatury obcych publikował m.in. w *Odrze* (1958-59), *Trybunie Opolskiej* (1958-69; tu w 1967-68 cykl felietonów pt. „Kartki znad Ronda”), *Kalendarzu Opolskim* (1962-70). W 1963 został członkiem ZLP (w 1971 prezes Oddziału Opolskiego). W 1965-70 był publicystą dwutygodnika społeczno-kulturalnego *Poglądy* (w którym drukował swoje utwory do 1979). Publikował też na łamach *Tygodnika Kulturalnego* (1966-74, 1982, 1984), *Życia Literackiego* (1968-85, z przerwami), *Faktów i Myśli* (1969-72) oraz *Miesięcznika Literackiego* (1969-84, z przerwami). Otrzymał nagrodę literacką WRN w Opolu (1967). W 1969 został członkiem PZPR. W 1970 rozpoczął pracę w redakcji miesięcznika społeczno-kulturalnego *Opole*: w 1970-72 jako sekretarz, 1972-75 jako zastępca redaktora naczelnego, od 1975 jako redaktor naczelny; tu też publikował liczne utwory w 1971-88, m.in. w 1985 cykl felietonów wstępnych pt. „Z perspektywy miesiąca”. Jednocześnie ogłaszał też wiersze, prozę, artykuły i recenzje oraz przekłady literackie w *Poezji* (1971-73, 1988), *Trybunie Opolskiej* (1973-74, 1981-83; tu m.in. w 1973 cykl felietonów i recenzji pt. „Od soboty do soboty”) oraz *Trybunie Odrzańskiej* (1976-81; od 1977 stały cykl felietonów pt. „Półwieś”). Otrzymał nagrodę im. S. Piętaka (1974) oraz ponownie nagrodę literacką WRN w Opolu (1978). W 1982 został członkiem Tymczasowej Rady Krajowej Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego, następnie był posłem na Sejm PRL IX i X kadencji. W 1983-86 był członkiem Narodowej Rady Kultury. W 1985 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia. Od 1986 pełnił funkcję prezesa Oddziału Opolskiego nowego ZLP, a w 1989 został członkiem Zarządu Głównego Związku. W tym czasie publikował wiersze i przekłady poetyckie oraz recenzje literackie w *Tu i teraz* (1983), *Opolu* (1986-88). Odznaczony odznaką „Zasłużonemu Opolszczyźnie” (1976). Mieszka w Opolu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Małgorzata. [Wiersze]. Opole: Red. Audycji Rozgłośni Pol. Radia 1961, [8] k.

2. Topografia intymna. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1961, 34 s.

3. Sprzed drzwi. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1969, 39 s.

4. Manuskrypt. [Wiersze]. [Wwa:] LSW 1974, 77 s.

5. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autora. Wwa: LSW 1985, 173 s.

Adapt. scen. utworów poetyckich: Pod krzykiem gawronów. [Inszenizacja utworów poetyckich]. Scenariusz: J. Feustete. Wyst. Opole, T. im. J. Kochanowskiego 1987.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

E. Czapplewicz: Nadmiar metafory. *Twórczość* 1963 nr 1 (rec.: Topografia intymna). — B. Żurakowski: Autentyzm otwarty. *Poglądy* 1969 nr 22 (rec.: Sprzed drzwi). — T. Kijonka: Prawdy męskiego wieku. *Poglądy* 1975 nr 2 (rec.: Manuskrypt). — B. Żurakowski: Paradoxs jednej poezji. *Poglądy* 1978 nr 6. — B. Żurakowski: Paradoxs „źródeł gorących”. W tegoż. *Paradoxs poezji*. Kr. 1982. — Z. Żbikowski: Rzeczy Goczołowe. *Radar* 1985 nr 36. — J. Marszałek: Goczoł. *Rzeczywistość* 1986 nr 27. — J. Neuberger: „Ten mężczyzna kiedyś był mną”. *Opole* 1988 nr 5 (rec.: Poezje wybrane). **B.D.**

GODLEWSKI Stefan Józef
1894-1942

Pseud.: G., Gamma; S.G.; S.J.G.; Skrobek; St.G.; St.J.G.
Poeta, prozaik, tłumacz, dziennikarz.

Urodzony 5 sierpnia 1894 w Warszawie w rodzinie ziemiańskiej; syn Stefana Godlewskiego i Heleny z Kozłowskich. Po wczesnej śmierci ojca przeprowadził się wraz z matką i jej drugim mężem, Zygmuntem Wasilewskim, krytykiem i publicystą, wówczas redaktorem *Słowa Polskiego*, do Lwowa. Tam uczył się w gimnazjum i w 1914 zdał maturę. W tymże roku debiutował wierszami pt. „Magdalena”, „Marie Antoinette”, „Mary Stuart”, ogłoszonymi w *Echu Literacko-Artystycznym* (z. 23/24). W 1915 publikował wiersze w *Gazecie Porannej 2 Grosze* i w *Słowie Polskim*. W 1916 ożenił się z Janiną Mikulską. Po wojnie zamieszkał w Warszawie. Pracował jako dziennikarz, drukując wiersze, nowele, przekłady z literatury francuskiej, artykuły i recenzje teatralne w *Sowizdrzale* (1918 cykl wierszy pt. „Grotowski”; podp. S.G.), *Gazecie Warszawskiej* (od 1919; także pod pseud. Skrobek; tu m.in. w 1924 cykl artykułów pt. „Wrażenia z Rumunii”), *Gazecie Porannej* (1920-25; głównie recenzje teatralne), *Myśli Narodowej* (od 1925). Interesował się twórczością Bolesława Prusa; ogłaszał szkice i studia poświęcone warszawskim realiom „Lalki” oraz opowiadania i sonety nawiązujące do tematyki tej powieści; był inicjatorem wmurowania na Krakowskim Przedmieściu tablic upamiętniających bohaterów utworu (Wokulskiego i Rzeckiego). W czasie okupacji niemieckiej nadal mieszkał w Warszawie. 7 marca 1941 został aresztowany przez gestapo i uwięziony na Pawiaku, a stamtąd przewiezio-

ny do obozu w Oświęcimiu, gdzie zginął 6 września 1942.

TWÓRCZOŚĆ

1. Grabinka. [Opowiadania i wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1927, 147 s.

Zawatość: Grabinka; Wiersze Jacka Wolskiego [utwory oryginalne S.G. oraz przekłady wierszy Ch. Baudelaire'a, J.M. Heredia, J. Laforgue'a]; N.D.D.P. [„Nôtre Dame de Paris”; nowela satyryczna].

Adapt. radiowa noweli „Grabinka” pt. „Łazienki królewskie”: Z. Orszulska. Radio 1976.

2. Warszawa. [Opowiadania i wiersze]. Wwa: Patria 1931, 134 s. Wyd. nast.: Przedm. T.B. Syga. Wwa: L. Fiszer, J. Kubicki 1946; wyd. 2 [!] Wwa: Czyt. 1958.

Zawiera opowiadania: Warszawa; Grabinka [poz. 1]; Pronobis; Warszawa; Wokulski, — oraz wiersze wplecione w poszczególne opowiadania.

3. Śladami Wokulskiego. *Wiad. Lit.* 1937 nr 21 s. 1. Wyd. osob. Wwa: F. Hoesick 1937, 15 s.

Cykl 13 sonetów opatrzonych dedykacjami i odpowiednimi cytacjami z „Lalki” B. Prusa.

4. Śladami Wokulskiego. Przewodnik literacki po warszawskich realiach „Lalki”. [Autorzy:] ..., L.B. Grzeniewski, H. Markiewicz. Książkę skomponował, opatrzył wstępem i post. L.B. Grzeniewski. Wwa: Czyt. 1957, 217 + 56 s.

Tu S.G.: „Śladami Wokulskiego”, s. 10-18 [wybór wierszy z tomu poz. 3]. — oraz: Gdzie był sklep Wokulskiego?; Adres prywatny bohatera „Lalki”; Setna rocznica urodzin Wokulskiego; O tablicę ku czci Rzeckiego; Bawię się „Lalką”; Proszę o różę, s. 19-63 [artykuły i szkice drukowane wcześniej w *Gaz. Warsz.* (1932, 1933), *Mysli Nar.* (1936), *Wiad. Lit.* (1937)].

Przekłady

1. A. France: Święty satyr. [Opowiadania]. Wwa: F. Gadomski [1922], 79 s.

2. A. France, P. Chaine: Bogowie łakną krwi. Dramat w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1923.

3. L. Hémon: Maria Chapdelaine. Opowiadanie osnute na tle stosunków w Kanadzie francuskiej. Pozn., Paryż: *Eos* 1923, 169 s.

4. P. Claudel: Spoczynek dnia siódmego. [Dramat]. Wyst. Wwa, T. Nar. 1928.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (A. Chojceki). — LP (red.).

K.W. Zawodziński. *Prz. Współcz.* 1930 nr 94 [rec.: Grabinka]. — [Warszawa:] W. Chwałewik. *Mysli Nar.* 1931 nr 60; A. Grzymała-Siedlecki: W miłosnych siódmach syreny. *Kur. Księg.* 1931 nr 35; [W. Wolert] w.t.: Narodziny poety. *Prz. Lit.* 1932 nr 1. — JP. Grzegorzcyk [p.g.]. *Warsz. Dz. Nar.* 1937 nr 150 [rec.: Śladami Wokulskiego]. — A. Grzymała-Siedlecki: O S.G. *Arkona* 1946 nr 13/14, przedr. w tegoż: Nie pożegnani. Kr. 1972. — [Warszawa:] S. Dzikiowski: Klejnot polskiej prozy. *Gaz. Lud.* 1946 nr 348; A. Kalinka: Poeta, nimfa i miasto. O S.G. i jego książce. *Sl. Powsz.* 1947 nr 15; W. Natun-

son: Poległy poeta o legendach Warszawy. *Twórczość* 1947 z. 2. — L.B. Grzeniewski: S.G. a „Lalka”. W: S. Godlewski, L.B. Grzeniewski, H. Markiewicz: Śladami Wokulskiego. Wwa 1957. — T. Syga: Nowe wydanie „Warszawy” S.G. *Stolica* 1959 nr 22.

B.T.

GODLEWSKI Zdzisław

zob. GOZDAWA Zdzisław

GOETEL Ferdynand 1890-1960

Pseud.: F.G.T.L.; fg; G.-tel.; G. Tel.
Prozaik, dramatopisarz, publicysta.

Urodzony 15 maja 1890 w Suchej Beskidzkiej; syn Walerego Goetla, pracownika kolejowego, i Julii z Koehlerów. Uczył się w gimnazjach krakowskich, a także w Szkole Kadetów we Lwowie. Ukończył w 1908 gimnazjum realne w Krakowie, studiował do 1912 architekturę na politechnice w Wiedniu. Uczestniczył w działalności organizacji młodzieży akademickiej: Spójnia, Promień, Filarecja, należał także do Związku Strzeleckiego. Debiutował w 1911 opowiadaniem „W Buczynowej Turni”, opublikowanym w *Taterniku* (nr 1); w piśmie tym ogłaszał także w latach następnych. W 1912 zamieszkał w Warszawie. Po wybuchu wojny w 1914 jako poddany austriacki został internowany, a następnie deportowany do Taszkentu, gdzie przez kilka lat był na robotach przymusowych i pracował jako nadzorca przy budowie dróg i mostów. Zwolniony dzięki interwencji Komitetu Obywatelskiego, pozostawał pod nadzorem policji. Po wybuchu rewolucji 1917 został zmobilizowany do oddziałów technicznych Armii Czerwonej. Zorganizował w Taszkencie komórkę PPS (Frakcji Rewolucyjnej) i jako jej przewodniczący wszedł w skład Taszkenckiej Rady Delegatów Robotniczych i Żołnierskich. W 1920 został wysłany do prowadzenia robót w pobliżu granicy perskiej, skąd wraz z żoną i córką uciekł w 1921 przez Persję i Indie do kraju. W 1921-25 pracował w Akademii Górniczej w Krakowie, pełniąc funkcję sekretarza. W 1922-26 redagował krakowski *Przegląd Sportowy*. W 1925 zamieszkał na stałe w Warszawie i objął redakcję miesięcznika *Nakoko świata* (1925-26). Publikował m.in. w czasopiśmie: *Kurier Warszawski* (1925-29), *Wiadomości Literackie* (1928-36), *Gazeta Polska* (1932-39), *Kurier Poranny* (1934-37). W 1927-33 był prezesem Polskiego PEN Clubu. Odbił podróże zagraniczne do Egiptu (1926), Islandii (1927), Indii (1931-32). W 1932, a następnie w 1939 został wybrany na prezesa ZZLP. W 1935 otrzymał Złoty Wawrzyn PAL, a w 1936 został członkiem PAL. W 1937 redagował przez dwa miesiące pismo *Kurier Poranny*. Po wybuchu II wojny światowej

był we wrześniu 1939 kierownikiem sekcji propagandy Obywatelskiego Komitetu Pomocy Ludności Warszawy. Podczas okupacji niemieckiej pracował w Zarządzie Stołówek Rady Głównej Opiekuńczej, zwanej Kuchnią Literacką. Był jednym z nielicznych pisarzy polskich, którzy poddali się rejestracji w hitlerowskim Propagandaamt w Warszawie. Brał czynny udział w konspiracyjnym życiu kulturalnym; pisywał do czasopism Obozu Polski Walczącej, a w 1943-44 redagował przy współudziale Wilama Horzycy konspiracyjny miesięcznik *Nurt*, poświęcony sprawom piśmiennictwa i kultury narodowej. Kontynuował pracę literacką, pracując m.in. nad dramatem „Na tle września 1939” i zakończeniu powieści „Anakonda”. W 1943, w porozumieniu z Delegaturą Rządu RP na Kraj uczestniczył w delegacji, która z inicjatywy władz niemieckich wyjechała do Katynia po odkryciu grobów polskich oficerów. Po upadku powstania warszawskiego udał się do Krakowa. Po wojnie, w związku z oskarżeniem go o kolaborację z okupantem, poszukiwany był listami gończymi. W grudniu 1945, posługując się holenderskim paszportem wyjechał nielegalnie przez Czechostawie i Niemcy do Włoch, gdzie został oficerem oświatowym 2. Korpusu Armii Polskiej. Od 1946 mieszkał w Londynie i kontynuował twórczość literacką, m.in. współpracując blisko z tygodnikiem *Wiadomości* (tu m.in. w 1958-59 cykl pt. „Notatki literackie”) oraz z pismem *Orzeł Biały*. W 1959 otrzymał nagrodę im. H. Naglerowej Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Zmarł 24 listopada 1960 w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przez płonący Wschód. Wrażenia z podróży. Powst. 1921. Wyd. Wwa: Bibl. Pol. [1924], 261 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 [1925], wyd. 3 1939.

2. Kar-Chat. Powieść. *Czas* 1922 nr 141-192. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff [1922], 196 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 [1927], wyd. 3 [1936], wyd. 4 1937; wyd. 4 [!] Buenos Aires: Składnica Książki Pol. 1956; Wwa: WEMA 1990.

Przekł. ang.: 1930, — czes.: Kar-Chat [Przeł.] F. Biček. Praha 1926, — franc.: Kar-Chat ou la première neige, [Przeł.] M. Hélys. Paris 1928, wyd. nast. 1932, — włos.: Kar-Chat. [Przeł.] E. Bocca I-Radomskal. Milano 1945, wyd. nast. tamże 1948.

3. Pątnik Karapeta; Kos na Pamirze; Komisja; Samson i Dalila. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff [1923], 221 s. Wyd. 2 tamże 1930.

Wyd. osob. opowiadania Samson i Dalila. Wwa: Rekontra* 1986, 68 s.

Wyd. nast. opowiadania Pątnik Karapeta zob. poz. 19.

Przekł. niem. (całości): Der Flüchtling von Taschkent. [Przeł.] J.M. Schubert. Berlin 1927, — opowiadania Kos na Pa-

mirze: franc.: L'aspirant Kos. [Przeł.] A.M. Bohomolec. Paris 1930, — włos.: Da Kos in prigonia. [Przeł.] E. Damiani. W: Narratori della Polonia doggi. Roma 1928; Il signor Kos wel Pamir. [Przeł.] E. Chludzińska-Paulucci. W: Novellieri Polacchi. Milano 1929.

4. Ludzkość. Dwa opowiadania. Wwa: Klamkowski i Rajski; Kr.: Gebethner i Wolff [1925], 173 s. Wyd. 2 pomnożone pt. Ludzkość. (Trzy opowiadania). Wwa: Gebethner i Wolff 1930, 236 s.

Wyd. 1 zawiera: Schmerzenreich, syn Genowefy; Ludzkość, — w wyd. 2 ponadto: Cyprian Czyż. Wyd. nast. tegoż opowiadania por. poz. 19.

Wyd. osob. opowiadania Ludzkość. Wwa: Gebethner i Wolff 1930, 43 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 [ok. 1930], wyd. 3 1937, wyd. 4 1938; Hannover: Pol. Ośrodek Kult.-Artyst. 1946, 15 s.

Przekł. niem. wyd. 1: Menschheit. [Przeł.] A. von Guttry. Berlin — Grunewald 1928; opowiadania Cyprian Czyż: [Przeł.] H. Koitz. Breslau 1935.

5. Z dnia na dzień. [Powieść]. *Tyg. Il.* 1924 nr 1-26. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1926, 320 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1927, wyd. 3 1931; wyd. [4] Londyn: Orbis 1957. Por. poz. 11.

Przekł. ang.: From day to day. [Przeł.] W. Cooper. London 1931, wyd. nast.: New York 1931, [London] 1932, — czes.: Rozpoltané srdce. [Przeł.] F. Vondráček. Praha 1933, — estoń.: Tallinn 1934, — franc.: Au jour le jour. [Przeł.] A.M. Bohomolec. Paris [1934], — holend.: Mijn dubbel leven. [Przeł.] S. van Praag. Amsterdam 1932, — niem.: Von Tag zu Tag. [Przeł.] M. Schumert. Berlin 1931, — norw.: Fra dag til dag. [Przeł.] T. Berge. Oslo 1932, — ros.: Izo dnia v den. [Przeł.] M. Tropovskaja. Moskva, Leningrad 1928, wyd. nast. tamże 1930, — szwedz.: Från dag till dag. [Przeł.] E. Riwkin-Söderberg. Stockholm 1932, — węgier.: Napról-napra. [Przeł.] E. Erdélyi. Budapest 1933, — włos.: L' uomo fra due anime. [Przeł.] M. Rakowska, E. Fabietti. Milano 1934; Di giorno in giorno. [Przeł.] E. Bocca I-Radomskal, M. Crispi. Milano 1947.

6. Egipt. [Reportaże i wspomnienia z podróży]. Lw.: Ossol. [1927], 234 s. Wyd. 2 Wwa: Gebethner i Wolff 1930.

7. Humoreski. Wwa: Gebethner i Wolff 1927, 249 s. Wyd. 2 Wwa 1927.

Zawartość: Ostatni bój; Dziecko, które zabił; Z teki redaktora sportowego; Ciężka przeprawa z ciężkim atletą; Korespondencja z korespondentem; Wyprawa na Bim-babuja; Mój mąż umiera.

8. Wyspa na chmurnej Północy. [Reportaże z Indi]. *Tęcza* 1927 nr 1-6, 1928 nr 2-10. Wyd. osob. Wwa, Kr.: Gebethner i Wolff 1928, 198 s.

9. O prawa społeczne literatury. (Mowa wygłoszona dnia 2 XI 1928 na Zjeździe Literatów w Wilnie). *Wiad. Lit.* 1928 nr 46. Wyd. osob. Wwa: Pol. Klub Lit. (PEN Club), Sekcja Lit. Pol. Klubu Artyst.; Wł. Łazarski 1929, 27 s.

10. Samuel Zborowski. Sztuka w 6 odsłonach z prologiem i epilogiem. Praprem. Wwa, T. Nar.

1929. Wyd. osob. pt. Samuel Zborowski. (Rycerz na Podolu). Sztuka historyczna w 6 odsłonach z prologiem i epilogiem. Wwa: Gebethner i Wolff 1929, 180 s.

Fragm. wcześniejszej redakcji pt. Rycerz na Podolu. (Kronika historyczna w 8 odsłonach). *Droga* 1927 nr 11 s. 27-39.

11. Z dnia na dzień. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Lejtes. Ekran. 1929. Por. poz. 5.

12. Serce lodów. [Powieść]. *Tyg. Il.* 1929 nr 1-47. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1930. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1930, wyd. 3 1930.

Państwowa Nagroda Literacka w 1929.

Przekł. ang.: The Messenger of the snow. [Przet.:] M.C. Słomczanka, G. Murray. [London] 1931.

13. Król Nikodem. Grotoska fantastyczna w 3 aktach. [Współaut.:] R. Malczewski. Praprem. Lw., T. Rozmaitości 1930. Druk *Dialog* 1991 nr 5/6.

Fragm. pt. Król Nikodem. *Wiad. Lit.* 1930 nr 41.

14. Ułani, ułani, chłopcy malowani. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] B. Wieniawa-Długoszowski. Ekran. 1932.

Film wprowadzony powtórnie na ekrany w 1938, został zdjęty przez cenzurę pod zarzutem ośmieszania armii polskiej.

15. Podróż do Indii. [Reportaż]. Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 230 s.

Przekł. franc.: Voyage aux Indes. [Przet.] A.M. Bohomolec. Paris 1937.

16. Posąg wolności. [Utwór dramatyczny]. Druk fragm. *Wiad. Lit.* 1933 nr 55 s. 16-17.

17. Dzień wielkiej przygody. Scenariusz filmowy. Ekran. 1935.

Film zdobył Puchar Federacji Przemysłu Faszystowskiego na festiwalu filmowym w Wenecji.

18. Dziewczyna szuka miłości. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Cwojdzński, W. Sieroszewski, T. Królikiewicz. Ekran. 1937.

19. Pątnik Karapeta; Cyprian Czyż. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff 1937, 101 s. Zob. poz. 3, 4.

20. Anakonda. Powieść. *Kron. Polski i Świata* 1939 nr 1-35 [nie dokończona]. Przedr. pt. Anakonda. (Powieść o Weiglu). *Dz. Pol. i Dz. Żoł.* Londyn 1959 nr 260-309 [nie dokończona]. Wyd. osob. z podtyt.: Powieść. Londyn: B. Świdorski 1964, 220 s.

Druk w 1939 przerwany przez wybuch wojny; powieść ukończona w czasie okupacji.

21. Bogurodzica. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] E. Puchalski. Ekran. 1939.

Film nie był wyświetlany.

22. Cyklon. [Powieść]. *Gaz. Pol.* 1939 nr 39-93. Wyd. osob. Wwa: Rój [1939], 328 s. Wyd. nast. Wwa: WEMA 1991.

23. Pod znakiem faszystów. [Eseje]. *Pion* 1938 nr 19-28. Wyd. osob. Wwa: Rój 1939 [właśc. 1938], 213 s.

Zawartość: Słowo wstępne. — Do czego nadają się Polacy?; Obronność; Obce wzory; Między Rosją a Niemcami; Wolność i lud; Komuniści; Żydzi; Narodowcy; Słowo o przysmusie; Świat pracy; Mit; Co to jest faszizm?; Dokąd idziemy?

24. Kapitan Łuna. [Opowiadania]. Londyn, Rzym: Gryf 1947, 62 s.

Zawartość: Szopen; Contre coeur; Exodus; Bohater; Kapitan Łuna.

25. Tatry. [Eseje]. Londyn: Veritas 1953, 85 s.

Zawartość: Góry; Zakopane; Powstanie mitu; Rok 1905; Zdobyć góry; Powrót; Nowa era; Stryjeński i Szymanowski; Spór o Jaworzynę; Ochrona Tatr; Dziwaczni wielbiciele Tatr; Góralszczyzna.

26. Czasy wojny. [Wspomnienia]. Londyn: Veritas 1955, 276 s.

27. Odmłodzony Mr. Gill. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. Ognisko 1956.

28. „Nie warto być małym”. Powieść. Londyn: Veritas 1959, 234 s.

29. Patrząc wstecz. Pamiętnik. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1966, 159 s.

Wspomnienia z l. 1890-1915.

Przeróbki

1. Pan Tadeusz. Scenariusz na podstawie poematu A. Mickiewicza. [Współaut.:] A. Strug. Ekran. 1928.

2. Janko Muzykant. Scenariusz na tle noweli H. Sienkiewicza. Ekran. 1930 [film niemy].

3. Dziesięciu z Pawiaka. Scenariusz w oparciu o wspomnienia J. Jur-Gorzechowskiego. Ekran. 1931.

Prace redakcyjne

1. Polska twórcza. Dzieło zbiorowe pod red. ... T. 1-5 współoprawne. Wwa: Świat przez Radio [1932-1933], 328 s.

2. Polska. [Album]. Słowo wstępne napisał i zdjęcia wybrał ... Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1938, 179 s. Wyd. nast.: Słowo wstępne, zdjęcia ze zbiorów Wydziału Turystyki Ministerstwa Komunikacji wybrał ... Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1938, [17], 174 + [11], 83 + 40 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1. — PP (E. Głębińska). — LP (red.). — A. Niewiadowski: F.G. *Fantastyka* 1984 nr 2, przedr. w: ..., A. Smuszkiewicz: Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej. Pozn. 1990. — Z.R. Wilkiewicz: *Polnische Exilliteratur 1945-1980*. Köln, Wien 1991.

S. Rogoż: Powieści F.G. *Prz. Współcz.* 1923 nr 20 [dot.: Przez płonący Wschód; Kar-Chat; Pątnik Karapeta]. — H. Drzewiecki: F.G. „Z dnia na dzień”. *Wiad. Lit.* 1926 nr 45. — S. Kołaczkowski: Wrażenia z lektury G. *Droga* 1927 nr 1/3, przedr. w: Pisma wybrane. T. 2. Wwa 1968. — A. Starwar. *Dziwnia* 1927 nr 2/3 [dot.: Z dnia na dzień]. — S. Kol-

buszewski: Główne rysy twórczości F.G. *Mysl Nar.* 1928 nr 20. — Z. Dębicki: F.G. W tegoż: *Portrety*. Ser. II. Wwa 1928. — L. Pomirowski: Doktryna a twórczość. Wwa 1928. — K. Czachowski: F.G. *Kur. Lit.-Nauk.* 1929 nr 35. — J. Kleiner: Koncepcje literackie tragedii S. Zborowskiego. *Teatr* 1929 nr 7. — Z. Falkowski: F.G. *Prz. Powsz.* 1930 t. 185. — [Serce lodów:] E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1930 nr 20; T. Sinko: Islandzka powieść F.G. *Il. Kur. Godz.* 1930 nr 26; [A. Stawar] A.S. *Mies. Lit.* 1930. — S. Napierski: O dwóch książkach G. *Wiad. Lit.* 1931 nr 3 ldot.; Przez pływacy Wschód, Egipt. — S. Piasecki: G. o Indiach. W tegoż: *Prosto za mostu*, Wwa 1934. — J.E. Plomieński: Szukanie współczesności. Wwa 1934 [rec.: Z dnia na dzień]. — H. Dembiński: F.G. — Stines polskich literatów. *Poprostu* 1935 nr 10, przedr. w tegoż: *Wybór pism*. Wwa 1962. — K. Krzykowski: Pochwała twórczości F.G. *Tyg. Il.* 1936 nr 14 [mowa wygł. na posiedzeniu PAL 25 III 1936]. — J.E. Skiwski: Poeta zdrowego rozsądku. *Pion* 1936 nr 8. — [Pod znakiem faszyzmu:] K. Czapiński: Naiwna apologia faszyzmu. F.G. — „apostolem”. *Naprzód* 1938; W. Malewski: Książka o faszyzmie. *Kultura* 1939 nr 14/15; S. Piasecki: Faszystowskie credo G. *Prosto za Mostu* 1939 nr 4; J.E. Skiwski: Książka wyjątkowa. *Pion* 1939 nr 4. — [Czas wojny:] [J. Poray-Biernacki] J. Jasienicki: Świadek wojny. *Kultura*. Paryż 1955 nr 7/8; W. Gniatczyński: Tak było ... tak było ... *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 18. — W. Grubiński: W służbie bez służby. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 46. — R. Piestrzyński: Wspomnienie o F.G. *Syrena-Orzeł Biały*, Paryż, Londyn 1960 nr 48. — J. Lobodowski: Wspomnienie o F.G. *Syrena-Orzeł Biały*, Paryż, Londyn 1961 nr 6. — W. Wahnout: G. po dziesięciu latach. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.* 1972 nr 268. — E. Szary-Matywiecka: Książka — powieść — autentyzm. (Od „Pałuby” do „Jedynego wyjścia”). Wr. 1979, passim. — M. Bajer: Był pierwszym świadkiem. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 1 ldot. F.G. w czasach okupacji. — M. Danilewicz Zielińska: F.G. w oczach Warszawy i Londynu. *Kultura*, Paryż 1989 nr 11. — K. Koźniewski: Wydawca, ale nie rehabilitator. *Sprawa F.G. Polityka* 1989 nr 26. — J. Piechowski: Twarz F.G. *Tyg. „Solidarność”* 1989 nr 9. — S. Kisielewski: O F.G. (1890-1969). *Lad* 1990 nr 1, 4/5. — Kryn: F.G. przed komisją Kongresu USA. Z ang. przeł. J. Malewski [W. Bolecki]. *Posł.* J. Malewski [W. Bolecki]. *Kult. Niezależna* 1990 nr 61/62. — K. Polechoński: Od dokumentu do autematyzmu. (F.G. po 60 latach). *Kresy* 1991 nr 7. — J. Trznadel: „Samodzielnie myśleć” — to myśleć godnie. *Kult. Niezależna* 1991 nr 70, przedr. w tegoż: *Ocalenie tragizmu*. Lubl. 1993. — K. Tarka: Powrót F.G. *Odra* 1992 nr 6 [rec.: *Czas wojny*].

E.G.

GOJAWICZYŃSKA Pola 1896-1963

Imię metrykalne: Apolonia.
Podpisywała utwory też: Pola Koźniewska.
Prozaik, powieściopisarka.

Urodzona 1 kwietnia 1896 w Warszawie; córka Jana Koźniewskiego, stolarza, i Anastazji z Krawczyków. Wydalona w 1905 ze szkoły podstawowej za udział w strajku szkolnym, kontynuowała naukę w domu, na kompletach, przez rok na prywatnej pensji, a potem jakiś czas na kursach dla ochotników. W czasie I wojny światowej po wyjeździe rodziny do Rosji pozostała sama w Warszawie i zarabiała na życie, pracując m.in. w ochronkach, bibliotekach, teatrzykach amatorskich i różnych urzędach. Uczestniczyła w pracy niepodległościowej w szeregach Polskiej Organizacji Wojskowej (POW). Debiutowała w 1916 na łamach *Echa Pragi* wierszem pt. „Dzień smutku” (nr 36) oraz na-

grodzoną w konkursie tygodnika nowelą „Dwa fragmenty” (nr 46-48). W 1919 wyszła za mąż za Stanisława Gojawiczyńskiego. W poszukiwaniu pracy opuściła w 1920 Warszawę i do 1924 pracowała jako urzędniczka w sejmiku powiatowym w Bielsku Podlaskim. W następnych latach mieszkała przez pewien czas w Wilnie, a potem w Warszawie; podjęła tu współpracę z *Kurierem Warszawskim* (1925-29). W 1931 wyjechała na Śląsk, gdzie pracował jej mąż, najpierw do Proszki, a później do Szarleja. W tymże roku dzięki staraniom Zofii Nałkowskiej otrzymała stypendium Funduszu Kultury Narodowej. Prozę i felietony drukowała m.in. w *Bluszczu* (1931-33) i *Kurierze Porannym* (1931-32, 1937-38). W styczniu 1933 powróciła do Warszawy i podjęła stałą współpracę z redakcją *Gazety Polskiej* (1933-34). Należała do ZZLP; od 1936 była we władzach Oddziału Warszawskiego Związku. Odbiła w 1936 podróż do Czechosłowacji i na Śląsk Cieszyński. Po wybuchu II wojny światowej opuściła Warszawę pociągiem ewakuacyjnym i do października 1939 mieszkała w okolicach Łukowa, po czym wróciła do stolicy. W okresie okupacji niemieckiej działała w konspiracji; współpracowała z referatem radiowym Podwydziału Propagandy Mobilizacyjnej „Rój” Biura Informacji i Propagandy AK. Od sierpnia do maja 1943 była więziona na Pawiaku. Później ukrywała się, mieszkając m.in. u Marii Morozowicz-Szczepkowskiej w Milanówku, Jarosława Iwaszkiewicza w Stawisku, u córki, Wandy Nadzinowej, w Podkowie Leśnej. W lutym 1945 przeniosła się do Łodzi, w maju 1949 powróciła do Warszawy. Kontynuowała pracę literacką. Za całokształt twórczości otrzymała w 1949 nagrodę literacką m.st. Warszawy. W 1950-55 była członkiem zarządu Polskiego PEN Clubu. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1949), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1950), Krzyżem Oficerskim (1955) i Krzyżem Komandorskim (1956) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarła 29 marca 1963 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Joanna. [Opowiadanie]. Wwa: Tow. Wydawn. Bluszcz [ok. 1930], 16 s. Przedr. zob. poz. 19.
2. Ucieczka. [Opowiadanie]. Wwa: Tow. Wydawn. Bluszcz [ok. 1930], 21 s. Wyd. nast. Wwa: Bluszcz [1930], 64 s. Przedr. zob. poz. 19.
3. Powszedni dzień. [Opowiadania]. Przedm.: I. Matuszewski. Wwa: Rój 1930, 212 s. Wyd. nast.; tamże: wyd. 2 1936, wyd. 3 1939; wyd. 3 [!] Pozn.: Wielkop. Księg. Wydawn. 1949. Przedr. łączne z poz. 12 zob. poz. 21.

Zawartość: Powszedni dzień; Górnoślązaczka; Po tamtej stronie; Granica; Ordensowie; Powszechny niepokój; Maryjka; Karuzela; Zaciąg na Saksy; Pozegnanie

4. Współczesne. Sztuka w 6 odsłonach. Powst. ok. 1933. Praprem. Wwa, T. Kameralny 1937.

Inf. o dacie powst. w wywiadzie: Z Nowolipek na Piwną. Rozm. M. Warneńska. *Now. Lit. i Wydawn.* 1957 nr 1 s. 3.

5. Ziemia Elżbiety. Powieść. Wwa: Rój 1934 [antydat. 1933], 297 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1937; wyd. 3 Wwa: Wiedza 1947, wyd. 3 [!] tamże 1948; wyd. 4 KiW 1949, wyd. 5 tamże 1952; wyd. 6 Kr.: WL 1954; wyd. 7 Wwa: Czyt. 1957; wyd. 8 Kat.: Śląsk 1964; wyd. 10 [!] tamże [1986]. Przedr. zob. poz. 21.

6. Dziewczęta z Nowolipek. Powieść. *Gaz. Pol.* 1934 nr 303-335, 1935 nr 1-39. Wyd. osob. T. 1. Pieśń. T. 2. Młodość. Wwa: Rój 1935, 241 + 233 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1936, wyd. 4 [!] 1939; Rzym: La Rondine 1947; Wwa: Warsz. Tow. Wydawn. 1947; wyd. 4 [!] Wwa: Czyt. 1952, tamże wyd. 5-14 1954-1972; wyd. 16 Wwa: KiW 1986, wyd. 17 tamże 1987. Przedr. zob. poz. 21.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 7.

Nagroda Literacka m.st. Warszawy w 1935.

Przekł.: czes.: Dívčata z Novolipek. [Przeł.] H. Teigová. Třebechovice 1946, wyd. nast. Praha 1951, — ros. łącznie z poz. 7 pt. Devočki s Novolipok; Rajskaia jablonja. [Przeł.] Ju. Mirskaja. Moskwa 1961, — serb.-chorw.: Devojke sa Novolipaka. [Przeł.] J. Novakovski i S. Subotin. Cetinje 1958, — słowac.: Dievčatá z Novolipek. [Przeł.] J. Sedlák. Bratislava 1962, — ukr. łącznie z poz. 7 pt. Dívčata z Novolipok; Rajska jablunja. [Przeł.] V. Strutinskij. Kiiv 1988, — włos.: La ragazze della Novolipki. [Przeł.] E. Bocca-Radomska. Roma 1947.

Adapt. film.: Scenariusz: J. Lejtes, S. Urbanowicz. Ekran. 1937; Scenariusz łącznie z Rajska jabłoń [poz. 7]: B. Sass. Ekran. 1985. — tv: Cz. 1-4. Scenariusz: I. Bołtuc. TV 1970. *Druk Teatr Pol. Telew.* 1972 nr 1 s. 5-97.

7. Rajska jabłoń. [Powieść]. *Gaz. Pol.* 1936 nr 243-329, 358 — 1937 nr 111. Wyd. osob. T. 1-2. Wwa: Rój 1937 [t. 1 antydat. 1936], 268 + 329 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 t. 1 1937, t. 2 1938, wyd. 3 t. 1 1939; wyd. 4 t. 1-2 Wwa: Czyt. 1947, tamże: wyd. 5-15 1948-1973. Przedr. zob. poz. 21.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 6.

P z e k ł.: czes.: Rajska jabłoń. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1948. — ros.: Rajskaia jablonja. [Przeł.] Ju. Mirskaja zob. poz. 6, — słowac.: Rajska jabłoń. [Przeł.] M. Ditrich, J. Mrázik. Bratislava 1951, — ukr.: Rajska jablunja. [Przeł.] V. Strutinskij zob. poz. 6.

Adapt. radiowa pt. Bogactwo Kwiryny; Scenariusz: Z. Zawadzka. Radio 1978, — film: Scenariusz łącznie z Dziewczęta z Nowolipek zob. poz. 6.

8. Rozmowy z milczeniem. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff 1936 [antydat. 1935], 169 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1957.

Zawartość: W starej dzielnicy; Gwiazda zaranna; Obietnica; Powroty; Głosy z podwórza; Ziela; Siostry; Na rogu Pięknej i Nadobnej; Podzwonne; Rozmowy z milczeniem; Gość; Piękne róże; Jedna chwila; Kalendarzyk; Talizmany i fetysze; Na wiosnę; Strach; Smutek; Dziedzictwo; Na Nowolipkach; Requiem; Wizyta; Listy; Z ubocza; Łańcuchy; Za okiennicami; Obietnice niedotrzymane; Ciało dźwięków; Mój pałak; Narodziny miłości; Drogi.

9. Górnoślązaczka. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1937 [antydat. 1936], 58 s. Wyd. 2 tamże 1938.

Zawiera utwory z poz. 3: Górnoślązaczka; Powszedni dzień.

10. Słupy ogniste. Powieść. *Kur. Pol.* 1937 nr 284-331, 333-361, 1938 nr 1-50, 58-154, 159-216 [z przerwami]. Wyd. osob. T. 1-2. Wwa: J. Mortkowicz 1938, 431 + 475 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1939; Wwa: Pax 1957.

11. Dom na skarpie. [Powieść]. *Plomyk* 1937/38 nr 5-10, 1939/40 nr 1, 2. Wyd. osob. [Wwa:] Czyt. 1947, 159 s. Wyd. 2 tamże 1949.

12. Dwoje ludzi. [Opowiadania] Wwa: Rój 1938 [antydat. 1937], 275 s. Wyd. nast. pt. Dwoje ludzi oraz inne opowiadania. Wwa: Książka 1948, 121 s. Przedr. łącznie z poz. 3 zob. poz. 21.

Zawartość: Dwoje ludzi; Bidny szczeniak; Lipa; Pod ziemią; Przed nocą; Mania córka niemego; Rey i Joanna; Zjazd; W raj; Michalina; Powroty; Sitarek. — W wyd. nast. pominięto: Rey i Joanna; Zjazd.

13. Święta rzeka. [Powieść]. *Kur. Pol.* 1939 nr 118-243.

14. Targowisko. [Powieść]. Powst. ok. 1942. *Fragm. Polska Zbroj.* 1945 nr 97 s. 2; pt. Dzieje rodziny. *Tydzien* 1946 nr 1 s. 6. Przedr. zob. poz. 20.

Rkps i masz. całości zaginęły w czasie wojny.

15. Krata. Powieść. *Rzeczpospolita* 1945 nr 59-147. Wyd. osob. [Wwa:] Czyt. 1945, 207 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1946, wyd. 3 1947, wyd. 4 1948; Wwa: Iskry 1956; wyd. 5 [!] Wwa: Czyt. 1957, tamże: wyd. 6 1962, wyd. 7 1967, wyd. 8 1974.

Przekł. czes.: Mříže. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1948, wyd. 2 tamże 1949, — hiszp.: La reja. [Przeł.] N. Rodriguez. Habana 1982.

Adapt. tv: Adapt.: B. Witek-Swinarska. TV 1964.

16. Stolica. (Powieść o dzisiejszej Warszawie). *Głos Ludu* 1945 nr 224-348, 1946 nr 2-40. Wyd. osob. Wwa: Warsz. Tow. Wydawn. 1946, 300 s. Wyd. nast.: Cz. 1-2. Wwa: Czyt. 1948, tamże: wyd. 3 [!] 1949, wyd. 3 1958, wyd. 4 1964.

Przekł. czes.: Hlavní město. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1950, — holend.: Iradio holenderskie 1946; inf. *Radio i Świat* 1946 nr 171.

17. Miłość Gertrudy. [Opowiadania]. Pośl.: Z. Woźnicka. Wwa: Czyt. 1956, 169 s.

Zawartość: z poz. 3: Górnoślązaczka; Maryjka; Zaciąg na Saksy. — Sitarek [poz. 12], — Miłość Gertrudy.

18. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1956, 289 s. Wyd. 2 tamże 1958.

Zawiera opowiadania z tomów: poz. 3 z dodaniem noweli Miłość Gertrudy [poz. 17], poz. 12, — nadto Opowiadania wojenne: Za pokój świata; Kapeluszy; Koty.

19. Z serca do serca. Utwory z lat 1916-1938 drukowane w czasopiśmie. Wybór, oprac. i

przyp.: W. Nadzinowa. Wstęp: R. Matuszewski. Wwa: Czyt, 1971, 358 s.

Zawartość: Dwa fragmenty; Joanna [poz. 1]; Ucieczka [poz. 2]; Hiacynty; Bezrobocie; Żywa reklama; Miłość; Matka; Pokusa; Nina i Świat; Dzieciństwo; Anioł; On; Ich troje; Wróżba; Oddam dziecko; Spadkobierczynie; Dwie kobiety; W złobku, dziecinu i na ulicy; Ogień na granicy; Czysty zysk; Nowa wędrownka; Cny; Dziwoląg; Pewnego niedzielnego wieczoru; Praca; Z serca do serca; Sygnały; Nagrody literackie; Zespół; Kwiatki; Odejmiowanie; List pierwszy; Dom, w Julinie, w Gładyszynie ...; Sąsiedztwo; Pół czarnej z Jaraczem; „Kryśka” Jerzego Szaniawskiego; Moje finanse; Święty Apostoł robi wiec; Daj mi człowieka; Dwie wystawy; Kwiaty w mieście; Spotkanie; Żal; Moje wakacje; Pełnia; Wracam; Wiosenne porządki; Zwiędzłam łaski; Czarne koty; Prosperity; Niedziela; Z innej gliny; Z góry; Zaproszenie; Na czwartku; Poza mną i we mnie; Kobiety ze święta dziękczynienia; Mój tydzień; List ze wsi; Panowie Gabbitas, Thring i CO; Na progę; Kto sprzedaje „Pensylwanię”?

20. Szybko zapomniane. Utwory z lat 1945-1963 drukowane w czasopiśmie. Wybór, oprac. i przyp.: W. Nadzinowa. Wstęp: R. Matuszewski. Wwa: Czyt, 1974, 241 s.

Zawiera opowiadania, fragm. prozy, wspomnienia: Targowisko [poz. 14]; Wielkie zobowiązania; Letni dzień; Powroty; Ostatnie święta; Dzieje rodziny; [Inc.] Kiedyś już oplakali stratę najbliższych ...; Nie niżej, ale bliżej; Szybko zapomniane; Miłość, sztuka, „Odeon”; Pierwszy śnieg; Jeden wieczór dziewczyny; Zmiany w życiu; Niedzielnny spacer; [Inc.] W czterdziestym piątym roku pewien mieszkaniec Warszawy ...; Prawo do nauki; Pożegnanie z ciężarówką; Matka; Stara piosenka; Wspomnienie; Na wrzesień; Gdy skończył powieść; Od strony człowieka, od strony domu; Jaracz; Młodziowiec mojej młodości; Po strajku; Zapolska; O Stefanie Starzyńskim, Prezydencie Miasta Warszawy; Wrzesień; Wspomnienia wielkanocne; A Pawiać; Moje Nowolipki; „Dziewczęta z Nowolipki”; Wspomnienie o Zofii Natkowskiej; [Inc.] Ta pani? — Tak ...; Odcinek codziennego pisma.

21. Dzieła zebrane. Wwa: Czyt.

- [T. 1]. Dziewczęta z Nowolipki. 1976, 295 s. Zob. poz. 6.
[T. 2]. Rajska jabłoń. 1977, 454 s. Zob. poz. 7.
[T. 3]. Ziemia Elżbiety. 1977, 273 s. Zob. poz. 5.
[T. 4]. Powszedni dzień. 1978, 230 s.

Zawiera opowiadania z tomów poz. 3 z dodaniem noweli Miłość Gertrudy [poz. 17] oraz poz. 12.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — Wywiady P.G. o sobie. Rozm. H. Bormanowa. *Wiad. Lit.* 1934 nr 37; Z Nowolipki na Piwną. Rozm. M. Warneńska. *Now. Lit. i Wyd.* 1957 nr 1.
SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — RL 1963 (P. Grzegorzczak). — LP (D. Knysz-Rudzka).
— L. Pomirowski. *Pion* 1934 nr 6 [rec.: Ziemia Elżbiety].
— K. Bleszyński. Rozmowa o P.G. *Wiad. Lit.* 1935 nr 34. — [Dziewczęta z Nowolipki]. K. Czachowski. *Prosto z Mostu* 1935 nr 16; K. Kubański. *Droga* 1935 nr 6, przedr. w tegoż: *Lata terminowania*. Kr. 1963. — S. Podhorska-Okołów. P.G. — laureatka. *Bluszcz* 1935 nr 50/51. — [T. Landy] Silvester. *Twórczość G. Verbum* 1936 nr 2. — [Rajska jabłoń]. E. Breiter. Powieść zbuntowanej kobiety. *Wiad. Lit.* 1937 nr 28; Z. Mianowska. *Droga* 1937 nr 7/8; Z. Starowiejska-Morstinowa. Powieść zbuntowana przeciwko autorce. *Kultura* 1937 nr 33; K. Wyka. *Gaz. Pol.* 1937 nr 199/200, przedr. w tegoż: *Stara szuflada*. Kr. 1967. — [Kraja]. K. Brandys. Okrutna książka. *Kuźnica* 1946 nr 3; W. Mach. Ślad Szyfca. *Odrodzenie* 1946 nr 1, przedr. w tegoż: *Szkiele literackie* T. 1. Wwa 1971;

J. Pregerówna. *Twórczość* 1946 nr 1. — Z. Hierowski. Powieściopisarki: Zofia Kossak-Szczucka — Pola Gojawiczyńska — Halina Krahelska. W tegoż: *25 lat literatury na Śląsku. 1920-1945*. Kat. 1947. — R. Matuszewski. Wartości realizmu pesymistycznego. W tegoż: *Literatura po wojnie*. Wwa 1948, wyd. 2 Wwa 1950. — J. Ziomek. *Zesz. Wrac.* 1948 nr 1 [rec.: Ziemia Elżbiety]. — E. Korzeniewska. *Twórczość P.G. Twórczość* 1949 nr 1. — S. Kisielewski. Realizm bezinteresowny. W tegoż: *Polityka i sztuka*. Wwa 1949. — K. Tokarzówna. Dokument epoki. *Śl. Lit.* 1955 nr 13. — M. Głowiński. Szkic o G. *Życie Lit.* 1955 nr 52. — Z. Hierowski. Powszedni dzień Śląska. W tegoż: *Cztery szkiele*. Kr. 1957, przedr. w tegoż: *Szkiele krytyczne*. Kat. 1975. — M. Sądziwicz. P.G. — autorka „Dziewczęta z Nowolipki”. *Por. Bibl.* 1957 nr 5. — H. Zaworska. Pisarka polskiej biedy. *Nowe Książ.* 1958 nr 3. — R. Matuszewski. P.G. W tegoż: *Contemporary Polish writers*. Warsaw 1959, toż w jęz. franc. — S. Mackiewicz. Rodowód zmarłej pisarki. *Kierunki* 1963 nr 14. — K. Meloch. P.G. *Tyg. Kult.* 1963 nr 13. — L.M. Bartelski. Człowiek piszący. W tegoż: *W kręgu bliskich*. Kr. 1967. — Z. Hierowski. Powieść współczesna: P.G., Halina Krahelska. W tegoż: *Życie literackie na Śląsku w latach 1922-1939*. Kat. 1969. — J.Z. Białek. Epika dnia powszedniego — P.G. W; Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972. — J.Z. Lichański. P.G. *Literatura* 1973 nr 13. — L.M. Bartelski. P.G. W tegoż: *Sylwetki polskich pisarzy współczesnych*. Wwa 1975. — D. Knysz-Rudzka. Pola Gojawiczyńska Wwa: PIW 1976, 217 s. — E. Czarnecka. P.G. człowiek i świat. *Literatura* 1977 nr 36. — J. Detko. W dwudziestolecie. W tegoż: *Warszawa naturalistów*. Wwa 1980. — A. Pryszczewska-Kozolub. Pisarstwo Poli Gojawiczyńskiej. Wr.: PWN 1980, 197 s. — J.K. Wende. Artyzm P.G. W tegoż: *Literatura, historia, polityka*. Wwa 1982. — D. Knysz-Rudzka. W cieniu naturalizmu Zoli, czyli o twórczości P.G. W: *Problemy literatury polskiej okresu pozytywizmu*. Ser. 3. Wr. 1984. — A. Pryszczewska-Kozolub. Elementy naturalistyczne w prozie P.G. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu* 1984 nr 23. — M. Zieliński. Przeciw kobiecie. W tegoż: *Kilka niewzruszonych przekonań*. Kr. 1987.

A.SZ.

GOLA Stanisław ur. 1942

Poeta.

Urodzony 19 kwietnia 1942 w Bielsku-Białej; syn Romana Goli, mechanika samochodowego, i Marii z Kruczków. Po wojnie mieszkał nadal w Bielsku-Białej, gdzie uczęszczał do szkół i zdał egzamin maturalny w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym. Od 1961 studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, w 1967 uzyskał magisterium. Debiutował w 1964 wierszem pt. „Drwale”, opublikowanym na łamach *Tygodnika Kulturalnego* (nr 42), z którym współpracował następnie do 1972. Wiersze i fragmenty prozy drukował też w wielu czasopiśmie, m.in. w *Kronice Beskidzkiej* (1969-75), *Kalendarzu Beskidzkim* (1969-85, z przerwami); w 1984 członek redakcji, *Pogładach* (1973-82, z przerwami). Brał udział w licznych konkursach literackich, uzyskując nagrody (m.in. od 1965 dwunastokrotnie w Łódzkiej Wiosnie Poetów). W 1977 został członkiem ZLP. Wiersze, prozę oraz recenzje i artykuły publikował w tym czasie m.in. w *Kronice* (Bielsko-Biała, 1978-82), *Podbeskidziu* (1982-87, z przerwami), *Katoliku* (1983-85), *Tak i nie Śląsk* 71

(1983-88). W 1985 został członkiem SD oraz członkiem Rady Wydawniczej Beskidzkiej Oficyny Wydawniczej. W tymże roku (1985) otrzymał nagrodę im. G. Morcinka Wydawnictwa Epoka. W 1987 był członkiem zarządu Towarzystwa im. G. Morcinka oraz członkiem redakcji *Informatora Kulturalnego Województwa Bielskiego*. Od tegoż roku pełnił funkcję wiceprezesa Towarzystwa Miłośników Ziemi Beskidzkiej, a w 1988-89 nadto radnego MRN w Bielsku-Białej oraz członka Wojewódzkiej Rady Kultury. Za twórczość literacką otrzymał w 1988 nagrodę Wojewody Bielskiego. Odznaczony m.in. odznaką „Za Zasługi dla Województwa Bielskiego” (1979). Mieszka w Bielsku-Białej.

TWÓRCZOŚĆ

1. Aż po rękojeść. [Wiersze]. Kr.: WL 1974, 101 s.

2. Inny dom, inna Salome. [Wiersze]. Kr.: WL 1976, 47 s.

3. Te głupie psy, ten nagły deszcz. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1976, 120 s.

Zawartość: Tam na bezdrożu Lobo; Ta cudowna czarodziejka; Zezwolenie na życie; Gra; Te głupie psy, ten nagły deszcz; Wszystko w jednej godzinie.

4. Skrzyżowania. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1977, 53 s.

5. Południe z Ikarem. [Wiersze]. Kr.: WL 1978, 58 s.

6. Biblia lasu. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1979, 69 s.

7. Sen nocy leśnej. [Wiersze]. Bielsko-Biała: Beskidzkie Tow. Społ.-Kult. 1981, [32] s.

8. Ikony lasu cygańskiego. Wiersze. Kat.: Śląsk 1982, 55 s.

9. Pieśń zielonego poczęcia. Rapsodia beskidzka. [Wiersze]. Bielsko-Biała: Beskidzkie Tow. Społ.-Kult. 1982, 28 s.

10. Sezon Hamleta. [Wiersze]. Kr.: WL 1982, 66 s.

11. Dzień z jawnogrzesznicą. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1984, 47 s.

12. Koliba. Szychy beskidzkie. [Wiersze]. Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. 1984, 118 s.

13. Spowiadanie don Juana. Wybór wierszy. Kat.: Śląsk 1987, 181 s.

14. Azyl betlejemski. [Wiersze]. Wwa: Epoka 1988, 72 s.

15. Podniesienie z piotunu. [Wiersze]. Ze wstępem autora. [Bielsko-Biała:] Beskidzka Ofic. Wydawn. 1989, 131 s.

16. Monolog niebieskiego ptaka. [Wiersze]. Kat.: Księg. św. Jacka 1990, 80 s.

Prace redakcyjne

1. M. Pawlikowska-Jasnorzewska: Liryki. [Wybór i wstęp] ... Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. 1989, 102 s.

2. Strofy o Bielsku-Białej. W wyborze ... Bielsko-Biała: Tow. Miłośników Ziemi Bielsko-Bialskiej 1989, 94 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1991. — Wywiad: Czym jest i czym nie jest? [Rozm.] E. Janisławska-Mazurkiewicz. *Rzeczywistość* 1986 nr 50.

A. Szuba: Surrealizm utemperowany. *Poezja* 1974 nr 1. — L. Bugajski: Między konwencją i chaosem. *Twórczość* 1976 nr 11 [rec.]: Te głupie psy, ten nagły deszcz. — G. Musiał: Zagubiony język. *Litteraria* 1977 z. 4 [rec.]: Inny dom, inna Salome. — M. Orski: Fragmenty większego świata. *Mies. Lit.* 1977 nr 6. — [Sezon Hamleta:] E. Batko: Czytane w tym miesiącu: S.G., czyli na czym polega poezja? *Nowe Książ.* 1983 nr 1; T. Olszewski: Zachowanie tożsamości. *Tyg. Kult.* 1983 nr 6. — L. Dutkiewicz: S.G. *Podbeskidzie* 1984 nr 13/14.

B.D.

GOLIŃSKI Leszek
1920-1967

Pseud.: Alfred Kluge; (g); G.L.; Gol. L.; I.G.; Krzysztof Mierzeja; L.G.; L. Gol.; (lg); Telemach; (Wil). Powieściopisarz, publicysta.

Urodzony 9 września 1920 w Nadwórnej (woj. stanisławowskie) w rodzinie inteligenckiej; syn Kazimierza Golińskiego i Olgi z Lewickich. Uczęszczał do gimnazjum we Lwowie od 1935, publikował utwory w *Młodym Nurcie* i *Pokoleniu*. W 1939 zdał maturę. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR studiował polonistykę na ukraińskim Uniwersytecie im. I. Franki. W czasie okupacji niemieckiej pracował jako pomocnik kasjera w elewatorach zbożowych. Równocześnie kontynuował studia na tajnych kompletach Uniwersytetu Jana Kazimierza i brał czynny udział w konspiracyjnym życiu literackim. Był członkiem grupy poetyckiej Żagiew i w dwu antologiach tej grupy: „A imię jego jest 44” (1944) i „Przekroje” (1944), opublikował wiersze (pod pseud. Krzysztof Mierzeja i anonimowo). Po wkroczeniu do Lwowa armii radzieckiej zgłosił się jako ochotnik do Wojska Polskiego. Ukończył frontową szkołę oficerską w Lublinie i w kwietniu 1945 został promowany na oficera. Zdemobilizowany jesienią 1945 wstąpił na Uniwersytet Poznański i kontynuował studia polonistyczne. Rozpoczął też działalność publicystyczną w *Ilustrowanym Kurjerze Polskim* (1945-49) i współpracę z Rozgłośnią Poznańską Polskiego Radia. W 1946 przeniósł się do Wrocławia, gdzie podjął pracę w redakcji *Słowa Polskiego* (do 1949), w dziale zagranicznym i kulturalnym. W tym czasie współpracował także z czasopismami: *Zwierciadło* (1946-49), *Wieś* (1946-51), *Odra* (1947-49), *Rejsy* (1948-49) i inne. W 1948 zakończył studia polonistyczne na Uniwersytecie Wro-

clawskim. Od tegoż roku został członkiem PPR (następnie PZPR). W 1950 zamieszkał w Warszawie, gdzie został skierowany na roczny kurs do Ośrodka Szkolenia Dziennikarzy. Od 1951 pracował w dziale kulturalnym *Trybuny Ludu* (tu też m.in. w 1964-67 cykl felietonów „Rozmyślenia przy telewizorze”). W 1960 został członkiem ZLP. Artykuły, reportaże i wiersze ogłaszał w wielu czasopismach, m.in. w *Orce* (1957-60), *Tygodniku Demokratycznym* (1964-66), *Zielonym Sztandarze* (1964-67; tu m.in. cykl felietonów „Telewizja”), *Dzienniku Bałtyckim* (1965-67), *Widnokregu* (cykl „Telerecenzje” w 1967). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1967). Zmarł 27 września 1967 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Odra szumi po polsku. [Wiersze; autorzy:] ...; F. Fenikowski. Pozn.: Wydawn. Zach. 1946, 56 s.

2. Naród na głos. Obrazek sceniczny dla brygad artystycznych. [Współaut.:] W. Iwanicki. Wwa: Wydawn. CRZZ 1952, 30 s.

3. Syn ziemi. Rzecz o Władysławie Reymoncie. Wwa: LSW 1954, 173 s.

4. U węgierskich przyjaciół. Reportaże z wycieczki do Węgier wiosną 1953. Wwa: KiW 1954, 114 s.

5. Kolonia Burkat. [Powieść]. Wwa: NK 1955, 239 s.

6. Rocznik szesnasty. [Powieść]. Wwa: Iskry 1957, 233 s.

7. Światło na fali. [Powieść]. Wwa: LSW 1959, 223 s.

8. Ulica Siedmiu Kół. [Powieść]. Pozn.: WP 1959, 227 s.

9. Samotnik z ulicy Północnej. Reportaże z podróży po Niemieckiej Republice Demokratycznej. Pozn.: WP 1961, 185 s.

10. Siódma drezdeńska. Powieść. Pozn.: WP 1961, 267 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956. — SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — RL 1967 (J. Chudek).

J. Kuryluk: Wybrałem ... więzienie *Nowa Lit i Wyd.* 1957 nr 5 (rec.: Rocznik szesnasty). — J. Ziomek: O Wrocławiu bez patosu. *Nowa Kult.* 1959 nr 52 (rec.: Ulica Siedmiu Kół). — Z. Kubikowski: *Odra* 1961 nr 4 (rec.: Siódma drezdeńska).

J.Z.

GOLIŃSKI Zbigniew ur. 1925

Historyk literatury, tekstolog, edytor.

Urodzony 25 marca 1925 w Wołkowysku; syn Antoniego Golińskiego, urzędnika kolejowego, i Wła-

dysławy z domu Wywiół. Uczęszczał do Gimnazjum im. Stefana Batorego w Wołkowysku. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 i zajęciu Wołkowyska przez ZSRR uczył się przez pewien czas w szkole z polskim językiem wykładowym, a następnie po kilkumiesięcznym kursie pracował jako technik kreślarz. W czasie okupacji niemieckiej znalazł zatrudnienie kolejno jako robotnik w firmie zbożowej, robotnik rolny i konduktor kolejowy. W 1945 przyjechał w ramach tzw. akcji repatriacyjnej do Gdańska, gdzie w 1947 zdał maturę w liceum dla dorosłych. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1948 zawarł związek małżeński z Haliną Sienkiewicz, nauczycielką (rozwiędzi). Od tegoż roku pracował w Bibliotece Ossolineum kolejno w różnych działach bibliotecznych, m.in. w dziale rękopisów. Debiutował w 1952 artykułem pt. „Krasicki w pamiętnikach Lehndorffa” w *Zeszytach Wrocławskich* (nr 1). W tymże roku ukończył studia i w styczniu 1953 podjął pracę jako asystent we wrocławskiej Pracowni Historii Literatury Okresu Oświecenia Instytutu Badań Literackich (IBL). Zajmował się badaniami twórczości I. Krasickiego, a także problemami tekstologii i edytorstwem. W 1961 uzyskał doktorat na podstawie pracy „Studia nad tekstologią dzieł Ignacego Krasickiego” (promotor prof. Konrad Górski). W tymże roku zamieszkał w Warszawie, gdzie kontynuował pracę w Pracowni Historii Literatury Oświecenia IBL PAN. W 1963-83 był w kolejnych kadencjach członkiem Rady Naukowej IBL oraz w 1966-80 Komitetu Nauk o Literaturze PAN (później Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej; 1972-74 zastępca przewodniczącego). W 1965 został członkiem komitetu redakcyjnego serii IBL *Archiwum Literackie*; od 1972 pełnił funkcję sekretarza, od 1979 redaktora naczelnego. W 1968 habilitował się w IBL na podstawie pracy „Tekstologia. Przekrój problematyki” i uzyskał stanowisko docenta. W 1968-71 pełnił funkcję zastępcy dyrektora do spraw ogólnych, a następnie do lipca 1973 dyrektora IBL. Od 1968 kierował Zakładem Historii Literatury Oświecenia (później Zakład Historii Literatury Staropolskiej i Oświecenia). W tymże roku ożenił się z Aliną z domu Bielawa, etnografką. W 1976-85 uczestniczył w pracach Komitetu Głównego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego przy IBL. W 1978-88 kierował Zakładem Tekstologii i Leksykografii Literackiej IBL, po czym przeszedł do Pracowni Literatury Oświecenia. W 1980 został redaktorem krytycznej edycji „Pism zebranych” S. Żeromskiego. Od 1990 jest ponownie członkiem Rady Naukowej IBL i Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN (w 1991-93 zastępca przewodniczącego, od 1993 przewodniczący). W 1992 otrzymał tytuł profesora. Mieszka w Warszawie. *Zmarł 2008*

1. Nad tekstami Krasickiego. Studia. Wr.: Ossol. 1966, 316 s. IBL PAN.

Zawartość: Zagadnienie autoryzacji druków; „Monachomachia”; „Pan Podstoli”; Wydanie zbiorowe; Problematyka tekstu podstawowego; Bibliografia druków: I. Druki ogłoszone za życia autora, II. Wydania zbiorowe.

2. Edytorstwo – tekstologia. Przekroje. Wr.: Ossol. 1969, 98 s. IBL PAN.

Zawartość: Od autora. – I. Terminologia; II. Edytorstwo – Tekstologia. (Pojęcie dyscypliny); III. Tekst kanoniczny.

3. Ignacy Krasicki. [Biografia]. Wwa: PIW 1979, 440 s.

Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1980.

Studia i rozprawy w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Papiery Franciszka Wężyka w rękopisach ossolińskich. *Ze Skarb. Kult.* 1953 nr 1 s. 51-77. – Nie autoryzowane wydania pism Krasickiego. *Pam. Lit.* 1959 z. 3/4 s. 215-259. – Metyka „Pana Podstolego” [I. Krasickiego]. W: *Miscellanea z doby Oświecenia*. Wr. 1960 s. 215-245. – Prolegomena filologiczne do „Monachomachii”. *Pam. Lit.* 1963 z. 2 s. 313-337. – Wybrane problemy tekstologiczne w pracach radzieckich. *Pam. Lit.* 1967 z. 3 s. 230-241. – Perspektywy rozwoju nauki o literaturze. *Pam. Lit.* 1968 z. 2 s. 95-108. – Stanisław Pigoń, wydawca naukowy i tekstolog. W: Stanisław Pigoń, człowiek i dzieło. Kr. 1972 s. 234-263. – O badaniu czytelnictwa w dobie stanisławowskiej. W: *Problemy kultury literackiej polskiego Oświecenia*. Wr. 1978 s. 33-48. – O badaniach twórczości i życia Ignacego Krasickiego (po 1945). *Pam. Lit.* 1980 z. 2 s. 3-24. – Les illustrations de Norblin pour „La Sourjade” de Krasicki. *Les Cahiers de Varsovie* 1982 z. 9 s. 175-188.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. I. Krasicki: Pisma wybrane. T. 1-4. Oprac.: ..., M. Klimowicz, R. Wołoszyński pod red. T. Mikulskiego. Wwa: PIW 1954, 304 + 314 + 432 + 430 s. IBL PAN.

2. I. Krasicki: Satyry i listy. Wybór. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1954, 140 s.

3. I. Krasicki: Korespondencja. Z papierów L. Bernackiego wyd. i oprac.: ..., M. Klimowicz, R. Wołoszyński. Red. T. Mikulski. T. 1-2. Wr.: Ossol. 1958, 443 + 796 s. PAN IBL.

W t. 1 także Z.G.: Kronika życia i twórczości I. Krasickiego, Bibliografia prac o I. Krasickim.

4. I. Krasicki: Satyry i listy. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1958, CXIV, 175 s. *BN I*, 169. Wyd. 2 zmien. Wstęp: T. Pokrzywniak. Oprac. tekstów i komentarze ... Tamże 1988.

5. *Miscellanea z doby Oświecenia*. [T. 1], 4-6.

Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1960, 1973, 1978, 1982, 589 + 564 + 447 + 445. PAN IBL. *Arch. Literackie*.

6. I. Krasicki: *Monachomachia i Antymonachomachia*. Wstęp i oprac. ... Wr.: Ossol. 1969, CII, 151 s. *BN I*, 197. Wyd. 2 zmien. tamże 1977.

7. S. Graciotti, J. Rudnicka: *Inwentarz Biblioteki Ignacego Krasickiego z 1810 r.* Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1973, 191 s.

8. *Problemy literatury polskiej okresu Oświecenia*. Praca zbiorowa pod red. ... [Ser. 1]-2. Wr.: Ossol. 1973, 1977, 326 + 346 s. PAN IBL.

9. I. Krasicki: *Bajki*. Oprac. [i wstęp] ... Kr.: Ossol. 1975, LXXXI, 146 s. *BN I*, 220.

10. I. Krasicki: *Monachomachia*. Bajki i przypowieści. Podobizny autografów i pierwodruków. Reprodukcyjne autografów oprac. ... Wr.: Ossol. 1976, 80 + 77 + 70 + 117 s.

+ vol. w obwolutie. Druk bibliofilski.

11. I. Krasicki: *Pisma poetyckie*. Oprac. ... T. 1-2. Wwa: PIW 1976, 687 + 643 s.

12. Stefan Żeromski. W pięćdziesiąt rocznicę śmierci. Studia i szkice pod red. [oraz ze wstępem] ... Wwa: Czyt. 1977, 433 s.

13. I. Krasicki: *Poezje wybrane*. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1979, 130 s.

14. I. Krasicki: *Utwory wybrane*. [T. 1-2]. Oprac. ... Wwa: PIW 1980, 443 + 379 s.

15. *Świat poprawiać – zuchwałę rzemiosło*. Antologia poezji polskiego Oświecenia. Oprac.: T. Kostkiewiczowa i ... Wwa: PIW 1981, 591, XXIV s.

16. S. Żeromski: *Pisma zebrane*. Pod red. [i ze wstępem] ... Ser. 1 [T.] 1-4. Ser. 2. T. 6-11, 14, 15. Wwa: Czyt. 1981-1993. IBL PAN.

Tu także w ser. 1 [t.] 3. *Duma o hetmanie i inne utwory epickie*. Oprac. ... 1987, 313 s.

17. P. Cazin: *Książę biskup warmiński Ignacy Krasicki 1735-1801*. Tłum. M. Mroziński. Post., oprac. i bibliografią dopełnił ... Olsztyn: Pojezierze 1983, 464 s. Wyd. 2 tamże 1986.

18. I. Krasicki: *Prawdziwa powieść o kamienicy narożnej w Kukurowcach*. Red.: ..., M. Bizan. Wwa: PIW 1983, 21, [2], [39] s.

Faksimile rękopisu i pierwodr. z 1794; druk bibliofilski.

19. *Abyśmy o Ojczyźnie naszej radzili*. Antologia publicystyki doby stanisławowskiej. Oprac. ... Wwa: PIW 1984, 434 + XXIV s.

20. I. Krasicki: *Monachomachia czyli Wojna mnichów*. Oprac. ... Wwa: Czyt. 1984, 94 s.

21. J. Kitowicz: *Opis obyczajów za panowania Augusta III*. Wstęp: M. Dernałowicz. Red. nauk., komentarz i wybór ilustr. ... Oprac. tekstu: A. Skarżyńska. Wwa: PIW 1985, 436 s.

22. I. Krasicki: Poematy heroikomiczne. Wstęp: W. Pusz. Komentarz i wybór ilustr. ... Wwa: PIW 1985, 180 s.

23. F. Karpiński: Historia mego wieku i ludzi, z którymi żyłem. Oprac. R. Sobol. [Wyd. przygot. E. Aleksandrowska i ...]. Wwa: PIW 1987, 294 s.

24. S. Grzeszczuk, D. Hombek: Książka polska w ogłoszeniach prasowych XVIII wieku. Cz. 1. Źródła. Zeszyt próbny. „Gazeta Warszawska” 1782. Pod. red. ... Wr.: [Biuro Koordynacyjnej Centr. Program Badań Podstawowych 08.05 [...] 1989, 71 s.

25. I. Krasicki: Dzieła wybrane. Oprac. ... T. 1-2. Wwa: PIW 1989, 837 + 815 s.

26. I. Krasicki: Poezje. Wybrał i wstępem poprzedził ... Wwa: Czyt. 1989, 432 s.

27. Pisarzy polskiego Oświecenia. Pod red.: T. Kostkiewiczowej i ... T. 1. Wwa: PWN 1992, 834 s.

28. Świadomość literacka w Polsce. Antologia. [T. 1] Oświeceni o literaturze. [Cz. 1]. Wypowiedzi pisarzy polskich. 1740-1800. Oprac.: T. Kostkiewiczowa, ... Wwa: PWN 1993, 555 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1993.

R. Sobol. *Pam. Lit.* 1960 z. 4 [rec. wyd.: I. Krasicki: Korespondencja]. — [Nad tekstami Krasickiego:] Z. Libera: *Nowe Książ.* 1967 nr 10, A. K. Guzek. *Prz. Hum.* 1969 nr 9. — Z. Libera. *Nowe Książ.* 1977 nr 4 [rec. wyd.: I. Krasicki: Pisma poetyckie]. — [Ignacy Krasicki:] S. Achremczyk. *Kom. Mazur.-Warm.* 1980 nr 2; B. Kryda: Krasicki, czyli pochwała moderacji. *Kultura* 1980 nr 26; Z. Libera. *Pam. Lit.* 1980 z. 2; S.J. Buksiński. *Rocz. Przemys.* 1983. — J. Snopek. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1984 [rec. wyd.: Świat poprawiać — zachować rzemiosło]. — J. Snopek. *Twórczość* 1985 nr 11 [rec. wyd.: Abyśmy o Ojczyźnie naszej radzili].

A.Sz.

GOLĄBEK Józef
1889-1939

Krypt.: j.g.; J.G.
Historyk literatury, polonista i slawista.

Urodzony 7 czerwca 1889 w Borku Fałęckim pod Krakowem; syn Józefa Gołąbka i Katarzyny z Ochrońskich. Uczył się w Gimnazjum św. Anny w Krakowie, a następnie w gimnazjum w Podgórzu. Po uzyskaniu matury studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Później podjął równoległe studia slawistyczne. W 1914 na podstawie pracy „Wpływ Moliera na komedie konwiktowe ks. Franciszka Bohomolca” uzyskał stopień doktora filozofii na UJ. Studia slawistyczne kontynuował na uniwersytetach w Berlinie i Pradze. W następnych latach pracował jako polonista w szkołach średnich we Włocławku i w Warszawie (1919-26). Był współautorem podręczników szkolnych dla szkół powszechnych i gimnazjów. Równocześnie prowadził badania naukowe z dziedziny

literatur słowiańskich, literatury polskiej oraz komparatystyki, a także metodyki nauczania języka polskiego. Debiutował w 1920 recenzją książki Mikołaja Rudnickiego pt. „Wykształcenie językowe w życiu i w szkole”, zamieszczoną w *Przeglądzie Pedagogicznym* (s. 232-234). Kolejne artykuły, recenzje literackie i teatralne oraz tłumaczenia z języków słowiańskich ogłaszał m.in. w *Rzeczypospolitej* (1921-24), *Przeglądzie Humanistycznym* (1922-24), *Słowie Polskim* (1922-23), *Gazecie Warszawskiej* (1923-24; także pod krypt. J.G.), *Życiu Teatru* (1923-26), *Ruchu Literackim* (1926-28), *Ruchu Słowiańskim* (1929-31), *Slavii* (Praga, 1929-31), *Poloniście* (1930-36), *Roczniku Literackim* (1932-35; omówienia działu literatur słowiańskich), *Nowej Książce* (1934-39; głównie recenzje książek slawistycznych), *Pionie* (1936-37), *Slavische Rundschau* (Berlin, 1937-38). W 1933 habilitował się na Uniwersytecie Warszawskim w zakresie historii literatur słowiańskich i objął wykłady jako docent. Zajmował się także historią, etnografią, krajoznawstwem i kulturą narodów słowiańskich, recepcją literatury polskiej wśród Słowian, opisywał teorię, metodykę i organizację polskich badań słowianoznawczych. Odbывał liczne podróże naukowe po krajach słowiańskich (m.in. do Czechosłowacji, Jugosławii, Bułgarii), prowadził wykłady m.in. w uczelniach Pragi, Zagrzebia i Sofii. Wygłaszał prelekcje na temat słowianoznawstwa w Polskim Radiu. Należał do profesorskiego Klubu Dyskusyjnego w Warszawie, a później działał w wyłonionym z tego klubu Związku Słowiańskim; drukował swoje prace w wydawanej przez Związek serii *Biblioteka Słowiańska*. Za zasługi w dziedzinie słowianoznawstwa został odznaczony orderami jugosłowiańskimi i bułgarskimi. Latem 1939 oddał do druku prace naukowe pt. „Rym i rytm” oraz „Bajki Kryłowa” (nie wydane). Po wybuchu II wojny światowej, w czasie oblężenia Warszawy przez Niemców, został ciężko ranny podczas ataku lotniczego. Zmarł 25 września 1939.

TWÓRCZOŚĆ

1. Komedie konwiktowe ks. Franciszka Bohomolca w zależności od Moliera. Kr.: PAU 1922, 64 s. *Rozpr. Wyd. Filol. PAU 1922 Wyd. Filol.* t. 60 nr 6.

2. „Księgi narodu polskiego” A. Mickiewicza i „Knyhy bytija ukraińskoho narodu” M. Kostomarowa. Praha: I. Sjezd Slovanských Filologů v Praze 1929, 1 s.

3. Czesi i Słowacy wobec powstania listopadowego. [Studium historycznoliterackie]. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1930, 106 s.

Zawartość: Odrodzenie narodowe; Rząd austriacki w stosunku do powstania; Prasa czeńska o powstaniu; Czeszy działacze narodowi wobec powstania; Korespondencja; Udział w powsta-

niu; Na emigracji; Wrażenia polskich emigrantów; Wpływ powstania na poezję.

4. Ivo Vojnović. Dramaturg jugosłowiański. [Monografia]. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1932, VII, 488 s.

5. Wincenty Dunin-Marcinkiewicz. Poeta polsko-białoruski. [Monografia]. Wil.: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1932, 141 s.

6. Bractwo św. Cyryla i Metodego w Kijowie. [Studium historycznoliterackie]. *Nasza Przyszłość* 1933-1935 t. 34-37, 39, 41, 43-44. Wyd. osob. Wwa: *Nasza Przyszłość* 1935, 390 s.

Zawartość: Przedmowa. — Ukraina w I połowie XIX wieku; Związki i towarzystwa w państwie rosyjskim; Powstanie „Bractwa św. Cyryla i Metodego” i jego członkowie; Dzieje Bractwa; Knyhy bytija ukraińskiego narodu; Sledztwo i kara; Koleje życia skazańców; Cyrylowcy i Polacy. — Zakończenie.

7. Łużyce. Kraj i ludzie. [Szkic]. Wwa: Związek Słowiański 1936, 32 s.

8. Dusza narodu bułgarskiego. [Szkic]. Wwa: Związek Słowiański 1937, 47 s.

9. Car Maksymilian. (Widowisko ludowe na Rusi). [Studium]. Kr.: PAU 1938, 96 s.

Zawartość: Teatr ludowy na Rusi; Układ „Cara Maksymiliana”; Analiza dramatu; Artyzm „Cara Maksymiliana”; Pochodzenie „Cara Maksymiliana”; Przedstawienie sztuki.

10. Literatura serbsko-łużycka. [Studium]. Kat.: Inst. Śląski 1938, 269 s.

Zawartość: Przedmowa. — Słowianie nadodrzańscy i nadłabscy; Pierwotne dzieje Łuży; Początki piśmiennictwa; Literatura w XVII stuleciu; Towarzystwa młodzieży i ich znaczenie; W wieku Oświecenia i początkach romantyzmu; Odrodzenie narodowe; Poezja ludowa; Czasy Handrija Zejlerja; Pisarze połowy XIX wieku; Na wyżynach literackich; Literatura po wojnie; Literatura dolno-łużycka w XIX i XX w. — Zakończenie.

11. Sztuka rymowania. [Rozprawa]. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1939, 115 s.

Zawartość: Przedmowa. — Pochodzenie i historia rymu; Wiązanie wierszy, aliteracja i asonans; Rym i jego zastosowanie; Rodzaje rymów; Znaczeniowa rola rymów.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i wydawnictwach zbiorowych, m.in.: Uwagi nad poematem Gustawa Zielińskiego „Kirgiz”. *Prz. Hum.* 1922 t. 1 s. 248-284. — Stosunki dyplomatyczne między Polską i Bułgarią w XVII w. *Prz. Hum.* 1923 t. 2 s. 276-290. — „Jeszcze Polska” nie zginęła wśród Słowian. (Dzieje polskiego hymnu narodowego w Słowiańszczyźnie). *Prz. Hum.* 1924 z. 1/3 s. 137-172. — Dziady białoruskie. *Lud* 1925 ser. 2 t. 4 s. 1-40. — Początki dramatu białoruskiego. *Życie Teatru* 1925 nr 26-40. — Teatr ludowy u Słowian. W: Zagadnienie słowiańskiej kultury ludowej. Wwa 1926 s. 55-70. — Bibliografia słowiańskich przekładów „Pana Tadeusza”. [Cz. 1]; „Pan Tadeusz” w przekładach słowiańskich. [Cz. 2]. *Slavia*, Praga 1929 nr 8 s. 428-438, 1931 nr 10 s. 194-208. — Adama Mickiewiczowa „Oda do młodości” w sło-

wenskiej literaturze. *Slovenské Pohl'ady*, Turczański św. Marcin 1933 nr 3/4; odb. Turczański św. Marcin 1933, 14 s. — Literatura bułgarska. W: Wielka literatura powszechna. T. 4. Wwa [1933] s. 663-678. — Studia słowiańszczyńskie w Polsce. *Nauka Pol.* 1937 t. 23 s. 152-170. — Rozważania o metodzie. *Marcholt* 1937/38 nr 2 s. 233-47, nr 3 s. 359-75; odb. pt. *Literatury słowiańskie*. (Rozważania o metodzie). Wwa 1938, 33 s. [o metodologii badań literatur słowiańskich]. — Dzieje narodu łużyckiego. *Zar. Śl.* 1938 z. 5 s. 265-272, 1939 z. 1 s. 1-9. — Ivo Vojnović i Poljaci. *Franjevačkog Vijesnik*, Belgrad 1939 nr 4/5, 6/7, 8/9.

Podręczniki szkolne

1. Czytanki polskie. [Współaut.:] S. Tync. Lw.: Książ.-Atlas.

Czytanki polskie na klasę I gimnazjum. 1927, 198 s. Wyd. nast.: wyd. 2 1928; wyd. 3 1930, wyd. 2 [!] 1931.

Czytanki polskie dla IV oddziału szkoły powszechnej. Wyd. 2 [!] 1928, 184 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [!] 1931, 1931 [właśc. 1932], 1931 [właśc. 1933].

Czytanki polskie na klasę II gimnazjum. 1928, VII, 227 s. Wyd. nast.: wyd. 2 1929, wyd. 2 [!] 1931.

Czytanki polskie dla V oddziału szkoły powszechnej 1929, 223 s. Wyd. nast.: 1929 [właśc. 1932], 1931.

Czytanki polskie na klasę III gimnazjum. 1929, 264 s. Wyd. nast. 1931.

Czytanki polskie dla II oddziału szkoły powszechnej 1931, 143 s.

Czytanki polskie dla III oddziału szkoły powszechnej 1932 [właśc. 1933], 168 s.

2. Przewodnik metodyczny do czytanek polskich ... [Współaut.:] S. Tync. Lw.: Książ.-Atlas.

Przewodnik metodyczny do czytanek polskich na klasę I gimnazjum. 1927, 93 s.

Przewodnik metodyczny do czytanek polskich dla IV oddziału szkoły powszechnej. 1928, 107 s.

Przewodnik metodyczny do czytanek polskich na klasę II gimnazjum. 1928, 73 s.

Przewodnik metodyczny do czytanek polskich dla V oddziału szkoły powszechnej. 1929, 68 s.

Przewodnik metodyczny do czytanek polskich dla II oddziału szkoły powszechnej. 1931, 120 s.

Przewodnik metodyczny do czytanek polskich dla III oddziału szkoły powszechnej. 1932, 103 s.

3. Beskid Zachodni i Podhale. (Górale polscy). I zeszyt regionalny czytanek polskich. [Współaut.:] S. Tync. Wwa: Książ.-Atlas 1928, 115 s.

4. Śląsk. II zeszyt regionalny czytanek polskich. [Współaut.:] S. Tync. Lw.: Książ.-Atlas 1929, IV, 129 s.

5. Wskazówki do II zeszytu regionalnego czytanek polskich. Śląsk. [Współaut.:] S. Tync. Lw.: Książ.-Atlas 1929, 7 s.

6. Piękna nasza Polska cała. Czytanka polskie dla V klasy szkół powszechnych. [Współaut.:] S. Tync. Lw.: Książ.-Atlas 1933, 192 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1935, 1937, 1937 [właśc. 1938].

Od wyd. 2 współaut.: Z. Nowakowski.

7. Miasto i wieś. Czytanka polska dla III klasy szkół powszechnych miejskich. [Współaut.:] M. Dynowska, S. Tync. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1934, 167 s. Wyd. nast. tamże 1938.

8. Nasza wieś. Czytanka polska na klasę II szkół powszechnych wiejskich. [Współaut.:] J. Duszyńska, S. Tync. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1934, 184 s. Wyd. 2 tamże 1937 [właśc. 1938].

9. Przewodnik metodyczny do podręcznika „Miasto i wieś” dla III klasy szkół powszechnych miejskich”. [Współaut.:] M. Dynowska, S. Tync. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1934, 64 s.

10. Przewodnik metodyczny do podręcznika „Nasza wieś”. [Współaut.:] J. Duszyńska, S. Tync. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1934, 96 s. Wyd. 2 tamże 1937.

11. Przewodnik metodyczny do podręcznika „Wieś i miasto” dla III klasy szkół powszechnych wiejskich. [Współaut.:] J. Duszyńska, S. Tync. Lw.: Książ.-Atlas 1934, 78 s.

12. Wieś i miasto. Czytanka polska dla III klasy szkół powszechnych wiejskich. [Współaut.:] J. Duszyńska, S. Tync. Lw.: Książ.-Atlas 1934, 160 s. Wyd. nast. tamże 1934 [właśc. 1935].

13. Nasze miasto. Czytanka polska dla II klasy szkół powszechnych miejskich. [Współaut.:] J. Duszyńska, S. Tync. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1935, 174 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1937; Hannover 1945; Hildesheim 1945.

14. Przewodnik metodyczny do podręcznika „Nasze miasto” dla II klasy szkół powszechnych miejskich”. [Współaut.:] J. Duszyńska, S. Tync. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1935, 84 s. Wyd. 2 tamże 1937.

15. Przewodnik metodyczny do podręcznika „Piękna nasza Polska cała” dla klasy V szkół powszechnych. [Współaut.:] Z. Nowakowski, S. Tync. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1935, 63 s. Wyd. 2 tamże 1937.

16. Przewodnik metodyczny do podręcznika „U progu Polski” dla IV klasy szkół powszechnych”. [Współaut.:] J. Duszyńska, S. Tync. Lw.: Książ.-Atlas 1935, 72 s.

17. U progu Polski. Czytanka polska dla IV klasy szkół powszechnych. [Współaut.:] J. Duszyńska, S. Tync. Lw.: Książ.-Atlas 1935, 192 s. Wyd. nast.: tamże 1938; Jerozolima: Komisja Regulaminowa Wydawn. Dowództwa Armii Pol. na Wschodzie 1943; Bari: Sekcja Wydawn. 2 Korpusu 1945; Jerozolima: Interim Treasury Committee For Polish Question - Educational Branch 1946.

18. Czytanka polskie dla IV klasy szkół powszechnych I stopnia. [Współaut.:] S. Tync. Kurs A-C. Lw.: Książ.-Atlas 1936-1938, 192 + 192 + 223 s.

19. Przewodnik metodyczny do czytanek polskich dla IV klasy szkół powszechnych I stopnia. [Współaut.:] S. Tync. Lw.: Książ.-Atlas 1936-1938, 40 + 35 + 38 s.

20. Czytanka polskie dla III klasy szkół powszechnych I stopnia. [Współaut.:] J. Duszyńska, S. Tync. Kurs A-B. Lw.: Książ.-Atlas 1936-1937, 159 + 159 s. Wyd. 2 Kursu A tamże 1937.

21. Przewodnik metodyczny do czytanek polskich dla III klasy szkół powszechnych I stopnia. [Współaut.:] J. Duszyńska, S. Tync. Kurs A-B. Lw.: Książ.-Atlas 1936-1937, 31 + 38 s.

22. Elementarz dla I klasy szkół powszechnych wiejskich. [Współaut.:] J. Duszyńska, S. Tync. Lw.: Książ.-Atlas 1937, 138 s.

23. Przewodnik metodyczny do podręcznika Elementarz dla I klasy szkół powszechnych wiejskich. [Współaut.:] J. Duszyńska, S. Tync. Oprac. R. Narloch. Lw.: Książ.-Atlas 1937, 56 s.

24. Elementarz dla I klasy szkół powszechnych miejskich. [Współaut.:] J. Duszyńska, S. Tync. Lw.: Książ.-Atlas 1938, 144 s.

25. Po szerokim świecie. Czytanka polskie dla VI klasy szkół powszechnych III stopnia. [Współaut.:] Z. Nowakowski, S. Tync. Lw.: Książ.-Atlas 1938, 287 s.

26. Przewodnik metodyczny do podręcznika Elementarz dla I klasy szkół powszechnych miejskich. [Współaut.:] J. Duszyńska, S. Tync. Oprac. R. Narloch. Lw.: Książ.-Atlas 1938, 64 s.

27. Przewodnik metodyczny do podręcznika „Po szerokim świecie”. Dla VI klasy szkół powszechnych. [Współaut.:] Z. Nowakowski, S. Tync. Lw.: Książ.-Atlas 1938, 63 s.

Przekład

1. J.C. Hronský: Gajdosz i jego koń. Wwa: Związek Słowiański 1937, 54 s.

Prace redakcyjne

1. J. Skala, M. Nowak: Nowele łużyckie. Przekłady z oryginału łużyckiego. [Oprac. ...]. Wwa: Związek Słowiański 1936, 31 s.

2. B. Penew: Literatura bułgarska do roku 1878. Oprac. i przygot. do druku ... Przedm.: S. Szober. Wwa: Nasza Księg. 1938, 183 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (S. Wierczyński). — LP (red.)

H. Gaertner: Z teorii i praktyki językowo-stylistycznej. *Jęz. Pol.* 1926 nr 5 [rec.: Uwagi nad poematem G. Zielińskiego „Kirgiz”]. — S. Pióń: Wśród nowych wydawnictw. *Dz. Wil.* 1926 nr 42 [rec.: Dziady białoruskiej]. — [K. Czachowski] K.C.: Książka naprawdę pozytywna. *Gaz. Lit.* 1927 nr 16 [rec.: Czytanka polskie na klasę I gimnazjum]. — M. Majewiczowa. *Ruch Pedag.* 1930 nr 5 [rec.: Czytanka polskie dla V oddziału szkoły powszechnej]; *Czytanka polskie na klasę III gimnazjalną.* — J. Saloni. *Polonista* 1931 z. 1/2 [rec.: Czytanka polskie dla II oddziału szkoły powszechnej]. — [Iwo Vojnowić, dramaturg jugosłowiański]. K. Czachowski: Polska monografia o Vojnowiću. *Wiad. Lit.* 1933 nr 36; F. Iliašić: Krytyka a referaty. *Slavia*, Praga 1933 s. 555-567. — S. Wiacek. *Polonista* 1934 z. 1/2 [rec.: Piękna nasza Polska catal. — J. Pogonowski: Z nowych wydawnictw. *Biul. Pol.-Ukraiński* 1935 nr 38 [rec.: Bractwo św. Cyryla i Metodego w Kijowie]. — J. Brym: Książka o literaturze serbsko-łużyckiej. *Kuźnica* 1938 nr 7 [rec.: Literatura serbsko-łużycka]. — F. Szymiczek. *Zar. Śl.* 1938 nr 1 [rec.: Literatura serbsko-łużycka]. — S. Wierczyński: J.G. *Pam. Lit.* 1946 z. 1/2. — B. Jankowska: Prace sorabistyczne J.G. W: Polsko-łużyckie stosunki literackie. Wr. 1970.

B.T.

GOLBA Kazimierz

1904-1952

Pseud.: Hum-bug; Jerzy Róg; K.G.
Powieściopisarz, dramaturg.

Urodzony 28 stycznia 1904 w Rzeszowie; syn Józefa Golby, radcy prawnego w Urzędzie Skarbowym w Krakowie, i Jadwigi ze Zbawskich. Uczęszczał do Gimnazjum św. Jacka w Krakowie. Po zdaniu matury w 1922 studiował polonistykę i historię na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). W 1923 roku debiutował wierszem „Marszałkowi Fochowi”, opublikowanym w *Głosie Narodu* (nr 85); z piśmie tym współpracował następnie do 1932. Powieści, opowiadania, korespondencje z kraju i zagranicy, felietony publikował też w *Gońcu Krakowskim* (1924-26), *Gońcu Akademickim* (1925; tu notatki i felietony tygodniowe podp. Hum-bug), *Kurjerze Literacko-Naukowym* (1925-31), *Trybunie Narodu* (1926). Po ukończeniu studiów pracował od 1926 jako nauczyciel gimnazjalny w Szopienicach pod Katowicami. W 1927 otrzymał doktorat w zakresie historii na UJ na podstawie rozprawy pt. „Aleksander I wobec sprawy polskiej na Kongresie Wiedeńskim 1914-1915”. W 1928 ożenił się z Heleną Stachurską. W 1930 odbył podróż do Wiednia, Wenecji i Florencji, gdzie prowadził studia z zakresu kultury romańskiej, w następnym roku do Francji i Szwajcarii. W 1932 został członkiem ZZLP. W 1934 uczył w gimnazjum państwowym w Katowicach. Od 1937 przebywał, ze względu na stan zdrowia, na emeryturze i zajmował się ba-

daniem kultury i życia Śląska. Kilkakrotnie wyjeżdżał do Czechosłowacji. Publikował w *Zaraniu Śląskim* (1937), *Polonii* (1938-39). Po wybuchu II wojny światowej został 9 września 1939 aresztowany przez gestapo (bezosobną przyczyną aresztowania był wiersz na śmierć Wojciecha Korfańskiego pt. „Wodzu”, *Polonia* 1939). Przewieziony do więzienia na Montelupich w Krakowie został bestialsko zmasakrowany; zwolniony 14 października, do końca życia pozostał inwalidą. Ukrywał się w Sosnowcu, ucząc na tajnych kompletach gimnazjalnych. Kontynuował też twórczość literacką, pisząc powieści. Po wyzwoleniu powrócił do Katowic. Publikował (też pod pseud. Jerzy Róg) w wielu czasopismach, m.in. w *Dzienniku Zachodnim* (1945-48), *Odrze* (1945-49), *Gościu Niedzielnym* (1946-52), *Ogniwach* (1946-48), *Niedzieli* (1949-51), *Tygodniku Katolickim* (1949-52). W 1946-47 był kierownikiem literackim Teatru im. J. Słowackiego w Opolu, a następnie Teatru Miejskiego w Sosnowcu. Zmarł 27 kwietnia 1952 w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szlakami honoru. Opowieść historyczna. *Gon. Krak.* 1925 nr 35-78.
2. Salwa nad brukiem. [Wiersze]. Przedm.: K.H. Rostworowski. Kr.: [Druk.] Kresowa 1930, VI, 63 s.
3. W cieniu wielkiej legendy. Powieść. *Głos Nar.* 1932 nr 123-327. Wyd. osob. Kr.: [Druk.] *Głos Nar.* 1932, 452 s.
4. Dusze w maskach. Powieść. Powst. 1934. Wyd. Kr.: Wydawn. Renaissance [1939], 209 s.
5. My — Pierwsza Kadrowa. Raport historyczny w 5 obrazach z epilogiem. Praprem. Kat., T. Pol. 1935.
6. Rekruci. Reportaż sceniczny. Praprem. Kat., T. Pol. 1935; wyst. nast. Wwa, T. Comedia 1935. W wyniku interwencji władz w Katowicach sztuka została zdjęta z afisza po trzech przedstawieniach.
7. Lompa. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1937-1939. Praprem. Kat., T. im. S. Wyspiańskiego 1945. Wyd. Kat.: Wydawn. Inst. Śląskiego 1947, 106 s.
Fragm. pt. Śląski Rejtan. *Zar. Śl.* 1937 nr 2 s. 71-74.
8. Pręt w rojowisku. Komedja w 4 aktach. Powst. przed 1937.
Masz. w T. Zagłębia w Sosnowcu.
Inf. A. Wolny: Twórczość literacka K. Golby. Praca doktorska. Powst. 1973. Masz. w WSP w Opolu.
9. Jędrza i krupier. Komedja w 4 aktach. Powst. przed 1937.
Masz. w T. Zagłębia w Sosnowcu. [Inf. A. Wolny, por. poz. 8].

10. Alkazar. [Utwór dramatyczny w 7 obrazach]. Powst. 1937.

Wyróżnienie w konkursie T. im. S. Wyspiańskiego w Katowicach w 1937. [Inf. A. Wolny, por. poz. 8].

11. Legenda o św. Jacku. Dramat. Powst. 1937. Druk fragm. *Odra* 1946 nr 28.

Masz. w T. Ziemi Opol. w Opolu. [Inf. A. Wolny, por. poz. 8].

12. Młodzieżowcy. Powieść współczesna. *Polonia* 1938 nr 4814-4906. Wyd. osob. Pozn.: Z. Gustowski i M. Wojciechowski 1938, 368 s.

13. Sztorm. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1939.

Masz. w T. im. S. Wyspiańskiego w Katowicach. [Inf. A. Wolny, por. poz. 8].

14. Kłątwa ludom. Powieść. Powst. 1939-1943. Druk fragm. *Dz. Zach.* 1945 nr 94, 101, 156, 226, 315.

ciąg dalszy zob. poz. 15.

15. Dziennik Joli. Powieść. Powst. 1939-1945. Druk fragm. *Dz. Zach.* 1945 nr 30, 48, 191, 247.

Początek zob. poz. 14.

16. Pionierka z Gór Olbrzymich. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1945.

Masz. w T. Zagłębia w Sosnowcu. [Inf. A. Wolny, por. poz. 8].

17. Zdrajca. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1945.

Masz. w Bibl. PWST w Wwie. [Inf. A. Wolny, por. poz. 8].

18. Nad Odrą ustaje zorza. Widowisko historyczne w 3 aktach. Powst. przed 1946.

Masz. w T. Ziemi Opol. [Inf. A. Wolny, por. poz. 8].
I nagroda w konkursie literackim na 25-lecie III Powstania Śląskiego ogłoszonym przez Związek Weteranów Powstań Śląskich w 1946.

19. Diabeł czy nie diabeł. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Sosnowiec, T. Miej. 1947.

Masz. w T. Zagłębia w Sosnowcu. [Inf. A. Wolny, por. poz. 8].

20. Dziki książę. Komedya historyczna w 3 aktach. Praprem. Bielsko-Biała, T. Pol. 1947. Druk fragm. *Ogniwa* 1948 nr 40.

Masz. w T. Ziemi Opol. [Inf. A. Wolny, por. poz. 8].

21. Wieża spadochronowa. Opowiadanie z 1939 r. Pozn.: Wydawn. Zach. 1947, 170 s. Wyd. nast.: wyd. z podtyt.: Harcerze śląscy we wrześniu 1939. Wstęp: A. Targ. Kat.: Śląsk 1957, 185 s.; także: wyd. 3 ze wstępem J. Pierzchały 1959, wyd. 4 1973, wyd. 5 1983, wyd. 6 z post. K. Heskowej-Kwaśniewicz [1987].

22. Namiestnik króla Olbrachta. Dramat. Druk fragm.: pt. Ostatnie chwile księcia Mikołaja. *Odra* 1948 nr 40; pt. Nysa mści się. *Świat i Życie* 1948 nr 23. Druk całości pt. Nyski sąd. W. Dramaty nyskie. Nysa 1970 s. 7-105. Masz. powiel.

Sztuka nagrodzona w Konkursie Ziemi Nyskiej.

23. Obrazki śląskie. Opowiadania. [Wstęp:] T. Kraszewski. Wwa; Pax 1954, 182 s.

Zawartość: Jackowa legenda; Trzebnicka pani; Sobótka w Barwałdzie; Sąd w Nysie; Bunt rektorów; Bytomska uwertura; Noc buntu w Rożnowie; Z Lubczy do Woźnik (o J. Lompiel); Spotkanie z „Kocynrem”; Światło w mrokach; Gryps; Zawieszenie broni; O swoich i „nie swoich”; Nawrócony; Zemsta zalotników; Poświęcony płomień; Wilkołak; Młodzi odkrywcy; Dwaj bracia Stopkowie; Szept Skarbnika; Barburka Antlika Kahuży; Instynkt matki.

Nadto wg inf. autora i A. Wolnego utwory nie zachowane: Polonium. Sztuka w 4 aktach o M. Curie-Skłodowskiej. Powst. 1938. — Z dwóch stron barykady. Powieść. Powst. ok. 1938. — W sztabie pana Romana. Powieść historyczna o konferencji wersalskiej. Powst. ok. 1943. [też pt.: Bitwa o pokój].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1950. — SWPP I. — PP (J. Luczyńska). — PSB (J. Zaremba). — LP (M. Fazan). — ŚSB (M. Fazan).

Z. Hierowski: 25 lat literatury na Śląsku (1920-1945). *Kat.* 1947. — Z. Hierowski: Twórczość K.G. *Głos Rob.* 1946 nr 159. — A. Wolny: Biografia literacka K.G. *Kwart. Opol.* 1967 nr 4. — A. Wolny: Twórczość literacka Kazimierza Gołby. Zarys monograficzny. Praca doktorska WSP Opole. Powst. 1973. *Streszcz.: Biul. Polonist.* 1973 nr 47. — M. Fazan, K.M.G. *Rocz. Katow.* t. 8 1980.

J.Z.

GOŁĘBIEWSKI Eugeniusz
1908-1986

Krypt.: E.G.

Prozaik, poeta, dramatopisarz.

Urodzony 21 października 1908 w Zagórz pod Sanokiem w rodzinie inteligenckiej; syn Józefa Gołębiewskiego i Teresy z domu Riegler. Do szkoły średniej uczęszczał we Lwowie; w 1928 zdał maturę w Państwowym Gimnazjum im. T. Kościuszki. W tymże roku debiutował nowelą pt. „Opłatek”, opublikowaną w *Ilustrowanym Kurierze Codziennym* (nr 42). Następnie studiował filologię polską na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Po uzyskaniu magisterium w 1934 uczył w Liceum im. J. Zamoyskiego w Lublinie. Równocześnie kontynuował twórczość literacką i naukową, przygotowując od 1938 pracę doktorską pod kierunkiem prof. Juliusza Kleinera. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej jako żołnierz 44. Pułku Piechoty. W listopadzie 1939 został przez Niemców aresztowany wraz z grupą nauczycieli Prywatnego Gimnazjum Mechanicznego im. S. Syroczyńskiego w Lublinie i był więziony w zamku (do marca 1940) jako zakładnik. Po zwolnieniu podjął pracę w Izbie Przemysłowo-Handlowej i w Szkole Budownictwa. Poszukiwany przez gestapo, ukrywał się od września 1942 do lipca 1944 we wsiach Wojciechów i Niemce pod Lublinem. W tym czasie uczestniczył w tajnym nauczaniu. Po wyzwoleniu kontynuował pra-

cę pedagogiczną, literacką i naukową. W 1944-45 był dyrektorem gimnazjum w Janowie Lubelskim, a następnie nauczycielem języka polskiego w szkołach średnich (m.in. w Liceum im. J. Zamoyskiego) w Lublinie, gdzie również kierował w 1951 Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym dla Polonistów. W 1946 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Od 1947 do końca 1952 był też kierownikiem literackim Teatru Muzycznego w Lublinie. Opracował kilka adaptacji operetek i oper komicznych. Kontynuując pracę naukową uzyskał w 1949 stopień doktora nauk humanistycznych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim na podstawie pracy „Sebastian Fabian Klonowicz jako poeta rzeczywistości” (promotor prof. J. Kleiner). W następnych latach ogłaszał powieści, wiersze, fragmenty utworów dramatycznych, artykuły, recenzje i przekłady, m.in. na łamach *Kamena* (od 1952). W 1956-57 był prezesem Oddziału Lubelskiego ZLP. Otrzymał dwukrotnie (1956, 1973) nagrodę WRN za całokształt twórczości. W 1973-74 odbył podróż do Francji, Włoch i Anglii. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1956) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969), którego przyjęcia odmówił ze względów politycznych. Zmarł 12 stycznia 1986 w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Izio. Powieść. *II. Kur. Codz.* 1937 nr 114-212.

Nagroda w konkursie *II. Kur. Codz.* w 1937.

2. Magda. (Sztuka sceniczna). *Światło* 1946 nr 12 s. 1-5. Praprem. Lubl., T. Muz. 1947.

Sztuka odznaczona w konkursie dwutygodnika *Światło* w 1946.

3. W on czas... Wiersze wojenne z lat 1939-1945. Lubl.: Inst. Pracy Nauczycielskiej 1946, 32 s.

4. Złote Gdańska klucze. Poemat sceniczny. Powst. przed 1947.

Nagroda WRN w Gdańsku w 1947.

5. Bajki. Tomik 1. Lubl.: ZZLP 1948, 16 s.

6. Sebastian Fabian Klonowicz – poeta rzeczywistości. Monografia. (Praca doktorska). Powst. 1948. Streszcz. pt. Sebastian Fabian Klonowicz – lubelski poeta postępu XVI w. *Sztand. Ludu* 1951 nr 130.

7. Giordano Bruno. (Dramat w 5 aktach). Powst. przed 1953. [Inf. autora]. Druk fragm.: *II Akt. Kamena* 1953 nr 4 s. 12-17.

8. Dożywocie pana Wojszy. Powieść historyczna. Wwa: Czyt. 1955, 335 s.

9. Pedagog. Sztuka współczesna w 5 aktach i 6 odsłonach. Powst. przed 1956. [Inf. autora]. Druk fragm. *Kamena* 1956 nr 1 s. 25-35.

10. Mistrz Twardowski. Libretto widowiska muzycznego. [Współaut.] P. Bem. Praprem. Lubl., *Operetka* 1956. Druk fragm. *Kamena* 1958 nr 3/4 s. 9.

11. Przygody królewskiego piechura. Opowieść historyczna. Wwa: Czyt. 1956, 213 s.

12. Flisacy. [Powieść]. Powst. przed 1957. Druk fragm.: *Kamena* 1957 nr 1/2 s. 3, nr 12 s. 4; *Kal. Lubel.* 1958 s. 214-216.

13. Zygmunt August. Żywoć ostatniego z Jagielonów. Wwa: Czyt. 1962, 428 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. 1968, wyd. 3 1977.

14. Kapitan Cook. Opowieść biograficzna. Wwa: Czyt. 1964, 294 s.

15. Przygoda dra Hiacynta. [Powieść]. Wwa: *Iskry* 1979, 125 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1955, 1956, 1962, 1976. — SWPP 2 (B. Winklowa). — PP (B. Winklowa). — W. Michalski: G.E. W: *Słownik biograficzny miasta Lublina*. T. 1. Lubl. 1993.

J. Sereżyńska: 40 lat twórczej pracy E.G. *Sztand. Ludu* 1968 nr 250. — Z. Strzałkowski: E.G. *Głos Naucz.* 1968 nr 47. — J. Smolarz: Kształty historii. W: *Lubartów i Ziemia Lubartowska*. Lubl. 1980. — Z. Mikulski: Był z nami Wojsza... *Kamena* 1986 nr 3. — I. Paprocka: E.G. widzenie historii. W: *Polska powieść historyczna XX wieku*. Lubl. 1990. — H. Makarski: E.G. — pisarz świadomości historycznej. W: *Nie tylko pamięć*. Cz. 2. Lubl. 1991.

J.P.

GOŁĘBIEWSKI Stefan 1900-1991

Imiona metrykalne: Stefan Władysław.
Pseud.: Jan Smutek
Poeta, prozaik, tłumacz

Urodzony 25 listopada 1900 w Bieżuniu pod Ciechanowem, w rodzinie chłopskiej; syn Franciszka Gołębiowskiego i Franciszki z Budzichów. Do szkół uczęszczał w Płocku, początkowo do rządowego gimnazjum rosyjskiego (1913-14), a następnie do Gimnazjum Polskiego Męskiego (od 1918 Gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły). W 1921-25 studiował filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim. Po uzyskaniu w 1925 dyplomu nauczyciela szkół średnich pracował do 1939 w gimnazjum męskim w Przasnyszu. W 1927 ożenił się z Henryką z Kozłowskich, nauczycielką (rozwód 1932). Debiutował w 1936 wierszem pt. „Odjazd”, ogłoszonym na łamach *Skamandra* (z. 71/73). Wiersze publikował też w 1936-39 w *Gazecie Polskiej*, *Okolicy Poetów* i *Tygodniku Ilustrowanym*. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Bieżuniu i zajmował się tajnym nauczaniem. Po wojnie był (do 1965) dyrektorem Liceum Ogólnokształcącego im. W. Orkana w Bieżuniu. Wznowił twórczość poetycką, drukując początkowo pod pseud. Jan Smutek (*Odrodzenie* 1944-48,

Twórczość 1947-48, Nowiny Literackie 1947-48, Tygodnik Powszechny 1947-48, Kuźnica 1949). W 1947 rozpoczął pracę społeczną w Gromadzkiej, a następnie w Wojewódzkiej Radzie Narodowej (do 1961). W 1953 został członkiem ZLP. Ogłaszał w 1957-58 wiersze i artykuły w piśmie *Pięć Rzek*. Od 1957 był przez dwie kadencje posłem na Sejm PRL. W 1965 przeszedł na emeryturę i poświęcił się wyłącznie pracy literackiej. Wiersze, prozę i artykuły publikował m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (od 1966), *Poezji* (1968-72), *Życiu Literackim* (od 1970). Zajął się także pod koniec lat sześćdziesiątych przekładami utworów Horacego. W 1975 został członkiem honorowym Towarzystwa Naukowego Płockiego. Za twórczość literacką otrzymał wiele nagród, m.in.: nagrodę WRN w Warszawie (1960), nagrodę Ministra Kultury i Sztuki (1973), Nagrodę Honorową Warmii i Mazur (1980), nagrodę im. J. Chałasińskiego w dziale upowszechniania kultury przyznawaną przez *Tygodnik Kulturalny* (1982). Odznaczony Krzyżem Oficerskim (1959) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1985) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1974) i I klasy (1980), oraz tytułem honorowym „Zasłużony Nauczyciel PRL” (1963). Zmarł 13 czerwca 1991 w Bieżuniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kłós słońca. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1937, 48 s.

2. Trud. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1953, 69 s.
Cykle: 1. Szkice węglem; 2. Strofy wrześniowe; 3. Pamiętnik.

3. Gwiazdy kwitną. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1956, 90 s.
Cykle: Powołanie; Pióro małej ręki; Nowa wiosna; Szkice wierszem.

4. Ziarno życia. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1960, 169 s.
Na k. tytułowej też podp.: Jan Smutek.

5. Zamysły. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1963, 95 s.

6. Alter ego. [Wiersze]. Wwa: PIW 1964, 77 s.
Cykle: Mieszkanie; Senilia; Octavia; Małe sonety; Farbowane maski; Alter ego.

7. Butki samociszki. Wwa: NK 1964, [6] s.

8. Owoc światła. [Wiersze]. Wwa: LSW 1965, 77 s.

9. Obraz głosu. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1967, 109 s.
Cykle: Wokacja; Obraz głosu; Zimorodek; Biała kropka.

10. Bez opamiętania. [Wiersze]. Wwa: PIW 1969, 106 s.
Zawartość: Inskrypcja [oraz cykle:] Trzecie jutro; Dobrze; Biało-kórnik; Wiersze sabińskie; Wiersze sobińskie; Pamiętam.

11. Do dnia białego. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1971, 221 s.

Zawiera wybór z wcześniej wydanych tomów oraz cykle: Druga zieleń; Brzegiem nocy; Znaki ognia.

12. Stworzenie. Opowiadania. Wwa: LSW 1972, 225 s.

Zawartość: Stworzenie; Opowieść wiatraczna; Wilcze doty; Zgubne zjawisko; Sądny dzień; Fortunat; Doktor faustyn.

13. Małe poematy. [Wiersze]. Kr.: WL 1973, 34 s.
Cykle: Septet mazowiecki; Alter ego. [poz.6]; Małe fugi.

14. Wilgotna gwiazda. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1974, 93 s.

Cykle: Ostatki; Dzień pierwszy; Dzień drugi; Dzień trzeci; Tryptyk domowy; Zdrowy z urojenia.

15. Utwory poetyckie. [Wwa]: LSW 1975, 478 s.
Zawiera wybór z wcześniej wydanych tomów oraz wiersze nowe.

16. Poezje wybrane. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył autor. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1976, 149 s.

Zawiera debiutancki wiersz *Odjazd*, oraz cykle: Dwa testamenty; Pieśni drzewa; Elegie [1939], z poz.3: Pióro małej ręki; Szkice wierszem, – z poz. 10: Dobrze; Wiersze sabińskie; Wiersze sobińskie, – z poz. 11: Znaki ognia, – z poz. 13: Septet mazowiecki; Małe fugi.

17. Do Ariadny. Wiersze wybrane. Wwa: Czyt. 1979, 64 s.

Cykle: Do Ariadny; Labirynt; Białe oczy; Ruiny; Wieków powieki; Obraz głosu [poz. 9]; Wiersze sabińskie [poz. 10]; Z labiryntu.

18. Powołania. [Wiersze]. Wwa: PIW 1979, 83 s.
Cykle: Dar powołania; Przerwy; Ewangelia.

19. Sierpień. [Wiersze]. Sierpc: Tow. Nauk. Płockie, Oddz. w Sierpcu 1979, [8] s.

Druk bibliofilski wyd. z okazji X rocznicy utworzenia Oddz. Tow. Nauk. Płockiego w Sierpcu 1969-1979.

20. Na odwiecznym wzgórzu. [Wiersze]. [Przygot. do druku:] B. Werbanowska. Płock: Tow. Nauk. Płockie. Nakł. Wydawn. Akcydensowych 1980, 14 s.

Druk bibliofilski.

21. Do nieznamomej. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1981, 89 s.

Cykle: Do nieznamomej; Do niepowrotnej; Do niezawodnej; Do nieboskiej; Do domowej; Do niepodległej.

22. Fraszki na Wety. Ciechanów: Ciechanowskie Tow. Nauk. 1982, 72 s.

23. Klęska zwycięska. Poema. Ciechanów: Ciechanowskie Tow. Nauk. 1984, 19 s.

24. Daję słowo. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1985, 71 s.

Cykle: Człowiek; Daję słowo; Jan Smutek. Nagroda Funduszu Literat. w 1986.

25. Drzewieniec. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1985, 79 s.

Cykle: Białodrzew, Śpiewodrzew; Pieśni drzewne; Zadrzewienie; Drzeworyty; Echa drzewne.

26. Kłós słońca: 1937-1987. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1989, 56 s.

Przekłady

1. Horacy: Poezje wybrane. Wyboru dokonał, przeł. i oprac. ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1971, 146 s.

2. Horacy: Pieśni. Przeł. ... Przyp. i skorowidz oprac.: G. Pianko i L. Winniczuk. [Wwa:] LSW 1972 [właśc. 1973], 485 s.

Tekst pol. i łac.

3. Horacy: Dzieła. Opera. Przekł. i wstęp ... T. 1-2. Wwa: LSW 1980, 261 + 388 s.

4. Horacy: Dzieła. Przekł. wstęp i Horacjańskie imiona własne ... Wwa: LSW 1986, 267 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1958, 1966, 1976. — SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — LP (uzup.). — Z. Dobrowolska: Stefan Władysław Gołubowski. Bibliografia podmiotowo-przedmiotowa. Ciechanów: Woj. Bibl. Publiczna 1990, 77 s.

A. Kamińska. *Tyg. Kult.* 1965 nr 48. — S. Czernik: O S.G. *Teatr Lud.* 1966 nr 5. — J.Z. Jakubowski: O S.G. *Poezja* 1968 nr 4, przedr. w tegoż: Porozmawiamy o poezji. Wwa 1979. — A. Kamińska: Dom poety. *Twórczość* 1976 nr 3. — Z. Trziszka: Biezuńskie Sabinum. W tegoż: *Podróże do mojej Itaki*. Wwa 1980. — Ł. Rola: *Ars Vitae*. *Tyg. Kult.* 1981 nr 2. — Z. Trziszka: Prymitywny mit kreatorski. W tegoż: *Korzenie plebejusza*. Wwa 1984. — J.Z. Brudnicki: Dom kmiecy i królewski. *Tyg. Kult.* 1985 nr 50. — P. Wągiel: Daruje wam ojcowiznę. W tegoż: *Plug, pióro i pedzel*. Wwa 1988. — J. Chojnacki: S.G. nie żyje. *Noi. Płoc.* 1991 nr 2. **J.Z.**

GOŁUBIEW Antoni 1907-1979

Pseud.: A.G.; A. Goł; ag; (ag); aga; goa; Goa; Jan Karol Wayda; K.; K.J.W.; Kazimierz Łubi; k;jw; (k;jw); Pęk; Sztubak; Swistak; W. Toll; — wspólnie z Dąbrowskim, Teodorem Bujnickim: DTF. Powieściopisarz, eseista.

Urodzony 25 lutego 1907 w Wilnie; syn Mikołaja Gołubiewa, urzędnika, i Antoniny z Wiszniewskich. Uczęszczał do Gimnazjum im. Zygmunta Augusta w Wilnie. Był członkiem redakcji szkolnych piśmierek *Hejnał* (1925; tu też humoreska pod pseud. Sztubak) i *Ogniwa* (1925/26; tu też proza pod pseud. Kazimierz Łubi). Po zdaniu matury w 1925 studiował na Uniwersytecie Stefana Batorego początkowo fizykę i astronomię, później filologię polską i historię; w 1933 uzyskał magisterium w zakresie historii. W okresie studiów brał czynny udział w studenckim życiu naukowym i literackim. Działal w Kole Filozoficznym i Kole Naukowym Historyków, należał do Stowarzyszenia Młodzieży Akademickiej Odrodzenie. Współ-

pracował z redakcją *Wolnej Trybuny Akademickiej* (ok. 1931), należał do założycieli grupy Żagary i do redakcji jej czasopisma *Żagary* (1931-32), redagował dodatek do *Słowa* pt. *Wilcze Żeby*. Od 1932 pracował kolejno jako nauczyciel historii początkowo w Gimnazjum oo. Marianów w Drużynie nad Dźwiną, potem w Wilnie w Gimnazjum oo. Jezuitów i w Gimnazjum im. Zygmunta Augusta, jako dziennikarz w redakcji *Kuriera Wileńskiego* (tu też teksty pod pseud. W. Toll), sekretarz adwokacki, referent prasowy i oświatowy w Izbie Przemysłowo-Handlowej. Równocześnie kontynuował twórczość literacką i publicystyczną. W 1932-36 był redaktorem miesięcznika Porozumienia Katolickich Stowarzyszeń (później miesięcznika Młodych Katolików) *Pax*. Współpracował z Rozgłośnią Wileńską Polskiego Radia jako autor felietonów literackich, reportaży, komentarzy politycznych, społecznych, kulturalnych i obyczajowych pt. „Lornetujemy świat”. Rozpoczął pracę nad powieścią „Bolesław Chrobry”. Po wybuchu II wojny światowej podjął nieudaną próbę przedostania się przez Łotwę na Zachód; od jesieni 1939 przebywał w Rydze. Powróciwszy w lecie 1940, mieszkał w okresie Litewskiej SRR w Kunach, a od zimy 1940/41 w Kolonii Wileńskiej (4 km od Wilna). Utrzymywał się z pracy fizycznej zatrudniony jako wozak, a potem stróż nocny w składzie drewna. Równocześnie kontynuował pracę nad powieścią „Bolesław Chrobry”. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Ukropiszkach pod Osmianą (w folwarku żony) i zajmował się gospodarstwem oraz wyrobem zabawek na sprzedaż. Uczestniczył w działalności konspiracyjnej. Po zakończeniu wojny przyjechał do Łodzi. W styczniu 1946 zamieszkał w Krakowie w związku z podjęciem pracy w redakcji *Tygodnika Powszechnego*, której członkiem był do końca życia (z wyjątkiem okresu 1953-56, gdy pismo zostało zawieszona, a następnie przekazane Stowarzyszeniu Pax). W piśmie tym publikował (zwłaszcza w latach pięćdziesiątych) liczne artykuły, recenzje i felietony, m.in. cykle: „Spotkania literackie” (1949-52, 1958 też pod pseud. Goa), „Spotkania teatralne”, „Kartki z nad jezior” (1958, 1960-61), „Listy z Gorców” (1960), „1000 lat między Wschodem i Zachodem” (1960). Współpracował także z miesięcznikiem *Znak* (w 1949-52 członek zespołu redakcyjnego). W styczniu 1976 zaprotestował, we wspólnym z Hanną Malewską liście, przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W tymże roku otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku, a w 1977 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia. Odnaczony Krzyżem Kawalerskim (1955) i Krzyżem Komandorskim (1975) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 27 czerwca 1979 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mędrcy na arenie. [Powieść]. *Pax* 1935 nr 2-10, 13-18. Wyd. osob. Wil.: Tow. Wydawn. Pogoń 1935 [właśc. 1936], 121 s.

2. Bolesław Chrobry. [Cykl powieściowy].

[Cz. 1]. Puszcza.

[Cz. 2]. Szło nowe.

Powst. [cz. 1-2] 1940-1944. Wyd. łączne Wwa: Czyt. 1947, 425 + 597 s. Wyd. 2 tamże 1948.

Wyd. osob. fragm. [cz. 1] pt. Zdobyć Jomsborga. Wwa: Czyt. 1951, 128 s.

[Cz. 3]. Złe dni. T. 1-2. [Wwa:] Czyt. 1950, 449 + 501 s.

Wyd. osob. fragm. pt. Poselstwo Taginona. Wwa: Wydawn. MON 1951, 173 s.

Wyd. łączne [cz. 1-3]: wyd. 3 przejrz. [cz. 3 t. 1-2 jako wyd. 2 przejrz.] Wwa: Pax 1952; wyd. 4 [cz. 3 t. 1-2 jako wyd. 3] tamże 1954.

[cz. 4]. Rozdroża. T. 1-2. Wwa: Pax 1954, 1955, 423 + 520 s.

Wyd. łączne [cz. 1-4]: wyd. 4 popraw. przez autora [cz. 4 t. 1-2 jako wyd. 2] Wwa: Pax 1956; wyd. 5 [cz. 4 t. 1-2 jako wyd. 3] tamże 1970-1971.

[Cz. 5]. Wnuk. Wwa: Pax 1974, 149 s.

Wyd. łączne [cz. 1-5]: wyd. 6 tamże [cz. 1-2] 1974, [cz. 3-5] 1981; tamże [cz. 1-2] 1980, [cz. 3-5] 1986; tamże [z diapozytów cz. 1-2] 1986.

Nagroda literacka rygodnika *Odra* w 1948 i nagroda im. W. Pietrzaka w 1951.

Posłowie autora (nie zamieszczone w wydaniu książkowym) pt. Pożegnanie z powieścią. *Twórczość* 1974 nr 3 s. 11-20.

Adapt. radiowe fragm.: A. Lisowska-Niepokólczycka: Koniec i początek. Radio 1966; Zdobyć Jomsborga. Radio 1967; Bolko. Radio 1967; Spór o Dziką głowę. Radio 1974; Książę i księżyc. Radio 1977.

3. Listy do przyjaciela. Gdy chcemy się modlić. Powst. 1952. Wyd. Wwa: Pax 1955, 330 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1956; wyd. 3 Kr.: Znak 1959, tamże 1987.

Zawartość: O książce i przyjaźni; Dedykacja [wiersz]; Pytanie. — Patrząc na falujące wzgórza; Bóg i my — ludzie dwudziestego stulecia. — I. Wezwanie: Ojciec nasz i Przyjaciel; Jedność ludzkości; Ból świata; Zło świata; Piękno świata; Wielkość człowieka; Ten, który jest; Niebo; Rządy Opatrzności; Ubóstwo naszych słów. — II. Świętości: Tylko Bóg jest dobry; Imię Boga; Chwała i hańba; Świadectwo świętości; Metafora królestwa; Królestwo prawdy; Królestwo miłości; Jak siebie samego; Samotność naszych serc; Królestwo pokoju; Kościół Chrystusowy. — III. Droga: Deklaracja i prośba; Tajemnica stworzenia; Aktywizm kontemplacji; Powołanie; Mądrość; Twórczość; Dzieło naszego życia; Społeczne dzieło ludzkości; Sens dziejów; Wielkość pracy i godność zabawy; Radość; Ubodzy duchem; Sztuka rezygnacji; Konieczność ascezy; Krzyż; Wolność człowieka; Uświęcenie. — Katedra [wiersz]; Przesłanie.

Przekł. niem.: Briefe an Freud Jan. Wenn man beten will. [Przeł.] E. Eckert, O. Karrer. München 1963.

4. Poszukiwania. [Szkice]. Kr.: Znak 1960, 356 s. Zawartość: Przekazując książkę czytelnikowi. — Cz. 1. Życie i

słowo: Wielkie wtajemniczenie; Pasja i dyscyplina; Zza kulis pisarskiego warsztatu; Twórczość pisarza i twórczość czytelnika; Poznanie naukowe i poznanie artystyczne; Czy istnieje literatura katolicka; O słowie sprawiedliwym. — Cz. 2. Szukając siebie: Sentymentalizm w życiu i sztuce; Twórcza rola konfliktu; Co znaczy, że się podoba; Wola życia. — Cz. 3. W stronę uniwersalizmu: Katolicyzm i katolickość; Katolickość Conrada. — Cz. 4. Tradycja i nowoczesność: Nasz stosunek do średniowiecza; Pan Kmicic na Jasnej Górze; Gdzie są artyści?; Wyprawa w krainę ontologii; Święto stworzenia świata. — Cz. 5. Dlaczego jestem katolikiem: Wiara dziecinstwa; W orbicie nauk przyrodniczych; W gąszczu historii; Gmach filozofii wiecznej; Dlaczego katolicyzm. — Do tych co przeczytali tę książkę.

5. Na drodze. Opowiadania. Kr.: Znak 1966, 321 s.

Zawartość: Od autora; Bocian; Paragwaj; Gufrowane bibułki; Joanna i fotel. (Urywki); Jelonka; Zielony kapelusik; Żurawie; Dzień na rzece; Sofer z PKS-u; Głosy z jeziora; W restauracji; Łowca zmiennych typu alfa Centauri; W tym miejscu; Plastikowy notes; Album ze znaczkami; Młyn wodny; Przy moście; W niedziale.

6. Unoszeni historią. [Szkice]. Kr.: Znak 1971, 378 s.

Zawartość: Od autora. — I. Na krawędzi dziejów: Wyprawa na dno wieków; Rok wielkiego przełomu; Pierwszy męczennik słowiański; Sprawa św. Stanisława; Polska wchodzi w czas nowożytny; Wielka federacja narodów. — II. Ze wspomnień: Chwila refleksji; Wychowawca; Zaraz po wojnie.

7. Świadkowie przemian. [Szkice]. Kr.: Znak 1974, 315 s.

Zawartość: Od autora. — Dziedzictwo w literaturze; „Srebrne orły” [T. Parnickiego]; Jasienicy — myśli o Polsce; Dwa spojrzenia na wiek XVII [„Trylogia” H. Sienkiewicza i „Panowie Leszczyńscy” H. Malewskiej]; Póki my żyjemy [Jeszcze Polska nie zginęła” J. Wybickiego]; Dorohek jednego pokolenia; O M. Morstin-Górskiej; Literacki portret Z. Morstinowej; Pisarska droga H. Malewskiej; Utopia XIX wieku [twórczość J. Verne’a]; Stojąc w obliczu świata.

8. W żółtej poczekalni dworcowej pod zegarem. Opowieść polemiczna. Powst. przed 1974. Wyd. Kr.: WL 1985, 218 s.

Dруга rozszerzona wersja utworu, nad którą autor pracował jeszcze w następnych latach.

9. Największa przygoda mego życia. Lata nad „Bolesławem Chrobrym”. Powst. ok. 1974. Wyd. z postł. A. Doroszewskiej. Kr.: Znak 1981, 455 s.

Zawartość: Słowo wstępne. — Cz. 1. Początki: Korzenie; Temat; Terminatorstwo i wyzwoliny. — Cz. 2. Warsztat: Książki; Współrzędne; Model; Źródła; Język. — Cz. 3. Antynomie i polemiki: Dzieje rodu i księstwa; Społeczeństwo czy wybitna jednostka; Chrześcijaństwo; Czyżby panbiologizm? — Cz. 4. Powieść: Fabuła, narrator, konstrukcja; Ludzie; W wirze Wielkiej Przemiany; Zwykły dzień pisarski; Wydawcy; Pożegnanie z powieścią. — Dodatek: Szkic projektowanego epilogu po zakończonej „Koronie”.

Por. też: Zawila droga Latorosłki. (O kłopotach pisarskich, niektórych tajemnicach autorskiego warsztatu, o problemach wielkiej przemiany i słusznych pretensjach wielu czytelników). *Znak* 1971 nr 5 s. 620-659.

10. Szaja Ajzensztok. Trzy świeczniki siedmioramienne. [Udramatyzowana kronika]. Powst. przed 1975. Wyd. Kr.: Znak 1984 [właśc. 1985], 277 s.

Zawartość: Świecznik pierwszy; Szlaban nowotarski; Świecznik drugi; Cesarska wojna; Świecznik trzeci; Kiosk z lemoniadą.

11. Spotkania na Świętokrzyskiej. [Opowiadania]. Kr.: WL 1976, 261 s.

Zawiera utwory z poz. 5 (z wyjątkiem: Gufrowane bibułki; Jelonka; Dzień na rzece; Głosy z jeziora; Łowca zmiennych typu alfa Centauri; W tym miejscu; Plastikowy notes) oraz nowe opowiadania: Ruskie bliny; Spotkanie na Świętokrzyskiej. Przekł. niem. opowiadania tytułowego: Begegnung auf der Heiligkreuzstrasse. [Przel.] K. Staemmler. Witten 1971.

12. W dolinie dwu rzek. [1]. Kazimierzówka. Fragm. *Tyg. Powsz.* 1977 nr 19-24. Powst. całości 1977-1979. Wyd. osob. pt. Kazimierzówka. O inspiracji literackiej, zawiłościach drogi ludzkiej i o baśniowej Szklanej Górze. Posł.: M. Łotyszowa. Kr.: WL 1981, 197 s.

Cz. 1 zawiera 18 „gadek” w 4 częściach: Galeria; Szklana Góra; Drogi przez świat; Chmura gradowa.
Cz. 2 pt. Tutejsi nie została napisana.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956, 1966. — A. Gołubiew: Dlaczego jestem katolikiem? *Znak* 1951 nr 1. — A. Gołubiew: Autocytaty czyli nieobyczajna polemika z recenzentami. *Więź* 1972 nr 4 [dot. Bolesława Chrobrego]. — A. Gołubiew: Pożegnanie z Conradem. (Wyznanie autorskie). *Litery* 1973 nr 6, 7. — Wywiady: O zawiłych drogach pisarstwa. Rozm. J. Golmont-Hennelowa. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 50; Rozmówki z Gołubiewem. Rozm. S. Kisielewski. *Tyg. Powsz.* 1975 nr 24.

SWPP 1. — PP (A. Czachowski). — LP (W. Maciąg). — RL 1979 (A. Biernacki). — M. Karpinska: A.G. W: Słownik biograficzny katolicyzmu społecznego w Polsce. Wwa 1991.

[Bolesław Chrobry:] K. Wyka: Powieść piastowska. W tegoż: Pogranicze powieści. Kr. 1948 i wyd. nast. Wwa 1974, Wwa 1989; L. Flaszyn: W stronę Piastów. *Noua Kult* 1951 nr 30, polem.; [S. Kisielewski:] Kisiel. Recenzja recenzji. *Tyg. Powsz.* 1951 nr 33; Z. Lichniak: Powieść G. *Dziś i Jutro* 1951 nr 7, przedr. w tegoż: Obrachunki ze współczesnością. Wwa 1955; Z. Litwicki: Z mojego ćwierćwiecza. Wwa 1972; E. Paukšta: Początki państwa polskiego w powieści współczesnej. *Życie i Myśl* 1951 nr 5/6; W. Doda: Uroki czasów Chrobrego. (O „Bolesława Chrobrego”). *A.G. Prz. Powsz.* 1952 nr 5/6; S. Kisielewski: O G. i jego książce. *Tyg. Powsz.* 1952 nr 41, przedr. w tegoż: Z literackiego lamusa. Kr. 1979; S. Lichański: Rapsod o księciu i księżstwie. *Dziś i Jutro* 1952 nr 43, przedr. w tegoż: Literatura i krytyka. Wwa 1956; Z. Starowiejska-Morstinowa: W poszukiwaniu sensu życia. W tegoż: Kalejdoskop literacki. Wwa 1955; W. Maciąg: Metamorfozy A.G. *Życie Lit.* 1958 nr 36; J. Ziomek: Gołubiewa księgi rodzaju. *Noua Kult* 1960 nr 35, 36, przedr. nieco zmien. w tegoż: Wizerunki polskich pisarzy katolickich. Pozn. 1963. — [Poszukiwania:] Z. Kubiak: Wyznania G. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 12. — M. Morstin-Górska: „Poszukiwania” A.G. *Znak* 1961 nr 9; A. Rogalski: O „Poszukiwaniach” A.G. *Kierunki* 1961 nr 25, przedr. nieco zmien. pt. Zadziwiający kult literatury w tegoż: Twórcy. Dzieła. Postawy. Wwa 1974; J. Turmau: Pisarstwo budzące ufanie. *Więź* 1961 nr 10. — [Bolesław Chrobry:] Z. Zielonka: G. *Więź* 1961 nr 9; J. Kołataj: Powrót do G. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 2. — J. Kołataj: Traktat moralny. (Powrót do G.). *Więź* 1964 nr 4. — M. Kunowska-Porebna: Pismo Młodych Katolików — „Pax” (1933-1938) *Spraw. z Czyn. Wyd. TN KUL* 1965 nr 14. — X. Gąsiorowska: „Bolesław the Brave” by A.G. A modern polish epic. *California Slavic Studies*, Berkeley, Los Angeles 1967. — M. Skwarnicki: Opowiadania G. *Znak* 1967 nr 1 [rec.: Na drodze]. — [Unoszeni historia:] Z. Szpakowski. *Więź* 1971 nr 12; K. Czachowska: Czas wielkiego przelotu. *Znak* 1972 nr 4. — H. Krzczkowski: Pisarz roz-

wany. *Twórczość* 1975 nr 6 [rec.: Świadkowie przemian]. — Cz. Zgorzelski: Księga życia. *Tyg. Powsz.* 1975 nr 24 [dot. Bolesława Chrobrego]. — M. Zieliński: Dlaczego G. *Tyg. Powsz.* 1975 nr 24, przedr. w tegoż: Kilka niewzruszonych przekonań. Kr. 1987. — S. Dróżdż: Czas w cyklu powieściowym A.G. *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Rzeszu. Filol. Pol.* 1976 z. 30 [dot.: Bolesław Chrobry]. — M. Jasińska-Wojtkowska: Komentarz do „Spotkania na Świętokrzyskiej”. *Więź* 1976 nr 11. — M. Gioska: Obraz Niemca w powieściach piastowskich. (Z badań nad stereotypem etnicznym). *Acta Univ. Wratisl.* 1978 nr 363. — G. Kubiak: A.G. — Rozdroża i Ład. W *Drozd* 1979 nr 11. — Z. Lichniak: „Mój” G. (Wspominki osobiste). *Wróc. Tyg. Katol.* 1979 nr 32-34. — J. Susul: Szkic do zyciorysu. *Tyg. Powsz.* 1979 nr 27. — S. Zabierowski: Conradskie fascynacje A.G. *The Conrad News*, Gdańsk 1980 nr 4. — Cz. Zgorzelski: ... Jedna jest droga człowieka — prosta i niewątpliwa”. *Znak* 1980 nr 7. — J. Pieszcachowicz: Przyszłość w czasie. *Literatura* 1982 nr 3, przedr. pt. Największa przygoda. W tegoż: Na widokregu historii. Kr. 1988 [rec.: Największa przygoda mojego życia; Kazimierzówka]. — [Bolesław Chrobry:] S. Dróżdż: A.G. (Historiozofia a poetyka powieści „Bolesław Chrobry”). *Biul. Polonist.* 1982 nr 1/2 [streszcz. pracy doktorskiej]; Cz. Ryszka: Wierność A.G. W tegoż: Milczący obecni i inne szkice o pisarzach katolickich. Kat. 1984; B. Kozera: Personalizm w analizie historii (na podstawie „Bolesława Chrobrego” A.G.) *Zesz. Nauk. WSP Opola. Nauki Spół.-Polit.* 1985 z. 1. — [Szaja Ajzenszok:] A. Błaszczewicz: Kiosk z lemoniadą. *Twórczość* 1986 nr 6; J. Godlewska: „Szaja Ajzenszok”: stereotyp zacny. *Dialog* 1986 nr 7. — [W żółtej poczekałki dworcowej pod zegarem:] J. Wielgut-Walczak: Zmaganie się G. ze złem. *Tyg. Powsz.* 1986 nr 11; S. Melkowski: Nasz diabeł współczesny. *Mies. Lit.* 1987 nr 9. — E. Rogalewska: „Szaja Ajzenszok” A.G. — Żydzi w poszukiwaniu tożsamości. *Znak* 1987 nr 10. — J. Gołubiewowa: W dziesiątą rocznicę śmierci A.G. Rozm. J. Wielgut-Walczak. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 26. — M. Wyka: „Na początku była baśń ...”. W tegoż: Głosy różnych pokoleń. Kr. 1989 [rec.: Kazimierzówka]. — E. Szonert: „Faraon” Bolesława Prusa i „Bolesław Chrobry” A.G. (próbą analizy porównawczej). W: Polska powieść historyczna XX wieku. Lubl. 1990. — S. Zabierowski: A.G. W tegoż: Dziedzictwo Conrada w literaturze polskiej. Kr. 1992.

J.Cz.

GOMBROWICZ Witold 1904-1969

Imiona metrykalne: Marian Witold. Pseud.: G.K.; Jorge Alejandro; Mariano Lenogiry; W.G.; Z. Niewieski; Zdzisław Niewieski; — wspólnie z Rolandem Martin: Brone. Prozaik, dramaturg, eseista.

Urodzony 4 sierpnia 1904 w Matuszycach pod Opatowem w rodzinie ziemianskiej; syn Jana Onufrego Gombrowicza, przemysłowca, i Antoniny z Kotkowskich. Od 1911 mieszkał w Warszawie, gdzie od 1915 uczęszczał do Ośmioklasowego Gimnazjum Męskiego Koła Szkolnego im. św. Stanisława Kostki. Po zdaniu matury w 1922 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim. W 1927 uzyskał magisterium i wyjechał do Paryża z zamiarem podjęcia dalszych studiów w Institut des Hautes Études Internationales. Po pół roku wyjechał na kilka miesięcy z powodów zdrowotnych w Pireneje francuskie. Latem 1928 powrócił do Warszawy i został aplikantem sądowym najpierw w Sądzie Powiatowym, a następnie w Sądzie Apelacyjnym; po niedługim czasie porzucił pracę

w sądownictwie. Rozpoczął twórczość literacką, pisząc opowiadania ogłoszone w 1933 w tomie „Pamiętnik z okresu dojrzewania”. W tymże roku debiutował na łamach prasy artykułem pt. „Postawa nowych autorów: Choromański, Gombrowicz, Rudnicki”, opublikowanym w *Kurierze Porannym* (nr 28; podp. G.K.); z dziennikiem tym współpracował do 1938 jako autor artykułów i recenzji literackich. Pierwszy dramat i opowiadania drukował m.in. w *Skamandrze* (1935-39) oraz w *Czasie* (1936-38), w którym zamieścił także wspomnienia z odbytej w 1938 podróży do Włoch. Utrzymywał kontakty ze środowiskiem młodych literatów; miał swój stolik w kawiarni Ziemiańskiej. W sierpniu 1939, zaproszony przez towarzystwo żeglugowe Gdynia-American Lines, popłynął na statku Chrobry do Argentyny, gdzie zastał go wybuch II wojny światowej. Zdecydował się pozostać w Argentynie. Do wojska z powodu złego stanu zdrowia nie mógł się zaciągnąć. Zamieszkał w Buenos Aires. Ze względu na trudne warunki materialne otrzymywał w 1941 zasiłek od poselstwa polskiego. Publikował (także pod pseudonimami) artykuły w prasie argentyńskiej, m.in. w *Aquí Está* (1940), *El Hogar* (1940), *Oceano* (1944), *Le Nación* (1944), *Criterio* (1944-45; pod pseud. Jorge Alejandro, Mariano Lenogiry). W 1943-44 pracował w archiwum czasopisma *Jesuita Solidaridad*. W 1947 wydał jednodniówkę pt. *Aurora* (przekład całości w: Tango Gombrowicz, Kr. 1984). Nawiązał znajomości w środowisku młodych artystów argentyńskich; był stałe w kawiarniach *Fragata* i *Rex*. Kontynuował twórczość literacką, z przyjaciółmi przekładał swoje utwory na hiszpański; w późniejszych latach współczestniczył we francuskich przekładach dwu swoich utworów (pod pseud. Brone). W 1947 podjął pracę sekretarza dyrekcji w Banco Polaco w Buenos Aires. W 1951 rozpoczął współpracę z Instytutem Literackim w Paryżu, który stał się wydawcą jego utworów; publikował na łamach miesięcznika *Kultura* (m.in. od 1953 fragmenty „Dziennika”). Propagatorem jego twórczości w Europie Zachodniej, a także jej tłumaczem na język francuski został Konstanty A. Jeleński. W 1955 zrezygnował z pracy w banku i utrzymywał się początkowo ze stypendium Radia Wolna Europa, Funduszu A. Koestlera oraz prywatnych wykładów z filozofii, a w późniejszym okresie z dochodów z wydań i wystawień utworów w ponad dwudziestu krajach. W 1958 zaczął chorować na astmę. Po otrzymaniu stypendium Fundacji Forda na roczny pobyt w Berlinie Zachodnim, opuścił w kwietniu 1963 Argentynę. Z Berlina przyjechał w maju 1964 do Paryża, zatrzymał się na pewien czas w opactwie Royaumont, gdzie mieścił się rodzaj domu pracy twórczej (Cercle culturel) Fondation Royaumont dla popierania sztuki i nauk humanistycz-

nych. Spotkał tu kanadyjską romanistkę Marię Ritę Labrosse, która stała się jego towarzyszką życia (w grudniu 1968 zawarli związek małżeński). W październiku 1964 zamieszkał na stałe w Vence niedaleko Nicei. W 1966 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku, w 1968 był kandydatem do Nagrody Nobla. Zmarł 24 lipca 1969 w Vence.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pamiętnik z okresu dojrzewania. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1933, 233 s. Przedr. zob. poz. 10.

Zawartość: Krótkie objaśnienie [autora]. – Tancerz mecenasa Kraykowskiego; Krótki pamiętnik Jakuba Czarnieckiego; Zbrodnia z premedytacją; Biesiada u hrabiny Kotlubaj; Dzieciwito; Na 5 minut przed zaśnięciem; Zdarzenia na brygu Banbury (czyli aura umysłu F. Zantmana).

Przekł. hiszp. (w wyborze): La virginidad. [Przeł.] S. Pitol. [Wyd. 2]. Barcelona 1971, – niem. opowiadania Zdarzenie na brygu Banbury: Die Begebenheiten auf der Brigg Banbury. [Przeł.] W. Tiel. Pfullingen 1963. Zob. też poz. 10.

Adapt. opowiadań Dzieciwito i Pamiętnik Stefana Czarnieckiego: teatr: Adapt.: I. Cywińska. Wyst. Pozn., T. Nowy 1986, – opowiadania Zbrodnia z premedytacją; radiowa: Adapt.: B. Hampel. Radio 1983; teatr: Adapt.: R. Szejd. Wyst. Kalisz, T. Propozycji 1984.

2. Iwona, księżniczka Burgunda. (Sztuka w 4 aktach). Powst. 1934-35. Pierwodr.: *Skamander* 1938 nr 93 s. 70-91, nr 94 s. 96-98, nr 95 s. 154-179. Praprem. Wwa, T. Domu Wojska Pol. 1957. Wyd. osob. Wwa: PIW 1958, 87 s. Przedr. zob. poz. 16 (t. 5), 20 (t. 6), 23.

Przekł.: ang.: Princess Ivona. [Przeł.] K. Griffith-Jones, C. Robins. London 1969, wyd. nast. pt. Ivona, princess of Burgundia. New York 1970. Wyst. Montreal, [Państw. Szkoła Teatr.] 1970, Edinburgh, [Zespół Uniw. z Moran House College] 1973, – czes.: Yvonna, princezna burgundská. [Przeł.] J. Simonides. *Divadlo*, Praga 1969 nr 4. Wyst. Brno, Satirické Divadlo Večerní 1972, – duń.: Wyst. Kopenhaga, Det Kongelige T. 1971, – franc.: Yvonne, princesse de Bourgogne. [Przeł.] K.A. [Jeleński] Jeleński, G. Serreau. Wyd. łącznie z poz. 5 pt. Théâtre: Yvonne, princesse de Bourgogne; Le mariage. Paris 1965, wyd. nast. Paris 1982. Wyst. Paris, T. de France 1965, – grec.: Yvonne, Prigkipissa tes Bourgoundias. [Przeł.] K. Skalloras. Athina 1980, – hebr.: Wyst. Tel. Awiv, [T. Kameralny] 1971, – hiszp.: Ivonne, princesa de Borgoña. [Przeł.] A. del Amo. Madrid 1968; Ivonne, princesa de Borgoña. [Przeł.] J. Lavelli, R.D. Scheller. Wyst. Buenos Aires, T. Municipal General „San Martín” 1972, – holend.: Yvonne, Prinses van Burgundië. [Przeł.] A. Morriën. Amsterdam 1967; Yvonne, Prinses van Burgundië. [Przeł.] P. Beers. Wyd. łącznie z poz. 5, 14 pt. Toneel: Yvonne, Prinses van Burgundië. Amsterdam 1974, – niem.: Yvonne. (Prinzessin von Burgund). [Przeł.] H. Kunstmann. Wyd. łącznie z poz. 5 pt. Yvonne. (Prinzessin von Burgund): Die Trauung. Frankfurt am Main 1964, wyd. nast. oddzielnie: Frankfurt am Main 1975, Frankfurt am Main 1982, Frankfurt am Main 1991. Wyst. Dortmund, Schauspielhaus 1964. Adapt. operowa: [Muz.] B. Blacher. Berlin 1973. Wyst. Wuppertal 1973, – norw.: Wyst. Trondheim 1968, – portug.: Wyst. Cascais, [T. Eksperymentalny] 1972, – rum.: Ivona, principesa Burgundiei. [Przeł.] O. Zaicik. București 1975, przedr. w: W. Gombrowicz: *Jumal*; Teatru. București 1988. Wyst. adapt. operowej: [Muz.] B. Blacher. Jassy, T. National 1975, – serb-chorw.: Wyst. Sombor, [T. Lud.] 1974, – słowen.: Wyst. Maribor 1973, – szwedz.: Yvonne, prinsessa av Burgund. [Przeł.] M. Teeman. Wyst. Stockholm, [Królewski

T. Dram.] 1965. Wyd. łącznie z poz. 5, 14 pt. Yvonne, princesa av Burgund; Vigseln; Operett. Tre Pjäser. Stockholm [1968]. — węgier.: Yvonne, Burgundi hercegnő. [Przeł.] A. Pályi. Wyd. łącznie z poz. 5, 14 pt. Drámák. [Budapest] 1984. — włos.: Ivona, principessa di Borgogna. [Przeł.] V. Pettrilli Verdiani. Milano 1963. Wyst. Roma, T. Libero 1972.

3. Ferdurdurke. [Powieść]. Okł. i ilustr. B. Schulz. Wwa: Rój 1938 [antydat. 1937], 324 s. Wyd. nast.: wyd. zmieni. Wwa: PIW 1957; [Kr.: Krak. Tow. Wydawn.* 1983], tamże 1985; wyd. 4 [!] Kr.: WL 1992, tamże 1993. Przedr. zob. poz. 16 (t. 1), 20 (t. 2).

Wyd. fragm.: Szkolne spotkanie z Gombrowiczem. Wstęp i wybór: A. Marzec. Kr.: ODN* [Oddz. Kształcenia Nauczycieli] 1985, 106 s.

Wersja franc.: Ferdurdurke. [Przeł.: ..., R. Martin] Brone. Paris 1958.

Przeł.: ang.: Ferdurdurke. [Przeł.] E. Mosbacher. London 1961. wyd. nast.: New York 1961, London 1965, New York 1968, New York 1978, London 1979, London 1989, przedr. w: W. Gombrowicz: Three novels. New York [1978]. — bułg.: Ferdurdurke. [Przeł.] D. Lau-Bukovska. Sofia 1988. — duń.: [Przeł.] P. Hultberg. Fredensborg 1967. — franc.: Ferdurdurke. [Przeł.] G. Sédur. Paris 1973. wyd. nast.: Paris 1983, Paris 1986. — hiszp.: Ferdurdurke. [Przeł.] zbiorowy pod kierunkiem autora. Buenos Aires 1947. wyd. nast.: Buenos Aires 1964. [Barcelona] 1984; Ferdurdurke. [Przeł.] R. Folchi Camarasa. Barcelona 1968. — holend.: Ferdurdurke. [Przeł.] W.A. Mayer, H. van der Klei, Ch. de Ruig. Amsterdam 1962. wyd. nast. Amsterdam 1967. — jap.: Ferdurdurke. [Przeł.] K. Yonekawa. Tōkyō [1970]. Fuderdeidouruke. [Przeł.] K. Yukio. [Wyd. łącznie z B. Schulz: Nikkeishoku-no mise; Kurepudshidora. Tōkyō 1977. — niem.: Ferdurdurke. [Przeł.] W. Tiel. Pfullingen 1960. wyd. nast. Wien, Frankfurt, Zürich 1969, Wien, Frankfurt, Zürich [1976], Berlin 1985. przedr. w: W. Gombrowicz: Gesammelte Werke. [T.] 2. München, Wien 1989. — norw.: Ferdurdurke. [Przeł. z franc.] K. Dannevig. Oslo 1969. wyd. nast. Oslo 1975. — serb-chorw.: Ferdurdurke. [Przeł.] Z. Malić. Zagreb 1965; Ferdurdurke. [Przeł.] U. Radnović. Beograd 1981. — słowen.: Ferdurdurke. [Przeł.] K. Salamun-Biedrzycka, Ljubljana 1974. — szwedz.: Ferdurdurke. [Przeł.] M. Hedlund, J. Stolpe, J. Kunicki, B.-E. Hedin. Stockholm 1969. — węgier.: Ferdurdurke. [Przeł.] G. Kerényi. Budapest 1982. — włos.: Ferdurdurke. [Przeł. z franc.] S. Minuzzi. Torino 1961. wyd. nast. Torino 1966; Ferdurdurke. [Przeł.] V. Verdiani. Milano 1991.

Adapt. teatr.: Oprac. dram.: Z. Wróbel. Wyst., T. Studio 1979; Adapt.: H. Królikowski. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1984. — I v: Adapt.: H. i M. Wojtyśko. TV 1986. — film.: Thirty door key. Scenariusz: J. Skolimowski, J. Jorick, J. Kay. Ekran. 1991.

4. Opętani. Powieść. *Dobry Wiecz.! Kur. Czer.*, Wwa 1939 nr 152-243; *Expr. Poranny*, Kielce, Radom 1939 nr 152-243 [?]. Wyd. osob. zob. poz. 16 (t. 10). Wyd. nast.: [Wwa:] Wers* [1987]; Wwa: Res Publica 1990. Radio 1978 [odczytana w 28 odcinkach].

Pierwodr. podp.: Zdzisław Niewieski. — Powieść do 1986 publikowana w wydaniach książkowych bez zakończenia; w 1986 L.B. Grzeniewski przedrukował ostatnie 3 odcinki (pierwodr. *Dobry Wiecz.! Kur. Czer.* 1939 nr 241-243) w *Argumentach* (nr 41).

Przeł.: ang.: Possessed or the secret of Myslotch. [Przeł.] J.A. Underwood. London, Boston [1980], wyd. nast. London, Boston 1981, London, New York 1988. — franc.: Les envoûtés. [Przeł.] A. Mailles, H. Włodarczyk. Paris 1977. wyd. nast. [Paris] 1986. — hiszp.: Los hechizados. [Przeł.] J. Vianco.

Barcelona 1986. — niem.: Die Besessenen. [Przeł.] K. Stammeler. W. W. Gombrowicz: Gesammelte Werke. [T.] 12. München, Wien 1989. wyd. nast. oddzielnie München 1992. — włos.: Schiavi delle tenebre. [Przeł.] P. Marchesani. [Milano] 1983. wyd. nast. Milano 1984. pt. Gli indemoniati. Milano 1991.

Adapt. teatr.: Adapt.: T. Minc, E. Morawiec. Wyst. Wr., T. Pol. 1980. — adapt. w formie komiksu: K. Pysiak. Rys. L. Ołdak. *Radar* 1983 nr 42-50, 52, 1984 nr 2, 3, 7, 11, 12.

5. Ślub. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1944-1947. Wyd. łącznie z poz. 6 pt. Trans-Atlantyk; Ślub. Ze wstępem J. Wittlina i komentarzem autora. Paryż: Inst. Lit. 1953, 317 s. Wyd. nast. zmien. Wwa: Czyt. 1957. Przedr. zob. poz. 16 (t. 5), 20 (t. 6), 23 oraz w: *Polski dramat emigracyjny 1939-1969*. Pozn. 1993 s. 97-209. Praprem. Gliwice, T. Studencki przy Politechnice Gliwickiej 1960.

Planowana w 1957 praprem. w kieleckim T. im. S. Żeromskiego nie doszła na żądanie autora do skutku. pierwszego wyst. w teatrze zawodowym: Wwa, T. Dram. 1974.

Przeł.: ang.: The marriage. [Przeł.] L. Iribarne. New York 1969. wyd. nast. London 1970. Wyst. Rochester [USA; T. Uniwersytecki] 1970. — franc.: Le mariage. [Przeł.] J. Kukulczanka) Koukou Chanska, G. Sédur. Wyst. Paris 1963, toż Paris, T. Récamier 1964. Wyd. łącznie z poz. 2 pt. Théâtre; Yvonne, princesse de Bourgogne; Le mariage. Paris 1965. wyd. nast. Paris 1982. — grec.: O gámos. [Przeł.] K. Skalioras. Athena 1980. — hiszp.: El casamiento. [Przeł.] A. Rússovich przy współpracy autora) Buenos Aires 1948; El matrimonio. [Przeł. z franc.] J. Fernández de Castro. Wyd. łącznie z poz. 14 pt. El matrimonio; Opereta. Barcelona 1973. — holend.: Het huwelijk. Wyst. Rotterdam, T. Neuw Rotterdams Tunnel. Wyd. łącznie z poz. 2 i 14 pt. Tonnell. [Przeł.] P. Beers. Amsterdam 1974. — niem.: Die Trauung. [Przeł.] W. Tiel. Wyd. łącznie z poz. 2 pt. Yvonne. (Prinzessin von Burgund); Die Trauung. Frankfurt am Main 1964. wyd. oddzielnie Frankfurt am Main 1974. przedr. w: *Modernes Polnische Theater I*. Neuwied 1967. wyd. łącznie z poz. 7 pt. Die Trauung; Geschichte. Frankfurt am Main 1983. Wyst. Berlin, Schiller-Theater 1968. Adapt. operowa: [Muz.] V.D. Kirchner. Wyst. Wiesbaden 1975. — rum.: Cununia. [Przeł.] O. Zaicik. W. W. Gombrowicz: Jurnal; Teatru. Bucureşti 1988. — serb-chorw.: Vjenčanje. [Przeł.] Z. Malić. *Prolog*, Zagreb 1974 nr 18. Wyst. Sarajevo, Kamerni T. 1977. — słowen.: Wyst. Ljubljana 1977. Wyd.: Ferdurdurke. [Przeł.] K. Salamun-Biedrzycka. Ljubljana 1988. — szwedz.: Vigseln. [Przeł.] G.O. Eriksson. Wyst. Stockholm, [Królewski T. Dram.] 1966. Wyd. łącznie z poz. 2, 14 pt. Yvonne, princesa av Burgund; Vigseln; Operett. Tre Pjäser. Stockholm [1968]. — węgier.: Eskuvo. [Przeł.] G. Spiró. Wyd. łącznie z poz. 2, 14 pt. Drámák. [Budapest] 1984. — włos.: Il matrimonio. [Przeł.] R. Guidieri. Torino 1967. wyd. nast. Torino 1976, Torino 1982. Wyst. Mediolan, T. Porcospino, 1968.

6. Trans-Atlantyk. Powieść. Powst. ok. 1948-1950. Wyd. łącznie z poz. 5 pt. Trans-Atlantyk; Ślub. Ze wstępem J. Wittlina i komentarzem autora. Paryż: Inst. Lit. 1953, 317 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1957. Wyd. oddzielnie: Wwa: Niezależ. Ofic. Wydawn.* 1981, 116 s.; Wwa: CKS PW* [Centrum Klubowe ZSP Politechniki Warsz. 1983]; Wwa: Spół. Inst. Wydawn. „Młynek” 1983; Kr.: WL 1993. Przedr. zob. poz. 16 (t. 2), 20 (t. 3).

Przeł.: franc.: Trans-Atlantique. [Przeł.] [K.A. Jeleński C. Jeleński, G. Serreau. Paris 1976. wyd. nast.: Paris 1986, [Paris] 1990. — hiszp.: Transatlántico. [Przeł.] K. Pieka-

rec. S. Pitol. Barcelona 1971, wyd. nast. Barcelona 1986, — holend.: Trans-Atlantisch. [Oprac.] M. Pankowski. [Przeł. z duń. i franc.] P. Beers. Amsterdam 1977, — niem.: Trans-Atlantik. [Przeł.] W. Tiel. Pfullingen 1964, wyd. nast. łącznie z poz. 11, 13 pt. Verführung; Trans-Atlantik; Indizien. Pfullingen 1973; Trans-Atlantic. [Przeł.] R. Fieguth. Berlin 1988, — węgier.: Transz-Atlantik. [Przeł.] G. Kerényi, I. Fejér. Wyd. łącznie z poz. 11 pt. Transz-Atlantik; Pornográfia. Budapest 1987, — włos.: Transatlantico. [Przeł.] R. Landau. Milano 1971, wyd. nast. Milano 1982, pt. Trans-Atlantico. Milano 1982.
Adapt. teatr.: Adapt.: M. Grabowski. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1981; Adapt.: A. Pawłowski. Wwa, T. Ateneum 1984.

7. Historia. (Operetka). [Utwór dramatyczny]. Fragmenty. Powst. 1951. Pierwodr.: [Wstęp:] K.A. Jeleński: Od bosości do nagości. (O nieznannej sztuce ...). *Kultura*, Paryż 1975 nr 10 s. 3-55. Praprem. Wr., Akademicki Ośrodek Teatr. „Kalambur” 1978. Wyd. osob. Wwa: T. Szwedzka 2/4 1990, III, 46 s. Przedr. zob. poz. 23.

Pierwsza wersja Operetki por. poz. 14. — O rekonstrukcji akcji na podstawie papierów pośmiertnych W.G. zob. K.J. Zembruski: Stopa nieobuta. (O czwartym, nie znanym dramacie G.). *Odra* 1977 nr 3 s. 35-41. — Pierwsze wyst. w teatrze zawodowym: Gorzów Wielkopól, T. im. J. Osterwy 1981. Przekł. franc.: L'histoire. [Przeł.] K.A. Jeleński, C. Jelenski, G. Serreau. Wyd. łącznie z poz. 14 pt. L'histoire; Opérette. Paris 1977, — niem.: Geschichte. [Przeł.] F. Bondy, K.A. Jeleński, C. Jelenski. Wyd. łącznie z poz. 5 pt. Die Trauung; Geschichte. Frankfurt am Main 1983, — włos.: [Przeł. i oprac.] F.M. Cataluccio. *Micromega*, Rzym 1993 nr 4 s. 173-209.

8. Przeciw poetom. [Szkieł. *Kultura*, Paryż 1951 nr 10 s. 4-11. Druk w: poz. 9 [Cz. 1], 16 (t. 6), 20 (t. 7). Wyd. łącznie ze szkicem „Sienkiewicz” [pierwodr. *Kultura*, Paryż 1953 nr 6 s. 3-11] pt. Przeciw poetom. [Wwa:] Klin* [1979], 21 s. Toż wyd. nast.: [B.m.:] Wolne Wydawn. Polowe im. Stanisława Brzozowskiego 1981; Wwa* 1983. Przedr. w: *Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985*. Lubl. 1992.

Polem.: Cz. Miłosz: List do G. *Kultura*, Paryż 1951 z. 11 s. 119-124. W. Gombrowicz: „Przeklecie zdrobnienie dało mi się w znaki”. *Tamże* 1952 nr 7/8 s. 32-38; przedr. szkicu W.G. i polem. w: Cz. Miłosz: *Zaczynając od moich ulic*. Wwa* 1987. Wyd. nast. Wr. 1990.
Przekł.: ang.: Against poets. W: W. Gombrowicz: *Diary*. [T.] I. [Przeł.] L. Valee. London, New York 1988 [tu także przekł. szkicu „Sienkiewicz”], — franc.: Contre les poètes. [Przeł.] A. Kosko. W: W. Gombrowicz: *Contre les poètes*. [Bruxelles] 1988.

9. Dziennik. Powst. 1953-1969. Pierwodr. *Kultura*, Paryż: pt. Fragment z dziennika, 1953 nr 4, 9, 11, 12, 1954 nr 1/2, 5-7/8, 11, 12, 1955 nr 3, 4, 7/8, 1956 nr 3, 4, 6, 9, 1957 nr 3, 1958 nr 3, 4, 6-11, 1959 nr 4, 6, 7/8, 9, 1960 nr 1/2-4, 7/8, 12, 1961 nr 4, 5, 11, 1962 nr 1/2, 6, 1963 nr 4; pt. Dziennik trans-atlantyczny, 1963 nr 7/8, 10-12, 1964 nr 9-11, 1965 nr 1/2; pt. Fragment z dziennika, 1965 nr 9, 1966 nr 4, 5, 12, 1967 nr 4, 10-12, 1968 nr 1/2, 3, 5-12; 1969 nr 7/8, 1992 nr 6 [nieznany fragm. z 1956].

Wyd. osob. zmien.:

[Cz. 1]. 1953-1956. Paryż: Inst. Lit. 1957, 337 s. Wyd. 4 [!] Paryż: Inst. Lit. 1987.

Zawiera także z poz. 8: Przeciw poetom; Sienkiewicz.

[Cz. 2]. 1957-1961. Paryż: Inst. Lit. 1962, 274 s.

Nagroda „Najlepsza książka krajowa i emigracyjna 1962 r.” przyznana przez londyńskie *Wiadomości*.

Wyd. fragm.: *Dziennik 1957*. [Wr.:] Dzika Ofic. Wydawn. im. Lenki Cvrčkovej* [1981], 20 s.

[Cz. 3]. 1961-1966. Wyd. łącznie z poz. 14 pt. *Dziennik. 1961-1966; Operetka*. Paryż: Inst. Lit. 1966, 253 s.

Wyd. fragm.: *Dziennik 1961-1963*. [Wr.:] NZS Akad. Rolniczej Ikar* [1981], 102 s. Wyd. nast. *tamże** [po 1986].

Wyd. łączne [za l. 1953-1966]: Wyd. 2 [T. 1-3] [Belgia 1978], 303 + 255 + 223 s.; [częściowe t. 1-5:] 1953, 1954, 1957-1958, 1959-1961, 1964-1966 [Wwa:] Klin* 1980; wyd. 2 [!] [t. 1-3] Paryż: Inst. Lit. 1982; T. 1-3. [Kr.] Ofic. Nieobecnych* [1982-1983]; Wwa: Wydawn. Krag* 1984. Przedr. zob. poz. 16 (t. 6-8), 20 (t. 7-9).

Wybór z l. 1953, 1954, 1960, 1962 pt. *Gombrowicz o Miłoszu*. [Wwa:] Studencka Ofic. Wydawn. SOWA* [ok. 1980], 23 s.

[Cz. 4]. 1967-1969. Zob. poz. 15, 20 (t. 10).

Wyd. wcześniej pt. *Rozmowy z Gombrowiczem, Testament*. Przekł.: ang.: *Diary*. [Przeł.] L. Vallee. [T.] I. [1953-1956]. London, New York 1988. [T. 2] Evanstone, Ill. [1988]. [T.] 3. Evanston, Ill. 1993, — duń.: *Dagbog 1953-1954*. [Przeł.] P. Hultberg. [Fredensborg] 1980, — franc.: *Journal 1953-1956*. [Przeł.] A. Kosko. Paris 1964; *Journal 1957-1960*. [Przeł.] Ch. Jezewski, D. Autrand. Paris 1976; *Journal Paris-Berlin 1963-1965*. [Przeł.] A. Kosko. Paris 1968, wyd. nast. Paris 1976; *Sur Dante. Glose*. [Przeł.] A. Kosko. Paris 1968 [fragm. z 1966], przedr. w: W. Gombrowicz: *Contre les poètes*. [Bruxelles] 1988; *Journal*. [T.] I. 1953-1956. [Przeł.] A. Kosko. [T.] 3. 1961-1969. [Przeł.] Ch. Jezewski, D. Autrand. [T.] 3 bis. *Journal Paris-Berlin 1963-1964*. [Przeł.] A. Kosko. Paris 1981, 1984, — hiszp.: *Diario Argentina*. [Przeł.] S. Pitol. Buenos Aires 1968 [fragm. z l. 1953-1966], — holend.: *Uit het dagboek*. [Przeł. z franc.] P. Beers. Amsterdam 1967 [z l. 1953-1956]; *Dagboek Parijs-Berlin*. [Przeł.] P. Beers. Amsterdam 1972 [z l. 1963-1964], — niem.: *fragm. Das Tagebuch*. (1953-1956). [Przeł.] W. Tiel. Pfullingen 1961, *Berliner Notizen*. [Przeł.] W. Tiel. Pfullingen 1965 [fragm. z l. 1964-1965], *Aus dem Tagebuch*. [Przeł.] W. Tiel. München 1966; *calość: Die Tagebücher*. (In 3 Bänden 1953-1969). [Przeł.] W. Tiel. Pfullingen 1970; *Tagebuch 1953-1969*. [Przeł.] O. Kühl. W: W. Gombrowicz: *Gesammelte Werke*. [T.] 6-8. München, Wien 1988, — rum.: *Jurnal* [1957-1966]. [Przeł.] O. Zaicik. W: W. Gombrowicz: *Jurnal, Teatru. București* 1988, — serb.-chorw.: *Dnevnik*. T. 1-3. [1953-1966]. [Przeł.] P. Vujčić. Beograd 1985, — szwedz.: *Dagboken*. [Cz.] 1. 1953-1956. [Cz.] 2. 1957-1961. [Przeł.] A. Bodegård. Stockholm 1990, 1992, — węgier.: *Testamentum*. [Przeł.] L. Pálfalvi. Budapest 1993, — włos.: *fragm. Diario*. 1953-1956. [Przeł.] R. Landau. Milano 1970; *Diario*. 1957-1961. [Przeł.] R. Landau. Milano 1972; *Parigi-Berlino diario 1963-1965*. [Przeł.] F. Cataluccio. L. Ryba. Roma 1985; *Su Dante*. [Przeł.] R. Landau. Milano 1969 [fragm. z 1966].

10. Bakakaj. [Opowiadania]. Kr.: WL 1957, 248 s. Wyd. 3 [!] Tekst oprac. B. Milewska-Petlicka. Tamże 1993. Przedr. zob. poz. 16 (t. 9), 20 (t. 1).

Tytuł tomu pochodzi od nazwy ulicy Bacacay w Buenos Aires, przy której W.G. mieszkał w 1940. Zawiera nieznacznie zmienione opowiadania z poz. 1 [zmienione zostały także tytuły opowiadań: „Na 5 minut przed zaśnięciem” na „Przygodę”; „Krótki pamiętnik Jakuba Czarnieckiego” na „Pamiętnik Stefana Czarnieckiego”]; — nadto: 1z Ferdynurke, poz. 3; 3] Filidor dzieckiem podszyty; Filibert dzieckiem podszyty. — Na kuchennych schodach. — Szczur. — Bankiet.

Przekł.: franc.: Bakakaj. [Przeł.] G. Sédra, A. Kosko, [...], R. Martin Brone. Paris 1967, wyd. nast.: Paris 1984, [Paris] 1990, — hiszp.: Bakakaj. [Przeł.] S. Pitol. Barcelona 1974, wyd. nast. Barcelona 1986, — holend.: Met voorbedachten rade. [Przeł. z franc.] P. Beers. Amsterdam 1969; De rat. [Przeł. z franc.] P. Beers. Amsterdam 1971, — niem.: Iwbybory; Jungfräulichkeit. 6 texte. [Przeł.] W. Tiel. Reinbek bei Hamburg 1966; Die Ratte und andere Erzählungen. [Przeł.] W. Tiel. Frankfurt am Main 1966; Die Ratte. [Przeł.] W. Tiel. Berlin 1973 [opowiadanie Szczur]; Bacacay. [Przeł.] W. Tiel, O. Kühl. W: W. Gombrowicz: Gesammelte Werke. [T.] 9. München, Wien 1984, — portug.: Bakakaj. [Przeł.] A. Cabral, M. Mascarenhas. Rio de Janeiro 1968, — ros.: Prednamerennoe ubijstwo. [Przeł.] V. Klimovskij, K. Staroselskaja. Moskva 1991 [bez fragm. Ferdynurke], — włos.: Bacacay. [Przeł.] R. Landau. Milano 1968, wyd. nast. 1989.

Adapt. teatr.: opowiadania Bankiet; Bankiet. Groteska bez słów wg utworów W.G. Libreto: B. Gluszczyk. Muz.: Cz. Niemien. Olsztyn, Pantomima Olsztyńska. Scena T. im. S. Jaracza 1982.

11. Pornografia. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1960, 159 s. Wyd. nast.: Pultusk: Ofic. Nar.* 1980; [b.m.w.* 1982]; Wwa: Książ. Lit.* 1984. Przedr. zob. poz. 16 (t.3), 20 (t. 4).

Nagroda Literacka paryskiej *Kultury* w 1960.

Przekł.: ang.: Pornografia. [Przeł. z franc.] A. Hamilton. London 1966, wyd. nast.: New York 1966, New York 1968, London 1991, przedr. w: W. Gombrowicz: Three novels. New York [1978], — duń.: Svinestregger. [Przeł.] P. Hultberg. Viborg 1977, — greck.: E pornografia. [Przeł.] D. Demetriades. Thessalonike 1977, — fiń.: Pornografia. [Przeł.] T. Veikko. Helsinki 1969, — franc.: La pornographie. Paris 1962, wyd. nast.: Paris 1967, Paris 1969, Paris 1980, [Paris] 1985, [Paris] 1986, — hiszp.: La seducción. [Przeł.] G. Ferrater. Barcelona 1968, wyd. nast. Barcelona 1982; Pornografía. [Przeł.] D. Szmidi. Barcelona 1986, — holend.: De Pornografie. [Przeł.] J.L. Teengs. Amsterdam 1964, wyd. 2 Amsterdam 1969, — jap.: Poronografia. [Przeł.] Y. Kudō. Tōkyō 1967, wyd. nast. Tōkyō 1975, — niem.: Verführung. [Przeł.] W. Tiel. Pfullingen 1963, wyd. nast. łącznie z poz. 6, 13 pt. Verführung; Trans-Atlantik; Indizien. Pfullingen 1973; przekł. inny pt. Pornographie. [Przeł.] W. Tiel, R. Schmidgall. W: W. Gombrowicz: Gesammelte Werke. [T.] 3. München, Wien 1984, — norw.: [Przeł.] K. Nordby. Oslo 1966, — portug.: A Pornografia. [Przeł.] F.M. de Costa. Rio de Janeiro 1970, — serb.-chorw.: Pornografija. [Przeł.] S. Poštić, T. Malić. Wyd. łącznie z poz. 13 pt. Pornografija; Kozmos. Zagreb 1973, — słoweń.: Pornografija. [Przeł.] K. Salamun-Biedrzycka. Ljubljana 1986, — szwedz.: Förförelsen. [Przeł.] J. Kunicki, J. Stolpe. Stockholm 1967, — węgier.: Pornografia. [Przeł.] I. Fejér. Wyd. łącznie z poz. 6 pt. Transz-Atlantik; Pornografia. Budapest 1987, — włos.: La seduzione. [Przeł.] R. Landau. Milano 1962, wyd. nast. pt. Pornografia; Milano 1972, Milano 1974, Milano 1975.

Adapt. teatr.: Adapt. i reż.: A. Pawłowski. Wyst. Wwa, T. Ate-neum 1983.

12. Wspomnienia polskie; Wędrowki po Argentynie. Powst. ok. 1960-1961. Wyd. w: W. Gombro-

wicz: Dzieła zebrane. T. 11. Paryż: Inst. Lit. 1977, 255 s. (i w wyd. nast.) zob. poz. 16 (t. 11). Wyd. nast. oddzielnie: Wwa: NOWA* 1979; Kr.: Wydawn. -X* 1987; Wwa: Spółdz. Wydawn. Stop*, Wydawn. Klon 1987; Wwa: Res Publica 1990.

Dwie serie pogadek radiowych napisanych dla Radia Wolna Europa (prawdopodobnie nie wykorzystanych): Wspomnienia polskie (48 odcinków), Wędrowki po Argentynie (pierwotny tytuł: Wałęsam się po Argentynie, 24 odcinki), odnalezionych pośmiertnie w papierach pisarza.

Zawiera także: Gęba i twarz; Dyskusja radiowa, która nie doszła do skutku. — W wyd. NOWej z 1979 brak: Wędrowki po Argentynie.

Przekł.: Wspomnienia polskie: franc.: Souvenirs de Pologne. [Przeł.] Ch. Jezewski, D. Autrand. Paris 1984, wyd. nast. Paris 1990, — hiszp.: Recuerdos de Polonia. [Przeł.] B. Ząboklicka, J.C. Vidal. Barcelona 1985, — niem.: Polnische Erinnerungen. [Przeł.] K. Staemmler. W: W. Gombrowicz: Gesammelte Werke. [T.] 10. München, Wien 1985, — rum.: Aminteci poloneze. W: W. Gombrowicz: Jurnal; Teatru. [Przeł.] O. Zaicik. București 1988. — Wędrowki po Argentynie: franc.: Pérégrinations argentines. [Przeł.] A. Kosko. Paris 1984, wyd. nast. Paris 1993, — niem.: Argentinische Streifzüge und andere Schriften. [Przeł.] K. Staemmler. W: W. Gombrowicz: Gesammelte Werke. [T.] 11. München, Wien 1991.

13. Kosmos. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1965, 139 s. Wyd. nast.: [Wwa:] Klin* [1980]; Kr.: [Krak. Tow. Wydawn.]* 1983, tamże* 1985. Przedr. zob. poz. 16 (t. 4), 20 (t. 5).

I miejsce w konkursie na najlepszą książkę emigracyjną 1965 r., przyznane w czasie dyskusji na antenie Radia Wolna Europa [inf.: *Na Antenie*, München 1966 nr 35 s. 6]. — Międzynarodowa nagroda wydawców Prix Formentor (Prix Internationale de Littérature) w 1967.

Przekł.: ang.: Cosmos. [Przeł.] E. Mosbacher. London 1967, wyd. nast.: New York 1969, New York 1970, przedr. w: W. Gombrowicz: Three novels. New York [1978], — franc.: Cosmos. [Przeł.] G. Sédra. Paris 1966, wyd. nast.: [Paris] 1973, [Paris] 1980, — hiszp.: Cosmos. [Przeł.] S. Pitol. Barcelona 1969, wyd. nast. Barcelona 1982, — holend.: Kosmos. [Przeł. z duń. i franc.] P. Beers. Amsterdam 1968, wyd. nast. Amsterdam 1977, — jap.: Kosumosu. [Przeł.] K. Yukio. Tōkyō 1967, wyd. nast. Tōkyō 1972, lwyd. łącznie z B. Schulz: Sklepy cynamonowe; Sanatorium pod klepsydrą [Tōkyō] 1973; Tōkyō 1978, — niem.: Indizien. [Przeł.] W. Tiel. Pfullingen 1966, przedr. łącznie z poz. 11, 6 pt. Verführung; Trans-Atlantik; Indizien. Pfullingen 1973; Kosmos. [Przeł.] O. Kühl. W: W. Gombrowicz: Gesammelte Werke. [T.] 4. München, Wien 1985, — norw.: Kosmos. [Przeł.] M. Nag. Oslo 1967, — portug.: Cosmos. [Przeł.] L. Neto Jorge. Lisboa 1969, — serb.-chorw.: Kozmos. [Przeł.] S. Poštić. Wyd. łącznie z poz. 11 pt. Pornografija; Kozmos. Zagreb 1973, — włos.: Cosmo. [Przeł.] R. Landau. Milano 1966; Cosmo. [Przeł.] F.M. Cataluccio, D. Tozzetti. Milano 1990.

Adapt. tv: Adapt. i reż.: A. Pawłowski. TV 1994.

14. Operetka. [Utwór dramatyczny]. Wyd. łącznie z poz. 9 pt. Dziennik. 1961-1966; Operetka. Paryż: Inst. Lit. 1966 s. 193-253. Wyd. nast. oddzielnie: Kr.: Wydawn. KOS* [Krak. Ofic. Studentów] 1981, 63 s. Praprem. Łódź, T. Nowy 1975. Przedr. zob. poz. 16 (t. 5), 20 (t. 6), 23. Por. poz. 7.

Inny wariant tekstu: Zesz. Lit., Paryż 1989 nr 27 s. 11-21.

I nagroda w konkursie „Książka roku” przyznana w czasie dyskusji na antenie Radia Wolna Europa [inf.: *Na Antenie*, München 1967 nr 48 s. 4].

Przekł. ang.: Operetta. [Przeł.] L. Iribarne. London 1971, — duń.: *Wyst. Kopenhaga, Det Kongelige T.* 1973, — franc.: *Théâtre: Opérette.* [Przeł.] K. A. Jeleński | C. Jeleński, G. Serreau, Paris 1969, wyd. nast. Paris 1970, Wyd. łącznie z poz. 7 pt. *L'histoire; Opérette.* Paris 1977, *Wyst. Paris, T. Nationale Populaire 1969*, — grecc.: *Wyst. Athena, [T. Artyst.] 1973*, — hiszp.: *Opereta.* [Przeł. z franc.] J.F. de Castro, *Wyd. łącznie z poz. 5 pt. El matrimonio; Opereta.* Barcelona 1973, *Wyst. México, T. Nacional 1978*, — holend.: *Operette.* [Przeł.] P. Beers, *Wyd. łącznie z poz. 2, 5 pt. Toneel.* Amsterdam 1974, — niem.: *Operette.* [Przeł.] W. Tiel, Frankfurt am Main 1970; [Przeł.] W. Tiel, H.H. Fischer, Frankfurt am Main 1983, *Wyst. Basel 1971, Bochum, Schauspielhaus 1971*, — rum.: *Opereta.* [Przeł.] O. Zaicik | W. W. Gombrowicz: *Jurnal; Teatr.* București 1988, — serb.-chorw.: *Wyst. Beograd, Atelier 212* 1972, — szwedz.: *Operett.* [Przeł.] Jan Kunicki, *Wyd. łącznie z poz. 2, 5 pt. Yvonne, princessa av Burgund; Vigseln; Operett. Tre Pjäser.* Stockholm [1968], *Wyst. Malmö, Malmö stadsteatern 1971*, — węgier.: *Operett.* [Przeł.] I. Eörsi, A. Pályi, *Wyd. łącznie z poz. 2, 5 pt. Drámák.* [Budapest] 1984, *Wyst. Budapest, T. Vigszház 1979*, — włos.: *Operetta.* [Przeł.] J. Morteo, G.R. Morteo, Torino 1968, wyd. nast. 1980, *Wyst. Aquila, T. Stabile 1969.*

15. Rozmowy z Gombrowiczem. Pierwodr. pt. Fragment z dziennika, *Kultura*, Paryż 1967 nr 10-12, 1968 nr 1/2-3, 5-12, *Wyd. częściowe jako wywiad z W.G.; D. de Roux: Rozmowy z G. Paryż: Inst. Lit. 1969, 156 s. Wyd. nast.: Polska [Wwa:] Europa** [19]79; *Wwa: NOWA** 1979; *[Wwa: b.w.* 1984]; [Wwa:] Książ. Lit.** [1984]; *Wwa: Spółdz. Wydawn. Stop* [19]86; pod nazwiskiem W.G. pt. *Testament.* Wwa: Res Publica 1990, *Przedr. zob. poz. 20* (t. 10). *Por. poz. 9.*

Pierwsze wyd. pol. i niektóre przekł. opublikowane pod nazwiskiem D. de Roux jako autora wywiadu z W.G.; w istocie całość napisana przez W.G. *Wyd. też pt.: Testament; Dziennik 1967-1969.*

Przekł. ang.: *A kind of testament.* [Oprac.] D. de Roux, [Przeł. z franc.] A. Hamilton, London 1973, wyd. nast.: Philadelphia [1973]; London 1982, — franc.: *D. de Roux: Entretien avec Gombrowicz.* [Fragm. pol. przeł.: J. Kukulczanka] Koukou Chanska, F. Marié, Paris 1968, wyd. nast. pt. *Testament. Entretien avec D. de Roux: Paris 1977, Paris 1990*, — hiszp.: *Lo humano en busca de lo humano.* [Przeł.] A.G. del Camino, Mexico 1970, — holend.: *Gesprekken met W.G.* [Przeł. z franc.] P. Beers, Amsterdam 1970, — niem.: *Gespräche.* [Przeł. z pol. i franc.] W. Tiel, Pfullingen 1969, — węgier.: *Testamentum.* [Przeł.] L. Pálfalvi, Budapest 1993.

16. Dzieła zebrane. Paryż: Inst. Lit.

T. 1. *Ferdydurke.* 1969, 292 s. *Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1986.* *Zob. poz. 3.*

T. 2. *Trans-Atlantyk.* 1970, 129 s. *Wyd. nast. tamże: wyd. 3 [!]* 1985, *wyd. 4 1986.* *Zob. poz. 6.*

T. 3. *Pornografia.* 1970, 163 s. *Wyd. 2 tamże 1982.* *Zob. poz. 11.*

T. 4. *Kosmos.* 1970, 159 s. *Zob. poz. 13.*

T. 5. *Teatr: Iwona, księżniczka Burgunda; Ślub; Operetka.* 1971, 221 s. *Zob. poz. 2, 5, 14.*

T. 6. *Dziennik 1953-1956.* 1971, 303 s. *Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1984.* *Zob. poz. 9 [Cz. 1].*

Zawiera także szkice z poz. 8: *Przeciw poetom; Sienkiewicz.*

T. 7. *Dziennik 1957-1961.* 1971, 255 s. *Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1984.* *Zob. poz. 9 [Cz. 2].*

T. 8. *Dziennik 1961-1966.* 1971, 223 s. *Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1984.* *Zob. poz. 9 [Cz. 3].*

T. 9. *Opowiadania.* 1971, 207 s. *Wyd. nast. [poza Dziełami zebranymi]: Cz. 1-5. Wr.: NZS** 1981; [Kr.:] *Ofic. Nieobecnych** [1982].

Zawiera opowiadania z poz. 10 (z pominięciem fragm. *Ferdydurke*).

T. 10. *Varia.* 1973, 543 s.

Zawartość: eseje, felietony, recenzje drukowane w prasie polskiej w 1933-1938; *Opętani* [poz. 4]; drobne utwory i wywiady drukowane po wojnie w prasie polskiej i zachodniej; bibliografia wydań książkowych i ich przekładów na języki obce.

Wyd. nast.: [b.m.: b.w. 1982]; w wyborze: Kr.: Wydawn. KOS* Krak. Ofic. Studentów 1981, 98 s.; Varia. Cz. 3. Lubl.: Respublica* 1989 475, [18] s. [Zawiera dodatek: Wykaz ingerencji cenzury w krajowym wydaniu *Dzieł* przez WL zob. poz. 20].*

Przekł. franc. w wyborze: *Varia. Textes variés.* [Przeł.] A. Kosko, Paris 1977, wyd. nast. Paris 1986; *Varia II.* [Przeł.] Ch. Jezewski, [Paris] 1989.

T. 11. *Wspomnienia polskie; Wędrowki po Argentynie.* 1977, 255 s. *Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1985.* *Zob. poz. 12.*

17. *Witold Gombrowicz - Jean Dubuffet: Core-spondencia.* [Przeł. z franc.] J.F. de Castro, Barcelona: *Editorial Anagrama 1972, 78 s.*

Tu m.in. 8 listów W.G. z l. 1968-1969 oraz fragmenty *Dziennika* [poz. 9].

18. *Na kuchennych schodach; Szczur.* [Kr.:] *NOS** [Niezał. Ofic. Studencka 1981], 22 k.

Zawiera opowiadania z poz. 10.

19. *Zdarzenia na brygu Banbury.* [Opowiadania]. [Wstęp:] M. Janion. Gdańsk: WM 1982, 113 s.

Zawiera opowiadania z poz. 1: *Przygody* (pierwotny tytuł: *Na 5 minut przed zaśnięciem*); *Zdarzenia na brygu Banbury.*

20. *Dzieła.* Red. nauk. tekstu: J. Błoński. Kr.: WL.

Wykaz ingerencji cenzury zob. poz. 16 t. 10.

T. 1. *Bakakaj.* 1986, 201 s. *Wyd. 2 tamże 1987.*

Zawiera opowiadania z tomu poz. 10 (z pominięciem fragm. z *Ferdydurke*).

T. 2. *Ferdydurke.* 1986, 273 s. *Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1987, wyd. 3 1989.* *Zob. poz. 3.*

T. 3. *Trans-Atlantyk.* 1986, 140 s. *Wyd. 2 tamże 1988.* *Zob. poz. 6.*

T. 4. *Pornografia.* 1986, 152 s. *Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1987, wyd. 3 1990.* *Zob. poz. 11.*

T. 5. *Kosmos.* 1986, 149 s. *Wyd. 2 tamże 1988.* *Zob. poz. 13.*

T. 6. Dramaty. 1986, 326 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Zawiera poz. 2, 5, 14.

T. 7. Dziennik 1953-1956. 1986, 371 s. Wyd. 2 tamże 1988. Dodruk 1989. Zob. poz. 9.

T. 8. Dziennik 1957-1961. 1986, 305 s. Wyd. 2 tamże 1988. Dodruk 1989. Zob. poz. 9.

T. 9. Dziennik 1961-1966. 1986, 260 s. Wyd. 2 tamże 1988. Dodruk 1989. Zob. poz. 9.

T. 10. Dziennik 1967-1969. Red. nauk.: J. Błoński, J. Jarzębski. Wstęp od wydawcy: J. Jarzębski. 1992, 183 s.

Zawartość: Dziennik 1967-1969 [poz. 15; wyd. wg pierwodr.]. — Uzupełnienie: Byłem pierwszym strukturalistą; Ostami wywiad. — Nota wydawcy. — Uzupełnienia tekstu Dziennika do pierwszego wydania i części drugiej.

21. Listy do Adama Mauersbergera. [Oprac. i przyp.] J. Majcherek. Łódź: Łódz. Tow. Przyj. Książki 1988, [16] s.

Druk bibliofilski. Zawiera 6 listów do A. Mauersbergera z l. 1945-1957 oraz 1 list do jego siostry, Zofii Gawlikowskiej z 1956.

22. Zbrodnia z premedytacją. [Opowiadania]. Kr.: WL 1989, 171 s.

Zawiera wybór utworów z poz. 1; Tancerz mecenasa Kraykowskiego, Zbrodnia z premedytacją; Biesiada u hrabiny Kolbuszaj; Dziewictwo; Zdarzenia na brygu Banbury.

23. Iwona, księżniczka Burgunda; Ślub; Operetka; Historia. Słowo wstępne: J. Jarzębski; Dramat Ego w dramacie ngości. Esej „Od boskości do nagości”: K.A. Jeleński. Kr.: WL 1994, 416 s.

Zawiera poz. 2, 5, 14, 7.

Wybory utworów w przekł.: franc.: *Contre les poètes*. [Wybór szkiców]. [Bruxelles] 1988, — hiszp.: *Autobiografía sucinta, textos y entrevistas*. [Przeł. z franc.] J.F. de Castro. Barcelona 1972 [tu także wywiady z W.G.], — niem.: *Ich bin Zirkus, Lyrik, Poesis, Grausen, Kampf, Vergnügen*. München 1983; *Gesammelte Werke*. [T.] 2-4, 6-12. München, Wien 1983-1991 [przeł. zob. poz. 3, 11, 13, 9, 10, 12, 4].

Adapt. teatr. wyborów utworów: *Na bosaka*. Miniopera na motywach utworów ... Libretto: E. Chudziński. Muz.: K. Szwałigier. Wyst. Kr., T. Stu 1983; *Ja, Gombrowicz* — seans dramatyczny wg prozy ... Scenariusz: W. Szulczyński. Łódź, T. Nowy 1988; *Biesiada polska*. [Scenariusz:] M. Ciriń. Wyst. Opole, T. im. J. Kochanowskiego 1991; *Człowiek z Gombrowicza*. Musical wg ... Inszenizacja: A. Hanzkiewicz. Wyst. Wwa: T. Nowy 1992.

Korespondencja

1. J. Giedroyc, W. Gombrowicz: *Listy 1950-1969*. Wybrał, oprac. i wstępem opatrzył A. Kowalczyk. Wwa; Czyt. 1993, 512 s.

Zawiera także m.in.: W. Gombrowicz: *Risum teneatis ...*; *Tandeta*. — [Wywiad:] *Rozmowa z G.* [Rozm. K. Świeczewski].

OPRACOWANIA (wybór)

W. Gombrowicz: *Biographie de ... Powst.* 1969 [uzup. po śmierci W.G. przez D. de Roux]. W: Gombrowicz. Paris 1971, przedr. w: D. de Roux: *Gombrowicz*. Paris 1971, przekł.: pol.: Przeł. M. Krawczyk. *Kult. i Życie* 1988 nr 19, przedr. w: Gombrowicz w Muzeum Literatury. [Wwa 1988], hiszp. w: W. Gombrowicz: *Autobiografía sucinta* [...]. [Przeł.] F. de Castro. Barcelona 1972, niem. w: Witold Gombrowicz der Apostel der Unreife oder das Lachen in der Philosophie. München, Wien 1988. — Wywiady: *Rozmowa z G.* Rozm. K. Świeczewski. *Kultura*, Paryż 1956 nr 1, przedr. tamże 1977 nr 7/8; *Entretiens avec Piero Sanavio et Dominique de Roux*. W: Gombrowicz. Paris 1971, przekł.: hiszp.: [Przeł.] J.F. de Castro. W: W. Gombrowicz: *Autobiografía sucinta* [...]. Barcelona 1972, pol. [fragm.]: *Sztuka niszczy formę*. Przeł. K. Bielas. *Znak* 1987 nr 10; *Die Jugend ist das Mindere*. W: F. Bondy: *Gespräche mit James Baldwin, Witold Gombrowicz, Slavomir Mrozek, Jean Starobinski*. Wien 1972, przekł.: franc. w: Gombrowicz. Paris 1971, hiszp.: [Przeł.] J. F. de Castro. W: W. Gombrowicz: *Autobiografía sucinta* [...]. Barcelona 1972, pol. [fragm.]: *Młodość jest niższa*. Przeł.: A. Kilar, E. Kisielewska. *Twórczość* 1986 nr 11/12; Z G. w Buenos Aires. [Rozm.] J. S. Pasierb. *Żyg. Pusz.* 1969 nr 41, przekł.: franc. w: Gombrowicz. Paris 1971, hiszp.: [Przeł.] J. F. de Castro. W: W. Gombrowicz: *Autobiografía sucinta* [...]. Barcelona 1972.

SWPP 1. — PP (Z. Bilek-Dąbrowska). — RL 1969 (J. Chudek). — LP (J. Błoński). — LP po 1939 (zł [Z. Lapiński]). — Z. Bilek-Dąbrowska: *Materiały do biografii W.G.* [do 1980]. W: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984. — M. Madej: *Witold Gombrowicz*. (85 rocznica urodzin — 20 rocznica śmierci). Zestawienie bibliograficzne przedmiotowe za lata 1958-1988 w wyborze. Kielce 1989, 36 s. *Woj. Bibl. Publiczna w Kielcach*. — Z.R. Wilkiewicz: *Polskie Exilliteratur 1945-1980*. Köln, Wien 1991.

J. Kaden-Bandrowski: *Z okresu dojrzewania*. *Gaz. Pol.* 1933 nr 222, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984 [rec.: *Pamiętnik z okresu dojrzewania*]. — [Ferdydurke. Rec. sprzed 1939 przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984.] T. Dołęga-Mostowicz: *Prasto z Mostu* 1938 nr 5, 1. *Fik*: *Miny trudne i miny łatwe*. *Nasz Wyrz.* 1938 nr 3, przedr. w tegoż: *Wybór pism krytycznych*. Wwa 1961; L. Fryde. *Pióro* 1938 nr 1, przedr. w tegoż: *Wybór pism krytycznych*. Wwa 1966; S. Kisielewski: „Ferdydurke” — artykuł krytyczny. *Czas* 1938 nr 125; B. Schulz. *Skamander* 1938 nr 96/98, przedr. w tegoż: *Proza*. Kr. 1964, wyd. 2 Kr. 1973, przekł.: ang.: [Przeł.] P. Coates. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 10: 1983, franc.: [Przeł.] J. Kukulczanek *Kokou Chanska*. W: Gombrowicz. Paris 1971; A. Sandauer: *Powieść o udawaniu*. *Nasz Wyrz.* 1939 nr 3, przedr. w tegoż: *Stanowiska wobec ...* Kr. 1963. — J. Wittlin: *Apologia G. Kultura*, Paryż 1951 nr 7/8, przedr. w tegoż: *Orfeusz w piekle XX wieku*. Paryż 1963, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984. — K.A. Jeleński: *Bohaterskie niebohaterswo G. Kultura*, Paryż 1957 nr 9, przedr. w tegoż: *Zbiegi okoliczności*. Kr.* 1981, wyd. nast. Paryż 1982, przedr. w: Gombrowicz filozof. Kr. 1991. *Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985*. Lubl. 1992. — J.J. Lipski: *Ferdydurke czyli wojna skutecznie wydana mitem*. *Nova Kult.* 1957 nr 12, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984. — A. Sandauer: *Szkota nierzeczywistości i jej uczer*. (Esej osnuty na tle I cz. „Ferdydurke” G.); *Początki, świętość i upadek rodziny Młodziaków*. (Esej krytyczny osnuty na tle II cz. „Ferdydurke” G. w tegoż: *Bez taryfy ulgowej*. Wwa 1959, wyd. 3 [!] zmien. Kr. 1974, Dla każdego coś przykrego. Kr. 1966. — H. Mayer: *Ansichten des W.G.* W tegoż: *Ansichten zur Literatur der Zeit*. Reinbek/Hamburg 1962, przekł. ang. w tegoż: *Steppenwolf and everyman*. New York 1971. — A. Mencwel: *Antygroteska G., „Ferdydurke” i teoretyczne problemy jej interpretacji*. W: *Problemy literatury polskiej XX w.* T. 2. Wwa 1965. — A. Sandauer: *W.G. — człowiek i pisarz*. W tegoż: *Dla każdego coś przykrego*. Kr. 1966, *Liryka i logika*. Wwa 1969, wyd. 2 Wwa 1971, *Trójca nowoczesnych*. Kr. [1992], przedr. w: Gombrowicz. Kr. 1984, przekł.: ang.:

- Polish Perspectives*, Wwa 1966 nr 2, franc.: *Les Temps Modernes*, Paryż 1969 nr 273, hiszp. w: [A.] Sandauer, R. Cano Gaviria: *Sobre Gombrowicz*. Barcelona 1972. — Z. Malić: „Ferdynand”. [Przeł.] J. Latuszyńska. *Pam. Lit.* 1968 z. 2. — W. Karpiński: Gombrowiczowska przestrożka. *Współczesność* 1969 nr 20, przedr. w tegoż: *Książki zbójce*. Londyn 1988, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984 — Cz. Miłosz: *Podzwonne. Kultura*, Paryż 1969 nr 9, przedr. w tegoż: *Zaczynając od moich ulic*. Wwa* 1987, wyd. nast. Wr. 1990. — H. Skolimowski: G. i Kulakowski a postawa bliźnia. *Tematy*, Nowy Jork 1969 nr 31/32. — K. Wolicki: W.G. anel bolet v ufiznute pazi. [Przeł.] H. Stachová. *Divadlo*, Praga 1969 nr 4. — J. Błoński: O G. *Mies. Lit.* 1970 nr 8. — R. Boyers: G. and Ferdynand: the tyranny of form. *Centennial Review*, East Lansing (USA) 1970 t. 14. — L. Goldman: Le théâtre de G. W tegoż: *Structures mentales et création culturelle*. Paris [1970], przekł. pol.: Przeł. M. Dramińska-Joczowa. W: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984. — Z. Malić: La construction du „Trans-Atlantique” de W.G. [Przeł. z serb.-chorw. na franc.] J. Dąbrowska. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1970 t. 13; Przeł. J. Wierzbicki. W: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984. — R. Barilli: Sartre et Camus jugés dans le Journal. W: Gombrowicz, Paris 1971, przekł. pol.: Sartre i Camus w „Dzienniku”. Przeł. W. Krzemiński. *Pam. Lit.* 1973 z. 4, przedr. w: Gombrowicz filozof. Kr. 1991. — J. Błoński: Historia i operetka. *Dialog* 1971 nr 6. — R. Boyers: Aspects of the perversion in G. „Pornografia”. *Salmagundi*, Saratoga Springs, N.Y. 1971 nr 17, przekł. pol.: Formy perwersji w „Pornografii” G. Przeł. I. Sieradzki. *Pam. Lit.* 1973 z. 4. — W. Chylicka: G? ... Wziew 1971 nr 1. — Gombrowicz. [Red.: K.A. Jelenkij C. Jelenkij, D. de Roux, Paris: L’Hermé 1971, 479 s. Iwaziewia artykuły, wspomnienia, listy 54 autorów; tu także teksty W.G. i wywiady z nim]. — P. Hultberg: The reception of G. first work. *Scando-Slavica*, Kopenhaga 1971 t. 17 [dot.: Pamiętnik z okresu dojrzewania — A. Kijowski: Kategorie G. *Twórczość* 1971 nr 11, przedr. pt. Strategie G. w tegoż: *Granice literatury*. T. 1, Wwa 1991, przedr. w: *Problemy literatury polskiej lat 1890-1939*. Ser. 2, Wr. 1975, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984, przekł. franc.: [Przeł.] A. Posner. W: Gombrowicz, Paris 1971. — B. Knapp: W.G.: A faceless theatre. *Yale French Studies*, New Haven, Conn. 1971 nr 46. — A. Męćwel: Anty-G. W tegoż: *Sprawa sensu*. Wwa 1971. — K. Puzyna: Pestka. W tegoż: *Burzliwa pogoda*. Wwa 1971, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984, przekł. franc. w: Gombrowicz, Paris 1971. — D. de Roux: Gombrowicz. Paris: Union Générale d’Edition 1971, 191 s. — Cz. Miłosz: Kim jest G.? W tegoż: *Prywatne obowiązki*, Paryż 1972, wyd. nast.: Paryż 1980, [B.M.* 1981], Olsztyn 1991, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984, przekł. franc.: [Przeł.] T. Douchy. W: Gombrowicz, Paris 1971. — M. Szpakowska: G. — teoretyk sztuki. *Teksty* 1972 nr 2, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984. — J. Szymkiewicz-Gombrowicz: Mój brat Witold i nasi przodkowie. *Mies. Lit.* 1972 nr 3, przekł. franc.: [Przeł.] S. Arli. W: Gombrowicz, Paris 1971. — J. Volle: Gombrowicz, bourreau-martyr. [Paris:] *Bourgeois* 1972, 254 s. — K. Wolicki: G. *Odra* 1972 nr 1. — P. Bondy: W.G. czyli szlachca polskiego pojedynki cieńców. Przeł. R. Zimand. *Pam. Lit.* 1973 z. 4, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984. — M. Głowiński: Parodia konstruktynna. W tegoż: *Gry powieściowe*. Wwa 1973, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984 [dot.: *Pornografia*]. — P. Hultberg: *Pornografia i alchemia*. (Prolegomena do analizy „Pornografii” G.) Przeł. I. Sieradzki. *Pam. Lit.* 1973 z. 2. — L. Iribarne: Revolution in the theater of Witkacy and G. *The Polish Review*, Nowy Jork 1973 nr 1/2. — W. Krysiński: Pfrandello et G. *Rivista di Letterature Moderne e Comparate*, Florencja 1973 nr 26. — H. Kunstman: Über W.G. „Iwona, księżniczka Burgunda”. *Die Welt der Slawen*, Kolonia, Wien 1973 t. 18. — Z. Malić: Felietony literackie W.G. Przeł. W. Krzemiński. *Pam. Lit.* 1973 z. 4, przedr. w przekł. franc. w: Gombrowicz, Paris 1971. — Z. Malić: *Polonica*. *Ogledi o Sienkiewicz i Iwaszkiewicz*. Gombrowiczu, ofenjalnoj kniżevnosti i o polskoj prozi 20 stoljcia. Zagreb: Studentski Centar Sventište 1973, 164 s. — K. Bartoszyński: Nieważne to, jak było naprawdę. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wwa 1974, wyd. 2 Wwa 1979, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984 [dot.: *Zbrodnia z premedytacją*]. — E. Fiala: Oficjalność i podoficjalność. (O koncepcji człowieka w powieściach W.G.). *Rocz. Hum.* 1974 nr 1. — T. Kępiński: Witold Gombrowicz i świat jego młodości. Kr.: WL 1974, 429 s., wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1987. — A. Libera: „Kosmos” G.: wizja życia — wizja wszechświata. *Twórczość* 1974 nr 5, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984. — P. Sanvio: Gombrowicz. La forma e il rito. Padova: Marsilio 1974, 74 s. — K. Schmidt: Der Stil von W. Gombrowicz „Trans-Atlantyk” und sein Verhältnis zur polnischen literarischen Tradition. Meisenheim am Glan: Hain 1974, 298 s. — S. Chwin: G. — sarmata kontestujący. *Ruch Lit.* 1975 nr 4. — D. Danek: Obliz G. i śmierć. *Znak* 1975 nr 8, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984 [dot.: *Operetka*]. — M. Głowiński: Komentarze do „Ślubu”. *Dialog* 1975 nr 11, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984, przekł. ang.: [Przeł.] A. Kukulska, M.B. Fedewicz. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 10: 1983. — M. Janion: Forma gotycka G.; G. wobec zła. W tejże: *Gość romantyczny*. Wwa 1975. — E. Widota: Leksyka symboliczna w „Trans-Atlantyku” W.G. *Ruch Lit.* 1975 z. 1. — W. Wyskiel: Witold Gombrowicz. *Twórczość literacka*. Kr.: PWN 1975, 37 s. PAN Oddz. w Kr. — J. Błoński: Sarmatyzm u G. W: *Tradycje szlacheckie w kulturze polskiej*. Wwa 1976, przekł. franc.: [Przeł.] K. Błoński. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 10: 1983, węgier.: [Przeł.] J. Reiman. *Tisztafaj*, Szeged 1981 nr 6. — T.F. Domaradzki: W.G. „un fou révolté et son antitraditionalisme”. *Études Slaves et Est Européennes*, Montreal 1975/1976. — J. Goćkowski: Świat wieczystych aktorów (G. antroposocjologia Formy). *Teksty* 1976 nr 4/5. — A. Okopień-Sławiński: Hipoteza jedności. (Głos do interpretacji „Kosmosu”). *Teksty* 1976 nr 3, przedr. pt. Wielkie bergowanie czyli hipoteza jedności „Kosmosu”. W: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984. — R. Georgin: Gombrowicz. Lausanne: l’Age d’Homme 1977, 156 s., wyd. 2 Paris 1987. — S. Gębala: „Dziennik” G. — problemy autokreacji. *Mies. Lit.* 1977 nr 8. — Z. Majchrowski: „Białe małżeństwo” czyli „ślub w kościele ludzkim”. *Teksty* 1977 nr 4. — Cz. Miłosz: Ziemia Ulro. Paryż 1977, wyd. nast.: Paryż 1980, Wwa 1982 [rozdział 5-12]. — J. Pawłowski: G. i lęk. (Uwagi o „Diariuszu Rio Parana”). *Pam. Lit.* 1977 z. 4. — J. Sławiński: Sprawa G. *Nurt* 1977 nr 2, przedr. w tegoż: *Teksty i teksty*. Wwa 1990, przekł. ang.: [Przeł.] A. Kukulska. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 10: 1983. — K. Bartoszyński: Antynomie G. a problemy interpretacji literackiej. *Pam. Lit.* 1978 z. 2, przekł. ang.: [Przeł.] A. Kukulska. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 10: 1983. — F. Bondy, [K.A. Jelenkij C. Jelenkij, Witaold Gombrowicz. München: Deutscher Taschenbuch-Verlag 1978, 111 s. — D. Danek: Z problemów poetyki snu. (W kontekście menippejsko-karnawałowej interpretacji „Operetki”). *Pam. Lit.* 1978 z. 4. — M. Danielewicz Zielińska: Miłosz — G. W tejże: *Szkice o literaturze emigracyjnej*. Paryż 1978, wyd. nast.: Kr.* 1983, Wr. 1992. — G. Gómóri: Antynomies of G. *The Modern Language Review*, Londyn 1978 nr 1. — L. Neuger: Przygody czystego intelektu. (Esej osnuty na le. „Ferdynand” G.). W: W kręgu przemian polskiej prozy XX w. Wr. 1978. — J. Pawłowski: *Przestrzeń w „Kosmosie”*. W: *Przestrzeń i literatura*. Wr. 1978. — A. Sandauer: Schulz i G. czyli literatura głębi. (Próba krytycznej psychoanalizy). *Osnowa* 1978, przedr. w tegoż: *Pisma zebrane*. T. 1, Wwa 1985, Trójca nowocześniejszych. Kr. [1992]. — A. Sobolewska: Pracownie krawieckie ludzkości. *Teksty* 1978 nr 5 [dot.: *Operetka*, S. Mrozek; *Krawiec*]. — Sz. Gąsowski: W.G. W tegoż: *Współcześni dramatopisarze polscy 1945-1975*. Wwa 1979. — H. Górecka-Dryńska: *Humorystyczna funkcja języka w „Ferdynand” W.G.* *Prz. Hum.* 1979 nr 5. — J. Speina: Język w stanie podejrzenia. (O „Ferdynand” W.G.). *Ruch Lit.* 1979 nr 1. — A. Sulikowski: Egotyzm i egzotyizm. (O „Dzienniku” G.). *Pam. Lit.* 1979 z. 3. — E. Majewska Thompson: Witold Gombrowicz. Boston: Twayne Publishers, G.K. Hall 1979, 171 s. — D. Brodsky: W.G. and the „Polish October”. *Slavic Review*, Urbana, Ill. 1980 nr 3. — M. Janion: „Cienna” młodość G. *Twórczość* 1980 nr 4, przedr. w: Gombrowicz

browicz i krytycy. Kr. 1984. — A. Kurczaba: Gombrowicz and Frisch. Aspects of the literary diary. Bonn: Bouvier-Verlag Grundman 1980, 197 s. — M. Nishi: Kataika-suru yokubo. Gomburovitchi-no donyu. Tōkyō: Asahi Shuppansha 1980, 126 s. — W. Tarnawski: Obrachunek z G.; Ferdydurke; G. przeciw G.; Dziennik lektury „Kosmosu”; „Operetka”. W te goż: Od Gombrowicza do Mickiewicza. Londyn 1980; przedr. [z wyjątkiem: Dziennik lektury „Kosmosu”] w te goż: Uchwycić cel. Lubl. 1993; przedr. Dziennik lektury „Kosmosu” w: Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985. Lubl. 1992. — M. Walicka: G. wobec egzystencjalizmu Sartre'a i Camusa. *Prz. Hum.* 1980 nr 1. — J. Błoński: „Filibert” makrokosmosem „Ferdydurke”. *Pismo* 1981 nr 3, przekł. franc.: *Acta Univ. Wratisl.* 1985 nr 727. — K. Dybiak: Forma i pasja. *Więź* 1981 nr 5, przedr. w: Metafizyczne w literaturze współczesnej. Lubl. 1992. — A. Falkiewicz: Polski Kosmos. Dziesięć esejów przy Gombrowiczu. Kr.: WL 1981, 281 s. — K.A. Jeleński: Tajny ładunek korsarskiego okrętu (na marginesie tłumaczenia „Trans-Atlantyku”); Od boskości do nagoci (o nieznanej sztuce W.G.) [dot.: Historial; Czy inny Gombrowicz?; Dramat i antydramt; Bohaterskie niebohaterstwo G. W te goż: Zbiegi okoliczności. Kr.* 1981, wyd. nast. t. 1-2 Paryż 1982. — J. Kott: Gęba i grymas. *Wladomości*, Londyn 1969 nr 50/51, przedr. w te goż: Kamienny potok. Wwa* 1981, wyd. nast.: Londyn 1986, Kr. 1991, przekł. ang. jako wstęp do: W. Gombrowicz: The marriage. New York 1969, wyd. nast. Londyn 1970. — W. Krysiński: Les fonctions et les modalités du narrateur. *Cosmos de W.G.* W te goż: Carrefours des signes. New York 1981. — E. Sławkova: „Trans-Atlantyk” Witolda Gombrowicza. Studia nad językiem i stylem tekstu. Kat.: UŚl. 1981, 167 s. — W. Sztaba: Głęboki nieznanca malarstwa. Wv: Tessera. Kr. 1981. — *Teatro*, Buenos Aires 1981 nr 5 [numer poświęcony W.G.; zawiera kalendarium życia i twórczości oraz artykuły 8 autorów]. — W. Bolecki: Narracja jako gra konwencji i jej „głębsze znaczenie”. (Przedwojenna proza W.G.): „Ferdydurke” wobec „powieści-worka”; Opis w prozie G. W te goż: Poetycki model prozy w dwudziestoleciu międzywojennym. Wr. 1982. — J. Goćkowski: Człowiek stwarzany człowiekiem — W.G. filozofia formy. *Litteraria* 1982 t. 14. — J. Jarzębski: Gra w Gombrowicza. Wwa: PIW 1982 [właśc. 1983], 514 s. — W. Lipiec: „Pornografia” G. jako gra. *Rocz. Hum.* 1982 nr 1. — P. Merival: Estetyka perwersji — chwyt powieści gotyckiej u [H.] Jamesa i G. *Lit. na Świecie* 1982 nr 1. — A. Neuger: Widzieć najbardziej? (W.G. mit biografii emigranta. Rekonensans). *Rocz. Komis. Hist.-Lit.* 1982 t. 19. — K. Okopień: Dwie fenomenologie Husserl i G. W: Wypowiedzi literacka a wypowiedzi filozoficzna. Wr. 1982. — J. Giszczak: „Kompleks polski” W.G. W: Polska literatura emigracyjna. Lubl. 1983. — A. Kochańczyk: Gra jako kategoria literacka. *Akcent* 1983 nr 2 [dot.: Ferdydurke]. — *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 10, 1983 [numer poświęcony w całości W.G.]. — J. Majcherek: G. a teatr. *Pam. Teatr* 1983 z. 2. — L. Pszczołowska: Receptions in G. prose. [Przeł.] A. Bartkowicz. *Russian Literature*, Amsterdam 1983 nr 13/3. — C. Rowinski: Twarz i maski. *Mies. Lit.* 1983 nr 5. — A. Woźny: Relacje komunikacyjne w świecie przedstawionym powieści W.G. *Pam. Lit.* 1983 z. 3, przekł. franc.: *Acta Univ. Wratisl.* 1985 nr 727. — M. Głowiński: Straszny piątek w domu hrabiny. (O „Biesiadzie u hrabiny Kotlubaj”). W: Prace ofiarowane Henrykowi Markiewiczowi. Kr., Wr. 1984. — Gombrowicz i krytycy. Wybór i oprac.: Z. Łapiński. Kr.: WL 1984, 847 s. [wybór prac krytycznych nt. W. G.; zawiera 41 art., m.in. nie drukowane wcześniej: J. Jarzębski: Kategoria „Gry” w poglądach G.; J. Pawłowski: Erotyka G.; A. Falkiewicz: Spór śledzącego i sprawcy. H. Kirchner: Nalkowska — prolegomena do G.; W. Włodarczyk: G. a malarstwo; F. Babinski: Nieporównany G.; K. Zaleski: „Ślub” W.G.; Uwagi inscenyjne; M. Głowiński: Komentarze do „Ślubu”; K. Bartoszyński: „Kosmos” i antynomie]. — R. Gombrowicz: Gombrowicz en Argentine — temoignages et documents 1939-1963. [Przedm.]: K.A. Jeleński. Paris: Denoël 1984, 295 s. [dot. pobytu W.G. w Argentynie; zawiera wspomnienia i wypowiedzi 34 autorów], przekł. pol.: Gombrowicz w Argentynie. Świadczenia i doku-

menty 1939-1963. [Przeł. z franc.] S. Bogdan, [przeł. z hiszp.] A. Husarska. Londyn: Puls 1987, wyd. nast.: Wwa: Wydawn. Mysł* 1988, Wr.: Ossol. 1991. — J. Jarzębski: Między chaosem i formą; Anatomia G.; G. i panny. (Historia pewnej fascynacji); „Opetani” — zapomniana powieść G.; O demonach G.; O demonach — ciąg dalszy [polem z M. Janion]; G. wobec Ni-cości [rec.: A. Falkiewicz: Polski kosmos. Kr. 1981]; Być wieszczęm [W.G. i Cz. Miłosz]. W te goż: Powieść jako auto-kreacja. Kr., Wr. 1984. — A.S. Kowalczyk: G. i Husserl. (O fenomenologicznych inspiracjach w „Dzienniku”). *Znak* 1984 nr 354/5, przedr. w: Gombrowicz filozof. Kr. 1991. — J. Łukaszewicz: Dwa nawiązania do „Pana Tadeusza”. „Kwiaty polskie” i „Trans-Atlantyk”. *Pam. Lit.* 1984 z. 3. — S. Murzański: Jednostka wobec „mocy zbiorowych”. *Prz. Pousz.* 1984 nr 11. — R. Nycz: G. (bio-grafia historyka). W te goż: Sylwy współczesne. Wr. 1984. — E. Odachowska-Zielinska: Bohater G. Cz. 1-3. *Alm. Lit. Iskier* 1984, 1985. — I. Sadowski-Guillon: La mise en scène d'une vie. Le théâtre et ses fonctions dans l'oeuvre de W.G. *Les Cahiers Franco-Polonais*, Paris-Varsovie 1984. — H. Schmid: Struktura semantyczna trzech dramatów W.G. *Ruch Lit.* 1984 nr 4. — J. Ślósarska: Poeta formy: formowanie się człowieka i świata w utworach W.G. *Litteraria* 1984 t. 16. — Tango Gombrowicz. [Oprac., tłum. z hiszp. i wstęp:] R. Kalicki. Kr., Wr.: WL 1984, 389 s. [zawiera wspomnienia, artykuły i listy 15 autorów dot. pobytu G. w Argentynie]. — K. Dedećius: Parodia totalna O W.G. Przeł. J. Mizirski. *Akcent* 1985 nr 4. — J. Domagałski: „Nieszczęsna szczerść”. (Proust w „Dzienniku” G. *Pam. Lit.* 1985 z. 4. — S. Gębala: Diagnosta stanu świadomości Polaków zawarta w „Dzienniku” W.G. W: Pisarz na obczyźnie. Wr. 1985. — K. Głaz: Gombrowicz w Vence. Kanada: Nakł. autora 1985, 170 s., wyd. nast. pr. Gombrowicz w Vence i inne opowiadania. Kr.: WL 1989, 253 s. [tu także teksty W.G.]. — Gombrowicz. Actes du colloque de l'Université de Lille III (le 29 mai 1980). [Red.: Z. Kruszyński, J. Łukaszewicz. *Acta Univ. Wratisl.*, 1985 nr 727 [tu 8 szkiców]. — R. Gombrowicz, K. Świećkowski, W. Witpsza: Wokół Gombrowicza. Wwa: Stop 1985, 20 s. — Z. Łapiński: Ja, Ferdydurke. Gombrowicz i świat interakcji. Lubl. Red. Wydawn. KUL 1985, 108 s. KUL. — J. Olejnik: Problematyka marksistowska w „Dzienniku” W.G. czyli jedenasty esej przy G. *Pr. Nauk. UŚl.* 1985 nr 676. — W. Maciąg: Antropologia G. (G. wobec powinności). W: Pisarz na obczyźnie. Wr. 1985, przedr. w: Gombrowicz filozof. Kr. 1991. — H. Schmid: „Nagi palec”. (Teatralizacja przedmiotów w „Ślubie” W.G.). Przeł. M. Fleischer. *Pam. Lit.* 1985 z. 4. — J. Aćin: Z historii grymasu. Odjazdy przy lekturze „Dziennika”. Przeł. M. Wierzbicka. *Twórczość* 1986 nr 11/12. — K. Bielecki: Rozprawa o „Pornografii”. *Twórczość* 1986 nr 11/12. — R. Chodźko: G. peryferijny. *Zesz. Nauk. UW Białyst. Filol. Pol.* 1986 t. 10. — A. Kowalska: Conrad i Gombrowicz w walce o swoją wybitność. *Posł.* M. Janion. Wwa: PIW 1986, 222 s. — B. Łagowski: Inny G.W te goż: Co jest lepsze od prawdy. Kr. 1986, przedr. w: Gombrowicz filozof. Kr. 1991. — J. Margański: Od rytuału ku teatrowi. O „Ślubie” G. *Ruch Lit.* 1986 nr 4. — M. Szpakowska: G. uporządkowany. *Twórczość* 1986 nr 11/12. — M. Tomaszewski: Nietzsche a G. *Akcent* 1986 nr 2. — Z. Wilkiewicz: Personendarstellung und Menschenbild im „Kosmos” Witold Gombrowicz. Mainz: Liber Verlag 1986, 239 s. — D. Danek: Menippejskość „Dziadów” i „Operetki”. *Pam. Lit.* 1987 z. 1. — M. Delaperrière: Exil et conscience de soi dans l'oeuvre de G.W: Emigration et exil dans les cultures tcheque et polonaise. Paris 1987. — S. Gębala: Arcydramat G.W: Dramat polski XIX i XX wieku. Lubl. 1987. — J. Jarzębski: Witkacy, Schulz and G. versus the avant-garde. [Przeł.] W.R. Brand: W: The slavic literature and modernism. Stockholm 1987, wersja pol. w te goż: W Polsce czyli wszędzie. Wwa 1992. — R.K. Przybylski: Autor stwarzany albo „Ferdydurke”. W te goż: Autor i jego sobowtór. Wr. 1987. — J. Siedlecka: Jaśnie panicz. Kr.: WL 1987, 347 s., wyd. 2 poszerz. Gdańsk 1992. — K. Dorczyński: G. i „Burza”. *Dialog* 1988 nr 8 [motyw „Burzy” W. Shakespear’a a w „Operetce” i „Pornografii”]. — R. Gombrowicz: Gombrowicz en Europe. Témoignages et documents 1963-1969. Paris: Denoël 1988, 376 s.

ldot. pobytu W.G. w Europie; zawiera wspomnienia i wypo-
wiada 15 autorów, przekł. pol.: Gombrowicz w Europie.
Świadectwa i dokumenty 1963-1969. Przekł.: O. Hedemann,
M. Ochab. Tekst pol. wydania przejr. J. Jarzębski. Kr.: WL
1993, 423 + [36] s. — B. Holmgren: W.G. in the United States.
The Polish Review; Nowy Jork 1988 nr 4. — J. Jarzębski: G.
ucieczka z rodzinnego domu. *Mies. Lit.* 1988 nr 2/3, przedr.
w tegez: W Polsce czyli wszędzie. Wwa 1992. — W. Karpiński:
Styl G. W tegez: Książki zbójckie. Londyn 1988. —
T. Kępiński: Witold Gombrowicz. [Il. Studium portretowe.
Kr.: WL 1988, 412 s.; Witold Gombrowicz. Studium portreto-
we II. Wwa: Alfa 1992, 205 s., wyd. 2 zmien. i popraw. Wwa:
Alfa 1994, 303 s. — J. van der Meer: „Dziwictwo” W.G.: an-
tydylla czy bań/idylla antyformy. [Przeł.] K. Jachimczak.
Pam. Lit. 1988 z. 4. — J. van der Meer: „Operetka” jako try-
ptyk sceniczny. *Ruch Lit.* 1988 z. 4/5. — J. Rohoziński, T. Wro-
czyński: Tradycja barokowa w „Trans-Atlantyku” W.G. *Prz.
Hum.* 1988 nr 1/2. — J. Trzmadel: G. „Koniec Hamletów?”
1. A jednak współczesny. 2. Konkordancje dzieła; 3. Histo-
ryczny uniwersalizm. W tegez: Polski Hamlet. Paris 1988,
wyd. nast. Wwa* 1989. — Witold Gombrowicz, der Apostel
der Unreife oder das Lachen in der Philosophie. [Wyd.]
H.J. Balmes. München, Wien: C. Hanser 1988, 95 s. [zawiera
wspomnienia ze spotkań z W.G., wycinki z prasy niemie-
ckiej, tu także fragm. tekstów W.G.]. — M. Worwąg: G. wobec „dyle-
matu formy”. *Studia Filoz.* 1988 nr 11. — J. Ziomek: Solecy-
zmy w „Ferdydurce”. W: *Studia o tropach*. [T.] 1, Wr. 1988.
— P. Śliwiński: W.G. powieść „w miarę zła” Jeszcze w spr-
awie artystycznej rangi „Opętanych”. *Studia Polonist.*
1988/1989 t. 16/17. — K. Adamczyk: O wiarygodności dzien-
nikarskiej formy przekazu. (Lechoń, G., Herling-Grudziński).
Ruch Lit. 1989 nr 1. — H. Berez: Admetyzm. W tegez:
Sposób myślenia. T. 1. O prozie polskiej. Wwa 1989.
— S. Chwin: Wyobraźnia i Natura: G. „Jenomenologia różni-
cy”; Romantyzm a „Forma polska” czyli G. wobec „Pana Tadeu-
sza”. W tegez: Romantyczna przestrzeń wyobraźni. Bydg.
1989. — Gombrowicz, vingt ans après: suivi de correspond-
ances et une jeunesse. [Red.] M. Carcassonne, Ch. Guidas,
M. Smorąg. Paris: Ch. Bourgois 1989, 340 s. [zawiera 29 arty-
kułów i korespondencje z W.G.]. — W. Karpiński: Nowe oczy;
Dla Jaśniejszych. W tegez: Herb wygnania. Paryż 1989.
— J. van der Meer: Dan Funktionsspaar Knien (sich verbeugen
vs brühren) antasten im semantischen Universum G. [...]. W:
Festschrift für Herta Schmid. Amsterdam 1989. — L. Progulidis:
Un écrivain malgré la critique. *Essai sur l'œuvre de Witold
Gombrowicz*. Paris: Gallimard 1989, 244 s. — K. Rutkowska:
Kosmiczny konstruktivism, czyli o „Pornografii” W.G. *Prz.
Hum.* 1989 nr 5. — J. Błonski: G. jako tragediopisarz,
M. Szpakowska: G. wśród dobrych i złych uczniów. *Dialog*
1990 nr 2. — B. Holmgren: O „Rozmowach” W.G. *Przeł.* z
ang. D. Gostyńska. *Pam. Lit.* 1990 z. 1. — A. Kochańczyk: G.
twarz tragiczna — ucieczka przed czasem i przestrzenią. W:
Czas i przestrzeń w prozie polskiej XIX i XX wieku. Tor.
1990. — J. Ludawska: O recepcji twórczości W.G. w Szwecji.
Pam. Teatr. 1990 z. 3/4 (tu także spis inscenizacji). — C. Ro-
wiński: W.G. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990.
— S. Burkot: W.G.: „Trans-Atlantyk”. W tegez: Proza powojen-
na 1945-1987. Wyd. 2 popraw. i uzup. Wwa 1991. — M. Gło-
wiński: „Ferdydurke” Witolda Gombrowicza. Wwa: WSiP 1991,
118 s. *Bibl. Analiz. Lit.* — Gombrowicz filozof. Wybór i oprac.
F.M. Cataluccio i J. Ilg. Kr.: Znak 1991, 254 s. [zawie-
ra wybór art., tu także teksty W.G.]. — M. Janion: Trzy dra-
maty o rewolucji. (Krasziński, Witkiewicz, Gombrowicz). W te-
gez: Projekt krytyki fantazmatycznej. Wwa 1991, przedr. w:
Zwierciadła Północy II. Wwa 1992. — S. Kaszyński: Nieznan-
nym śladem Gombrowicza. Wizyty u Zdziechowskich. Kr.:
Provincialna Ofic. Wydawn. 1991, 85 s. [dot. wakacji W.G.
spędzonych w dworku Zdziechowskich w Słoboszewku; tu
także wspomnienia i 4 artykuły W.G. z *Kur. Porannego* 1937
związane z wizytą]. — *Magazine Littéraire*, Paryż 1991 nr 287
[numer poświęcony W.G.]. — J. Margański: Dramaty G. Pro-
blemy poetyki i interpretacji. *Ruch Lit.* 1991 nr 6. — J. Mar-
gański: Postać w poszukiwaniu scenarii. Problem miejsca dra-

matycznego w „Ślubie” W.G. *Zesz. Nauk. WSP Bydg. Stud.
Filol.* 1991 z. 30/32. — J. Margański: Filozof G. *Teksty Drugie*
1991 nr 5. — L. Neuger: Polskość jako cel. *Teksty Drugie*
1991 nr 1/2. — J. Salamon: Latarka Gombrowicza albo Żurawie i
kolibry. U źródeł ukrytego nurtu w literaturze polskiej. Wr.:
Rubikon 1991, 252 s. — M. Bukowska-Schiellmann: Ja, sztu-
ka i... jestem jak sen”. O „Ślubie” W.G. *Pam. Lit.* 1992
z. 2. — K. Chłupalski: G. i cierpienie. *Ogród* 1992 nr 2.
— R. Chodźko: W.G. — z dystansu peryferii. W tegez: Strefy
konfesji i kreacji. Białystok 1992. — A. Fiut: Ucieczka z Euro-
py. *Kresy* 1992 nr 12 [dot. W.G. i A. Bobkowskiego]. — Gomb-
rowicz w rejonie świętokrzyskim. Materiały z sesji. Pod red.
J. Paclawskiego. Kielce: WSP 1992, 130 s. — C.K. Kęder: G.
mechanizm stwarzania głębi. *FA — art* 1992 nr 1/2. — W. Ma-
ciąg: Próba podmiotu absolutnego. W.G. W tegez: Nasz wiek
XX. Wr. 1992. — P. Marchesani: D'un'edizione „critica” di G.
(e d'altro). *Europa Orient*. Rzym 1992 nr 2 [dot.: Gesammelte
Werke. München, Wien 1983-1991]. — P. Nowicki: Człowiek
G. a filozofia. *Principia* 1992 t. 6. — M. Tramer: Wolność G.
Studia 1992 t. 1. — H. Zaworska: „Milusińscy i Młodziako-
wie” — o modelu rodziny polskiej w „Rodzinie Połanieckich”
Sienkiewicza i „Ferdydurce” Gombrowicza. W tegez: Wczoraj i
dzisiaj. Pozn. 1992. — J. Błonski: Rozbieranie Józia. *Teksty
Drugie* 1993 nr 3. — J. Łukasiewicz: Z marginesu dziennika.
W tegez: Rytm czyli powinność. Wr. 1993. — E. Morawiec:
„Dziennik” czytany dzisiaj. *Arka* 1993 nr 48. — J. Olejniczak:
W.G. W: *Literatura emigracyjna 1939-1989*. T. 1, Kat. 1993.
— S. Rzęsikowski: Uniwersalna dramaturgia G. („Iwona księż-
niczka Burgunda”, „Ślub”, „Operetka”). W tegez: Czy wszyst-
ko jest blaźnisiwem? Łódź 1993. — M. Sugiera: Diabeł urojo-
ny. *Tytuł* 1993 nr 1. — S. Szymkowiak: Wielkość G. Natura i ry-
tuał. Na przykładzie „Zbrodni z premedytacją” W: *Znajomym
gościncem*. Kat. 1993. — W. Tarnowski: G. W tegez: Uchwy-
cić cel. Lubl. 1993. — *Teatr* 1993 nr 9 [numer poświęcony
W.G.]. — J. Błonski: Forma, śmiech i rzeczy ostateczne. *Studia
o Gombrowiczu*. Kr.: Znak 1994, 281 s. — J. Tomkowski: Wa-
wel i Vence. W.G. W: *Sporne postaci polskiej literatury
współczesnej*. Wwa 1994.

A.Sz.

GOMOLICKI Leon 1903-1988

Pierwotne brzmienie imienia i nazwiska: Lew Gomolickij.
Pseud.: Gol.; L.G.; L. Gol.; Ig; -lgom-.
Powieściopisarz, poeta, ruscysta.

Urodzony 27 sierpnia 1903 w Petersburgu w rodzi-
nie inteligentycznej; syn Mikołaja Gomolickiego i
Adeli z Zegrzdów. W 1915-24 uczęszczał do rosyj-
skiego gimnazjum klasycznego w Ostrogu na Wo-
lyniu. Debiutował w 1918 wierszami w języku
rosyjskim. Do 1931 przebywał w Ostrogu i Lwowie,
pracując jako drwal, robotnik, następnie kreślarz.
Przez pewien czas jeździł z trupą aktorów po wo-
jewództwie stanisławowskim. W 1931 przeniósł się
do Warszawy, gdzie pracował dorywczo jako ro-
botnik budowlany, buchalter i kontroler w drukar-
ni. Równocześnie kontynuował twórczość poetycz-
ną w języku rosyjskim. W języku polskim debiuto-
wał w 1935 artykułem o M. Gwietajewej i B. Pa-
sternaku pt. „Ze współczesnej poezji rosyjskiej”,
opublikowanym w *Kamieniu* (nr 1, podp. Lew Go-
molickij); z pismem tym współpracował następnie
do 1938. Od 1938 studiował w Wyższej Szkole
Sztuk Zdobniczych. W tym czasie zaczął też zajmo-
wać się twórczością graficzną, ilustrując książki

93

poetyckie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i pracował jako szklarz. Po wyzwoleniu zamieszkał w Łodzi. W 1945 został członkiem PPR (od 1948 PZPR). Był jednym z organizatorów i w 1945-48 kierownikiem Wojewódzkiego Oddziału TPPR w Łodzi. Od 1945 należał też do ZZLP (od 1949 ZLP; w 1948-50 i w 1956-57 wchodził w skład zarządu Oddziału Łódzkiego). Współpracował m.in. z czasopismami *Głos Robotniczy* (1945-59), *Kuźnica* (1945-49), *Łódź Teatralna* (1946-52), *Wieś* (1948-52), *Życie Literackie* (od 1951). W 1947 został członkiem komitetu redakcyjnego kwartalnika *Język Rosyjski*; w piśmie tym publikował do 1957. W tych latach zajmował się głównie pracami naukowymi i popularnonaukowymi w zakresie ruscystyki. W 1947-48 brał udział w pracach Komisji Ocen i Komisji Programowej Ministerstwa Oświaty. W 1948-52 prowadził wykłady zleczone na Uniwersytecie Łódzkim, w 1949/50 na Uniwersytecie Warszawskim, w 1951/52 w Wyższej Szkole Aktorskiej w Łodzi. W 1948-55 współpracował jako rzeczoznawca z teatrami łódzkimi i warszawskimi; publikował w czasopiśmie *Teatr* (1950-53). Od 1949 był członkiem Komisji Historii Literatury Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. W 1956 został powołany do komitetu krytycznego wydania „Dzieł” A. Mickiewicza. W tym okresie zajął się twórczością beletrystyczną. Utwory prozą, artykuły i recenzje zamieszczał m.in. w *Odgłosach* (1958-69), *Miesięczniku Literackim* (1969-88), *Tygodniku Kulturalnym* (1970-73), *Od-rze* (zwłaszcza w 1983-87). W 1957 założył, wraz ze Stanisławem Czernikiem, Wydawnictwo Łódzkie, w którym do 1971 pełnił funkcję starszego redaktora. W 1958-61 był też członkiem Komisji Kultury przy Radzie Narodowej m. Łodzi. W 1961 otrzymał nagrodę literacką m. Łodzi im. J. Tuwima. Od 1971 należał do Polskiego PEN Clubu. Za całokształt twórczości w 1979 otrzymał nagrodę Prezesa Rady Ministrów I stopnia. W 1983 został członkiem nowego ZLP. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim (1969) i Krzyżem Komandorskim (1985) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 22 grudnia 1988 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiersze. Ostróg 1918. [Inf. autora].
2. Minijatury. Stichi 1919-1921. Wwa: Rossica 1921, 31 s.
3. Isstorija odnogo rodstva. Galska kniaźna Ostrožskaja i Dimitrij Sanguško. [Szkic]. Lw.: Stawropolskij Inst. 1931, 16 s.
4. Warszawa. (Poema). [Wwa:] P. Szwede 1934, 16 s.
5. Emigrandskaja poema. Tallinn 1937. [Inf. autora].

6. Cvietnik. Dom. Tallinn 1936. [Inf. autora].
7. Oda smierti. Bałłada. [Wwa:] P. Szwede 1937, 16 s.
8. Sotom wiečnosti. [Wierszel]. [Współwyd. z:] G. Klinger: Zatva Bożija pt. Wiertograd niebiesnyj. [Wwa:] P. Szwede 1937, 30 s.
9. „W navi zreti”. [Wierszel]. [Wwa:] P. Szwede 1937, 8 s.
10. Pritči. [Wierszel]. [Wwa:] P. Szwede [1938], 13 s.
11. Aleksander Puszkina. (Z okazji 150 rocznicy urodzin wielkiego poety). Wwa: Współpraca 1949, 31 s. Przedr. w: ..., M. Toporowski; Aleksander Puszkina. 1799-1949. Przewodnik po Wystawie Jubileuszowej. Wwa: Kom. Uczczenia 150-tej Roczniczy Urodzin A. Puszkina 1949.
12. Dziennik pobytu Adama Mickiewicza w Rosji 1824-1829. Wwa: KiW 1949, XXVII, 377 s. IBL.
13. Lokaut. [Opowieść]. Powst. ok. 1949. Druk *Głos Rob.* 1951 nr 61-97.
Nagroda w konkursie Prez. Rady Nar. m. Łodzi w 1949.
14. Mickiewicz wśród Rosjan. [Szkice literackie]. Wwa: KiW 1950, 162 s.
Zawartość: Pod jednym płaszczem; Powódź; „Wojnaroski”; W Moskwie; „Moskowskij Wiestnik”; „Iris”. (Posłanniczka bogów); Koterie salonowe; Tłumacze; Dwory podmiejskie; „Kwiaty północne”; Obozy literackie; „Telegraf” i lubomudrzy Lallah Rokh a oda społeczna. Narodziny liryki; Droga do Rosji.
15. Strajk. [Opowieść]. *Głos Rob.* 1951 nr 115-157.
16. Barykady. [Powieść]. *Głos Rob.* 1951 nr 257-313.
17. Aleksander Puszkina. Wwa: Wiedza Powsz. 1953, 83 s.
18. Kandydat godny zaufania – Józefa Ulkowska. [Reportaż]. Wwa: KiW 1954, 64 s.
19. Tajemnica trzynastki. O pierwszym pionie bezbrakowym. [Reportaż]. Wwa: KiW 1954, 68 s.
20. Wielki realista Aleksander Puszkina. [Studia]. Wwa: PIW 1954, 235 s.
Zawartość: O przezwyciężonej przeszłości; Z dziejów puszkiniologii radzieckiej; Twórca realizmu; Nie napisany rozdział „Oniegina”; Prawdziwy romantyzm; Proza Puszkina. — Uzupełnienie: Zarys biografii Puszkina; Główne daty z życia i twórczości Puszkina.
21. Czas spopielały. [Wierszel]. Łódź: WŁ 1957, 28 s.
Zawiera m.in. cykle: Mury; Exodus.
22. Włodzimierz Majakowski. Wwa: TWP 1957, powiel.
23. Ucieczka. [Powieść]. Łódź: WŁ 1959, 165 s. Przedr. zob. poz. 39.

24. Wieczory nad Łódką. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1959, 165 s.

Zawartość: Kryga; Artysta; Tramwaj parowy; Ulotka; Ofiara przeciwieństw; Burgraf dziewiarski; Odszkodowanie; Pozłaczana robota; Przebrańcy; Księga żywota; Szachrajada z prokuratorem; Misja specjalna; Bajka z karnawalem; Życie gorące; Bocheńki; Złote dziecko; But ze skrytką; Ukradzione płótno; Nad Łódką; Gumowy lamustrajk; Kopciuch; Białe miasto.

25. Urowadzenie Baucis. [Powieść]. Łódź: WŁ 1960, 209 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1975.

26. Białe runo. [Powieść]. Łódź: WŁ 1962, 162 s.

27. Wyłączenie. [Powieść]. Łódź: WŁ 1962, 212 s.

28. Czasobranie. [Powieść]. Łódź: WŁ 1963, 268 s. Wyd. 2 zmien. pt. Miasto i Julia. Tamże 1970. Przedr. zob. poz. 39.

29. Kiermasz. [Powieść]. Łódź: WŁ 1964, 180 s. Wyd. 2 tamże 1968. Przedr. zob. poz. 39.

30. Owoc z grynszanem. [Powieść]. Łódź: WŁ 1965, 150 s. Przedr. zob. poz. 39.

31. Wyprawa na Patmos. [Powieść]. Łódź: WŁ 1966, 213 s. Przedr. zob. poz. 39.

32. Dzikie muzy. [Wspomnienia]. Łódź: WŁ 1968, 172 s. Przedr. zob. poz. 39.

33. Wydarzenie. [Powieść]. Wwa: PIW 1968, 216 s. Przedr. zob. poz. 39.

34. Arka. [Powieść]. Wwa: PIW 1970, 198 s. Przedr. zob. poz. 39.

35. Komiks psychologiczny. [Powieść]. Wwa: PIW 1972, 175 s.

36. Erotyk. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 211 s. Przedr. zob. poz. 39.

37. Przygoda archiwalna. [Szkice mickiewiczowskie]. Wr.: Ossol. 1976, 168 s.

Zawartość: Wprowadzenie do tematu; Kryptonim A. Mickiewicza; Droga na południe; Data pogrzebu Wieniewitnowa; Dwa inne dzienniki; Grób w Jaromerzu.

38. Taniec Eurynome. [Powieść]. Wwa: PIW 1976, 154 s.

39. Proza. T. 1-3. Wstęp i oprac.: J. Rzymowski. Łódź: WŁ 1976-1978, 565 + 408 + 490 s.

Zawartość: T. 1: poz. 29, 28, 31; T. 2: poz. 23, 30, 32; T. 3: poz. 33, 34, 36.
W metryce t. 1 mylnie wyd. 2.

40. Horoskop. [Powieść]. Wwa: PIW 1981, 184 s.

41. Róża i Walkiria czyli W dorzeczu Fabulistej. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1982, 256 s.

Zawartość: Róża; Kora; Hajdamacy; Senilia; Polowanie na dziką; Dwie Troi; Wyspa; Niewolnica; Negro boy; Walkiria; Opowiadanie R.; Traktat o wyspach szczęśliwości; Horoskop Cyrona; Demonolog; Samowidzenie.

42. Terapia przestrzenna. [Powieść]. Łódź: WŁ 1983, 137 s.

43. Odwiedziny Galileusza. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1986, 157 s.

Zawartość: Odwiedziny Galileusza; Podróże Endymiona.

44. Autobiogram. [Szkice literackie]. Wwa: PIW 1989, 148 s.

Zawartość: Mowa więziona; Autobiogram prozopisarza; Moje mitomorfozy; Reportaż z pobytu w Pułi; Osoby krotochwili; Traktat o treści; O formie; Wypisy, czyli próbki tego, co już pisałem na ten temat.

45. Wywiad z Gustawem. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1990, 167 s.

Studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: O dramatach Puszkina. W: A. Puszkina: Dramaty. Łódź 1947 s. 5-46. — Etapy rozwojowe poezji rosyjskiej. W: Dwa wieki poezji rosyjskiej. Antologia. Wwa 1947 s. 442-471. — Pierwsi rosyjscy tłumacze Mickiewicza. *Zesz. Wroc.* 1948 nr 4 s. 10-24. — Wojnarowski [K. Rylejewa] – Wallenrod [A. Mickiewicza] – Połtawa [A. Puszkina]. *Twórcość* 1949 z. 6 s. 63-83. — Pozytywizm polski w świetle krytyki rosyjskiej. W: *Pozytywizm. Cz. 1.* Wr. 1950 s. 376-396. — Rosyjscy poeci sylabiczni. *Pr. Polonist.* Ser. 7: 1949 s. 21-31. — Z historii puszkiniologii polskiej. *Pr. Polonist.* Ser. 11: 1953 s. 341-354. — Od Turgieniewa do Gorkiego. *Pam. Teatr.* 1955 z. 2 s. 208-215.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Russkaja literatura. Wypisy. Oprac.: ... W. Galecki, W. Jakubowski, S. Pollak. Wwa: PZWS.

— dla klasy XI szkoły ogólnokształcącej. 1950, 392 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2-12 1951-1961.

— dla klasy VIII i IX. 1950. Wyd. nast. tamże: wyd. 2-10 1951-1960.

— dla klasy X. 1950. Wyd. nast. tamże: wyd. 2-12 1951-1961.

2. A. Puszkina: Poematy i baśnie. (Dzieła wybrane. T. 2). Przep. oprac. ... Wwa: PIW 1954, 317 s. Wyd. 2 tamże 1956. Toż w: A. Puszkina: Dzieła. T. 2. Tamże 1967.

3. K. Rylejew: Wojnarowski. (Poemat). W przekł. W. Syrokomli (Kondratowicza). Tłum. uzup. W. Słobodnik. Wstępem i komentarzem opatrzył ... Wr.: Ossol. 1955, CXXIX, 73 s. *BN* II, 98.

4. W. Gąsiorowski: Królobójcy. [Powieść]. Przep. opatrzył ... [Łódź:] WŁ 1957, 276 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1955, 1956. — SWPP 1. — LP (J. Rzymowski). — A. Niewiadowski, A. Smuszkiewicz: Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej. Pozń. 1990.

J. Czechowicz: Muza wygnañców. *Pion* 1939 nr 3 — [Dziennik pobytu Adama Mickiewicza w Rosji 1824-1929.] B. Batowski. *Życie Słow.* 1950 nr 9; M. Janion: Współczesna postępowia wiedza o Mickiewiczu. *Pam. Lit.* 1951 z. 2 [dot. też: Mickiewicz wśród Rosjan]. — B. Galster: Nieudana książka o Puszkinie. *Kwart. Inst. Pol.-Radz.* 1954 nr 3 [rec.: Wielki

realista Aleksander Puszkini. — [Ucieczka:] H. Bereza: We własnym świecie *Twórczość* 1959 nr 11; Z. Kubikowski: Ucieczka z kraju dzieciństwa. *Odra* 1959 nr 38, przedr. w tegoż: *Bezpieczne, małe mioty*. Wr. 1965; W. Maciąg: Ucieczka, albo o niemocy. *Życie Lit.* 1959 nr 28. — H. Bereza: W sferze uczuciowości. *Nova Kult.* 1962 nr 15 [dot.: Uprowadzenie Baucis; Wyłączenie]. — H. Bereza: Przemysłna powieść. *Twórczość* 1962 nr 12, przedr. w tegoż: *Sztuka czytania*. Wwa 1966 [dot.: Białe runo]. — R. Marszałek: Na tropie własnego cienia. *Twórczość* 1963 nr 5. — R. Marszałek: L.G. *Tyg. Kult.* 1963 nr 18. — M. Jarochońska: Osoba pierwsza liczby pojedynczej. „Ja” zwielokrotnione. *Życie Lit.* 1964 nr 3 [dot.: Czasobranie]. — [Kiermasz:] Z. Żabicki: „Antypowieść” wzorcowa. W tegoż: *Proza ...*, proza ... Wwa 1966; W. Sadkowski: Odejście i zbliżenie. W tegoż: *Penetracje i komentarze*. Wwa 1967. — Z. Bienkowski: Sens udręki. *Twórczość* 1967 nr 3 [dot.: Wyprawa na Patmos]. — F. Formalczyk: Człowiek w przestrzeni i czasie. W tegoż: *Z rodu poetów*. Łódź 1969. — J. Rzymowski: Mit Admeta i Alcesty w literaturze polskiej. *Pr. Polonist.* Ser. 26: 1970. — K. Nowicki: L.G. powieść poetycka. W tegoż: *Pertraktacje*. Wwa 1971. — T. Burek: Jak możliwa jest powieść. W tegoż: *Zamiast powieści*. Wwa 1971 [dot.: Kiermasz, Wydarzenie; Dzikie muzy]. — [Komiks psychologiczny:] H. Bereza: Szansa. *Twórczość* 1972 nr 9; I. Furnal: Szósty zmysł — syntetyczna pamięć wieków. *Mies. Lit.* 1972 nr 10. — J. Rzymowski: Erynie historii i człowieka. O pisarstwie Leona Gomulickiego. Łódź: Wł. 1973, 267 s. — K. Sielicki: Arka przez czas unoszona. (Uwagi o prozie L.G.). *Nouy Wyraz* 1974 nr 2. — [Erotyk:] J. Stolarczyk: „Erotyk” albo nowy „uścisk z teraźniejszością”. *Odra* 1975 nr 9; B. Zadura: I nie ma większej radości. *Twórczość* 1975 nr 3. — T. Błażejowski: Przeciw apokalipt. *Literatura* 1978 nr 24, przedr. pt. Intelkt wobec apokalipt. W tegoż: *Retorty Fausta*. Łódź 1981. — J.K. Weber: W poszukiwaniu utraconego paradygmatu. *Twórczość* 1978 nr 2 [rec.: Taniec Eurynomel. — [Horoskop:] L. Rola: Czas stracony, czas odnaleziony. *Twórczość* 1981 nr 11; T. Lewandowski: Nadal konsekwentny. *Mies. Lit.* 1982 nr 7. — W. Tomasiak: Wobec tradycji powieści produkcyjnej. („Białe runo” L.G.). W: *Modele świata i człowieka*. Lubl. 1985. — T. Błażejowski: Cykuta życia. W tegoż: *Literatura jak literatura*. Łódź 1987. — M. Lengren. *Twórczość* 1990 nr 8 [rec.: Autobiogram].

E.G.

GOMULICKI Juliusz Wiktor ur. 1909

Pseud.: (a.z.); A.Z.; Antoni Zaleski; dr Franciszek Kawka; J.W.G.; jwg; Krzysztof Dąbek; y.
Historyk literatury, edytor, eseista, bibliofil, varsavianista.

Urodzony 17 października 1909 w Warszawie; syn Wiktora Gomulickiego, poety, i Franciszki z Matuzewskich primo voto Żelewskiej. W 1920-23 uczęszczał do Gimnazjum Michała Kreczmarza w Warszawie; w tym czasie redagował i wydawał na hektografie szkolne piśmiśko *Promyk*, w którym też zamieścił biogram Juliusza Słowackiego oraz fragment powieści. Kontynuował naukę w Gimnazjum Towarzystwa Szkół Pracy w Ostrowie pod Wielaniem (1924-27) i w Gimnazjum im. J. Zamoyskiego w Warszawie. Następnie do 1932 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim (UW), a nadto w 1930-31 nauki dyplomatyczno-konsularne w Szkole Nauk Politycznych; uczęszczał też na UW jako wolny słuchacz na wykłady historii. W 1932-33 uczestniczył w Dywizyjnym Kursie Podchorążych w Siedlcach i w Brześciu nad Bugiem. W

1934 kontynuował studia w zakresie prawa i równocześnie rozpoczął badania historyczne oraz historycznoliterackie w bibliotekach i archiwach krajowych. Debiutował w 1935 studium „Nauczyciel Norwida”, opublikowanym w *Mysli Narodowej* (nr 17). W 1935-36 współpracował z *Pionem*. W 1935-39 był członkiem redakcji „Encyklopedii powszechnej Ultima Thule” (w której redagował m.in. dział prawa), a w 1938-39 członkiem zespołu czasopisma *Ateneum*. W 1939 współpracował z Polskim Radiem. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, gdzie prowadził kolejno dwa antykwariaty z książkami. Brał udział w podziemnym życiu kulturalnym; dostarczał przeglądy prasy zagranicznej do czasopism konspiracyjnych, uczestniczył w wydawaniu nielegalnych publikacji literackich. W 1942-44 studiował psychologię i socjologię na tajnym UW, w 1944 zdał egzaminy końcowe z prawa oraz przedstawił rozprawę pt. „Prawo do własnego ciała”. Walczył w powstaniu warszawskim w szeregach AK. Po upadku powstania został wywieziony do obozu jenieckiego w Grossborn (Oflag II D); uczestniczył w tajnym życiu kulturalnym i naukowym obozu. Na początku 1945 został ewakuowany do obozu w Sandbostel. Po wyzwoleniu przebywał krótko w Verden am Aller, potem w Lingen w Niemczech Zachodnich, gdzie był kierownikiem literackim założonego przez Leona Schillera Teatru Ludowego im. W. Bogusławskiego. We wrześniu 1945 wyjechał do Brukseli, a w końcu października powrócił do Warszawy. Od grudnia 1945 do końca 1946 pełnił funkcję naczelnika Wydziału Upowszechniania Literatury w Ministerstwie Kultury i Sztuki, a następnie w 1947-48 kierownika działu wydawniczego Centralnego Instytutu Kultury. W 1945 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP) i do 1950 aktywnie uczestniczył w pracach Zarządu Głównego; w 1949 redagował *Bibliotekę Poetów i Eseistów* wydawaną przez Związek. Działał też w Stowarzyszeniu ZAIKS (1946-49 sekretarz sekcji literackiej, 1949-52 zastępca członka Zarządu Głównego) i Spółdzielni Wydawniczej „Sztuka” (1947-49 członek Zarządu). Należał do Towarzystwa Bibliofilów Polskich (w 1946-48 był członkiem zarządu). W 1958-63 współpracował stale z tygodnikiem *Stolica*, w którym ogłosił kilkadziesiąt szkiców, felietonów i artykułów poświęconych Warszawie, m.in. w cyklach „Z galerii oryginałów” i „Szkice naprędce”. W 1949 został zastępcą redaktora naczelnego *Nowych Książek*, a od 1950 do lutego 1953 był redaktorem naczelnym pisma (publikował tu do 1970). W 1949 został współpracownikiem Komisji Filologii Nowożytnej oraz Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty w Polsce Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1957-60 wykładał historię literatury polskiej na UW. W 1957 został

stałym współpracownikiem *Rocznika Literackiego*, w którym prowadził kolejno działy: „Oświecenie” (do 1964 i w 1966-67), „Wiedza o książce. Bibliografia. Encyklopedie. Słowniki” (do 1968), „Pamiętniki. Wspomnienia” (1973-77), „Literatura w informatorach. Miscellanea literackie” (stałe od 1979). Jednocześnie w 1957-59 należał do komitetu redakcyjnego „Encyklopedii współczesnej PWN” jako redaktor działu literatury i sztuki. W 1957 był jednym z założycieli Towarzystwa Przyjaciół Książki, a w następnych latach (1958-59, 1964-66, 1968-73) wiceprezesem Zarządu Głównego oraz inicjatorem i komisarzem wielu wystaw organizowanych przez Towarzystwo. W 1958 był przewodniczącym komitetu organizującego jubileuszowe uroczystości Norwidowskie i scenarzystą wystawy Norwidowskiej. W 1958-59 był kuratorem naukowym Działu Historii Literatury Polskiej Epoki Oświecenia Instytutu Badań Literackich PAN, a w 1959-60 opiekunem-konsultantem Pracowni Edytorskiej Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. Współpracował z Telewizją Polską (1959-60). Za twórczość warsawianistyczną otrzymał w 1960 nagrodę literacką m. Warszawy. W tymże roku został członkiem Rady Naukowej *Rocznika Warszawskiego* oraz członkiem Komitetu Nauk o Literaturze PAN. W 1961-65 był radnym Stołecznej Rady Narodowej, zajmował się m.in. sprawami bibliotek i zabytków warszawskich; był też członkiem prezydium Stołecznego Komitetu Frontu Jedności Narodu. Był scenarzystą dwóch wielkich wystaw warsawianistycznych (1961, 1992). W 1970-92 był członkiem Rady Naukowej *Kroniki Warszawy*; w czasopiśmie tym publikował do 1989. W 1971 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W tymże roku otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku oraz nagrodę tygodnika *Stolica* i tytuł *Homo Varsoviensis*. W 1973 prowadził na UW konsersatorium edytorskie. W 1976 otrzymał nagrodę im. A. Brücknera PAN, w 1978 nagrodę edyorską Polskiego PEN Clubu, w 1979 nagrodę literacką Prezesa Rady Ministrów I stopnia. W listopadzie 1979 w Bibliotece Narodowej została zorganizowana wystawa „Juliusz Wiktor Gomulicki – pisarz, edytor, bibliofil”. Od tegoż roku rozwijał działalność w Towarzystwie Przyjaciół Warszawy; był w 1980-86 przewodniczącym jego Komisji Historycznej, a w 1983-86 nadto wiceprezesem Zarządu Głównego. W 1980 został członkiem honorowym Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1983 otrzymał doktorat honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1983-85 prowadził wykłady z historii literatury polskiej na UW oraz na działającym przy uniwersytecie Studium Tekstologiczno-Edyorskim. W 1988 otrzymał tytuł honorowy „Zasłużony dla Kultury Narodowej”, a w 1989 został członkiem honorowym To-

warzystwa Przyjaciół Książki. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1957) i Krzyżem Oficerskim (1971) Orderu Odrodzenia Polski oraz Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1984). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O starej i nowej Warszawie. [Odczyt]. Wwa: Wiedza Powsz. 1952, 70 s.

W tekście liczne, nie uzgodnione z autorem wstawki i przeróbki dokonane przez redaktorów.

2. Wprowadzenie do biografii Norwida. Wwa: PIW 1965, 141 s.

Przedbitka z: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1. Zob. Prace edytorskie i redakcyjne poz. 44.

3. Na temat Norwida. Wwa: PIW 1968, 125 s.

Przedbitka z tomu 1 „Pism wybranych” C. Norwida. Zob. Prace edytorskie i redakcyjne, poz. 48.

Zawartość: Zjawisko: Norwid [studium], s. 5-42; Calendarium norwidowskie, s. 43-91; Głosy o poezji C. Norwida (1840-1967), s. 42-125.

4. E.T. Hoffmann[a] List z Warszawy, 1804. Przeł. oraz studium o autorze i komentarzem opatrzył ... Wwa: Czyt. 1973, 95 s.

Zawartość: E.T.A. Hoffmann w Warszawie [studium], s. 5-72; List [na okładce]; Objąsnienia tłumacza, s. 85-96.

5. Cyprian Norwid. Przewodnik po życiu i twórczości. Wwa: PIW 1976, 341 s.

Osobne wyd. encyklopedycznej części tomu 11 „Pism wszystkich” C. Norwida. Zob. Prace edytorskie poz. 56.

6. Zygakiem. Szkice, wspomnienia, przekłady. Wwa: PIW 1981, 721 s.

Zawartość: Pod ruinami Warszawy; Spacer literacki po Starym Mieście, Na Świętokrzyskiej; O czytaniu poezji; O urodzie pieśni ludowych; Trzecia aureola. (Olizarowski – Wiktor Hugo – Norwid); „Za biednymi” czy „dla bogaczy?” (Z dzieł Wiktor Hugo w Polsce); Głosa do Tuwimowskiego przekładu „Oniegina” [A. Puszkina]; Przypomniany romantyk [dot.: R. Berwiński; Księga życia i śmierci]; „Dziś tu, jutro dalej ...”; (Ze spuścizny poetyckiej po Julianie Korsaku); Poezja cichych wzruszeń i utraconych złudzeń [G. Karski]; Warszawa przez okulary Prospera [J. Wółoszynowski; Cóż to za niezajome miasto]; Norwid dobrze „przykryty”. (Przemówienie w Uniwersytecie Warszawskim); Na murze La Grande-Chartruse [o nieznanym wierszu T.K. Węgierskiego]; Pantofle Lady Harpii [o F. Faleniskim i jego żonie Marii]; Pod starożytnej kamienicą [o T. Mikulskim]; Zagadka A.G.W.B. [dot. sztambuchowego wiersza S. Trembeckiego]; Parę uwag o liroyce Edgara Allana Poe; Klejnot dla Warszawy, czyli o „Uspokojeniu” [J. Słowackiego]; Athos i królewska ptaszarnia. (Na marginesie trzech wierszy Naruszewicza); O poezji Wacława Liedera; Malarz czarownic [M. Wawrzyniec]; „Klin” [o J. Kaliszewskim]; Miriam [Z. Przesmycki]; Pałacyk Judasza [pałac A. Ponińskiego]; O autorze „Klementyny” [J.S. Bogucki]; Ze wspomnień eks-antykwarjusza; „Myśli usłhego mózgu w porze suszy” [O poezji T.S. Eliota]; Trzy zasługi X.B.W. II. Krasickiego; Kiopek i jego przyjaciele [dot. wiersza S. Trembeckiego]; W Królestwie Krakatuka [E.T.A. Hoffmann: Dziadek do orzechów]; Pierścien i zero, czyli o tragizmie „Pierscienia Wielkiej-Damy” [C. Norwid]; Malarz Warszawy baśniowej [B. Kopczyński]; Żal po Syrokomli; Norwid i „nieznajomi”; „Na słiskim bruku w Londynie” [o twórczości W. Blake’a]; Mozaika Tuwimowska; Romans z „Monitora”

lo warszawskiej rodzinie Gaudzickich]; O warszawskim tle „arii Miecznika” [m.in. o tełście J. Chęcińskiego]; Ze wspomnień eks-filatelisty; W pełnym słońcu; Moja przygoda wilanowska lo nie opublikowanym dokumencie warszawskim z 1338 r.; Drugi sznur pereł [dot.: J.M. Rymkiewicz: Kwiat nowy starych romancl; Ostatni romans Norwida lo M. Sadowskiej]; Poeta-Proteusz lo J. Tuwimie]; Wspomnienia czulego serca [dot.: W. Gomułki: Wspomnienia niebieskiego mundurka]; Rewia niezwywych serc. (O „Miłości-czystej” Norwida); Klamra lo R. Southeyu]; Zaginiony wiersz [dot.: A. Szeliga Potocki: Do Cypriana Norwida wyjeżdżającego za granicę]; „Jak muszla morska...” lo wierszach L. Sowińskiego i A. Michaux]; Norwid i Chopin; Nowy sen Epimenidesa lo „Dziejach literatury polskiej” J. Krzyżanowskiego]; E.T.A. Hoffmann i czarownica z Łazienek; Pasja Chopina według Mateusza [Glińskiego]; Chopin, „fotokopie” i Mateusz Gliński; Chopin ... lesbijką; Chopin i fałszerze [cykl art. związanych ze sprawą rzekomych listów Chopina do D. Potockiej]; „Szczypczykami pod lupę. (Fraszka tekstologiczna) lo wierszu „Kot” M. Pawlikowski-Jasnorzewskiej]; Poeta Jego Królewskiej Mości [S. Trembecki]; Poezja „rzeczy ludzkich” i „rzeczyzpospolitej” lo C. Norwidzie]; Pod statuą na Senatorskiej. — Aneksy: Interpelacja w sprawie zabytków; „Celestyna”, Lingen i Leon Schiller lo tragedii F. de Rojasal; Glauk, czyli o lirycie Faleńskiego. — Nadto przekłady wierszy autorów: A. Bertrand, W. Blake, L. Carroll, T.S. Eliot, W.S. Landor, G. de Nerval, C. Norwid (z oryginału franc.), S. Petőfi, E.A. Poe, J.A. Rimbaud, U. Saba, W. Żukowski.

7. Baudelaire a Hoene-Wronski. Na marginesie nieznanego listu Baudelaire'a z 1854. Wwa: Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza 1983, 28 s.

8. Pegaz w jarzmie, czyli klucze do „Ciurów” [W. Gomułkiewicza]. Kr.: [b.w.] 1986, 75 s.

Katalogi wystaw i wydawnictwa albumowe

1. Warszawa w rysunkach Tadeusza Cieśliewskiego. Tekst napisał ... Wwa: Arkady 1958, 30, [112] s.

2. Temat: Warszawa. Wystawa rzadszych warszawianów z XVIII-XX wieku. Warszawa, Listopad 1962. Biblioteka Narodowa [Katalog wystawy]. Wwa: Tow. Przyj. Książki 1962, 43 s.

3. Wystawa dwudziestu bibliofilów, Warszawa 1-11 kwietnia 1963 roku. Pałac Rzeczyzpospolitej (Biblioteka Narodowa). Informator. [Katalog wystawy]. [Wwa:] Tow. Przyj. Książki 1963, 15 s. Tow. Przyj. Książki.

4. Warszawa. [Album]. Tekst ... Fot.: E. Kupiecki. Wwa: Arkady 1967, 13 s., ilustr.

Szkic wstępny pt. Miasto Syreny.

5. [Warszawa – miasto nadziei]. Tekst ... Fot. E. Kupiecki. Powst. 1967.

Przekł.: ang.: The city of hope. [Przel.] M. Łatyński; wyd. oddzielne: niem.: Die Stadt der Hoffnung. [Przel.] E. Szarota; ros.: Gorod nadziei. [Przel.] E.K. Spak. Wyd. oddzielne: Wwa: Arkady 1967, 13 s., ilustr.

6. Liryka i druk. Norwidiana 1848-1969. Katalog wystawy książek Cypriana Norwida, książek o nim oraz norwidowskich druków okolicznościowych. [Wwa:] Bibl. Nar. 1969, 91 s.

7. Varsaviana rara et curiosa 16 kolekcjonerów warszawskich. Tekst ... Zdjęcia: E. Pawlak. Wwa: Muzeum Hist. m.st. Warszawy 1983, 32 s.

8. Warszawa. [Album]. Tekst ... Fot. K. Jabłoński. Wwa: Arkady 1991, 15 s., ilustr. Wyd. 2 tamże 1992.

Tekst J.W.G. pt. Warszawa – miasto nadziei (inny niż w poz. 5).

Przekł.: ang., franc., niem. Wyd. oddzielne Wwa: Arkady 1991; tamże wyd. 2 również w przekł. wros. 1992.

9. Warszawa drukowana. Katalog wystawy książek, broszur i druków ulotnych XVI-XVII wieku. Oprac. ... Przedm.: A. Gieysztor. Wwa: Ars Regia 1992, 88 s.

10. Warszawa. Uroki i osobliwości Starego Miasta. [Album]. Tekst ... Fot. Z. Kapuścik. Wwa: Termit 1994.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Zabłąkany pielgrzym. Rzecz o Ludwiku Norwidzie. *Prz. Współcz.* 1935 nr 163 s. 244-258, nr 164 s. 390-403. — „Duch od pragnień”. (O Felicianie Faleńskim). *Ateneum* 1938 nr 6 s. 783-821. — Wacław Rolicz-Lieder. Sylweta biograficzno-literacka. [L. Życie]. *Ateneum* 1938 nr 1 s. 59-90. — Norwidiana. *Ateneum* 1938 nr 3 s. 474-481. — Z dziejów poezji francuskiej w Polsce. IV. Hugo, M. de Guérin, G. de Nerval, Ch. Baudelaire]. *Kwart. Neofil.* 1954 nr 3/4 s. 71-80. — Dwieście lat polskiej recenzji literackiej. *Nowe Książ.* 1959 nr 24 s. 1474-1489, przedr. w odb. J.W. Gomułki, A. Klimowicz, W. Sadkowski: *Ruch recenzyjny a czytelnictwo dawniej i dziś*. Wwa 1960 s. 3-18. — O nieznanym dramacie Norwida. *Pam. Teatr.* 1961 z. 2 s. 198-206. — Siedem wieków Warszawy. Cz. 1 (do 1956 r.); Cz. 2 (1657-1764). *Stolica* 1961 nr 1-52 z przerwami; 1962 nr 3-48 z przerwami; 1963 nr 1, 13, 19 [zarys historii stolicy oparty na badaniach źródłowych]. — Norwid a Tasso. *Kwart. Neofil.* 1955 nr 1/4 s. 32-46. — O komediach Cypriana Norwida. *Pam. Teatr.* 1955 z. 2 s. 180-198. — Oświecony. Wspomnienie o T. Mikulskim. W: T. Mikulski: *W kręgu oświeconych*. Wwa 1960 s. 5-20. — Trzysta lat książki o Warszawie. W: *Z dziejów książki i bibliotek w Warszawie*. Wwa 1961 s. 131-202. — Kiedy powstał i co przedstawia obraz „Wnętrze Teatru Narodowego”? Rozwiązanie zagadki domniemanego obrazu Canaletta. *Pam. Teatr.* 1966 z. 1/4 s. 77-95. — Literatura spiskująca w Warszawie paskiewiczowskiej. *Rocz. Warsz.* t. 7: 1966 s. 258-284. — Początki Warszawy. (O metryce grodu i miasta). *Rocz. Warsz.* 1966 t. 7 s. 58-74. — „Diabeł i zboże”. (Ze wspomnień o warszawskich miłośnikach i ratownikach książki w dobie okupacji hitlerowskiej. W: *Walka o dobra kultury*. T. 2. Wwa 1970 s. 54-99. — Spacer literacki po

Warszawie. W: Jesteśmy w Warszawie. Miasto dawne i nowe. T. 2. Wwa 1981 s. 129-152. — Dokumentacja „ostatniego romansu” Norwida [listy M. Sadowskiej]. *Pam. Lit.* 1983 z. 4 s. 185-227. — Norwida „opus magnum”. *Człow. i Światopogląd* 1983 nr 5 s. 90-114. — „Jak się to pismo niejasne wyklada?”, czyli o wierszu Norwida „Na zapytanie: Czemu na konfederatce? Odpowiedź.” *Poezja* 1983 nr 4/5 s. 63-75. — Zagadka „Gromów i pyłków” Norwida. Rekonesans bibliograficzno-filologiczny. *Poezja* 1983 nr 4/5 s. 235-242. — Cztery groby Norwida. *Odra* 1983 nr 9 s. 47-56. — Pod znakiem Norwida. Wiktor Gomulicki i Zenon Przemyski. *Poezja* 1984 nr 6/7 s. 66-87. — Miriam o własnych pracach norwidowskich. *Poezja* 1984 nr 6/7 s. 147-154. — Na ubitej ziemi. (O pojedynku J. Wołoszynowskiego z A. Szyfmanem). *Pam. Teatr.* 1984 z. 1/2 s. 275-284. — Bajka o „Dwóch kłosach”. (Szkic z pogranicza tekstologii, komparatyki i sztuki interpretacji). *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1984 t. 19 s. 55-66. — Jeszcze o „Starej Warszawie” Or-Ota. *Kron. Warsz.* 1985 nr 3/4 s. 95-113. — Warszawa i jej sprawy jako przedmiot zainteresowania Towarzystwa Przyjaciół Nauk. *Rocz. Warsz.* 1985 t. 18 s. 121-146. — Trudne życie Władysława Korotyńskiego. (1866-1924). *Kron. Warsz.* 1986 nr 1/2 s. 9-56. — W kręgu „Baraniego kozuszka”. Z dziejów ulicznej propagandy teatralnej patriotów warszawskich 1790-1794. *Pam. Teatr.* 1987 z. 1/2 s. 235-273. — Mariensztat mego dzieciństwa. Wspomnienia z lat 1909-1915. *Kron. Warsz.* 1989 nr 4 s. 11-55. — Trzy lata na Smolnej. W: Smolna 30. Gimnazjum im. Jana Zamoyskiego. Wwa 1989 s. 137-156. — Norwid w Warszawie: 1825-1842. Wybrane partie biograficzne. *Rocz. Warsz.* 1990 t. 21 s. 131-204. — Oczami dziecka. Warszawskie wspomnienia teatralne z lat 1914-1917. *Pam. Teatr.* 1991 z. 3/4 s. 484-498. — Noc. Las. Księżyc. O Julianie Wołoszynowskim (1898-1977) i jego „Roku 1863”. *Zesz. Lit.*, Paryż 1992 z. 38 s. 122-136. — Taniec na pobojuwisku. Z dziejów warszawskiej satyry patriotyczno-obyczajowej. 1792-1832. *Rocz. Warsz.* 1992 t. 22 s. 43-82. — Poeta warszawski i cenzura. O poezji „politycznej” Wiktora Gomulickiego. Uwagi i materiały: 1879-1918. *Rocz. Warsz.* 1993 t. 23 s. 77-107. — Trzy spotkania. Wspomnienie o Stanisławie Stenipowskim. *Kultura*, Paryż 1993 nr 10 s. 12-26. — Błogosławiony niepokój badacza. Wspomnienie o Zbigniewie Raszewskim. *Pam. Teatr.* 1994 z. 3/4.

Przekład

1. F. de Rojas: Celestyna. Adapt.: P. Achard. Wyst. Łódź, T. Wojska Pol. 1947.

Zob. też Twórczość poz. 6.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. W. Gomulicki: Z cyklu „Pod znakiem Syreny”. [Wiersze]. [Oprac. ...]. [Wwa: druk. Szkoły Przemysłu Graf. 1942], 24 s. Przedr. zob. poz. 64.

Wyd. konspir. 6 utworów wybranych i opatrzonych objaśnieniami. Przygotowane do druku na wiosnę 1942 odbito w trzech próbnym egz. szcztokowych, po czym skład rozrzucono na wiadomość o przybyciu do szkoły władz okupacyjnych.

2. W. Gomulicki: Pod znakiem Syreny. Poezje warszawskie. Zebrał i oprac. [oraz wstępem opatrzył] ... Wil.: Książ. Lit. 1939 [właśc. Wwa: Wydawn. Godziemba 1944], 58 s. Przedr. zob. poz. 64.

Wyd. konspir.; oprac. podp.: Krzysztof Dąbek.

3. C.K. Norwid: Gromy i pyłki. Nowy tom poezji. Zebrał i oprac. [oraz wstępem opatrzył] ... Wil.: Książ. Lit. 1939 [właśc. Wwa: Wydawn. Godziemba 1944], 93 s., 5 tabl.

Wyd. konspir.; oprac. podp.: Antoni Zaleski. Przedr. wstęp: *Poezja* 1983 nr 4/5 s. 236-238.

4. S. Żeromski: Pocałunek. Nieznana nowela młodzieńcza. Z autografu wyd. i wstępem poprzedził ... Lw.: Globus 1938 [właśc. Wwa: Wydawn. Godziemba 1944], 45 s.

Wyd. konspir.; oprac. podp.: dr Franciszek Kawka. — Tu też studium: O „Pocałunku” Stefana Żeromskiego, s. 5-35. [przedr. *Twórczość* 1945 nr 5].

5. J. Słowacki: Anelli. Oprac. ... Wstępem opatrzył J.Z. Jakubowski. Wwa: Książka 1947, XII, 57 s.

6. W. Gomulicki: Cudna mieszcza. Obrazki starowarszawskie. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wyd. 2. Wwa: Książ. Pol. 1948, 215 s. Wyd. nast. tamże 1949.

Zawiera szkic wstępny: Spotkanie na Starym Mieście, czyli Historia „Cudnej mieszcza”; utwory: Cudna mieszcza; Czarownica; Syrena. Por. poz. 23.

7. W. Gomulicki: Miecz i łokieć. Powieść mieszczańska z pierwszych lat wieku XVII. T. 1-2. Oprac. ... Wyd. 3. Wwa: Ex Libris 1948, 243 s. Wyd. nast.: wyd. 4 zmien. Wwa: Czyt. 1956, wyd. 5 tamże 1958.

8. L. Gallet: Kapitan Czart. Przygody Cyrana de Bergerac. [Powieść]. Wyd. 3. T. 1-2. Przeł. W. Gomulicki. Przejr., oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: Ex Libris 1949 [właśc. 1948], 416 s. Wyd. nast.: Wwa: LSW 1957, wyd. 2 tamże 1958, wyd. 3 1991.

9. T. Hollender: Wiersze – satyry – fraszki. Wybrał i wstępem poprzedził A. Maliszewski. Wspomnienie o autorze: J. Zagórski. Dodatek krytyczny [bibliogr. i przyp.] oprac. ... Wwa: KiW 1949, 141 s.

10. Księga pamiątkowa ku czci Leopolda Staffa 1878-1948. Zebrał i przygot. do druku: ... i J. Tuwim. Wwa: ZZLP 1949, 369 s.

11. Cztery spóźnione wiersze do księgi pamiątkowej ku czci Leopolda Staffa. [Zebrał i podał do druku ...] Wwa: ZZLP 1949, [4] k.

Zawiera wiersze autorów: W. Broniewski, A. Chojecki, M. Guranowski, Z. Rabska. — Wyd. w 25 egz. bez cenzury.

12. C. Norwid: Dwie aureole. Wyd. i oprac. ... Wwa: P. Hniedzewicz i Ska 1949, 63 s.

Wyd. jako tom 1 edycji: Norwidiana pod red. J.W. Gomulickiego; t. 2 i 3 zachowały się tylko w odbitkach szrotkowych.

13. Pieśń o Warszawie. 1939-1949. Antologia świetlicowa. Przedm. i oprac. ... Wwa: Sztuka 1949, 99 s.

14. C. Norwid: Poezje wybrane. Oprac. M. Jastrun. Przejrz., tekst i chronologię ustalił ... Wyd. 2 rozszerz. i popraw. Wwa: KiW 1951, 138 s.

15. S. Petöfi: Wybór poezji. Wybrał, oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: Czyt. 1951, 267 s.

16. Wolność. Antologia walczącej poezji i prozy węgierskiej. Przekł. pod red. C. Mondral i ... Wwa: Czyt. 1953, 448 s.

17. J. Tuwim: Wiersz nieznanego poety. Gawęda literacko-obyczajowa. Wstęp, rekonstrukcję zakończenia oraz posł. oprac. ... Wwa: Czyt. 1955, 174 s.

18. Księga wierszy polskich XIX wieku. Ułożył J. Tuwim. Oprac. i wstęp ... T. 1-3. Wwa: PIW 1954 LX, 592 + 672, + 609 s. Wyd. 2 przejrz. i popraw. tamże 1956.

19. J. Tuwim: Dzieła. Kom. red.: ..., J. Iwaszkiewicz, M. Jastrun, A. Słonimski. Przedm. ... T. 1-5. Wwa: Czyt. 1955-1964.

20. C.K. Norwid: Okruchy poetyckie i dramatyczne. Zebrał i oprac. [oraz wstępem opatrzył] ... Wwa: PIW 1956, 444 s.

Zawiera 68 mniejszych utworów poetyckich, rozproszonych albo w ogóle nie znanych, pełny tekst (z autografu) nie dokończonych komedii „Hrabina Palmyra”, trzy nieznanne fragmenty „Kleopatry” oraz nieznaną humoreskę poetycką „Co słychać? I co począć”. — Dodatek krytyczny, s. 193-438.

21. C. Norwid: Poezje. Wybrał i wstępem opatrzył M. Jastrun. Teksty i chronologię ustalił ... T. 1-2. Wwa: PIW 1956, 241 + 127 s.

22. T.K. Węgierski: Organy. Poema heroikomiczne w sześciu pieśniach. Oprac. ... Wwa: PIW 1956, 161 s.

Tu studium J.W.G.: Nad klawiaturą „Organów” s. 47-119.

23. W. Gomulicki: Cudna mieszczka. Obrazek warszawski z wieku XVII. Posł. i objaśn. ... Wwa: NK 1957, 162 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1989, Zob. poz. 6.

24. Podróże po Szpargalii. Mieszaniny literacko-obyczajowe. *Nowe Książ.* 1957 nr 8-24, 1959 nr 1-24, 1960 nr 1-4.

Tu kilkaset miniaturowych tekstów, w tym liczne pierwodruki autorów: J. Jasiński, J.I. Kraszewski, T. Lenartowicz, A. Magier, A. Nagłowski, A. Naruszewicz, C. Norwid, S. Trembecki z komentarzem.

25. Iskry z popiołów. Zapomniane opowiadania polskie XIX wieku. Wybrał i oprac. ... Objaśn. i red.: I. Korsak. Ser. 1-2. Wwa: NK 1959-1960, 588 + 360 s.

W serii 1 podtyt.: Dwadzieścia pięć zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku.

26. P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Oprac. Z. Lewinówna. Pod red. [i ze wstępem] ... Wwa: PIW 1959, 593 s.

27. W. Gomulicki: Opowiadania o Starej Warszawie. Tekst oprac., wstępem i komentarzem opatrzył ... Wwa: PIW 1960, 633 s.

Tu szkic J.W.G.: Poeta-Dziejopis, s. 5-18.

28. E.A. Poe: Poezje wybrane. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1960, 100 s.

29. W. Rolicz-Lieder: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1960, 128 s.

30. W. Gomulicki: Warszawa wczorajsza. Tekst zebrał i oprac. ... Wwa: Czyt. 1961, 538 s.

31. Nowe studia o Norwidzie. Red.: ... i J.Z. Jakubowski. Wwa: PWN 1961, 289 s.

32. Poeci polscy: W. Gomulicki. [Wybór poezji. Wybrał ...] Wwa: Czyt. 1962, 141 s.

33. C. Norwid: Vade-mecum. Wyd. z autografu, uzup. i wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1962, 240 s. Por. poz. 51, 73.

Tu studium J.W.G.: Uwagi o „Vade-mecum” Norwida, s. 5-32.

34. A. Magier: Estetyka miasta stołecznego Warszawy. Oprac. tekstu, przedm., komentarz: H. Szwankowska. Komentarz historycznoliteracki ... Wr.: Ossol. 1963, 505 s.

35. C. Norwid: Do pani na Korczewie. Wiersze, listy, małe utwory prozą. Wyd. z autografu, oprac. i wstępem poprzedził ... Posł.: S. Skwarczyńska. Wwa: Pax 1963, 217 s.

Tu studium J.W.G.: Norwid i Pani na Korczewie, s. 5-32, nadb.

36. C. Norwid: Trylogia włoska. Wyd. z autografu i wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1963, 119 s. Tu studium J.W.G.: O „Trylogii włoskiej” Norwida, s. 5-25; odb. Wwa 1963.

37. W. Gomulicki: Szekspir. [Poemat]. Z rys. C. Norwida. Nota edytorska ... Wwa: Tow. Przyj. Książki 1964, 12 s.

38. A. Naruszewicz: Liryki wybrane. Wybrał i wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1964, 211 s.

Tu studium J.W.G.: Krzywdy Naruszewicza, s. 5-37.

39. C. Norwid: Legendy. Wyd. z pierwodr. i autografu oraz wstępem poprzedził ... Ilustr. C. Norwid. Wwa: PIW 1964, 122 s.

Tu studium J.W.G.: O „Legendach” Norwida, s. 5-38; odb. Wwa 1964.

40. W. Szymanowski, A. Niewiarowski: Wspomnienia o Cyganerii warszawskiej. Zebrał i oprac. ... Wwa: Czyt. 1964, 609 s.

Tu studia J.W.G.: Genealogia „Cyganerii warszawskiej”. Wiadomości wstępne, s. 5-46; O autorze „Literatów warszawskich” [Szymanowskim], s. 49-66; nadb.; O autorze „Cyganerii warszawskiej” [Niewiarowskim], s. 221-253; nadb.

41. C. Norwid: Białe kwiaty. Wyd. z pierwodr. i autografu oraz wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1965, 163 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 przejr. i uzup. 1974, wyd. 3 1977.

Tu studium J.W.G.: Patos i milczenie, s. 5-52; odb. Wwa 1965.

42. S. Trembecki: Wiersze wybrane. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1965, 201 s.

Tu studium J.W.G.: O poezji Trembeckiego, s. 5-40.

43. C. Norwid: Dwa poematy mitosne. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1966, 120 s.

Tu studium J.W.G.: Rzeczywistość i marzenie, s. 9-39; odb. Wwa 1966.

44. C. Norwid: Wiersze. (Dzieła zebrane). Oprac. ... T. 1-2. Wwa: PIW 1966, XCV, 995 + 1087 s.

Edycja przerwana w 1967 i nie kontynuowana.

Zawartość: T. 1: Przedmowa, s. V-XCV; Mała kronika życia i twórczości C. Norwida, s. 3-142; Wiersze (tekst), s. 145-814; Źródła i zasady wydania Dziel zebranych, s. 817-936. — T. 2: Przedmowa, s. 5-10; Bibliografia wierszy Norwida, s. 13-56; Metryki tekstów, s. 59-275; Komentarz, s. 279-1028, Addenda i corrigenda do t. 1, s. 1029-1038.

45. J. Kochanowski: Pięć fraszek na most warszawski. Na 400 rocznicę zaczenia budowy pierwszego mostu warszawskiego. Przedm. i nota edytorska ... Wwa: Tow. Przyj. Książki 1967, 20 s.

46. Deotyma [J. Łuszczewska]: Pamiętnik. 1834-1897. Wstęp i przyp. ... Wwa: Czyt. 1968, 251 s.

Tu studium J.W.G.: O salonie literackim dwóch pań Łuszczewskich, s. 5-36.

47. C. Norwid: Miniatury dramatyczne. Oprac. i wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1968, 195 s.

Tu studium J.W.G.: O miniaturach dramatycznych Norwida, s. 5-45; odb. Wwa 1968.

48. C. Norwid: Pisma wybrane. Wybrał i oprac. ... T. 1-5. Wwa: PIW 1968, 601 + 398 + 504 + 661 + 730 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zmien. 1980, wyd. 3 zmien. 1983.

T. 1. Wiersze, T. 2. Poematy; T. 3. Dramaty; T. 4. Proza; T. 5. Listy. — W t. 1 studia J.W.G. zob. Twórczość poz. 3.

49. J. Tuwim: Poezje wybrane. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył ... Wwa: LSW 1968, 159 s.

50. Cztery wieki poezji o Warszawie. Antologia. Wybrał oraz wstępem opatrzył ... Tekst i bibliografię oprac. A. Biernacki. Wwa: PIW 1969, 361 s. Wyd. 2 zmien. i poszerz. 1974, 494 s.

W oprac. A. Biernackiego tylko wyd. 2.

51. C. Norwid: Vade-mecum. Tekst oprac. oraz wstępem i dodatkiem opatrzył ... Wwa: PIW 1969, 226 s. Wyd. nast. zmien. Lubl.: KAW 1984, 192 s.

Inny układ tekstu oraz inne dodatki niż w poz. 33.

W wyd. z 1969 studium J.W.G.: Uwagi o „Vade-mecum” Norwida, s. 5-32; w wyd. z 1984 studium: Norwidowa summa poetycka, s. 5-14.

52. W. Gomulicki: Wspomnienia niebieskiego mundurka. Wyd. 10. Posł. i objaśn. ... Wwa: NK 1969, 261 s. Wyd. nast. Kr.: WL 1987.

53. C. Norwid: Pisma wierszem i prozą. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1970, 346 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 poszerz. 1984.

54. I. Chrzanowski: Historia literatury niepodległej Polski. Wyd. 11. Wstęp: J.Z. Jakubowski. Posł. [i corrigenda dot. literatury XVIII w.] ... Wwa: PIW 1971, 870 s.

55. C. Norwid: Moja ojczyzna; Sfinks. Zaginiony druk ulotny z roku 1861. [Wiersze]. Wyd. wg własnej kopii z 1944 ... Wwa: Tow. Przyj. Książki 1971, [12] s.

56. C. Norwid: Pisma wszystkie. Tekst ustalił, wstępem i uwagami krytycznymi opatrzył ... T. 1-11. Wwa: PIW 1971-1976.

T. 1. Wiersze. Cz. 1. 1971, XXXVIII, 402 s.

T. 2. Wiersze. Cz. 2. 1971, 457 s.

T. 3. Poematy. 1971, 805 s.

T. 4. Dramaty. Cz. 1. 1971, 549 s.

T. 5. Dramaty. Cz. 2. 1971, 442 s.

T. 6. Proza. Cz. 1. 1971, 660 s.

T. 7. Proza. Cz. 2. 1973, 786 s.

T. 8. Listy. [Cz. 1:] 1839-1861. 1971, 587 s.

T. 9. Listy. [Cz. 2:] 1862-1872. 1971, 676 s.

T. 10. Listy. [Cz. 3:] 1873-1875. 1971, 470 s.

T. 11. Aneksy. 1976, 749 s.

57. W. Gomulicki: Pieśń o Gdańsku. Wstęp i oprac. ... Gdańsk: WM 1978, 117 s.

Tu studium J.W.G.: Warszawski poeta miłośnikiem i piewca Gdańska, s. 5-34.

58. S. Trembecki: Poezje wybrane. [Wybór i wstęp] ... Wwa: LSW 1978, 131 s.

59. K. Węgiński: Wiersze wybrane. Wybrał, tekst ustalił oraz wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1974, 276 s.

Tu J.W.G.: Młody „gniewny” polskiego Oświecenia, s. 5-54.

60. K.W. Wójcicki: Pamiętnik dziecka Warszawy i inne wspominki warszawskie. Wybrał ... Oprac. Z. Lewinówna. Wstęp: M. Grabowska. T. 1-2. Wwa: PIW 1974, 493 + 711 s.

61. J. Lubomirski: Historia pewnej ruiny. Pamiętnik 1839-1870. Przeł. T. Evert. Wstęp i komentarz ... Wwa: Czyt. 1975, 526 s.

Tu studium J.W.G.: Uschła gałąź. O Józefie Lubomirskim (z Dubna), jego rodzinie i jego pamiętnikach, s. 5-80; odb. Wwa 1975.

62. C. Norwid: Poezje. Wybrał i wstępem poprzedził ... Wwa: Czyt. 1979, 733 s. Wyd. 2 [popraw. i uzup.], Pozn.: WP 1986.

Tu studium J.W.G.: Poezja „rzeczy ludzkiej” i „rzeczy pospolitej”, s. 5-17.

63. F. Faleński: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1980, 153 s.

64. W. Gomulicki: Pod znakiem Syreny. Poezje warszawskie 1872-1918. Zestaw utworów, oprac. tekstu, wstępy i objaśn. ... Wwa: Czyt. 1980, 185 s.

Zawiera cykle: Wiersze różne; Poematy starowarszawskie; Pod znakiem Syreny [poz. 1, 2]; Fragmenty. — Wybór oparty na projekcie W. Gomulickiego z 1918 r. — Tu też przedr. wstępu do poz. 2.

65. W. Gomulicki: Miasteczko. Wiersze o Pułtusk. Podał do druku i notą opatrzył ... Pułtusk 1981, 21 s.

66. K. Węgierski: Poezje wybrane. Wyboru dokonał i oprac. ... Wwa: LSW 1981, 128 s.

Tu studium J.W.G.: Stracone złudzenia, czyli o Kajetanie Węgierskim, s. 5-18.

67. C.K. Norwid: Czarne kwiaty. Zebrał, tekst ustalił, wstępem i uwagami krytycznymi opatrzył ... Wwa: Czyt. 1983, 22 s.

Tekst wg Pisma wszystkie, t. 6 (poz. 56).

68. C. Norwid: Myśli o książce i czytaniu. Wybór i wstęp ... Łódź: Miejs. Bibl. Publiczna 1983, 14 s.

Druk bibliofilski.

69. C. Norwid: Poezje wybrane. (II). Wybór, oprac. i nota ... Wwa: LSW 1983, 172 s.

70. K. Beylin: Warszawy dni powszednie 1800-1914. Wyboru dokonał i wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1985, 543 s.

71. C. Norwid: Poezje. Wybrał i wstępem poprzedził ... Wyd. 2 [właśc. 1]. Pozn.: WP 1986, 741 s.

Wyd. oparte na podstawie edycji: Pisma wszystkie, t. 1-3 [poz. 56] oraz Pisma wybrane. Wiersze, wyd. 2 [poz. 48].

72. C. Norwid: Promethidion. Rzecz w dwóch dialogach z epilogiem. Wstęp i komentarze ... Wwa: Czyt. 1989, 175 s.

Oprac. podp.: Antoni Zaleski. — Tu też studium J.W.G.: Wprowadzenie do „Promethidiona”, s. 5-48.

73. C. Norwid: Vade-mecum. Na nowo wyd. i oprac. ... Wwa: Pol. Tow. Wydawców Książek 1990, 280 s.

Wyd. nie zrealizowane, ocalałe w odbitkach szczotkowych po korekcie w czerwcu 1989. Pierwsza edycja, w której uwzględniono poza tekstem zasadniczym, redakcje próbne i redakcje ostatnie utworów zbioru oraz redakcje wcześniejsze. — Nadto studium: Wprowadzenie do „Vade-mecum”, s. 5-34.

74. C.K. Norwid: Wiersze wybrane. Wybór i oprac. ... Wwa: Chimera 1991, 146 s.

Tu studium J.W.G.: Poetycka harfa Norwida, s. 5-14.

75. J. Wołoszynowski: Rok 1863. [Powieść], Pośl. i corrigenda ... Białystok: Versus 1992, 461 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956, 1994. — J.W. Gomulicki: Moja droga do literatury i nauki. *Kron. Warsz.* 1984 nr 2. — Wywiady: „Za odległe gdzieś rzeczy”. [Rozm.] K. Nastulanka. *Polityka* 1976 nr 14; *Warszawscy Czwierdziestolecia*. J.W.G. [Rozm.] A. Kos. *Stolica* 1984 nr 41; *O prawa do Norwida i Chopina*. [Rozm.] S. Mikke. *Gaz. Prawnicza* 1984 nr 15; *O odrodzeniu stołecznego ośrodka kultury 1945-1949*. [Rozm.] K. Kulicz. *Kron. Warsz.* 1985 nr specjalny. — *Najważniejsze — być niezależnym*. [Rozm.] W. Wiśniewski. W tegoż: *Lekcja polskiego*. Wwa 1993.

SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska). — LP (J. Wojnowski). — *Var-saviania* J.W.G. (Wybrane pozycje bibliograficzne 1939-1979). *Kron. Warsz.* 1979 z. 4. — M. Roszkowicz-Gomulicka: *Var-saviania* J.W.G. Zestawienie bibliograficzne. 1935-1980. *Rocz. Warsz.* 1981 t. 16 s. 22-57. — D. Kamolowa: *Archiwum domowe* J.W.G. W teście: *Zbiory rękopisów w bibliotekach i mu-zeach w Polsce*. Wwa 1988.

[C. Norwid: Gromy i pyłki. Oprac. ...] W. Borowy: *Norwid zapomniany*. *Gaz. Lud.* 1947 nr 5, przedr. w tegoż: *O Norwidzie*. Wwa 1960 s. 310-313; K. Wyka: *Na początku były linie*. *Odrodzenie* 1948 nr 42; K.W. Zawodziński: *Tryumfy norwidologii*. *Arkona* 1948 nr 1 — [C. Norwid: Okruchy poetyckie i dramatyczne. Oprac. ...] M. Paszkiewicz: *Radość i nadzieja*. *Mercuriusz*, Londyn 1956 nr 10; I. Sławińska. *Pam. Lit.* 1957 z. 3; K. Wyka: *Norwidowska „Tragedia zakonnica”*. *Pam. Lit.* 1957 z. 3 [polem. z komentarzem J.W.G.]; M. Jastrun: *Pyłki i gromy*. *Prz. Kult.* 1958 nr 1; Z. Jastrzębski. *Pam. Teatr* 1958 z. 2. — T. Mikulski: „Organy” i organista. *Nowe Książ.* 1957 nr 8, przedr. w tegoż: *W kręgu oświeconych*. Wwa 1960 [rec.: T.K. Węgierski: *Organy*. Oprac. ...]. — W. Bartoszewski: *Konspiracyjne aukcje bibliofilskie „Pod Białym Krukiem”*. *Ogniw.* Nowy Jork 1959 nr 15. — [Iskry z popiołów. Oprac. ...] S. Lichański: *Książka nie tylko dla młodzieży*. *Nowe Książ.* 1959 nr 6; S. Lichański: *Seria druga*. *Nowe Książ.* 1961 nr 5. — W. Bartoszewski: *Konspiracyjne warszawskie poetyckie 1939-1945*. *Rocz. Warsz.* 1961. — E. Jankowski: *Gomulickich przewodnik po „Warszawie znikającej”*. *Nowe Książ.* 1961 nr 5 [rec. wyd.: W. Gomulicki: *Opowiadania o starej Warszawie*]. — Z. Raszewski: *J.W.G. o teatrze Norwida*. *Pam. Teatr.* 1961 z. 2. — W. Bartoszewski: *J.W. Gomulicki, czyli Osobowość niezwykła*. *Por. Bibl.* 1963 nr 7/8. — [C. Norwid: *Vade-mecum*. Oprac. ...] Z. Stefanowska: „*Vade-mecum*” Norwida. *Nowe Książ.* 1963 nr 2; K. Górski. *Pam. Lit.* 1965 z. 2. — [A.S. Naruszewicz: *Liryki wybrane*. Oprac. ...] A. Witkowska: *Poeta w bohrze i fiolecie*. *Nowe Książ.* 1964 nr 19; M. Szpakowska: *O Naruszewiczu*. *Prz. Hum.* 1965 nr 3. — [C. Norwid: *Wiersze*. Oprac. ...] P. Grzegorzczak: *Nareszcie Norwid*. *Tyg. Pousz.* 1966 nr 48; J. Przybós: *Norwid*. *Zycie Warsz.* 1966 nr 314; M. Piechali: *Najwybitniejsza książka roku*. *Odgłosy* 1966 nr 51/52. — P. Bągiński. *Polonistyka* 1966 nr 3 [rec.: Wprowadzenie do biografii Norwida]. — A. Trepiński: *W pracowni pisarza-bibliofila*. *Stolica* 1966 nr 8/9. — [C. Norwid: *Dzieła zebrane*. Oprac. ...] M. Jastrun: *Gwiazdzisty diament*. *Poezja* 1967 nr 1; Z. Stefanowska: *Norwid G. Nowe Książ.* 1967 nr 13; Z. Trojanowicz: *Norwid G. Nut* 1967 nr 2. — M. Piszczykowska: *Nowy tomik poezji Naruszewicza*. *Ruch Lit.* 1967 nr 3 [rec. wyd.: A. Naruszewicz: *Liryki wybrane*]. — [C. Norwid: *Pisma wybrane*. T. 1-5. Oprac. ...] M. Pie-

chal: Niezwykły wybór utworów C. Norwida. *Poezja* 1969 nr 2; K. Wyka: Prezentacja Norwida. *Polityka* 1969 nr 10. — [C. Norwid: Pisma wszystkie. Oprac. ....] Cz. Zgorzelski. *Rocz. Lit.* 1971, wyd. 1973; A. Witkowska. *Rocz. Lit.* 1975, wyd. 1978; M. Piechal: Cały Norwid! *Mies. Lit.* 1976 nr 12; M. Paszkiewicz. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1976 nr 190; Cz. Zgorzelski: Norwidowe pismo — skarb nieprzebrany. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 46. — M. Piechal: Norwidowski przewodnik. *Nowe Książ.* 1976 nr 12 [rec.: Cyprian Norwid]. — Z. Libera: J.W.G. jako badacz literatury polskiej. *Kron. Warsz.* 1979 nr 4. — [A. Biernacki] Abe: JWG [!]. *Twórczość* 1980 nr 2. — W. Bartoszewski: O J.W.G. *Rocz. Warsz.* 1981 t. 16. — [Zygazkiem:] M. Piechal: Imponderabiki J.W.G. *Nowe Książ.* 1981 nr 21; L. Rola. *Twórczość* 1982 nr 1; Z. Libera. *Rocz. Lit.* 1981 wyd. 1986. — J. Lasecka: Honorowi członkowie Towarzystwa. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1982/1983 wyd. 1984 [biogram]. — M. Ingot: Norwid. Z dziejów recepcji twórczości. Wwa: PWN 1983, passim. — J. Chudek: Jeden dzień Powstania. *Argumenty* 1984 nr 2. — S. Lichański: Autoportret klerka. *Kierunki* 1984 nr 42 [rec.: Zygzakiem]. — Pięć głosów o Juliuszu Wiktorze Gomulickim. Wwa: Tow. Przyj. Warszawy 1984, [24] s. [zawiera: K. Zawadzki: Homo Varsoviensis; Z. Libera: Badacz Oświecenia; J. Odrowąż-Pieniążek: Historyk literatury XX wieku; Z. Raszewski: Nad Norwidem; A. Ryszkiewicz: Przyjaźń bibliofilską]. — H. Kowalski: Podziw dla wiedzy i talentu. *Kierunki* 1989 nr 50. — T.J. Żółciński: Literackie pasje J.W.G. *Argumenty* 1989 nr 43. — J. Miliszkiwicz: Łowca białych kruków. *Spotkania z Zabytkami* 1993 nr 3.

Ponadto wydawnictwo pamiątkowe: Sto dedykacji dla Juliusza Viktora Gomulickiego. Red. S. Karpiński. Wwa: Tow. Przyj. Książki 1976, 33 s. — S. Lichański: Do Juliusza Viktora Gomulickiego. [Wiersz]. Wwa: [b.w.] 1992, 7 s. [80 egz. ręcznie numerowanych].

E.G.

GORCZYCKA Joanna 1910-1989

Właściwe imię i nazwisko: Nelly Khuen-Kryk.
Dramatopisarka, krytyk teatralny.

Urodzona 9 sierpnia 1910 w Paryżu; córka Ludomira Khuen-Kryka, artysty malarza, i Zofii z Horeckich, urzędniczki. W 1918 powróciła z rodziną do Polski, gdzie uczyła się do gimnazjum. Od 1923 kontynuowała naukę w Institutie de Notre Dame aux Épinés, w Eekloo w Belgii. Tamże odbyła również dwuletnie studia anglistyczne. Uczyła się też gry na fortepianie w konserwatorium w Brukseli. Następnie pracowała w kraju jako korespondentka w językach obcych, m.in. w Dyrekcji Lasów Państwowych, w Marynarce Wojennej oraz jako sekretarz w Wydziale Muzycznym Polskiego Radia (do września 1939). W okresie okupacji niemieckiej pracowała w archiwum dokumentów Delegatury Rządu RP na Kraj. W czasie powstania warszawskiego brała udział w działalności radiowej. Następnie przebywała w Krakowie. W styczniu 1945 powróciła do Warszawy. W 1945-47 studiowała na Wydziale Dramaturgicznym Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Łodzi. Debiutowała w 1946 jako krytyk teatralny, publikując na łamach *Teatru* (nr 3) artykuł o teatrach paryskich pt. „Francja”. W tymże roku napisała pierwszy utwór dramatyczny „Sąd w Belghem” (nie wystawiony).

W 1948 została członkiem ZZLP. Następnie powróciła do pracy w Polskim Radiu jako reżyser w dziale polityczno-informacyjnym. Równocześnie reżyserowała utwory dramatyczne w radiowym Teatrze Młodzieżowym i Dziecięcym oraz Oświatowym; w 1968 otrzymała nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. W programie radiowym „Muzyka i aktualności” wygłaszała felietony-reportaże z podróży po kraju; w programie „Na warszawskiej fali” reportaże historyczne z dziejów książąt mazowieckich. Brała udział w konkursach literackich i radiowych uzyskując nagrody. Po przejściu na emeryturę w 1970 została zatrudniona jako kierownik literacki w Teatrze Lalkowym „Lalka” w Warszawie. Była przez rok ławnikiem sądu rejonowego w dzielnicy Praga-Południe w Warszawie. Odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi (1953) oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1972). Zmarła 25 stycznia 1989 w Warszawie.

TWORCZOŚĆ

1. Sąd w Belghem. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1946.

Inf.: Z. Kałużyński: Zbliża się polska „La bataille d'Hernani”. *Pokolenie* 1946 nr 5.

2. Post u ludożerców. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1947. Druk pt. Ludożercy wegetarianami. (Baśń sceniczna). *DIALOG* 1957 nr 3 s. 5-45. Praprem. pt. Post u ludożerców. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1963.

Praprem. w insc. J. Szajny.

3. Wesoły pojedynek. Komedja muzyczna. Praprem. Wwa, T. Lud. 1951.

4. Szpieg. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Łódź. T. im. S. Jaracza 1956.

5. Maryna królewska. Etiuda historyczna. Dramat w 1 akcie. [Wwa 1960], 54 s. *Pr. Światl.* [wkładka do nr 4/5].

Adapt. radiowa: Radio 1966.

6. Liczyrzepa. *Teatr Lud.* 1961 nr 5 s. 269-282. II nagroda w konkursie Tow. Rozwoju Ziem Zach.

7. Roland szalony. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Pozn., T. Lalki i Aktora „Marcinek” 1962.

8. Ballada o wsi. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1968.

Wyróżnienie w konkursie Min. Kultury i Sztuki, ZLP i SPATIF na sztukę teatralną o problemach i sprawach polskiej współczesności.

9. Odmieniec. [Sztuka w 2 aktach]. *DIALOG* 1968 nr 4 s. 5-38. Praprem. Bydg., T. Pol. 1968. Wyd. z komentarzem insc. T. Łepkowskiej. Wwa: LSW 1971, 100 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1983.

10. Kozi róg. (Sztuka w 2 aktach z prologiem). *DIALOG* 1970 nr 7 s. 45-89.

11. Prawdziwa historia o bardzo ważnej latarni stojącej na bardzo ważnym skrzyżowaniu. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Powst. 1971.

Nagrodzona w konkursie T. Lalki i Aktora „Miniatura” w Gdańsku na sztukę lalkową pod hasłem „Stop, dziecko na drodze”.

12. Lustra. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1975.

II nagroda w konkursie Ligi Kobiet.

13. Boże coś Polskę... [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1978 nr 4 s. 43-52.

Nagroda w ogólnopolskim konkursie *Sceny* na utwór sceniczny o tematyce pożarniczej.

14. Diabelska ballada czyli jak Boruta zastąpił sobie na niebo. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. *Scena* 1979 nr 11 s. 44-48.

Nagroda w ogólnopolskim konkursie na sztukę sceniczną dla teatrów lalkowych.

15. Mała baśń o Wielkich i Małych. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. *Scena* 1980 nr 10 s. 43-47. Przedr. w: 8 sztuk w poszukiwaniu teatru. Wwa 1982.

16. Zielony kamień. [Monodram]. *Scena* 1980 nr 2 s. 43-48.

II nagroda w ogólnopolskim konkursie *Sceny*.

17. Król Midas i kot. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Wwa, T. Lalka 1981.

18. Baba z wozu. [Powieść]. Wwa: LSW 1982, 145 s.

III nagroda w konkursie Związków Zawodowych Włóknarzy.

19. Strach na wróble i czarna owieczka. (Sztuka lalkowa dla młodszych dzieci). *Scena* 1983 nr 4 s. 39-47.

20. Wielka Polska. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1989.

III nagroda w konkursie T. Rozmaitości w Wwie ogłoszonym dla uczczenia 70-lecia Polski Niepodległej.

21. Chłopiec z bajki. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Wwa: Centrum Animacji Kulturalnej 1993, 115 s.

Ponadto wg inf. autorki następujące utwory dramatyczne nie wystawione: Budowali szklany dom. — Don Kichot z Popiołów. — Eroica Hiszpańska. — Gazetka ściennea Wrocławia. — Koncert na trzy instrumenty. [Powst. 1968]. — Mariensztat. — Mężowie trzej sprawiedliwi [dramat o A. Fryczu Morzewskim]. — Pra-Wiśła.

Przekłady i adaptacje

1. D. Osborne: Gwiazda Stevenzona. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1946.

2. G. Gulia: Wiosna w Sakenie. Przel. T. Mongird. Adapt. scen. ... Wwa; KiW 1950, 78 s.

3. J. Gay: Opera żebracza. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1957.

4. J.J. Farjeon: Nr 17. [Powieść kryminalna]. Wwa: Czyt. 1958, 222 s.

5. B. Jonson: Alchemik. Wyst. Gniezno, T. im. A. Fredry 1961. Wyd. w: Dramat elżbietąński. T. 2. Wwa 1989 s. 149-303.

6. A. Miller: Śmierć komiwojżera. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1967. Wyd. w: Współczesny dramat amerykański. T. 3. Wwa 1967 s. 225-374.

7. J. Arden: Taniec czarnego sierżanta. Przekł. i adapt.: K. Berwińska, ... Wyst. Wwa, T. Ziemi Mazow. 1972.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

J. Frühling: Ludzie emigracji w świetle reflektorów teatralnych. *Prz. Kult.* 1956 nr 17 [rec.: Szpiegl. — [A. Wróblewski] A.W.: Obraz spiętrzonych metafor. *Teatr* 1963 nr 16 [rec.: Post u ludożerców]. — [Odmieniec:] J. Kryszak: Anachroniczny obrazek. *Pomorze* 1969 nr 12; T. Wróblewska: Konfrontacje. *Dialog* 1969 nr 9; A. Wróblewski: Boryna czasu dzisiejszego. *Teatr* 1969 nr 21. — J. Doliński: Trochę perwersji. *Życie Lit.* 1983 nr 28 [rec.: Baba z wozu].

B.D.

GORDON Marek 1918-1990

Pseud.: Teofil.

Poeta, prozaik, dziennikarz.

Urodzony 25 kwietnia 1918 w Warszawie. Tam też uczęszczał do gimnazjum, a następnie podjął studia w Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej (PIST), na Wydziale Reżyserii. W 1938 rozpoczął pracę w zespole teatralnym Reduta prowadzonym przez Juliusza Osterwę. W czasie okupacji niemieckiej nadal mieszkał w Warszawie. Był żołnierzem AK, ukończył konspiracyjną Szkołę Dziennikarską i pracował w prasie podziemnej. Aresztowany przez Niemców w 1942, przebywał przez pewien czas w więzieniu. Brał udział w powstaniu warszawskim, pełniąc funkcję prasowego sprawozdawcy wojennego (PSW) w Biurze Prasowym Wydziału Propagandy Biura Informacji i Propagandy (BIP) Komendy Głównej AK. Po kapitulacji Warszawy dostał się do niewoli i został wywieziony do Niemiec, m.in. przebywał w Stalagu X B w Sandbostel. W tym czasie zaczął pisać wiersze, które ogłosił drukiem w 1945, po zakończeniu wojny. Ożenił się z Wandą z Piątkowskich. W 1946 wstąpił do Polskich Oddziałów Wartowniczych w strefie amerykańskiej w rejonie Mannheim-Heidelberg. Rozwijał twórczość literacką; opowiadania, wiersze, artykuły i felietony ogłaszał m.in. w *Ostatnich Wiadomościach*, organie Polskich Oddziałów Wartowniczych (Mannheim; od 1947 współredaktor pisma), *Kronice* (Frankfurt nad Menem), *Kulturze* (Paryż), *Lechu* (Monachium), *Słowie Katolickim* (Monachium), *Głosie Polskim* (Buenos Aires). Pisał sztuki teatralne, wystawiane

na scenach polskich w Niemczech. Był współzałożycielem Polskiego Klubu Literackiego w Niemczech. W 1950 wyemigrował do Stanów Zjednoczonych i zamieszkał w Chicago. Pracował w dziale ogłoszeń chicagowskiego *Dziennika Związkowego*. Równocześnie kontynuował działalność literacką, współpracował z radiem prowadząc przez rok audycje literackie „Echa i sygnały”, a następnie pisząc stałe felietony do programu „Wesoła chicagowska fala” emitowanego przez radiostację WOPA. Był współzałożycielem, a potem członkiem redakcji *Żywego Dziennika*, pisma powstałego przy Stowarzyszeniu Samopomocy Nowej Emigracji Polskiej w Chicago, należał do zespołu założycielskiego *Zaścianka Literacko-Artystycznego*. Publikował nadto m.in. w *Dzienniku Chicagowskim* (Chicago), *Dzienniku Polskim* (Detroit), *Nowym Świecie* (Nowy Jork), *Gwieździe Polarnej* (Stevens Point, 1977-83). Należał do Międzynarodowego PEN Clubu. Zmarł 4 września 1990 w Chicago.

TWÓRCZOŚĆ

1. Cudzy chleb. [Wiersze]. Rantum, Sylt 1945, 16 s., powiel.

Podp.: Marek Gordon „Teofil”.

2. Wielka gra. Komedja harcerska w 3 aktach. [Współaut.]. W. Gordon. Bad Mündler: ZHP w Niemczech 1948, 54 s.

3. Wyspa Zielonego Diabła. [Utwór dramatyczny dla młodzieży]. Praprem. Toronto, [harcerski teatr amatorski] 1951.

Inf.: *Kultura*, Paryż 1953 nr 1 s. 2.

4. Zabawki z majoliki. [Wiersze]. Chicago: Pol. Klub Lit. 1951, 24 s.

5. Radiowe igraszki. Felietony, opowiadania i szkice. Chicago: Pol. Klub. Lit. 1955, 283 s.

Zawiera utwory zebrane w cykle: Komentarze i korekty; Piórkiem i toporkiem; Dialogi ...; podsłuchane; Kalendarz serdeczyny.

6. Muza miasta. Poezje. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1957, 63 s.

Zawiera cykle: Muza miasta; Droga mazowiecka; Pasje; Balet snu; Krzyk świątocieni.

7. Katedra. Eseje. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1964, 119 s.

Zawartość: Człowiek, z którego brano miarę; Sierpniowe Aleje; Autograf Marii Rodzewicz; Kuzyn Waldy; Niezdomny księżę [nt. J. Osterwy]; Poeta – radca miejski. (Na marginesach listów Wyspiańskiego); Teatr jest przedsiębiorstwem; Miekiewicz – człowiek na tle korespondencji poety; Publicysta – księgarzem. (Rozmowa z Dr Wojciechem Zaleskim); Portret pana Juliusza [Słowackiego]; Sztuka w życiu (Art in Life); Klucze do „Cudzoziemki” [nt. M. Kuncewiczowej]; Szpada nieśmiertelnym [nt. W. Tatarakiewicz]; Thank you, Charlie; Oda do Mariana [Hemara; wiersz]; Miasto w mieście. (The Merchandise Mart – Giełda Towarowa); Katedra.

Esej „Portret pana Juliusza” został wyróżniony I nagrodą w konkursie lit. *Głosu Pol.* w Argentynie w 1962.

8. Raz tylko ... Nowele, opowiadania, szkice. London: Veritas 1977, 161, [5], VII s.

Zawartość: Raz tylko ...; Jubileusz; Nasz złoty Dawid; Poranek barona; Goście; Wieczer zimowy; Jawnogrzesznicza; Wenus żywa; Lili Palmer; Przygoda na Sylcie; Na wierzbowych strunach – melodia młodości; Powidła; Cyrk w Howald-Werke; Mój patrol; Atutowy król. (Wspomnienie o Wańkowiczu); Listopad i dwaj panowie z bródką [nt. W. Reymonta i H. Sienkiewicza]; Pomnik; Betina. Pastisz na powieść historyczną; Konie Elżani; Fotografie ludzi dobrej woli; Kocham jezioro ...; Przepowiedź o pszenicy; List do Patrona.

OPRACOWANIA (wybór)

[Nota biogr.], *Kultura*, Paryż 1953 nr 1.

M. Czuchnowski: Pozdrowienia Chicagowskie. *Orzeł Biały*, Londyn 1951 nr 50 [rec.: Zabawki z majoliki]. – Z. Kozarynowa; W Stanach i w Argentynie. *Szkice G. Wiadomości*, Londyn 1965 nr 2 [rec.: Katedra]. – Z. Kozarynowa: Opowiadki M.G. *Tydz. Pol.*, Londyn 1978 nr 24 [rec.: Raz tylko]. – T. Wincenciak: M.G. człowiek i pisarz. (Tekst wygłoszony na jubileuszu 35-lecia pracy twórczej M.G.). *Gwieźdza Polarnej*, Stevens Point 1979 nr 48. – A. Azarjew: Zmarł M.G. Poeta, felietonista, AK-owiec, człowiek teatru. *Dz. Związk.*, Chicago 1990 nr 175.

B.T.

GORDZIEJ Helena
ur. 1928

Poetka.

Urodzona 11 lipca 1928 w Poznaniu; córka Stanisława Nowaka, starlarza, i Józefy z domu Rożek. W czasie okupacji niemieckiej uczyła się na tajnych kompletach w Poznaniu. Po zakończeniu wojny przebywała nadal w Poznaniu i kontynuowała naukę w humanistycznym Liceum im. K. Potockiej (1944-46), a następnie w przyrodniczym Liceum im. Generałowej Zamojskiej (1947-48). Pracowała zawodowo najpierw od 1949 jako pielęgniarka, a następnie w 1961-81 jako urzędniczka w administracji państwowej. W 1950 wyszła za mąż za Michała Gordzieja, oficera. Debiutowała w 1973 wierszem pt. „Dla ciebie miasto”, opublikowanym w *Gazecie Poznańskiej* (nr 124), w której ogłaszała wiersze także w następnych latach. Nadto wiersze drukowała m.in. w pismach *Głos Wielkopolski* (1974-76, 1983-84), *Gazeta Zachodnia* (1975-81), *Miesięcznik Literacki* (1977, 1979-88), *Nurt* (1979, 1982-88), *Tygodnik Kulturalny* (1981-86). Od 1976 była wiceprzewodniczącą Koła Młodych Pisarzy przy Oddziale Poznańskim ZLP, w 1984 została członkiem Związku, w 1987 weszła w skład zarządu Oddziału Poznańskiego (od 1984 współorganizowała Międzynarodowe Listopady Poetyckie). W 1976 należała do grona założycieli Stowarzyszenia Artystycznego Ochrony Środowiska, przekształconego następnie w Ekologiczne Stowarzyszenie Środowisk Twórczych; w 1988 objęła funkcję wiceprezesa tegoż Stowarzysze-

105

nia. Odznaczona m.in.: Odznaką Honorową m. Poznania (1968), Odznaką Honorową „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego” (1987), odznaką „Za Zasługi dla Województwa Leszczyńskiego” (1988), Odznaką Honorową „Za Zasługi dla Województwa Konińskiego” (1989), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1989). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Odchodzące pejzaże. [Wiersze]. Pozn.: WP 1979, 102 s.

Zawiera cykle: Z jednego legu; Wierzyli w cudowną moc szkapiera ...; Jutrznia pojednania; Narodziny dnia; Bezpłatna pieczęć.

2. Między nowiem a pełnią. [Wiersze]. Pozn.: WP 1983, 116 s.

Zawiera cykle: Między nowiem a pełnią; W czterech ścianach.

3. Sercem przy ziemi. [Wiersze]. Pozn.: WP 1985, 94 s.

Zawiera cykle: Pochwalona pamięć; W zuchwach czasu.

4. Spragnione źródła. [Wiersze]. Pozn.: WP 1985, 103 s.

Zawiera cykle: Smak przestrzeni; Pisane pod stogiem; Wzbieranie oddechów.

5. Wierność wahadła. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1987, 85 s.

Zawiera cykle: Zza między potu; Pod zapaską nocy; Z namowy żrenic.

6. Zegarynka. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: WP 1987, 18 s.

7. Siejba milczenia. [Wiersze]. Pozn.: WP 1988, 80 s.

Nagroda Funduszu Literatury w 1989.

8. Sługi rozdroży. [Wiersze]. Pozn.: ZLP 1990, 34 s.

9. Kredą i cierniem. [Wiersze]. Pozn.: ZLP 1991, 35 s.

10. Po stronie słońca. [Wiersze]. Pozn.: ZLP 1991, 35 s.

11. Szczony i pindy od Chwaliszewa do Wilcy. [Fraszki]. Pozn.: SAWW 1991, 116 s.

Zawiera cykle: Pindy i mele; Szczony i juchty.

12. Kształty chwil. [Wiersze]. Pozn.: ZLP 1992, 34 s.

13. Przedśionek milczenia. [Wybór wierszy]. [Pośl.] D.T. Lebioda. Pozn.: ZLP 1993, 117 s.

14. Wchodzę w wiersz. [Wiersze]. Pozn.: ZLP 1993, 34 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1988.

[Odchodzące pejzaże:] J. Marx: Kadź z fermentującą metaforą. *Poezja* 1979 nr 10; J.K. Adamkiewicz: Jak łatwo, jak

przyjemnie. *Nowy Wyrz* 1979 nr 10. — D.T. Lebioda: Poezja pięknej perspektywy. *Prz. Tyg.* 1985 nr 45 [rec.: Spragnione źródła]. — D.T. Lebioda: Sanktuarium pamięci. *Fakty* 1985 nr 10 [rec.: Między nowiem a pełnią]. — M. Obarski: Jasełka na między i słomie. *Nurt* 1985 nr 10 [rec.: Spragnione źródła]. — L. Żuliński: Powrót w tętnice ziemi. *Kultura* 1986 nr 32 [rec.: Sercem przy ziemi]. — Ted Cugow: Krew z krwi. Pieśń z pieśni. *Nurt* 1989 nr 4 [rec.: Wierność wahadła]. — M. Olchowska: Wyrznięcie z rajy — temat aktualny. *Nowe Książ.* 1989 nr 2 [rec.: Wierność wahadła].

A.H.

GORZELSKI Roman ur. 1934

Pseud.: R.G.; (R.G.); R. Gorz.

Poeta, satyryk, dramatopisarz, tłumacz.

Urodzony 12 kwietnia 1934 w Łucku na Wołyniu; syn Franciszka Gorzelskiego, urzędnika, i Heleny z Kasianiuków. W 1945 zamieszkał w Łodzi. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika, w 1955 zdał maturę. W 1957-64 studiował filologię angielską i rosyjską na Uniwersytecie Łódzkim. Od 1960 pracował jako nauczyciel języków obcych: rosyjskiego i angielskiego w szkole podstawowej, a następnie w liceum (do 1969). Debiutował jako tłumacz, ogłaszając w 1962 przekłady wierszy m.in. E. Jewtuszenki i A. Woznińskiego na łamach *Odgłosów* (nr 45), a jako poeta, w 1963 wierszem pt. „Żuraw” w piśmie *Zarzewie* (nr 22). Wiersze, fraszki, artykuły oraz przekłady z literatury rosyjskiej i angielskiej publikował w wielu czasopismach, m.in. w *Odgłosach* (do 1986), *Dzienniku Łódzkim* (1964-75; tu także w 1964-65 redagował „Witrynę poetycką”), kwartalniku literackim *Osnowa* (1964-68 współredaktor). W 1964-65 pełnił funkcję prezesa Koła Młodych przy Oddziale Łódzkim ZLP, organizował konkurs poetycki przy *Dzienniku Łódzkim* — Jesień Poetycka. Od 1966 ogłaszał przekłady poezji i prozy z języków: angielskiego, białoruskiego i ukraińskiego w licznych antologiach. W 1967-71 organizował Dzień Poezji przy Radzie Okręgowej ZSP w Łodzi, w tym Turniej Jednego Wiersza o Laur Micińskiego. W następnych latach publikował m.in. w piśmie: *Tygodnik Kulturalny* (1967-86), *Nadodrze* (1968-75, 1978-80), *Przekrój* (od 1969), *Szpilki* (1969-86; tu w 1978 cykl felietonów pt. „Listy do Warszawy”), *Życie Literackie* (1970-84), *Argumenty* (1974-85), *Fakty* (1974-84), *Nad Wartą* (1981-86), *Tak i nie* (1983-86). W 1969-73 był kierownikiem literackim Stowarzyszenia Muzyki Estradowej w Łodzi, a w 1974-81 — kierownikiem literackim Estrady Łódzkiej. W 1980 został członkiem ZLP. W 1989-90 prowadził łódzki oddział krakowskiego tygodnika *Gazeta Towarzyska*. Był laureatem wielu konkursów poetyckich. Odznaczony Odznaką Honorową m. Łodzi (1986), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1989). Od 1990 mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Trzy bluesy. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1964 [właśc. 1965], 47 s.

Zawiera: Wiersze; Sześć przekładów [wierszy autorów: Ch. Marlowe, W. Shakespeare, W. Whitman].

2. Łeztern. [Komedia; współaut.:] F. Erol. Muz.: P. Hertel. Praprem. Łódź, T. im. S. Jaracza, Scena T. 7¹⁵. 1970.

3. Uśmiech szeryfa. [Komedia]. TV 1972.

4. „H i G” czyli nasze wspólne małżeństwo. [Sztuka w 3 aktach; współaut.:] F. Erol. Muz.: P. Hertel. Praprem. Łódź, T. Ziemi Łódz. 1973.

5. Metamorfozy. Łódź: R.K.O. [Russkoe Kul'turnoe Obščestvo] 1973, [44] s., powiel.

Zawiera wiersze R.G. w przekł. ros. autora oraz: P. Jurjewa, G. Pietnikowa, A. Sarachanowej.

6. Szeryf z Hollylodzi. [Komedia]. TV 1973.

7. Miasto i wiersz. [Wiersze]. [Wstęp:] M. Laurentowicz. Łódź: KAW 1975, 45 s. Stow. Historyków Sztuki, Oddz. w Łodzi; Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków.

I nagroda Nike Warszawska w konkursie w 1969.

8. Wymowa słów. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1977, 100 s.

Zawiera cykl: Pieśni szaleńca (1967); Zataić się w sobie (1968); Pasje (1969).

9. Gorzki człowiek. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1982, 109 s.

Zawiera cykl: I. Ogród kamiennego serca; II. W dłoniach pęczniejący księżyc; III. W roku pańskim bieżącym.

10. Szeryf Brandy. [Widowisko muzyczne; współaut.:] F. Erol. Muz.: B. Pawłowski, J. Skubikowski. Praprem. Łódź, T. Powsz. 1982.

11. Srebrnikowe myśli czyli Bajki, fraszki i wierszyki. Łódź: WŁ 1986, 105 s.

Zawiera fraszki w cyklach: Bajki dla dorosłych; Srebrnikowe myśli; Przysłowka. — nadto Wiersze satyryczne.

12. Rzecz śmiechu – Warta. Sieradz: Tow. Przyj. Sieradza 1988, 15 s.

Zawiera fraszki w cyklach: Fraszki; Białe fraszki; Limeryki.

13. Łowy na głowy. [Fraszki]. Łódź: Fundacja Stypendialna im. A. Domagały-Jakuć; Niezał. Ofic. Wydawn. 1990, 36 s.

14. Ziarno niepokoju. [Wiersze]. Łódź: Varia 1991, 39 s.

Przekłady

1. W. Koczonow: Liście i ptaki. [Wiersze]. Przel.: T. Giegier, ..., M.M. Szargan. Łódź: WŁ 1966, 50 s.

2. G. Gulia: Śmierć nieznanego Abchaza i inne utwory. Łódź: WŁ 1987, 289 s.

Zawiera opowiadania oraz powieść pt. Wiking.

Zob. też Praca redakcyjna.

Praca redakcyjna

1. Nie zawsze pech, nie zawsze szczęście. Opowiadania o miłości. [Wybór] ... Kr.: WŁ 1988, 486 s. Tu m.in. 10 opowiadań różnych autorów w przekł. R.G. i jedno przeł. wspólnie z J.S. Kmiecikiem.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

J. Wesolowski: Powrót do znaku... *Odra* 1973 nr 10, toż w *Odgłosy* 1973 nr 16 [dot. poezji graficznej R.G.]. — H. Pustkowski: Miasto i wiersz. *Tyg. Kult.* 1979 nr 1. — T. Chrościelewski: Z łódzkiej biblioteki poetyckiej. *Fakty* 1981 nr 9 [rec.: Wymowa słów]. — H. Pustkowski: Żart w ikonosferze. W: Punkty widzenia. Bydg. 1979. — [Gorzki człowiek:] D. Chrościelewski: Nasza gorzka codzienność. *Odgłosy* 1982 nr 18; E. Biela: Otwarty tryptyk. *Tu i Teraz* 1983 nr 6. — H. Pustkowski: Gorzki człowiek. *Osnowa* 1983 nr 1/2 [rec.: Gorzki człowiek; Wymowa słów]. — F. Fornalczyk: Poeta epoki mass mediów. *Osnowa* 1984 nr 9/10.

A.H.

GOSTKOWSKI Stanisław

ur. 1948

Poeta.

Urodzony 1 sierpnia 1948 w Kościerzynie; syn Stanisława Jana Gostkowskiego i Walerii z Kropidłowskich, rolników. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. J. Wybickiego w Kościerzynie, w 1966 zdał maturę. Od tegoż roku studiował polonistykę na Uniwersytecie Gdańskim, w 1971 uzyskał magisterium. Debiutował w 1967 wierszem „Zmęczenie”, opublikowanym w piśmie *Kamena* (nr 11); za właściwy debiut uważa wiersze ogłoszone w 1971 na łamach miesięcznika *Odra* (nr 1). W 1971 ożenił się z Anną Fajnd, polonistką, i powrócił do Kościerzyny, gdzie podjął pracę jako bibliotekarz w Miejskiej Bibliotece Publicznej. Kontynuował naukę w dwuletnim Studium Krytyki Literackiej i Artystycznej w Warszawie (1977-79). W 1978 przeniósł się do Gdańska i pracował jako kustosz w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej. W 1979 został członkiem ZLP. Od 1986 pracował jako wychowawca w Technikum Budownictwa Komunalnego w Gdańsku. Był laureatem konkursów poetyckich, za całokształt twórczości otrzymał przyznawane przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” nagrody Pierścienia (1984) i Czerwonej Róży (1987). W 1976 otrzymał odznakę im. Janka Krasickiego. Mieszka w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nie chowajcie mnie żyjącego. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1974, 98 s.

Zawiera wiersz: Wiem że, — oraz cykl: Oczy wiersza; W oddech jęczącej skóry; Poświęcenie uczciwości; Cywilizacja; San Domingo; Bliżej ziemi.

Nagroda „Wiatr od morza” przyznawana przez miesięcznik *Litery* oraz nagroda Klubu Studentów Wybrzeża „Żak” w 1974, wyróżnienie za debiut poetycki na Ogólnopolskim Festiwalu Poezji w Łodzi oraz nagroda w Ogólnopolskim Seminarium Literackim „Debiuty poetyckie 74” w 1975.

2. Wyłącznie twoja osobista sprawa. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1978, 73 s.

3. Marsz gladiatorów. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1983, 125 s.

4. Śmierć ma słodki zapach. [Wiersze]. Wwa: MAW 1989, 68 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1994.

[Nie chowajcie mnie żyjącego:] M. Bocian: Jestem, bo jestem. *Poezja* 1975 nr 7/8; B. Kierc: „Jak to dobrze, że jesteś Polakiem”. *Nadodrże* 1975 nr 15, przedr. w tegez: Przyboś i Wr. 1976; J. Rogoziński: Łęki własne i cudze. *Literatura* 1975 nr 29, przedr. pt. O wierszach S.G. w tegez: Preteksty. Wwa 1985; S. Sterna-Wachowiak: Mondo cane. *Twórczość* 1976 nr 1. – T. Linkner: Barokowość poezji S.G. *Punkt* 1978 nr 1. – [Wyłącznie twoja osobista sprawa:] T. Nyczek: Zbędny, umarły, żyje jeszcze. *Mies. Lit.* 1979 nr 7; E. Puzdrowski: Stan choroby. *Punkt* 1979 nr 7; B. Maj: W zenicie bólu. *Nowy Wyraz* 1980 nr 4. – M. Bocian: Powrót do człowieczeństwa. (O wierszach S.G.). *Integracje* 1985 nr 19. – [Śmierć ma słodki zapach:] W. Bigoszewska: Powtórka. *Poezja* 1990 nr 2/3; B. Kierc: Gdy tu mój trup ... *Autograf* 1990 nr 4/5.

A.H.

GOSZCZURNY Stanisław

ur. 1929

Pseud.: STAGO.
Powieściopisarz.

Urodzony 25 września 1929 w Kaliszu; syn Ignacego Goszczurnego, robotnika, i Stanisławy z Marczaków. W czasie okupacji niemieckiej został w 1940 wysiedlony do Olszany pod Krakowem, a w 1943 wysłany na roboty przymusowe do Elbląga, gdzie pracował w stoczni jako spawacz elektryczny. Po zakończeniu wojny wrócił do Kalisza i tu w 1947 ukończył Gimnazjum im. T. Kościuszki (mała matura). Następnie jako ochotnik zgłosił się do Oficerskiej Szkoły Artylerii Przeciwlotniczej. Zwolniony z wojska w 1949, osiedlił się w Gdańsku. W 1949-50 pracował w Komendzie Wojewódzkiej Służby Polsce i równocześnie uczył się w Liceum Ogólnokształcącym dla Dorosłych, w 1950 uzyskał świadectwo dojrzałości. W tym czasie należał do ZMP. Od 1950 pracował w Rozgłośni Gdańskiej Polskiego Radia początkowo w redakcji wiejskiej i morskiej, później jako kierownik redakcji informacji, kierownik redakcji ekonomiczno-morskiej, a od 1965 zastępca redaktora naczelnego. Debiutował w radiu, ogłaszając od 1950 liczne reportaże i słuchowiska. W 1950 został członkiem SDP. W 1954-56 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim (UW) i Uniwersytecie Poznańskim; studia przerwał ze względu na półroczny rejs do Chin. W następnych latach odbył też kilka podróży morskich do krajów skandynawskich, do Azji (Indie, Birma, Wietnam, Chiny) i do krajów wschodniej i południowej Afryki. W 1956 został członkiem PZPR i pełnił wiele funkcji (m.in. przewodniczącego Komisji Propagandy Komitetu Miejskiego w Gdańsku, przewodniczącego Komisji Kultury Komitetu Wojewódzkiego, członka Komisji Prasy, Radia i Telewizji). W 1962 otrzymał nagrodę Polskiego Radia za publicystykę morską. Od 1964 przez dwie kadencje był członkiem zarządu Oddziału Morskiego SDP. W 1965 został członkiem ZLP, a w 1966 wiceprezesem zarządu Oddziału Gdańskiego. Od 1968 był naczelnym redaktorem Rozgłośni Gdańskiej Polskiego Radia (do 1974). W 1968 otrzymał nagrodę Ministra Obrony Narodowej za radiowy magazyn „Bałtycka wachta” oraz nagrodę im. Z. Jarosza za publicystykę z dziedziny marynarki wojennej, w 1969 nagrodę marynistyczną im. M. Żaruskiego za całokształt twórczości literackiej, w 1972 nagrodę Polskiego Radia i Telewizji za kierowanie zespołem i za publicystykę morską, w 1973 nagrodę WRN w Gdańsku za osiągnięcia w dziedzinie kultury. W 1974 uzyskał dyplom magistra w Instytucie Dziennikarstwa UW. W 1976-79 pracował w Gdańskim Wydawnictwie Prasowym Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch”. Za twórczość literacką i publicystyczną otrzymał nagrodę im. B. Prusa przyznaną przez SDP (1972) oraz nagrodę Ziemi Gdańskiej (1973). W 1979 przeniósł się do Warszawy, gdzie do 1981 był kierownikiem działu społeczno-politycznego w Krajowej Agencji Wydawniczej, a następnie komentatorem w dzienniku *Rzeczpospolita*. W 1979 rozpoczął też stałą współpracę z tygodnikiem *Żołnierz Polski*, m.in. ogłaszając w dodatku literackim pt. *Nike* w 1982-84 cykle felietonów (pod pseud. STAGO). W 1983-85 był dyrektorem Departamentu Programowego w Naczelnym Zarządzie Kinematografii w Ministerstwie Kultury i Sztuki. W 1986 powrócił do redakcji *Rzeczypospolitej* i objął funkcję kierownika działu kultury. W 1990 przeszedł na emeryturę. Odznaczony m.in. Złotą Odznaką „Zasłużony Pracownik Morza”, Złotą Odznaką „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1965), Złotym Krzyżem Zasługi (1969), Krzyżem Kawalerskim (1970) i Krzyżem Oficerskim (1988) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

skiego w Gdańsku, przewodniczącego Komisji Kultury Komitetu Wojewódzkiego, członka Komisji Prasy, Radia i Telewizji). W 1962 otrzymał nagrodę Polskiego Radia za publicystykę morską. Od 1964 przez dwie kadencje był członkiem zarządu Oddziału Morskiego SDP. W 1965 został członkiem ZLP, a w 1966 wiceprezesem zarządu Oddziału Gdańskiego. Od 1968 był naczelnym redaktorem Rozgłośni Gdańskiej Polskiego Radia (do 1974). W 1968 otrzymał nagrodę Ministra Obrony Narodowej za radiowy magazyn „Bałtycka wachta” oraz nagrodę im. Z. Jarosza za publicystykę z dziedziny marynarki wojennej, w 1969 nagrodę marynistyczną im. M. Żaruskiego za całokształt twórczości literackiej, w 1972 nagrodę Polskiego Radia i Telewizji za kierowanie zespołem i za publicystykę morską, w 1973 nagrodę WRN w Gdańsku za osiągnięcia w dziedzinie kultury. W 1974 uzyskał dyplom magistra w Instytucie Dziennikarstwa UW. W 1976-79 pracował w Gdańskim Wydawnictwie Prasowym Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch”. Za twórczość literacką i publicystyczną otrzymał nagrodę im. B. Prusa przyznaną przez SDP (1972) oraz nagrodę Ziemi Gdańskiej (1973). W 1979 przeniósł się do Warszawy, gdzie do 1981 był kierownikiem działu społeczno-politycznego w Krajowej Agencji Wydawniczej, a następnie komentatorem w dzienniku *Rzeczpospolita*. W 1979 rozpoczął też stałą współpracę z tygodnikiem *Żołnierz Polski*, m.in. ogłaszając w dodatku literackim pt. *Nike* w 1982-84 cykle felietonów (pod pseud. STAGO). W 1983-85 był dyrektorem Departamentu Programowego w Naczelnym Zarządzie Kinematografii w Ministerstwie Kultury i Sztuki. W 1986 powrócił do redakcji *Rzeczypospolitej* i objął funkcję kierownika działu kultury. W 1990 przeszedł na emeryturę. Odznaczony m.in. Złotą Odznaką „Zasłużony Pracownik Morza”, Złotą Odznaką „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1965), Złotym Krzyżem Zasługi (1969), Krzyżem Kawalerskim (1970) i Krzyżem Oficerskim (1988) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mewy. [Powieść]. Gdynia: WM 1961, 231 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1968, wyd. 3 1971, wyd. 4 1975, wyd. 5 1987; wyd. 6 Gdańsk: Marpress 1991. Por. poz. 32.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 22, 35.

2. Halo, tu głos żałogi. Poradnik dla radiowców. Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1963, 109 s.

3. Między ogniem a wodą. [Powieść]. Gdynia: WM 1963, 167 s. Wyd. 2 poszerz. 1974, 247 s.

Wyd. 2 zawiera nadto opowiadania: Nie płacz Solvejg, Marynarz; Rano będzie port.

4. Heron lubił dolary. Reportaże milicyjne. Radio 1964. Wyd. Gdynia: WM 1965, 270 s.

Zawartość: Od autora. — Włamywacze działają nocą; Nocni klienci; Złoty młodzieniec. — Uwaga oszuści: Matka Basi; Kapitan „Batorego”. — Towary idą przez porty; Dżentelmen z zegarkami; Tajemnicza paczka. — Morderca musi być ukarany; Wampir; Zwłoki w lesie. — Na dnie życia; Niewinne dziecko; Amator czterech kółek; Sylwestrowa zabawa; Osaczony bandyta; Noc jest ich królestwem; Chciwość, głupota, nienawiść; Złoty interes; Opona; Lekkomysłowość i zdrada; Heron lubił dolary; Mściciele; „Szare szeregi”; Niebezpieczna zabawa.

5. Nieżołnierze, niebohaterzy. [Powieść]. Gdynia: WM 1965, 247 s. Wyd. 2 Gdańsk: WM 1969.

6. Prom. [Powieść]. Gdynia: WM 1966, 270 s. Wyd. 2 Gdańsk: WM 1970.

Na motywach tej powieści oparty został scenariusz filmowy J. Afanasiewa. Ekran. 1970.

7. Drugi powrót. [Powieść]. Gdynia: WM 1967, 229 s.

Wyróżnienie w konkursie zorganizowanym przez Gdańskie Tow. Przyj. Sztuki, Oddz. Gdański ZLP i WM na powieść współczesną w 1964.

8. Koniec najdłuższego rejsu. [Powieść]. Gdynia: WM 1968, 270 s. Wyd. 3 [właśc. 2] Gdańsk: WM 1972.

Przekł. hiszp.: Fin del viaje mas largo. [Przeł.] O.R. Acosta. La Habana 1989.

9. Przyszedłem pana zabić. [Utwór dramatyczny]. Radio 1968. Praprem. Gdańsk-Sopot, T. Wybrzeże 1969. Por. poz. 16.

10. Rozbitek. [Opowiadania]. Wwa: MON 1969, 299 s. Wyd. 2 także 1979.

Zawartość: Oko śmierci; Wyrównany rachunek; Głos ratujący życie; Rozbitek.

11. Długi prosi o karę śmierci. [Powieść]. Gdańsk: WM 1970, 221 s. Wyd. 2 także 1973.

12. Sylwestrowa noc. [Powieść]. Wwa: Iskry 1970, 47 s.

13. Wiatr. [Powieść]. Gdańsk: WM 1970, 164 s.

14. Dwaj przyjaciele. [Powieść]. Wwa: Iskry 1971, 244 s.

15. Kormoran wychodzi w rejs. [Powieść]. Wwa: MON 1972, 305 s.

16. Przyszedłem pana zabić. [Powieść]. Wwa: KiW 1972, 249 s. Wyd. 2 także 1974. Por. poz. 9.

Przekł. czes.: Přišel jsem vás zabit. [Przeł.] F. Nechvátal. Praha 1977.

17. Dzwony zwycięstwa. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Gdynia, T. Ziemi Gdańskiej 1973.

18. Mord w Lesie Kociewskim. Wwa: KiW 1973, 143 s. Wydawn. Rady Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa. Wyd. 2 także 1989.

Przekł. czes.: Vražda v kociewskam lese. [Przeł.] B. Pleško. Praha 1981.

19. Okaryna. [Utwór komediowy]. Praprem. Gdańsk, T. Wybrzeże 1973.

20. Krzyż walecznych. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1974 nr 2 s. 50-56.

21. Szablą i fortelem. [Powieść]. Wwa: NK 1977, 221 s.

22. Skrawek nieba. [Powieść]. Gdańsk: WM 1977, 237 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 1, 35.

23. Wyrok śmierci. [Powieść]. T. 1-3. Gdańsk: KAW 1978, 141 + 152 + 136 s. Wyd. 2 [łącznie] także 1986, 392 s.

T. 1. Prowokacja; T. 2. W imieniu prawa; T. 3. Zamach.

24. Żołnierzyk. [Powieść]. Wwa: Iskry 1979, 286 s.

25. Ostatnia noc przed końcem rejsu. [Widowsko telewizyjnel. TV 1979. Por. poz. 26.

26. Ostatnia noc przed końcem rejsu. [Powieść]. Gdańsk: KAW 1980, 198 s. Por. poz. 25.

27. Morze nie odda ofiar. [Powieść]. Gdańsk: WM 1981, 179 s.

ciąg dalszy zob. poz. 30.

28. Za cenę własnego życia. [Powieść]. Wwa: KAW 1982, 207 s.

29. Pierwszy sztorm. [Powieść]. Gdańsk: WM 1984, [właśc. 1985], 179 s.

30. A żyć trzeba dalej ... [Powieść]. Gdańsk: WM 1985, 222 s. Por. poz. 27.

31. Opowiastki dla Kubusia. [Opowieść dla dzieci]. Gdańsk: KAW 1986, 110 s.

32. Mewy. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Passendorfer. Ekran. 1987.

Na motywach powieści „Mewy” [poz. 11].

33. Oaza spokoju. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Lit. [przy Warsz. Wszechnicy Literatury] 1987.

34. Stella Maria. [Powieść]. Gdańsk: WM 1989, 222 s.

35. Jolka, córka Mewy. [Powieść]. Gdańsk: Marpress 1993, 277 s.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 1, 22.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1976. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska).

Z. Pędziński: „Mewy” czyli kłopoty powieści obyczajowej. *Pomorze* 1961 nr 24 [rec.: Mewy]. — J. Speina: Temat pilnie poszukiwany. *Pomorze* 1963 nr 24 [rec.: Między ogniem i wodą]. — E. Moskałówna: Nowości prozy. *Litery* 1970 nr 5 [rec.: Długi prosi o karę śmierci]. — E. Moskałówna: S.G. (Dziennikarz pisze książkę) ... *Litery* 1970 nr 12. — M. Warowny: *Nowe Książ* 1979 nr 23 [rec.: Żołnierzyk]. — B. Klukowski: *Nowe Książ* 1985 nr 10 [rec.: Pierwszy sztorm].

GOT Jerzy ur. 1923

Właściwe nazwisko: Spiegel.
Inne pseud.: J.G.; Jerzy Spolski.
Historyk teatru.

Urodzony 9 marca 1923 w Krakowie; syn Stanisława Dąbrowskiego, aktora, reżysera, historyka teatru, i Jadwigi z Kuczkowskich. Uczęszczał do Gimnazjum im. B. Nowodworskiego w Krakowie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Krakowie i kontynuował naukę na tajnych kompletach. Pracował również zarobkowo w fabryce chemiczno-farmaceutycznej. Po wyzwoleniu zdał maturę przed komisją państwową i w 1946-50 studiował na Wydziale Planowania Przemysłowego w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Krakowie. Następnie do 1954 pracował jako kierownik różnych działów ekonomicznych w przemyśle i budownictwie. Debiutował w 1953 artykułem „W sprawie komedii Blizińskiego na scenie krakowskiej”, wydrukowanym w dodatku do *Dziennika Polskiego* pt. *Od A do Z* (nr 9). Od 1955 ogłaszał prace w *Pamiętniku Teatralnym*. W 1957-62 studiował zaocznie polonistykę na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM) i uzyskał stopień magistra. W 1956-67 był pracownikiem naukowym Instytutu Sztuki PAN, należał (1958-73) do komitetu redakcyjnego „Słownika biograficznego teatru polskiego”. Równocześnie, mieszkając w Krakowie, był w 1961-66 kustoszem, a następnie kierownikiem działu teatralnego Muzeum Historycznego m. Krakowa. W 1964 został redaktorem pisma *Afisz Teatralny*, wydawanego przez Stary Teatr w związku z kolejnymi premierami, w którym zamieszczał wiele artykułów z historii teatru i dziejów recepcji dramatu polskiego. W 1965 uzyskał na UAM stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy „Teatr krakowski pod dyktando Adama Skorupki i Stanisława Koźmiana. Repertuar” oraz edycji wyboru pism S. Koźmiana pt. „Teatr” (promotor prof. Zygmunt Szweykowski). W 1967 został pracownikiem naukowym Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ), w 1970 kierownikiem zespołu badań nad teatrem krakowskim. W 1971 habilitował się w Uniwersytecie Wrocławskim na podstawie pracy „Wojciech Bogusławski i teatr lwowski 1789-1799” i został docentem UJ. W sezonie 1972/73 razem z prof. Zbigniewem Raszewskim współpracował z Teatrem im. J. Słowackiego w Krakowie w odтворzeniu prapremierowej inscenizacji „Wesela” S. Wyspiańskiego. Od 1973 był kierownikiem Zakładu Teatru, Filmu i Telewizji w Instytucie Filologii Polskiej UJ. Otrzymał dwukrotnie nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1972, 1982), a w 1982 nagrodę Prezydenta m. Krakowa. Od 1978 mieszka w Wiedniu, gdzie kontynuuje prace badawcze.

TWÓRCZOŚĆ¹

1. Role Ludwika Solskiego. Zestawienie. Wr.: Ossol. IX, 1955, 468 s. Państw. Inst. Sztuki. Mater. do Dziejów Teatru w Polsce, 2.

2. Antonina Hoffman i teatr krakowski jej czasów. Wwa: PIW 1958, 154 s.

3. Helena Modrzejewska. [Współaut.:] J. Szczyblewski. Wwa: PIW 1958, X, 255 s. Państw. Inst. Sztuki.

4. Teatr krakowski pod dyktando Adama Skorupki i Stanisława Koźmiana. 1865-1885. Repertuar. Wr.: Ossol. 1962, XVIII, 530 s. IS PAN. Mater. do Dziejów Teatru w Polsce, 6.

5. Siedemdziesiąt lat Teatru im. J. Słowackiego 1893-1963. Wystawa. [Katalog: współaut.] K. Nowacki. Kr.: Państw. T. im. J. Słowackiego przy współudziale Muzeum Hist. m. Kr. 1964, 59 s.

6. Teatr krakowski pod dyktando Hilarego Meczyszelewskiego 1843-1845. Repertuar, recenzje, dokumenty. Wr.: Ossol. 1967, XVI, 346 s. IS PAN. Mater. do Dziejów Teatru w Polsce, 7.

7. Repertuar teatru w Krakowie. 1781-1843. Wwa 1969, XVI, 239 s. powiel. IS PAN. Zespół Historii Teatru Pol. Repertuar Teatrów w Polsce, 2.

8. Na wyspie Guaxary, Wojciech Bogusławski i teatr lwowski 1789-1799. Kr.: WL 1971, 471 s.

9. Repertuar teatru krakowskiego 1845-1865. [Współaut.:] E. Orzechowski. Wwa: IS PAN, Pracownia Historii Teatru Pol.; Inst. Filol. Pol. UJ. Zakład Teatru, Filmu i TV. Repertuar Teatrów w Polsce, 6.

Cz. 1. Teatr polski. 1974, VI, 505 s.

Cz. 2. Teatr austriacki w Krakowie. 1975, III, 145 s.

10. Dzieje teatru w Krakowie. Kr.: WL. Z prac Zakładu Teatru Inst. Filol. Pol. UJ.

T. 2. cz. 2. Pod berłem Habsburgów (1796-1809). 1980 s. 171-250.

Cz. 1, 3, 4. Z. Jabłoński: Dzieje teatru w Krakowie w latach 1781-1830.

T. 3 cz. 2. Teatr austriacki w Krakowie w latach 1853-1865. 1984 251 s.

11. Das österreichische Theater in Krakau im. 18 und 19 Jahrhundert. Theater Geschichte Österreichs T. X. Donaumonarchie. Z. 3. Wien 1984, 446 s.

Rozprawy i studia drukowane w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Tradycje realistyczne w twórczości Ludwika Solskiego. *Pam. Teatr.* 1955 z. 1 s. 13-26. — Mickiewicz i Słowacki w teatrze krakowskim w latach 1865-1885. *Pam. Teatr.* 1956 z. 1 s. 22-40. — Dramaty Słowackiego na sce-

¹ Wszystkie prace podp.: Jerzy Got

nach polskich 1851-1865. *Pam. Teatr.* 1959 nr 1/3 s. 317-326. — Prowincjonalna Modrzejewska. *Pam. Teatr.* 1959 nr 4 s. 493-517. — Fotograficzna dokumentacja teatru w Polsce. *Pam. Teatr.* 1960 z. 1 s. 71-94. — Kalendarz przedstawień „Wesela”. W: „Wesele” w krytyce i wspomnieniach. Kr. 1961 s. 408-428, toż w wyd. 2 tamże 1970 s. 441-453. — Estreicher i teatr. W: Księga pamiątkowa ku czci Karola Estreichera 1827-1900. Kr. 1964 s. 389-412. — Polish actor in Shakespearean roles (1797-1939). W: *Polands homage to Shakespeare*. Wwa 1965 s. 73-93. — Antreprenier w kłopotach czyli dwa teatry Wojciecha Bogusławskiego. *Pam. Teatr.* 1966 z. 1/4 s. 277-341. — Zmyślenia i prawdy J. Królikowskiego. W: *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmuntovi Szweykowskiemu*. Wr. 1966 s. 506-528. — Dramat popularny. W: OLP. Ser. 4 t. 3. Wwa 1969 s. 317-349. — Gwiazdorstwo i aktoromania w teatrze polskim XIX wieku. *Pam. Teatr.* 1970 z. 3 s. 294-310. — Repertuary. W: *Dokumentacja w badaniach literackich i teatralnych*. Wr. 1970 s. 273-286. — Die öffentliche Rolle des polnischen Theaters in der zweiten Hälfte des 18 Jahrhunderts. *Maske und Kothurn*, Kolonia 1971 nr 3 s. 179-189. — Rozwój polsko-austriackich stosunków teatralnych 1772-1918. *Zesz. Nauk. UJ* 1976 nr 455 s. 63-71. — Die Anfänge des österreichisches Theaters in Krakau 1796-1798. *Zesz. Nauk. UJ* 1980 nr 582 s. 83-97. — Das Jahr 1683 im Drama und auf der Bühne. 1. Teil. Österreich. *Maske und Kothurn*, Kolonia. 1983 z. 1/4 s. 1-97. — W. Constant i teatr Skarbka. W: *O teatrze i dramacie*. Wr. 1989 s. 79-88. — Między Polską a Niemcami. Dawison we Lwowie. *Pam. Teatr.* 1993 z. 1-2 s. 11-46.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Helena Modrzejewska na scenie krakowskiej 1865-1969. [Album]. Kolegium red.: T. Bukowski, J.P. Gawlik, ... Wstęp i objaśn. ... Kr.: WL 1956, 43 s.
  2. H. Modrzejewska: Wspomnienia i wrażenia. Tłum. z ang. M. Promiński. [Tekst przejrzeni.] ... i J. Szczublewski. Kr.: WL 1957, 633 s.
  3. S. Koźmian: Teatr. Wybór pism. Oprac. [i wstępem opatrzył] ... T. 1-2. Kr.: WL 1959, 396 s.
  4. W. Bogusławski: Aktorzy warszawscy. Szkice krytyczne. Wstęp i oprac.: H. Secomska. Red. nauk. ... Wwa: WAiF 1962, 362 s.
  5. Korespondencja Heleny Modrzejewskiej i Karola Chłapowskiego. T. 1. 1859-1880, T. 2. 1881-1909. Wybór i oprac.: ... i J. Szczublewski. Wwa: PIW 1965, 526+494 s.
- Tu J.G. także wstęp pt. *Modrzejewska w świetle swojej korespondencji* s. 5-30.

6. Stary Teatr. Red. K. Pistl. Oprac. części hist. ... Kr.: 1967, [31] s.

7. Stanisław Wyspiański: Wesele. Tekst i insc. z roku 1901. Oprac. ... Wwa: PIW 1977, 317 s.

8. Sto lat Starego Teatru w Krakowie. Praca zbiorowa dla uczczenia setnej rocznicy objęcia dyrekcji przez Adama Skorupkę i Stanisława Koźmiana. Red. ogólny: H. Vogler. Oprac. części hist. ... dokumentacji: H. Sitko. Kr.: WL 1985, 153 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1975, 1990. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska).
A. Polankowska. *Pam. Teatr.* 1956 z. 4 [rec.: Role Ludwika Solskiego]. — [Antonina Hoffman i teatr krakowski jej czasów.] W. Natanson: O wielkiej aktorce krakowskiej. *Twórczość* 1958 nr 7; J. Szczublewski. *Pam. Teatr.* 1958 z. 3/4. — [Helena Modrzejewska:] W. Natanson: Znaczenie mają fakty. *Twórczość* 1959 z. 5; B. Frankowska. *Pam. Teatr.* 1960 z. 1; J. Pini-Suchodolska: Almanach Heleny Modrzejewskiej. *Teatr* 1961 nr 1. — Z. Jabłoński. *Pam. Teatr.* 1968 z. 1 [rec.: Teatr krakowski pod dyrekcją Hilarego Maciszewskiego]. — J. Timoszewicz (vit): Kronika afiszów. *Teatr* 1970 nr 16 [rec.: Repertuar teatru w Krakowie 1781-1843]. — [Na wyspie Guaxary:] E. Krasinski: Molier polski. *Teatr* 1972 nr 18; B. Lasocka: Bogusławski we Lwowie. *Mies. Lit.* 1972 nr 2; J. Timoszewicz: Teatralia. *Rocz. Lit.* 1971 wyd. 1973. — [Dzieje teatru w Krakowie:] Z. Greń: Historia krakowska. *Życie Lit.* 1980 nr 44 [dot. t. 2]; Z. Greń: Opór. *Życie Lit.* 1984 nr 11 [dot. t. 3].

J.Z.

GOZDAWA Zdzisław 1910-1990

Właściwe nazwisko: Godlewski.
Satyryk, autor rewii i komedii muzycznych.

Urodzony 1 grudnia 1910 w Warszawie; syn Aleksandra Godlewskiego, robotnika kolejowego, i Stanisławy z Ewertów. Po ukończeniu Gimnazjum im. J. Zamoyskiego rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim, które po dwóch latach przerwał z powodu trudnych warunków materialnych. Debiutował w 1929 bajkami muzycznymi „Królowa Iskierka” i „Murzynek Bambo”. W czasie studiów, w 1931 prowadził rewiewy teatr studencki Pegaz. W 1933-36 pracował kolejno jako wychowawca, pomocnik murarski, kierownik orkiestry, ekspedient i kancelista. W tym okresie pisał drobne utwory literackie dla wielu pism m.in. *Cyrylika Warszawskiego* i *Ekspressu Humorystycznego*. Współpracował z teatrykami kabaretowymi (m.in. Qui Pro Quo, Ananas, Melina, Banda). Pisał także teksty piosenek (m.in. dla Mieczysława Fogga i Chóru Dana). Od 1936 był bezrobotny. Ukończył kurs buchalterii i w 1939 rozpoczął pracę jako pomocnik buchaltera w firmie „Rotax”. Tu spotkał Wacława Stępnia, autora popularnych piosenek, z którym stworzył później stałą spółkę autorską. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, pracując początkowo nadal w firmie „Rotax”, a następnie w Nadwiślańskiej Spółce Węglowej. W początkach 1944 opracował wspólnie z W. Stępnem dwie adaptacje dla jawnie działającego Teatru Bohema. Po powstaniu warszawskim

przebywał w Krakowie. Po wyzwoleniu przyjechał w 1945 do Łodzi, gdzie współdziałał z Jerzym Jurandotem przy zakładaniu satyrycznego Teatru Syrena. Kontynuował twórczość literacką, pisząc w następnych latach wspólnie z W. Stępiem liczne rewie i komedie satyryczne (głównie dla Teatru Syrena), a także skecze, monologi, teksty piosenek. Komponował też muzykę. Współpracował z radiem. W 1948 przeniósł się wraz z zespołem Teatru do Warszawy. W 1956 został członkiem ZLP. Od sezonu 1960/61 sprawował wspólnie z W. Stępiem kierownictwo artystyczno-literackie Teatru Syrena (w 1961/62 i od 1975 także jego drugiej sceny Teatru Buffo); w 1974 objął nadto funkcję dyrektora Teatru Syrena. Od 1964 należał do PZPR. W 1978 przeszedł na emeryturę. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Kawalerskim (1965) i Krzyżem Oficerskim (1974) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 2 marca 1990 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ¹

1. Królewna Iskierka. Bajka muzyczna w 4 aktach. Praprem. Wwa, „Dom Tramwajarza” na Woli 1929. [Inf. autora].

2. Murzynek Bambo. Bajka muzyczna w 10 obrazach. Praprem. Wwa, „Dom Tramwajarza” na Woli 1929. [Inf. autora].

3. Młodość to my. Rewia młodzieżowa. Praprem. Wwa, T. Międzyszkolny 1930. [Inf. autora].

4. Rewia studencka. Nr 1-6. Praprem. Wwa, T. Pegaz 1931-1932.

Wyst. w T. Ananas (ul. Marszałkowska 10) i w przygodnie wynajmowanych salach (inf. autora).

5. Imieniny panny Niny. Komedyjka muzyczna w 1 akcie. Praprem. Wwa 1933.

Wyst. przez młodzieżowy zespół amatorski (inf. autora).

6. Największy skarb. Komedyjka muzyczna w 1 akcie. Praprem. Wwa 1934.

Wyst. przez młodzieżowy zespół amatorski (inf. autora).

7. Ucieczka od życia. Szkic dramatyczny w 1 akcie. Praprem. Wwa, T. Osiedli Robotniczych na Kole 1935. [Inf. autora].

8. Powitanie bżów. Rewia. [Współaut.:] B. Brok. Praprem. Lubl. 1944.

9. Droga do ciebie. Widowisko muzyczne w 20 obrazach. Praprem. Łódź, T. Domu Żołnierza 1945.

10. Kokosowy interes. Komedja muzyczna w 4 aktach. Praprem. Łódź, T. Bagatela 1945.

11. Szkoła. Scenariusz filmu dokumentalnego. Ekran. 1945.

12. Babie lato. Widowisko muzyczne w 20 obrazach. Praprem. Łódź, T. Domu Żołnierza 1946.

13. Bliźniak. Komedja nieprawdopodobna. Tekst i muz. ... Praprem. Łódź, T. Syrena 1946. Druk fragm. zob. poz. 22.

Wyst. też pt. Bliźniak czyli przemienięto z herbem.

14. Trzej muszkietierowie. Widowisko muzyczne w 8 obrazach. Praprem. Łódź, T. Syrena 1946. Druk fragm. zob. poz. 22.

15. Moja żona Penelopa. Komedja muzyczna w 4 aktach. Tekst i muz. ... Praprem. Łódź, T. Syrena 1947. Druk fragm. zob. poz. 22.

Wyst. też pt. Miec Demokratesa (Moja żona Penelopa).

16. Colorado. Komedja muzyczna w 3 aktach. Praprem. Łódź, T. Miniatur Syrena 1947.

17. Ambasador. Komedja – groteska w 10 obrazach. Praprem. Łódź, T. Syrena 1948. Druk fragm. zob. poz. 22. Por. poz. 23.

18. Wodewil warszawski. Wodewil muzyczny. Praprem. Wwa, T. Syrena 1950. Wyd. pt. Wodewil warszawski w 3 aktach 12 odsłonach. Skrót sceniczny. Wwa: Wydawn. CRZZ 1951, 95 s. Wyd. nast. tamże z podtyt.: Wodewil w 3 aktach, 17 obrazach. Oprac. reż.: W. Wróblewska 1965, 125 s. Piosenki 16 s. Druk fragm. zob. poz. 22.

Wyst. też pt. Słuby murarskie.

19. Sprawa do załatwienia. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] S. Grodzińska. Ekran. 1953.

20. Sprawa Kowalskiego. Wodewil w 20 obrazach. Praprem. Wwa, T. Syrena 1956. Druk z uwagami insc. B. Kilkowskiej. *Scena Młodz.* 1957 nr 2 s. 7-206.

21. Czarny Rodryg, czyli postrach Paryża; Hydraulik, Whisky and soda. [Jednoaktówki]. *Scena Młodz.* 1956 nr 1 s. 149-163.

22. Przez dziurkę w kurtynie. Przedm.: J. Jurandot. Wwa: Iskry 1957, 372 s.

Wybór satyr, skeczów i fragm. sztuk z l. 1945-1955: Po tylu długich latach; Prawo do śmiechu; Wgląd w rząd; Nowe porządki; Reorganizacja; Książka zażaleń; Inaczej się pisze, inaczej się czyta; To byłoby za proste; Morały; Powrót trójkąta. – Fragmenty sztuk: Trzej muszkietierowie [poz. 14]; Bliźniak [poz. 13]; Moja żona Penelopa [poz. 15]; Ambasador [poz. 17]; Wodewil warszawski [poz. 18].

23. Jego Ekscelencja. Praprem. Wwa, T. Buffo Syrena 1963.

Nowa wersja poz. 17.

24. Z uśmiechem i dowcipem. Z programów „Syreny” i „Buffo”. Wybór, oprac. insc. i noty; W. Padwa. Wstęp: J. Grzyb. Wwa: Wydawn. CRZZ 1964, 75 s.

Zawartość: J. Grzyb: Amatorska estrada; Uwagi praktyczne. – Monologi; Skecze; Piosenki; Szopka; Informacje o czołowych polskich kabaretach.

25. Seans dla zakochanych. [Współaut.:] Cz. Szpakowicz. Praprem. Wwa, T. Buffo 1965.

26. Inne czasy czyli 20 lat później. [Współaut.:] Cz. Szpakowicz. Praprem. Wwa, T. Buffo 1966.

Montaż fragmentów dawnych programów teatru.

Programy składane wg pomysłu Z.G. i W. Stępnia: Po tylu długich latach. Rewia. Praprem. Łódź, T. Domu Żołnierza 1945. Druk fragm. zob. poz. 22. — To się pokaże. Rewia. Praprem. Wwa, T. Syrena 1951. — Wielki cyrk. Widowisko w 30 obrazach. Praprem. Wwa, T. Syrena 1951. — Nareszcie otwarcie. Rewia. Praprem. Wwa, T. Estrada (Żoliborz) 1953. — Nasze jajko. Praprem. Wwa, T. Satyry Buffo 1958. — Hajże na stolicę. Praprem. Wwa, T. Syrena 1960. — Bujamy wśród gwiazd czyli jak się doi kozę. Praprem. Wwa, T. Syrena 1967. — Róbmy coś. Praprem. Wwa, T. Syrena 1969. — Ćwierć za kominem. Praprem. Wwa, T. Syrena 1970. — Nasze szaleństwo. Praprem. Wwa, T. Syrena 1970. — Wielki jarmark. Widowisko rewiowe w 2 cz. Praprem. Wwa, T. Syrena 1972. — Miasto cudów. Widowisko muzyczne w 2 cz. Praprem. Wwa, T. Syrena 1973. — Oby nam się! Rewia. Praprem. Wwa, T. Syrena 1974. — Syrena ma głos. Praprem. Wwa, T. Syrena 1975. — Tylko u nas. Rewia w 2 cz. Praprem. Wwa, T. Syrena 1977.

Nadto wydania tekstów i nagrania płytowe piosenek.

Adaptacje

1. Dziewczyna i kokosy. Adapt. farsy muzycznej H. Duvernois „Ty to ja”. Wyst. Wwa, T. Bohema 1944.

2. Żołnierz królowej Madagaskaru. Adapt. komedii S. Dobrzańskiego. Wyst. Wwa, T. Bohema 1944.

3. W. Hopkins: Artyści. Wyst. Łódź, T. Syrena 1947.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1956, 1966, 1977. — Z.G., W. Stępień: Nasze rewiowe poletko. *Tryb. Rob.* 1972 nr 197. — Wywiad: Z.G. i Stępień. *Przekrój* 1971 nr 1346.

SWPP 1. — PP (J. Łuczynska).

J. Piętkow: Dawnych wspomnień czar — czyli szczęśliki „Wodewil warszawski” przed ćwierćwieczem. *Głos Szczec.* 1974 nr 274 [rec.: Wodewil warszawski]. — Sz. Gąssowski: Współcześni dramaturgowie polscy 1945-1975. Wwa 1979 s. 160-164.

J.Z.

GOŹDZIKIEWICZ Teodor 1903-1984

Pseud.: J.Zł.; Marian Dąbrowa; Sławko; (t.g.); (tego); (Tego); (Tg); Tomasz Zrąb; Wiesław Brzozysz.
Prozaik, autor książek dla dzieci i młodzieży.

Urodzony 16 kwietnia 1903 we wsi Dąbrowa Wielka (Sieradzkie); syn Nikodema Goździkiewicza, ga-

jowego, i Franciszki z Gintrow. W 1918/19 uczęszczał na kursy wstępne do seminarium nauczycielskiego w Zduńskiej Woli, a w 1919-24 uczył się w seminarium nauczycielskim w Łowiczu. Debiutował w 1922 w gazecie szkolnej *Brzask* wierszem „Zimowy odwieczny” (pod pseud. Sławko). W 1923-24 publikował w piśmie *Łowiczanie* wiersze i opowiadania (pod pseud. Wiesław Brzozysz). Od 1924 pracował jako nauczyciel we wsi Kompina (pow. łowicki). W tym czasie (1924-27) ogłaszał utwory w *Gazecie Ludowej* i *Gazecie Chłopskiej* (podp. J.Zł.). Od 1927 był kierownikiem szkoły powszechnej we wsi Bochenia (pow. łowicki). Od 1925 był aktywnym członkiem ZNP. Prowadził ożywioną działalność kulturalną i społeczną, zorganizował chór, kapele, koło młodzieży, teatr amatorski. W czasie okupacji niemieckiej pełnił nadal funkcję kierownika szkoły w Bocheniu. Należał do Tajnej Organizacji Nauczycielskiej (TON), prowadził tajne komplety gimnazjalne, brał też udział w akcjach konspiracyjnych. Od 1944 ukrywał się przed gestapo. Po zakończeniu wojny przeniósł się do Łodzi i pracował w redakcji tygodnika *Wies* (do 1947). Po przyjeździe do Warszawy był w 1948-49 kierownikiem literackim w Instytucie Wydawniczym „Nasza Księgarnia”, w 1950-52 w Ludowej Spółdzielni Wydawniczej, w 1953-56 w wydawnictwie Sport i Turystyka. Od 1957 pracował jako sekretarz redakcji organizującego się pisma *Orka*. Po wydaniu kilku numerów zrezygnował z pracy i prawie dwa lata przebywał na leczeniu w Zakopanem. W 1960 wrócił do Orki (od 1962 pt. *Tygodnik Kulturalny*) i pracował jako kierownik działu prozy do przejścia na emeryturę w 1969 (tu też liczne utwory i artykuły, m.in. w 1965-66 cykl reportaży z ZSRR pt. Wielka podróż). Publikował też opowiadania w innych czasopismach m.in. w *Zielonym Sztandarze* (1961, 1963, 1971, 1978, 1981), *Plomyczk* (1962-63, 1970-72), *Chłopskiej Drodze* (1972-80), *Plomyku* (1979-80). Za twórczość dla dzieci i młodzieży otrzymał w 1975 nagrodę Prezesa Rady Ministrów. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1969) i Krzyżem Komandorskim (1983) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 13 listopada 1984 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Głosy z daleka. Powieść. Wwa: [druk] K. Rybicki w Łowiczu 1938, 372 s.

Wyróżnienie w konkursie *Il. Kur. Códz.* w 1936.

2. Uśmiech na co dzień. [Opowiadania]. Łowicz: Księg. Łowicka 1939. [Inf. autora].

Zawartość: Uśmiech na co dzień; Grzyby; Jeden mały drobiazg; Gorzki dzień; Cierniowa trójka; Przez ścianę; Przemyśle; Zdarzenie w nowym domu; Przesła.

3. Wystawa sklepowa. [Jednoaktówka]. Łódź: Tow. Teatru i Muzyki Lud. 1946, 16 s.

III nagroda w konkursie Woj. Związku Teatrów Lud.

4. Wyżynka. [Opowiadania]. Łowicz: Księg. Łowicka 1946, 204 s.

Zawartość: Wyżynka; Polowanie; Na kaczkach; Najstarszy z rodziny; Cudowny węgorz; Sen przy progę; Chwila; Śledzie; Gorący dzień; Ręka gromady; Ulańskie zaloty.

5. Znaki czasu. [Opowiadania]. Powst. 1945-1946. Wyd. Wwa: Książka 1948, 214 s.

Zawartość: Na pastwisku; Dwie krople krwi; Grzymalita; Uciec; Prawda o Andrzeju Walczaku; Rodzony koń; Kradzież; Czaty; Skrzyżowanie; Rumieniec historii; Znaki czasu.

6. Rusznica królewska. Dramat w 3 odsłonach. Wwa: Samopomoc Chłopska 1948, 90 s.

I nagroda w konkursie tygodnika *Wies*.

7. Fryckowe czasy. Legenda. Wwa: NK 1949, 94 s. Wyd. nast. pt. Fryckowe lato. Opowieść: wyd. 2 Wwa: LSW 1960, 140 s., tamże: wyd. 2 [właśc. 3] 1965, wyd. 4 1968, wyd. 5 1972, wyd. 6 1983.

Wyróżnienie w międzynarodowym konkursie na scenariusz z życia Fryderyka Chopina w 1949.

8. Lipnicki świat. Powieść. Wwa: Wiedza 1949, 364 s.

9. W starej chałupie. Obrazek sceniczny z przeszłości. Wwa: CRZZ 1953, 39 s.

10. Jezioro z niespodziankami. [Powieść]. Wwa: LSW 1954, 277 s.

11. W lesie i pod lasem. [Opowieści]. Wwa: NK 1955, 135 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1957, wyd. 3 1969.

Zawartość: Para grzywaczy; Sarnik.

12. Kniejówka. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1956 128 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: LSW 1961, 204 s., wyd. 3 tamże 1978.

13. Okrucy przyrody. Szkice, Wwa: NK 1956, 188 s.

Wyd. 2 tamże 1967.

Zawiera działy: Z lasów; Z pól; Z wód; Za rogatkami.

14. Drapieżcy. [Opowieści]. Wwa: NK 1957, 320 s. Wyd. nast.: Wyd. 2 Wwa: LSW 1967, wyd. 3 tamże 1976.

Zawartość: Srokaty przyjaciel; Nocny łowca; Rozbójnik Jeziora Białego; Kochają go ludzie.

15. Cienie lasu. [Gawędy]. Wwa: NK 1958, 157 s.

Wyd. 2 rozszerz. tamże 1981, 225 s.

Zawartość: Obchód borowego Trela; Polowanie; Między polem a lasem; Maciuś; Cienie lasu. W wyd. 2 nadto: Leśna pani; Sarnik [poz. 11].

16. Zapisane ptasią łapką. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1959, 152 s. Wyd. 2 Wwa: LSW 1973.

Zawartość: Spizarnia; Uważaj dudki!; W moim ogródeczku; Bażanty; Porązki; Opiekunowie; Wróg ptasich gniazd; Okozone kurapatwy; Na miejskim bruku; Pod borem; Gniazdko na „gniazdku”; Źródło niezgody; Kłapak w opalach; Smutek; Mewy na polu; Leśny szczełgól; Ten trzeci; Opowiadanie żołnierza tułacza; Warsztat dziecięca; Para jarząbków.

17. Gniade, kare, kasztanki... [Opowiadania]. Wwa: NK 1960, 156 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: LSW 1963, wyd. 3 tamże 1974.

Zawartość: Benedykt i Berek; Szkudlarek; Rodzony koń [poz. 5]; Z życiorysu koniarza; Wierność; Par-cour bez błędu; Raptularz kozieniecki.

18. Sprawy Łuki Bakowicza. [Powieść]. [Łódź:] WŁ 1960, 337 s. Wyd. 2 [Wwa:] LSW 1973.

19. Reksy, Smyki i Zagraje. [Opowieści]. Wwa: NK 1961, 193 s. Wyd. 2 Wwa: LSW 1975.

Zawartość: Ślubowany strzał Bałabajdy; Zagraj; Rex; „Pies”; Smyk.

20. Kronika zielonych zdarzeń. [Opowiadania]. Wwa: NK 1963, 133 s.

Zawartość: Wspomnienia o dziadku; Dzień burz; Podebrane wrony; Kos; Przybysz z dalekiego morza; Grusza na miedzy; Niezwykły gość; Sarnik [poz. 11]; Złotoszyka; Wiewiórka; Stoi javor zielony; Ropucha; Dwóch wrogów gaika; Wotanie dzikości; Pod Moragiem; Mamrota; Napad; Leśne jeziorko. Adapt. radiowa pt. Rośnie grusza, rośnie javor zielony. Radio 1967.

21. Tarcza samotnika. [Powieść]. Wwa: LSW 1963, 259 s. Wyd. 2 tamże 1970.

Wyróżnienie w konkursie literackim LSW i ZLP w 1963.

22. Kołory. Chłopięce lata Józefa Chełmońskiego. Posł.: E. Heise. Wwa: NK 1965, 160 s. Wyd. 2 tamże 1977.

23. Step i różę. [Wrażenia z podróży do ZSRR]. [Wwa:] LSW 1967, 176 s.

24. Znajomą ścieżką. [Wybór opowiadań]. Wybór: D. Stępniewska. Wstęp: H. Skrobiszewska. Wwa: NK 1967, 316 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1977, wyd. 4 1984.

Zawartość: Wstęp; Zagraj [poz. 19]; Grusza na miedzy [poz. 20]; Obchód borowego Trela [poz. 15]; Przybysz z dalekiego morza [poz. 20]; Srokaty przyjaciel [poz. 14]; Muska; W kamieniach na szosie; Na miejskim bruku [poz. 16]; Z życiorysu koniarza [poz. 17]; Smutek [poz. 16]; Złotoszyka [poz. 20]; Mamrota [poz. 20]; Pieszka wędrówka; Wotanie dzikości [poz. 20]; Kniejówka (fragment) [poz. 12]; Głupie owce; Para jarząbków [poz. 16]; Wierność [poz. 17]; Ropucha [poz. 20]; Jeziorko w lesie.

25. Źrenice dziecka. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1967, 150 s.

Zawartość: Najstarszy z rodziny [poz. 4]; Kłopoty z protokołem; Triumf Zarembiny; Gorący dzień; Na pastwisku [poz. 5]; Czaty [poz. 5]; Śledzie [poz. 4]; Źrenice dziecka.

26. Wiatr gałązkę niesie. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1970, 219 s.

Zawartość: Cz. 1. Dawnie; Kasztanka; Przygoda w środku boru; Echo spod lasu; Rodzina cierników; Bażant. — Cz. 2. Czas wakacji; Oko myśliwa; Drogami kota; Zdobywcę Korczaka; Tereny łowne; Mieliliśmy sarenkę. — Cz. 3. Wczoraj i dziś: Na

starym zegarze; Królestwo Dziudy; W pomoc sroce; Topole; Gość z Norwegii; Ratunek w tramwaju.

27. Uśmiech na co dzień. [Opowiadania]. Wwa: NK 1972, 215 s.

Zawiera z poz. 2: Uśmiech na co dzień; Gorzki dzień; Cierniowa trójka; Zdarzenie w nowym domu. — oraz: Rysa; Odloty; Czaty [poz. 5]; Znaki czasu [poz. 5]; Źrenice dziecka [poz. 25].

28. Wspomnienia ze starej gajówki. [Opowiadania]. Wwa: NK 1973, 208 s.

Zawartość: Ślubowany strzał Bałabajdy [poz. 19]; Kasztanka [poz. 26]; Szkudlerek [poz. 17]; Owczarz; Lisowski; Sztafeta.

29. Buraski, Czarnuchy ... [Opowiadania]. Wwa: LSW 1975, 198 s.

Zawartość: Drogami kota [poz. 26]; Mamrota [poz. 20]; Odeście czarnuchy; Jeniec; Gagus Ramzesem; Talizman Marcinka.

30. Zdobywcy. [Opowiadania]. Wwa: NK 1976, 193 s.

Zawartość: Strach na sadzawce; Rodzina cierników; [poz. 26]; Przybysz z dalekiego morza [poz. 20]; Zdobywca Korczaka [poz. 26]; Rozbójnik jeziora Białego [poz. 14]; W „oku” pod Moragiem; Orfa; Radosć ostatnia.

31. Loty nad porębą. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1976, 183 s.

Zawartość: Para turkawek; Jedynek; Czarny Pan; Smuzka.

32. Trop w trop. Wwa: LSW 1977, 251 s.

Zawartość: Cz. 1. Przeloty: wiosna; lato; jeseń; zima. — Cz. 2. Trop w trop: w lesie; na polu; na wodzie; ramy miasta.

33. Opowieści krajobrazu. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1978, 241 s.

Zawartość: Pod znakiem jelenia; Spizarnia [poz. 16]; Przewodnik; Sprawy bocianie; Kos [poz. 20]; W moim ogródeczku [poz. 16]; Kasztanka [poz. 26]; Przygoda w środku boru [poz. 26]; Tereny łowne [poz. 26]; Porażki [poz. 16]; Ten trzeci [poz. 16]; Gniazdo wilgi; Z Puszczy Piskiej; Muska [poz. 24]; Śmierć dzierlatki; Noc na jeziorze Gant; Tuż zaraz morski brzeg; Zagadka Doliny Kościelskiej; Czarnucha; Źródło niezgody [poz. 16]; Bażant [poz. 26]; Mielśmy sarenkę [poz. 26]; Na starym zegarze [poz. 26]; Gość z Norwegii [poz. 26]; Gniazdko na „gniazdku” [poz. 16]; Sosna; Złotoszyka [poz. 20]; Pod Moragiem [poz. 20]; Napad [poz. 20]; Nad strugą; W kamieniach na szosie [poz. 24]; Wilczyca jest marką; Piesza wędrowka [poz. 24]; Opiekunowie [poz. 16]; Okoszone kuropatwy [poz. 16]; Zdobywca Korczaka [poz. 26].

34. Barwni ludzie szarej okolicy. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1979, 271 s.

Zawartość: Obchód borowego Treli [poz. 15]; Ślubowany strzał Bałabajdy [poz. 19]; Kasztanka [poz. 26]; Szkudlerek [poz. 17]; Benedykt i Berek [poz. 17]; — z poz. 28: Owczarz; Lisowski; Sztafeta.

35. Piękne przymorze. Wwa: LSW 1979, 162 s.

Zawartość: Cudowny węgorek [poz. 4]; Gagofy; Panna Wodna; Uroda Łęby; Orły bieliki; Bielusienkie, sama biel; Waćpan żuraw.

36. Wśród pożogi. Wwa: LSW 1979, 142 s.

Zawartość: Na pastwisku [poz. 5]; Między polem a lasem; Macius; Opowiadanie żołnierza tulacza [poz. 16]; Jeniec; „Pies”; Rodzony koń [poz. 5]; Topole [poz. 26].

37. Bractwo starego dębu. [Opowieść]. Wwa: LSW 1982, 146 s.

38. Pokłon zieleni. [Opowiadania]. Wwa: SiT 1982, 206 s.

Zawartość: Na turystycznym szlaku: Trzy razy orzeł; Trzy razy zając; Trzy razy jeleni; Trzy razy sama; Trzy razy lis; Trzy razy wilk; Trzy razy kot; Trzy razy koń; Trzy razy łasica; Na pomoc! Ratunku! — Na ziemi i na wodach: Łabędzie; Dzik; Gołębie; Psy; Boctany; Ryby; Trzy burze; Krutynia; Rozmaitości; Osobliwości; Drzewa.

39. Zapalają się dni. Rękopis znaleziony po latach. [Wspomnienia z l. 1919-1924]. Wwa: NK 1982, 306 s.

40. O koniach, psach i kotach. [Wybór opowiadań]. Wwa: LSW 1983, 419 s.

Zawiera opowiadania z poz. 17, 19, 29, oraz nowe pt. Karus.

Przekład

I. S. Podjaćew: Opowieści wybrane. Przeł.: ... P. Banackowski. Wwa: LSW 1952, 396 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1956, 1963, 1966, 1976. — SWPP 1 — PP (J. Luczyńska). — LP (H. Urbas). — RL 1984 (A. Biernacki).

J. Bober: Świat, który umarł. *Echo Tyg.* 1949 nr 38 [rec.: Lipnicki świat]. — A. Hamerliński: T.G. *Tyg. Kult.* 1963 nr 16. — [Źrenice dziecka]. J. Termer: Dokument przeżyć wewnętrznych. *Nowe Książ.* 1967 nr 21; A. Hamerliński: *Tyg. Kult.* 1968 nr 9. — J. Papuzińska: Ludzkie tropy. *Nowe Książ.* 1968 nr 7 [rec.: Znajoma ścieżka]. — F. Formalczyk: Wierny ludziom i krajobrazom. *Tyg. Kult.* 1969 nr 2, przedr. w tegoz: Młodzi, starsi ... Pozn. 1976. — Z. Kraska: Teodor Goździkiewicz, Opowieść jubileuszowa. Wwa: LSW 1978, 102 s. — J. Jakubowska: O zieleni, zwierzętach i zyczeniowości. *Nowe Książ.* 1979 nr 9 [rec.: Opowieści krajobrazu]. — E. Biela: Książka do zielonego nabożeństwa. *Tyg. Kult.* 1982 nr 21. — B. Czeszko: Opowieści poczwirne. *Nowe Książ.* 1983 nr 8. — Z. Kraska: Inny G. (w 80. rocznicę urodzin). *Tyg. Kult.* 1983 nr 16. — W. Korolczuk: T.G. (1903-1984). *Tyg. Kult.* 1984 nr 49. **J.Z**

GÓRA Edward 1902-1987

Pseud.: E.G.; Ewedel.
Prozaik, publicysta.

Urodzony 25 października 1902 w osadzie fabrycznej Wojciechów pod Krasnymstawem; syn Antoniego Góry, majstra stolarskiego, i Czesławy z Zembruskich. Po ukończeniu w 1923 Gimnazjum Humanistycznego w Radomsku, studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Równocześnie pracował zarobkowo jako korepetytor. Był członkiem Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej „Życie”. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką; w 1924 otrzymał w konkursie Koła Polonistów i ZZLP wyróżnienie za cykl wierszy lirycznych. Debiutował w 1926 wierszem „Nie wróci”, opublikowanym w dodatku *Świata* pt. *Romans i Powieść* (nr 15). Po uzyskaniu magisterium w 1927 pracował jako nauczyciel w szkółnictwie średnim na Wołyniu: w Dubnie (1927-32) i w

Kowlu (1932-38), gdzie był również dyrektorem szkoły. Równocześnie kontynuował twórczość literacką, publikując opowiadania, wiersze i artykuły w czasopiśmie, m.in. w *Kurierze Porannym* (1928-32; tu debiut prozatorski, nowela „Wilki” 1928 nr 11). Był redaktorem dodatku do pisma *Wołyn* pt. *Wołyn Literacki* (1936-38). W 1938 za wystąpienie (jako świadek obrony) w procesie komunisty Dymitra Materdeja został dyscyplinarnie przeniesiony do gimnazjum w Łucku. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Wołynia przez ZSRR przebywał nadal w Łucku i pracował w szkolnictwie średnim do czerwca 1941. W czasie okupacji niemieckiej uczył w szkole podstawowej dla polskich dzieci. Równocześnie brał udział w tajnym nauczaniu, a także w akcjach obronnych przed Ukraińską Powstańczą Armią (UPA). Ranny w październiku 1943 pod Antonówką, ukrywał się przed gestapo do końca okupacji. Po wkroczeniu armii radzieckiej w 1944 uczył w polskiej szkole średniej. W 1945 przybył do Jarocina pod Poznaniem, gdzie pracował w liceum ogólnokształcącym jako nauczyciel języka polskiego i zastępca dyrektora. W 1962 został członkiem ZLP. Od 1964 należał do PZPR. W 1970 przeszedł na emeryturę. Za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury otrzymał w 1973 nagrodę m. Poznania i województwa poznańskiego. Odznaczony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1965, 1970) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1976). Zmarł 15 lutego 1987 we Władysławowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kamienny śpiew. [Opowiadania]. Powst. przed 1939.

Tom 22 opowiadań przyjęty w sierpniu 1939 do druku w wydawn. Rój uległ zniszczeniu w czasie wojny (inf. autora).

2. O prawo białego człowieka. Powst. 1947.

Powieść młodzieżowa o okupacji na Wołyniu, wyróżniona w konkursie Naszej Księgarni w 1947.

3. Dęby. [Powieść]. Lubl.: WŁubel, 1961, 219 s.

Wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie literackim WŁubel w 1960.

4. Gdy żołnierz musi się cofnąć. Scenariusz filmowy. Powst. 1961.

Wyróżnienie w konkursie filmowym Wytwórni Film. Wojska Pol. „Czołówka” w 1961.

5. Prosto z pnia. [Powieść]. Wwa: LSW 1965, 249 s.

Wyróżnienie w konkursie literackim LSW i ZLP.

6. Gromadka. [Opowiadania]. Wwa: MON 1965, 199 s.

Zawartość: Materek i Mieszko I; Onuce; Frau; Rocznicą; Gromadka.

7. Połamane wiosła. [Powieść]. Gdynia: WM 1968, 242 s.

Wyróżnienie w konkursie Gdańskiego Tow. Przyj. Sztuk, Oddz. Gdańskiego ZLP i WM.

8. Po deszczu zieleni. [Powieść]. Powst. 1970. Druk fragm. *Kamena* 1970 nr 21.

II nagroda w konkursie na powieść o tematyce ziemi łódzkiej ogłoszonym przez WRN w Łodzi, przy współudziale Woj. Komis. Związków Zawodowych, Oddz. Łódz. ZLP, Woj. Tow. Upowszechniania Kultury i WZ w 1970.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966 – SWPP 2 (F. Lichodziejewska).

W. Sadkowski: Motocyklem po uroczyskach. *Nowe Książ.* 1962 nr 6 [rec.: Dęby]. E. Ozóg: Nie tylko na froncie. *Nowe Książ.* 1966 nr 4 [rec.: Gromadka]. – F. Fornalczyk: E.G. (Profile). *Zesz. Wielkop.* 1968 nr 8. – K. Kuliczowska: Różne bywają wędrowki. *Nowe Książ.* 1969 nr 2 [rec.: Połamane wiosła]. – J. Marikowski: E.G. *Kron. M. Pozn.* 1975 nr 2. – J. Jajor: E.G. – pisarz, pedagog. *Polud. Wielkop.* 1978 nr 1.

J.Z.

GÓREC-ROSIŃSKI Jan ur. 1920

Pseud.: Jan Rosiński; JG; JGT; Jot.; Jot.); Jotgeer.
Poeta, prozaik, publicysta.

Urodzony 6 stycznia 1920 w miejscowości Króglík na Grodzieńszczyźnie w rodzinie chłopskiej; syn Jana Górecy i Ewy z Rosińskich. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Grodzieńszczyzny przez ZSRR przebywał początkowo u rodziców, a następnie w Wołkowysku, gdzie w 1941 ukończył szkołę średnią. W czasie okupacji niemieckiej pracował w gospodarstwie ojca, następnie został wywieziony na przymusowe roboty do Prus Wschodnich. Po wyzwoleniu zamieszkał w 1945 w Toruniu i rozpoczął pracę jako korespondent Polskiej Agencji Prasowej „Polpress”, ale wkrótce został odelegowany do Wąbrzeźna, gdzie redagował *Głos Pomorza* (1945). W 1945 został członkiem PPS (od 1948 członek PZPR). Od 1946 pracował w spółdzielczości i równocześnie studiował prawo na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, w 1952 uzyskał dyplom magistra. Jako poeta debiutował w 1955 wierszem „Portret matki”, opublikowanym w dodatku kulturalnym do *Gazety Pomorskiej* pt. *Nowy Tor* (nr 44, pod pseud. Jan Rosiński). W 1954-57 kierował sektorem kultury w Komitecie Wojewódzkim PZPR w Bydgoszczy. W 1957-58 pracował w Polskim Radiu w Bydgoszczy. Równocześnie był członkiem i sekretarzem redakcji czasopisma *Pomorze*. We wrześniu 1958 założył dwutygodnik *Fakty i Myśli* z dodatkiem literackim *Wiatraki* i został jego redaktorem naczelnym; w piśmie tym ogłaszał też liczne wiersze i felietony (m.in. stały cykl „Nie dajmy się zwariować” pod pseud. Jotgeer). W 1960 założył grupę poetycką *Wiatraki*; w almanachu tej grupy wydał w 1961

pierwszy wybór swoich wierszy pt. „Spowiedź Don Kichota”. W 1958-73 działał aktywnie w Towarzystwie Krzewienia Kultury Świeckiej. W 1964 został członkiem ZLP, a w 1965-81 pełnił nieprzerwanie funkcję prezesa Oddziału Bydgoskiego ZLP, w 1970-81 był członkiem Zarządu Głównego ZLP. W 1969-83 przewodniczył Komisji Kultury Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Bydgoszczy. Po zlikwidowaniu *Faktów i Myśli* w 1972 był od 1973 do 1 lipca 1987 redaktorem naczelnym tygodnika *Fakty* (w piśmie tym prowadził m.in. stałą rubrykę pod pseud.: Jot., (Jot.)). W 1983-86 był członkiem Narodowej Rady Kultury. W 1983 został członkiem nowego ZLP i prezesem Oddziału Bydgoskiego, w 1989 członkiem Zarządu Głównego ZLP. W 1986 otrzymał nagrodę im. K. Janickiego za całokształt twórczości literackiej, a w 1987 nagrodę literacką Międzynarodowego Listopada Poetyckiego w Poznaniu. W 1987 wycofał się z życia politycznego i działalności społecznej. W 1989 założył kwartalnik literacko-artystyczny *Metafora* wraz z *Biblioteczką Poetycką* i objął jego redakcję. Odznaczony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Krzyżem Kawalerskim (1971) i Krzyżem Komandorskim (1978) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1986). Mieszka w Bydgoszczy.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jarmark arlekinów. Wiersze 1950-1960. Wwa: Iskry 1963, 102 s.
Cykle: Życiorys; Zaulek snów; Natura; Herezje; W ciemności; Wiatrak; Kamienny las; Jarmark arlekinów.
2. Ucieczka z wieży Babel. Wiersze 1955-1962. Pozn.: WP 1964, 74 s.
Cykle: Snakowanie jabłek; Rozważania motyla; Wędrowki; Oślepienie światła; Posypanie popiołem; Wieża Babel; Sąg i nadziei.
3. Błuznierstwo garncarza. 1959-1964. Poezje. Wwa: PIW 1965, 74 s.
4. Społeczna funkcja literatury a problemy upowszechniania. Bydg.: WP 1966, 43 s. IX Zjazd Pisarzy Ziem Zachodnich i Północnych. Bydgoszcz-Toruń 26-29 maja 1966
5. Zaprzęzłe horyzonty. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1968, 127 s.
Cykle: Zaprzęzłe horyzonty; Szare komórki; Antywyobraźnia; Punkty wyjścia; Odkrywanie człowieka; Motywy dalmatyńskie; Narastanie słoju; Horyzont ostateczny; Manifest łaki; Innowacja.
6. Czas odnajdywania. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1970, 106 s.
Cykle: Otwieranie horyzontu; W labiryncie; Próba ocalenia; Wolanie burzy; Czas odnajdywania; Toczenie perły; Pieśni Prometeusza; Traktat filozoficzny o poezji.
7. Żywa gałąź. Wiersze wybrane. Wybór: P. Kuncewicz. Pozn.: WP 1971, 152 s.

Cykle: Prolegomena do poezji; Próba definicji; Zaulek wyobraźni; Żywa gałąź; W kamieniu; Poematy.

8. Mity i rzeczywistość literacka. Wwa: KiW 1973, 285 s. Wyd. 2 rozszerz. pt. Wolność odmówiona, tamże 1984.

Zawartość: Od autora; Mistrzini życia; Miejsce i czas pisarza; Status pisarza; Pisarz i tradycja literacka; Narodowa czy uniwersalna?; Twórcze agregaty; Wehikuły literatury; Snobizm czy uprawa kultury?; Każdy mur brama; Zaangażowana czy ideowa; Sztuka i filistrzy; Obszary otwarte; Stan obłączenia; Twierdze do rozbiórki; Koń a sprawa literatury; Kultura: Mity i Rzeczywistość; Czym jest literatura; Koniec wieku metafizyki; Krytycy i pisarze; Wolność odmówiona; Idź swoją drogą.

W wyd. 2 nadto: Iść za marzeniem; Rzeczpospolita kulturalna; Godziny prawdy; Gdybym był królem; Uroki donkiszoterii; Ukryty wymiar; Siła literatury; Uniwersum – magiczne czy realne; Segui il tuo corso.

9. W kamieniu [Wiersze]. Gdańsk: WM 1973, 113 s.

Cykle: Wędrowki, Kuranty, Kamienny las; Motywy dalmatyńskie; Bukiet seraju; Muzeum człowieka; Forum Romanum; Thelamos.

10. Z nie domkniętych okien. Opowiadania. Gdańsk: WM 1975, 190 s.

Zawartość: Szklana ściana; Szklana ściana; Siedem dni tworzenia; Pamięć – Z nie domkniętych okien; Lustra; Czarcia studnia; Z nie domkniętych okien. – Beczka Diogenesa; Miasto; Zamknięcie Diogenesa; Tempi passati.

11. Poezje wybrane. [Wstęp] P. Kuncewicz. Gdańsk: WM 1976, 340 s.

Zawiera wiersze z poz. 1, 2, 3, 5, 6, 10 oraz Życiorys (faksymile autografu) i cykle: Zamiast manifestu; Wiatrak; Przechodźcie róż; Płaszcz Prospera; Lichtarze; Eroica.

12. Ulica Sokratesa. [Wiersze]. Wwa: PIW 1978, 75 s.

Cykle: Monolog Sokratesa; Lichtarze; Wieże z wygasłych latarni; Podróże do źródeł; Znaki; Cykuta.

13. Mężczyzna i miłość. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1979, 270 s. Wyd. 2 popraw. Bydg.: WP 1984, 224 s.

Zawartość: Mężczyzna i miłość; Cztery śmierci Zbawiciela; Judasz w Kamie Galilejskiej.

14. Eroika, Wiersze. Wwa: KAW 1980, 155 s.

Cykle: Eroika; Prześwity; Pierwsi rycerze; Urbi et orbi; Elegie; Wróżby; Bieg do nieskończoności; Z naszej krwi; Princ Boljer.

15. Sen Syzyfa. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1982, 93 s.

Cykle: Psalm; Znaki czasu; Ułamki reguł; Dylizansem; Sen Syzyfa; Rana i pieśń.

16. Wzejście słońc. Wiersze. Wstęp: P. Kuncewicz, Bydg.: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1985, 61 s.

Cykle: Gwiazda; Ballada o Quetzalcoatl; Trzynaście trzcin; Przepowiadania.

17. Czyje będzie królestwo. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1987, 109 s.

Cykle: Ideał; Lichtarze; Przbliżanie Apokalipsy; Czyje będzie królestwo; Wzejście słońc; i wiersze zob. poz. 16.

18. Kredowy Bóg. Wiersze. Kr.: WL 1987, 102 s.
Cykle: Orfeusz zamordowany; Kredowy Bóg; Ty który jesteś; Na podczerwonym śniegu; Czarnopis.

19. Człowiek podzielony. Wiersze. Wwa: PIW 1988, 102 s.

Cykle: Prawda jest jak rana; Skargi; Rozpacz; Droga; Alef; człowiek podzielony

20. Czarnopis. Poezje wybrane. Wyboru dokonał [i wstępem opatrzył] P. Kucwicz. Bydg.: Pomorze 1989, 602 s.

Zawiera też: Przedstowię: L. Żuliński: Orfeusz w Piekle Tajemnicy. Posł.: F. Fornalczyk: Alchemia poezji światowej.

21. Siedem wieczników. Wiersze 1987-1990. Bydg. *Bibl. „Metaforzy”* 1990, 132 s.

Zawartość: D.T. Lebioda: Słowo [Wstęp]. — Cz. I: Nova; Wierznik; Pierwszy dzień drugiego; Drugi dzień trzeciego; Trzeci dzień czwartego; Czwararty dzień piątego; Piąty dzień szóstego; Szósty dzień siódmego; Siódmy dzień pierwszego; — Cz. II: Cherem.

22. Krzyczeń będą kawiarnie. 1987-1991. Kr.: Miniatura 1991, 94 s.

Cykle: Prometeusz skazany; Ziarnko gorczyca; Czarny wiatr; Bezbronność człowieka, — oraz: L. Żuliński: Postowie.

23. Czarna perła. [Wiersze]. Kr.: Miniatura 1992, 79 s.

24. Słoneczny spłot. 1990-1993. Wybór. [Wiersze]. Kr.: Miniatura 1993, 125 s.

Wybór utworów w przekł.: ang.: Departures. [Przeł.]: Z. Reszelewski, N. Simms, [Nowa Zelandia] 1985, — maced.: Molitva za Dobrina. [Przeł.] A. Aleksiev: Skopje 1968.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1974, 1989. — Wywiady: Tu się łatwo rządzi, ale ciężko żyje ... Rozm. D.T. Lebioda. *Życie Lit.* 1988 nr 1; Wierzę w możliwość sprawiedliwości. Rozm. G. Sokołowska. *Warm. i Mazury* 1988 nr 15.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — LP (red.). — S. Melkowski: S.G.R. *Pomorze* 1971 nr 12.

[Jarmark arlekinów.] K. Nowicki: Jarmark przekorny. *Pomorze* 1963 nr 15; A. Śluci: Jarmark arlekinów czyli przyczynek do poezji kompletnej. *Fakty i Myśli* 1963 nr 17; B. Biernacka: Nie ma zgody — z maskami. *Twórczość* 1964 nr 3, przedr. w teście: Style i postawy. Pozn. 1968. — [Ucieczka z wieży Babel.] P. Kuncwicz: Strefa codziennej Apokalipsy. *Współczesność* 1964 nr 174; K. Nowicki: Jasna tonacja nadziei. *Pomorze* 1964 nr 14; B. Biernacka: Poetyka przekorna. *Twórczość* 1966 nr 1. — [Błuznierstwo garmcarza.] [N. Chadzinikolaou] N.Ch. Świadomość przemijania. *Nurt* 1966 nr 6; T. Kłak: Obiecujące zjawisko. *Kamena* 1966 nr 17; Z. Pedziński: Potykając się z mitami. *Pomorze* 1966 nr 6; A. Śluci: Błuznierstwo garmcarza. *Współczesność* 1966 nr 17. — [Zaprzęże horyzonty.] B. Biernacka: Świat wywołany. *Poezja* 1968 nr 12; J. Kotlicza: Czas przeszły dokonany. *Litery* 1969 nr 2. — B. Biernacka: Czas odnajdywania. *Nowe Książ.* 1971 nr 11 [rec.: Czas odnajdywania]. — [Żywa gałąź.] Z. Jankowski: Sens w kamieniu. *Fakty i Myśli* 1972 nr 16; S. Melkowski: Trud Prometeusza. *Tyg. Kult.* 1972 nr 11. — [Mity i rzeczywistość.] B.S. Kunda: Mity i rzeczywistość literacka. *Mies. Lit.* 1974 nr 9; S. Melkowski: Próba rozpoznania. *Tyg. Kult.* 1974 nr 6. — M. Krassowski: Poezja i historia. *Nowe Książ.* 1974 nr 12 [rec.: W kamieniu]. — T.J. Zółciński: Przekleństwo pamięci. *Nowe Książ.* 1976 nr 6 [rec.: Z nie domkniętych okien] — [Po-

ezie wybrane.] F. Fornalczyk: Alchemia poezji świadomej. *Fakty* 1977 nr 25; P. Kuncwicz: Słowo i świat. *Życie Lit.* 1977 nr 13; T. Polanowski: Poezja prawd zbyt ogólnych ... *Nadodrże* 1977 nr 15. — R. Matuszewski: Wśród uniwersaliów. *Nowe Książ.* 1980 nr 3 [rec.: Ulica Sokratesa.] — [Mężczyzna i miłość.] G. Łatuszyński: I poleciałem ptakiem okraikiem. *Mies. Lit.* 1980 nr 12; B. Rogatko: Tesknota do wolności. *Życie Lit.* 1980 nr 17. — D.T. Lebioda: Tropem pierwszego weża. *Fakty* 1985 nr 15 [rec.: Wzięjcie słońca]. — [Kredowy Bóg:] S. Fryc: W kategoriach sumienia. *Życie Lit.* 1988 nr 40; P. Michałowski: Metafizyka i ideologia. *Nowe Książ.* 1988 nr 7/8; K. Stawiec: Spotkanie rzeczy ostatecznych. *Fakty* 1988 nr 8. — A. Krzyżoforski: Skarga i rozpacz. *Nowe Książ.* 1989 nr 2 [rec.: Człowiek podzielony]. — Z. Jędrzyński: Kalejdoskop poetycki J.G.-R. *Gaz. Pom.* 1990 nr 40 [rec.: Czarnopis].

J.Z.

GÓRNICKI Gerard ur. 1920

Powieściopisarz, autor opowiadań, felietonista.

Urodzony 13 sierpnia 1920 w Strzyżowie nad Wisłokiem, w rodzinie robotniczej; syn Stanisława Górnickiego i Zofii z Karolewiczów. Do szkół uczęszczał w Strzyżowie, gdzie też ukończył liceum humanistyczne. W okresie okupacji niemieckiej przebywał na terenie Nowosądeckizny; był nauczycielem i kierownikiem tajnego nauczania w Zakładzie nad Dunajcem. Jako żołnierz AK brał udział w akcjach partyzanckich w 1942-44. Po wojnie ukończył w 1947 studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Następnie przeniósł się do Cieplic-Zdroju, gdzie w 1947-50 uczył w Liceum Przemysłowym. W 1947 został członkiem PPS. Był wiceprzewodniczącym Prezydium MRN, członkiem komitetu Miejskiego PPS. W 1950, po odbyciu aplikantury w Sądzie Okręgowym w Jeleniej Górze, zdał egzamin sędziowski. We wrześniu 1951 zamieszkał w Poznaniu, gdzie do 1967 był wicedyrektorem Technikum Handlowego, a następnie uczył w Zespole Szkół Ekonomicznych. Równocześnie pracował jako radca prawny w Dyrekcji Okręgowej Szkolnictwa Zawodowego. Rozwijał też działalność polityczną i społeczną: od 1953 należał do PZPR; w 1956-66 był kolejno członkiem Komitetu Miejskiego i Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Poznaniu. Jako prozaik debiutował w 1955 opowiadaniem „Dom na skarpie”, opublikowanym w *Gazecie Poznańskiej* (nr 49); z pismem tym współpracował następnie do 1984. W 1956 był współzałożycielem i członkiem grupy literackiej Wierzbak (do 1959). W 1960 został członkiem ZLP i do 1966 był wiceprezesem, w 1966-75 prezesem, a w 1975-77 ponownie wiceprezesem Oddziału Poznańskiego. W 1965-67 należał do kolegium redakcyjnego czasopisma *Nurt*. Artykuły, opowiadania i felietony zamieszczał też w *Życiu Literackim* (od 1966). W 1965-80 odbył podróże do Włoch, Szwajcarii, ZSRR, Wietnamu, NRD, Czechosłowacji, Rumunii, na Węgry;

poświęcone im reportaże drukował w *Profilach* i *Głosie Wielkopolskim*. Za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury otrzymał w 1968 i 1974 nagrodę literacką m. Poznania. W 1974-81 współpracował z tygodnikiem *Fakty*, w 1976-83 z poznańskim magazynem ilustrowanym *Tydzień*, w którym m.in. prowadził stały felieton (1977-81). W 1980 przeszedł jako nauczyciel na emeryturę. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1970) i Krzyżem Oficerskim (1976) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1970), Złotą Odznaką ZNP (1976), Złotą Odznaką PTTK (1976), Krzyżem Partyzanckim (1983). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sybirca. Opowiadania. Pozn.: WP 1957, 154 s. Zawartość: Dom na skarpie; Sybirca; Niespokojna rzeka; Ciała leżą nie pogrzebane; Mleczarz; Córka.

2. Portret króla. Opowiadania. Pozn.: WP 1961, 126 s. Przedr. częściowy. w poz. 8.

Zawartość: Spowiedź, Dwa miliardy aniołów; Portret Kota; Biały kamień; Oczekiwanie; Etiuda o krasnoludkach; Agadir; Brzoza; Podpalacz; Ucieczka z Himmelkommando; Spotkanie przed bramą do nieba.

3. Powrót Stanleya Kozdry. Powieść. *Gaz. Pozn.* 1963 nr 153, 159, 165, 171/172, 177, 183, 189, 268-293. Wyd. osob. Pozn.: WP 1963, 96 s. Wyd. 2 tamże 1967. Przedr. zob. poz. 11.

4. Spotkanie z Rzymianką. Powieść. Pozn.: WP 1966, 122 s. Wyd. 2 tamże 1968.

5. Ucieczka na obczyznę. Powieść. Pozn.: WP 1968, 230 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1975, wyd. 4 1978.

Wyróżnienie w plebiscycie „Złotej książki” na najpopularniejszą książkę poznańskiego pisarza.

6. Dom na Pacyfiku. [Powieść]. Pozn.: WP 1969, 189 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1980. Por. poz. 7.

7. Dom na Pacyfiku. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Gniezno, T. im. A. Fredry 1970. Por. poz. 6.

8. Spotkanie przed bramą do nieba. Wybór opowiadań. Pozn.: WP 1971, 189 s.

Zawartość: Sybirca [poz. 1]; Dwa Miasteczka; Niebieszczany; Klecko; Na szczycie; Czy miłość; Zygmunt i Małgorzata; oraz z poz. 2: Etiuda o krasnoludkach; Podpalacz; Spotkanie przed bramą do nieba; Ucieczka z Himmelkommando.

9. Dziewczyna Anh odchodzi. [Powieść]. Pozn.: WP 1973, 171 s.

10. Miasto Króla. [Powieść]. Pozn.: WP 1974, 119 s.

11. Na śniegu widniała gwiazda. Opowiadania. Pozn.: WP 1978, 199 s.

Zawartość: Ostatnia przygoda Łazarza; Na śniegu widniała gwiazda; Pod koniec września; Powrót Stanleya Kozdry [poz. 3].

12. Poszli ci, którzy powinni. Utwór sceniczny w 3 aktach. Wstęp: B. Pollak. Pozn.: WP 1978, 81 s. Wyst. Pozn., T. Pol. 1978.

13. Bitwa szalała do wieczora. Powieść o Powstaniu Wielkopolskim w siedemnastu obrazach. Pozn.: WP 1984, 309 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1988.

14. Szukanie ocalenia. [Powieść]. Rzeszów: KAW 1988, 142 s.

15. Matka Śnieżna. [Powieść]. Pozn.: WP 1989, 153 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1976, 1988. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska).

J. Ziomek. Debiut pojętnego ucznia. *Tyg. Zach.* 1958 nr 3 [rec.]; Sybirca. — J. Łukasiewicz: Sprawy rodzinne. *Odra* 1964 nr 4 [rec.]; Powrót Stanleya Kozdry. — [Ucieczka na obczyznę.] F. Fornalczyk: Współczesna wersja Ulissesa i Penelopy. *Tyg. Kult.* 1968 nr 19; M. Orski: Współczesny mit o Odysie. *Odra* 1969 nr 3. — E. Biela: Nie zgryźlili wobec ojczyzny. *Fakty* 1984 nr 31 [rec.]; Bitwa szalała do wieczora. J.Z.

GÓRNICKI Wiesław
ur. 1931

Pseud.: Ajax; Alex; Alex II; Civiś; Fryderyk Wierzbński; (g); Miles; Robert F. Stratton; Skorpion; W.G.; wig; (wig); (Wig). Autor reportaży i felietonów, publicysta.

Urodzony 6 lutego 1931 w Warszawie; syn Kazimierza Górnickiego, robotnika, i Marii z Wolskich, krawcowej. W czasie okupacji niemieckiej i powstania warszawskiego przebywał w Warszawie. W 1944 ukończył jedną klasę konspiracyjnego Gimnazjum im. M. Reja w Warszawie. Po zakończeniu wojny uczęszczał w 1945 do Gimnazjum im. J. Poniatowskiego w Łowiczu, a następnie w 1946-49 do Państwowego Liceum Mechaniczno-Lotniczego w Warszawie; w 1947 zdał jako eksternista maturę ogólnokształcącą. W 1947-48 był członkiem ZWM, a w 1948-56 — ZMP. W 1949 rozpoczął pracę dziennikarską w miesięczniku *Skrzydłata Polska*, debiutując na jego łamach artykułem pt. „Od Możajskiego do Iluzyna. Rozwój radzieckiej technicznej myśli lotniczej” (nr 11). Od tegoż roku należał do SDP (do 1981). W 1949 uzyskał w Warszawie dyplom technika lotniczego i przez rok kontynuował naukę na Wydziale Lotniczym Szkoły Inżynierskiej im. H. Wawelberga i S. Rotwanda. W 1950-53 odbył studia I stopnia na Wydziale Filologii Uniwersytetu Warszawskiego. W 1953 został członkiem PZPR. Należał do zespołów redakcyjnych pism: *Żołnierz Wolności* (w 1953-56; tu m.in. felietony i recenzje podp. Miles), *Sztandar Młodych* (1955-57; także pod pseud. Ajax), *Świat* (1956-61; tu m.in. stałe felietony pod pseud. Ajax w 1956-58). W 1956 ożenił się z Marią Wiśniewską, dziennikarką. Jako reporter odbywał liczne podróże po świecie. W 1956 był korespondentem

wojennym na Bliskim Wschodzie. Działal w SDP; w 1956-57 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego zarządu Oddziału Warszawskiego, a w 1958-60 – sekretarza Polskiego Klubu Publicystów Międzynarodowych. W 1957 otrzymał nagrodę im. J. Bruna dla młodych dziennikarzy. W 1958-61 był komentatorem Polskiej Kroniki Filmowej, autorem tekstów i scenariuszy do filmów dokumentalnych. W 1959-60 jako korespondent wojenny przebywał w Indonezji. W 1961-62 studiował dziennikarstwo na Indiana University w Stanach Zjednoczonych, a następnie do odwołania w 1967 był stałym korespondentem PAP przy ONZ w Nowym Jorku. Za całokształt twórczości dziennikarskiej otrzymał w 1967 nagrodę I stopnia Prezesa Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa”. Po powrocie do kraju pracował w Centrali PAP jako redaktor biuletynu nowości naukowo-technicznych z zagranicy, a następnie od 1968 w dziale zagranicznym *Życia Warszawy* (do 1974). Na łamach tegoż dziennika ogłaszał artykuły i reportaże. W 1969-80 prowadził w radiu stałą audycję publicystyczną pt. „Peryskop”. Współpracował także z pismami: *Współczesność* (w 1970-71 cykl felietonów pt. „Zwierzenia”) oraz *Dookoła Świata* (w 1971 cykl pt. „Plotki ze Szklanej menażerii”. Wspomnienia korespondenta PAP w Nowym Jorku w 1962/67”). Od 1974 należał do ZLP (do 1981). W tymże roku wszedł w skład zespołu redakcyjnego tygodnika *Przekrój* (do 1981; tu m.in. w 1979-81 opowiadania sensacyjne podp. Robert F. Stratton). Artykuły, reportaże i prozę publikował także w pismach *Kultura* (do 1979) i *Dialog* (stałe felietony w 1976-79). W 1978-83 był wiceprzewodniczącym Ogólnopolskiego Komitetu Pokoju. W 1979 otrzymał nagrodę I stopnia Prezesa Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch”, w następnym roku nagrodę im. B. Prusa za całokształt działalności publicystycznej oraz nagrodę Klubu Publicystów Międzynarodowych SDP za korespondencje z Kambodży i Afganistanu. W 1980 został członkiem Prezydium Światowej Rady Pokoju. W październiku 1981 zrezygnował z pracy dziennikarskiej i podjął pracę w administracji państwowej (z tym, iż zmobilizowany jako porucznik rezerwy 12 grudnia został wcielony do bezterminowej służby okresowej, otrzymując awans do stopnia kapitana, w 1982 do stopnia majora, a w 1986 – podpułkownika). W randze służbowej doradcy premiera był kolejno pracownikiem Biura Prasowego Rządu (do 1 lutego 1982), pracownikiem Gabinetu Prezesa Rady Ministrów (do 15 września 1982), kierownikiem Zespołu Studiów przy Prezesie Rady Ministrów (do 1 stycznia 1984); dyrektorem Samodzielnego Zespołu Studiów przy Prezesie Rady Ministrów, Przewodniczącym Komitetu Obrony (w randze dyrektora generalnego w Urzędzie Rady Mini-

strów, do 15 listopada 1985), dyrektorem Samodzielnego Zespołu Studiów przy Przewodniczącym Rady Państwa, Przewodniczącym Komitetu Obrony Kraju (w randze dyrektora generalnego w Kancelarii Rady Państwa, do 1 sierpnia 1989), Szefem Pionu Politycznego w Kancelarii Prezydenta PRL (później RP), Zwierzchnika Sił Zbrojnych (w randze sekretarza stanu, do 31 grudnia 1990). W 1986-89 należał do rady redakcyjnej Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. W 1991 przeszedł na emeryturę. Od tegoż roku publikował stały felieton pt. „Zwierzenia” w miesięczniku *Dziś* (pod pseud. Civis). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1975), Krzyżem Oficerskim (1983) i Krzyżem Komandorskim (1989) Orderu Odrodzenia Polski, srebrnym (1984) i złotym (1990) medalem „Za Zasługi dla Obronności”, srebrną odznaką „Za Zasługi dla Obrony Cywilnej” (1987), Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Trzy skandale. Dziennikarska opowieść o kilku tajemnicach Drugiej Rzeczypospolitej. Wwa: Czyt. 1956, 212 s.

2. Październik czterdziesty pierwszy. [Album o ZSRR; scenariusz i teksty] ... Autor zdjęć: J. Beeger i in. Wwa: Iskry 1959, 158 s.

3. Warszawa nie odpowiada. Wwa: MON 1960, 159 s.

Praca popularna dot. przewrotu majowego w 1926. Podp. Fryderyk Wierziński.

4. Tam, gdzie pieprz rośnie. Reportaż z trzech tysięcy wysp. Wwa: KiW 1961, 408 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1961.

Monograficzny reportaż dot. Indonezji. Nagroda Polskiego Klubu Publicystów Międzynarodowych w 1961

Przełk. czes.; V zemi, kde roste pepř. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1963, – słowac.; Krajina dymiacich sopiek. [Przeł.] V. Bartošovič. Bratislava 1962.

5. Giaur wśród Jankesów. Wwa: KiW 1963, 301 s.

Reportaże z pobytu w USA.

6. Podróż po garść ryżu. Wwa: Iskry 1964, 246 s.

Reportaże z pobytu w Egipcie i Indiach.

Przełk. czes.; Cesta za hrsti ryže. [Przeł. i oprac.] A. Balajková. Praha 1966.

7. Tu i teraz. Szkice publicystyczne. Wwa: Czyt. 1970, 319 s.

Zawartość: O potrzebie pisania serio. – Świat wokół nas: Śmierć komunisty; Pożegnanie z Camelotem; Brama Złej Śmierci; Pogarda; Sól ziemi; Smutek Nusantary; Noc i mgła; Następnym razem – pożar; Bunt; Los naszego kontynentu; Przystanij czekać na Kolumba; Wielkość i słabość Mahatmy; Zyciorysu rozdział pierwszy; Którzy biegną wstecz; Ci wspinali ludzie; List do pułkownika Aldrina. – „Losy czyste myślarz ...”: Wielcy bezimienni; Polski Hamlet; Elementarza polskiego ciąg dalszy; Racja stanu; Temat polski; Obcy; Pło-

mień na wietrze; Anabasis; „Wspólny nam dom zburzono”; Szczęście człowieka; Granice polityki; Niewątpliwie sympatyczny; Wyrazy współczucia; Prawdziwy obraz naszej planety.

8. Opowieści zdyszane. Wwa: Iskry 1971, 433 s. Reportaże z podróży do Egiptu, USA, Indii, Indonezji. Nagroda Srebrny Globus w konkursie redakcji pisma *Widnokręgi* na reportaż międzynarodowy w 1971.

9. Raport z Hamburga. [Reportaż]. Wwa: PIW 1971, 256 s.

10. Indiański pióropusz. Wwa: Biuro Wydawn. Ruch 1972, 82 s.

Praca popularna dla młodzieży dot. historii Indian. Podp.: Fryderyk Wierzbński.

11. Narodziny nowego świata. [Słuchowisko radiowe; współaut.:] W. Opalek. Cz. 1-8. Radio 1975.

12. Wielki świat. Ze wspomnień snoba-katorżnika. Wwa: Czyt. 1976, 352 s.

Wspomnienia z pobytu w USA w charakterze korespondenta PAP przy ONZ.

13. Zanim zaczną rządzić maszyny. Wwa: Czyt. 1976, 254 s.

Reportaże z podróży do USA odbytej w 1974-1975.

14. Od fiordu do atolu. Wwa: KAW 1977, 186 s. Reportaże z Indonezji, Norwegii, USA, Indii.

15. Czas nietoperza. [Powieść sensacyjna]. *Przekrój* 1978 nr 1758/1760; 1979 nr 1761-1768. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1981, 386 s. Wyd. 2 tamże 1988. Podp.: Robert F. Stratton.

Przekł. bułg.: *Časť na pilepa*. [Przeł.] M. Atanasova Sofija 1988. — fiń.: *Lepakon aika*. [Przeł.] U. Järvinen. Helsinki 1985. — ros.: *Čas netopyria. Poličeskij detektiv*. [Przeł.] B. Stachew. Moskwa 1989. — słowack.: *Čas netopierov*. [Przeł.] J. Coplák. Bratislava 1987.

16. Ballada hotelowa. [Opowieść]. Kr.: WL 1979, 147 s.

17. O Narodach Zjednoczonych bez tajemnic. [Praca popularizatorska dla młodzieży]. Wwa: MAW 1979, 228 s. Wyd. 2 tamże 1987.

18. Sceny przydrożne. Wwa: 1979, 260 s. Reportaże z Hiszpanii, Indii, Izraela, Egiptu, Turcji, Niemiec, USA.

„Honorowy exhibit” w plebiscycie redakcji pisma *Nowe Książki* pt. „Polska książka roku 1979”.

19. Vietnam-Kampuchea 1979. An eye-witness report. Helsinki: Światowa Rada Pokoju 1979, 28 s. Przekł. franc.: Vietnam-Kampuchea 1979. Le rapport d'un témoin oculaire. Helsinki 1979. — hiszp.: Vietnam-Kampuchea 1979. Informe de un testigo. Helsinki 1979. — niem.: Vietnam-Kampuchea 1979. Ein Augenzeugenbericht. Helsinki 1979.

20. Bambusowa klepsydra. [Reportaże z Kampuczy]. Wwa: PIW 1980, 344 s.

Przekł. czes.: *Bambusové poselství*. [Przeł.] P. Provazníková. Praha 1983. — ros.: *Pesočnyje časy*. [Przeł.] B. Sta-

cheev. Moskwa 1983. — węgier.: *Kambodzsa Napló*. [Przeł.] S. László. Budapest 1985.

21. Wielki świat. [Musical; współaut.:] J. Kofta, S. Wenta. [Muz.:] J. Kukulski. Praprem. Gdynia, T. Muz. 1981.

22. Rzeczy minione. Kr.; Wr.: WL 1982, 321 s.

Zawiera szkice publicystyczne z l. 1969-1980: „Wspólny nam dom zburzono ...”; Sen po polsku; Orzeł; Król Ubu i sprawa polska; Pomysł na zły i głupi film telewizyjny; Koncert na trupole i grobofon; Babka Jadwiga opowiada; Dwa życiorysy; Kruczata dziecięca; Trubadur chori; Głupia sprawa po przerwaniu; Pamiętka z ulicy Foksal; Dziwne myśli; Requiem; Jak ukradliśmy nadzieję świata; Czy Polacy mogą się wybić na niepodległość; Tkanka; Apel; Do utrudzonych; Życiorys; Polska – ale jaka?; Gorycz; Uczta u Wierzyńska; W środę przychodzą Francuzi; Młodziankowie trzymają się mocno; Los starszego brata; Krótki i jasny powód, dla którego optacja się żyć; Trzydzieści lat przy maszynie. Nagroda *Życia Lit.* w 1984.

23. Czarne złoto. [Powieść]. *Tyg. Ostrołęcki* 1984 nr 49-52/53, 1985 nr 2-51/52, 1986 nr 1.

Podp.: Robert F. Stratton.

24. Teraz już można. Ze wspomnień kulawego Szerpy. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1994, 412 s.

Zawiera szkice wspomnieniowe z l. 1981-1991: Wstępne zwierzenia autora; Kremłowskie noce; Wśród Burbonów i Habsburgów; Pod Szpiżową Bramą; Potęga mediów; Jak szturmowałem Pałac Elizejski; Gorb; Tajemnice damskiej sypialni; Służby specjalne i nie specjalne; Henna gaidzin; Kalif z Trypolisu; Diabeł wcielony; Geniusz Karpat; O roli butów w historii; Rockefellerowie; Wielki Wódz i Drogi Przywódca; Moskwa, białokamienna; Moi znajomi prezydenci; Lewe jest piękne; Za kulami Układu Warszawskiego; Mój kumpel, Robert Maxwell; Końcowe zwierzenia autora.

Praca redakcyjna

1. Super-Ameryka. Szkice o kulturze i obyczajach. T. 1-2. Wybór: ..., J. Kossak. Przeł.: K. Dziewanowski, ..., D. Passent, E. Życińska. Wwa: PIW 1970, 285+313.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1994.

D. Fikus: Egzotyka i polityka. *Polityka* 1961 nr 8 [rec.: Tam, gdzie pieprz rośnie]. — M. Radgowski: Nowe opisanie Ameryki. *Nowe Książki* 1963 nr 17 [rec.: Głauk wśród Janke-sów]. — [Raport z Hamburga.] W. Giełżyński: Raport G. *Współczesność* 1971 nr 20; M. Podkowiński: Obsesja czy polityka? *Mies. Lit.* 1971 nr 12. — [Tu i teraz:] J. Rutkiewicz: Temat polski. *Odra* 1971 nr 6; J. Syski. *Współczesność* 1971 nr 6. — L. Perzanowski: Sylwetka paszkwilanta, O publicystyce W.G. *Na Antenie*, Londyn 1972 nr 116. — A. Klimowicz: Nieporozumienie wokół reportażu. *Nowe Książki* 1974 nr 20 [rec.: Podróż po garść ryżu]. — D. Passent: Radość pisania. *Kontrasty*, Białyostok 1977 nr 4. — [Ballada hotelowa.] M. Podkowiński: Ludzie i hotele. *Nowe Książki* 1979 nr 19; [S. Barańczak] Feliks Trzymalko i Szczęsny Dzierżankiewicz: Prawdziwe dwa oblicza W.G. *Arka*, Sztokholm 1980 nr 2, przedr. w tegoż: *Książki najgorsze*. Wyd. 2 zmien. Pozń, 1990. — Z. Bauer: Niewdzięczna sztuka jednoznaczności. *Mies. Lit.* 1980 nr 6 [rec.: Sceny przydrożne]. — W. Zukrowski: Z dna piekła. *Nowe Książki* 1980 nr 14 [rec.: Bambusowa klepsydra]. — M. Miller: W.G. W tegoż: Reporterów sposób na życie. Wwa 1983. — [Rzeczy minione:] A. Budzyński: Racjonalista z temperamentem. *Mies. Lit.* 1984 nr 4; K. Goldbergowa: Rze-

czy nie minione. *Kontrasty*, Białystok 1984 nr 7. — A. Urbańczyk: Fanatyk zdrowego rozsądku. *Zdanie* 1984 nr 3. A.H.

GÓRNY Andrzej

ur. 1933

Krypt: A.G.

Prozaik, krytyk teatralny.

Urodzony 7 listopada 1933 w Poznaniu; syn Teofila Górnego, handlowca, rzemieślnika, i Franciszki z Biernatów. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. J. Paderewskiego, w 1952 zdał maturę. Następnie przez kilka miesięcy pracował jako nauczyciel wiejski w Pruchnowie. Od 1953 studiował w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. W 1956 uczestniczył w wydarzeniach czerwcowych w Poznaniu, podczas których został ranny i w związku z tym musiał na rok przerwać naukę. W 1958 ukończył studia, otrzymał tytuł magistra ekonomii. W następnym roku podjął pracę na wsi pod Zaniemyślem jako pracownik fizyczny (zajmował się hodowlą zwierząt). W 1959 ożenił się z Sylwią Antecką, architektem wnętrz. W 1961 powrócił do Poznania i pracował początkowo jako halowy na Międzynarodowych Targach Poznańskich, a następnie – ekonomista w Prezydium MRN. Debiutował w 1962 opowiadaniem „Ślub”, opublikowanym w *Twórczości* (nr 11). W 1965-67 współpracował z pismem *Nurt*, a w 1967-69 z tygodnikiem *Współczesność*, ogłaszając na ich łamach reportaże literackie. Od 1966 był członkiem PZPR (do 1983). W 1968-78 pełnił funkcję kierownika literackiego w poznańskim Teatrze Lalki i Aktora „Marcinek”. Od 1971 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983), pracował w komisjach Zarządu Głównego. Od 1973 prowadził dział prozy w miesięczniku *Nurt*, w 1974-85 był zastępcą redaktora naczelnego tegoż pisma, w którym też od 1975 publikował artykuły, prozę oraz recenzje teatralne. W 1977 odbył z grupą pisarzy podróż do Wietnamu. Od 1980 był członkiem SDP (do rozwiązania Stowarzyszenia w 1982). Był współinicjatorem i członkiem zarządu Komitetu Porozumiewawczego Środowisk Twórczych w Poznaniu (w 1980-81 oraz po reaktywowaniu – od 1989). Recenzje teatralne, literackie i prozę drukował m.in. w katowickim tygodniku *Tak i nie* (1983-88), miesięczniku *Przegląd Powszechny* (1987-89) oraz w *Kulturze Niezależnej** (1988, 1991). W 1987 popłynął statkiem w rejs do Japonii. W 1989 był współzałożycielem, a następnie został członkiem SPP (od 1993 członek zarządu Oddziału Poznańskiego). W 1991-92 redagował dodatek kulturalny do *Dziennika Poznańskiego* pt. *Kultura i życie*. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1976), odznaką „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego” (1978), Odznaką Honorową m. Poznania

(1980), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985), Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ślub. [Utwór dramatyczny]. Scenariusz: ... TV 1964. Druk z podtytu. Opowieść dramatyczna w 1 odsłonię. W: Dwie sprawy. Sztuki współczesne o tematyce wiejskiej. Wwa 1966 s. 4-24. Por. poz. 2. Adapt. teatr. opowiadania Ślub. *Twórczość* 1962 nr 11 s. 22-34.

2. Ślub i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1966, 137 s. Przedr. zob. poz. 6.
Zawartość: Ślub; Dynie; Los.

3. Żeby nie powietrze i wiatr... Reportaże z Wielkopolski. Pozn.: WP 1969, 94 s.

4. Gwiazdo, przysłaś. Opowiadania. Pozn.: WP 1971, 137 s. Przedr. zob. poz. 6.
Zawartość: Bez słowa; Pułapka; Gwiazdo, przysłaś.

5. Odsłoń, krzyknij. [Powieść]. Pozn.: WP 1972, 207 s.

Nagroda w konkursie Wielkop. Tow. Kultury i WP na IV Wielkop. Festiwalu Kultury w 1971

6. Gwiazdo, przysłaś. Ślub i inne opowiadania. Pozn.: WP 1976, 157 s.
Zawiera utwory z tomów poz. 2 (z wyjątkiem: Los) i poz. 4.

7. W podróży. [Powieść]. Pozn.: WP 1981, 116 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Nagroda w konkursie na powieść współczesną Wielkop. Tow. Kultury, Oddz. Poznańskiego ZLP, WP, redakcji *Gaz. Zach.* i Pol. Radia w 1978.

8. Nigdy nie umieram. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1983, 238 s.

Zawartość: Coraz bliżej; Nigdy nie umieram

9. Krew. [Powieść]. Wwa: PoMost* 1989, 181 s. Wyd. 2 Pozn.: Opcja 1991, 260 s.

Adaptacje

1. S. Wyspiański: Wesele. Układ tekstu:..., L. Serafinowicz. Wyst. Pozn., T. Lalki i Aktora „Marcinek” 1969.

2. Szury. Miniatury dramatyczne M. Białoszewskiego, A. Bursy, K.I. Gałczyńskiego, I. Iredyńskiego, K. Korcellego, K. Miłobędzkiej, T. Różewicza. Wybór i układ tekstów: ..., L. Serafinowicz, W. Wieczorkiewicz. Insc.: J. Berdyszak, K. Mazur, W. Wieczorkiewicz. Wyst. Pozn., T. Lalki i Aktora, Scena Młodych 1975.

Prace redakcyjne

1. Konfrontacje 1968. Materiały z konferencji poświęconej sprawom teatru lalek i dramaturgii lalkowej. Red. ... Pozn. 1970, 102 s. Wyd. Kultury Prez. Rady Nar. m. Poznania; Państw. T. Lalki i Aktora „Marcinek” w Pozn.

2. Teatr Lalki i Aktora w Poznaniu 1945-1970. Red. pracy zbiorowej ... Pozn.: WP 1971, 79 s. Na zlecenie Wyd. Kultury Prez. Rady Nar. m. Poznania.

Zawiera też szkic A.G.: Dwadzieścia pięć lat Teatru Lalki i Aktora w Poznaniu, s. 5-22.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

[Ślub i inne opowiadania:] F. Fornalczyk: Skomplikowanie prostego świata. *Mies. Lit.* 1967 nr 8; J. Łukasiewicz: Trzy opowiadania A.G. *Twórczość* 1967 nr 5. — [Gwiazdo, przyszła:] S. Barańczak: Odmienicy i zwykli ludzie. *Nurt* 1971 nr 9; F. Fornalczyk: Wyświetlanie wnętrza. *Twórczość* 1972 nr 1. — [Odsłoń, krzyknij:] M. Bajerowicz: Kłopot z osobowością. *Twórczość* 1973 nr 1; A. Miś: Hipoteza o człowieku. *Nurt* 1973 nr 2 s. 60-61. — J. Pieszczałowicz: Starty i kontynuacje. *Nowe Książ.* 1973 nr 4 [rec.: Gwiazdo, przyszła]. — L. Bugajski: Fatum. *Twórczość* 1977 nr 9 [rec.: Gwiazdo, przyszła]; Ślub i inne opowiadania. — L. Bugajski: Sprawy najważniejsze. *Radar* 1978 nr 7, przedr. w tegoż: W gąszczu znaczeń. Kr. 1988. — [W podróży:] H. Berezka: Czytane w maszynopisie: Wspólnota. *Twórczość* 1981 nr 1, przedr. w tegoż: Bieg rzeczy. Wwa 1982; W. Jurasz. *Mies. Lit.* 1982 nr 12. — K. Łatawiec: Zapis zbiorowej euforii i jednostkowej porażki. *Twórczość* 1992 nr 7/8 [rec.: Krew].

A.H.

GÓRSKA Halina

1898-1942

Powieściopisarka, publicystka.

Urodzona 4 maja 1898 w Warszawie; córka Zygmunta Endelmana, lekarza ginekologa, i Czesławy z domu Braude, literatki (pseud. Czesław Halicz). Po rozwodzie rodziców i wyjeździe matki do Belgii w 1905, wychowywała się przy ojcu. Pierwsze nauki pobierała na tajnych kompletach pod kierunkiem Stefanii Sempołowskiej, a następnie uczęszczała do gimnazjum przyrodniczo-matematycznego Anieli Werekkiej w Warszawie, które ukończyła w 1918. Już jako uczennica pracowała w świetlicach dla młodzieży robotniczej na Powiślu oraz w PPS. W 1921 wyjechała do matki do Brukseli, gdzie ukończyła socjologię na Université Nouvelle. W 1923 wyszła za mąż za Mariana Górskiego, byłego działacza socjaldemokratycznego. Po powrocie w 1924 do kraju zamieszkała we Lwowie i rozpoczęła pracę literacką. Debiutowała w 1925 utworem „Mam mieszkanie”, opublikowanym w *Kurierze Lwowskim* (nr 283). Od 1930 pracowała w Rozgłośni Lwowskiej Polskiego Radia, prowadząc m.in. stałe audycje na tematy społeczne i etyczne dla młodzieży pt. „Skrzynka Błękitnych Rycerzy”, które doprowadziły do utworzenia się przy radiu, mającego cele charytatywne, Związku Błękitnych. Zorganizowała akcję pomocy społecznej Radio – Dzieciom. Publikowała m.in. w *Przeглядzie Społecznym* (1932-36). Współz Tadeuszem Hollendrem i Karolem Kurylukiem założyła w 1933 miesięcznik *Sygnali* i była jego współredaktorką (1933-34, 1936-39). Od 1933 należała do

oddziału lwowskiego grupy literackiej Przedmieście. Była aktywnym członkiem Ligi Obrony Praw Człowieka i Obywatela. Uczestniczyła w akcjach Frontu Ludowego i w 1936 brała udział w zorganizowaniu Zjazdu Pracowników Kultury we Lwowie. W 1937 jej artykuł o S. Sempołowskiej pt. „Nauczyciel życia” spowodował konfiskatę *Sygnali*, a następnie proces polityczno-prasowy. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR pracowała jako kierowniczka sierocińca. W 1940 została członkiem Związku Radzieckich Pisarzy Ukrainy. Była delegatką Zgromadzenia Ludowego do spraw plebiscytu. Kontynuowała twórczość literacką i publicystyczną, współpracując z *Czerwonym Sztandarem* i *Nowymi Widnokregami*. Rozpoczęła pisanie powieści „W państwie Groedlów”, przełożyła z rosyjskiego „Matkę” M. Gorkiego. Po wkroczeniu wojsk niemieckich w czerwcu 1941 do Lwowa ukrywała się przez parę tygodni, ale z powodu nieuleczalnej choroby męża wróciła do domu. 19 września 1941 została aresztowana przez gestapo, w związku z żydowskim pochodzeniem oraz działalnością polityczno-społeczną, i osadzona w więzieniu na Łąckiego. Zginęła 4 czerwca 1942 rozstrzelana na Piaskach pod Lwovem.

TWÓRCZOŚĆ

1. O księciu Gotfrydzie, rycerzu gwiazdy wigilijnej. Dwanaście cudownych opowieści przez mistrza Johanna Sarabandusa, astrologa króla jego mości spisanych. Lw.: Książ.-Atlas 1930, 172 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1948 [właśc. 1947]; wyd. 2 [!] Wwa: NK 1958, tamże: wyd. 3 1971, wyd. 4 1978.

Przekł. ang.: Prince Godfrey [Przeł.] R. Braun. New York 1946.

Adapt. teatr.: Kwiat amerysty. Adapt. I. Skowronkówna. Wyst. Pozn., T. Aktora i Lalki 1948; Baśń o szlachetnym Gotfrydzie. Oprac. scen.: I. Słońska. Muz.: S. Pruszyński. Uwagi insc.: K. Krymkowa. Wwa: CPARA 1958, 82 s. Radio 1967. TV 1970; Baśń o rycerzu Gotfrydzie. Adapt.: K. Wojtasik. Wyst. Łódź, T. Lalek Arlekin 1964. — tv: O księciu Gotfrydzie, rycerzu gwiazdy wigilijnej. Adapt.: A. Chodorowska. TV 1972. Radio 1967.

2. Nad czarną wodą. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Rój 1931, 213 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1935, wyd. 3 1936, wyd. 4 1937, wyd. 5 1939; [Łódź:] Książka 1945, wyd. 3 [!] tamże 1946; wyd. 4 Wwa: KiW 1949; wyd. 5 z posł. D. Bieńkowskiej Wwa: NK 1985.

Przekł. hebr.: Abirej hatchelat. [Przeł.] A. Mazia. Tel Awiw 1956.

Adapt. fragm. teatr.: Sąd nad Pawelkiem. Insc.: R. Sykała. *Teatr Lud.* 1948 nr 9. — radiowa: Miedziane klamki. Adapt.: A. Wolfowa. Radio 1967; Sztandar. Adapt.: H. Krzyżanowska. Radio 1969.

3. Chłopcy z ulic miasta. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 88 s. Wyd.

nast.: tamże: wyd. 2 1936, wyd. 3 1936, wyd. 4 1937, wyd. 5 1938; Wwa: Książka [1947], tamże 1948; wyd. 2 [!] Wwa: NK 1956, tamże: wyd. 3 1958, wyd. 4 1960, wyd. 5 1965, wyd. 7 1969, wyd. 8 1970, wyd. 9 1973, wyd. 10 ze wstępem K. Kuryluka 1975, toż wyd. 11 1978, [wyd. 12] 1985, [wyd. 13] 1986.

Przekł. jidysz: Jinglech fun sztotsze gasn. [Przeł.] M. Tajchman. Wwa 1935, wyd. 2 Wwa 1938.

Adapt. radiowa: Adapt.: A. Rosel-Kicińska. Radio 1979.

4. Druga brama. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Rój 1935, 245 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1936, wyd. 3 1939; Wwa: Książka 1946, wyd. 2 tamże 1948; wyd. 3 Wwa: KiW 1949, wyd. 4 tamże 1951; wyd. 5 ze wstępem H. Boguszewskiej Wwa: Iskry 1955, toż wyd. tamże: 1961, wyd. 3 1964; wyd. 4 z posł. A. Kamińskiej Wwa: NK 1972, toż [wyd. 5] tamże 1988; ze wstępem M. Ziółkowskiej-Sobeckiej Kat.: Śląsk 1989.

Przekł. niem.: Hinter dem zweiten Tor. [Przeł.] C. Poralla. Berlin 1950.

Adapt. radiowa. fragm.: Krysia i Adela. Adapt.: M. Serkowska. Radio 1968.

5. Barak płonie. [Cykl powieściowy]. Wwa: Rój. Cz. 1. Ślepe tory. Powieść. 1937, 247 s. Wyd. nast. ze wstępem J.Z. Białka Wwa: KiW 1958.

Cz. 2. Ucieczki. [Powieść]. 1939, 297 s.

6. My samotni, zbląkadani ludzie ... Opowiadania, artykuły, fragmenty. Oprac. i wstęp: J. Rurawski. Wwa: Czyt. 1967, 251 s.

Zawartość: I. Opowiadania i fragmenty literackie: Mam mieszkanie! —; Niezwykła przygoda stryja; Z doświadczeń Akcji [wspomnienia z działalności w akcji Radio — Dzieciom; Z materiałów powieściowych [fragmenty i materiały do napisanych lub planowanych powieści]; Opowieść o św. Krystynie Dziwnej; Opowieść o błogosławionym pacholeciu Joanie; Państwo Groedłów. — II. Artykuły, recenzje, wspomnienia: Młodzież, wódz i przewodnik; Pisarz i masy [o Zjeździe Pracowników Kultury we Lwowie w 1936]; W robotycznym uniwersytecie; Kilka słów o literaturze dla najmłodszych; Nic się nie dzieje na Nowolipkach [na marginesie „Dziewcząt z Nowolipki” P. Gojawiczyńskiej]; Powieść o chłopach [W. Kowalski] W Grzmące; Powieść tendencyjna [H. Krahelska; Polski strajk]; Nauczyciel życia [o S. Sempolowskiej]; Człowiek samotny [wspomnienie o A. Strugul].

Przekład

I. M. Gorki: Matka. [Powieść]. Do druku przygot. A. Ważyk. Kijów: Państw. Wydawn. Mniejszości Nar. Ukr.SRR 1941, 375 s. Wyd. nast.: Łódź: Książka 1946, wyd. 2 cz. 1-2 tamże 1948; wyd. 4 Wwa: KiW 1951, wyd. 7 tamże 1952; Vilnius: Państw. Wydawn. Literatury Pięknej Litew.SRR 1952; z posł. E. Dębickiej Wwa: PIW 1954, tamże: wyd. 2 1956, ze wstępem A. Drawicza wyd. inne 1967, 1969, 1971, wyd. 12 [!] z posł. A. Drawicza 1973, wyd. 14 1973, wyd. 15 z posł. A. Drawicza 1975, wyd. 16 z posł. J. Szymak-Reiferowej 1978; wyd. 17 Wwa: KiW 1985.

Adapt. scen.: Matka. Adapt.: R. Sykała. Wstęp: T. Wojęński. Wwa: KiW 1949, 93 s. CRZZ w Polsce.

Wyd. osob. fragm.: Matka. (Z powieści M. Gorkiego „Matka” w przekł. ... wybrał i oprac. J. Rychniewski. Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 138 s. Wyd. 2 pt. W walce. Z powieści „Matka” w przekł. ... wybrała i oprac. M. Jurgielewicz. Wwa: KiW 1950, 160 s. Wyd. 2 tamże 1950.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Czachowski). — PSB (H. Morkowicz-Olczakowa). — LP (D. Knysz-Rudzka).

[Nad czarną wodą:] K. Czachowski: Szkoła serca. *Czas* 1931 nr 236; M. Czapska. *Kob. Współcz.* 1932 nr 2; H. Stembach: Zakon Błękitnych Rycerzy. *Prz. Spół.* 1933 nr 1/2. — S. Przybylski: Chłopcy z ulic miasta. *Sygnaly* 1934 nr 12. — Z. Mianowska. *Pion* 1935 nr 15 lrec. — Druga bram! — A. Jesionowski: Dziecko ulicy. *Kultura* 1936 nr 22 lrec.: Nad czarną wodą. — [Ślepe tory:] A. Jesionowski: Śladami ludzkiej nędzy. *Kultura* 1937 nr 35; K. Kuryluk. *Sygnaly* 1937 nr 33. — [Ucieczki:] J. Putrament: Ucieczki ze ślepych torów. *Sygnaly* 1939 nr 64; Z. Starowiejska-Morstinowa: Rzucanie piaskiem w oczy. *Kultura* 1939 nr 17. — H. Boguszewska: Wspomnienie o Halinie Górskiej. [Wwa:] Książka 1945, 16 s., przedr. w: H. Boguszewska, J. Kornacki: Ludzie wśród ludzi. Wwa 1946. — M. Letki: Sylwetka literacka H.G. W: Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej J. Kleinera. Łódź 1949. — J.Z. Białek: Drogi życia i twórczości H.G. W: Rozprawy z historii literatury dla dzieci i młodzieży. Wr. 1958. — J. Dziarłowska: O H.G. *Tryb. Lit.* 1958 nr 45. — K. Kuryluk: H.G. człowiek i pisarz. *Życie Warsz.* 1958 nr 239. — H. Morkowicz-Olczakowa: Wspomnienie o H.G. W teście: Bunt wspomnień. Wwa 1959. — J. Kowalczykówna: O książkach H.G. *Polonistka* 1960 nr 5. — J. Rurawski: H.G. — pisarka autentycznego humanitaryzmu. *Polonistka* 1965 nr 3. — [My samotni, zbląkadani ludzie:] K. Kuliczowska: G. niezmana. *Tyg. Kult.* 1967 nr 53; H. Skrobiszewska. *Wychowanie* 1967 nr 20. — J. Rurawski: Halina Górską. Wwa: Wiedza Powsz. 1968, 220 s. — I. Łoziński: Ożywcze ciepło wielkiego serca. *Lit. Radz.* 1978 nr 5. — M. Jaworska-Ziółkowska: Z problemów poetyki powieści społeczno-obyczajowej dla młodzieży okresu dwudziestolecia międzywojennego. (Na przykładzie powieści H. Boguszewskiej i H.G.). *Filol. Pol.* 1979 t. 1 z. 2. — K. Wozniakowski: „Powiedzieć swoją prawdę do końca”, (Tragedia KPP w oświetleniu lwowej prozy lat trzydziestych). *Zdanie* 1981 nr 1 [m.in. obszerniej o tekstach H.G.].

J.Cz.

GÓRSKA Maria

zob. MORSTIN-GÓRSKA Maria

GÓRSKA Pia 1878-1974

Powieściopisarka, autorka opowiadań i wspomnień.

Urodzona 15 kwietnia 1878 w Woli Pękoszewskiej pod Skierniewicami w rodzinie ziemiańskiej; córka Jana Górskiego i Marii z Łubieńskich; siostra Konstantego Mariana Górskiego, literata i historyka sztuki, oraz Ludwika Górskiego, działacza politycznego. Około 1906 zamieszkała w Warszawie, gdzie ukończyła kurs dla ochroniarek Stefanii Marciszewskiej. Następnie uczyła religii w szkole dla ochroniarek Marii Weryho-Radziwiłłowiczowej. W czasie I wojny światowej pełniła funkcje

wizytorki miejskich ochronek. Debiutowała w 1918 tomem „36 pogadanek religijnych dla ochron i szkół początkowych”; w następnych latach publikowała opowiadania i obrazki z życia świętych. Od 1922 studiowała w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Po ukończeniu studiów w 1928 zajmowała się głównie malarstwem, wystawiając portrety i kompozycje figuralne w kraju (m.in. w warszawskiej Zachęcie w 1926 i 1928) oraz w Stanach Zjednoczonych, we Włoszech i w Holandii. Równocześnie kontynuowała twórczość literacką, ogłaszając m.in. opowiadania i fragmenty wspomnień w czasopiśmie: *Dziś i jutro* (1925, 1936-37), *Kobieta Współczesna* (1928-33), *Verbum* (1934). W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Woli Pękoszewskiej, a także w innych wsiach w okolicach Skierniewic i Milanówka. Utrzymywała się z haflu artystycznego. Po wojnie przeniosiła się w 1947 do Krakowa. Wspomnienia i utwory prozą publikowała głównie na łamach prasy katolickiej, m.in. w *Tygodniku Katolickim* (1950-52), *Królowej Apostołów* (1951), *Niedzieli* (1951-53), *Przewodniku Katolickim* (1959, 1968), *Za i przeciw* (1966-68). Zmarła 13 czerwca 1974 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Programy pogadanek stosowanych w Ochronach Kuratorium Obywatelskiego rodzin rezerwistów z dziećmi od lat 5 do 8, [Oprac.:] ... , C. Niewiadomska, M. Weryho-Radziwiłłowiczowa. Wwa: Kuratorium Obywatelskie, Gebethner i Wolff 1915, 82 s.

2. [Trzydzieści sześć] 36 pogadanek religijnych dla ochron i szkół początkowych. Wwa: M. Arct 1918, 202 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Gebethner i Wolff 1920; wyd. 3 [Lemförde]: Centrum Szkolnictwa Pol. w Niemczech [1946].

3. Sługi Boże. Opowiadania i legendy z życia świętych. Wwa: Gebethner i Wolff [1921], 219 s. Wyd. nast. Kielce: Verbum, Księg. Jedność 1948.

Zawiera 26 utworów związanych z postaciami: św. Piotra, św. Pawła, św. Marcina, św. Stanisława Szczepanowskiego, św. Franciszka z Asyżu, św. Elżbiety, św. Jadwigi, św. Kingi, św. Jana Kantego, św. Kazimierza, św. Wincentego à Paulo, Józefa Spusia.
Przekł. litew. Kada žydi siela. [Przel.] S.G.R. Kaunas 1935.

4. W naszych kościołach. Pogadanki i obrazki liturgiczne. Przedm.: J. Woroniecki. Wwa: Gebethner i Wolff 1921, 216 s. Wyd. 2 tamże 1923.

Zawiera krótkie teksty wyjaśniające obrzędy sakramentalne, liturgie Mszy świętej i nabożeństw, znaczenie niektórych świąt itp.

5. O Chełmońskim. Wspomnienia. Wwa: Gebethner i Wolff 1932 [antydat. 1931], 120 s.

Wyd. fragm. pt. Ze wspomnień o Chełmońskim sławnym polskim malarzu [łącznie z:] J. Parandow-

ski: Karol Miarka. [Szkocja ok. 1945], 20 s. *Wy dawn. Lit. Oddz. Opieki nad Żołnierzami Dowództwa I Korpusu*, nr 28.

6. Szary brat. Opowiadania na tle życia brata Alberta [A. Chmielowskiego]. [Wwa]: Verbum 1936, 150 s. Wyd. nast.: z posł. M. Malińskiego. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1974; wyd. 2 [!] tamże 1976.

7. Zielona gwiazda. (Miasto nad wodą). Powieść. Powst. ok. 1936.

Wyróżnienie w konkursie *Il. Kur. Codz.* w 1936.

8. On kocha dzieci. Opowiadania o życiu Jezusa dla najmłodszych. Wwa: S. Arct 1948 [antydat. 1947], 63 s.

9. Tarcza i kaptur. Powieść z XVIII wieku. Pozn.: Albertinum, Księg. św. Wojciecha 1948, 206 s.

10. Miasto Dawidowe. [Powieść]. Wwa: Pax 1955, 189 s. Wyd. 2 tamże 1964.

11. Paleta i pióro. [Wspomnienia]. Kr.: WL 1956, 295 s. Wyd. nast. z przyp. H. Nelken tamże 1960.

Zawartość: Wstęp: O dawnych czasach i zapowiedzi nowych; Krytyki i dyskusje; Trochę o Krakowie i dużo o Chełmońskim; Gawędy o Chełmońskim; Jak Chełmoński patrzył na świat i ludzi. Nowe wrazenia i nowi ludzie; Spotkania; Na innej drodze; I znowu malarstwo; Wśród kolegów malarzy; Po ukończeniu akademii.

12. Dom pod Kapelą. Opowiadanie sprzed pół wieku. Wwa: Pax 1958, 332 s.

13. Przyszedł do swoich. [Refleksje i komentarze ewangeliczne]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1974, 333 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1956. — SWPP 1. — M. Kunowska-Porebna: P.G. W; M. Błońska, M. Kunowska-Porebna, S. Sawicki: „Verbum” (1934-1939). T. 1. Lubl. 1976.

[O Chełmońskim:] M. Sterling. *Pam. Warsz.* 1931 z. 10; I. Krzywicka: Wspomnienia o Chełmońskim. *Kultura* 1932 nr 6. — [Szary brat:] J. Andrzejewski: Z nowej beletrystyki. *Prosto z Mostu* 1937 nr 20; Z. Starowiejska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1937 t. 213 nr 2. — [Paleta i pióro:] J. Czapski: Pluszowy album. *Kultura*, Paryż 1956 nr 7/8; Z. Kozarynowa: Gdzie te czasy — *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 3. — J. Remet: Od Betlejem do Jerozolimy. *Śl. Powsz.* 1964 nr 311 [rec.: Miasto Dawidowe]. — J. Stadnicki. *Tyg. Powsz.* 1974 nr 22 [rec.: Przyszedł do swoich]. — A. Okońska: P.G. W teje: Żywoty pań malujących. Wwa 1981.

B.D.

GÓRSKI KONRAD
1895-1990

Pseud.: Dr. K.G.; J.A.G.; K.G.; Montanus; Piotr Golimunt; Tadeusz Wronowski.
Historyk literatury, edytor.

Urodzony 22 kwietnia 1895 w Wągrach pod Brzezinią (woj. łódzkie); syn Jana Górskiego, urzędnika Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej, i Heleny z Rozdajcerów. W 1904 uczęszczał do V Gimnazjum w Warszawie, a od 1905 do Gimnazjum Human-

stycznego Wojciecha Górskiego; w 1913 zdał egzamin maturalny. W tym samym roku (1913) debiutował rozprawą „O idei w dziełach sztuki”, ogłoszoną w dwutygodniku *Ruś* (nr 2-8). W 1913-15 pracował jako nauczyciel prywatny w Warszawie, zaliczając równocześnie obowiązujące egzaminy na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Dorpacie (Tartu). W 1915-18 był nauczycielem prywatnym w domach ziemiańskich na granicy Żmudzi i Kurlandii. W lutym 1918 powrócił do Warszawy i we wrześniu tegoż roku rozpoczął pracę jako nauczyciel języka niemieckiego w Gimnazjum W. Górskiego. Równocześnie jesienią 1919 podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W 1921 uzyskał doktorat filozofii na UW na podstawie rozprawy pt. „Ewolucja stosunku Mickiewicza do racjonalizmu i wieku oświecenia w latach młodzieńczych” (promotor prof. Bronisław Gubrynowicz). W 1922/23 przebywał w Pradze na stypendium rządu Czechosłowacji, gdzie na Uniwersytecie Karola studiował bohemistykę i jednocześnie był lektorem języka polskiego dla slawistów. Rok akademicki 1927/28 spędził we Francji jako lektor języka polskiego na uniwersytecie w Lille. Habilitował się w 1929 na UW na podstawie monografii o Grzegorzcu Pawle z Brzezin. Od stycznia 1930 do 1934 wykładał jako docent na UW historię literatury polskiej. W 1930 odbył dwumiesięczną podróż do Włoch, gdzie w bibliotekach Padwy i Florencji studiował piśmiennictwo humanistyczne. W 1930-31 był redaktorem naczelnym czasopisma krajoznawczego *Ziemia*, a w pierwszym półroczu 1934 redagował kwartalnik *Verbum*. Był związany z intelektualnym ruchem środowisk katolickich. W 1932-39 prowadził w *Roczniku Literackim* stały dział pt. „Literatura podróżnicza”. W tym też czasie (1926-34) aktywnie uczestniczył w działalności Klubu Literackiego i Naukowego (KLiN) oraz w pracach komisji Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego kwalifikującej utwory literackie dla dzieci i młodzieży do bibliotek szkolnych. Pełnił funkcję wiceprezesa Towarzystwa Bibliotek Publicznych w Warszawie. Od końca 1934 mieszkał w Wilnie i jako profesor nadzwyczajny wykładał historię literatury polskiej na Uniwersytecie Stefana Batoiego (USB). W 1935-39 był prezesem Rady Wileńskich Zrzeszeń Artystycznych i członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie; w 1935-38 pełnił też funkcję przewodniczącego wileńskiego oddziału Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1937 był członkiem sądu dyscyplinarnego USB. Po wybuchu II wojny światowej przebywał nadal w Wilnie. W okresie istnienia państwa litewskiego publikował od grudnia 1939 do maja 1940 artykuły literackie na łamach *Kuriera Wileńskiego*. W czasie okupacji niemieckiej wykładał w 1942-44 na tajnych

kompletach uniwersyteckich oraz w tajnej szkole teatralnej. Po wojnie przyjechał do Torunia i był jednym z organizatorów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (UMK). Wykładał tu od 1945 do jesieni 1950 (od 1946 jako profesor zwyczajny). W tym czasie sprawował funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego (1945-47), był kierownikiem Zakładu Historii Literatury Polskiej I (1945-50), Zakładu Filologii Niemieckiej (1946-50) oraz Katedry Historii Literatur Słowiańskich (1950). W 1945 został członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego oraz członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego w Toruniu, w którego władzach był przez wiele lat, m.in. w 1948-49 oraz 1957-90 jako prezes. W 1947 został powołany na członka korespondenta PAU. Pełnił wiele funkcji naukowo-organizacyjnych i społecznych, m.in. od 1945 był prezesem Klubu Literacko-Artystycznego w Toruniu, w 1945-48 prezesem Oddziału Pomorskiego ZZLP, a w 1946 współorganizował toruński oddział Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1948 wszedł w skład komitetu redakcyjnego „Słownika języka Adama Mickiewicza” i objął wraz z prof. Stefanem Hrabcem, redakcję naczelną. W 1949 otrzymał Naukową i Literacką Nagrodę Episkopatu Polskiego za całokształt działalności naukowej. W 1950 odsunięty od wykładów i ćwiczeń uniwersyteckich, został oddelegowany do Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN. W grudniu 1956, na VII Zjeździe ZLP został wybrany na członka Komisji Kwalifikacyjnej ZLP. W 1957 powrócił do zajęć dydaktycznych na UMK, m.in. w 1957-58 kierował Zakładem Literatury Polskiej XIX w. Równocześnie pełnił wiele funkcji społeczno-kulturalnych: był członkiem prezydium Towarzystwa Miłośników Torunia, prezesem Pomorskiego Towarzystwa Muzycznego w Toruniu, przewodniczącym Oddziału Toruńskiego Polskiego Towarzystwa Popierania Współpracy Naukowej z Francją, prezesem Stowarzyszenia Przyjaciół Twórczości Jana Kasprowicza (1975-79). W 1958 na IV Międzynarodowym Kongresie Slawistów w Moskwie oraz ponownie na następnych kongresach był wybierany na przewodniczącego Komisji Edytorsko-Tekstologicznej kongresów. W 1961 objął redakcję naczelną „Dzieł wszystkich” A. Mickiewicza. W marcu 1964 należał do sygnatariuszy „Listu 34” pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa, następnie w kwietniu wycofał swój podpis. Po przejściu na emeryturę w 1965 kontynuował do 1970 pracę dydaktyczną. W 1965 za całokształt pracy naukowej otrzymał nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego I stopnia. W 1966 został wybrany na członka honorowego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, a w 1969 – powołany na członka rzeczywistego PAN. W 1973 otrzymał doktorat honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego w

Krakowie oraz nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku za rok 1972. W listopadzie 1974 prowadził wykłady w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu w Wiedniu. W 1975 otrzymał nagrodę im. księdza I. Radziszewskiego, przyznawaną przez Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (KUL). W 1977 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Od 1978 był honorowym członkiem Towarzystwa Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu. W 1979 otrzymał nagrodę naukową im. W. Pietrzaka. W 1980 otrzymał doktorat honoris causa KUL, a w 1981 – UMK w Toruniu. W 1981 był członkiem komitetu organizacyjnego Kongresu Kultury Polskiej. W 1982 wszedł w skład komitetu redakcyjnego wydania sejmowego „Dzieł wszystkich” J. Kochanowskiego. W 1982 był członkiem Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego (PRON) w Toruniu. Otrzymał nagrodę edytorów Polskiego PEN Clubu za rok 1980, Nagrodę Państwową I stopnia (1984), nagrodę Funduszu Literatary (1985), nagrodę im. W. Doroszewskiego za wyróżniającą się działalność w dziedzinie upowszechniania kultury języka (1987). Był członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN, Komitetu Językoznawstwa PAN, Rady Naukowej IBL PAN. Odznaczony m.in. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1965), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1984), tytułem honorowym „Zasłużony Nauczyciel PRL” (1985), medalem „Zasłużony dla Kultury Narodowej” (1987). Zmarł 7 kwietnia 1990 w Toruniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pogląd na świat młodego Mickiewicza. 1815-1823. Wwa: Wyd. z zasilku Wyd. Nauki Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1925, 151 s.

Rozprawa doktorska.

2. Taty i Podhale w twórczości Jana Kasprowicza. Zakopane: Staraniem Zakopiańskiego Kom. Jubileuszowego dla uczczenia Jana Kasprowicza; Zwierzchność Gminna 1926, 52 s. Wydawn. Muzeum Tatrzańskiego im. T. Chałubińskiego w Zakopanem.

3. Grzegorz Paweł z Brzezin. Monografia z dziejów polskiej literatury arińskiej XVI wieku. Powst. 1927. Wyd. Kr.: Nakł. PAU; Skł. gł. Księg. Gebethnera i Wolffa 1929, 296 s.

Rozprawa habilitacyjna.

4. Historia literatury polskiej do roku 1863. W: Wiedza o Polsce. T. 2. Wwa [1932] z. 3/15 s. 41-262.

5. François Mauriac. Studium literackie. *Verbum* 1934 nr 1 s. 17-66. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1935, 106 s.

6. Stanisław Krzemiński. Człowiek i pisarz. Wil.: Tow. Przyj. Nauk 1936, 322 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1985.

7. Dążenie utopistów a chrześcijański realizm. Pozn.: Nacz. Inst. Akcji Katolickiej [1937], 47 s.

8. Literatura a prądy umysłowe. Studia i artykuły literackie. Wwa: Rój 1938, 314 s.

Zawartość: Literatura a prądy filozoficzne; W poszukiwaniu syntezy reformacji w Polsce; Zagadnienia etyczne w polskiej literaturze arińskiej XVI wieku; Epizod walki racjonalistów z obskurantami na początku XIX wieku. Węgrzecki i Surowiecki; Racjonalizm i mistyka w Improwizacji Konrada; „Pan Tadeusz” a ideologia narodowa; Mickiewicz po powstaniu listopadowym; Mickiewicz jako historyk i krytyk literatury czeskiej; Stulecie „Nie-Boskiej komedii”; Antoni Malczewski z perspektywy dnia dzisiejszego; Żeromski a katolicyzm; Idea Polski w twórczości Żeromskiego; O „Księdze ubogich” Kasprowicza, — [J. Conrad] „Murzyn z załogi Narcyza”; „Fantazja Almayera”; „Sześć opowieści”; „Między łądem i morzem”; „W oczach Zachodu”; „Lord Jim”.

9. Literatura polska. Dla I kl. liceów ogólnokształcących.

Cz. 1-2. Lw.: Książ.-Atlas.

Cz. 1. Historia literatury i języka polskiego. 1938, IV, 372 s. Wyd. nast. tamże: Do użytku I kl. liceów zawodowych dostosował Z. Leśnodorski. 1939, 221 s.

Cz. 2. Wypisy z literatury polskiej i powszechnej. 1938, IV, 636 s.

10. Poezja jako wyraz. Próba teorii poezji. Tor.: T. Szczęsny i S-ka 1946, 174 s. Wydawn. UMK.

Zawartość: Przedmowa — Wytwory duchowe i ich wyraz; Sztuka i piękno; Życie języka i język literacki; Istota poezji; Literatura i język; Materiał, forma i treść w dziele literackim; Zakończenie; Przypisy; Wykaz dzieł cytowanych.

11. Erazm z Rotterdamu. [Wwa:] Czyt. 1948, 49 s.

12. Studia nad dziejami polskiej literatury antytrynaryskiej XVI w. Kr.: PAU 1949, 201 s. Rozpr. Wyd. Filol.

Zawartość: Humanizm i antytrynaryzm; Piotr z Goniądza; W promieniach mecenatu Mikołaja Radziwiłła Czarnego; Szymon Budny. — Dot. m.in. Erazma z Rotterdamu, A. Frycza Modrzewskiego, M. Reja, Blandrata i Falconiusa.

13. Zagadnienie słownictwa reformacji polskiej. Wwa: PAN 1953, 61 s., powiel. Materiały Dyskusyjne Sesji Nauk. Odrodzenia 25-30 X 1953. Przedr. w: Odrodzenie w Polsce. T. 3. Historia języka cz. 2. Wwa 1962 s. 233-270, 277-279.

14. Pisownia autoryzowanych wydań Mickiewicza do 1829 jako wskaźnik tekstologiczny. Wwa 1955, 45 s., powiel. Materiały Dyskusyjne Komisji Nauk. Obchodu Roku Mickiewicza PAN. Sekcja Historii Literatury i Języka. Przedr. zob. poz. 18, 22.

15. Zasady wydawania tekstów staropolskich. [Współaut.: W. Kuraszkiewicz, T. Peplowski, S. Salski, W. Taszycki, S. Urbańczyk, S. Wierczyński,

J. Woronczak. Projekt. Przykłady oprac. J. Woronczak. Red. M. R. Mayenowa przy współudziale Z. Florczak. Wr.: Ossol. 1955, 184 s. IBL PAN.

16. Sztuka edytorska. Zarys teorii. Wwa: PWN 1956, 230 s. Por. poz. 20.

17. Juliusz Słowacki jako poeta aluzji literackiej; Monografia Kleinera o Słowackim. Rok Słowackiego 1809-1859. Wwa 1959, 16 s., powiel. Materiały Sesji Nauk. 25-28 listopada 1959. Przedr. zob. poz. 18.

18. Z historii i teorii literatury. [Studia]. Wr., Wwa: PWN.

[Ser. 1]. 1959, 378 s.

Zawartość: Biblia i sprawy biblijne w „Postyli” Reja; Jakub Wujek jako pisarz; Uwagi o „Grażynie”; Miłość i erotyka w twórczości Mickiewicza okresu rosyjskiego; Mickiewicz jako bajkopisarz; Przewyciężenie prometeizmu w „Dziadach”; Tadeusz z ręką na temblaku; Juliusz Kleiner — „Mickiewicz”; Zagadnienie emendacji tekstów Mickiewicza; Staropolszczyzna w języku Adama Mickiewicza; Kilka wyrażen prawniczych w języku Mickiewicza; Z warsztatu Słownika Mickiewiczowskiego („dąsać się”, „dodać”, „doławać się”); Zagadnienie wartości własnego narodu w twórczości Żeromskiego; Muzyka w opisie literackim.

Ser. 2. 1964, 413 s.

Zawartość: Teoria i historia literatury: Aluzja literacka. (Istota zjawiska i jego typologia); Przegląd stanowisk metodologicznych w polskiej historii literatury do 1939 r.; Ewolucja poglądów religijnych A. Frycza Modrzewskiego; Nowy Testament Scharffenbergera; Onomastyka Mickiewicza; Dwie książki zbiorowe o Mickiewiczu. (Adam Mickiewicz 1855-1955. Międzynarodowa Sesja Naukowa PAN 17-20 IV 1956. Wr., Wwa 1958; Adam Mickiewicz in world literature. Berkeley and Los Angeles 1956); Słowacki jako poeta aluzji literackiej [poz. 17]; Monografia Kleinera o Słowackim; „Irydion” [Z. Kraszińskiego] i „Konrad Wallenrod” [A. Mickiewicza]; „Ad leones” [C.K. Norwida]. (Próba analizy); W. Borowy; T. Makowiecki — historyk literatury. — Tekstologia i językoznawstwo: Co rozumieć należy przez wolę autora przy sporządzaniu poprawnej edycji tekstu; Pisownia autoryzowanych wydań Mickiewicza do r. 1829 jako wskaźnik tekstologiczny [poz. 14]; Historia tekstu „Ody do młodości” i próba jego ustalenia; Poprawki tekstologiczne: Staropolska „opoka” i „kamień”; „Mędrzy”, „mądrość”, „mędrzec” i „mędrzek” w pisarskiej praktyce Mickiewicza; Słownictwo reformacji polskiej. — Studia druk w czasopiśmie i książkach zbiorowych w 1949, 1955-1962.

Przekł. słowack. szkicu: Aluzja literacka: Literarna aluzja. [Przetł.] S. Koperdan. W: Slovo, význam, dielo. Bratislava 1972.

Ser. 3. 1971, 344 s.

Zawartość: Przedmowa. — Ocena kultury narodowej i zagadnienie jej ciągłości; Charakter narodowy Polaków w oczach pisarzy polskich; Prolegomena do zarysu historii literatury polskiej XVI wieku; Czas powstania I części „Dziadów”; Arfa czy fortepiano?; O niektórych właściwościach stylizacji satyrycznej w poezji Mickiewicza; Jak Mickiewicz nazwał swą domową ojczyznę; Adresatka „Rozłączenia” [J. Słowackiego]; Łacina w „Mazepie” [J. Słowackiego]; Dwa komentarze do „Odpowiedzi na Psalm Przemysła” [J. Słowackiego]; Słowacki w oczach teatrologa [rec.: E. Csató]; Szkice o dramatach Słowackiego; Katastrofizm „Nie-Boskiej komedii” [Z. Kraszińskiego]; Mickiewicz w aluzji literackiej Norwida; Sienkiewicz — klasyk języka polskiego; Onomastyka w literaturze polskiej XIX i XX wieku; Zwierzę jako symbol literacki; Dokoła twórczości Jana Kasprowicza; Adam Grzymała Sie-

dlecki jako autor portretów literackich [rec.: Niepospolici ludzie w dniu swoim powszednim]; Juliusz Kleiner jako historyk literatury; Dwa podstawowe znaczenia terminu „tekst”; Zasady opracowania aparatu krytycznego do wydania „Dzieł wszystkich” Adama Mickiewicza; Interpunkcja w „Panu Tadeuszu”; Z badań nad słownictwem Mickiewicza; Słownik języka Goethego; Uwagi o sztuce recytacji; Przemówienie na uroczystości pożegnania Wydziału Humanistycznego UMK. — Studia druk w czasopiśmie i książkach zbiorowych w 1948-1969.

19. Semantyka ognia w praktyce pisarskiej Mickiewicza. Lubl. Tow. Nauk. KUL 1973, 23 s., powiel. Przedr. zob. poz. 22.

20. Tekstologia i edytorstwo dzieł literackich. Wwa: PWN 1975, 303 s.

Nowe, rozszerzone opracowanie problematyki „Sztuki edytorskiej” [poz. 16].

21. Jan Kasprowicz. Studia. Wwa: PIW 1977, 103 s.

Zawartość: Od autora. — Od „Hymnów” do „Mojego świata”; Problematyka miłości; „Pieśń o burmistrzance”; Z recepcji Shelleya w Polsce. — W świecie Tatry i Podhala: Obrazy i nastroje tatrzańskie; Życie Podhala i charakter ludu; Refleksje filozoficzne i moralne pod wpływem gór. — „Marchoń”; „Dziennik” M. Kasprowiczej.

22. Mickiewicz. Artyzm i język. Wwa: PWN 1977, 546 s.

Zawartość: Przedmowa; Pisownia autoryzowanych wydań Mickiewicza do roku 1929 [!] jako wskaźnik tekstologiczny [poz. 14]. — z tomu poz. 18: Historia tekstu „Ody do młodości” i próba jego ustalenia; Uwagi o „Grażynie”; Czas powstania I części „Dziadów”; „Irydion” [Z. Kraszińskiego] i „Konrad Wallenrod”; Przewyciężenie prometeizmu w „Dziadach”; Tadeusz z ręką na temblaku; Mickiewicz jako bajkopisarz; Onomastyka Mickiewicza; Staropolszczyzna w języku Adama Mickiewicza; „Dąsać się”, „dodać”, „doławać się”; „Arfa” czy „fortepiano”?; „Mądrzy”, „mądrość”, „mędrzec” i „mędrzek” w pisarskiej praktyce Mickiewicza; Interpunkcja w „Panu Tadeuszu”; — Semantyka „ognia” [zob. poz. 19]. — oraz: Miłość i erotyka w twórczości Mickiewicza okresu rosyjskiego; O niektórych właściwościach stylizacji satyrycznej w poezji Mickiewicza w latach 1832-1834; Jak Mickiewicz nazywał swą domową ojczyznę; „Pan Tadeusz” w kręgu ideowym „Książki” i „Pielgrzyma”; Kilka wyrażen prawniczych w języku Mickiewicza; Hasło „dobry” w „Słowniku języka Adama Mickiewicza”; „Początek” — „zasada”; „Rozum” i „rozsądek”; „Pogrzeb”. — Nota bibliograficzna.

23. Rozważania teoretyczne. Literatura, muzyka, teatr. Lubl.: Wydawn. KUL 1984, 296 s.

Zawartość: — z tomu poz. 18: Przegląd stanowisk metodologicznych w polskiej historii literatury do 1939 roku; Aluzja literacka. (Istota zjawiska i jego typologia); Onomastyka w literaturze polskiej XIX i XX wieku. (Zarys problematyki); Muzyka w opisie literackim; Uwagi o sztuce recytacji. — oraz: Poezja jako wyraz: Zdolność odbioru dzieła sztuki jako organ poznawczy; Zwierzę jako symbol literacki; Zagadnienie interpunkcji w wydaniach klasyków polskich; Literatura i teatr.

24. Mickiewicz — Lelewel. Tor.: Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela 1986, 22 s.

Druk bibliofilski.

25. Mickiewicz — Towiański. Wwa: PWN 1986, 172 s.

26. Patriotyzm i nacjonalizm. Tor.: Woj. Bibl. Publiczna i Książ. Miejs. im. M. Kopernika 1988, 14 s.

27. Pochwała śmiechu. (Fragment pamiętnika). Tor.: Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela 1988, 8 s.

28. Adam Mickiewicz. [Biografia]. Wwa: PWN 1989, 251 s.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Czemu miał być „Pan Tadeusz” dla Emigracji. Ideowa i psychologiczna geneza „Pana Tadeusza”. *Prz. Nar.* 1921 nr 2 s. 191-210, nr 3 s. 320-346. — Grzegorz Paweł z Brzezina jako tłumacz Blandraty i Fausta Socyna. *Refor. w Polsce* 1926 s. 13-31. — „Dziady” drezdeńskie a „Prometeusz” Ajschylosa. W: II Międzynarodowy Zjazd Słowistów. Wwa 1934. — Marian Zdziechowski <1861-1938>. *Ateneum Wil.* 1938 nr 2 s. 1-24. — Charakter narodowy Polaków w oczach pisarzy polskich. *Znak* 1948 nr 4 s. 304-315. — O pierwiastkach sprzecznych z katolicyzmem w kulturze polskiej. *Prz. Powsz.* 1948 nr 3 s. 171-184. — Projekt planu wydawniczego tekstów staropolskich XVI i XVII stulecia. *Pam. Lit.* 1951 nr 2 s. 430-446. — O Słowniku Mickiewiczowskim. *Twórczość* 1955 nr 11 s. 189-205. — Zarys rozwoju tekstologii polskiej. W: *Tekstologia w krajach słowiańskich*. Wr. 1963 s. 45-54. — Quelques traits caractéristiques de la stylisation satirique dans l'oeuvre poétique de Mickiewicz en 1832-1834. W: *To honor Roman Jacobson*. The Hague 1967 s. 785-791. — Modlitewny zabytek językowy z 1566 roku. W: *Kultura i literatura dawnej Polski*. Wwa 1968 [właśc. 1967] s. 141-147. — Kilka uwag o artyzmie językowym Henryka Sienkiewicza. *Por. Jez.* 1968 nr 3 s. 120-134. — Stanisław Krzemiński. W: *OLP*, Ser. 4 t. 3. Wwa 1969 s. 615-622. — O wydaniu krytycznym „Pana Tadeusza” głos edytora. *Pam. Lit.* 1971 z. 1 s. 326-334. — Rafał Marcelli Blüth. *Tygg. Powsz.* 1971 nr 48 s. 4-5, przedr. w: 70 żywotów. Kr. 1977 s. 184-192. — Dorobek pisarski S. Teresy Franciszkańki. *Znak* 1972 nr 221 s. 1429-1442 [dot. Zofii Landy]. — Wszelchświat i naród. (Neruda i Asnyk). W: *Sławistyczne studia literaturoznawcze poświęcone VII Międzynarodowemu Kongresowi Słowistów*. Wr. 1973 s. 83-90. — Wydania zbiorowe dzieł Mickiewicza w Polsce Ludowej. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1974 s. 13-24. — Klub Literacki i Naukowy (KLiN). *Pam. Lit.* 1975 z. 1 s. 215-236. — Roman Pollak — edytor. *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1975 z. 66 s. 149-156. — Sienkiewicz żywy. *Więź* 1975 nr 6 s. 32-45. — W obronie Celiny Mickiewiczowej. *Pam. Lit.* 1976 z. 4 s. 63-80. — Staropolska uprzejmość Mickiewicza. *Rocz. Hum.* 1976 nr 1 s. 205-212. — Uwagi o książce Aleksandra Fredry „Trzy po trzy”. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1976 s. 25-41. — Uwagi o noweli Stefana Żerom-

skiego „Echa leśne”. *Pam. Lit.* 1976 z. 1 s. 33-43, przedr. w: Stefan Żeromski — w pięćdziesiąt rocznicę śmierci. Wwa 1977 s. 152-165. — Czy Mickiewicz przestał być pisarzem? *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1979 z. 100 s. 257-266. — Die polnische Romantik und Goethe. W: *Schriften des Komitees der Bundesrepublik Deutschland zur Förderung der Slavischen Studien*. 4. Giessen 1979 s. 268-282; przekł. pol. pt. Goethe a romantyzm polski. *Spraw. TN Tor.* (1979) 1981 t. 33 s. 11-27. — Układ „Dzieł wszystkich” Juliusza Słowackiego w ossolińskim wydaniu wrocławskim. *Pam. Lit.* 1979 z. 3 s. 347-351. — Biblia polska do r. 1632. W: *Fragen der polnischen Kultur im 16. Jahrhundert*. Giessen 1980 s. 172-181. — Religijność Kasprowicza. W: *Religijne tradycje literatury polskiej*. Lubl. 1983 s. 341-369. — Dwa komentarze do „Dziadów” drezdeńskich. *Pam. Lit.* 1985 z. 3 s. 3-16. — Tytanizm Mickiewicza. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1987 s. 11-21.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. A. Mickiewicz: Grażyna. Powieść litewska. Oprac. W. Bruchnalski. Objąsnił ... Wwa: Bibl. Pol. [1925], 64 s.
2. A. Mickiewicz: Konrad Wallenrod. Powieść historyczna z dziejów litewskich i pruskich. [Tekst oprac. wg wydań z 1830 i 1844; W. Bruchnalski; objaśn. ...]. Wwa: Bibl. Pol. [1930], 86 s.
3. A. Asnyk: Wybór poezji. Cz. 1. Tekst. Cz. 2. Objąsnił i przyp. Oprac. ... Wwa: Bibl. Pol. [1928], 162 + 58 s.
4. A. Mickiewicz: Wybór drobnych utworów. Cz. 1. Tekst. Cz. 2. Objąsnił i przyp. Oprac. ... Wwa: Bibl. Pol. 1930, 123 + 150 s.
5. S. Przybyszewski: Moi współcześni. [2]. Wśród swoich. Z rękopisu wyd. i przedm. zaopatrzył ... Wwa: Bibl. Pol. 1930, VIII, 184 s.
6. S. Żeromski: Ludzie bezdomni. Objąsnił i przyp. oprac. ... Wwa: Bibl. Pol. 1930, 129 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1962.
7. A. Mickiewicz: Pan Tadeusz. Oprac. [i wstępem poprzedził] ... Lw.: Ossol. [1931], 397 s. Zob. też poz. 28.
8. Poranek Kasprowiczowski. Układ ... Wyst. Wil., Tajny Zespół Teatralny 1. półrocze 1944.
9. J. Kochanowski: Odprawa posłów greckich. Oprac. ... Wr.: Książ.-Atlas 1947, 43 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1948, wyd. 3 1949.
10. J. Kochanowski: Treny. Oprac. ... Wr.: Książ.-Atlas 1947, 41 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1948, wyd. 3 1949.
11. J. Kochanowski: Wybór poezji. Oprac. ... Wr.: Książ.-Atlas 1947, 91 s. Wyd. 2 tamże 1949.

12. A. Mickiewicz: Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego. Tekst przygot., posł. i objaśn. oprac. ... Wwa: Spółdz. Inst. Wydawn. 1947, 123 s.
13. A. Mickiewicz: Ballady i romanse. Oprac. ... Wwa: PZWS 1948, 119 s.
14. A. Mickiewicz: Powieści poetyckie. Z objaśn. ... (Dzieła. Wydanie narodowe. T. 2.). [Wwa:] Czyt. 1948, 310 s. Wyd. nast. tamże: wyd. [!] 1953; wyd. tzw. jubileuszowe 1955.
15. M. Rej: Krótka rozprawa między trzema osobami panem, wójtem a plebanem. Oprac.: ... i W. Taszycki. (Dzieła wszystkie. T. 1.). Wr.: Ossol. 1953, X, 280 s. IBL PAN. *BPP* Ser. B, 1.
16. Grzegorz Paweł z Brzezin: O prawdziwej śmierci, zmartwychwstaniu i żywocie wiecznym. Objaśn. Indeks wyrazów i form. Oprac.: ... i W. Kuraszkiewicz. Wr.: Ossol. 1954, 180 s. IBL PAN. *BPP* Ser. B, 3.
Reprodukcja fototypiczna pierwodruku z 1568.
17. Grzegorz Paweł z Brzezin: O różnicach tezańszych to jest co o jednym Bogu Ojcu i Synu Jego jednorodzonem i o Duchu Świętym prawdziwie rozumieć mamy. Oprac.: ... i W. Kuraszkiewicz. Wr.: Ossol. 1954, VII, 241 s. IBL PAN. *BPP* Ser. B, 2.
Reprodukcja fototypiczna pierwodruku z 1564.
18. T. Makowiecki: Muzyka w twórczości Wypiańskiego. Red. li przedm. opatrzył ... Tor.: PWN 1955, 106 s. Tow. Nauk. w Tor.
19. A. Frycz Modrzewski: Dzieła wszystkie. T. 3-5. Wwa: PIW. PAN.
- T. 3. O Kościele księga druga. Tłum.: I. Lichońska, H. Krepka. Wstęp i koment.: Ł. Kurdybacha. Red. nauk. przekładu ... 1957, 429 s.
- T. 4. Pisma 1560-1562. Tłum.: E. Jędrkiewicz, I. Lichońska, W. Germain. Wstęp: Ł. Kurdybacha. Red. nauk. przekładu oraz komentarz ... 1957, 370 s.
- T. 5. Sylwy. Tłum. I. Joachimowicz. Wstęp: Ł. Kurdybacha. Red. nauk. przekładu oraz komentarz ... 1959, 310 s.
20. Literatura arikańska w Polsce XVI wieku. Antologia. Oprac., wstęp i przyp.: L. Szczucki, J. Taźbir. Red. nauk. ... Wwa: KiW 1959, LXXXVI, 664 s. Z prac IBL PAN i IFiS PAN.
21. Piotr z Goniądza: Dzieła polskie. Red. nauk.: L. Szczucki. Wwa: PWN. IFiS PAN. *Bibl. Pisarzy Refor.*, 3 A-C.
- T. 1. O Trzech. Oprac.: H. Górka, ... , Z. Zawadzki. 1962, 102 s.
- T. 2. O Synu Bożym. Oprac.: H. Górka, ... , Z. Zawadzki. 1961, 99 s.
- T. 3. O ponuraniu chrystjańskim. Oprac.: H. Górka, ... , K. Wilczewska. 1960, 91 s.
22. Słownik języka Adama Mickiewicza. Red. nac.: ... i S. Hrabec. T. 1-11. Wr.: Ossol. 1962-1983. IBL PAN.
Pod red. K.G. tomy 1-2, 4-11
23. Tekstologia w krajach słowiańskich. Zbiór referatów opracowany przez członków Komisji Edytorsko-Tekstologicznej V Międzynarodowego Kongresu Słowistów. Pod red. ... Wr. Ossol. 1963, 83 s. IBL PAN.
24. S. Żeromski: Syzyfowe prace; Ludzie bezdomni. Przep. wg S. Adamczewskiego i ... (Utworki wybrane. T. 2.). Wyd. 4. Wwa: Czyt. 1964, 496 s.
25. M. Rej: Postylla. Cz. 1. Oprac.: ... i W. Kuraszkiewicz. Red. nauk.: M. R. Mayenowa. (Dzieła wszystkie. T. 4.). Wr.: Ossol. 1965, 321 s. IBL PAN. *BPP* Ser. B, 14.
26. H. Dubowik, J. Konieczny, J. Malinowski: Polska powieść historyczna. Wybrane zagadnienia z dziejów recepcji i warsztatu twórczego. Red. nauk. ... Bydł.: PWN 1968, 127 s. Bydgoskie Tow. Nauk.
27. A. Mickiewicz: Pan Tadeusz. Oprac. ... (Dzieła wszystkie. Red. ... Ser. 1. T. 4.). Wr.: Ossol. 1969, LXVII, 387 s. IBL PAN. Wyd. nast. 1979-1990.
28. M. Konopnicka: Korespondencja. Red. nac.: ... T. 1-4. Wr.: Ossol. 1971-1975, 248 + 274 + 286 + 429 s. IBL PAN.
29. Sz. Szymonowicz: Castus Ioseph. Przekładnia S. Gosławskiego. Oprac.: ... i T. Kaufmanowa. Wr.: Ossol. 1973, 336 s. IBL PAN. *BPP* Ser. B, 21.
30. J. Kochanowski: Dzieła wszystkie. Wyd. sejmowe. Red. nac.: J. Woronczak. Kom. red.: W. Floryan, ... , W. Kuraszkiewicz, T. Witczak. Wr.: Ossol. IBL PAN.
- T. wstępny: Wprowadzenie wydawnicze do edycji. Oprac. M. R. Mayenowa [i in.]. 1983, 218 s. *BPP* Ser. B, 22.
- T. 1, cz. 1: Psalterz Dawidów. 1982, 472 s. *BPP* Ser. B, 23.
- T. 1, cz. 4: Melodie na Psalterz polski przez Mikołaja Gomółkę uczynione. Fototypia tekstu. Przygot. do druku M. Perz. 1983, 350 s., nuty. *BPP* Ser. B, 23.
- T. 2: Treny. Oprac. M. R. Mayenowa [i in.]. 1983, 239 s. *BPP* Ser. B, 24.

OPRACOWANIA (wybor)

Ank 1951, 1966, 1976, 1984 - K. Górski: Autobiografia naukowa *Kwart. Historii, Nauki i Techniki* 1982 nr 3/4. - Wywiady: Z perspektywy dziewięćdziesięcioletnia. [Rozm.] W. Smaszcz. *Życie i Myśl* 1985 nr 5; Ciele życie z Mickiewiczem. [Rozm.] W. Smaszcz. *Kierunki* 1985 nr 51/52; Życie z Wieszczem. [Rozm.] D.T. Lebioda. *Polityka* 1990 nr 16.

SWPP 1. — PP (R. Loth). — LP (K. Wyka). — Z. Dokuro: Bibliografia podmiotowa i przedmiotowa K.G. (1913-1965). W: Księga pamiątkowa ku czci Konrada Górskiego. Tor. 1967. — L. Seweryniak: Bibliografia podmiotowa i przedmiotowa K.G. w układzie chronologicznym (1966-1981). *Rocz. Hum.* 1982 nr 1.

1. Chrzanowski: Nowe studium o młodości Mickiewicza. *Warszawianka* 1925 nr 101 [rec.: Pogląd na świat młodego Mickiewicza]. — [Grzegorz Paweł z Brzezin:] A. Brückner. *Ruch Lit.* 1929 nr 10; M. Wajsbium: O genezę antytrynaryzmu polskiego. *Refor. w Polsce* 1934 [właśc. 1935]. — [Stanisław Krzemiński:] M. Kridl. *Rocz. Lit.* 1935; W. Kubacki: Książka o Stanisławie Krzemińskim. *Wiad. Lit.* 1937 nr 8; K.W. Zawodziński: [Literatura a prądy umysłowe:] J. Kleiner. *Pam. Lit.* 1938; L. Fryde. *Wiedza i Życie* 1939 nr 3. — [Poezja jako wyraz:] J. Kleiner: Walka o wartość poezji. *Warszawa* 1947 nr 6; W. Tatariewicz: Książka o poezji. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 24; K. W. Zawodziński: Cebula Peer Gynta, czyli Prolegomena do każdej teorii poezji, mającej wystąpić jako nauka. *Now. Lit.* 1947 nr 22. — [Studia nad dziejami polskiej literatury antytrynaryjskiej XVI w.:] J. Nowak-Dłużewski: Antytrynaryzm polski w nowym świetle. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 28; C. Backvis. *Revue Belge de Philologie et d'Histoire* 1951 t. 29. — [Szuika edytorska:] P. Grzegorzcyk. *Rocz. Lit.* 1956; J. Starnawski: Arkana sztuki edytorskiej. *Twórność* 1956 nr 12. — L. Szczucki: Na marginesie propozycji wydawniczych K.G. Uwagi dyskusyjne. *Pam. Lit.* 1956 z. 1/2. — Z. Stefanowska. *Pam. Lit.* 1962 z. 1 [rec.: Z historii i teorii literatury. Ser. 1]. — S. Frankiewicz: Jubileusz profesora K.G. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 49. — B. Nadolski: W siedemdziesięciolecie profesora K.G. *Zes. Nauk. UMK* 1967 nr 25. — Z. J. Nowak: O K.G. jako historyku literatury; L. Szczucki: K.G. jako badacz prądów umysłowych XVI wieku. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1970. — E. Jankowski: K.G. *Nauka Pol.* 1972 nr 2. — [Z historii i teorii literatury. Ser. 3:] Z. J. Nowak. *Pam. Lit.* 1973 z. 1; Cz. Zgorzelski: K.G. prace „Z historii i teorii literatury”. *Tyg. Powsz.* 1973 nr 25. — M. Błońska, M. Kunowska-Porebna, S. Sawicki: „Verbum” (1934-1939). Lubl. 1976. — J. Starnawski. *Ruch Lit.* 1976 nr 4 [rec.: Tekstologia i edytorstwo]. — [Mickiewicz. Artyzm i język:] S. Bąba: Artyzm i język Mickiewicza w ujęciu K.G. *Prz. Hum.* 1978 nr 5; E. Szymanis. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1978. — A. Kaczor: O poglądach estetycznych K.G. *Stud. Estet.* 1978 t. 15. — [Jan Kasprowicz:] A. Romanowski. *Ruch Lit.* 1978 nr 6; J. J. Lipski: Osobowość poetycka Kasprowicza. *Więź* 1979 nr 1. — Z. Stefanowska: O prof. K.G. *Tyg. Powsz.* 1980 nr 36. — Cz. Zgorzelski: Humanista świadomy swych celów. *Tyg. Powsz.* 1980 nr 26, przedr. w tegoż: *Mistrzowie i ich dzieła*. Kr. 1983. — Z. Stefanowska: O prof. K.G. *Tyg. Powsz.* 1980 nr 38. — W. Sawrycki: Współtwórcy szkolnej polonistyki dwudziestolecia międzywojennego: Kazimierz Wójcicki, Konstanty Wojciechowski, Juliusz Kleiner, Konrad Górski. Wwa: PWN 1984, 158 s. Tow. Nauk. w Tor.— S. Buśka: K.G. jako redaktor naczelny „Słownika języka Adama Mickiewicza”. *Prz. Hum.* 1986 nr 3/4. — F. Peplowski: Profesor K.G. jako badacz języka polskiego (w 90. rocznicę urodzin). *Por. Jez.* 1986 nr 3. — J. Starnawski: Najlepszy podręcznik literatury polskiej. *Prz. Hum.* 1986 nr 3/4. — K. Kopczyński: Mickiewicz wśród Towianczyków. *Prz. Powsz.* 1987 nr 2 [rec.: Mickiewicz — Towianści]. — A. Hutnikiewicz: Pożegnanie profesora. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1990. — H. Markiewicz: K.G. (1895-1990). *Nauka Pol.* 1990 nr 3/4, przedr. w tegoż: *Pożegnania*. Kr. 1992. — J. Speina: K.G. *Metafora* 1989/90 nr 1/2. — W. Smaszcz: Dwie koncepcje polonistyki wileńskiej: prof. Manfred Kridl i prof. K.G. *Akcent* 1990 nr 1/2. — E. Szymanis: Zafascynowanie poezją Mickiewicza. *Prz. Hum.* 1990 nr 5/6 [rec.: Adam Mickiewicz. Wwa 1989]. — Cz. Zgorzelski: Pożegnanie profesora K.G. *Tyg. Powsz.* 1990 nr 18. — A. Hutnikiewicz: K.G. *Pam. Lit.* 1991 z. 3. — A. Hutnikiewicz: Ostatni z wielkich swojej generacji. *Więź* 1991 nr 5. — Z. J. Nowak: K.G. — człowiek i dzieło. *Prz. Hum.* 1991 nr 3/4. — J. Speina: K.G. (1895-1990). *Pam. Lit.*

1991 z. 1/2. — J. Andrzejewska: K.G. (1895-1990). *Stud. o Książ.* 1993 t. 19

B.D.

GÓRSKI Ryszard ur. 1931

Pseud.: Kazimierz Rogiński; Marian Olszewski.
Historyk literatury, folklorystyki i teatru.

Urodzony 5 lutego 1931 w Sokołowie Podlaskim; syn Lucjana Górskiego, rzemieślnika, i Marii z Olszewskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Sokołowie Podlaskim i uczył się na tajnych kompletach. Po wyzwoleniu uczęszczał także do Gimnazjum oo. Salezjanów im. H. Sienkiewicza; w 1949 uzyskał świadectwo dojrzałości. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Po uzyskaniu magisterium w 1954 podjął pracę w Dziale Literatury Ludowej Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN w Warszawie. Równocześnie zajął się historią dramatu i teatru polskiego. Pierwsze recenzje i artykuły ogłaszał w 1952 w *Przeglądzie Powszechnym* (pod pseud. Marian Olszewski), w 1954 *Dziś i jutro* (pod pseud. Kazimierz Rogiński). W 1956 ożenił się z Anielą Jaworską, prawnikiem. W 1959-66 prowadził wykłady z zakresu historii dramatu i teatru polskiego w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie oraz z zakresu historii teatru w stołecznej Państwowej Szkole Baletowej. W 1966 uzyskał w IBL stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy „J.K. Galasiewicz na tle dramatu ludowego XIX w.” (promotor prof. Julian Krzyżanowski). Od 1969 współredagował z prof. J. Krzyżanowskim tomy zbiorowe studiów folklorystycznych. W kwietniu 1973 objął funkcję zastępcy dyrektora IBL do spraw ogólnych (do końca grudnia 1981). W tym samym roku został członkiem Rady Naukowej IBL. Równocześnie w 1974-83 prowadził wykłady z zakresu folklorystyki na UW. W 1975 habilitował się w IBL na podstawie pracy „Oskar Kolberg. Zarys życia i działalności”. W tym samym roku został członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN (1975-83, 1987-89). W 1978-80 był członkiem Komitetu Nauk Etnologicznych, a w 1981-87 członkiem Rady Naukowej Instytutu Literatury Polskiej UW. Od 1 stycznia 1982 pełnił funkcję dyrektora IBL, z której zrezygnował w październiku 1983. Był przewodniczącym Komitetu Głównego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego (1982-84). W 1986 został powołany na stanowisko zastępcy dyrektora IBL do spraw naukowych. W 1988-90 był przewodniczącym Problemu Badań Podstawowych pt. „Literatura polska — tradycje rozwojowe, formy i funkcje społeczne”. Odniesiony Złotym Krzyżem Zasługi (1975) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1983). Mieszka w Warszawie.

1. Kazimierz Kamiński. [Współaut.:] S. Dąbrowski. Wwa: PIW 1956, 139 s.

2. Bolestaw Leszczyński. Wwa: PIW 1958, 99 s.

3. Wincenty Rapacki. Wwa: PIW 1960, 101 s.

4. Fredro na scenie. [Współaut.:] S. Dąbrowski. Wwa: WAiF 1963, 243 s.

5. Dramat ludowy XIX wieku. Wwa: PIW 1969, 240 s. IBL PAN.

Zawartość: Z dyskusji i badań nad dramatem ludowym; Z tradycji dramatu ludowego; Poprzednicy Galasiewicza; Biografia Galasiewicza; Twórczość Galasiewicza; Teatr ludowy – dyskusje i osiągnięcia.

6. Oskar Kolberg. Zarys życia i działalności. [Wwa:] LSW 1970, 278 s. Wyd. 2 tamże 1974.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Ze studiów nad aktorstwem W. Rapackiego. *Pam. Lit.* 1956 z. 2/3 s. 263-286. – Ludoznawstwo epoki Mickiewicza. W: Ludowość u Mickiewicza. Wwa 1958 s. 5-32. – Chronologiczny wykaz utworów granych w Teatrze Polskim [w l. 1946-1964]. *Kal. Teatru Pol.*, Wwa 1965/66 nr 3; 1966/67 nr 5/7, 9; 1967/68 nr 11, 13, 14; 1986 nr 16-20. – W kręgu Kraszewskiego i „Atheneum”; Lwowskie. W: Dzieje folklorystyki polskiej. 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970 s. 229-241, 299-357. – Oskar Kolberg wobec literatury ludowej. W: W świecie pieśni i bajki. Wr. 1969 s. 97-106. – O badaniu folkloru w ostatnim ćwierćwieczu. W: Z zagadnień twórczości ludowej. Wr. 1972 s. 351-384, przekł.: ros.: O dostignienjach pol'skoj folkloristiki. *Sovetskoe Slavjanovedenie*, Moskwa 1976 z. 5 s. 69-86; ang.: Folklore studies 1945-1970. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 8: 1981 s. 173-203. – Foklor. W: Słownik literatury polskiego Oświecenia. Wr. 1977 s. 154-160. – Iz istorii razvitija pol'skoj folkloristiki v piervoj polovine XIX w. W: Slavjanskie kul'tury v epochu formirovanija i razvitija slavjanskich nacij XVII-XX w. Moskva 1978 s. 159-165. – „Odprawa posłów greckich” w opiniach pisarzy, krytyków i historyków literatury. W: Jan Kochanowski 1584-1984. T. 2. Lubl. 1989 s. 307-315. – Polskie badania nad folklorem białoruskim w XIX i XX w. W: Belarуска – pol'skija kulturnyjia suv'jaz'. Minsk 1991 s. 101-110.

Prace redakcyjne

1. T. Żeleński (Boy): Pisma. Red. H. Markiewicz. Objaśn. ... T. 5, 19-23. Wwa: PIW 1956, 1963-1965.

T. 5. Obrachunki fredrowskie. Przep. teatrologiczne ... 1956. T. 19. Flirt z Melpomeną. Wieczór pierwszy i drugi. Objaśn.: ... i A. Krzyżanowska. 1963; T. 20. Flirt z Melpomeną. Wieczór trzeci i czwarty. Objaśn.: ... i K. Najderowa. 1963; T. 21. Flirt z Melpomeną. Wieczór piąty i szósty. Objaśn.: ... i A. Krzyżanowska. 1964; T. 22. Flirt z Melpomeną. Wieczór

siódmy i ósmy. Objaśn.: ... i K. Najderowa. 1964; T. 23. Flirt z Melpomeną. Wieczór dziewiąty i dziesiąty. Objaśn.: ... i J. Pocięcha. 1965.

2. J. Szaniawski: Dramaty zebrane. Przep. ... T. 1-3. Kr.: WL 1958, 473 + 345 + 363 s.

3. Wspomnienia aktorów. 1800-1925. [Wybór i] oprac.: S. Dąbrowski i ... T. 1-2. Wwa: PIW 1963, 553 + 450 s.

4. W świecie pieśni i bajki. Studia folklorystyczne. Red.: ... i J. Krzyżanowski. Wr.: Ossol. 1969, 290 s. IBL PAN.

5. Między dawnymi a nowymi laty. [Studia folklorystyczne]. Red.: ... i J. Krzyżanowski. Wr.: Ossol. 1970, 350 s. IBL PAN.

6. Z zagadnień twórczości ludowej. [Studia folklorystyczne]. Red.: ... i J. Krzyżanowski. Wr.: Ossol. 1972, 394 s. PAN IBL.

7. Pieśni ludu polskiego w Galicji. [Oprac.:] Z. Pauli. Wyd. fototypiczne pierwodruku z 1838 r. Red. H. Kapeliś. Post. i oprac. ... Wr.: Ossol. 1973, 234 s.

8. Ludowość dawniej i dziś. [Studia folklorystyczne]. Red.: ... i J. Krzyżanowski. Wr.: Ossol. 1973, 291 s. PAN IBL.

9. Co wieś to inna pieśń. Studia folklorystyczne. Red.: ... i J. Krzyżanowski. Wr.: Ossol. 1975, 187 s. PAN IBL.

10. Literatura polska i rosyjska przełomu XIX/XX wieku. Red.: H. Filipkowska, ... , W. Kiełdysz, W. Wit. Wwa: PIW 1978, 216 s.

11. Zwierciadła Północy. [T.] II. Związki i paralele literatury polskiej i skandynawskiej. Red.: ... N.A. Nilsson, L. Vinge, A. Witkowska. Wwa: Wydawn. IBL 1992, 194 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1991

S. Marczał-Oborski. *Pam. Lit.* 1957 z. 2 [rec.: Kazimierz Kamiński, – J. Szczublewski. *Pam. Teatr* 1961 z. 1 [rec.: Bolestaw Leszczyński, – J. Szczublewski. *Pam. Teatr* 1961 z. 1 [rec.: Wincenty Rapacki, – [Dramat ludowy XIX wieku.] A. Boska: Dziewiętnastowieczny dramat ludowy. *Nowe Książ.* 1969 nr 22; M. Wosiek. *Dialog* 1970 nr 8; T. Sivert. *Pam. Lit.* 1971 z. 3 – [Oskar Kolberg:] A. Boska: Dziewiętnastowieczny dramat ludowy. *Nowe Książ.* 1969 nr 22; W. Sebyła. *Ruch Muzycz.* 1971 nr 16; M. Tarko. *Lud* 1971 t. 55; M. Tarko. *Lud* 1976 t. ...

J.P.

GÓRZAŃSKI Jerzy

ur. 1938

Używał też imion: Jerzy Zbigniew.

Pseud.: Kruk; OPUS

Poeta, prozaik, satyryk, felietonista.

Urodzony 3 grudnia 1938 w Stawach pod Dębliem; syn Franciszka Górzańskiego, elektryka, i Bronisławy z domu Gawryjolek, robotnicy. Po wojnie zamieszkał w 1945 w Warszawie, gdzie uczęsz-

czał do szkół. Debiutował w 1960 wierszami pt. „Aniołowie” i „List”, ogłoszonymi na łamach pisma *Współczesność* (nr 22). W 1960-71 należał do grupy poetyckiej Orientacja Poetycka „Hybrydy”, której był współzałożycielem. W 1967 objął funkcję przewodniczącego Klubu Młodych przy Oddziale Warszawskim ZLP. Od 1968 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1973-80 publikował wiersze i prozę w *Nouym Wyrazie*, w 1974-79 należał do zespołu redakcyjnego miesięcznika. W 1974 ożenił się z Ewą Telążek (rozwódni). Za całokształt twórczości otrzymał przyznawaną przez Polski PEN Club nagrodę im. R. Gravesa za rok 1975. W latach siedemdziesiątych współpracował z pismem *Sportowiec* (tu rubryka „Rzuty wolne i nakładki”). W 1977 nawiązał współpracę z pismami *Film* (artykuły, recenzje, a w 1982-85 stałe felietony w rubryce „Z ulicy do kina”) oraz *Szpilki* (wiersze, proza satyryczna). W 1979-83 pracował w Redakcji Rozrywki i Satyry Polskiego Radia, prowadził cykliczną audycję satyryczną „Życie dla śmiechu”; od tegoż roku współpracował z radiem jako autor słuchowisk. W 1982 ożenił się z Małgorzatą Jakubowską, dziennikarką telewizyjną (rozwódni). W tym samym roku nawiązał współpracę z pismem *Antena*, ogłaszając na jego łamach m.in. parodie audycji radiowych dla dzieci pt. „Kącik pogodnej baśni” (1982-83), w 1986 zaś stałe felietony w rubryce „Kino w domu”. W 1983 otrzymał nagrodę Pierścienia przyznaną za całokształt twórczości przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku. Od 1984 współpracował z pismem *Radar* (tu m.in. w 1984 cykl felietonów o tematyce sportowej pt. „Rzuty wolne i nakładki”, a także felietony satyryczne pt. „Życie dla śmiechu”, rubryka „Urgens purgens” podp.: OPUS, Kruk, w 1985 stała rubryka pt. „Życie dla śmiechu i płaczu”). Od 1985 był członkiem redakcji miesięcznika *Literatura*, pełnił funkcję kierownika działu prozy, na łamach pisma ogłaszał m.in. felietony pt. „Dwa końce języka”). W następnych latach ogłaszał w *Tygodniku Kulturalnym* felietony w cyklu pt. „Wylegarnia komarów” (1987-88) oraz w *Nouym Echu Podlasia* w rubryce pt. „Radio z łufcikiem” (1991). W 1990 otrzymał nagrodę miesięcznika *Poezja* za całokształt twórczości. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Próba z przestrzeni. [Wiersze]. Wwa: Pax 1963, 90 s.

Zawiera wiersz: Ars poetica oraz cykl: Motta do śmierci i życia, Zboże moje poranne; Moje prawo do katedry; Misterium o potrzebie wyjaśniania; Skąd biją źródła; Do czego zbliżam się jeszcze.

2. W ulicze świata. [Pantomima]. Libretto: ..., A. Jochwed. Muz.: W. Wojtowicz. Praprem. Wwa, Zespół Teatr. przy Klubie „Hybrydy” 1963.

3. Widny pokój; Plac przed katedrą. [Jednoaktówka]. Praprem. wraz z: M.Z. Bordowicz: Krematorium w programie pt. Styl. Wwa, Zespół Teatr. przy Klubie „Hybrydy” 1964. Druk: Widny pokój (sztuka w 1 akcie). *Mater. Repert.* 1966 nr 1 s. 37-46; Plac przed katedrą. *Teatr Lud.* 1968 nr 7/8 wkł. s. 2-8.

4. Czynności. [Wiersze]. Wwa: PIW 1967, 63 s. Zawiera wiersz: Rozkładam swój czas oraz cykl: Czynności; Odkształcenia.

5. Kontrabanda. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1973, 91 s.

Zawiera wiersz: Powrót do czynności oraz cykl: Pokój przechodni; Prozy z tamtego lata; Motywy neoklasycystyczne; Opis burzy; Lekture na dobranoc.

6. Małpi zamek. [Humoreski]. Wwa: Czyt. 1975, 155 s. Wyd. 2 poszerz. tamże 1977.

7. Młode lata bezsenności. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1977, 104 s.

Zawiera wiersz: Historia pocatunku oraz cykl: Młode lata bezsenności; Nowy romantyzm; Sex-notatnik.

8. Ostatnie okrażenie. Scenariusz filmu telewizyjnego. [Współaut.:] K. Wągradzki. TV 1977.

9. Zwierzęta pana Krauzego opisane wierszem. [Dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1978, [24] k.

10. Madagaskar. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1981, 131 s.

11. Pracowite dno sadzawki. [Monodram]. Praprem. Bydg., Scena Młodzieżowa T. „Orion 2” przy Domu Kultury „Orion” 1981.

12. Święty brud. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1985, 140 s.

Zawiera cykl: Piękne cienie; Na temat Konstandinos Kawałisa; W drugiej osobie; Tematy imaginacyjne; Poematy Termiona; Oczekiwania i przyrzeczenia; Wielki wybuch; Zwierzenia z codzienności; Z zapisów psychoterapeutycznych.

13. Dwa razy na kwartał w Szczawirurkach. *Radar* 1986 nr 1-3, 5, 6-8.

Podp.: OPUS, od nr 6 Kruk. — Parodia powieści Z. Nienackiego: Raz w roku w Skirotawkach.

14. Z życia wierszy. (Wybór utworów z lat 1963-1985). Wstęp: K. Mętrak. Kr.: WL 1989, 160 s. Zawiera wybór wierszy z tomów poz. 4, 7, 10, 15 oraz: Z nowych wierszy.

15. Wszystkim steruje błyskawica. [Wiersze]. Wwa: Przedświt 1993, 115 s.

Zawiera cykl: Błyskawica kieruje sterem wszystkiego; Zespół ze spóźnionej szuflady; Szkoła wczuć; Groteski à la hate bozzetto; Szkice z wielu epok; Post scriptum.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1994.

J. Smółka: Czynności odkształcone. *Twórczość* 1968 nr 9 [rec.: Czynności] — K. Karasek: Strona bierna, strona czynna. *Nouy Wyrz* 1974 nr 4 [rec.: Kontrabanda]. — [Małpi zamek:] T. Nyczek: Świnia na koniu. *Mies. Lit.* 1975 nr 10; L. Bugaj-

ski: „Ambitne samouctwo”. *Twórczość* 1976 nr 2. — K. Nowosielski: Młody poeta w uścisku ze współczesnością. *Twórczość* 1977 nr 12 [rec.: Młode lata bezsenności]. — M. Karpiński: ZOO. *Literatura* 1979 nr 17 [rec.: Zwierzęta pana Krauzego opisane wierszem]. — L. Isakiewicz: J.G. Paradoxs w antykwarjacie kultur. *Poezja* 1980 nr 6. — G. Łatuszyński: Z knajackim zmysłem równowagi. *Mies. Lit.* 1982 nr 6 [rec.: Madagaskar]. — B. Zadura: „Skok wielkiej śruby obracał sny nierealizowane”. *Akcent* 1985 nr 4 [rec.: Święty brud]. — P. Łuszczkiewicz: Próby z wyobraźnią. (O poezji J.G.). *Poezja* 1989 nr 4. — K. Mętrak: Strefy aktywności. *Poezja* 1989 nr 4. — J. Ryszkowski: Państwo Chytrej Parabeli. *Autograf* 1990 nr 7/8.

A.H.

GRABIŃSKI Stefan 1887-1936

Pseud.: Stefan Żalny.

Powieściopisarz, nowelista, dramaturg.

Urodzony 26 lutego 1887 w Kamionce Strumiłowej w Małopolsce Wschodniej; syn Dionizego Grabińskiego, sędziego powiatowego, i Eugenii z Czupków. Uczęszczał do gimnazjum w Samborze, a od 1898 do V Gimnazjum we Lwowie, gdzie zamieszkał wraz z rodziną po śmierci ojca. W 1905 uzyskał świadectwo dojrzałości i rozpoczął studia z zakresu filologii polskiej i klasycznej na Uniwersytecie Lwowskim. Debiutował w 1908 opowiadaniem pt. „Szalona zagroda”, ogłoszonym w piśmie *Nasz Kraj* (nr 4; pod pseud. Stefan Żalny). W 1910 otrzymał absolutorium i został nauczycielem w IV Gimnazjum we Lwowie; okresowo pracował również w innych szkołach lwowskich. W 1911 zdał państwowy egzamin nauczycielski. Po wybuchu I wojny światowej, ewakuowany wraz z grupą ludności Galicji Wschodniej, przez rok przebywał w Wiedniu, gdzie wykładał w gimnazjum polskim. W 1915 powrócił do Lwowa i do pracy w IV Gimnazjum. W 1917 ożenił się z Kaziemierzą Korwin Gąsiorowską, nauczycielką muzyki. Zamieszkał w Przemyślu, gdzie uczył w I Męskim Gimnazjum Państwowym. W 1921 (po rozstaniu z żoną) przeprowadził się do Lwowa i pracował jako polonista w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim. Równocześnie rozwijał twórczość literacką; publikował nowele fantastyczne, powieści, rzadziej artykuły krytycznoliterackie i recenzje m.in. w *Maskach* (1918-19), *Robotniku* (1920-22), *Tygodniku Ilustrowanym* (1920-21), *Kurierze Lwowskim* (1921-22, 1926), *Słowie Polskim* (1921-23), *Głosie Literackim* (1928-29), *Lwowskich Wiadomościach Muzycznych i Literackich* (1928-31). Pisał także scenariusze filmowe. W 1927 odbył kilkutygodniową podróż do Włoch, a w 1929 do Rumunii. W 1931 otrzymał nagrodę literacką m. Lwowa im. K. Ujejskiego. W tymże roku z powodu nasilenia gruźlicy płuc przeszedł na wcześniejszą emeryturę i zamieszkał w Brzuchowicach pod Lwowem. W 1934 na skutek pogarszających się warunków material-

nych, powrócił do Lwowa, gdzie zmarł 12 listopada 1936.

TWÓRCZOŚĆ

1. Z wyjątków. W pomrokach wiary. [Opowiadania]. Lw.: Nakł. autora 1909, 111 s.

Podp.: Stefan Żalny.

Zawartość: Z wyjątków: Puszczyk; Wampir; Szalona zagroda. — W pomrokach wiary: Pomsta ziemi; Kłątwa; Podzwonne.

2. Na wzgórzu róż. Nowele. Kr.: J. Czernecki [1918], 118 s.

Zawartość: Na wzgórzu róż; Szalona zagroda [poz. 1]; Po stycznej; Zez; Cień; W willi nad morzem [por. poz. 5].

Adapt. opowiadania W willi nad morzem: radiowa: A. Nebelski. Radio 1984. — film. pt. Nikt nie jest winien. Adapt.: R. Zatorski. Ekran. 1988.

3. Demon ruchu. Nowele. Wwa, Kr.: J. Czernecki [1919], 202 s. Wyd. 2 zmien. i powiększone. Przedm.: J. Jedlicz. Lw.: Lektor 1922, VIII, 182 s.

Tomik dedykowany Karolowi Iryzkowskiemu.

Zawartość: Maszynista Grot; Błędny pociąg. (Legenda kolejowa); Demon ruchu; Smoluch; Wieczny pasażer; W przedziale; Sygnaty; Ślepy tor; Ultima Thule. — W wyd. 2 nadto: Głucha przestrzeń. (Ballada kolejowa); Fałszywy alarm; Dziwna stacja. (Fantazja przyszłości).

Adapt. poszczególnych nowel: radiowe: Ślepy tor. Adapt.: K. Nowicka. Radio 1967; Sygnaty, Demon ruchu, Smoluch pt. Opowieści kolejarzy. Adapt.: Z. Zawadzka. Radio 1981. — tv: Ślepy tor. Adapt.: K.T. Toeplitz. TV 1967.

4. Szalony pątnik. [Opowiadania]. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1920], 186 s.

Zawartość: Szary pokój; Nocleg; Znak; Problem Czelawy; Saturnin Sektor; Kruk; Osada dymów; Wezbranie; Dziedzina. Adapt. noweli Problem Czelawy: radiowa pt. Tajemnica profesora Czelawy. Adapt.: M. Ciesielska-Makowa. Radio 1970. — tv pt. Problem profesora Czelawy. TV 1985.

5. Willa nad morzem. Dramat w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały 1920. Wyd. pt. Ciemne siły. (Willi nad morzem). Dramat w 3 aktach. [Współwyd. z:] M. Czykowska z Grabińskich: Życia mego kwiat. Poezje. (Wydanie pośmiertne). Przemyśl: Wydawn. Pol. Książ. Nauk. 1921, 128 s.

Adapt. sceniczna noweli pt. W willi nad morzem [poz. 2]. W wyd. z 1921 s. 1-96.

Przełk. czes.: B. Vdra. Ok. 1927. Rkps. [Inf.: A. Hutnikiewicz: Twórczość literacka Stefana Grabińskiego. Tor. 1959 s. 99].

6. Zadzuszki. Trylogia dramatyczna. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1921.

Cz. 1. Sen Krysty. (Misterium zaduszne). Druk *Kur. Lwów* 1921 nr 256, 262; Cz. 2. Strzygów, Klechda zaduszna; Cz. 3. W Dzień Zaduszny. Szuka w 1 akcie. Rkps w arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

7. Księga ognia. Nowele. Łódź: Księg. Pol. [1922], 147 s.

Zawartość: Czerwona Magda; Biały wyrak. (Gawęda kominiarska); Zemsta żywiołaków. (Legenda strażacka); Pożarowisko; Pirotechnik; Gebrowie; Muzeum dusz czyszczowych; Płonienne gody; Zielone Świątki.

Adapt. tv noweli Pożarowisko. Adapt.: K.T. Toeplitz. TV 1968.

8. *Niesamowita opowieść*. (Wybór nowel). Lw.: Wydawn. Dzieł Pogodnych 1922 [antydat. 1921], 165 s.

Zawartość: Kochanka Szamoty. (Kartki ze znalezionej pamiętniki). Podzwonne [poz. 1]; Zez [poz. 2]; W domu Sary; Szalona zagroda [poz. 1]; Przed drogą daleką. (Urywki z pamiętnika W. Lasoty); Na tropie; Spojrzenie. Adapt. film. noweli pt. Kochanka Szamoty. Scenariusz: L. Trystan. Ekran. 1927.

9. *Salamandra*. Powieść fantastyczna. Pozn., Lw.: Wydawn. Pol. [1924], 161 s. Przedr. zob. poz. 18. Adapt. radiowa: H. Rozen. Radio 1981.

10. *Cień Bafometa*. Powieść fantastyczna. Lw.: Ossol. 1926 [antydat. 1925], 194 s.

Przeł. niem. Der Schatten des Satans. [Przeł.] Ch. Eckert. Berlin 1989.

11. *Larwy*. Dramat fantastyczny w 3 aktach. Powst. ok. 1926.

Pierwotny tytuł: Manowiec. Rkps w arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

12. *Fantastyczny manowiec*. [Dramat filmowy w 10 aktach]. Powst. ok. 1927.

Inf.: A. Hutnikiewicz por. poz. 5 s. 100.

13. *Klasztor i morze*. Powieść. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1928, 222 s.

14. *Namiętność*. (L'Appassionata). Opowieść wenecka. Wwa: Renaissance-Universum 1930, 187 s.

Zawartość: Namiętność. (L'Appassionata. Opowieść wenecka); Przypadek; Pojednianie; Zmora; Projekcje; Strych.

15. *Wyspa Itongo*. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1936 [antydat. 1935], 318 s. Przedr. zob. poz. 18.

Cz. 1. Syn kowala; Cz. 2. Król Czandaura. Pierwodr. z podtytułu: Powieść fantastyczno-egzotywna. *Więsk Nowy* 1930 nr 8828-8861, 1931 nr 8863-8939 (z przerwaniami).

16. *Motywy docenta Ponowy*. Powieść. Powst. ok. 1936.

Cz. 1. Z Jadwigą; Cz. 2. Schadzka o zmroku [nie ukończona]. Inf.: A. Hutnikiewicz por. poz. 5 s. 468.

17. *Niesamowite opowieści*. Wybór i oprac.: J. Wilhelm. Wwa: Czyt. 1958, 291 s. Wyd. nast.: Posł.: S. Lem. Kr.: WL 1975, 353 s.

Zawartość: K. Irzykowski: Magik niesamowitości. — Z poz. 3: Błędny pociąg. (Legenda kolejowa); Demon ruchu; Smoluch; Sygnały; Ultima Thule, — z poz. 4: Szary pokój; Nocleg; Znak; Problem Czławy; Saturnin Sektor; Osada dymów; Dziedzina, — z poz. 7: Czerwona Magda; Biały wyrak. (Gawęda kominiarska); Zemsta żywiołaków. (Legenda strażacka); Pożarowisko; Muzeum dusz czyszczących, — z poz. 8: Kochanka Szamoty. (Kartki ze znalezionej pamiętniki); Zez; W domu Sary; Przed drogą daleką. (Urywki z pamiętnika W. Lasoty); Na tropie; Spojrzenie. — W wyd. z 1975 dodano nowe: Maszynista Grot [poz. 3] i Szalona zagroda [poz. 1].

18. *Utwory wybrane*. Wybór, wstęp i komentarz: A. Hutnikiewicz. Kr.: WL 1980.

T. 1. Nowele. Oprac. tekstu i nota wydawcy: B. Górska. 609 s.

Zawartość: Z tomu „Na wzgórzu róż” [poz. 2]; Po stycznej; Zez; W willi nad morzem. — Z tomu „Demon ruchu” [poz. 3]: Głucha przestrzeń. (Ballada kolejowa); Smoluch; Falszywy alarm; Demon ruchu; Maszynista Grot; Sygnały; Dziwna stacja. (Fantazja przyszłości); Błędny pociąg. (Legenda kolejowa); Ślepy tor; Ultima Thule. — Z tomu „Szalony pątnik” [poz. 4]: Szary pokój; Problem Czławy; Saturnin Sektor; Dziedzina. — Z tomu „Księga ognia” [poz. 7]: Czerwona Magda; Biały wyrak. (Gawęda kominiarska); Pożarowisko; Gebrowie; Muzeum dusz czyszczących; Płomienne gody. — Z tomu „Niesamowita opowieść” [poz. 8]: Kochanka Szamoty. (Kartki ze znalezionej pamiętniki); W domu Sary; Przed drogą daleką. (Urywki z pamiętnika W. Lasoty); Na tropie; Spojrzenie. — Z tomu „Namiętność” [poz. 14]: Namiętność. (L'Appassionata. Opowieść wenecka); Przypadek; Projekcje. — Z utworów rozproszonych: Czad; Nieykalny. (Wyjątki z pamiętnika A. Krofity); Świadek Materna.

T. 2. *Salamandra*; *Cień Bafometa*. [Oprac. tekstu i nota wydawcy: Z. Górzyna]. 293 s. [poz. 9, 10].

T. 3. *Wyspa Itongo*. Powieść. [Oprac. tekstu i nota wydawcy: B. Stanowska-Cichoń]. 203 s. [poz. 15].

19. *Niesamowite opowieści*. T. 1-2 Wwa: Iskry 1981, 48 + 50 s.

Zawartość: T. 1: Znak [poz. 4], — z poz. 7: Czerwona Magda; Muzeum dusz czyszczących, — z poz. 8: Kochanka Szamoty. (Kartki ze znalezionej pamiętniki); W domu Sary; Na tropie; Przed drogą daleką. (Urywki z pamiętnika W. Lasoty). — T. 2: z poz. 3: Demon ruchu; Ultima Thule, — z poz. 4: Problem Czławy; Dziedzina, — z poz. 7: Zemsta żywiołaków. (Legenda strażacka); Pożarowisko; Biały wyrak. (Gawęda kominiarska).

Wybory utworów w przekł. niem.: Das Abstellgleis. Unheimliche Geschichten. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1971; Dunst und andere unheimliche Geschichten. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1974; Das Abstellgleis und andere Erzählungen. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1978, wyd. 2 tamże 1981; Das graue Zimmer. Unheimliche Geschichten. [Przeł.] Ch. Eckert, K. Kelm. Berlin 1985, wyd. 2 tamże 1987.

Praca redakcyjna

1. M. Czaykowska z Grabińskich: Życia mojego kwiat. Poezje. (Wydanie pośmiertne). Oprac. i wstęp: ... Współwyd. z: S. Grabiński: Ciemne siły [poz. 5] s. 97-128.

OPRACOWANIA (wybór)

S. Grabiński: Z mojej pracowni. (Opowieść o „Maszyniście Grocie”. Dzieje noweli. Przyczynek do psychologii twórczości). *Skamander* 1920 z. 2, przedr.: *Fantastyka* 1984 nr 6, — S. Grabiński: Wyznania. *Polonia* 1926 nr 141. — Wywiady: *Polonia* 1929 nr 1879; Rozm. Kw. *Głos Lit.* 1929 nr 22.

SWPP 1. — PP (R. Loth). — LP (A. Hutnikiewicz). — PŚB (A. Hutnikiewicz). — A. Niewiadowski: G.S. W: A. Niewiadowski, A. Smuszkiewicz: Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej. Pozn. 1990.

K. Irzykowski: *Fantastyka*. *Maski* 1918 z. 32, 33 [rec. Na wzgórzu róż], przedr. w tegoż: *Walka o treść*. Wwa 1929, Pisma. [T. 3]. Kr. 1976; w: *Fantastyka* 1983 nr 2. — T. Boy-Zełęński. W tegoż: *Flirt z Melpomeną*. (Wieczór drugi). Wwa [1921] [rec.: *Willi nad morzem*]. — T. Boy-Zełęński. W tegoż: *Flirt z Melpomeną*. I inne filirciki. (Wieczór trzeci). Kr. 1922

lrec.: Zaduszkil. — K. Irzykowski: Powieść G. *Wiad. Lit.* 1924 nr 24 [lrec.: Salamandra]. — K. Irzykowski: Krytyków swoich pod przegierz stawia G. *Wiad. Lit.* 1926 nr 15 [lrec.: Cień Bafo-meta]. — J. Brzostowska: O twórczości S.G. *Pam. Warsz.* 1931 z. 10/12. — J. Jedlicki: S.G. *Lwów. Wiad. Muzycz. i Lit.* 1931 nr 67. — T. Terlecki: S.G. Pierwszy fantastyk polski. *Droga* 1932 nr 9. — J.E. Plomiński: Cień Bafometa. Klasztor i morze. W tegoż: Szukanie współczesności. Wwa 1956. — J. Brzostowska: Po zgonie S.G. *Droga* 1937 nr 12. — K. Irzykowski: Żeglarz po morzu ciemności. (Wspomnienie o S.G.) *Prosto z Mostu* 1937 nr 4. — A. Hutnikiewicz: O S.G. *Tyg. Powsz.* 1951 nr 50. — J.E. Plomiński: Suweren polskiej fantastyki literackiej. W tegoż: Twórcy bez masek. Wwa 1956. — Z. Irzyk: Pisarz smutku i niesamowitości. *Rzecz* o S.G. *Kierunki* 1957 nr 39. — J. Trznadel: Niesamowita opowieść. *Nowa Kult.* 1958 nr 49 [lrec.: Niesamowite opowiesci]. — A. Hutnikiewicz: Twórczość literacka Stefana Grabińskiego. 1887-1936. Tor.: PWN 1959, 481 s. — R. Pollak: Ze wspomnień o S.G. W: Księga pamiątkowa ku czci Konrada Górskiego. Tor. 1967, przedr. w: Z dziejów kultury i literatury ziemi przemyskiej. *Przemysł* 1969. — A. Hutnikiewicz: S.G. i jego „Niesamowita opowieść”. W: Z dziejów kultury i literatury ziemi przemyskiej. *Przemysł* 1969, przedr. w: A. Hutnikiewicz: Portrety i szkice literackie, Wwa 1976. — A. Hutnikiewicz: S.G. czyli Jak się pisze „dreszczowce”. W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Sylwetki. Wwa 1972. — J. Olszak: Czytając G. *Rocz. Przemys.* 1976/1977 t. 17/18. — J. Kucharski: „Klasztor i morze”. Nadmorska powieść S.G. *Rocz. Gdań.* 1979 z. 2. — [Utworthy wybrane.] J. Kamiński: Grafomania tragiczna. *Literatura* 1980 nr 44; M. Wydmuch: Fantastyczna prowincja. *Nowe Książ.* 1980 nr 17; J. Wyka: Literatura i upiory. *Twórczość* 1981 nr 5. — M. Adamiec: Cień wielkiej tajemnicy. (Rzecz o powieściach S.G.). *Twórczość* 1982 nr 7. — A. Smuszkiewicz: W kręgu mediumizmu i parapsychologii. W tegoż: *Zaczarowana gra*. Pozn. 1982. — B. Bakula: „Ponura igraszka fantazji” czyli dyskurs autotematyczny w „Dziadzie”. *S.G. Ruch. Lit.* 1986 nr 6. — A. Stoff: Sześć spojrzeń S.G. W: Od Kocharanowskiego do Różewicza. Wwa 1988 [dot.: Spojrze-niel. — G. Filip: Fantastyka i zło. Przykład G. *Fantastyka* 1989 nr 10.

B.T.

GRABOWSKA Alicja

zob. PATEY-GRABOWSKA Alicja

GRABOWSKA Marcelina (Rozalia)

1912-1986

Pseud.: Piotr Szarycki.

Powieściopisarka, dramatisarcka.

Urodzona 24 grudnia 1912 we Lwowie w rodzinie drobnomieszczańskiej; córka Adolfa Grabowskiego i Heleny z domu Szawmów. Szkołę średnią ukończyła we Lwowie. Studiowała historię i filologię polską na Uniwersytecie Jana Kazimierza. W 1931 przeniosła się do Stanisławowa. Debiutowała w 1932 przekładem opowiadania A. Czechowa pt. „Chirurgia”, opublikowanym w tygodniku *Kobieta Współczesna* (nr 9), a jako dramatisarcka w 1934 sztuką „Sprawiedliwość”. W 1935 zamieszkała w Warszawie i w tymże roku została członkiem ZZLP. Opowiadania, artykuły i recenzje publikowała m.in. w *Pionie* (1935-36), *Dzienniku Poran-nym* i *Epoce* (1937; tu stałe recenzje teatralne), *Kurierze Literacko-Naukowym* (1937, 1939). W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie i

brała udział w konspiracyjnej działalności politycznej, m.in. jako sekretarz wydziału robotniczego Związku Syndykalistów Polskich (ZSP); w 1943 uczestniczyła w redagowaniu nielegalnego pisma tej organizacji *Czyn*, a od lutego do maja 1944 redagowała powielany dziennik polityczny ZSP *Oblicze Dnia*. Ranna w czasie powstania warszawskiego została przewieziona do Milanówka, a potem do Krakowa. Po wyzwoleniu pracowała krótko w gazowni miejskiej. Od listopada do grudnia 1945 była redaktorem dziennika *Naprzód*. W tymże roku została członkiem PPR (później PZPR, do 1968). Drukowała w *Lewym Torze* (1945-47) i *Świetyli Krakowskiej* (1945-46). W 1946 powróciła do Warszawy i kontynuowała twórczość literacką. Współpracowała z tygodnikiem *Zwierciadło* (od 1957), publikowała też w *Trybunie Mazowieckiej* (1960-61). Odbiła podróże do Egiptu (1959, 1961), do Grecji i Izraela (1965). Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1945). Zmarła 13 maja 1986 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Żółty dom. Powieść. Wwa: Rój 1934, 261 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1957, 192 s.

2. Sprawiedliwość. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Wil., T. na Pohulance 1934.

Wyst. w T. im. J. Słowackiego w Krakowie w 1937 (1938) pt. „Kobieta nr 14” po trzech przedstawieniach zdjęte z afisza na skutek zakazu cenzury.

3. Koniunktura głupoty. Komedia w 5 aktach. Powst. 1936.

Rkps w arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

4. Serdeczna spółka. [Powieść dla młodzieży]. [Wwa:] Druk. P. Brzeziński [1935], 118 s.

5. Dzieci nie chcą żyć. Tragedia. 16 scen. Praprem. Wwa, T. Nowy 1938.

Zdjęte z afisza przez cenzurę (inf. autorki).

6. Amerykańska walka. Komedia w 3 aktach. Powst. 1938.

Rkps w arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

7. Wielki dzień. Rzecz dzieje się 1 maja 1945 r. *Świetyli Krak.* 1946 nr 7. Wyd. osob. Paryż: Związek Pol. Kół Muz.-Teatr. we Francji 1947, 10 s., powiel.

8. Antoni Mroczek poznaje świat. Powieść. Wwa: PIW 1951, 259 s.

9. Ucieczka z Kemeth. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1961, 231 s.

Zawartość: Dwie różne kobiety; Pani Thunder; W kawiarni; Palec nonsensu; Laila; Prawo rodu; Dzieci; Magia zwyczajna; Markiza i fellach; Ucieczka z Kemeth.

10. Skazany na wielkość. [Powieść o T. Kościuszczy]. Wwa: NK 1968, 332 s. Wyd. nast. tamże:

wyd. 2 popraw. i uzup. 1974, wyd. 3 1976, wyd. 4 1982, wyd. 5 1985.

11. Konfrontacje. [Powieść]. Wwa: NK 1972, 279 s.

12. Tropiąc się nawzajem. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1976, 252 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1986.

Zawartość: Kto bez winy; Most westchnień; Proces; Dziwna dziewczyna; Którędy, proszę pani do szczęścia?; Orły w kraju; Dialog; Lisie drogi.

13. Po omacku. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1978, 291 s.

14. Dokąd człowieku? [Utwory dramatyczne]. Wwa: Czyt. 1981, 114 s.

Zawartość: Czyżby Solura? (Ironiczna sztuka w 3 aktach); Dokąd człowieku? (Sztuka współczesna).

Ponadto w rękopisach wg inf. autorki: Siedem skór. Powieść. Powst. 1952. — Kłębek. Sztuka w 3 aktach z prologiem. Powst. 1953. — Człowiek z kraju. Sztuka w 4 aktach. Powst. 1955. — Wilczy ogród. Powieść. Powst. 1966. — oraz: Błazenada; Sprawiedliwość. [Utwory dramatyczne]. [Inf. o przygotowywanej edycji: J. Sokolowski]. *Teatr* 1984 nr 4.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1955, 1966, 1976. — SWPP 1. — PP (J. Łuczyńska).

Z. Bronceł: Malarstwo urodzone. *ABC Lit.-Artyst* 1934 nr 42 [rec.]; Złoty dom! — T. Boy-Zeleński: „Sprawiedliwość” Grabowskiej. W tegoż: *Perfumy i krew*. Wwa 1936. — S. Łastik. *Twórczość* 1952 nr 10 [rec.]; Antoni Mroczek poznaje świat! — S. Podhorska-Okołów: Z dziejów przelomu nad Nilem. *Twórczość* 1962 nr 6 [rec.]; Ucieczka z Kemethl. — G. Skotnicka: Różne oblicza wojny. *Nowe Książki* 1972 nr 11 [rec.]; Konfrontacje! — G. Skotnicka: Pytania trudne i łatwiejsze. *Nowe Książki* 1977 nr 11 [rec.]; Tropiąc się nawzajem. — [Po omacku] M. Mierkowska: Konfrontacje ... *Literatura* 1978 nr 47; W. Nawrocki: Modliszka upolityczniona. *Życie Lit.* 1979 nr 6.

J.Z.

GRABOWSKI Jan Antoni 1882-1950

Podpisywał utwory też: Jan Goffkont Grabowski. Pseud.: dr Antoni Molski; J.G.; Jan Antoni Rawski. Autor książek dla dzieci, opracowań krajoznawczych.

Urodzony 16 marca 1882 w Rawie Mazowieckiej; syn Hipolita Grabowskiego, urzędnika Izby Skarbowej, i Zofii z Goffkontów. Ukończył średnią Szkołę Handlową w Łodzi, następnie studiował na Wydziale Chemii Politechniki Warszawskiej, w 1902 uzyskał dyplom inżyniera technologa. Od 1902 uczył matematyki w szkołach warszawskich — w Szkole Handlowej Zgromadzenia Kupców oraz w Szkole Handlowej Anieli Wereckiej. W 1906-07 studiował historię sztuki na uniwersytecie w Monachium. Debiutował w 1907 utworem „Moje miasteczko — Stasiek”, opublikowanym w czasopiśmie *Nasz Kraj* (t. 4 nr 19). Po powrocie do Warszawy w 1908 był ponownie do 1912 nauczycielem w

szkole A. Wereckiej i w szkole Stefanii Tołwińskiej. Publikował artykuły, korespondencje, opowiadania m.in. w *Krytyce* (1908-10), *Sfinksie* (1908, 1917), *Kurierze Warszawskim* (1909; tu korespondencje), *Naszym Domu* (1912-13). W 1912 otworzył własną szkołę dla dzieci, którą prowadził do 1919. W 1919-20 służył w Armii Hallera. W 1920 został mianowany inspektorem szkół zawodowych w Warszawie. W 1921 wyjechał na Pomorze, do Chełmna, a w 1925 do Torunia, gdzie został wykładowcą w Męskim Gimnazjum. W tym czasie współpracował m.in. z *Plomyczkiem* (1925-30) i *Plomykiem* (1926-27). Następnie objął stanowisko inspektora pracy i został wybrany na wiceprzewodniczącą Rady Miejskiej. W 1927 powrócił do Warszawy. Został prezesem Rady Szkolnej m.st. Warszawy. Zajmował różne stanowiska w Urzędzie Ubezpieczeń: dyrektora Okręgowego Urzędu Ubezpieczeń (1927-30), dyrektora Głównego Urzędu Ubezpieczeń (1930-33), dyrektora Centrali Zaopatrzenia Instytucji Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie (1933-35). W 1936 przeszedł na emeryturę i zajął się twórczością literacką. Publikował m.in. w pismach: *Nowe Książki* (1934-35; tu recenzje książek dla dzieci i młodzieży), *Naokoło świata* (1936-38), *Tygodnik Ilustrowany* (1937-38), *Teatr w Szkole* (1938, 1939), a także kontynuował współpracę z *Plomyczkiem* (1934) i *Plomykiem* (1936-38). W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i od 1940 pracował honorowo w PCK i Radzie Głównej Opiekuńczej. Po wyzwoleniu objął w 1945 stanowisko naczelnika Wydziału Kultury i Sztuki przy Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie. W 1948 powrócił do Warszawy i pracował jako inspektor w Ministerstwie Kultury i Sztuki (do lutego 1950). Zmarł 19 lipca 1950 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bajka o przewoźniku, wodnicy i słońcu. Wwa: E. Wende i S-ka 1916, 47 s.

Podp.: Jan Antoni Rawski.

2. Herkules. Wwa: E. Wende i S-ka 1916, 48 s.

Podp.: dr Antoni Molski.

3. Hektor, król wicz trojański. Wwa: E. Wende i S-ka 1916, 48 s.

4. Pod znakiem sowy. Zagadnienia szkolnictwa polskiego. Wwa: Hoesick 1917, 110 s.

5. Jak Tomek Kowalczyk do nieba się dostał. Wwa: Gebethner i Wolff [1921], 96 s. Wyd. nast. tamże: 1922, wyd. 2 [l] 1928.

6. Spadające gwiazdy. Powieść. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1922, 136 s. Wyd. nast. tamże 1927.

Podp.: Jan Goffkont Grabowski.

7. Wicek Świerszczyk i Karaluch Smalec. Wwa: Gebethner i Wolff 1923, 59 s. Wyd. nast. tamże [1924].

8. Finek. Opowiadanie dla dzieci. Wwa: M. Arct 1923, 113 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. [2] 1924, wyd. 2 [!] 1925, wyd. 3 1925, wyd. 4 1930 [antydat. 1929]; wyd. 5 na nowo oprac. przez autora Wwa: NK 1939 [właśc. 1938]; wyd. 6 z podtyt.: Opowiadanie o psie. Wwa: NK 1946, tamże: wyd. 7 1947, wyd. 8 1950, wyd. 9 1958, wyd. 10 1962, wyd. 2 [!] 1972; wyd. 7 [!] Olsztyn: Pojezierze 1981, wyd. 8 tamże 1987. Przedr. zob. poz. 24.

9. Przygody Józia w Agrykoli. Wwa: Ignis 1925 [właśc. 1924], 93 s.

10. Europa. Prawdziwa historia o kotce. *Plomyczek* 1925/1926 nr 21-34. Wyd. osob. Wwa: NK 1929, 56 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. [2] 1946, wyd. 4 1948 [antydat. 1947], wyd. 5 1949, wyd. 6 1950, wyd. 7 1956; wyd. 7 [!] Olsztyn: Pojezierze 1981. Przedr. zob. poz. 24.

11. Jaśko z Mirachowa. Baśń. Wwa: NK 1925, 77 s.

12. Jagusia Machajówna. Opowiadanie. Wwa: M. Arct 1926, 122 s.

13. Wojna Imci Pana Konopki z miastem Toruniem. (Z polskiego cyklu obyczajowego). Wwa: Rój [1927], 64 s.

14. Radziwiłłowie. (Z polskiego cyklu obyczajowego). Wwa: Rój 1927, 59 s.

15. Reksio i Pucek. Historia psich figłów. *Plomyczek* 1927/1928 nr 7-41. Wyd. osob. Wwa: NK 1929, 45 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1946, wyd. 3 1948, wyd. 4 1952, wyd. 5 1953, wyd. 6 1954, wyd. 7 1956, wyd. 8 1958, wyd. 9 1960, wyd. 10 1962, wyd. 11 1963, wyd. 12 1970; wyd. 13: Olsztyn: Pojezierze 1982; wyd. [14] Wwa: NK 1983, tamże: wyd. 15 1987, wyd. 16 1993. Przedr. zob. poz. 24.

Przekł. albań.: Reksi dhe Puceku. [Przeł.] V. Kokona. Tiranë 1960, — ros.: Reksja i Pucek. [Przeł.] B. Zachoder. Moskwa 1956, wyd. nast. tamże: 1958, 1964, 1973, 1976, — ukr.: Reks'o i Pucek. [Przeł.] G. Lozińska. Kij 1976.

16. Puc, Bursztyn i goście. *Plomyczek* 1929/1930 nr 1-37. Wyd. osob. T. 1-2. Wwa: NK [1933], 75 + 63 s.; wyd. nast. [w jednym tomie] tamże: wyd. 2 1935, wyd. 3 1938, wyd. 4 1946, wyd. 5 1948, wyd. 6 1950, wyd. 7 1957, wyd. 8 1971, wyd. 9 1974, wyd. 10 1977, wyd. 11 1978; wyd. 12 Wwa: KAW 1981; wyd. 12 [!] Olsztyn: Pojezierze 1982; wyd. 13 Wwa: NK 1983; wyd. [linel Szczec.: KAW 1983; wyd. 14 Wwa: NK 1985, tamże: wyd. 16 1987, wyd. 17 1988, wyd. 18 1989, wyd. 19 1992; wyd. [linel] Wwa: Editions Spotkania [1992]. Przedr. zob. poz. 24.

Przekł. bułg.: Puč z'Wurko, technité gosti. [Przeł.] J. Grudzińska, Z. Karabaševa. Sofija [1936], — słowac.: Puc, Tarko a hostia. [Przeł.] A.Ch. Urpin. Kremnica 1946.

17. Skarb na Sumatrze. Wwa: Gebethner i Wolff 1935, 95 s. Wyd. nast. tamże: wyd. [2] 1941, wyd. 3 1941, wyd. 4 1942.

18. Psie figle. Częstochowa: A. Gmachowski i S-ka 1936, 32 s.

19. Skrzydlate bractwo. [Opowiadania]. Wwa: NK 1936, 128 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1948 [antydat. 1947], wyd. 3 1949, wyd. 4 1950, wyd. 5 1955; wyd. 6 Olsztyn: Pojezierze 1986. Przedr. zob. poz. 24.

Zawiera: Dobrze oswojony człowiek; Muc, wróbel beznogi; Gąska Małgosia; Duszek; Musia; Pipuś.

20. Fartuch w kałuży. Wielka psia opera, która zaczyna się dość ponuro, za to kończy się wcale wesoło, ze śpiewami, tańcami i w ogóle. Wwa: Druk R. Bieliński 1938, [48] s.

21. Kochany zwierzyniec. [Opowiadania]. Wwa: NK 1939 [właśc. 1938], 183 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1948, wyd. 3 1949, wyd. 4 1949, wyd. 4 [!] 1950, wyd. 5 1952, wyd. 6 1954; wyd. 7 Olsztyn: Pojezierze 1980, wyd. 8 tamże 1987. Przedr. zob. poz. 24.

Zawartość: OOO! UUU! ACH!; Metka; Żoko; Przyjaciele; Fryga; Mucha z humorami; Kruszynka; Ropucha; Uniwersytet na jesionie; To mi mówiły moje wróble; Czarny kogut; Cyrk na podwórzu; Berek; Micka, szalona krowa; Żołnierski kot. Przekł. ukr.: Pro zvirjat. [Przeł.] O. Meduščenko. Kij 1982.

22. Wilk, koza i kozłeta. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1949, 64 s. Por. poz. 23.

Przekł. czes.: Vlk, koza a kuzlátka. [Przeł.] Z. Houdková-Josková. Praha 1950.

23. Wilk, koza i kozłeta. Przygoda w 3 odśtonach. Muz. H. Wilson-Żeligowskiej. Wwa: NK 1949, 93 s. Praprem. Tor., T. Lalki i Aktora „Baj Pomorski” 1960. Por. poz. 22.

Przekł. słowac.: Vlk, koza a kozliatka. [Przeł.] M. Babjaková-Bajová. Bratislava 1950, wyd. nast. tamże: 1954; wyd. in. [Przeł.] Z. Houdková-Josková. Turčiansky Sv. Martin 1950.

24. Opowiadania. T. 1-2. Wwa: NK 1950, s. 319 + 326. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zmien. 1952, wyd. 3 1957, wyd. 4 1960, wyd. 5 1963, wyd. 6 1967, wyd. 7 1974.

Zawiera poz. 8, 10, 15, 16, 19, 21.

25. Słoń Pytało. Przygoda w 10 odśtonach. Z angielskiego. Wwa: NK 1951, 66 s.

Dla teatru kukiełek.

26. Puch, kot nad koty. Wwa: NK 1952, 158 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1958, wyd. 3 1970, wyd. 4 1984; wyd. 4 [właśc. 5] Olsztyn: Pojezierze 1984, 117 s.

27. Gąska Małgosia. Wwa: NK 1959, 23 s.

28. Imieniny Haneczki. Wwa: Czyt. 1960, 106 s.

29. Czarna owieczka. Wwa: NK 1966, [14] k. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1977, wyd. 3 1978, wyd. 4 1982, wyd. 5 1984, wyd. 6 1986, wyd. 9 [!] 1989; Białystok: KAW 1992.

Przeł.: hiszp. Da Ovejita negra. [Przeł.] A. Gadomska-Rodés. Wwa: NK, Excilia Salolaña Molina 1988, — niem.: Das schwarze Schäfchen. [Przeł.] I. Kluczborska. Wwa: NK 1970, — węgier.: A fekete bárányka. [Przeł.] É. Sebök. Wwa: Budapest 1974.

30. Opowiadania wybrane. Wybór opowiadań. J. Sztuczyńska. Wwa: NK 1987, 257 s. Wyd. 2 tamże 1990.

Zawartość: Reksio i Pucek [poz. 15]; Puc, Bursztyn i goście [poz. 16]; Puch, kot nad koty [poz. 26], — z poz. 19: Muc, wróbel beznogi; Gaska Matgosia; Pipuś, — z poz. 21: Metka; Fryga; Mucha z humorami; Czarny kogut; Żołnierski kot.

Wybory opowiadań w przeł.: gruz.: Skoła ptic. [Przeł.:] L. Bahtadze, V. Gogsadze. Tbilisi 1965, — ros.: Cirk na dvore. [Przeł.] K. Jakovlev, Sverdlovsk 1959; Muha s kaprizami. [Przeł.] B. Zahoder. Moskva 1959, 1968, — ukr.: [Wybór opowiadań]. [Przeł.] E. Meduščenko. Kiiv 1963.

Podręczniki matematyczne (1918-1922) oraz przewodniki krajoznawcze: Przewodnik po Chełmie. Tor.: Pomor. Ag. Turystyczna 1929, 32 s. — Przewodnik po Grudziądzu. Tor.: Pomor. Ag. Turystyczna 1929, 31 s. — Przewodnik po Toruniu. Tor.: Pomor. Ag. Turystyczna 1929 [inf. autora]. — Toruń, monografia miasta. Tor.: Nakł. Magistratu m. Tor. 1929 [inf. autora]. — Mazowsze Pruskie. Wwa: Wyd. Pol. Związku Zach. Wydawn. Opisowych 1935, 32 s. — Mazury i Warmia. Wwa: NK 1948, 62 s.

Adaptacja

1. R. Kipling: Dlaczego słoń ma długi nos. Adapt. scen. ... pt. Nieznośne pytańko. Wyst.: Wąbrzych, T. Lalki i Aktora 1951.

Prace redakcyjne

1. Bajki Ezopa. Wwa: E. Wende i Ska 1916, 48 s.

2. J. Pasek: Pamiętniki. Oprac. ... Wwa: E. Wende 1922 [właśc. 1923], 94 s.

3. I. Chodźko: Pamiętniki kwestarza. Oprac. skrócone. Wwa: Gebethner i Wolff 1923 [właśc. 1924], 114 s. Wyd. 2 tamże 1929.

4. J.I. Kraszewski: Stara Baśń. Oprac. ... Grudziądz: W. Kulerski 1924 [właśc. 1925], 220 s.

5. M. Cervantes Saavedra: Straszne przygody Don Kiszota z Manszy. Oprac. ... Grudziądz: W. Kulerski 1925, 384 s.

6. T. Gautier: Kapitan Frakasse. Powieść. Oprac. ... Grudziądz: W. Kulerski 1925, 216 s.

7. H. Rzewuski: Listopad. Romans historyczny z czasów Stanisława Augusta. Oprac. [i skrócił] ... Grudziądz: W. Kulerski 1925, 152 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1950. — SWPP 1, — PP (J. Łuczyńska). — LP (red.). H. Skrobiszewska. Tyg. Kult. 1966 nr 1. — Z. Brzuchowska: Świat jako żyjący dom człowieka. (O J.G.) *Polonistyka* 1983 nr 5. — M. Kątny: Proza animalistyczna J.A. Grabowskiego. Kielce: WSP 1991, 82 s.

J.Z.

GRABOWSKI Tadeusz 1871-1960

Krypt.: T.Gr.
Historyk literatury polskiej, romanista.

Urodzony 29 października 1871 w Krakowie, w rodzinie inteligenckiej; syn Antoniego Grabowskiego i Aliny z Pogorzelskich. Do szkół uczęszczał we Lwowie i Krakowie, gdzie uzyskał maturę w Gimnazjum św. Jacka. W 1891 rozpoczął studia w zakresie filologii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ), które ukończył w 1895. Równocześnie studiował romanistykę; studia te uzupełnił następnie w École des Hautes Études w Paryżu. Pierwsze prace literackie publikował w 1892 w lwowskim *Dzienniku Polskim*. Po powrocie z Francji, był w 1896-1900 nauczycielem w szkole realnej w Stanisławowie, a następnie w Gimnazjum św. Anny w Krakowie. Od 1897 do 1910 współpracował z *Przeglądem Polskim*, gdzie zamieszczał kroniki literackie, wiele recenzji i szkice krytycznoliterackie. W 1900 doktoryzował się na UJ na podstawie rozprawy pt. „Michał Grabowski, jego pisma krytyczne i pojęcia polityczne”. W następnym roku uzyskał habilitację na UJ przedstawiając rozprawę „Ludwik Osieński i ówczesna krytyka literacka”. W 1901-09 był docentem, a w 1909-19 profesorem tegoż uniwersytetu. W 1909 został też członkiem korespondentem PAU. W 1913-18 uczestniczył w pracach Ligi Narodowej. Był działaczem Towarzystwa Szkoły Ludowej w Krakowie i członkiem Zarządu Głównego tej organizacji. Brał także udział w akcjach kulturalno-oświatowych na terenie zaboru pruskiego, pełniąc funkcję prezesa Rady Głównej Towarzystwa Czytelni Ludowych w Toruniu i współpracując z Poznańskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk (członek korespondent od 1913, członek czynny od 1917). Od 1919 był profesorem zwyczajnym historii literatury polskiej na Uniwersytecie Poznańskim, a w 1922/23 również dziekanem Wydziału Humanistycznego. W 1925 został członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego we Lwowie. Współpracował z *Kurierem Poznańskim* (1926-27) oraz z *Przeglądem Powszechnym* (1931-36) i *Pamiętnikiem Literackim* (1931-36). Odbywał liczne podróże naukowe do wielu krajów Europy, m.in. do Rosji, Niemiec, Anglii,

Włoch, Hiszpanii, Francji (w 1925-26 wykładał literaturę polską na Sorbonie). Był członkiem Slovan-skeho Ustavu w Pradze. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Krakowie i pracował w Bibliotece Jagiellońskiej. Brał udział w tajnym nauczaniu uniwersyteckim. Po wojnie powrócił do Poznania i w 1946-52 prowadził wykłady z romanistyki na Uniwersytecie Poznańskim. W 1945 został członkiem czynnym PAU. Publikował artykuły i szkice literackie w *Tygodniku Warszawskim* (1946). Po przejściu na emeryturę w 1950 zamieszkał w Kórniku. Odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, czeskosłowackim Krzyżem Komandorskim Orderu Lwa Białego III klasy oraz francuskim Krzyżem Legii Honorowej. Zmarł 27 lipca 1960 w Kórniku.

TWÓRCZOŚĆ

1. La Fontaine, Trembecki i Mickiewicz jako twórcy bajek. Powst. 1892. Rkpś w Bibl. Jagiel.
  2. Przed laty. Szkic z życia prowincji zabranych. Kr.: Spółka Wydawn. Pol. 1896, 47 s.
  3. Examen de la théorie dramatique et des drames de Diderot. Stanisławów: druk. S. Chowaniec 1897, 25 s.
  4. Aleksander Dumas syn i współczesny teatr francuski. Kr.: Nakł. autora 1900, 23 s.
  5. Wiktor Hugo i jego korespondencja. Kr.: druk. *Czasu* 1900, 47 s.
  6. Ludwik Osipiński i ówczesna krytyka literacka. Kr.: Nakł. autora 1901, 92 s.
  7. Poezja polska po r. 1863. Zarys jej rozwoju w ciągu ostatniego czterdziestolecia. Kr.: Nakł. autora 1903, 282 s.
  8. Z dziejów literatury kalwińskiej w Polsce (1550-1650). *Rozpr. Wydz. Filol. Akad. Umiejętności* 1906 t. 43 s. 250-487; odb. Kr. [1906], 239 s.
  9. Eliza Orzeszkowa. Szkic jubileuszowy. Kr.: Kom. Jubileuszowy 1907, 41 s.
  10. Juliusz Słowacki. Jego życie i charakter na tle współczesnej epoki. [Zarys monograficzny]. Wwa: M. Arct.
Cz. 1. Młodość. (1809-1836). 1908, 164 s.
Cz. 2. Lata dojrzałe. (1837-1842). 1909, 168 s.
Cz. 3. Lata ostatnie. (1843-1849). 1910, 181 s.
Wyd. łączne: Wwa: M. Arct 1911.
  11. Literatura ariańska w Polsce. 1560-1660. Kr.: AU 1908, 498 s.
  12. Filozofia Juliusza Słowackiego. Odczyt na Walnym Zgromadzeniu Towarzystwa Filozoficznego w Krakowie dn. 26 stycznia 1909 r. Kr.: Tow. Filoz. 1910, 27 s.
  13. Juliusz Słowacki. Jego żywot i dzieła na tle współczesnej epoki.
T. 1. Kr.: Nakł. autora 1909, 326 s. Wyd. 2 popraw. i uzup. Pozn.: Fundusz Nauk. UPOzn. 1920.
T. 2. Kr.: Nakł. autora 1912, 324 s. Wyd. 2 zupełnie przerobione i na nowo oprac. Pozn.: Księg. Fiszer i Majewski 1926.
  14. Zygmunt Krasieński. Jego żywot i dzieła na tle współczesnej epoki. 1812-1859. Pozn.: Praca 1912, 116 s.
  15. Piotr Skarga na tle katolickiej literatury religijnej w Polsce wieku XVI. 1536-1612. Kr.: AU 1913, 647 s.
  16. Henryk Sienkiewicz. Jego żywot i dzieła na tle współczesnej epoki. 1846-1916. Kr.: ZG Tow. Szkoły Lud. 1918, 45 s.
  17. Krytyka literacka w Polsce w epoce pseudo-klasycyzmu. Kr.: AU 1918, 606 s.
  18. Literatura luterska w Polsce wieku XVI. 1530-1630. Pozn.: Pozn. Tow. Przyj. Nauk 1920, 221 s.
  19. Adam Mickiewicz. Jego żywot i dzieła na tle współczesnej epoki. 1798-1855. Pozn., Wwa: Księg. św. Wojciecha 1922, 143 s.
  20. Z dziejów literatury unicko-prawosławnej w Polsce. 1630-1700. Pozn.: Pozn. Tow. Przyj. Nauk 1922, 92 s.
  21. Literatura Gdańska i o Gdańsku. Lw.: druk. Ossol. 1927, 24 s.
  22. Wstęp do nauki literatury ze szczególnym uwzględnieniem literatury polskiej. Lw.: Nakł. autora 1927, 158 s.
  23. Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu. (1831-1836). Kr.: PAU 1931, 252 s.
  24. Krytyka literacka w Polsce w epoce realizmu i modernizmu. (1863-1933). Pozn.: Pozn. Tow. Przyj. Nauk 1934, 317 s.
  25. Historia literatury polskiej od początków do dni dzisiejszych. 1000-1930.
T. 1. 1000-1800. Pozn.: Pozn. Tow. Przyj. Nauk 1936, 400 s.
T. 2. 1800-1930. Pozn.: Druk. *Dz. Pozn.* 1936, 488 s.
- Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Studia nad wiekiem osiemnastym. 1. Stanisław Staszyc. Jego pisma polityczne i pojęcia filozoficzne. *Prz. Pol.* 1898/1899 t. 3 s. 57-88, 257-286. — Michał Grabowski, jego pisma krytyczne i pojęcia polityczne. *Prz. Pol.* 1900/1901 t. 1 s. 381-406, t. 2 s. 88-125, 245-283. — Karol Ks. Orleański, jego żywot i poezja, 1391-1465. Ustęp z dziejów liryki średniowiecznej francuskiej. *Spraw. Szkoły Realnej w Krak.* 1901; odb. Kr. 1901, [32] s. — Balzac i pani Hańska. Szkic psycho-

logiczno-literacki. *Prz. Pol.* 1901/1902 t. 4 s. 16-45, 264-290. — Petrarka i Du Bellay. Kartka z dziejów renesansu we Francji. *Spraw. Dyr. C.K.I. Wyższej Szkoły Realnej w Krak. za r. 1903*; odb. Kr. 1903, [48] s. — Anatol France. Studium literackie. *Prz. Pol.* 1904/1905 t. 2 s. 1-41, 232-267, 472-500. — Metodyka historii literatury ze szczególnym uwzględnieniem historii literatury polskiej. *Spraw. Dyr. C.K.I. Wyższej Szkoły Realnej w Krak. za r. 1907*; odb. Kr. 1907, [39] s. — Czy historia literatury jest nauką? Szkic o metodzie w badaniach historyczno-literackich ze szczególnym uwzględnieniem historii literatury polskiej. *Spraw. Dyr. C.K.I. Wyższej Szkoły Realnej w Krak. za r. 1910*; odb. Kr. 1910, [43] s. — Ostatnie lata Melecjusza Smotryckiego. Szkic z dziejów literatury unicko-prawosławnej wieku XVIII. W: *Księga pamiątkowa ku czci Bolesława Orzechowicza*. T. 1. Lw. 1916 s. 297-327. — Krytyka poznańska w latach Libelta i Cybulskiego. W: *Księga pamiątkowa ku uczczeniu trzydziestolecia pracy naukowej i nauczycielskiej Stanisława Dobrzyckiego*. Pozn. 1928 s. 82-106. — Literatura polska w latach 1863-1930. W: *Polska, jej dzieje i kultura*. [Wwa 1932] s. 826-893. — Próba syntezy nowej nauki o literaturze. *Prz. Powsz.* 1933 t. 198 s. 50-67, 198-221. — Literatura Braci Czeskich w Polsce w XVI. *Prz. Powsz.* 1936 t. 211 s. 123-139, 299-311. — Nowa nauka o literaturze. W: *Zjazd Naukowy im. Ignacego Krasickiego we Lwowie w dn. 8-10 VI 1935*. Księga referatów. Z. 1. Lw. 1936 s. 136-147. — Literatura Braci Czeskich w Polsce XVII w. *Pam. Lit.* 1938 z. 1/4 s. 39-71. — Ze studiów nad teatrem jezuickim we Francji i w Polsce w wiekach XVI-XVII. *Pr. Komis. Filol. PTPN* 1961/1963 t. 21 z. 3 s. 293-334.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. W. Potocki: *Moralia*. [Wyd.: ... i J. Łoś]. T. 1-3. Kr.: AU 1915, 1916, 1918, 629 + 658 + 706 s. BPP 69, 72, 73.
2. E. Estkowski: *Kilka wstępnych słów o najpierwszej nauce elementarnej*. Wyd.:... Kr.: ZG Tow. Szkoły Lud. 1919 27 s.
3. Książka zbiorowa ku uczczeniu pierwszej rocznicy istnienia Uniwersytetu Poznańskiego. [Pod red.] ... Pozn.: Nakł. Druk. Poznańska; Skł. gł. Księg. M. Niemierkiewicz 1920, 71 s.
4. B.W. Tomaszewski: *Teoria literatury. Poetyka*. Przekł. z ros. pod red. ... Przeł.: C. Gólkowski, T. Kowalska, I. Szczygielska. Pozn.: Koło Polonistów 1935, 243 s.

OPRACOWANIA (wybór)

- SWPP 1. — PP (R. Loth). — LP (J. Wojnowski). — BUP cz. 1. — P. Grzegorzczak; T. G. *Znak* 1962 z. 7/8.

P. Chmielowski: *Pogadanki krytyczne*. *Gaz. Pol.* 1901 nr 356 [rec.: Michał Grabowski [...]; Ludwik Osński [...]] I. — S. Tarnowski: *Kronika literacka*. *Prz. Pol.* 1904 t. 3 [rec.: *Poezja polska po r. 1863*]. — A. Brückner: *Książka* 1906 nr 9 [rec.: *Z dziejów literatury kalwińskiej w Polsce*]. — [Literatura ariańska w Polsce:] S. Lempicki: *Lud* 1909; Cz. Pieniążek. *Prz. Powsz.* 1909 t. 102. — A. Brückner: *Refor. w Polsce* 1921 nr 2 [rec.: *Literatura luterska w Polsce wieku XVII*]. — [Krytyka literacka w Polsce w epoce realizmu i modernizmu:] L. Pomirowski: *Historyk literatury o krytyce*. *Gaz. Pol.* 1934 nr 250; M. Rzeuska. *Wiad. Lit.* 1935 nr 4. — A. Rogalski: *Nowa synteza dziejów literatury polskiej*. *Kultura* 1936 nr 26 [rec.: *Historia literatury polskiej [...]*]. — J. Krzyżanowski: *W poszukiwaniu teorii literatury*. *Nowa Książ.* 1937 z. 2 [rec.: *Nowa nauka o literaturze*]. W: *Zjazd naukowy im. I. Krasickiego we Lwowie*. Lw. 1936]. — J. Birkenmajer: *Nowy zarys dziejów polskiego piśmiennictwa*. *Mysł Nar.* 1938 nr 3 [rec.: *Historia literatury polskiej...*]. — K. Mężyński: *T.G. Pam. Lit.* 1961 z. 1.

B.D.

GRABOWSKI Zbigniew 1903-1974

Pseud.: Anna Grey; Antoni Jawnuta; Axel Heyst; Dr. Z.G.; Dr. Z.Gr.; gr.; (gr.); (grab); Jawnuta; Mandragora; Politicus; Speaker londyński; z.g.; (z.g.); (Z.g.); Z.G.; (Z.G.); z.gr.; (z.gr.); Z.Gr.; (Z.Gr.); z. grab.; Z. Grab.; zb. gr.; Zb. Gr.; Zb. Grab.; zbrg; Zbig. Grab.; Zbigniew Jastrzębiec; zg.; (zg); Zg.; (Zg.); (Zgr).

Powieściopisarz, publicysta, krytyk literacki, tłumacz.

Urodzony 22 grudnia 1903 w Krakowie; syn Tadeusza Grabowskiego, historyka literatury, profesora Uniwersytetu Poznańskiego, i Marii z Walterów. Do szkoły średniej uczęszczał początkowo w Krakowie, a potem w Poznaniu, gdzie w Gimnazjum Marii Magdaleny zdał w 1923 maturę. Następnie studiował anglistykę kolejno na uniwersytetach krakowskim, poznańskim i warszawskim. Debiutował w 1925 szkicem pt. „Robert Louis Stevenson. (1850-1894)” na łamach *Przeglądu Warszawskiego* (nr 45). W 1927-28 był sekretarzem YMCA w Krakowie. W 1928 doktoryzował się na Uniwersytecie Jagiellońskim na podstawie pracy o Józefie Conradzie (promotor prof. Roman Dyboski). W 1929-30 kontynuował studia w Paryżu, Oxfordzie i Londynie na stypendium Funduszu Kultury Narodowej. Współpracował jako prozaik, recenzent literacki i teatralny, publicysta polityczny oraz tłumacz z *Tygodnikiem Ilustrowanym* (1926-29, 1933-35; tu m.in. „Kronika literacka”, przegląd „Z literatury angielskiej”, podp. Z.Gr.), *Ilustrowanym Kurierem Codziennym* (1929-39, do 1934 członek redakcji; podp. też: Dr. Z.G., Dr. Z.Gr., (gr.)), *Kurierem Literacko-Naukowym* (1929-38; tu m.in. rubryka „Wśród nowych książek”, podp. m.in.: Z. Grab., (Z.G.)), w 1936/37 cykl artykułów podp. „Kultura Niemiec Hitlerowskich”, *Światowidem* (1931-38), *Wiadomościami Literackimi* (1933-38). W 1932-33 redagował *Przegląd Turystyczny*, a w 1934 miesięcznik *Sport i Wychowanie Fizyczne*. Uprawiał czynnie narciarstwo. W 1935-37 przebywał jako korespondent *Ilustrowanego Kuriera Codziennego*

w Berlinie, a następnie w Londynie. Po wybuchu II wojny światowej pracował jako tłumacz i spiker (do 1941), a także redaktor (1942-43) w sekcji polskiej Radia BBC w Londynie. Prowadził nadto w Londynie i innych miastach wykłady dotyczące polityki międzynarodowej, m.in. dla armii brytyjskiej (cykl „Rozmowy przez ocean” zorganizowany przez BBC), British Council, University of Bristol, Ministry of Information. Od 1943 był pracownikiem Ministerstwa Informacji przy Rządzie Polskim w Londynie (do 1944), pełnił funkcję attaché prasowego przy prezydencie RP Władysławie Raczkiewicz (do 1945), pracował w kwaterze głównej Naczelnego Wodza, gen. Kazimierza Sosnkowskiego (do 1944), w 1944-46 redagował dział polski w Office of War Information przy Ambasadzie Stanów Zjednoczonych w Londynie. W okresie wojny publikował w języku polskim i angielskim artykuły polityczne, felietony, reportaże i recenzje w prasie polskiej wychodzącej poza krajem i zagranicznej m.in.: *Free Europe* (1939-42; podp. Jawnuta), *Fortnightly Review*, *Polska Walcząca* (Paryż, Londyn od 1940; tu m.in. w 1940 artykuły podp. Politicus, rubryka „Speaker londyński pisze”, cykl felietonów „Anglia i Angliki” podp. Anna Grey, w 1941 cykl „O Anglii i Anglikach” podp. Antoni Jawnuta, 1941-44 cykl „Szkic sytuacyjny”), *Wiadomości Polskie* (Paryż, Londyn 1940-44; podp. m.in. Politicus), *Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza* (1944; podp. Politicus). Po wojnie pozostał w Londynie. Do 1947 był publicystą i korespondentem prasy brytyjskiej, następnie do przejścia na emeryturę w 1968 pracował w sekcji polskiej Radia BBC, przygotowując m.in. cotygodniowy komentarz „Co słychać w świecie?” (pod pseud. Politicus), miesięczny „Przegląd kulturalny”, reportaże, brał także udział w programie satyryczno-politycznym „Co to za miesiąc był”. Jednocześnie ogłaszał liczne artykuły, fragmenty prozy, recenzje, felietony w prasie emigracyjnej: *Wiadomościach* (Londyn, 1946-70; tu m.in. w 1967-68 rubryka „Ostatni łan”, „Dwa ostatnie łany” podp. Jawnuta), *Kulturze* (Paryż, 1953-66), *Kontynenty-Nowiny Merkuriusz* (Londyn, 1961-66; przez pewien okres redaktor naczelny), *Orzeł Biały* (Londyn, 1965-72), *Tydzień Polski* (Londyn, 1970-74). Publikował też (pod pseud. Axel Heyst) artykuły na temat polityki międzynarodowej w prasie zagranicznej, głównie angielskiej, m.in.: *Contemporary Review*, *Time and Tide*, *The Scotsman*. Zawarł związek małżeński z Zofią Iwanowską, dziennikarką sekcji polskiej Radia BBC (w prasie używała pseud. Klara Evans). W 1969 przeniósł się na stałe do Toronto w Kanadzie. Nawiązał współpracę z tamtejszym tygodnikiem *Związkowiec* (1969-72; tu m.in. cykl artykułów „Co słychać w świecie”). Zmarł 6 marca 1974 w Toronto.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ze studiów nad Josephem Conradem. Pozn.: Gebethner i Wolff 1927, 139 s.

Zawartość: I. Romantyzm Conrada; II. Dlaczego Conrad pisał po angielsku; III. Conrad i Polska; IV. Związek Conrada z literaturą angielską; V. Conrad i morze; VI. Conrad pisarzem; VII. Postacie powieści Conrada; VIII. Religia Conrada; IX. Uwagi o stylu Conrada i zakończenie.

2. Walter Pater. Życie – dzieło – styl. Pozn.: Poznańskie Tow. Przyj. Nauk 1929, 302 s.

3. Ciszy lasu i twojej ciszy ... [Powieść]. Kr.: Wydawn. Lit.-Nauk. 1931, 247 s.

4. After Hitler. [Szkic polityczny]. London: Minerva [1940], 228 s.

Podp.: Axel Heyst.

5. Anglia – wyspa nieznana. London: Kolin [1940], 149 s. Wyd. nowe London: Orbis 1946. Por. poz. 17.

Zawiera felietony częściowo druk. w *Il. Kur. Codz.* w 1937-1939.

6. Wanted a new vision. [Szkic polityczny]. London: Minerva [1941], 163 s.

Podp.: Axel Heyst.

7. Europe expects England. [Szkic polityczny]. London: Kolin 1943, 48 s.

8. Creative peace. Integration of Europe a necessity. A political essay. Glasgow: MacLellan 1944, 67 s.

9. Kamienie i kwiaty. Przewodnik sentymentalny po Włielkiej Brytanii. [Szkice]. Glasgow: Książ. Pol. 1944, 127 s. Por. poz. 17.

Zawartość: Słowo od autora. – Dom i ogród; Dzień nad wodą; Pokłon Oxfordowi; Drzewa w oknie; Zamek i rzeka; Lato Somersetu; W cieniu szlacheckiej katedry; Morze pachnie; Devon: Góry dymią; Park wśród jezior; Kornwalia; Rododendrony i mgły; Londyn w ogniu; Kres podróży. – Szkice częściowo druk. w londyńskich *Wiad. Pol.* w 1942.

10. Przyszłość Polski. [Szkic polityczny]. Londyn: British Continental Syndicate 1944, 40 s.

11. Twenty years of Polish independence. [Szkic polityczny]. Glasgow: Polish Library 1944, 24 s. Wyd. nast. Swatantrapur [Indie]: M. Frydman for the Aundh Publ. Trust 1945, 32 s.

12. Fear or security? [Szkic polityczny]. London: Maxwell 1945, 79 s.

13. Anna. Opowieść. Newtown: Montgomeryshire Printing and Stationery Co 1946, 146 s. Wyd. nast.: Kat.: AWIR 1946; wyd. przejrz. i popraw. przez autora. Pozn.: WP 1957.

14. Gawędy o Wielkiej Brytanii. Londyn: Nakł. Bibl. Pol. w Wielkiej Brytanii 1946, 172 s.

Zawartość: Przedmowa; Klimat; Przyroda; Człowiek; Język; Obyczaje; Dom; Zwierzeta; Sport; Wychowanie; Pozywienie; Miłość i przyjaźń; Instrukcje; Religia; Miasta; Centra kultury; Przemysł; Prasa; Polityka brytyjska; Siły zbrojne; Demokracja

brytyjska; Literatura i sztuka: British Empire; W wielkiej Brytanii po wojnie 1932-45. — Utwory druk. w *Pol. Walczącej* w 1946.

15. Words and darkness. London: Sylvan Press [1946], 111 s.

Podp.: Axel Heyst. Szkice dot. erotyzmu.

16. There shall be no victory. Diary of a European. London: V. Gollanez 1947, 336 s.

Podp.: Axel Heyst.

17. Your undiscovered Island. London: Johnson 1950, 230 s.

Zawiera wybór w wersji ang. z poz. 5, 9.

18. Białe szaleństwo. Wwa: Pax 1959, 292 s.

Zawiera szkice wspomnieniowe związane z narciarstwem: Od autora; Jak się to wszystko zaczęło; Instruktor jednodniowy; W Beskidach; Dolina Chochołowska; Na Zawracie; Ostatni zjazd w Tatrach; Słońce nad Słowacją; W Karkonoszach; Zamarznięty wodospad; Davos, Parsenn i Gotschnogratbahn; Idy marcowe; Breche de Roland; Powrót do śniegu; Villors; Diavolezza; Arosa la Superba; Na norweskiej granicy; Zgubiona rękawiczka; Spotkanie z lawinami; Górskie przedwiośnie; Krokusy; Grand Palais d'Hiver; Val d'Anniviers; Zermatt; Stary człowiek i góra; Dolina Lechu; St. Anton; Seefeld; Na wielkim szlaku.

Wersja ang.: The white frenzy. All about skiing. London: Sidgwick and Jackson [1967], 177 s.

Podp.: Axel Heyst.

19. Czarny anioł. [Opowiadania]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1960, 69 s.

Zawartość: Przypowieści; Dialog pod Monte Rosa; Czarny anioł; Kartki z notatnika; Noc Bożego Narodzenia.

20. Nagrobek. Nowele. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1964, 160 s.

Zawartość: Głosy; Dwie siostry; Pocałunek na dobranoc; Obiad z poeta; Popołudnie; Wieczór rybaków; Dom w górach; Nagrobek; Hrabia Misza; Odmienny obraz; Śmierć Muzyka.

21. Śpiew dziewcząt. Opowieść o dzieciństwie. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1964, 158 s.

22. Rosa mystica. Szkice, essaye, opowiadania. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1966, 189 s.

Zawartość: Trzy essaye: Wzgórza historii; Rosa mystica [dot. poezji św. Jana od Krzyża]; Spotkanie z Grecją. — Z księgi imion: Mama; Piotr; Michał; Françoise; Marie-Ange; Alfa; Zagraj. — Kartki z notatnika: 1961, 1962, 1964, 1965. — Nocą na wyspie. — Szkice: Nieprzystojność; Na pokładzie; Zgon kwiatów; Fantomy; Jeszcze o morzu; Pory dnia; Nowy wymiar śmierci; Zakład masek; Młodość; Albo w życie się wierzy. — Roztrącam cienie. — Spotkanie z legendą: Niebo; Drzewo Iskarioty; Noc don Kichota; Spotkanie z don Juanem.

23. The English psycho-analysed. [Przedm.] G. Mikes. London: Sidgwick and Jackson 1967, XVI, 307 s.

24. Ojczyzna Europa. [Eseje]. T. 1-2. Londyn: Gryf 1967, 484 s.

Zawartość: T. 1: Anglia; Francja; Włochy; Niemcy. — T. 2: Hiszpania; Austria; Dania; Grecja; Holandia; Irlandia; Norwegia; Szwecja; Szwajcaria; Turcja.

25. Rozmowy z tobą. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1974, 310 s.

Refleksje eseistyczne na tematy ogólne, powstałe w czasie rozmów z żoną.

Przekłady

1. E. Hemingway: Pożegnanie z bronią. Powieść. Wwa: Rój 1931, 389 s.

2. [I.] Trebitsch-Lincoln: Największy awanturnik XX wieku. Pozn.: R. Wegner [1932], 256 s.

3. S. Undset: Jenny. [Powieść]. Wwa: Rój 1932, 370 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1937; Wwa: Pax 1957, wyd. 2 [!] tamże 1977.

4. R. Kellerman: Wielkie miasto Anatol. Powieść. Wwa: Trzaska, Evert i Michalski [1934], 534 s.

5. P. de Kruif: Walka nauki ze śmiercią. Przeł.: Prolog, księgi 1 i 2; P. Lamewa, księgi 3,4 oraz epilog ... Wwa: Trzaska, Evert i Michalski 1934, VIII, 386 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Bibl. Wiedzy [1938]; wyd. 3 Wwa: Trzaska, Evert i Michalski [1948]; Wwa: Iskry 1959.

6. N. Petersen: Ulica sandalników. Opowieść rzymska z czasów Marka Aureliusza. Wwa: J. Przeworski 1935, 564 s.

7. S. Lewis: Dr Arrowsmith. [T. 1-2]. [Wwa, Pozn., Kr. i Lw.:] Renaissance 1937, 224 + 225 s.

8. H. Martin: Winston Churchill. Studium geniuszu. Londyn: M.I. Kolin 1941, 169 s.

9. E.M. Remarque: Trzej towarzysze. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1959, 553 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1990.

Praca redakcyjna

1. English i Polish comments on the partitions of Poland. [Zebra] ... Glasgow: Polish Library 1944, 24 s.

Zawiera fragmenty wypowiedzi dot. rozbiorów Polski.

OPRACOWANA (wybór)

Ank. 1951, 1957, 1966. — Wywiad: U Z.G. *Kultura* 1932 nr 13.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — RL 1974 (J. Chudek).
[Ze studiów nad Josephem Conradem.] S. Kołaczkowski. *Wiad. Lit.* 1927 nr 50; W. Tarnawski *Sl. Pol.* 1927 nr 296. — [Walter Pater:] J. Parandowski. *Pam. Warsz.* 1929 z. 4; S. Helsztyński. *Wiad. Lit.* 1930 nr 30. — [Ciszy lasu i twojej ciszy:] Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1931 t. 190; S. Adamczewski: Niezwykły debiut powieściowy. *Kultura* 1932 nr 7; T. Terlecki: Przewidywanie egotyzmu. *Sl. Pol.* 1931 nr 273; I.S. Flukowski S.F. *Druga* 1932 nr 5; P. Hulka-Laskowski: Ferment młodości. *Prz. Lit.* 1932 nr 3; S. Napierkowski: Powieść o młodości. *Wiad. Lit.* 1932 nr 3; E. Płomiński: Ciszy lasu i twojej ciszy. W tegoż: Szukanie współczesności. Wwa 1934. — [Anglia — wyspa nieznana:] [W.A. Zbyszewski] K. Nienaski: O Anglii. *Wiad. Pol.*, Londyn 1941 nr 19; J. Grabowski: „Anglia — wyspa nieznana”. W tegoż: Polacy w Anglii i o Anglii. Kr. 1962. — [Anna:] Z. Starowieyska-Morstinowa: W trzech słowach. *Tyż. Powsz.* 1947 nr 42; [W. Zukrow-

skil W.Ż.: „Soczysta” książka. *Odra* 1947 nr 23. — J. Rostworowski: Dziwna historia. *Tydz. Pol.*, Londyn 1964 nr 43 [rec. Śpiew dziewcząt]. — S. Wóycicki: Moja i twoja Europa. *Orzeł Biały*, Londyn 1967 nr 39. — [The English psycho-analysed.] M. Axel: Tylko dla dorosłych. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 18; M. Czajkowska: Sex dla kolekcjonerów. *Kultura*, Paryż 1968 nr 4. — Cz. Dobek: Europa od A do Z. *Tydz. Pol.*, Londyn 1968 nr 16 [rec.: Ojczyzna Europa]. — I. Grabowska: Wierzę wspomnień. *Oficyna Poetów i Malarzy*, Londyn 1974 nr 2. — K. Grocholski: „I połamane są zebra mej odwagi...”. W. Leitgeber: Z.G. jako radiowiec. *Wiadomości*, Londyn 1974 nr 22. — M.E. Cybulska: Motywy twórczości Z.G. w świetle powieściowego debiutu. *Rocz. Pol. Tow. Nauk. na Obczyźnie*, Londyn 1980/81, przedr. w tejsze: Tematy i pisarze. Londyn 1982.

A.Sz.

GRABSKI Władysław Jan 1901-1970

Krypt.: J.W.G.

Powieściopisarz, poeta, publicysta.

Urodzony 25 października 1901 w Borowie; syn Władysława Grabskiego, profesora ekonomii, polityka, finansisty, i Katarzyny z Lewandowskich. Dzieciństwo spędził w Borowie. W 1912-14 uczęszczał do polskiego gimnazjum Emiliana Kopopczyńskiego w Warszawie, a następnie, gdy rodzina ewakuowała się do Rosji, kształcił się w Gimnazjum św. Katarzyny w Piotrogradzie (1915-17). Wydawał wspólnie z Leopoldem Kosinińskim piśmisko szkolne *Młode Sity* (drukowane w Finlandii, gdzie spędzał wakacje), w którym ogłosił też pierwsze utwory. W 1917 uczył się w gimnazjum w Teodozji na Krymie, a od stycznia 1918 ponownie w Piotrogradzie. W kwietniu 1918 powrócił z rodzicami do Warszawy i kontynuował naukę, w 1920 zdał maturę w Gimnazjum im. A. Mickiewicza. Od lipca tegoż roku służył ochotniczo w Wojsku Polskim. Zdemobilizowany w listopadzie, podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego (UW). W 1922 odbył podróż do Austrii i Włoch. Debiutował w 1923 tomem wierszy „Rosja”. Po uzyskaniu magisterium w 1924 kontynuował studia na Sorbonie w Paryżu, zbierając m.in. materiały do pracy o Karolu Fourierze. Powróciwszy do kraju w listopadzie 1925 uczestniczył w seminarium prof. Władysława Kostaneckiego na UW i przygotował rozprawę doktorską pt. „Karol Fourier, jego życie i doktryna”, na podstawie której otrzymał w 1927 stopień doktora praw. W związku z przekazaniem mu przez ojca części majątku Grabkowo w Gołąbkach pod Warszawą odbył w tymże roku praktykę ogrodniczą w Płudach, a następnie przez trzy miesiące pracował w laboratorium w Instytucie Ogrodnictwa w Puławach. W listopadzie 1927 ożenił się z Zofią Wojciechowską, studentką Akademii Sztuk Pięknych (córką prezydenta RP). Osiadłszy w Gołąbkach pracował w 1927-29 jako urzędnik w Biurze Ekonomicznym Banku Polskiego. Ogłaszał artykuły w czasopi-

smach ekonomicznych oraz przygotował na użytek Banku Emisyjnego „Album statystyczny gospodarstwa krajowego”. W 1929 zachorował na gruźlicę płuc i leczył się przez dwa lata w Zakopanem, Wienerwaldzie (Austria) i Davos (Szwajcaria). Powróciwszy do Gołąbek prowadził gospodarstwo sadowniczo-ogrodnicze, a równocześnie rozwijał twórczość literacką i publicystyczną. Ogłaszał felietony w dzienniku *ABC* Stanisława Piaseckiego, którego działalność wydawniczą wspierał finansowo, a w 1935 sformułował zasady ideowe nowego pisma narodowego *Ruch Młodych*. Od tegoż roku współpracował z tygodnikiem *Prosto z mostu*. Nawiązał kontakt z działaczami Obozu Narodowo-Radykalnego (ONR), zwłaszcza z Bolesławem Piaseckim i Wojciechem Wasiutyńskim; należał do osób, które w lutym 1937 podpisały „Zasady programu narodowo-radykalnego”. Wkrótce odsunął się od ONR. Od 1938 był członkiem ZZLP. Zajmował się też (od 1934) automobilizmem i lotnictwem; był gospodarzem Aeroklubu Warszawskiego. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej. Podczas okupacji niemieckiej przebywał nadal w Gołąbkach i prowadził gospodarstwo ogrodnicze. Należał do AK, uczestniczył w pomocy ukrywającym się Żydom. Nie przerywał też twórczości literackiej, pisząc powieści „Konfesjonal” oraz „Sagę o jarlu Broniszu”. Po wyzwoleniu pracował od marca 1945 jako radca naukowy do spraw ziem odzyskanych w Ministerstwie Administracji Publicznej, a następnie w Ministerstwie Ziem Odzyskanych (do 1948). Był członkiem Rady Naukowej dla Zagadnień Ziem Odzyskanych. Ogłaszał liczne broszury i artykuły poświęcone przeszłości tych ziem m.in. w czasopiśmie *Tygodnik Warszawski* (1945-48) i *Odra* (1946-47). Współpracował ze *Słowem Powszechnym* (od 1947). Prowadził też sekcję propagandy Rady Prymasowskiej dla Odbudowy Kościołów Warszawy (1947). Był członkiem Towarzystwa Archeologicznego, Instytutu Zachodniego oraz Polskiego PEN Clubu (od 1948). Za twórczość powieściopisarską otrzymał w 1949 nagrodę Episkopatu Polskiego dla pisarzy katolickich. W 1950-54 nie miał, ze względów politycznych, możliwości druku (m.in. powieści „Bitwa królów” i „Kaleki boże”). Następnie przez dwa lata ponownie ciężko chorował na gruźlicę. Od 1958 był związany ze środowiskiem Stowarzyszenia Pax; w 1958 należał do założycieli dyskusyjnego Klubu Pisarzy Krag przy Oddziale Warszawskim ZLP, a później był jego pierwszym prezesem. Współpracował z dziennikiem *Słowo Powszechne*, artykuły i utwory publikował we *Wrocławskim Tygodniku Katolickim*, *Kierunkach*, *Życiu i Myśli*. W 1958-66 wchodził w skład Zarządu Polskiego PEN Clubu. W 1965 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki II stopnia. Był zamíowa-

nym bibliofilem i kolekcjonerem starodruków i szytów. Od 1967, w związku z odnowieniem się choroby płuc, przez dwa lata przebywał w szpitalu. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1967), medalem „Za Zasługi dla Obronności Kraju” (1968), odznaką „Zasłużony Pracownik Morza”. Zmarł 3 listopada 1970 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rosja. Obrazy i myśli wierszem. Wwa: Skł. gł. Tow. Wydawn. Ignis 1923, 119 s.

2. Trzy wieńce. Z miedziorytami oryginalnymi W. Zawadowskiego, F. Prochaski, K. Brandla. [Wiersze]. Paryż: Pol. Tow. Przyj. Książki 1926, 59 s.

3. Karol Fourier (1772-1837), jego życie i doktryna. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1928 [właśc. 1927], XV, 293 s.

4. Bracia. Powieść. Wwa: Tow. Wydawn. Rój 1934 [właśc. 1933], 292 s.

5. Kłamstwo. Powieść. *Prosto z Mostu* 1935 nr 2-36. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1935, 396 s.

6. Na krawędzi. Powieść. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1936], 358 s.

7. Rdza życia. Powieść współczesna. *Kur. Pozn.* 1938 nr 291-352, 1939 nr 1-58.

8. W cieniu kolegiaty. Powieść. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1939, 393 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1949, wyd. 3 1957; wyd. 4 łącznie z poz. 12 pt. W cieniu kolegiaty; *Konfesjał* t. 1-2 tamże 1975, 271 + 482 s.; toż wyd. [5] Częstochowa: Częstochowskie Wydawn. Diecezjalne Regina Poloniae 1986.

Cz. 2 zob. poz. 12

9. Polska nad Nisą, Odrą i Pasłęką. [B.m.] Nakł. autora 1945, 77 s.

Broszura napisana na zlecenie Min. Ziem Odzyskanych.

10. Saga o jarlu Broniszu. [Cykl powieściowy]. [Cz.] 1. Zrękowiny w Uppsali. [Pozn.] Księg. św. Wojciecha [1946], 324 s. Wyd. 2 Pozn.: Wielkopol. Księg. Wydawn. 1947.

[Cz.] 2. Śladem Wikingów. Pozn.: Wielkopol. Księg. Wydawn. [1946], 412 s. Wyd. 2 tamże 1948.

[Cz.] 3. Rok tysięczny. Pozn.: Wielkopol. Księg. Wydawn. [1947], 457 s.

Wyd. łącznie cz. 1-3: wyd. 3 Pozn.: Pallotinum 1957; wyd. 4 Wwa: Pax 1961, tamże: wyd. 5 1965, wyd. 6 1968, wyd. 7 1972, wyd. 8 1973; wyd. 9 Kat.: Śląsk [1982].

O źródłach i okolicznościach powstania sagi zob. W.J.G.: Historia jednej powieści. *Kierunki* 1966 nr 12. Nagroda literacka czytelników *Odry* w 1947. Adapt. radiowa: Saga o Sigridzie i Olafie. Adapt. A. Lisowska. Radio 1968.

11. [Dwieście] 200 miast wraca do Polski. Informator historyczny. Pozn.: Wydawn. Zach, 1947, 461 s. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. i uzup. pt. 200 miast wróciło do Polski. Informator historyczny, tamże 1949; wyd. 3 poszerz. pt. 300 miast wróciło do Polski. Informator historyczny 960-1960. Wwa: Pax 1960.

12. Konfesjał. Powieść. [T.] 1-2. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1948, 258 + 286 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1949, wyd. 3 1957, wyd. 4 i [5] łącznie z W cieniu kolegiaty zob. poz. 8.

13. Wrocław. [B.m.]: Szkocja: [Wydawn. E. Federowicza] 1948, 30 s., powiel. Wydawn. Lit. Oddz. Opieki nad Żołnierzem Dowództwa I Korpusu.

14. Bitwa królów. [Powieść dla młodzieży]. Po-wst. 1952. [Inf. autora].

Umowa na wydanie powieści została zerwana przez Naszą Księgarnię. Rkps w zbiorach rodziny.

15. Rapsodia świdnicka. Opowieść śląska z lat 1339-1404. T. 1-2. Pozn.: Pallotinum 1955, 397 + 440 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Pax 1958, tamże: wyd. 2 [właśc. 3] 1962, wyd. 4 1964, wyd. 5 1967, wyd. 6 1971; wyd. 7 Kat.: Śląsk 1985.

Nagroda im. W. Pietrzaka w 1957.

16. Kościoły Warszawy w odbudowie. [Album]. Autor historycznych tekstów kościołów ... Materiał ilustr. zebrał, oprac. i zaopatrzył w teksty objaśniające A.S. Tomaszewski. Wwa: Rada Archidiecezjalna Odbudowy Kościołów Warszawy 1956, 40 s., 51 k. tablic.

17. Świat na podarunek. [Wiersze]. Wwa: Pax 1958, 46 s.

18. Tartak ruszy. [Powieść]. Wwa: Pax 1961, 157 s.

W utworze autor wykorzystał fragmenty powieści *Kaleki boże* napisanej w 1953, nie wydanej (inf. autora; rkps zniszczony).

19. Poufny dziennik Dominika Poła. [Cykl powieściowy]. Wwa: Pax.

[Cz. 1]. Syn. 1962, 318 s.

[Cz. 2]. Mogunka noc. 1963, 360 s.

Wyd. nast. łącznie tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1966, wyd. 4 1969, 1970, wyd. 5 1974, 1976, wyd. 6 [cz. 1] 1979.

Od wyd. 3 cz. 2: *Mogunka noc* wyd. bez nadrzędnego tytułu. *Poufny dziennik Dominika Poła*. Nagroda im. W. Pietrzaka w 1963.

20. Ślepy start. [Powieść]. Wwa: Pax 1966, 379 s.

21. Blizny dzieciństwa. [Wspomnienia]. Wwa: Pax 1971, 206 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1956. — Wywiady: Rozm. S. Podlewski, *Caritas* 1951 nr 8; J. Szczypka: Z wizytą w Gofąbkach, *Kierunki* 1965 nr 32, ... co inspirowało moją twórczość? Rozm. J. Szczawiński, *Sl. Pousz* 1967 nr 39.

SWPP I. — PP (A. Czachowski). — LP (M. Czerwińska).

W. Pietrzak: Świętość a czasy nasze. *Prosto z Mostu* 1939 nr 35 [rec.: W cieniu kolegiaty]. — [Saga o jarlu Broniszu.] J. Dobraczyński: Pierwsza polska powieść o morzu. *Dziś i Jutro* 1947 nr 5; K. Myśliński. *Janitar* 1947 nr 3; W. Żukrowski: Epopeja służebna. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 27. — [Konfesjonał:] Z. Starowieyska-Morstinowa: Świat oglądany z konfesjonału. *Tyg. Powsz.* 1948 nr 38; M. Kurzyńska: Sprawy boskie i polskie. *Dziś i Jutro* 1948 nr 39. — [W cieniu kolegiaty:] Z. Kubiak: Drogi Sadoka etap pierwszy. *Dziś i Jutro* 1949 nr 46; Z. Starowieyska-Morstinowa: Trudna droga. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 49; J.M. Święcicki: *Homo Dei* 1949 nr 6. — [Rapsodia świniacka:] B. Ekert: Epopeja śląska. *Tyg. Powsz.* 1956 nr 17; Z. Pezdziński: Aluzja do współczesności. W tegoż: Dalecy i bliscy. Pozń, 1957; S. Podhorska-Okolów. *Twórczość* 1957 nr 7. — I. Bobbe: *Twórczość* W.J.G. *Biul. Inf. Pax* 1958 z. 5. — J.E. Plomiński: Powieściowa wizja średniowiecza. *Życie i Myśl* 1958 nr 5/6 [dot.: Saga o jarlu Broniszu]. — A. Rogalski: *Twórczość* W.J.G. *Kierunki* 1958 nr 10. — J. Szczawiński: 40 lat twórczej pracy W.J.G. *Wroc. Tyg. Katol.* 1959 nr 41. — J. Jasiński, T. Oracki. *Kom. Mazur.-Warm.* 1961 nr 2 [rec.: 300 miast wróciło do Polskil. — S. Rembek: Dziedzictwo Pałuby, *Kierunki* 1961 nr 26 [rec.: Tartak ruszył. — W. Sadkowski: Wobec współczesności i wobec historii. *Nowa Kult.* 1962 nr 8. — Z. Zielonka: Tam, gdzie wczoraj jest dniem dzisiejszym. (O twórczości W.J.G.). *Wież* 1962 nr 5. — W. Sadkowski: Literatura katolicka w Polsce. *Wwa* 1963 [m.in. o W.J.G.]. — J. Siewierski. *Wiatrak* 1964 nr 7 [rec.: Moguńca noc]. — A. Hamerliński. *Tyg. Kult.* 1965 nr 50. — W. Sadkowski: Konsternacja i jej powody. W tegoż: Penetracje i komentarze. *Wwa* 1967 [rec.: Poufny dziennik Dominika Pola]. — Z. Lichniak: Po śmierci W.J.G. *Sl. Powsz.* 1970 nr 265. — J. Dobraczyński: Władec. *Kierunki* 1971 nr 2. — J. Szczypka: Inny G. *Życie i Myśl* 1971 nr 11, przedr. w tegoż: Przypomnienia. *Wwa* 1975. — A. Rogalski: W.J.G. W tegoż: W kręgu przyjaźni. *Wwa* 1983. — Cz. Ryszka: Sagi powieściowe W.J.G. W tegoż: Milczący obecny i inne szkice o pisarzach katolickich. *Kat.* 1984.

J.Cz.

GREŃ Zygmunt ur. 1930

Pseud.: a.s.; (a.s.); A.S.; (A.S.); A.St.; (a. str.); (a. strum.); A. Strum.; A. Strumiłowski; Artur Strumiłowski; (g); (gr); (S); str.; strum; (strum); Strum.; z.; (z.); z.g.; (z.g.); Z.G.; (Z.G.); (zg).

Krytyk teatralny i literacki, eseista.

Urodzony 12 kwietnia 1930 w Siedlcach; syn Stanisława Grenia, oficera, i Marii z Marciniaków. Do 1939 mieszkał z rodzicami w Poznaniu. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Sterdyni (woj. warszawskie), gdzie uczył się na tajnych kompletach gimnazjalnych. Po wojnie przeniósł się do Krakowa; w 1947 zdał maturę w III Gimnazjum i Liceum im. Króla Jana Sobieskiego, a następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz dziennikarstwo w Wyższej Szkole Nauk Społecznych. Debiutował w 1950 recenzjami w tygodniku *Odrodzenie*. W tym samym roku został sekretarzem redakcji *Dziennika Literackiego*, w którym zamieszczał również swoje artykuły i recenzje. W 1951 został członkiem ZLP. W tymże roku rozpoczął pracę w nowo utworzonym *Życiu Literackim*, początkowo jako kierownik działu teatralnego, następnie sekretarz redakcji (od 1957) i zastępca redaktora naczelnego (od 1966); w tygo-

dniku tym opublikował też wiele prac krytycznych, m.in. w 1956 w rubryce „Nowości dwudziestolecia”. Artykuły, szkice, recenzje teatralne, literackie i filmowe ogłaszał nadto w *Nowej Kulturze* (od 1950), *Teatrze* (od 1951), *Przeglądzie Kulturalnym* (1952-54), *Twórczości* (od 1952), *Dzienniku Polskim* (1956-64; tu m.in. w 1959 stała rubryka „Tematy literackie”), *Dialogu* (od 1962), licznych programach teatralnych. W 1964 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Otrzymał nagrodę Klubu Krytyki Teatralnej SDP (1966), nagrodę literacką „Głowy Podwawelskie” (1967), nagrodę literacką Ministra Kultury i Sztuki III stopnia (1969) i nagrodę im. K. Wyki (1984). Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1966) i Krzyżem Oficerskim (1976) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1974). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Godzina przestrogi. Szkice z teatru 1955-1963. Kr.: WL 1964, 270 s.

Recenzje teatralne w cyklach: Godzina miłości; Godzina rozpaczy; Godzina wahanja; Godzina nadziei; Godzina przestrogi; Godzina pokusy. — Pierwodr. w *Życiu Lit.* 1955-1963 i *Teatrze* 1959, 1961.

2. Książka nienapisana. Notatnik literacki. Kr.: WL 1966, 185 s.

Zawartość: I. Propozycje: Kariera; Maski; Czyn bohaterski [dot. zagadnienia autobiografii na przykładzie „Dzienników” K. Irzykowskiego]; Literatura, której nie było (o twórczości S.I. Witkiewicza). — II. Inspiracje: Dostojewski; Wokół Kafki; Okrucy Tommasza Manna; Na skraju Sartre’a; Pisarz zbuntowany; Camus; Objawienie Faulknera; Ostatnia wyprawa wielkiego łowczego (o E. Hemingway); Konformizmy Moravii; Apokalipsa. — III. Doświadczenia: Andrzejewski; Brandys; Breza; Dygat; Iwaszkiewicz; Machejek; Otwinowski; Wazyk; Sam wśród kobiet [dot. E. Szeplięńskiej, W. Karczewskiej, Z. Romanowiczowej, O. Scherer-Wirskiej]. — Pierwodr. w *Dz. Pol.* 1957-1962, *Nowy Kult.* 1961, *Twórczości* 1962, *Życiu Lit.* 1964.

Przekł. niem.: Das ungeschriebene Buch. [Przel.] K. Staemler. Hamburg 1968.

3. Gdzie nas nie ma. Szkice z podróży. Pozn.: WP 1967, 230 s.

Szkice w cyklach: Wieczory skandynawskie; Angielska jesień; Wyspa i kontynent; Obietnica Paryża. — Pierwodr. głównie w *Życiu Lit.* 1958-1959, 1962, 1965-1966.

4. Teatr i absurdy. Szkice. Wwa: PIW 1967, 188 s.

Zawartość: Prolog o absurdach; Cena wywoławcza współczesności; Czarny rynek dramaturgii. — Dialogi z modernizmem: Dialog pierwszy: O ideologii; Dialog drugi: O sztuce życia; Dialog trzeci: O mistrzostwie; Mity nowoczesności: Mit filozoficzny. Mit poetycki. — Jeszcze o absurdach; Epilog na temat teorii. — Pierwodr. w *Życiu Lit.* 1958-1965, *Dialogu* 1962, 1965, *Kult. i Społ.* 1965.

5. Wejście na scenę. Szkice z teatru 1963-1967. Pozn.: WP 1968, 290 s.

Recenzje druk. w *Życiu Lit.* 1963-1967, *Teatrze* 1964, 1967, *Mies. Lit.* 1967.

6. Rok 1900. Szkice o dramacie zapomnianym. Kr.: WL 1969, 369 s.

Zawartość: Nic więcej, czyli o Przybyszkim; Zapolskiej sprawa polska; Staff albo „nowy erotyzm”; Miciński i jego demony; Mitotwórcy i mitoburcy; Feldman: inscenizacje modernizmu; Brzozowski: dramaty odpowiedzialności; Irzykowski: sztuka jako gra; Zamiast zakończenia. — Pierwodr. w *Dialogu* 1965, 1968 oraz *Zyciu Lit.* 1968.

7. Czwarta ściana. Szkice z teatru 1967-1971. Kr.: WL 1972, 380 s.

Recenzje przedstawień teatrów: Bydgoszczy, Gdańska, Kato-wic, Krakowa, Poznania, Sopotu, Szczecina, Warszawy i Wro-clawia oraz felietony poświęcone teatrom Moskwy.

8. Taki nam się snuje dramat. Szkice z teatru 1971-1976. Kr.: WL 1978, 368 s.

Recenzje w cyklach: Sezony; Przedstawienia; Wśród twórców; Cudzoziemskie twarze; Dodatek na temat kłopotów.

9. Teatr zamknięty. [Szkice z teatru 1977-1981]. Kr.: WL 1984, 461 s.

Zawiera teksty druk. w *Zyciu Lit.* w 1977-1981.

10. Ołśnienie. [Powieść]. Kat.: Akapit 1992, 163 s.

OPRACOWANIA (wybor)

Ank. 1966, 1973, 1976. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa).

S. Treugutt: Smutek Z.G. *Kult. i Społ.* 1965 nr 3. — [Książka nienapisana] W. Maciąg: Eseiistyka pełna niepokoju. *Zycie Lit.* 1966 nr 23; W. Natanson: Maksymalizm Z.G. *Twórczość* 1967 nr 6. — W. Natanson: Prawda i kłamstwo. *Twórczość* 1968 nr 2 [rec.]; Gdzie nas nie ma. — J. Niestobędzki: Spór G. o teatr bez absurdów. *Tyg. Kult.* 1969 nr 31. — [Rok 1900.] M. Piwińska: Rok 1900 dla nas. *Dialog* 1969 nr 10; K. Wyka: Rok 1900 i następnie. *Zycie Lit.* 1969 nr 40; A. Goreniowa: Co nam zostało z tych lat? *Twórczość* 1970 nr 2; H. Markiewicz: *Ruch Lit.* 1970 nr 5. — A. Boska: Jak być krytykiem teatralnym. *Nowe Książ.* 1978 nr 9 [rec.]; Taki nam się snuje dramat ...]. — M. Prussak: Fik, Gren, Kelera i lata siedemdziesiąte. *Dialog* 1979 nr 1. — [Teatr zamknięty:] K. Pysiak: „Teatr zamknięty” albo dlaczego G. przestał chodzić do teatru. *Dialog* 1985 nr 12; — W. Natanson: Teatr zamknięty podwójnie? *Nowe Książ.* 1985 nr 11; K. Mikłaszewski: Rekolacje z G. *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 8. — W. Maciąg: Miłość wielka i przekłeta. *Dekada Lit.* 1993 nr 5 [rec.]; Ołśnienie].

J.P.

GROCHOWIAK Stanisław 1934-1976

Pseud.: KaIn; S.G.; (S.G.); St.; St.G.; Stg.
Poeta, prozaik, dramaturg, publicysta.

Urodzony 24 stycznia 1934 w Lesznie Wielkopolskim; syn Bronisława Grochowiaka, prawnika, i Pelagii z domu Pawelczak. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, a po upadku powstania warszawskiego w Częstochowie. Po wojnie powrócił do Leszna i do 1947 uczęszczał do Gimnazjum im. A. Komenskigo, w 1951 uzyskał świadectwo dojrzałości. W tymże roku debiutował wierszami „Ave Maryja” i „Notuję deszcz ...”, opublikowanymi w piśmie *W młodych oczach* (dodatek do *Słowa Powszechnego* nr 335). W 1951-53

studiował polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim, po czym przeniósł się do Wrocławia, gdzie w sierpniu 1953 podjął pracę redaktora działu kulturalnego we *Wrocławskim Tygodniku Katolickim*. Równocześnie kontynuował studia na Uniwersytecie Wrocławskim oraz rozwijał twórczość literacką, ogłaszając utwory głównie w *Dziś i jutro* (1953-55), *Wrocławskim Tygodniku Katolickim* (1953-55), *Tygodniku Powszechnym* (1954-55). W 1953-59 był członkiem SDP. W 1955 zamieszkał w Warszawie i został redaktorem w Instytucie Wydawniczym „Pax”. Ożenił się z Anną Magdaleną Herman. W 1957 redagował tygodnik *Za i przeciw*; ogłaszał liczne utwory w *Nowej Kulturze* (1957-62). W 1958-60 współpracował z grupą literacką Współczesność; w 1959 był redaktorem naczelnym czasopisma *Współczesność*. W 1960 został członkiem ZLP. W następnych latach był członkiem zespołów redakcyjnych kolejno *Nowej Kultury* (1961-czerwiec 1963) i *Kultury* (tu do września 1970 pełnił funkcję kierownika działu poezji). W 1961 debiutował jako autor utworów dramatycznych słuchowiskiem „Garść prochu”, nadanym w programie Teatru Polskiego Radia. Za twórczość literacką otrzymał w 1962 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki III stopnia. Współpracował też z Telewizją Polską, m.in. jako współtwórca cykli: „Nowa poezja polska” (1969-71) i „Strofy poezji świata” (1970-72), do których pisał scenariusze wspólnie z Witoldem Rutkiewiczem. W 1972-75 był zastępcą redaktora naczelnego miesięcznika *Poezja*, a od 1975 członkiem redakcji *Miesięcznika Literackiego* (w piśmie tym publikował swoje utwory od 1971). Otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki II stopnia (1973), nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość radiową i telewizyjną (1974), Złoty Mikrofon za twórczość literacką w dziedzinie słuchowisk radiowych (1975). Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Zmarł 2 września 1976 w Warszawie.

W 1976 Zarząd Główny SZSP i redakcja *Nowego Medyka* ustanowiły Medal im. S. Grochowiaka przyznawany corocznie za najlepszy debiut poetycki w środowisku studenckim.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ballada rycerska. [Wiersze]. Wwa: Pax 1956, 80 s.

2. Plebania z magnoliami. [Powieść]. Wwa: Pax 1956, 242 s.

3. Spacer po Atlantydzie. (Rzecz do oglądania w telewizji). Powst. ok. 1956. Druk *Poezja* 1986 nr 10/11 s. 123-135.

Rkps scenariusza w Muzeum Literatury w Wwie. — Druk z notą A. Fieta.

4. Kalosze szczęścia. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Bohdziewicz, J. Majewski, A. Szczepkowski. Ekran. 1958.

5. Lamentnice. [Opowiadania]. Post.: S. Rembek. Wwa: Pax 1958, 174 s.

Zawartość: Skolopendra; Komendantowa; Czarna żona; Księżyc i por. poz. 27]; Lamentnice; Mord; Gorda.

6. Menuet z pogrzbaczem. [Wiersze]. Kr.: WL 1958, 57 s.

7. Rozbieranie do snu. [Wiersze]. Wwa: PIW 1959, 63 s.

8. Przeciwno bogom. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] H. Drapella. Ekran. 1961.

9. Szachy. Rzecz na scenę w epizodach. *Dialog* 1961 nr 2 s. 37-52. Praprem. Wwa, T. Powsz. 1962. TV 1978. Przedr. zob. poz. 26, 41, 48.

Przekł.: duń.: Et parti skak. [Przel.] F. Mollet. W: Polsk introduktion. Fredensborg 1964. — norw.: Wyst. Oslo 1968. — ros.: Wyst. Witebsk 1977. — słowack.: Sacy. [Przel.] M. Mráz. Bratislava 1971.

10. Partita na instrument drewniany. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1962 nr 3 s. 5-15. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1962. Radio 1962. TV pt. Ballada ciesielska 1963. Przedr. zob. poz. 26, 48. Por. poz. 50.

Praprem. łącznie z: J. Krasniński: Kwatery i J. Janicki: Oratorium pt. Stworzenie świata. Tryptyk sceniczny. I nagroda w konkursie Pol. Radia w 1962.

Przekł.: słowack.: Radio (Bratysława) 1965; tv (Bratysława) 1972. — węgier.: Radio (Budapeszt) 1970.

11. Agresty. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1963, 95 s.

Cykle: Agresty; Sonety białe; Sonety brązowe; Sonety szare; Zuzanna i starcy (poemat przewrotny); Epilog w stearynie.

12. Hrabina Sowa Bosanoga – Cejlońska, czyli Mumia w badawannie. (Tragedyjka w 1 akcie). *Współczesność* 1963 nr 7 s. 3. Radio 1963. TV 1970.

Żartobliwy pastisz z S.I. Witkiewicza; z notą K. Puzyny i rzekomyim faksymile autografu S.I. Witkiewicza na s. 1; rozwiązanie autorstwa nr 9 s. 8.

13. Król IV. Obrazy historyczne. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1963 nr 1 s. 19-43. Praprem. Sopot, T. Wybrzeże 1964. Przedr. zob. poz. 26.

Przekł.: czes.: Król IV. [Przel.] E. Sojka. Praha 1964. — franc.: Le roi IV. [Przel.] J. Lisowski. *Dialog* 1963 nr spec., wyst. Paryż 1977.

14. Trismus. [Powieść]. Wwa: Iskry 1963, 171 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1965; wyd. 3 Wwa: KiW 1988.

Przekł. japo.: Gakan Kinkyu. [Przel.] Kawakami Akiva. Wyd. łącznie z tłum. Z. Posmysz: Pasażerka. Tōkyō 1971.

Adapt. teatr.: Trzeci Rubikon. Adapt.: Z. Smożewski. Wyst. Kat. Teatrzyk „Kameralny 59” przy Woj. Domu Kultury 1966. — tv: Adapt.: R. Bugajski. TV 1979.

15. Chłopcy. Dramat z życia sfer starszych. *Dialog* 1964 nr 8 s. 5-24. TV 1966. Praprem. Kr., T.

im. J. Słowackiego 1970. Przedr. zob. poz. 26, 41, 48. Por. poz. 40.

Nagrada Złoty Ekran w 1967 oraz II nagroda na Międzynarodowym Festiwalu Teatrów Telewizji w Sofii w 1968.

Przekł.: bułg.: tv (Sofia) 1968. — niem.: Die Jüngste. [Przel.] H. Bereska. Berlin 1974. — norw.: [Przel.] J.L. Mjoeen. Oslo 1982. — słowack.: tv (Bratysława) 1970.

16. Dzień orderu. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Opole, T. Ziemi Opol. 1964. Radio 1966. Druk zob. poz. 26, 48.

Praprem. łącznie z: Szachy [poz. 9].

Przekł.: estoń.: Wyst. 1971. — ros.: Wyst. 1972.

17. W popiół płodna. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Lud.* 1964 nr 10 s. 52-64. Praprem. Wr., T. Kameralny 1964. Radio 1970. Przedr. zob. poz. 26.

Praprem. łącznie z Partitą na instrument drewniany [poz. 10]. Nagroda w konkursie Pol. Radia w 1964.

18. Kaprysy Łazarza. Scherzo radiowe. *Dialog* 1965 nr 5 s. 49-59. TV 1965. Radio 1966. Przedr. zob. poz. 26, 48, 51. Por. poz. 28.

Nagrada w konkursie Pol. Radia i TV w 1965.

19. Kanon. [Wiersze]. Wwa: PIW 1965, 45 s.

20. Karabiny. [Powieść]. Wwa: MON 1965, 168 s. Wyd. 2 tamże 1966. Por. poz. 59.

Adapt. teatr.: Adapt.: A. May. Wyst. Łódź, T. Nowy 1972.

21. Nad Odrą. Scenariusz części 6 serii filmowej pt. Dzień ostatni. Dzień pierwszy. [Współaut.:] B. Poręba. Ekran. 1965.

22. Obok prawdy. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Weychert. Ekran. 1965.

23. Vergili. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1966. Druk zob. poz. 26, 48. Praprem. Bielsko-Biała, T. Miniatur przy Międzyzakładowym Domu Kultury Włókniarzy 1975.

24. Wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1965, 166 s.

25. Mniej wari. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1966. Druk zob. poz. 26.

26. Rzeczy na głosy. [Utwory dramatyczne]. Pozn.: WP 1966, 258 s.

Zawartość: Partita na instrument drewniany [poz. 10]; Szachy [poz. 9]; Vergili [poz. 23]; W popiół płodna [poz. 17]; Kaprysy Łazarza [poz. 18]; Mniej wari [poz. 25]; Dzień orderu [poz. 16]; Chłopcy [poz. 15]; Król IV [poz. 13].

27. Księżyc. (Słuchowisko radiowe). *Dialog* 1967 nr 9 s. 5-12. Radio 1967. Praprem. Szczec., Woj. Przedsiębiorstwo Imprez Artyst. 1969. Por. poz. 5.

Wyst. nast. łącznie z Szachy [poz. 9] Częstochowa, T. Dram. im. A. Mickiewicza 1975.

Przekł.: niem.: Radio (RPN) 1968. — czes.: Radio (Praga) 1972. — węgier.: Radio (Budapeszt) 1968.

Adapt. film.: Adapt.: S. Brejdygant. Ekran. 1969.

28. Kaprysy Łazarza. Scenariusz filmu telewizyjnego. [Współautor.:] J. Weychert. *Kino* 1986 nr 4 s. 25-34. TV 1973. Por. poz. 18.

29. Nokturn. [Utwór dramatyczny]. TV 1968. Por. Stuchowiska radiowe.
Na motywach noweli K. Paustowskiego: *Deszczowy przedświt*.
30. Poezje wybrane. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył autor. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1968, 160 s.
31. Czerwone i złote. Scenariusz filmowy. Ekran. 1969.
32. Dnie przestępne. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Autorów „Pokolenie” 1969.
33. Narzeczona. (Lament na jednego aktora i chór żeński). *Kultura* 1969 nr 27. TV (Scena Monodram) 1969. Wyst. Rzeszów, Spotkania Estradowe 1970.
34. Nie było lata. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1969, 81 s.
Nagroda *Kultury* za r. 1970.
35. Totentantz in Polen. [Poemat; współwyd. z:] W. Petersen: Totentantz in Polen. Przeł. A. Lam. Wwa: PIW 1969, 35 s.
Poemat nawiązuje do tekstu W. Petersena (Hamburg 1940) opisującego wrażenia z kampanii wrześniowej 1939 r. Adapt. teatr.: pt. Totentantz jako montaż tekstów na podstawie ..., W. Petersena, R. Schneidera, J. Isajewa, T. Różewicza. Wyst. Kat., T. „Przylepiec” przy Politechnice Śląskiej 1969; pt. Taniec śmierci. Wyst. Zielona Góra, Teatrzyk Poezji i Małych Form Scen. „Relaks” 1970.
36. [Dialogi w filmie:] Twarz anioła, Scenariusz: Z. Chmielewski, S. Loth. Ekran 1970.
37. Bestia i piękna czyli Baśń jeszcze raz opowiedziana. [Utwór dramatyczny]. TV 1972. Praprem. teatr. Płock, T. Płocki 1977.
38. Łęki poranne. Dramat w 2 odsłonach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1972. Radio 1978. TV 1978. Druk zob. poz. 48.
Przeł.: belg.: Przeł. A. Van Crugfen. Wyst. Bruksela 1981. – czes.: Wyst. Usti nad Labem 1979.
39. Polowanie na cietrzewie. [Wiersze]. Wwa: PIW 1972, 86 s.
Nagroda *Poezji* w 1972.
40. Chłopcy. Scenariusz filmowy. Ekran 1973. Por. poz. 15.
41. Rzeczy na wersety i głosy. Wybór poezji i dramatów. Wwa: PIW 1973, 311 s.
Zawartość: Wiersze liryczne. – Poematy: Zuzanna i starcy. (Poemat przewrotny) [poz. 11]; Dziadek; Brama na Starym Mieście. (Kopia obrazu A. Gierymskiego); Bazar; Epilog w stearynie. – Dramaty: Szachy [poz. 9]; Chłopcy [poz. 15].
42. To było gdzieś. [Wiersze dla dzieci]. Wwa.: RSW Prasa-Książka-Ruch 1973, [18] k.
43. Allende. [Wiersze]. Wwa 1974, 23 s. *Generacje* Ser. 4, 5.
Zawiera m.in. poemat Allende (Cztery wizje). Przedr. zob. poz. 46.
Adapt. tv: Allende. TV 1975.
44. Okapi. (Komedio-farsa w czterech nierównych częściach). *Dialog* 1974 nr 1 s. 5-31. Praprem. Kielce-Radom, T. im. S. Żeromskiego 1974. TV 1980. Przedr. zob. poz. 49.
45. Po tamtej stronie świec. (Dramat w 2 aktach). *Dialog* 1974 nr 1 s. 5-31. Praprem. Wwa, T. Pol. 1974. TV 1979. Przedr. zob. poz. 48.
Przeł. franc.: tv 1980.
46. Bilard. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1975, 175 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1977; pt. Bilard; Ahaswer. Wwa: Czyt. 1987, 206 s.
Zawiera cykl: Zabawy chłopięce; Erotyki i kłatwy; Radziejowice; Rok polski; Peryferii delikatne umieranie; Próby epiki, tu m.in. Allende (cztery wizje) [poz. 43]. – W wyd. z 1987 nado: Ahaswer (fragmenty poematu). *Pierwodr. Mies. Lit.* 1975 nr 12 s. 3-13.
47. Z głębokiej otchłani wołam. [Utwór dramatyczny]. Radio 1975. *Teatr Pol. Radia* 1976 nr 2 s. 5-13. Praprem. Jelenia Góra, T. im. C. Norwida 1977. Przedr. zob. poz. 48.
48. Dialogi. [Utwory dramatyczne]. Wwa: PIW 1976. 586 s.
Zawartość: Partita na instrument drewniany [poz. 10]; Po tamtej stronie świec [poz. 45]; Szachy [poz. 9]; Vergili [poz. 23]; Kaprysy Łazarza [poz. 18]; Dzień orderu [poz. 16]; Chłopcy [poz. 15]; Łęki poranne [poz. 38]; Okapi [poz. 44]; Z głębokiej otchłani wołam [poz. 47].
49. Dulle Griet. (Dramat w tylu częściach, ile ich istotnie potrzeba). *Dialog* 1976 nr 5 s. 7-36. Praprem. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1977. TV 1981 [pt. Szalona Greta].
Przeł.: holend.: Wyst. Rotterdam 1980. – węgier.: Wyst. Budapeszt 1979.
50. Partita na instrument drewniany. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Zaorski. Ekran. 1976. Por. poz. 10.
51. [Wybór utworów]. Wwa: Bibl. Repertuarowa *Kult. i Ty* [wkładka do nr 11] 1976, 52 s.
Zawiera wiersze, utwór Kaprysy Łazarza [poz. 18] oraz fragmenty dziennika „Permissi non amisi” [*Mies. Lit.* 1975 nr 10, 12, 1976 nr 2-4].
52. Czerwone ciemie. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Dziedzina. Ekran. 1977.
Na motywach powieści W. Rymkiewicza: Czas pojedna. trawa porośnie.
53. Biały bażant. [Wiersze]. Wwa: KAW 1978, 24 s.
54. Haiku – images. [Wybór wierszy]. Wwa: PIW 1978, 43 s. Wyd. 2 tamże 1978.
55. Wiersze wybrane. Wybór dokonany przez autora. Wwa: Czyt. 1978, 402 s.
56. [Wybór wierszy]. Pośl.: J. Leo. Wwa: Czyt. 1978, 127 s. *Poezi Pol.*
Zawiera m.in. Z teki pośmiertnej.
57. Poezje. Wybór i wstęp: J. Maciejewski. Wwa: PIW 1980, 186 s. Wyd. 2 tamże 1988.

58. Rok polski. [Wiersze i szkice]. Wwa: PIW 1981, 113 s.

Zawiera wiersze z tomu Bilard [poz. 46] oraz felietony z tygodnika *Ekran* 1974-1975.

59. Karabiny. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Weychert. Ekran. 1982. Por. poz. 20.

60. Juwenilia. Tomik towarzyszący wystawie Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Warszawie. Wiersze z lat 1949-1952 z ilustracjami autora niepublikowane. Wstęp: J. Odrowąż-Pieniążek. Post.: P. Kuncewicz. Wwa: Muzeum Literatury 1986, [36] s.

61. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: A. Lam. Wwa: LSW 1989, 138 s.

62. Taka mi teraz jesteś. [Wiersze]. Wybór i wstęp: R. Marciniak. Wwa: MAW 1989, 197 s.

63. Znaki. Wybór wierszy. Bydg.: Akad. Biuro Kultury i Sztuki ZSP „Alma Art” 1989, 62 s.

64. Zanosły się płaczem przyciemne badye. Wybór wierszy. Wwa: Antena 1993, 127 s.

Wybory wierszy w przekł.: czes.: Pozváni k lásce. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1967; Lov na tetřevy. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1990. — słowac.: Vyzliekanie k spánku. [Przeł.] I. Mojík, J. Hvišč. Bratislava 1970.

Wydania utworów w oprac. muz.: Upojenie. [Muz.:] J. Przybylski. Wwa: Pol. Związek Chórów i Orkiestr 1978, 6 s. — Rozbieranie do snu. [Muz.:] J. Olkuśnik. Cykl pieśni. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1981], 18 s. — Staliśmy na moście. [Muz.:] H. Klejne. Współwyd. z: T. Uragacz: Romeo. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1982], 20 s. — Spod podłogi. [Muz.:] A. Zalski. Wyd. łącznie z: T. Uragacz: Na frasunek. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1983], [20] s. — Rymowanki. [Autorzy:] J. Ficowski, ... [Muz.:] J. Świder. Kr.: PWM 1989, 42 s.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 27, 29 oraz: Garść prochu. Radio 1961. — Perła. Słuchowisko na motywach opowiadania J. Steinbecka. Przeł. J. Kydryński. Radio 1966. — Domy z deszczu. Słuchowisko na motywach noweli K. Paustowskiego „Deszczowy świt”. Radio 1967. — Wiatrem owiana. Radio [Moskwa] 1969. — Strojnisie. (Słuchowisko na samotny wieczór). Radio 1975; druk *Teatr Pol. Radia* 1975 nr 2 s. 5-13, — oraz utwory wyst. w Estradzie Lit. TV: Polnische Wirtschaft. 1968. — Rok Polski. 1975.

Scenariusze telewizyjnych cyklów oprac. wspólnie z W. Rutkiewiczem: Nowa poezja polska: 1969: M. Białoszewski — Zegar cię woła; B. Drozdowski — Moja Polska; J. Harasymowicz — Ogień makowego pola; Z. Herbert — Hermes idzie przez świat; T. Nowak — Śnieg pożegnania; H. Poświatowska — Będę kobietą; W. Szyborska — Czy

to kwiat a może kamień; S. Czachorowski — Harfy przez Wisłę. — 1970: S. Grochowiak — A jesteś ogród; Z. Jerzyna — Widmo nocnej podróży; J. Łukasiewicz — Owoce miłowania. — 1971: M. Grześczak — Nie pytaj mnie, Hamlecie; I. Iredyński — Niebo z blachy fałdowanej; A. Kowalska — Widzenie miłosne; T. Uragacz — Latarnia magiczna. — w cyklu: Strofy poezji świata: 1970: Jodły podniebne. (Liryka rumuńska); Kuglarze. (Poezja francuska); Pieśni do źródeł. (Liryka słowacka); Samotne drzewo Ole. (Gruzja); Wieże idące. (Liryka węgierska). — 1971: Suche listowie Cz. 1-2. — 1972: Ody triumfalne. (Poezja W. Majakowskiego i S. Jesienina).

Przekład

1. K. Konrad: Brzeg snów. [Opowiadania]. Wolny przekład z czes.: E. Bryl, ..., W. Rutkiewicz. Wwa: KiW 1964, 389 s.

Prace redakcyjne

1. J. Sorgonin: Śnieg. [Wiersze]. Wybrał i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1970, 62 s.
Wiersze w przekł. Z. Jerzyny, W. Segala, T. Rossa.

2. Poezja polska. Antologia w układzie ... i J. Maciejewskiego T. 1-2. Wwa: PIW 1973, 454 + 667 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: „Dialogi z poetą o poezji”. (S.G. Zapis audycji telewizyjnej). [Rozm.] M. Nicikowska. *Poezja* 1977 nr 2; Rygor i tajemnica. [Rozm.] Z. Taranienko. *Argumenty* 1972 nr 26, przedr. w tegoż: Rozmowy z pisarzami. Wwa 1986; Wyzwolenie wyobraźni i mądry kanon. [Rozm.] L. Budrecki. *Kultura* 1973 nr 32.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (J. Maciejewski). — RL 1976 (J. Chudek). — D. Stępczak: Stanisław Grochowiak. Bibliografia. Cz. 1-3. Leszno: Woj. Bibl. Publiczna im. S. Grochowiaka 1982, 1986, 1993, 210 + 168 + 47 s.

K. Wyka: Barok, groteska i inni poeci. W tegoż: Rzecz wyobraźni. Wwa 1959, wyd. 2 rozszerz. Wwa 1977. — J. Brzeźkowski: Nowa fala poetycka w Polsce. *Kultura*, Paryż 1960 nr 12. — J. Błoński: Fetyszysta brzydoty. W tegoż: Zmiana warty. Wwa 1961. — J. Łukasiewicz: Szmaccarze i bohaterowie. Kr. 1963. — J. Kwiatkowski: Ciemne wiersze G. W tegoż: Klucze do wyobraźni. Wwa 1964, wyd. 2 Kr. 1973. — W.P. Szymański: O poezji S.G. *Ruch Lit.* 1964 nr 4. — T. Burek: Zagłada utopii. *Twórczość* 1965 nr 3. — J. Łukasiewicz: Ucieczki w historię. W tegoż: Zagłoba w piekle. Wwa 1965. — M. Piwińska: O dramatach G. — suplement. *Dialog* 1965 nr 3. — J. Maciejewski: Powołał mnie Pan na bunt. *Współczesność* 1966 nr 13. — A. Lam: Posłanie G. W tegoż: Wyobraźnia ujarzmona. Kr. 1967. — M. Tatar: Dziedzictwo Słowackiego w poezji G. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1970. — K. Meloch: Zaproszenie do miłości. W tegoż: Zaproszenie do kochania. Lubl. 1972. — M. Kozanecki: Estetyka brzydoty w liryce S.G. *Stud. Estet.* 1973 t. 10. — W.P. Szymański: W kręgu tradycji: „Jak ostro całowany tasak” (Poezja S.G.). W tegoż: Outsiderzy i słowiarze. Wr. 1973. — J. Kornhauser: G. w sildach stylizacji. W: J. Kornhauser, A. Zagajewski: Świat nie przedstawiony. Kr. 1974. — J. Łukasiewicz: Wiersze S.G. W tegoż: Republika mieszańców. Wr. 1974. — S. Dąbrowski: Rozmowy poetów z pannami. *Teksty* 1975 nr 1 [w związku z wierszem: Rozmowa o poezji]. — T. Piat-

kowska: Ewolucja poglądów estetycznych w liryce S.G. W: Studenckie zeszyty filologiczne. Kat. 1975. — M. Kabata: Karabela w depozycie. (G. w terminie u pozytywistów) *Poezja* 1976 nr 7/8. — P. Kuncewicz: Grochowiak. [Przeł.] K. Cękałska. Warsaw: Czyt. 1976, 56 s. — J. Łukasiewicz: Ow chłopiec niezwykły. *Odra* 1976 nr 12. — J. Pięszczachowicz: „Niech wyjdą noc z bolesnego cienia. *Mies. Lit.* 1976 nr 10, przedr. nieco zmien. pt. Harmonia i dysharmonia w tegoż: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991. — D. Prokofeja: S. Grochowiak. W: Pisateli Narodnej Pol'si. Moskwa 1976. — T. Witkowski: Między marzeniem a spełnieniem. (O poezji S.G.). W: Lektury i problemy. Wwa 1976. — Grochowiak — zbiorowy portret artysty. *Poezja* 1977 nr 2, 112 s. Izawiera m.in.: A. Kuśniewicz: Dramaty osaczenia; S. Grabowski: „Kto z nas nie schodzi w kopalnie dzieciństwa? ...” [o poezji S.G. dla dzieci]; U. Makowska: Sztuki plastyczne w poezji S.G.; K. Grela: „Rzeczy wietrznej albo nocnego cienia nie przeprosz” [o poezji S.G.]; N. Zachajkiewicz: Motyw śmierci w liryce G.; K. Pieńkosz: Nadmiar zmysłów [„turpizm” S.G.]; L. Żuliński: Między pięknem a brzydotą; W. Stańczak: „Walczę z Wergilim” [wypowiedzi o poezji w poezji S.G.]. — A. Konkowski: Płonące zrywały. *Nowy Wyrzaz* 1977 nr 2. — P. Kuncewicz: S.G. W tegoż: Cień ręki. Łódź 1977. — J. Maciejewski: Wspomnienie o S.G. *Mies. Lit.* 1977 nr 9. — S. Bardjewska: W kręgu eschatologii. W teże: Muza bez legendy. Szkice o dramaturgii radiowej. Wwa 1978. — S. Bardjewska: Dramaty radiowe G. *Dialog* 1978 nr 3. — S. Stabryła: O antyku w poezji S.G. *Ruch Lit.* 1978 nr 3. — E. Starosta: Kontynuacje i opozycje. (O funkcjonowaniu tradycji barokowej w liryce S.G.). *Poezja* 1978 nr 3. — R. Stiller: Poliszczyna pogwałcona u G. *Poezja* 1978 nr 5. — Sz. Gąsowski: S.G. W tegoż: Współcześni dramaturgowie polscy 1945-1975. Wwa 1979. — A. Gronczewski: Egzorcyzmy. *Poezja* 1979 nr 9, przedr. w tegoż: Wojna bez końca. Wwa 1992 [dot. Totentanz in Polen]. — L. Żuliński: Między pięknem a brzydotą. W tegoż: Szuka wyboru. Wwa 1979. — J. Maciejewski: W twórczym buncie przeciwko światu. (Rzecz o S.G.). *Literatura*, Hollywood 1980 lato. — A. Winowiecka: W kręgu secesji. (O niektórych motywach w poezji S.G.). *Poezja* 1980 nr 5. — J. Uchonaś: Człowiek w teatrze świata. (Dramaturgia S.G.). *Polonistyka* 1981 nr 2. — B. Żurakowski: Akuszeria piękna. W tegoż: Paradoks poezji. Kr. 1982. — S. Bardjewska: Grochowiak. (Ironia i tragizm). *Scena* 1983 nr 4, 5, przedr. w teże: Własna przestrzeń. Wwa 1987. — J. Z. Brudnicki: Ten prozaiczny G. — prymitywny i wyrafinowany. *Mies. Lit.* 1983 nr 9. — B. Kurzyński: Mistrz i wdzięczny uczeń. *Poezja* 1984 nr 8. — I. Smolka: S.G. czyli zgoda na pół. W teże: Łęki, ucieczki, akceptacje. Wwa 1984. — K. Trybuś: Dialektyka sacrum w poezji S.G. *Pam. Lit.* 1984 z. 2. — J. Rogoziński: Grochowiak. W tegoż: Preteksty. Wwa 1985. — B. Żurakowska: Mit baroku a poezja S.G. W: Barok i barokowość w literaturze polskiej. Opole 1985. — J. Skuczynski: Teatralny teatr G. *Dialog* 1985 nr 2. — *Poezja* 1986 nr 10/11 [numer poświęcony S.G. zawiera m.in. artykuły: P. Dunin: Z epizodów zapamiętanych. Rozmowa ze Z. Jęrzyną; J. Marx: Zamiatacz modlitw z posiwiałą miodlą, przedr. w tegoż: Legendarni i tragiczni. Wwa 1993; B. Kowszewicz: „Idę gorący po tlach pokostniałych” — czyli malarstwo w poezji S.G.; S. Kryśka: G. we „Współczesności”. Odpowiedź na retoryczne pytanie; J. Z. Brudnicki: Dramat, czyli „Błask w ciemnych wierszach G.”; S. Kryśka: G. i rozrywki umysłowe; M. Pokora-Kalinowska: G. a krytycy]. — H. Pustkowski: „Będziesz mi wierna, do stojna czułości”. *Osnowa* 1986/1987 nr 15/16. — R. Stabro: S.G. wobec poezji barokowej. *Polonistyka* 1986 nr 10. — J. Uszczyńska: Miłość i śmierć ... w liryce S.G. *Tak i Nie. Śląsk* 1986 nr 4. — I. Galińska: Wieczny menuet z pogrzebaczem. *Wiara i Odpowiedzialność* 1987 nr 3. — J. Pilař: S.G. — Wirtuoz formy i myśli. W tegoż: Eseje o poezji polskiej. Wwa 1987. — Z. Jęrzyna: Do głębi samotny. Szkic do portretu S.G. — Oto pójde na brzeg ... Wspomnienie o S.G. W tegoż: Wędrowka w słowie. Wwa 1988. — A. Lam: W koronie ze rzy. O poezji S.G. *Mies. Lit.* 1988 nr 12. — W. J. Podgórski: S.G. Lekcja chodzenia po ziemi. *Polonistyka* 1988 nr 9. — L. Isakiewicz: Śmierć w buncie oswojona. (O poezji S.G.).

Integracje 1989 nr 24. — J. Łukasiewicz: „Ikar” S.G. *Ruch Lit.* 1990 nr 4/5. — J. Łukasiewicz: „Allende” — czyli o umieraniu. W tegoż: Oko poematu. Wr. 1991. — P. Łuszczkiewicz: Ciało nędzne i grzeszne. *Twórczość* 1991 nr 9 [dot. liryków miłosnych S.G.]. — P. Łuszczkiewicz: „Mówić miłość”. O erotykach S.G. *Pam. Lit.* 1992 z. 2. — P. Łuszczkiewicz: Książę erotyku. *Twórczość* 1993 nr 12. — D. Opacka-Walasek: Grochowiaka „gra z balladą”. W: Znajomym gościem. Kat. 1993. — J. Wachowski: Grochowiaka „układ przekwitania”. *Dialog* 1993 nr 9. — S. Stabro: Jeszcze barok. (S.G.). W tegoż: Zamknięty rozdział. Wwa 1994.

J.P.

GRODZICKI August ur. 1912

Pseud.: (a) (a.g.); A.G.; (A.G.); A-G; A.G.A.; A.Gr.; ag.; Aga; Ager; g.; (g); (G.); (z).
Krytyk teatralny i literacki, autor książek reportażowo-podróżniczych, publicysta.

Urodzony 29 sierpnia 1912 w Rawie Ruskiej; syn Antoniego Grodzickiego, urzędnika, i Józefy z Gieszkowskich. W związku z pracą ojca mieszkał kolejno w Łańcucie, Krościenku pod Krosnem, Borysławiu, Królewskiej Hucie (Chorzów), Bydgoszczy i Katowicach. Uczęszczał do czterech gimnazjów. Pierwszy artykuł opublikował w 1924 w powielanym szkolnym piśmie w gimnazjum matematyczno-przyrodniczym w Królewskiej Hucie. W 1930 zdał maturę w Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Katowicach. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie, w 1934 uzyskał magisterium. W tymże roku debiutował artykułem „Stefan Żeromski w poezji polskiej”, zamieszczonym w *Kurjerze Literacko-Naukowym* (nr 47). W 1934-36 studiował w Paryżu, Londynie, Berlinie i Monachium jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej. Po powrocie do kraju rozpoczął stałą pracę w dzienniku *Polonia* w Katowicach jako publicysta, recenzent teatralny i kierownik działu depesz (1936-39). Równocześnie był redaktorem technicznym w tygodniku *Zurot*, w którym zamieszczał także recenzje i artykuły. W 1937 odbył trzymiesięczną praktykę w sekcji kulturalnej Wydziału Prasowego Ministerstwa Spraw Zagranicznych. W 1939 ożenił się z Zofią z domu Kapitań (rozwód 1946). Po wybuchu II wojny światowej przebywał we Lwowie. Po zajęciu Lwowa przez ZSRR zarabiał jako sprzedawca lodów. W czasie okupacji niemieckiej wyjechał w jesieni 1941 do Krakowa, gdzie pracował jako urzędnik w fabryce. Jednocześnie prowadził wykłady w tajnej szkole dziennikarskiej, a w 1944 uzyskał doktorat na podziemnym UJ na podstawie pracy pt. „Żeromski jako impresjonista” (promotor prof. Stanisław Pigoń, oficjalna promocja odbyła się w 1945). Pod koniec wojny zamieszkał w Zakopanem. Po wyzwoleniu współredagował w lutym i marcu 1945 *Biuletyn Zakopiański*. Następnie zamieszkał w Katowicach, gdzie w 1945-46 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego *Dziennika*

151

Zachodniego oraz był publicystą tygodnika *Odra*. W 1945-53 był członkiem SD, a także członkiem Komitetu Wojewódzkiego SD w Katowicach, oraz radnym, członkiem prezydium Rady Miejskiej. Należał do Związku Dziennikarzy Polskich, w 1947 został przewodniczącym Oddziału Warszawskiego Związku, później był członkiem Zarządu Głównego SDP. Wyjeżdżał z delegacjami polskich dziennikarzy do Szwecji (1946), Kopenhagi (1947), Moskwy i Paryża (1948), Helsinek (1950). W 1946 przeniósł się do Warszawy i do 1953 był redaktorem naczelnym *Kuriera Codziennego*, publicystą i recenzentem teatralnym tego pisma. Współpracował też z innymi czasopismami, m.in. z *Twórczością* (1945-46), *Listami z Teatru* (1946-50), *Teatrem* (1950-54), *Pamiętnikiem Teatralnym* (1952), publikując artykuły, felietony i recenzje teatralne. W 1948-58 prowadził zajęcia na Wydziale Dziennikarskim Akademii Nauk Politycznych i Uniwersytetu Warszawskiego oraz na kursach dziennikarskich. Od 1953 był publicystą i recenzentem teatralnym *Życia Warszawy* (do 1976), nadto w 1956-58 zastępca redaktora naczelnego tegoż dziennika, a w 1961-68 kierownikiem działu kulturalnego. Równocześnie w 1953-56 prowadził stały felieton teatralny w tygodniku *Świat*. W 1958 ożenił się z Blanką Monastyrską z domu Drzewską, dziennikarką. W 1958-61 przebywał jako korespondent *Życia Warszawy* w Paryżu. W tym czasie przysyłał korespondencje teatralne do *Dialogu* i filmowe do *Filmu*. Był członkiem Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI). W 1964 otrzymał nagrodę Klubu Krytyki Teatralnej SDP, a w 1965 nagrodę krytyki teatralnej im. Boya. W 1976/77 publikował co miesiąc felieton o życiu teatralnym w *Stolicy*. W 1971 został redaktorem naczelnym *Théâtre en Pologne* (do 1991). W 1976-79 był zastępcą redaktora naczelnego *Międzynarodowego Rocznika Teatralnego*. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1961). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Źródła historyczne „Popiołów” Żeromskiego. *Rocz. Wyzd. Filol. Pol. Uj 1930-1934 t. 1 s. 118-194 i odb. Kr.: Uj 1935, 80 s.*

2. Teatr. Powst. przed. 1955.

Przeł. łącznie z I. Merz: Kino: franc., niem., ros. Wwa: Polonia 1955, 68 s.

3. Teatr w Polsce współczesnej. Tekst i wybór zdjęć: ..., R. Szydłowski. Wwa: WAiF 1963, 15 s. + 260 fot.

Przeł. ang. i franc. Wwa 1963.

4. Paryskie ABC. Wwa: Iskry 1963, 248 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 uzup. 1965, wyd. 3 popraw. i uzup. 1970.

5. Przez kraj bogów, słońca i oliwek. [Wrażenia z podróży po Grecji; współaut.:] J. A. Szczepański. Wwa: Iskry 1966, 274 s.

6. Ankarskie ABC. [Współaut.:] J. A. Szczepański. Wwa: Iskry 1972, 267 s.

7. Teatr w Polsce Ludowej. [Współaut.:] R. Szydłowski. Wwa: WAiF 1975, 56 s.

8. [Reżyserzy polskiego teatru]. Powst. ok. 1975. Przeł. franc. Les metteurs en scène en Pologne. Varsovie: Agence des Auteurs 1975, 49 s.

9. Reżyserzy polskiego teatru. Wwa: Interpress 1979, 184 s.

Przeł. ang., franc., niem., ros. tamże 1979.

10. W teatrze życia. Wspomnienia z lat 1920-1980. Wwa: PIW 1984, 308 s.

11. Eichlerówna. Szlachetny demon teatru. [Biografia]. Wwa: PIW 1989, 262 s.

Adaptacja

1. R. Martin du Gard: Rodzina Thibault. Przeł.: K. Pruszyński, P. Hulka-Laskowski, E. Fiszer. Adapt. teatr. pt. Jakub ... TV 1970.

Prace redakcyjne

1. Théâtre polonais. [Wybór artykułów]. Red. ... [Wwa:] Min. Kultury i Sztuki [1972], 68 s.

2. Théâtre des Nations 1975 (Warszawa). [Red. ... i in.]. Wwa: WAiF 1976, [68] s.

3. Teatr polski dzisiaj. [Wybór artykułów]. Red. ... Powst. ok. 1978. Wyd.: Varsovie: Agence des Auteurs avec la collaboration du Centre Polonais de ITI 1978, 64 s.

Przeł. (wyd. jw.): ang.: Polish theatre today. [Przeł.:] A. Bentkowska, H. Górski, J. Holzman, — franc.: Le Théâtre Polonais d'aujourd'hui. [Przeł.:] A. Bentkowska, H. Krzyżanowski, Z. Porayska, — hiszp.: Teatro polaco de hoy. [Przeł.:] G. Koliński, M. Muñoz, — ros.: Polskij teatr siewodnia. [Przeł.:] K. Kozakiewicz.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1958, 1976, 1988. — SWPP 1. — PP (J.L.).

J. Lisowski: Nie Offenbacha „Życie paryskie”. *Nowe Książki* 1963 nr 22 [rec.: Paryskie ABC]. — [Przez kraj bogów słońca i oliwek:] M. Cybulska: Grecki baedeker. *Kultura* 1967 nr 17; K. Dziekanowski: Daleki, nieznan kraj. *Nowe Książki* 1967 nr 4, — J. Godlewska: A. G. na autoportrecie. *Dialog* 1985 nr 4 [rec.: W teatrze życia]. — M. Prussak: Trudne czasy dla gwiazdy. *Dialog* 1990 nr 10.

J.Z.

GRODZIEŃSKA Stefania ur. 1914

Pełna forma nazwiska: Grodzieńska-Jurandot.

Podpisywała utwory też: S. Ney.

Satyryk, felietonistka, autorka sztuk telewizyjnych.

Urodzona 2 września 1914 w Łodzi w rodzinie inteligentkiej; córka Michała Grodzieńskiego i Eleonory z domu Ney. Uczęszczała początkowo do

gimnazjum i szkoły baletowej w Łodzi, gdzie jeszcze jako uczennica występowała w Teatrze Miejskim. W 1932 przeniosła się do warszawskiej szkoły baletowej. Od 1934 występowała jako tancerka w teatrzykach rewiowych, m.in. w Cyganerii i Cyryliku Warszawskim, w którym w sezonie 1937/38 debiutowała także jako autorka skeczu i wykonawczyni. W 1937 wyszła za mąż za Jerzego Jurandota, satyryka, autora piosenek kabaretowych. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie i jej okolicach, pracując w różnych zawodach. W 1944 po wyzwoleniu Lublina była tam spikerką Polskiego Radia w tzw. radiostacji Pszczółka. Od 1945 pracowała jako autorka i aktorka w Teatrze Syrena w Łodzi, przeniesionym pod koniec 1948 do Warszawy, a w 1952-55 w Teatrze Satyryków. Jako felietonistka debiutowała w 1945 utworem pt. „Bo ja jestem z Warszawy”, opublikowanym w tygodniku satyrycznym *Szpilki*; z pismem tym współpracowała stale do 1980. Utwory satyryczne ogłaszała także m.in. w *Przekroju* (1946-55) i w *Expressie Wieczornym* (1947-66). Przez wiele lat współpracowała z Telewizją (w 1966-78 m.in. była zatrudniona w redakcjach: Teatru Rozrywki, Programów Kabaretowych, Widowisk Komediiowych); przygotowywała dialogi i monolog satyryczne dla kabaretów Miks i Delikatesy (1963-64), a także cykliczne programy literackie (m.in. „Szkłana niedziela” w 1965-67, „Telewidzenia” w 1967), widowiska teatralne i scenariusze programów satyrycznych. Dwukrotnie otrzymała nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1965, 1966). Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1970). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dzieci getta. [Wiersze]. Przedm.: M. Dąbrowska. Wwa: PIW 1947, 51 s. Wyd. nast. z przedm. Z. Mitznera także 1949. Podp.: S. Ney.
2. Rozmówki. [Felietony]. [Pozn.:] Wielkopól. Księg. Wydawn. 1949, 298 s.
3. Dyrektor nie przyjmuje. Komedie. [Współaut.:] J. Szelaż lwiała. Z. Mitzner]. *Przekrój* 1950 nr 292 s. 13-14, nr 294 s. 13-14. Praprem. pt. Papsy. Łódź, T. „Osa” 1951.
4. Plagi i plażki. [Felietony satyryczne]. Wwa: Czyt. 1951, 129 s.
Cykle: Z kolekcji naszych znajomych; Z życia kulturalnego; Kartki z pamiętnika uprzejmej; Z życia towarzyskiego; Osobiste.
5. Dzionek satyryka. Wwa: Czyt. 1953, 140 s.
6. Historia jednej wycieczki. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] W. Żuławski. 1953.
Współw w konkursie Centr. Urzędu Kinematografii i Kom. do Spraw Turystyki na nowelę filmową w 1953.

7. Sprawa do załatwienia. [Współaut.:] Z. Gozdawa, W. Stępień. Scenariusz filmowy. Ekran. 1953.

8. Felietony i humoreski. 1944-1954. Wwa: PIW 1955, 400 s. Wyd. 2 także 1957.

9. Deszczowy lipiec. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] L. Buczkowski. Ekran. 1958.

10. Kieszonkowe tragedie. [Satyry]. Wwa: PIW 1958, 170 s. Przedr. zob. poz. 10.

11. Głupia historia. (Komedie w 1 akcie). *Dia-log* 1960 nr 1 s. 71-83.

12. Żabka oraz Kieszonkowe tragedie. [Satyry]. Wwa: Iskry 1961, 168 s. Zob. poz. 10.

13. Wspomnienia chałturzystki. [Powieść]. Wwa: Iskry 1963, 278 s. Wyd. nast.: wyd. 2 także 1967; wyd. 3 uzup. Wwa: Czyt. 1981, 330 s.

Przełt. czes.: Před oponou – za oponou. [Przełt.] A. Balajková. Praha 1966.

14. Spotkanie ze mną. [Satyry]. Wwa: Iskry 1966, 198 s.

Zawartość: Gień smutku; Nie jestem Panną de Lespinasse; Twoja matura; Ośmieszanie na miarę światową.

15. Ballada o tamtych dniach. [Utwór dramatyczny]. [Współaut.:] J. Jurandot. Praprem. Lubl., T. im. J. Osterwy 1969. Wyd.: Uwagi insc. K. Braun. Muz.: J. Wasowski. Wwa: Iskry 1969, 150 s.

Nagroda Min. Obrony Nar. III stopnia, wyróżnienie Min. Kultury i Sztuki w 1969.

Wyd. osob.: Ballada o tamtych dniach. Piosenki ze sztuki... i J. Jurandota. [Muz.:] J. Wasowski. Kr.: PWM 1969, 15 s.

16. Brzydki ogród. [Humoreski]. Łódź: WŁ 1974, 239 s.

Zawartość: Wstęp i antywstęp oraz 49 humoresek w cyklach: Akcja 1945; Akcja 1973; Te, które lubię; Błądziki i wypaczonka; Dłuższe.

17. Urodził go „Niebieski Ptak”. [Wspomnienia]. Wwa: Wydawn. RTV 1988, 231 s.

Warszawska Premiera Literacka styczeń 1989.

18. Ni psy, ni wydry czyli wcześni my. Wwa: Czyt. 1989, 231 s.

19. Jestem niepoważna. Kat.: Wydawn. Pík 1994, 160 s.

Wybory utworów w przełt. czes.: Bludný kruh. [Wybór i przełt.] J. Langer. Praha 1955; Střely a střelky. [Wybór i przełt.] J. Langer. Praha 1955, wyd. 2 także 1956; Ona, on, ten třetí. [Przełt.] J. Langer. Praha 1956, — nie m.: Der Gänsemarsch. [Wybór i przełt.] G. Peet-Tanewa. Berlin 1956, — ros.: Rozoryj sviter, Humoreski: pravdopodobnye, nepravdopodobnye, kulturnye, nekulturnye, ličnye i semejnye. [Przełt.] N. Labkowski. Moskva 1960, Strašnyj posetit'el'. [Przełt.] L. Čech. Moskva 1964.

Sluchowiska radiowe, m.in.: Zupka. Libretto operowe. Muz.: Z. Turski. Radio 1966. — To już koniec. Radio 1972. — Wysiadywaczka. [Współaut.:] J. Nawrocka. Radio 1972. — Dozwolone od lat czterdziestu. Radio 1973. — Mąż dla naszej córki. Radio 1973. — Ballada o tamtych dniach. Radio 1979 [por. poz. 15]. — Scenariusze telewizyjne w programach rozrywkowych, m.in.: Może morze? TV 1968. — Przeleciało ćwierć wieku. TV 1968. — Żaluję, że to nie ja. TV 1969. — Nauki Mistrza Kajetana. Cykl trzech audycji. Współaut.: J. Jurandot. TV 1971. — Rozmówki. Mikroopera. Muz. Z. Turski. TV 1971. — Teatr i życie wytworne. TV 1973. — Wysiadywaczka. [Współaut.:] J. Nawrocka. TV 1973. — Mąż dla naszej córki. TV 1975. — Suita tramwajowa. TV 1975.

Montaże wg tekstów S.G.: Karel a Helena [Przekł. i adapt. humoresek] J. Langer. Wyst. Praga 1953. — [Ona i jej mąż; przekł. i adapt. felietonów] J. Langer. Wyst. Praga 1956. — Jak to dobrze być Polakiem. Wyst. Londyn, Zespół Teatr. Studentów Koła Londyn 1970. — Odmieniec. Wyst. Guły, Zespół Teatr. Klubu Młodych przy Polskim Związku Kulturalno-Oświatowym w Czechosłowacji 1976. — Hura nasza praktyka nie jest zła. Wyst. Więcbork, Grupa Teatr. przy Zespole Szkół Zawodowych 1984.

Przekłady i adaptacje

1. W. Dychawiczny, M. Słobodski, W. Mass, M. Czerwiński: Ofelia pilnie poszukiwana. Wodevil w 2 częściach. Adapt... i J. Jurandot. Wyst. Wwa, T. Komedia 1963.

2. Teatrzyk trzech: J. Kofta, A. Kreczmar, J. Pietrzak. Scenariusz ... TV 1968.

3. Teatrzyk jednego satyryka. Cykl scenariuszy. TV 1969-1973.

[1]. Jerzy Jurandot i jego goście. 1969.

[2]. Teatrzyk Jeremiego Przybory. 1969.

[3]. Teatrzyk Ludwika Jerzego Kerna. 1969.

[4]. Teatrzyk Wiecha. 1969.

[5]. Teatrzyk Joanny Kulmowej. 1973.

4. Opowieści z różnych dróg. Przekł. i scenariusz ... TV 1971.

Na podstawie utworów: K. Havlíčka, J. Nerudy i J. Haška.

5. M. Czerwiński, W. Dychawiczny, W. Mass, M. Słobodski: Debiutantka. Przekł. i adapt ... i J. Jurandot. TV 1973.

6. J. Břideckí, : Lemoniadowy Jim. Przekł. i adapt ... Piosenki J. Jurandot. TV 1974.

7. Brzechwa mało znany. Scenariusz widowiska telewizyjnego. TV 1975.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966, 1988. — Piszę o sobie. [Rozm.] IBIS. Życie Warsz. 1987 nr 149.

SWPP 1. — PP (J. Łuczysłska).

J. Zablocki. Zesz. Wroc. 1952 nr 3 [rec.: Rozmówki; Plagi i plązkil. — [Dziesięć satyryka:] W. Kos: O satyrze pół serio, Tyg. Poleski, 1954 nr 3; W. Sadkowski: „Dziesięć satyryka” Grodzieńskiej. Felietony satyryczne. Życie Lit. 1954 nr 19. — B. Biernacka: Na satyrycznym podwórku. *Nowe Książ.* 1958 nr 19 [rec.: Kieszonkowe tragedie]. — M. Pankowski: S.G. czyli teatr ludzi prawdziwych. *Oficyna Poetów*, Londyn 1977 nr 1.

J.Z.

GRODZIĘSKA Wanda

1906-1966

Pseud.: W.G.; — wspólnie z Sewerynem Pollakiem: Andrzej Poleski.

Autorka książek dla dzieci, tłumaczka.

Urodzona 3 sierpnia 1906 w Warszawie; córka Jana Grodzieńskiego, urzędnika, i Róży Marii z Tesznerów. Uczyła się w Gimnazjum im. K. Hoffmanowej w Warszawie. Po zdaniu matury w 1923 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim, w 1930 uzyskała magisterium. Podczas studiów pracowała w bibliotece Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego i w Poradni Bibliotecznej Związku Bibliotekarzy Polskich. W 1930 wyszła za mąż za Seweryna Pollaka, poetę i tłumacza. W 1930-33 pracowała w redakcji *Gazety Mazurskiej*, kolejno jako sekretarz i zastępca redaktora naczelnego. Debiutowała w 1935 opowiadaniem dla dzieci pt. „Porando Kodomo Banzaj”, opublikowanym w *Plomyku* (nr 24). Wiersze i opowiadania ogłaszała następnie w czasopismach dla dzieci i młodzieży, m.in.: w *Plomyczku*, *Plomyku* oraz od 1937 w *Poranku* i *Słonku* (tu wspólnie z S. Pollakiem pod pseud. Andrzej Poleski). W 1939 wydawała także własne pismo *Kolorowy Świat* (nr 1 oraz nr 2 skonfiskowany). W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. Po upadku powstania warszawskiego uciekła z transportu i zamieszkała w Jazgarzewie pod Piasecznem. W marcu 1945 przeniosła się do Łodzi. Została członkiem PPR (od 1948 PZPR). W tym samym roku została redaktorem naczelnym *Świerszczyka*. Współpracowała z *Głosem Robotniczym* jako doradca *Dodatku dla Dzieci*. Wiersze i prozę drukowała także na łamach innych pism dla dzieci: *Przyjaciela* (do 1949) oraz *Plomyczka* (do 1966). Publikowała artykuły i recenzje w *Kuźnicy* (1946-50). W 1949 powróciła do Warszawy. W tymże roku została członkiem ZLP. W 1951-55 redagowała nadal *Świerszczyk* pod zmienionym tytułem *Świerszczyk - Iskierki*. Współpracowała też z pismami: *Plomyk* (1951-59, 1962, 1965-66), *Świat Młodych* (1952-56, 1966). Artykuły dotyczące literatury dla dzieci oraz przekłady z języka rosyjskiego ogłaszała m.in. w *Nowej Kulturze* (1951-53, 1955, 1957-58). Odznaczona m.in. Srebrnym (1950) i Złotym (1954) Krzyżem Zasługi. Zmarła 3 lipca 1966 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Miasto dobroci. [Powieść dla dzieci]. Powst. ok. 1937.

Nagroda w konkursie ZNP w 1937 (inf. autorki).

2. Były sobie koty dwa. [Wiersze]. Wwa: Książka 1948, 47 s. Wyd. 2 Wwa: KiW 1951.

3. O ślimaku, co szukał wiosny. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1949, 31 s. Wyd. 2 także 1988.

4. Maszynowe wróżki. [Opowieść]. Wwa: NK 1950, 55 s. Wyd. 2 także 1952.

5. Pieśń o towarzyszach. [Wiersze]. Wwa: NK 1952, 40 s. Wyd. 2 także 1956.

Utwory poświęcone postaciom działaczy komunistycznych.

6. Sprawa Romka Zawiei. [Opowieść]. Wwa: NK 1954, 77 s.

7. Kolorowe bajki. Wwa: NK 1955, 94 s. Wyd. nast. także 1956.

Zawiera 76 wierszy i bajek w cyklach: W gromadzie; Cały rok; Wesoły zwierzynek; Pomocnicy z bajki

8. Śladami poety. Opowiadania o Mickiewiczu. Wwa: NK 1955, 196 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1960, wyd. 3 1964, wyd. 4 1965, wyd. 5 1969.

Zawartość: Kruk; Niedaleko Damaszku; Barbara Radziwiłłówna; Wypracowanie Adasia; Zbójcy; Święteż; Oda do młodości; Szturm do klasztoru; Nowy Rok; Pożegnanie; Przyjaciele Moskale; Głos z Litwy; Przygoda na Krymie; Srebrny puchar; Aleksander Puszkina; Hiszpan Don Truchillo; Oddajemy go potężnym; Tłumok podróżny; W Weimarze; Wąwóz „Via Mala”; Na drodze; Rok 1831; Reduta Ordona; Śmierć przyjaciela; Idzie żołnierz borem, lasem ...?; Wiewiórka Maryni; Bajka o Kaledzie królu jednorocznym; „Trybuna Ludów”; Goście z ojczyzny; Od autora.

9. Dziwne dziwy się plotą. [Bajki]. Wwa: Czyt. 1958, 62 s. Wyd. 2 także 1963.

10. Wesołe okienka. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1961, [24] k.

11. Marek Sumak i jego koledzy. [Opowieść]. Wwa: NK 1962, 190 s.

12. Leśny karnawał. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1963, 24 s. Wyd. 2 także 1964.

13. Dziwne przygody kota Bazylego. [Opowieść wierszem]. Wwa: NK 1966, 50 s.

14. Świerszczowa muzyka. [Wiersze]. Wwa: NK 1970, 160 s. Wyd. 2 także 1983.

Ponadto drobne książeczki dla dzieci w l. 1945-1968, głównie w seriach: *Od Książeczki do Biblioteczki*, *Poczytaj mi Mamo*.

Przekłady i adaptacje

1. W. Katajew: Czasie, naprzód! Powieść. Przeł.: ... i S. Pollak. Wwa: Tow. Wydawn. Mewa 1934, 285 s. Wyd. nast. zmien. z podtyt.: Powieść - kronika. Pośl.: S. Pollak. Wwa: Iskry 1955.

Wyd. z 1934 podp.: Helena Grodzieńska.

2. W. Bianki: W leśnych domkach. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1949, 87 s. Wyd. 2 także 1951. Wyd. osob. opowiadania W leśnych domkach. Wwa: NK 1956, 15 s.

3. S. Michałkow: W Muzeum Lenina. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: NK 1951, 29 s.

4. A. Puszkina: Bajka o popie i jego parobku Osifku. Wwa: NK 1951, 32 s. Wyd. 3 [właśc. 2] także 1954.

5. A. Puszkina: Bajka o śpiącej królewnie i siedmiu junakach. Wwa: NK 1951, 37 s. Wyd. nast.: wyd. 2 także 1952; Moskwa: Matysz 1978. Przedr. w: A. Puszkina: Bajki. Wwa: NK 1984, wyd. 2 także 1990.

6. M. Bolszincow, M. Cziaureli: Opowiadania o wielkich dniach. [Dla młodzieży]. Wwa: NK 1954, 73 s.

7. E. Czaruszyn: Dzieci leśne. [Miniatury literackie dla dzieci]. Na podstawie oryginału ros. napisała ... Wwa: NK 1955, [12] k. Wyd. nast. także: wyd. 2 1960, wyd. 3 1965.

8. A. Brusztein: Droga biegnie w dal. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1959, 327 s.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 i 3 zob. poz. 9 i 13.

9. A. Brusztein: Podlotki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1960, 385 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 8, 13.

10. R. Pogodin: Mali detektywi. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: NK 1960, 135 s.

11. Turligroszek. Ukraińskie baśnie ludowe. Wwa: NK 1961, 98 s.

12. W. Bieriestow, N. Panczenko: Jak wędrował słoneczny zajączek? [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1963, 17 s.

13. A. Brusztein: Maturzystki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1964, 403 s.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 8, 9.

14. J. Tomin: Czarownik chodził po mieście. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1966, 229 s.

Nadto wydania przekładów drobnych utworów dla dzieci w 1951-1970.

Prace redakcyjne

1. Wiersze dla najmłodszych. Wybór utworów dla wieku przedszkolnego. [Oprac.:] H. Ozogowska, ... Wwa: PZWS 1949, 135 s.

2. Kongres dzieci. [Wybór wierszy dla dzieci]. [Red.] ... Wwa: Gł. Kom. Obywatelski Obchodu Międzynarodowego Dnia Dziecka w Polsce 1950, 28 s.

3. S. Marszak: Przygody Reksa-Kleksa i inne wiersze. Wybór i red. ... Przeł. ... i in. Wwa: NK 1965, 100 s.

Tu także m.in. przekł. W.G.

4. Studia z historii literatury dla dzieci i młodzieży. Praca zbiorowa. Wybór ... Wwa: NK 1971, 214 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1956. — SWPP 1. — PP (J. Łuczynska). — RL 1966 (P. Grzegorzczak). — NSLD (K. Kuliczowska).

W. Pasierbińska: Trzy książki o tematyce szkolnej. *Głos Naucz.* 1955 nr 12 [rec.: Sprawa Romka Zawieil]. — J. Gumińska: O Mickiewiczu dla młodzieży. *Polonistyka* 1956 nr 4 [rec.: Sładami poety]. — K. Kuliczowska: „Aby epik był zarazem lirycznym” (Rzecz o twórczości W.G.). *Poezja* 1968 nr 1, przedr. w teście: W szklanej kuli. Wwa 1970. — S. Frycie: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970. T. 1-2. Wwa 1982 passim.

A.H.

GRONOWICZ Antoni 1913-1985

Poeta, powieściopisarz, dramaturg.

Urodzony 31 lipca 1913 we wsi Rudnia na Wołyniu w rodzinie chłopskiej; syn Antoniego Gronowicza i Pauliny z Dorocińskich. Studia wyższe w zakresie historii odbywał na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie i w 1936 uzyskał tytuł magistra. W 1935 debiutował wierszem pt. „Nawet najdroższe zastrzyki”, ogłoszonym na łamach czasopisma *Lewar* (nr 10). Po ukończeniu studiów pracował jako asystent na Wydziale Historii UJK. Opowiadał się za jednolitym frontem lewicy literackiej w Polsce; w 1936 uczestniczył w Zjeździe Pracowników Kultury we Lwowie. Publikował wiersze w czasopiśmie: *Nowa Wieś* (1935-36), *Wici* (1936), *Kamena* (1937) i *Nurty* (1938). W 1938 uzyskał stypendium Funduszu Kultury Narodowej i wyjechał do Stanów Zjednoczonych w celu zbierania materiałów do dramatu o tematyce związanej z życiem Polonii amerykańskiej. Pozostał na stałe w Ameryce. W 1940 ożenił się z Zofią Szymańską. Wykładał na uniwersytetach w Columbi, Nowym Jorku i San Francisco. W 1959 otrzymał odznaczenie Fundacji Forda. W 1962 przyjął obywatelstwo USA. Mieszkał w Nowym Jorku. W 1963 odwiedził Polskę po raz pierwszy po wojnie. W 1968 otrzymał nagrodę im. A. Godlewskiej, przyznawaną przez londyńskie *Wiadomości*. Kontynuując twórczość literacką publikował też m.in. w *Books Abroad* (Oklahoma, 1965-67) i *The Polish Review* (Nowy Jork, 1971-72). Był członkiem licznych amerykańskich towarzystw literackich, m.in.: Authors League of America, PEN Club, Catholic Poetry Society of America, Catholic Press Association. Zmarł 21 października 1985 w Avon w stanie Connecticut; w 1986 prochy zostały złożone na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Prosto w oczy. [Wiersze]. Lw.: Księg. Nowoczesna 1936, 46 s. Przedr. zob. poz. 32.

2. Niedroga recepta. Kompozycja sceniczna. Lw.: Księg. Lwowska 1937, 102 s. Skonfiskowane.

3. Antysemityzm rujnuje moją ojczyznę. Uwagi do współczesnej rzeczywistości wygłoszone dnia 17 grudnia 1937 roku we Lwowie na zaproszenie Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego. Lw.: Nakł. Dobry Polak 1938, 39 s.

4. Zbuntowaną pieśnią przez wieś. Poezje. Lw.: Księg. Lwowska 1938, 58 s.

Wszystkie utwory były wcześniej druk. w czasopiśmie.

5. Melodia świtów. Poezje zebrane. Nowy Jork: Pol. Tow. Wydawn.; Wwa: Dom Książki Pol. 1939, 144 s.

6. [Liga zwierząt, Słuchowisko radiowe]. Powst. przed 1941.

Przekł. ang.: The league of animals. A fantasy. [Przeł.] M. Mason. Druk w: W. Kozlenko: One hundred nonroyalty radio plays. New York 1941 s. 71-78. Wyst. ok. 1960. Por. poz. 25.

7. Narodziny miłości Hitlera. Kompozycja powieściowa. Philadelphia: Jedność 1941, 109 s.

Przekł. ang.: Hitler's wife. [Przeł.] D.S. Rockwell. New York 1942; Hitler's woman. (Hitler's wife). Uncensored. [Przeł. z pol.] [New York] 1961; Sydney 1962. — hiszp.: Meksyk 1962.

8. Paderewski. [Powieść biograficzna]. Powst. przed 1941. Druk *Polar Star Weekly* 1960 od X — 1961 nr z 8 IV. [Inf, aural].

Przekł. ang.: Paderewski. Pianist and patriot. [Przeł.] J. McEwen. Edinburgh, New York, Toronto: T. Nelson 1943, 216 s., wyd. nast. Edinburg 1944. — franc.: Paderewski. Montréal: Parizeau 1945, 236 s. — hiszp.: Paderewski. Patriota y artista. [Przeł.] G.F.P. Pargagnoli, H.F. Miri. Buenos Aires: Biblioteca Nueva 1941, 191 s.

9. Bolek. [Powieść]. Powst. przed 1942.

Przekł. ang.: Bolek. A stirring story of a Polish village boy with a gift for music. [Przeł.] J. McEwen. New York, Edinburgh, Toronto: T. Nelson 1942, VI, 240 s.

10. Chopin. [Powieść biograficzna]. Powst. przed 1943.

Przekł. ang.: Chopin. [Przeł.] J. McEwen. New York, Edinburgh, Toronto: T. Nelson 1943, 202 s., — franc.: Chopin. Montréal: Parizeau 1945, 242 s., — hiszp.: Chopin. [Przeł.] A.L. Svanascini. Buenos Aires: Biblioteca Nueva 1945.

11. [Czwórka ze Starego Miasta. Powieść]. Powst. przed 1944.

Przekł. ang.: Four from the Old Town. [Przeł.] J. Vetter. New York: Scribner's Sons 1944, 149 s., wyd. nast. Toronto: Saunders 1944.

12. [Polscy Piastowie. Powieść]. Powst. przed 1945.

Przekł. ang.: The Piasts of Poland. [Przeł.] J. Vetter. New York: Scribner's Sons 1945, 199 s., wyd. nast. Toronto: Saunders 1945.

13. Radosne dożynki. Kompozycja sceniczna opracowana na podstawie ludowych obrzędów.

Nowy Jork: Sekcja Pol. Międzynarodowego Związku Robotniczego 1945, 14 s.

14. Czajkowski. [Powieść biograficzna]. Powst. 1944.

Przekł. ang.: Tchaikovsky. [Przeł.] J. Vetter. New York: T. Nelson 1946, 192 s., — franc.: Tchaikovsky. Montréal: Parizeau 1945, 202 s., — hiszp.: Tchaikovsky. Buenos Aires 1946.

15. Sergiusz Rachmaninow. [Powieść biograficzna]. Powst. przed 1946.

Przekł. ang.: Sergei Rachmaninoff. [Przeł.] S. Sorgenstein, E.R. Johnson. New York: Dutton 1946, 153 s., — hiszp.: Sergei Rachmaninoff. Buenos Aires: Biblioteca Nueva 1947, wyd. nast. 1949.

16. [Waleczny generał Tadeusz Kościuszko. Powieść]. Powst. 1946.

Przekł. ang.: Gallant general Tadeusz Kościuszko. [Przeł.] S. Sorgenstein. New York: Scribner's Sons 1947, VI, 136 s.

17. Pattern for peace. The story of Poland and her relations with Germany. New York: Paramount Publ. Company 1951, 215 s. Wyd. nast. tamże 1961.

18. Béla Schick and the world of children. [Powieść biograficzna]. New York: Abelard – Schuman 1954, 216 s.

19. Modjeska. Her life and loves. [Powieść biograficzna]. New York: T. Yoseloff 1956, 254 s. Wyd. nast. Toronto: Smithers 1956. Por. poz. 24.

20. A comedy of angels. [Utwór dramatyczny w 25 scenach]. Praprem. New York 1957.

21. Chiseler's paradise. [Utwór dramatyczny w 30 scenach]. Praprem. New York 1958.

22. Too late for tomorrow. [Powieść]. *Polar Star Weekly* 1959 nr z 1 III – nr z 31 X. [Inf. autora].

23. The price of love. [Utwór dramatyczny w 22 scenach]. *Polar Star Weekly* 1961 nr z 6 V – nr z 1 XII. Wyst. 1961. [Inf. autora].

24. Modjeska. [Utwór dramatyczny]. *The Discourse Review* 1965 t. 8 nr 2 s. 101-150. Praprem. USA 1957. Por. poz. 19.

Nagroda Provincetown Academy of the Living Arts w 1970.

25. The united animals. [Utwór dramatyczny]. *The Discourse Magazine* 1965 vol. 8 nr 3 s. 380-432. Praprem. USA 1967. [Inf. autora].

26. Greta. [Utwór dramatyczny]. Praprem. New York 1967. Por. poz. 34.

27. The great society. A comedy of angels. [Utwór dramatyczny]. Praprem. USA 1968.

28. Forward together. [Utwór dramatyczny]. Praprem. USA 1969.

29. An orange full of dreams. [Powieść]. [Przedm.] G. Garbo. New York: Dodd, Mead and Company 1972, 276 s.

30. The hookmen. [Powieść]. New York: Dodd, Mead and Company 1973, 272 s.

Przekł. pol.: Manipulanci. [Przeł.] I. Doleżał-Nowicka. Wwa: PIW 1981, 267 s.

31. Polish profiles. The land, the people, and their history. Westport, Conn.: Lawrence Hill 1976, 220 s.

32. Prosto w oczy. Wiersze wybrane. [Wstęp: J. Ozga-Michalski]. Wwa: LSW 1978, 111 s.

Zawiera cykle: Prosto w oczy [poz. 1]; Zbuntowaną pieśnią przez wieś [poz. 4]; Wołyń szumi; Góry w szczyrach oczach; Serce pięści.

33. God's broker. [Zbeletryzowana biografia papieża Jana Pawła II]. [New York:] Richardson and Snyder 1984, 483 s.

34. Garbo. Her story. [Biografia]. Powst. w jęz. ang. przed 1985. Por. poz. 26.

Przekł. duń.: Garbo: historien om hendes liv. [Przeł.] T. Dalsgaard. København: Lindhardt og Ringhof 1990, 392 s., wyd. 2 København: Bogklubben 12 Boger 1991, — franc.: Garbo. [Przeł.] M. Abelleira, E. Chédaille, B. Ferry. Paris: Presses de la Renaissance 1990, 391 s.; Paris: Bibliothèque Générale Française 1992, — niem.: Greta Garbo. Ihr Leben. [Przeł.] K. Schön. München: Knaus 1990, 444 s., — szwedz.: Garbo. Berättelsen om hennes liv. [Przeł.] S. Ahman. Stockholm: Rabén och Sjögren 1990, 413 s.

Ponadto wg inf. autora w 1968 dzieła nie opublikowane: Bunt walki. [Wiersze]. Powst. 1937. — Chłopi idą od Wschodu. [Powieść]. Powst. 1937. — Poet's journey in white and red. [Poetycki dziennik z podróży po Polsce w 1963]. — Virtue in four positions. [Powieść]. Powst. 1965. — Shores of pleasure, shores of pain. [Powieść]. Powst. ok. 1968. — American sextet. [Powieść]. Powst. 1974. — Rocos. Sztuka teatralna. Powst. ok. 1977.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1967, 1968. — A. Gronowicz: Kariera amerykańska. *Tyg. Kult.* 1974 nr 51/52. — Wywiady: Od literatury polskiej do amerykańskiej. [Rozm.] K. Głogowski. *Kierunki* 1975 nr 1; Korzenie twórczości. [Rozm.] T. Kucharski. *Literatura* 1980 nr 35.

SWPP 1.

[Zbuntowaną pieśnią przez wieś:] B. Dudziński: Poezja wsi. *Robotnik*, Radom 1938 nr 27; J. Sroga: Ścieżka poetów. *Nasz Wyraz* 1938 nr 4. — Z. Nowakowski: Camera lucida. *Wiad. Pol.*, Londyn 1942 nr 11 [rec.: Narodziny miłości Hitlera]. — W. Tysz: O literatach i o „Bolku” G. *Kron. Tyg.*, Toronto 1942 nr 90. — [M. Święcicki] (m. sw.): Nowa biografia Paderewskiego. *Dz. Żoł.*, Szkojca 1943 nr 131. — [Modjeska:] Z. Nowakowski: Modrzejewska bez pantofli. *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 34; Z. Nowakowski: Paszkwil. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1956 nr 237, polem.; A. Gronowicz: Modrzejewska nie była aniołem. *tamże* 1956 nr 304. — F. Cogswell. *Antioch Review* [USA] 1962 nr 20. — E.S., A.G. — znany i nieznan. *Zycie Warsz.* 1969 nr 179. — M. Pilot: Podróż w biel i czerwień. *Tyg. Kult.* 1969 nr 30. — J. Tetter: Pisarz zaoceanicznych niepokojów. *Głos Wjbrz.* 1969 nr 184. — E. Tregier: Kronikarz współczesności. *Nowa Wieś* 1969 nr 41. — [An orange full of dreams:] E. Żytomirski: Pomarańcza pełna Polski. *Tydz. Pol.*, Londyn 1972 nr 26, nawiąz.: J. Lobodowski: „Kudy Sienkiewiczowi do niego!”. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 32; J. Dworzecka: Jarmark pełen pomarańczy. *Kultura*, Pa-

ryż 1973 nr 3. — [The hookmen:] T. Allen. *The Polish Review*, Nowy Jork 1973 nr 4; B. Quinn: Briefly noted. *The Polish American Studies*, Chicago 1974 nr 1 [dot. także: An orange full of dreams]. — A. Struzik: A.G. *Prz. Polonijny* 1975 nr 2. — J. Zakrzewski: G. i jego Franklin Don Kapistrat. *Tyg. Pol.*, Paryż 1975 nr 7. — [Polish profiles:] E. Boniecka: Polskie portrety. *Głos Wybrzeż* 1977 nr 74; N. Lederer. *Migranti Echo*, San Francisco 1977 nr 1. — A.M. Porembski: Gdzie jesteś, Eurydyko? *Listy do Polaków*, New Britain, Conn. 1977 nr z III. — A.M. Porembski: „Działalność”. *Listy do Polaków*, New Britain, Conn. 1977 nr z VIII. — J. Marx: Wierszyki z Ameryki. *Poezja* 1980 nr 5 [rec.: Prosto w oczy]. — E. Giza: Pomarańcza pełna nudy. *Nowe Książki* 1981 nr 22 [rec.: Manipulancji]. — J. Kamiński: Chwała czy bлага. *Kron. Tyg.*, Toronto 1985 nr 31. — [God's broker:] K. Baranowski: Rykoszet z Placu św. Piotra. *Prz. Tyg.* 1986 nr 20, 21; K. Baranowski: W kogo trafił strzał na Placu św. Piotra. *Dz. Lud.* 1986 nr 139-168, polem.; O. Terlecki: Przerabianie na męczennika. *Życie Lit.* 1986 nr 24.

B.D.

GROŃSKI Ryszard Marek ur. 1939

Imię metrykalne: Marek; od 1967 używa imion: Ryszard Marek.

Pseud.: Adam Heydl; Alfa; Bibliofil; CEDE; F. Ormuzd; (f.z.); F.Z.K.; Filip Z. Konopski; (g); K.Z.F.; m.g.; M.G.; mag; MRG; (r.m.); R.M.; R.M.G.; R.M.G.; Ryszard Marek; x; (x); X; (X); X; (X); Y; — wspólnie z Michałem Komarem: M.M. Gromar; — wspólnie z Ryszardem Wierzbowskim: Ryszard Marek.

Satyryk, felietonista, dramaturg, autor utworów kabaretowych oraz książek dla dzieci.

Urodzony 20 lutego 1939 w Łańcucie; syn Stefana, prawnika, i Janiny z domu Patyner. Po zakończeniu II wojny światowej zamieszkał w 1945 w Łodzi, gdzie od 1953 uczęszczał do Gimnazjum im. T. Kościuszki. Debiutował fraszką pt. „Niespodzianka”, opublikowaną w 1956 na łamach pisma *Kronika* (nr 16; podp. M.R.). Po zdaniu matury w 1956 studiował historię na Uniwersytecie Łódzkim, w 1961 uzyskał magisterium. W tym czasie ogłaszał wraz z Ryszardem Wierzbowskim liczne utwory satyryczne (pod wspólnym pseud. Ryszard Marek). Nawiązał także współpracę z kabaretami Szpak i Wagabunda, z teatrami studentkimi (m.in. z zespołem Cytryny), Teatrem Syrena oraz z Polskim Radiem i Telewizją Polską w Warszawie i Łodzi. Od 1958 współpracował jako satyryk z tygodnikiem *Szpilki*. W 1961 podjął pracę w redakcji czasopisma *Karuzela*. W 1966 przeniósł się do Warszawy i został członkiem zespołu redakcyjnego, a w 1971-81 kierownikiem działu kulturalnego *Szpilek*, w których drukował w następnych latach liczne utwory satyryczne, wiersze, prozę, recenzje teatralne, filmowe i telewizyjne, przekłady z literatury rosyjskiej i niemieckiej, felietony (pod pseud.: Alfa; F. Ormuzd; Filip Z. Konopski; (f.z.); F.Z.K.; K.Z.F.; M.G.; m.g.; MRG; (r.m.); R.M.G.; X; (X); (X); x; (x)). W 1968 ożenił się z Bożenną Rejn. Od 1972 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); w 1976-79 pełnił funkcję członka Zarządu Klubu Satyryków przy ZLP. Od 1972 publikował

m.in. w pismach: *Ita* (do 1975; wiersze, fraszki, proza satyryczna, nadto w 1972 cykl felietonów pt. „Kontrabanda”), *Teatr* (do 1973; artykuły, wywiady). Współpracował stale z kabaretami (m.in. Dudek, Pod Egidą – tu także jako wykonawca własnych tekstów), Polskim Radiem (m.in. audycja pt. „Samo życie”, stały felieton tygodniowy w „Ilustrowanym Tygodniku Rozrywkowym”, słuchowiskowe miniatury dla Programu III) oraz Telewizją Polską (m.in. teksty do programu „Gallux Show”), pisał utwory dramatyczne, libretta musicali, scenariusze filmowe. W 1974-77 był członkiem kolegium redakcyjnego serii *Estrada* (wydawanej przez Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe). W 1979 otrzymał nagrodę Prezesa Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch”. W 1982 zaczął drukować w *Polityce* felietony oraz wiersze, recenzje literackie, parodie, noty (podp. także mag); kontynuował współpracę ze *Szpilkami*, na których łamach od 1982 prowadził stałą rubrykę satyryczną pt. „Co słyhać” (także podp.: X; (X); x; (x); Y). W 1990 został członkiem SPP. Wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1974). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kontrabanda. [Szopka polityczna; współaut.:] R. Wierzbowski. Praprem. Łódź, T. Nowy 1958.
Autorzy podp.: Ryszard Marek.
2. Polowanie z nagonką. [Rewia satyryczna; współaut.:] R. Wierzbowski. Praprem. Łódź, T. 7¹⁵ 1963.
3. Szekspir. [Tryptyk, utwór dramatyczny; współaut. R. Wierzbowski]. TV 1964.
4. Seria serio. [Współaut.:] R. Wierzbowski. Zapis melodii własnych oraz „Czarnego kota” B. Okudżawy: P. Hertel. Łódź: Wł. 1966, 118 s.
Autorzy podp.: Ryszard Marek.
Zawiera wiersze satyryczne w cyklach: Seria serio; Genialne kontynuacje; Przekłady równie przykładne (z E. Jewtuszenki, B. Okudżawy); Fraszki Irasobliwe; Fraszkopisarstwo nasze czyli pro domo sua.
5. Szopka noworoczna. Teksty: J. Klejny, ... TV 1967.
R.M.G. podp.: Ryszard Marek.
6. Kołysanka na bębnie. Wwa: Iskry 1970, 125 s.
Zawiera wiersze satyryczne w cyklach: Przymus; Odnawianie luster (pastisz i parodie literackiej); Kołysanka na bębnie; Monolog z lampą.
7. Od „Siedmiu Kotów” do „Owcy”. Kabaret 1946-1968. Wwa: WAI F 1971, 250 s.
Zawiera szkice R.M.G. dot. działalności kabaretów: Owca, Pod Egidą, Dudek, U Lopka, Dreszczowiec, Jama Michaliko-wa, Koń, Wagabunda, Szpak, Stańczyk, Siedem Kotów oraz monaż oryginalnych tekstów.

8. Kropla deszczu na dłoni. [Sensacyjna powieść dla młodzieży]. *Świat Młod.* 1972 nr 13-23. Wyd. osob. Wwa: Ruch 1972, 54 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; wyd. 3 Wwa: KAW 1978.
III nagroda w konkursie wydawn. Ruch w 1971.
Adapt. radiowa: Adapt.: Radio 1975.
9. Latający talerzyk. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Ruch 1973, 38 s.
10. Tak swojo mi. Wwa: Iskry 1973, 102 s.
Zawiera utwory satyryczne wierszem i prozą w cyklach: W prowincjonalnej Troi; Nas na to nie stać; Umeblowana melancholia; Marginesy.
11. Alfabet polskiej rozrywki. [Współaut.:] W. Filler, J. Wittlin. Wwa: WAI 1974, 99 s.
Opracowanie słownikowe z zakresu współczesnej polskiej sztuki estradowej.
12. Łomot. [Przedstawienie kabaretowe]. Praprem. Wwa, Kabaret „Pod Egidą” 1974.
13. Od Stańczyka do STS-u. Satyra polska lat 1944-1956. Wwa: WAI 1974, 265 s.
Zawiera szkice R.M.G. dot. twórczości satyrycznej i rozrywkowej: Cud lubelski; Połowanie na Weniawę; Co nam zostało z tych lat; Chór odważnych i soliści, — oraz wybór oryginalnych tekstów wielu autorów z tego okresu.
14. Słońca w trawie. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: Ruch 1974, 54 s.
15. Taka to historia. Praprem. Gniezno, T. im. A. Fredry 1974.
Montaż tekstów satyrycznych dot. trzydziestolecia PRL.
Adapt. radiowa: Radio 1974.
16. Widzewska ballada. [Libretto musicalu; współaut.:] A. Marianowicz. Muz.: P. Hertel. Praprem. Łódź, T. Muz. 1974.
17. Zgaście pochodnie, zgaście gwiazdy! [Program kabaretowy]. *Scena* 1974 nr 11 s. 43-53. Praprem. Szczec., Studio „ZET” T. Otwartego przy Klubie „Piwnica” 1974.
II nagroda w ogólnopolskim konkursie na program kabaretowy w 1974.
18. Dziś strip-tease (mini-musical). [Program kabaretowy]. *Scena* 1975 nr 10 s. 47-57.
I nagroda w ogólnopolskim konkursie na komedię, program kabaretowy i estradowy w 1975.
19. Karabiny w pałacu. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1975, 26 s.
20. Jutro piątek od samego rana. [Komedia]. Praprem. Gniezno, T. im. A. Fredry 1976.
21. Śniadanie. [Komedia w 2 aktach]. *Dialog* 1976 nr 8 s. 27-45. Praprem. Jelenia Góra, T. im. C. Norwida 1977. Przedr. zob. poz. 50.
22. Wierszyki o literach. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1976, [32] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1985, wyd. 4 1988.
23. Bal wampirów. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Czyt. 1978, 111 s.
Zawiera cykle: Bal wampirów; Kolekcja; Kabareciarz.
24. Dykcyonarz teatralny. [Współaut.:] W. Filler, J. Wittlin. Wwa: WAI 1978, 104 s.
Satyryczne opracowanie słownikowe z zakresu współczesnego teatru.
25. Jak w przedwojennym kabarecie. Kabaret warszawski 1918-1939. Pośl.: W. Filler. Wwa: WAI 1978, 220 s. Wyd. 2 tamże 1987.
Zawiera szkice R.M.G. dot. przedwojennego kabaretu warszawskiego: Zamiast wstępu ...; Ram-Pam-Pam; Publiczność i szlus; Giełda autorów [sylwetki: J. Tuwima, A. Słonimskiego, M. Hemara, A. Własta, K. Toma, J. Jurandota]; Patrzmy na gwiazdy; Okruchy lustra, „Czerwona Latarnia”. — oraz wybór tekstów kabaretowych licznych autorów okresu międzywojennego.
26. Miasteczko nad morzem. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1978, [14] k. Wyd. 2 tamże 1980.
Przeł. niem.: Das Städtchen am Meer. [Przeł.] I. Buhl. Wwa 1981.
27. Planeta Ro. [Utwór dramatyczny o J. Korczaku]. *Dialog* 1978 nr 1 s. 5-35. Praprem. Wwa, T. Żyd. im. E. Kamińskiej 1979. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1984, 66 s. Przedr. zob. poz. 50.
28. Wódz. [Utwór dramatyczny]. Praprem.: Tarnów, Tarnowski T. im. L. Solskiego 1978.
29. Zabójcy z „Makbeta”. [Komedia w 22 scenach]. *Dialog* 1979 nr 12 s. 5-26. Przedr. zob. poz. 50.
30. Dwaj. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1980 nr 2 s. 13-18. Radio 1980. Praprem. Pozn. Scena na Piętrze 1993.
31. Warto być wpadł. (Szopka z jubileuszem). [Współaut.:] A. Marianowicz. Praprem. Wwa, T. Syrena 1980.
32. Kim jest ten człowiek. [Powieść; współaut.:] M. Komar. Wwa: Czyt. 1981, 146 s. Por. poz. 40.
33. Wizyta młodszej pani. [Komedia; współaut.:] M. Komar. Praprem. Wwa, T. Syrena 1981.
34. Tych kilka bajek, które znam. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1982, 82 s.
Zawartość: Chwila; Bajka o bardzo dziwnym mieście; Bajka o telefonach; Bajka o fortepianie; Bajka o ostatniej bajce.
35. Kim są dorośli. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1983, 39 s. Wyd. nast.: wyd. primaaprilisowe nakł. *Płomyka* z 1 IV 1984 [wkładka do *Płomyka* 1984 nr 5]; wyd. 2 Wwa: NK 1989.
36. Lata dwudzieste ..., lata trzydzieste. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] M. Komar. Teksty piosenek: J. Tuwim, ... Ekran. 1983.
37. Papkin. [Komedia w 2 częściach]. *Dialog* 1983 nr 9 s. 18-43. Praprem. Sosnowiec, T. Zagłębia 1984. Przedr. zob. poz. 50.

38. Satyra kłamie! Wwa: Czyt. 1983, 160 s.

Zawiera utwory satyryczne wierszem i prozą w cyklach: Dzienniczek odnowy 80-81; Nikogo mi tak nie żal, jak funkcjonariuszy; Cabaretissimo; Teatr na nagance.

39. Seks i polityka. [Rewia satyryczna; współaut.:] D. Passent. Praprem. Wwa, T. Syrena 1983.

40. Kim jest ten człowiek. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] M. Komar. Ekran. 1984. Por. poz. 32. Podp.: M.M. Gromar.

41. Seks i pieniądze. [Rewia satyryczna; współaut.:] D. Passent. Praprem., Wwa, T. Syrena 1984.

42. Ciepły brat. Dwadzieścia scen z cudzego życia. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1985 nr 3 s. 5-28. Przedr. zob. poz. 50.

43. Śmiech na linii. [Rewia satyryczna; współaut.:] D. Passent. Muz.: R. Poznakowski. Praprem. Wwa, T. Syrena 1986.

44. Tylko dla dorosłych. (Strip-tease kabaretowy). [Program kabaretowy; współaut.:] D. Passent. Muz.: A. Dryński. Praprem. Częstochowa, T. Dram. im. A. Mickiewicza 1986.

45. Misja specjalna. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] M. Komar. Ekran. 1987.

46. Po co właściwie trzymać psa? [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1987, 45 s.

47. Kabareciarz. Tekst i polityka. Wwa: Czyt. 1989, 166 s.

Zawiera wiersze satyryczne i teksty kabaretowe z l. 1982-1986 w cyklach: A mnie się marzy taki czas ... Album rodzinny; Styl moich współczesnych; Historia świata.

48. Pod jednym niebem. [Utwór dramatyczny w 2 częściach]. *Dialog* 1989 nr 3 s. 5-30. Praprem. Wwa, T. Pol. Scena Kameralna 1989.

49. Ryszard Marek Groński przedstawia – Kabaret Hemara. Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1989, 213 s.

Zawiera szkice R.M.G. dot. życia i twórczości M. Hemara: Jesli mlodym być – to tylko we Lwowie!; Okrzyk beztrudnej radości; Kabaret, czyli świat; Technik rozrywki przy pracy; Adaptacje i przeróbki, – oraz wybór tekstów satyrycznych M. Hemara.

50. Sztuki najczęściej nie grane. Wwa: PIW 1989, 305 s.

Zawiera utwory dramatyczne powstałe w 1976-1983: Planeta Ro [poz. 27]; Śniadanie [poz. 21]; Zabójcy z „Makbeta” [poz. 29]; Papkin [poz. 37]; Ciepły brat [poz. 42].

51. Obyś żył w ciekawych czasach. [Program kabaretowy]. Praprem. Wwa, T. Syrena 1991.

52. Puszka z Pandorą. [Szkice satyryczne]. Wwa: BGW [1991], 164 s.

53. Jak żyć w postkomunizmie. [Szkice satyryczne]. Wwa: BGW [1992], 192 s.

54. Bezpruderyjna para. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1993 nr 5 s. 5-36. TV 1994.

Ponadto liczne drobne książeczki dla dzieci w l. 1971-1988 wydawane m.in. przez Ruch i Naszą Księgarnię.

Przekłady i adaptacje

1. Diabeł nie śpi. Adapt. scen. utworu S. Krzywoszewskiego „Diabeł i karczmarzka”: A. Marianowicz, ... Wyst. Gdynia, T. Muz. 1970.

2. S. Cretu, V. Boiculesi: Uczę się liczyć. [Wiersze dla dzieci; przeł.] ... Wwa: KAW; Bukareszt. Wydawn. „Ion Creanga” 1975, [30] s.

3. Machiavelli. Adapt. scen. utworu N. Machiavellego „Mandradora”: ..., A. Marianowicz. Muz.: J. Wasowski. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1975.

4. Podróż po Warszawie. (Wodewil w 2 częściach wg operetki komicznej F. Szobera). Muz.: W. Korcz. Wyst. Wwa, T. na Woli 1977.

5. A. Reimann, I. Meyer-Rey: Małe zwierzątka jedzą chętnie. [Wiersz dla dzieci; przeł.] ... Wwa: NK 1984, [10] s.

6. W. Buschmann, V. Pfüller: Zajączek robi zakupy. [Wiersz dla dzieci; przeł.] ... Wwa: NK 1987, [12] s.

Prace redakcyjne

1. Ciesz się powoli! [Wybór tekstów satyrycznych dla młodzieży]. Wybór ... Wwa: Horyzonty 1971, 137 s.

2. Denkspiele. Polnische Aphorismen des 20. Jahrhunderts. [Wybór i post.:] A. Marianowicz, ... [Przeł. z pol.:] H. Bereska i in. Berlin: Volk und Welt 1973, 94 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1975; Leipzig: Offizin Andersen Nexö 1975, Frankfurt am Main: Insel 1975; wyd. 3: Berlin: Volk und Welt 1977.

3. Duchy na dachu. Grotoski. Wybór: ..., A. Marianowicz. Wwa: Iskry 1974, 320 s.

Zawiera teksty satyryczne prozą 50 autorów.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1994. – NSLD (B. Tylicka).

[Od „Siedmiu Kotów” do „Owcy”:] M. Czerwiński: Z dziejów śmiechu. *Teatr* 1972 nr 4; J. Waldorff: Gdzie jest siedem kotów? *Polityka* 1972 nr 22. – J. Termer: Satyra i rozrywka 1944-1956. *Nowe Książ.* 1975 nr 18 [rec.: Od Stańczyka do STS-ul. – Z. Greń: To jest to. *Życie Lit.* 1979 nr 13 [rec.: Dykcyonarz teatralny]. – [Jak w przedwojennym kabarecie:] P.J. Domański: Próba kabaretologii. *Nowe Książ.* 1978 nr 15; J. Sieradzki: Nie czekając na „Dzieje kabaretu”. *Dialog* 1979 nr 4. – M. Komar: Śmiech po śniadaniu. *Mies. Lit.* 1981 nr 5 [rec.: Śniadanie]. – J. Tessarowicz-Pakuła: Świadome wentyle. *Nowe Książ.* 1984 nr 5 [rec.: Satyra kłamie!]. – Z. Greń: Teatr zamknięty. *Papkin. Życie Lit.* 1989 nr 44 [rec.: Sztuki najczęściej nie grane: Papkin]. – Z. Kałużynski: Wielki śmiech warszawski. *Polityka* 1989 nr 34 [rec.: Ryszard Marek Groński przedstawia: Kabaret Hemara]. – M. Łukasiewicz: Czy felieton jest dobry na wszystko? *Nowe Książ.* 1992 nr 2/3 [rec.: Puszka z Pandorą]. – [Jak żyć w postkomunizmie:] W. Kot: Postkomuna. *Wprost* 1993 nr 4; K.T. Toepflitz: Stałe adresy. *Życie Codz.* 1993 nr 6/7 II.

A.H.

GRUBIŃSKI Wacław

1883-1973

Pseud.: G; Gonzaga; gr.; Gr.; Przebój; W.; wa; Wacław; W.G.; W.Gr.; W. Przebój; Wacław Przebój.
Dramatopisarz, nowelista, krytyk teatralny i literacki.

Urodzony 25 stycznia 1883 w Warszawie; syn Henryka Grubińskiego, aktora i reżysera, i Marii Gabrieli z domu Maurier, tancerki. Szkołę średnią realną ukończył w Warszawie. Następnie przez kilka lat podróżował po Niemczech, Włoszech i Francji, studiując krótko nauki społeczne, filozofię i literaturę. Debiutował w 1904 utworem dramatycznym „Noc”, opublikowanym w tygodniku *Ognio* (nr 23-26); w piśmie tym ogłosił w 1905 opowiadanie „Baal” oraz artykuły dotyczące teatru (pod pseud. W. Przebój). W 1907 władze carskie wytoczyły mu proces z powodu opublikowania noweli „Uczta Baltazara”, której postawiono zarzut agitacji na rzecz obalenia porządku państwowego. Jako felietonista oraz krytyk literacki i teatralny współpracował z warszawskimi czasopismami: *Książka* (1905-08; oceny utworów dramatycznych w dziale „Krytyka”), *Świat* (1909-14), *Kurier Poranny* (1911-14), *Tygodnik Ilustrowany* (1913-15). W czasie I wojny światowej od ok. 1916 do 1918 przebywał w Rosji, m.in. w Moskwie. Po powrocie do Warszawy kontynuował współpracę z *Kurierem Porannym* (1919-23), *Światem* (od 1923; tu też pod pseud.: Gonzaga i Przebój), publikował w *Wiadomościach Literackich* (1924-25), a od 1926 był felietonistą i recenzentem teatralnym *Kuriera Warszawskiego*, w którym m.in. prowadził stały dział pt. „Tak i nie”. W 1928-31 był redaktorem naczelnym czasopism *Teatr i Życie Wytworne* oraz *Echo Tygodnia*. W 1931 został prezesem Związku Autorów Dramatycznych. Był członkiem Polskiego PEN Clubu. Po wybuchu II wojny światowej przebywał we Lwowie, gdzie w czasie okupacji sowieckiej w styczniu 1940 został aresztowany jako autor utworu pt. „Lenin”, uznanego przez władze ukraińskiej SRR za paszkwil antyradziecki. Z więzienia na Zamarstynowie został przewieziony do Czernihowa i wyrokiem Sądu Okręgowego skazany na karę śmierci. Następnie był więziony w Horodni na Ukrainie i w obozie na Uralu. Po uchynieniu wyroku przez Sąd Najwyższy ZSRR w maju 1941 i zamienieniu go na karę dziesięciu lat więzienia, został przewieziony do Magnitogorska. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej jeszcze przez siedem miesięcy przebywał w więzieniach i obozach, m.in. w Wierchnieursku, Świerdłowsku, Soświe; po interwencji dowództwa Armii Polskiej został zwolniony w marcu 1942 i wyjechał do Kujbyszewa, skąd wraz z wojskiem ewakuował się na Bliski Wschód, a następnie dotarł do Anglii. W 1943 zamieszkał na stałe w Lon-

dynie. Zajmował się pracą literacką i redakcyjną. W 1945 należał do współzałożycieli Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Przez wiele lat pełnił funkcję prezesa Głównej Komisji Skarbu Narodowego RP. W 1957 był współzałożycielem, a następnie redaktorem dwutygodnika *Rzeczpospolita Polska*. Publikował w wychodzących w Londynie pismach: *Życie*, *Dziennik Polski* i *Dziennik Żołnierza*, *Pod światło* (1956-57) i *Ostatnie Wiadomości* (Mannheim). Od 1957 był stałym współpracownikiem *Wiadomości*. W 1965 za całokształt twórczości teatralnej otrzymał nagrodę *Dziennika Polskiego* i *Dziennika Żołnierza*, w 1969 zaś nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku w dziedzinie literatury. Odznaczony przez rząd emigracyjny Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 8 czerwca 1973 w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Noc. Dramat w 2 odsłonach. Powst. ok. 1904. Druk: *Ognio* 1904 nr 23-26. Wyd. osob. wspólnie z poz. 5 pt. Na rubieży. Przedm.: S. Przybyszewski. Kr.: G. Gebethner 1906, s. 1-43. Praprem. pt.: Na rubieży. Kr., T. Lud. 1911.

Przekł. niem.: [Przel.] S. Przybyszewski. 1905 [inf.: *Ognio* 1905 nr 14]. — ros.: [Przel.] E. Vozniesienskij. Petersburg 1909.

2. Diogenes z Synopy i Aleksander Wielki albo Sławienie próżniactwa. Filozofia w 1 akcie. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1905. Wyd. Wwa: E. Wende 1914, 40 s.

3. Uczta Baltazara. Opowieść. Wwa: Książka 1906, 89 s. Przedr. zob. poz. 4.

Wg inf. autora nakład 1 wyd. został skonfiskowany przez władze carskie.
Przekł. ros.: Pir Baltazara. [Przel.] E. Trajowska i M. Trajowski. W: *Sbornik Molodoj Polši*. Petersburg 1908; Pir Walsekera. [Przel.] S. Michailow-Stern. Moskwa 1926.

4. Pocałunek. [Opowiadania]. Przedm.: S. Przybyszewski. Wwa: E. Wende i Sp. 1906, 189 s. Wyd. 2 pt. Pocałunek. Uczta Baltazara i inne nowele. Kr.: Książka 1912, 255 s.

Zawartość wyd. 1: Przeszłość (Ostatni arkusz z Pamiętnika); Pocałunek; Baal. — w wyd. 2 ponadto: Uczta Baltazara [poz. 3].

5. Zacisze. Dramat w 1 akcie. Powst. przed 1906. Wyd. wspólnie z Noc pt. Na rubieży, zob. poz. 1.

6. Pijani. Dramat w 4 aktach. Wwa: P. Laskauer 1907, 149 s. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1909.

7. Bunt. Pierwszy tysiąc. [Opowiadania]. Wwa: Nakł. autora 1909, 189 s.

Zawartość: Bunt; Schadzka; Niedokończony poemat; Zabawa; Pierwiosnek.
Przekł. ros.: Bunt i drugije raskazy. [Przel.] K. Mill. Moskwa [br.].

8. Moc kamienna. Nowele. Kr.: Książka 1911, 141 s.

Zawartość: Dajmonion-Bib; Jerzy; Moc kamienna. Przekł. czes.: Kamenná síla. [Przeł.] J. Tichý. Praha [b.r.]. — opowiadania: Dajmonion-Bib, — w łos.: Daimonion-Bib. [Przeł.] A. Beniamino. W: Novellieri Polacchi. Milano 1929.

9. O „Kłatwie” Wyspiańskiego. Szkic analityczny. Wwa: E. Wende 1911, 27 s.

10. Kochankowie. Dramat w 3 aktach. Wwa: E. Wende 1915, 87 s. Wyd. 2 tamże 1919. Praprem. Wwa, T. Mały (Filharmonia) 1919.

11. Jasełka (z 1917/1918 r.). Powst. ok. 1918. Wyst. przez zespół amatorski, Jafta 1918 [inf. autora].

Rkps w Bibl. PWST w Wwie. Inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. T. 1. Wwa 1971.

12. Niewierna. Komedia w 1 akcie. Wwa: E. Wende 1919, 30 s.

Stanowi 1 akt komedii pt. Niewinna grzesznica, zob. poz. 20.

13. Piękna Helena, albo o zmienności powodów toczącej się wojny. Komedia w 1 akcie. Wwa: E. Wende 1919, 64 s. Praprem. Wwa, T. Pol. 1921. Wyd. 2 tamże [1922].

14. Baj-baju-baj. Nowele. [Dla dzieci]. Wwa: E. Wende i Sp. 1920, 78 s. Wyd. nast. tamże [po 1926].

Zawartość: Zdziś i Luń; Kochane nic; Zły uczeń. Opowiadanie naiwne; Straszny pajac Stasia; Pan Barnaba, Maciuś Panicz i Piernik. Szkic do noweli; Złodzieje.

15. Lenin. Komedia w 1 akcie. Praprem. Wwa, T. Pol. 1921. Wyd. Wwa [1921], 80 s. Wyd. nast. Londyn: Veritas 1949, 102 s.

Przekł. czes.: Lenin. [Przeł.] J. Rydvan. Praha [b.r.].

16. Zabawa. [Opowiadania]. Wwa: Ignis [1921], 166 s.

Zawiera opowiadania z tomu poz. 7: Zabawa; Schadzka; Pierwiosnek, — oraz: Zdrada, Moc kamienna (poz. 8).

17. Baal. Nowele. Wwa: E. Wende [1922], 203 s. Zawartość: Bunt [poz. 7]; Jerzy [poz. 8]; Dajmonion-Bib [poz. 8]; Niedokończony poemat [poz. 7]; Baal [poz. 4].

18. Lampa Aladyna. Komedia w 4 aktach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1923.

Rkps w Bibl. T. Śląskiego w Kat.

19. Lwy i święty Grojosnaw. Legenda. Wwa: E. Wende [1924], 177 s.

Zawartość: Lwy i św. Grojosnaw; Obraz; Odwiedziny; Ostatnia bajka Szecherezady.

20. Niewinna grzesznica. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały (Filharmonia) 1925. Wyd. z podtyt.: Komedia współczesna i wieczna w 3 aktach. Wwa: F. Hoesick 1926, 90 s.

Akt 1 pt. Niewierna, zob. poz. 12.

21. W moim konfesjonale. [Szkice teatralne]. Wwa: F. Hoesick 1925, XVI, 359 s.

Zawartość: Wyspiański; Calderon; Słowacki; Juliusz Słowacki; Don Jose Zorilla; Tadeusz Rittner; Kazimierz Tetmajer; Aleksander hr. Fredro; Waclaw Sieroszewski; Włodzimierz Perzyński; H.K. Rostworowski; Stefan Krzywoszewski; Zygmunt Kawecki; Adam Grzymała-Siedlecki; Włodzimierz Chelmiński; Stefan Żeromski; Jerzy Szaniawski; Bogdan Katerwa; S.I. Witkiewicz; Waclaw Grubiński; Lenin. Autoreferat; Beaumarchais; Szekspir; Rabindranath Tagore; Bernard Shaw; Oskar Wilde; Henry Begue; François de Curel; Anatol France; August Strinberg; Knut Hamsun; Crommelynck.

22. Książniczka żydowska. Tragedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Nar. 1926. Wyd. Wwa: F. Hoesick 1927, 107 s.

23. Człowiek z klarnetem. Nowele. Wwa 1927. Zawartość: Człowiek z klarnetem; Moja żona; Mężczyzna czterdziestoletni; Kremowe róże; Kociak; Ona; Naparstek; Ogień. Księga żywota; Grzeszny chłopczyk.

24. Taniec. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały (Filharmonia) 1934. Wyd. Wwa: F. Hoesick 1934 [właśc. 1933], 174 s.

25. Walezy i Jagiellonka. Komedia w 1 akcie. Powst. 1935.

Rkps w Bibl. PWST w Wwie. Inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. T. 1. Wwa 1971.

26. Domino madame Du Barry. Sztuka w 1 akcie. Kur. Warsz. 1937 nr 86. Przedr. zob. poz. 29.

27. Listy pogańskie. [Powieść]. Wwa: F. Hoesick 1938, 150 s. Wyd. nast.: Londyn: B. Świdorski 1963; wyd. 2 [!] Wwa: Alfa 1991.

Nagroda PAL w 1939.

28. Lola Montez. Komedia w 3 aktach. Kur. Lit.-Nauk. 1938 nr 17-26. Przedr. zob. poz. 29.

29. Historia na wrywki. [Utwory dramatyczne]. Wwa: Bibl. Pol. 1939, 217 s.

Zawartość: Dwaj chłopcy i ludzkość; Lola Montez [poz. 28]; Domino madame Du Barry [poz. 26]; 13 kwietnia Alfonsa XIII; Julian Apostata.

30. Między młotem a sierpem. [Wspomnienia]. Londyn: Stow. Pisarzy Pol. 1948, 365 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1990.

31. O literaturze i literatach. [Szkice]. Londyn: Stow. Pisarzy Pol. 1948, 156 s.

Zawartość: Adolf Nowaczyński; Bolesław Gorczyński; Stefan Kiedrzyński; Dwunastu; Stefan Jaracz; Ludwik Solski; Jan Lorentowicz; O Karolu Irzykowskim; Karol Tichy; Paul Valéry; Bolesław Prus; „Zbójcy” Schillera; W Rzeczypospolitej Literackiej; O „bright planet”; Element „Z” w literaturze; Kaczki w Hyde Parku; Polscy „panowie” Dostojewskiego; Literatura proletariacka; A propos Voltaire’a; Polskie profile piórem Voltaire’a; O „Germanach” Tacyta; O polityce; Polityka i szczęście; Dwa następne wynalazki; Jestem innego zdania.

32. Pani Sapowska. Powieść. Londyn: Veritas 1953, 182 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska). — LP (red.). — RL 1973 (J. Chudek). — Z.R. Wilkiewicz: Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991.

[Z. Dębicki] Z.D. *Bibl. Warsz.* 1906 t. 2 [rec.: Na rubryce; Pocalunek]. — A. Sliwiński. *Krytyka* 1906 t. 2 z. 10 [rec.: Uczta Baltazara; Pocalunek]. — J. Iwański: W.G. (Sylwetka literacka). *Kultura* 1908 z. 2 — K. Bleszyński. *Krytyka* 1909 t. 1 z. 6 [rec.: Bunt]. — W. Bogusławski. *Bibl. Warsz.* 1909 t. 2 s. 167-170 [rec.: Pijan]. — A. Grzymała-Siedlecki. *Museion* 1911 [rec.: Moc kamienna]. — [Kochankowie] K. Irzykowski. *Pro Arte* 1919 z. 21; T. Boy-Zeleński: *Romane cieniów*. Wwa 1935. — [Lenin] K. Irzykowski: Z teatru. *Trybuna* 1921 nr 49; IA. Piskoźub] Dr A. Brzeg: „Komedia” a rewolucja. *Kur. Poranny* 1921 nr 338; [E. Świerczewski] (E.S.): Z teatru. *Polska Zbroj.* 1921 nr 25, 27; W. Wolert: Na marginesie teatru. *Tydz. Pol.* 1921 nr 49 T. Boy-Zeleński: Flirt z Melpomeną. *Wieczór piąty*. Wwa 1925, wyd. nast. Wwa 1964 [rec.: Niewinna grzesznica]. — Z. Dębicki: W.G. W tegoż: Portrety. Ser. II. Wwa 1928 [dot. m.in.: Lwy i święty Grojnosław; W moim konfesjonale]. — [Księżniczka żydowska] T. Boy-Zeleński: Flirt z Melpomeną. *Wieczór siódmy*. Wwa 1928, wyd. nast. Wwa 1964; Z. Wasilewski: Poeci i teatr. Wwa 1929. — T. Boy-Zeleński: *Romane cieniów*. Wwa 1935 [rec.: Taniec]. — J. Lorentowicz: Współczesny teatr polski. T. 2. Wwa 1935 [rec.: Kochankowie; Księżniczka żydowska; Lampa Aladyna; Niewinna grzesznica; Pijan]. — K. Irzykowski: Pisarz kwintesencji życia. *Kron. Polski i Świata* 1939 nr 27. — H. Naglerowa: Sprawa W. Grubińskiego. *Kultura*, Paryż 1948 z. 14 [rec.: Między młotem a sierpem.]. — [Pani Sapowska] K.T. Górski: „Pani Sapowska” i bohatera pies. *Kultura*, Paryż 1953 nr 9; W. Günther. *Orzeł Biały*, Londyn 1953 nr 28. — M. Fijałkowski: Uśmiechy lat minionych. Kat. 1962, passim. — J. Sakowski: Gra bez pełta. W tegoż: *Asy i damy*. Paryż 1962. — M. Czernerle: Dworek, salon, dancing. *Dialog* 1969 nr 5 [o twórczości dramatycznej]. — [Listy pogańskie] J. Bielatowicz. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1963 nr 247, przedr. w tegoż: *Literatura na emigracji*. Londyn 1970; H. Żurkowska. *Orzeł Biały*, Londyn 1964 nr 5. — T. Alf-Tarczyński: *Ze wspomnień o W.G.*; T. Kielanowski: *Nie trzeba być wieszczem*. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 32. — W. Wóhnot. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1973 nr 141. — J. Godlewska: *G. czyli życie wytworne*. *Dialog* 1982 nr 7. — H. Siewierski: *Między młotem a sierpem*. W tegoż: *Spotkanie narodów*. Paryż 1984. — R. Dzieszyński: *Kara śmierci za obrazę Lenina*. *Profile* 1989 nr 8.

E.G.

GRUDA Eugeniusz 1907-1971

Pseud., Mateusz Saliski.
Prozaik, tłumacz.

Urodzony 22 grudnia 1907 w Trzciance pod Łowiczem; syn Mateusza Grudy, tłumacza zatrudnionego na torach wyścigowych, i Władysławy z Chałufów. W dzieciństwie, w związku z charakterem pracy ojca, wielokrotnie zmieniał miejsce pobytu; mieszkał w Warszawie (1908-11), w Wiedniu i Budapeszcie (1912-13) oraz w Moskwie (1914-18), gdzie uczył się w parafialnej szkole polskiej i przez rok w szkole rosyjskiej. Po powrocie do Polski w 1918 uczęszczał do szkoły średniej w Trzciance, a po jej ukończeniu podjął w 1922 naukę w Seminarium Nauczycielskim im. S. Konarskiego w Warszawie. W 1927 wyjechał do Brazylii i przez rok pracował jako nauczyciel w szkole polskiej Towarzystwa „Rolnik” w Cruz Machado-Parana, a następnie w szkole średniej im. M. Kopernika w Marechal Mallet. Zorganizował i prowadził teatr amatorski (zespół młodzieżowy i dla dorosłych); pisał artykuły m.in. do wydawanych w Ku-

rytybie pism *Świt* i *Nasza Szkoła*. W 1929 ożenił się z Wandą Paul, córką polskich emigrantów. W 1931 (korzystając z bezpłatnego przejazdu - nagrody za czteroletnią pracę) przyjechał na krótko do Polski i po uzyskaniu dyplomu nauczyciela szkół powszechnych na Państwowych Kursach Nauczycielskich w Brześciu nad Bugiem, powrócił w 1932 do Brazylii. Od 1933 był instruktorem oświatowym w szkołach polskich w Paranie i Santa Catharinie; założył w tym czasie kilkanaście szkół i towarzystw kulturalno-oświatowych, przeprowadził spisy ludności polskiej, kierował działalnością Składnicy Nauczycielskiej (sprowadzał z Polski literaturę piękną i wydawał podręczniki szkolne), był współorganizatorem brazylijskiego Związku Młodzieży Wiejskiej. Przez rok redagował miesięcznik *Nasza Praca* (Kurytyba, 1933-34), publikował nadto m.in. w wychodzących w Kurytybie pismach *Gazeta Polska w Brazylii* (1933-36), *Nasza Szkoła* (1933-36), *Polska Prawda* (1933-36). W 1938 został odwołany do kraju i przez kilka miesięcy pracował w Wydziale Emigracyjnym Ministerstwa Spraw Zagranicznych. W maju 1939 otrzymał nominację na sekretarza wicekonsulatu w Saõ Paulo i udał się w kolejną podróż do Brazylii. Po wybuchu II wojny światowej przybył do Francji, gdzie w kwietniu 1940 wstąpił do Wojska Polskiego; po kapitulacji Francji (w czerwcu 1940) ewakuował się do Wielkiej Brytanii. Ukończył w Szkocji Szkołę Podoficerską, Szkołę Podchorążych Artylerii i Szkołę Komandosów. W sierpniu 1943 został odkomenderowany jako korespondent *Dziennika Polskiego* (Londyn, 1943-44) do Brazylii. Po wojnie pozostał w Brazylii. Zajmował się reklamą handlową i pracował społecznie; należał do założycieli Towarzystwa im. T. Kościuszki w Saõ Paulo. W 1947 powrócił do Polski i do 1949 pracował w Departamencie Politycznym Ministerstwa Spraw Zagranicznych, a następnie w Departamencie Prasowym tegoż Ministerstwa (do 1950). W 1949 zaczął ogłaszać przekłady z literatury brazylijskiej. W 1950 podjął pracę jako instruktor do spraw prasowych i łączności z zagranicą w Zarządzie Głównym Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia; równocześnie wszedł w skład redakcji czasopisma *Służba Zdrowia* (1950-61). W 1951 został członkiem Sekcji Tłumaczy przy Polskim PEN Clubie, w 1953 - członkiem ZLP. Artykuły i tłumaczenia ogłaszał m.in. w *Pielegniarce* (1950-54), *Wsi* (1950-51), *Głosie Pracy* (1952-54), *Polożenie* (1953-56), *Orce* (1957-58, 1961; w 1957 członek kolegium redakcyjnego). W 1961 z powodu choroby zakończył pracę etatową i udał się w półroczną podróż po Brazylii. W 1965 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Należał do ZSL, był członkiem Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Brazylijskiej (skarbnik), członkiem prezydium Zarządu Głównego To-

warzystwa Łączności z Polonią Zagraniczną „Polonia” (przewodniczący Komisji Ameryki Łacińskiej i członek Komisji Szkolnej); z upoważnienia Towarzystwa Wiedzy Powszechnej zorganizował około 200 odczytów i wieczorów autorskich poświęconych popularyzacji wiedzy o Brazylii i Polonii brazylijskiej. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1970). Zmarł 25 lipca 1971 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Między Wielką Niedźwiedzicą a Krzyżem Południa. [Cykl powieściowy]. Wwa: Czyt.

[T. 1]. Saudade. *Now. Rzesz.* 1955 nr 199-309, 1956 nr 3-230. Wyd. osob. 1955, 449 s.

[T. 2]. Zły bóg Mboi. 1958, 366 s. Wyd. 2 przejr. i popraw., tamże 1968.

[T. 3]. Trudny powrót. 1959, 434 s.

2. Jeden z wielu. [Powieść autobiograficzna]. Wwa: Czyt. 1960, 245 s.

3. Geśi za wodą. Wwa: Czyt. 1965, 193 s. Wspomnienia z l. 1927-1947.

4. Dziennik niekapitański. Wwa: NK 1969, 223 s.

Wrażenia z podróży do Brazylii.

Przekłady¹

1. J. Amado: Kakao. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1949, 63 s. Wyd. nast.: łączne z powieścią J. Amado: Pot pt. Świt Brazylii, zob. poz. 3; wyd. 3 skrócone. Oprac. i posł.: M. Holyńska, tamże 1956, 180 s.

2. J. Amado: Rycerz nadziei. Życie Luisa Carlosa Prestesa. [Wwa]: Czyt. 1949, 300 s. Wyd. 2 z podtyt. Opowieść. Przedm.: D. Hrehorowicz, tamże 1951.

3. J. Amado: Świt Brazylii: Kakao; Pot. [Powieści]. [Wwa:] Czyt. 1949, 263 s. Wyd. 2 tamże 1952. Zob. poz. 1

4. J. Amado: Albania radosna. [Szkic]. Wwa: Czyt. 1950, 70 s. Przedr. zob. poz. 10.

5. J. Amado: Drogi głodu. [Powieść]. [Wwa:] Czyt. 1950, 340 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1951; wyd. z posł. Z. Kałużyńskiego. Wwa: PIW 1954.

6. J. Amado: Jubiaada. [Powieść]. Druk pt. Pod latarnią topielców. *Rzeczpospolita* 1950 nr 60-134. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1950, 350 s.

7. J. Amado: Zamarłe morze. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1951, 260 s. Wyd. 2 tamże 1953.

8. J.M. Eça de Queirós: Zbrodnia księdza Amaro [Powieść]. Wwa: Czyt. 1951, 466 s.

9. J. Amado: Podziemia wolności. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1953, 626 + 378 s. Cz. 1 cyklu powieściowego „Kamienny mur.”

10. J. Amado: Świat pokoju. Związek Radziecki i kraje demokracji ludowej. [Szkice]. Posł.: K. Kotowski. Wwa: PIW 1954, 296 s.

Zawartość: Związek Radziecki [cykle]: Czerwona gwiazda nad Berlinem; Tam, gdzie wzrasta nowy i lepszy człowiek; Tam, gdzie kultura jest własnością narodu; „Psy szczerkają, karawana idzie dalej”. — Kraje demokracji ludowej w marszu do socjalizmu; Nie ma żelaznej kurtyny, jest kurtyna dolarowa [cykle]; Migawki z życia i pracy; Albania radosna [poz. 4]; Tam, gdzie imperializm został pokonany.

11. J. Amado: Opowieść o Castro Alvesie. Wiersze przeł. J. Dackiewicz. Przyp.: A. Śliwiński. Wwa: PIW 1957, 201 s.

12. J. Amado: Starzy marynarze. Dwie historie z wybrzeża bahijskiego. [Powieść i nowela]. Przeł.: J. Wrzokowa i ... Wwa: KiW 1972, 378 s.

Tu w przekładzie E.G. opowiadanie: Podwójna śmierć Kuby Wodowstręta s. 319-378.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — RL 1971 (J. Chudek).

[Saudade:] J.A. Lawina: Rzecz na czasie czyli o emigracji. *Pomorze* 1956 nr 4; W.K. Oesterloef: Egzotyka po polsku. *Życie Lit.* 1956 nr 24. — [Zły bóg Mboi:] S. Durcki: Egzotyka czy polityka? *Nowe Książ.* 1958 nr 5; J. Nagrabiecki: Propozycja żarliwego realizmu. *Orka* 1958 nr 41. — P. Nikodem: Piast z równikowy. *Orka* 1958 nr 14 [rec.: Saudade]. — [Trudny powrót:] Z. Chociłowska: Odys wintem być Polakiem. *Nowe Książ.* 1960 nr 2; J. Wójcik: Niepotrzebna książka. *Kultura*, Paryż 1960 nr 11 [dot. także pozostałych tomów cyklu: Między Wielką Niedźwiedzicą a Krzyżem Południa]. — S. Wygodzki: Zagubiony temat. *Nowe Książ.* 1960 nr 24 [rec.: Jeden z wielu]. — A. Dzieniszewska: Gawęda o sobie samym. *Nowe Książ.* 1966 nr 2 [rec.: Geśi za wodą].

B.T.

GRUZIŃSKI Gustaw

zob. HERLING-GRUZIŃSKI Gustaw

GRUPIŃSKI Jerzy ur. 1938

Poeta.

Urodzony 6 lipca 1938 we Wronkach (pow. Szamotuły); syn Władysława Grupińskiego, stolarza, i Joanny z Kołochów. Uczęszczał do Małego Seminarium oo. Franciszkanów w Jarocinie, a potem kolejno do Liceum Ogólnokształcącego w Czarnkowie i Szamotułach, gdzie w 1956 zdał maturę. W 1958/59 pracował jako nauczyciel języka polskiego w szkole podstawowej w Obornikach Wielkopolskich. Od 1959 studiował polonistykę na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. Debiutował w 1963 wierszem „Żałuj ...”, opublikowanym na łamach *Głosu Wielkopolskiego* (nr 308). Po uzyskaniu magisterium w 1964 podjął pracę nauczyciela polonisty w Zakładzie Doskonalenia Zawodowego w Słupsku. Od 1965 należał do KKMP w Słupsku, działającego przy Zarządzie Wojewódzkim ZMW. Publikował w *Koszalinie Literackim* (1966), *Głosie Koszalińskim* (1966-67). Od 1967

był członkiem PZPR (do 1983). W 1969 przeniósł się do Poznania i kontynuował pracę nauczycielską w Zespole Szkół Samochodowych im. M. Nowotki. Od 1970 prowadził w poznańskim Pałacu Kultury Klub Literacki i Spotkania Literackie przy Kominku; redagował i wydawał arkusze poetyckie. W 1971-76 pełnił funkcję przewodniczącego KKMP „Wiry” przy Zarządzie Wojewódzkim ZMW (potem ZSMP) w Poznaniu i równocześnie w 1972-75 był wiceprzewodniczącym Rady Krajowej KKMP przy Zarządzie Głównym ZMW w Warszawie. Od 1976 należał do ZLP (do 1990). Kontynuując twórczość publikował w wielu czasopismach, m.in. w *Poezji* (1969-70, 1973-90, z przerwami), *Nadodrze* (1970-78, z przerwami), *Gazecie Poznańskiej* (1971-72, 1983-86), *Nowym Wyrazie* (1973, 1978-80), *Nurcie* (1973-87, z przerwami), *Literaturze* (1977-78), *Gazecie Zachodniej* (1978-81), *Tygodniku Kulturalnym* (1978-87, z przerwami) i *Radarze* (1985-87, z przerwami). Brał udział w konkursach poetyckich, uzyskując nagrody i wyróżnienia. Odniesiony Złotą Odznaką Miłośnika m. Poznania (1982), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1986). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kształt fali. [Wiersze]. [Wwa:] KKMP przy ZG ZMW, LSW 1969, 37 s.
2. Ta sama przemoc. [Wiersze]. Pozn.: WP 1972, 78 s.
3. W dom jak w kalendarz. [Wiersze]. Pozn.: WP 1976, 75 s.
4. Stworzysz świat – albo siebie. [Wiersze]. Pozn.: WP 1979, 54 s.
5. Album Wielkopolski. [Wiersze]. Pozn.: WP 1981, 94 s.
6. Waga i wargi. [Wiersze]. Pozn.: WP 1984, 54 s.
7. Jeszcze noc. Wiersze lat osiemdziesiątych. Pozn.: Nakł. przyjaciół i autora 1990, 62 s.
8. Wiersze do miłości. Wybór z lat 1962-1990. Kr.: „PiK” 1991, 58 s.
9. Protokół towarzyski. [Wiersze]. Pozn.: Stow. Pisarzy Pol. 1994, 69 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

5. Melkowski: Mieszanka. *Tyg. Kult.* 1972 nr 40, przedpł. Stop czy mieszanka? w tegoż: *Równieśnicy i bracia starsi*. Wwa 1980 [rec.: Ta sama przemoc]. – K. Sielicki: W poszukiwaniu tożsamości. *Nowy Wyraz* 1977 nr 1 [rec.: W dom jak w kalendarz]. – A. Ogrodowczyk: W śmiertelnej genezis. *Poezja* 1980 nr 2 [rec.: Stworzysz świat – albo siebie]. – F. Formalczyk: Z poezjonośnego oddalenia. *Nurt* 1983 nr 11. – T. Wyruwa-Krzyżaniński: Bez łatwowiernych fascynacji. *Tyg. Kult.* 1985 nr 10 [rec.: Waga i wargi]. – P. Kunczewicz: I znowu w Poznaniu. *Prz.* *Tyg.* 1987 nr 23.

B.D.

GRUSZCZYŃSKI Krzysztof
1925-1992

Pseud.: Jan Cywil; K; K.G.; K.Gr.; kg; (kg); Krzysztof; Krzyś; – wspólnie z Krzysztofem Teodorem Toeplitzem: Krzysztof Deuter.

Poeta, dramaturg, dziennikarz.

Urodzony 29 czerwca 1925 w Dąbrowie Tarnowskiej; syn Daniela Gruszczyńskiego, prawnika, i Loli z domu Feischer Gruszow. W czasie II wojny światowej przebywał w Związku Radzieckim, gdzie ukończył szkołę średnią. Debiutował w 1943 wierszem „Ta świadomość, że czeka ...” (incipit), opublikowanym w tygodniku *Wolna Polska* (Moskwa, nr 29). Należał do Związku Patriotów Polskich. W 1944 wstąpił do 1. Armii Wojska Polskiego; w gazecie 4. Dywizji Piechoty *Do boju* oraz w *Zwycięzimy* ogłaszał wiersze, felietony i reportaże (też pod pseud. Krzyś). W listopadzie tego roku rozpoczął pracę w redakcji *Życia Warszawy* (tu również liczne felietony, recenzje teatralne, fragmenty prozy i wiersze). W 1945-49 studiował filozofię na Uniwersytecie Warszawskim. Od 1948 był członkiem PPR (potem PZPR). Kontynuując twórczość literacką i publicystyczną publikował m.in. w *Walce Młodych* (1945-48), *Kuźnicy* (1946-49), *Odrodzeniu* (1946-49). Pracował w redakcjach czasopism: *Poradnik Oświatowy* (1946-49), *Pokolenie* (1947), *Po prostu* (1947-53). W 1948 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP; skreślony w 1958, przyjęty ponownie w 1967, do 1968). Wielokrotnie wyjeżdżał za granicę, do Jugosławii, Albanii, na Węgry, do Czechosłowacji, ZSRR i Austrii. Ożenił się z Zofią Kamieniecką. W 1949-51 studiował na wydziale dramaturgicznym w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie. W następnych latach współpracował z *Nową Kulturą* (1950-55) i *Trybuną Ludu* (1954-55). Był członkiem redakcji *Po prostu* (1956). Zmuszony do emigracji w 1968 wyjechał z Polski i zamieszkał w Kopenhadze. Współpracował z *Kulturą* i *Zeszytami Historycznymi* (Paryż). W 1991 został członkiem SPP. Zmarł 10 stycznia 1992 w Kopenhadze.

TWÓRCZOŚĆ

1. Płomień czerwonych krawatów. Poemat. Wwa: Spółdz. Wydawn. Książka 1948, 21 s.
2. Linia wysokiego napięcia. [Jednoaktówka]. Wwa: ZG ZMP 1949, 30 s.
Wyd. razem z E. Pietrow: *Wyspa pokoju*.
3. Dobry człowiek. Sztuka w 3 aktach, 6-ciu odstępach. Praprem. Wwa, T. Kameralny 1950. Wyd. [Wwa: b. w. ok. 1951], 57 s. Wyd. nast.: Wwa: PIW 1951, 95 s.; Dobry człowiek. Sztuka w 3 aktach. Adaptacja dla świetlic. Wwa: CRZZ 1951, 79 s.

Nagroda Państwowa II stopnia w 1950.

4. Jedyna droga. Widowisko w 4 obrazach. [Współaut.:] K. Korcelli. Praprem. Wwa, Objazdowy T. Dram. Domu Wojska Pol. 1951. Wyd. Wwa: MON 1951, 57 s.

5. Szkliperia, kraj ortłów. [Reportaż]. Wwa: LSW 1951, 77 s.

6. Pociąg do Marsylii. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1951. Druk *Twórczość* 1951 nr 9 s. 72-101, nr 10 s. 110-122. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1952, 88 s. Wyd. nast.: Uwagi insc.-reż. oprac. K. Berwińska tamże 1953.

Przeł.: niem. Der Zug nach Marseille. [Przeł.] A. Lorenz. Berlin 1952, — słowac. Vlák do Marseille. [Przeł.] A. Bolek. Bratislava 1953.

7. Klucz od przepaści. Dramat w 2 aktach. Praprem. Lubl., T. im. J. Osterwy 1955. Wyd. [B.m. 1956], 58 s., powiel. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1956, 75 s.

Wersja nowa dla scen amatorskich, z podtyt.: Tragedia w 2 aktach. *Teatr Lud.* 1962 nr 7 s. 51-78.

8. Stare Miasto. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1956, [16] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1961, wyd. 4 1965.

9. Julia. (Opowieść filmowa). *Dialog* 1958 nr 11 s. 5-32. Ekran. [współaut.:] J. Rutkiewicz 1962.

Cz. 2 filmu pt. „Weekendy”, cz. 1 filmu: J. Hen: Autobusy jak zółwie.

10. Singapore 67. Komedja tragiczna w 3 aktach. Praprem. Wr., T. Kameralny 1959.

11. Wielki Bobby. Komedja w 3 aktach. Praprem. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1960. Druk *Dialog* 1960 nr 4 s. 5-30. Wyd. osob.: Oprac. dramaturgiczne i uwagi insc.: J. Nowacki. Scenogr.: S. Chorzeński. Wwa: CPARA 1962, 43 s., powiel.

Przeł.: bułg. Velikij Bobi. [Przeł.] D. Ikonow. Sofija 1962, — czes. Velký Bobby. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1961, toż 1962, — słowac. Velký Bobby. [Przeł.] J. Mrázik. Bratislava 1961.

12. Dymy nad wyspą. Sztuka w 3 aktach dla amatorskich zespołów teatralnych. [Wwa]: MON 1963, 52 s. Na zlecenie Związku Ochotniczych Straży Pożarnych.

13. Warszawianka 44. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1964 nr 7 s. 5-17. Wyst. łącznie z: S. Wyspiański: Warszawianka. Kr., T. Międzyszkolny 1965.

14. Chata w śródmieściu. Sztuka w 3 aktach. Wwa [ok. 1964] powiel.

15. Małżeństwo w rozsądku. Scenariusz filmowy. Ekran. 1966.

16. Powrót na ziemię. Scenariusz filmowy. Ekran. 1966.

17. Quiz. Sztuka w 2 aktach. Praprem. Wwa, T. Dram. 1966.

Wydania piosenek i przekładów pieśni z nutami, m.in.: L. Oszanin: Pieśń pokoju. Hymn Światowej Federacji Młodzieży Demokratycznej. Przeł. ... [Muz.:] A. Nowikow. Łódź: Płomienie ok. 1945, [2] k. — S. Ałymow: Pieśń o Stalinie. Przeł. ... [Muz.:] A. Aleksandrow. Wwa: Czyt. 1949, 3 s. Wyd. 2 tamże 1950. — Miliony rąk. [Muz.:] E. Olearczyk. [B.m.w.] 1950, [2] k. Wyd. nast.: Wwa: ZMP 1951, [4] s.; wyd. nowe Kr.: PWM 1951. — Pierwszomajowa piosenka. [Muz.:] Z. Turski. [Kr.] PWM 1950, [2] k. Wyd. nast. pt. Piosenka pierwszomajowa: Kr.: PWM 1951; Wwa: Czyt. 1959, tamże 1951; Kr.: PWM 1978. — Pieśń o pokoju. [Muz.:] Z. Nowacki. Kr. [b. w.] 1950, [2] k. — Dwaj artylerzyści. [Muz.:] J.A. Maklakiewicz. Wwa: MON 1951, [2] k. Przedr. w: Pieśni masowe. Wwa 1953. — Piosenka o broni. [Muz.:] J.A. Maklakiewicz. Wwa: MON 1951, [2] k. — Stalin, inżynier naszych marzeń. [Muz.:] T. Kiese-wetter. [Kr.:] PWM 1951, 7 s. — Warkocz. [Muz.:] E. Olearczyk. Kr.: PWM 1951, [2] k.

Przekłady i adaptacje

1. L. Szejnín: W połowie stulecia. Sztuka w 4 aktach. Przeł.: ... i S. Dygat. Wwa: MON 1952, 79 s.

2. L. Szejnín: Tajemnica wojskowa; Rewizyta. Opowiadania. Przeł.: ..., M. Royan. Wwa: MON 1952, 173 s.

3. A. Maurois: Człowiek, który ważył duszę. Adapt. ... TV 1964.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (J. Luczyńska).

R. Bratny: Chronologie poetyckie. *Odrodzenie* 1949 nr 2 [rec.: Płomień czerwonych kratków]. — [J.A. Szczepański] Jaszcz: Wartościowy debiut. *Teatr* 1950 nr 7 [rec.: Dobry człowiek]. — J.A. Szczepański: Dramaturgia G. *Teatr* 1952 nr 1 [rec.: Pociąg do Marsylii]. — J. Kott: „Klucz od przepaści” czyli potępienie apokalipsy. *Prz. Kult.* 1956 nr 11. — J. Kłossowicz: K.G. *Tyg. Kult.* 1965 nr 49 s. 6. — [W. Natanson] W.N.: Czy sam pomysł wystarczy. *Teatr* 1966 nr 6 [rec.: Quiz].

J.Z.

GRUSZECKA Aniela 1884-1976

Pełna forma nazwiska: Gruszecka-Nitschowa.

Pseud.: Jan Powalski.

Powieściopisarka.

Urodzona 18 maja 1884 w Warszawie; córka Artura Gruszeckiego, powieściopisarza, i Józefy z Certo-wiczów. W 1888-95 przebywała w stronach rodzinnych matki, na Ukrainie. Gimnazjum ukończyła w Krakowie. Studiowała historię na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ), a następnie kontynuowała naukę na Sorbonie w Paryżu, gdzie uzyskała licencjat nauk ścisłych (fizyka, chemia). Debiutowała w 1912 powieścią „W słońcu” (wydaną pod pseud. Jan Powalski). W 1913 wyszła za mąż za Kazi-

mierza Nitscha, profesora filologii słowiańskiej na UJ. Przez krótki czas pracowała w szkolnictwie. Artykuły, utwory prozatorskie, recenzje publikowała m.in. w *Przeglądzie Warszawskim* (1922-24), *Przeglądzie Współczesnym* (1925, 1927, 1930, 1932-34), *Slawische Rundschau* (Praga, 1929-30; tu przeglądy z życia kulturalnego Krakowa) i *Kobiece Współczesnej* (1932, 1933). W 1926-36 wielokrotnie wyjeżdżała za granicę. W czasie okupacji niemieckiej i po wyzwoleniu mieszkała nadal w Krakowie. Za twórczość literacką otrzymała w 1948 nagrodę Funduszu Kultury Narodowej Województwa Krakowskiego i w 1968 nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (przed 1939). Zmarła 18 kwietnia 1976 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. W słońcu. Powieść. Wwa: M. Arct 1912, 266 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Gebethner i Wolff [1924]; wyd. 3 Kr.: WL 1959. Wyd. 1 i 2 podp.: Jan Powalski.

2. Król. Powieść dla młodzieży z czasów Przemysława Pogrobowca. Wwa: M. Arct 1913, 127 s. Wyd. 2 tamże 1923. Podp.: Jan Powalski.

3. W grodzie zaków. Powieść historyczna. Wwa: M. Arct 1913, 281 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [1922]; wyd. 3 z podtyt.: *Opowieść*. [Wwa:] Czyt. 1947, tamże: wyd. 4 z posł. A. Sowińskiego 1953, wyd. 5 1957, wyd. 6 1959. Wyd. 1 i 2 podp.: Jan Powalski.

4. W zaklętym zamku. Opowiadanie z Podhala. Wwa: M. Arct 1913, 38 s. Wyd. nast. tamże: 1932, 1934. Podp.: Jan Powalski.

5. Sztandary Księcia Józefa. [Powieść]. *Now. Il.* 1914 nr 1-16.

6. Nad jeziorem. (Sielanka wielkopolska z XIII wieku). Wwa: Gebethner i Wolff 1921, 310 s. Wyd. nast. Kr.: WL 1961, 237 s. Wyd. 1 podp.: Jan Powalski. Cz. 2 w rkpis. Inf. S. Urbańczyk. *Życie Lit.* 1976 nr 18 s. 15.

7. Nauka o Polsce współczesnej. [Podręcznik szkolny]. Lw.: Książ. Pol. Tow. Nauczycieli Szkół Wyższych 1922, 204 s.

8. Przygoda w nieznanym kraju. Powieść współczesna. *Kob. Współcz.* 1932 nr 32-43, 1933 nr 1-24. Wyd. osob. Wwa: *Kob. Współcz.* 1933, 343 s. Wyd. nast. Kr.: WL 1957. Nagroda m. Krakowa w 1935.

9. Od Karpat nad Bałtyk. Opowieść. Wwa: Czyt. 1946, 284 s. Wyd. nast. tamże 1948.

10. Powieść o kronice Galla. Kr.: WL. Cz. 1. Owe lata. T. 1-2. 1962, 378 + 413 s. Wyd. 2 tamże 1973.

Cz. 2. Gall pisze kronikę. 1962, 358 s.

Cz. 3. W rękę potomnych. T. 1. Gall w cieniu. 1964, 381 s.; T. 2 vol. 1-2. Gall w słońcu 1966, 1970, 303 + 485 s.

Adapt. scen. pt.: Słowo o kronice Galla-Anonima. [Oprac.] S. Artowski. W: *Spotkanie z wiekami*. Wwa 1966. Biblioteka Repertuarowa *Kult. i Ty.* 84.

11. Całe życie nad przyrodą mowy polskiej. Kazimierz Nitsch i jego prace. Kr.: WL 1977, 288 s.

Nadto w rkpis: *Wschodnie skrzydło*. Powieść. Powst. 1952. — *Pociąg powrotny*. Powieść geograficzna. Powst. 1954. Inf. o obu pozycjach: RL 1976 s. 794.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1966. — SWPP 1. — PP (J. Łuczyńska). — LP (J. Rzymowski). — RL 1976 (J. Chudek).

K. Wrocławski. *Lit. i Szt.* 1912 nr 20 [rec.: W słońcu]. — L. Piwiński. *Prz. Warsz.* 1922 t. 1 [rec.: Nad jeziorem]. — [Przygoda w nieznanym kraju:] K.L. Koniński. *Prz. Współcz.* 1934 t. 49; K.W. Zawodziński. *Artyzm w powieści i powieść o artyzmie*. W tegoż: *Blaski i nędze realizmu powieściowego w latach ostatnich*. Wwa 1937; L.B. Grzeniewski: *Na pewno książka kobiety*. *Noue Książ.* 1958 nr 2, przedr. w tegoż: *Weryfikacje*. Wwa 1966. — [Powieść o kronice Galla:] Z. Starowieyska-Morstinowa: *Z notatnika recenzenta*. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 33, 1963 nr 12; M. Jarochońska: *Dotknąć samej rzeczy*. *Życie Lit.* 1963 nr 37; M. Jarochońska: *Ciało i dusza księgi*. *Życie Lit.* 1965 nr 12. — A. Hamerliński. *Tyg. Kult.* 1965 nr 52. — [Powieść o kronice Galla:] W. Jędrzejewicz. *Kultura*, Paryż 1966 nr 12; W. Jędrzejewicz. *The Polish Review*, Nowy Jork 1967 nr 1. — S. Urbańczyk: *A.G. Życie Lit.* 1976 nr 18. — [Całe życie nad przyrodą mowy polskiej:] M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1977 nr 10; W. Kuraszewicz. *Jez. Pol.* 1977 nr 5. — B. Sienkiewicz: *Świat – barwny kilim*. W teście: *Literackie „teorie widzenia”*. Pozn. 1992 [rec.: *Przygoda w nieznanym kraju*].

J.Z.

GRYCZOWA Alodia

zob. KAWECKA-GRYCZOWA Alodia

GRYDZEWSKI Mieczysław
1894-1970

Nazwisko pierwotne: Grützhändler, następnie: Grycendler. Pseud.: jam; Jotem; M.J.G.; mg; mig; – mig – ; nh; Scrutator. Redaktor, krytyk, publicysta.

Urodzony 27 grudnia 1894 w Warszawie; syn Jakuba Grützhändlera i Cecylii z Beudelschów. Do szkół uczęszczał w Warszawie (Prywatne Gimnazjum i Liceum Zgromadzenia Kupców m.st. Warszawy). W czasie I wojny światowej rozpoczął studia prawnicze na uniwersytecie w Moskwie, kontynuowane od 1916 w zakresie historii na Uniwersytecie Warszawskim. W czasie studiów był członkiem Koła im. H. Kołłątaja. Debiutował w 1916 szkicem zatytułowanym „Konstytucja 3 maja a Deklaracja praw człowieka i obywatela”, ogłoszonym w czasopiśmie akademickim *Pro arte et studio* 167

(z. 2; podp. M.J.G.). W listopadzie 1917 został członkiem komitetu redakcyjnego tego czasopisma; tu też zamieszczał liczne artykuły i polemiki literackie w stałych rubrykach: „Kronika”, „Książki o Polsce”, „Varia”. W 1920 w czasie wojny polsko-bolszewickiej pracował w biurze propagandy. W tymże roku należał do założycieli, a następnie do zespołu redakcyjnego miesięcznika poetyckiego *Skamander*; od 1921 (z. 14/15) był jego redaktorem i wydawcą. W 1922 doktoryzował się na podstawie rozprawy na temat stosunków polsko-francuskich za czasów panowania Stanisława Augusta, napisanej pod kierunkiem prof. Marcellego Handelsmana. W styczniu 1924 rozpoczął wraz z Antonim Bormanem wydawanie tygodnika literackiego *Wiadomości Literackie* i był jego redaktorem; tu też m.in. prowadził stałe rubryki „Przegląd prasy” i „Pisarze o Brześciu”. Od grudnia 1925 do lutego 1926 wspólnie z Julianem Tuwimem i A. Bormanem wydawał tygodniowy magazyn ilustrowany *To – To*. Od 1926 redagował wydawany w języku francuskim miesięcznik *La Pologne Littéraire*. W 1936 był redaktorem, wydawanego przez A. Bormana, miesięcznika *Przyjaciel Psa*. Po wybuchu II wojny światowej przez Rumunię, Jugosławię i Włochy dotarł do redakcji w Paryżu. W marcu 1940 zaczął wydawać i redagować *Wiadomości Polskie Polityczne i Literackie* (oficjalnym redaktorem był Zygmunt Nowakowski). Po upadku Francji w czerwcu 1940 i ewakuacji do Wielkiej Brytanii kontynuował od 14 lipca wydawanie i redagowanie tygodnika w Londynie do zamknięcia pisma przez władze brytyjskie (ze względów politycznych) w lutym 1944. Od września 1944 prowadził w *Polsce Walczącej* stałą rubrykę pt. „Sprawy polskie w książkach angielskich”. W 1945–46 redagował *Bibliotekę „Wczoraj i dziś”*. W kwietniu 1946 wznowił w Londynie tygodnik pt. *Wiadomości*; wydawał i redagował pismo do 1966. Tu też ogłaszał liczne felietony, artykuły i recenzje literackie i teatralne, publikowane m.in. w stałych rubrykach („Sprawy polskie w książkach angielskich” oraz „Polonica” pod pseud. Scrutator, „Silva rerum”, „40 lat temu”). Artykuły i recenzje literackie drukował też w *Dzienniku Polskim* i *Dzienniku Żołnierza* (Londyn, 1945, 1951–55, 1966) oraz jego dodatku *Tydzień Polski* (1967–68). Przygotował do druku antologię polskiej nowelistyki i eseistyki politycznej oraz tom poświęcony Fryderykowi Chopinowi (nie opublikowane). Otrzymał nagrodę *Dziennika Polskiego* i *Dziennika Żołnierza* (1950), nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku w dziedzinie krytyki literackiej (1967), nagrodę im. A. Godlewskiej (1968). Ciężko chory, od listopada 1966 przebywał w zakładzie braci aleksjanów dla nieuleczalnie chorych w Londynie. Zmarł 9 stycznia 1970 w Lon-

dynie; po spopieleniu prochy rozsypano na cmentarzu Golders Green.

TWÓRCZOŚĆ

1. Henryk Dąbrowski. Wizerunek twórcy legionów polskich, na który składają się wyjątki z pism jego własnych oraz z dzieł Szymona Askenazego, Wacława Berenta, Józefa Drzewieckiego, Alfreda Młockiego, Adama Skalkowskiego oraz Stefana Żeromskiego. Przedm.: [W.] Anders. Rzym: Oddz. Kultury i Prasy 2 Korpusu 1945, 69 s. *Bibl. Orla Białego*.

2. Na 150-lecie rzezi Pragi. (4 listopada 1794). O próbie rehabilitacji Suworowa. [Włochy:] Oddz. Kultury i Prasy 2 Korpusu 1945, 34 s. *Bibl. Orla Białego*. Inne wyd. z przedm. Z. Nowakowskiego. Londyn: Williams, Lea and Co. 1945, 24 s.

3. Listy do Tuwima i Lechonia. (1940–1943). Oprac.: J. Stradecki. Wwa: PIW 1986, 84 s.

4. Silva rerum. Teksty z lat 1947–1969. W wyborze J.B. Wójcika. Gorzów Wielkop.: „Silva Rerum” 1994, 490 s.

Prace redakcyjne

1. Kraj lat dziecinnych. Red.: K. Pruszyński i ... Londyn: M.I. Kolin 1942, 377 s. Wyd. 2 Londyn: Puls 1987.

2. Wiersze polskie wybrane. Antologia poezji od „Bogu rodzicy” do chwili obecnej. Zebrał i ułożył ... Londyn: Nakł. Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1946, VIII, 351 s. Wyd. 2 przejr. i popraw. Londyn: Orbis 1948.

3. Warszawa w pieśni. Wiersze i poematy. Wybrał i ułożył ... Londyn: A. Borman 1947, 174 s.

4. J. Lechoń. Dziennik. T. 1. Słowo wstępne: ... [Red. ...]. Londyn: Wydawn. „Wiadomości” 1967, XVI, 446 s.

OPRACOWANIA (wybór)

RL 1970 (J. Chudek).
[J. Niezbrzycki] R. Wraga; Autorski debiut redaktora. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1945 nr 80 [rec.: Na 150-lecie rzezi Pragi]. — Z. Nowakowski; „Grydz” i ja. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1954 nr 100. — Z. Bohdanowiczowa; Ballada o Grydzu. W: XXX-lecie „Wiadomości”. Londyn 1957. — K. Wierzyński; Pochwała redaktora. W: XXX-lecie „Wiadomości”. Londyn 1957, przedr. w tegoż: Szkice i portrety literackie. Wwa 1990. — K. Morawski; Czy istnieje Grydzewski? *Wiadomości*, Londyn 1958 nr 16. — O. Missuna; A. Siliwiński przeciw A. Słonimskiemu i M. Grydzewskiemu czyli proces o teatr im. Bogusławskiego; „Lector” contra „Skamander” czyli jeszcze raz o Zapolskiej przed sądem. W tegoż: Warszawski pitaval literacki. Wwa 1960. — J. Rostworowski; Duma o redaktorze; (Rozmowa Gawła z Pawłem M. Grydzewskiemu i A. Bormanowi ... poświęcam). *Na Antenie*, Londyn 1964 nr 6. — J. Iwaszkiewicz; Portret artysty w młodości. W tegoż: Książka moich wspomnień. Wyd. 2 popraw. Kr. 1968. — S. Baliński; G. Dz. Pol. i Dz. Żoł., Londyn 1970 nr 16. — S. Baliński; Patrząc w stronę wspomnień. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 22. — S. Benedykt; Ś.p. M.G. *Orzeł Biały*, Londyn 1970

nr 67. — A. Borman: O redaktorze, który nie zrażał się trudnościami. *Na Antenie*, Londyn 1970 nr 84. — S. Kossowska: Ś.p. M.G. *Na Antenie*, Londyn 1970 nr 83. — D. Lazer. *Maariv*, Tel Awiw 1970 nr 22 V. — T. Nowakowski: Redaktor doskonały. *Na Antenie*, Londyn 1970 nr 83. — A. Stamborski: G. i jego „Wiadomości”. *Orzeł Biały*, Londyn 1970 nr 71. — Książka o Grydzewskim. Szkice i wspomnienia. Londyn: *Wiadomości* 1971, 378 s. Izawiera m.in.: M. Danilewiczowa: Wśród książek; M. Gierelewicz: Podzwonne dla G.; K. Grocholski: 17 lat z M.G.; M. Hemar: Grydz; A. Janta: „Matterhorn”; S. Kossowska: Kolacje z Panem Redaktorem, przedr. w tejsze: Galeria przodków. Wwa 1991; J. Łobodowski: Moje spotkania z G.; J.S. Paprocki: M.G. we wspomnieniach kolegi uniwersyteckiego; A. Pragier: Kilka wspomnień o G.; J. Rostworowski: Człowiek i wiersz służebny; J. Sakowski: Część naszego życia; T. Terlecki: Grydzewski; W. Weintraub: O redaktorze „Wiadomości Literackich”; W.A. Zbyszewski: Grydzewski]. — S. Helsztyński: Dobranoc, miły książę. [Fragm.]. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 6. — M. Chmielowiec: Raptularz. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 51/53. — M. Chmielowiec: Wiadomości i komentarze. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 25. — J. Łobodowski: Zwyczaje G. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 17. — A. Słonimski: Grydz. *Wież* 1974 nr 12, przedr. pt. G.M. w tegoż: Alfabet wspomnień. Wwa 1975. — A. Zielinski: G. — nieznanzy szpenezista. *Wiadomości*, Londyn 1974 nr 18. — [S. Baliński] stan. bal.: Zimowa fotografia G. *Dz. Pol. i Dz. Zol.*, Londyn 1977 nr 55. — [S. Kossowski] (sk): Wiadomości i komentarze. *Wiadomości*, Londyn 1979 nr 51/52 [dot. rubryki: Silva rerum]. — W. Smaszcz: Impresario Skamandrytów. *Twórczość* 1980 nr 9. — W. Smaszcz: M.G. redaktor ze Złotej. *Wiadomości*, Londyn 1980 nr 49/52, toż *Wież* 1980 nr 6. — J. Rostworowski: Na piechotę przez wiersze. *Pismo* 1981 nr 7. — W.A. Zbyszewski: G. *Wiadomości*, Londyn 1981 nr 3. — J. Sakowski: Akademia G. W. Janta, Człowiek i pisarz. Londyn 1982. — M. Iwaszkiewicz: Jak ja pamiętam Grydza. *Przekrój* 1983 nr 2003. — W. Władysław: Redaktor wyjątkowy. *Tu i Teraz* 1984 nr 43. — Z listów do Mieczysława Grydzewskiego. 1946-1966. Wybór, oprac. i wstęp: R. Habielski. Londyn: Polonia 1990, 237 s. — J. Błoński: G. okno na świat. *Ruch Lit.* 1990 nr 4/5. — R. Habielski: Niezłomni Nieprzejednani. Emigracyjne „Wiadomości” i ich krag 1940-1981. Wwa: PIW 1991, 241 s. — S. Kossowska: Miciński, G., „Prosto z Mostu”. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 51/52. — J.B. Wójcik: Skarb G. *Magazyn* (dod. *Gaz. Wyborczej*) 1994 nr 9.

B.D.

GRYNBERG Henryk

ur. 1936

Pseud.: Robert Miller.
Powieściopisarz, poeta.

Urodzony 4 lipca 1936 w Warszawie (pochodzi ze wsi Radoszyna pod Mińskiem Mazowieckim); syn Abrama Grynberga, zajmującego się drobnym handlem, i Sury z domu Sulik. W czasie okupacji niemieckiej ukrywał się wraz z matką (pod przybranym nazwiskiem Henryk Krzyżanowski) w Warszawie i na Podlasiu. Po wojnie mieszkał w Łodzi, gdzie w 1954 ukończył III Gimnazjum im. T. Kościuszki. Następnie studiował na Wydziale Dziennikarskim Uniwersytetu Warszawskiego (UW), w 1958 uzyskał magisterium. Od 1959 pracował jako aktor w Państwowym Teatrze Żydowskim im. I. Kamińskiej w Warszawie. Debiutował w 1959 opowiadaniem pt. „Ekipa „Antygona””, ogłoszonym w tygodniku *Współczesność* (nr 22). W 1966 otrzymał stypendium im. T. Borowskiego. W lipcu 1967

ożenił się z Krystyną Walczakówną, aktorką Teatru Narodowego w Warszawie. W grudniu tegoż roku, podczas tournée artystycznego Państwowego Teatru Żydowskiego, wystąpił o azyl polityczny w USA, gdzie pozostał razem z żoną. Początkowo pracował w firmie metalowej jako zwykły robotnik. W 1969 podjął studia na wydziale języków słowiańskich uniwersytetu kalifornijskiego w Los Angeles i w 1971 uzyskał stopień Master of Arts. W czasie studiów (1969-71) pracował jako asystent przy katedrze języka i literatury rosyjskiej uniwersytetu w Los Angeles. Równocześnie nawiązał współpracę z czasopismami emigracyjnymi, m.in. w 1968 z paryską *Kulturą* i londyńskimi *Wiadomościami*, publikując na ich łamach poezję, prozę oraz szkice i artykuły literackie. W 1971 przeniósł się do Waszyngtonu, gdzie pracował w polskojęzycznym czasopiśmie *Ameryka* (1971-73), a następnie w polskiej sekcji rozgłośni radiowej Głos Ameryki (1973-82), gdzie występował pod pseud. Robert Miller. W 1976 podpisał oświadczenie pisarzy emigracyjnych wyrażające solidarność z sygnatariuszami „Memoriału 59”. Ogłaszał także utwory w *Gwieździe Polarnej* (Stevens Point, 1978-80), *Tygodniu Polskim* (Londyn, 1980-84). W 1982 ponownie podjął pracę w redakcji *Ameryki*, później zaś w anglojęzycznym dziale radia Voice of America (1985-91). W tym czasie publikował w kraju w *Tygodniku Powszechnym* (1987-89) i *Res Publice* (1988), a następnie w *Res Publice Nowej* (1994). Za całokształt twórczości literackiej otrzymał w 1990 nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku, w 1991 zaś nagrodę im. S. Vincenza przyznaną przez Irenę i Andrzeja Vincenzów w Krakowie. W roku akademickim 1993/94 prowadził przez jeden semestr na Wydziale Polonistyki UW seminarium na temat warsztatu pisarskiego. Mieszka w McLean w USA.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ekipa „Antygona”. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1963, 126 s.

Zawartość: Sielanka-Staj; Opustoszałe trawy; Pełnomocnictwo; Ekipa „Antygona”; Grób; Nieznajomy; Jidir; Niepowodzenie w Nazarecie; Widziałem polującą broń; Hamlet.

2. Święto kamieni. [Wiersze]. Wwa: Pax 1964, 77 s.

3. Żydowska wojna. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 88 s. Wyd. 2 tamże 1989.

Nagroda Fundacji im. Kościelskich w Genewie za r. 1966, I miejsce w plebiscycie miesięcznika *Na Antenie* (Monachium) w 1967 na najlepszą książkę r. 1966 wydaną w kraju. Przekł., ang.: Child of the shadows. [Przeł.] C. Wieniewska, Londyn 1969 [zawiera też przekł. opowiadania Grób [poz. II] pt. The Grave, przeł. M. Wheeler], — franc.: La guerre des Juifs. [Przeł.] S. Erlich, Paris 1970-1971, — hebr.: Milchama lechudit [Przeł.] S. Hareven, Tel Awiw 1968, — holend.: De Joodse oorlog. [Przeł.] D. van der Klei, Utrecht 1969.

– niem.: Der jüdische Krieg Erzählung. [Przeł.] V. Cerny. Frankfurt am Main 1972.

4. Zwycięstwo. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1969, 92 s. Wyd. nast.: Wwa: Signum* 1981; Kr.: Wydawn. –X– 1986; Łódź: Łódz. Zespół Oświaty Niezał., Wydawn. „Solidarność Walcząca”* 1986; wyd. 1 [!] krajowe ze wstępem W. Bartoszewskiego i posł. R.S. Zielińskiego Poz.: W drodze 1990.

Kontynuacja poz. 3. – Wyróżnienie w plebiscycie *Wiadomości* (Londyn) na najlepszą książkę r. 1970 napisaną i wydaną na emigracji.

5. Antynostalgia. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1971, 78 s.

6. Życie ideologiczne. [Powieść]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1975, 112 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 7 pt. Życie ideologiczne; Życie osobiste. Wwa: PIW 1992, 268 s.

W 1976 nagroda im. D. Wandyczca, przyznawana przez *Wiadomości* (Londyn) za najwybitniejszą książkę roku pisarza polskiego wydaną na emigracji; w 1977 wygrana w plebiscycie Radia Wolna Europa na najlepszą książkę r. 1976 wydaną na emigracji.

7. Życie osobiste. [Powieść]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1979, 84 s. Wyd. nast.: Łódź: Wydawn. Społ. Fakt* 1988; Wwa: Ofic. Wydawn. Pokolenie* 1989; wyd. łącznie z Życie ideologiczne zob. poz. 6.

8. Wiersze z Ameryki. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1980, 62 s.

9. Życie codzienne i artystyczne. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1980, 180 s. Wyd. nast.: Wwa: PIW 1991, 236 s.

10. Po zmartwychwstaniu. [Wiersze]. Londyn: Sowula 1982, 8 k., ilustr.

11. Wśród nieobecnych. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1983, 61 s.

12. Prawda nieartystyczna. [Eseje]. [Berlin Zach.]: Archipelag 1984, 144 s. Wyd. nast.: wyd. 1 krajowe rozszerz. i popraw. Czeladź: Almapress 1990; Wwa: PIW 1994.

Zawartość: Życie jako dezintegracja; Altera pars: Terra incognita; Ludzie Żydom zgotowali ten los; Holocaust w literaturze polskiej; Duch ludzki jako sierota; Forma pamięci; Obsesyjny temat. – W wyd. z 1990 ponadto: Odwrotna strona dialogu.

13. Wiersze wybrane z lat 1964-1983. Wybór: J. Salomonowicz. Wwa: Rekontra* 1985, 107 s.

Zawiera utwory z tomów poz. 2, 7, 10, 13.

14. Kadisz. [Powieść]. Kr.: Znak 1987, 143 s. Wyd. nast. tamże 1993.

15. Kronika. [Utwór dramatyczny]. Berlin Zach.: Archipelag 1987, 200 s.

16. Pomnik nad Potomakiem. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1989, 66 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1993.

17. Szkice rodzinne. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1990, 228 s.

Zawartość: Wujek Morris; Buszujący po drogach; Ojczyzna; Szkie rodzinny; Szkie węgierski; Brat na Wołyniu; Ptak; Raccoon; Ochotnik; Wujek Aron.

18. Wróciłem. Wiersze wybrane z lat 1964-1989. Wybrał i oprac. R. Stiller. Wwa: PIW 1991, 154 s.

19. Pamiętnik pisany w stodole. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. *Dialog* 1992 nr 5 s. 5-40.

20. Dziedzictwo. [Proza dokumentalna]. Londyn: Aneks 1993, 90 s.

Zapis ścieżki dźwiękowej z filmu dokumentalnego pt. Miejsce urodzenia (reż. P. Łoziński, 1992), ukazującego poszukiwanie grobu ojca pisarza i ekshumację zwłok.

Wyróżnienie przyznane przez *Tyg. Powsz.* w 1993.

21. Pamiętnik Marii Koper. [Proza dokumentalna]. Kr.: Znak 1993, 102 s.

22. Dzieci Syjonu. Wwa: Karta 1994, 166 s.

Opowieść dokumentalna powstała z fragmentów protokołów spisanych w Palestynie w 1943 przez Polskie Centrum Informacji na Wschód na podstawie zeznań dzieci żydowskich, które ewakuowano z ZSRR do Palestyny. Dokumenty te przesłano do Londynu na ręce ministra informacji i dokumentacji Stanisława Kota. Ich kopie znajdują się w archiwach Hoover Institution w Stranfordzie.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1991. – H. Grynberg: Samokrytyka. (Autorecenzja). *Kultura*, Paryż 1976 nr 6 s. 124-131. – Wywiady: „Życie nie kończy się śmiercią”. [Rozm.] A. Tuszyńska. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 43; W trzech krajach jednocześnie. [Rozm.] M. Wyka. *Dekada Lit.* 1992 nr 14; Nigdy nie pozwolono Żydom zostać Polakiem. [Rozm.] J. Wróbel. *Teksty Drugie* 1992 nr 5; I ja jestem anonimowym Żydem. [Rozm.] A. Kawka, J. Maciejewski. *Prz.* Lit. 1993 nr 1; Prawda i tylko prawda. [Rozm.] B. Dutko i M. Cichy. *Gaz. o Książ.* (dod. do *Gaz. Wyborczej*) 1993 nr 9; „Polsko, czego ty ode mnie chcesz”. [Rozm.] J. Leonciak. *Nowe Książ.* 1994 nr 3; Teatr bez publiczności. [Rozm.] B. Dutko. *Teatr* 1994 nr 4.

PP (A.Cz.). – *Pam. Lit.*, Londyn 1980 t. 3. – LP po 1939 (J. Wróbel jw.). – J. Zieliński J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989*, wyd. 2 1990. – Z.R. Wilkiewicz: *Polsische Exilliteratur 1945-1980*. Köln, Wien 1991.

J. Iwaszkiewicz: Wojna żydowska. *Życie Warsz.* 1966 nr 105. – Z. Zabicki: Borowski czy inni? [dot.: Ekipa „Antygoną”]. W tegoż: Proza ... proza ... proza ... Wwa 1966. – K. Brzozowska: Żydowska odyseja. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 12/13. – J. Kott: Nie tylko o G. *Wiadomości*, Londyn 1976 nr 47 [rec.: Życie ideologiczne]. – M. Danilewicz Zielińska: Szkice o literaturze emigracyjnej. Paryż 1978. – J. Katz Hewetson; „Szajba” H.G. *Kultura*, Paryż 1981 nr 5 [rec.: Życie codzienne i artystyczne]. – M.E. Cybulska: G, albo „sam na sam z życiorysem”. W tegoż: Tematy i pisarze. Londyn 1982. – J.J. Lipski: Ojczyzna Antygony. W: *Literatura źle obecna*. (Rekoncesans) Londyn 1984, toż w wyd. Kr. 1986*. – [Kadisz:] Z. Borodij. *Prz.* *Powsz.* 1988 nr 11; W. Pawłowski. *Literatura* 1988 nr 5; J. Katz Hewetson: Modlitwa za umarłych. *Puls* 1988 nr 57. – R. Grupiński: Życie nieosobiste H.G. W *Drozd* 1988 nr 10. – A. Biłska: H.G. modlitwy za umarłych. *Kult. i Życie* 1989 nr 18. – [Kadisz:] P. Czaplinski: Kształty nieobecności. *Res Publica* 1989 nr 1; W. Jurasz: Życie w epilogu. *Wież* 1989 nr 4. – P. Matywiecki. *Regiony* 1990 nr 3 [rec.: Pomnik nad Potomakiem]. – M. Zaleski: Pomiędzy żywymi i umarłymi. O prozie H.G. W tegoż: *Mądrym biada*. Paryż 1990. – I. Misiak: Otwarte drzwi. *Dekada Lit.* 1991 nr 7 [rec.:

Szkice rodzinne. — A. Sobolewska: Niestety, nie był szmalcownikiem. *Res Publica* 1991 nr 2. — J. Wróbel: H.G. rozrachunki z Polską. W tegoż: Tematy żydowskie w prozie polskiej 1939-1987. Kr. 1991. — J. Wróbel: Popiół i drzewo. O prozie H.G. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 15. — J. Rurawski: Strażnik wielkiego cmentarza. *Nowe Książ.* 1992 nr 6 [rec.: Zwycięstwow. — [Wróbel:] A.K. Waśkiewicz: Umarłem jeszcze za życia". *Twórczość* 1992 nr 1; J. Wysiecka: Oczami świadka i emigranta. *Dekada Lit.* 1993 nr 2. — N. Grass: W poszukiwaniu Boga. W tegoż: Poezi i Szoa. Obraz zagłady Żydów w poezji polskiej. Sosnowiec 1993. — I. Maciejewska: H.G. — pisarz wiernej pamięci. *Prz. Lit.* 1993 nr 1. — J. Wróbel: Pamięć i wygnanie. *Polonistyka* 1993 nr 4. — M. Wyka: W centrum nicości. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 4. — [Dziedziectwo:] T. DREWNOŚKI: Prawda protokołu. *Polityka* 1993 nr 50; Z. Florczak: Sprawiedliwość. *Nowe Książ.* 1994 nr 3. — M. Łukaszewicz: Nie wystarczy w Niego uwierzyć. *Nowe Książ.* 1994 nr 3 [rec.: Pomnik nad Potomakiem]. — R. Pietrzak: „Dzieci tehekańskie”, czyli przypowieść o cierpieniu. *Nowe Książ.* 1994 nr 3 [rec.: Dzieci Syjonu].

B.D.

GRZEGORCZYK Piotr 1894-1968

Krypt.: g. (g.); (J.R.); (L.Ar.); P.; (P); p.g.; (p.g.); (p-g); (-p-g-); P.G.; (P.G.); P. Grz.; P.J.G.; pg.; (pg.); PG.
Bibliograf, krytyk literacki.

Urodzony 17 listopada 1894 w Grybowie (woj. krakowski); syn Adama Grzegorzycy, naczelnika poczty, i Wiktorii z Kucharskich; ojciec Andrzeja Grzegorzycy, filozofa. W 1914 ukończył gimnazjum we Lwowie. W czasie I wojny światowej wstąpił w 1915 do 2. Brygady Legionów Polskich, walczył w 1. Pułku Artylerii. Po zakończeniu wojny służył w Wojsku Polskim. Przez krótki czas studiował medycynę na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W 1921 przeszedł do rezerwy w stopniu kapitana i rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W tymże roku pełnił funkcję sekretarza czasopisma *Placówka Kultury i Sztuki*, na którego łamach debiutował artykułem pt. „O polskich przekładach Dantego” (nr 17). Równocześnie pracował w referacie prasowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, interesując się szczególnie problemami mniejszości narodowych. W 1921 ożenił się z Zofią Zdziarską. Po ukończeniu studiów na UW w 1925, był od 1926 sekretarzem redakcji, a w 1933-37 redaktorem naczelnym *Ruchu Literackiego*. Pracował też w dziale kulturalnym *Gazety Warszawskiej* (później *Warszawski Dziennik Narodowy*). Zestawienia bibliograficzne, artykuły i recenzje ogłaszał w wielu czasopismach, m.in. w *Ruchu Literackim* (1926-37), *Gazecie Warszawskiej* (1927-33; tu też podp.: g, p.g., P.G.), *Sprawach Narodowościowych* (1930-36), *Roczniku Literackim* (1932-38), *Warszawskim Dzienniku Narodowym* (1935-37; podp. też pg.), *Prosto z mostu* (1937-39; m.in. w rubryce „Raptularz literacki”). W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie. Współpracował z prasą i wydawnictwami konspiracyjnymi, działał

społecznie w Zarządzie Kuchni Literackiej. Po powstaniu warszawskim dotarł do Krakowa, gdzie zamieszkał na stałe. Był od 1945 członkiem Komisji Historycznoliterackiej PAU, a później Oddziału PAN w Krakowie. Kontynuował prace z zakresu bibliografii, biografii, prasoznawstwa, leksykografii, pisał recenzje prac z tego zakresu, a także recenzje i artykuły literackie. Publikował m.in. w *Tygodniku Warszawskim* (1946), *Tygodniku Powszechnym* (1947-52, 1963-66), *Kulturze i Społeczeństwie* (1957-59), *Roczniku Literackim* (od 1958), *Twórczości* (1959-63), *Ruchu Literackim* (od 1960; także członek komitetu redakcyjnego), *Znaku* (1960-62), *Zeszytach Prasoznawczych* (1963-68; w dziale „Materiały do słownika publicystów i dziennikarzy polskich”). Opracowywał hasła dla „Polskiego słownika biograficznego”. Zmarł 20 maja 1968 w Krakowie; pochowany w Zakliczynie nad Dunajcem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Język żydowski (żargon). Samouczek dla Polaków. Gramatyka – Ćwiczenia – Słownik. Lw.: Księg. Pol. 1924, 52 + 75 s.

2. Bibliografia literatury polskiej za rok ... [1925-1931, 1937]. *Ruch Lit.* 1926 nr 1-10, 1927 nr 1-10, 1928 nr 1-10, 1929 nr 1-10, 1930 nr 1-4, 6-10, 1931 nr 1-8, 1933 nr 1/2-4, 7-10, 1937 (dod.) *Wwa* 1937 szp. 1-112.

Odb. uzup. [...] za rok 1928. *Wwa* 1929, 73 s.; [...] za rok 1929. *Wwa* 1930, 92 s.; [...] za rok 1931. *Wwa* 1934, 68 s.
Bibliografia bieżąca piśmiennictwa pol. z zakresu nauki o literaturze za okresy miesięczne, 1931 i 1937 za cały rok; druki zwarte i od 1926 ważniejsze artykuły i recenzje. Nazwisko autora podawane w piśmie od 1931 oraz na odb.

3. Bibliografia mniejszości narodowych w Polsce za rok ... [1929-1935]. *Spr. Narodowościowe* 1930 nr 1, 1931 nr 1, 1932 nr 1, 1933 nr 1, 1934 nr 2/3, 1935 nr 3/4, 1936 nr 3 i odb. za poszczególne lata. Bibliografia za r. 1929 pt. Bibliografia dotycząca mniejszości narodowych w Polsce ...

4. Literatura polska w przekładach [1928-1936]. *Rocz. Lit.* 1932-1936 wyd. 1933-1937 i odb. za poszczególne lata.

Bibliografia bieżąca, odb. pt. Literatura polska za granicą.

5. Diariusz kultury polskiej [1935-1938, 1945-1947].

1935. *Ruch Lit.* 1935 z. 6 s. 161-168, nr 10 s. 265-271.

1936. *Nowa Książ.* 1936 s. XXXIX-XLVI.

1937. *Nowa Książ.* 1937 s. XLII-L i odb. *Wwa* 1938.

1938. *Nowa Książ.* 1938 s. XLV-LV i odb. *Wwa* 1939.

1945. *Twórczość* 1946 nr 2 s. 161-207 i odb. Kr. 1946.

1946. *Twórczość* 1947 nr 5 s. 117-173 i odb. Kr. 1947.

1947. *Twórczość* 1948 nr 12 s. 77-138 i odb. Kr. 1949.

Wyd. osob. fragm. pt. Diariusz kultury polskiej 1945 – 1946 – 1947. Oprac. i zestawił ... Przedm.: J. Górski. Wwa IK [Inst. Kultury] 1985, 179 s.

6. Życie literackie w Polsce. *Rocz. Lit.* 1937. 1937 wyd. 1938 s. 293-307 i odb. Wwa 1938.

1938. 1938 wyd. 1939 s. 275-286 i odb. Wwa 1939.

7. Gogol w Polsce. Monografia biobibliograficzna. [Współaut.:] F. German. Powst. 1945. [Inf. autora].

8. Teatr ochotniczy i tańce polskie. Bibliografia informacyjna. Wwa: Centr. Inst. Kultury 1948, 61 s.

9. Nauka o książce. Bibliografia. Słowniki. *Rocz. Lit.* 1955-1966 wyd. 1956-1968.

Za r. 1955 pt. Wiedza o książce. Bibliografia. Słowniki. – Omówienia krytyczne wydawnictw z tych dziedzin za kolejne lata 1955-1966. Łącznie ok. 190 s.

10. Twórcy i badacze kultury zmarli w ... [1956-1960]. *Kult. i Społ.* 1957 nr 3 s. 16-42 i odb. Wwa 1957, 1958 nr 2 s. 124-155 i odb. Wwa 1958, 1959 nr 3 s. 125-155 i odb. Wwa 1959, *Znak* 1961 nr 4 s. 511-551 i odb. Wwa 1961, 1962 nr 7/8 s. 1184-1218. Wyd. osob. Wstęp: A. Biernacki. Cz. 1-2. Wwa: Inst. Kultury 1986, 407 s.

Noty biobibliograficzne o 76 pisarzach zmarłych w kolejnych latach

11. Plastyka ludowa Polski. Zarys bibliograficzny. *Pol. Sztuka Lud.* 1950 nr 1/6 (dod.), 39 s.

12. Z materiałów biobibliograficznych dotyczących pisarzy zmarłych w ... [1961-1967]. *Rocz. Lit.* 1961-1967 wyd. 1962-1969.

Noty biograficzne o 104 pisarzach zmarłych w kolejnych latach. Łącznie ok. 150 s.

13. Lew Tołstoj w Polsce. Zarys bibliograficzno-literacki. Wwa: PIW 1963, 336 s.

Zawartość: Z dziejów Tołstoja w Polsce [omówienie]; Tołstoj w oczach współczesnych mu pisarzy polskich [antologia].

14. Index lexicorum Poloniae. Bibliografia słowników polskich. Wwa: PWN 1967, 286 s.

Zestawienia bibliograficzne i artykuły w czasopiśmie oraz książkach zbiorowych, m.in.: O polskich przekładach Dantego. *Plac. Kult. i Szt.* 1921 nr 17 s. 526-536. – Prasa. W: Dziesięciolecie Polski Odrodzonej. Kr. 1928 s. 675-688 i odb. – Joseph Conrad w Polsce. Materiały bibliograficzne. *Ruch Lit.* 1932 nr 8 s. 255-256, nr 9 s. 276-284 i odb. uzup. Wwa 1933. – Bibliografia prac Bronisława Gubrynowicza. *Ruch Lit.* 1933 nr 5/6 s. 114-128 i odb. uzup. Wwa 1933. – Uwagi o prasie

niemieckiej w Polsce. *Straż. Zach.* 1933 nr 112 s. 103-117 i odb. – Bibliografia „Ruchu Literackiego” 1926-1936. *Ruch Lit.* 1935 nr 9/10 s. 271-304. – Czasopisma naukowe w Polsce. *Życie Nauki* 1947 nr 21/22 s. 218-234. – Problematyka tłumaczeń. Szkic bibliograficzny. W: O sztuce tłumaczenia. Wr. 1955 s. 444-477. – Mickiewicz w przekładach. W: Adam Mickiewicz. 1798-1855. Wwa 1956 s. 221-260 [bibliografia]. – Dzieło pisarskie Stanisława Ignacego Witkiewicza. (Próba bibliografii). W: S.I. Witkiewicz. Człowiek i twórca. Wwa 1957 s. 351-392. – Bibliografia Stanisława Noakowskiego. W: O Stanisławie Noakowskim. Wwa 1959 s. 305-368. – Dawne parantele. Ze studiów nad Gogolem w Polsce. *Twórczość* 1959 nr 6 s. 145-160. – Gogol w opinii polskiej. *Prz. Hum.* 1959 nr 6 s. 69-88. – Bibliografia prac Władysława Tarkiewicza. W: Charakteria. Wwa 1960 s. 331-350. – Polacy w Jasnej Polanie. Rozmowy z Lwem Tołstojem. *Prz. Hum.* 1960 nr 6 s. 31-54. – Wiktor Hahn. 1971-1959. *Rocz. Bibl.* 1960 nr 3/4 s. 281-298. – Kościuszko w poezji angielskiej. W: Księga pamiątkowa ku czci Stanisława Piłonia. Kr. 1961 s. 241-252.

Nadto noty bibliograficzne w poszczególnych tomach: M. Gogol: Pisma wybrane. Pod red. Z. Feddeckiego. T. 1-4. Wwa: Czyt. 1954-1955. – M. Gorki: Pisma. Wydanie w 16 tomach pod red. T. Zabłudowskiego. Wwa: PIW 1954-1955. – A. Czechow: Dzieła. W 11 tomach. Pod red. N. Modzelewskiej. Wwa: Czyt. 1956-1962.

Prace redakcyjne

1. B. Gubrynowicz: Studia literackie. Z portretem autora i wstępem J. Krzyżanowskiego. Wyd.: ... i J. Krzyżanowski. Wwa: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1935, 311 s.

2. Zarysy pokoju. Zbiór traktatów, umów i deklaracji międzynarodowych. [Przeł. z ang. i oprac. ...]. [Wwa:] Tow. Wydawn. Załoga [1943], 23 s. Wyd. konspir.

3. Polska w poezji angielskiej. [Wyd. i wstęp ...]. [Wwa:] Tow. Wydawn. Załoga [1944], 51 s. Wyd. konspir.

4. S. Brzozowski: Płomienie. Z papierów po Michale Kaniowskim. Oprac. i przygot. do druku ... T. 1-2. Wyd. 3 [!]. Kr.: Czyt. 1946 (1947), 328 + 366 s.

5. Prus jako krytyk sztuki. [Wybór i wstęp] ... Materiały do Studiów i Dyskusji z Zakresu Teorii i Historii Sztuki, Krytyki Artystycznej oraz Metodologii Badań nad Sztuką 1951 z. 6 s. 118-201.

6. A. Semkowicz: Bibliografia utworów Adama Mickiewicza do roku 1955. Oprac. i uzup. ... Wwa: PIW 1958, 226 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1956. — SWPP 1. — RL 1968 (J. Chudek). — LP (red.). — J. Starnawski: Próba bibliografii prac P.G. *Rocz. Bibl. Nar.* 1970.

S. Rygiel. *Nowa Książ.* 1934 z. 3 [rec.: Joseph Conrad w Polsce]. — S. Rygiel. *Nowa Książ.* 1934 z. 4 [rec.: Literatura polska za granicą 1928-1932]. — W. Bartoszewski. *Stolica* 1958 nr 49 [omów. wyd.: Polska w poezji angielskiej]. — [Lew Tolstoj w Polsce:] S. Pollak. *Rocz. Lit.* 1964 wyd. 1966; G. Białokozowicz. *Slav. Orient.* 1966 nr 2. — [Index lexicorum Poloniae:] Z. Brocki. *Rocz. Gdań.* 1967 wyd. 1968; H. Hleb-Koszańska. *Rocz. Lit.* 1967 wyd. 1969. — F. Bielak. P.G. (1894-1968). *Tyg. Pousz.* 1968 nr 25, przedr. w tegoz: Z. odległości lat. Kr. 1979. — J. Kapuściak. P.G. (1894-1968). *Więź* 1968 nr 11/12. — Z. Nowak: Wspomnienie o P.G. *Poglądy* 1968 nr 19, przedr. w tegoz: Wśród pisarzy i uczonych. Kat. 1980. — J. Pimi-Suchodolska. P.G. 1894-1968. *Prz. Bibl.* 1968 nr 3/4. — R. Taborski. P.G. (1894-1968). *Prz. Hum.* 1968 nr 6. — J. Starnawski. P.G. (17 listopada 1894 — 20 maja 1968). *Pam. Lit.* 1969 z. 2. — J. Starnawski. P.G. i „Ruch Literacki” 1926-1939. *Ruch Lit.* 1969 nr 6. — [Index lexicorum Poloniae:] M. Ambros. *Rocz. Bibl. Nar.* 1970 [oraz Dopelnienie do „Index lexicorum Poloniae” P.G.]; Z. Brocki. *Onomastica* 1970 z.1/2; H. Leeming. *Slavic Review*, Waszyngton 1974 nr 128. — J. Czachowska: „Bibliografia literatury polskiej” G. W teście: Rozwój bibliografii literackiej w Polsce. Wr. 1979.

A.Sz.

GRZENIEWSKI Ludwik Bohdan

ur. 1930

Pseud.: b, el.; gbl.; grz.; Grze-ski; (L.B.G.); L.B.Grz.; L.G.; Lektor; VEX; Z. Czarnohorski; Zygryf Czarnohorski. Eseiata, krytyk literacki, prozaik, warsztatnista.

Urodzony 9 maja 1930 w Warszawie; syn Ludwika Boleśława Grzeniewskiego, ekonomisty, urzędnika Banku Polskiego, i Karoliny z Pietrzaków. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Po wojnie uczęszczał do Gimnazjum im. Stefana Batorego. W 1948 opublikował na łamach *Kuźnicy* (nr 3) artykuł „W sprawie Alkhadaru” (E. Chojeckiego). Po zdaniu matury w 1949, studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego. Od 1950 ogłaszał recenzje literackie w *Nowej Kulturze* (tu też debiutował jako krytyk recenzją powieści B. Marshalla „Chwała córki królewskiej” pt. „Ku czyjej chwale”, nr 3), od 1951 w *Twórczości*, w 1952-56 w *Życiu Literackim*, następnie też w innych czasopiśmie. W 1952 został członkiem ZLP. Po uzyskaniu magisterium w 1954 zajął się wyłącznie pracą literacką. W 1957-62 współpracował ze *Sztandarem Młodych*, publikując felietony i noty (m.in. cotygodniowy felieton recenzyjny „Co czytać”, podp. Lektor, noty podp. Vex). Artykuły, eseje i recenzje ogłaszał też w innych pismach, m.in. w *Nowych Książkach* (od 1957), *Stolicy* (od 1958), *Swiecie* (od 1958), *Współczesności* (od 1960), *Kulturze* (od 1963). W 1964-67 był kierownikiem redakcji literatury pięknej w Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza”. W 1970 nawiązał stałą współpracę z tygodnikiem *Argumenty*, w którym do 1989 publikował szkice literackie, wiersze i prozę. W 1981 został laure-

atem nagrody m.st. Warszawy. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1987). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Śladami Wokulskiego. Przewodnik literacki po warszawskich realiach „Lalki”. [Autorzy:] S. Godlewski, ..., H. Markiewicz. Książkę skomponował, opatrzył wstępem i posł. ... Wwa: Czyt. 1957, 217 s.

Tu L.B. Grzeniewskiego: Wstęp, s. 5-8; Warszawskie realia „Lalki”, s. 87-180; Postłowie, s. 181-205.

2. Warszawa zapamiętana. Ostatnie lata XIX stulecia. [Współaut.:] J. Galewski. Wwa: PIW 1961, 213 s.

3. Warszawa w „Lalce” Prusa. Wwa: PIW 1965, 348 s.

Zawartość: Przedmowa. — Cz. 1. Warszawskie realia „Lalki” [fragm. wersji wcześniejszej, por. poz. 1]. — Cz. 2. Warszawa w „Lalce” a rzeczywistość historyczna. — Cz. 3. „Lalka” i rzeźby zabawne: Rzeźby Wokulskiego; Stawski krewnym Rodłona Romanycza?; Kiedy umiera Rzecki ..., — Aneks: Warszawskie sprawy „Lalki” Prusa; Propozycje na rocznicę Prusa.

4. Weryfikacje. Szkice krytyczne. Wwa: Czyt. 1966, 191 s.

Zawartość: Cz. I: „Pałace Boga” — nie wydana powieść L. Chwistka [por. poz. 5]; O wyborze nowel K. Irzykowskiego [Spód ciemnej gwiazdy]; „Wertery” L. Buczkowskiego po dwudziestu latach; Berent: poza biografią; Historiozofia i rozdroże [o J. Wołoszynowskim]; Na pewno książka kobiety [A. Gruszecka: Przygoda w nieznanym kraju]; Polski Butor? [M. Promiński]; Beletryzacja czy montaż? [D. Bienkowska; Lekarz starej Warszawy]; O drobnych realiach; Beletryzyczna praktyka informacji; Atrapy wiejskie [E. Bryll: Studium]; W sprawie krajoznawstwa [J. Putrament: Arkadia]; Kilometr zero [J. Putrament: Czarne sosny]; „Cicha leśniczówka” [S. Otwinowskiego]; W polskim krajoznawstwie [J. Iwaszkiewicz: Opowiadania wybrane]. — Cz. II: Świat I. Bunina; Wiesz II. Bunina; „Życie Arseniewa” [I. Bunina]; Opowiadania Siergiejewa-Ceńskiego; Nad opowiadaniem syberyjskimi Fadiejewa; Notatnik frontowy Kapijewa; I. Shaw — pisarz rzeczywistości amerykańskiej; Uroki „Portretu Doriana Graya” [O. Wilde’a]; W parafii Mr Greene’a [G. Greene: Trzeci człowiek]; Mysz na wrzosiowisku [E. Brontë: Wichrowe wzgórze]; Uśmiech A. France’a [A. France: Zbrodnia Sylwestra Bonnard]; T. Mann i niedzielnymi pisarzami; „Droga człowieka” i drogi literatury [P. Basson: Droga człowieka]; Kapryśność jako założenie [V. Vančura: Kapryśne lato]; Federika — znaczy nadzieja [E. Roblès: Federika]; „Literatura niemiecka w XX wieku” [W. Szewczyk].

5. Leona Chwistka „Pałace Boga”. Próba rekonstrukcji. Wwa: PIW 1968, 205 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1979, 232 s.

Rekonstrukcja zawiera fragmenty powieści L. Chwistka opublikowane w prasie w 1933-1934, 11 kart zachowanych w rękopisie oraz uzupełnienia L.G.

6. Szkice warszawskie. Wwa: Czyt. 1970, 155 s. Wyd. 2 pt. Miejsce na ziemi. Szkice warszawskie. Wwa: PIW 1977, 140 s.

Szkice z l. 1957-1968 opracowane dla książki na nowo. Zawartość: Cz. I: Powroty; Dwie jesienie; Riwiera i Bellona; Wewnętrzny krąg; Dzieci ziemi [o J. Czechowiczul; Helgoland i Syrena; Kwiat heliotropu; Kiedy umiera Rzecki ... [poz. 3].

— Cz. II: „Szkice warszawskie” IS. Łoza, zob. Prace edytorskie poz. 3; „Gawędy o Warszawie” [F. Galińskiego, zob. Prace edytorskie poz. 2]; „Na taśmie 70 lecia” [B. Hertz, zob. Prace edytorskie poz. 4]; W 15-lecie zgonu Benedykta Hertz, Zapomniany wiersz Stefana Godlewskiego o Łazienkach; Pódroż do kępy floksów. — W wyd. 2 nadto: Kwiat heliotropu, Miejsce na ziemi.

7. Warszawa Aleksandra Gierymskiego. Wwa: PIW 1973, 68 s.

8. „Drobiazgów duch, wspaniały i powietrzny”. Szkice o realiach literatury. Wwa: PIW 1974, 205 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1981.

Zawartość: I: Archipelag gaf [omytki pisarzy w zakresie realiów utworu]; Wyspa ornitologiczna z „Archipelagu gaf”; Poezja i prawda [o „Panu Tadeuszu” A. Mickiewicza]; Nieznany list J. Słowackiego [dzieje mistyfikacji]; „Takie były zabawy, spory w one lata ...” [polem. I. Fika z W. Gombrowiczem]; Chłopiec z Biblią [o noweli T. Borowskiego]; Jak utrwalają się błędy [sprost. do książki I. Newerlego: Żywe wiązanie]; Druga czy trzecia figa w „Oziminie” Berenta; Droga do Konstancina. — II: Zielone oczy; Tygrys; Sny panny Izabeli; Lekture; Co wynika z piosenki Bartelsa?; O machinach latających; Listy Chałubińskiego; „Taki dzień się zdarza raz ...”; „W Wielką Środę, punkt o jedenastej rano...” [cykl szkiców o „Lalce” B. Prusa]. — III: Maryna z Hrubego [o K. Tetmajerze]; Wenus Warszawy; Bramy; Inicjacja — i dalsze ciągi; Prowincja K. Filipowicza; W Arsenale [o A. Mickiewiczu]; Formuła Mazowska; Równina; Pamięć podwarszawska. — IV: „Drobiazgów duch wspaniały i powietrzny ...”; Alchemia szczegółu; Słoneczniki; Mewy; Kaplica [B. Bunina]; Świat znaków [o „Opowiadaniach filatelistycznych” F. Langerla]; Zagadki Prusa; „Lalka” i rzeczy zabawne ... [seks w „Lalce” B. Prusa]; Ze snu sen [motyw snu i apatii w literaturze]. — Od autora. — W wyd. 2 pominięte: Jak utrwalają się błędy; O machinach latających; Lalka i rzeczy zabawne. — dodane: „Ja jestem bogiem hałasu ...”; Portret wynalazcy; Rachunek wyobraźni.

9. Zimowy pejzaż. [Wiersze z lat 1959-1979]. Łódź: WŁ 1980, 71 s.

10. Iwan Bunin. Wwa: Czyt. 1982, 95 s.

Zawartość: Od autora; Czytanie Bunina; Iwan Bunin w oczach pisarzy i krytyków; Kalendarium; Dzieła Iwana Bunina wydane w Polsce.

11. Daty. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1986, 54 s.

Cykle: Tryptyk mazowiecki; Tryptyk współczesny; Tryptyk osobny.

12. Pod sosną rzeką. [Szkice literackie]. Wwa: PIW 1987, 116 s.

Zawartość: Cz. 1: Dwie jesienie; Herbata; Lubin; Autobus do Pułtuska; Dzwony. — Cz. 2: Nad Wisłą; W kwilaniu czajek ...; Iz poz. 8] Formuła Mazowska; Równina; Pamięć podwarszawska; Droga do Konstancina; — oraz: Elegia oborska; Tędy jutro odejdę; Kilometr zero; Kropel z drzew Mazowska; Od autora.

13. Księga wyjścia. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1988, 129 s.

Zawartość: Z księgi dnia: Księga wyjścia; Dzwony; Papierowe monety; Herbata [poz. 12]; Bezimienny. — Z księgi nocy: Wierna pamięć; Zdarzenie; Lubin [poz. 12]; Imieniny Wawrzyńca; Trzy kobiety; Cmy; — Klucze do sinusoidy; Obiad w Santa Monica; W stronę Idylli i trochę dalej; Notatki z Moskwy

14. Kręgi. [Wiersze]. Wwa: Nakł. autora 1992, 32 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. S. Łoza: Szkice warszawskie. Zebrał, oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1958, 320 s.

2. F. Galiński: Gawędy o Warszawie. Przedm. i przyp. opatrzył ... Wwa: PIW 1960, 438 s.

3. S. Napierski: Wybór wierszy. Wybrał i postł. opatrzył ... Wwa: PIW 1962, 127 s.

4. B. Hertz. Na taśmie 70-lecia. Zebrał i oprac. ... Wwa: PIW 1966, 172 s.

5. K. Irzykowski: Myśli. Wybór i przedm. ... Wwa: Czyt. 1974, 142 s.

6. Aforystyka dwudziestolecia 1918-1939. Wybór, wstęp i postł. ... Wwa: PIW 1976, 103 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1984.

Zawiera aforyzmy A. Świętochowskiego, K. Tetmajera, K. Irzykowskiego, H. Elzenberga, S. Czosnowskiego, S. Napierskiego.

7. S. Napierski: Poezje wybrane. Wyboru dokonał, wstępem i postł. opatrzył ... Wwa: LSW 1985, 139 s.

8. I.A. Bunin: Poezje wybrane. Wybrał, wstępem i notą opatrzył ... Wwa: LSW 1988, 125 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1973. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska).

[Warszawa w „Lalce” Prusa; A. Klimowicz: Coś nowego o „Lalce”. *Nowe Książ.* 1965 nr 23; H. Markiewicz: O „Lalce” można nieskończenie ... *Życie Lit.* 1966 nr 6, 7. — [Weryfikacje] S. Lichański: Poza modą i szablonami. *Tyg. Kult.* 1967 nr 20; J. Witam: „Wszystko zależy od punktu patrzenia”. *Mies. Lit.* 1967 nr 6. — T. Szyma: Zapomniana powieść Chwistka. *Mies. Lit.* 1969 nr 6 [rec.: Leona Chwistka „Pałace Boga”]. — [Szkice warszawskie] S. Zieliński: Zwolennik konkretności. *Kultura* 1970 nr 45; Z. Trzaska: Varsavianista zapamiętała. *Tyg. Kult.* 1971 nr 3; — [Drobiazgów duch wspaniały i powietrzny]; L. Budrecki: Formuła szkicu. *Kultura* 1974 nr 37; W. Sadowski: Desperacja — czy nadzieja? *Twórczość* 1974 nr 12. — [Daty] W. Natanson: Poetyckie znaczenie chwili. *Sl. Powsz.* 1987 nr 50; J. B. Ozóg: Autentyzta z wielkiego miasta. *Życie Lit.* 1988 nr 10. — A. Piskulak: Wyjście poza pamięć. *Nowe Książ.* 1989 nr 4 [rec.: Księga wyjścia]. **J.Z.**

GRZESIUK Stanisław 1918-1963

Autor wspomnień, piosenkarz.

Urodzony 6 maja 1918 we wsi Małkowie pod Chełmem Lubelskim; syn Franciszka Grzesiuka, słusza, i Anny z Antoszkiewiczów. Od dzieciństwa mieszkał w Warszawie na Czerniakowie. Ukończył szkołę powszechną i od 1934 pracował w Państwowym Zakładzie Tele- i Radiotechnicznym, uczęszczając jednocześnie do dwuletniej Miejskiej Szkoły Zawodowej oraz przez rok w Państwowe Kursy Radiotechniczne. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i współpracował z organizacjami konspiracyjnymi, zajmując się dostarczaniem broni. W 1940 został aresztowany

przez gestapo i wywieziony na przymusowe roboty do Nadrenii. Po nieudanej ucieczce został osadzony w obozie koncentracyjnym Dachau, następnie Mauthausen-Gusen, gdzie od wiosny 1944 należał do konspiracyjnej grupy lewicowej Związek Walki o Rzeczpospolitą Sprawiedliwą. Po wyzwoleniu powrócił w lipcu 1945 do kraju i pracował jako konwojent w Kuźni Raciborskiej, a po przyjeździe do Warszawy w lutym 1946 – jako robotnik w Stołecznym Przedsiębiorstwie Budowlanym. W tym czasie został członkiem PPR. Pracował następnie w aparacie partyjnym i związkach zawodowych. W 1949-53 był wicedyrektorem do spraw polityczno-społecznych w Instytucie Hematologii i Krwioudawstwa w Warszawie, następnie pełnił funkcję kierownika administracyjnego w Centralnej Poradni Skórno-Wenerologicznej oraz w Miejskim Szpitalu Przeciwgruźliczym. Był też radnym w Stołecznej Radzie Narodowej. Debiutował w 1958 pamiętnikiem pt. „Pięć lat kacetu”; od 1959 występował w Polskim Radiu jako piosenkarz przedmieść Warszawy oraz w zespołach estradowych. W 1960 został członkiem ZLP. Ciężko chory na gruźlicę, zrezygnował z pracy zawodowej i w 1960 przeszedł na emerytalę. Zmarł 21 stycznia 1963 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pięć lat kacetu. [Wspomnienia]. Wwa: KiW 1958, 517 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 rozszerz. 1960, wyd. 3 1964 [właśc. 1965], wyd. 4 1967, wyd. 5 1968, wyd. 6 1970, wyd. 7 1972, wyd. 8 1978, wyd. 9 1982, wyd. 10 1985, wyd. 11 1987, wyd. 12 1989.

Dot. pobytu w obozie koncentracyjnym Mauthausen-Gusen.

2. Boso, ale w ostrogach. [Wspomnienia]. Wwa: KiW 1959, 339 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 z przedm. W. Żukrowskiego 1960, wyd. 3 1966, wyd. 4 1967, wyd. 5 1969, wyd. 6 1970, wyd. 7 1972, wyd. 8 1978, wyd. 9 1982, wyd. 10 1987, wyd. 11 1989.

Dot. okresu dwudziestolecia międzywojennego i II wojny światowej.

Adapt. teatr.: Boso, ale w ostrogach (musical). Libreto: A. Pietruski, K. Wodnicka. Wyst. Łódź. T. Powsz. 1969; F. Hollikowski. Wyst. Dąbrowa Górnicza. T. Forum – 74 1976.

3. Na marginesie życia. [Wspomnienia]. Wstęp: J. Preger. Wwa: KiW 1964, 227 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1972, wyd. 4 1978, wyd. 5 1982, wyd. 6 1987, wyd. 7 1989.

Dot. pobytu w sanatoriach przeciwgruźliczych.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2. – LP (Cz. Hernas). – RL 1963 (P. Grzegorzczak).

[Pięć lat kacetu:] S. Wygodzki. *Nowe Książ.* 1958 nr 13; J. Wyka: Autentyk z nowoczesnego piekła. *Argumenty* 1958 nr 23; S. Zabiełło: Świat koncentracyjny. *Kierunki* 1958 nr 27. – [Boso, ale w ostrogach:] J. Gembicki: Chłopiec z Czernia-

kowa. *Nowa Kult.* 1959 nr 47; J.J. Lipski: O czerniakowskich zakapiorach. *Nowe Książ.* 1959 nr 19; J. Preger: Dzieciństwo nieanielskie. *Polityka* 1959 nr 38; S. Stanuch: Wyznania bohatera pozytywnego. *Zycie Lit.* 1959 nr 44; M. Jarochowska: Z szacunkiem, bo się może skończyć źle ... *Orka* 1960 nr 1; S.R. Dobrowolski: Romantyka lumpenproletariatu. *Stolica* 1961 nr 48. – [Na marginesie życia:] W. Blachut. *Zycie Lit.* 1964 nr 50; T. Lubieński. *Współczesność* 1964 nr 24/25; Z. Florczak: Na marginesie literatury. *Nowe Książ.* 1965 nr 17; B. Drozdowski: Styl. W tegoż epoka i reszta. Wwa 1967. – K. Tarasiewicz: Dajcie kabaret warszawskiego przedmieścia. *Radar* 1967 nr 5. – W. Orłowski. *Program Teatru Powsz.* (Łódź) 1969 nr 4 [dot. zbiorów pieśni folkloru warszawskiego S.G.]. – W. Rymkiewicz. *Odgłosy* 1969 nr 42. – A. Wielgolawska: G. i jego piosenki. *Stolica* 1970 nr 25. – W. Żukrowski: Trubadur z Powiśla. W tegoż: W głębi zwierciadła. Wwa 1973, przedr. w: *Rozmowy o książkach*. Wwa 1989 [dot.: Boso, ale w ostrogach].

E.G.

GRZESZCZUK Stanisław
ur. 1934

Krypt.: stg

Historyk literatury i książki, editor.

Urodzony 11 listopada 1934 w Krakowie; syn Stanisława Grzeszczuka, urzędnika, i Heleny z domu Wossallo. Uczęszczał do I Liceum Ogólnokształcącego im. B. Nowodworskiego w Krakowie. Po zdaniu matury w 1952 studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ), w 1956 uzyskał magisterium. Debiutował w 1952 recenzją pracy C. Bobińskiej „Szkiecy o ideologach polskiego Oświecenia. Kołłątaj i Staszyc” (Wrocław 1952), zamieszczoną w dodatku do *Gazety Krakowskiej* pt. *Echo Tygodnia* (nr 23); w czasie studiów zaczął też ogłaszać artykuły dotyczące staropolszczyzny i oświecenia oraz recenzje w pismach: *Od A do Z*, *Zyciu Literackim*, a od 1955 w *Pamiętniku Literackim*. W 1956 został asystentem w Katedrze Historii Literatury Polskiej UJ, a w 1959 członkiem Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie. W 1960 uzyskał na UJ stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie zbioru studiów o Krzysztofie i Łukaszu Opalińskich (promotor prof. Kazimierz Wyka) i w tymże roku otrzymał stanowisko adiunkta. Artykuły i recenzje ogłaszał w wielu pismach naukowych, m.in. w *Zeszytach Naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego* (od 1960) i *Ruchu Literackim* (od 1963). W 1966 na podstawie pracy „Studia o literaturze sowiżralskiej” (za którą w 1968 otrzymał nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyzszego III stopnia) uzyskał tytuł doktora habilitowanego, a w następnym roku stanowisko docenta na UJ. W 1967-74 pełnił funkcję wicedyrektora Biblioteki Jagiellońskiej do spraw naukowych, wydawniczych i zbiorów specjalnych i w 1969-75 nadto redaktora *Biuletynu Biblioteki Jagiellońskiej*; w 1978-81 był dyrektorem tej biblioteki. Równocześnie w 1967-92 był pracownikiem naukowo-dydaktycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. W 1973 został mianowany

profesorem nadzwyczajnym UJ. W 1974-78 był kierownikiem Zakładu (później Katedry) Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Instytutu Filologii Polskiej UJ; funkcję tę pełni ponownie od 1981. W 1984 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. W 1987-90 był przewodniczącym Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie. W 1989-91 był przewodniczącym Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy i Dokumentalistów Dyplomowanych przy Ministerstwie Edukacji Narodowej. W 1991 został wybrany na członka Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych w kadencji 1991-93. Otrzymał wielokrotnie nagrody Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1967, 1971, 1973, 1978, 1979, 1982). Oznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1977), odznaką „Zasłużony dla Województwa Rzeszowskiego” (1983). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O „Satyrach” Krzysztofa Opalińskiego. Próba syntezy. Wr.: Ossol. 1961, 341 s. PAN IBL.

2. Nazewnictwo sowiżdzalskie. Kr.: PWN 1966, 119 s. *Zesz. Nauk. UJ*.

3. „Gofred abo Jeruzalem wyzwolona” Piotra Kochanowskiego. (O staropolskiej epepei narodowej). Kr.: PWN 1967, 34 s. PAN Oddz. w Kr.

4. Błażeńskie zwierciadło. Rzecz o humorystyce sowiżdzalskiej XVI i XVII wieku. Kr.: WL 1970, 322 s.

Zawartość: Wprowadzenie; I. Sowizdzalskie problemy; II. Biografia społeczna polskich sowiżdzalów; III. Ideologia rybałtów; IV. Autentyzm i ludowość; V. Filozofia i socjologia bliźnia; VI. Konfrontacje i interpretacje; VII. Prowokacja, drwina, parodia; VIII. Nobilitacja antybohatera; IX. Świat opak wywrócony; X. Rodowód literacki „nowych sowiżdzalów”.

5. Polska literatura plebejska z przełomu XVI i XVII wieku. Kr.: PWN 1970, 33 s. PAN Oddz. w Kr.

6. Nobilitacja Albertusa. Z pogranicza historii i folkloru. Wr.: Ossol. 1971, 204 s. IBL PAN.

Zawartość: Wstęp; I. „Obyczaje nowe”; II. „Chudy” pleban i rybałci; III. Ideologia i poetyka; IV. Sojusznicy plebana; V. „Gęsia wojna”; VI. W stronę folkloru; VII. Żywot i stawa klechy Albertusa.

7. Materiały do studiowania literatury staropolskiej. Rzeszów: WSP.

Cz. 1. 1972, 414 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zmien. 1976, wyd. 3 zmien. i uzup. 1980, wyd. 4 1986, wyd. 5 1990.

Cz. 2. 1977, 435 s. Wyd. 2 zmien. i uzup. tamże 1981.

8. „Treny” Jana Kochanowskiego. Wwa: WSiP 1978, 150 s. *Bibl. Analiz Lit.* Wyd. 2 popraw. tamże 1988.

9. „Treny” Jana Kochanowskiego. Próba interpretacji. Wr., Kr.: Ossol. 1979, 61 s. PAN Oddz. w Kr.

10. Cyganeria sowiżdzalska. O staropolskiej literaturze plebejskiej z przełomu XVI i XVII wieku. Wr., Kr.: Ossol. 1980, 58 s. PAN Oddz. w Kr.

11. W stronę Kochanowskiego. Studia, charakterystyki, interpretacje. Kat.: Śląsk 1981, 453 s. Wyd. 2 zmien. i uzup. pt. Kochanowski i inni tamże 1988, 528 s.

Zawartość: 1. Trzy role podmiotu lirycznego w „Trenach” J. Kochanowskiego; „Treny” – próba interpretacji „dramatu filozoficznego”; „Wszyscy w niepewnej gospodzie mieszkamy...”; Poetyka i filozofia „pieśni IV” z „Fragmentów” Jana Kochanowskiego. – 2. Trzy kręgi literatury plebejskiej XVI i XVII wieku; Ideologia i poetyka „Wyprawy plebańskiej”; Literatura sowiżdzalska wobec tradycji Jana Kochanowskiego. – 3. Piotra Kochanowskiego poemat o „wojnie pobożnej”; Łukasza Opalińskiego „Coś nowego” – strategia pamfletu; Dwie legendy Krzysztofa Opalińskiego; Warsztat satyryczny Adama Naruszewicza. – 4. „Poeta po Janie Kochanowskim przedniejsi...” [rec.: J. Błoński; Mikołaj Sep Szarzyński a początki polskiego baroku]; O potrzebie i programie badań nad twórczością Wacława Potockiego; Z bibliofilskich znalezisk: „Jantaszek z wojny moskiewskiej” (1661); Dzieje piśmiennictwa starośląskiego. – W wyd. 2 dodano studia: „Wsi spokojna, wsi wesola...”; Renesansowa pochwała „żywota ziemiańskiego”; Cyzero w „Trenach” Jana Kochanowskiego; Dialog o granicach i paradoksach „naprawy Rzeczypospolitej” w XVII wieku; O języku „Satyr” Krzysztofa Opalińskiego, – pominięte zostały: Trzy kręgi literatury plebejskiej XVI i XVII wieku; „Poeta po Janie Kochanowskim przedniejsi...”; O potrzebie i programie badań nad twórczością Wacława Potockiego; Z bibliofilskich znalezisk: „Jantaszek z wojny moskiewskiej” (1661); Dzieje piśmiennictwa starośląskiego.

12. Książka polska w ogłoszeniach prasowych XVIII wieku. Cz. I. Źródła. [Współaut.: D. Hombek. Pod red. Z. Golińskiego. Wr. Wydawn. Wiedza o Kulturze.

Zeszyt próbny. „Gazeta Warszawska” 1782, 1989, 71 s.

T. 1. „Gazeta Warszawska” 1774-1785. Cz. 1-2. 1992, 297 + 281 s.

13. Staropolskie potomstwo Sowizdzala. Plebejski humor literacki. Wwa: PWN 1990, 344 s.

Zawartość: Wstęp; I. Pokrewieństwa i analogie literackie; II. Poczet polskich „sowiżdzalów”; III. Biografia społeczna „nowych” Sowizdzalów; IV. Ideologia i „filozofia życiowa” rybałtów; V. Program literacki. Humorystyka jako światopogląd; VI. Konfrontacje, prowokacje i paradoksy; VII. Parodie sowiżdzalskie; VIII. Morfologia antybohatera; IX. Świat na opak; X. Wobec tradycji czarnośląskich.

14. Między historią i bibliografią literatury staropolskiej. Studia. Rzeszów 1992, 227 s. WSP Rzeszów.

Zawartość: Cz. I. Jan Kochanowski – Od optymizmu do zwątpienia: „Czego chcesz od nas Panie...?” – manifest poetycki i filozoficzny Jana Kochanowskiego; „Przy pogrzebie rzecz” – konspekt intelektualny „Trenów”. – Cz. II. Studia bibliograficzne i filologiczne: Świadczenia odbioru jako źródło bibliograficzne. (Na przykładzie staropolskiej recepcji twórczości Biernata z Lublina); O notatkach autobiograficznych, lekturach i bibliotece Biernata z Lublina; „Inwentarz lite-

rackich majątkości" Jana z Kijan; Czy Krzysztof Opaliński jest autorem „Satyr”? O trzech nieznanach XVIII-wiecznych odpisach z „Ogrodu, ale nie plewionego” Wacława Potockiego.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Spór o Krzysztofa Opalińskiego. Przegląd badań nad biografią i twórczością Opalińskiego. *Pam. Lit.* 1956 z. 3 s. 248-282. — Krzysztof Opaliński wobec polityki Władysława IV do r. 1645. (Materiały do biografii). *Kwart. Hist.* 1957 nr 2 s. 36-56. — Uwagi o technice artystycznej „Satyr” Krzysztofa Opalińskiego. *Pam. Lit.* 1957 z. 2 s. 335-399. — Stan i potrzeby badań nad biografią i twórczością Łukasza Opalińskiego. *Pam. Lit.* 1958 z. 2 s. 353-402. — Sporne i niesporne problemy bibliografii Biernata z Lublina. W: Księga pamiątkowa ku czci S. Pigonia. Kr. 1961 s. 143-52. — Wstęp do problematyki „Satyr” Krzysztofa Opalińskiego. *Zesz. Nauk. UJ* 1961 z. 4 s. 5-26. — Przedmiot i zadania nazewnictwa literackiego. W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 2 [cz.] 2. Wwa 1963 s. 383-405. — Czy Krzysztof Opaliński jest autorem „Satyr”. *Prz. Hist.* 1964 z. 1 s. 132-151. — Rodowód społeczny i literacki polskich sowiżrzałów. *Ruch Lit.* 1964 z. 5/6 s. 241-258. — Problematyka i ideologia literatury sowiżrzałskiej. *Ruch Lit.* 1965 nr 4 s. 155-169. — Z zagadnień poetyki sowiżrzałskiej. Materiały i propozycje. *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1965 s. 5-48. — Okoliczności i czas powstania „Wyprawy plebańskiej”. *Pam. Lit.* 1966 z. 1 s. 1-30. — Klecha i Pleban. (Pisarze sowiżrzałscy wobec duchowieństwa i sporów religijnych). *Odrodz. i Refor. w Polsce* 1968 t. 13 s. 81-113. — Program literacki polskich sowiżrzałów. *Ruch Lit.* 1968 nr 4 s. 207-238. — Konfrontacje i prowokacje sowiżrzałskie. *Pam. Lit.* 1969 z. 3 s. 47-95. — Między Krakowem i Przemyślem. (O małopolskich rybałtach i ludowym charakterze literatury sowiżrzałskiej). W: Z dziejów kultury i literatury ziemi przemyskiej. Przemysł 1969 s. 25-52. — Nobilitacja antybohatera. W: W świecie pieśni i bajki. Wr. 1969 s. 107-125. — Wyprawa wojenna duchowieństwa w XVI i XVII wieku. (Problemy i dyskusje). *Odrodz. i Refor. w Polsce* 1969 t. 14 s. 27-57. — Jan z Kijan – indywidualność poetycka. *Pr. Hum.* 1970 z. 1 s. 1-40. — Kariera Albertusa. W: Między dawnymi a nowymi laty ... Wr. 1970 s. 23-43. — Z problemów ludowości. W: Problemy literatury staropolskiej. Ser. 1. Wr. 1972 s. 269-306. — Renesans. W: Historia literatury polskiej w zarysie. Wwa 1978 s. 39-81, toż w wyd. nast.; wyd. 2 1980, wyd. 3 1983, wyd. 4 1987, wyd. 5 1988. — Odrodzenie. W: Okresy literackie. Wwa 1983 s. 46-92, toż w wyd. nast. 1985, 1988. — Biernat z Lublina w świetle źródeł staropolskich. W: Historia literatury. [T.] 1. Rzeszów 1991 s. 7-28. *Zesz. Nauk. WSP Rzesz.*

— Rodowód społeczny literatury staropolskiej; „Pierwszy autor książek polskich” — Biernat z Lublina. W: Pisarze staropolscy. T. 1. Wwa 1991 s. 7-53, 208-255.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Instrukcja egzaminacyjna z historii literatury polskiej dla słuchaczy I roku filologii polskiej. Cz. 1-2. Kr., Wwa: Wyd. Zaoczny WSP w Kr. i Wwie 1956, 171 + 195 s.

2. Ł. Opaliński: Wybór pism. Oprac. ... Teksty łac. [przeł.] R. Niemiec. Obrona Polski w przekł. K. Tyszkowskiego [sprawdził] R. Niemiec. Wr.: Ossol. 1959, CLXVIII, 328 s. *BN I*, 172.

3. J.J. Kraszewski: Raptularz pana Mateusza Jasienieckiego z oryginału przepisany mutatis mutandis. Przygot. do druku, posł., przyp. i słownikiem opatrzył ... W: J.J. Kraszewski: Szalawiła; Raptularz pana Mateusza Jasienieckiego. Opowiadania z czasów Stanisława Augusta. Wwa: LSW 1962 s. 181-314. (Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Stanisławowskie).

4. J.J. Kraszewski: Stach z Konar. Powieść historyczna z czasów Kazimierza Sprawiedliwego. Przygot. do druku, posł. i przyp. opatrzył ... Wwa: LSW 1963, 696 s. (J.J. Kraszewski: Cykl powieści historycznych obejmujących dzieje Polski).

5. A.S. Naruszewicz: Satyry. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1962, CVII, 103 s. *BN I*, 179.

6. Antologia literatury sowiżrzałskiej XVI i XVII wieku. [Wybór i oprac.] ... Wr.: Ossol. 1966, CXL, 644 s. *BN I*, 186. Wyd. 2 zmien. tamże 1985.

7. P. Kochanowski: Gofred abo Jeruzalem wyzwolona. [Przeł. z T. Tassa]. Oprac. ... Przep.: R. Pollak. Wwa: PIW 1968, 776 s.

8. Literatura polska do końca XVIII wieku. Wybór tekstów. [Oprac.] ... i A. Niewolak-Krzywdą. Cz. 1-3. Rzeszów: WSP.

Cz. 1. 1972, 452 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 zmien. i uzup. 1975, wyd. 3 uzup. 1982.

Cz. 2. 1973, 548 s. Wyd. 2 zmien. i uzup. tamże 1976.

Cz. 3. 1974, 365 s.

Wyd. łączne zmien. jako wyd. 4 pt. Literatura polska. Średniowiecze, Renesans, Barok. T. 1-2. 1985, 407 + 338 s.

9. Wystawy w Bibliotece Jagiellońskiej w latach 1968-1969. Red. ... Kr.: UJ 1972, 145 s.

10. Dawna książka i kultura. Materiały międzynarodowej sesji naukowej z okazji pięćsetlecia sztuki drukarskiej w Polsce. Red.: ... i A. Kawecka-Gryczowa. Wr.: Ossol. 1975, 352 s.

11. Literatura polska w szkole średniej. Praca zbior. pod red. F. Bielaka i ... Wwa: WSiP 1975,

500 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 1985, wyd. 4 red. ... 1990.

12. Staropolskie frywolności plebejskie. Wstęp i wybór ... Białystok: KAW 1983, 245 s. Wyd. 2 tamże 1989.

13. Katalog czasopism polskich Biblioteki Jagiellońskiej. Z. 1: A-B; Z. 5: L-N; — Z. 9: Wiadukt — żywienie. Red. ... Kr.: UJ 1974, 1979-1986, X, 358 + 342 + 618 + 263 + 457 s.

14. Arcydzieła literatury polskiej. Interpretacje. Pod red.: ... i A. Niewolak-Krzywdy. T. 1-3. Rzeszów: KAW 1987, 1988, 1990, 211 + 261 + 248 s.

15. Staropolska poezja ziemiańska. Antologia. Oprac.: J.S. Gruchała i ... Wwa: PIW 1988, 399 s.

16. Pisarze staropolscy. Sylwetki. Pod red. ... T. 1. Wwa: Wiedza Powsz. 1991, 621 s.

17. W. Potocki: Wiersze wybrane. Oprac. ... Wstęp: J.S. Gruchała. Wr.: Ossol. 1992, CXV, 363 s. BN I, 19.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1966, 1988. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa).

Il. Opaliński: Wybór pism. Oprac. ... [W. Janowski: Nad pismami Łukasza Opalińskiego. *Nowe Książ* 1959 nr 21; J. Pele. *Pam. Lit.* 1960 z. 2. — J. Rydlówna. *Prz. Hum.* 1962 nr 4 [rec.: O „Satyrach” Krzysztofa Opalińskiego]. — [A.S. Naruszewicz: *Satyry*. Oprac. ...] M. Piszczkowski: Nowatorskie edycje utworów oświeceniowych. *Ruch Lit.* 1962 z. 5/6; J.W. Gomulicki. *Rocz. Lit.* 1962 druk 1964; A. Aleksandrowicz-Ulrich. *Pam. Lit.* 1965 z. 2. — [O „Satyrach” Krzysztofa Opalińskiego]; S. Nieznanowski. *Pam. Lit.* 1966 z. 4; M. Blekastad: Zu den politischen Idealen bei J.A. Komensky und K. Opaliński. *Scandoslavica*, Kopenhaga 1967; S. Cynarski. *Stud. Hist.* 1967 nr 1/2. — M. Piszczkowski: Ku syntezy literatury sowiżralskiej. *Ruch Lit.* 1966 nr 4 [rec. wyd.]; Antologia literatury sowiżralskiej. — [Nazewnictwo sowiżralskiej]. W. Lubaś. *Ruch Lit.* 1970 nr 2; A. Wilkoń. *Onomastica* 1971 — [Błażeńskie zwierciadło]; L. Eustachiewicz: Cyganeria barokowa. *Życie Lit.* 1970 nr 37; J. Kotarska. *Nowe Książ*. 1970 nr 18; A. Niewolak-Krzywdy: Między realizmem a groteską. *Profile* 1970 nr 11; P. Kuncewicz: W błażeńskim zwierciadle. *Mias. Lit.* 1971 nr 7; E. Sarnowska-Temeriusz. *Pam. Lit.* 1972 z. 1; A.V. Lipatov. *Sovetskoe Slavianovedenie*, Moskwa 1973 nr 6. — A. Jarosz. *Ruch Lit.* 1974 nr 3 [rec.: Nobilitacja Alberta]. — E. Buszewiczowa. *Ruch Lit.* 1992 nr 4 [rec.: Staropolskie potomstwo Sowizdrzała].

J.P.

GRZEŚCZAK Marian

ur. 1934

Pseud.: Ezopek Kręty; Heretyk; Jerzy Bernasowski; m.; m.g.; M.G.; (M.K.); Maga; Marek Konarz; (marg); MARG; Mariusz Rudin; mg; (mg); Mg; mgr; MK; Prom.
Poeta, prozaik, dramaturg, krytyk literacki.

Urodzony 22 marca 1934 w Nochowie pod Śremem; syn Wawrzyńca Grześczaka, robotnika, i Heleny z domu Zielonka. W czasie okupacji niemieckiej przebywał u babci w Golinie pod Jarocinem (rodzice zostali wywiezieni do Rzeszy), gdzie uczęszczał do szkoły powszechnej. W 1952

ukończył Liceum im. T. Kościuszki w Jarocinie. Następnie studiował na Wydziale Filologii Polskiej Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, specjalizując się w bohemistyce. Po uzyskaniu w 1956 magisterium pracował przez rok jako nauczyciel języka polskiego w Poznaniu. Działał w studenckich zespołach literackich i teatralnych. Debiutował w 1955 wierszami ogłoszonymi (pod pseud. Mariusz Rudin) w *Widnokregu*, dodatku do *Gazety Poznańskiej*; z dziennikiem tym współpracował następnie do 1959 (m.in. artykuły i recenzje podp. Jerzy Bernasowski). Należał do założycieli powstałej w listopadzie 1956 grupy poetyckiej Wierzbak; prowadził wieczory literackie i galerię plastyczną Wierzbaka, a w 1958 kierował klubem studenckim Od Nowa. Wiersze, artykuły, przekłady z języka czeskiego ogłaszał w pismach: *Wyboje* (1956-57; też pod pseud. Marek Konarz), *Tygodnik Zachodni* (1956-57), *Kaktus* (1957-59; tu m.in. satyry i proza pod pseud.: Heretyk, Ezopek Kręty), *Od nowa* (1957-60), *Współczesność* (1958-69), *Odra* (1958-72). W 1959 przeniósł się do Warszawy, gdzie został kierownikiem działu w redakcji studenckiego tygodnika *Od nowa*. W 1960 był laureatem nagrody Listopada Poetyckiego za najciekawszy debiut roku i nagrody Czerwonej Róży. W tymże roku został członkiem ZLP i był m.in. przewodniczącym Komisji Młodzieżowej Zarządu Głównego ZLP. Od 1965 należał do PZPR (usunięty w 1983). Rozwijał też działalność społeczną: w 1961-63 pracował w Komisji Kultury Rady Naczelnej ZSP, współpracował ze studenckim teatrem Kalambur we Wrocławiu, był członkiem Rady Kultury Federacji Młodzieżowych, Rady Ochrony Pomników i Zabytków. W 1963-65 pełnił funkcję sekretarza redakcji, a następnie zastępcy redaktora naczelnego pisma *Ita*, którego był współzałożycielem; w piśmie tym publikował też artykuły, prozę i recenzje (m.in. pod pseud. Marek Konarz). Współpracował z miesięcznikiem *Twórczość* (od 1960) oraz z *Tygodnikiem Kulturalnym* (od 1962). Był współzałożycielem miesięcznika *Poezja* i od 1965 do marca 1968 pełnił funkcję sekretarza redakcji, a w 1967 prowadził stały dział „W kraju”. W 1969-70 pracował w redakcji miesięcznika *Dysk Olimpijski*, od 1969 prowadził też dział kulturalny tygodnika *Sportowiec*. W 1969 otrzymał Srebrny Wawrzyn Polskiego Komitetu Olimpijskiego. W 1970 został laureatem nagrody Pierścienia Klubu Studentów Wybrzeża „Żak” za całokształt twórczości poetyckiej. Współpracował z miesięcznikiem *Scena*, publikując teksty dramatyczne oraz cykle artykułów o teatrze poezji (1971-72). W 1974 otrzymał nagrodę im. S. Piętaka. W 1974-78 był zastępcą redaktora naczelnego *Tygodnika Kulturalnego*. Od 1974 do rozwiązania ZLP w 1983 był członkiem Zarządu Głównego.

W 1980-81 współpracował z tygodnikiem *Literatura* (m.in. cykl felietonów „Sposoby poezji”), a także kierował działem poezji w *Twórczości*. W 1982 pełnił funkcję kierownika redakcji dramatu radiowego Polskiego Radia. W 1989 został członkiem zarządu SPP, którego był współtwórcą i członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1990 objął stanowisko dyrektora Ośrodka Kultury Polskiej w Bratysławie i konsula RP początkowo w Czechosłowacji, a następnie w Słowacji. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Lumpenezje. [Wiersze]. Poznań: WP 1960, 67 s.
Cykle: Ballada w kole; Noże; Zaproszenie do wnętrza.
I nagroda na festiwalu poezji w Poznaniu za najlepszy debiut roku.
2. Wyjście z pozorów. [Wiersze]. Wwa: PIW 1961, 70 s.
Cykle: Widziana w brzasku; Marsze; Westerplatte; Wielki Tydzień; Rzecz precyzyjna.
3. Kurt. Widowisko poetyckie. Praprem. Wr., T. Kalamur 1962. Wyd. osob.: Oprac., insc., reż.: W. Herman. Muz.: A. Bień. Wwa: LSW 1963, 50 s.
4. Obozowe wieczory. Program artystyczny. [Wwa] 1963, 30 s. [Wkładka do *Plomienie* nr 7/8].
Zawartość: Impresje; [Rzecz o ojczyźnie]; Rozmowa liryczna.
5. Wesela słowiańskie. Praprem. Wr., T. Kalamur 1964. Druk pt. Poeta gra kołysankę czerwone jabłuszko. [Utwór dramatyczny wierszem z autokomentarzem]. *Scena* 1974 nr 3 s. 43-50. Por. poz. 16.
6. Pieśń całej ziemi. Montaż poetycko-wokalny. Wwa 1965, 30 s. [Wkładka do *Plomienie* nr 6/7].
7. Pożegnanie Norymbergi. [Wiersze i miniatury proza]. Poznań: WP 1965, 91 s.
Cykle: Oto; Kula; Międzystrofy; Strefa wschodu; Kroniki.
8. Gęste światło. [Wiersze]. Wwa: PIW 1965, 109 s.
Cykle: Wiersze dalmatyńskie; Ars urbis; Pole tworzenia.
9. Naczynie poważne. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1967 [właśc. 1966], 65 s.
10. Jasność. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1970, 96 s.
Tu m.in. poemat „Jasność” nagrodzony I nagrodą w konkursie poetyckim zorganizowanym z okazji igrzysk olimpijskich w Meksyku w 1968.
11. Liturgia. [Utwór dramatyczny]. Radio pt. Ten który przychodzi. 1971. Druk *Nowy Wzrost* 1973 nr 1/2 s. 127-146.
12. Człowiek dźwiga ciężary. [Wiersze]. Wwa: Generacje 1972, 31 s.
Cykle: Jasność; Gry i zabawy; Człowiek dźwiga ciężary.
Poemat „Człowiek dźwiga ciężary” otrzymał I nagrodę w kon-

kursie poetyckim z okazji igrzysk olimpijskich w Monachium. Przekł. czes.: Clovek zvada bfemena. [Przet.] O. Rafaj. Praha 1980.

13. Trzeci wiersz. Przypadki teatru poezji. [Wwa:] LSW 1973, 391 s.

Zawiera szkice z l. 1958-1972.

14. Prawdziwe zmyślanie. [Cykl prozy dla dzieci]. Wwa: Biuro Wydawniczo-Propagandowe RSW Prasa-Książka-Ruch, od cz. 2 KAW.

[Cz. 1]. Prawdziwe zmyślanie, 1974 s. 41.

Przekł. niem.: Wahre Traumgeschichten. [Przet.] S. Schmidt. Wwa 1980.

[Cz. 2]. Mam pomysł: drugie prawdziwe zmyślanie, 1976, 45 s.

[Cz. 3]. Krokodyla zabawa: trzecie prawdziwe zmyślanie, 1977, 58 s.

[Cz. 4]. Przedszkole wesołych przygód: czwarte prawdziwe zmyślanie, 1978, 52 s.

15. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autora. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1975, 161 s.

Zawiera wybór wierszy z poz. 1, 2, 7-9, 12, 16.

16. Sierpień, tętnienie. [Wiersze]. Wwa: LSW 1975, 169 s.

Zawiera utwory z poz. 12 [oprócz: Jasność]; cykle: Poeta gra kołysankę czerwone jabłuszko [por. poz. 5]; Kwintet zraniony, muzyka według Goyi oraz inne obrazy: Sierpień, tętnienie.

17. Odyseja, odyseja. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 283 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1983.

18. Wiersze wybrane. Wstęp autora. Wwa: Czyt. 1977, 259 s.

Zawiera wybór wierszy z poz. 1, 2, 7-9, 12, 16 oraz nowy cykl: Wiersze nadstawne.

19. Restauracja w teatrze. Scenariusz wg ... Praprem. Wr., T-21 przy WSP 1979.

20. Kwartał wierszy. Wwa: Czyt. 1980, 160 s.

21. Złota grzechotka. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1980 nr 5 s. 44-48.

22. [Wiersze]. Post.: Z. Mycielska-Golik. Wwa: Czyt. 1986, 127 s.

Wybór wierszy w przekł. czes.: Vypouštní skřivánka. [Wybór, przekł.:] O. Rafaj. Praha 1976.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 11 oraz m.in.: Zjádání ognia. Radio 1967. — Gorzkie winogrona. Radio 1972. — Słowem uweseloné, niebem przysypiane. Radio 1975. — Dotknięcie skrzydeł. Radio 1977. — Złota grzechotka. Radio 1980. — Sto pierwsza pieśń boskiej komedii. Radio 1983. Druk *Literatura* 1984 nr 2 s. 19-23. — Niech chleb się stanie, i ryba, i woda źródłana. Radio 1985. — Ptaszki. Radio 1986. — Ukoronowanie. Radio 1987.

Przekłady

1. Czeskie przesłanie poetyckie. Przeł. ... Praha: Českoslovesky Spisovatel 1968, 25 s.

Wyd. z okazji XIII Międzynarodowych Targów Książki w Wwie.

2. H. Sýkorová: Lokomotywka żartobliwka. [O maścinie Olince]. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: KAW 1976, [8] s.

3. V. Holan: Płacz symbolów. [Poezje]. Wybór i wstęp: J. Waczków. Przeł.: ... i J. Waczków. Wwa: PIW 1978, 254 s.

4. M. Slaviček: Terror. Zagreb: Božo Biskupić 1981, [20] s.

Wyd. w jęz. pol. i serb.-chorw. Druk bibliofilski.

Prace redakcyjne

1. Ruchome granice. Szkice i studia. Pod red. ... Gdynia: WM 1968, 213 s.

Tu również M.G.: Ruchome granice poezji i plastyki, s. 187-213.

2. M. Holub: Model człowieka. [Wiersze]. Wybrał ... Przeł.: J. Pleśniarowicz. Wwa: PIW 1969, 57 s.

3. F. Halas: Poezje wybrane. Wyboru dokonał i oprac. ... [Wwa:] LSW 1973, 138 s.

4. J. Pilař: Szyderstwo i inne wiersze. Wybór i słowo wstępne ... Wwa: PIW 1975, 66 s.

5. M. Slaviček: Komentarze do różnych sposobów istnienia. [Wiersze]. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1976, 72 s.

6. V. Holan: Poezje wybrane. Wybór i oprac. ... Wwa: LSW 1978, 168 s.

7. J. Iwaszkiewicz: Poezje wybrane. [III]. [Wybór i wstęp:] ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1979, 149 s.

8. Temat ojczysty. Antologia. [Wybór i wstęp:] ... Wwa: LSW 1979, 145 s.

9. J. Kochanowski: Poezje wybrane [III]. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1981, 142 s.

10. Stadion ze słów. Antologia – sport w poetyckiej polszczyźnie. [Wybór i przedm.] ... Wwa: KAW 1985, 263 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1976, 1989. – Wywiady: Z Nachowa na dwudzieste trzecie piętro. Rozm. W. Braniecki. *Nurt* 1986 nr 12; Rzeźba w świadomości. Rozm.: J. Stankiewicz. *Literatura* 1980 nr 5.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). – PP (F. Lichodziejewska). – LP (uzup.).

[Illumpenzje:] M. Głowiński: Poeta wśród rozgwarów miasta. *Twórczość* 1960 nr 9; J. Kwiatkowski: Między miastem a Grochowiakiem. *Życie Łu.* 1960 nr 37; J. Przyboś: Jeden z zagniewanych gniewnych. *Prz. Kult.* 1960 nr 33. – R. Matuszewski: M.G. *Tyg. Kult.* 1965 nr 51. – [Geste światło:] J. Łukasiewicz: Kłopoty elektryka. *Współczesność* 1966 nr 4 [też o Po-

zegnaniu Norymbergi]; M. Sprusiński: Miasta – dalekie i bliższe. *Nowe Książ.* 1966 nr 2. – J. Rogoziński: Stare i nowe u G. *Współczesność* 1967 nr 9. – B. Biernacka: Próby M.G. W tejsze: Style i postawy. Poznań, 1969. – P. Kuncewicz: Poeta chwali świat. *Tyg. Kult.* 1970 nr 40 [rec.: Jasność]. – S. Barańczak: Na betonowe kwiaty nie rosną. W tegoż: Ironia i harmonia. Wwa 1973. – M. Kucner: Stan czynny poezji. W tegoż: Ewolucja poezji. Łódź 1974. – M. Zieliński: Podróż niezakończona. *Więź* 1977 nr 4 [rec.: Odyseja, odyseja]. – J. Pieszczachowicz: Poeci! Nie uciekajcie w lasy. *Nowe Książ.* 1978 nr 12, przedr. w tegoż: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991 [rec.: Wiersze wybrane]. – J. Marx: Gęstość. (O twórczości M.G.) *Tyg. Kult.* 1978 nr 50. – M. Jodłowski: Zakotwiczone w czasie. *Odra* 1979 nr 6. – J. Marx: O poezji M.G. *Poezja* 1980 nr 1. – M. Krassowski: Poeta tonacji ciemnej. (O M.G.) *Poezja* 1982 nr 7. – I. Smolka: Życia nie jest za dużo. „Pójdziesz w poprzek jasności”. W tejsze: Łęki, ucieczki, akceptacje. Wwa 1984. – J. Rogoziński: G. W tegoż: Preteksty. Wwa 1985. – K. Karasek: Rekonstrukcje miłości. *Literatura* 1988 nr 10.

J.Z.

GRZĘDZIELSKA Maria
ur. 1906

Teoretyk i historyk literatury.

Urodzona 7 grudnia 1906 w Grzymałowie (pow. Skafat) na Podolu; córka Władysława Leona Grzędzielskiego, prawnika i działacza politycznego, i Marii Ludwicy z domu Wolff. W 1925 ukończyła szkołę średnią we Lwowie i rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Jana Kazimierza. Debiutowała w 1929 wierszem „Młode prawo”, opublikowanym w dodatku harcerskim *Słowa Polskiego* (nr 118). W 1931 uzyskała doktorat w zakresie filologii polskiej na podstawie pracy „Rym polski klasyczny i początki rymu romantycznego (Faleński – Mickiewicz do r. 1822)”, napisanej pod kierunkiem prof. Juliusza Kleinera. Od 1934 była nauczycielką w szkołach średnich kolejno we Lwowie, Samborze, Nisku i Złoczowie. Równocześnie kontynuowała pracę naukową, a także literacką, ogłaszając wiersze m.in. w *Gazecie Polskiej* (1933, 1935, 1937), *Sygnalach* (1936). Po wybuchu II wojny światowej pracowała jako sanitariuszka w szpitalu. W czasie okupacji niemieckiej od jesieni 1941 do lipca 1944 brała udział w działalności konspiracyjnej jako członek Związku Walki Zbrojnej, a następnie AK, pełniąc funkcję łączniczki w mieście, a później w obwodzie lwowskim AK. Za uratowanie archiwum jednego z oddziałów została odznaczona Krzyżem Srebrnym z Mieczami. Uczestniczyła też w tajnym życiu literackim; pisane w tym czasie wiersze były publikowane w lwowskich wydawnictwach konspiracyjnych. Po wkroczeniu armii radzieckiej do Lwowa została w lipcu 1944 aresztowana i po pobyciu w więzieniu zesłana w głąb ZSRR. W 1948 powróciła do Polski i pracowała jako nauczycielka kolejno w Kobieliach Wielkich, Wieliczce i w Krakowie, gdzie wykładała też na Kursach Przesposobienia Zawodowego Nauczycieli. W 1951 podjęła zajęcia na studiach za-

ocznych, a później dziennych Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie. W 1955 została mianowana zastępcą profesora i rozpoczęła pracę w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Kierowała Katedrą Historii Literatury, następnie Zakładem Teorii Literatury. Ogłaszała artykuły na łamach czasopism naukowych, m.in. *Annales Universitatis Mariae Curie Skłodowska* (1957-77), a także *Kameny* (1958-64). W 1963 habilitowała się na podstawie pracy „Studia o Faleńskim”. Uczestniczyła w działalności Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, będąc m.in. przewodniczącą Komisji Filologicznej (1970-83). W 1973 została mianowana profesorem nadzwyczajnym. Po przejściu na emeryturę kontynuowała pracę naukową oraz twórczość przekładową z języka francuskiego. W 1978 otrzymała nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki II stopnia. W 1981 została członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rym klasyczny polski i początki rymu romantycznego. (Feliński i Mickiewicz do r. 1822). Lw.: *Prz. Hum.* 1935, 138 s.

2. O wychowaniu dziewcząt. Lw.: Lwowska Bibl. Pedagog. 1938, 63 s.

3. Wiersze wybrane Marii Konopnickiej. Wwa: PZWS 1959, 83 s. *Bibl. Analiz Lit.*

4. Studia o Faleńskim. Powst. 1963. Streszcz.: Lubl. 1963, 60 k., powiel.

Praca habilitacyjna złożona z 3 części: „Meandry”; Wersyfikacja Faleńskiego; „Tańce śmierci”. – Masz. w Bibl. IBL w Wwie.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Wiersz trzynastozgłoskowy trójdzielny. W: *Prace ofiarowane K. Wóycickiemu*. Wil. 1937 s. 125-148. – Kontur ośmiozgłoskowca u Adama Mickiewicza. *Pr. Polonist.* Ser. 7: 1949 s. 57-76. – Wiersz toniczny Jana Kasprowicza. *Spraw. PAU* 1950 nr 10 s. 656-659. – Wiersz wolny Jana Kasprowicza w ramach polskiej wersyfikacji nieregularnej. *Pam. Lit.* 1951 z. 3/4 s. 842-884. – Podstawy wersyfikacji rosyjskiej. *Jez. Ros.* 1956 nr 4 s. 16-20, nr 5 s. 8-15. – Sześćozgłoskowiec. W: *Poetyka*. Dział 3. T. 3: Sylabizm. Wr. 1956 s. 178-200. – Przysłowia w „Meandrach” Faleńskiego. *Ann. UMCS Sect. F* 1957 nr 12 s. 245-279. – Strój „Polki” Norwida. W: *Dziesięciolecie Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie*. Kr. 1957 s. 331-345. – Recepcja form wierszowych Słowackiego w XIX w. *Ann. UMCS Sect. F* 1958 t. 13 s. 203-232. – Wersyfikacja „Meandrów” F. Faleńskiego. *Ann. UMCS Sect. F* 1960 nr 10 s. 181-206. – Wiersz Norwida w okresie „Vademecum”. *Ann.*

UMCS Sect. F 1960 t. 15 s. 113-145. – Les tendances à atténuer la distinction entre le vers et la prose (du Romantisme à la Jeune Pologne). W: *Poetics*. Wwa 1961 s. 281-292. – Revue des études polonaises au sujet de la versification (1944-1964). Przeł. M. Grzybowska. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1965 t. 8 nr 1 s. 110-20. – Grammatika i instrumentovka polskiej rifmovki v XIX veke. W: *Poetics*. 2. Wwa 1966 s. 281-292. – „Łamane zwroty myśli” w „Meandrach” F. Faleńskiego. *Ann. UMCS Sect. F* 1967 t. 18 s. 167-191. – Symbolika „Zwolona”. *Pam. Lit.* 1968 z. 4 s. 81-96. – Drogi Jana Zachariasiewicza. W: *Z dziejów kultury i literatury ziemi przemyskiej*. Przemysł 1969 s. 125-172. – Małe i wielkie metafory. *Pam. Lit.* 1971 z. 4 s. 97-112; przekł. franc.: *Zag. Rodzaj. Lit.* 1971 z. 1 s. 63-73. – Romantycy polscy w poszukiwaniu formuły archaicznego wiersza. W: *Metryka słowiańska*. Wr. 1971 s. 141-159. – Z problemów Rejowskiego epigramatu. W: *Mikołaj Rej*. Wr. 1971 s. 89-108. – Kategorie ocen i podmiotu mówiącego jako wyróżniki rodzajów literackich w poglądach J. Kleinera. *Biul. Lubel. TN* [A] 1973 nr 2 s. 91-97. – Nie nawiązane ogniwo rozwojowe poezji polskiej. W: *Cyprian Norwid*. Wwa 1973 s. 124-150. – Polski jedenaścizgłoskowiec jambiczny. W: *Semiotyka i struktura tekstu*. Wr. 1973 s. 315-324. – Cyprian, Marian i Felician. *Ann. UMCS Sect. F* 1975 s. 67-80. – Wiersz polskiej pieśni ludowej w aspekcie europejskim. W: *Literatura ludowa i literatura chłopska*. Lubl. 1977 s. 31-46. – Przepis na meloromans. *Ann. UMCS Sect. F* 1977 s. 135-147. – Poezja postyczeniowa wobec tradycji romantycznej. W: *Problemy polskiego romantyzmu*. Ser. 3. Wr. 1981 s. 195-235. – Metafora dźwiękowa. W: *Studia o metaforze*. Wr. 1983 s. 175-179. – Poezja religijna późnego romantyzmu i poromantyzmu. W: *Religijne tradycje literatury polskiej*. Lubl. 1983 s. 263-300. – Cyprian Norwid i Parnas Polski. *Stud. Norwidiana* R. 2: 1984 s. 29-44. – Elementy meloromansu w polskiej powieści historycznej XIX wieku. W: *W kręgu zagadnień powieści historycznej XIX w.* Lubl. 1984 s. 223-236. – Meloromansu ciąg dalszy. W: *Z problemów poetyki historycznej*. Lubl. 1984 s. 143-153. – Mit powstańca w poezji polskiej I wojny światowej. [Współaut.:] K. Stępnik. W: *Między literaturą a historią*. Lubl. 1986 s. 141-159. – Wiersz i proza w dramatach Felicjana Faleńskiego. W: *Dramat polski XIX i XX w.* Lubl. 1987 s. 151-169. – Romantyczny nurt w rzymskich dramatach Felicjana Faleńskiego. *Ann. UMCS Sect. F* 1984 vol. 2 s. 303-315. – Tęcza siedmiostrunna. Józef Bohdan Zaleski – Cyprian Norwid. *Stud. Norwidiana* R. 3/4: 1985/1986 s. 85-115. – Aspekty europejskie polskiej pieśni ludowej. (Wybrane zagadnienia). *Ann. UMCS Sect. F* 1987 vol. 2 s. 15-36. – Polski Parnasyjczyk wobec modernizmu. W:

Dziedzictwo romantyczne w literaturze pozytywizmu i Młodej Polski. Lubl. 1988 s. 9-26. — Seweryn Filleborn; Józef Symeon Bogucki. W: OLP. Ser. 3 t. 2. Kr. 1988 s. 158-178; 301-318.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. F. Faleński: Wiersze wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1961, 151 s.
2. F. Faleński: Wybór utworów. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1971, CXC VIII, 579 s. BN I, 202.
3. N. Boileau-Despreaux: Sztuka poetycka. Przeł. i oprac. ... Lubl.: UMCS 1989, 86 s.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1957. — SWPP 1.
L. Ludorowski. Szkice do portretu M.G. W: Studia z literatury polskiej i obcej. Lubl. 1988.

J.P.

GRZĘDZIŃSKI January Konstanty 1890-1975

Pseud.: Bol. Ppor. Christian Ostroga; Inż. aeron. ppor. January Bolesławski; J.G.; J.P.B.; Jan Bol.; Jan Bolesławski; Jan Pobóg; Jan Pobóg-Bolesławski; Jan Turoń; Jaskold; Krystyn Ostroga; Lindsey; Ostrosław; Poświt; Ppor. J. Bolesławski. Publicysta, prozaik.

Urodzony 19 września 1890 w Lublinie; syn Józefa Donata Grzędzińskiego, prawnika, pracownika sądu, i Bolesławy z Pobóg-Filipowiczów; brat Nelly Grzędzińskiej, późniejszej żony Andrzeja Struga. Do szkół uczęszczał w Taszkencie. Debiutował w 1901 utworem „Tymoleon polski”, nagrodzonym w konkursie pisma *Wieczory Rodzinne*. W 1907 był więziony za redagowanie nielegalnego rosyjskiego pisma młodzieżowego. Publikował też artykuły w pismach rosyjskich *Russkoje Slovo* i *Syn Otczesztwa* (1907-08). Był członkiem Socjalistyczno-Demokratycznej Partii Rosji. Około 1908 zamieszkał w Krakowie i jako wolny słuchacz uczęszczał na wykłady na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (w tym też czasie zdał maturę w Taszkencie). Należał do Związku Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej. W 1908 wyjechał do Paryża, gdzie studiował w École Supérieure d'Aéronautique et de Construction Mécanique. Należał do Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Studentów Polaków „Spójnia”. Był współtwórcą studenckiego stowarzyszenia niepodległościowego Filarecja, członkiem Związku Walki Czynnej, od 1910 zaś członkiem Związku Strzeleckiego. W 1912 był korespondentem dziennika *Naprzód*. Należał do PPS. Po uzyskaniu w 1914 dyplomu inżyniera konstruktora powrócił do Krakowa i wstąpił do Kompanii Borysławskiej (w przededniu jej połączenia z 1 Brygadą). W 1914 ranny pod Marcinkowicami leczył się w Czechosłowacji, a następnie wstąpił do 4. Pułku Piechoty Legionów Polskich (jako podporucznik). W tym czasie był też korespondentem frontowym

Wiadomości Polskich (1915-16; też pod pseud.: Jan Bolesławski i Jan Pobóg-Bolesławski). Pozostawszy w wojsku zawodowo był w 1918 adiutantem Józefa Piłsudskiego, a następnie inspektorem wojsk lotniczych przy Generalnym Inspektorze Wojsk Technicznych. Po ukończeniu szkoły pilotów w Istres (Francja) służył kolejno w jednostce lotniczej w Ławicy pod Poznaniem, był zastępcą dowódcy 3. Pułku Lotniczego w Poznaniu, po czym został delegowany do Ministerstwa Komunikacji jako organizator pierwszej polskiej linii lotniczej Warszawa-Moskwa. W 1920 został szefem sztabu Brygady Lotniczej oraz kierował referatem lotnictwa komunikacyjnego w Ministerstwie Kolei. W tym czasie zajął się organizacją i propagandą lotnictwa. W 1920 założył pismo lotnicze *Lot*, a w 1922 *Lot Polski* i był ich redaktorem naczelnym. Od 1924 pracował w Departamencie IV Żegluga Powietrznej Ministerstwa Spraw Wojskowych w randze podpułkownika. W 1927 utworzył aeroklub polski, a następnie Ligę Obrony Powietrznej Polski. W 1930 został mianowany pułkownikiem; był kolejno dowódcą Pułku Strzelców Kaniowskich, 30. Pułku Konnego w Warszawie oraz 33., 35. i 67. Pułku Piechoty w Brodniczy. Był odznaczony m.in. Krzyżem Walecznych (czterokrotnie), Orderem Virtuti Militari V klasy, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. W 1937 wystąpił z wojska. Działalność publicystyczną rozwijał od 1935 początkowo w *Tygodniku Ilustrowanym*, a od 1937 w założonym przez siebie tygodniku *Czarno na białem* (tu też publikował pod pseud.: Jan Pobóg i Krystyn Ostroga). Od 1938 był prezesem Klubu Demokratycznego, współorganizatorem SD oraz radnym m.st. Warszawy. W tymże roku wyjechał do Paryża, gdzie redagował pismo *Świat i Polska*. Po wybuchu II wojny światowej został komendantem polskiego obozu wojskowego w Coëtquidan i był inicjatorem wydawanego tam pisma *Polska Walcząca*. W styczniu 1940 wznowił w Paryżu wydawanie pisma *Czarno na białem* (tu też publikował pod pseud.: Krystyn Ostroga, Jan Turoń oraz Jan Pobóg). Publikował też w piśmie *Paris* (od 1940; pod pseud. Christian Ostroga). Następnie udał się w drogę do Argentyny, gdzie miał zająć się organizacją polskich oddziałów wojskowych. Z powodu kapitulacji Francji i zatrzymania w Dakarze statku, którym płynął, został uwięziony w obozie koncentracyjnym w Maroku. Po zakończeniu wojny pozostał w Maroku. W 1951-56 był redaktorem naczelnym francuskich pism lotniczych: *Carnet de Vol* oraz *En Vol* (1954) w Casablance. W 1957 powrócił do Polski i zamieszkał w Warszawie. Był wiceprezesem Koła „Ognisko” przy ZLP, członkiem Klubu Krzywego Koła, założycielem i prezesem Towarzystwa Przyjaciół Maghrebu oraz prezesem oddziału śródmieście Towarzystwa Kul-

tury Moralnej. W czerwcu 1964 na zebraniu Oddziału Warszawskiego ZLP opowiedział się po stronie sygnatariuszy „Listu 34”, co spowodowało liczne represje, m.in. zakaz druku. W 1965 został oskarżony przez prokuraturę o próby przekazywania dziennikarzom zagranicznym materiałów szkalujących PRL (proces zawieszono ze względu na zły stan zdrowia). W 1967-68 publikował w paryskiej *Kulturze*. Postępowanie karne wznowiono w 1968 m.in. zarządzając poddanie pisarza obserwacji psychiatrycznej. Zmarł 26 lutego 1975 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pierwsze kursy lotnicze PTŻN [Polskiego Tow. Żegluga Napowietrznej]. Wwa 1917.

Podp.: Inż. aeron. ppor. January Bolesławski.

2. Do lotu. (Szkic o żeglarnictwie powietrznym). Zamość: Z. Pomarański i Sp. 1918, 8 s.

3. O lotnictwie w ogólności. Zamość: Z. Pomarański i Sp. 1920, 40 s. Wyd. 3 [!] Wwa: LOP [Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej] 1925.

4. Stefan Drzewiecki. Wwa: Bibl. „Lotu” 1921, 14 s.

5. Zagadnienia polityki lotniczej. Wwa: Aero-Klub 1921, 19 s.

6. Louis Mouillard. Wwa: Bibl. „Lotu” 1922, 13 s.

7. Maj 1926. Kartki z pamiętnika. Wwa: Gebethner i Wolff 1936, 117 s. Wyd. nast. Paryż: Inst. Lit. 1965, 109 s.

8. Maroko, kraj kontrastów. Wwa: Pol. Wydawn. Gospodarcze 1957, 317 s.

9. Pasterz z gór Atlasu. Opowieść berberska z roku 1954. Wwa: MON 1959, 355 s.

10. Algeria z daleka i z bliska. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1960, 361 s.

11. Wspomnienia naczelnego redaktora. [„Czarno na Białem”]. *Rocz. Hist. Czas* 1965 nr 1 s. 239-269.

Przekład

1. P. Closterman: Wielki cyrk. Wwa: MON 1960, 324 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967. — RL 1975 (J. Chudek). — Z. Wróblewski: Pisarze Stronnictwa Demokratycznego 1939-1979. Wwa 1981.

Z. Lukrec: J.G. *Nowa Epoka* 1945 nr 24. — [Pasterz z gór Atlasu:] J.J. Lipski: Poza oszowidowoszczyną. *Twórczość* 1959 nr 9; T. Świeżawska. *Prasa Pol.* 1959 nr 12. — [Maj 1926:] [J. Mieroszewski] Londyńczyk: Kronika angielska: Spowiedź ideowego pilsudczyka. *Kultura*, Paryż 1965 nr 12; [A. Pragier, S. Zahorska] Pandora: Puszka. Maj 1926. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 16. — W. Romanow-Głowacki: J.G., „Czarno na Białem” i demokracja. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1967 nr 177. — W. Romanow-Głowacki: January — po raz drugi. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1968 nr 177 — J. Piechowski: Zemsta na J.G. *Tyg. Solidarność* 1989 nr 18.

J.P.

GRZYBOWSKA Krystyna
1902-1963

Podpisywała utwory też: Estreicherówna.

Krypt.: K.G., K.Gr.; Kr.G.; Kr.Grz.

Dramatopisarka, prozaik, krytyk teatralny.

Urodzona 12 kwietnia 1902 w Krakowie; córka Stanisława Estreichera, profesora prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ), i Heleny z domu Longchamps de Berier. Do gimnazjum uczęszczała w Krakowie, w 1922 uzyskała świadectwo dojrzałości. W 1924-28 studiowała polonistykę i filozofię na UJ. Debiutowała w 1924 wierszami „Dzieciństwo”, „Zawiedziona nadzieja”, „Myślałam ...” (incipit), drukowanymi w *Bluszczu* (nr 50; podp. Estreicherówna). W 1927 wysłała zamąż za Konstantego Grzybowskiego, profesora prawa na UJ. Po studiach pracowała początkowo w przedszkolach miejskich jako wychowawczyni, a następnie jako urzędniczka w samorządach oświatowych na prowincji. Od 1930 zajmowała się pracą krytyczno-literacką, publikując artykuły, szkice i recenzje teatralne w czasopismach, m.in. w *Bluszczu* (1930-31), *Czasie* (1932-34, 1936-37). W 1934 redagowała *Przegląd Teatralny*. Od tegoż roku należała do Komisji Teatralnej przy Radzie Miejskiej m. Krakowa. Współpracowała z Polskim Radiem jako autorka licznych słuchowisk radiowych. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Krakowie; przygotowywała opracowania dotyczące teatru krakowskiego w 1893-99 i działalności aktorskiej Heleny Modrzejewskiej. Po wyzwoleniu mieszkała nadal w Krakowie. W 1945 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W tymże roku debiutowała jako dramatopisarka fragmentem sztuki „Promieniści”, opublikowanym w *Twórczości* (nr 4). W 1945-46 należała do kolegium redakcyjnego miesięcznika *Teatr*, a w 1946 do kolegium redakcyjnego *Listów z Teatru*. Współpracowała m.in. z czasopismami *Przekrój* (1945-46), *Dziennik Polski* (1945-46, 1957-59), *Twórczość* (1945-57), *Życie Literackie* (1951-52, 1957-60). Od 1953 współpracowała z działem historycznym audycji szkolnych Polskiego Radia. Zmarła 23 czerwca 1963 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na marginesie dwóch dramatów Słowackiego. Kr.: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1933, 21 s.

Odb. łączna artykułów: Nieznany list J. Słowackiego; W stulecie „Kordiana”. *Czas* 1933 nr 88, 272.

2. Promieniści. Sztuka w 3 odsłonach. Praprem. Tor., T. Ziemi Pomor. 1946. Druk fragm.: akt I p.t. „Niebieski koralik”, *Twórczość* 1945 nr 4; fragm. aktu III, *Dz. Pol.* 1945 nr 292; fragm. aktu II, *Arko-na* 1946 nr 5.

3. Siostry. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Kat.,

183

T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1947. Druk fragm. *Dz. Lit.* 1948 nr 1.

Warianty tytułu: A działo się to w zapusty; Polacy.
III nagroda w konkursie MRN w Krakowie w 1946.

4. Spotkanie w Tatrach. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1949-1951.

Inf. L. Eustachiewicz: Dramaturgia polska w latach 1945-1977. *Wwa* 1979 s. 32.

5. Kraków w czasach Młodej Polski. Szkic literacki. Powst. 1950.

Masz. w zbiorach Bibl. IBL PAN w Warszawie.

6. Sprawa Marty. Sztuka w 1 akcie. Praprem. Kr., Stary T. 1954. Druk fragm. *Życie Lit.* 1951 nr 10. Wyd. Wwa: COPIA [b.r.], powiel.

7. Szałas. Sztuka w 3 aktach. *Dialog* 1957 nr 12 s. 25-45.

8. Penelopa i mandarynki. Reportaż z podróży do Grecji. Wwa: NK 1959, 246 s.

9. Zuzia. [Powieść]. Wwa: NK 1960, 348 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1968.

10. Julian czyli o końcu świata. Żart z pewnym sensem. [Powieść]. Kr.: WL 1961, 342 s.

11. I ja, i Franuś. [Powieść]. Wwa: NK 1962, 300 s. Wyd. 2 tamże 1982.

12. Kronika rodzinna. Post.: A. Zieliński. Wr.: Ossol. 1969, 420 s.

Wspomnienia dotyczące rodziny Estreicherów.

Utwory w rękopisach wg inf. autorki: Wiersze dla moich dzieci. Powst. ok. 1939. — Helena Modrzejewska. Szkic biograficzny. Powst. 1940-1944. — Teatr krakowski w latach 1893-1899. Powst. 1940-1944. Rkps 400 s. — Niezwyciężony. Sztuka w 4 aktach. Powst. 1953.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1952. — SWPP 1 — PP (J. Luczyńska). — RI 1963 (P. Grzegorzczak). — A. Niewiadomski: K.G. W: A. Niewiadomski, A. Smuszkiewicz: Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej. Poznań, 1990.

[Promieniści:] W. Horzyca: Jak na „Dziady” — *Listy z Teatru* 1947 nr 10; M. Morstin-Górska: Szacunek dla rzeczywistości. *Listy z Teatru* 1947 nr 12; S. Pigoń: Klimat „Promieniści”. *Listy z Teatru* 1947 nr 11. — W. Bodnicki: A działo się to w zapusty. *Listy z Teatru* 1949 nr 30 [rec.: Siostry]. — [Julian czyli o końcu świata:] W. Maciąg: Fantazja i żart. *Życie Lit.* 1961 nr 35; H. Zaworska: „Julian”, czyli o końcu i początku świata. *Twórczość* 1962 nr 8. — [W. Natanson] W.N.: K.G. *Twórczość* 1963 nr 9. — L.H. Morstin: K.G. *Teatr* 1963 nr 16. — T.J. Żółciński: Apokryf rodu Estreicherów. *Odra* 1970 nr 3 [rec.: Kronika rodzinna].

J.Z.

GRZYMAŁA-SIEDLECKI Adam

1876-1967

Do ok. 1900 używał nazwiska: Siedlecki.

Pseud.: A.G.S.; A. Grz. Siedl.; A.S.; Ad.; Ad.G.; Ad. Grz. Siedl.; Ag; AG; Ags; Ant.; Franciszek Wierzbinski; G.; Jan z Marnowa; Mūs; Pszonka; Q; Quis; Sd; (sdl); Sdl; Viator.

Prozaik, dramaturg, krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 29 stycznia 1876 w Wierzbnie pod Miechowem, w rodzinie zubożonej szlachty; syn Leona Siedleckiego, pisarza gminnego, i Julii z Pieprzak-Czajkowskich. Po ukończeniu szkoły średniej w Warszawie, rozpoczął studia w Szkole Inżynierskiej im. H. Wawelberga i S. Rotwanda (1894-96). Utrzymywał się z lekcji matematyki. Brał udział w działalności nielegalnych kółek samokształceniowych, za co został aresztowany i osadzony w 1896 w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej. Po zwolnieniu wyjechał do Krakowa, gdzie studiował matematykę, a także polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim. W czasie studiów przebywał przez pół roku we Włoszech. Debiutował w 1897 recenzją sztuki I. Maciejewskiego (Sewera) i T. Mińskiego pt. „Marcin Łuba”, opublikowaną w *Dzienniku dla Wszystkich* (nr 136-137). W 1897-1900 współpracował ze studentem miesięcznikiem *Młodość* (należąc w 1898-99 do zespołu redakcyjnego); w piśmie tym w 1899 zamieścił pierwszy dramat pt. „Niewolnicy krwi” (nr 4-8). W 1898 pracował też w redakcji krakowskiego *Życia*, był w 1902-05 współredaktorem *Głosu Narodu* (tu też cykl „Wędrowki Japończyka po Krakowie”; podp. Jan z Marnowa). Publikował w *Głosie* (1900-01; tu m.in. w 1900 cykl „O idealnym i nieidealnym teatrze”) i w *Tygodniku Ilustrowanym* (1900-09). W tym czasie, dla odróżnienia się od Adama Kowalczewskiego (używającego pseud. Siedlecki), zaczął używać przydomka herbowego Grzymała. W 1901-03 wykładał na Uniwersytecie Ludowym w Krakowie, następnie do 1905 uczył historii polskiej na tajnych kompletach w Warszawie. W 1905 założył z Franciszkiem Frączkowskim Teatr Ludowy w Krakowie i został jego dyrektorem (w 1906 teatr zbankrutował). Równocześnie współpracował z prasą krakowską, warszawską i poznańską, m.in. z pismami: *Czas* (1905-16; rubryki: „Z teatru”, „Nowe książki”), *Nasz Kraj* (1906-07), *Przegląd Poranny* (1906-08), *Świat* (1906-08, 1910-12), *Sfinks* (1908, 1912-16), *Słowo Polskie* (1908; cykl „Listy z Warszawy” pod pseud. Quis), *Gazeta Warszawska* (1910-13), *Głos Warszawski* (1911-12), *Museum* (1911-13). W 1906-11 był kierownikiem literackim Teatru Miejskiego (później Teatru im. J. Słowackiego) w Krakowie. W 1911-12 podróżował m.in. do Szwajcarii, Francji, Anglii, Czech i Rosji; korespondencje z podróży zamieszczał w *Tygodniku Polskim* (1912), publikował też w paryskim piśmie *La vie*. W 1913-15 był kierownikiem literackim, a w 1914-15 również wicedyrektorem Teatru Rozmaitości w Warszawie. W 1916 przeniósł się ponownie do Krakowa i do 1918 pełnił funkcję dyrektora Teatrów Miejskich. W 1918 powrócił do Warszawy. Brał czynny udział w życiu politycznym i społecznym jako członek Narodowej Demokracji. Od 1918 był współredakto-

rem, a od 1919 redaktorem naczelnym *Tygodnika Ilustrowanego* (tu m.in. cykl artykułów pt. „Sine ira” i dział recenzji „Listy literackie”). W czasie wojny polsko-bolszewickiej 1920 był korespondentem wojennym i został odznaczony Krzyżem Walecznych. W 1920-25 należał do zespołu redakcyjnego *Rzeczypospolitej* (tu m.in. cykl felietonów „Pod ostrym kątem”). W 1922-39 mieszkał w Bydgoszczy. Kontynuował współpracę z prasą warszawską, m.in. z *Kurierem Warszawskim* (od 1925 też pod pseud. Franciszek Wierzbicki; tu m.in. cykl felietonów „Pod światło” oraz stałe recenzje w rubrykach „Z teatru” i „Z recenzyjnego stołu”), *Gazetą Warszawską* (1930-32), *Myślą Narodową* (1930-37), *Tęczę* (1930; felietony w cyklu „Post scriptum” podp. Quis), *Kroniką Polską i Świata* (1938-39; tu m.in. dział „Książka i scena”). Za całokształt twórczości literackiej otrzymał w 1937 Złoty Wawrzyn PAL. Po wybuchu II wojny światowej wyjechał do Warszawy, gdzie przebywał w czasie okupacji niemieckiej. W 1940-41 działał w Radzie Głównej Opiekuńczej. W listopadzie 1942 został aresztowany i uwięziony na Pawiaku; zwolniony w marcu 1943 schronił się w Bielanach w Grójeczkim, gdzie kontynuował pracę literacką. Po wojnie powrócił do Bydgoszczy. W 1945-47 wykładał w Bydgoskiej Szkole Dramatycznej (w 1947-48 był jej dyrektorem), a w 1949-52 historię teatru w szkole instruktorów teatrów ochotniczych w Bydgoszczy. Od 1945 należał do Stronnictwa Pracy. Uczestniczył w pracach Polskiego Komitetu Obrótców Pokoju. Publikował w *Ilustrowanym Kurierze Polskim* (1947-48; pod pseud. Pszonka), w dwutygodniku *Teatr* (od 1952; był też członkiem kolegium redakcyjnego pisma). W 1965-67 współpracował z tygodnikiem *Za i przeciw*. Brał aktywny udział w bydgoskim życiu literackim i teatralnym. Otrzymał nagrody literackie: m. Bydgoszczy (1956), województwa bydgoskiego (1957) oraz nagrodę im. W. Pietrzaka (1964). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1947), Krzyżem Komandorskim (1956) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1959) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 29 stycznia 1967 w Bydgoszczy.

TWÓRCZOŚĆ

1. Niewolnicy krwi. Opowieść sceniczna w 3 odsłonach. *Młodość* 1899 nr 4-8 s. 100-107, 131-136, 169-171, 195-200, 217-223.

2. Teatr Norwida. [Szkieł]. *Czas* 1908 nr 127-128, odb. Przedr. w: Krakus, książę nieznaną. Baśń w 6 odsłonach. Uroczyste przedstawienie ku uczczeniu 25 rocznicy śmierci Cypriana Norwida. 6 czerwca 1908 r. Kr.: T. Miej. w Kr. 1908, 8 s. Zob. też poz. 41.

Program teatralny; zawiera także życiorys C. Norwida [autorstwa A.G.-S.].

3. Wypiański. Cechy i elementy jego twórczości. Kr.: D. E. Friedlein 1909, 255 s. Wyd. 2 Wwa: Gebethner i Wolff [1918].

Nagroda Warszawskiego Tow. Nauk. w 1909.

4. Galeria moich bliźnich. Nowele i fraszki. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1911, 237 s. Wyd. 2 [zmien.] Wwa: Gebethner i Wolff [1922].

Zawartość: Dywersja; Labesia; Smukła Yvonna; Imieniny Konika; Dlaczego zamilkł Peire Vidal?; Jego pierwszy romans; Prawdziwe dzieje don Juana; Formuła kompromisu. – W wyd. 2 nadto: Wśród nich tylko ...; Depesza; Wieczory koziogłowskie; O tym jak zmuszony byłem kraść owies ze starszym żołnierzem Boligłową, – pominięte: Formuła kompromisu.

5. Metody i etyka P. Andrzeja Niemojewskiego, redaktora „Myśli Niepodległej”. Kr.: [Nakł. aut. 1919], 22 s.

6. Cud Wisły. Wwa: Biuro Propagandy Wewnętrznej 1920, 31 s. Wyd. nast.: Lubl.: Młoda Polska* 1981; wyd. wspólne z: S. Żeromski: Na prośbienie w Wyszkowie. Wr.: Akad. Sztuk Wszelakich [właśc. Rada Oświaty Niezał. Region Dolny Śląsk]* 1985, wyd. 2 tamże 1986; wyd. fragm. w: S. Żeromski, K. Irzykowski, ...: Śladami bitwy warszawskiej. Oprac. M. Puchalska, Z. Stefanowska. Wwa: Czyt. 1990 s. 45-50. Por. poz. 8.

Streszczenie z upoważnienia autora: Wwa: Bibl. Propagandowa 1925, 16 s.

7. Król Władysław Łokietek. Wwa: Red. *Zoł. Pol.* 1920, 16 s.

8. Cud Wisły. Wspomnienia korespondenta wojennego. Wyd. 2 [!] Wwa: Perzyński, Niklewicz 1921, 277 s. Wyd. nast.: wyd. 3 ze słowem wstępnym gen. J. Hallera. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1926], VIII, 231 s.; Wwa: Wiedza Powsz. 1990. Por. poz. 6.

Zawiera wstęp A.G.-S.: Korespondent wojenny oraz cykl reportaży z wojny 1920 r. druk. w *Rzeczypospolitej*: Lwów pod chmurami; Nad Zbruczem; Między Warszawą a linią ognia; Bohaterski Płock; Jak za Szweda, jak za Chmiela; Mój pościg za Budionnym; Podróż do tak zwanej Litwy Środkowej, – oraz: Cud Wisły [poz. 6].

9. Sublokatorka. Krotchwila w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1922. Wyd. Lw.: Odrodzenie 1925, 90 s. Wyd. 2 tamże [1937].

Adapt. radiowa: Radio 1931.

10. Popas Króla Jegomości. Krotchwila szlachecka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1922. Wyd. Lw.: Odrodzenie [1930], 93 s.

11. Samoseki. Powieść. *Głos Nar.* 1923 nr 149-238; *Dz. Pozn.* 1923 nr 164-258. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1924, 367 s. Wyd. 2 tamże 1925. Por. poz. 14.

12. Żołnierz. Opowiadanie. *Rzeczypospolita* 1923 nr 78-81, 85-88. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1924, 40 s.

13. Podatek majątkowy. Krotchwila w 3 aktach. Praprem. Bydg., T. Pol. 1924. Wyd. Lw.: Odrodzenie [1931], 111 s.

14. Spadkobierca. Komedia w 3 aktach. Praprem. Pozn., T. Pol. 1924. Wyd. Lw.: Odrodzenie 1925, 204 s.

Wersja sceniczna poz. 11.

Przekł. [wg inf. autora]: czes.: Praha 1925, — ukr.: po 1925.

15. Siostry. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wil.: T. Reduta 1926.

16. Włamanie. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1929.

17. Maman do wzięcia. Komedia w 3 aktach. Praprem. Pozn., T. Pol. 1929. Wyd. Wwa: Gebethner i Wolff 1930, 166 s.

Wersja powieściowa w rękopisie w Bibl. Miejskiej w Bydgoszczy.

18. Pani Ministrowa. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Letni 1930.

19. Ich synowa. Komedia w 3 aktach. Praprem. Pozn., T. Pol. 1931.

20. Czwarto do brydża. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Nowy 1934.

Nagroda literacka L. Reynela w 1934.

Adapt. radiowa: I. Dehnerówna. Radio 1934.

21. Miechowicz & Syn. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1934 [właśc. 1933], 438 s.

Adapt. radiowa fragm.: Radio 1939.

22. Ludwik Solski 1875-1935. Wwa: Tow. Krzewienia Kultury Teatr. w Polsce 1935, 80 s.

23. Pałac w Czajczycach. Powieść. *Kur. Pozn.* 1935 nr 490-599, 1936 nr 1-48.

Rękopis w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bydgoszczy. Inf.: H. Borowik: Dwie nieznane powieści A.G.-S. *Pr. Wych. Nauk Hum. Bydg. TN* 1973 Ser. B, nr 8.

24. Ormianin z Bejrutu, czyli Same zmartwienie. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Letni 1937.

25. Pan redaktor szaleje. Scenariusz filmowy. Ekran. 1937.

26. Geniusz sceny. Scenariusz filmowy. Ekran. 1939.

Film o L. Solskim.

27. Święty Andrzej Bobola. Scenariusz filmowy. Film przygot. do realizacji w 1939.

28. Ostatni list Murawiewa. Sztuka w 4 aktach. Powst. 1940-41.

Rękopis dwóch redakcji utworu w Bibliotece Narodowej w Warszawie, Dział Zbiorów Specjalnych. Inf. jak w poz. 23.

29. Pod berłem Monomacha. Powieść. Powst. 1940-42.

Rękopis w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bydgoszczy. Inf. jak w poz. 23.

30. [Sto jedenaście] 111 dni letargu. Wspomnienia z Pawiaka z lat 1942-1943. Powst. 1944. [Inf. autora]. Druk z podtytułu (Wspomnienie z Pawiaka). *Ziem. Pom.* 1946 nr 351-354, 1947 nr 1-88. Wyd. osob. Kr.: WL 1965, 218 s. Wyd. 2 tamże 1966.

Adapt. tv: Adapt.: J. Sztywiernia. TV 1985.

31. Nie pożegnani. Powst. 1944-1948. Wyd. Kr.: WL 1972, 373 s.

Zawiera sylwetki ok. 100 pisarzy zmarłych w czasie II wojny światowej, druk. od 1945 w czasopiśmie w cyklach: Wdeptani w ziemię; Nie pożegnani.

32. Ludzie są ludźmi. Komedia w 3 aktach. Praprem. Bydg., T. Pol. 1946. Wyd. pt.: Juliusz Szymborski czyli Ludzie są ludźmi. Przedm.: K. Górski. Bydg.: Nauka 1946, 126 s.

Wyst. też pt.: Wyprawa po szczęście. (Ludzie są ludźmi).

33. Wesele pani du Barry. Komedia w 3 aktach. Praprem. Pozn., T. Pol. 1948. Druk fragm. *Współczesność* 1959 nr 24.

34. Rozmowy z samym sobą. [Wspomnienia]. Powst. ok. 1946-1949. Druk fragm.: *Zwierciadło* 1961 nr 51/52, 1966 nr 26; *Za i Przeciw* 1964 nr 37/42, 1966 nr 15, 1967 nr 13, 16, 1968 nr 51/52. Wyd. osob.: Przygot. do druku J. Woycicka. Kr.: Znak 1972, 326 s.

Wspomnienia dot. pisarzy okresu Młodej Polski i dwudziestolecia międzywojennego.

35. Matka i kurtyzana. W 3 aktach dla teatru rzecz z happy-end'em, ale nie dla wszystkich. Powst. 1948. [Inf. autora]. Praprem. Wr., T. Powsz. 1958.

36. Rekin i syrena. Komedia na motywach sztuki J. Bliżnińskiego „Chwast”. Praprem. Bydg., T. Ziemi Pomor. 1956.

Adapt. radiowa: Adapt.: K. Białek. Radio 1966.

37. Świat aktorski moich czasów. Przedm.: H. Sztybel. Wwa: PIW 1957, 687 s. Wyd. 2 tamże 1973.

38. Niepospolci ludzie w dniu swoim powszednim. [Wspomnienia]. Kr.: WL 1961, 354 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1965, wyd. 4 1974.

Dot. kontaktów A.G.-S. z A. Krechowickim, I. Maciejowskim (Sewerem), E. Lubowskim, S. Ossowieckim, I. Paderewskim, S. Pawlickim, W. Reymontem, H. Sienkiewiczem, L. Solskim, J. i L. Rydlami, J. Stanisławskim, K. Przerwa-Tetmajerem, J. Weyssenhoffem, S. Wyspiańskim, K. Zalewskim.

39. Pawlikowski jako reżyser. Kr.: Wydawn. Państw. T. im. J. Słowackiego 1965, 22 s.

40. Na orbicie Melpomeny. [Eseje i szkice]. Wwa: WAIIF 1966, 347 s.

Zawartość: Aleksander Fredro: W gnieździe fredrowskim. Ziemia i ludzie; Trzy mury graniczne w „Zemście” Fredry; Papkin; O „Ślubach panińskich”; — Stanisław Wyspiański: Walewski czy Wyspiański; U kolebki „Wesela”; Z bronowickiej chałupy do Pałacu Kultury; Prapremiera „Cyda”

Wypiańskiego; Nad „Sędziami” Wypiańskiego. — Jan August Kisielewski: Rysopis fizyczny i duchowy; Listy do panny Broni; Krytyk i teoretyk dramatu; Pierwszy dramat; Komedio pisarz. — Na orbicie Melpomeny; Ibsen i ibsenizm; Po zapustach popielec — Flers i Caillavet; Paralela Gorki — Czechow; Jan Lorentowicz; Witold Noskowski; Karol Frycz.

41. Ludzie i dzieła. [Szkice literackie]. Wybór: A. Okońska. Wstęp: J. Krzyżanowski. Kr.: WL 1967, 423 s.

Zawartość: J. Krzyżanowski: A.G.-S. jako krytyk literacki. — Nowi ludzie [T. Konczyński: Śladem tęsknoty; G. Daniłow-ski: Z minionych dni]; J. Lemański; Konfesje samotnych [K. Tetmajer: Rewolucja; L. Andrejew: Do gwiazd; T. Miciński: Książę Patiomkin]; Teatr Norwida [poz. 2]; J. Żuławski; Na marginesach „Ozimy” [W. Berent]; Ostatnia powieść Brzozowskiego [„Sam wśród ludzi”]; Neomesjanści. (Z cyklu „Sine ira”); „Uroda życia” [S. Żeromskiego]; „Xsiądz Faust” [T. Micińskiego]; Książę Józef w nowej literaturze powieściowej [W. Gomułki: Bój olbrzymów; K. Tetmajer: Koniec epopei]; Rok 1863 w literaturze pięknej; W.L. Anczyc i jego „Kościuszko pod Raclawicami”; S. Witkiewicz; Sens i artyzm „Charitas” Żeromskiego; Mania ścisłości. (Słowno o naukowej krytyce literackiej); Wpływologia; Jeszcze o wpływologii; W.S. Reymont. Słowo wstępne do „Szkiców” A. Szymańskiego; „Ludzie bezdomni” po swych latach dwudziestu; T. Rittner; Dwa poematy Micińskiego [„Niedokonany” i „Mené-Mené-Thekel-Upharim”]; Pierwsze komedie K. Zalewskiego; Dzieła Rostworowskiego; Poeta tajemniczy bytu. (W stulecie urodzin A. Dygasńskiego); Warszawa w oczach poety [J. Wołoszynowski: Cóż to za nieznanne miasto?]; Przedmowy do „Trzy po trzy” A. Fredry [z r. 1917 i 1957].

42. Tadeusz Pawlikowski i jego krakowscy aktorzy. Powst. przed 1967. Z upoważnienia autora i wg jego wskazówek do druku przygot. A. Woycicki. Kr.: WL 1971, 427 s.

43. O twórczości Wypiańskiego. 1. Wypiański. (Cechy i elementy jego twórczości). 2. Szkice, felietony, recenzje. Wybór i posł.: A. Łempicka. Kr.: WL 1970, 420 s.

44. Z teatrów warszawskich 1926-1939. Wybór: M. Kakiel i A. Okońska. Wstęp: B. Frankowska. Wwa: WAiF 1972 [właśc. 1971], 326 s.

Zawiera recenzje teatralne druk. głównie w *Kur. Warsz.* w 1925-39 oraz w *Kron. Polski i Świata*.

Przekłady i adaptacje

1. F. Dostojewski: Białe noc. (Z pamiętnika marzyciela); Cicha. (Opowiadanie fantastyczne); Przykra anegdota. Opowiadanie. Przeł.: ... i K. Rakowski. Lw.: H. Altenberg 1902, 241 s.

2. M. Gorki: Mieszczanie. Szkic dramatyczny w 4 aktach. Lw.: H. Altenberg 1903, 175 s.

3. M. Prévost: Pół dziewicy. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1903.

4. M. Gorki: Troje. [Powieści]. T. 1-2. Kr.: D.E. Friedlein; Wwa: E. Wende 1904, 204 + 231 s.

5. G.A. Caillavet, R. Flers, E. Arène: Król. Komedie w 4 aktach. Wyst. Lw., T. Miejski. 1909.

Adapt. tv: E. Dziewoński. TV 1968.

6. M. Maeterlinck: Aglawena i Selizetta. Dramat. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1911.

7. A. Czechow: Oświadczyń. Żart sceniczny w 1 akcie. Wyst. Wwa, T. Miniatury 1947.

8. S. Michalkow: Piąta symfonia. Sztuka w 5 odsłonach. Wyst. Kr., Stary T. 1952.

9. Ch. Dickens: Świerczek za kominem. Sztuka w 4 obrazach. Adapt. scen. ... i S. Drewicz. Wyst. Gniezno, T. Fredry 1956.

10. H. Heijermans: Nadzieja. Adapt. ... Wyst. Bydg., T. Ziemi Pomor. 1958.

11. E. Scribe, E. Legouvé: Walka kobiet. Adapt. ... Wyst. Szczecin, T. Współcz. 1958.

12. J. Porazińska: Kichuś majstra Lepigliny. Adapt. A. Chodorowska, ... TV 1972.

Prace redakcyjne

1. Z. Krasieński: Myśli o sztuce. Zebrał i przedm. opatrzył ... Lw.: B. Połoniecki 1912, LI, 147 s.

2. S. Wypiański: Kazimierz Wielki. Z przedm. i objaśn. ... Wwa: Gebethner i Wolff [1920], 59 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957 — SWPP 1. — PP (M. Brykańska). — RL 1967 (P. Grzegorzczak). — IP (E. Zuberbier). — J. Malinowski: Dramat w bydgoskiej krytyce literackiej A.G.-S.; Bibliografia podmiotowa bydgoskich publikacji A.G.-S. W: Wokół zagadnień publicystyki literackiej. Wwa 1974. — J. Konieczny: Twórczość krytycznoliteracka Adama Grzymała-Siedleckiego. Rozprawa materiałowo-bibliograficzna. Wwa: PWN 1976, 100 s.

L. Choromański: A.G.-S. (Z cyklu: Sylwetki krytyków). *Prawda* 1913 nr 28/29. — Z. Debiński: A.G.-S. W tegoż: Portrety. Ser. II. Wwa 1928. — [Ormianin z Bejrutu:] J. Parandowski: Ormianin z Bejrutu czyli same zmarzenia. *Gaz. Pol.* 1937 nr 308, przedr. w tegoż: Kiedy byłem recenzentem. Wwa 1963. — [Niepospolici ludzie w dniu swoim powszednim] Z. Kozarynowa: Wspomnienia serdeczne. T. Syga. *Prz. Hum.* 1963 nr 1. — L. Eustachiewicz: Dziewięćdziesiąt lat G.-S. *Dialog* 1965 nr 1. — Adam Grzymała-Siedlecki. W 70-lecie pracy twórczej. Kr.: WL 1966, 226 s. [zawiera m.in.: A. Okońska: A.G.-S. — krytyk literacki i kierownik literacki teatru krakowskiego; J. Zawieyski: Chlubne świadectwo myśli krytycznej; W. Natanson: Książka o Wypiańskim; W. Biegański: Dla uczczenia podwójnego jubileuszu A.G.-S., L.H. Morstin: „Galeria moich bliźnich” Siedleckiego i jego współpraca z „Museionem”; K. Olchowicz: Grzymała w Warszawie; A. Woycicki: Ukochane marzenia G.-S. Lata krakowskie; J. Wołoszynowski: G. o Fredrze; E. Csató: Świat aktorski G.-S.; L. Eustachiewicz: Komedie A.G.-S.; J. Kreczmar: Miłośnik aktorskiego świata; L. Jabłonkówna: Przewodnik; K. Górski: A.G.-S. i jego „Niepospolici ludzie”; K. Korcelli: Świadectwo G.-S.; P. Grzegorzczak: G.-S. — stylista. Fragmenty uwag; T. Syga: Grzymała jako pamiętnikarz; Z. Mehoffer: Niepospolity człowiek moich czasów. — E. Csató: Świat aktorski G.-S. *Dialog* 1966 nr 1 [rec. Świat aktorski moich czasów. — J. Iwaszkiewicz: Grzymała. *Twórczość* 1967 nr 4, przedr. w tegoż: Ludzie i książki. Wwa 1971. — J. Krzyżanowski: A.G.-S. krytyk literacki. *Kultura* 1967 nr 7. — K. Wyka: Ostatni i sam. (A.G.-S.). *Mies. Lit.* 1967 nr 4, przedr. w tegoż: Wędrując po tematach. T. 2. Kr. 1971. — Z. Żabiński: O krytyce G.-S. — impresje. *Dialog* 1967 nr 4. — S. Kruk: Teatr Ludowy w Krakowie. (Pod dyktando A.G.-S.). *Rocz. Hum.* 1968 t. 16 z. 1. — Z. Żabiński: A.G.-S. (1876-1967). *Pam. Lit.* 1968 z. 1. — M. Czernerle: Dworek, salon, dancing. *Dialog* 1969 nr 5. — S. Józefowicz: A.G.-S. jako

krytyk międzywojenny. *Życie i Myśl* 1969 nr 4. — W kręgu Adama Grzymały-Siedleckiego i dramaturgii polskiej. Red. J. Konieczny. Bydż. PWN 1970, 144 s. Bydż. Tow. Nauk. [zawiera m.in.: J. Malinowski: A.G.-S. Informacja biograficzna; H. Dubowik: Komedia i powieści A.G.-S.; J. Malinowski: A.G.-S. jako krytyk i recenzent beletrystyki historycznej. — J. Konieczny: Listy do A.G.-S. w zbiorach Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy]. — J. Konieczny: Nad rękopisem „Niepożegnanych” A.G.-S.; W. Nowacki: Przekłady A.G.-S. [z jęz. ros.]. (Próba rekonesansu). W: Z problematyki gatunków i prądów literackich XIX i XX wieku. Pozń. 1972. — B. Rogatko: Sarmata wojujący. W tegoż: *Utopia Młodej Polski*. Łódź 1972. — H. Dubowik: Dwie niezane powieści A.G.-S. „Pałac w Czajczycach” oraz „Pod berłem Monomacha”; Z. Mrozek: Refleksje nad kroniką pawiacką A.G.-S. [dot.: Sto jedenaście dni letargu]. W: Nowacki: *Literatura rosyjska w wystąpieniach krytycznoliterackich A.G.-S. i K.W. Zawodnińskiego po drugiej wojnie światowej*. W. Nowacki: „Ostatni list Murawiewa” A.G.-S. Geneza i zarys problematyki dramatu. *Pr. Wydz. Nauk Hum. Bydż. Tow. Nauk.* 1973. Ser. B nr 8. — S. Gierulka: G. o Dygasińskim; K. Osenkowska: Uwagi i refleksje nad schematem strukturalnym „Chwastu” J. Bliźnińskiego oraz „Rekina i syreny” A.G.-S. *Stud. Filol.* 1975 z. 2. — J. Konieczny: Twórczość krytycznoliteracka Adama Grzymały-Siedleckiego. Wwa: PWN 1976, 100 s. — A. Okońska: A.G.-S. W: OLP. Ser. 5 t. 4. Kr. 1977 s. 511-548. — J. Malinowski: Opinie A.G.-S. o Bydgoszczy i Bydgoszczanach. Cz. I-II. *Kron. Bydż.* 1979-1980/1981 t. 8, 1982/1985 t. 9. — J. Malinowski: Publicystyka-oświatowa A.G.-S. *Prz. Hum.-Ośw.* 1980 nr 2. — J. Konieczny: Adam Grzymała-Siedlecki. Życie i twórczość. Bydż.: Wydawn. Uczelniane WSP 1981, 343 s. [zawiera również wykaz listów do A.G.-S. i materiałów archiwalnych w zbiorach Bibl. Woj. w Bydż.]. — J. Konieczny: Współpraca A.G.-S. z periodykami okresu Młodej Polski. *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1982 nr 2. — J. Konieczny: Eseistyka bydgoska po 1956. Na przykładzie prac o teatrze A.G.-S. W: *Kultura bydgoska 1945-1984*. Bydż. 1984. — J. Wilczek: Proces o plagiat wytoczony A.G.-S. przez L. Wiesenbergę w świetle dokumentów przechowywanych w Izbie Pamiętkowej A.G.-S. w Bydgoszczy. *Zesz. Nauk WSP Bydż. Stud. Bibliologiczne* 1985 z. 9. — K. Gajda: Kilka myśli o teatrze (Lach – Sobiemowski – Grzymała). *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak. Pr. Hist.-lit.* 1986 z. 10. — J. Malinowski: Problematyka niemiecka w bydgoskiej publicystyce A.G.-S. *Kron. Bydż.* 1986/1988 t. 10. — W. Natanson: Cztery asy G. *Kierunki* 1987 nr 5. — R. Nowak: „Świat aktorski moich czasów” G.-S. *Not. Teatr.* 1991 nr 1.

E.G.

GUILLEY-CHMIEŁOWSKA Halszka ur. 1915

Powieściopisarka.

Urodzona 9 grudnia 1915 w Sumach pod Charkowem w rodzinie inteligenckiej wywodzącej się z ziemiaństwa; córka Jana Chmielowskiego, urzędnika państwowego, i Janiny z domu Jaszczanin. Dzieciństwo spędziła w Kamieniu Podolskim, a od 1920 w Krakowie. Następnie przebywała kolejno w Kaliszu, Wilnie, Nowogródku, Łucku, Tarnopolu, Brześciu nad Bugiem, gdzie w 1934 ukończyła Gimnazjum Macierzy Szkolnej. W okresie nauki szkolnej należała do ZHP. Debiutowała w 1935 felietonem pt. „Precz z hipokryzją”, ogłoszonym w miesięczniku *Kuźnia Młodych* (nr 6; podp. Halszka Chmielowska). W tymże roku wraz z rodziną zamieszkała we Lwowie. W 1936 wyszła za mąż za Leszka Czarnika, lekarza. W 1936/37 studiowała hi-

storię sztuki na Uniwersytecie Jana Kazimierza, a następnie pracowała w Zakładzie Fotografii Artystycznej Huberta we Lwowie. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR, zagrożona aresztowaniem (po uwięzieniu przez NKWD w lutym 1940 męża, członka kierownictwa Szarych Szeregów na obszar wschodni, zamordowanego następnie w Brygidkach w 1941) przedostała się do Warszawy i włączyła się do pracy podziemnej organizacji Wolność. W jesieni 1941, po zajęciu terenów wschodnich przez Niemców powróciła do Lwowa i kontynuowała działalność konspiracyjną jako członek Związku Walki Zbrojnej, później AK. Aresztowana przez gestapo w 1942 została osadzona w niemieckim obozie pracy w Arnstadt i przez prawie trzy lata pracowała w fabryce amunicji (Polte Werk). Po wojnie, późną wiosną 1945, dotarła do Francji. Krótki czas przebywała w Paryżu, a następnie osiadła w Argelès-Gazost w Pirenejach, w pobliżu granicy hiszpańskiej. W 1945 wyszła za mąż za francuskiego robotnika, Roberta Guilleya. Za właściwy debiut uważa opowiadanie pt. „Latanicy w nowym wydaniu”, opublikowane w 1960 w tygodniku *Kronika* (Londyn, nr 17), z którym później nawiązała ściślejszą współpracę. Reportaże publikowała też m.in. w londyńskim *Przeglądzie Po-wszechnym* i wydawanym we Francji *Narodowcu*. Zajmowała się także fotografią artystyczną, czego wynikiem było 15 indywidualnych wystaw jej prac fotograficznych, organizowanych w wielu pirenej-skich miejscowościach uzdrowiskowych, uwień-czonych nagrodami i dyplomami. Pracowała społecznie w Association Catholique des Ouvriers, w Amnesty International (od 1979) oraz w Comité d'Aide pour la Pologne (od 1981). Mieszka w Argelès-Gazost.

TWÓRCZOŚĆ

1. Spotkania na galerii. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1960, 199 s.
Nagroda literacka *Kultury* za r. 1959.
2. Bóg się zadumał. [Powieść]. Powst. ok. 1961. [Inf. autorki].
3. Anielka i jej Jean. [Powieść]. *Kronika*, Londyn 1962 nr 1-7.
4. Isabelle. [Powieść]. *Kronika*, Londyn 1963 nr 3-20.
5. A co widziałam – opowiem. [Cykl reportaży z Polski]. *Kronika*, Londyn 1966 nr 42-43, 45, 47, 50, 1967 nr 6, 7, 9, 23-26. Przedr. w: *Polska przemienionych kolodziejów*. Londyn 1968 s. 299-527.
6. „Intruz wkradł się przed świtem”. [Powieść]. Powst. przed 1968. Druk fragm. *Kronika*, Londyn 1968 nr 37.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1990. — [J. Zieliński:] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989, wyd. 2 1990.
[Spotkania na galerii:] A. Chciuk. *Wiad. Pol.*, Sydney 1960 z 29 V; Z. Kozarynowa: Na cudzym podwórku. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 20; J. Katz: Jak być emigrantem? (W czterech próbach). *Kultura*, Paryż 1972 nr 3. — M. Danilewicz Zielińska: Szkice o literaturze emigracyjnej. Paryż 1978.

B.D.

GÜNTHER Władysław 1885-1974

Pełna forma nazwiska: Schwarzburg-Günther.
Krytyk literacki, historyk literatury.

Urodzony 10 czerwca 1885 w Dołędzu pod Krakowem w rodzinie ziemiańskiej. Studiował na uniwersytecie w Wiedniu (jeden rok), a następnie w Rzymie i w Paryżu, gdzie w 1908 doktoryzował się na Sorbonie w dziedzinie romanistyki na podstawie pracy „L'oeuvre dramatique de Sedaine”. Po powrocie do kraju nostryfikował doktorat na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie i rozpoczął pracę nad rozprawą habilitacyjną, zamierzając uzyskać docenturę na romanistycę UJ. W sierpniu 1914 przebywał w Kotiużanach na Podolu i z chwilą wybuchu I wojny światowej został aresztowany; był więziony najpierw w Mohylewie, a następnie w Kijowie. Wiosną 1915 zesłany do Kazania, działał aktywnie w Komitecie Opieki nad zesłańcami i uchodźcami polskimi. Latem 1916 powrócił do Kijowa i tu nawiązał współpracę z Teatrem Polskim, którego kierownikiem artystycznym był Juliusz Osterwa. W listopadzie 1918 przyjechał do Warszawy i podjął pracę w Departamencie Politycznym Ministerstwa Spraw Zagranicznych (MSZ) jako referent do spraw Jugosławii. Od marca 1919 był delegatem MSZ przy alianckiej Komisji Plebiscytowej na Śląsku Cieszyńskim. W rok później powrócił do Warszawy i objął w MSZ stanowisko referenta do spraw czeskich. W lutym 1923, uzyskawszy urlop z MSZ, rozpoczął pracę w handlu zagranicznym. W czerwcu 1924 udał się jako radca poselstwa RP do Ankary (Turcja). W lipcu 1926 objął to samo stanowisko przy Kwirynale w Rzymie. W listopadzie 1927 powrócił do Warszawy i wznowił pracę w MSZ na stanowisku naczelnika wydziału południowego. Od sierpnia 1931 do maja 1935 był postem w Belgradzie. W kwietniu 1936 został delegowany jako radca poselstwa RP do Aten, równocześnie będąc od wiosny 1937 akredytowany jako poseł RP w Tiranie (Albania). Po wybuchu II wojny światowej organizował w Grecji pomoc dla polskich uchodźców cywilnych i wojskowych. W kwietniu 1941 został ewakuowany na Krete, potem do Aleksandrii w Egipcie, skąd przez Afrykę Południową dotarł we wrześniu do Londynu. Po wojnie pozostał w Londynie i zajmował się pracą naukową i lite-

racką. Liczne szkice, artykuły oraz recenzje literackie i teatralne publikował na łamach wydawanych w Londynie czasopism: *Wiadomości* (1950-73), *Orzeł Biały* (1952-74), *Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza* (1952, 1963-74), *Życie* (1954-55) i *Tydzień Polski* (1964-72) oraz *Dodatek Tygodniowy „Ostatnich Wiadomości”* (Mannheim, 1954-55). W 1964 otrzymał nagrodę czytelników londyńskiego *Dziennika Polskiego*. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie oraz profesorem Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie. Przez wiele lat sprawował funkcję wiceprezesa Związku Pisarzy Polskich na Uchodźstwie, będąc równocześnie redaktorem jego wydawnictw. Odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta oraz wieloma orderami polskimi i zagranicznymi. Zmarł 27 marca 1974 w Londynie; po spopieleniu prochy zostały przewiezione do Polski i złożone w grobowcu rodzinnym w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *L'oeuvre dramatique de Sedaine*. Thèse de doctorat d'université présentée à la Faculté des Lettres de L'Université de Paris. Paris: Émile Larose, Libraire-Éditeur 1908, 339 s.

2. *Narodziny operetki we Francji*. Wwa: [Druk] A. Gins 1909, 45 s.

3. *Pióropusz i szpada*. Wspomnienia z służby zagranicznej. Druk fragm.: pt. *Moja służba w M.S.Z. Wiadomości*, Londyn 1953 nr 40, 43, 46; pt. *Cylinder i szpada*. *Orzeł Biały*, Londyn 1954 nr 27-32, 1955 nr 12-14/15. Wyd. osob. całości Paryż: Księg. Pol. 1964, 215 s.

Zawartość: Wstęp. — I. Zaciąg do Ministerstwa Spraw Zagranicznych; II. W Cieszynie; III. Na ulicy Miodowej; IV. Ankarą; V. Rzym, VI. Wierzbowa; VII. Belgrad; VIII. Ateny; IX. Z Aten do Londynu.

Nagroda czytelników londyńskiego *Dz. Pol. i Dz. Żoł.* w 1964.

4. *Zygmunt Krasiński*. Wykłady wygłoszone na PUNO w pierwszym półroczu roku szkolnego 1955/6. Londyn: PUNO 1956, 200 s., powiel.

Zawartość: Wstęp; Życiorys Zygmunta Krasińskiego; Młodzieńcze utwory Zygmunta Krasińskiego; „Nieboska komedia”; Joanna Bobrowa: Pierwsze wiersze liryczne; „Irydion”; Szukanie drogi; Pomniejsze utwory Krasińskiego; Delfina Potocka; Filozoficzne utwory Krasińskiego; Praca nad systemem filozoficznym; Część III „Traktatu o Trójcy”; Szaleńcza miłość i rozsądne małżeństwo; „Przedświt”; „Psalmy Przyszłości”; Rok 1846; „Psalom dobrej woli”; Niedokończony poemat „Podziemia weneckie”; Ostatnie wiersze Krasińskiego; Dzień dzisiejszy; Resurrecturis; Krasiński działaczem politycznym; Zakończenie.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach: „Śluby panieńskie” a „Le Joueur” i „Le Distrain” Regnarda. *Prz. Pol.* 1907 t. 166 z. 496 s. 203-233. — Przynaczki do studiów nad Aleksandrem Fredrą: I. Nocleg w Apeninach; II. Cudzoziemszczyzna. *Prz. Pol.* 1909 t. 173 z. 517 s. 15-41. — Historia krytyki francuskiej w XVII wieku. Cha-

pelain i Boileau. *Prz. Pol.* 1913 s. 25-55. — Ze studiów nad twórczością Fredry. *Bibl. Warsz.* 1913 t. 1 z. 1 s. 36-87. — Fredro jako poeta narodowy. *Bibl. Warsz.* 1914 t. 1. s. 401-437. — Polskość teatru Słowackiego. W: Juliusz Słowacki. Londyn 1951 s. 109-136. — Walory sceniczne dramatów Wyspiańskiego. *Orzeł Biały*, Londyn 1954 nr 51/52, 1955 nr 1. — Przeciw niewoli i śmierci. W: Wyspiański żywy. Londyn 1957 s. 17-26. — Romantyk-pozytywista. W: Krasieński żywy. Londyn 1959 s. 66-86. — Norwid i Klaczko o polskiej sztuce. *Teki Hist.*, Londyn 1960/61 s. 157-164. — Tragiczny poeta. W: Norwid żywy. Londyn 1962 s. 8-27. — Polski Teatr w Kijowie. W: Pamiętnik Kijowski. T. 3. Londyn 1966 s. 194-198. — Historyk własnej epoki. W: Sienkiewicz żywy. Londyn 1967 s. 111-127.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Molière: Dzieła. T. 1-6. Przeł.: T. Żeleński Boy. Wstępem i uwagami krytycznymi opatrzył ... Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego; Wwa: Księg. E. Wende i Sp. 1912, 361 + 373 + 314 + 349 + 318 + 438 s.

2. Molière: Grzegorz Dandin czyli mąż pogńębiony. Komedia w 3 aktach. Przeł.: T. Żeleński Boy. Wstępem krytycznym [i przyp.] opatrzył ... Lw.: Księg. B. Połonieckiego 1912, 53 s.

3. Molière: Lekarz mimo woli. Komedia w 3 aktach. Przeł.: T. Żeleński Boy. Objaśn. krytycznymi opatrzył ... Lw.: Księg. B. Połonieckiego [1912], 36 s.

4. Molière: Małżeństwo z musu. Komedia w 1 akcie. Wstępem krytycznym [i przyp.] opatrzył ... Lw.: Księg. B. Połonieckiego [1912], 32 s.

5. Molière: Miłość lekarzem. Komedia w 3 aktach. Przeł.: T. Żeleński Boy. Wstępem krytycznym [i przyp.] opatrzył ... Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego [1912], 32 s.

6. Molière: Mizantrop. Komedia w 5 aktach. Przeł.: T. Żeleński Boy. Wstępem krytycznym [i przyp.] opatrzył ... Lw.: Księg. B. Połonieckiego [1912], 83 s.

7. Molière: Pan de Pourceaugnac. Komedia w 3 aktach. Przeł.: T. Żeleński Boy. Wstępem krytycznym [i przyp.] opatrzył ... Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego [1912], 62 s.

8. Molière: Pocieszne wykwintnisie. Komedia w 1 akcie. Przeł.: T. Żeleński Boy. Wstępem krytycznym [i przyp.] opatrzył ... Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego [1912], 34 s.

9. Molière: Skapiec. Komedia w 5 aktach. Przeł.: T. Żeleński Boy. Wstępem krytycznym [i przyp.] opatrzył ... Lw.: Księg. B. Połonieckiego [1912], 72 s.

10. Molière: Mieszczuch szlachcicem. Komedia w 5 aktach. Przeł.: T. Żeleński Boy. Wstępem krytycznym [i przyp.] opatrzył ... Lw.: Księg. B. Połonieckiego [1913], 92 s.

11. Molière: Tartufe czyli Świętoszek. Komedia w 5 aktach. Przeł.: T. Żeleński Boy. Wstępem krytycznym [i przyp.] opatrzył ... Lw.: Księg. Pol. lok. 1920], 104 s.

12. Krasieński żywy. Książka zbiorowa wydana staraniem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Red. ... Londyn: B. Świdorski 1959, 314 s.

13. Norwid żywy. Książka zbiorowa wydana staraniem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Red. ... Londyn: B. Świdorski 1962, 314 s.

14. Sienkiewicz żywy. Red. ... Londyn: Gryf 1967, 206 s.

OPRACOWANIA (wybór)

[Pióropusz i szpada! S. Baliński: Sny dnia i rzeczywistość dyplomatów. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1964 nr 13; J. Beckowa: Skubie piórka. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 18; Z.L. Zaleski: Uśmiechnięta sumienność. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1964 nr 121. — S. Baliński: Władysław Schwarzbürg-Günther dyplomata i humanista. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1974 nr 85. — W. Wóhnot. W.G. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1974 nr 86. — A. Ziembicka: Pan Władysław. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1974 nr 21.

B.D.

GUZY Piotr ur. 1922

Pseud.: Argus; P.G.; pg; PG
Prozaik.

Urodzony 15 maja 1922 w miejscowości Zawadzkie na Śląsku Opolskim (pow. Wielkie Strzelce); syn Juliusza Guzgo, urzędnika pocztowego, i Marii z domu Zientek. W 1934-38 uczęszczał do Gimnazjum Ogólnokształcącego im. Księcia Jana Opolskiego, a następnie w 1938-39 kontynuował naukę w Liceum Pedagogicznym w Tarnowskich Górach. Po wybuchu II wojny światowej i klęsce wrześniowej przedostał się przez Rumunię, Jugosławię i Grecję do Francji, gdzie wstąpił do Wojska Polskiego. Przeszkolony w obozie w Coëtquidan w Bretanii został przydzielony do artylerii ciężkiej przeciwlotniczej i stacjonował w Saint Nazaire. W czerwcu 1940 po klęsce Francji został ewakuowany do Wielkiej Brytanii. Jako starszy strzelec z cenzusem służył w 1. Pułku Lekkiej Artylerii Przeciwlotniczej na terenie Szkocji. W 1942 zdał egzamin maturalny. W 1944 jako żołnierz 1. Dywizji Pancerniej gen. Stanisława Maczka brał udział w walkach we Francji (pod Falaise), a następnie w Belgii i Holandii. Ciężko ranny pod Bredą (październik 1944) został przewieziony do Anglii i poddany amputacji nogi. Po wyjściu ze szpitala podjął w 1946 studia w zakresie ekonomii i nauk politycznych na Uniwer-

sytecie Londyńskim. W tymże roku ożenił się z Angielką Isabel Frances Reynolds. Późną jesienią 1949 wraz z żoną i synem powrócił do Polski i zamieszkał w Tarnowskich Górach, gdzie pracował jako urzędnik w spółdzielni spożywców. W 1950/51 studiował na IV roku prawa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i uzyskał stopień magistra nauk ekonomiczno-politycznych. W 1951 przeniósł się do Poznania. Debiutował w 1952 opowiadaniem pt. „Jędraszkowice”, ogłoszonym na łamach *Nowego Świata* (dodatku do *Głosu Wielkopolskiego*; nr 14). Początkowo był członkiem Koła Młodych przy Oddziale Poznańskim ZLP, w 1955 zaś został członkiem ZLP. Prozę, artykuły publicystyczne i literackie, recenzje literackie i tłumaczenia prozy amerykańskiej publikował w *Nowym Świecie* (1952-53, 1956), *Gazecie Poznańskiej* i jej dodatku *Widnokrąg, Wst* (1953) i *Wybojach* (1956). Od 1956 należał do zespołu redakcyjnego *Tygodnika Zachodniego*, w którym prowadził dział zachodni (tu też pod pseud. Argus; w 1957 cykl artykułów literackich pt. „Na Zachodzie”). W listopadzie 1957 wraz z rodziną przez Berlin wyjechał do Anglii. Początkowo zamieszkał w Leicesterze i pracował w biurze miejskiej gazowni. Następnie w listopadzie 1962 przeprowadził się do Reading pod Londynem, gdzie został zatrudniony w monitoringu radiowym BBC. W 1968 uzyskał obywatelstwo brytyjskie. W grudniu tegoż roku przeniósł się do Monachium i podjął pracę w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa na stanowisku redaktora dziennika radiowego. Kontynuując twórczość literacką publikował fragmenty prozy, artykuły i recenzje literackie w paryskiej *Kulturze* (1966-68, 1982-83) i londyńskich *Wiadomościach* (1969-73, z przerwami); w 1972 i 1973 otrzymał nagrodę *Wiadomości* za najlepsze utwory prozą drukowane na łamach pisma. We wrześniu 1977 po przejściu na wcześniejszą emeryturę przeprowadził się do Hiszpanii. Publikował fragmenty prozy w wydawanych w Paryżu *Zeszytach Literackich* (1984). Mieszka w Daimuz pod Walencją.

TWÓRCZOŚĆ

1. Następny odchodzi 22.25. [Powieść]. Wwa: Iskry 1955, 161 s. Wyd. 2 tamże 1957.

Przełt. niem.: Der Nächste fährt 22.25. [Przełt.] K. Kelm. Berlin 1963.

2. Nocny zrzut. [Powieść]. Wwa: MON 1955, 207 s.

3. Cienie na gwiazdach. [Powieść]. Wwa: Iskry 1956, 276 s.

Adapt. teatr.: Prowokacja. (Inscenizacja na tle powieści P.G. „Cienie na gwiazdach”. Oprac.: W. Lerkowski). W: Repertuar wojskowy dla zespołów artystycznych. Wwa: ZG LPZ [Ligi Przyj. Żoł.] 1956, s. 145-164.

4. Wenus z brązu. [Powieść]. Wwa: MON 1956, 216 s.

5. Krótki żywot bohatera pozytywnego. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1966, 158 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1982; [Kr.:] Krak. Tow. Wydawn.* 1986.

Nagroda paryskiej *Kultury* w 1967; III miejsce w konkursie londyńskiego miesięcznika *Na Antenie* na najlepszą książkę r. 1966 wydaną na emigracji.

Przełt. niem.: Kurzer Lebenslauf eines positiven Helden. [Przełt.] R. Leitner. Frankfurt am Main 1968.

6. Stan wyjątkowy. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1968, 143 s. Wyd. nast. Wwa: Enklawa* 1981.

Nagroda londyńskich *Wiadomości* za najwybitniejszą książkę pisarza polskiego wydaną na emigracji w 1968.

7. Wielkie nieszczęście. [Powieść]. *Kultura*, Paryż 1982 nr 4 s. 45-63, 1983 nr 1/3 s. 66-103. Wyd. osob. fragm.: [Wwa:] Ofic. WE [Wydawn. Enklawa* 1983], 40 s.

8. Requiem dla pani Tosi. [Powieść]. Londyn: Aneks 1990, 131 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1992, 1993. — Wywiady: Rodzaj „zrehabilitowany” [Rozm.] P.O. *Widnokrąg* 1955 nr 49 s. 3.

Z.R. Wilkiewicz: *Polnische Exilliteratur 1945-1980*. Köln, Wien 1991.

[Następny odchodzi 22.25; Nocny zrzut:] S. Stanuch: *Życie Lit.* 1955 nr 42; A. Piwórzarczyk: *Obiecujący początek Nowa Kult.* 1955 nr 29. — [Cienie na gwiazdach:] J. Kołtaniak: *Literacki eksperyment P.G. Widnokrąg* 1956 nr 19; [S. Stanuch] *Stan. Życie Lit.* 1956 nr 37 — H. Wilczkowska: *Nienajlepsza tradycja. Nowe Książ.* 1957 nr 2 [rec.: Wenus z brązu]. — [Krótki żywot bohatera pozytywnego:] M. Chmielowiec: *Portret ubek. Wiadomości*, Londyn 1966 nr 20; G. Herling-Grudziński: *O Guzym, Bebelu i Szklowskim. Na Antenie*, Londyn 1966 nr 42; J. Lobodowski: *Znakomity debiut P.G. Tydz. Pol.*, Londyn 1966 nr 19; W. Tarnawski: *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 41. — [Stan wyjątkowy:] I. Bielatowicz: *Mysł Pol.*, Londyn 1968 nr 2; Cz. Dobek: *Okrucieństwo P.G. Tydz. Pol.*, Londyn 1968 nr 42. — W. Tarnawski: *Nurt moralno-religijny w powieściach G. Przemiany*, Rzym 1969 nr 12. — [Krótki żywot bohatera pozytywnego; Stan wyjątkowy:] [W. Skalmowski] M. Bronski: *Nic czarna. Kultura*, Paryż 1971 nr 11, przedr. w tegoż: *Teksty i preteksty*, Paryż 1981; W. Tarnawski: *Blaski i cienie nurtu świadomości*. (Na marginesie powieści P.G.), *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 34. — [Requiem dla pani Tosi:] E. Prokop-Janiec: *Requiem dla katyńskiej wdowy. Dekada Lit.* 1991 nr 14; M. Romanowski: *Agonia i orgazm. Kult. Niezależ.* 1991 nr 67 — S. Gawliński: *Emigracyjne rozrachunki ze stalinizmem po 1956 r.* (Cz. II). *Dekada Lit.* 1992 nr 13 [dot.: Krótki żywot bohatera pozytywnego].

B.D.

GWIZDŹ Feliks
1885-1952

Pseud.: F., F.G., Fel. Gw.; Fel. Gwi.; Feliks G.; Gaz.; Gazda; (gw); Odrowąż.

Prozaik, poeta, tłumacz.

Urodzony 12 stycznia 1885 w Odrowążu Podhalańskim (pow. Nowy Targ) w rodzinie małorolnych górali. Po ukończeniu IV Gimnazjum w Krakowie rozpoczął studia na Uniwersytecie Lwowskim.

Pierwsze utwory literackie: wiersze i opowiadania ogłosił w 1903 na łamach czasopism lwowskich *Tydzień* i *Słowo Polskie* oraz warszawskiego *Głosu*. Od 1905 pracował jako dziennikarz najpierw w redakcji *Kuriera Lwowskiego* i jego dodatku literackiego *Tydzień*, a w 1909-12 w redakcji *Nowej Reformy* w Krakowie. W pismach tych, a także w *Naszym Kraju* (1906-07), *Na naszej ziemi* (1909-11) i innych publikował liczne wiersze, nowele, artykuły i recenzje. Brał czynny udział w działalności organizacji społecznych i niepodległościowych. Był sekretarzem i prezesem Związku Drużyn Podhalańskich. W 1912-14 redagował w Nowym Targu tygodnik *Gazeta Podhalańska*, w którym ogłaszał liczne artykuły (też pod pseud. *Gazda*). W 1914 wstąpił do Legionów Polskich i brał udział w walkach 4. Pułku Piechoty. W 1918-20, służąc w Wojsku Polskim, działał na terenie spisko-orawskim, a następnie w Komitecie Plebiscytowym dla Spisza i Orawy (artykuły dotyczące tych spraw ogłaszał też pod pseud. *Odrowąż*). Po przejściu do rezerwy w 1921 (w stopniu kapitana) powrócił do pracy literackiej i dziennikarskiej w redakcjach dzienników warszawskich: *Kurier Polski* i *Ekspres Poranny*. Publikował nadal w *Gazecie Podhalańskiej* (do 1935) oraz m.in. w piśmie *Wolne Słowo* (tu w 1922 cykl „Muzeum osobliwości zakopiańskich”; podp. *Gazda*). Przekładał z języka czeskiego i słowackiego. W 1922 wchodził w skład zarządu ZZLP w Warszawie. W 1927-37 był redaktorem naczelnym tygodnika *Gospodarz Polski*. Był posłem na sejm z Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem w okręgu Wadowice – Nowy Targ (1928-30, 1930-35). Należał do założycieli, a następnie był wiceprezesem i od 1935 prezesem Zarządu Głównego Związku Podhalan, prezesem Towarzystwa Uniwersytetów Wiejskich oraz członkiem Rady Instytutu Kultury Wsi przy Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych. W 1935 został wybrany na senatora z woj. krakowskiego. Brał udział w pracach działającej na terenie chłopskim grupy obozu sanacyjnego, tzw. Kadry Działaczy Chłopskich. Od 1936 był prezesem Towarzystwa Przyjaciół Słowaków im. L. Stura (potem Towarzystwo Współpracy Polsko-Słowackiej). W tym samym roku został członkiem zarządu Związku Ziem Górskich. W 1936-38 był redaktorem naczelnym miesięcznika *Ziemia Podhalańska*. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i brał udział w pracy konspiracyjnej jako członek AK (pseud. *Kapitan Stryk*); w powstaniu warszawskim pełnił funkcję komendanta placu rejonu V (*Sadyba*). Po wojnie zamieszkał wraz z żoną Janiną w Krakowie. Podjął pracę literacką, opracowywał też audycje góralskie dla radiostacji krakowskiej. Aresztowany w październiku 1951, został osadzony w więzieniu mokotowskim w Warszawie, gdzie zmarł 27 maja 1952 bez orzeczenia wyroku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Podcięty dąb. Moment dramatyczny w 1 odsłonie. *Tydzień* 1906 nr 10 s. 75-80. Wyd. osob. Lw.: Nakł. *Kur. Lwow.* 1906, 21 s.

2. Fale. [Wiersze]. Lw.: Księg. Pol. B. Połoneckiego; Wwa: E. Wende i Sp. 1907, 77 s.

3. Dobrzy ludzie. Nowele i szkice. Lw.: Księg. Pol. B. Połoneckiego 1912, 188 s. Wyd. nast.: Chicago: Księg. Lud. 1917, 143 s.

Zawartość: Dobrzy ludzie; Piosenka Gajdosia; Pan Jezus przyszedł; Powrót; Pogański Bóg; Zawierucha; Moja współlokalka; Graf de Klakowo-Klak.

4. Kośba. [Wiersze]. Wwa: E. Wende i Sp. 1921, 66 s.

5. Gody. Komedja w 1 akcie. Wwa: Wydawn. Oświata Tow. Nauczycieli Szkół Wyższych 1922 [antydat. 1921], 47 s.

1 nagroda w konkursie Związku Górali w Zakopanem. Adapt. radiowa: Adapt. Cz. Halski. Radio 1938.

6. Obrazy na szkle. Nowele. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1926, 185 s.

Zawartość: O żołnierzu błędawcu; Urlop; Inkluz; Echo; Bunt pod Grapą; Za czasów Obyrtacza; Wdowcy; Jarmark; Jak Wilson Wodrow na prezydenta wysel. Nowela „Za czasów Obyrtacza” została nagrodzona w konkursie *Kur. Warsz.*

7. Zwyrtałowa bacówka pod Wesołym Wierchem. [Audycje radiowe]. Przedm.: W. Wnuk. Kr.: KAW 1986, 131 s.

Przekłady

1. G.J. Tajovský: Matka. Sztuka w 1 akcie. Wwa: *Gaz. Lud.* 1924, 24 s.

2. E. Bozděch: Napoleon w szlafroku. Komedja w 3 aktach. Przel.: ... i A.B. Dostał. Wyst. Wwa 1926.

3. F. Langer: Łatwiej przejść wielbłądowi. Komedja w 3 aktach. Przel.: ... i A.B. Dostał. Wyst. Wwa, T. Mały 1926.

4. K. Čapek: Kobieta 339-letnia. (Sprawa Makropulos). Sztuka w 3 aktach. Przel.: ... i A.B. Dostał. Wyst. Pozn., T. Pol. 1928.

5. F. Grał: Zakręt pod Rachowem. Powieść. Wwa: PIW 1950, 284 s. Wyd. nast. tamże 1951.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PSB (J. Reychnan) – LP (B. Wojnowska)

T. Dąbrowski. *Krytyka* 1907 nr 6 (rec.: Falel. – E. KucharSKI: Ideal polskiej sztuki ludowej. (Z powodu „Godów” F.G.). *Por. Teatr i Chórów Włościańskich* 1922 nr 3/5. – [Obrazy na szkle]: E. Czekalski. *Świat* 1926 nr 9; [T. Sinko] *S.K. Kur. Lit.-Nauk.* 1926 nr 19. – F. Machay: Wspomnienie pozgonne. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 33. – A. Piotrowski: F.G. a Słowacja. W: *Vztahy slovenskej a polskej literatury od klasicizmu po súčasnosť*. Bratislava 1972. – W. Henzel: Regionalny charakter nowelistyki F.G. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1981 nr 20. – W.J. Podgórski. *Zwrot*, Czeski Cieszyn 1986 nr 11.

J.P.

H

HAHN Wiktor 1871-1959

Krypt.: r.n.; -r-n; w.h.; (w.h.)
Historyk literatury polskiej, filolog klasyczny, bibliograf, edytor.

Urodzony 9 września 1871 w Wiedniu; syn Feliksa Hahna, nauczyciela gimnazjalnego, później inspektora kolei we Lwowie, i Kazimierzy z domu Lorenz. W 1882-89 uczęszczał do Gimnazjum im. Franciszka Józefa we Lwowie, a następnie do 1893 studiował filologię klasyczną i polską na Uniwersytecie Lwowskim. Debiutował w 1891 artykułem „Mniemana rocznica”, opublikowanym anonimowo w *Kurjerze Lwowskim* (nr 335); w 1892 ogłosił w *Ateneum* pierwszą pracę naukową pt. „Kilka przyczynków do pism Szymona Szymonowicza. «Custus Joseph»” (t. 4 s. 557-564). Po ukończeniu studiów pracował jako nauczyciel gimnazjalny języka polskiego, łaciny i greki we Lwowie (1893-96), w Kołomyi (1896-99) i ponownie we Lwowie w Gimnazjum im. S. Staszica (do 1924). Równocześnie zajmował się pracą naukową w zakresie filologii klasycznej i polskiej oraz bibliografii i edytorstwa. Publikował liczne rozprawy, artykuły i recenzje w pismach naukowych, ogólnokulturalnych i dziennikach; współpracował stale od 1894 z miesięcznikiem *Eos* (do 1899), *Kwartalnikiem Historycznym* (do 1901), *Muzeum* (do 1912). W 1985 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy „Num Plutarchus in «Vitis» suis componendis ante oculos Aristotelis «Athenaion politeian» habuerit”. Od 1898 był członkiem, a w 1899-1903 sekretarzem Towarzystwa Filologicznego we Lwowie, a od 1902 członkiem korespondentem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. W 1901-02 uzupełniał studia na uniwersytetach w Berlinie i w Wiedniu. W 1905-28 był wiceprezesem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1906 habilitował się na podstawie rozprawy „Literatura dramatyczna w Polsce XVI wieku”, a w następnym roku został docentem historii literatury polskiej na Uniwersytecie Lwowskim; prowadził też wykłady z bibliologii, teorii bibliografii, bibliotekarstwa. W 1910 był organizatorem Zjazdu Historyczno-Literackiego im. J. Słowackiego we Lwowie. W 1911 został współpracownikiem Komisji do Badań w Zakresie Historii Literatury i Oświaty, a w 1913 Komisji Filologicznej AU. W 1912-21 był redaktorem *Pamiętnika Literackiego*. W 1917 został profesorem nadzwyczajnym historii literatury polskiej, a w 1918 docentem bibliografii i bi-

bliotekoznawstwa na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Następnie od 1921 pracował na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL) jako profesor zwyczajny i kierownik I Katedry Historii Literatury Polskiej; wykładał tam do 1939, dojeżdżając ze Lwowa. W 1921 został wybrany na członka zwyczajnego Towarzystwa Naukowego we Lwowie, a w 1922 na członka czynnego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie. Współpracował nadal z licznymi czasopismami, m.in. z *Gazetą Lwowską* (1921-24; tu też pod krypt.: w.h., -r-n), *Muzeum* (1923-32), *Nową Książką* (1934-39). W czasie II wojny światowej przebywał nadal we Lwowie, a po jej zakończeniu przyjechał w 1945 do Warszawy. W tymże roku został członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Od 1945 wykładał historię literatury polskiej na Uniwersytecie Warszawskim jako docent etatowy; w 1956 uzyskał tytuł profesora zwyczajnego. Rozprawy i artykuły publikował m.in. w *Tygodniku Warszawskim* (1946-47), *Pamiętniku Literackim*, *Meandrze*, *Teatrze*; współpracował też z „Polskim słownikiem biograficznym”. W 1947-55 przygotowywał popularne edycje licznych powieści J.I. Kraszewskiego i T.T. Jeża. W 1958 otrzymał doktorat honoris causa KUL. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1938), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1954), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1956). Zmarł 2 listopada 1959 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bibliografia filologii klasycznej i literatury humanistycznej w Polsce za lata [1891-1910]. *Eos* 1894, 1896, 1900, 1902, 1903, 1906, 1910, 1913. Por. poz. 13.

Bibliografia bieżąca publikowana w postaci dodatków do poszczególnych roczników i odbitek; łącznie 218 s.

2. Juliusza Słowackiego „Samuel Zborowski”. Lw.: Tow. Popierania Nauki Pol. 1905, 71 s.

3. Literatura dramatyczna w Polsce XVI wieku. Lw.: Tow. Popierania Nauki Pol. 1906, 133 s.

Praca habilitacyjna.

4. Stanisław Żółkiewski w poezji polskiej. Szkic literacki. *Gaz. Lwow.* 1908 nr 227-234; odb. Lw. 1908, 42 s. Wyd. nast. z podtyt.: (W trzecieście rocznicę bohatera zgonu pod Cecorą). 1620 - 7 X - 1920. Szkic literacki. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1920], 80 s.

W wyd. z 1920 Dodatek zawierający wiersze o Żółkiewskim.

5. O życiu i dziełach Juliusza Słowackiego. W setną rocznicę urodzin 1809-1909. Brody: Księg. F. Westa 1909, 103 s.

6. Szkice literackie o Juliuszu Słowackim. Brody: Księg. F. Westa 1909, 176 s. Przedr. zob. poz. 9.

Zawartość: Przedmowa; Juliusz Słowacki. W 50-tą rocznicę śmierci 3 IV 1849 - 3 IV 1899; Czy Juliusz Słowacki napisał tragedię pt. „Silla?”; „Wallas”; Wincenty i Bonawentura Niemojowscy w „Anhellim”; Książ Adam Stanisław Krasinśki w „Anhellim”; O tłumaczeniach francuskich „Anhellego”; Balzac czy Słowacki?; Pierwsze tłumaczenie niemieckie „Mazepy” J. Słowackiego; Celtowie w „Lilli Wenedzie”; „Poeta i natchnienie” Juliusza Słowackiego; Kartka z autografu „Króla Ducha”; Cyprjan Norwid o Słowackim; Słowackiemu; Z powodu setnej rocznicy urodzin Juliusza Słowackiego. (Artykuły okolicznościowe): Społeczeństwo polskie wobec jubileuszu Słowackiego; Szkoła wobec setnej rocznicy urodzin Juliusza Słowackiego; Nauczycielstwo ludowe wobec setnej rocznicy urodzin Juliusza Słowackiego.

7. Bibliografia o Juliuszu Słowackim za rok 1909. Ze słowem wstępnym J. Kallenbacha. Lw.: Kom. Obchodu Setnej Rocznicę Urodzin Juliusza Słowackiego we Lwowie 1916, XV, 179 s.

8. Bibliografia bibliografii polskiej. Lw.: H. Altenberg 1921, XVI, 223 s. Wyd. nast.: wyd. 2 znacznie rozszerz. Wr.: Ossol. 1956, XXII, 645 s.; wyd. 3 pt. Bibliografia bibliografii polskich do 1950 roku. Uzup. H. Sawoniak, tamże 1966, XXIV, 586 s.

9. „Przyszłość moja! – I moje będzie za grobem zwycięstwo! ...” Szkice literackie o Juliuszu Słowackim. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1921], 291 s.

Zawiera szkice z tomu poz. 6 lż pominięciem: Słowackiemu; Z powodu setnej rocznicy urodzin Juliusza Słowackiego; – nadto: Juliusz Słowacki. W sześćdziesiątą rocznicę zgonu poety; O tzw. blizszczości Słowackiego; O rzekomym wpływie „Giermka” Franciszka Morawskiego na „Dumę ukraińską” Juliusza Słowackiego; Przeróbka francuska „Hugona”; Kilka słów o genezie „Mindowego”; Jan Bielecki: Juliusz Słowacki, Franciszek Gaudy i Anton Żakelji (Rodoljub Ledinski); „Smutno mi Boże” w poezji polskiej; W sprawie układu „Beniowskiego”; Tłumaczenia niemieckie „Genezis z Ducha”; O fragmencie dramatycznym „Książę Michał Twercki”.

10. Bibliografia [J. Słowackiego]. W: J. Słowacki: Dzieła wszystkie. Pod red. J. Kleinera (od 1960 przy współpracy W. Floryana). T. 1-7, 9-11. Lw.: Ossol. 1924-1933; T. 8, 12-15, 17. Wr.: Ossol. 1954-1963, 1975. Toż znacznie rozszerz. w wyd. 2 T. 1-7, 9-11. Wr.: Ossol. 1952-1957.

Bibliografia podmiotowa i przedmiotowa dot. poszczególnych utworów zawartych w kolejnych tomach; w t. 1 nadto: Wydania zbiorowe; Wybory pism; Listy; Złote myśli Słowackiego. – W wyd. 1 królne ponad 600 s. W t. 17: Król Duch (wyd. 1975) zestawienie W.H. uzup.: K. Hahn-Tarchalski i H. Gacowa.

11. Zagadnienie nawrócenia w powieści polskiej. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1924, 67 s.

12. Stanisław Staszic. Życie i dzieła. Lubl.: Lubel. Kom. Obchodu Setnej Rocznicę Zgonu S. Staszica 1926, 104 s.

13. Bibliographia philologiae classicae et humanisticae Polonorum a. 1911-1925. Leopoli 1929, XVIII, 141 s. *Eos Supplementa* vol. 1. Por. poz. 1.

14. Bibliografia Horacego w Polsce. Bibliografia Horatiana Polonorum. Lubl. 1936, VIII, 66 s. Tow. Nauk. KUL.

15. „Balladyna” Juliusza Słowackiego. Lubl.: Księg. Wydawn. Lamus 1947, 38 s.

16. Shakespeare w Polsce. Bibliografia. Pośl.: S. Helsztyński. Wr.: Ossol. 1958, XIX, 386 s. Z prac Państw. Inst. Sztuki.

Rozprawy, studia oraz bibliografie opublikowane w czasopiśmie i wydawnictwach zbiorowych, m.in.: Geneza „Lilli Wenedy”. *Przew. Nauk. i Lit.* 1894 s. 49-58, 153-160, 252-258, 341-351, 428-437, 541-548, 639-645 i odb. pt. Studium nad genezą „Lilli Wenedy”, tragedii Juliusza Słowackiego. – Przyczynek do genezy „Marii Stuart” Juliusza Słowackiego. *Ateneum* 1894 t. 1 s. 260-296. – Żywoty Plutarcha wobec Arystotelesa „Atenaion politeia”. *Spraw. Dyr. c.k. Lwowskiego Gimnazjum im. Franciszka Józefa za r. szk. 1896 s. 1-56.* – Szymon Szymonowicz jako filolog. (Kartka z dziejów filologii w Polsce). *Przew. Nauk. i Lit.* 1897 s. 112-129, 208-230. – Tło historyczne w „Irydionie” Krasinśkiego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1897 s. 724-731, 834-844, 924-930, 1025-1034, 1128-1153 i odb. – Bibliografia jubileuszu Uniwersytetu Jagiellońskiego. *Muzeum* 1901 s. 460-474, 611-626, 713-730 i odb. – Bibliografia o Juliuszu Słowackim za rok 1899. *Przew. Nauk. i Lit.* 1901 dod. do z. 3/6 s. 1-41. – Zapomniane utwory łacińskie Szymona Szymonowicza. *Przew. Nauk. i Lit.* 1902 s. 768-786, 868-882 i odb. – Karol Libelt. (W setną rocznicę urodzin). *Sl. Pol.* 1907 nr 180, 186, 188, 190, 194, 196, 198, 200, 202 i odb. – Karol Libelt we Lwowie w r. 1896. *Nasz Kraj* 1907 z. 14-16 i odb. – Grunwald w poezji polskiej. Szkic literacki. *Prz. Powsz.* 1910 z. 6 s. 257-276, z. 7 s. 97-109 i odb. – Rok 1863 w dramacie polskim. *Gaz. Wiecz.* 1913 nr 1111-1117, 1135-1136, 1141 i odb. – Kościuszko w polskiej poezji dramatycznej. *Kur. Pozn.* 1917 dod. do nr 235, 247-249, 251, 253-256 i odb. – Rozwój poezji dramatycznej w Polsce. Cz. 1. W epoce przedrozbiorowej. W: *Dzieje literatury pięknej w Polsce. Cz. 2. Kr.* 1918 s. 1-46. *Enc. Pol. PAU* t. 22. – Kopernik w poezji polskiej. W: Mikołaj Kopernik. Lw., Wwa 1924 s. 187-207. – Lublin w twórczości Józefa Ignacego Kraszewskiego. *Głos Lubel.* 1925 nr 11, 14, 16, 18, 21, 23, 25, 29, 30 i odb. – Religijność księdza Stanisława Staszica. (W setną rocznicę śmierci 1826 - 20 I - 1926). *Aten. Kapł.* 1926 t. 17 z. 3 s. 238-260. – Bibliografia o Stanisławie Staszicu. W: Stanisław Staszic MDDCLV-MDCCCXXVI. Lubl. 1928 s. 757-800. – Henryk Ibsen w Polsce. W setną rocznicę

urodzin 1828 – 20 III – 1928. *Pam. Lubel.* 1930 t. 1 s. 240-271. — *Bibliographia Vergiliana Polonorum. Eos 1930/1931 s. 202-240.* — Religijność Ignacego Krasickiego. *Aten. Kapł.* 1936 t. 37 s. 313-327, 439-454, t. 38 s. 15-30. — Wołyń w „Latarni czarno-księskiej” Józefa Ignacego Kraszewskiego. W: *Księga ku czci Józefa Ignacego Kraszewskiego.* Łuck 1939 s. 58-98. — Władysław Nehring w ostatnich latach życia. *Sobótka* 1946 s. 255-274. — Józef Iłowicki. Zapomniany poeta wielkopolski. *Kron. M. Pozn.* 1948 nr 2 s. 85-102. — Juliusz Słowacki w 1848 r. *Sobótka* 1948 s. 78-114. — Karol Szajnoch jako autor dramatyczny. (W 80 rocznicę śmierci 1868-1948). *Rocz. Zakładu Nar. Ossol.* 1949 s. 471-528. — Ramzes II (Sezostrys) w twórczości J. Słowackiego. *Meander* 1950 nr 6/7 s. 453-463. — Stosunki Słowackiego ze współczesnymi mu wydawcami i księgarzami. *Prz. Bibl.* 1951 z. 1/2 s. 114-130. — Propozycje do przyszłego wydania „Dzieł” Słowackiego. *Pam. Lit.* 1958 z. 4 s. 523-527.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. J. Słowacki: Anelli. Oprac. do użytku szkolnego ... Brody: Księg. F. Westa 1905, 96 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1909; wyd. 3 zmien. i uzupełn. 1924.
2. J. Korzeniowski: Mnich. Tragedia w 3 aktach. Oprac. ... Brody: Księg. F. Westa 1906, 66 s.
3. K. Libelt: O miłości Ojczyzny. Oprac. ... Brody: Księg. F. Westa 1907, 188 s.
4. K. Libelt: Wybór pism pomniejszych. Wyd., wstępem i objaśn. zaopatrzył ... Cz. 1-3. Wwa: M. Arct 1908, 135 + 162 + 226 s.
Cz. 1. Pomysły o wychowaniu ludów; Cz. 2. O odwadze cywilnej; Cz. 3. O miłości Ojczyzny.
5. J. Słowacki: Balladyna. Tragedia w 5 aktach. Oprac. ... Brody: Księg. F. Westa 1908, 207 s.
6. J. Słowacki: Dzieła. Pierwsze krytyczne wydanie zbiorowe. Wyd.: ... i B. Gubrynowicz. T. 1-10. Wwa: Księg. B. Gubrynowicza 1909.
W oprac. W.H. t. 5-9: Dramaty, 394 + 475 + 477 + 409 + 531 s. — W każdym tomie odmiany tekstów; Uwagi i objaśn. wydawcy.
7. Juliusz Słowacki w poezji polskiej. (Antologia poetycka). Ułożył ... Lw.: Księg. W. Gubrynowicza i Syna 1910, 247 s. Wyd. nowe Wr.: Ossol. 1955, 331 s.
W dodatku do wyd. z 1955: Bibliografia, s. 288-325.
8. J. Korzeniowski: Karpaccy górale. Dramat w 3 aktach. Oprac. ... Brody: Księg. F. Westa [1910], 67 s.
9. Pamiętnik Zjazdu Historyczno-Literackiego im. J. Słowackiego we Lwowie urządzonego na pamiątkę setnej rocznicy urodzin poety w dniach 29 i

30 października 1909 r. Zestawił ... Lw.: Nakł. uczestników Zjazdu 1910, 205 s. Wydawn. Kom. Obchodu Setnej Roczniczy Urodzin Juliusza Słowackiego we Lw., t. 2.

10. Rok Słowackiego. Księga pamiątkowa obchodów urządzonych ku czci poety w roku 1909. Ułożył ... Lw. 1911, 394 s. Wydawn. Kom. Obchodu Setnej Roczniczy Urodzin Juliusza Słowackiego we Lw., t. 3.

11. Kronika Uniwersytetu Lwowskiego II. (1898/9-1909/10). Zestawił ... Lw.: Senat Akademicki c.k. Uniw. Lwowskiego 1912, X, 710 s.

12. Księga pamiątkowa ku uczczeniu setnej rocznicy urodzin Zygmunta Krasieńskiego. Układ księgi pamiątkowej przeprowadził ... T. 1-3. Lw.: Gubrynowicz i Syn 1912.

Zbiór rozpraw nauczycieli szkół średnich Galicji; każda rozprawa ma oddzielną paginację.

13. Księga pamiątkowa w trzechsetną rocznicę śmierci ks. Piotra Skargi. Wyd. ... Ze słowem wstępnym K. Morawskiego. T. 1-2. Lw.: Wydawn. Tow. im. P. Skargi 1913.

Zbiór rozpraw nauczycieli szkół średnich Galicji; każda rozprawa ma oddzielną paginację.

14. Pamiętnik obchodu jubileuszowego w 250 rocznicę założenia Uniwersytetu we Lwowie przez króla Jana Kazimierza. Zestawił z polecenia Senatu Akademickiego ... Lw.: Senat Akademicki Uniw. Lwowskiego 1914, II, 158 s.

15. J. Słowacki: Mindowe, król litewski. Obraz historyczny w 5 aktach ze wstępem i objaśn. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1921], 92 s. *BN I*, 43. Wyd. 2 tamże 1924.

16. J. Korzeniowski: Karpaccy górale. Dramat w 3 aktach. Wstępem i objaśn. zaopatrzył ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1923, 87 s. *BN I*, 63. Wyd. 2 zmien. i rozszerz. tamże 1928.

17. J.I. Kraszewski: Budnik. Obrazek ze wstępem i objaśn. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1923, 139 s. *BN I*, 55.

18. J.I. Kraszewski: Powrót do gniazda. Powieść z podań XVI wieku. W oprac. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1923, 263 s. *BN I*, 58. Wyd. 2 przejrz. tamże 1928.

19. J.I. Kraszewski: Dziecię Starego Miasta. Obrazek narysowany z natury, ze wstępem i objaśn. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1924, XXXII, 143 s. *BN I*, 71. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1928; wyd. 2 [inne] przejrz. i rozszerz. Przedm. ... Wwa: Chłopska Spółdz. Wydawn. 1946.

20. J.I. Kraszewski: Historia o Janaszu Korczaku i o pięknej miecznikównie. Powieść z czasów Jana Sobieskiego. Wstępem i objaśn. zaopatrzył ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1924, XVI, 266 s. *BN I*, 81.

Wyd. nast.: [Wwa:] Czyt. [1947], XIV, 266 s., wyd. 2 [!] tamże 1948.

21. J.I. Kraszewski: Morituri. Oprac. i wstępem o życiu i twórczości Kraszewskiego poprzedził ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1925, CLXXII, 408 s. BN I, 86.

22. F. Zabłocki: Sarmatyzm. Komedja w 5 aktach. Tekst, wstęp, objaśn. ... Lw.: Ossol. 1926, VII, 115 s.

23. J. Słowacki: Sen srebrny Salomei. Oprac. ... W: J. Słowacki: Dzieła wszystkie. Pod red. J. Kleinera. T. 6. Lw.: Ossol. 1931 s. 195-385. Toż w wyd. 2 Wr.: Ossol. 1955 s. 131-256.

24. J.I. Kraszewski: Brühl. Opowiadanie historyczne. Wstępem i objaśn. opatrzył ... T. 1-2. [Wwa:] Czyt. 1947, XIX, 290 s. Wyd. 2 tamże 1949.

25. J.U. Niemcewicz: Powrót posła. Komedja w 3 aktach. Oprac. ... Łódź: Książka 1947, XXIII, 95 s.

26. T.T. Jeż: Ci i tamci. Powieść z czasów kampanii węgierskiej. Przygot. do druku i oprac. ... T. 1-3. [Wwa:] Czyt. 1948, 437 s.

27. T.T. Jeż: Szandor Kowacz. Szkic. Przygot. do druku i objaśn. opatrzył ... [Wwa:] Czyt. 1948, 206 s.

28. T.T. Jeż: W zaraniu. Powieść. Objaśn. opatrzył ... [Wwa:] Czyt. 1948, 375 s.

29. J.I. Kraszewski: Chata za wsią. Powieść. Wstępem i objaśn. opatrzył ... T. 1-2, 3. Łódź: W. Bąk 1948, XLIII, 256 + 198 s.

30. J.I. Kraszewski: Pod Blachą. Powieść z końca XVIII wieku. Wstępem i objaśn. opatrzył ... T. 1-3. [Wwa:] Czyt. 1948, XXII, 327 s. Wyd. 2 tamże 1949.

31. J.I. Kraszewski: Starosta warszawski. Obrazy historyczne z XVIII wieku. Wstępem i objaśn. opatrzył ... T. 1-3. Wwa: Czyt. 1948, XXVII, 554 s. Wyd. nast. tamże 1948.

32. J.I. Kraszewski: Ulana. Powieść poleska. Objaśn. i posł. opatrzył ... Łódź: W. Bąk 1948, 141 s.

33. J.I. Kraszewski: Z siedmioletniej wojny. Opowiadanie historyczne. Wstępem i objaśn. opatrzył ... T. 1-2. Wwa: Czyt. 1948, 297 s.

34. E. Chojecki: Alkhadar. Ustęp z dziejów ojców naszych. Wstępem i objaśn. opatrzył ... T. 1-4. Wr.: Ossol. 1949, XX, 360 + 361 + 306 + 273 s.

35. T.T. Jeż: Niezaradni. Powieść. Objaśn. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1949, 283 s.

36. J.I. Kraszewski: Saskie ostatki. (August III). Wstępem i objaśn. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1949, 316 s.

37. J. Słowacki: Dramaty: Krak; Wallenrod; Jan Kazimierz; Złota Czaszka; Beatrix Cenci; Fantazy; Beniowski; Dziady. Oprac. ... (Dzieła. Wyd. przygot. przez Tow. Lit. im. A. Mickiewicza. Pod red. J. Krzyżanowskiego. T. 7). Wr.: Ossol. 1949, 455 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 jako t. 8 1952; wyd. 3 jako t. 8 1959.

38. J.I. Kraszewski: Król i Bondarywna. Powieść. Tekst wg wyd. z 1879 r. przygot. do druku ... [Wwa:] Czyt. 1950, 205 s.

39. J.I. Kraszewski: Herod baba. Opowiadanie dziadka. Oprac. ... Wwa: Czyt. 1951, 282 s.

40. J.I. Kraszewski: Złote jabłko. Tekst przygot. do druku ... T. 1-4. Wwa: Czyt. 1952, 413 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 1955.

41. J.I. Kraszewski: Zygmuntofskie czasy. Powieść z r. 1572. Oprac. tekstu, przedm. i przyp. ... Wwa: LSW 1954, 450 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1957, wyd. 4 1960.

42. J.I. Kraszewski: Bajki i bajeczki. Wybór i oprac. ... Wwa: Czyt. 1955, 164 s. Wyd. 2 tamże 1960.

43. J.I. Kraszewski: Infantka. Powieść historyczna. (Anna Jagiellonka). Przygot. do druku, wstępem i przyp. opatrzył ... Wwa: LSW 1955, 479 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, oprac. tekstu, posł. i przyp. ... 1962; wyd. 2 [!] oprac. tekstu i przyp. ... Posł.: S. Stupkiewicz 1972, wyd. 4 1983.

44. J.I. Kraszewski: Mistrz Twardowski. Powieść z podań gminnych. Przygot. do druku, przedm. i przyp. opatrzył ... Wwa: LSW 1955, 255 s. Wyd. 2 tamże 1957.

45. J.I. Kraszewski: Waligóra. Powieść historyczna z czasów Leszka Białego. Przygot. do druku, przedm. i przyp. opatrzył ... Wwa: LSW 1956, 414 s. Wyd. nast. tamże: 1962, wyd. 2 [!] z posł. W. Danka 1968, wyd. 4 1977.

46. J. Słowacki: [Książę Michał Twerski. Fragment dramatyczny]. Oprac. ... W: J. Słowacki: Dzieła wszystkie. Pod red. J. Kleinera przy współudziale W. Floryana. Wr.: Ossol. 1963 s. 333-384.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956. — ŚWPP 1. — PP (A. Czachowski). — PSB (W. Suchodolski). — BUP cz. 1. — LP (J. Wojnowski). — SPKP (J. Starnawski). — K. Hahn-Tarchalski: Bibliografia prac W.H. Cz. I (1891-1920). *Rocz. Hum.* 1975 t. 23 z. 1; Cz. II (1921-1975) Oprac. red. S. Fita tamże 1978 t. 26 z. 1.

[Juliusza Słowackiego „Samuel Zborowski”]. I. Chranowski. *Książka* 1905 nr 9; K. Jarecki. *Pam. Lit.* 1905. — [Literatura dramatyczna w Polsce XVI wieku:] A. Nowaczyński: O dramacie przeszłości. *Krytyka* 1906 t. 2; A. Brückner. *Pam. Lit.* 1907; S. Dobrzycki. *Prz. Powsz.* 1907 t. 3. — [Szkice literackie o Juliuszu Słowackim:] S. Turowski. *Pam. Lit.* 1909; S. Zdzarski. *Prz. Powsz.* 1910 t. 105. — [J. Słowacki: Dzieła. Wyd. ...] J. Kleiner: Układ i tekst dzieł Słowackiego. (O pierwszym krytycznym wydaniu zbiorowym dzieł poety). *Pam. Lit.* 1909; G. Korbut: Jubileuszowe wydanie dzieł Słowackiego. *Książka*

1909 nr 12; S. Zdziarski. *Prz. Powsz.* 1910 t. 108. — B. Gubrynowicz. *Książka* 1922 [rec. „Przyszłość moja!"]. — H. Barczy. *Ruch Lit.* 1926 [rec.: Stanisław Staszic]. — S. Vrtel-Wierczyński. *Prz. Warsz.* 1922 t. 1 [rec.: Bibliografia bibliografii polskiej]. — [Henryk Ibsen w Polsce:] M. Hartleb. *Ruch Lit.* 1929 nr 2; H. Sternbach. *Zeitschrift für Slavische Philologie*, Berlin 1929. — S. Pigoń. *Pam. Lit.* R. 39: 1950 [rec. wyd.: J. Słowacki: Dramaty]. — [Bibliografia. W: J. Słowacki: Dzieła wszystkie. T. 1-5, 14:] K. Krobicki. *Pam. Lit.* 1955 z. 1; E. Stodkowska, *tamże* z. 3. — [Juliusz Słowacki w poezji polskiej:] P. Grzegorzczak. *Rocz. Lit.* 1955; J. Krzyżanowski. *tamże*; J. Starnawski. *Twórczość* 1956 nr 3. — [Bibliografia bibliografii polskiej:] O.F. Babler] O.F.B. *Das Antiquariat*, Wieden 1956 nr 17/18; W. Chojnacki. *Prz. Zach.* 1956 nr 8/10, polem. W. Hahn, *tamże* 1957 nr 3; I.V. Gudovščikova. *Sovetskaia Bibliografija*, Moskwa 1956 [t.] 44; H. Sawoniak. *Prz. Bibl.* 1956 z. 3, wyjaśnienie W. Hahn *tamże* 1957 z. 1; E. Stodkowska. *Pam. Lit.* 1956 z. 4; K. Budzyk. *Prz. Hum.* 1958 nr 2. — [Shakespeare w Polsce:] J.W. Gomulicki: Polska fortuna Szekspira. *Nowe Książ.* 1959 nr 9; W. Weintraub: Shakespeare und Kein Ende. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 44; Z. Libera: Prof. dr W.H. jako badacz Słowackiego. *Prz. Hum.* 1959 nr 3. — S. Vrtel-Wierczyński. *Sprawy. PTPN* 1959 nr 3. — M. Ambros: W.H. *Prz. Bibl.* 1960 z. 2. — A. Dębniak. *Pam. Teatr.* 1960 z. 2 [rec.: Shakespeare w Polsce]. — P. Grzegorzczak: W.H. *Rocz. Bibl.* 1960 z. 3/4. — S. Kunowski: Prof. W.H. — pedagog uniwersytecki. *Zesz. Nauk. KUL* 1960 nr 2. — Z. Libera: W.H. *Pam. Lit.* 1960 z. 2. — F. Araszkiewicz; M. Rechowicz; J. Starnawski. *Zesz. Nauk. KUL* 1960 nr 1. — J. Kijas: Prof. dr W.H. *Ruch Lit.* 1961 nr 1. — Z. Libera: W.H. *Pam. Lit.* 1962 z. 3 [dot. działalności w Tow. Lit. im. A. Mickiewicza]. — R. Tarchalski: W.H. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1968. — R. Tarchalski: W.H. (1871-1959) — historyk literatury, bibliograf, organizator życia naukowego. *Kwart. Hist. Nauki* 1970 nr 1. — M. Wrzóska: Materiały W.H. *Biul. Arch. PAN* 1972 nr 15. — S. Fita: W.H. bibliograf i historyk literatury. *Rocz. Hum.* 1975 nr 1. — J. Trzynałowski: Juliusza Słowackiego dzieje edytorskie i wydawnicze. *Ze Skarb. Kult.* 1977 z. 29 [m.in. o W.H.]. — J. Starnawski: W.H. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1985. — J. Starnawski: W.H. jako badacz i wydawca Szymonowica (Simonides). *Rocz. Zamojski* 1985/86 t. 2.

J.Cz.

HAJDUK Ryszard 1920-1982

Pseud.: (haj); Opolanan; R.H.; (rh).
Prozaik, publicysta.

Urodzony 10 kwietnia 1920 w Giszowcu pod Katowicami; syn Wincentego Hajduka, górnika, i Marty z domu Żolna. Uczęszczał do Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Katowicach, a następnie od 1936 w Warszawie, gdzie również ukończył kursy dla dziennikarzy przy Instytucie Nauk Społecznych. W 1938 rozpoczął pracę dziennikarską, drukując felietony w *Gościu Niedzielnym* i w *Asie*; za debiut literacki uważał odpowiadanie „Zmiercz”, ogłoszone w 1939 w czasopiśmie *Skauwa* (nr 5-6). W czasie kampanii wrześniowej 1939 został wzięty do niewoli (jako jeńiec cywilny) w Brześciu nad Bugiem i był więziony w obozach najpierw w Prabutach, a następnie w Olsztynku. W listopadzie tegoż roku zbiegł z transportu i dotarł na Śląsk. W 1940 zaczął pracować w biurze starostwa w Bedzinie. W sierpniu tego roku został aresztowany przez gestapo i osadzony w więzieniu na Radosze

w Sosnowcu; zwolniony po kilku tygodniach przebywał w Giszowcu. W czerwcu 1941 został przymusowo wcielony do armii niemieckiej. Utrzymywał konspiracyjne kontakty z krakowskim ośrodkiem AK, aż do przerwania jego jednostki na Słowację. W grudniu 1944 dostał się do szpitala w Tarnowie, z którego na początku 1945 zbiegł i ukrywał się w domach Czechów i Słowaków. Po wyzwoleniu kierował księgarnią polską w Opolu i był korespondentem *Trybuny Robotniczej* i *Dziennika Zachodniego*. W 1945 ożenił się z Zofią z domu Paliwoda. Od 1946 współpracował z prasą opolską: w 1946 był zastępcą redaktora naczelnego *Nowin Opolskich*, w 1947 redaktorem naczelnym, w 1947-48 pracował w redakcji *Słowa Polskiego*, w 1949-51 kierował opolskim oddziałem *Trybuny Robotniczej*, w 1951-1955 był kierownikiem działu kulturalnego i redaktorem dodatku pt. *Głosy znad Odry do Trybuny Opolskiej*, następnie do 1965 zastępcą redaktora naczelnego tego pisma. W 1953 za działalność publicystyczną otrzymał II nagrodę im. J. Bruna. W 1955 został członkiem ZLP. Był współinicjatorem reaktywowania Instytutu Śląskiego w Opolu. W 1956-57 był przewodniczącym prezydium WRN w Opolu, w 1957-82 — posłem ziemi opolskiej na Sejm PRL. W 1956-57 i 1966-80 wchodził w skład egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR. W 1959 został prezesem Oddziału Opolskiego ZLP. W 1960-64 współredagował kolejne *Roczniki Ziemi Zachodnich i Północnych*. W 1962-81 był przewodniczącym Frontu Jedności Narodu w Opolu, w 1963-82 członkiem Rady Naczelnej Towarzystwa Polonia, w 1966-70 członkiem prezydium Komitetu Organizacyjnego Spraw Niemcoznawczych w Instytucie Spraw Międzynarodowych, w 1970-82 zaś działał w Polskim Społecznym Komitecie Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Za działalność publicystyczną i społeczno-kulturalną otrzymał liczne nagrody, m.in. nagrodę m. Opola (1969, 1980), nagrodę SDP im. B. Prusa (1984), nagrodę Rozgłośni Polskiego Radia i Ośrodka Telewizji w Opolu „Antenka” (1979). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1955), Krzyżem Oficerskim (1961) i Krzyżem Komandorskim (1969) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1972), Orderem Budowniczych Polski Ludowej (1974). Zmarł 25 listopada 1982 w Opolu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kartki z przeszłości ziemi opolskiej. [Publicystyka]. Opole: Wyd. *Tryb. Opol.* 1952, 30 s.
2. W imię życia i pokoju. [Publicystyka]. Opole: Woj. Kom. Wyborczy Frontu Nar. [1952], 31 s.
3. My pamiętamy! [Publicystyka]. Opole: Woj. Kom. Frontu Nar. 1954, 50 s.

O sytuacji politycznej na Opolszczyźnie przed II wojną światową.

4. *Opowieść o Ziemi Odrodzonej*. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Baranowski, Z. Kuźmiński. Ekran. 1954. [Inf. autora].

5. *Fakty nie kłamią*. [Publicystyka]. Opole: Inst. Śląski 1960, 14 s.

6. *Gorycz ojcowizny*. [Publicystyka]. Kat.: Śląsk 1960, 98 s.

Nagroda WRN w Opolu w 1961.

7. *Przesiedleńcy w nowym Bundestagu*. [Publicystyka]. Opole: Inst. Śląski 1961, 29 s.

8. *Ludzie ziem zachodnich i północnych*. [Współaut.:] S. Ziemia. Wwa 1962, 385 s. Tow. Rozwoju Ziem Zach.

Na prawach rkp. — Słownik biograficzny zasłużonych działaczy tych ziem.

9. *Opolskie środowisko literackie*. Opole 1961, 22 s. Inst. Śląski. Wyd. 2 uzup. i poszerz. tamże 1962.

M.in. bibliografia dzieł pisarzy opolskich.

10. *Arka Bożek*. Kat.: Śląsk 1963, 93 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. i uzup. tamże 1973; wyd. [3] Wwa: Iskry 1975.

11. *Rodowody rewizjonistów*. [Publicystyka; współaut.:] J. Bartosz. Kat.: Śląsk 1965, 262 s.

12. *Ziemia Opolska. 1945-1965*. [Album; współaut.:] S. Popiołek. Oprac. graf. T. Grabowski. Kat.: Śląsk 1965, 157 s.

13. *Rewizjoniści w Bundestagu*. [Publicystyka]. Kat.: Śląsk 1966, 107 s.

14. *Arka*. (Scenariusz teatru dokumentalnego). *Wczoraj, Dziś, Jutro* 1978 nr 2 s. 44-54. Praprem. Opole, Estrada 1978.

15. *Leksodroma. Śląsk - Brazylia*. [Publicystyka]. Kat.: Śląsk 1968, 226 s.

16. *Od „Nowin” do „Trybuny”*. Z notatnika opolskiego redaktora. Kat.: Śląsk 1970, 216 s.

Monograficzne opracowanie prasy śląskiej w okresie międzywojennym.

17. *The nationalist lobby*. [Współaut.:] J. Bartosz. Przel. S. Tarnawski. Wwa: Interpress 1971, 170 s.

18. *Kartoteka śmierci*. Lista aresztowanych działaczy Dzielnicy I Związku Polaków w Niemczech w latach 1939-45. [Współaut.:] S. Drozdowski, Z. Rusinek. Opole: Opol. Tow. Kult.-Oświat. 1976, 146 s.

19. *Pogmatwane drogi*. Wwa: MON 1976, 330 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. 1979, wyd. 3 uzup. 1987.

20. *Korzenie. Portrety opolskie*. Kat.: Śląsk 1980, 185 s.

Zawartość: Nauczyciel Kasprowicza [ksiądz J. Cytronowski]; Redaktor z Górażdży [A. Pawleta]; Smolka, Wielki Pan polskiego malarstwa [J. Cybis].

21. *Góra Świętej Anny*. [Szkic historyczny]. Wwa: NK 1983, 73 s.

22. *Nieznana karta tajnego frontu*. [Publicystyka historyczna]. Do druku przygot. i przyp. opatrzyła Z. Hajdukowa. Wwa: MON 1985, 108 s.

Przekład

1. H. Boesch; USA. *Opanowanie kontynentu*. Przel.: ..., A. Ligocki. Wwa: PWN 1961, 224 s.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. *Pamiętniki Opolan*. Zbiór prac 29 autorów pod red. ... Kr.: WL 1954, 554 s.

Nagroda Państwowa w 1955.

Przekł. niem.: Oberschlesier erzählen. [Przel.] E. Gomolla. Berlin 1956.

2. *Tacy są ludzie ziemi opolskiej*. Zbiór reportaży pod red. ... Opole: Wyd. *Tryb. Opol.* 1954, 90 s.

3. *Ziemia odrodzona*. Praca zbiorowa pod red. ... Opole: Woj. Kom. Frontu Nar. w Opolu 1955, 239 s.

4. *Pamiętniki Powstańców Śląskich*. Przedm.: W. Szewczyk. T. 1-2. Kat.: Śląsk 1957, 1961, 219 + 156 s.

T. 2 red.: ... i F. Szymiczek.

5. *Encyklopedia, która się nie ukazała*. Oprac.: ... i S. Popiołek. Kat.: Śląsk 1970, 251 s.

6. E.S. Woś-Saporski: *Pamiętnik z brazylijskiej puszczy [z l. 1870-1912]*. Oprac. wstęp, przyp. i aneksy ... Kat.: Śląsk 1974, 215 s.

7. *Retorta Śląska*. Opolszczyzna w reportażu. [Red.] ... Opole: Inst. Śląski [wspólnie z Opol. Tow. Kult.-Oświat. w Opolu] 1975, 291 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — RL 1982 (A. Biernacki). — Z. Hajduk; R.H. (Bibliografia ważniejszych prac). *Kwart. Opol.* 1983 nr 2. — H. Jamry; Ryszard Hajduk. Bibliografia. Opole: Woj. Bibl. Publiczna (1984).

T. Głowacki: Biografia serdeczna. *Zycie Lit.* 1964 nr 26 [rec.: Arka Bożek]. — J. Glensk: Między historią a wspomnieniem. *Opole* 1970 nr 7 [rec.: Od „Nowin” do „Trybuny”]. — [Pogmatwane drogi:] A. Loch. *Regiony* 1976 nr 4; O. Terlecki: Nieznane obszary polskiego losu. *Zycie Lit.* 1976 nr 23. — [Korzenie:] M.A. Kowalski: Rodło z opolszczyzny. *Tyg. Kult.* 1981 nr 12; Z. Zielonka: Piękne drzewa. *Opole* 1981 nr 1. — J. Goczoł: R.H. *Opole* 1983 nr 1. — J. Kuźmierz: Twórcza poezja i autorzytet. (Wspomnienie o R.H.). *Kwart. Opol.* 1983 nr 2. — W. Szewczyk: R.H. jako człowiek i twórca. *Kal. Opol.* 1984. — [Nieznana karta tajnego frontu:] W. Szewczyk: Ostatnia książka R.H. *Opole* 1986 nr 6; O. Terlecki: Ważki konспект R.H. *Zycie Lit.* 1986 nr 13. — W. Szewczyk: Ryszard Hajduk 1920-1982. Działacz, pisarz, dziennikarz. Kat. 1987, 15 s.

J.P.

HAMERA Bogdan 1911-1974

Pseud.: Adeodatus; B.H.; Beha; Hmbog; Zanus.
Prozaik, publicysta.

Urodzony 23 marca 1911 w Ostrowcu Świętokrzyskim; syn Jana Hamery, robotnika, i Antoniny z domu Łasic. W 1928 ukończył gimnazjum w Ostrowcu; w następnych latach był bezrobotny. Debiutował w 1931 wierszem „Dymy kominów”, ogłoszonym w piśmie *Polska Wolność* (nr 51); w piśmie tym publikował w następnych latach wiersze i korespondencje (też pod pseud.: B.H., Beha). W 1931 ożenił się z Marią Bednarz. W 1932-34 odbywał służbę wojskową w Przemysłu. W 1934 został członkiem KPP, a w 1936 wstąpił do OMTUR. Po ukończeniu kursów elektrycznych pracował w 1935-38 jako spawacz w Zakładach Ostrowieckich, następnie przy budowie fabryki w Kraśniku. Po wybuchu II wojny światowej przedostał się w listopadzie 1939 do ZSRR. Aresztowany, po trzech miesiącach śledztwa został osiedlony na Syberii, gdzie pracował jako drwal, a następnie jako rachmistrz. W 1943 wstąpił do 1. Armii Wojska Polskiego i został skierowany do 3. Dywizji Piechoty im. R. Traugutta, w której walczył do końca wojny. Po zakończeniu wojny pozostał w czynnej służbie wojskowej. W 1951-53 prowadził tzw. Gabinet Młodego Autora w Głównym Zarządzie Politycznym Wojska Polskiego. Kontynuując twórczość literacką, publikował od 1946 opowiadania, reportaże i artykuły w wielu czasopismach, m.in. w *Zolnierzu Polskim* (1950-53), *Nowej Kulturze* (1950, 1952-53), *Trybunie Ludu* (1951-53). Był członkiem PZPR (do 1968). W 1953 przeszedł do rezerwy w randze majora. W 1954-55 był ambasadorem w Budapeszcie. Od 1960 pracował w redakcji tygodnika społecznego i literackiego *Orka*, przemianowanego w 1962 na *Tygodnik Kulturalny*, jako kierownik działu społeczno-politycznego, a następnie krytycznoliterackiego; tu również zamieszczał reportaże, artykuły, recenzje, felietony (też pod pseud.: Adeodatus, Hmbog, Zanus; m.in. w 1966-69 stały felieton „Mój światopodgląd”). Współpracował nadto m.in. z *Dziennikiem Ludowym* (1962-63). Za działalność publicystyczną otrzymał w 1960 nagrodę Prasy Ludowej, w 1967 nagrodę im. T. Nocznickiego. W 1973 przeszedł na emeryturę. Odznaczony m.in. Krzyżem Walecznych i Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1954). Zmarł 17 stycznia 1974 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na przykład Plewa. [Powieść]. Wwa: KiW 1950, 269 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1951; wyd. 2 [!] popraw. 1951, wyd. 3 1953.

Państwowa Nagroda Artystyczna III stopnia w 1950.
Przekł.: bułg.: Majstor Plewa. [Przeł.] D. Ikononov. Sofija 1951, — czes.: Jeden z nás. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1951, — jidysz: Cum bajszył Plewe. [Przeł.] I. Guterman. Wwa 1952, — niem.: Die ersten Tage. Berlin 1953, — ros.: Master. [Przeł.] D. Avrov. Leningrad 1964, — rum.: Pilda lui Plewa. [Przeł.] J. Kalinowski, A. Boldur. Bucuresti 1952, — węgier.: Az első csapolás. [Przeł.] I. Mészáros. Budapest 1951.
Adapt. film.: Pierwsze dni. Ekran. 1951.

2. Doznania ludzkie. [Opowiadania] Wwa: KiW 1951, 202 s.

Zawartość: Syzyfiada; Zagadnienie chleba; Na styku; Spojrzenie na siebie; Ponadludzkie brzemie; Czysta chirurgia; Drogi różnie się krzyżują.
Adapt. film. opowiadania Czysta chirurgia: K. Eberhardt. Ekran. 1977.

3. Śladami czołgów. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: MON 1952, 1953, 251 + 250 s. Wyd. nast. tamże 1954.

4. Na styku. Opowiadanie. Wwa: NK 1953, 62 s. Wyd. 2 tamże 1954. Por. poz. 2.

5. Chodzenie ze strzelbą. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1959, 157 s.

Zawartość: Gesia przygoda; Na dzikiego łabędzia; Kaczka-cudaczka; Nie o samego dzika chodziło; Diabeł; Co ma wisieć ...; Nieszczęście; Dwa strzały; Topiel; Nie ma teraz, panie, myślnych; Paf! leży! ...; Dama, nie dama ...; Wilcza niespodzianka; Niepowszednie spotkanie; Czardziej; Huragan; Niedźwiedzi kąt. — Ze wspomnień Bronisława Żebrowskiego. [Wstęp]; Wan; Akim, łowca tygrysów.

6. Czas wyrzeczeń. [Powieść]. *Śl. Ludu* 1960 nr 207-343. Wyd. osob. Wwa: MON 1960, 297 s. Wyd. 2 tamże 1964.

7. Dobra woda. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1972, 149 s.

Zawartość: Pomorskie spotkania; Węgorz; Reminiscencje; Dobra woda; Szczypta apokalipsy; Lekcja meteorologii.

8. Szczypta apokalipsy. Wwa: LSW 1974, 240 s.
Zawiera opowiadania z tomów: poz. 2: Syzyfiada; Czysta chirurgia, — poz. 7: Pomorskie spotkania; Dobra woda; Szczypta apokalipsy; Reminiscencje, — oraz nowe: Wycieczka do Szwecji; Repatriant; Politechnika; Uroczka strasna ścieżka.

9. Karmieni burzą. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1975, 137 s.

Zawartość: Polski tygrys; Bilans; Kto wie lepiej; Srocy dublet; Błękitne oficerki; Wycieczka do Szwecji [poz. 8].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1964. — SWPP 1. — PP (J. Łuczyńska). — RL 1974 (J. Chudek).

[Na przykład Plewa:] W. Leopold: Na dobrej drodze. *Nova Kult* 1950 nr 16; A. Wronski. *Twórczość* 1950 z. 10, — [Doznania ludzkie:] A. Kijowski: Opowiadania B.H. *Zycie Lit* 1951 nr 12; E. Niziurski. *Twórczość* 1952 nr 1, — [Śladami czołgów:] H. Bereza: Nowa książka H. *Zycie Lit* 1953 nr 4; P. Bystrzycki: Śladami czołgów i śladem człowieka. *Nova Kult* 1954 nr 32. — Z. Macużanka: Nowa powieść H. *Polonistyka* 1961 nr 3 [rec.: Czas wyrzeczeń]. — A. Hamerliński: B.H. *Tyg. Kult* 1963 nr 19. — T. Goździkiewicz: B.H. (1911-1974) *Tyg. Kult* 1974 nr 5. — [Karmieni burzą:] A. Baranowska: Powroty, reminiscencje. *Nowe Książ.* 1975 nr 20 [dot.

też: Szczypta apokalipsy; A. Hamerliński: Z kombatanekich zamyśleń. *Tyg. Kult.* 1975 nr 41. — J. Marx: Opowiadania B.H. *Tyg. Kult.* 1975 nr 9 [rec.: Szczypta apokalipsy]. — R. Chodźko: Tropy w pamięci *Mies. Lit.* 1976 nr 3 [rec.: Karmieni burza].

J.Z.

HANDKE Ryszard ur. 1932

Teoretyk i historyk literatury.

Urodzony 29 czerwca 1932 w Toruniu; syn Karola Handkego, prawnika, i Marii z Gibińskich. Do wybuchu II wojny światowej mieszkał w Toruniu, a od 1940 w Łodzi. Po zakończeniu wojny uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. T. Kościuszki w Łodzi, w 1951 zdał maturę. W tymże roku rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Łódzkim, które od 1953 kontynuował na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W 1954 ożenił się z Kwiryną Kuczma, polonistką (później profesorem językoznawstwa). Po ukończeniu studiów podjął pracę w redakcji polonistycznej Państwowych Zakładów Wydawnictw Szkolnych w Warszawie na stanowisku redaktora, a później starszego redaktora. Debiutował w 1956 artykułem pt. „Kształcimy – i co dalej? (Poloniści)”, drukowanym w piśmie *Od nowa* (nr 1). Od 1962 pracował na UW w Katedrze Teorii Literatury kolejno jako asystent i starszy asystent. W 1964 ogłosił na łamach pisma *Język Polski* artykuł pt. „W sprawie stylistycznej wartości neologizmów Lema” (nr 5), który uważa za właściwy debiut. W pracy naukowej zajmował się wybranymi problemami teorii literatury (głównie zagadnieniami literatury science fiction i odbiorcy dzieła literackiego). Od 1965 publikował liczne przekłady niemieckich rozpraw z zakresu teorii literatury, m.in. w *Pamiętniku Literackim*. Doktoryzował się w 1968 na podstawie pracy pt. „Polska proza fantastyczno-naukowa. Zarys rozwoju, próba poetyki”, napisanej pod kierunkiem prof. Marii Renaty Mayenowej. W następnym roku otrzymał stanowisko adiunkta. W 1976-81 był kierownikiem wydziałowego Studium Podyplomowego. W 1980 habilitował się na podstawie rozprawy pt. „Utwór fabularny w perspektywie odbiorcy” i od 1981 pracował na stanowisku docenta, kierując Zakładem Metodologii Literatury i Teorii Lekturny. W 1980-81 był przewodniczącym Komisji Wydziałowej NSZZ „Solidarność”. W 1980 objął funkcję przewodniczącego Stołecznego Komitetu Olimpiady Literatury i Języka Polskiego. Należał do komitetów redakcyjnych pism *Pamiętnik Literacki* (od 1982) i *Polonistyka* (od 1991). W 1991 został mianowany na stanowisko profesora nadzwyczajnego na Wydziale Polonistyki UW. W 1993 otrzymał tytuł naukowy profesora. Mieszka w Warszawie.

TWORCZOŚĆ

1. Polska proza fantastyczno-naukowa. Problemy poetyki. Wr.: Ossol. 1969, 176 s. IBL PAN.

Zawartość: Przedmiot badań. — Cz. I. Świat przedstawiony utworów fantastyczno-naukowych: I. Sposoby kreowania składników fantastycznego świata przedstawionego science fiction w ich historycznym rozwoju; II. Językowe sposoby kreowania składników fantastycznych; III. Dziedziny słownictwa najaktywniej uczestniczące w procesie językowego kreowania elementów fantastycznych. — Cz. 2. Sytuacja narracyjna w „science fiction”: I. Narrator prozy fantastyczno-naukowej; II. Rola kategorii adresata narracji w fantastyce naukowej.

2. Utwór fabularny w perspektywie odbiorcy. Wr.: Ossol. 1982, 199 s. PAN, Kom. Nauk o Literaturze Pol. Z prac Inst. Literatury Pol. UW.

Zawartość: I. Lektura jako komunikacja: Dzieło w perspektywie czytelnika; Odbiorca dzieła jako partner dialogu. — II. Rzeczywistość fikcji narracyjnej – narracyjna fikcja rzeczywistości; Przestrzeń: unaoznaczenie, odbiór, rola; Zdarzenie w świecie fikcji i jego morfologia; Tropami zdarzeń; Fabularność współczesnych form narracyjnych. — III. Dzieło – koniec czy początek: Dzieło literackie – produkt czy narzędzie; Kategoria horyzontu oczekiwań odbiorcy a wartościowanie dzieł literackich.

Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki w 1983.

3. O czytaniu. Krótki zarys wiedzy o dziele literackim i jego lekturze. Wwa: WSiP 1984, 195 s.

Zawartość: 1. O czytaniu; 2. Co może język giętki; 3. Style, stylizacja, stylistyka; 4. Po co w literaturze rodzaje; 5. „Liryka, liryczna, tkliwa dynamika” [m.in. dot. zagadnienia wersologii]; 6. Z biegiem zdarzeń [dot. zagadnienia form narracyjnych]; 7. Słowo i obraz [literatura a teatr i film]. — Słownik terminów związanych z literaturą i kulturą.

4. Ze Stanisławem Lemem na szlakach fantastyki naukowej. Wwa: WSiP 1991, 138 s. *Bibl. Analiz Lit.*

Zawartość: Od autora. — I. Fantastyka naukowa – czym jest i jak się rozwijała: 1. Zasadnicze cechy i granice; 2. Dzieje przemian; 3. Sposoby opowiadania i środki językowe. — II. Człowiek wśród cudów techniki: 1. „Niezwyoczony”; 2. „Powrót z gwiazd” — III. U granic poznania: 1. „Solaris”; 2. „Głos Pana”. — IV. Wobec igraszek wyobraźni: 1. „Dzienniki gwiazdowe”; 2. „Bajki robotów”. — Bibliografia.

5. W świecie tekstów i wartości. Szkice z teorii lektury. Wwa: Omnitech Press 1991, 152 s.

Zawartość: Od autora; Komunikacja aksjologiczna – nośniki wartości w dziele literackim; Alfabet kultury w lekturze tekstu literackiego; Odbiór i odbiorcy w badaniach literackich na przykładzie „estetyki recepcji i oddziaływania”; Nauczanie lektury w kształceniu polonistów; Badanie szkolnego odbioru dzieła literackiego; Lektura a tradycja. Na przykładzie szkolnej lektury „Siłaczki” Stefana Żeromskiego; Przeciwnieństwo między charakterem dzieła literackiego a właściwościami jego lektury w szkole; Kształcenie literackie a lektura; Instrumentalne aspekty lektury; Science fiction ante portas; Z „Obłoku Magellana” na „Paradyzję”.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Neologizm a język nauki i techniki w stylizacji prozy fantastyczno-naukowej Stanisława Lema. W: Styl i kompozycja. Wr. 1965 s. 234-247. — Zagadnienie czasu w nowszych pracach literaturoznawstwa niemieckiego kręgu języ-

kowego. *Pam. Lit.* 1969 z. 4 s.375-392. — Krótkie formy epickie w badaniach literackich z niemieckiego kręgu językowego. *Pam. Lit.* 1971 z. 3 s. 361-372. — Zagadnienia języka i stylu w pracach Karola Vosslera i Leo Spitzera. W: K. Vossler, L. Spitzer: *Studia stylistyczne*. Wwa 1972 s. 29-53. — Science fiction dziś — perspektywy ewolucji. W: *Materiały z Międzynarodowego Spotkania Pisarzy — Twórców Literatury Fantastyczno-Naukowej*, Poznań 11-14 września 1973. Pozn. 1974 s.59-68. — Nowoczesność w baśni dla dzieci. *Teksty* 1974 nr 5 s. 117-121. — Oddziaływanie literatury w perspektywie odbiorcy. *Teksty* 1974 nr 6 s. 90-106. — „Programowanie piękna” (O statystycznej teorii tekstu). *Teksty* 1974 nr 2 s. 121-131. — „Odruch warunkowy” Stanisława Lema. W: *Nowela, opowiadanie, gawęda*. Wwa 1974 s. 308-322. — Arcydzieło w horyzoncie oczekiwań odbiorcy. *Ruch Lit.* 1975 nr 4 s. 249-256. — O pewnym materii pomieszanu, czyli między baśnią a science fiction. *Teksty* 1975 nr 5 s. 50-68, przedr. w wersji zmien. pt. Baśń a fantastyka naukowa w: *Baśń i dziecko*. Wwa 1978 s. 71-89, toż w: *Literatura i podkultura dzieci i młodzieży*. Wr. 1983 s. 309-327. — Pejzaż semiotyczny grzybobrania. *Teksty* 1978 nr 1 s. 219-231. — Theory of literature in the curriculum of Polish departments at universities. [Przel.] A. Korzeniowska. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 1; 1978 s. 25-32. — Czy fantastyka naukowa jest gantkiem trywialnym? *Ruch Lit.* 1979 nr 2 s. 115-128. — Julian Ejsmond (1892-1930). W: OLP. Ser. 6 t. 2. Kr. 1979 s. 499-573. — Rzeczywistość fikcji — fikcja rzeczywistości. *Polonistyka* 1981 nr 2 s. 83-91. — Odbiór i odbiorcy w badaniach literackich na przykładzie „estetyki recepcji i oddziaływania”. W: *Nowe problemy metodologiczne literaturoznawstwa*. Kr. 1992 s. 290-308.

Przekłady

1. K. Vossler, L. Spitzer: *Studia stylistyczne*. Wybór i oprac.: M.R. Mayenowa, ... [Przel.:] ..., M.R. Mayenowa, D. Danek. Wwa: PIW 1972, 394 s.
2. A. Theile: *Sztuka Afryki*. [Monografia]. Wwa: WAiF 1974, 279 s.
3. *Teoria form narracyjnych w niemieckim kręgu językowym*. Antologia. Wybór, oprac., przekł. i wstęp ... Kr.: WL 1980, 370 s.

Prace redakcyjne

1. *Spór o SF*. Antologia szkiców i esejów o science fiction. Teksty wybrali: ..., L. Jęczyk, B. Okólska. Pozn.: WP 1989, 435 s.
  2. *Z metodyki literatury i języka polskiego*. [Praca zbior.]. Pod red. nauk. ... Wwa: Wydawn. UW 1991, 208 s.
- Zob. też Przekłady poz. 1, 3.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1992.
 [Polska proza fantastyczno-naukowa:] [A.K. Wąskiewicz] (akw): *Poetyka science fiction*. *Nadodrże* 1969 nr 1; A. Zgorzelski. *Zag. Rodzaj Lit.* 1970 z. 1; M. Nowotna-Szybistowa. *Pam. Lit.* 1971 z. 2. — [Utwór fabularny w perspektywie odbiorcy:] K. Bartoszyński. *Ruch Lit.* 1983 nr 2; A. Lam: *Od strony odbiorcy*. *Mies. Lit.* 1983 nr 2; A. Lebkowska. *Pam. Lit.* 1985 z. 3. — [O czytaniu:] J. Leociak: *Szkola, która uczy czytać*. *Nowe Książ.* 1985 nr 5; M. Kroczyńska: *Wyzsza nauka czytania*. *Opole* 1986 nr 8. — A. Smuszkiewicz: *Fantastyczny bal*. *Polonistyka* 1992 nr 6 [rec.: Ze Stanisławem Lemem na szlakach fantastyki naukowej].

A.H.

HARASIMIUK Stanisław
ur. 1939

Pseud.: Anna B. Strzelecka; S.H.; (sh); Stefan H. Strzelecki. Reportażysta, dziennikarz.

Urodzony 21 października 1939 w Komarówce na Podlasiu w rodzinie chłopskiej; syn Wawrzyńca Harasimiuka i Leokadii z Domańskich. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Komarówce i tamże w 1959 zdał egzamin maturalny. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. W 1962 ożenił się z Alicją Zofią Surowską, wówczas studentką, potem dziennikarką. Po uzyskaniu magisterium w 1964 przez rok pracował jako polonista w Liceum Ogólnokształcącym w Komarówce, a następnie został inspektorem zbożowym w Ministerstwie Przemysłu Spożywczego i Skupu (1965-66). Od 1967 pracował w Fabryce Samochodów Ciężarowych w Lublinie, najpierw na stanowisku ekonomisty w dziale organizacji, potem m.in. w redakcji zakładowej gazety *Głos FSC*, której został redaktorem naczelnym. Również w 1967 debiutował jako reportażysta utworem pt. „Jest taka wieś Komarówka”, ogłoszonym w *Kulturze i Życiu* (tygodniowym dodatku *Sztiandaru Ludu*; nr 6). W 1968 za reportaż literacki pt. „Szanowny Panie Profesorze! (Pięć listów i jedna odpowiedź)” otrzymał I nagrodę w konkursie „Człowiek wybiera”, zorganizowanym przez Wydawnictwo Literackie i *Życie Literackie* (druk nr 31-32). Po opublikowaniu tego reportażu został służbowo przeniesiony do pracy w kuźni fabrycznej, a wkrótce potem, zwolniony z pracy w 1969. Był później kierownikiem działu artystycznego w Domu Kultury w Lublinie, a utraciwszy w 1971 to zajęcie, pracował w Polskich Zakładach Zbożowych na stanowisku inspektora zbożowego. W 1973-74 pełnił funkcję sekretarza zarządzającego Towarzystwa Kultury Teatralnej w Lublinie. W 1974 rozpoczął etatową pracę dziennikarską; był do 1976 członkiem redakcji *Sztiandaru Ludu*, a później *Tygodnika Kulturalnego* (do 1990). Reportaże, recenzje i artykuły publicystyczne drukował ponadto m.in. w *Polityce* (1969-79), *Kamienie* (1970-72, 1976), *Życiu Literackim* (1970-71, 1973, 1975-76),

Argumentach (1981). Był laureatem wielu konkursów literackich. Odbýwał liczne podróże turystyczne, m.in. po Azji Środkowej, Ukrainie, Kaukazie, Europie Środkowej i Zachodniej. W 1980-90 był członkiem NSZZ „Solidarność”. W latach dziewięćdziesiątych pracował kolejno w pismach: *Wokanda* (1990-91), *Dzień* (1990-91), *Tygodnik Współczesny* (1991), *Magazyn Tygodniowy Dziennik Ludowy* (od 1992), *Kurier Lubelski* (od 1993). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1979) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986). Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Warianty. Reportaże. Kr.: WL 1971, 214 s. Nagroda im. B. Prusa w 1972.
2. W burzonym Eldorado. Brałem łapówki. [Reportaże]. Druk *Sztand. Ludu* 1974 nr 256-259, 261-277, 290.
3. Babka. Opowiadania. Lubl.: WLubel. 1977, 156 s.
Zawartość: Babka; List; Et in Arcadia ego; Jeden dzień miesiąca; Życie na tle; Magda; Proces z wyobraźnią; Uzurpator.
4. Za piękną fasadą. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1980, 289 s.
Nagroda *Życia Lit.* w 1980.
5. Fucha. Reportaże. Wwa: LSW 1981, 202 s.
6. Było wiele wyroków. [Reportaże]. Kr.: WL 1982, 199 s.
Nagroda im. J. Chafasińskiego przyznana przez *Tyg. Kult.* w 1982.
7. Nie ma tego złego. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1982, 248 s.
8. Milionerzy i pomywacze. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1983, 139 s.
9. My, gasterbeiterzy. [Reportaże]. Lubl.: KAW 1987, 183 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1992. — Wywiad: Fakt jest słowem. Rozm. [Z. Mikulski] Z.M. Kamena 1972 nr 26/27. — Wypowiedź: S. Harasymowicz: Moja bardzo wielka wina. *Argumenty* 1979 nr 25.
[Warianty:] M. Podgórski: Recenzja z postscriptum. *Kamena* 1971 nr 20; S. Stanuch: Na słowo. *Dz. Pol.* 1971 nr 199. — [Babka:] M.A. Kowalski: Wszystkiego po trochu. *Tyg. Kult.* 1977 nr 15; J.K. Weber: W stylu dziennikarskim. *Literatura* 1977 nr 23. — Z. Borkiewicz: Reportaże w samą porę. *Nowe Książ.* 1980 nr 22 [rec.: Za piękną fasadą]. — K. Kołnecka: Wpisany w swój czas. *Tyg. Kult.* 1981 nr 37. — A. Lecki: W kleszczach dobra. *Kontrasty*, Białystok 1981 nr 4 [rec.: Za piękną fasadą]. — T. Wach: Bohaterowie naszego czasu. *Nowe Książ.* 1981 nr 16 [rec.: Fucha]. — [Było wiele wyroków:] J. Doliński: Nie ma tego złego ... *Życie Lit.* 1982 nr 30 [dot. także: Nie ma tego złego ...]; K. Goldbergowa: Reporter w roli reportera. *Tyg. Kult.* 1982 nr 12. — [Milionerzy i pomywacze:] J. Atlas: Zabij okiem. *Tu i Teraz* 1984 nr 10; J. Oniszczuk: Boso, ale w ostrogach. *Prasa Pol.* 1984 nr 1.

HARASYMOWICZ Jerzy
ur. 1933

Używa też nazwiska: Harasymowicz-Broniuszyc.
Poeta.

Urodzony 24 lipca 1933 w Puławach; syn Stanisława Harasymowicza, zawodowego wojskowego, i Ireny Danuty z Grelewskich. Do 1939 mieszkał w Stryju, gdzie ojciec służył w stopniu majora w 53. Pułku Piechoty Strzelców Kresowych. W czasie okupacji sowieckiej, a następnie niemieckiej przebywał wraz z matką kolejno w Stryju, we Lwowie, pod Borszczowem (na Podolu), a od 1944 w okolicach Jordanowa (ojciec spędził okres wojny w oflagu w Woldenbergu). Po zakończeniu wojny chodził do szkoły powszechnej w Dobrzechowie (1946) i w Rzeszowie (1947). Ukończył Liceum Leśne w Limanowej (1953) oraz kurs techników pomiarowych. Następnie przebywał na Sądęcczyźnie, pracując przy robotach leśnych. Debiutował w 1953 wierszami „Bajka” i „Rozmowa łózek” oraz prozą poetycką „Dom” i „Wawel”, opublikowanymi w *Życiu Literackim* (nr 32). Od tegoż roku należał do Koła Młodych Pisarzy przy Oddziale Krakowskim ZLP. W 1955 zamieszkał na stałe w Krakowie. Kształcił się nadal jako samouk pod kierunkiem prof. Kazimierza Wyki. Wiersze i artykuły publikował w licznych czasopismach m.in. nadal w *Życiu Literackim*, *Nowej Kulturze* (od 1954), *Dzienniku Polskim* i jego dodatku *Od A do Z* (od 1955), *Twórczości* (od 1955), *Tygodniku Powszechnym* (od 1957). W 1957 został członkiem ZLP. W tymże roku założył grupę literacką Muszyna i kierował nią do 1961. W 1967 był jednym z założycieli i autorem programu grupy literackiej Barbarus. W 1969 zawarł związek małżeński z Marią Górkiewicz. Za twórczość poetycką otrzymał liczne nagrody, m.in. nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie (1971), nagrodę Ministra Kultury i Sztuki II stopnia (1975) i powtórnie I stopnia (1985), Srebrny Wawrzyn Polskiego Komitetu Olimpijskiego (1985), nagrodę miesięcznika *Poezja* (1986), Nagrodę Państwową II stopnia (1987). W 1986 został członkiem zarządu Oddziału Krakowskiego ZLP. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Cuda. [Wiersze]. Wwa: PIW 1956, 72 s.
2. Powrót do kraju łagodności. [Wiersze]. Kr.: WL 1957, 40 s.
3. Przyjęcie kopii. [Wiersze]. Kr.: WL 1958, 81 s.
4. Wieża melancholii. [Wiersze]. Kr.: WL 1958, 117 s.

Cykle: Wieża melancholii; Zjazd strachów na wróble; Rosyjski chłopczyk; Zimowy konik.

B.T.

5. Genealogia instrumentów. Wiersze. Kr.: PWM 1959, 15 s.
6. List do ludożerców. [Widowisko poetyckie na podstawie tekstów ... , T. Różewicza, J. Waleńczyka]. Wyst. Kr., T. Rapsodyczny 1960.
7. Mit o świętym Jerzym. [Wiersze]. Kr.: WL 1960, 62 s.
8. Bajka o królowie, co spać nie chciała. Kr.: WL 1962, 60 s. Por. poz. 48.
9. Ma się pod jesień. [Wiersze]. Wwa: PIW 1962, 82 s.
10. Podsumowanie zieleni. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1964, 101 s.
Cykle: Spacer sofisty; Elegie Lemkowskie; Podwórze; Brzoza.
11. Budowanie lasu. [Wiersze]. Wwa: PIW 1965, 50 s.
Cykle: Budowanie lasu; Za miastem.
12. Pastorałki polskie. [Wiersze]. Kr.: PWM 1966, 52 s. Wyd. 2 tamże 1980.
Nagroda im. S. Piętaka w 1967.
Adapt.: Pastorałki polskie. Wyst. Pozn., Estrada Poetycka przy Klubie „Od Nowa” 1968. TV 1970.
13. Wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1967, 341 s.
Zawiera wiersze z tomów poz.: 1-4, 7, 9-11 oraz nowe wiersze w cyklach: Pasjans zimowy; Listy z muzeum; Wiersze różne.
14. Madonny polskie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1969, 89 s. Wyd. nast. rozszerz. z posł. S. Krzysztofowicza. Kr.: WL 1973; wyd. 3 pt. Madonny polskie i inne wiersze, tamże 1977.
Adapt. pt. Madonny. Wyst. Nowy Sącz, T. Robotniczy im. B. Barbackiego 1977.
15. Zielony majerz. [Wiersze]. Wwa: LSW 1969, 57 s.
Cykle: Chmurkolistny; Musica antiqua; Marznie.
16. Poezje wybrane. Wybór wierszy i słowo wstępne autora. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1971, 143 s.
17. Znaki nad domem. [Wiersze]. Wwa: PIW 1971, 99 s.
Cykle: Znaki nad domem; Madonna z Lewoczy; Lekcje przyrody.
18. Bar na stawach. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1972, 118 s. Wyd. 2 tamże 1974.
19. Zielnik czyli Wiersze dla wszystkich. Pascha Chrysta. Poemat wielkanocny. Wstęp: K. Wyka. Kr.: WL 1972, 111 s.
20. Polska weranda. [Wiersze]. Kr.: WL 1973, 114 s.
Tu m.in. cykl: Wielka pieśń urodzinowa Szczyrzyc 1272-1972; Praskie medytacje I-XXII.
21. Córka rzeźnika; Łąka; Wyprzęgnięty tramwaj Europy. [Poematy]. Wwa: Czyt. 1974, 79 s.
22. Żaglowiec i inne wiersze. Wwa: PAX 1974, 115 s.
Cykle: Wierszobranie; Niedziela.
23. Barokowe czasy. [Wiersze]. Kr.: WL 1975, 119 s.
Cykle: Jest codziennie większy Wawel we mnie; Legenda z Koniuszy 1794-1974; Ze starej parafii; Święto Jordanu; Barokowe czasy.
24. Wybór wierszy 1955-1973. Kr.: WL 1975 [właśc. 1976], 458 s.
25. Banderia Prutenorum czyli Chorągwie pułskie podniesione roku pańskiego 1410 w święto rozesłania apostołów pod Grunwaldem przeciw królowi Władysławowi Jagielle i przez króla przewrócone jak i cała moc niemiecka i przywiezione do Krakowa. [Wiersze]. Kr.: WL 1976, 122 s.
Wyd. z okazji odbudowy pomnika Grunwaldzkiego w Krakowie w październiku 1976.
26. Polowanie z sokołem. [Wiersze]. Kr.: WL 1977, 101 s.
27. [Wybór wierszy]. Wwa: Czyt. 1978, 128 s.
28. Cudnow. [Wiersze]. Kr.: WL 1979, 117 s.
29. Wiersze miłosne. Kr.: WL 1979, 135 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 [zmien.] pt. Wiesz wszystko 1986.
30. Kasia cała z czekolady i z cukierków ma rękawy. [Wiersze]. Kr.: WL 1980, 60 s.
Adapt. teatr. Wyst. Kr., T. Lalki i Maski Grotteska 1982.
31. Z nogami na stole. [Wiersze]. Kr.: WL 1981, 78 s.
Cykle: Reklamy; Koncert w parku; Cywilizacja windy.
32. Wesele rusalek. [Wiersze]. Wwa: LSW 1982, 127 s.
33. Wiersze na igrzyska. Wwa: Czyt. 1982, 63 s.
34. Cała góra barwinków. Wybór liryki. Kr., Wr.: WL 1983, 115 s.
35. Dronsky. [Wiersze]. Kr., Wr.: WL 1983, 43 s.
36. Wiersze sarmackie. Wybór: K. Lisowski. Kr., Wr.: WL 1983, 248 s.
Wybór z tomów poz. 23, 26, 28 oraz: Lisowczyk czyli rozpedzona korona polska czyli pan pułkownik Lisowski lub o nim summa zachwyty i krytyk gorących bezstronnego świadka ze siebie i z historii pełnymi garściami brane na co słowo poetyckie daje skromny sługa pióra rymopis (Fragmenty).
37. Złockie niebo cerkiewne. Z komentarzem Z. Siatkowskiego. Kr.: RSW Prasa-Książka-Ruch, Klub Międzynarodowej Prasy i Książki 1983, 31 s.
Teksty w jęz. pol. i przekł. ukr. tłum. O. Laps'kij pt. Złocke ta cerkowne nebo. – Wyd. w 50. rocznicę urodzin i 30-lecie twórczości J.H. z listem J.H. do uczestników wieczoru jubileuszowego w Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki w Krakowie.
38. Kłękajcie narody. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1984, 51 s.

39. Na cały regulator. [Wiersze]. Wstęp: K. Lisowski. Kr., Wr.: WL 1985, 64 s.

40. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autora. Wwa: LSW 1985, 148 s.

41. Wiersze beskidzkie. Wwa: Kr.: Wydawn. PTTK 1986, 64 s.

42. Wybór wierszy. Wyboru dokonał: K. Lisowski. T. 1-2. Kr., Wr.: WL 1986, 314 + 373 s.

43. Lichtarz ruski. [Wiersze]. Wwa: PIW 1987, 47 s.

Nagroda Funduszu Literatury w 1988.

44. Ubrana tylko w trawy połonin. [Wiersze]. Kr.: WL 1988, 78 s.

45. Kozackie buńczuki. [Wiersze]. Kr.: Ofic. Lit. 1991, 31 s.

46. Za co jutro kupimy chleb. [Wiersze]. Wwa: Libraria 1991, 55 s.

47. Erotyki. Wybór i oprac. S. Stanuch. Wstęp: E. Dunaj-Kozakow. Kr.: Sponsor 1992, 195 s.

Zawiera cykle: Zakłęcia miłosne; Erotyki małżeńskie; Erotyki górskie; Erotyki miejskie; Erotyki pobożne.

48. O królowie co spać nie chciała. Bajka muzyczno-baletowa w 1 części. Libretto. Muzyka: A. Hundziak. Praprem. Wwa, T. Wielki 1992. Por. poz. 8.

49. W Botanicznym wiersze ZEN. Kr.: Uniwersytet 1992, 24 s.

50. Zimownik. [Wiersze]. Wwa: PIW 1994, 119 s.

Wybory wierszy w przekł.: ang.: Platting beeches. [Przeł.] V. Contoski. New York 1975, — czes.: Součet zelení. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1967; Laska už přeletla dům. [Przeł.] J. Pilař. Praha; Černý bez. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1988, — serb.: Letnje popodne. [Przeł.] P. Vujičić. Kruševac 1975, — słowack.: Veža melancholie. [Przeł.] I. Mojik i J. Hvišč. Bratislava 1967, — ukr.: Dejaki elegii ta deščo inše. [Przeł.] O. Lapski. Warszawa 1982.

Wydania utworów w oprac. muz.: Z „Genealogii instrumentów”. Trzy wiersze. [Muz.] K. Penderecki: Miniatury. Kr.: PWM 1962, 1 k., wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1966. — Kosynierski los. [Muz.] J. Mikš. Kr.: PWM 1977, 45 s. — Madonny polskie. Poemat. [Muz.] K. Moszumańska-Nazar. Kr.: PWM 1977, 67 s. — Skrzypce. [Muz.] B. Konowski. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1977, 11 s.

Prace redakcyjne

1. Młody Kraków – poezje. Wybór i prezentacja: ... Kr.: Krak. Klub Lit. przy ZLP 1988, 86 s.

2. Piszemy nasz Kraków. Poezje. Wybór i prezentacja: ... Kr.: Krak. Oddz. ZLP 1989, 147 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1970, 1993. — Wywiady: Pszczoła, kwiat, chmura, orzeł [Rozm.] T. Krzemień. W teje: Znajomi nieznajomi. Wwa 1977; Stworzyli mnie czytelnicy. [Rozm.] J.Z. Brudnicki. *Poezja* 1987 nr 1; Drugie skrzydło. [Rozm.] M. Sarjusz-Wolski, *Prz.* 1988 nr 40; Dostyc kwiatów i żartów. [Rozm.] W. Wiśniewski. W teje: Lekcja polskiego. Wwa 1993.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (K. Wyka).

J. Kwiatkowski: Wizja przeciw równaniu. (Nowa walka romantyków z klasykami). *Życie Lit.* 1958 nr 3, polem. tamże: W. Maciąg: Kwiatkowskiego próba teorii, nr 3, B. Drozdowski: Mózg i mózdek czyli o próbie kreowania piątego wiersza, nr 5, J. Kwiatkowski: Pierwsze potyczki, nr 11. — M. Pankowski: Klasyki i cudotwórcy. *Kultura*, Paryż 1958 nr 12. — J. Brzękowiński: Zjawisko H. *Kontynenty*, Londyn 1959 nr 3; przedr. w tegoż: Szkice literackie i artystyczne 1925-1970. Kr. 1978. — K. Wyka: Urzeczoncy [dot.: Cuda; Powrót do kraju łagodności]; Ponowny debiut [dot.: Przejście kopii]. W tegoż: Rzecz wyobraźni. Wwa 1959, wyd. 2 Wwa 1977. — J. Rogoziński: H. *Nowa Kult* 1960 nr 49. — J. Błoński: Dwa rodzaje dziwności. W tegoż: Zmiana warty. Wwa 1961. — B. Biernacka: J.H. *Tyg. Kult* 1963 nr 20. — J. Kwiatkowski: Trzy razy H.: Jest Galczyński; Sny; Krzyż i rodzinne pastwisko. W tegoż: Klucze do wyobraźni. Wwa 1964, wyd. 2 Wwa 1973. — Z. Lichniak: Na przykład: wieszczoch z Muszyny. W tegoż: 5:0 dla ideologii. Wwa 1964. — J. Prokop: Od Larbauda do H. (Z historii „dłuższych form” liryki). W tegoż: Euklides i barbarzyńcy. Wwa 1964. — J. Łukasiewicz: Harasymowiczka sobole wyobraźni. W tegoż: Zagłoba w piekle. Wwa 1965. — M. Chmielnikowska: J.H. Ogród zaniedbany. W: *Liryka polska*. Kr. 1966. — J. Trznadel: W baśni i gdzie indziej. W tegoż: Różne trzecie. Wwa 1966. — E. Balcerzan: Poetyckość i poetyzacja. (O twórczości J.H.). *Nurt* 1967 nr 12. — P. Kuncewicz: Człowiek, natura, demony. W tegoż: Samotni wobec historii. Wwa 1967. — G. Gazda: Funkcja artystyczna pastorałek w twórczości T. Czyżewskiego i J.H. W: *Literatura i metodologia*. W. 1970. — J. Pieszczałowicz: „W baśni stronie”, (O poezji J. H.). *Poezja* 1970 nr 5, przedr. w tegoż: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991. — J. Kolbuszewski: Madonny z naszych gór. W tegoż: Góry takie kamienne. Wwa 1972. — M. Kozanecki: Kraków II. *Mag. Kult* 1972 nr 1. — J. Prokop: J.H. ... albo człowiek pierwotny. W tegoż: Lekcja rzeczy. Kr. 1972. — J. Prokop: Głosy poety. *Poezja* 1972 nr 7. — K. Wyka: J.H. — przeszły i obecny. W: *Debiuty poetyckie 1944-1960*. Wwa 1972, przedr. w tegoż: *Rzecz wyobraźni*. Wyd. 2 Wwa 1977. — H. Pustkowiński: Poezja „szmaciarczy” (Próba syntetyzacji). W: *O współczesnej kulturze literackiej*. T. 1. Wr. 1973. — J. Łukasiewicz: Tropem H. W tegoż: *Republika mieszkańców*. Wr. 1974. — M. Baranowska: J.H. *Literatura* 1975 nr 3. Poczci pisarze trzydziestolecia. — J. Bulachowska: Iz posterezeń nad poezją J.H. i S. Grochowiaka. *Słow'jans'ke Literaturoznawstwo i Folkloristika*, Kijów 1975 t. 10. — A. Lam: Jak jeszcze istnieje nadrealizm? *Poezja* 1975 nr 9. — S. Burkot: J.H. („Bieszczady”, „Anioły”, „Rodowód”, „Mój dom”, „Narowistość pióra”, „Zbudzony poemat”). W tegoż: *Spotkania z poezją współczesną*. Wwa 1977. — P. Kuncewicz: Poezja czyli zabawa. (O wierszach J.H.). W tegoż: *Cień ręki*. Łódź 1977. — J.B. Ozóg: H. i grupa „Barbarus”. W tegoż: *Jak świętych obcowanie*. Wwa 1978. — S. Stanuch: Deputowany wyobraźni. W tegoż: *Na gorącym uczynku*. Kr. 1978. — M.G. Levine: J.H. (Retreat into fantasy). W tegoż: *Contemporary Polish poetry 1925-1979*. Boston 1981. — B. Ojebński: Beskidzka arkadia. *Polonistyka* 1981 nr 3. — T. Wroczynski: Z problemów tradycji barokowej poezji pastorałkowo-koledowej w polskiej poezji współczesnej. *Prz. Hum.* 1981 nr 7/8. — A. Wiech: Inspiracje folklorystyczne w poezji J.H. *Slup. Pr. Hum.* nr 3; 1982. — B. Żurakowski: Lis. W tegoż: *Paradoks poezji*. Kr. 1982. — J. Łukasiewicz: Harasymowicz. Przeł. B. Grzegorzewska. Wwa: Ag. Aut., Czyn. 1983, 50 s. — Woyski: Zdrada H. *Arka* 1983 nr 4, przedr. *Arka* 1-9. Wybór. Paryż 1986. — A. Kroh: Lemkowszczyzna w wier-

szach J.H. *Pol. Szt. Lud.* 1986 nr 3/4. — J. Pilań: J.H. — poeta wyobraźni. W tegoż: *Esaje o poezji polskiej*. Wwa 1987. — A. Kaliszewski: Książę z kraju Łagodności. (O twórczości J.H.). Kr.: WŁ 1988, 282 s. — T. Friedelówna: O właściwościach językowo-stylistycznych „łemkowskich” wierszy J.H. W: *Chrześcijański wschód a kultura polska*. Lubl. 1989. — J. Koryl: Inny. *Nowe Książ.* 1992 nr 4 [rec.: Za co jutro kupiny chlebi]. — A. Kozłowska: Barokowy szlachcic i barokowy poeta. (O poezji J.H.). *Kiel. Stud. Filol.* 1992 t. 6. — W. Maciąg: J.H. — czyli wejście w baśń. W tegoż: *Nasz wiek XX*. Wr. 1992.

J.P.

HARTENBERG Henryk 1914-1987

Poeta.

Urodzony 27 grudnia 1914 w Warszawie; syn Maurycego Hartenberga, krawca, i Felicji z Gotfrydów. Dzieciństwo i młodość spędził w Warszawie; w latach trzydziestych pracował dorywczo jako kuśnierz. W tym czasie był członkiem Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej oraz Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom. Po wybuchu II wojny światowej przedostał się do ZSRR. Od 1941 przebywał w Kujbyszewie, gdzie został zmobilizowany do Armii Czerwonej i walczył w jej szeregach. Był członkiem Związku Patriotów Polskich. W marcu 1946 powrócił do kraju i wstąpił do PPR (od 1948 członek PZPR). Początkowo pracował jako urzędnik, a od 1947 jako pracownik aparatu partyjnego kolejno w Komitecie Powiatowym PPR w Kamiennej Górze (kierownik organizacyjny), w Komitecie Powiatowym PZPR w Bolesławcu, a następnie w Komitecie Dzielnicy w Warszawie. W 1955 został skierowany do Łodzi i podjął pracę w Komitecie Łódzkim PZPR. Studiował socjologię kultury w Wyższej Szkole Nauk Społecznych w Warszawie. Debiutował w 1961 fraszkami „Dla kariery” i „Łódzkim snobom” na łamach *Głosu Robotniczego* (nr 66), w którym później także ogłaszał liczne wiersze (do 1985, z przerwami). Utwory poetyckie publikował też m.in. na łamach *Odgłosów* (1962-85), *Płomyka* (1966-68), *Poezji* (1967-78, z przerwami), *Tygodnika Kulturalnego* (1967-84) oraz *Faktów i Myśli* (1968-71). Po przejściu na rentę w 1970 kontynuował twórczość literacką oraz działał w organizacjach społecznych: TPPR, Lidze Obrony Kraju, Stowarzyszeniu „Wisła-Odra” oraz ZBoWiD. Powstałe w tym okresie wiersze drukował m.in. w *Literaturze* (1972-74, 1977-81), *Miesięczniku Literackim* (1972-84, z przerwami), *Nadodrzu* (1973-77) i *Faktach* (1975-85). W 1979 został członkiem ZLP i w Oddziale Łódzkim pełnił funkcje członka zarządu oraz przewodniczącego Komisji Socjalno-Bytowej. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim (1959) i Krzyżem Komandorskim (1980) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 19 grudnia 1987 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Cień ptaka. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1964 [właśc. 1965], 48 s.
2. Prawo płomienia. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1967, 100 s.
3. Szybkie życie. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1971, 151 s.
- Zawartość: Widowisko; Łatawiec; Byłem złodziejem; Ziarnko piasku; Demonstracja; Nokturn; Księżycowy wieczór; Granica; Aleja Nr 37; Ballada; Prośba o sen; Człowiek; Pozegnanie z Wołgą; Miałem dom ...; Struga światła; Anna; Samson — anarchista; Carlos; Maja; I będzie czysty nasz dom; Trzy krzyże; Rozmowa z „Pierwszym”.
4. Stromy jest czas. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1974, 128 s.
5. Dzień po dniu. [Wiersze]. Wwa: PIW 1977, 63 s.
6. Wyjście z ciemności. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1979, 91 s.
7. Pożar w chmurach. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1983, 119 s.
8. Znaki pamięci. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1986, 159 s.
9. Misterium. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1988, 139 s.

OPRACOWANIA (wybór)

- E. Pietrzyk. *Poezja* 1975 nr 3 [rec.: Stromy jest czas]. — K. Pieńkosz. *Poezja* 1978 nr 11/12 [rec.: Dzień po dniu]. — S. Melkowski: Zasadzki literackości. W tegoż: *Oczekiwania i zapowiedzi*. Łódź 1980 [dot.: Szybkie życie]. — T. Żukowski. *Twórczość* 1981 nr 2 [rec.: Wyjście z ciemności].

B.D.

HARTLEB Mieczysław Emil 1895-1935

Pseud.: (mh); Von Walther.
Historyk literatury, publicysta.

Urodzony 24 listopada 1895 w Zbarażu; syn Adama Hartleba, inspektora szkolnego, i Antoniny z Gołębiowskich; brat Kazimierza Hartleba, historyka. Uczęszczał do VIII Gimnazjum we Lwowie. W 1912 otrzymał świadectwo dojrzałości i podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Lwowskim. Był stypendystą i współpracownikiem Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Po wybuchu I wojny światowej w 1914 wstąpił do Legionów Polskich i walczył w jednostkach liniowych. Debiutował w 1916 anonimowo wydanym tomem pt. „Opowieści żołnierskie”, do którego weszły opowiadania napisane podczas pobytu w szpitalu polowym. W 1918-19 był adiutantem gen. Władysława Sikorskiego na froncie lwowskim. Służbę wojskową łączył z pracą publicysty i korespondenta wojennego; publikował m.in. opowiadania w *Wiarusie* (1919). W 1920 wznowił studia z zakresu filologii polskiej i historii sztuki na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie i po dwóch latach uzyskał

205

stopień doktora filozofii na podstawie pracy „Estetyka Jana Kochanowskiego. Cz. I. Stosunek poety do sztuki plastycznej”. W tym czasie został członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (skarbnik w 1922/23). Ogłaszał artykuły w gazetach lwowskich, m.in. w *Gazecie Porannej i Wieczornej* oraz *Wieków Nowym*; równocześnie kontynuował badania naukowe. W 1922 przeprowadził się do Warszawy, gdzie kierował biurem prasowym w Prezydium Rady Ministrów, a następnie objął stanowisko sekretarza W. Sikorskiego, najpierw jako premiera (do 1923), a potem jako ministra spraw wojskowych (1924-25). W następnych latach zajął się wyłącznie pracą naukową, specjalizując się w zakresie literatury renesansu i baroku. W 1927 habilitował się, przedstawiając rozprawę pt. „Nagrobek Urszulki. Studium o genezie i budowie „Trenów” Jana Kochanowskiego” i objął katedrę historii literatury polskiej na Uniwersytecie Warszawskim. Odbił podróże naukowe do Włoch i Francji. Wyniki swoich prac publikował m.in. w *Pamiętniku Literackim* (1925/26-1927, 1929-1930) i *Ruchu Literackim* (1926-30). Równocześnie kontynuował współpracę z pismami warszawskimi, m.in. z *Kurierem Polskim* (1927-28, 1930), w których obok prac literackich zamieszczał również artykuły publicystyczne. Pracował nad monografią Stanisława Wyspiańskiego. Zmarł 1 maja 1935 w Otwocku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opowieści żołnierskie. Lw.: Lwowska Delegacja NKN [Nacz. Kom. Nar.] 1916, 48 s.

Wyd. anonimowe.

Zawartość. Na wolińskiej ziemi; Podjazd; Z rozkazem. Wspomnienie z jesieni 1915 r.; Śmierć legionisty. (Obrazek szpitalny).

2. Estetyka Jana Kochanowskiego. Cz. I. Stosunek poety do sztuki plastycznej. *Arch. TN we Lwowie* 1923 Dział I t. 1 z. 7 s. 229-360; odb.: Lw. 1923, 132 s.

Praca doktorska.

3. Nagrobek Urszulki. Studium o genezie i budowie „Trenów” Jana Kochanowskiego. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1927, 158 s.

Praca habilitacyjna.

4. Uwagi o lekturze obowiązkowej. (W związku z egzaminami magisterskimi). Wwa: Koło Polonistów Studentów UW 1930 [antydat.: 1929], XX s.

Studia i rozprawy w czasopiśmie i wydawnictwach zbiorowych, m.in.: O filozofii i dzbanie Piasta Dantyszka. *Pam. Lit.* 1925/1926 s. 252-271. — Początki poezji barokowej w Polsce. W: *Studia staropolskie*. [Kr.] 1928 s. 465-501. — Domenico Mora. Na marginesie wileńsko-włoskiego „Rycerza”

z 1589 r. W: *Pamiętnik III Zjazdu Bibliofilów Polskich we Lwowie*. Lw. 1929 s. 91-108. — „Magister Barbatus” Joannis Cochanoii. *Pam. Lit.* 1930 z. 2 s. 270-278. — O narodzinach „Sobótki” pierwszej sielanki polskiej. *Silva Rerum* 1930 z. 4/7 s. 95-102. — Życie i sztuka w „Sielankach” Szymonowicza. *Spraw. z Pos. TNW Wyzd. I* 1930 z. 1/6 s. 19-51. — Jan Kochanowski i włoskie Cinquecento. W: *Pamiętnik Zjazdu Naukowego im. Jana Kochanowskiego*. Kr. 1931 s. 215-253.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — LP (red.). — PSB (B. Nadolski).

[Estetyka Jana Kochanowskiego]: A. Brückner. *Prz. Warsz.* 1924 nr 52; I. Chrzanowski. *Rzeczpospolita* 1924 nr 222; P. Rybicki. *Pam. Lit.* 1924/1925. — [Nagrobek Urszulki.]: J. Krzyżanowski. *Prz. Współcz.* 1927 t. 21 nr 62; T. Sinko. *Ruch Lit.* 1927 nr 5. — S. Lempicki: Śp. M.H. *Pam. Lit.* 1935 z. 3/4; przedr. w: *Z dziejów polonistyki warszawskiej*. Wwa 1964. — F.R. Siedlecki: Śp. M.H. *Wiad. Lit.* 1935 nr 24. **B.T.**

HARTWIG Julia

ur. 1921

Krypt.: j.h.; jh.

Poetka, eseistka, tłumaczka, autorka książek i słuchowisk dla dzieci.

Urodzona 14 sierpnia 1921 w Lublinie; córka Ludwika Hartwiga, fotografa, i Marii z domu Birjukow. Uczęszczała do Gimnazjum im. Unii Lubelskiej w Lublinie, w 1939 zdała maturę. Debiutowała w 1938 wierszem opublikowanym w szkolnym piśmie *W słońce*. W czasie okupacji niemieckiej przebywała początkowo w Lublinie, a następnie w Warszawie, gdzie studiowała romanistykę i polonistykę na tajnym Uniwersytecie Warszawskim (UW). Równocześnie brała udział w działalności konspiracyjnej jako członek AK. Po wojnie kontynuowała studia w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim oraz na UW. W 1945 ogłosiła kilka utworów poetyckich w „Wyborze wierszy poetów lubelskich” oraz na łamach *Odrodzenia*. W tymże roku została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Od 1946 publikowała też utwory w *Twórczości* oraz w *Kuźnicy*. W 1947 wyjechała do Francji jako stypendystka rządu francuskiego. Od 1948 pracowała w dziale kulturalnym Ambasady Polskiej w Paryżu; w 1950 powróciła do kraju. W 1954 wyszła za mąż za Artura Międzyrzeckiego, poetę. Kontynuując twórczość literacką, ogłaszała wiersze, przekłady z literatury francuskiej i recenzje m.in. na łamach czasopism: *Nowa Kultura* (1952-55), *Świat* (1952-53, 1962-65), *Nowe Książki* (1960-63, 1967-68), *Poezja* (1965-68). W 1952-69 współpracowała też z Polskim Radiem jako autorka słuchowisk. W 1963 została członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1970-74 przebywała w Stanach Zjednoczonych najpierw jako uczestniczka International Writing Program, a w 1971 jako visiting professor w Drake University. Dwukrot-

nie wyjeżdżała do Kanady w celu wygłaszania prelekcji na University of Ottawa (1971) i w Carlton University (1973). W styczniu 1976 należała do sygnatariuszy „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. Publikowała utwory m.in. w *Tygodniku Powszechnym* (od 1970), *Twórczości* (od 1976), *Więzi* (od 1977), *Kamienie* (1978-79), *Nurcie* (1978-79), *Odrze* (1980-81). Za przekłady z literatury francuskiej otrzymała w 1978 Prix de Traduction fundacji Hautvilliers (Paryż), a w rok później nagrodę PEN Clubu. W 1979 ponownie wyjechała do Stanów Zjednoczonych na zaproszenie Departamentu Stanu. Od 1980 była członkiem prezydium Zarządu Głównego ZLP odpowiedzialnym za Koła Młodych (do rozwiązania Związku w 1983). W 1981 otrzymała nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Otrzymała liczne podróże do Francji (1980, 1982, 1984, 1986). W 1986 otrzymała nagrodę Thornton Wilder Prize przyznaną przez Translation Center at Columbia University za tłumaczenia poezji amerykańskiej. Wiersze i przekłady ogłaszała w tym czasie m.in. w *Zeszytach Literackich* (Paryż, od 1986), *NaGłosie* (1990), *Literaturze na Świecie* (1990). W 1989 była członkiem Komitetu Obywatelskiego przy przewodniczącym NSZZ „Solidarność”. W maju 1989 na zjeździe założycielskim SPP została wybrana na członka zarządu; od czerwca 1990 jest wiceprezsem Zarządu Głównego SPP. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Z niedalekich podróży. [Reportaż]. Wwa: LSW 1954, 157 s.

2. Pożegnania. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1956, 75 s. Cykle: Z różnych lat; Powitanie córki.

3. Jaś i Małgosia. [Bajka; współaut.:] A. Międzyrzecki. Praprem. Wwa, T. Komedia 1961. Druk w: Bajki z za kurtyny. Wwa: Centr. Ośrodek Metodyczny Upowszechniania Kultury 1972, 123 s.

Współwyd. z A. Rymkiewicz: Wlazł kotek na płotek; Bez pracy nie ma kołaczy.

4. Przygody Poziomki. [Współaut.:] A. Międzyrzecki. Wwa: NK.

[1]. Pierwsze przygody Poziomki. 1961, 132 s.

[2]. Pan Nobo. Dalsze przygody Poziomki. 1964, 141 s.

Wyd. łączne pt. Przygody Poziomki. 1967, 258 s.

5. Apollinaire. [Monografia]. Wwa: PIW 1962, 450 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1972.

Przekł. czes.: [Przel.] V. Zapletalová. Praha 1966, - franc.: [Przel.] J. Y. Erhel. Paris 1972. - ros.: [Przel.] J. Abruzov, P. Presov. Moskva 1971. - węgier.: [Przel.] I. Fejer. Budapest 1968.

6. Tomcio Paluch. [Bajka; współaut.:] A. Międzyrzecki. Praprem. Wwa, T. Komedia 1962.

7. Wielki pościg. [Powieść dla młodzieży; współaut.:] A. Międzyrzecki. Wwa: NK 1969, 166 s.

8. Wolne ręce. [Wiersze]. Wwa: PIW 1969, 75 s.

9. Zguba Michałka. [Bajka]. Wwa: NK 1969, [14] k.

Przekł. niem.: Die verlorene gute Laune. [Przel.] H. Więclawska. Wwa 1971, wyd. 2 1973.

10. Dwoistość. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1971, 69 s.

11. Gérard de Nerval. [Monografia]. Wwa: PIW 1972, 330 s.

12. Czuwanie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1978, 63 s.

Zawartość: Proza poetycka; Americana (1971-1974).

13. Chwila postoju. [Proza poetycka]. Kr.: WL 1980, 75 s.

14. Dziennik amerykański. [Proza poetycka]. Wwa: PIW 1980, 283 s.

15. Wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1981, 251 s.

16. Poezje wybrane. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1983, 174 s.

17. Obcowanie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1987, 119 s.

Zawiera m.in. cykl: Z Kościeliska.

Nagroda NSZZ „Solidarność” w 1987, nagroda literacka im. G. Trakla (ufundowana przez Austriacki Konsulat Generalny w Kr.) w 1991

18. Czułość. [Wiersze]. Kr.: Znak 1992, 115 s.

Nadto liczne słuchowiska radiowe dla dzieci, m.in.: Awantura na Starym Mieście. Radio 1966. — Królewna Kasia. Radio 1967. — Niezwykłe miasto Cracovia. Radio 1967. — Pastusze szaty. Adapt. baśni bułgarskiej: „Studnia Białonóżki”. Radio 1967. — Poeta nowego wieku. Radio 1967. — Przygoda w Wilanowie. Radio 1967. — W odwiedzinach u króla. Radio 1967. — Wielkie nadzieje. Radio 1967. — Bajka o wesolej Maluni i zaczarowanym wilku. Radio 1968. — Szczęśliwy Rossini. Radio 1968. — Urodziny panny Debussy. Radio 1968. — Dar Królowej Jadwigi. Radio 1969. — Krakowski Grunwald. Radio 1969. — Kwiaty dla Jana Jakuba. Radio 1969. — Morska królewna. Radio 1969. — Kłopoty z królową Margerytką. Radio 1970. — O zagubionym humorze. Radio 1970. — Od zmierzchu do świtu. Adapt. utworu A. Saint-Exupéry'ego „Nocny lot.” Radio 1971. — Opowieść o samotnym Admirale. Radio 1971. — Warszawski rymarz. Radio 1971. — Wielkie nadzieje. Radio 1972. — Kalejdoskop krakowski. Radio 1974. — Gdzie zima zimuje. Radio 1975. — Portret z chartem. Radio 1975. — Zerwany sejm. Radio 1976.

Przekłady

1. E. Triolet: Kochankowie z Avignonu i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1949, 369 s.

2. L. Aragon: Komuniści. Powieść. [T. 1-5]. Przeł. ... i in. Wwa: Czyt. 1950-1951.

W tłum. J. Hartwig: [T. 2.] Wrzesień-listopad 1939 rozdz. 1-X. 1950 [właśc. 1951] s. 5-150; [T. 3.] Listopad 1939-marzec 1940. 1951, 307 s.; [T. 5:] Cz. 1: Maj 1940, Cz. 2: Maj-czerwiec 1940. 1954, 546 s.

3. T. Gautier: Przygody barona Münchhausena. Wwa: KiW 1951, 166 s. Wyd. nast. Wwa: WAiF 1991.

4. J. Marcenac: Urok szatana. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1951, 58 s.

5. D. Diderot: Wybór pism filozoficznych. Przeł.: ... i J. Rogoziński. Wwa: PIW 1953, 337 s.

6. J. Le Rond d'Alembert: Wstęp do Encyklopedii. Oprac., wstępem i przyp. opatrzył T. Kotarbiński. Wwa: PWN 1954, 188 s.

7. B. Cendrars: Poezje. Przeł.: ... i A. Ważyk. Wwa: PIW 1962, 144 s.

8. G. Apollinaire: Poeta zamordowany. [Opowiadania]. Przeł.: ... i A. Międzyrzecki. Kr.: WL 1966, 223 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1993.

9. C. Roy: Ładny kwiat. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1968, 38 s.

10. Ja to ktoś inny. Korespondencja Artura Rimbaud. Wybór, przekł. i oprac.: ... i A. Międzyrzecki. Wwa: Czyt. 1970, 365 s.

11. J. Supervielle: Piękna z lasu. (Feeria w 3 aktach). *Dialog* 1972 nr 4/5 s. 53-85.

12. G. Apollinaire: Nowe przekłady. Przeł.: ... i A. Międzyrzecki. Kr.: WL 1973, 416 s.

13. G. Apollinaire: Listy do Madeleine. Przeł. i wstęp ... Kr.: WL 1974, 359 s. Wyd. 2 tamże 1977.

14. B. Cendrars: Poezje wybrane. Przeł.: ... i A. Ważyk. Wwa: LSW 1977, 131 s.

15. M. Moore: Wiersze wybrane. Przeł.: ... i L. Marjańska. Wwa: PIW 1980, 130 s.

16. Korespondencja F. Chopina z George Sand i jej dziećmi. Teksty franc. przeł. ... T. 1-2. Wwa: PIW 1981, 415 + 419 s.

17. M. Jacob: Poematy prozą. Wybór, posł.: ... Przeł.: ... i A. Ważyk. Kr., Wr.: WL 1983, 409 s.

18. R. Bly: Jadąc przez Ohio i inne wiersze. Wybór, przekł. i wstęp ... Wwa: PIW 1985, 82 s.

19. P. Reverdy: Poezje wybrane. Wybór, wstęp i przekł. ... Wwa: PIW 1986, 155 s.

20. G. Apollinaire: Wiersze miłosne. Wybrali i przeł.: ... i A. Międzyrzecki. Wwa: Pavo 1992, 131 s.

Prace redakcyjne

1. R. Rolland; Colas Breugnon. [Powieść]. Przeł. F. Mirandola [E. Pik]. Oprac. ... Wyd. nowe. Wwa: PIW 1952, 272 s. Wyd. nast.; tamże wyd. 2-16 1952-1987; Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1993.

2. ... opiewam nowoczesnego człowieka. Antologia poezji amerykańskiej. Wiersze amerykańskie od Poego, Whitmana i Emily Dickinson do poetów dzisiejszych. Wybór i oprac.: ... i A. Międzyrzecki. Wwa: Re Print; Res Publica 1992, X, 444 s.

Zob. też Przekłady poz. 10, 17-19.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1989. — Wywiad: F. Śmieja: Rozmowa szósta: z J.H. i A. Międzyrzeckim. W tegoż: Siedem rozmów o poezji. Toronto 1990.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (uzup.).

M. Głowiński: Liryka J.H. *Twórczość* 1956 nr 8 [rec.: Pożegnania]. — [Apollinaire:] R. Matuszewski: Portret Apollinaire'a. *Nowe Książ.* 1962 nr 21; T. Terlecki: „Kostro l'exquis”. *Kultura*, Paryż 1963 nr 6. — [Wolne ręce:] S. Barańczak: Tajemna wiedza snu. *Odra* 1970 nr 11; R. Przybylski: Ostrze snu. *Twórczość* 1970 nr 1. — J. Kwiatkowski: Felieton poetycki. *Twórczość* 1973 nr 9. — R. Przybylski: Między chaosem a snem. W tegoż: To jest klasycyzm. Wwa 1978. — R. Matuszewski: *Polonistyka* 1979 nr 2 [rec.: Czuwanie]. — [Chwila postoju:] S. Barańczak: Światło — cień i ostre kontury. *Tyg. Powsz.* 1980 nr 47; W. Ligęza: Poetka milczenia. *Twórczość* 1980 nr 11. — [Wybór wierszy:] I. Smolka: Tesknota do symboliki trwałej. *Nowe Książ.* 1981 nr 19; R.K. Przybylski: Potrzeba sensu. *Twórczość* 1982 nr 5. — P. Szewc: Poetyckie „błyski”. *Odra* 1984 nr 12. — Z. Bieńkowski: Azyl. Poezja i niepoezja. *Tyg. Kult.* 1988 nr 2. — [Odczucie:] R. Gawłowski: Ponieważ jest. *Nowe Książ.* 1988 nr 4; M. Grześczak: Pełnia. *Twórczość* 1988 nr 4; A. Szymańska: „W podziwie i pokorze”. *Prz. Powsz.* 1988 nr 2. — W. Kaliszewski: Klasycyzm i J.H. *Więź* 1988 nr 6. — W. Woroszyński: Jeszcze jedno święto, Zapiski z niewiadomym opóźnieniem. *Więź* 1988 nr 6. — [Czułość:] J. Drzewicki: Patrz przed siebie. *Twórczość* 1993 nr 4; J. Kornhauser: Radość patrzenia. *Dekada Lit.* 1993 nr 2; J. Sochoń: J.H. czyli czułość. *Więź* 1993 nr 4; M. Stala: Spokojny blask. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 9. — M. Stala: Nicość. *Nagłos* 1993 nr 9/10 [omów. wiersza: Oda do nicości]. **J.P.**

HAUPT Zygmunt
1907-1975

Prozaik, tłumacz.

Urodzony 5 marca 1907 w Ułaskowcach nad Sereitem na Podolu; syn Ludwika Haupta, inspektora szkolnego, i Albiny z Mazurków, nauczycielki. Od śmierci matki w 1918 pozostawał pod opieką ciotki, Heleny Mazurek. Do szkoły podstawowej uczęszczał w Tarnopolu, a do gimnazjum w Jarosławiu. Egzamin maturalny zdał w I Gimnazjum we Lwowie. Studia rozpoczął na wydziale inżynierii Uniwersytetu Jana Kazimierza, a następnie w tymże roku akademickim przeniósł się na architekturę. W 1928 wyjechał do Paryża, gdzie zapisał się do Instytutu Urbanistyki na Sorbonie, ale zajmował się głównie twórczością malarską. W 1930 powrócił do Lwowa i poświęcił się malarstwu. Jako pisarz

debiutował w 1938 opowiadaniem pt. „Radio-Alameda wzywa P.B.G. na Pacyfiku”, ogłoszonym na łamach krakowskiego tygodnika *As* (nr 34). W tym czasie został członkiem ugrupowania młodych poetów Rybałci oraz członkiem lwowskiego ZZLP. Sporadycznie recytował swoje utwory literackie na antenie Polskiego Radia. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 brał udział w kampanii wrześniowej jako podporucznik w 10. Brygadzie Kawalerii. Następnie przedostał się przez Węgry do Francji, gdzie wstąpił do Wojska Polskiego i został skierowany do obozu w Coëtquidan. Po klęsce Francji w czerwcu 1940 ewakuowany do Wielkiej Brytanii pełnił służbę jako oficer 1. Dywizji Pancerniej najpierw w Gosford w Szkocji, później w Londynie. Powstałe w okresie wojny utwory prozatorskie ogłaszał w *Dzienniku Żołnierza* (Szkocja, 1941) oraz w wydawanych w Londynie piśmiech *Polska Walcząca* (1941), *Wiadomości Polskie* (1943-44) i *Noua Polska* (1944-45). We wrześniu 1944 ożenił się z Edith Norris, Amerykanką. Po demobilizacji osiadł w 1946 wraz z rodziną na stałe w Stanach Zjednoczonych. Początkowo mieszkał w Nowym Orleanie. W 1951 przeniósł się do Nowego Jorku, gdzie rozpoczął pracę w sekcji polskiej rozgłośni radiowej Głos Ameryki. Opowiadania oraz tłumaczenia poezji i prozy angielskiej i amerykańskiej publikował głównie na łamach paryskiej *Kultury* (1950-75) oraz londyńskich *Wiadomości* (1950-75, z przerwami), a także w nowojorskich *Tematach* (1962, 1969), przekłady zaś własnych utworów m.in. w *Paris Review* (1954-55). Nadal też malował i wystawiał obrazy m.in. w Baltimore i w Atlancie. Po objęciu w 1958 stanowiska redaktora miesięcznika *Ameryka* przeprowadził się do Waszyngtonu; w czasopiśmie tym pracował jako redaktor i tłumacz do przejścia w 1969 na emeryturę. W 1971 otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. Zmarł 10 maja 1975 w szpitalu w Winchester w stanie Wirginia; pochowany na cmentarzu Metairie w Nowym Orleanie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pierścień z papieru. [Wspomnienia]. Paryż: Inst. Lit. 1963, 245 s. Wyd. nast. Lubl.: Respublica* 1988.

Zawartość: Stypa; Co nowego w kinie; Coup de grâce; W Paryżu i w Arkadii; O Stefci, o Chaimie Immerglücku i o sycylijskich bransoletkach; Poker w Gorgonach; Meine liebe Mutter, sei stolz ich trage die Fahne; Madrygal dla Anusi; Deszcz; Polowanie w Maupassantem; Biały Mazur; P.I.M.; Jak wiosna przyjechała; Gołębie z Placu Teodora; Dziwnie było, bo ...; Jeździec bez głowy; Marsylianka; „Dziewczynka z różkami na księżycach”; Barbarzyńcy patrzy w krajobraz podbitego kraju; Kawaler z morskiej pianki; Pejzaż ze wschodem słońca i obiektami ze stali; Henry Bush i jego samolot; Z kroniki o latającym domu; Pierścień z papieru; Fragmenty.

Książka uznana została w plebiscycie miesięcznika *Na Antenie* (Londyn) za najlepszą książkę polską wydaną poza krajem w r. 1963 oraz otrzymała nagrodę literacką *Kultury* (Paryż) w 1964.

2. Szpica. Opowiadania, warianty, szkice. [Wstęp:] R. Gorczyńska. Paryż: Inst. Lit. 1989, 284 s. Wyd. nast.: Kr.: OL* 1989.

Zawartość: R. Gorczyńska: „Mieszkał ubogi szlachcic na Podolu”. — I: Lutnia, albo przewodnik po Żółkwi i jej pamiątkach; Lili Marlene; To ja sama jestem Emmą Bovary; Wesele na wsi; Entropia wzrasta do zera; Ogród Jezuicki; Kapitan Blood. — II: Nietota; Perekoty pole; El pelele; Baskijski diabeł; Balon. — III: Światy — wstęp do dłuższej historii; Warianty; Wariant I. Wariant II; Czowanie i stypa; Zabawa w „zielone”. — IV: Szpica; Do dwu razy sztuka; Meldunek o nieprzybyciu Welnowskiego; Wieżę na Isle of Ely. — V: Ptaki, albo „zanim zaczną schodzić się goście, przetrzymaj jeszcze raz menueta ...”; Trzy; Złota Hramota; Inwokacja do powiatu łatydzowskiego; Dziś, przedwczoraj, wczoraj, jutro; Z Lacczynny. — Zygmunt Haupt (1907-1975) — szkice biograficzne.

Wybór opowiadań w przekł. franc.: L'an-neau de papier. [Przeł:] A. Van Crugten, E. Des-trée — Van Wilder. Montricher, Paris 1992.

W 1982 spuścizna literacka pisarza została przekazana do Stanford University w Kalifornii (USA).

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967. — LP po 1939. — Z.R. Wilkiewicz: Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991.

[Pierścień z papieru:] J. Bielawicz: Nowy talent emigracyjny. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 31; J. Czapski: O Haupt-cie. *Kultura*, Paryż 1963 nr 10, przedr. w tegoż: *Tumult i widma*. Paryż 1981, Czytając, Kr. 1990. — S. Legeżyński. *Wiadomości*, Londyn 1975 nr 37. — M. Danilewicz Zielińska: Szkice o literaturze emigracyjnej. Paryż 1978. — A.J. Rembowski. Z.H. Władca słów i pierścieni. *Kontakt*, Paryż 1986 nr 10. — R. Gorczyńska: „Mieszkał ubogi szlachcic na Podolu”. *Kultura*, Paryż 1987 nr 11, przedr. w: Z. Haupt: Szpica. Paryż 1989. — J. Jarosławski: Gawędy mistyczne. *Kult. Niezależna** 1989 nr 50. — M. Jenty: „Myślenie musi być cienkie”. (O pi-sarstwie Z.H.). W teście: I światłem byc i zrenica, Wwa 1990. — [Szpica:] M. Lubelska: Sprawy naturalne i kosmiczna skala. *Brulion* 1990 nr 14/15; D. Morawski: O „Szpicie” Z.H. *Kresy* 1990 nr 2/3. — [S. Mazurek:] J. Jarosławski: Gawędy mistyczne. *Kult. Niezależna* 1990 nr 63 [rec.: Pierścień z papieru]. — K. Rutkowski: Mizdra i lico czyli o H. *Twórczość* 1991 nr 6. — K. Rutkowski: W stronę H. *Teksty Drugie* 1991 nr 1/2. — M. Tomaszewski: Nad Seretem czyli w Europie. O prozie Z.H. *Teksty Drugie* 1991 nr 1/2.

B.D.

HAUSBRANDT Andrzej
ur. 1923

Pseud.: a.h.; A.H.; (A.H.); Jan Zalewski; Lena Toster. Krytyk teatralny, eseista, publicysta, prozaik, autor adaptacji scenicznych.

Urodzony 16 lipca 1923 w Warszawie; syn Jana Teodora Hausbrandta, inżyniera leśnika, i Stanisławy z Berków. Uczęszczał do Gimnazjum i Liceum im. M. Reja w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Kontynuował naukę na tajnych kompletach, a od 1943 po zdaniu matury studiował prawo na działającym tajnie Uniwersytecie Warszawskim (UW). Od 1944 nale-

zał do AK. Brał udział w powstaniu warszawskim (zgrupowanie „Żywiciel”, kompania „Żbik”). Po upadku powstania przebywał pod Częstochową. Po wyzwoleniu współpracował od lutego 1945 z czasopismem *Częstochowski Głos Narodu* i równocześnie pełnił funkcję zastępcy kierownika Referatu Kultury i Sztuki Starostwa Powiatowego w Częstochowie. W sierpniu tegoż roku powrócił do Warszawy i pracował w Ministerstwie Kultury i Sztuki. Później był wicedyrektorem Biura Zarządu Głównego Związku Zawodowego Muzyków Rzeczypospolitej Polskiej (1946) oraz wicedyrektorem Agencji Teatralnej i Filmowej ZAiKS (1947-50). W 1946 ożenił się z Ludmiłą Goetzen, biologiem (później profesorem botaniki Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego; rozwiedzeni). Równocześnie kontynuował studia na UW, w 1949 uzyskał magisterium. W tymże roku wstąpił do SD i w 1950 objął stanowisko zastępcy kierownika Wydziału Prasy i Propagandy Centralnego Komitetu (w 1953 wystąpił z SD). W 1950-52 współpracował jako dziennikarz z bydgoskim *Ilustrowanym Kurierem Polskim* i warszawskim *Kurierem Codziennym*. W 1952-53 był ze względów politycznych represjonowany przez Urząd Bezpieczeństwa i przez rok więziony w Warszawie (rehabilitowany w 1956). W 1954 pracował w Zespole Adwokackim, a do 1955 pełnił funkcję dyrektora administracyjnego SPATiF. W 1959 założył miesięcznik Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI) pt. *Le Théâtre en Pologne (The Theatre in Poland)* i do 1971 był jego redaktorem naczelnym (do 1967 wraz z Edwardem Csató); publikował tu także w 1959-73 artykuły na temat teatru. W 1959 został zastępcą dyrektora Teatru Komedia w Warszawie, a w 1961 – Teatru Ateneum, w 1962 objął stanowisko kierownika literackiego tego Teatru (do 1969). Od 1960 był członkiem Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI). Za debiut krytyczny uważa artykuł pt. „Tani mecenat”, opublikowany w 1961 w piśmie *Teatr* (nr 21), w którym współpracował także w latach następnych. Nadto liczne artykuły, recenzje teatralne, szkice i felietony ogłaszał m.in. w czasopismach: *Polityka* (1964-69, 1972), *Kultura i Ty* (1966-81); tu od 1967 stałe felietony w rubryce pt. „Bliżej teatru”), *Życie Literackie* (1967-75, 1981-82), *Widnokreśli* (1969-85); tu stałe felietony w cyklu pt. „Spotkania teatralne”, a od 1970: „Teatr”, *Express Wieczorny* (w 1971-75 stałe recenzje teatralne), *Odra* (1973-79), *Kultura* (1976-81). W 1966 ożenił się z Ireną Bołtuć, tłumaczką, krytykiem teatralnym. Od 1968 należał do Towarzystwa Kultury Teatralnej. W 1971 został członkiem Association Internationale des Critiques de Théâtre oraz SDP. Za publikacje dotyczące teatru otrzymał Nagrodę Klubu Krytyki Teatralnej SDP (1976). W 1976-77 był konsultantem literackim

Teatru im. J. Osterwy w Lublinie. W 1977-80 wykładał w Zakładzie Teatrolologii Instytutu Filologii Polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim. Od 1979 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1980-81 redagował biuletyn informacyjny SPATiF – ZASP. W 1985 przeszedł na emeryturę. W tymże roku nawiązał stałą współpracę z krakowskim miesięcznikiem *Zdanie*. W 1989 został członkiem SPP. Od marca 1992 do stycznia 1993 współpracował jako recenzent teatralny z dziennikiem *Nowy Świat*. Z końcem 1992 rozpoczął też współpracę z Redakcją Polską Radia Wolna Europa jako autor felietonów teatralnych. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Alfabet czyli kariera pana Omikrona. [Komedia w 3 aktach]. Powst. przed 1964.

Inf.: *Bul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1964 nr 5 s. 16-17.

2. Akcja śmietnik. [Komedia]. Powst. przed 1965.

Inf.: *Bul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1965 nr 4 s. 15.

3. Idziemy do teatru. [Współaut.:] B. Bartoszewicz. Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1966, 176 s.

Zawiera felietony o tematyce teatralnej.

4. Polska publiczność teatralna w liczbach. 1946-1967. Powst. ok. 1970. Rkps. Druk fragm. pt. Demografia publiczności teatralnej w Polsce. W: Wprowadzenie do nauki o teatrze.

T. 3. Odbiorcy dzieła teatralnego. Wr. 1978 s. 285-330.

Przekł. ang.: Polish theatrical audiences in figures. 1946-1967. [Przeł.] L. Szawajcer. Warsaw: The Polish Centre of the International Theatre Institute 1970, 64 s. Dod. do *Le Théâtre en Pologne*.

5. Teatr ...? Rozmyślenia w antraktach. [Przedm.:] J. Kosiński. Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1970, 316 s.

Studium z zakresu teorii sztuki teatralnej.

6. Obcym wstęp wzbroniony. [Powieść]. Powst. ok. 1973. Druk: Wwa: Czyt. 1981, 390 s.

Inf.: M. Jodłowski. *Odra* 1982 nr 11 s. 101.

7. Rozmowy z ludźmi teatru. Inscenizatorzy. Noty biogr.: B. Frankowska. Kr.: WL 1973, 261 s.

Zawiera Przedmowę oraz wywiady z B. Korzeniowskim, K. Skusząnką i J. Krasowskim, J. Szajną, H. Tomaszewskim, K. Swinarskim, L. Zamkow, E. Axerem, A. Hanuszkiewiczem, J. Jarockim.

8. Tomaszewski – pantomima. [Monografia]. Oprac. graf. J. Wilkoń. Wwa: Interpress 1974, [88] k.

Przekł. ang.: Tomaszewski's Mime Theatre. Warsaw 1975; New York 1977, – franc.: Tomaszewski – le théâtre de pantomime. [Przeł.] G. Leider. Varsovie 1975, – niem.: Das Pantomimentheater Tomaszewskis. [Przeł.] B. Ostrowska. Warschau 1975.

9. Aktorzy. Wwa: KAW 1976, 181 s.

Zawiera szkice dot. sztuki aktorskiej; Aktor: Jaki to zawód?; Zaczęło się od aktora; Fundament teatru. — Od Tespisa do Holoubka: Hypokrites; Istrio = histrio; „Istriones sunt ioculatores”; Złoty wiek; Gorszet panny Clairon; Komedianci i aktorowie; Cyrk olimpijski i gwiazdy; Wielka reforma; Nasz wiek XX. — Rzemieślnik, kapitan czy artysta?; Warunki; Terminator i student; Na czym to polega?; Cena sukcesu; Zarobki; Między sobą, czyli społeczność sprzeczności. — Dzień jak co dzień; Doba ma tylko dwadzieścia cztery godziny; W teatrze; W studio i w plenerze; Rodziny i rody; Co nam zostało z tych lat.

10. Krzeselka lorda Blotton. [Powieść]. Wwa: KAW 1976, 227 s.

Podp.: Lena Toster.

11. Zofia Kucówna. Szkic do portretu aktorki. Wwa: WAiF 1977, 114 s.

12. Bliżej teatru. [Powieść]. *Kult. i Ty* 1978 nr 1-11.

13. Elementy wiedzy o teatrze. [Podręcznik]. Wwa: WSiP 1982, 235 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1990.

14. Teatr w społeczeństwie. [Podręcznik]. Wwa: WSiP 1983, 119 s.

15. Teatr jest światem. [Współaut.:] G. Holoubek. Kr., Wr.: WL 1986, 253 s.

Zawiera rozważania dot. teorii sztuki teatralnej; I. Dialog o genezie; II. Bóg zstąpił na scenę; III. Rola i jej granice; IV. Wielość czasu; V. Przestrzeń; VI. E pur si muove; VII. Szczególny przypadek świadomości losu; VIII. Na początku było słowo ...; IX. Ultima ratio; Postscriptum.

16. Kulisy kulis. Wwa: MAW 1989, 188 s.

Zawiera szkice dot. sztuki teatralnej; Kulisy?; 1. Co jest granicą?; 2. Wehikuł czasu i przestrzeni; A. Gdzie; B. Kiedy; 3. Ruch to życie; 4. Umowa mikrospołeczna; 5. Tradycja z długa i krótka broda; 6. Porzucić własną skórę ...; 7. ... i pozostać sobą; 8. Wielooka bestia; 9. Ten trzeci; 10. Praca nad rolą; 11. Pułapki złudzeń; 12. Bardziej być; 13. Zetlane sztandary awangardy; 14. Brutalna prawda: trzeba żyć; 15. Problem jaj; 16. Warsztat; 17. Po prostu: bliżej; 18. Horoskop z bezwzględniego nieba.

17. Podnieść kurtynę. Wwa: Iskry 1989, 394 s.

Zawiera szkice dot. sztuki teatralnej; I. Krzeselka lorda Blotton; II. Co z tą kurtyną?; III. Między ołtarzem a garażem; IV. Zdarzenie — zderzenie; V. Szkoła wymowy; VI. Powietrzne przestrzenie; VII. Tempus fugit; VIII. E pur si muove ...; IX. Mim i mimika; X. Theos apo mekanes; XI. Wolna okolica; XII. Mehr Licht!; XIII. ... głucho wszędzie; XIV. Złota triada teatru; XV. Szanowna Publiczności! XVI. Aktorowie i artyści; XVII. Być czy grać; XVIII. Chudy literat; XIX. Sługa dwóch panów? XX. Kupię sedesy; XXI. Kocia muzyka; XXII. Świątynia, burdel czy gezeft; XXIII. Katharsis; XXIV. W trybach świata; XXV. Kto i po co?

Rozprawy w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Teatr Polski Ludowej w liczbach. *Pam. Teatr.* 1970 z. 1-2 s. 108-146. — Człowiek teatru. W: Lekcja teatru Tadeusza Kudlińskiego. Kr., Wr. 1984 s. 10-29; Publiczność teatralna w PRL — refleksja statystyczna. *Dialog* 1984 nr 7 s. 128-142.

Adaptacje i przeróbki

1. F. Dostojewski: Białe noce. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1963.

Adapt. podp.: Jan Zalewski.

2. J. Zawieyski: Krzyk w próżni świata. Adapt.: J. Bołtuć i ... TV 1967.

3. J.Z. Kędzierski: Dwaj panowie w pubie. [Monodram]. Adapt. ... TV 1971.

4. A. Strug: Żółty krzyż. Adapt. pt. „Sprawa Ewy Eward” ... TV 1972. Druk: *Teatr Pol. Telew.* 1972 nr 2 s. 47-76.

5. G. Boccaccio: Dekameron. Adapt. pt. „... i Dekameron” A. Hanuszkiewicz i ... Praprem. Wwa, T. Narodowy 1980.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

M. Fik: O pożytku rozmyślań w antraktach. *Kultura i Ty* 1971 nr 4 [rec.: Teatr...]. — A. Okońska. *Prz. Hum.* 1975 nr 1 [rec.: Rozmowy z ludźmi teatru]. — Z. Greń: Legenda. *Życie Lit.* 1977 nr 35, przedr. w tegoż: Teatr zamknięty. Kr., Wr. 1984 [rec.: Zofia Kucówna]. — J. Termer. *Polonistyka* 1982 nr 4 [rec.: Obcym wstęp wzbroniony]. — [Teatr w społeczeństwie:] J. Feusette: Podręcznik dosyć dowolny. *Opole* 1983 nr 11; G. Sinko: Teatr a życie — niezbędne wprowadzenie. *Teatr* 1983 nr 12. — G. Sinko: Ciekawy podręcznik i dobra lektura. *Teatr* 1983 nr 5 [rec.: Elementy wiedzy o teatrze]. — [Teatr jest światem:] M. Dębowski: Jeszcze jeden „Paradoks”? *Zdanie* 1987 nr 7/8; M. Dziewulska: Publiczność aresztowana. *Res Publica* 1987 nr 6; T. Kubikowski: Hermes, Hausbrandt, Holoubek. *Dialog* 1987 nr 9. — W. Zardecki. *Nowa Szk.* 1990 nr 10 [rec.: Elementy wiedzy o teatrze]. **A.H.**

HEBANOWSKI Stanisław
1912-1983

Pseud.: Es.; ES; Jan Grab; Paweł Lutyński; S.H.; St.H. Krytyk teatralny, tłumacz, prozaik.

Urodzony 25 stycznia 1912 w Brzostkowie (pow. Jarocin) w rodzinie ziemiańskiej; syn Bogumiła Hebanowskiego, doktora praw, i Zofii z Ponikiewskich. Początkowo uczył się w domu, a od 1922 w Gimnazjum Klasyycznym im. T. Kościuszki w Jarocinie. Po zdaniu matury w 1929 studiował dwa lata prawo, potem filozofię (którą ukończył w 1932) i historię sztuki (do 1935) na Uniwersytecie Poznańskim. W 1931 otrzymał nagrodę za wiersz „Selene” w konkursie poezji grupy poetyckiej Prom; utworem tym oraz wierszem „Wierzy” debiutował w 1938 na łamach pisma *Prom* (nr 2). W 1933 ożenił się z Wandą Makowską, aktorką Teatru Polskiego w Poznaniu (rozwód 1934). Następnie zamieszkał w majątku rodzinnym w Gaju i zarządzał majątkiem w Brzostkowie. W 1935 ożenił się z Heleną Kęszycką. Po wybuchu II wojny światowej wyśledzony wraz z rodziną przez Niemców mieszkał kolejno w Cerkwicy, w Opocznie, a od 1940 w Warszawie, gdzie w czasie okupacji niemieckiej prowadził klub brydżowy w barze aktorów „Zna-

chor", a następnie w kawiarni „Ziemiańska”. Kontynuował twórczość literacką, pisząc opowiadania (które weszły następnie do tomu „Ślady czasu”). W sierpniu 1944 przedostał się wraz z rodziną do Lubczy pod Jędrzejowem. Po wyzwoleniu pracował w referacie kultury i sztuki kolejno: w Starostwie w Jarocinie, w Zarządzie Miejskim w Gnieźnie, w Urzędzie Wojewódzkim w Poznaniu (sierpień 1945-czerwiec 1946) oraz w Zarządzie Miejskim w Poznaniu (od lipca 1946 do sierpnia 1948 jako naczelnik Wydziału Oświaty, Kultury i Sztuki). Był członkiem PPR (potem PZPR, usunięty w 1951). Za organizowanie życia kulturalnego otrzymał w 1948 nagrodę artystyczną m. Poznania. W 1948 był kierownikiem literackim Teatru Polskiego w Poznaniu, w sezonie 1948/49 kierownikiem literackim Opery Poznańskiej, a następnie od sezonu 1949/50 do 1958/59 kierownikiem literackim poznańskich teatrów dramatycznych. Równocześnie od 1946 rozwijał twórczość krytyczną i literacką, publikując opowiadania, artykuły, recenzje teatralne i przekłady m.in. w czasopismach: *Zryw* (opowiadania 1946-47), *Gazeta Poznańska* (od 1948; też pod pseud. Paweł Lutyński), *Odrodzenie* (1948 artykuły pod pseud. Jan Grab), *Głos Wielkopolski* (od 1950), *Zeszyty Teatralne* (od 1950) oraz w programach teatralnych m.in. Teatru Polskiego w Poznaniu (od 1947) i Teatru Nowego w Poznaniu (od 1951). W 1948-49 redagował poznański miesięcznik *Echo Teatralne i Muzyczne*. W 1950 został członkiem ZLP. W 1957 założył w Poznaniu, a następnie opiekował się Teatrem Atelier działającym do 1959. W 1960 przeniósł się do Zielonej Góry, gdzie do sierpnia 1963 był kierownikiem literackim Teatru Ziemi Lubuskiej. Za upowszechnienie teatru na tym terenie otrzymał w 1963 wraz z Markiem Okopińskim II nagrodę zespołową Ministra Kultury i Sztuki. Pozostawał w stałym kontakcie ze środowiskiem teatralnym Poznania, m.in. jako inicjator, kierownik artystyczny i reżyser Teatru „5” (1961-63). W 1963 powrócił do Poznania na stanowisko kierownika literackiego Teatru Polskiego; redagował (1963-69) pismo tego teatru pt. *Proscenium*. W 1964-66 prowadził konwersatoria z historii teatru na polonistycy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. W 1967 otrzymał nagrodę WRN i MRN Poznania za upowszechnianie kultury. W 1969 przeniósł się do Gdańska, gdzie do 1973 był kierownikiem literackim, a następnie do 1980 kierownikiem artystycznym Teatru Wyrbrzeże. W 1970-73 był członkiem Zarządu Głównego oraz Naczelnej Rady Artystycznej SPATiF. W 1971-78 był też prezesem, w 1978-80 zaś wiceprezesem Oddziału Gdańskiego ZLP. W 1973 zdał eksternistycznie egzamin reżyserski w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie. W tymże roku otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki II stop-

nia za twórczość artystyczną, w 1978 nagrodę im. W. Pietrzaka za upowszechnianie wysokich wartości etycznych w twórczości teatralnej oraz nagrodę Wojewody Gdańskiego, w 1979 nagrodę Prezesa Rady Ministrów I stopnia za zasługi i osiągnięcia w twórczości teatralnej, a w 1980 nagrodę Prezydenta m. Gdańska. Był członkiem Narodowej Rady Kultury (1983-86). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Kawalerskim (1966) i Krzyżem Oficerskim (1973) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Za Zasługi dla m. Gdańska” (1977), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1980). Zmarł nagle (w drodze do Szczecina) 18 stycznia 1983 na dworcu w Gdyni; pochowany w Gieczu pod Poznaniem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ślady czasu. Opowiadania. Pozn.: WP 1958, 165 s.

Zawartość: Opowieść o nieśmiałym lewicie; Gwiazda nad domem; Ślady czasu; Listy z Lutyńca; Nietoperze; Nad Prosną; Dziwadła; Zagroda Pamfila

Przekłady i adaptacje

1. G. Flaubert: Kandydat. Komedia w 4 aktach. Wyst. Pozn., T. Pol. 1953.

2. D. Magnuszewski: Rozbójnik salonowy. Dramat w 3 aktach (11 obrazach). Adapt. scen. ... Wyst. Pozn., T. Pol. 1955.

3. P. Marivaux: Niestalość serc. Komedia w 3 aktach. Wyst. Pozn., T. Pol. 1958.

4. F. CUREL: Żona na niby. [Komedia w 3 aktach]. Wyst. Pozn., T. Satyry 1960.

5. D. Magnuszewski: Barbara jeszcze Gasztołdowa żona. Dramat romantyczny w 3 aktach z epilogiem. Adapt. scen. ... Wyst. Zielona Góra, T. Ziemi Lubuskiej 1961.

6. Platon: Eutydem. [Utwór dramatyczny]. Przeł. W. Witwicki. Adapt. scen. ... Wyst. Pozn., T. „5” 1961.

7. P. Corneille: Przedziwny kochanek. Komedia w 5 aktach. Wyst. Zielona Góra, T. Ziemi Lubuskiej 1962. Druk *Zesz. Teatr.* 1962 nr 4 s. 1-40. TV 1969.

8. F. Crommelynck: Anioł i czart. [Tragifarsa]. Wyst. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1962. Wyst. też pt. Poranek trzeciego dnia.

9. B. Fontanelle: Rozmowy zmarłych. [Utwór dramatyczny]. Przeł. J. German. Adapt. scen. ... Wyst. Pozn., T. „5” 1962.

10. P. Choderlos de Laclos: Niebezpieczne związki. [Utwór dramatyczny]. Przeł. T. Boy-Zeleński. Adapt. ... Wyst. Pozn., T. „5” 1963.

11. J. Iwaszkiewicz: Kwidam. [Moralitet]. Adapt. scen. ... Wyst. Pozn., T. „5” 1963.

12. P. Corneille: Iluzja. Komedia w 5 aktach. Wyst. Pozn., T. Nowy 1964.
13. F. Crommelynck: Dziecinni kochankowie. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Pozn., T. Nowy 1965.
14. P. Beaumarchais: Wesele Figara. Komedia w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1966.
15. I. Bergman: Milczenie. [Utwór dramatyczny]. *Nurt* 1966 nr 12 s. 22-33. Przedr. w: I. Bergman: Scenariusze. Wwa 1973 s. 213-254, toż w wyd. 2 1977.
16. A. Musset: Noc wenecka czyli Zaślubiny Lauretty. [Utwór dramatyczny]. TV 1966.
17. R. Valle-Inclán: Słowa Boże. (Dzień pierwszy). [Dramat w 3 aktach]. Wyst. Pozn., T. Pol. 1966.
18. P. Marivaux: Szkoła matek. [Utwór dramatyczny]. TV 1966.
19. P. Marivaux: Gra miłości i przypadku. Komedia w 3 aktach. Wyst. Szczec., T. Pol. 1967. Wyst. też pt. Igraszki trafia i miłości.
20. T. Miciński: W mrokach złotego pałacu czyli Bazyliisa Teofanu. [Dramat w 3 aktach]. Adapt. scen. ... Wyst. Pozn., T. „5” 1967.
21. I. Krasicki: Krosienka. Komedia w 3 aktach. Oprac. scen.: ... i J. Perz. Wyst. Gniezno, T. im. A. Fredry 1968.
22. Sofokles: Antygona. [Tragedia antyczna]. Wyst. Szczec., T. Współcz. 1968. TV 1981.
23. G. Flaubert: Kuszenie św. Antoniego. Moralitet w 2 częściach. Przel. A. Lange. Adapt. scen. ... Wyst. Pozn., T. Pol. 1969.
24. H. Meilhac, L. Halévy: Tricoche i Cacolet czyli Biuro usług poufnych. [Farsjo-komedia]. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1969.
25. Eurypides: Andromacha. [Utwór dramatyczny]. TV 1970.
26. T. Miciński: Termopile polskie. [Utwór dramatyczny]. Adapt. scen. ... Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1970.
27. I. Madách: Tragedia człowieka. [Utwór dramatyczny w 15 obrazach]. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1971.
28. M. Ghelderode: Dlaczego mnie budzą. [Utwór dramatyczny]. Przel. Z. Stolarek. Adapt. ... TV 1972.
29. I. Bergman: Wieczór kuglarzy. [Utwór dramatyczny]. W: I. Bergman: Scenariusze. Wwa 1973 s. 31-84, toż w wyd. 2 1977.
30. Eurypides: Helena. [Tragedia antyczna]. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1973.
31. A. Nowaczyński: Cyganeria warszawska. Komedia w 4 aktach. Adapt. ... Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1975.
32. P. Corneille: Łgarz. [Utwór dramatyczny]. TV 1976.
33. M. Jewrieinow: Teatr odwiecznej wojny. [Utwór dramatyczny]. Przel. M. Zagórska. Adapt. ... Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1976.
34. J. Słowacki: Samuel Zborowski. [Dramat fantastyczny]. Adapt. ... Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1977.
35. P. Marivaux: Triumf miłości. [Komedia]. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1979.
36. P. Marivaux: Próba. [Sztuka w 1 akcie]. Przekł. powst. przed 1983. Wyst. Pozn., T. Pol. 1985.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1953, 1966, ok. 1970. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — RL 1983 (A. Biernacki). — A. Żurowski: Kalendarium [oraz spis przekł. i adapt. S.H.]. W tegoż: Hebanowski. Wwa 1984. — H. Dyktyńska: Kronika życia i twórczości S.H. W: Wspomnienia o S.H. Gdańsk 1987.
- J.P. Gawlik: Teatr H. *Życie Lit.* 1962 nr 42. — Z. Osieński: Hebanowskiego „Teatr 5”. *Nurt* 1965 nr 1. — J. Ratajczak: H. *Nurt* 1965 nr 8. — A. Żurowski: Rozsądek i skrzydła szaleństwa. O S.H. *Teatr* 1975 nr 16. — M. Czernerle: S.H. filozofia upowszechniona. W teje: Panie i panowie teatru. Kr. 1977. — Z. Greń: Ocalenie według H. W tegoż: Taki nam się snuje dram. Kr. 1978. — A. Żurowski: Teatr S.H. *Dialog* 1981 nr 1. — A. Żurowski: Rozsądek i skrzydła szaleństwa. W tegoż: Ludzie w reflektorach. Wwa 1982. — A. Żurowski: U Hebanowskiego. W tegoż: Wieczory popremierowe. Wr. 1982. — M. Fik: H., cygan pracowity. *Dialog* 1983 nr 6. — Z. Greń, *Życie Lit.* 1983 nr 5. — W. Zawistowski: Teatr daremny S.H. *Dialog* 1983 nr 6. — A. Żurowski: Hebanowski. Monografia artystyczna. Wwa: WAiF 1984, 223 s. — Wspomnienia o Stanisławie Hebanowskim. Pod red. S. Kaszyńskiego. Gdańsk: WM 1987, 229 s. — Z. Greń: Jeszcze H. *Życie Lit.* 1988 nr 4. — A. Koehler-Hensel: S.H. — w 5-lecie śmierci. *Teatr* 1988 nr 4. — M. Krom: Przywoływanie pamięci. *Pobrzeże* 1988 nr 6. — J. Niesiołowski: H. i modernizm. *Kultura* 1988 nr 15. — W. Zawistowski: Hebanowskiego sztuka słuchania. *Dialog* 1988 nr 7. — A. Żurowski: Krzyżówki. *Kultura* 1988 nr 26. — W. Nowicki: H. (w 10-tą rocznicę śmierci). *Twórczość* 1993 nr 6. J.P.

HEINTSCH Paweł
ur. 1924

Poeta.

Urodzony 4 czerwca 1924 w Lwowie; syn Stefana Heintscha, doktora nauk medycznych, i Heleny z domu Florin, lekarki. Uczęszczał do szkoły św. Józefa prowadzonej przez braci szkolnych św. Jana de la Salle, a następnie do VII Gimnazjum we Lwowie. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR kontynuował naukę w szkole średniej. Podczas okupacji niemieckiej brał udział w działalności konspiracyjnej jako żołnierz AK; na początku 1944 został aresztowany przez gestapo. Po wojnie rozpoczął w 1945 studia z zakresu filozofii chrześcijańskiej i filologii polskiej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Był jednym z założycieli Sekcji Twórczości Własnej na tej uczel-

ni. Debiutował w 1949 w *Słowie Powszechnym* (nr 154) wierszem pt. „Zagroda”. W 1950 wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Warszawie i w 1955 otrzymał święcenia kapłańskie. Następnie pracował jako duszpasterz w różnych parafiach. Kontynuując twórczość literacką, publikował wiersze na łamach *Przewodnika Katolickiego* (1960-76, z przerwami) i *Więzi* (1961-73). W 1966 uzyskał na Uniwersytecie Warszawskim magisterium z polonistyki na podstawie pracy pt. „Biblia u Norwida”, a w 1971 magisterium z apologetyki w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie na podstawie pracy pt. „Psychologiczna analiza postawy religijnej Norwida”. Ogłaszał wiersze w londyńskim kwartalniku *Oficyna Poetów* (1971-74), w *Za i przeciw* (1976-82) i miesięczniku *Życie i Mysł* (1979-81), *Kierunkach* (1987-89), a także utwory satyryczne w miesięczniku *Zarządzanie* (1988-90). W 1988 otrzymał nagrodę literacką im. W. Pietrzaka. Pracuje jako duszpasterz w parafii w Ostrołęce.

TWÓRCZOŚĆ

1. Niepowrotne godziny. [Wiersze]. Poznań: Pałot. 1959, 184 s.

Zawiera cykl: Siew; Między frantami; Niepowrotnym godzinom; Twórcza zbuntowany; Curriculum vitae; Idą pielgrzymi; Światłocienie; Wszystkim samotnym; Wołanie; Droga Boża; Wiekuiste wzgórze; ... I gwałtownicy porywają je ... (1944-1956).

2. Gruzy Panteonu. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1974, 47 s.

3. Dwustronne widzenie. Wybór wierszy. Wwa: Pax 1980, 83 s.

4. Na tropie Jonasza. [Wiersze]. Radom: Radomski Ośrodek Kultury 1985, 65 s.

5. Szukanie nieba. Wybór wierszy. Wwa: Pax 1989, 157 s.

6. Wizja Polski niepodległej w twórczości Norwida. [Szkiec]. Radom – Cerkiew: Bibl. „Les-Bor-Pres” 1990, 15 s.

7. Klucz do Norwida. [Szkiec]. Radom – Cerkiew: Bibl. „Les-Bor-Pres” 1991, 63 s.

Zawartość: Biblia u Norwida; Psychologiczna analiza postawy religijnej Norwida.

8. Wszystkim samotnym. Notatnik liryczny. [Wiersze]. Posł.: T. Zaniewska. Białystok: ORTHDRUK 1993, 268 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1990. – Wywiady: Z profilu i en face. [Rozm.] T. Uchman. *Zarządzanie* 1988 nr 5. – Kapłaństwo to moje najważniejsze powołanie. [Rozm.] P. Smogorzewski. *Sl. Powsz.* 1989 nr 152.

Z. Lichniak: Cum duo faciunt idem ... [o poezji P.H. i J. Twardowskiego]. *Kierunki* 1959 nr 48, przedr. w tegoż: 5:0 dla ideologii. Wwa 1964. – K. Cwiek: P.H. – poeta nieznan. *Za i przeciw* 1976 nr 17. – [Dwustronne widzenie.] S. Cieslak. *Życie i Mysł* 1981 nr 11; L. Zuliński. *Za i przeciw* 1981

nr 8. – B. Miazek: O antologii kapłańskiej [m.in. o P.H.]. W tegoż: Teksty i komentarze. Londyn 1983. – M. Machowska: „Zajedź na głębie” – czyli o poezji P.H. *Za i przeciw* 1985 nr 40. – I. Galińska: Słowa skierowane na wieczność. *Kierunki* 1986 nr 50. – E. Zdanowicz: Poezja kapłańska czyli poeci w sutannach. Cz. 4. P.H. *Tyg. Pol.* 1987 nr 10. – H. Korybut-Pogończyk: Poeci w sutannach. Cz. 1-2. O poezji ks. K. Wojtyły, J. Twardowskiego, P.H. *Drogouskazy* 1988 nr 3, 4/5. – S. Jurkowski: Jesteś w tych słowach ... *Kierunki* 1989 nr 2. – W. Smaszcz: „Dumny upadnie, pokorny powstanie”. (O poezji P.H.). *Kierunki* 1989 nr 43. – T. Zaniewska: Widzenie księdza Pawła. *Kresy Lit.* 1993 nr 1/2. **B.D.**

HEL SZTYŃSKI Stanisław 1891-1986

Do 1919 używał nazwiska: Skorupka; podpisywał utwory też: Hel sztyński-Skorupka.

Krypt.: sth; sth.

Historyk literatury, anglista, poeta, powieściopisarz.

Urodzony 13 kwietnia 1891 w Kosowie nad Obrą w rodzinie chłopskiej; syn Tomasza Skorupki, pamiętnikarza ludowego, i Zuzanny z domu Klupś; brat Wawrzyńca Skorupki, autora pamiętników chłopskich. W 1897-1904 uczęszczał do szkoły powszechnej w Siemowie, a następnie w 1904-05 do miejskiej szkoły niemieckiej we Wschowie. W 1905 rozpoczął naukę w Gimnazjum Klasyicznym oo. Misjonarzy w Nowej Wsi pod Krakowem. W czasie nauki szkolnej publikował w 1910-14 wiersze i artykuły w krakowskim miesięczniku *Meteor*. W 1913 zdał egzamin maturalny w Cesarsko-Królewskim Gimnazjum im. Jana Sobieskiego w Krakowie i podjął tamże studia w Instytucie Filozofii i Bibliistyki. W 1915-16 studiował anglistykę na uniwersytecie w Münsterze, a w 1916-17 kontynuował studia neofilologiczne w Monachium. W tym czasie poznał Stanisława Przybyszewskiego. Jako ochotnik brał w 1917-18 udział w I wojnie światowej na froncie francuskim w armii bawarskiej. Bezpośrednio po wojnie był słuchaczem podchorążówki w Poznaniu, a w 1920 uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Następnie kontynuował studia na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu Poznańskiego, w 1921 uzyskał magisterium. W okresie studiów zbliżył się do grupy literackiej Zdrój. W 1921/22 pracował jako nauczyciel języków obcych w Miejskim Gimnazjum Żeńskim w Toruniu, po czym przeniósł się do Warszawy i do 1939 był nauczycielem w Gimnazjum Ludwika Lorentza. W 1924 redagował czasopismo *Głos Młodzieży*. W 1925 ożenił się z Aleksandrą Polską. Kontynuując pracę naukową odbył w 1925 podróż do Anglii. W 1926 doktoryzował się w dziedzinie filologii angielskiej na podstawie pracy „Polskie przekłady Milтона i Pope’a”. W 1927 przebywał na stypendium im. W. Nenckiego w Londynie, gdzie w bibliotece British Museum zbierał materiały do rozprawy na temat „Angielska powieść parlamentarna XIX i XX wieku” (której pisanie ukończył w 1933). W 1929-

-35 był asystentem anglistyki na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W 1930 został członkiem Polskiego PEN Clubu, a w 1932 – ZZLP. Artykuły oraz recenzje teatralne publikował m.in. w *The Slavonic Review* (Londyn, 1927-28), *Warszawskim Dzienniku Narodowym* (1927-28), *Wiadomościach Literackich* (tu od 1928 kierownictwo działu literatur anglosaskich), *Pologne Littéraire* (1928-1930), *Kronice Gostyńskiej* (1931-39), *Wiciach Wielkopolskich* (1931-39), *Piąście* (dodatku niedzielnym *Dziennika Kujawskiego*, 1931-39), *Ruchu Literackim* (1933-39), *Kulturze* (1937-39; tu stały dział „Z teatrów warszawskich”). W 1938 otrzymał Srebrny Wawrzyn PAL za wydanie dwóch tomów listów S. Przybyszewskiego. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i uczestniczył w tajnym nauczaniu, pełniąc od 1940 funkcję dyrektora Gimnazjum Ludwika Lorentza; w styczniu 1942 był delegatem szkół warszawskich na spotkanie tajnego szkolnictwa w Krakowie. Po wojnie został w 1945 mianowany kuratorem Okręgu Szkolnego w Szczecinie. W 1946 powrócił do Warszawy i habilitował się na UW z dziedziny historii literatury angielskiej i amerykańskiej. W tym samym roku został docentem, w 1951 zaś profesorem UW. W 1947 odbył wyjazd naukowy do Oxfordu. W 1946-48 był redaktorem *Biblioteki Ziemi Odzyskanych* w Państwowych Zakładach Wydawnictw Szkolnych. Artykuły i szkice literackie publikował m.in. w *Odrodzeniu* (1945-49), *Ilustrowanym Kurierze Polskim* (1945-51), *Arkonie* (1946-47), *Odrze* (1946-49), *Warszawie* (1946-50), *Nowinach Literackich* (1947-48), *Łodzi Teatralnej* (1947-49), *Teatrze* (1947-52). W 1949-53 był kierownikiem Zakładu Filologii Angielskiej UW. W 1951-53 wykładał równocześnie na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1950-53 pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Programowej Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego w zakresie anglistyki. W 1951 został członkiem Komitetu Neofilologicznego PAN. Od 1954 był redaktorem *Kwartalnika Neofilologicznego*, w którym publikował też (1956-74) studia oraz recenzje dzieł naukowych. W 1957 odbył wyjazd naukowy do Stratfordu. W 1960 na zaproszenie Fundacji Forda przebywał trzy miesiące w USA, gdzie jako visiting professor prowadził wykłady na uniwersytetach w Filadelfii, Charlottesville, Bloomington, San Francisco i Berkeley. W 1961 przeszedł na emeryturę. Od 1962 był korespondentem bibliografem polskiej szekspiologii dla wychodzącego w Nowym Jorku czasopisma *Shakespeare Quarterly*. W 1964 został ponownie członkiem Polskiego PEN Clubu. Artykuły na tematy literackie i teatralne oraz liczne recenzje literackie publikował w *Pomorzcu* (1955-58), *Życiu i Myśli* (1958-66), *Roczniku Literackim* (1960-66, z przerwami), *Nowych Książkach* (1965, 1969-80), *Pamiętnikarstwie Pol-*

skim (1971-74) i *Stolicy* (1971-77, 1984). W 1977 otrzymał nagrodę Leszczyńskiego Towarzystwa Kulturalnego za upowszechnianie tradycji kulturalnych regionu, w 1979 nagrodę im. W. Pietrzaka, w 1981 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki za całokształt twórczości literackiej, Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1956), odznaką „Za Zasługi dla Województwa Leszczyńskiego” (1982). Zmarł 14 kwietnia 1986 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ks. Ignacy Skorupka. [Monografia]. Wwa: Druk Rola [1923], 86 s. Wyd. nast. pt. Bohater Warszawy ks. kapelan Skorupka. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1937]; Wwa: Wydawn. ODiSS [Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społ.] 1990.

2. Gostyń w pieśni. Wielkopolskie sonety regionalne. Gostyń Wielkop.: Nakł. *Kron. Gostyńskiej* 1931, 32. Wyd. nast.: Gostyń: Miejski-Gminny Ośrodek Kultury „Hutnik”, Gostyńskie Tow. Kult. 1985.

3. Na Pałukach. Żnin, Wągrowiec, Szubin. Ze zbioru „Nad Wartą, Notecią i Obrą”. Sonety. Inowrocław 1931, 72 s.

4. Sonety inowrocławskie. Ze zbioru „Nad Wartą, Notecią i Obrą”. Inowrocław 1931, 32 s.

5. W grodzie Halszki. Ze zbioru „Nad Wartą, Notecią i Obrą”. (Regionalne sonety szamotulskie). Szamotuły 1931, 68 s.

6. Gniazdo orła. Ze zbioru „Nad Wartą, Notecią i Obrą”. [Wiersze]. [Pozn.] 1932, 29 s.

7. Międzyrzecze. Chodzież – Czarnków – Oborniki. (Wielkopolskie sonety regionalne). Ze zbioru „Nad Wartą, Notecią i Obrą”. Szamotuły 1932, 47 s.

8. Mnich opactwa lubińskiego. Ballada liryczna ze zbioru „Nad Wartą, Notecią i Obrą”. Szamotuły 1932, 44 s.

9. Wenecja nad Brdą. Ze zbioru „Nad Wartą, Notecią i Obrą”. Dytyramby. Bydg. 1932, 34 s.

10. Echa leszczyńskie. Poezje. Leszno: Nakł. autora 1938, 16 s.

Podp.: S. Hel sztyński-Skorupka.

11. Od Szekspira do Joyce'a. [Szkice]. Wwa: Rój 1939, 332 s.

Zawartość: Przedmowa; Stratford – „Sen nocy letniej”; „Hamlet” islandzki i „Hamlet” szekspirowski; Krzywda Lady Makbet; Życie i dzieła Johna Milтона; Luny i zmierzchy Aleksandra Pope'a; Odkrycie biskupa Thomasa Percy; Tragiczna miłość lorda Byrona; Edschmid, Maurois i Tretiak o Byronie; Peany i satyry Westminsteru; Twórcza Młodej Anglii Benjamin Disraeli; Zapomniany grafoman: Lord Bulwer-Lytton; Trollope redivivus; Poeta mistyk; Francis Thompson; Imperialista Henley; Robert Louis Stevenson; Koziorezec i Krzyż Południa, czyli egzotyzm Oceanii; Alaska, Hutson Bay i Scotland Yard, czyli angielskie przeboje powieściowe; Sir Arthur Conan Doyle; Regionalizm Anglosasów; Regionalista z hrabstwa Stafford; John Galsworthy; Pół godziny z Mr. Galsworthy; Magia

zamku Condaforde; Sahib Rudyard Kipling; Współczesna powieść angielska; Poeci angielscy XX wieku; Walt Whitman; Poeci amerykańscy XX wieku; Laureat Nobla – Eugene O'Neill; Pearl Buck na tle amerykańskiej twórczości kobiecej; James Joyce.

12. W piastowskich grodach Pomorza Zachodniego. Szczec.: Kom. 1 Obchodu „Trzymamy Straż nad Odrą”, Czyt. 1946, 70 s.

Zawartość: I. Wezwanie; II. Polskość Pomorza Zachodniego; III. Schinesghe, gród Trigława; IV. Cranach, Szczecin i Piastowie; V. Tragiczne dzieje Kaźka ze Szczecina; VI. Nieznany Polsce gród Koszalin; VII. Starogard nad Iną; VIII. Piła, zwalony bastion pogranicza; IX. Spotkanie w Pile; X. Pomszczona skarga Słowinki z Wielkiej Gardny; XI. Gall Anonim znowu jest nam bliski; XII. Żeglarka Wulfstana podróż do Haithadu do Truso; XIII. Dąb, Miedwie i ks. Kozierowski. Nagroda literacka m. Szczecina w 1948.

13. Wizerunek Williama Szekspira. [Wwa:] Czyt. 1947, 59 s.

14. Od Fieldinga do Steinbecka. [Szkiel]. Wwa: S. Cukrowski 1948, 256 s.

Zawartość: Od autora. – Cz. I: Sylwetki z dziejów powieści angielskiej: Henry Fielding, czyli u źródeł powieści angielskiej; Dwuchsetlecie „Clarissy” Samuela Richardsona; „Babe lato” Tobiasza Smolletta; Najukończańska książka Olivera Goldsmitha; O dobroci serca, czyli twórczości Karola Dickensa; Na marginesie powieści o dwóch miastach; Siostry Brontë po stu latach; Angielska powieść parlamentarna; Twórczość ostatnich lat R.L. Stevensona (1850-1894); Dwie powieści Tomasza Hardy'ego; Po zgonie H.G. Wellsa; Dziewięćdziesięciolecie G.B. Shawa; William Somerset Maugham; E.M. Forster; Druga faza twórczości Aldousa Huxley'a. – Cz. II: Sylwetki z dziejów powieści amerykańskiej: James Fenimore Cooper (1789-1851); Pierwsze wybitne powieści Nowej Anglii; Stephan Vincent Benet; William Saroyan, kalifornijski Armenczyk; In memoriam Thomasa Wolfe'a; O twórczości Ernesta Hemingway'a; Georgia pod piórem Erskina Caldwell'a; Saga grozy Williama Faulknera; Wizerunek Johna Steinbecka. Szkiełko druk. w *Odrodzeniu i Nowinach Lit.* w 1948.

15. Ave Roosevelt. Panorama amerykańska. [Szkiel]. Wwa: Ex Libris 1949 [antydat. 1948], 377 s.

Zawartość: Wstęp. Dzieje powstania zbioru. – Cz. 1: Trzej prezydenci: Abraham Lincoln w pamięci swych rodaków; Sukcesy i klęski Woodrowa Wilsona; Cztery kadencje Franklina Roosevelta. – Cz. 2: Kultura w zwierciadle opinii: Pisarze francuscy o USA; Amerykanie o samych sobie; Stany Zjednoczone w oczach pisarzy Słowianina. – Cz. 3: Powieść i powieściopisarze: Amerykańska powieść na tropach tradycji historycznych; Hawthorne-Melville, Willa Cather, Edith Wharton i inni; Tendencje społeczne w życiu i twórczości Uptona Sinclaira; Theodore Dreiser – czołowy pisarz Ameryki (1876-1945); Plon pisarski Sinclaira Lewisa. – Cz. 4: Polacy w Ameryce: Kościuszko, Pułaski, Węgierski i Niemcewicz w USA; Helena Modrzejewska i Ignacy Paderewski w USA; Amerykanie pochodzenia polskiego.

16. Nauka angielskiego. 1 rok nauczania. [Współaut.:] A. Prejbisz, Z. Siwicka, J. Smólska. Wwa: PZWS 1949, 260 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zmien. 1951; wyd. [!] zmien. 1953; pt. Learning English wyd. 5 [!] 1955, wyd. 6 zmien. 1958, wyd. 7 zmien. 1959.

17. Jan Kasprówicz poeta wsi wielkopolskiej. [Szkiel]. Wwa: LSW 1955, 182 s.

Zawartość: I. Ciężka dola chłopkiego syna; II. Na uniwersytecie w Lipsku i we Wrocławiu, 1884-1888 r.; III. Jan Kasprówicz, poeta wsi wielkopolskiej; IV. „Świat się kończy” – dramat z życia ludu wielkopolskiego w 5 odsłonach (1891); V. Tragedie wiejskie w zbiorze „Z chłopkiego zagonu”; VI. Poemat społeczno-religijny „Chrystus” i dramat „Bunt Napierskiego”; VII. Echa wsi wielkopolskiej w dalszej twórczości Kasprówicza; VII. Śmierć Kasprówicza na Harendzie. IX. Materiały uzupełniające. Przypisy.

18. Karol Dickens – wielki pisarz angielski XIX w. [Wwa:] TWP 1955, 34 s., powiel. Wyd. nast. Wwa: Wiedza Powsz. 1955.

19. Pluton koszyńców. Powieść historyczna z roku 1848. Pozn.: WP 1958, 469 s. Wyd. nast.: Wwa: LSW 1961, wyd. 3 tamże 1970.

20. Przybyszewski. [Biografia]. Kr.: WL 1958, 519 s. Wyd. 2 tamże 1966.

21. Polacy piszący na tematy islandzkie. Odczyt wygłoszony po angielsku na Uniwersytecie w Reykjavíku dn. 11 IX 1962 r. Wwa: Tow. Przyjaźni Pol.-Islandzkiej 1962, 23 s., powiel.

Zawiera m.in.: Leleweł i Słowacki; Geologdy i literaci ...; 1919-1939; Jomsvinga saga i Heimskringla natchnieniem polskich beletrystów; Wymiana wizyt; Haldor Laxness. Przekł. islandzki: Pols rit um islenzk málfni. *Skinir*, Reykjavík 1962 vol. 136 s. 176-199.

22. Człowiek ze Stratfordu. [Opowieść biograficzna o W. Szekspirze]. Wwa: Pax 1963, 345 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1964; wyd. 3 zmien., uzup. i popraw. pt. Shakespeare. Opowieść biograficzna. Wwa: LSW 1974.

23. Moje szekspiriana. [Szkiel]. Wwa: PIW 1964, 350 s.

Zawartość: Stratford i „Sen nocy letniej” [poz. 11]; „Hamlet” islandzki i „Hamlet” szekspirowski [poz. 11]; Krzywda Lady Makbet [poz. 11]; Rozprawa o „Hamlecie”; Rozprawa o „Królu Learze”; Rozprawa o „Burzy”; Tydzień w Stratfordzie; Ośma Międzynarodowa Konferencja Szekspirowska w Stratfordzie i pobyt prof. Allardyce Nicolla w Warszawie; Wiktor Hahn – „Shakespeare w Polsce”; Przekłady szekspirowskie w Polsce wczoraj i dziś.

24. Szekspir w Polsce. W: W. Szekspir: Dzieła dramatyczne. T. 6. Wwa: PIW 1964 s. 981-1127.

25. Zmierzch Popielidów. Saga z drugiej połowy IX wieku. [Powieści]. Pozn.: WP 1964, 207 s. Wyd. 2 tamże 1973.

26. Wyspa Wikingów. Wwa: Iskry 1965, 194 s. Wrażenia z pobytu w Islandii.

27. „Hamlet” Williama Szekspira. Wwa: PZWS 1966, 151 s. *Bibl. Analiz Lit.* Wyd. 2 tamże 1969 [właśc. 1970].

28. Wśród swoich i obcych w USA. [Szkiel]. Wwa: LSW 1966, 412 s.

Zawartość: Nad dachami Manhattanu; W kwakerskiej Pensylwanii; Washington, District of Columbia; Tam, gdzie działał Thomas Jefferson; W kwitnącej Indianie; Chicago; Denver, Colorado, Góry Skaliste; W Kalifornii nad Zatoką św. Franciszka; W Nowej Anglii; James T. Farrell: Wywiad i analiza

twórczości; Hyde Park, na wsi u Roosevelto w; Nowy Jork po raz wtóry.

29. „Sen nocy letniej” Williama Szekspira. Wwa: PZWS 1967, 115 s. *Bibl. Analiz Lit.*

30. Bibliografia pism Stanisława Przybyszewskiego. W 100 rocznicę urodzin 1868 – 7 V – 1968. Wwa: Tow. Przyj. Książki 1968, 43 s.

31. Meteory Młodej Polski. Kr.: WL 1969, 360 s. Zawartość: I. Szkice: Theresita, imienniczka św. Teresy z Avila [M. z Krzymuskich Iwanowska]; Portret Jana Augusta [Kisielewski] po latach czterdziestu; Kisielewski w „sieci”; Abelard i Heloiza warszawskich Powązek [o A. Szandlerowskim]; Pod kopułą Szecha [o I.K. Wysłouchu, pseud.: Antoni Szechi]; Inferno w klasztorze [o E.F. Statecznym]; Meteor Młodej Polski [S. Przybyszewski]; Dagny znaczy Jutrzenka; Citoyenne Przybyszewska; Eugeniusz, czerwona róża rodu Przybyszewskich; Weekend z Janem Spychalskim – 2. Inedita listów S. Przybyszewskiego.

32. Dobranoc, miły książę. Ludzie, prace, wspomnienia. [Wwa:] LSW 1971, 539 s.

Zawiera drobne szkice zgrupowane w trzech częściach: Nad Obrą; W Warszawie; Na Kujawach i Pomorzu.

33. Piotr i Skarbimir. Opowieść z czasów Galla Anonima. [Powieść]. Wwa: NK 1972, 197 s.

34. Kronika Maura. Wielkość i upadek Piotra Włostowica. [Powieść]. Wwa: NK 1973, 175 s. Wyd. 2 tamże 1985.

35. Przybyszewski. Opowieść biograficzna. Wwa: LSW 1973, 582 s. Wyd. 2 tamże 1985.

36. Homagium Janowi Kaspro wiczowi (1860-1926). Strzelno: PTTK, Oddz. w Strzelnie 1976, 15 s.

37. Od Chaucera do Ezry Pounda. [Szkice]. Wwa: PIW 1976, 186 s.

Zawartość: „Merry England” G. Chaucera; „Saeva indignatio” J. Swifta; J. Conrad, życie i dzieło; J. Joyce’a artystyczne epifanie; W.B. Yeats: cztery fazy twórczości; Życie i dzieło H. Wadswortha Longfellowa; W. Withman, piewca narodowości amerykańskiej; E. Lee Masters, homo unius libri; Okręg Yoknapatawpha w twórczości W. Faulknera; Wprowadzenie do E. Pounda.

38. Uczeń Amosa. [Powieść biograficzna o J.A. Komenskim]. Wwa: LSW 1986, 359 s. Wyd. 2 tamże 1981.

39. Halldór Kiljan Laxness. Pisarz – myśliciel – humanista. [Współaut.] B. Piotrowski. Wwa: Tow. Przyjaźni Pol.-Islandzkiej 1977, 22 s.

40. Janko z Czarnkowa. Opowieść Świętosława z czasów Kazimierza Wielkiego i Ludwika Węgierskiego. [Powieść]. Wwa: LSW 1977, 251 s. Wyd. 2 tamże 1981.

41. Sekretarz królowej Zofii. Kronika Grzegorza Patronika Bieczanina. [Powieść]. Kr.: WL 1977, 201 s.

42. Wieniec laurowy Stanisławowi Przybyszewskiemu w 50 rocznicę śmierci. Strzelno: PTTK 1977, 15 s.

43. Apokryf śląski przez Bernarda Pruzię spisaną A.D. 1400. [Powieść]. Wwa: LSW 1979, 273 s. Wyd. 2 tamże 1981.

44. Feliks i Lucyna. Historia z życia Gostynia i Rydzyny w XVIII wieku. [Powieść]. Wwa: Pax 1979, 181 s.

45. Reformator Sarmacji. Opowieść Cypriana Bazyluka o Janie Łaskim 1592. [Powieść]. Wwa: LSW 1981, 284 s.

46. Ulubieniec muz. Opowieść o Klemensie Janickim. [Powieść]. Wwa: LSW 1981, 326 s.

Wstęp: R. Taborski; Prace i dni e S.H.

47. Kronika rodzinna. Autobiografia. [Wspomnienia]. Wwa: LSW 1986, 397 s.

Zawartość: I. Z czasów szkolnych; II. Echa przeszłości; III. Woda, ziemia, ludzie Nadodrza; IV. W Kosowie nad Obrą; V. Warszawa dwudziestolecia, 1919-1939; VI. Za okupacji, 1939-1945; VII. Na katedrze filologii angielskiej w Warszawie, 1946-1961; VIII. W blaskach i cieniach tysiąclecia.

48. Stanisław Przybyszewski. [Szkic biograficzny]. Wwa: Zamek Królewski [1987], 62 s.

Zawiera też listy S. Przybyszewskiego.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: English Literature in 18-th Century Poland. *The Slavonic Review*, Londyn 1927 t. 6 nr 16 s. 142-150. — Polskie przekłady Miltona i Pope’a. *Pam. Lit.* 1928 z. 2 s. 300-309, z. 3 s. 474-489. — Przybyszewski w Niemczech. Kontakt z poetami moderny. *Neofilolog* 1935 nr 2 s. 81-92. — Stanisław Przybyszewski w Gdańsku 5.X.1920 — 31.X.1924. *Rocz. Gdań.* 1937 s. 250-276. — Śmierć Przybyszewskiego. *Prz. Współcz.* 1939 nr 5 s. 17-27. — Bałtyk w oczach pisarzy [Gall Anonim, M. Borzymowski, J. Kaden-Bandrowski, S. Żeromski]. W: W służbie morza. Kr. 1947 s. 64-74. — Howard Fast. *Kwart. Neofil.* 1954 z. 1/2 s. 46-67. — Miasto i powiat Gostyń w czasie okupacji hitlerowskiej 1939-1945. *Prz. Zach.* 1954 nr 1/2 s. 120-127. — Przekłady szekspirowskie w Polsce wczoraj i dziś. *Pam. Teatr.* 1954 z. 2 s. 3-91; przekł. niem.: *Zeitschrift für Anglistik und Amerikanistik*, Berlin 1964 H. 2 s. 183-198; *Shakespeare Jahrbuch*, Weimar 1964/65 t. 100/101 s. 274-293. — Bernard Shaw. (W setną rocznicę urodzin 1856-1956). *Kwart. Neofil.* 1957 z. 1 s. 15-29. — Joseph Conrad – człowiek i twórca. *Kwart. Neofil.* 1958 z. 1/2 s. 39-60. — W galerii wiktoriańskiej. *Życie i Myśl* 1958 nr 5/6 s. 185-204. — W dwudziestolecie działalności pisarskiej Aleksandra Rogalskiego. *Życie i Myśl* 1959 nr 7/8 s. 80-94. — Trzydzieści lat przeobrażeń twórczych Johna Steinbecka. *Życie i Myśl* 1959 nr 9/10 s. 120-132. — Eugene O’Neill (1888-1953). *Życie i Myśl* 1960 nr 7/8 s. 112-122. — Z anglistyki polskiej wczoraj i dziś. *Życie Szk. Wyz.* 1961 nr 10 s. 65-

-75. — Filologia angielska w dwudziestolecu 1944-1964. *Kwart. Neofil.* 1964 z. 3 s. 249-257. — Islandia pod piórem Halldora Laxnessa. *Życie i Myśl* 1964 nr 10 s. 129-140. — Zwycięskie dzieje Szekspira w Polsce. *Życie i Myśl* 1964 nr 3/4 s. 6-29, przedr. w: Poland's homage to Shakespeare. Wwa 1965 s. 6-33. — Dojrzewanie klasowe robotnika. (O Jakubie Wojciechowskim). *Pamiętnikarstwo Pol.* 1975 nr 1/4 s. 50-62. — Pamiętniki chłopów — żołnierzy ziemi gostyńskiej spisane przez ludzi stanu ziemiańskiego. W: *Naród — kultura — osobowość.* Wr. 1983 s. 139-148.

Przekłady

1. Liryka angielska XX wieku. [Antologia]. Wybór, przekł. i wstęp ... Wwa: F. Hoesick 1929, 287 s.

2. Każdy. Średniowieczny moralitet angielski. Przel. ... Wwa: Druk. Nowogrodzka 1933, 45 s.

3. Księga Ozeasza. (Przekład biblijny). Września: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1933, 49 s.

4. Kohelet. Qoheleth. (Przekład biblijny). Pozn.: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1934 [antydat. 1933], 48 s.

5. Pieśń nad pieśniami. (Przekład biblijny). Pozn.: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1934, 24 s.

6. Proroctwo Amosa. Przekład biblijny. [Września:] Druk. A. Prądzyński 1936, 28 s.

7. Katolicycy poeci Anglii. Baring, Belloc, Chesterton, Childe, Colum, Hopkins, Leslie, Meynell, Noyes, Thompson. Wybór przekładów ze wstępem tłumacza: ... Pozn.: Nacz. Inst. Akcji Katolickiej 1939, 47 s.

8. A.L. Huxley: Czas musi stanąć. Powieść. Przel.: ... i W. Kotański. Przedm. ... Wwa: Wydawn. AWIR 1949, 323 s.

9. M.M. Morozow: Szekspir. Przel. z ros. W.L. Everta popraw. i uzup. przez ... Wwa: Czyt. 1950, 222 s.

10. G. Winstanley: Program ustroju wolności czyli Prawowita zwierzchność przywrócona z dodaniem innych pism mniejszych. Przel. ... Przejrz. W. Chwalewik. Red. D. Petsch. Wwa: PWN 1959, XVIII, 275 s. PAN.

11. E.A. Robinson: Rozmowa Ben Jonsona z radnym ze Stratfordu. [Poemat]. Przel. ... Wwa: Tow. Przyj. Książki 1968, 21 s.

12. T. Mann: Listy do Ottona Forst-Battaglie. Przel. [z niem.] ... Oprac. i wstępem opatrzył R. Taborski. Wwa: PIW 1973, 56 s.

13. S. Przybyszewska: Thermidor. [Dramat w 2 aktach]. Przel. ... W: S. Przybyszewska: Dramaty. Oprac. R. Taborski. Gdańsk: WM 1975 s. 333-434.

14. W.I. Thomas, F. Znaniecki: Chłop polski w Europie i Ameryce. T. 3. Pamiętnik imigranta. Przel. ... Wwa: LSW 1976, 320 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. W. Szekspir: Juliusz Cezar. Dramat. Spolszczył J. Kasprowicz. Oprac. ... Cz. 1. Tekst. Cz. 2. Objąśn. i przyp. Wwa: Bibl. Pol. [1929], 135 + 83 s.

2. W. Szekspir: Makbet. Tragedia. Spolszczył J. Kasprowicz. Oprac. ... Cz. 1. Tekst. Cz. 2. Objąśn. i przyp. Wwa: Bibl. Pol. 1929, 125 s.

3. G.G. Byron: Giau. Ułamki powieści poetyckiej. Tłum. A. Mickiewicz; Korsarz. Tłum. A.E. Odyniec. Oprac. ... Cz. 1. Tekst. Cz. 2. Objąśn. i przyp. Wwa: Bibl. Pol. 1930, 128 + 110 s.

4. W. Szekspir: Sen nocy letniej. Tłum. S. Koźmian. Oprac. ... Cz. 1. Tekst. Cz. 2. Objąśn. i przyp. Wwa: Bibl. Pol. 1931, 96 + 67 s.

5. Przybyszewski: Listy. T. 1-3. Zebrał, życiorysem, wstępem i przyp. opatrzył ...

T. 1. 1879-1906. Wwa: Parnas Pol.; Tow. Przyj. Nauki i Sztuki w Gdańsku 1937, XL, 374 s.

T. 2. Lata 1906-1917. Listy 556-1159. Wwa: Parnas Pol.; Tow. Przyj. Nauki i Sztuki w Gdańsku 1938 s. 384-872.

T. 3. 1918-1927. Wr.: Ossol. 1954, 654 s.

6. Antologia tekstów do nauki języka angielskiego. Wwa: PZWS 1950.

— Dla kl. 10. 303 s.

— Dla kl. 11. 340 s.

Wyd. 2 skrócone tamże 1951.

7. Specimens of English poetry and prose. Wybór poezji i prozy angielskiej. Wwa: PWN.

Cz. 1. Wiek VII-XVI. 1952, IV, 362 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1966, wyd. 4 1969, wyd. 5 1973, wyd. 6 1974, wyd. 7 1976, wyd. 8 1980, wyd. 9 1982, wyd. 10 1986.

Cz. 2. Wiek XVII-XIX. 1952, X, 454 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1967, wyd. 4 1974, wyd. 5 1974, wyd. 6 1976, wyd. 7 1980, wyd. 8 1982, wyd. 9 1986.

8. A. Mickiewicz: Selected poetry and prose. [Wyd. i wstęp] ... Warsaw: Polonia Publishing House 1955, 191 s.

9. W. Szekspir: Hamlet. Wyd. 3. Tłum. W. Tarnawski. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1955, C, 257 s. *BN II*, 20. Wyd. nast. tamże: wyd. 4 przejr. 1960, wyd. 5 zmien. 1966, wyd. 6 1971.

10. American classical authors. Wybór tekstów z literatury amerykańskiej. [Oprac.] ... Wwa: PWN 1956, 229 s. UW. Skrypt dla Szkół Wyższych.

11. W. Szekspir: Król Lear. Tłum. W. Tarnawski. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1957, LXIX, 235 s. *BN II*, 28.

12. R. Dyboski: Wielcy pisarze amerykańscy. Tekst przejrzał, uzupełnił i wstępem opatrzył ... Wwa: Pax 1958, 658 s.

13. S. Przybyszewska: Ostatnie noce Ventôse'a. Z rkp'u wyd., wstęp i przyp. ... Kr.: WL 1958, 177 s.

14. W. Szekspir: Burza. Tłum. W. Tarnawski. Oprac. [i wstęp] ... Wyd. 3 zmien. Wr.: Ossol. 1958, LXIV, 139 s. *BN II*, 12.

15. H.W. Longfellow: Pieśń o Hajawacie. Tłum. R. Jackow. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1960, CVII, 189 s. *BN II*, 121.

16. R. Jabłkowska: Joseph Conrad. 1857-1924. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1961, 404 s. PAN. Kom. Neofilol.

17. W. Szekspir: Dzieła dramatyczne. Wyd. 2. Oprac.: ..., R. Jabłkowska, A. Staniewska. Tłum.: S. Koźmian, L. Ulrich, J. Paszkowski. Przep.: ..., R. Jabłkowska, W. Lewik, A. Staniewska. Wwa: PIW 1963. Wyd. nast. tamże: wyd. 3 1973, wyd. 4 1980.

[Cz.] 2. Komedia. T. 2, 865 s.

[Cz.] 3-4. Kroniki. T. 1-2, 666 + 708 s.

[Cz.] 5. Tragedie. T. 1, 984 s.

18. Szekspir w literaturze i plastyce polskiej. Wystawa w 400-lecie urodzin poety 1954-1964 [właśc.] (1564-1964). Katalog wystawy, Warszawa czerwiec 1964. Oprac. ... z udziałem J. Dąbrowskiego. [Wwa:] Bibl. Uniw. w Wwie 1964, 34 s.

19. Poland's homage to Shakespeare. Commemorating in fourth centenary of his birth 1564-1964. [Red.] ... Wwa: Polish Scientific Publication 1965, 246 s. The Neophilological Committee of Polish Academy of Sciences.

20. Studies in language and literature in honour of Margaret Schlauch. [Kom. red.]: M. Brahmner, ..., J. Krzyżanowski. Wwa: PWN 1966, 486 s. Wyd. nast.: New York: Russell & Russell 1971.

21. Mały słownik pisarzy angielskich i amerykańskich. Red. nauk. ... Wwa: Wiedza Powsz. 1971, 545 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1951, 1956, 1966. — S. Helstyński: Moje kontakty z Inowrocławiem i Kujawami w latach 1919-1969. *Ziem. Kuj.* 1971 nr 3. — Wywiady: O Roku Szekspirowskim i o swojej twórczości literackiej. [Rozm.] S. Podlewski. *Za i Przeciw* 1964 nr 15; Temat: Do swoich książek czerpie z tradycji ziemi kujawskiej. [Rozm.] Z. Seweryn. *Sl. Powsz.* 1973 nr 166; Z Szekspirem przez życie. [Rozm.] R. Popkiewicz-Tajchert. *Kierunki* 1986 nr 14.

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — LP (J. Wojnowski). — W. Furmańczyk: Bibliografia prac prof. H. Acta Philol. 1979 t. 9. — W. Maruszewska: Stanisław Helstyński 1891-1986. (Bibliografia — wybór). Leszno: Woj. Bibl. Publiczna 1987, 81 s.

S. Napierski: Wiersze regionalne H. *Wiad. Lit.* 1933 nr 53 [dot. zbiorów wierszy z cyklu: Nad Wartą, Notecią i Obrą]

— J. Szpunar: W Kosowie nad Obrą z wizytą u Stanisława Helstyńskiego. [B. m. w.] 1934, 15 s. — H. Michalski: Transkrypcje biblijne H. *Kultura* 1937 nr 44. — [S. Przybyszewski: Listy. Wyd. ...] S. Skwarczyńska. *Ruch Lit.* 1937 nr 6; W. Kubacki: „Corpus Przybyszewscianum”. *Wiad. Lit.* 1938 nr 50; A. Prejbiś: Na marginesie „Listów” Przybyszewskiego. *Prz. Współcz.* 1939 t. 69. — L. Piwowar. *Kur. Zach.* 1939 nr 208, przedr. w tegoż: Wiersze i wybór publicystyki. *Wr.* 1978 [rec.: Od Szekspira do Joyce'a]. — E. Czekalski. *Odrodzenie* 1948 nr 25 [rec.: Wizerunek Williama Szekspira]. — B. Dudziński: Z pozycji postępowego liberalizmu. *Kuźnica* 1949 nr 28 [rec.: Ave Roosevelt, Od Fieldinga do Steinbecka]. — J. Piechocki: Nowa książka o Kasprowiczu. *Pomorze* 1956 nr 1 [rec.: Jan Kasprowicz poeta wsi wielkopolskiej] — [Pluton kosynerów]: P. Bagiński: Wiosna Ludów w Poznaniu. *Polonistyka* 1959 nr 5; S. Lichański: Wielkopolscy kosynerzy. *Nowe Książ.* 1959 nr 4. — [Przybyszewski] W. Maciąg: Legenda Przybyszewskiego. *Życie Lit.* 1959 nr 6; T. Terlecki: Jeden zmarnowany żywot. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 27; R. Zengel: Wieczna legenda Przybyszewskiego. *Twórczość* 1959 nr 5, przedr. w tegoż: Mit przгоды i inne szkice. Wwa 1970. — G. Sinko: S.H. Próba syntezy dorobku naukowego. *Życie i Myśl* 1963 z. 7/8. — [Moje szekspiriana:] S. Treugutt: Szekspiriana S.H. *Nowe Książ.* 1964 nr 22; W. Kondy. *Books Abroad*, Oklahama 1966 nr 2. — L. Eustachiewicz: Opowieść biograficzna o Shakespearze. *Życie i Myśl* 1964 nr 3/4 [rec.: Człowiek ze Stratfordu]. — A. Kijowski: Polski Jarry. W tegoż: Arcydziało nieznane. Kr. 1964 [dot.: Przybyszewski]. — P. Genzel. *Zeitschrift für Anglistik und Amerikanistik*, Berlin 1965 H. 3 [dot.: Człowiek ze Stratfordu]. — Z. Kozarynowa: Ucieczki. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 12 [rec.: Wyspa Wikingów]. — P. Genzel. *Zeitschrift für Anglistik und Amerikanistik*, Berlin 1967 H. 1 [dot.: Moje szekspiriana]. — W. Cesarski: Ameryka oczami Profesora. *Nowe Książ.* 1967 nr 6 [rec.: Wśród swoich i obcych w USA]. — R. Taborski: Dwie nowe bibliografie. *Mies. Lit.* 1968 nr 10 [rec.: Bibliografia pism Stanisława Przybyszewskiego] — [Meteory Młodej Polski:] Z. Kozarynowa: Z epoki Przybyszewskiego i Kasprowicza. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 34/35; S. Lichański: Studia S.H. *Twórczość* 1969 nr 12; R. Taborski: Pokłosie S.H. *Mies. Lit.* 1969 nr 7. — M. Ruszczyk: Spotkania z przeszłością. *Nowe Książ.* 1971 nr 16 [rec.: Dobranoc, miły książę]. — J. Dużyk: Pomędzy Szekspirem i Przybyszewskim. *Twórczość* 1972 nr 1. — A. Siewierska: Opowieść o Piotrze Włostowiczu. *Nowe Książ.* 1974 nr 7 [rec.: Kronika Maura]. — [Uczeń Amosa:] W. Nawrocki: Na marginesie opowieści o Janie Amosie. *Zycie Lit.* 1976 nr 47; R. Sulima: Historia i biografia. *Tyg. Kult.* 1976 nr 47. — W. Sadkowski: Od S.H. *Nowe Książ.* 1976 nr 19 [rec.: Od Chaucera do Ezyra Pounda]. — S. Grabowski: Opowieść o Janku z Czarnkowa. *Nowe Książ.* 1977 nr 21 [rec.: Janko z Czarnkowa]. — J. Osica: S.H. w hiełku czasu. *Nowe Książ.* 1977 nr 11 [rec.: Sekretarz królowej Zofii]. — H. Pieczarkowska: S.H. *Tyg. Powsz.* 1977 nr 6. — H. Hollender. *Kwart. Hist., Nauki i Techniki* 1978 nr 1 [rec.: Uczeń Amosa]. — J. Łojko: Literacki portret Janka z Czarnkowa w oczach historyka. *Rocz. Nadnot* 1979 t. 10 z. 1 [dot.: Janko z Czarnkowa]. — Z. Umiński: Piękna sztuka eseju. *Kierunki* 1979 nr 48. — W. Furmańczyk: Tabuła Gratulatoria. Na 85-lecie Prof. H.; W. Nadobnik: S.H. a translator. *Acta Philol.* 1979 t. 9. — [Apokryf śląski:] M. Hryniewicz: Apokryf S.H. *Nowe Książ.* 1979 nr 21; Z. Umiński. *Kierunki* 1980 nr 9. — M. Hryniewicz: Kraj lat dziecińczych. *Notec Książ.* 1980 nr 7 [rec.: Feliks i Lucyna]. — K. Koliński: Człowiek renesansowy. *Tyg. Kult.* 1980 nr 15. — J. Rychlewski: Od Szekspira do Przybyszewskiego. *Kierunki* 1981 nr 32. — R. Taborski: Fascynacja Profesora. *Tyg. Kult.* 1981 nr 16. — R. Sulima: S.H. a pamiętnikarstwo Wielkopolski. *Nurt* 1984 nr 10. — A. Madyda: Folklor w powieściach o Piotrze Włostowiczu J.I. Kraszewskiego i S.H. *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1985 nr 149 [dot.: Kronika Maura; Piotr i Skarbimir]. — M. Frankel: S.H., pierwszy kurator Szczecińskiego Okręgu Szkolnego. *Kron. M. Szczecina* 1987. — K. Maczkowiak: Nad Obrą i Kanią. *Nurt* 1988 nr 2. — J. Morof: Kraj dzie-

ciństwa. *Życie Lit.* 1988 nr 20 [rec.: Kronika rodzinna] – K. Maćkowiak: „Nad Wartą, Notecią i Obrą”. (O poezji S.H.). *Grabonoskie Zap. Region.* 1991 t. 1. – R. Sulima: S.H. a pamiętnikarstwo Ziemi Gostyńskiej. *Grabonoskie Zap. Region.* 1992 t. 2.

B.D.

HEMAR Marian 1901-1972

Nazwisko pierwotne: Hesseles.

Imiona metrykalne: Jan Marian.

Pseud.: dr Ptasek; dyr. Hemar; emar; Harryman; Jan Mariański; M.H.; Marian Hemarek; Marian Hemarinetti; Marian Walenrod; Mięcius; Pociotek.

Poeta, komediopisarz, satyryk.

Urodzony 6 kwietnia 1901 we Lwowie; syn Ignacego Hesselesa i Berty z Lemów. Ukończył VII Gimnazjum we Lwowie, po czym studiował medycynę i filozofię na Uniwersytecie Jana Kazimierza. Debiutował w 1919 wierszem „Więzień”, ogłoszonym w *Gazecie Porannej i Wieczornej* (nr 4771). W 1919 wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego i brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1920. Po powrocie do Lwowa rozwinął twórczość literacką jako autor tekstów rewiowych, wierszy, fraszek i parodii ogłaszanych w prasie lwowskiej, m.in. w *Szczutku* (1921-25), w *Gazecie Porannej i Wieczornej* (1923-25) i *Gazecie Lwowskiej* (1923-25). W 1925 przeniósł się do Warszawy, gdzie razem z Julianem Tuwimem był do 1931 kierownikiem literackim teatryku Qui Pro Quo, a w następnych latach kierownikiem literackim kabaretów: Banda (1931-33), Cyganeria Warszawska (1933-34), Wielka Rewia (1934-35), Cyrulik Warszawski (1935-39). Nadto w 1933-34 kierował, założonym przez siebie (razem ze Stefanem Jaraczem i Marią Modzelewską) teatrem Nowa Komedia. Kontynuując twórczość literacką, publikował m.in. w *Cyruliku Warszawskim* (1926-30) i *Wiadomościach Literackich* (1934-39). Był, wraz z Janem Lechoniem, Antonim Słonimskim i J. Tuwimem, współautorem corocznych szopek politycznych. Zyskał popularność także jako autor piosenek (napisał ich łącznie blisko trzy tysiące). Był członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1935 przeszedł na katolicyzm. Po wybuchu II wojny światowej przedostał się pod koniec września do Rumunii, a następnie na przełomie 1940/41 do Palestyny i Egiptu. Był żołnierzem Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich w stopniu starszego strzelca. Przydzielony do Wydziału Prac Kulturalno-Oświatowych Biura Opieki nad Żołnierzem, prowadził program radiowy oraz Karpacką Czołówkę Teatralną, dla której także pisał teksty propagandowe i rozrywkowe, marsze i piosenki żołnierskie. Publikował utwory w czasopiśmie Brygady: *Nasze Drogi*, *Gazetka Obozowa*, *Ku wolnej Polsce*. W 1942 został odkomenderowany do Londynu do pracy w Ministerstwie Informacji i Doku-

mentacji. Współpracował z *Wiadomościami Polskimi* (1941-44), *Dziennikiem Polskim* (1942-43), *Dziennikiem Żołnierza* (1942-43), *Polską Walczącą* (1942-44), a od 1944 z *Dziennikiem Polskim i Dziennikiem Żołnierza*. Po zakończeniu wojny pozostał na emigracji. W 1946 założył w Londynie kabaret Biały Orzeł (White Eagle). Rozpoczął stałą współpracę z tygodnikiem *Wiadomości*; był też członkiem jury nagrody tego pisma. W 1946 ożenił się z Cają Anną Carroll Eric, z pochodzenia Dunką, aktorką. W 1952-68 współpracował z Rozgłośnią Polską Radia Wolna Europa jako autor cotygodniowego autorskiego programu kabaretowego. Od 1955 prowadził Teatr Literacko-Satyryczny Hemara w Londynie, dla którego pisał rewie i kompozycje muzyczne. Zajmował się też twórczością przekładową z języka angielskiego i z łaciny. Współpracował nadal z *Dziennikiem Polskim i Dziennikiem Żołnierza* (tu m.in. w 1956 cykl reportaży pt. „Kablem z Ameryki”) i jego dodatkiem pt. *Tydzień Polski* (od 1959), a także z dodatkiem do *Wiadomości* pt. *Na antenie* (od 1962). Za twórczość literacką otrzymał liczne nagrody: w 1959 Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, w 1962 nagrodę *Wiadomości*, w 1967 *Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza*, w 1969 Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku oraz nagrodę im. A. Godlewskiej. Odznaczony przez władze emigracyjne Krzyżem Oficerskim (1966) i Krzyżem Komandorskim (1971) Orderu Polonia Restituta. Zmarł 11 lutego 1972 w Dorking pod Londynem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dzik i świnia. [Wiersze]. Lw.: Praca 1922, 62 s.
2. Ballada o białym byku. [Wiersze]. Lw.: Nowości 1923, 31 s.
3. Łątki lwowskie. Trzy akty – ludziom na złość. Napisał Pięciu. [Współaut.:] W. Laudyn, T. Nittman, W. Skalski, J. Zahradnik. Lw.: Nakł. „Łątek” 1924, 76 s.
4. Moryc. Sztuka sceniczna. [Współaut.:] J. Brzechwał Inspicjent Brzeszczot, [J. Tuwim] dr Pietraszek. Praprem. Wwa, Qui Pro Quo 1927.
M.H. podp.: dyr. Hemar.
5. Pstryk. Wielka rewia aktualna. [Współaut.:] J. Tuwim] Twardzioch. Praprem. Wwa, Qui Pro Quo 1927.
M.H. podp.: Mięcius.
6. Polityczna szopka „Cyrulika Warszawskiego”. [Współaut.:] J. Lechoń, A. Słonimski, J. Tuwim. Praprem. Wwa, Duża Ziemiańska (Kawiarnia) 1927. *Cyrulik Warsz.* 1927 nr 9-14. Wyd. osob. Wwa: Nakł. *Cyrulika Warsz.* 1927, 63 s.

7. Druga szopka polityczna „Cyrulika Warszawskiego”. [Współaut.:] J. Lechoń, J. Tuwim, A. Słonimski. *Cyrulik Warsz.* 1929 nr 20-21, 24, 30, 37, 39, 46.
8. Dwaj panowie B. (Komedia w 3 aktach). Praprem. Wwa, T. Pol. 1929. Druk *Dialog* 1982 nr 7 s. 5-45.
9. Parada gwiazd. Rewia w 20 obrazach. [Współaut.: A. Słonimski] Prorok, [Lec Stanisław Jerzy] stach, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Morskie Oko 1930.
M.H. podop.: emar.
10. Szopka polityczna 1930. [Współaut.:] J. Lechoń, A. Słonimski, J. Tuwim. Praprem. Wwa, T. Colosseum 1930. Druk *Cyrulik Warsz.* 1930 nr 10-16. Wyd. osob. Wwa : Nakł. *Cyrulika Warsz.* 1930, 63 s.
11. Szopka polityczna 1931. [Współaut.:] J. Lechoń i J. Tuwim przy współudziale K.[I.] Gałczyńskiego, J. Paczkowskiego i Ś. Karpińskiego. Praprem. Wwa, T. Colosseum 1931. Wyd. osob. Wwa: J. Dąb 1931, 70 s.
12. Firma. (Komedia w 3 aktach). Praprem. Wwa, T. Nowa Komedia 1933.
Oryginał zaginał; wersja ang. nieco zmien.: M. Hemar. (po 1945). Przekł. pol. A. Bardniego: *Dialog* 1986 nr 5/6 s. 43-82. Praprem. Londyn, T. Pol. ZASP 1987.
Przekł. słowac. [przed 1939], – węgier. 1937.
Adapt. radiowa: Radio 1933.
13. Zjazd gwiazd. Wielka rewia w 25 obrazach. [Współaut.: A. Słonimski] Prorok, J. Tuwim, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Rex 1933.
14. To warto zobaczyć. [Rewia]. [Współaut.:] J. Tuwim, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Wielka Rewia (Operetka Warsz.) 1934.
15. Szukamy gwiazdy. Wielka rewia w 20 obrazach. [Współaut.: G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Rewia 1934.
16. ABC miłości. Scenariusz filmowy wg pomysłu I. Plater-Zyberka. Ekran. 1935.
17. Pod włos. [Rewia]. [Współaut.:] J. Tuwim, E. Szelechter. Praprem. Wwa, Cyrulik Warsz. 1935.
18. Kariera Alfa Omegi. (Wodewil satyryczno-polityczny w 3 aktach). [Współaut.:] J. Tuwim. Praprem. Wwa, Cyrulik Warsz. 1936; wyst. też T. Mały 1936. Wyd. z rkpisu i wstęp: J. Sieradzki. *Dialog* 1978 nr 11 s. 44-83.
Przekł. ros. Kariera Alfa Omegi. [Przeł.:] S. Aksenova, V. Klimovskij. Moskwa 1980.
19. Koń trojański. [Wiersze]. [Wwa:] J. Przeworski 1936 [właśc. 1935], 191 s.
Wiersze z l. 1920-1935 oraz przekłady wierszy E. Kästnera i Ch. Morgensterna.
20. Kochajmy zwierzęta. Rewia świąteczna. [Współaut.:] J. Jurandot, A. Minkiewicz, J. Wittlin. Praprem. Wwa, Cyrulik Warsz. 1938.
21. Sezonie, otwórz się. Rewia w 20 obrazach. [Współaut.:] J. Brzechwa] Szerszeń, J. Jurandot, W. Szlengel, [J. Tuwim] dr Pietraszek, T. Wittlin, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Ali Baba 1939.
22. Strachy na Lachy. Rewia. [Współaut.:] W. Szlengel, E. Szelechter, T. Wittlin. Praprem. Wwa, Mafe Qui Pro Quo 1939.
23. Orzeł czy reszka. Wielka rewia w 20 obrazach. [Współaut.:] J. Jurandot, W. Szlengel, T. Wittlin, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Ali Baba 1939.
Wykonywana w rewii przez L. Sempolińskiego piosenka M.H.: Ten wasik, ach ten wasik, parodująca Hitlera wywołała protest ambasady niemieckiej w Warszawie.
24. Cztery wiersze. Bukareszt: Pol. YMCA 1940, powiel.
Podop.: Jan Marjański.
25. Kukułczy portret Rydza. Tragiczne oskarżenie poety pod adresem „drugiego marszałka”. [Bukareszt: Pol. YMCA 1940], [2] k.
Zawiera wiersz pt. Do generała.
26. Hallo, tu radio Warszawa. [Rewia]. Praprem. Bliski Wschód, Czółówka Karpacka 1941.
27. Ich pięciu, Prokopieni i pies. [Rewia]. Praprem. Bliski Wschód, Czółówka Karpacka 1941.
28. Cud biednych ludzi. (Sztuka w 5 obrazach). *Nowa Pol.*, Londyn 1942 t. 1 z. 2 s. 217-224, z. 3 s. 289-302, z. 4/5 s. 399-417.
Przekł. ang.: Poor man's miracle. [Przeł.] F. Bauer-Czarnomski. Wyst. Dublin, Abbey Theatre 1942; Radio BBC 1943; wyd. London 1943, wyd. nast. tamże 1945, – franc. lok. 1950).
29. Dwie Ziemie Święte. [Wiersze]. London: King and Staples 1942, 46 s. Wyd. 2 powiększone London: Rolls 1945.
30. Adolf Wielki. Pamflet i dygresje. London: M.I. Kolin 1943, 50 s.
Zawartość: Przedmowa; Adolf Wielki; Nowy król Herod; Pomyłka Charlie Chaplina; Agar-Agar; Swastyka na Akropolu; Maty Moryc; Miotła czarnoksiężka; „Ich”; Rozbicie atomu; Blup of Bulpington; Wiek męski, wiek kleski; Księgosusz ambicji; Mechanizm kłamstwa; Kiez; Gimnastyka entuzjazmu; Uczniowie czarnoksiężcy; Die neue Sachlichkeit; „Raz, dwa, trzy”;
Puszka Pandory; Freblówka demokracji; Targ o Sodomę i Gomorę; Dwie wojny.
Przekł. ang.: Adolf the Great. [London] 1943.
31. Marchewka. Pamiętnik satyryczny. [Wiersze]. London: M. I. Kolin 1943, 132 s. Wyd. 2 London: Orbis 1947.
32. Dług honorowy. Sztuka popularna w 3 aktach. [Londyn]: Wydział Prac Kult.-Oświat. Biura

Opieki nad Żołnierzem MON 1944, 48 s. Praprem. Edynburg, T. Amatorski 1951.

33. Polish-English literary bonds. Jerusalem: Polish Club of Friends of Britain [ok. 1944], 5 s., powiel.

34. Pisanki. [Poemat oraz wzory pisanek polskich]. Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1946, 30 s. Wyd. nast. [b.m.:] Pol. YMCA w Niemczech 1955, powiel.

35. Lata londyńskie. [Wiersze]. Londyn: Stow. Pisarzy Pol. 1946, 43 s.

36. Satyry patetyczne. [Wiersze]. Londyn: Klub Orła Białego 1947, 51 s. Wyd. nast. Wwa: Recto 1990.

37. Bywalec. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Hemara 1950.

38. Kroki na schodach. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Pol. ZASP 1950.

39. Paweł i Gaweł. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Hemara 1950.

40. Róg obfitości. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Hemara 1950.

41. Gołąbek niepokoju. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Hemara 1951.

42. Na miękko. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Hemara 1951.

43. Strach na wróble. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Hemara 1951.

44. Trzynastka. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Hemara 1951.

45. „Lost prosperity”. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Hemara 1952.

46. Sen nocy letniej. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Hemara 1952.

47. Nasz Everest. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Hemara 1953.

48. Ostatni bal. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Hemara 1953.

49. Fraszkopis. [Utwór dramatyczny o I. Krasicim]. [Tunbridge Wells:] Ofic. Poetów i Malarzy 1954, 20 k.

50. Grosz nic nie wskóra. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Hemara 1954.

51. Intermezzo noworoczne. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Hemara 1955.

52. Ośmiu z Puszczyka. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Hemara 1955.

53. Siedem lat chudych. [Wiersze]. New York: Roy 1955, 399 s.

Wybór wierszy z l. 1948-1955.

54. Dom otwarty. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. Ognisko 1957.

55. Goście mile widziani. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. Ognisko 1957.

56. Skandal w Hollywood. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Szczec., T. Pol. 1957.

57. Księżyc do wynajęcia. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. Ref-Rena 1959.

58. Dzwony z Czeremsy. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. Pol. ZASP 1962.

59. Im dalej w las. Wiersze. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1963, 155 s. Wyd. 2 tamże 1968.

60. Wieczór autorski. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. Pol. 1965.

61. Pierwiastek z minus jeden czyli Najpiękniejszy dzień w życiu. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. Pol. ZASP 1966. Druk w: Polski dramat emigracyjny 1939-1969. Pozn. 1993, s. 719-769.

62. Awantury w rodzinie. Książki, książki, książki. Autorzy. Aktorzy. Przedstawienia w teatrze. Przemówienia. Zagajenia. Pożegnania z przyjaciółmi. Wspomnienia. Notatki. Kable z Ameryki. Świstki z podróży. Klótnie. Dąsy. Spory. Pretensje. Przeprosiny. Przez 25 lat. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1967, 400 s.

Wybór artykułów, felietonów, recenzji i wspomnień publikowanych w l. 1942-1967.

63. Piękna Lucynda. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. Pol. ZASP 1967.

64. Rzeź Pragi. Wiersze mówione do kraju przez Radio Wolnej Europy, lipiec, sierpień, wrzesień 1968. Londyn: B.K. Press 1968, 62 s.

65. Ściana płaczu. [Wiersze]. Londyn: B.K. Press 1968, 39 s.

66. Ściana uśmiechu. [Wiersze]. Londyn: B.K. Press 1968, 51 s.

67. Chlib kulikowski. Wiersze, satyry, piosenki. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1971, 192 s. Wyd. nast. z podtyt.: Wiersze, satyry, piosenki. Tylko dla Lwowian. Wwa: Ofic. Wydawn. Maj 1990.

68. Wiersze staroświeckie. Elegie, wiersze wznowione, przygodne przekłady, zodiak wróżebny, 24 fraszki na serio, wiersze ostatnie. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1971, 124 s.

69. Perły kabaretu Hemara. Strofy łączące teksty Hemara: E. Chudzyński. Praprem. Londyn, T. Pol. ZASP 1980.

70. Ryszard Marek Groński przedstawia – Kabaret Hemara. Wwa: Pol. Tow. Wydawców Książek 1989, 213 s.

Zawiera wybór utworów M.H. z objaśn. R.M. Grońskiego.

71. Liryki, satyry, fraszki. Zebrała W. Majewska. Przedm.: A. Czufowski. Londyn: Pol. Fundacja Kult. Aneks 1990, X, 366 s.

72. „Kiedy znów zakwitną białe bzy”. Twory wybrane. Wybór i post.: T. Szymański. Kr.: WL 1991, 399 s.

Zawartość: Wiersze przedwojenne: Epitafia, Przypowiadki, Z „Ogrodu fraszek”, Kanegiryki i elegie o prawdziwych piekaczach; Wiersze z okresu wojny; Wiersze powojenne: Trzy sonety, Temat i wariacje; Wiersze ostatnie; Dwie jednoaktówki: Ostatni tren, Umowa; Fraszki; Piosenki.

Nadto liczne teksty piosenek i utwory muzyczne, m.in.: Ja chciałabym – a boję się. Piosenka z teatru Qui Pro Quo. W wykonaniu M. Modzelewskiej. Muz.: M. Ager. Wwa: J. Altschuler [1930], [1] s. – Kto inny nie umiałby ... Finał teatru Qui Pro Quo z Marią Modzelewską. Muz.: M. Wayne. Wwa: J. Altschuler [1930], [1] s. – No to nóżki na stół. Melodyjny walczyk śpiewany przez Stefcię Górską w teatrze Qui Pro Quo. Wwa: J. Altschuler [1930], [1] s. – Rumba (Fiesta). Słowa polskie ... Wwa: J. Altschuler [1930], [1] s. – Taka słodka dziewczyna, jak ty! Wwa: J. Altschuler [1930], [1] s. – I nic więcej. Główny przebój z filmu dźwiękowego „Niebieski motyl”. Muz.: F. Hollaender. Wwa: J. Altschuler [1931], [1] s. – Mnie się żadna tak nie podoba, jak ty ... (Walc). Finał pierwszego programu teatru Banda w wykonaniu A. Boguckiego. Muz. ... Wwa: Gebethner i Wolff [1931], [1] s. – Awans dla panny. Walc (Z filmu „Śluby ułańskie”). Słowa i muz. ... Wwa: J. Altschuler [1932], [3] s. – Bądź zdrow, mój mały gigolo. Tango. Wwa: J. Altschuler 1932. – Jak całować to ułana. Marsz-foxtrot. (Z filmu „Śluby ułańskie”). Wwa: J. Altschuler [1932], [1] s. – Kogo nasza miłość obchodzi. Tango. Słowa i muz. ... Wyd. A. Włast. [Wwa]: F. Grąbczewski [1932], [4] s. – Nie będziesz ty, to będzie inna ... Walc. Przebojowy walc teatru Banda. Muz. i słowa ... Wwa: J. Altschuler [1932], [4] s. – [Teksty piosenek i muz. do piosenki w III akcie w:] K. Bachman: Niepoprawny Bobuś. Krotoczwila wiedeńska w 3 aktach. Przeł. Cz. Strzelecki. Wyst. Wwa, T. Letni 1934. – Karpacka Brygada. Słowa i muz. ... Powst. Latrum 1941. Wyd. osob. Londyn: M.I. Kolin 1943, 6 s. – The song of the „V”. [Muz.:] ... [Słowa] E. Howitt, ... [Aranżacja na orkiestrę:] J. Huttel. Cairo: Egyptian State Broadcasting Cairo 1941, [4] s. – „V – jak Victory”. Marsz. Słowa i muz. ... Aranżacja S. Urstein. Kair: Sekcja Propagandy, Oświaty i Kultury Dowództwa Wojsk na Środkowym Wschodzie 1941, 4 s. (dod. do *Naszyc Drog* 1941 nr 16); wyd. też przez Egyptian State Broadcasting Cairo w przekł. na jęz.: arabski, chorw., czes., franc., serb-chorw. – Magduś moja, Magduś, Muz.: J. Feuerstein. Tel Awiw: Referat Propagandy i Oświaty Dowództwa Armii Pol. na Wschodzie 1942, 4 s. – Marsz Brygady Karpackiej. Florencia: Referat Kultury i Prasy 3 DSK [Dywizji Strzelców Karpackich] 1945, 4 s.

Przekłady i adaptacje

1. J. Mayen: Król kawy. Operetka w 3 aktach. Teksty śpiewane ... Muz.: T. Müller. Praprem. Lw., T. Nowy 1927.

2. A. Hopkins, G.M. Watters: Artyści. Sztuka w 3 aktach. Przeł. S. Kuszelewska. Adapt. ... Wyst. Wwa, T. Pol. 1929.

3. F. Járosy: Mumie. Przeł. z niem. [i przedm. opatrzył] ... Wwa: Alfa 1930, 167 s.

4. Przygody dzielnego wojaka Szwejka. Sztuka w 3 częściach (16 obrazach) wg powieści J. Haška. Oprac. scen. ... Wyst. Wwa, T. Pol. 1930.

5. S. Guítry: Marieta, czyli jak się pisze historię. Komedia muzyczna w 4 aktach. Muz.: O. Strauss. Przeł. i oprac. ... Wyst. Wwa, T. Pol. 1931.

6. Niewidzialna szata. Bajka dla dorosłych w 7 obrazach wg Andersena. Na komedię muz. przerobił ... Powst. po 1931.

Rkps w Bibl. T. Pol. w Wwie.

7. C. Grey, G. Newman: Wesołe przedstawienie ze smutnym prologiem. Wyst. pt. Jim i Jill. Komedia muzyczna w 6 obrazach. Wwa, T. Pol. 1932.

8. G. Berr, L. Verneuil: Moja siostra i ja. Komedia muzyczna w 3 aktach. Przeł. i adapt.: ..., J. Tuwim. Wyst. Wwa, T. Banda 1933.

9. J. Létraz: Piosenka o Nadinie. Komedia muzyczna w 3 aktach z muz. J. Straussa. Adapt. ... Wyst. Wwa; T. „Na Kredytowej” 1934.

10. Śluby ułańskie. Scenariusz filmowy wg noweli K.A. Czyżowskiego. Ekran. 1934.

11. J. Berstl: Szczęśliwy pech. Komedia muzyczna w 3 aktach (7 obrazach). W oprac. ... Muz.: R. Katscher. Wyst. Wwa: T. Letni 1935.

12. J. Offenbach: Piekna Helena. Adapt. wg libretta H. Meilhaca i L. Halevy'ego: ... Wyst. Wwa, T. Letni 1935.

13. Panienska z poste restante. Scenariusz filmowy wg powieści O. Hekera. [Współaut.:] M. Król. Ekran. 1935.

14. P. Schurk: Muzyka na ulicy. Komedia w 3 aktach, Przeróbka i układ muz. ... Wyst. Wwa: T. Letni 1935.

15. Trójka hultajska. Groteska w 3 aktach z epilogiem. Według J. Nestroy'a napisał ... Wyst. Wwa, T. Ateneum 1935.

16. R. Benatzky: Król z parasolem. Komedia polityczna z muzyką. Przeł. i przeróbka ... Wyst. Wwa, T. Letni 1936.

17. E. Golz, A. Golz: Przedwojenna buchalteria. Komedia muzyczna w 3 aktach w przeróbce i z piosenkami ... Muz.: B. Gruen. Wyst. Wwa, T. Letni 1936.

18. W.O. Somin: Zamach na ministra. Sztuka w 3 aktach. Przeł. ... Wyst. Wwa, T. Ateneum 1936.

19. Trzy małe świnki. Według tekstu Walta Disneya. [Bajka]. Wwa: J. Przeworski. 1936, 62 s. Wyd. nast. Wwa: Wiedza 1948.

20. R. Benatzky, P. Morgan: Jaś u rajy bram. Komedia muzyczna. Przeł. i przeróbka ... Wyst. Wwa, T. Letni 1937.

21. Duży zły wilk i Czerwony Kapturek. Według tekstu Walta Disneya. Wwa: J. Przeworski 1937 [właśc. 1936], 62 s.

22. K. Farkas: Król na jedną noc. [Komedia muzyczna; wersja polska: ... i J. Walden]. Wyst. Wwa T. Letni 1937.

23. Cyganeria paryska. Według H. Murgera i T. Barrière. Wyst. Wwa, T. Pol. 1938.

24. W. Shakespeare: Sonety Szekspira. Przeł. ... Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1968, 198 s. Wyd. nast. pt.: Sonety. Wwa: Burchard Edition [1993], 167 s.

Zawiera 154 sonety w jęz. ang. i pol.

25. Horatius Flaccus Quintus: Ody Horacjusza. Przeł. ... Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1971, 148 s.

Praca redakcyjna

1. Generał Anders, Życie i chwała. W oprac. i pod red. ... Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1970, 205 s.

Tu także wiersze M.H.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — LP (uzup.). — LP po 1939 (ar. właśc. A. Romanowski). — RL 1972 (J. Chudek). — Z.R. Wilkiewicz: Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991.

[Koł trojański:] S. Napierski. *Droga* 1936 nr 11; K.W. Zawodziński. *Wiad. Lit.* 1937 nr 24. — M. Promiński: Gorzkie migdały poezji. *Kur. Lit.-Nauk* 1936 nr 28. — A. Bogustawski: Wiersze H. *Wiad. Pol.*, Londyn 1942 nr 33 [rec.]. Dwie Ziemie Święte! — K. Wierzyński: Poezja polska na emigracji. *Wiad. Pol.*, Londyn 1943 nr 41. — Z. Nowakowski: Rożek Amaltei. *Wiad. Pol.*, Londyn 1944 nr 7 [rec.: Marchewka]. — J. Sakowski: Pamiętnik satyryczny. W tegoż: *Asy i damy*. Paryż 1962. — [A. Pragier, S. Zahorska] Pandora. *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 19 [rec.: Siedem lat chudych]. — [Im dalej w las:] J. Białowitcz: Liryka M.H. *Tydz. Pol.*, Londyn 1963 nr 49, przedr. w tegoż: *Literatura na emigracji*. Londyn 1970; J. Łobódowski: Liryczny satyryk. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 19. — J. Kowalewski: Anatomia poezji M.H. *Tydz. Pol.*, Londyn 1963 nr 44. — [Awantury w rodzinie:] Cz. Jeśman: H. *Tydz. Pol.*, Londyn 1967 nr 52; T. Karren. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 4; J. Mackiewicz: M.H. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 9. — J. Sakowski: Dwa oblicza H. *Na Antenie*, Monachium 1969 nr 71. — [Chlib kulikowski:] W. Czerwiński: Saga o wernym mieście. *Tydz. Pol.*, Londyn 1971 nr 41; A. Chciuk: Iskra w popiele czyli H. Semper Fidelis. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 4. — [S. Baliński] stan. bal.: M.H. poeta. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1972 nr 50. — *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 22 [numer poświęcony M.H.]; tu m.in.: J. Fryling: Wieczorna

pieśń wędrowca; A. Janta-Polczyński: „Przecież wam nie umieram ...”, przedr. w tegoż: *Lustra i reflektory*. Wwa 1982; J. Mackiewicz: Poeta ostatniej linii obrony; J. Sakowski: Opo- wieść pożegnania; K. Zbyszewski: Marian na zwyczajnie]. — S. Kossowski: M.H. *Na Antenie*, Londyn 1972 nr 108. — S. Sas-Gwozdecki: „Od śniegów Narwiku ...” *Goniec Karpacki*, Londyn 1973 nr 294. — D. Lazer. Lecheseł we-lese- wet. Tel. Awii 1973. — A.M. Porembski: Felieton z łezką. *Li- sty do Polaków*, New Britain (USA) 1976 nr 11. — J. Sakow- ski: Lutnista wielostrunny. W tegoż: *Wety i odwety*. Paryż 1976. — J. Sieradzki: Burza wokół Alfa Omega. *Dialog* 1078 nr 11. — M. Szpakowska: Alf Omega i Arturo Ui: trzeba mieć głos. *Dialog* 1978 nr 11. — T. Szymański: Polak z wyboru. *Tyż. Powsz.* 1982 nr 25. — M. Stępień: Poeta walki i klótni. *Polityka* 1984 nr 46, polem. i uzup.: R.M. Groński, *tamże* nr 48, K. Reiss, *tamże* nr 52. — J. Sieradzki: „Spóźniony scri- be, ale przedniej klasy”. *Dialog* 1986 nr 5/6. — R. Dzieszyń- ski: H. Cz. 1-2. *Profilie* 1988 nr 7, 8. — A. Lam: Poezja M.H. *Kult. i Życie* 1989 nr 21. — Z. Lichniak: H. — nie tylko satyryk; Próba obrony liryki H. W tegoż: *Mój skorowidz po- ezji polskiej na emigracji*. Wwa 1989. — T. Olszewski: H. „wielkim poetą był”? *Nowe Książ.* 1991 nr 8. — S.S. Nicieja: Hemarowska podróż po ojczyźnie polszczyźnie. *Opole* 1992 nr 4/6.

E.G.

HEN JÓZEF ur. 1923

Pseud.: Aleksander Żegań; (hen); J.H.; Korab.
Prozaik, dramaturg.

Urodzony 8 listopada 1923 w Warszawie; syn Ro- mana (Rubina) Cukiera, rzemieślnika, i Ewy z do- mu Hampel. Uczęszczał do Gimnazjum im. M. Kryńskiego w Warszawie (mała matura). Po wy- buch II wojny światowej przedostał się w listo- padzie 1939 na ziemie zajęte przez ZSRR. Wiosną 1940 pracował przy budowie autostrady Lwów-Ki- jów, a następnie uczęszczał do ukraińskiej szkoły pedagogicznej w Dąbrowicy; w czerwcu 1941 ewaku- ował się wraz ze szkołą w głąb ZSRR; pracował w sowchozach i kolchozach nad Donem. Powoła- ny do Armii Czerwonej w listopadzie 1941 był krótko w styczniu 1942 na froncie w rejonie Zagłę- bia Donieckiego, po czym pracował w przy bu- dowie linii kolejowej Angren-Taszkent. W 1942/43 uczęszczał na drugi kurs szkoły pedagogicznej w Samarkandzie. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką, pisząc powieść „Przed wielką przerwą” (nie drukowana). W 1943 pracował fizycznie w fa- bryce win i przetworów chemicznych w Samarkan- dzie. Na wiosnę 1944, uzyskawszy skierowanie do Armii Polskiej w ZSRR, wstąpił do formowanego w rejonie Sum na Ukrainie Pierwszego Zapasowego Pułku 2. Armii Wojska Polskiego. W wydawanym przez Wydział Polityczno-Wychowawczy Armii piśmie *Głos Żołnierza* debiutował w lipcu 1944 wierszem „Łódź wierna”. Po przybyciu w rejon Lu- blina w sierpniu 1944 kierował grupą estradową Pogotowie Ratunkowe przy Centralnym Domu Żoł- nierz w Lublinie, pisał humorystyczne monologi (które sam wygłaszał). W listopadzie 1944 został wysłany do 10. Dywizji Piechoty w Rzeszowie,

gdzie pełnił funkcję kierownika teatru dywizyjnego, grał i reżyserował. Jako kronikarz teje Dywizji brał udział w forsowaniu Nysy. Po zakończeniu wojny przebywał w Poznaniu i pracował w redakcji gazety 2. Armii Wojska Polskiego *Orzeł Biały*, w której zamieszczał też liczne felietony w cyklu „Starszy Strzelec Wąsik ma głos”. Równocześnie zaczął publikować w *Szpilkach* (1946-47). W 1946 ożenił się z Ireną Lebewal, nauczycielką. Od października 1945 pracował w redakcji tygodnika *Żołnierz Polski* w Krakowie, od 1947 w Warszawie. W piśmie tym publikował (m.in. pod pseud. Aleksander Żegań) liczne artykuły, recenzje, reportaże, opowiadania i felietony, m.in. w 1952 „Rozmówki literackie”. Od czerwca 1952 pracował w Domu Wojska Polskiego na stanowisku redaktora audycji dla wojska. W końcu tegoż roku został zwolniony z wojska w stopniu kapitana rezerwy. W 1952 został członkiem ZLP. W 1953-68 współpracował z tygodnikiem *Świat* (tu m.in. w 1953-55 cykl felietonów na tematy sportowe pt. „Notatnik zapaleńca”). Rozpoczął współpracę z filmem jako autor scenariuszy filmowych. W 1966-68 był wiceprezsem Oddziału Warszawskiego ZLP. W 1966 został członkiem Stowarzyszenia Filmowców Polskich, w 1967 członkiem Polskiego PEN Clubu. Od 1969 publikował w paryskiej *Kulturze* (pod pseud. Korab). W 1970-88 był członkiem Zarządu Sekcji Literackiej ZAiKS. Za twórczość radiową i telewizyjną otrzymał nagrody Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1974, 1980, 1990). W styczniu 1976 należał do sygnatariuszy „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W 1978-80 był ponownie wiceprezsem, a w 1981 prezesem Oddziału Warszawskiego ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1989 został członkiem SPP. W tymże roku otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia. Odznaczony Krzyżem Walecznych (1945), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1964), Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kijów, Taszkient, Berlin. Dzieje włóczęgi. *Żoł. Pol.* 1946 nr 38-47, 1947 nr 2-11. Wyd. osob. z przedm. K. Pruszyńskiego: Droga wiodła do Polski ze wszystkich na świecie Norwegii. Kat.: Wydawn. Literatura Pol. 1947, 312 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. (bez podtytu.) Wwa: MON 1958; wyd. 3 Wwa: NK 1966.

2. Ziemia dobrej nowiny. [Reportaż]. Wwa: Wydawn. Prasa Wojsk. 1949, 70 s. Wyd. 2 Wwa: MON 1951.

3. Druga linia. [Powieść]. Wwa: MON 1951, 263 s. Wyd. 2 tamże 1953.

Przekł. czes.: Druhý sled. [Przeł.] V. Černý: Praha 1954.

4. Moja kompania. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1951, 52 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 1953.

5. Notes lejtnanta Nikaszyna. [Opowiadania]. Wwa: NK 1952, 99 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 1954.

Zawartość: Od autora; Milibaj idzie w góry; Wilk; Bramkarz; Walenty Krzemniak, żołnierz II Armii; Dekret; Notes lejtnanta Nikaszyna; Na gwiazdkę; Marzenia Janka Pazura. Adapt. scen. opowiadania Na gwiazdkę; Podarunek zwiadowców. W: Skąd wolność szła. Trzy obrazy sceniczne. Uwagi insc. oprac. K. Berwińska. Wwa: Czyt. 1953.

6. Płomień na Podhalu. Opowieść o Kostce Napierskim. Wwa: MON 1952, 98 s. Wyd. 2 tamże 1954.

7. Smolakowo. [Opowiadanie]. Radio 1952. Wyd. Wwa: NK 1953, 33 s. Wyd. 2 tamże 1955.

8. Waruga nie pojechał. [Opowiadanie]. Radio 1952. Wyd. Wwa: NK 1953, 61 s. Wyd. 2 tamże 1954.

9. W dziwnym mieście. Powieść. Wwa: Czyt. 1954, 379 s.

10. Źrenice jego oczu. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1954, 46 s.

11. Bitwa o Kozi Dwór. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1955, 78 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1959; wyd. 3 rozszerz. 1962, wyd. 4 1983. Por. poz. 23.

12. Cud z chlebem. Opowiadania. Wwa: Iskry 1956, 237 s.

Zawartość: Opowiadania Rajmunda: Portret; Ojciec; 26 rue de Joffre. — Moja kompania; Wilk [poz. 5]; Na śniegu; Moja kompania [poz. 4]; Krzyż Walecznych [por. poz. 16]; Cud z chlebem; Wdowa po Joczysie [por. poz. 16]; Źrenice jego oczu [poz. 10]; Bokser i śmierć [por. poz. 26]; Wielki bieg Deptały. — Opowiadania najkrótsze: Ona; Człowiek w nocy; Samotność.

Przekł. czes.: Zátrak s chlebem. [Przeł.] J. Burian. Praha 1958. — holend.: De bokseren de dood. [Przeł.] J. Pszisko. Amsterdam 1967. — niem.: Der Boxer und der Tod. [Przeł.] R. Lachmann. München 1964.

Adapt. tv opowiadania: Cud z chlebem. TV 1960.

13. Notatnik zapaleńca. [Felietony]. Wwa: NK 1956, 121 s.

Felietony sportowe druk. w *Świecie* 1953-1955.

14. Nikt nie woła. Powieść. Powst. 1956-57. Druk fragm. *Tyg. Kult.* 1988. Wyd. osob. Kr.: WL 1990, 342 s. Por. poz. 19.

Wg inf. autora stanowi cz. 3 cyklu Teatr Heroda zob. poz. 33.

15. Skromny chłopiec w haremie. [Reportaże z ZSRR]. Wwa: Iskry 1957, 172 s.

16. Krzyż Walecznych. Scenariusz filmowy. Ekran. 1958.

Na podstawie opowiadań: Krzyż Walecznych [poz. 12]; Kłopot z psem [poz. 17]; Wdowa po Joczysie [poz. 12]. Nagroda Klubu Krytyki Filmowej 1959.

17. Bicie po twarzy i inne opowiadania. Wwa: MON 1959, 211 s.

Zawartość: Krzyż Walecznych; Krzyż Walecznych [poz. 12]; Cud z chlebem [poz. 12]; Kłopot z psem [por. poz. 16]; Do diabła z takimi porządkami; Wdowa po Joczysie [poz. 12]; Bokser i śmierć [poz. 12]; Wielki bieg Deptały [poz. 12]; Bicie po twarzy. (Opowiadanie sekundanta); Ping-pong; Śmierć milionera; Ojciec [poz. 12]; Pałac pana Nauczyciela. — Człowiek w nocy: Ona [poz. 12]; Człowiek w nocy [poz. 12]; Nikaragua; Wielka rola dla Feruły; Futro; Trzy jaskółki; Samotność [poz. 12].

18. Rancho Teksas. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] W. Berestowski. Ekran. 1959.

19. Nikt nie woła. Scenariusz filmowy. Ekran. 1959. Druk *Dialog* 1960 nr 7 s. 5-39. Por. poz. 14.

20. Kwiecień. [Powieść]. *Świat* 1960 nr 32-46. Wyd. osob.: Wwa: MON 1960, 287 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1963, wyd. 4 1965; wyd. 5 Wwa: Czyt. 1979. Por. poz. 22.

Nagroda w konkursie Wydawn. MON w 1960. Książka Roku w plebiscycie *Kur. Pol.* w 1961. Przekł.: bułg. April. [Przeł.] D. Ikononov. Sofia 1963, — czes. Duben. [Przeł.] J. Burian. Praha 1965. Adapt. radiowa: Radio 1966.

21. Więzień i jasnowłosa. [Powieść]. Wwa: Iskry 1960, 137 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1967.

22. Kwiecień. Scenariusz filmowy. Ekran. 1961. Por. poz. 20.

23. Bitwa o Kozł Dwór. Scenariusz filmowy. Ekran. 1962. Por. poz. 11.

24. Nieznany. Opowiadania. MON 1962, 180 s. Zawartość: Ostatnia komisja; Na śniegu; Nieznany [por. poz. 31]; Hitler w naszych rekach; Autobusy jak żółwie [por. poz. 25]; Archiwum [por. poz. 27].

25. Autobusy jak żółwie. Scenariusz filmowy. Ekran. 1963. Por. poz. 24. Pierwsza część filmu pt. „Weekendy”

26. Bokser i śmierć. Scenariusz filmowy. Ekran. (CSRS) 1963. Por. poz. 12. Nagroda specjalna w San Francisco w 1963.

27. Dwa żebra Adama. Scenariusz filmowy. Ekran. 1963. Wg opowiadania Archiwum por. poz. 24.

28. Toast. (Scenariusz filmowy). *Dialog* 1963 nr 10 s. 5-38. Ekran. pt. Prawo i pięść. 1964. Por. poz. 29.

29. Toast. [Powieść]. *Sztand. Młod.* 1964 nr 177-241. Wyd. osob. Kr.: WL 1964, 187 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1974. Por. poz. 28.

Przekł.: holend.; De Wet en de Vuist. [Przeł.] J. Przisko. Amsterdam 1981, — niem.: Die Faust und das Recht. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1974, wyd. 2 1980, — ros.: Missija w Grausztadt. [Przeł.] W. Buricz. Moskwa 1978, wyd. 2 pt. Tost. Moskwa 1990.

Adapt. radiowa: Radio 1967.

30. Krzyż Walecznych. Opowiadania zebrane. Wwa: MON 1964, 350 s.

Zawiera opowiadania z tomów poz. 12, 17, 24.

31. Nieznany. Scenariusz filmowy. Ekran. 1964. Por. poz. 24.

32. Perły i dukaty. Scenariusz telewizyjny. TV 1965.

Trzy części: Markiza de Pompadour; Ping-pong [por. poz. 17]; Perły i dukaty.

33. Teatr Heroda. [Cykl powieściowy]. Wwa: Czyt.

Cz.1. Przed wielką pauzą. 1966, 255 s.

Cz.2. Opór. 1967, 240 s.

Wyd. 2 łączne tamże 1982.

Cz. 3. zob. poz. 14.

34. Tadeusz Boy-Żeleński. Scenariusz telewizyjny. TV 1966.

35. Opowiadania wybrane. Wwa: Czyt, 1967, 526 s.

Zawiera opowiadania z tomu poz. 30 [oprócz: Ostatnia komisja; Pałac pana Nauczyciela; Człowiek w nocy], — oraz nowe: Świecidełka; Niebo naszych ojców; Eckermann; Woda do łydek i trochę piasku.

36. Oko Dajana. [Opowiadania]. Powst. 1969-1971. Wyd. Wwa: Iskry 1990, 167 s.

Zawartość: Western; Oko Dajana; Bliźniak. — Pierwodr. pod pseud. Korab w *Kulturze*, Paryż 1969 nr 6, 1971 nr 5, 1972 nr 9, 10.

Adapt. tv opowiadania; Bliźniak. TV 1994.

Przekł.: franc.: Western. [Przeł.] S. Laks. *Les Temps Modernes*, Paryż 1970 nr 1; L'oeil de Dayan. [Przeł.] S. Laks. Paris 1973; — włos.: L'occhio di Dayan. [Przeł.] C. Madonia. Firenze 1992.

37. Mgiełka. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1970, 167 s.

Zawartość: Przeżyć w Paryżu; Mgiełka.

Wyd. osob. opowiadania Mgiełka: Wwa: Wydawn. Kama 1994, 72 s.

Adapt. i tv opowiadania: Mgiełka. TV 1986.

38. Prawo i pięść. (Sztuka w 3 odstępach). Wwa 1970, 40 s. Wkładka do *Kult. i Ty* nr 123. Por. poz. 28.

39. Twarz pokerzysty. Powieść. Wwa: Czyt. 1970, 220 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1977; wyd. 4 Wwa: Iskry 1990, 238 s.

Przekł.: czes.: Tvář hráče pokeru. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1973. — węgier.: A pókerjátékos arca. [Przeł.] J. Cservenits. Budapest 1977.

Adapt. radiowa: Radio 1971.

40. Siatka na motyle. [Sztuka w 3 aktach z prologiem]. *Dialog* 1972 nr 12 s. 16-46.

41. Yokohama. [Powieść]. *Literatura* 1972 nr 30-37, 39-40, 42, 1973 nr 1-2, 4, Wyd. osob. Wwa: PIW 1974, 160 s. Wyd. 2 tamże 1979. Por. poz. 53.

Przekł.: czes.: Jokohama. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1980 [zawiera również przekł. opowiadania Mgiełka], — niem.: Yokohama [Przeł.] H. Schumann. Berlin 1977, wyd. nast.

1978, — słoweń.: Jokohama. [Przeł.] B. Šemen. Ljubljana 1980, — węgier.: Jokohama. [Przeł.] J. Cserevits. Budapest 1977.

Adapt. radiowa: Radio 1982.

42. Przeciw diabłom i infamisom. [Opowieść]. Wwa: Ruch.

Cz. 1. W walce z infamisem. 1973, 80 s.

Cz. 2. Z diabłem sprawa. 1973, 91 s.

Cz. 3. Uczeń mistrza Rumianka. 1973, 87 s.

Cz. 4. Miłość do Heleny. 1973, 71 s.

Cz. 5. Człowiek w kajdankach. 1973, 65 s.

Cz. 6. Skarb Mohilanki. 1974, 100 s.

Cz. 7. Miłość Piotra. 1974, 97 s.

Wyd. nast. łączne pt. Przypadki starościca Wołskiego. T. 1-3; wyd. 2 Wwa: KAW 1976, 142 + 180 + 158; wyd. 3 tamże 1982. Por. poz. 54.

Adapt. radiowa: Radio 1972.

43. Twarz pokerzysty. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Telew.* 1973 nr 3 s. 37-71. TV 1974. Por. poz. 39.

44. Crimen. Opowieść jarmarczna. Wwa: LSW 1975, 602 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1982; wyd. 3 Wwa: KAW 1987, 366 s; wyd. 3 [właśc. 4] Wwa: Polonia [1992].

Przeł. czes.: Crimen. Jarmareční historie. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1981.

45. Bokser i śmierć. Wybór opowiadań. Wwa: Czyt. 1975, 599 s.

Zawiera opowiadania z poz. 12: Bokser i śmierć; Krzyż Walecznych; Wdowa po Joczysie; Portret; Ojciec; Wielki bieg Deptały, — z poz. 17: Kłopot z psem; Nikaragua, — z poz. 24: Nieznany; Hitler w naszych rękach; Autobusy jak żółwie; Archiwum, — z poz. 35: Niebo naszych ojców, — poz. 37 [całość].

46. Zagadkowy Arre. Sensacyjna minipowieść wakacyjna. [Wwa: NK] 1977, 36 s. Wkładka do *Płomyka* nr 11/12. Por. poz. 50.

47. Zakładnik Zet. (Sztuka telewizyjna). *Dialog* 1977 nr 9 s. 45-65. Wyst. pt. Okup dla wszystkich. TV 1978. Praprem. teatr. Łódź, T. im. J. Tuwima 1980.

48. W roli głównej Michał z Montaigne. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1978 nr 4 s. 5-37. Praprem. pt. Ja, Michał z Montaigne. Wwa, T. Pol. 1984. TV 1994. Por. poz. 49.

49. Ja, Michał z Montaigne. [Monografia]. Wwa: Czyt. 1978, 438 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 1988. Por. poz. 48.

Przeł. czes.: Ja, Michel de Montaigne. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1992.

50. Zagadkowy Arre. [Powieść]. Wwa: NK 1979, 181 s. Por. poz. 46.

51. Tohu-bohu. [Notatki]. *Mies. Lit.* 1980 nr 1 s. 49-58, nr 9 s. 66-77.

Pierwsza redakcja poz. 57.

52. Pamiętnik z ogłoszenia. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1981 nr 1 s. 62-84. Radio 1981.

Na motywach powieści pt. Milczące między nami zob. poz. 55.

53. Yokohama. Scenariusz filmowy. Ekran. 1981. Por. poz. 41.

54. Ostrze na ostrze. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] T. Jedynek. Ekran. 1983.

Na podstawie powieści pt. Przypadki starościca Wołskiego zob. poz. 42.

55. Milczące między nami. [Powieść]. Wwa: PIW 1985, 390 s. Wyd. 2 popraw. i uzup. Wwa: KAW 1988, 353 s. Wyd. 3 Łódź: Parnas 1992.

56. Czkawka. Sztuka w 1 akcie. *Dialog* 1986 nr 8 s. 54-64.

57. Nie boję się bezsennych nocy. [Notatki]. Wwa: Czyt. 1987, 436 s. Por. poz. 51, 63.

58. Królewskie sny. Scenariusz serialu telewizyjnego. TV 1988. Por. poz. 60.

59. Powiernik serc. [Opowiadania]. Kr.: WL 1988, 254 s.

Zawatrosć: Morderca; Raskolnikow; Człowiek, który miał powieści Greisera; Ofiara; Konie; Wybraniec; Mira L.; Rozwód; Czechow; Eckermann [poz. 35]; Człowiek, który zżarł swoje życie; Woda do lydek i trochę piasku [poz. 35]; Western [poz. 36].

60. Królewskie sny. [Powieść]. Wwa: Iskry 1989, 350 s. Por. poz. 58.

Opowieść o ostatnich latach króla Władysława Jagiełły.

61. Justyn! Justyn! Sztuka w 3 aktach. *Dialog* 1989 nr 4 s. 7-51, TV 1993.

62. Nowolipie. [Wspomnienia]. Wwa: Iskry 1991, 218 s. Wyd. 2 Łódź: Wydawn. Prospero 1991.

Przeł. włos.: Via Nowolipie. [Przeł.:] C. i M. Madonia. Firenze 1993.

63. Nie boję się bezsennych nocy ... Z księgi drugiej. [Pamiętniki od 1980]. Wwa: BGW 1992, 328 s. Por. poz. 57.

Przekłady i adaptacje

1. A. Gutorovič: Gwardia rodu Korczaginów. [Reportaż]. Wwa: MON 1951, 68 s.

2. Nie ma Albertyny. Adapt. fragm. utworu M. Prousta: W poszukiwaniu utraconego czasu. TV 1965. Radio 1967.

3. Don Gabriel. Scenariusz filmowy na motywach opowiadań J. Putramenta i G. Karskiego. Ekran. 1966.

4. Komedia z pomyłek. Scenariusz filmowy według opowiadania H. Sienkiewicza. Ekran. 1967.

5. Kłamstwo. Adapt. telewizyjna utworu H. De-faulta. TV 1969.

6. Zakłęty dwór. Scenariusz telewizyjny na podstawie powieści W. Łozińskiego. Serial TV 1976.

7. Granica. Scenariusz filmowy na podstawie utworu Z. Nałkowskiej. Ekran. 1977.

8. Cham. Scenariusz filmowy na motywach utworu E. Orzeszkowej. Ekran. 1979.

9. Życie Kamila Kuranta. Scenariusz filmowy na motywach utworów Z. Uniłowskiego: Dwadzieścia lat życia, Dzień rekruta, Wspólny pokój. Ekran. 1982.

10. Hania. Scenariusz filmowy na podstawie opowiadań H. Sienkiewicza: Stary sługa, Hania. Ekran. 1984, TV 1985.

Prace redakcyjne

1. Jarmark sportowych emocji. Wybór: ... i Z.K. Rogowski. Wwa: SiT 1957, 374 s.

2. T. Boy-Żeleński: Romanse cieniów. Wybór recenzji teatralnych. Wybrał i wstępem opatrzył... Wwa: PIW 1968, 617 s. Wyd. nast. tamże 1987.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1952, 1966, 1989. — Wywiady: „Je suis un président fantôme” [Rozm.] Z. Drean. *Le Matin*, Paryż 1982 nr z 27 X; Męska wizja życia. Z.J.H. o erotyce, języku, powieści historycznej i polityce; Historia kolejnych pomyłek. [Rozm.] R. Samsel. *Rzeczpospolita* 1989 nr 176, 182.; Nie boje się dnia i nocy. [Rozm.] I. Janowska. *Swiat Książ* 1988 nr 1, Zawsze poprzez siebie. [Rozm.] K. Masłoń. *Rzeczpospolita* 1991 nr 126.

SWPP 1. — PP (J. Łuczyńska). — LP (W. Maciąg)

K. Koźniewski: Książka żołnierza Pierwszej Armii. *Odrodzenie* 1947 nr 51/52 [rec.]; Kijów, Tazskient, Berlin. — S. Łastik. *Twórczość* 1952 nr 11 [rec.]; Druga linia, Moja kompania. — A. Biernacki. Zadatkami na powieść satyryczną. *Twórczość* 1955 nr 5 [rec.]; W dziwnym mieście. — J. Kwiatkowski: Będziecie jak bogowie. *Zycie Lit.* 1956 nr 24. — A. Jackiewicz: Dialog H. z Tamerlanem. *Twórczość* 1957 nr 12. — [Bicie po twarzy i inne opowiadania:] J. Kołtąj: Spotkanie z mitami. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 37; Z. Zabicki: Nowele bardzo klasyczne. *Nowa Kult.* 1959 nr 44. — [Kwiecień:] H. Bereza; „Kwiecień” J.H. *Orka* 1961 nr 13; Z. Kubikowski: Granice wojny. *Odra* 1961 nr 3. — A. Kijowski: Opowiadania H. *Prz. Kult.* 1962 nr 24 [rec.]; Nieznany. — K. Meloche: J.H. *Tyg. Kult.* 1963 nr 21. — [Teatr Heroda:] J.Z. Brudnicki: Lekcja H. *Twórczość* 1967 nr 10; J. Termer: Od września do ... „Kwietnia”. *Kultura* 1967 nr 25; A. Szczypiorski: J.H. „Teatr Heroda” *Odra* 1973 nr 4. — Z. Zielonka: Prawem i lewem. *Nowe Książ* 1975 nr 16 [rec.]; Crimen. — [Yokohama:] L. Borski: Szukając sensu. *Nowe Książ* 1975 nr 5; H. Zaworska: Podróż absurdałna. *Twórczość* 1975 nr 9; A. Lisiecka: Wszystkim w podróży do Jokohamy. *Wiadomości*, Londyn 1976 nr 51 [dot. też: Crimen]. — [Ja, Michał z Montaigne ...:] A. Bratkowski: Dzentelmeni i mizantropi. *Literatura* 1979 nr 23; Z. Gierczyński: *Bulletin de la Société des Amis de Montaigne*, Paryż 1979 nr 29-30; T. Komendant: Portret artysty we wnętrzu. *Twórczość* 1979 nr 10. — [Nie boje się bezsennych nocy:] R. Bieńczycki: Owoc bezsennych nocy. *Nurt* 1987 nr 12; A. Błaszczak: Dziennik anty-intymny. *Twórczość* 1987 nr 12. — H. Gosk: Inny Hen — ten sam Hen. *Mies. Lit.* 1988 nr 9. — K. Masłoń: Gorzki smak prozy H. *Kult. i Życie*. 1990 nr 17. — H. Gosk: Hen. Wwa: Ag. Aut. 1991, 42 s. — [Nowolipie:] J. Rurawski: Nowolipie! ... Nowolipie! ... *Nowe Książ* 1991 nr 9; Z. Pietrasik: Żydy są zwyciężajni. *Polityka* 1992 nr 15. — Z. Florczak: Perswazyjna mowa literatury. *Nowe Książ* 1994 nr 1 [rec.]; Nie boje się bezsennych nocy].

HENNELOWA Józefa ur. 1925

Krypt.: J.; J.; J.G.; J.G.H.; J.H.; JH; M.N.
Krytyk literacki, publicystka.

Urodzona 1 kwietnia 1925 w Wilnie; córka Józefa Golmonta, krawca, i Jadwigi z Jachimowiczów. Do szkoły podstawowej i średniej uczęszczała w Wilnie, gdzie też przebywała w czasie II wojny światowej, kontynuując naukę na tajnych kompletach. Była członkiem tajnej organizacji harcerzek. W 1946 przyjechała do Krakowa, gdzie od 1947 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim, w 1951 uzszyła magisterium. Równocześnie w 1948-53 pracowała w redakcji *Tygodnika Powszechnego* w Krakowie. Debiutowała w 1950 jako krytyk literacki, publikując na łamach tegoż tygodnika recenzje książki J. Wilczka „Nr 16 produktu” (nr 2; podp. J.G.). W 1954 wyszła za mąż za Jacka Hennela, fizyka. W 1954-56 była pracownikiem krakowskiego oddziału Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. W 1957 powróciła do pracy w *Tygodniku Powszechnym*, najpierw na stanowisku sekretarza redakcji, a następnie — zastępcy redaktora naczelnego. Na łamach tego pisma ogłaszała liczne recenzje literackie i teatralne, wywiady z pisarzami oraz artykuły na tematy społeczno-kulturalne i felietony (m.in. cykle: w 1970-76 „Rubryka rodzinna”, w 1976-81 „Na co dzień i od święta”, w 1990-93 „Z domu i nie tylko”); publikowała także w miesięczniku *Znak* (1952, 1957, 1964). W 1956 została członkiem Klubu Inteligencji Katolickiej (KIK), z czym wiązała się jej szeroko zakrojona w latach późniejszych działalność odczytowa w KIK-ach na terenie całego kraju oraz w duszpasterstwie akademickim. Utrzymywała stałe i liczne kontakty z zagranicznymi środowiskami katolickimi, m.in. brała udział w tzw. seminariach oświeceniowych organizowanych przez Pax Christi (RFN) oraz w kongresach Pax Romana (w 1958 we Francji, w 1965 w Luksemburgu), a także w ruchu „Sühnezeichen” (NRD). Od 1963 należała do SDP (w 1980-82 była członkiem Zarządu Oddziału Krakowskiego). Otrzymała nagrodę Stowarzyszenia Filmowców Polskich (1978, 1980, 1981) za najlepszy artykuł o Festiwalu Filmów Krótkometrażowych w Krakowie. W 1981 współpracowała z *Tygodnikiem „Solidarność”*, publikując na jego łamach cykl felietonów pt. „Widziane z domu”. W 1981-82 pełniła funkcję zastępcy przewodniczącego Stowarzyszenia Opieki nad Więźniami „Patronat” oraz uczestniczyła w pracach Komisji Episkopatu „Justitia et Pax”. W 1985 opublikowała skonfiskowane przez cenzurę felietony z *Tygodnika Powszechnego* w niezależnym kwartalniku literackim *Puls*. W 1989-93 była posłem na sejm z ramienia Komitetu Obywatelskie-

go NSZZ „Solidarność” w Krakowie. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1974). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Juliusz Osterwa. [Monografia]. [Współaut.:] J. Szaniawski. Wwa: PIW 1956, 73 s.

2. U nas w rodzinie. [Feliety]. Kr.: Znak 1973, 270 s. Wyd. 2 łącznie z poz. 3 pt. U nas w rodzinie, tamże 1989, 387 s.

Wybór artykułów zamieszczonych w *Tyg. Powsz.* w 1970-1973 w stałej „Rubryce rodzinnej”.

3. My rodzice. [Feliety]. Kr.: Znak 1977, 362 s. Wyd. 2 łącznie z U nas w rodzinie zob. poz. 2.

Cz. 2 opracowanych na nowo odcinków „Rubryki rodzinnej” z *Tyg. Powsz.* z 1971-1975; cz. 1 zob. poz. 2.

4. Obecność. [Szkie o Janie Pawle II]. Tekst: ... Zdjęcia: R. Rydet. Kalwaria Zebrzydowska: Calvarianum 1988, 119 s.

Przekład

1. J.C. Barreau: Abyście przez wiarę życie mieli. [Przeł.:] I. Afamska, ..., H. Malewska. Kr.: Znak 1969, 269 s.

Prace redakcyjne

1. Nas dwoje. Konkurs Spodka. [Wybór i oprac.] ... Post.: M. Skwarnicki. Kr.: Znak 1969, 301 s.

Wybór wypowiedzi nadesłanych na ankietę *Tyg. Powsz.* w 1962.

2. Kim jest dla mnie Jezus Chrystus. Wypowiedzi w ankiecie *Tygodnika Powszechnego*. Wybór, oprac. i post. ... Wstęp: W. Gawlik. Kr.: Znak 1975, 379 s. Wyd. 2 tamże 1976.

3. ...i dzień się już nachylił. Wybór z ankiety *Tygodnika Powszechnego* „Myślę o moim życiu”. Red., wstęp i post. ... Kr.: Znak 1980, 290 s.

4. Powołanie i przygoda: rodzice i wychowawcy o sobie. Wybór, red. i wstęp ... Kr.: Znak 1983, 273 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1990.

R. Górski. *Pam. Teatr.* 1957 nr 2 (rec.: Juliusz Osterwa). — U nas w rodzinie: J. Sulikowska. *Tyg. Powsz.* 1973 nr 51/52; B. Lewańska. *W Drodze* 1974 nr 2 — [My rodzice:] E. Sujak. *Tyg. Powsz.* 1977 nr 41; M. Bornus-Wroniszewska. *Wież* 1978 nr 7/8.

B.D.

HERBERT Edwin
1910-1974

Właściwe imię i nazwisko: Herbert Wojciechowski.
Pseud.: E.H.; (Edwin Herbert); eh; t.n.
Poeta, prozaik, tłumacz.

Urodzony 24 października 1910 w Berlinie; syn Juliana Wojciechowskiego, nauczyciela gimnazjalne-

go, i Anny z domu Beerentsen, Dunki; ojciec Piotra Wojciechowskiego, prozaika. Dzieciństwo spędził w Poznaniu. Po powrocie matki do Danii i śmierci ojca w 1925 wychowywał się pod opieką ciotki, Walentyny Arendtowej. W 1919-27 uczęszczał do Gimnazjum im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, po czym studiował medycynę na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego. W 1927-33 należał do Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej. Debiutował w 1929 wierszem pt. „Raca”, opublikowanym w *Kurierze Literacko-Naukowym* (nr 11; podp. stale później używanym pseud. Edwin Herbert). Brał czynny udział w działalności towarzystwa artystycznego „Promethidion”. Był jednym z twórców powstałej w 1930 w Poznaniu grupy literackiej Prom, a także jej pisma *Prom* (1932-33, 1935-38), które okresowo współredagował z Eugeniuszem Morskim (1932 nr 4-1936/37 nr 10) oraz serii *Biblioteka Promu*. Nadto ogłaszał sporadycznie wiersze, opowiadania i fragmenty prozy m.in. w *Tęczy* (1930-33), *Dzienniku Poznańskim* (1931-35), *Życiu Literackim* (1934), *Okolicy Poetów* (1936-37). Podjął także pracę przekładową z języka niemieckiego. Od 1932 był członkiem ZZLP. Po ukończeniu studiów w 1933 odbył roczną służbę wojskową, a następnie pracował do wybuchu wojny w Klinice Chorób Nerwowych i Umysłowych w Poznaniu. Poślubił koleżankę ze studiów, Zofię Kozłowską (rozwód ok. 1945). Po wybuchu II wojny światowej pełnił obowiązki komendanta wojskowej stacji ewakuacyjnej na linii Poznań-Pruszków, a także zorganizował Szpital dla Rannych Żołnierzy w Pruszkowie. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Lublinie i pracował jako neurolog w Miejskim Szpitalu im. Jana Bożego. W sierpniu 1944 zgłosił się na ochotnika do Wojska Polskiego i został przydzielony do 62. Szpitala Ewakuacyjnego. W styczniu 1945 objął (w stopniu kapitana) obowiązki ordynatora oddziału neurologicznego szpitala w Oliwie, a później pełnił funkcję komendanta Wojskowego Sanatorium w Sopotcie. W 1946 był przez kilka miesięcy lekarzem osobistym przewodniczącego Krajowej Rady Narodowej, Bolesława Bieruta. W 1947 został członkiem PPR (w 1948-56 członek PZPR). W tymże roku zawarł związek małżeński z Aleksandrą Zaliszówną. W następnych latach był służbowo kierowany do pracy we Wrocławiu (1947), w Poznaniu (1947-52), Krakowie (1952-56, od 1953 w stopniu pułkownika) i od 1956 ponownie w Poznaniu. Kontynuował twórczość literacką oraz przekładową z języka niemieckiego i norweskiego. Działał w Oddziale Poznańskim ZLP. W 1968 z powodu choroby serca przeszedł na emeryturę i zamieszkał w Kirach pod Zakopanem. Pracował jako konsultant neurolog szpitala w Zakopanem i rzeczoznawca sądowy w Poznaniu. Odznaczony Krzyżem Kaw-

lskim Orderu Odrodzenia Polski (1968). Zmarł nagle 10 sierpnia 1974 w czasie wycieczki w Tatry, pod Kozim Wierchem; pochowany w Zakopanem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Hinduski sen. [Wiersze; autorzy:] ..., J.W. Kapuściński. Pozn.: J. Jachowski, Księg. Uniwersytecka 1930, 61 s.

2. Sonety Dnia Słonecznego. Pozn.: [druk.] Rolnicza Druk. i Księg. Nakł. 1932, [6] s. *Bibl. Promu*, 2.

Na k. tytułowej: Dziewczynię z różowych wydm Sonety Dnia Słonecznego ofiaruje poeta.

3. Dęby kwitną. [Wiersze]. Pozn.: [druk.] Rolnicza Druk. 1935, 31 s. *Bibl. Promu*, 7.

4. Narodziny płomienia. Pozn.: [druk.] F. Pilczek 1937, 43 s. *Bibl. Promu*, 10.

5. Kamienie; Klaudia. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1953, 115 s.

6. Garść ziarna. [Powieść]. Wwa: MON 1955, 200 s.

7. Antykwarjat liryczny. [Wiersze]. Pozn.: WP 1959, 72 s.

Zawiera cykle: Wagary; Satakunta; Ziemia i słowo.

8. Utwory wybrane. Wybór i przedm.: A. Rogalski. Pozn.: WP 1980, 145 s.

Zawiera wybór wierszy z poz. 1, 4, 7, — nadto z wierszy nie publikowanych. — [Proza] Klaudia [poz. 5]. Beata Borg [fragm. powieści]; Obraz; Sądowa góra.

Przekłady

1. J. Knittel: El Hakim. (Lekarz). [Powieść]. Pozn.: Z. Gustowski i M. Wojciechowski 1939 [właśc. 1938], 442 s. Wyd. nast.: wyd. 3 [!] Pozn.: Księg. Z. Gustowski 1946, tamże: wyd. 4 1946, wyd. 5 1947, wyd. 6 1947, wyd. 7 1948, wyd. nowe 1949; wyd. 2 [!] Pozn.: WP 1959, tamże wyd. 3 1968.

2. W. Borchert: Pod drzwiami. [Dramat i opowiadanie]. Przeł.: ..., E. Naganowski. Wwa: Czyt. 1960, 468 s.

3. T. Stigen: Cienie na moim sercu. Powieść o pewnej miłości. Pozn.: WP 1960, 243 s.

4. A. Omre: Ucieczka. [Powieść]. Pozn.: WP 1961, 276 s.

5. F. Fühmann: Sąd boży i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1962, 126 s.

6. G. Gaspar: Opowiadania. Przeł.: ..., Maria Kłos-Gwizdalska, M. Wolczacka. Wwa: Czyt. 1964, 258 s.

7. E. Klein: Transport złota. [Powieść dla młodzieży]. Pozn.: WP 1967 219 s.

8. B. Voelkner: Dolina Gniewnego Potoku. Powieść. Pozn.: WP 1968, 326 s. Wyd. 2 tamże 1970.

9. H.H. Johnn: Drewniany statek. [Powieść]. Wwa: PIW 1969, 254 s.

10. W. Kaufmann: Narodziny Ryszarda Hamiltona. Opowiadania. Wybór i przekł.: ..., M. Kłos-Gwizdalska. Pozn.: WP 1970, 163 s.

11. S. Pitschmann: Kontrapunkty. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1970, 172 s.

12. H.A. Stoll: Bogowie i giganci. Powieść o ołtarzu pergamenteńskim. Wwa: PIW 1970, 400 s.

13. V. Vogt: Kaszel. Opowiadania prawdopodobne i nieprawdopodobne. Wwa: PIW 1971, 122 s.

14. H. Rosendorfer: Budowniczy ruin. [Powieść]. Wwa: PIW 1972, 419 s.

15. F. Fühmann: Król Edyp i inne opowiadania. Przeł.: ... i A.M. Linke. Wwa: Czyt. 1979, 165 s.

Tu w przekł. E.H. opowiadania: Koledzy, Sąd boży; Kapitulacja.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — RL 1974 (J. Chudek).

S. Napierski. *Kamena* 1937 nr 1 [rec.: Dęby kwitną]. — [Narodziny płomienia:] H. Michalski. W poszukiwaniu wyrazu. *Kultura* 1937 nr 14; S. Lichański. *Ateneum* 1938 nr 4/5. — A. Kijowski: Opowiadania E.H. *Dz. Pol.* 1954 nr 153 [rec.: Kamienie; Klaudia]. — O. Jędrzejczyk. *Zycie Lit* 1956 nr 6 [rec.: Garść ziarna]. — R. Danecki. Kolorowość bezbarwna. *Tyg. Zach.* 1959 nr 44 [rec.: Antykwarjat liryczny]. — W.J. Kapuściński: Wspomnienie o „Promie” *Nurt* 1981 nr 5. — A. Rogalski: E.H. 1910-1974. W tegoż: W kręgu przyjaźni. Wwa 1983.

A.Sz.

HERBERT Zbigniew
ur. 1924

Pseud.: Bolesław Hertyński; Patryk; Stefan Martha; z.h.; Z.H.; zh; ZH.

Poeta, dramatopisarz, eseista.

Urodzony 29 października 1924 we Lwowie; syn Bolesława Herberta, prawnika, dyrektora banku, i Marii z domu Kaniak. Uczęszczał do Gimnazjum im. Kazimierza Wielkiego we Lwowie. Po wybuchu II wojny światowej przebywał nadal we Lwowie zajęty przez ZSRR. W okresie okupacji niemieckiej podejmował różne prace zarobkowo (m.in. był karmicielem wszy w Instytucie Behringa, produkującym szczepionki przeciwtyfusowe, zajmował się handlem). Równocześnie kontynuował naukę na tajnych kompletach gimnazjalnych, w 1943 zdał maturę. Następnie podjął studia w zakresie filologii polskiej na konspiracyjnym Uniwersytecie Jana Kazimierza. Brał udział w działalności konspiracyjnej, należał do AK, w 1942 ukończył tajną szkołę podchorążych. W tym okresie rozpoczął twórczość literacką, pisząc pierwsze wiersze i opowiadania. W 1944, przed wkroczeniem Armii

Czerwonej do Lwowa, udał się do Krakowa. Po zakończeniu wojny studiował krótko w 1945 w Akademii Sztuk Pięknych, a następnie w Akademii Handlowej (którą ukończył ze stopniem magistra ekonomii w 1947) oraz na Uniwersytecie Jagiellońskim (Wydział Prawa). Słuchał także wykładów z filozofii. W 1948 wyjechał do Sopotu. Kontynuował studia w zakresie prawa i filozofii (u prof. Henryka Elzenberga) na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu. Równocześnie redagował wydawany w Gdańsku *Przegląd Kupiecki*, a później pracował w Banku Polskim. Pierwsze artykuły publikował w 1948 w *Tygodniku Wybrzeża* (pięć felietonów w cyklu „Poetyka dla laików”, nr 38, 39, 42/43, 46, 47) oraz w *Arkonie*. Został członkiem kandydatem Oddziału Gdańskiego ZZLP (w tym samym roku wystąpił ze Związku). W 1949 przeniósł się do Torunia, gdzie ukończył UMK ze stopniem magistra praw. W tym czasie nawiązał współpracę z dziennikiem *Słowo Powszechne* (tu w 1949 drukował recenzje, a w 1950-51 felietony pt. „Katarzynki”). Od 1950 mieszkał w Warszawie, gdzie studiował filozofię na Uniwersytecie Warszawskim. Podejmował rozmaite prace zarobkowe: był ekspedientem w sklepie, kalkulatorem i chro-mometrążystą w Nauczycielskiej Spółdzielni Pracy „Wspólna Sprawa”, ekonomistą projektantem w Centralnym Biurze Studiów i Projektów Przemysłu Torfowego, kierownikiem administracyjnym w Związku Kompozytorów Polskich (1956). Równocześnie rozwijał twórczość literacką. W 1950 debiutował jako poeta, ogłaszając na łamach tygodnika *Dziś i jutro* wiersze: „Napis”, „Pożegnanie września” i „Złoty środek” (nr 37); z pismem tym stałe współpracował do 1953, publikując także pod pseudonimami: Patryk (krótkie eseje w 1950-51) oraz Stefan Martha (recenzje plastyczne i literackie w 1952-53). Współpracował też w 1950-53 z *Tygodnikiem Powszechnym*, w którym prowadził dział felietonowy „Bez ogródek”, a w 1952 nadto z *Przeglądem Powszechnym* (recenzje pod pseud. Bolesław Hertyński). W 1955 nawiązał współpracę z miesięcznikiem *Twórczość* (do 1965) oraz w 1956 – ponownie z *Tygodnikiem Powszechnym* (do 1961; tu też utwory w 1969, 1971-73, 1975, 1980-81), w których ukazywały się jego wiersze i eseje. Od 1955 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1958 podróżował po Francji, Anglii, Włoszech i Grecji. Otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie (1963), nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1965), austriacką Internationaler Nikolaus Lenau Preis (1965). W 1965/66 był kierownikiem literackim Teatru im. J. Osterwy w Gorzowie Wielkopolskim (w czasie, gdy teatr prowadzili Irena i Tadeusz Byrscy). W 1965-68 należał do zespołu redakcyjnego miesięcznika *Poezja*. W 1965-

-71 podróżował po Francji, RFN, Grecji i Ameryce Północnej, wygłaszał liczne odczyty, m.in. w 1970/71 wykładał jako visiting professor na uniwersytecie w Los Angeles. Został członkiem Akademii der Künste w Berlinie Zachodnim i monachijskiej Bayerische Akademie der Schönen Künste. W 1968 ożenił się z Katarzyną Dzieduszycką. W 1972 został przyjęty do Polskiego PEN Clubu (zrezygnował z członkostwa w 1991). W 1973 był w Austrii oraz w Berlinie Zachodnim, gdzie otrzymał nagrodę im. G. von Herdera. W 1974 prowadził zajęcia na Uniwersytecie Gdańskim. W grudniu 1975 należał do sygnatariuszy „Memoriału 59”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. Od tegoż roku przebywał w Austrii, RFN i Włoszech. W 1978 został wyróżniony zachodniemiecką nagrodą im. Petrarke. Po powrocie do kraju w 1981 wszedł w skład redakcji wydawanego poza cenzurą pisma *Zapis*. Uczestniczył w ruchu związanym z NSZZ „Solidarność”. W 1986 wyjechał do Francji i zamieszkał w Paryżu. W 1989 został członkiem SPP. W 1990-91 należał do rady redakcyjnej pisma *NaGłos*. W latach osiemdziesiątych był laureatem wielu nagród literackich, m.in.: nagrody im. A. Struga (1981), Honorowej Nagrody Kulturalnej „Solidarności” (1983), nagrody im. M. Sępa-Szarzyńskiego, przyznawanej przez redakcję *W drodze* i Krąg Literacki „Wiązania” (1984), Międzynarodowej Nagrody Pisarskiej Walijskiej Rady Sztuki (1984), węgierskiej Nagrody Bethlena (1987), nagrody im. B. Schulza, ufundowanej przez amerykańską Fundację Studiów Polsko-Żydowskich i amerykański PEN Club (1988), nagrody PEN Clubu im. komandora K. Szczęsnego (1989), nagrody im. J. Parandowskiego (1990), nagrody Jerozolimy (1990), międzynarodowej nagrody Vilenica przyznawanej przez Stowarzyszenie Pisarzy Słoweńskich (1991). W 1992 powrócił do Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jaskinia filozofów. [Dramat w 3 aktach]. *Twórczość* 1956 nr 9 s. 92-128. Praprem. łącznie z Rekonstrukcją poety [poz. 6] i Drugi pokój [poz. 5]. Wwa, Warsztat Teatr. Słuchaczy Wyd. Reż. PWST 1961. Przedr. zob. poz. 15, 20.

Wyst. nast. łącznie z Drugi pokój [poz. 5] Gorzów Wielkop., T. im. J. Osterwy 1965.

Przekł. duń.: *Filosofernes hule*. [Przeł.] C. Stief. W: *Polsk introduktion. Moderne dansk dramatik og film i TV og radio*. Fredensborg 1964, – niem.: *Wyst. Oberhausen 1967*; [Przeł.] H. Kunstmann. *Süddeutscher Rundfunk 1974*, – norw.: *Hola til filosofane*. [Przeł.] R. Skrede. Oslo 1971, – serb.-chorw.: *Filosofska pečina*. [Przeł.] P. Vujičić. *Putevi*, Banja Luka 1974 nr 1/2, przedr. w: *Gospodin Kogito*. Sarajevo 1988, – szwedz.: [Przeł.] C. Berg-Mizerska linf. *Polish Literature*. Wwa 1969 nr 6l.

Adapt. radiowo: Adapt.: M. Wroniecka. Radio 1957

2. Struna światła. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1956, 82 s.

3. Hermes, pies i gwiazda. [Wiersze i proza poetycka]. Wwa: Czyt. 1957, 174 s.

4. Drugi pokój. (Słuchowisko). Radio 1958. Druk *Dialog* 1958 nr 4 s. 104-111. Por. poz. 5.

III nagroda w konkursie Pol. Radia w 1958.

Przekł.: ang.: Radio (Wielka Brytania) 1962, — duń.: Radio (Dania) 1966.

5. Drugi pokój. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Bydg., T. Propozycji 1958. Druk zob. poz. 15, 20; przedr. w: *Antologia dramatu*. T. 1. Wwa 1976. Por. poz. 4.

Przekł.: czes.: Druhý pokoj. [Przeł.] V. Dvořáčková. *Reper-toár Malé Scény*, Praga 1965 nr 6, — duń.: Wyst. Dania 1966, — franc.: Wyst. Aix-la-Chapelle 1967, — niem.: Westdeutscher Rundfunk 1964, wyst. Aachen 1966, — węgier.: [Przeł.] R. Gimes. Wyst. łącznie z przekł. T. Różewicz: W poselstwie. Tv (Węgry) 1968.

6. Rekonstrukcja poety. [Utwór dramatyczny]. *Więź* 1960 nr 11/12 s. 91-103. Praprem. łącznie z Jaskinia filozofów; Drugi pokój zob. poz. 1. Przedr. zob. poz. 15, 20.

Przekł.: serb-chorw.: Rekonstrukcja pesnika. [Przeł.] P. Vujčić. Radio (Belgrad) 1972; druk *Književna Reč*, Belgrad 1982 nr 191, — słowac.: Radio (Bratysława) 1973 [inf.: V. Vrbková. *Prauda*, Bratysława 1973 nr z 21 IV]. Adapt. radiowa: Radio 1960.

7. Lalek. Sztuka na głosy. *Dialog* 1961 nr 12 s. 56-70. Praprem. Poznań, Studencki T. Ósmego Dnia 1965. Przedr. zob. poz. 15, 20. Por. poz. 10.

Wyst. nast. łącznie z Drugi pokój [poz. 5] Wr., T. Kameralny 1965.

Przekł.: niem.: Bübchen. Ein Stück für Stimmen. [Przeł.] H. Bereska. W: *Weisse Ehe*. Modern polnische Dramen. Leipzig 1982.

8. Studium przedmiotu. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1961, 83 s.

9. Barbarzyńca w ogrodzie. Wwa: Czyt. 1962, 265 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1973; wyd. 2 [!] popraw. Paryż: Kontakt 1988; wyd. 3 Wwa: ME & AB 1990; wyd. 3 Lubl.: Wydawn. Test 1991.

Zawiera szkice z podróży po Francji i Włoszech: Lascaux, U Dorów; Ades; Il Duomo; Siena; Kamień z katedry; O albigensach, inkwizytorach i trubadurach; Obrona Templariuszy; Piero della Francesca; Wspomnienia z Valois.

Najlepsza książka krajowa r. 1963 w plebiscycie Radia Wolna Europa.

Przekł.: ang.: Barbarian in the garden. [Przeł.] M. March, J. Anders. Manchester 1985; San Diego, New York 1986, — rum.: *Barbaru în grădina*. [Przeł.] M. Mihalas. București 1980, — węgier.: *Barbár a kertben*. [Przeł.] R. Gimes. [Budapest] 1976.

Adapt. teatr. szkicu Obrona Templariuszy. Wyst. Bielsko-Biała, T. Jednego Aktora 1971.

10. Lalek. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1963. Druk w: *Teatr wyobraźni*. Słuchowiska radiowe. Wwa 1969 s. 73-106. Por. poz. 7.

11. Miasteczko zamknięte. [Utwór dramatyczny]. TV 1963. Wyst. scen. Wwa, Warsztat Teatr. Słuchaczy Wyd. Reż. PWST 1964.

Przekł. niem.: Westdeutsche Rundfunk 1967.

12. Wiersze. [Londyn: b.w.] 1964, 25 s., powiel.

13. Maja. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1966.

14. Napis. [Wiersze]. Wyd. 2 [właśc. 1]. Wwa: Czyt. 1969, 54 s.

Nagroda w konkursie ogłoszonym przez Radę Nar. w Łodzi i Oddz. Łódz. ZLP na V Ogólnopolskim Festiwalu Poezji w Łodzi w 1970.

15. Dramaty. Wwa: PIW 1970, 145 s.

Zawartość: Jaskinia filozofów [poz. 1]; Rekonstrukcja poety [poz. 6]; Drugi pokój [poz. 5]; Lalek. Sztuka na głosy [poz. 7].

16. Wiersze zebrane. Wwa: Czyt. 1971, 334 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1982.

Zawiera wiersze i prozę poetycką z tomów poz. 2, 3, 8, 14 oraz w wyd. 2 także z tomu poz. 21.

17. Listy naszych czytelników. Słuchowisko. *Dialog* 1972 nr 11 s. 5-12.

Przekł. węgier.: A szerkesztőségünk postájából. [Przeł.] R. Gimes. *Nagyvilág*, Budapest 1973 nr 2.

Adapt.: film.: Listy czytelników. Scenariusz: S. Latfó. Ekran. 1973, — teatr.: Nikogo personalnie. Wyst. Pionki, amatorski T. Publicystyczny Rok 1978; Sposób na życie. Adapt.: M. Mokrowiecki. Wyst. łącznie z B. Hrabal „Rozpierzony beben” Wr., Spotkania T. Jednego Aktora i Małych Form Teatr. 1984.

18. List. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1973.

Wyroznienie w plebiscycie „Wybieramy premierę roku” w 1973.

19. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autora. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1973, 160 s.

Zawartość: Rozmowa o pisaniu wierszy; Prolog; wiersze z tomów poz. 2, 3, 8 oraz Wiersze nowe.

20. Wybór poezji. Dramaty. Wwa: Czyt. 1973, 340 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 2, 3, 8, 14 oraz dramaty poz. 1, 5, 6, 7.

21. Pan Cogito. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1974, 78 s. Wyd. 2 Wr. 1994.

Przekł.: ang.: Mr. Cogito. [Przeł.] J. Carpenter, B. Carpenter. Oxford 1993, wyd. nast. Hopewell, N. Y. 1993, — czes.: Posláni pana Cogito. [Przeł.] V. Dvořáčková i M. Červenka. Wyd. łącznie z poz. 23 pt. Raport z oblezonego miasta i inne wiersze. Praha 1991, — duń.: w: Hr. Cogito, Digte. [Przeł.] J. Katz. [København] 1980, — hebr.: Mar Kogito we-shirim aherim. [Przeł.] D. Weinfeld. Tel Awiw 1984, — szwedz.: Herr Cogito. [Przeł.] P.-A. Bodin. [B.m. Szwecja] 1983.

Adapt.: radiowa: Adapt.: Z. Kopalko. Radio 1980, — tv: Adapt.: Z. Zapasiewicz. TV 1981.

W nawiązaniu do tytułu tomu w 1973-1981 wydawano w Stanach Zjednoczonych czasopismo pt. *Mr Cogito Magazine*.

22. [Osiemnaście] 18 wierszy. [Kr.:] Ofic. Lit.* 1983, 51 s. Wyd. nast. pt. Wiersze. Wwa: Wydawnictwo* 1984.

Wybór z poz. 23.

23. Raport z obleżonego miasta i inne wiersze. Paryż: Inst. Lit. 1983, 86 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1984; [Kr.] Ofic. Lit.* 1983; [Wwa:] Wydawn. Dobra Powsz.* 1984; Lubl.: Wydawn. Lubel. NZS* 1988; Gdynia: Ofic. Poetów* 1989; wyd. 1 krajowe [I] Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1992, wyd. 2 tamże 1993.

Przekł.: ang.: Report from the besieged city and other poems. [Przeł.] J. Carpenter, B. Carpenter. New York 1985, Oxford 1987, — czes.: Posláni pana Cogito. [Przeł.] V. Dvořáková i M. Červenka. Wyd. łącznie z poz. 21 pt. Pan Cogito. Praha 1991, — duń.: Rapport fra den belejrede by. [Przeł.] J. Katz, U. Farder. København 1986, — niem.: Bericht aus einer belagerten Stadt und andere Gedichte. [Przeł.] O.J. Tauschinski. Frankfurt am Main 1985, — norw.: Rapport fra en beleiret by og andre dikt. [Przeł.] O.M. Selberg. [Oslo 1987], — serb.-chorw.: Izveštaj iz opsednutog grada i druge pesme. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1984, — szwedz.: Rapport fran en belägrad stad och andra dikter. [Przeł.] A. Plejdel, D. Bronski. Stockholm 1985, — włos.: Rapporto dalla città assediata. 24 poesie. [Przeł.] P. Marchesani. Milano 1985. Adapt. teatr.: Wyst. Pozn., T. Osmego Dnia 1983.

24. Wybór wierszy. Wyboru dokonał autor. Wwa: PIW 1983, 201 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 2, 3, 8, 14, 21 oraz wiersz Połęga smaku z tomu poz. 23.

25. Arkusz. [Wiersze]. Wwa: Wydawn. Krag* 1984, 25 s.

Wybór z poz. 23.

26. Elegia na odejście. Paryż: Inst. Lit. 1990, 47 s. Wyd. nast.: wyd. 1 krajowe Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1992, wyd. 2 tamże 1993.

Nagroda im. M. Grydzewskiego w 1991 przyznana przez londyńskie *Wiadomości*.

Przekł. włos.: Elegia per l'addio della penna dell'inchiostro della lampada. [Przeł.] P. Marchesani. Milano 1989.

27. Rovigo. [Wiersze]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1992, 59 s. Wyd. 2 tamże 1993.

Nagroda *Literatury* w 1992.

28. Martwa natura z wędzidłem. [Eseje]. Powst. 1991. Wyd. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1993, 180 s.

Zawartość: Szkice. Delta; Cena sztuki; Tulipanów gorzki zapach; Gerard Terborch. Dyskretny urok mieszczaństwa; Martwa natura z wędzidłem; Temat niebohaterski. — Apokryfy. Łaska kata; Kapitan; Długi Gerlit; Portret w czarnych ramach; Piekło owadów; *Perpetuum mobile*; Dom; Łóżko Spinozy; List; Epilog.

Nagroda im. K. Wyki w 1993

Przekł. ang.: Still life with a bridle. Essays and apocryphas. [Przeł.] J. Carpenter, B. Carpenter. New York 1991, wyd. nast. Hopewell, New York 1993.

Wybory utworów w przekł.: ang.: Selected poems. [Przeł.] Cz. Miłosz, P.D. Scott. Baltimore 1968, wyd. nast.: Manchester 1985, New York 1985; Selected poems. [Przeł.] J. Carpenter, B. Carpenter. Oxford, London, New York 1977; — czes.: Studium předmětu. [Wybór i przekł.] V. Dvořáková, M. Holub. Praha 1965, — duń.: Hr. Cogito. Digte. [Przeł.] J. Katz. [København] 1980; Hr. Cogitos hjemkomst. Digte. [Przeł.] J. Katz,

W. Dähnhardt. København 1983, — franc.: Monsieur Cogito et autres poèmes. [Przeł.] A. Sproede. [Paris] 1990, — grec.: 'Epiloge 'apo to 'ergo tou... [Przeł.] S. Tsakniās. Thessalonike 1979, — hiszp.: Informe desde la ciudad sitiada y otros poemas. [Przeł.] X. Ballester. Madrid 1993, — kataloński: Informe desde la ciutat assediada. [Przeł.] G. Grc. Valencia 1992, — niem.: Gedichte. [Przeł.] K. Dedecius. Frankfurt am Main 1964, wyd. częściowe tamże 1983; Inschrift. Gedichte aus zehn Jahren 1956-1966. [Przeł. i wyd.] K. Dedecius. Frankfurt am Main 1967, wyd. nast. rozszerz. tamże 1973, 1979; Ein Barbar in einem Garten. [Przeł.] W. Tiel. Frankfurt am Main 1965; Ein Barbar in einem Garten 2. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1969, wyd. nast. łączne z przekł. W. Tiela tamże 1977; Herr Cogito liest die Zeitung. Buenos Aires 1972; Im Vaterland der Mythen. Griechisches Tagebuch. [Wyd.] K. Dedecius. [Przeł.] K. Dedecius, K. Staemmler, W. Tiel. Frankfurt am Main 1973, wyd. nast. tamże: 1975, 1980; Herr Cogito. Gedichte. [Przeł.] K. Dedecius. Frankfurt am Main 1974, wyd. nast. Berlin 1974; Das Land, nach dem ich mich Sehne. Lyrik und Prosa. [Wybór] M. Krüger. [Przeł.] G. von Birkenfeld, K. Dedecius, K. Staemmler, O.J. Tauschinski, W. Tiel. Frankfurt am Main 1987, — norw.: Herr Cogito. [Wybór i przekł.] O.M. Selberg. [Lysaker] 1977, — rum.: Versuri. [Przeł.] M. Mihalas. București 1976, — serb.-chorw.: Zašto klasići. [Wybór i przekł.] P. Vujičić. Sarajevo 1980; Gospodin Kogito. [Przeł.] P. Vujičić. Sarajevo 1988, — słowack.: Hermes, pes a hviezda. Výber z poézie. [Przeł.] I. Mojík, J. Hvišč. Bratislava 1966, — szwedz.: I stridsvagnens spår. Dikter 1956-1965. [Przeł.] E. Lindegren, E. Mesterton. Stockholm 1965, — walijski: Detholiad o'i gerdiu. [Przeł.] J.E. Jones, G. Thomas, N. Jones. Caerdydd 1985, — węgier.: Az angyal kihallgatása. [Przeł.] R. Gimes, L. Nagy, S. Weöres. [Oprac.] I. Kovács. Budapest 1979, — włos.: Rapporto della città assediata. [Przeł.] P. Marchesani. Milano 1993.

Montaże teatr. wierszy, m.in.: Hermes idzie przez świat. Scenariusz: S. Grochowiak, W. Rutkiewicz. TV 1969. — Musiałeś zginąć, Hamlecie. Scenariusz: B. Mieczińska. TV 1973. — Studium przedmiotu. Wyst. Hawierzów, Scena Młodych „Impuls” przy Miejs. Domu Oświaty 1973. — Siódmy anioł. Wybór utworów i oprac.: K. Dejmek. Wyst. Łódź, T. Nowy 1974. — Studium z przedmiotu. Koszalin, T. Propozycji „Dialog” 1974.— Powrót pana Cogito. Scenariusz: T. Malak. Wyst. Kr., Stary T. 1981. — [Montaż wierszy]. Adapt.: M. Mokrowiecki, J. Kronhold. Wyst. Bielsko-Biała, Scena „Gremium” 1982. — Pan Cogito szuka rady. Oprac. tekstu: Z. Zapasiewicz. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1984.

Przekłady

1. J. Conrad; Jutr. TV 1961.

2. M. Frisch: Tryptyk. (Trzy obrazy sceniczne). *Dialog* 1980 nr 3 s. 49-86. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1980.

Zob. też Praca redakcyjna.

Praca redakcyjna

1. A. Frénaud; Nie ma raj. [Wiersze]. Wybrał ... Wwa; PIW 1968, 55 s.

Tu m.in. 18 wierszy w przekł. Z.H.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973. — Wywiady: Z. Taranienko: Za nami przepaść historii. *Argumenty* 1971 nr 48, przedr. w tegoż: *Rozmowy z pisarzami*. Wwa 1986; K. Nastulancka: Jeśli masz dwie drogi ... *Polityka* 1972 nr 9, przedr. w tejże: *Sami o sobie. Rozmowy z pisarzami i uczonymi*. Wwa 1975; Płynięcie się zawsze do źródeł pod prąd; z prądem płyną śmiecie. (Rozmowa ze Z.H.). [Rozm.] A. Michnik. *Krytyka** 1981 nr 8, wyd. [B.m.]: Chałupniczy Inst. Wydawn. im. K. Żygułskiego* 1984, 15 s.; Wypluć z siebie wszystko. Rozmowa J. Trznadel ze Z.H. *Kult. Niezależna** 1985 nr 14, przedr. w: J. Trznadel: *Hańba domowa*. Paryż 1986, wyd. nast. Wwa 1986*, Wwa 1987*, Lubl. 1990, nawiąz. [W. Nawrocki] Ł. Budny: O czym myśla „niezależni”? *Kultura* 1986 nr 39-40, Z. Łapiński: Nagrobek. W tegoż: *Jak współżyć z socrealizmem*. Londyn 1988, polem.: Z. Mentzel: Czy H. był socrealistą? *Puls* 1989 nr 41, Z. Łapiński: W sprawie smaku. *Puls* 1989/90 nr 44, S. Barańczak: Pytanie o sens. *Tyg. Powsz.* 1990 nr 29, Z. Herbert: List do Stanisława Barańczaka. *Gaz. Wyborcza* 1990 nr 203, Z. Lichniak: „Trzymając się faktów” czyli Z.H. (i nie tylko) kilka uwag ku przypomnieniu (i nie tylko). *Śl. Powsz.* 1990 nr 185/186, W. Wnuk: Z.H. z tamtych lat. *Arka* 1992 nr 41; *Jak tu teraz żyć?* [Rozm.] A.T. Kijowski. *Tyg. Solidarność* 1991 nr 13.

— SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — LP (J. Kwiatkowski). — LP* po 1939. T.1 (eb [E. Balcerzan]).

K. Wyka: Składniki świetnej struny. *Życie Lit.* 1956 nr 42, przedr. w tegoż: *Rzecz wyobraźni*. Wwa 1959, wyd. 2 tamże 1972. — J.J. Lipski: Między historią a arkadią wyobraźni. *Twórczość* 1962 nr 1, przedr. w tegoż: *Szkiełko o poezji*. Paryż 1987 [rec.: Studium przedmiotu]. — [Barbarzyńca w ogrodzie:] Z. Bienkowski: Dowód na istnienie piękna. *Wstęp* 1963 nr 6; A. Kijowski: Pielgrzym. *Twórczość* 1963 nr 5, przedr. w tegoż: *Arcydzieło nieznanne*. Kr. 1964. — M. Piwińska: Z.H. i jego dramaty. *Dialog* 1963 nr 8. — J. Kwiatkowski: Imiona prostoty. W tegoż: *Klucze do wyobraźni*. Wwa 1964, wyd. 2 Kr. 1973. — R. Przybylski: Krzyk Marsjasza. O poezji Z.H. *Współczesność* 1964 nr 20, nawiąz. *tamże*: J. Trznadel. 1964 nr 22, A. Sandauer: Żle o następcach. 1965 nr 6, R. Przybylski: Grammaticus certat ... 1965 nr 9, A. Sandauer: Polowania ciąg dalszy. 1965 nr 10. — R. Przybylski: Polska poezja klasyczna po roku 1956. *Pam. Lit.* 1964 z. 4. — J.M. Rymkiewicz: Poeta i barbarzyńca. (Kilka wierszy Z.H.). *Osnowa* 1964, przedr. w tegoż: *Czym jest klasycyzm?* Wwa 1967. — J. Sławiński: „Tren Fortynbrasa”. *Mies. Lit.* 1967 nr 1, przedr. w: *Genologia polska*. Wwa 1983. — S. Kruk: Teatr Byrskich i dramata H. Wstęp 1968 nr 9. — J. Błonski: Tradycja, ironia i głębsze znaczenie. *Poezja* 1970 nr 3, przedr. w tegoż: *Romans z tekstem*. Kr. 1981. — J. Pieszczachowicz: Stąd do nicości. (O poezji Z.H.). *Współczesność* 1970 nr 14, przedr. zmien. w tegoż: *Pegaz na rozdrozu*. Łódź 1991. — J.M. Rymkiewicz: Krzesło. *Twórczość* 1970 nr 1 [rec.: Studium przedmiotu]. — M. Wyka: Jak oswoić konieczność czyli o twórczości H. *Dialog* 1971 nr 7, przedr. w tejże: *Głosy różnych pokoleń*. Kr. 1989. — A. Czerniawski: Kamienna muzyka H. Dyscyplina wyobraźni. W tegoż: *Liryka i druk*. Londyn 1972. — R. Matuszewski: Wad „Wierszami zebrany” H. *Twórczość* 1972 nr 8, przedr. w: *Na-*

goz: *Z bliska*. Kr. 1981. — J. Prokop: Epitafium dla duszyczki. W tegoż: *Lekcja rzeczy*. Kr. 1972. — D. Lazer: *Psifas polani*. *Moznajim*, Izrael 1972 nr 2/3. — J.Z. Lichański: O klasycyzmie i romantyzmie tudzież o duchu poezji polskiej. *Poezja* 1972 nr 6 — M. Baranowska: Radio jako osoba dramatu. *Pam. Teatr* 1973 z. 3/4. — J. Kornhauser: H.: Z odległej prowincji. A. Zagajewski: Jak zmierzony własny świat? W tychże: *Świat nie przedstawiony*. Kr. 1974. — J. Marczyński: Konstrukcja dramatu Z.H. *Prz. Hum.* 1974 nr 5. — J. Pieszczachowicz: Pana Cogito drogi wolności. *Mies. Lit.* 1974 nr 8, przedr. zmien. w tegoż: *Pegaz na rozdrozu*. Łódź 1991. — K. Dedecius: Anbau der Philosophie Z.H. auf der Suche nach Selbstgewissheit. W tegoż: *Polnische Profile*. Frankfurt am Main 1975, przekł. pol. pt. *Uprawa filozofii*: Z.H. w poszukiwaniu tożsamości. [Przet.] E. Feliksiak. *Pam. Lit.* 1981 z. 3. — S. Melkowski: Poetyckie znaki zodiaku. H. *Poezja* 1975 nr 7/8, polem. *tamże*: S. Dąbrowski: Spór o Pana Cogito. 1976 nr 4, S. Melkowski: 1976 nr 4. — K.W. Tatarowski: Dlaczego klasycy? Próba interpretacji poezji Z.H. *Acta Univ. Lodz. Zesz. Nauk. UL Ser. 1: Nauki Hum.-Spol.* nr 2: *Folia Pol.* 1975. — A. Lam: Dialogowość poezji H. *Teksty* 1976 nr 1, przedr. w: *Dialog w literaturze*. Wwa 1978, pt. *Lupus in fabula*, czyli o dialogowości poezji (na przykładzie Z.H.) w tegoż: *Lupus in fabula*. Kr. 1988. — A. Lam: Pejzaż po katastrofie. W tegoż: *Z teorii i praktyki awangardyzmu*. Wwa 1976. — A. Sandauer: Głos dzielony na czworo. *Kultura* 1976 nr 7-9, przedr. w tegoż: *Poeci czterech pokoleń*. Kr. 1977, polem.: I. Dąbska: W sprawie artykułu prof. Sandauera pt. „Głos dzielony na czworo”. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 19, A. Sandauer: Jak fałszować teksty czyli moralność pani Dąbskiej. *Kultura* 1976 nr 22, I. Dąbska: Wyjaśnienie. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 24. — R. Przybylski: Między cierpieniem a formą. W tegoż: *To jest klasycyzm*. Wwa 1978. — J. Trznadel: H. apokryf ironiczny. *Kamienowanie mądrości*. W tegoż: *Plomien obdarzony rozumem*. Wwa 1978. — K.W. Tatarowski: Od „stylu — monologu” do „stylu — dialogu”. Uwagi o poezji Z.H. *Acta Univ. Lodz. Zesz. Nauk. UL Ser. 1: Nauki Hum.-Spol.* nr 50: *Folia Pol.* 1979. — B. Carpenter, J. Carpenter: The poet as conscience. *Slavic and East European Journal*, Madison, Wis. 1980 nr 1. — K. Dybciak: W poszukiwaniu istoty i utraconych wartości. W tegoż: *Gry i katastrofy*. Wwa 1980. — P.-A. Bodin: The barbarian and the mirror. *Scando-Slavica*, Kopenhaga 1981. — M.G. Levine: Z.H. (In defense of civilization). W tegoż: *Contemporary Polish poetry 1925-1975*. Boston 1981. — M. Magarašević: Cogito in patientia. *Savremennik*, Beograd 1981 nr 5. — J. Giszczak: „Pan Cogito” a postawa chrześcijańska. *Rocz. Hum.* 1982 z.1. — A. Kaliszewski: Gry pana Cogito. Kr.: WL 1982, 242 s. — K. Dybciak: Poezje — pokolenia — światopoglądy (Mitosz i Herbert). W: *Religijne tradycje literatury polskiej*. Lubl. 1983. — E. Odachowska-Zielińska: Miasto pod ziemią — archeologia poetycka. *Poezja* 1983 nr 1. — S. Barańczak: Uciekinier z Utopii. O poezji Z.H. Londyn: Polonia 1984, 155 s., wyd. nast. Kr.: Ofic. Lit.* 1985, przekł. ang. A fugitive from Utopia. The poetry of Z.H. Cambridge: Harvard Univ. Press 1987, 163 s. — T. Burek: H. — linia wierności. *Kult. Niezależna** 1984 nr 4, przedr.: *Puls*, Londyn 1984 nr 22/23, w tegoż: *Żadnych marzeń*. Londyn 1987, wyd. krajowe Wwa 1989*. — B. Carpenter: The prose poetry of Z.H. (Forging a new genre). *The Slavic and European Journal*, Tuscon (Arizona) 1984 nr 1. — B. Carpenter: Z.H. attack against myth. *Cross Currents*, Ann Arbor (Michigan) 1984. — J. Chałosińska: Poezja heroicznego humanizmu. W: *Z doświadczeń nauczycieli języka polskiego liceum ogólnokształcącego*. Wwa 1984. — J. Kornhauser: Pora przekwitania. W tegoż: *Światło wewnętrzne*. Wr. 1984. — E. Kraskowska: Męski wiek Pana Cogito. *Twórczość* 1984 nr 8. — B. Myrdzik: Poezja Zbigniewa Herberta na lekcjach języka polskiego. Propozycje metodologiczne. Lubl., Inst. Kształcenia Nauczycieli 1984, 60 s. — R. Zimand: Ogród i barbarzyńca. *Kult. Niezależna** 1984 nr 4, przedr. w tegoż: *Czas normalizacji*. Londyn 1988. — A. Michnik: Potega smaku. W tegoż: *Z dziejów honoru w Polsce*. Paryż 1985, wyd. nast. Wwa 1985*. — E. Balcerzan: Arkadyjczy w obłętym mieście (O poezji

Z.H.). *Twórczość* 1986 nr 10, przedr. pt. Poeta wśród ideologii artystycznych współczesności (Z.H.). W tegoż: *Poezja polska w latach 1939-1965. Cz. 2. Ideologie artystyczne. Wwa 1988.* — J. Drzewucki: Czy znamy księcia poetów? *Poezja* 1986 nr 6. — J. Kram: Dzieła plastyczne — inspiracje w poezji współczesnej. (H. — Grochowiak — Szyborska). *Polonistyka* 1986 nr 3. — W. Maciąg: O poezji Zbigniewa Herberta. Wr.: Ossol. 1986, 68 s. — A. Kaliszewski: Podróż pana Cogito. (O eseistyce Z.H.). *Pis. Lit.-Artyst.* 1987 nr 4. — Katarzyna [pseud.]: Rozterki wewnętrzne i trudne wybory w twórczości Zbigniewa Herberta. Kr.: Nakł. Bibl. Staszka* 1987, 55 s. — A. Kaliszewski: Teatr pana Cogito. *Poezja* 1988 nr 1. — A. Nasifowska: Pan Cogito i patos. *Więź* 1988 nr 3. — K. Dybczak: Ocalenie wartości w dziele Z.H. *Akcent* 1989 nr 2. — M. Dziewulska: Przypomnienie „Barbarzyńcy w ogrodzie”. *Res Publica* 1989 nr 6. — J. Giszczak: Z.H. — wieczny uciekinier? *Znak* 1989 nr 8. — A. Kaliszewski: Herbert. (Przeł.) Ch. Genkalska. Warszawa: Ag. Aur. 1989, 45 s., wyd. nast. tamże 1991. — J. Trzaska: Herbert. Hamlet w cywilu czyli Pan Cogito. W tegoż: *Polski Hamlet. Wwa 1989**. — R. Twardoń: O sztuce gastronomicznej Z.H. *Pis. Lit.-Artyst.* 1989 nr 2. — [Elegia na odejście:] S. Barańczak: Pytanie o sens. *Tyg. Powsz.* 1990 nr 29. — M. Wyka: H. — poeta metafizyczny. *Tyg. Powsz.* 1990 nr 32, przedr. w teście; Szkice z epoki powinności. Kr. 1992. — E. Odachowska-Zielińska: Z.H. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985.* Berlin 1990. — M. Adamiec: Odejście Pana Cogito. *Tytuł* 1991 nr 4. J. Brzozowski: „Pan Cogito” Zbigniewa Herberta. Wwa: *Patria* 1991, 37 s. — M. Krassowski: Z.H. *Poezje. Wwa: Jota** 1991, 45 s. — P. Lisicki: Puste niebo Pana Cogito. *Res Publica* 1991 nr 9/10. — M. Siwiec: Z.H. — poetyckie ugruntowanie filozofii. *Szt. i Filoz.* 1991 t. 4. — J. Sochoń: Szare numinozum. *Zesz. Lit., Paryż* 1991 nr 33 [rec.]: Elegia na odejście. — M. Stala: Rok 1983: głos poety. W tegoż: *Chwile pewności.* Kr. 1991. — M. Stala: Współczesność i rzeczywistość. (Głosy do lektury Herberta przez twórców „pokolenia 68”). *NaGłos* 1991 nr 4. — A. Czerniawski: Pan Herbert Cogitans. *Metafora* 1992 nr 6/7, 1993 nr 8/9/10. — Dłaczego Herbert. *Wiersze i komentarze.* Łódź: „Ofic. Bibliofilów” 1992, 110 s. [Zawiera artykuły autorów: J. Brzozowski, J. Wiśniewski, J. Urbaniak, J. Kordacka, J. Bożyk, B. Zurawska, E. Olejniczak, J. Podolska-Płocka, R. Kanarek, T. Cieslak]. — [Rovigo:] J. Drzewucki: Wielki nieobecny. *Twórczość* 1992 nr 9; A. Poprawa: Zmęczenie Pana Cogito. *NaGłos* 1992 nr 8; A. Szymańska: Pożegnanie Pana Cogito. *Prz. Powsz.* 1992 nr 9. — M. Maciejewski: Kerygmaticzna interpretacja przesłania Pana Cogito. *Polonistyka* 1992 nr 7/8. — B. Myrdzik: Poezja Zbigniewa Herberta w recepcji maturzystów. Lubl.: Wydawn. UMCS 1992, 153 s. — *Pr. Polonist.* Ser. 46: 1990 wyd. 1992 [tu: J. Bożyk: Studia przedmiotów w prozie poetyckiej Z.H.; J. Poradecki: Arytmetyka współczucia. Przesłanie moralne poezji Z.H.; J. Wiśniewski: Biblijne źródła herbertowskiej koncepcji słowa poetyckiego]; B. Zurawska: „Otrzymałem życie jak ranę”. (O tajemnicy zła w poezji Z.H.). — [Martwa natura z wędzidłem] Z. Bienkowski: Autoportret ze skazą. *Ex Libris, dod. Życia Warsz.* 1993 nr 33; J. Drzewucki: Sztuka podróży, malarze Holandii i mikroskop. *Twórczość* 1993 nr 10. — A. Fiut: Język wiary i niewiary. O poezji Z.H. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 5. — A. Kaliszewski: Zbigniew Herbert. Portret krytyczny autora, analiza wybranych wierszy, bibliografia. Kr.: Sponsor [1993], 56 s. — [Rovigo:] J. Łukasiewicz: Krajobraz czyli sposób bycia. W tegoż: *Rytm czyli powinność.* Wr. 1993; G. Mróz: Znowu ruska, i znowu bajka. *Res Publica Nowa* 1993 nr 9. — M. Owczarski: Z.H. przed trybunałem. *Tytuł* 1993 nr 3. — M. Skwarciniak: Martwa natura z Herbertem. *Więź* 1993 nr 10 [rec.]: Martwa natura z wędzidłem. — [Rovigo:] T. Tyczyński: Retor tragiczny. *Krytyka* 1993 nr 40; M. Werner: „Rovigo”, portret na pożegnanie *Teksty Drugie* 1993 nr 3 [dot. też: Elegia na odejście]. — M. Załęczyk: „Wielkie księstwo przedmiotów”. *Zesz. Lit., Paryż* 1993 nr 44 [rec.]: Martwa natura z wędzidłem. — M. Zawodniak: Niezłomność czy kompromis? Wokół „Szuflady” Z.H. *Pam. Lit.* 1993 z. 2. — [Martwa natura z wędzidłem:] K. Biedrzycki: Pejzaż holenderski. *NaGłos* 1994 nr 13; M. Wy-

ka: Wokół „Martwej natury z wędzidłem”. *Dekada Lit.* 1994 nr 6.

A.H.

HERBST Lothar ur. 1940

Pseud.: (as); L.H.; (LH); (Lh); (lot.).
Poeta, historyk literatury i krytyk literacki.

Urodzony 27 lipca 1940 we Wrocławiu w rodzinie robotniczej; syn Helmuta Herbsty i Irmgardy ze Szlagowskich. Do szkoły uczęszczał w Wałbrzychu. W 1959 został członkiem ZMS. W 1961 pracował jako księgowy w Wałbrzyskich Zakładach Koksowniczych, kontynuując naukę w liceum dla pracujących. Po zdaniu matury w 1962 studiował polonistykę na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.); należał w tym czasie do ZSP. W 1962-63 był związany z klubem literackim Vade-mecum, w którym pełnił funkcję kierownika sekcji młodych twórców; pracował także w studenckim radiu oraz był kierownikiem literackim studenckiego teatru Riposta. Debiutował w 1964 wierszami opublikowanymi w almanachu poetyckim „Arka”, wydanym przez ZSP we Wrocławiu. W 1964-69 był współredaktorem stałej rubryki pt. „Kolumna studencka” w wrocławskiej *Gazecie Robotniczej*. W 1964 założył czasopismo studenckie *Agora* i prowadził je jako redaktor naczelny do 1969; na łamach pisma publikował od 1966 liczne wiersze, recenzje teatralne i literackie oraz przekłady z literatury niemieckojęzycznej. W 1966, wraz z innymi pracownikami pisma, założył grupę literacką *Agora*, która była m.in. współorganizatorem pięciu Ogólnopolskich Turniejów Poezji Zaangażowanej i I Ogólnopolskiego Sympozjum Młodej Krytyki Literackiej (1970). Po uzyskaniu magisterium w 1967 i rocznym stażu w Katedrze Filologii Polskiej UWr. został w 1968 asystentem; był opiekunem naukowym Koła Naukowego Polonistów. W 1968 otrzymał stypendium naukowe im. T. Mikulskiego, przyznawane przez Zarząd Towarzystwa Miłośników Wrocławia za prace naukowe z zakresu kultury Wrocławia i Dolnego Śląska. W 1969 został sekretarzem naukowym Wydawnictw UWr. W tymże roku pełnił funkcję wiceprezidentowskiego zarządu Klubu Młodych przy Oddziale Wrocławskim ZLP. Od 1969 kierował działem literackim *Konfrontacji*. Współpracował też jako autor z czasopismami: *Poglądy* (1967-68), *Nadodrże* (1968-78). W 1970 został członkiem PZPR. W 1971 otrzymał stypendium im. T. Borowskiego, przyznawane przez Komisję Młodzieżową przy Zarządzie Głównym ZLP. W tymże roku został członkiem ZLP. Ożenił się z Leokadią Wysocką. W 1975 doktoryzował się na UWr. na podstawie pracy pt. „Studenckie czasopiśma literackie lat 1945-1958”, napisanej pod kierunkiem prof. Czesława Hernasa, i otrzymał stano-

wisko adiunkta. Kontynuował też twórczość literacką, ogłaszając wiersze, recenzje literackie oraz tłumaczenia wierszy autorów niemieckich i austriackich na łamach *Głosu Ludu* (1972-77), *Konfrontacji* (1972-77), *Gazety Robotniczej* (1973-75; tu redagował też dodatek literacki pt. *Ex libris*) oraz *Sigmy* (1973-77). W 1978-87 wchodził w skład komitetu redakcyjnego *Literatury Ludowej*. Od 1980 był aktywnym działaczem NSZZ „Solidarność”. W grudniu tegoż roku został prezesem Oddziału Wrocławskiego ZLP. Publikował na łamach wydawanych poza cenzurą kwartalników *Puls* (1980) i *Zapis* (1981). Po wprowadzeniu stanu wojennego w grudniu 1981 został internowany. Zwolniony w maju 1982 kontynuował prace naukowe, m.in. koordynował badania nad kulturą studencką oraz recepcją futuryzmu w literaturze polskiej (w ramach problemu węzłowego 11.1). Utwory poetyckie i prozatorskie ogłaszał w tym czasie na łamach czasopism emigracyjnych, m.in. paryskiej *Kultury* (1980, 1982) oraz londyńskiego *Tygodnia Polskiego* (1982), a także w *Cross Currents* (Ann Arbor, 1984) i *Kontakcie* (Paryż, Bruksela, Londyn, 1984). W maju 1989 był aktywnym działaczem Komitetu Obywatelskiego NSZZ „Solidarność” we Wrocławiu, zaangażowanym w akcje polityczno-propagandowe związane z wyborami do sejmiku i senatu. Odznaczony m.in. Srebrną Odznaką im. Janka Krasińskiego za działalność polityczną w ZMS (1969), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” oraz Srebrnym Krzyżem Zasługi (1977). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pejzaże. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1970, 71 s.
  2. Przypisy do człowieka. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1971, 59 s.
  3. Polska więzienna. Dziennik liryczny pisany od 16 lutego do 6 czerwca 1982 r. w Strzelcach Opolskich, Nysie, we Wrocławiu. Internowanym i skazanym. [Wwa:] Adsum* [1983], 64 s.
Od strony 45 zawiera: Grypsy do przyjaciół i prof. Cz. Hernasa.
  4. Listy z podróży. [Wr.]: Inicjatywa Wydawn. ASPEKT* [1986], 31 s.
  5. Rdza na trąbce. [Wiersze]. Wr.: „A” 1992, 65 s.
- Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Wrocławskie czasopisma studenckie z lat 1945-1966. *Acta Univ. Wratisl.* 1968 nr 95 s. 255-292 [z Bibliografią wrocławskich czasopism studenckich z lat 1945-1966]. — Wrocławskie czasopisma studenckie z lat 1967-1970. Cz. II. *Acta Univ. Wratisl.* 1971 nr 150 s. 205-234. — Wrocławskie czasopisma studenckie; Środowiskowe czasopisma społeczno-kulturalne lat 1956-

-1958 („Kontrasty”, „Wyboje”, „Poglądy”, „Uwaga”); „Od Nowa”. W: *Czasopisma studenckie w Polsce* (1945-1970). Wwa 1975 s. 179-196, 231-250, 251-259. — Wrocławskie czasopisma studenckie; „Sigma”. W: *Czasopisma studenckie w Polsce* (1971-1976). Wwa 1977 s. 155-166, 249-258. — Problematyka literacka na łamach „Studenta” w latach 1967-1976. *Integracje* 1980 nr 10 s. 81-87.

Prace redakcyjne

1. Konfrontacje literackie 1974. Suplement do „Konfrontacji” — 1971. [Red.] ... [Wr.]: ZW SZSP, Tow. Miłośników Wrocławia, Ośrodek Kultury i Sztuki we Wr. [1975], 57 s.
2. Artykuły programowe awangardy krakowskiej; T. Peiper: Wybór tekstów. Przygot. ... Wr.: Inst. Filol. Pol. UW. 1976, [42] k. *Teksty do ćwiczeń*. Ser. A. *Literatura*, z. 14. Wyd. 2 tamże 1985.
3. Awangarda krakowska 1924-1930. Wybór poezji. [Wybór tekstów:] ... Wr.: Inst. Filol. Pol. UW. 1976, [38] k. *Teksty do ćwiczeń*. Ser. A. *Literatura*, z. 13. Wyd. 2 tamże 1985.
4. Poezja „Lauru Arki”. Bibuły młodych twórców. Red. ... [Wr.]: Biuro Wydawn. AOT [Akademickiego Ośrodka Teatralnego] „Kalambur” 1976, 78 s.
5. Artykuły programowe awangardy krakowskiej; J. Przyboś, J. Brzękowski, J. Kurek. Przygot. ... Wr.: Inst. Filol. Pol. UW. 1977, 79 s. *Teksty do ćwiczeń*. Ser. A. *Literatura*, z. 15. Wyd. 2 tamże 1984.

Wybór tekstów z zakresu teorii poezji i krytyki poezji współczesnej.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: Konsekwentnie spychać pod ziemię. [Rozm.] L. Isakiewicz. *Nowy Wzrost* 1981 nr 7 s. 94-102.

S. Balbus. *Życie Lit.* 1971 nr 1 [rec.: Pejzaże]. — [Przypisy do człowieka:] T. Nyczek: Kształtowanie wewnętrzne. *Życie Lit.* 1971 nr 32; E. Puzdrowski. *Poezja* 1972 nr 7; A.K. Waskiewicz: Zagubieni w popiele. *Nadodrże* 1972 nr 1. — A. Biskupski: Na początku było „nie”. W tegoż: Nie tylko przeciw metaforze. Łódź 1973 [dot.: Pejzaże]. — [K. Kaszper] Antyk Wariusz: Ufać czy kontestować — dylematy poezji. *L.H. Głos Ludu* 1975 nr 17. — A.K. Waskiewicz: L.H. *Nowy Medyk* 1978 nr 13.

B.D.

HERDEGEN Leszek

1929-1980

Krypt. L.H.
Krytyk, poeta, aktor.

Urodzony 28 maja 1929 w Poznaniu; syn Mieczysława Herdegena, pracownika banku, i Marii z domu Münnich. Do 1939 mieszkał w Toruniu. W czasie okupacji niemieckiej, po wysiedleniu z Torunia, przebywał w Krakowie i tu ukończył szkołę powszechną. W 1943-44 pracował w Stalowej Wo-

li jako pomocnik palacza, a później jako goniec biurowy. Po zakończeniu wojny powrócił do Krakowa i uczęszczał do Liceum i Gimnazjum im. H. Sienkiewicza. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką. Debiutował w 1946 opowiadaniem „Warszawskie dzieci idziemy w bój ...”, ogłoszonym w *Młodej Rzeczypospolitej* (nr 3); w piśmie tym publikował następnie w 1946-47 wiersze, reportaże, felietony i recenzje. W 1948 wstąpił do ZMP. Występował w amatorskim zespole międzyszkolnym, a w 1949 w zespole amatorskim przy Wojewódzkiej Komisji Związków Zawodowych. W tymże roku po zdaniu matury w Liceum i Gimnazjum im. B. Nowodworskiego, rozpoczął studia na wydziale aktorskim Państwowej Wyższej Szkoły Aktorskiej w Krakowie. Równocześnie kontynuował twórczość literacką i krytyczną. Od 1950 współpracował z Państwowym Instytutem Wydawniczym i wydawnictwem Książka i Wiedza, pisząc wewnętrzne recenzje wydawnicze. Wiersze, artykuły i recenzje ogłaszał w *Życiu Literackim* (od 1951), *Nowej Kulturze* (od 1951), *Wsi* (1951-52), *Dzienniku Polskim* (od 1952; tu m.in. cykl „Rozmowy o literaturze”, 1952-53). Od 1951 należał do ZLP. W 1952 został członkiem kandydatem PZPR. W tymże roku pełnił krótko funkcję kierownika literackiego Teatru Młodego Widza, a w 1953 pracował w Wydawnictwie Literackim jako kierownik działu literatury współczesnej. Po ukończeniu studiów aktorskich w 1953 wyjechał do Gdańska, gdzie w sezonie 1953/54 występował w Teatrze Wybrzeże oraz był wespół z Konstantym Puzyrą jego kierownikiem literackim. W 1954 powrócił do Krakowa. Pracował w Teatrze Satyryków jako konferansjer (1955-56), w Starym Teatrze jako kierownik literacki i aktor (1955/56-1963/64). Uczestniczył w ulicznym kabarecie politycznym Teatr na Wozie jako aktor i autor tekstów (1956-58). Występował w filmach i w telewizji. Kontynuował też twórczość literacką i krytyczną, publikując wiersze, artykuły i recenzje głównie w *Życiu Literackim* (w 1954-55 był też redaktorem działu krytyki literackiej), w *Dzienniku Polskim* (m.in. w 1958-62 cykl „Z mojego dzienniczka”), *Echu Krakowa* (w 1956 liczne felietony). Był przedstawicielem redakcji miesięcznika *Twórczość* na Kraków. W 1964/65-1971/72 występował w Teatrze im. J. Słowackiego w Krakowie. W 1964 (a następnie w 1967) uzyskał I miejsce w zorganizowanym przez *Dziennik Polski* plebiscycie na najbardziej lubianego aktora krakowskiego. W 1965 otrzymał Złotą Odznakę za Pracę Społeczną dla m. Krakowa. W 1972 przeniósł się do Warszawy, gdzie początkowo pracował w Teatrze Studio, a od 1974 w Teatrze Powszechnym. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1969). Zmarł nagle 15 stycznia 1980 w Toruniu; pochowany w Krakowie na

Cmentarzu Rakowickim. Pośmiertnie otrzymał w 1980 nagrodę aktorską Złoty Ekran za twórczość telewizyjną.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zadania domowe. Felietony i recenzje. Kr.: WL 1956, 168 s.

Zbiór tekstów druk. w czasopiśmie 1952-1956.

2. Zbój i żołnierz czyli Cnoty ocalenia. Krotoczwila wielce starodawna w 1 odsłonięciu. [Współaut.:] J. Stwora. [Kr. 1960], 7 s. Teatr Amatorski *Głosu Młodz. Wief.*

Nagroda w konkursie Rozgłośni Krak. Pol. Radia na krótki utwór literacki w 1960.

3. Spacerkiem, spacerkiem przez Londyn. (Widowisko satyryczne). [Współaut.:] J. Nowak, P. Pawłowski. Praprem. Kr., Stary T. 1961.

4. Pies, wilk i my czyli Co żołnierz miał z trzech groszy. Krotoczwila wielce starodawna w 3 odsłonach. [Współaut.:] J. Stwora. Uwagi insc.: L. Zamkow-Słomczyńska. Scenogr.: J. Skarzyński. Muz.: T. Maklakiewicz. Wwa: CPARA 1963, 77 s., powiel.

5. Wiersze. Kr.: WL 1970, 52 s. Wyd. 2 tamże 1973.

Przeróbki i montaż literackie

1. K. Krulowski: Królowa przedmieścia. [Wodewill]. Adapt.: ..., J. Stwora. Wyst. Kielce, T. im. S. Żeromskiego 1960.

2. Wasze imiona. Widowisko poetyckie. Wybór i oprac.: L. Zamkow-Słomczyńska. Uwagi insc.: L. Zamkow-Słomczyńska. Scenogr.: L. i J. Skarzyńscy. Muz.: L.M. Kaszycki. Wwa: CPARA 1961, 37 s., powiel.

Praca redakcyjna

1. „Teatr na Wozie”. Do druku przygot.: ..., P. Pawłowski. Kr.: WL 1959, 80 s.

Teksty z programów teatru w l. 1956-1958.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1973. — L. Herdegen: [Odpowiedź na ankietę:] Aktor — marzenia, myśli i rozterki. *Teatr* 1970 nr 2. — L. Herdegen: [Wypowiedź nt. własnej kariery artystycznej]. *Tryb. Rob.* 1973 nr 291, 297.

SWPP 2 (J. Czachowska). — [Nekrolog]. *Alm. Sceny Pol.* 1979/1980.

[Zadania domowe:] J. Sławiński: Felietony do poduszki. *Twórczość* 1956 nr 12; J. Strumiński: Zabawki krytyczne. Pochwała imitacji. *Ziem. i Morze* 1956 nr 12; J. Błoński. *Rocz. Lit.* 1956 wyd. 1957. — [Wiersze:] S. Stanuch: L.H. *Dz. Pol.* 1970 nr 236, przedr. w tegoż: Na gorącym uczynku. Kr. 1978; J. Pieszczachowicz: Na wpół żartem ... *Twórczość* 1972 nr 2, przedr. w tegoż: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991; E. Lubieniewska: W poszukiwaniu siebie. *Życie Lit.* 1973 nr 48. — W. Czapińska: L.H. *Tyg. Kult.* 1980 nr 4. — J. Adamski. *Teatr* 1980 nr 5. — W. Czapińska. *Tyg. Kult.* 1980 nr 4. — K. Zbiewska. *Dz. Pol.* 1980 nr 15.

HERLING-GRUDZIŃSKI Gustaw ur. 1919

Krypt.: G.H.G.; H.G.

Prozaik, krytyk literacki, publicysta.

Urodzony 20 maja 1919 w Kielcach; syn Józefa Herlinga-Grudzińskiego, właściciela młyna i tartaku, oraz Doroty z Bryczkowskich. Uczęszczał do Gimnazjum im. S. Żeromskiego w Kielcach. Debiutował w 1935 artykułem pt. „Świątokrzyżczyzna”, opublikowanym w piśmie młodzieży szkolnej *Kuźnia Młodych* (nr z 15 VI); po zawieszeniu pisma w 1936, podjął w następnym roku współpracę z *Nową Kuźnią*, wchodząc w skład komitetu redakcyjnego (ukazały się dwa numery). W 1937-39 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. W tym czasie był redaktorem działu literackiego w dwutygodniku *Przemiany*, a następnie w tygodniku *Orka na Ugorze*, pismach Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej. Rozwijał działalność krytyczną na łamach *Ateneum*, *Pionu*, *Naszego Wyrazu*. Po wybuchu II wojny światowej należał w październiku 1939 do współorganizatorów warszawskiej grupy konspiracyjnej Polska Ludowa Akcja Niepodległościowa (PLAN); był krótko szefem sztabu tej organizacji. W tym czasie uczestniczył w założeniu konspiracyjnego czasopisma *Biuletyn Polski*. W grudniu 1939 przedostał się na tereny zajęte przez ZSRR do Białegostoku, stamtąd do Lwowa, a następnie do Grodna, gdzie pracował krótko jako stolarz w Teatrze Kukielek Marii i Władysława Jareńców. Po aresztowaniach wśród członków PLAN-u w styczniu 1940, podjął próbę dotarcia przez Rumunię na Zachód. Aresztowany przez władze radzieckie pod Grodnem w 1940, został skazany na pięć lat pozbawienia wolności i przebywał przez dwa lata w więzieniach w Grodnie, Witebsku, Leningradzie i Wołogdzie, a następnie w obozie w Jerciewie pod Archangielskiem, pracując przy wyrębie lasów i rozładunku wagonów. Zwolniony w styczniu 1942, w marcu dotarł do formującej się w Kazachstanie Armii Polskiej, z którą następnie przeszedł na Środkowy Wschód jako żołnierz 10. Dywizji Piechoty. Jako radiooperator brał udział w kampanii włoskiej i w bitwie pod Monte Cassino (za co został odznaczony Krzyżem w Virtuti Militari) oraz w bitwach pod Anconą i na Linii Gotów. W 1943 zaczął publikować w pismach Armii Polskiej na Wschodzie; utwory prozą, artykuły i recenzje ogłaszał w *Kurierze Polskim* (Bagdad), *W drodze* (Jerozolima) oraz w *Dzienniku Polskim APW*. Po zakończeniu wojny przebywał w Rzymie. Był kierownikiem literackim pisma *Orzeł Biały* (1945-46), redagował też *Bibliotekę Orła Białego*. W 1946 uczestniczył w organizowaniu Instytutu Literackiego, a w następnym roku brał udział w redagowaniu dwóch pierwszych zeszytów *Kultury*. W 1946

nawiązał też współpracę z londyńskimi *Wiadomościami*. W 1948 zamieszkał wraz z żoną, Krystyną Stojanowską primo voto Domańską, malarką, w Londynie, skąd po śmierci żony w 1952 przeniósł się do Monachium, gdzie pracował w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa. W listopadzie 1955 zamieszkał na stałe w Neapolu. Poślubił córkę włoskiego filozofa i krytyka literackiego Benedetta Crocego, Lidie. Rozpoczął wieloletnią współpracę z włoskimi czasopismami *Il Mondo*, a następnie *Tempo Presente* (1956-68), publikował też wiele w pismach *Il Corriere della Sera*, *Elsinore*, *L'Espresso*, *La Fiera Letteraria*, *Settanta* oraz *Il Giornale*. Publikował nadal w londyńskich *Wiadomościach* (do 1969) oraz od 1963 w piśmie *Na antenie* (Monachium, do 1967). W 1966 wznowił współpracę z paryską *Kulturą*, ogłaszając utwory prozą, szkice, artykuły, recenzje literackie i przekłady (tu m.in. od 1971 „Dziennik pisany nocą”). Za twórczość literacką otrzymał wiele nagród: *Kulturę* w Paryżu (1958), Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1965), nagrodę im. H. Naglerowej przyznaną przez Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie (1966), nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie (1967). Od 1974 należał, wraz z Józefem Czapskim i Jerzym Giedroyciem, do komitetu redakcyjnego kwartalnika emigracji rosyjskiej *Kontynent* (Paryż). Jego szkice i proza były drukowane od 1976 w wielu pismach wydawanych w kraju poza zasięgiem cenzury, m.in. w *Krytyce*, *Pulsie*, *Zapisie*. Po powstaniu Polskiego Porozumienia Niepodległościowego był w 1976-80 jednym z jego mężów zaufania na Zachodzie. W 1980 został członkiem komitetu Polcul Foundation (Fundusz Pomocy Niezależnej Literaturze i Nauce Polskiej) założonej w Sydney w Australii. W tymże roku otrzymał nagrodę im. M. Grydzewskiego przyznaną przez *Wiadomości*, w 1986 nagrodę francuskiego PEN Clubu, a w 1990 nagrodę im. J. Parandowskiego Polskiego PEN Clubu. W 1990 wszedł w skład kolegium *Tygodnika Literackiego* w Warszawie. W tymże roku został członkiem Porozumienia ponad Podziałami. W 1991, w czasie pobytu w Polsce, otrzymał doktorat honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 1994 został członkiem honorowym Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza w Warszawie, w tymże roku otrzymał włoską nagrodę Premio Viareggio Internazionale. Mieszka w Neapolu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Żywi i umarli. Szkice literackie. Przedm.: J. Czapski. Rzym: *Bibl. Orła Białego* 1945, 79 s. Wyd. nast.: [Tor.]: to [Tor. Ofic.] 1987; Lubl.: Wydawn. FIS [1991].

Zawartość: I: List C.K. Norwida do Emigracji Polskiej; Wspomnienia o K.J. Konifskim; Karol Irzykowski; Słowo o przyjacielu. — II: Powrót Cezarego Baryki; Nasz powrót z ZSRR;

Opowieść o wodzu-tufaczu. — III: Sztuka podróżowania; Wywiad imaginacyjny z bohaterem „Tajfunu”. O książce.

2. Inny świat. [Wspomnienia z pobytu w więzieniach i obozach w ZSRR]. Powst. 1949-1950. Wyd. z przedm. B. Russela. Londyn: Gryf 1953, 234 s. Wyd. nast.: wyd. 3 [!] z podtyt.: Zapiski sowieckie. Paryż: Inst. Lit. 1965; tamże: 1972, wyd. 3 1979; Wwa: NOWA* 1980, wyd. 2 krajowe tamże 1980*; [Łódź]: Łódz. Wydawn. Hist.* 1981; Paryż: Inst. Lit. 1982, tamże [1984]; wyd. cz. I-II. Kr.: Libertas* 1984; Paryż: Inst. Lit. 1985; Wwa: Wydawn. CDN 1986*; Wwa: Wydawn. Klubów Myśli Robotniczej BAZA* 1986; Lubl.: Wydawn. Niezależ. BIN* 1987; Wwa: Akces* 1987; Wwa: Antyk* 1987; Wwa: Czyt. 1989, tamże wyd. 2 1990, wyd. 3 1991, wyd. 4 1992, wyd. 5 1993, wyd. 6 1994 (Pisma zebrane).

Nagroda Stow. Pol. Kombatantów w Londynie w 1951 oraz nagroda francuskiego PEN Clubu w 1986.

Przekł.: ang.: A world apart. [Przeł. z rkpsu] J. Marek [właśc. A. Ciotkosz]. London 1951, wyd. nast.: New York 1951, Melbourne 1951, New York 1952, New York 1986. — franc.: Un monde à part. [Przeł. z ang.] W. Desmond. [Paris 1985]. — hiszp.: Un mundo aparte. [Przeł.] A. Bray. Buenos Aires 1953. — niem.: Welt ohne Erbarmen. [Przeł. z ang.] H. Wille. [Köln] 1953, wyd. 2 tamże 1953. — ros.: Inoj mir. [Przeł.] N. Gorbanewska. London 1989, wyd. nast. Moskwa 1991. — szwedz.: En värld för sig. [Przeł. z ang.] N. Jacobsson. Stockholm 1952. — włos.: Un mondo a parte. [Przeł.] G. Magi. Bari 1958, wyd. 2 Milano 1965, wyd. nast. Milano 1994. — w 1951-1953 także przekł.: arabski, chiński, jap.

3. Podróż do Burmy. *Wiadomości*, Londyn 1952 nr 50, 1953 nr 3, 7, 10, 14/15, 17, 20. Wyd. osob. z podtyt.: Dziennik. Londyn: Puls 1983, 69 s. Wyd. nast.: Wwa: Solidarna Studencka Ofic. Liberałów i Dysydentów* 1985.

4. La sconfitta e la ribellione del cortigiano; La convalescenza. [Eseje]. Roma: Associazione Italiana per la Libertà della Cultura 1957, 31 s.

5. Da Gorki a Pasternak. Considerazioni sulla letteratura sovietica. [Szkice literackie]. Roma: Opera Nuova 1958, 96 s.

Zawartość: Le sette morti di Massimo Gorki; La tortura della speranza; La calma olimpica; La macchina infernale; La vittoria di Boris Pasternak.

6. Skrzydła ofiarza. [Opowiadania]. Paryż: Inst. Lit. 1960, 116 s. Wyd. nast.: [Cz. 1-2]. [Wwa]: Enklawa* [1981], 29 + 72 s.

Zawartość: Wieża; Pietà dell'Isola. Przekł.: niem.: Der Turm. Die Insel. [Przeł.] M. Reifenberg. Köln 1966. — włos.: Pale di altare. [Przeł.] P.F. Poli, D. Staffa. Milano 1960.

7. Drugie przyjście oraz inne opowiadania i szkice. Paryż: Inst. Lit. 1963, 251 s. Wyd. nast. [Wwa]: Enklawa* [1981].

Zawartość: Godzina cieni; Zamiast wstępu. — I: Willa Tritone; Książę Niezłomny. — II: Drugie przyjście; Most. — III: Pan Samuel Pepys; W oczach Conrada; Sąd Ostateczny; Cierpienia młodego outsidera; Izaak Babel; Demon naszych czasów. — IV: Siedem śmierci Maksyma Gorkiego; Jegor i Iwan Denisowicz.

Nagroda Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku w 1965.

8. Upiory rewolucji. [Szkice literackie]. Paryż: Inst. Lit. 1969, 172 s. Wyd. nast.: [Wwa]: Enklawa* [1981]; w oprac. Z. Kudelskiego. Lubl.: Wydawn. FIS 1992.

Zawartość: Upiory rewolucji; Dwie glossy o Dostojewskim; Wieczny wiezien [R. Iwanow]; Uczeń Balzaca [W. Dudincew]; Wielka książka [B. Pasternak; Doktor Żiwago]; Listy Pasternaka; Piekło donosu [F. Sologub; Mielki bies]; Kafka w Rosji; Kafka wraca do Pragi; Wyrok. Po wyroku [dot. A. Siniawskiego i J. Daniela]; Literatura i rewolucja; Erenburg. Przekł. włos.: Gli spettri della rivoluzione. [Przeł.] V. Verdiani. Firenze 1994.

9. Dziennik pisany nocą [...]. *Kultura*, Paryż 1971-92. Wyd. osob. cz. 1-4 Paryż: Inst. Lit., cz. 5 Wwa: Czyt.

[1]. Dziennik pisany nocą. 1971-1972. Wyd. 1973, 191 s. Wyd. nast.: [Kr. 1983]*; Wwa: Res Publica 1990.

Nagroda Radia Wolna Europa dla najlepszej publikacji emigracyjnej w 1973.

[2]. Dziennik pisany nocą. 1973-1979. Wyd. 1980, 366 s. Wyd. nast. Cz. 1-2. Wwa: NOWA* 1983.

Wyd. osob. fragm.: [...] 1973-1975. Wwa: NOWA* [1981]; wyd. w oddzielnych tomach: [...] 1976; [...] 1977; [...] 1978; [...] 1979. [Kr. 1983]*; [...] 1976-1977. [Wwa]: Ofic. Wydawn. PS* [1984]; Wwa: Res Publica 1990.

Zawiera m.in. opowiadania: Gasnacy Antychryst; Praga Kafki.

[3]. Dziennik pisany nocą. 1980-1983. Wyd. 1984, 350 s. Wyd. nast. Wwa: Res Publica 1990.

Zawiera m.in. opowiadania: Gruzy; Piętno; Ostatnie opowiadanie kołymskie; Ugolone z Todi; Cud: Trzy eseje: Intryga i miłość; Wenecja ocalaona; Srebrna kulka

Wyd. osob. fragm.: pt. Pamiętnik (13 XII 1981-5 III 1982). Lubl.: Aut'82* 1983; [...] Cz. 1-2. 1980-1982, 1983-1984. Wwa: CDN* 1986-1987.

[4]. Dziennik pisany nocą. (1984-1988). Wyd. 1989, 393 s. Wyd. osob. fragm.: [...] 1984. [Gdynia]: Petit* [1986]. Wyd. nast.: [T. 1-2]. [Wwa:] Plejada [1990].

Zawiera m.in. opowiadania: Książę Mediolanu; Święty Smok; Pierścień; Pożar w Kaplicy Sykstyńskiej A.D. 1998; Oko Opatrzności; Parma; Kamień filozoficzny.

[5]. Dziennik pisany nocą. 1989-1992. 1993, 384 s.

Zawiera m.in.: Krótka spowiedź egzorcysty [poz. 13]; Siena i okolice [poz. 15]; Dzuma w Neapolu [poz. 13]; Caravaggio światło i cień; Kiel Barabasza [poz. 13]; Rembrandt w miniaturze; Monolog o martwej minisce [poz. 13]; Podróż do Polski, 8-31 maja 1991; Perły Vermeera; Cmentarz Południa; Nicola: profil włoskiego przyjaciela; Ribera — Hiszpańczyk Partenopejski; O wygnaniu.

Nagroda *Odry* w 1994.
Przekł.: franc.: Journal écrit la nuit. [Przeł.] T. Douchy. Paris 1989. — włos.: wyboru z całosci; Diario scritto di notte. [Wybór i oprac.] F. Cataluccio, ... [Przeł.] D. Tozzetti. Milano 1992.

10. Książę niezłomny i inne opowiadania. Wybór autora. Kr.: KOS* [Krak. Ofic. Studentów] 1981, 84 s.

Zawiera z tomu poz. 7: Książę Niezłomny; Drugie przyjęcie; Most. — nadto: Grzyz.

11. Świadeństwo Smrkowskiego. Wr.: Wydawn. Międzyzakładowy Kom. Związkowy NSZZ „Solidarność” 1981, 10 s.

W tytule nagłówka błędnie: ... Smorowskiego. — Oprac. na podstawie: Le memorie di Smrkovsky dettate prima di morire. *Giorn-Vie Nuove*, [Włochy] 1975 nr z I, II.

12. Wieża i inne opowiadania. Wyboru dokonał i post. opatrzył Z. Kudelski. Pozn.: W drodze 1988, 236 s.

Zawiera utwory z tomów poz. 6, 11 oraz z poz. 9: Gasnący Antychryst; Ugotowane z Todji; Cud; Święty Smok.

13. Opowiadania zebrane. Oprac. i post.: Z. Kudelski. Pozn.: W drodze 1990, 317 s. Wyd. 2 poszerz. tamże 1991.

Zawiera utwory z tomów poz. 6, 9, z poz. 7: Książę Niezłomny; Drugie przyjęcie; Most; oraz: Grzyz [poz. 10]; Oko Opatrzności [poz. 9]; Krótka spowiedź egzorcysty. — Wyd. 2 zawiera ponadto: Dżuma w Neapolu; Kiel Barabasza; Monolog o martwej mnusze; Z biografii Diego Baldassara.

14. Dwa opowiadania. Ilustr. J. Lebenstein. Lubl.: Wydawn. FIS 1991, 49 s.

Zawartość: Wieża [poz. 6]; Cud [poz. 9]. Przekł. w f.os.: Due racconti, La torre. [Przeł.] D. Staffa; Il miracolo. [Przeł.] P. Statuti. Milano 1990.

15. Godzina cieni. Eseje. Post.: Z. Kudelski. Kr.: Żnak 1991, 386 s.

Zawartość: Godzina cieni. Zamiast wstępu. — I. Willa Tritone. Interdium wojenne we Włoszech [poz. 7]; Dwie świętości (oraz Załącznik); Pan Samuel Pepys [poz. 7]; W oczach Conrada [poz. 7]; Dwie glossy o Dostojewskim [poz. 8]; Dwugłos o sumieniu Raskolnikowa: Witold Gombrowicz, Gustaw Herling-Grudziński; Sąd Ostateczny; Camus i Kafka [poz. 7]; Cierpienia młodego outsidera [poz. 7]; Wiek rewolucji; Demon naszych czasów [poz. 7]; Intryga i miłość [poz. 9]; Wenecja ocalona [poz. 9]; Srebrna kulka [poz. 9]; Il Gattopardo; Siena i okolice. — II. Upiory rewolucji [poz. 8]; Wieczny więzień [poz. 8]; Siedem śmierci Maksyma Gorkiego [poz. 7]; Izaak Babel [poz. 7]; Zwycięstwo Borysa Pasternaka [por. poz. 5]; Wielka książka [poz. 8]; Listy Pasternaka [poz. 8]; Kafka w Rosji [poz. 8]; Kafka wraca do Pragi [poz. 8]; Wilczy wiek; Człepkopies czyli sukynynologia; Ziemia Obiecana; Jegor i Iwan Denisowicz [poz. 7]; Realizm rosyjski; Godzina prawdy; Dialog o Solżenicynie: Nicola Chiaromonte, Gustaw Herling-Grudziński; Załącznik; Ostatni rozdział. Zamiast posłowa.

16. Wyjście z milczenia. Szkice. Zebrał, oprac. i post. opatrzył Z. Kudelski. Wwa: *Bibl. Więzi* 1993, 411 s.

Zawartość: Odwaga cywilna; Dokument literacki [M. Wańkowicz: Dzieje rodziny Korzeniewskich]; Z perspektywy dziesięciolecia [przedm. do: K. Wierzyński: Wolność tragiczna]; Nota o Brzozowskim [przedm. do: S. Brzozowski: Filozofia romantyzmu polskiego]; Na krawędzi człowieczeństwa [H. Naglerowa: Ludzie sponiewierani]; „Księgi Narodu i Pielgrzymstwa Polskiego” na nowej emigracji [przedm. do wyd.: Rzym 1946]; Kłopoty [H. Ildefonsi Głaczynski — poeta inteligentnych bezdroży [rec.: Wiersze. Rzym 1946]; Genealogia teraźniejszości polskiej [J. Chałasiński: Społeczna genealogia inteligencji

polskiej]; Wojna w oczach pisarzy [przedm. do antologii: W oczach pisarzy. Rzym 1945]; Proza czasu wojny [dot. twórczości S. Pięta, J. Putramenta, W. Żukrowskiego]; Traja jerychońska [T. Breza: Mury Jerycha]; „Medaliony” Nałkowskiej; „Bój napowietrzny” [dot. Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie]; Zabawa w „drewnianego konia” [K. Brandys; DREWNIANY KOŃ]; Studium kliniczne Kisielewskiego [S. Kisielewski: Sprzyśnięcie]; Bezdroża powieści [J. Putrament: Rzeczywistość]; Dwa opowiadania Iwaszkiewicza [Stara cegielnia; Młyn nad Lutynią]; Poezja Leśmiana [dot.: Łąka; Traktat o poezji]; Portret Kanta [B. Miciński: Portret Kanta i trzy essaye o wojnie]; Ściana płaczu [J. Broszkiewicz: Oczekiwanie]; Realizm kierowany [J. Andrzejewski: Popiół i diament]; U kresu nocy [dot. literatury obozowej, m.in. T. Borowski: Pożegnanie z Marią]; Nekrofilacje sanacyjne [Z. Nałkowska: Węzły życia]; Uczeń czarnoksiężki [J. Tuwim: Kwiaty polskie]; Żeromski i Hitler. Nieznany epizod z życia pisarza; Kronika getta [J. Hersey: The Wall]; Murti-Bing [dot. Cz. Mitosza]; Literatura wolna i upaństwowiona [dot.: M. Kukiel: Książę Adam]; Przedmowa (Władław Zagórski: „Wicher wolności”); Przysięga na świecie [dot. londyńskich *Wiadomości*]; Ciemności i petla [J. Andrzejewski: Ciemności kryja ziemię; M. Hłasko: Petla]; Nareszcie poeta [M. Białoszewski: Obroty rzeczy]; Kłęska i bunt dworzanina [przemówienie na sympozjum „Sytuacja i odpowiedzialność współczesnych intelektualistów”, Rzym 1957]; Spowiedź dziecięcia stalinizmu [K. Brandys: Matka Królów]; Czysta czerń [A. Wat: Wiersze]; Komentarz tłumacza. [Jurij Ławrynienko: Literatura sytuacji pogranicznych]; Zagadnienia językowe literatury emigracyjnej; Wyjścia z milczenia [P. Hostowiec (J. Stempowski): Eseje dla Kassandry]; Kronikar piekła [L. Landau: Kronika lat wojny i okupacji]; Barbarzyńca w ogrodzie [Zbigniewa Herbata; Memoriał Trzydziestu Czterech [podpisany w 1964 przez twórców, dot. cenzury]; Wybór pism Fryderyka [wyd. Wwa 1966]; Moja prywatna Ameryka [K. Wierzyński]; Barwy miłości [W. Zukrowski: Szkielet w szafie (List do Jacka Bieriezina) [dot.: R. Bratny: Pamiętnik moich książek]; Dwugłos o Iwaszkiewiczu (z Konstantym A. Jeleńskim); Przedmowa (Adam Goliński: Walka o prawdę); Twórcza siła [dot. J. Czapskiego]; Przedmowa (Czesław Bielecki: Z celi do celi); Pisarz czysto prywatny [Z. Hertz: Listy do Czesława Miłosza]; Co to jest *Kultura*? Społeczeństwo. List do Jerzego Turowicza; Oprzytomienie [dot. elit politycznych w Polsce w 1992]; Przeszłość był pisarzem emigracyjnym [przemówienie wygł. 20 V 1991 w auli Uniw. im. A. Mickiewicza w czasie nadania G.H.-G. tytułu doktora honoris causal].

17. Sześć medalionów i Srebrna Szkatułka. [Szkice]. Wwa: Czyt. 1994, 118 s.

Zawartość: Parma [poz. 9]; Siena i okolice; Caravaggio: święto i cień [poz. 9]; Rembrandt w miniaturze [poz. 9]; Perły Vermeera [poz. 9]; Ribera — Hiszpańczyk Partenopejski [poz. 9]; Srebrna Szkatułka.

Wybór opowiadań w przekł.: ang.: *The Island*. [Przeł.] R. Strom. Cleveland, New York 1967 [Wyspa; Wieża; Drugie przyjęcie]; wyd. nast. London 1990, tamże 1992, — franc.: *L'île et autres récits*. [Przeł.] T. Douchy. Paris 1992 [Wieża; Pietà dell'Isola; Pierścienie; Oko Opatrzności; Dżuma w Neapolu; Kiel Barabasza]. — niem.: *Die Insel*. [Przeł.] M. Reifenberg. Berlin 1994, — włos.: *L'Isola*. [Przeł.] D. Tozzetti. Milano 1994.

Przekład

1. A. Koestler: Krucjata bez krzyża. Arrival and departure. Z upoważnienia autora przeł. ... Rzym: Inst. Lit. 1947, 227 s. Wyd. 2 Londyn: Puls 1983.

Prace redakcyjne

1. J. Chałasiński: Młode pokolenie chłopów. T. 2. Skrót i przedm. ... Rzym: Pol. YMCA 1946, 276 s.

2. W oczach pisarzy. Wybór opowieści wojennych 1939-1945. Oprac. ... Rzym: Inst. Lit. 1947, 401 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956, 1967. — Z.R. Wilkiewicz: Polnisches Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991. — Wywiady: Mówić prawdę. [Rozm.] B. Chmiel. *Prz. Powsz.* 1987 nr 11; Rozmowa z G.H.-G. W. [K. Kijowski] J. Jędrzychowska: Widzieć Polskę z oddalenia. Paryż 1988; Dawni mistrzowie. [Rozm.] Z. Kudelski. *Tyg. Lit.* 1990 nr 10; Polska to nie kwestia rajy utraconego. [Rozm.] B. Chmiel. *Ex Libris* 1991 nr 7; Trzeba zachować dumę. [Rozm.] R.K. Przybylski. *Tyg. Solidarność* 1991 nr 23; Nie można wrosnąć w Neapol. [Rozm.] I. Morawska. *Gaz. Wyborcza* 1993 nr 28; Po stronie nadziei. [Rozm.] M. Kleczek, M. Łukasiewicz. *Nowe Książki* 1993 nr 6.

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — M.M. Studa: G.H.-G. Bibliografia podmiotowa i przedmiotowa w wyborze. Kielce: Pedagog. Bibli. Publiczna 1991, 47 s. — E. Głębička: Bibliography of G.H.-G. published in foreign language [1944-1986]. *Literary Studies in Poland*, Wwa. T. 26; 1992 s. 145-151.

J. Wittlin: Młoda proza emigracyjna. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 34. — J. [Mieroszewski] Londyńczyk: Humanista. *Kultura*, Paryż 1964 nr 5. — J. Bielatorowicz: Znak krzyża w marowym domu. W tegoż: Literatura na emigracji. Londyn 1970. — H. Kostek: Glossy do książek G.H.-G. *Kultura*, Paryż 1970 nr 4. — K.A. Jeleński: Portret dekady z wizerunkiem autora w lewym rogu. *Kultura*, Paryż 1981 nr 3, przedm. w tegoż: Zbiegi okoliczności. Paryż 1982. — W. Karpiński: Proza H.-G. *Tyg. Powsz.* 1981 nr 29, przedm. w tegoż: Książki zbójce. Londyn 1988. Zostało tylko słowo. Lubl.: Wydawn. FIS 1990. — K. Pomian: H.-G. — emigracja heroiczna. *Kultura*, Paryż 1981 nr 12. — R.K. Przybylski: W perspektywie cierpienia (O „innych światach” T. Borowskiego i G.H.-G.) W *Drodze* 1983 nr 1/2, przedm. w: J. Paszek: Gustaw Herling-Grudziński. Kat. 1992. — Z. Stefanowski: Dziennik H.-G. W: Literatura zle obecna. Londyn 1984 [dot. cz. 1-2]. — [W. Bolecki] J. Malewski: Szkic do portretu G.H.-G. *Arka* 1985 nr 12, przedm. w tegoż: Jedyne prawda jest ciekawa. Wwa 1987, Widziałem wolność w Warszawie. Londyn 1989, polem.: H.J. Kandungi: O H.-G. *Arka*, Kr. 1987 nr 18. — B. Skarga: Świadeństwo „Innego świata”. *Kult. Niezależna* 1986 nr 19. — Z. Kudelski: O pielgrzymowaniu H.-G. W *Drodze* 1987 nr 12. — Z. Kudelski: Pod wzrokiem Meduzy, wobec Tajemnicy. — *Prz. Powsz.* 1987 nr 1 [dot.: Dziennik pisany nocą]. — E. Radecka: Dłaczego emigranci nie wracają do kraju? *Mias. Lit.* 1987 nr 11. — W. Karpiński: Lustro „Innego świata”. W tegoż: Książki zbójce. Londyn 1988. — J. Stempowski: Po powodzi. W tegoż: Szkice literackie. T. 2: Klimat życia i klimat literatury. Wwa 1988 [dot.: Wieża]. — K. Adameczy: O wiarygodności dziennikowej formy przekazu (Lechoń, Gombrowicz, H.-G.). *Ruch Lit.* 1989 nr 1. — K. Koźniewski: Polski pisarz włoski. *Polityka* 1989 nr 8. — P. Kunciewicz: Współczesna literatura polska. Cz. 7. Emigranci — H.-G. *Życie Lit.* 1989 nr 30. — R.K. Przybylski: Między rozpaczą i nadzieją. W *Drodze* 1989 nr 5. — M. Zaleski: H.-G. jako krytyk literatury polskiej. *Res Publica* 1989 nr 7, przedm. w tegoż: Mądremu biada. Paryż 1990 — Styl i tożsamość. Dyskusja o twórczości G.H.-G.

[Wypowiedzi autorów:] M. Komar, Z. Kudelski, W. Paźniewski, M. Zieliński. *Wież* 1989 nr 10. — [J. Zieliński] J. Kowalski: G.H.-G. W tegoż: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989*. Wyd. nast. Lubl. 1990. — J. Strzałka: Wszyscy wiemy na krzyżu. *Tumult* 1990 nr 6.— J. Termer: Losy zesłańców w prozie Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. A. Wata, I. Newerlego, H. Auderskiej, J. Krzysztonia i A. Solżenicyna. Wwa: Współczesność 1990, 31 s. — K. Wierzyński: Pochwała „Drugiego przyścia”. W tegoż: Szkice i portrety literackie. Wwa 1990. — A. Waśko: Przesłanie z martwego domu. *Arka* 1990 nr 30 [rec.: Inny świat]. — R. Węgrzyniak: Pielgrzym. *Twórczość* 1990 nr 8, przedm. w: J. Paszek: Gustaw Herling-Grudziński. Kat. 1992. — A. Basta: Uświęcenie wyklętego. *Słowo* 1991 nr 21. — J. Błoński: Borowski i Herling. Paralela. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 21; polem.: T. Drewnowski: Fałszywa paralela. *Polityka* 1991 nr 23, przedm. w: J. Paszek: Gustaw Herling-Grudziński. Kat. 1992. — W. Bolecki: Ciemny Staw. Trzy szkice do portretu Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. Wwa: Ofic. Wydawn. Plejada 1991, 88 s. [zawiera: Szkic do portretu G.H.-G.; Maisons Laffitte, 13 grudnia. (Opowiadania G.H.-G.); Ciemna miłość]. — T. Burek: Cały ten okropny świat. (Sztuka pamięci głębokiej a zapiski w „Innym świecie” H.-G.). *Teksty Drugie* 1991 nr 1/2. — T. Burek: Podobizny niepochywnego świata. *Tyg. Solidarność* 1991 nr 23. — B. Chrzastowski: Paradoxy obecności Biblii w literaturze współczesnej [E. Stachura, G.H.-G.]. *Prz. Powsz.* 1991 nr 4. — Etos i artystyzm. Rzecz o Herlingu-Grudzińskim. Pod red. S. Wystouch i R.K. Przybylskiego. Pozn.: Wydawn. a5 1991, 256 s. [referaty z „Wielkiego Czytania Utworów G.H.-G.” w Tow. Lit. w Poznaniu; zawiera teksty autorów: M. Adameczy, W. Bolecki, T. Burek, J. Dierick, B. Kaniewska, Z. Kudelski, M. Lubelska, A. Nasalska, R. Nycz, R.K. Przybylski, S. Stabro, L. Szaruga, M. Wyka, S. Wystouch, B. Zieliński, R. Zimandl]. — M. Głowiński: Muza zamysłonych podróży. *Teksty Drugie* 1991 nr 1/2. — A.S. Kowalczyk: „Dni naszej śmierci...” O „Innym świecie” G.H.-G. *Polonistyka* 1991 nr 2. — Z. Kudelski: Suchedniów i Neapol. O pielgrzymowaniu G.H.-G. W: Literatura a wyobcowanie. Lubl. 1991. — A. Bagłańska: Żywi i umarli — czytani po latach; Z. Kudelski: Szkic do biogramu G.H.-G. *Kresy* 1991 nr 6. — J. Dembińska-Pawelec: Szkatułka H.-G. *Kresy* 1991 nr 8 [rec.: Wieża]. — A. Ławniczak: „Przestałem być pisarzem emigracyjnym”. W *Drodze* 1991 nr 11. — A. Marzec: Gustawa Herlinga-Grudzińskiego „Inny świat”. Wwa: Jota 1991, 43 s. — A. Michnik: Zapis czasu. (Nad „Dziennikiem pisany nocą. 1980-1984”). *Krytyka* 1991 nr 34/35. — Z. Mocarska-Tycowa: O tajemnicy cierpienia w prozie G.H.-G. W *Drodze* 1991 nr 4. — R. Nycz: Zamknięty odprysk świata”. O pisarstwie G.H.-G. *Teksty Drugie* 1991 nr 1/2. — R.K. Przybylski: Education européenne. (Na marginesie „Innego świata” G.H.-G.). W: Dwór mający w sobie osoby i mógłi rozmaite. Pozn. 1991. — R.K. Przybylski: Być i pisać. O prozie Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. Pozn.: Wydawn. a5 1991, 148 s. — S. Stabro: G.H.-G. — „Inny świat”. Fenomenologia cierpienia. *Kult. Niezależna* 1991 nr 67. — A. Waśko: Prawda i parabola. O G.H.-G. W: Polski esej. Kr. 1991. — M. Wyka: Nasz wiek według H.-G. *Odra* 1991 nr 4, przedm. w tejże: Szkice z epoki powinności. Kr. 1992. — W. Wyskiel: Księga G.H.-G. *Dekada Lit.* 1991 nr 22. — B. Zielińska: „Dziennik pisany nocą” jako portret epoki. *Odra* 1991 nr 4. — J. Zieliński: G.H.-G. w roli historyka sztuki. *Tyg. Lit.* 1991 nr 10. — L.M. Koźmiński: Czytanie H.-G. *Kresy* 1992 nr 11. — W. Maciąg: Świadomość w stanie urwężenia. G.H.-G. W tegoż: Nasz wiek XX. Wr. 1992. — A. Pierzchała: „Pisarz (...) wydiera Wielkiej Tajemnicy swój drobny okrucień” (O poetyce opowiadań G.H.-G.). *Akcent* 1992 nr 4. — *Polonistyka* 1992 nr 2 [numer poświęcony G.H.-G.; zawiera m.in.: J. Orłowski: G.H.-G. „droga do Rosji” i dialog z „inną Rosją”; G. Wichary: Między cudem a wulkanem. Prolegomena do lekcji czytania „Dwu opowiadań” G.H.-G.; S. Wystouch: Twarze Herlinga. — Gustav Herling-Grudziński doctor honoris causa Universitatis Studiorum Mickiewiczianae Posnaniensis. 20 V 1991. Red. M. Jankowska. Pozn.: UAM 1992. — E. Czapliewicz: Budowa utworu „Inny świat” i okolica. W tegoż: Polska literatura

lagrowa. Wwa 1992. — O Gustawie Herlingu-Grudzińskim. Materiały z sesji [Gustaw Herling-Grudziński — pisarz i dzielnik, Kielce 25-27 września 1991]. Kielce: WSP 1992, 175 s. — J. Paszek: Gustaw Herling-Grudziński. Kat.: Śląsk 1992, 88 s. — J. Witiński: Dar intelektu. W: Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985. Lubl. 1992. — M. Wyka: Our century according to H.-G. *Literary Studies in Poland*. Wwa. T. 26. 1992. — M. Wyka: Posąg klasyka. W teście: Szkice z epoki powinności. Kr. 1992. — J. Orłowski. G.H.-G. jako krytyk współczesnej literatury rosyjskiej. *Prz. Rosyjski* 1992 z. 1/2. — A. Bagajewski: Ujajone książki Herlinga. *Tyg. Pousz.* 1993 nr 37. — [Dziennik pisany nocą. 1989-1992.] A. Bichta: Wyznania egzorcysty. *Twórczość* 1993 nr 10; E. Morawiec: Ogrom świata i serce rzeczy. *Arka* 1993 nr 46; P. Skórzyński: Odwaga pamięci. *Nowe Książ.* 1993 nr 6. — R. Matuszewski: Wątek polski. *Ex Libris* 1993 nr 36 [rec. Wyjścia z milczenia]. — *Nowe Książ.* 1993 nr 6 [numer poświęcony G.H.-G.; zawiera m.in. Z. Florczak: Nałóg lektury; Pisarz do szpiku kości; J. Gondowicz: Od wielkiej do małej apokalipsy [rec.: Upiory rewolucji]; M. Kleceł: Dżuma w Warszawie albo o tym, czy G.H.-G. jest dobrym manicheistą; P. Skórzyński: Odwaga pamięci. — Głosy o H.-G.: J. Dieck: G.H.-G. w RWE [Radio Wolna Europa]; A. Drawicz: Ten sam, chociaż inny świat. (G.H.-G. a Rosja i Związek Sowiecki); D. Kudelska: H.-G. a sztuka; A. Międzyrzecki: Wirtuści Militari. *Kresy* 1993 nr 14. — [Upiory rewolucji:] A. Drawicz: Głos stamtąd. *Polityka* 1993 nr 35; J. Dużyk. *Ruch Lit.* 1993 z. 4; A. Romanowski: Widzieć ostro w oddaleniu. *Tyg. Pousz.* 1993 nr 26. — W. Bolecki: „Inny świat” G.H.-G. Wwa: WSIP 1994, 199 s. — E. Grygiel: Kochanek w ogrodzie. *Ex Libris*, dod. *Życia Warsz.* 1994 nr 51 [rec.: Sześć medalionów i Srebrna Szkatułka]. — B. Myrdzik: „Most” i „Drugie przyście” G.H.-G. W: Nowela — opowiadanie (ewolucja gatunku). Kielce 1994. — A. Nasifowska: „Inny świat” Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. Wwa: Patria 1994, 32 s. — K. Pomian: „Inny świat” G.H.-G. [Wywiad; rozm.] Z. Kudelski. *Ex Libris*, dod. *Życia Warsz.* 1994 nr 51. — [Wyjścia z milczenia:] A.S. Kowalczyk: Pośród dworaków i pisarzy. *Zesz. Lit.* Wwa-Parzy 1994 nr 47; D. Ulicka: Bez krzyku: „Polska, Polska...” *Nowe Książ.* 1994 nr 4.

E.G.

HERNAS Czesław ur. 1928

Krypt.: C.H.; (cz.h.); Cz.H.; (Cz.H.); czher.
Historyk literatury.

Urodzony 12 lipca 1928 w Sokalu (woj. łwowski); syn Józefa Hernasa, pracownika kolejowego, i Marii z domu Nitkiewicz. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Sokalu. W czasie okupacji niemieckiej uczył się w 1943-44 na tajnych kompletach gimnazjalnych. Po wojnie zamieszkał w Łańcucie i kontynuował naukę w Gimnazjum i Liceum im. H. Sienkiewicza. W 1947 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.). Debiutował w 1948 wierszami „Kobieta pracująca kilofem” oraz „Miejska alkada”, opublikowanymi w *Ekranie Tygodnia* (nr 20, 25). W tymże roku rozpoczął pracę zawodową jako sekretarz redakcji *Zeszytów Wrocławskich* (do 1951); w piśmie tym ogłaszał też od 1949 recenzje. W 1950 otrzymał asystenturę na UWr., a w następnym roku uzyskał dyplom magistra. Od 1954 był równocześnie adiunktem w Dziale Historii Literatury Staropolskiej Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN. W 1956-57 należał do komitetu redakcyjnego *No-*

wych Sygnałów. W tym też okresie zaczął publikować m.in. w: *Pamiętniku Literackim* (od 1952), *Odrze* (od 1958), *Sobóico* (od 1959). W 1960 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy „Hejnały polskie” przygotowanej pod kierunkiem prof. Tadeusza Mikulskiego. W 1962 wszedł w skład komitetu redakcyjnego „Dzieł wszystkich” Oskara Kolberga oraz kontynuował współpracę z IBL (zatrudniony w niepełnym wymiarze godzin). Habilitował się w 1964 na podstawie pracy „U źródeł folklorystyki polskiej”. W tymże roku otrzymał nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego III stopnia (ponownie w 1966 — II stopnia). W 1964-69 kierował Działem (później Zakładem) Historii Literatury Staropolskiej IBL. Równocześnie był też przewodniczącym Komisji Kultury i Sztuki MRN Wrocławia, a w 1965-68 przewodniczył Ogólnopolskiemu Komitetowi Festiwalu Polskich Sztuk Współczesnych. W 1966 został członkiem Rady Naukowej IBL (w 1978-81 był zastępcą przewodniczącego) oraz współredaktorem wydawanej przez Instytut serii *Studia Staropolskie* (od 1972 redaktor naczelny). W 1968 wszedł w skład komitetu redakcyjnego przewodnika encyklopedycznego „Literatura polska”, przygotowywanego przez Państwowe Wydawnictwo Naukowe; w 1976 został przewodniczącym komitetu. Od 1970 był zastępcą dyrektora Instytutu Filologii Polskiej UWr., a od 1971 jego dyrektorem. W 1972 objął redakcję naczelną dwumiesięcznika *Literatura Ludowa*, organu Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. W 1973 otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki I stopnia. Od 1974 wchodził w skład redakcji dwumiesięcznika *Teksty* (do przerwania wydawania pisma w 1982; w 1975-80 redaktor naczelny). W 1975-82 był przewodniczącym problemu węzłowego „Polska kultura narodowa, jej tendencje rozwojowe i percepcja”. W 1976 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. W tymże roku został przewodniczącym komitetu redakcyjnego wydania „Dzieł” Józefa Ignacego Kraszewskiego. W 1976 został też członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1977 otrzymał nagrodę Wojewody Wrocławskiego. W 1980 należał do założycieli Wszechnicy NSZZ „Solidarność” we Wrocławiu. Od października do listopada 1982 był internowany w Grodkowie. W listopadzie 1985 został usunięty ze stanowiska dyrektora Instytutu Filologii Polskiej UWr. Jest członkiem komitetu redakcyjnego *Slavic and East European Arts* (Nowy Jork) oraz od 1990 stałym współpracownikiem pisma *Teksty Drugie*. W 1991-93 był przewodniczącym Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1973) oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”. Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bibliografia literacka. Styczeń-czerwiec 1950. Wr.: Ossol. 1951, 60 s. Dod. do *Pam. Lit.*

2. Hejnały polskie. Studium z historii poezji melicznej. Wr.: Ossol. 1961, 281 s. PAN IBL.

Zawartość: Wokół folkloru stróżowskiego: I. Kształtowanie się form organizacyjnych i obyczajowych; II. Dawny folklor stróżowski w Polsce. — Hejnały religijne: III. W kręgu „Pieśni na rane powstanie” M. Reja; IV. Hejnały adwentowe; V. Hejnały kołędowe. — Hejnały świeckie: VI. Hejnały pijackie; VII. Hejnały polityczne; VIII. Hejnały dworskie; IX. Hejnał ludowy. — W poszukiwaniu cech gatunkowych hejnału. Szkic materiałowy; X. Z dziejów wyrazu; XI. Z zagadnień struktury gatunku. — Hejnały okresu zaborów; XII. Próby nowej kodyfikacji gatunku. — Aneks (antologia hejnałów).

3. W kalinowym lesie. T. 1-2. Wwa: PIW 1965, 285 + 260 s.

Nagroda prasy w 1966.

T. 1. U źródeł folklorystyki polskiej.

Zawartość: I. Arkadia; II. Kościół i wieś; III. Awans pieśni ludowej w XVIII w.

T. 2. Antologia polskiej pieśni ludowej ze zbiorów polskich XVIII w.

4. Barok. Wwa: PWN 1973, 571 s. IBL PAN. Historia Literatury Polskiej, Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1978, wyd. 4 1980.

5. Literatura baroku. Wwa: PWN 1987, 316 s. IBL PAN. Dzieje Literatury Polskiej. Synteza Uniwersytecka. Wyd. 2 tamże 1989.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: „Stare i nowe” prace o literaturze staropolskiej po wojnie (1945-1952). W: Z badań nad literaturą staropolską. Program i postulaty. Wr. 1952 s. 99-161, toż *Pam. Lit.* 1952 z. 1/2. — Tropami Jana z Kijan. *Pam. Lit.* 1953 z. 1 s. 112-161. — Wśród rękopisów saskich początków. *Pam. Lit.* 1953 z. 3/4 s. 238-251. — Ludycje wieśne. *Pam. Lit.* 1954 z. 1/2 s. 156-170. — Rozwój ideologii Braci Polskich w wieku XVI. W: Z dziejów polskiej myśli filozoficznej i społecznej. T. 1. Wwa 1956 s. 229-278. — Proza sowizdrzalska epoki saskiej. W: Ze studiów nad literaturą staropolską. Wr. 1957 s. 351-379. — Z epiki dziadowskiej. 1. Polskie i czeskie pieśni w obronie Wiednia. *Pam. Lit.* 1958 z. 4 s. 475-494. — W poszukiwaniu ludowych źródeł literatury: folklor stróżowski. *Zesz. Nauk. UW* 1960 nr 28 s. 3-36. — Le „Hejnał”, chant mati polonais. Przel. na franc. M. Domańska. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1961 nr 1 s. 73-98. — Wieki prefolklorystyki polskiej. 1700-1800. *Pam. Lit.* 1963 z. 2 s. 279-312. — Staropolska pieśń ludowa. (Problemy źródeł i metodologii). W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 2 [cz.] 2. Nauka o literaturze. Wwa 1963 s. 341-366. — Szkoła folkloru. Ze studiów nad „Krakowiakami i Góralami”. *Pam. Teatr.* 1966 z. 1/4 s. 248-266. — We-

spzjan Kochowski — poeta „naznaczony”. *Pr. Lit.* 11/12: 1970 s. 159-181. — Zarys rozwoju literatury barokowej. W: Polska XVII w. Państwo, społeczeństwo, kultura. Wwa 1969 s. 279-315, toż w wyd. 2 Wwa 1974, wyd. 3 Wwa 1977. — Poezja a malarstwo późnego baroku. W: Rokoko. Wwa 1970 s. 67-77. — Badania naukowe literatury staropolskiej w powojennym dwudziestolecu. *Acta Univ. Wratisl.* 1972 nr 177 s. 5-22. — Potrzeby i metody badania literatury barokowej. W: O współczesnej kulturze literackiej. Wr. 1973 s. 15-45. — Miejsce badań nad folklorem literackim. *Pam. Lit.* 1975 z. 2 s. 3-15. — Upadająca kultura. W: Znaki przeszłości. Wwa 1976 s. 5-22. — Warsztat folklorystyczny a teoria literatury ludowej. W: Literatura ludowa. Literatura chłopska. Lubl. 1977 s. 3-14. — „Wszystek krąg ziemski” w poezji renesansowej. *Teksty* 1977 nr 5/6 s. 21-41. — The place of research on literary folklor. Przel. z pol. A. Korzeniewska. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 1: 1978 s. 71-85. — Theatre and drama in the Baroque period. Przel. z pol. E. Rothert. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 3: 1979 s. 21-35. — Polnische barocke Memoirenliteratur. *Wiener Slavistisches Jahrbuch* 1979 t. 25 s. 12-25. — Polnischsprachige Dichtung des 16. Jahrhunderts. W: Fragen der polnischen Kultur in 16. Jahrhundert. Giesen 1980 s. 201-216. — Le chant populaire de l'ancienne Pologne. (Problèmes des sources et des méthodes de recherche). Przel. z pol. J. Wolf. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 8: 1981 s. 29-58. — Kilka obserwacji o prawach żywej tradycji. (Na marginesie pieśni „Cztery lata wierniem służył”). W: Naród. Kultura. Osobowość. Wr. 1983 s. 149-166.

Praca edytorska

I. J. Jurkowski: Dzieła wszystkie. T. 2. Utwory panegiryczne i satyryczne. Oprac.: ... i M. Karplukówna. Wr.: Ossol. 1968, 793 s. BPP Ser. B, 18.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1976, 1990. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (A. Litwornia). — A. Kuzik: Bibliografia prac. Cz.H. W: Kultura, literatura, folklor. Wwa 1988.

[Hejnały polskie:] J. Pele. *Pam. Lit.* 1959 z. 1 [spraw. z dyskusji w IBL]; J. Rytłówna. *Prz. Hum.* 1962 nr 4. — [W kalinowym lesie:] H. Kapela. *Współczesność* 1966 nr 7; J. Krzyżanowski: Z dorobku polskiej folklorystyki. *Nowe Książ.* 1966 nr 13; J. Rohoziński: U początków folklorystyki polskiej. *Kultura* 1966 nr 11; E. Sarnowska: Studium o folklorze. *Kult. i Społ.* 1966 nr 3; J. Baliński, A. Jopkiewicz: Czy przełom? *Życie i Myśl* 1967 nr 3; M. Klimowicz. *Pam. Lit.* 1967 z. 2; Z. Libera. *Prz. Hum.* 1967 nr 3; Z. Stefanowska; S. Treugutt. *Pam. Lit.* 1967 z. 2. — [Barok:] J. Krzyżanowski: Nawrót baroku. *Polityka* 1973 nr 22; L. Ślęk: Barok żywy. *Odra* 1973 nr 6; P. Bagiński: Książki o renesansie, baroku i oświeceniu. *Polonistyka* 1974 nr 2; S. Nieznanowski: H. podrechnik nowoczesny. *Teksty* 1974 nr 2; M. Korolko: Rehabilitacja baroku. *Poezja* 1977 nr 5/6; K. Mroczek. Przel. z pol. A. Korzeniewska. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 3: 1979.

J.P.

HERTZ Janina
1926-1993

Prozaiik, autorka utworów dramatycznych.

Urodzona 1 maja 1926 w Krakowie; córka Leona Hertza, inżyniera (zamordowany przez Niemców w czasie II wojny światowej), i Cecylii z Grodzkich. Od dzieciństwa była nieuleczalnie chora, bez możliwości posługiwania się rękoma. Przyjaźniła się z pisarkami Pią Górką i Hanną Malewską, które zachęciły ją do podjęcia pracy literackiej. Debiutowała w 1951 opowiadaniem „Żłób”, ogłoszonym w *Tygodniku Powszechnym* (nr 3). Opowiadania, szkice i fragmenty powieści publikowała w *Tygodniku Katolickim* (1951), w miesięczniku *Królowa Apostołów* (1951) i *WTK* (1955). W latach sześćdziesiątych zaczęła pisać powieści, a następnie także utwory dla dzieci. Od 1976 publikowała utwory prozą w *Słowie Powszechnym*, a od 1983 także w *Znaku*. W 1984 otrzymała nagrodę im. W. Pietrzaka. Zmarła 27 grudnia 1993 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Królowa. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Lubl., T. Akademicki KUL 1961.

2. Druga Antyгона. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wałbrzych, T. Propozycji 1963.

3. Świadkowie. [Powieść]. Wwa: Pax 1965, 290 s.

Przeł. niem.: Zeugen Historischen roman. [Przeł.] K. Wolff. Leipzig 1990.

4. Krzyż nieznanego żołnierza. [Powieść]. Wwa: Pax 1968, 223 s. Wyd. 2 tamże 1970.

Wyróżnienie w konkursie Inst. Wydawn. „Pax” w 1969.

5. Księga umarłych królowej Nofritari młodszej; Listy Annasza. [Powieści]. Wwa: Pax 1970, 231 s.

6. Bajka o kamieniu z mumią owada. [Bajka sceniczna dla dzieci]. Powst. przed 1972.

Nagroda Państw. T. Lalki „Tęcza” w Słupsku w konkursie na sztukę lalkową w 1972.
Adapt. radiowa: 1977.

7. Droga do Emmaus. [Rozmyślenia religijne]. Wwa: Pax 1974, 186 s. Wyd. 2 tamże 1977.

8. Światło na ścieżce. [Rozmyślenia religijne]. Wwa: Pax 1976, 216 s.

9. Rumak i krzyż. [Opowieść]. Wwa: Pax 1980, 115 s.

10. Mozaika z Noemi. [Powieść]. Wwa: Pax 1984, 118 s.

11. Okruchy myśli. [Rozważania religijne]. Częstochowa: Wydawn. Diecezjalne Regina Poloniae 1985, 96 s.

Zawiera cykl: Rok błogosławiony; Śpiewy duszy; Wszystkie nasze ludzkie sprawy ...

12. Legendy o zwierzętach. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: Pax 1987, 110 s.

Zawartość: Modlitwa zwierząt; Kozioł ofiarny; Miś Panda; Wilki; Jastrząb; Malpki; Legenda o wielbłądzie; Pszczoły; Legenda o lisie; Chomik; Ryba; Legenda o wróblach; Legenda o osiołku; Jagnię ofiarne; Nietoperze; Zmija; Kret.

Nadto słuchowiska dla dzieci i młodzieży: Portret kasztelanki. Cz. 1-2. Radio 1976. — Brat Elżbietki. Radio 1977. — Stary Bryś. Radio 1981.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: W ludzkiej doli. [Rozm.] K. Kania. *Kierunki* 1984 nr 6.

[Świadkowie:] Z. Dolecki: Powieść milenijna. *Sl. Powsz.* 1966 nr 66; J. Łukasiewicz: *Tyg. Powsz.* 1966 nr 11; T. Szafranski: Świadkowie świętości. *Kierunki* 1966 nr 9; O. Terlecki: Bliska dawność. *Dz. Pol.* 1966 nr 304. — [Krzyż nieznanego żołnierza:] J. Łukasiewicz: *Tyg. Powsz.* 1968 nr 17 s. 6; H. Wesolowski. *Sl. Powsz.* 1968 nr 53 s. 4. — [Księga umarłych ...] Z. Dolecki: Nowe apokryfy. *Sl. Powsz.* 1970 nr 211; J. Łukasiewicz: *Tyg. Powsz.* 1970 nr 45; S. Stabryła: Dzieje Mojżesza. *Nowe Książ.* 1971 nr 11. — [Bajka o kamieniu ...] [H. Jurkowski] H.J. *Now. Teatr.* 1972 nr 1. — M. Brzeziński: To bardzo niewielka książeczka. *Sl. Powsz.* 1974 nr 190 rec.; Droga do Emmaus]. — B. Kruszewska: Świat biblijny J.H. (Próba spojrzenia na niektóre aspekty twórczości). *Novum* 1979 nr 1. — K. Mazowski. *Sl. Powsz.* 1981 nr 1 rec.: Rumak i krzyż] 33. — S. Stabryła: Hellada i Roma w Polsce Ludowej. Kr. 1983, passim. — [Mozaika z Noemi:] D.T. Lebiada: Noemi, córka Judasza. *Tyg. Kult.* 1985 nr 26; J.Z. Lichański. *Nowe Książ.* 1985 nr 9; E. Szonert: Sprawa Judasza. *Kierunki* 1985 nr 18; W.W. Trzeciakowski: Jeszcze raz o Noemi, córce Judasza. *Kierunki* 1985 nr 34. — (m): J.H. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 3.

E.G.

HERTZ Paweł
ur. 1918-2001

Krypt.: p.h.; P.H.; ph; Ph.

Poeta, eseista, krytyk, tłumacz, edytor.

Urodzony 29 października 1918 w Warszawie; syn Michała Hertza, inżyniera chemika, i Pauliny z domu Turower. Uczęszczał do Gimnazjum im. M. Reja w Warszawie. Debiutował w 1934 wierszem „Popiół”, opublikowanym w *Wiadomościach Literackich* (nr 29). Ogłaszał utwory w *Kamieniu* (1934-38), *Okolicy Poetów* (1935-36), *Skamandrze* (od 1935). W 1935-37 podróżował po Austrii i Włoszech. Od końca 1937 przebywał w Paryżu, gdzie słuchał wykładów w École des Hautes Études Internationales. W lipcu 1939 powrócił do kraju. Po wybuchu II wojny światowej dotarł do Lwowa, skąd podjął próbę przedostania się na teren ówczesnej Litwy, a gdy to się nie udało, powrócił do Lwowa, zajętego przez ZSRR. Aresztowany w styczniu 1940 i skazany na osiem lat pobytu w obozie, został przewieziony przez więzienia przesyłkowe w Chersoniu i Dniepropietrowsku do obozu w Iwdliu w okręgu świerdłowskim na Syberii. Po amnestii (w wyniku układu między Rządem RP a władzami radzieckimi) rozpoczął wiosną 1942 na zlecenie delegatury Ambasady RP organi-

nie u jesi ni wygłoszane
Antuta z 1966 r.

HERTZ

zowanie szkół polskich w Kirgizji, a następnie został mianowany przedstawicielem Ambasady na region Frunze. Po zerwaniu stosunków dyplomatycznych między Rządem RP a władzami radzieckimi był krótko aresztowany. Po zwolnieniu wyjechał do Samarkandy, gdzie przebywał od jesieni 1944, pracując jako bibliotekarz w bibliotece Samarkandzkiego Muzeum Okręgowego oraz jako bibliograf w Bibliotece im. A. Puszkina. Uczył w szkole polskiej i brał udział w działalności kulturalnej Związku Patriotów Polskich. Powróciwszy do Polski w grudniu 1944 zamieszkał w Łodzi. Był kierownikiem literackim Teatru Domu Żołnierza (później Teatru Kameralnego), należał do zespołu redakcyjnego tygodnika *Kuźnica* (1945-49; tu m.in. „Przegląd prasy”, podp. ph). Wiersze, prozę, szkice i artykuły publikował w *Twórczości* (od 1945), *Odrodzeniu* (1946-49), *Łodzi Teatralnej* (1946-48), *Nowinach Literackich* (1947-48), *Dzienniku Literackim* (1948-49). Należał do PPR (od 1948 do PZPR). Od 1948 był członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1949 przeniósł się do Warszawy, gdzie do 1952 był kierownikiem redakcji klasycznej literatury rosyjskiej w Państwowym Instytucie Wydawniczym (PIW). Opracował wielotomowe edycje dzieł I. Turgieniewa, L. Tołstoja, F. Dostojewskiego. W 1954-69 należał do komitetu redakcyjnego „Słownika języka polskiego”. W 1955-78 był członkiem komitetu redakcyjnego *Rocznika Literackiego* (do tomu za rok 1975). Kontynuując twórczość literacką i krytyczną, współpracował w tym czasie z *Nową Kulturą* (1951-63; tu m.in. cykl „Z dziennika lektury”, 1958-63), *Przeglądem Kulturalnym* (1952-62), *Expressem Wieczornym* (1952-57; tu m.in. cykle: „Notatki z obu brzegów Wisły”, 1952-56, „Listy z Nowego Świata”, 1956), *Życiem Literackim* (1953-57). W 1956-58 był członkiem Zarządu Głównego ZLP, w 1957 członkiem Zarządu Głównego Towarzystwa Przyjaciół Książki. Był jednym z inicjatorów oraz członkiem zespołu, który podjął w 1957 wydawanie miesięcznika *Europa*; po zawieszeniu pisma przez władze przed ukazaniem się pierwszego numeru wystąpił z PZPR. W marcu 1964 należał do sygnatariuszy „Listu 34” pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa. W 1965-66 był członkiem zarządu Oddziału Warszawskiego ZLP, a następnie członkiem sądu koleżeńskiego. W 1969 został członkiem Zarządu Polskiego PEN Clubu. Otrzymał nagrodę PEN Clubu za przekłady z literatury francuskiej (1971) oraz nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku za rok 1971 w dziedzinie literatury (1972). Od 1972 współpracował z *Tygodnikiem Powszechnym* (m.in. cykl „Z dziennika lektury”, 1974-75). Był współinicjatorem akcji reprintowania cennych dla kultury narodowej a trudno dostępnych dzieł, powierzonej przez Ministerstwo Kultury i Sztuki

Wydawnictwom Artystycznym i Filmowym; od 1973 należał do Rady Programowej do Spraw Reprintów przy tym Wydawnictwie. Należał też do współorganizatorów, a następnie przewodniczył Komisji Raportu w sprawie potrzeb w dziedzinie przekładów zorganizowanej przez Klub Tłumaczy przy Oddziale Warszawskim ZLP i redakcję *Literatury na Świecie*. W 1975-78 był wiceprezesem, a od grudnia 1980 członkiem Zarządu Głównego ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1977 był inicjatorem, projektodawcą i redaktorem serii wydawniczej *Podróże* w PIW. W 1978 otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu za wybitne osiągnięcia w dziedzinie działalności wydawniczej. W 1979-82 współredagował z Andrzejem Lamem *Rocznik Literacki* (tomy za lata 1976-78; następnie wystąpił z redakcji). W 1978 został członkiem rady redakcyjnej pisma *Res Publica* (następnie *Nowa Res Publica*); w tymże roku nawiązał współpracę z pismem *W drodze*. Publikował m.in. w czasopismach *Znaki Czasu* (Wiedeń-Rzym), *Wież, Znak, Tygodnik Powszechny, Przegląd Katolicki, Zeszyty Literackie* (Paryż). W 1990 był członkiem redakcji tygodnika *Solidarność*. Należał do Rady Duszpasterstwa Środowisk Twórczych. W 1991 wystąpił z PEN Clubu. Jest członkiem korespondentem Institut für die Wissenschaften vom Menschen (Wiedeń) oraz członkiem Rady do Spraw Stosunków Polsko-Żydowskich przy Prezydencji RP. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Mieszka w Warszawie. *Zmarł 14 maja 2004*

TWÓRCZOŚĆ

1. Nocna muzyka. [Wiersze]. Wwa: Inst. Wydawn. Sfinks 1935, 23 s.
  2. Szarfa ciemności. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1937, 29 s.
  3. Dwie podróże. [Wiersze]. [Wwa:] Czyt. 1946, 74 s.
- Wiersze pisane w 1936 w Warszawie, 1937-1938 we Włoszech, 1938-1939 w Paryżu, 1941-1944 w ZSRR, w 1945 w kraju.
4. Z naszej łoży. [Felietony teatralne; współaut.: J. Rojewski. Łódź: Poligrafika 1946, 141 s.
  5. Notatnik obserwatora. Eseje i artykuły. Łódź: W. Bąk 1948, 254 s.

Zawartość *Podróż sandomierska: Księga dnia albo o wierszach Jarosława Iwaskiewicza; Obrachunki skamandryckie; Stonimski, jaki do nas wróci; O wierszach Antoniego Stonimskiego; Wspomnienie o Stefanie Napierskim; Humanizm czyli próba pisarza; Partia inteligencji francuskiej; Snobizm i podstęp; Prawo wyboru; Godzina nad książką Chamforta; Z „Mających dialogów filozoficznych” Chamforta [tłum.]; Sekrety „Pułstelni parmeńskiej” [Stendhala]; W stronę Turgieniewa; Dwie mowy Rosjan; Nadmiar świadomości czyli o Eugeniuszu Fromentin, Odwiedziny u Prousta; W korymkowym pokoju [dot. M. Prousta]; Nagroda Nobla 1947 [dot. A. Gide’a]; Z „Pokarmów ziemskich” André Gide’a. Księga IV rozdz. 3 [tłum.];*

132
V/1994-1995

Klerk o poezji [dot. J. Bendy]; Słowo o Maxie Jacob; Z wierszy Maxa Jacob [tłum.]; Słowo w dyskusji o prozie; Z listu do krytyka; Dziennik paryski.

6. Sedan. [Opowiadania]. Wwa: Książka 1948, 241 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KiW 1950; wyd. 3 Wwa: PIW 1966.

Zawartość: Sedan; Uczeczka z krainy Lambertów; Dymitr Mojsiuk; Porwanie Europy.

7. Małe ody i treny. [Wiersze]. Wwa: KiW 1949, 61 s.

8. Portret Słowackiego. Wwa: PIW 1949, 211 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1950, wyd. 3 1953, wyd. 4 1955, wyd. 5. 1959, wyd. 6 1969, wyd. 7 1976.

9. Nowy lirnik mazowiecki. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1953, 24 s.

10. Dziennik lektury. (Szkice literackie). Wwa: PIW 1954, 268 s.

Zawartość: Od autora; Uwagi o poezji polskiej w drugiej połowie XIX wieku; Lenartowicz; Rozważania o krytyce; Myśli o literaturze rosyjskiej XIX wieku; Gogol; W stronę Turgeniewa [poz. 5]; Z notatnika tłumacza; Turgeniew; Godzina nad książką Chamforta; Sekrety „Pustelni parmeńskiej” [poz. 5]; Nadmiar świadomości czyli o Eugeniuszu Fromentin [poz. 5]; Myśli o literaturze niemieckiej; O tłumaczeniu ksiąg.

11. Wiersze wybrane, Wwa: PIW 1955, 183 s.

12. Notatki z obu brzegów Wisły. [Szkice]. Wwa: Czyt. 1955, 170 s. Wyd. 2 tamże 1957.

Zawartość: Kraj lat dziecińczych; Ballady i romanse; Moja dzielnica; Spojrzenie z okna; Spojrzenie znad starej książki; Plac Teatralny; Miecz i sfera; Ogród Saski; Wierna rzeka; Z Woli; Spacer wiosenny; Wielkanoc; Saska Kępa; Ogród Botaniczny; Ulica Światokrzyska; Spacer Wokulskiego; Cztery rzeźby; Biblioteka Uniwersytecka; Do Bielan; Dom i pałac; Pomnik Prusa; Książki w Alejach; Pochwała Wiecha; Na Pradze; Powązki; Listopad; Mgła; Noc styczniowa; Rozmyślenia noworoczne; Żal po Tuwimie; Żal po Messalce; Gomulicki; Teatra w Polsce; Jabłoneczka; Dwa krajobrazy.

13. Pieśni z rynku. [Wiersze]. Wwa: PIW 1957, 34 s.

Cykle: Pieśni z rynku; Pieśni jesienne i zimowe.

14. Domena polska. Wwa: PIW 1961, 299 s.

Zawiera szkice: Moja półka z książkami; Widmo kiczu; Rozmyślenia laika o muzyce; Rozważania na marginesie lektury polskich „poetów mniejszych” pierwszej połowy XIX stulecia; Uwagi o listach Juliusza Słowackiego; O poglądach literackich Słowackiego; Uwagi o poezji Wiktora Gomulickiego; O poezji Stonimskiego, — oraz artykuły i recenzje w działach: Preteksty; Dziennik lektury.

15. Słowacki. Romans życia. Wwa: PIW 1961, 317 s.

16. Ład i nieład. Wwa: PIW 1964, 404 s.

Zawiera szkice: Uwagi o klasycyzmie; Europeizm i literatura polska, — oraz artykuły i recenzje w działach: Z dziennika lektury; Preteksty teatralne; Preteksty literackie.

17. Głosy do „Kordiana”. [Współaut.:] M. Bizan. Współwyd. z: J. Słowacki: Kordian. Wwa 1967 s. 115-407. Wyd. 2 popraw. i uzup. Wwa 1972.

18. Śpiewnik podróżny i domowy. 1935-1967. [Wiersze]. Wwa: PIW 1969, 229 s.

Zawiera cykle: Z wierszy dawnych; Śpiewnik podróżny; Sone-ty własne i cudze; Małe ody; Listy; Śpiewnik domowy; Katar-ryka; Pieśni z rynku; Pieśni jesienne i zimowe; Wiersze pa-ryskie; Kwarantanna.

19. Głosy do „Balladyny”. [Współaut.:] M. Bizan. Współwyd. z: J. Słowacki: Balladyna. Tragedia w 5 aktach. Wwa 1970 s. 189-591. Wyd. 2 Wwa 1972.

20. Gospodarstwo Lenartowicza. [Kr.:] Inst. Filol. Pol. WSP w Kr.; IBL PAN; Tow. im. M. Konopnic-kiej. Sesja Nauk. w 150-lecie urodzin T. Lenartowi-cza 13-14 IV 1972, 10 s., powiel.

21. Wieczory warszawskie. [Szkice]. Wwa: Czyt. 1974, 265 s.

W metryce mylnie: Wyd. 2.

Zawartość: Mit Warszawy, — szkice z tomu poz. 12; Notatki z obu brzegów Wisły (z pominięciem: Spojrzenie z okna; Z Woli; Spacer Wokulskiego; Powązki; Teatra w Polsce; Jabłoneczka, — cykle: Cztery żale; Żal po Tuwimie [poz. 12]; Żal po Messalce [poz. 12]; Żal po Jadwidze Dmochowskiej; Żal po Marii Dąbrowskiej, — Listy z Nowego Świata; Listy; Koncert; Tajemnice Warszawy; Noce miejskie; Księga warszawska; Rozmyślenia przed końcem zimy; Z Mokotowa; Kraj-obraz zimowy; Godzina myśli; Szafa gra; Pomnik i własne podwórko; Czas zadumy i zabawy; Poezja warszawska; Żegar i pustelnik; Nazwy i rzeczy, — Wieczory warszawskie; Lenar-towicz w Warszawie; W dwadzieścia lat później [dot.: K. Bey-lin: Dni powszednie Warszawy 1880-1900]; Or-Or; Taras „Eu-ro-py”; Ulica Hipocetna; Przed Pałacem Mniszców; Plac Te-atralny; Prawda i zmyślenie, — Postłowie.

22. Świat i dom. Szkice i uwagi wybrane. Wwa: PIW 1977, 346 s.

Zawiera wybór tekstów druk. w czasopiśmie, z których większość została następnie (niekiedy pod zmienionymi tytułami) włączona do tomów: Domena polska [poz. 14] oraz Ład i nieład [poz. 16]. — Szkice: z poz. 14: Moja półka z książkami; Widmo kiczu; Rozważania na marginesie lektury polskich „poetów mniejszych” pierwszej połowy XIX stulecia; O poglądach literackich Słowackiego; O listach Juliusza Słowackiego; O poezji Wiktora Gomulickiego, — z poz. 16: Euro-peizm i literatura polska; O klasycyzmie, — nadto: O tłumac-zu; Pisarz słuchający muzyki; Zza kulis „Balladyny”; Kilka myśli o Krasińskim; O poezji Zygmunta Krasińskiego; Gospo-darstwo Lenartowicza [poz. 20]; Rozważania nad librettem „Halki”; — Uwagi [40 drobnych szkiców dot. literatury pol. i obcej].

23. Miary i wagi. Wwa: PIW 1978, 220 s.

Zawiera krótkie szkice druk. w *Tygodniku Powsz.* w cyklu „Z dziennika lektury” w 1974-1975.

24. Poezje. Wyboru dokonał autor. Przedm.: Z. Kubiak. Wwa: PIW 1983, 213 s.

25. Poezje wybrane. Wstęp: Z. Kubiak. Wybór: K. Górski, Z. Kubiak. Wwa: LSW 1992, 141 s.

Przekłady

1. L. Rachmanow: Niespokojna starość. Sztuka w 4 aktach. Wyst. Łódź, T. Wojska Pol. 1945. Druk w: Teatr radziecki. T. 3. Wwa: PIW 1968 s. 135-219.

2. I. Erenburg: Upadek Paryża. [Powieść]. [Wwa:] Książka 1946, 477 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1947, wyd. 3 1948, wyd. 4 Wwa: KiW 1949; z posł. R. Brandwajna Wwa: PIW 1954; wyd. 6 Wwa: Czyt. 1955.
3. L. Tolstoj: Dzieciństwo. [B.m.:] Czyt. 1946, 155 s. Przedr. zob. poz. 8.
4. M. Priszwin: Korzeń życia i inne opowiadania. Przeł.: A. Stawar i ... [Wwa:] Czyt. 1947, 268 s. Wyd. 2 tamże 1949.
5. R. Garaudy: Komunizm i moralność. Przedm.: M. Thorez. Wwa: Książka 1948, 110 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1949, wyd. 3 1950.
6. I. Turgieniew: Opowiadania. Wwa: KiW 1950, 335 s.
7. I. Turgieniew: Przepiórka. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1950, 15 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1953.
8. L. Tolstoj: Dzieciństwo; Lata chłopięce; Młodość. Wwa: Czyt. 1950, 403 s. Wyd. nast.: wyd. 2 t. 1-2 tamże 1952; wyd. 1 [!] Wwa: PIW 1953, wyd. 2 tamże 1984; przedr. w: L. Tolstoj: Dzieła. T. 1. Wwa: PIW 1956; Dzieła wybrane. [T.] 5. Wwa: PIW 1979.
- Wyd. osob. poszczególnych części: Dzieciństwo. Vilnius: Państw. Wydawn. Literatury Pięknej 1952, 158 s., zob. też poz. 3; Lata chłopięce. Tamże 1953, 109 s.; Młodość. Tamże 1954, 217 s.
9. M. Gorki: Mieszczanie. Sztuka w 4 aktach. Przeł.: ..., S. Pollak. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1951. Wyd. [Wwa:] PIW 1951, 208 s. Przedr. w: Antologia dramatu rosyjskiego. T. 2. Wwa: Czyt. 1954; M. Gorki: Pisma. T. 4. Wwa: PIW 1955.
10. K. Paustowski: Nasz współczesny. (Puszkini). [Utwór dramatyczny w 8 obrazach]. Wwa: KiW 1951, 174 s.
11. A. Soboul: Rewolucja francuska (1789-1799). [Wwa:] Czyt. 1951, 298 s.
12. I. Turgieniew: Miesiąc na wsi. Komedja w 5 aktach. Wyd. Wwa: PIW 1951, 239 s. Przedr. w: I. Turgieniew: Dzieła wybrane. T. 1. Wwa: PIW 1981.
13. I. Turgieniew: Mumu i inne opowiadania. Wwa: KiW 1951, 269 s.
14. I. Turgieniew: Opowiadania wybrane. Wwa: KiW 1952, 264 s.
15. I. Turgieniew: Wybór opowiadań. Przeł.: ..., Z. Kaczorowska. T. 1-2. Wwa: KiW 1952, 182 + 164 s.
- W tłum. P.H. t. 1 oraz w t. 2: Stepowy król Lit.
16. I. Leonow: Złota karetka. Sztuka w 4 aktach. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1955. Wyd. Wwa: PIW 1956, 118 s. Przedr. w: Teatr radziecki. T. 4. Wwa 1967 s. 5-81.
17. I. Turgieniew: Trzy portrety i inne opowiadania. Przeł.: Cz. Jastrzębiec-Kozłowski i ... (Z pism I. Turgieniewa). Wwa: PIW 1955, 424 s. Por. Prace edytorskie i redakcyjne poz. 10.
18. I. Turgieniew: Zacisze i inne opowiadania. Przeł.: ..., Z. Kaczorowska. (Z pism I. Turgieniewa). Wwa: PIW 1955, 389 s. Por. Prace edytorskie i redakcyjne poz. 10.
19. J. Brun-Bronowicz: Narodziny armii narodowej 1789-1794. Przeł. z franc. ... Wwa: MON 1956, 147 s.
20. I. Turgieniew: Pierwsza miłość i inne opowiadania. Przeł.: K.A. Jaworski, J. Guze, ... (Z pism I. Turgieniewa). Wwa: PIW 1956, 432 s. Por. Prace edytorskie i redakcyjne poz. 10.
21. I. Turgieniew: Stepowy król Lir i inne opowiadania. Przeł.: Cz. Jastrzębiec-Kozłowski, ... Posł. ... Wwa: Czyt. 1956, 376 s.
22. I. Turgieniew: Wiosenne wody i inne opowiadania. Przeł.: K.A. Jaworski, M. Brzozowska, L. Jackiewiczowa, ... (Z pism I. Turgieniewa). Wwa: PIW 1956, 533 s. Por. Prace edytorskie i redakcyjne poz. 10.
23. W. Korolenko: Historia mojego współczesnego. [T. 1]. Dzieciństwo; Lata szkolne; [T. 2] Lata studiów; Ześlanie. [Powieść]. Wwa: PIW 1959, 1960, 461 + 439 s.
24. A. France: Czerwona lilia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1960, 379 s.
25. A. France: Historia komiczna. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 227 s. Wyd. 2 Wwa: LSW 1993.
26. G. Lenôtre: Ze starych papierów. Wybrał, przeł. i przyp. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1965, 401 s.
27. M. Proust: Jan Santeuil. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: PIW 1969, 447 + 478 s. Wyd. 2 przejr. i popraw. Bydgoszcz: Pomorze 1993.
28. B. Reizow: Francuska powieść historyczna w epoce romantyzmu. Wwa: PIW 1969, 675 s.
29. P. Muratow: Obrazy Włoch. Przeł., przyp. i posł. opatrzył ... T. 1-2. Wwa: PIW 1972, 421 + 402 s. Wyd. nast. tamże 1988.
30. W. Łazariew: Dawni mistrzowie. [Zbiór rozpraw z zakresu historii sztuki]. Wwa: PWN 1984, 99, [176] s. ilustr.
31. I. Turgieniew: Poezje prozą. Przeł. i szkicem objaśniającym oraz notami opatrzył ... Kr.: WL 1985, 227 s.
- Tekst w jęz. pol. i ros.
32. M. Buber: Opowieści chasydów. Przeł. z niem., uwagami i posł. opatrzył ... Poznań: W drodze 1986, 303 s. Wyd. nast. tamże 1989.

33. J. Burckhardt: Czasy Konstancy Wielkiej. Wwa: PIW 1992, 356 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Juliusz Słowacki. 1849-1949. Katalog wystawy otwartej dnia 3 VII 1950 r. w Muzeum Narodowym w Warszawie. Zestawił: A. Semkowicz. Red. ... [Wwa:] PIW 1951, XV, 123 s.

2. J. Słowacki: Poezje i listy wybrane. Wybrał i oprac. ... Wwa: PIW 1951, 174 s. Wyd. 2 także 1953.

3. I. Turgieniew: Ojcowie i dzieci. [Powieść]. Przeł. J. Guze. Pod red. i z przyp. ... Wwa: KiW 1951, 238 s.

4. I. Turgieniew: W przededniu. [Powieść]. Przeł. T. Stepniowski. Pod red. i z przyp. ... Wwa: KiW 1951, 195 s.

5. I. Turgieniew: Szlacheckie gniazdo. (Powieść). Przeł. J. Jędrzejewicz. Pod red. i z przyp. ... Wwa: KiW 1952, 215 s.

6. J. Słowacki: Balladyna. Tragedia w 5 aktach. Mała kronika i przyp. w oprac. ... [Wwa:] PIW 1953, 233 s. Wyd. 2 także 1953.

7. J. Słowacki: Kordian. Część pierwsza trylogii: Spisek koronacyjny. Przedm.: M. Jastrun. Mała kronika i przyp. w oprac. ... [Wwa:] PIW 1953, 169 s. Wyd. 2 także 1953.

8. J. Słowacki: Lilla Weneda. Tragedia w 5 aktach. Mała kronika i przyp. w oprac. ... Wwa: PIW 1953, 171 s. Wyd. 2 także 1954.

9. A. Puszkina: Dzieła wybrane. Kom. red.: A. Ważyk, ... i in. T. 1-6. Wwa: PIW 1953-1954. Wyd. 2 t. 1-5 także 1956.

10. I. Turgieniew: Z pism. Red. ... [T. 1-9]. Wwa: PIW 1953-1956.

Zawartość: 1953: Rudin; Szlacheckie gniazdo; Zapiski myślowego opowiadania, — 1954: Dym; Nowizna; W przededniu; Ojcowie i dzieci, — 1955: Trzy portrety i inne opowiadania; Zaczysze i inne opowiadania, — 1956: Pierwsza miłość i inne opowiadania; Wiosenne wody i inne opowiadania.

11. T. Lenartowicz: Poezje wybrane. Wybrał, wstępem i przyp. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1954, 486 s. Wyd. 2 także 1957.

12. L. Tołstoj: Z pism. Wyd. pod red. ... [T. 1-7]. Wwa: PIW 1954-1955.

Zawartość: 1954: Kozacy i inne opowiadania; Opowiadania sewastopolskie i inne; Śmierć Iwana Ilicza i inne opowiadania; Utwory dramatyczne; Zmartwychwstanie, — 1955: Hadzi Murat i inne opowiadania.

13. F. Dostojewski: Z pism. Pod red. ... [T. 1-10]. Wwa: PIW 1955-1964.

Zawartość: 1955: Zbrodnia i kara, — 1956: Młodzik, — 1957: Skrzywdzeni i poniżeni; Wspomnienia z domu umarłych, — 1958: Biesy, — 1959: Bracia Karamazow, — 1961: Idiota, — 1962: Sobowtór i inne opowiadania 1846-1848, — 1963:

Białe noce i inne opowiadania 1848-1859, — 1964: Grac; Opowiadania 1862-1869.

14. L. Tołstoj: Dzieła. Wyd. w 14 tomach pod red. ... T. 1-14. Wwa: PIW 1956-1958.

Zawartość: 1956: T. 1. Dzieciństwo. Lata chłopięce. Młodość; T. 2. Opowiadania; T. 3. Opowiadania; T. 8-9. Anna Karenina, — 1957: T. 10. Opowiadania; T. 11. Utwory dramatyczne; T. 12. Opowieści i opowiadania; T. 13. Zmartwychwstanie; T. 14. Opowieści i opowiadania, — 1958: T. 4-7. Wojna i pokój.

15. Juliusza Słowackiego myśli o literaturze i sztuce. Wybrał, oprac. i wstęp ... Wwa: Czyt. 1959, 210 s.

16. J. Słowacki: Liryki. Wybór i oprac.: M. Bizan, ... Wwa: PIW 1959, 539 s.

17. Zbiór poetów polskich XIX wieku. Ułożył i oprac. ... Księga 1-7. Wwa: PIW 1959, 1961, 1962, 1965, 1967, 1975, 1129 + 1138 + 1146 + 1158 + 984 + 1088 + 896 s.

W t. 6: I. Poprawki i uzupełnienia do ksiąg 1-5; II. Poeci, wierszopisowcy, tłumacze poezji obcej (nie objęci księgą 1-5) [noty biograficzne w układzie alfabetycznym], — w t. 7: I. Antologie, śpiewniki, wybory i zbiory utworów wierszowanych; II. Almanachy, albumy, jednodniówki, księgi, pisma i wydawnictwa zbiorowe, noworoczniki, roczniki.

18. W. Gomułicki: Wiersze wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1960, 197 s.

19. K. Hłakowiczówna: Wiersze 1912-1959. Wybrał ... Wwa: PIW 1964, 255 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1976, wyd. 3 1980, wyd. 4 1982.

20. T. Mann: Eseje. Wybór ... Przeł.: J. Błoński i inni. Post.: W. Wirpsza. Wwa: PIW 1964, 538 s.

21. K. Marx, E. Engels: Dzieła. T. 10. Red. ... Wwa: KiW 1965, 900 s.

Zawiera prace napisane od I 1854 do I 1855.

22. K. Brodziński: Wiersze wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1966, 148 s.

23. T. Lenartowicz: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1972, 218 s.

24. Tołstoj w oczach krytyki światowej. Wybór ... Słowo wstępne; H. Krzeczkowski. Kalendarium życia i twórczości L. Tołstoja ... Wwa: PIW 1972, 617 s.

25. Z. Krasieński: Dzieła literackie. Wybrał, notami i uwagami opatrzył ... T. 1-3. Wwa: PIW 1973, 799 + 778 + 798 s.

Zawartość: T. 1. [Poezje. Poematy. Dramaty]; [T. 2. Utwory proza].

26. Księga cytatów z polskiej literatury pięknej od XIV do XX w. Ułożona przez ... i W. Kopalnińskiego. Wwa: PIW 1975, 911 s. Wyd. nast. także: [wyd. 2] 1982, wyd. 3 1991.

27. Głosy o Lenartowiczu. 1852-1940. Wybrał, notami, przyp. i wstępem opatrzył ... Kr.: WL 1976, 697 s.

OPRACOWANIA (wybór)

28. K. Błakowiczówna: Poezje wybrane. Wybrał ... Wwa: PIW 1977, 378 s.
29. J.I. Kraszewski: Kartki z podróży. 1858-1864. T. 1-2. Przyp. i posł. ... Wwa: PIW 1977, 581 + 517 s.
30. J. Słowacki: Kordian. Posł. i przyp.: M. Bizan, ... Wwa: PIW 1977, 247 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 1981, wyd. 4 1982, [wyd. 5] 1989.
31. A. Asnyk: Poezje wybrane. Wybrał i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1978, 153 s.
32. T. Gautier: Podróż do Hiszpanii. Tłum. i posł.: J. Guze. Przyp.: J. Guze, ... Wwa: PIW 1979, 342 s.
33. F.-R. Chateaubriand: Opis podróży z Paryża do Jerozolimy. Na osnowie tłum. F.S. Dmochowskiego przygot., według oryginału uzupełn. i notami opatrzył ... Wwa: PIW 1980 [właśc. 1981], 520 s.
34. Z. Krasiński: Korespondencja. [Cz.] 8. Listy do Henryka Reeve. Tłum. z franc. A. Ołędzka-Frybesowa. Oprac., wstępem, kroniką i notami opatrzył ... T. 1-2. Wwa: PIW 1980, 737 + 727 s.
35. K. Lach-Szyrma: Anglia i Szkocja. Przypomnienie z podróży roku 1820-1824 odbytej. Przep. i posł. opatrzył ... Wwa: PIW 1981, 622 s.
36. S. Baliński: Peregrynacje. Poezje wybrane 1928-1981. Wybrał, posł. i notą edytorską opatrzył ... Wwa: PIW 1982, 261 s.
37. S. Napierski: Wiersze wybrane. Wybrał i oprac. ... Wwa: PIW 1983, 331 s.
38. J. Słowacki: Dzieła wybrane. Wybrali i przedm. opatrzyli: M. Bizan i ... T. 1-3. Wwa: PIW 1983, 1062 + 816 + 821 s. Wyd. nast. tamże 1987. T. 1: Wiersze i poematy, T. 2: Dramaty. Część pierwsza; T. 3: Dramaty. Część druga.
39. J.I. Kraszewski: Wspomnienia Odessy, Jedysanu i Budżaku. Dziennik przejażdżki w roku 1843 od 22 czerwca do 11 września. Przep. i posł. opatrzył ... Wwa: PIW 1985, 473 s.
40. A. de Lamartine: Podróż na Wschód. Na osnowie przekł. T.S. Jasińskiego przygot., według oryginału uzupełn. oraz notami i posł. opatrzył ... Wwa: PIW 1986, 625 s.
41. W. Hugo: Ren. Przeł. I. Rogozińska. Przep. i notą wydawn. opatrzył ... Wwa: PIW 1987, 661 s.
42. J. Iwaszkiewicz: Podróż do Polski. Pod red. ... [Wyd. 4]. Wwa: Alfa 1987, 251 s.
43. F.A. Gregorovius: Wędrowki po Włoszech. [T.] 1-2. Przeł. T. Zabłudowski. Przep., posł. i notą opatrzył ... Wwa: PIW 1990, 569 + 500 s.
44. U poetów. Przeł. z franc. Miriam (Z. Przesmycki). Wybrał, oprac. i posł. opatrzył ... Wwa: LSW 1992, 114 s.
- Ank. 1966, 1976, 1988. — P. Hertz: Wspomnienia z domu umarłych. *Prz. Kult.* 1956 nr 42. — Wywiady; P. Szymański: Rozmowa z P.H. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 49, przedr. w tegoż: *Rozmowy z pisarzami*. Kr. 1981; *Kultura to jest możność wyboru*. [Rozm.] M. Woźniak. *Czas* 1977 nr 49; J. Biernacki: Nie uchybić własnemu człowieczeństwu. Na podstawie rozmowy z P.H. *Literatura* 1981 nr 48; *Literatura i znaki czasu*. [Rozm.] A. Laszowski. *Kierunki* 1981 nr 10; *Dobra wola i wolna wola*. Rozm. P. Kądziała. *Prz. Katol.* 1985 nr 11/12.
- SWPP 1. — PP (A. Czachowski). — LP (red.).
- K.W. Zawodziński. *Wiad. Lit.* 1936 nr 18, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964 [dot.: *Nocna muzyka*]. — [Dwie podróże:] A. Sandauer: *Poezja pozoru*. *Odrodzenie* 1947 nr 21, polem.; [J. Iwaszkiewicz] Eleuter. *Listy do Felicji*. W obronie Maneta. *Now. Lit.* 1947 nr 15; R. Matuszewski: „Dwie podróże” P.H. W tegoż: *Literatura po wojnie*. Wwa 1948, toż w wyd. 2 Wwa 1950. — [Sedan:] H. Markiewicz: *Sedan czyli zwycięstwo Pyrrusowe*. *Twórczość* 1948 nr 6; R. Matuszewski: *Spowiedź dziecięcia wieku Lambertów*. W tegoż: *Literatura po wojnie*. Wwa 1948, toż w wyd. 2 Wwa 1950; K. Wyka: *Rozrachunki inteligencji*. W tegoż: *Pogranicze powieści*. Kr. 1948, toż w wyd. nast. Wwa 1974, Wwa 1989. — [Notatnik obserwatora:] J. Kott: *Kryteria wyboru*. *Kuźnica* 1949 nr 7, przedr. w tegoż: *Postępek i głupstwo*. T. 2. Wwa 1956; W. Mach: *Obserwator z bagażem*. *Dz. Lit.* 1949 nr 5/6, przedr. w tegoż: *Szkice literackie*. T. 1. W szkole krytyków. Wwa 1971; H. Markiewicz: *Essays P.H. Twórczość* 1949 nr 4. — [Portret Słowackiego:] M. Jastrun: *Ariel w podróży*. *Kuźnica* 1949 nr 37, przedr. w tegoż: *Wizerunki*. Wwa 1956; H. Markiewicz: *Portret Słowackiego*. *Odrodzenia* 1949 nr 36; T. Mikulski. *Zesz. Wroc.* 1949 nr 3/4, przedr. w tegoż: *Miniatury krytyczne*. Wwa 1976; S. Treugott: *O postępowości Słowackiego*. *Pam. Lit.* t. 39: 1950. — Z. Lichniak: *Ludzka rzecz w cezurze*. *Dziś i Jutro* 1951 nr 15. — Z. Greń: *Pochwały dla klasyków*. *Zycie Lit.* 1954 nr 35 [rec.: *Dziennik lektury*]. — [Nowy lirnik mazowiecki:] S. Lichański: *Z ducha krytyki*. *Dziś i Jutro* 1953 nr 26, przedr. w tegoż: *Literatura i krytyka*. Wwa 1956; Cz. Toborecki: *Z ducha krytyki*. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 1. — [L. Lenartowicz: *Poezje wybrane*. Oprac. ...] A. Witkowska: *Spór o Lenartowicza*. *Zycie Lit.* 1954 nr 47; J.W. Gomułicki: *Lenartowicz na nowo odczytany*. *Twórczość* 1955 nr 5. — [Notatki z obu brzegów Wisły:] L. Grzeniewski: *Nad „Notatkami z obu brzegów Wisły”*. *Twórczość* 1955 nr 12; S. Jończyk: *„Między mądrością poznawania i goryczą wiedzy ...”*. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 41. — [Wiersze wybrane:] M. Głowiński: *Od klasycyzmu do prostoty*. *Zycie Lit.* 1955 nr 35; J. Sławiński: *O „Wierszach wybranych” P.H.* *Twórczość* 1956 nr 5. — J. Starnawski: *Nowe książki o Słowackim*. *Twórczość* 1956 nr 3 [rec.: *Antologia wierszy o Słowackim*]. — [Pieśni z rynku:] J. Kwiatkowski: *O poezji P.H.* *Zycie Lit.* 1957 nr 28; R. Matuszewski: *O wierszach P.H.* *Nowa Kult.* 1957 nr 24. — M. Danilewiczowa: *Genius loci*. *Wiadomości*, Londyn 1958 nr 10 [rec.: *Notatki z obu brzegów Wisły*]. — R. Przybylski: *Na Parmasie i w Arkadii*. *Zycie Lit.* 1958 nr 39. — H. Berezka: *P.H. Tyg. Kult.* 1963 nr 24. — [Ład i nieład:] Z. Kozarynowa: *Jasność i prostota*. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 51/52; T.J. Zółciński: *Czy tylko recenzje?* — *Więź* 1965 nr 9. — [Zbiór poetów polskich:] Z. Libera: *Poezja polska XIX w.* *Nowe Książ.* 1967 nr 17; M. Pankowski: *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 7. — [Pieśniak podróży i domowy:] R. Matuszewski: *„J znajdziesz wzór tej zwrotki i wygnania w piosenniku ...”*. *Twórczość* 1970 nr 12, przedr. pt. *Piosenki na swojską nutę*, w tegoż: *Z bliska*. Kr. 1981; J. Pieszczachowicz: *Marmury i popioły*. *Zycie Lit.* 1970 nr 17, przedr. w tegoż: *Pegaz na rozdrożu*. Łódź 1991; M. Sprusiński: *Piękne wiersze P.H.* *Nowe Książ.* 1970 nr 3, przedr. w tegoż: *Imiona naszego czasu*. Kr. 1974. — Cz. Zgorzelski. *Rocz. Lit.* 1970 wyd. 1972 [rec.: *Głosy do „Balladyny”*]. — [Księga cytowań:] A. Biernacki. *Pam. Lit.* 1977 z. 4; J. Zakrzewski: *Tradycja i dziedzictwo*. *Więź* 1976 nr 7/8. — [Głosy o Lenartowiczu:] M. Zięba. *Ruch Lit.* 1977 nr 4; J.W. Gomułicki, A. Witkowska. *Rocz. Lit.* 1976

wyd. 1978. — J.W. Gomulicki. *Rocz. Lit.* 1976 wyd. 1978 [rec.: Księga cytatów: Zbiór poetów polskich]. — [Świat i dom:] P. Spiewak: Dziennik lektury. *Twórczość* 1978 nr 6; A. Zagajewski: Poblazliwy klasycyzm. W tegoż: *Drugi oddech*. Kr. 1978. — [Miary i wagi:] Z. Kubiak: P.H. opowieści o Polsce. *Tyg. Powsz.* 1978 nr 26; A. Bednarek. *Novum* 1979 nr 2. — A. Stema-Wachowiak: Pietyzm. *Twórczość* 1984 nr 2 [rec.: Poezje]. — J. Partyka: The series travel edited by P.H. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 22: 1990 [rec. serii *Podróże*]. — D. Heck: Podbite moje kraje ... *Kresy* 1993 nr 16 [rec.: Poezje wybrane].

J.cz.

HEYDUK Bronisław 1909-1984

Krypt.: B.H.; BH.
Powieściopisarz, artysta malarz.

Urodzony 11 lutego 1909 w Krakowie; syn Antoniego Heyduka, rzemieślnika, właściciela zakładu krawieckiego, i Bronisławy z domu Hocke. Uczęszczał do IV Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Krakowie. W tym czasie zamieścił w czasopiśmie gimnazjalnym *Nasza Myśl* pierwsze wiersze „Bór” i „Drzewa”, w 1929 zaś sprawozdanie sportowe w *Ilustrowanym Kurjerze Codziennym*. W 1929, po uzyskaniu świadectwa dojrzałości, przez rok pracował w administracji Szpitala św. Łazarza w Krakowie. Od 1930 studiował historię i historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ), ponadto uczył się prywatnie rysunku oraz malarstwa w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. W 1935 przerwał studia i odbył jednoroczną służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie i 36. Pułku Legii Akademickiej w Warszawie. W 1936 uzyskał dyplom magisterski. W czasie studiów i w następnych latach należał do Strzelca i pracował w Okręgu Związku Strzeleckiego jako instruktor oświatowy. Zajmował się też czynnie sportem, uprawiając narciarstwo, jazdę konną i strzelectwo sportowe. Współpracował z prasą sportową (m.in. z *Życiem Sportowym*). W 1938 uległ wypadkowi w Tatrach i leczył się przez rok w Zakopanem i Krakowie. Brał udział w kampanii wrześniowej, walcząc pod Kolbuszową, Józefowem i Zwierzynem. Wzięty do niewoli niemieckiej pod Janowem, zbiegł z transportu jeńców i wrócił do Krakowa, gdzie w czasie okupacji niemieckiej pracował jako rysownik w Ogródku Botanicznym. Uczestniczył w działalności konspiracyjnej w szeregach AK. Po wojnie podjął twórczość artystyczną i literacką oraz pracę pedagogiczną (wykłady w Studium Nauczycielskim I i II oraz w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie), a także działalność popularyzatorską w zakresie wiedzy o sztuce. Od 1945 należał do Związku Polskich Artystów Plastyków. W 1948 na podstawie pracy „Zmierzch husarii” otrzymał na UJ stopień doktora filozofii w zakresie historii i historii sztuki. W 1953 uzyskał dyplom ukończenia Akademii Wychowania

Fizycznego w Warszawie (specjalność trenerska), w 1959 zaś dyplom ukończenia wyższych studiów artystycznych w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Miał liczne wystawy malarskie w kraju, a także za granicą, m.in. w Czechosłowacji, Austrii, Szwecji, Monako, we Francji (począwszy od 1951). W 1956 otrzymał Srebrny Medal Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie. Jako prozaik debiutował w 1957 powieścią „Ogród nieplewiony”. Od 1960 należał do ZLP. Odbył liczne podróże zagraniczne, m.in. na Węgry, do Austrii, Szwecji, ZSRR, Czechosłowacji, Rumunii, Francji. Odznaczony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1974), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1978). Zmarł 15 listopada 1984 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ogród nieplewiony. [Powieść historyczna]. Ilustracje zebrał... T. 1-2. Wwa: NK 1957, 501 + 417 s. Wyd. 2 tamże 1982, 405 s.

2. Negacja i Wiktoria. [Powieść historyczna]. Ilustr. zebrał... Wwa: NK 1959, 483 s. Wyd. 2 tamże 1967.

3. „Janina”, znak Sobieskich. [Powieść historyczna]. Materiały ilustracyjne zebrał... Wwa: NK 1964, 215 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1969; wyd. 3 Kr.: WL 1977; wyd. 4 Wwa: NK 1983.

4. Legendy i opowieści o Krakowie. Kr.: WL 1967, 161 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1980, wyd. 4 1985.

Zawartość: Kajety babuni, Podziemny Wawel; Kruków – Kruków; O Kraku – bohaterze; O Walgierzu Wdałym; Wanda; Szatańska rada czarownicy; Dzwon topielców; Wieże Marliczek; Zaczarowani dworzanie; Hejnał czyli pobudka; Najstarszy sport; Targ na rynku i czajka; Niezatarzy ślad; Kopernik; Faust i Twardowski; Drugi król chłopów; Sędziwoj i Seron w Krakowie; Skrzydlaci listonosze; Skala Kmita; O Annie Jagiellonce i Stefanie Batorym; Złote cegły; Boruta; Jak pies z kotem; Malarz najbardziej krakowski [o M. Stachowiczul].

5. Kwiat paproci. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1969, 211 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr.: WL 1983, wyd. 3 tamże 1984.

6. Trójkrolewie. [Powieść]. Materiały ilustracyjne zebrał... Wwa: NK 1969, 277 s. Wyd. 2 tamże 1972.

7. Dahlbergh w Polsce. Dziennik i ryciny szwedzkie z dziejów „Potopu” 1656-1657. Wstęp: A. Przyboś. Wr.: Ossol. 1971, 205 s.

8. Od Warszawy do Połtawy. [Powieść]. Wwa: NK 1974 [właśc. 1973], 336 s.

9. W północnej burzy. [Powieść]. Wwa: NK 1976, 314 s.

10. W saskim menucie. [Powieść]. Wwa: NK 1978, 276 s.

11. Z Plazówki w świat. [Powieść]. Kr., Wr.: WL 1984, 196 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — RI 1984 (A. Biernacki). — NSLD. — J.R. Heyduk: [Bibliografia]. W: B. Heyduk: Katalog wystawy malarzkiej. Wwa 1979.

Z. Florczak: Reportaż sprzed trzystu lat. *Nowe Książ.* 1972 nr 8 [rec.: Dahlbergh w Polsce]. — M. Ruszczyk: Wali się dom stary. *Nowe Książ.* 1974 nr 17 [rec.: Od Warszawy do Połtawy]. — M. Ruszczyk: Eksperymenty, eksperymenty ... *Nowe Książ.* 1978 nr 24 [rec.: W saskim menucie]. — J.R. Heyduk: 50-lecie pracy twórczej B.H. 1928-1978. Maszynopis powst. 1978/1979, [103] s. [w zbiorach Bibl. Nar. w Wwiel]. — A. Marzec: Żywot, w którym przegląda się historia. *Życie Lit.* 1985 nr 25 [dot.: Z. Płazówki w świat]. — A. Marzec: O B.H. — twórcy wszechstronnym. *Prz. Ośw.-Wychow.* 1986 nr 3. — A. Marzec: Przez mikroskop i lunetę. (O malarstwie i pisarstwie B.H.). *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 11/12. — U. Dąbrowska: Wielka historia w powieściach B.H. W: Polska powieść historyczna XX wieku. Lubl. 1990.

J.P.

HEYMANOWA Róża

zob. CZEKAŃSKA-HEYMANOWA Róża

HIEROWSKI Zdzisław

1911-1967

Pseud.: Bakalarz; (h); (Hier.); J.P. Plewiarz; ki; (ki); Ki; (Ki); (ski); Tadeusz Boronowski; Z.H.; (Z.H.); Zastępca; Zetha; zh; (zh); Zh

Krytyk i historyk literatury, tłumacz.

Urodzony 7 lipca 1911 we wsi Stubienko pod Przemyślem w rodzinie nauczycielskiej; syn Tadeusza Hierowskiego i Marii z Dobiaszów. W 1922 przeniósł się wraz z rodzicami na Śląsk. Do szkoły średniej uczęszczał kolejno w Przemyślu, w Katowicach (1922-24) i w Bąkowicach pod Chyrowem, gdzie w 1929 zdał maturę w Zakładzie Wychowawczym oo. Jezuitów. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Debiutował w 1930 fragmentem wspomnień pt. „W Tatrach”, drukowanym w *Przeglądzie Chyrowskim* (nr 4). Za właściwy debiut uważał szkic „Trzydziestolecie krakowskiej „Sceny Niezależnej”, opublikowany w 1933 w *Kurjerze Literacko-Naukowym* (nr 11); z pismem tym współpracował następnie do 1938. Po uzyskaniu magisterium w 1934 powrócił na Śląsk i zamieszkał w Siemianowicach. Do 1938 pracował w wojewódzkim okręgu Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej, pełniąc funkcję instruktora i referenta prasy i propagandy. W 1936-37 był redaktorem odpowiedzialnym wychodzącego w Katowicach miesięcznika (następnie dwutygodnika) *Kuźmica*. W 1938-39 pracował jako redaktor audycji aktualnych w wydziale programowym Rozgłośni Katowickiej Polskiego Radia. W tym czasie, wspólnie z Wilhelmem Szewczykiem i Janem K. Zarembą redagował miesięcznik literacki *Fantana* i należał do skupionej przy nim grupy literackiej. Zaczął ogłaszać pierwsze prace o literaturze czeskiej i słowackiej. Podczas okupacji niemieckiej mieszkał w Miechowie i pracował w spół-

dzielni rolniczo-handlowej. Równocześnie utrzymywał kontakt z ośrodkami konspiracyjnymi w Krakowie i Warszawie, uczestnicząc w przygotowaniach planów odbudowy radiofonii polskiej po wojnie. Po wyzwoleniu wrócił na Śląsk i od lutego 1945 do sierpnia 1946 był dyrektorem programowym Rozgłośni Katowickiej Polskiego Radia. W tym czasie zaczął tłumaczyć powieści i utwory sceniczne z literatury czeskiej i słowackiej. Brał czynny udział w organizowaniu życia literackiego i kulturalnego na Śląsku. W 1945 wspólnie z W. Szewczykiem założył w Katowicach tygodnik *Odra* i do 1950 należał do jego zespołu redakcyjnego. Od 1945 był też członkiem SD oraz ZZLP (od 1949 ZLP); w 1945-49 pełnił wiele funkcji w Oddziale Śląskim Związku, m.in. był jego prezesem i organizatorem klubów literackich. W 1947-49 redagował serię wydawniczą *Arkusze Śląski*, a w 1947-48 był sekretarzem redakcji kwartalnika *Zaranie Śląskie*. Równocześnie w sezonie 1948/49 pracował jako kierownik literacki w Teatrze Polskim w Bielsku, a następnie do 1954 w Państwowej Operze Śląskiej w Bytomiu. W 1952-56 był naczelnym redaktorem kwartalnika *Śląsk Literacki*, w 1954-57 kierownikiem działu kulturalnego tygodnika *Panorama*, w 1957-58 członkiem redakcji *Magazynu Niedzielnego Trybuny Robotniczej* (w piśmie tym publikował do 1966; m.in. w 1958-63 stały felieton pt. „Na widnokręgu”). Nadto w 1958-60 był członkiem redakcji wrocławskiego tygodnika *Odra*. W 1958-66 redagował w *Roczniku Literackim* dział „Literatura czeska i słowacka”. Od 1959 był naczelnym redaktorem kwartalnika *Zaranie Śląskie*. Współpracował nadto z *Życiem Literackim* (1957-67) i *Poglądami* (1961-67). W 1958 ponownie został wybrany na prezesa Oddziału Katowickiego ZLP oraz na członka Komisji Zagranicznej i Stypendialnej Zarządu Głównego Związku. W 1958-60 był kierownikiem literackim Teatru Śląskiego im. S. Wyspiańskiego w Katowicach. Od września 1960 pracował w Śląskim Instytucie Naukowym w Katowicach jako kierownik Pracowni Historyczno-Literackiej. W 1962 uzyskał w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu stopień doktora na podstawie pracy „Problemy literatury śląskiej drugiej połowy XIX i XX wieku”, napisanej pod kierunkiem prof. Stanisława Kolbuszewskiego. Od 1965 był redaktorem naukowym serii wydawniczej *Pisarze śląscy XIX i XX wieku*. Za przekłady z literatury czeskiej i słowackiej otrzymał w 1958 nagrodę Województwa Katowickiego, w 1966 przyznaną po raz pierwszy nagrodę Czeskiego Funduszu Literatury, w 1967 zaś nagrodę miesięcznika *Odra*. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1946), Krzyżem Oficerskim (1956) i Krzyżem Kawalerskim (1967) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 14 grudnia 1967 w Katowicach.

1. Odbudowa kulturalna odzyskanego Śląska. Przedm.: W. Szewczyk. Kat.: ZZLP 1946, 21 s.

2. O Śląsk za Olzą. Kat.: Pol. Związek Zach. [1946], 6 s.

3. [Artykuły popularne wyd. w serii:] *Komunikaty Inst. Śl.*

[1]. Poeta narodowy Śląska cieszyńskiego Jan Kubisz. 1848-1929. Kat. [1946], 4 s. Ser. V nr 21.

[2]. Poezja czeska po r. 1918. Kat. [1947], 6 s. Ser. VI nr 8.

[3]. Rzut oka na rozwój prozy czeskiej po r. 1918. Kat. 1947, 6 s. Ser. VI nr 14.

[4]. Konflikt czesko-niemiecki w powieściach A.C. Nora. Kat. 1947, 6 s. Ser. VI nr 15.

[5]. Robotniczy poeta powstań górnośląskich. W 25-tą rocznicę śmierci Augustyna Świdra. 1886-1923. Kat. 1948, 6 s. Ser. VII nr 4.

4. [Dwadzieścia pięć] 25 lat literatury na Śląsku. 1920-1945. Kat.: Inst. Śląski 1947, 208 s.

Zawartość: Drogi literatury śląskiej. — Z ludu i dla ludu: Jan Kubisz; Ks. Emanuel Grim; Jerzy Probosz; Walenty Krzyszcz; Karol Berger; Pisarze ludowi. — Pisarze regionalni: Uwagi o śląskim regionalizmie literackim; Emanuel Imiela i Ludwik Łakomy; Ludwik Kobiela i Adolf Fierla; Gustaw Morcinek; Epik Zagłębia Dąbrowskiego, Jan Waśniewski. — Siła przyciągania: Pozaregionalne zainteresowania literackie Śląskiem; Powieściopisarki: Zofia Kossak-Szczucka — Pola Gojawiczyńska — Halina Kraheńska; Julian Przyboś i Emil Zegadłowicz; Kazimierz Gołba; Włodzimierz Zelechowski; Janina Zabierewska-Zelechowska; Jan Baranowicz. — Pokolenie poetów: Paweł Kubisz; Edmund Osmańczyk; Wilhelm Szewczyk; Aleksander Widera, Zbyszko Bednorz i Józef Ryszka („Szczepon”). — Środowisko literackie i jego perspektywy: Krytyka literacka; Czasopiśma i ugrupowania literackie; Lata wojny, środowisko literackie po wojnie, perspektywy na przyszłość. — Dodatek bibliograficzny.

5. Cztery szkice. Jan Wiktor, Jan Brzoza, Gustaw Morcinek, Pola Gojawiczyńska. Kr.: WL 1957, 232 s.

6. Józef Lompa, jego działalność i zasługi dla Śląska. Kat.: Kom. Obchodu 160 Rocznicy Urodzin J. Lompy 1957, 25 s.

7. Nauczyciel z Lubczy i inne szkice. Kat.: Śląsk 1961, 174 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1964.

O działalności literackiej i postawach patriotycznych pisarzy śląskich: J. Kubiszu, J. Lompie, K. Miarce, A. Świdrze, także o autorach piszących w jęz. niem.: H. Marchwitz i A. Ulitzu oraz zarys historyczny piśmiennictwa śląskiego.

8. Literatura czeska i słowacka w Polsce Ludowej. Kat.: Śląsk 1966, 145 s.

9. Życie literackie na Śląsku w latach 1922-1939. Kat.: Śląsk 1969, 354 s.

Zawartość: Środowisko literackie jako przedmiot badań historycznoliterackich; Wśród głównych problemów odzyskanego Śląska. Dwa okresy. — Od literatury dla ludu do regionalizmu literackiego: Publiczność literacka; Czytelnicy; Typ pisarza; Literatura dla ludu; Początki regionalizmu literackiego. — Formowanie się środowiska literackiego: Instytucje, organizacje, czasopiśma; W służbie regionalizmu i przeciw regionalizmowi;

Teoria i praktyka; Drogi twórczości; Zofia Kossak i powieść historyczna; Powieść współczesna: G. Morcinek i naśladowcy; Powieść współczesna: P. Gojawiczyńska, Halina Kraheńska; Między esejem a reportażem: St. Wasylewski, P. Hulka-Laskowski; Poezja: Między Młodą Polską a autentyzmem; Dramat w teatrze.

10. Szkice krytyczne. Wybór i wstęp: W. Nawrocki. Kat.: Śląsk 1975, 486 s.

Zawartość: I. Spojrzenie na zachód: Odbudowa kulturalna odzyskanego Śląska [poz. 1]; Literatura współczesna wobec problematyki ziem zachodnich; Problematyka ziem zachodnich i północnych w polskiej literaturze współczesnej; Środowiska literackie ziem zachodnich i północnych w życiu literackim kraju. — II. Portrety i szkice: Kronika twórczości G. Morcinka; Powszedni dzień Śląska [P. Gojawiczyńska]; J. Wiktor drogi przez wieś; J. Brzoza — pisarz proletariacki; J. Waśniewski — epik górniczego Zagłębia; Od „Hansy” do „Poematu górniczego” lo W. Szewczyk; „Czarne miasto” T. Różewicza; Drugie dzieło L. Staffa [L. Staff jako tłumacz]. — III. Z problemów literatury czeskiej i słowackiej; Dramaturgia czeska i słowacka na scenach polskich w latach 1945-1964. Polskie przekłady z literatury słowackiej po r. 1945 w świetle analizy artystycznej; B. Václavek i czeski realizm socjalistyczny; I. Olbracht. (Życie i twórczość); K. Čapek i jego twórczość; V. Vánčura.

Studia i rozprawy w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Piśmiennictwo na Śląsku. W: Śląsk, ziemia i ludzie. Kat. 1948 s. 103-134; odb. łącznie z: S. Rospond; Język na Śląsku pt. Język i piśmiennictwo na Śląsku. Kat. 1948. — Z dziejów piśmiennictwa polskiego. W: Górny Śląsk. Cz. 1. Pozn. 1959 s. 407-434. — Piśmiennictwo śląskie na tle literatury ogólnonarodowej. [Współaut.:] S. Wilczek. *Ruch Lit.* 1962 nr 3 s. 108-120. — Teaty Górnośląskie w Polsce Ludowej. *Zar. Śl.* 1965 z. 1 s. 103-138. — O Tadeuszu Mikulskim i jego „Spotkaniach wrocławskich”. W: T. Mikulski: Spotkania wrocławskie. Wyd. 3. Kat. 1966 s. 404-415. — Z problematyki badań historycznoliterackich nad piśmiennictwem polskim na Śląsku. *Zar. Śl.* 1967 z. 1 s. 33-45. — Pisarze śląscy; Jan Nikodem Jaroń; Paweł Łysek; Augustyn Świder; Franciszek Euzebiusz Stateczny; Jan Wantuła. W: OLP. Ser. 5 t. 3. Kr. 1973 s. 666-677.

Przekłady

1. A. Hoffmeister: Turysta mimo woli w roku 1941 w Ameryce. [Powieść satyryczna]. Kat.: AWIR 1946, 157 s.

2. E. Bass: Klub jedenastu. [Powieść]. Kat.: AWIR 1947, 138 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [Pozn.:] Wielkopol. Księg. Wydawn. 1949; wyd. 3 Wwa: SiT 1959.

3. J. Drda: Miasteczko na dłoni. Powieść. Kat.: AWIR 1947, 287 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: AWIR 1948; wyd. 3 Wwa: PIW 1949, tamże: wyd. 4 1951, wyd. 5 1954; wyd. 6 z post. E. Madanego. Kat.: Śląsk 1970.

4. J. Drda: Igraszki z diabłem. Komedia w 10 obrazach. Wyst. Łódź, T. Wojska Pol. 1948. Wyd. Kat.: Odrodzenie 1949, 116 s. Wyd. nast. z podtyt.

Komedia w 10 odsłonach wg insc. L. Schillera. Muz.: T. Kiesewettera i W. Raczkowskiego. Uwagi insc. oprac. J. Gruda. Wwa: Czyt. 1956, 214 s.

5. A.C. Nor [J. Kavan]: Na pograniczu. Powieść. Przeł. oraz posł. opatrzył ... Kat.: AWIR 1948, 240 s.

6. V. Vančura: Koniec starych czasów. Powieść. Przeł. oraz posł. opatrzył ... Wwa: AWIR 1948, 250 s. Wyd. 2 ze wstępem J. Balucha. Kat.: Śląsk 1972.

7. K. Světlá: Dzwoneczkowa królewna. Powieść. Wwa: PIW 1949, 218 s.

8. E. Bass: Cyrk Humberto. [Powieść]. Wwa: KiW 1950, 556 s.

9. P. Jilemnický: Kronika. Powieść. Wwa: PIW 1950, 361 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1951; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1976.

10. A. Jirásek: Uroki świata. Powieść. Wwa: PIW 1950, 221 s. Wyd. 2 tamże 1951.

11. S. Kralík: Podpolańskie buki. Komedia w 4 aktach. Wyst. Opole, T. Ziemi Opol. 1950.

12. J. Marek: Nad nami świata. Gawędy górnicze. Wwa: PIW 1950, 258 s.

13. J. Vah: Cisza. Sztuka w 4 aktach. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1950.

14. P. Karvaš: Pokolenie. [Powieść]. Cz. 1 trylogii. Wwa: KiW 1951, 386 s.

15. J. Marek: Marsz w ciemnościach. Powieść. Wwa: MON 1951, 147 s.

16. G. Donizetti: Napój miłosny. Opera komiczna w 2 aktach. Libretto: F. Romani. Przeł.: ..., P. Widlicki. Wyst. Bytom, Opera Śląska 1951.

17. J. Klima: Szczęście nie spada z nieba. Sztuka w 7 obrazach. Wyst. Czes. Cieszyn, Scena Pol. 1952.

18. J. Marek: Gdy starzy z młodymi wojowali. Opowiadanie. Wwa: Iskry 1952, 14 s.

19. A. Dargomyżski: Rusalka. Opera w 4 aktach. Libretto wg A. Puszkina. Przeł.: ..., P. Widlicki. Wyst. Bytom, Opera Śląska 1952.

20. P. Czajkowski: Trzewiczki. Opera w 4 aktach. Libretto wg M. Gogola. Przeł.: ..., P. Widlicki. Wyst. Gdańsk, Studio Operowe 1952.

21. D.F.E. Auber: Fra Diavolo. Opera komiczna w 3 aktach. Libretto: E. Scribe. Przeł.: ..., P. Widlicki. Wyst. Bytom, Opera Śląska 1953.

22. A. Jirásek: Mroki. Obraz historyczny. [Powieść]. Wwa: PIW 1953, 550 s.

23. W.K. Klicpera: Hadrian z Gzymsów. Komedia w 6 obrazach. Wyst. Zielona Góra, T. Ziemi Lubuskiej 1953.

24. W.A. Mozart: Czarodziejski flet. Opera w 2

aktach. Libretto: E. Schikaneder i S. Giesecke. Przeł.: ..., W. Ormicki. Wyst. Bytom, Opera Śląska 1954.

25. L. Janacek: Jenufa. Opera w 3 aktach. Libretto: G. Preissowa. Przeł.: ..., Z. Lipczyński. Wyst. Wr., Opera Wrocławska 1954.

26. M.V. Kratochvíl: Mistrz Jan. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1954, 242 s.

Ciąg dalszy zob. poz. 27.

27. M.V. Kratochvíl: Pochodnia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1954, 366 s.

Cz. 2 powieści Mistrz Jan, poz. 26.

28. L. Aškenazy: Wyższa polityka. [Opowiadania]. Wstęp: Z. Mitzner. Wwa: Czyt. 1955, 154 s.

29. A. Jirásek: Bractwo; Trzy rapsody. Przeł. i wstęp ... Wwa: PIW 1957. Por. Prace redakcyjne poz. 12.

30. K. Polaček: Było nas pięciu. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1958, 260 s.

31. K. Čapek: Opowieści z różnych kieszeni. [Opowiadania]. Przeł. ... i M. Erhardtowa. Wwa: PIW 1959, 427 s.

32. E. Valenta: Barwy nadziei. [Powieść]. Wwa: MON 1959, 764 s.

33. L. Aškenazy: Księżycowe przygody Filipa i Wawrzyńca. [Powieść dla młodzieży]. Kat.: Śląsk 1960, 120 s.

34. E. Bass: Przyjęcie u hrabiego d'Ascenson-Letardaís. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1960, 250 s.

35. I. Olbracht: O smutnych oczach Hany Karadziczowej. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1960, 344 s.

36. K.J. Beneš: Gra o życie. [Opowiadania]. Wwa: MON 1961, 234 s.

37. J. Mucha: Most. [Powieść]. Wwa: MON 1963, 233 s.

38. V. Vančura: Małgorzata, córka Łazarza. [Powieść]. Przeł. i posł. ... Wwa: PIW 1963, 222 s.

39. V. Vančura: Kapryśne lato. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1964, 101 s.

40. A. Lustig: Nie będzie poniżonych. [Opowiadania]. Wwa: MON 1965, 210 s.

41. L. Svoboda: Z Buzułuku do Pragi. [Wspomnienia]. Wwa: MON 1965, 502 s.

42. D. Tatarka: Wiklinowe fotele. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 187 s.

43. P. Karvaš: Eksperyment „Damokles”. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1969.

Prace redakcyjne

1. Arkusz Śląski. Nr 1-12. [Red. ...]. Kat.: ZZLP 1946-1949.

Wydawnictwo nieperiodyczne Oddz. Śląskiego ZZLP; numery 1-5, 7, 8, 12 opatrzone przedm. Z.H.

2. J. Baranowicz: Wiersze. Przygot. do druku ... Kat.: Śląsk 1946, 15 s.

3. Śląsk walczący. Poezja i pieśń. [Antologia]. Wstęp i oprac. ... Kat.: Inst. Śląski 1946, 119 s. Wyd. 2 [ze zmian. wstępem] tamże 1946.

4. A. Feliński: Barbara Radziwiłłówna. Tragedia w 5 aktach. Wstępem i objaśn. opatrzył ... Kat.: Ognisko 1948, 98 s.

5. Papież Pius XII do biskupów niemieckich. Pełny tekst listu z dnia 1 marca 1948. [Przygot. do druku i przedm. opatrzył] ... Kat.: Odra 1948, 14 s.

6. Przemiany. Praca zbiorowa. Red.: ... i M. Klimas-Błahutowa. Kat.: Woj. Kom. Wyborczy Frontu Nar. 1952, 33 s.

7. J. Brzoza: Ręce i kamienie. Opowiadania. Red. i wstęp ... Kr.: WL 1953, 218 s.

8. P. Gojawczyńska: Ziemia Elżbiety. [Powieść]. Red. i posł. ... Wyd. 6 Kr.: WL 1954, 244 s.

9. Nowy Śląsk. Almanach literacki. Pod red. ... Kr.: WL 1954, 368 s.

10. E. Osmańczyk: Z notatnika reportera. Reportaże, gawędy, opowiadania. Wybór i wstęp ... Stalinogród [Kat.:] Śląsk 1955, 388 s.

11. Opera Śląska 1945-1955. Red. ... Stalinogród [Kat.:] Śląsk 1956, 126 s.

Tu też Z.H.: Z kroniki dziesięciolecia.

12. A. Jirásek: Dzieła. Wyboru dokonano przy współudziale ... Red.: Cz. Przymusiński, A. Sieczkowski. [T. 1-3]. Wwa: PIW 1957, 438 + 450 + 509 s.

[1]. Stare podania czeskie; [2]. Bractwo; Trzy rapsody. [por. Przekłady, poz. 29]; [3]. Maryla. [Sielanka z dawnych lat]; Pani ze dworu. [Opowiadania].

13. Pisarze śląscy XIX i XX wieku. Praca zbiorowa pod red. ... Wr.: Ossol. 1963, 555 s.

14. Z górnośląskiej ziemi. Proza i poezja o Górnym Śląsku, Wybór; G. Morcinek, M. Suboczowa. Przep. oprac. ... Kat.: Śląsk 1963, 384 s.

15. W. Ogrodziński: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Do druku przygot.: L. Brożek i ... Kat.: Śląsk 1965, 435 s.

16. A. Gładysz: Jan Nikodem Jaroń. Zarys monograficzny. Red. ... Kat.: Śląski Inst. Nauk. 1968, 134 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956. — SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska). — LP (M. Fazan). — RL 1967 (P. Grzegorzczak). — ŚISB (W. Nawrocki). — Śl. Lit. 1955 nr 14/15 [bibliografia prac Z. H.].

Literatura czeska i słowacka w Polsce Ludowej; Z. Niedziela. *Ruch Lit.* 1966 nr 5; T.S. Wróblewski. *Prz. Zach.* 1966 nr 3. — W. Maciąg: Krytyk rzetelny. *Odra* 1967 nr 12. — W. Maciąg: Z.H. *Życie Lit.* 1967 nr 52. — J. Zaremba: Z.H. (1911-1967). W: Streszczenia Odczytów Publicznych Podkom-

sji Śląskiej w Kat. Kat. 1967 z. 3. — W. Natanson: Z.H. *Twórczość* 1968 nr 3. — Z. Niedziela: Z.H. [dot. przekładów]; S. Wilczek: Z.H. *Ruch Lit.* 1968 nr 4. — W. Nawrocki: Z.H. (1911-1967). W tegoż: *Trwanie i powrót*. Pozn. 1969. — R. Sulima. *Mies. Lit.* 1969 nr 3 [rec.: Życie literackie na Śląsku w latach 1922-1939]. — T. Różewicz: Zamknięcie. *Odra* 1970 nr 5, przedr. w tegoż: *Przygotowanie do wieczoru autorskiego*. Wwa 1971. — A. Zejman. *Życie Lit.* 1975 nr 42 [rec.: Szkice krytyczne]. — M. Fazan, W. Nawrocki: Z.H. W tyczce: *Ludzie trzydziestolecia*. Kat. 1974. — [Szkice krytyczne:] A. Abłamowicz: Śląsk w literaturze. *Mies. Lit.* 1976 nr 3; M. Fazan: Z.H. — krytyk. *Zar. Śl.* 1976 nr 1. — M. Fazan: Z.H. W tegoż: *Znani i nieznani katowiczanie*. Kat. 1980. — J. Damborski: Z.H. *Zurów* 1980 nr 366. — W. Nawrocki: *Twórczość Z.H. (Próba rekonesansu)*. *Zar. Śl.* 1982 nr 1/2. — M. Fazan: Zdzisław Hierowski krytyk, historyk, tłumacz (1911-1967). Kat.: Kat. Stow. Społ.-Kult. 1985, 14 s. — M. Fazan: H. spór o wartości. *Tak i Nie - Śląsk* 1987 nr 8.

E.G.

HILLAR Małgorzata

ur. 1926

Imię metrykalne: Janina.
Poetka, tłumaczka.

Urodzona 19 sierpnia 1926 w Piesienicy pod Starogardem; córka Jana Hillara i Heleny z domu Okonek. Dzieciństwo spędziła w Piesienicy i tam ukończyła szkołę powszechną oraz jedną klasę gimnazjum. Po wybuchu II wojny światowej, wysiedleniu przez Niemców oraz wywiezieniu ojca do obozu w Stuthofie zamieszkała z matką w Żyrdardowie pod Warszawą. W czasie okupacji niemieckiej kontynuowała naukę w tajnych kompletach początkowo w Żyrdardowie, następnie w Warszawie. Po wojnie pracowała (1945-46) w Urzędzie Ziemskim w Bydgoszczy. W 1946 zdała w Częstochowie maturę jako eksternistka i rozpoczęła studia na Wydziale Prawa na Uniwersytecie Warszawskim, przerwane ze względu na zły stan zdrowia w 1950. Debiutowała w styczniu 1955 wierszami „Korale” i „W głębokim leju po bombie”, opublikowanymi w dodatku kulturalnym do *Sztandaru Młodych* pt. *Przedpole* (nr 2). W 1957 uzyskała nagrodę na festiwalu poetyckim. W 1959 została członkiem ZLP. W 1960 wyszła za mąż za Zbigniewa Bieńkowskiego (rozwidzeni). W 1967-69 przebywała w Stanach Zjednoczonych. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gliniany dzbanek. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1957, 114 s. Wyd. nast. nieco zmian tamże 1958.
Nagrada Stow. Księgarzy Pol. za najlepszy debiut książkowy w 1958.

2. Prośba do macierzanki. Erotyki. Wwa: Czyt. 1959, 77 s.

Cykle: Prośba do macierzanki; Kąkolę; Karnawałowy balonik; Szakana; Szukanie pierścienia.

Wyd. częściowe w oprac. muz. pt. Erotyki. 6 pieśni na sopran i orkiestrę symfoniczną. [Przekł.

niem.] F. Konopka. [Przekł. franc.] M. Cieszevska. Muz.: T. Baird. Kr.: PWM 1962, 40 s., nuty. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1972, wyd. 4 1978, wyd. 5 1983.

Teksty utworów: Inne usta; Chwila; Noc bez ciebie; Wspomnienie twoich rąk; Czerwona kłanira; Prośba do macierzan-ki.

3. Krople słońca. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1961, 118 s.

Wybór z tomów poz. 1, 2 oraz nowy cykl: Krople słońca.

4. Czekanie na Dawida. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1967, 67 s.

Cykle: Ogień; Brzuch.

5. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autorki. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1972, 134 s.

6. Źródło. Wybór. [Wiersze]. Szczec.: Glob 1985, 108 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1973. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa).

[Gliniany dzbanek.] J. Kwiatkowski: Wnuczka Różewicza. *Życie Lit.* 1957 nr 50; A. Kamińska: Rzeczy małe. *Twórczość* 1958 nr 2. — P. Kunczewicz: H. na cenzurowanym. *Współczesność* 1959 nr 12, przedr. w tegoż: Cień reki. Łódź 1977. — Z. Macużanka: O wierszach M.H. *Polonistyka* 1960 nr 2. — Z. Biernacki: Księżniczka wyobraźni. *Zwierzciadło* 1962 nr 19. — B. Ostromecki: Moja prośba do macierzan-ki. *Twórczość* 1962 nr 10 [rec.]: Krople słońca. — B. Biernacka: M.H. *Tyg. Kult.* 1966 nr 2. — K. Nowicki: Poezja popularna. *Fakty i Myśli* 1967 nr 21. — T. Terlecki: Bielnokwisy od świętej Muzy. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 19. — M. Sprusiński: Uroki dziewczęcego pamiętnika. *Poglądy* 1969 nr 3. — M. Wyka: Poezje wybrane. W: *Debiuty poetyckie 1944-1960*. Wwa 1972. — J. Gondowicz: Problemy poezji latwej. *Nowe Książ.* 1973 nr 6. — B. Biernacka: Król jest nagi. *Poezja* 1974 nr 7/8 [dot.: Gliniany dzbanek]. — K. Kuczkowski: Uczciwe wiersze. *Nowe Książ.* 1986 nr 3 [rec.]: Źródło. — P. Kunczewicz: Agonia i nadzieja. (Literatura polska 1918-1986): W lasku ldy. *Prz.* *Tyg.* 1986 nr 32. J.P.

HIMILSBACH Jan

1931-1988

Prozaik, scenarzysta, aktor filmowy.

Urodzony 31 listopada 1931 w Mińsku Mazowieckim; syn Stanisława, robotnika, i Marianny z domu Himilbach. Do zakończenia II wojny światowej mieszkał w Mińsku Mazowieckim. W 1945 został członkiem ZWM i pracował jako kolporter *Głosu Ludu* i *Chłopskiej Drogi*. W 1947 wszedł w kolizję z prawem. Po odbyciu kary pracował jako kamieniarz w kamieniołomach w Strzegomiu. Następnie ukończył Szkołę Przysposobienia Przemysłowego i pracował jako młodszy rębacz w kopalni „Boże Dary” w Kostuchnie, a po wyjeździe do Gdyni jako tragarz, a później palacz na kutrach rybackich. W 1951 przyjechał do Warszawy, gdzie podjął pracę w Zakładach Konserwacji Architektury Monu-

mentalnej, a następnie był palaczem w Żegludze Śródlądowej na Wiśle. W tym czasie uczęszczał na Uniwersyteckie Studium Przygotowawcze, później uczył się w Wojewódzkim Uniwersytecie Marksizmu-Leninizmu i pracował w Zarządzie Stołecznym ZMP. W 1954-56 odbywał służbę wojskową. Debiutował w 1951 wierszem „Będę poetą”, opublikowanym w *Sztandarze Młodych* (nr 158); ogłaszał wiersze w *Głosie Pracy* (1953), *Nowej Kultury* (1953, 1955) i *Twórczości* (1955). W 1956-68 pracował w prywatnej firmie kamieniarskiej na Powązkach w Warszawie. W 1959 debiutował jako prozaik opowiadaniem „Pogrzeb”, wydrukowanym we *Współczesności* (nr 3); w piśmie tym zamieszczał następnie do 1966 wiele opowiadań. W 1969-80 współpracował z *Miesięcznikiem Literackim*. W 1970 zadebiutował jako aktor w filmie „Rejs” (w reżyserii Marka Piwowskiego); w tym czasie rozpoczął pisanie scenariuszy filmowych. Zmarł 11 listopada 1988 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Monidło. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1967, 165 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1976; wyd. 4 łącznie z poz. 6 pt. Monidło; Przepychanka. Wwa: PIW 1980, 252 s.

Zawartość: Chrcziny; Wawa; Nasza ulica; Monidło; W imieniu prawa; Policmajster Kielak; Cyrk; Kara boża; Dziewczyna; Skarbuś; Pogrzeb; Ślub w agonii; Hrabia; Florka; Grób rodziny; Droga kariery. Adapt. tv opowiadań: Monidło. Oprac. A. Krauze. TV 1969. — W imieniu prawa: pt. Orzeł na dachu. Oprac. W. Siemion. TV 1971.

2. Przyjęcie na dziesięć osób plus trzy. Scenariusz filmowy. Ekran. 1972. Por. poz. 6. Pierwsza emisja w 1980.

3. Moja oszałamiająca kariera. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 4 s. 13-26. Radio 1973.

4. Wniebowzięci. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Kondratiuk. Ekran. 1973.

5. Chleba naszego powszedniego. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Zaorski. Ekran. 1974.

6. Przepychanka. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1974, 176 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1976; wyd. 3 łącznie z Monidło zob. poz. 1.

Zawartość: Miasto zesłańców; Kombatanci; Partanina; Działka rosyjskiego Boga; Przyjęcie na dziesięć osób plus trzy [por. poz. 2]; Skarga.

7. Party przy świecach. Scenariusz filmowy. Ekran. 1980. Por. poz. 8.

8. Łzy sołtysa. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1982, 185 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Zawartość: Łzy sołtysa; Baca; Zima stulecia; Party przy świecach [por. poz. 7]; Świca; Sroka; Żydowski pojedynek; Marcus Fajera.

9. Fucha. Opowiadanie. Powst. przed 1985.
Adapt. film.; Scenariusz: M.J. Dudkiewicz. Ekran. 1985.

OPRACOWANIA (wybór)

PP (J. Łuczyńska). — LP (uzup.).
[Monidlo:] J. Głowacki: Himilbach. *Kultura* 1967 nr 40;
A. Makowiecki: Spontanizm czy „literatura”. *Tyg. Kult.* 1967 nr 51; J. Kajtoch: Pisarz dnia siódmego. *Twórczość* 1968 nr 4. — [Przemychanka:] M. Bajerowicz: Outsider z „Dziadowskiego dołu”. *Twórczość* 1974 nr 7; B. Czeszko: Opowieści J.H. Nowe Książ. 1974 nr 7. — [Lzy sołtysa:] M. Plachecki: Soplisy pamiętki ostatnie. *Twórczość* 1982 nr 7; T. Błażejowski: Wśród wariatów i innych. *Mies. Lit.* 1983 nr 6. — L. Bugajski: Gawędy H. W tegoż: W gąszczu znaczeń. Kr. 1988. J.Z.

HIŻ Tadeusz Leon

1883-1945

Krypt.: T.H.
Poeta, publicysta.

Urodzony 27 kwietnia 1883 w Warszawie; syn Józefa Hiża, urzędnika administracji rosyjskiej, i Leontyny z domu Kucz. Był wnukiem Karola Kucza, redaktora *Kuriera Warszawskiego*, bratankiem Tadeusza Hiża, współwłaściciela warszawskiej firmy wydawniczej „Turkuł i Hiż”. Jako małe dziecko wyjechał z rodzicami do Petersburga, gdzie następnie ukończył gimnazjum. Od 1902 studiował prawo na tamtejszym uniwersytecie. Brał udział w życiu społecznym polskiej młodzieży akademickiej; był członkiem zarządu i gospodarzem polskiej kuchni studenckiej. W 1907 został aresztowany za zorganizowanie wiecu. Pod koniec studiów przeniósł się do Moskwy, gdzie w 1909 złożył egzamin państwowy. W 1908 wspólnie z Remigiuszem Kwiatkowskim, Tadeuszem Micińskim i Zdzisławem Lednickim założył w Moskwie efemeryczne pisma literackie *Wzlot*, później *Głos Polski*. Po powrocie do Petersburga pracował jako dziennikarz w *Dzienniku Petersburskim*. Publikował też felietony i recenzje literackie w petersburskim *Kraju Codziennym*, a w 1911 wiersze w warszawskim *Tygodniku Ilustrowanym* i w 1913 w *Złotym Rogu*. W 1915 ożenił się z Emilią Elżanowską, studentką Politechniki Petersburskiej, w późniejszych latach jedną z pierwszych w Polsce kobiet architektów. W 1920 powrócił wraz z rodziną do Warszawy, gdzie początkowo pracował jako radca prawny w Ministerstwie Przemysłu i Handlu. W 1921 został dziennikarzem w *Kurierze Porannym*, w którym do 1923 prowadził dział recenzji „Notatki literackie” i „Z piśmiennictwa”. Następnie współpracował z *Głosem Prawdy* (1927-29), po czym został pracownikiem sanacyjnej *Gazety Polskiej* (1928-39), w której ogłaszał stale felietony, recenzje literackie i sprawozdania sądowe w rubryce „Niedole i smutki”. Związał się z kręgiem cyganerii warszawskiej. Podczas okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie. Po powstaniu

warszawskim zamieszkał w Krakowie, gdzie zmarł 31 grudnia 1945.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wybór wierszy. Wwa: E. Wende i Spółka 1908, 92 s.

Zawiera cykle: Polonii część pierwsza; Polonii część druga; Z melodii wieczoru letniego; Dla rytmu.

2. Sen o skrzydłach. Wiersze i sceny. Petersburg: [Nakł. autora] Druk. A. Smoliński 1914, 146 s.

Zawiera cykle wierszy: Hejnał; Sonety; Miniatury; Wiersze różne; Polonia; Nad Nową. — Sceny dramatyczne [wierszem]: Sen pieśniarza; W lesie. (Fantazja dramatyczna); Bez maski. (Lever de rideau); Zdeptany kwiat. Nowela dramatyczna w 1 odsłonie; Balesieri. Szkic dramatyczny w 2 odsłonach.

3. Kościuszkowski. [Wiersze]. Petersburg: Księg. Pol. 1917, 16 s.

4. Hejnał. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1934, 48 s.

5. Talent, dziwactwo i coś jeszcze. Wwa: Rój 1937, 284 s.

Wspomnienia i felietony druk. w *Gaz. Pol.* w 1930-1936.

Przekłady

1. H. Casson: 16 zasad człowieka interesu. [Rozważania]. Wwa: M. Czerwiński 1923, XII, 158 s.

2. [J.H.H. Boëx] J.H. Rosny: Walka o ogień. Powieść z czasów pierwotnych. T. 1-2. [Przeł.: ... i I. Mrozowski]. Wwa: E. Wende 1926, 160 + 143 s. Wyd. nast. Wwa: Chłopski Świat 1948.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP I. — PSB (W. Giełżyński).

[Wybór wierszy:] [H. Galle:] Pierwsze wloty. *Tyg. II* 1908 nr 15; W. Nakonieczny: Wierszem ... *Kraj Codz.*, Petersburg 1908 nr 51; W. Gostomski. *Książka* 1909 nr 7. — K. Czachowski. *Gaz. Pol.* 1935 nr 165 [rec.: Hejnał]. — [Talent, dziwactwo i coś jeszcze:] W. Gombrowicz: Wspomnienia z dawnych lat. *Kur. Poranny* 1937 nr 159; A. Jesionowski: Przekładaniec wakacyjny. *Kultura* 1937 nr 38; S. Rogoź: Wspomnienia dziennikarza. *Wiad. Lit.* 1937 nr 36. E.G.

HŁASKO Marek

1934-1969

Prozaik.

Urodzony 14 stycznia 1934 w Warszawie; syn Macieja Hłaski, prawnika, i Marii z domu Rosiak. Dzieciństwo spędził w Warszawie, gdzie w czasie okupacji niemieckiej zaczął uczęszczać do szkoły powszechnej. Po upadku powstania warszawskiego przebywał z matką (ojciec zmarł w 1939) kolejno w Mszczonowie, Częstochowie, Chorzwie i Białymstoku, a od jesieni 1946 we Wrocławiu, gdzie ukończył szkołę powszechną. W 1948-49 mieszkał w Warszawie i przez krótkie okresy uczył się w szkole średniej i w Państwowym Liceum

Techniczno-Teatralnym. Po powrocie do Wrocławia pracował jako robotnik, a po ukończeniu kursu samochodowego w czerwcu 1950 był pomocnikiem kierowcy w różnych przedsiębiorstwach, m.in. w Bazie Transportowej Państwowej Centrali Drzewnej „PAGED” w Bystrzycy Kłodzkiej. Od stycznia 1951 przebywał w Warszawie i do 1953 pracował jako kierowca, a następnie referent zaopatrzenia w różnych przedsiębiorstwach transportowych, m.in. od kwietnia 1951 do czerwca 1952 w Bazie Sprzętu i Transportu Metrobudowy. W tym czasie był korespondentem terenowym *Trybuny Ludu*. W 1951 rozpoczął twórczość literacką, pisząc powieść „Sonata Marymoncka”. Debiutował w 1954 opowiadaniem „Baza Sokółowska”, ogłoszonym w „Almanachu literackim” i w *Sztandarze Młodych* (nr 84-98; w piśmie tym ogłosił w tymże roku inne reportaże). W 1954 uczestniczył w Zjeździe Młodych Pisarzy w Oborach. W 1955-57 pracował w tygodniku *Po prostu* jako redaktor działu prozy; publikował tu również liczne felietony, artykuły i opowiadania. Współpracował też z *Nową Kulturą* (1954-55). W 1956 został członkiem ZLP. W 1957 uczestniczył w organizowaniu pisma *Europa*. W styczniu 1958 za tom opowiadań „Pierwszy krok w chmurach” otrzymał Nagrodę Literacką Wydawców. W lutym wyjechał do Paryża; za wydany przez Instytut Literacki w 1958 w *Bibliotece Kultury* tom „Cmentarze; Następny do raju” otrzymał nagrodę *Kultury* i londyńskich *Wiadomości*. Przebywał potem w Szwajcarii i we Włoszech. W październiku 1958 w czasie pobytu w Berlinie Zachodnim, nie mogąc uzyskać przedłużenia ważności paszportu, zdecydował się na pozostanie za granicą. Udał się do Izraela; pracował jako robotnik budowlany, w hucie szkła, jako pomocnik geometry, operator samolotu. Nawiązał współpracę z dziennikiem *Maariv* w Tel Awiwie. Po powrocie do Europy w 1961 przebywał w Berlinie Zachodnim, a następnie w Londynie, gdzie zawarł związek małżeński z Sonią Ziemann, aktorką niemiecką. W tymże roku zaczął ogłaszać opowiadania w paryskiej *Kulturze*. W następnych latach odbył podróże do Włoch, Szwajcarii i Hiszpanii. Po rozstaniu z żoną w 1965 mieszkał w Paryżu. W 1966 wyjechał do Kalifornii w związku z umową zawartą z Romanem Polańskim na napisanie scenariusza filmowego (projektu nie zrealizował). Po wyczerpaniu się pieniędzy pracował w Los Angeles jako robotnik. Zapisał się też do szkoły lotnictwa w Santa Monica i uzyskał licencję pilota (1968). W maju 1969 udał się do Izraela w celu podpisania umowy na scenariusz filmowy, a następnie do RFN, aby zawrzeć umowę na książkę i słuchowisko. Zmarł nagle na skutek przedawkowania leków 14 czerwca 1969 w Wiesbaden. W listopadzie 1975 prochy sprowa-

dzone do Warszawy i pochowano na Cmentarzu Powązkowskim.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sonata marymoncka. Powieść. Powst. 1951. Druk fragm.: Noc nad piękną rzeką. *Przedpole* 1954 nr 5; Złota jesień. *Prz. Kult.* 1954 nr 28; Szkoła. *Nowa Kult.* 1954 nr 34; Głód. *Po prostu* 1956 nr 29; Wilk. *Sztand. Młod.* 1956 nr 192. Wyd. osob. Wwa: PIW 1982, 173 s.

Adapt. film.: Scenariusz: J. Ridan. Ekran. 1988.

2. Ósmy dzień tygodnia. [Opowiadanie]. *Twórczość* 1956 nr 11 s. 23-68. Przedr. *Panorama Północy* 1957 nr 1-13. Wyd. osob. [Wwa:] Nowa* [1980], 69 s. Przedr. zob. poz. 15, 28 (t. 2), 30 (t. 5). Por. poz. 11.

Przekł. ang.: The eight day of the week. [Przel.] N. Guterman. New York 1958, wyd. nast. London 1959 reprint Westport, Conn. 1975, London 1991, łącznie z poz. 18 pt. The eight day of the week; Killing the second dog. London 1992; The eight day of the week. [Przel.] H.E. Salisbury. New York 1959, — duń.: Ugens ottende dag. [Przel.] E. Westh Neuhard. København 1958, — fiń.: Viikon kahdeksas päivä. [Przel.] A. Peromies. Wyd. łącznie z poz. 3 pt. Viikon kahdeksas päivä; Silmukka. Helsinki 1959, — franc.: Le huitième jour de la semaine. [Przel.] A. Posner. [B.m.] 1988, — jap.: Shu no dai Hachi no Hi. [Przel.] R. Sato. Tōkyō 1959, — niem.: Der achte Tag der Woche. [Przel.] V. Cerny, M. Reifenberg. Wyd. łącznie z poz. 6 pt. Der achte Tag der Woche; Die Friedhöfe. München 1962, — turec.: Haftanın sekizinci günü. [Przel.] M. Askin. Istanbul 1962.

Adapt. teatr.: Adapt.: J. Jaroszyk. Wyst. Pozn., Scena na Piętrze 1983, Olsztyn, T. im. S. Jaracza 1984.

3. Pętla. [Opowiadanie]. *Twórczość* 1956 nr 4 s. 16-55. Przedr. skrócony. *Przyjaciółka* 1956 nr 27-35. Przedr. w tomie zob. poz. 4. Por. poz. 12.

Przekł. fiń.: Silmukka. [Przel.] A. Peromies zob. poz. 4, — holend.: De strop. [Przel.] L. Stembor. Den Haag 1984. Adapt. teatr.: Adapt. (fragm.) przez Sekcję Dramatyczną Klubu Krzywego Kola *Nowy Nury* 1956 nr 3 s. 12-15; Adapt.: W. Panek. Wyst. Zabrze, T. Nowy im. G. Morcinka 1983; Adapt.: M. T. Wójcik. Wyst. Wwa, T. Adekwatny 1984, — radio wa: Radio 1956.

4. Pierwszy krok w chmurach. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1956. 268 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1957, wyd. 3 1957 [właśc. 1958]. Przedr. zob. poz. 24, 28 (t. 1).

Zawartość: Dom mojej matki; Robotnicy; Okno; List; Finis perfectus; Dwaj mężczyźni na drodze; Baza Sokółowska; Żolnierz; Kancik, czyli wszyscy się zmienilo; Pijany o dwunastej w południe; Odlatujemy w niebo; Pierwszy krok w chmurach; Sliczna dziewczyna; Najświętsze słowa naszego życia; Lombard złudzeń; Pętla [poz. 3]. Opowiadanie „Robotnicy” otrzymało specjalną Nagrodę Pracy w konkursie literackim V Światowego Festiwalu Młodych i Studentów w Warszawie. Adapt.: opowiadania Pętla por. poz. 3, — opowiadania Sliczna dziewczyna: film.: Scenariusz: S. Lenartowicz. Ekran. 1957 (jako jedna z 4 opowieści w filmie pt. Spokojnia).

5. Srebrne łowiska. Scenopis. Dialogi: S. Dygat, ... [B.m.] 1956, powiel.

6. Cmentarze. [Powieść]. Powst. 1957. Fragm.:

Kulisy 1957 nr 29; *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1958 nr 94-97. Wyd. łącznie z poz. 8 pt. Cementarze; Następny do raju. Paryż: Inst. Lit. 1958, 258 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1958, wyd. 3 1958, wyd. fotograficzne tamże 1973; wyd. oddzielne: [Kr.:] „...ość” [Krak. Ofic. Studentów KOS] 1981, 94 s.; [Wwa:] *Stop* [1983], 98 s. Przedr. zob. poz. 28 (t. 2), 30 (t. 5).

Wyd. z 1981 z okazji premiery spektaklu „Cementarze” Kr., II 1981.

Przekł.: ang.: *The graveyard*. [Przeł.] N. Guterman. New York 1959, wyd. nast. Westport, Conn. 1975; zob. też poz. 8, — czes.: *Hřbitovy*. [Przeł.] K.R. Bena. [Paryż:] Inst. Lit. 1959, — hiszp.: *Le gusta o no le gusta?* [Przeł.] M. Rawicz. Santiago 1959; *Gasteros*. [Przeł.] M. Orta. Barcelona 1960, — niem.: *Die Friedhöfe* zob. poz. 2.

Adapt. teatr.: Bohaterom nie udziela się kredytu. Adapt.: Ł. Kielanowski. Wyst. Londyn, T. Pol. 1960; Cementarze. Adapt.: J. Maciejowski. Wyst. Kr. zespół aktorów krak. przy współpracy NSZZ „Solidarność” w sali T. Bagatela 1981.

7. *Koniec nocy*. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Bohdziewicz, B. Drozdowski, J. Dziedzina, P. Komorowski, J. Wójcik. Ekran. 1957.

8. *Następny do raju*. [Opowiadania]. Pierwodr. pt. *Głupcy wierzą w poranek*. Opowiadania. Ilustr. Z. Lachur. *Panorama* (Dod.) 1957 nr 2-22. Wyd. łącznie z *Cementarze* zob. poz. 6. Przedr. zob. poz. 25 (t. 1), 28 (t. 2).

Zawartość: Gdzie diabeł mówi dobranoc; Nieboszczycy; Drogę; Barak; On i ona; Rewolwer; Daleko jest miasto; Wielki bluff; Mordcy są między nami; Wszystko w mieście; Bohaterowie i dziewczyny; Apostoł i Judasz; Domy bogów; Ohydny i śliczny; Następny do raju.

Przekł.: ang.: *Next stop – paradise*. [Przeł.] N. Guterman. New York 1960, wyd. nast. łącznie z poz. 6 pt. *Next stop – paradise and Graveyard*. [Przeł.] N. Guterman. London 1961, — duń.: *Naeste mand til paradis*. [Przeł.] E. Westh-Neuhard. København 1960, — fiń.: *Suoraan paratiisiin*. [Przeł.] J. Niemi. Helsinki 1960, — hiszp.: *El proximo en el paraiso*. [Przeł.] M. Orta Manzano. Barcelona 1962, — niem.: *Der Nächste ins Paradies*. [Przeł.] V. Cerny. Köln 1960, — serb.-chorw.: *Sleđeci za raj*. [Przeł.] P. Vujić. Novi Sad 1963, wyd. nast. Novi Sad 1964, — szwedz.: *Paradiset nästa*. [Przeł.] G.E. Svenning. Stockholm 1962.

Adapt. film. pt. *Baza ludzi umarłych*. Scenariusz: Cz. Petelski. Ekran. 1958, emisja w TV 1983.

9. *Skarb kapitana Martensa*. Scenariusz filmowy: J. Fethke. Dialogi: S. Dygat, ... Ekran. 1957.

10. [Opowiadania i felietony]. Powst. przed 1958. Wyd. pt. *Hłasko nieznany. Szkieł wstępny* i oprac.: P. Wasilewski. Kr.: KAW 1991, 220 s.

Zawiera teksty napisane przed wyjazdem M.H. z kraju w lutym 1958: Opowiadania: *Pamiętasz, Wanda*; *Trudna wiosna*; *Umarli są wśród nas*; *Brat czeka na końcu drogi*; *Stacja*. — Felietony i artykuły: *Mordcy są wśród nas* czyli o obojętności; *Rio Bzduro*; *Rzeka cierpienia*; Bohaterowie są znuzeni. — Wywiady i polemiki.

11. *Ósmy dzień tygodnia*. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Ford. Ekran. (pol.-niem.) 1958, projekcja w Polsce w 1983. Por. poz. 2.

12. *Pętla*. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] W. Has. Ekran. 1958. Por. poz. 3.

13. *Brudne czyny*. [Powieść]. Powst. 1962. Wyd. łącznie z poz. 16 pt. *Wszyscy byli odwrócenii*; *Brudne czyny*. Paryż: Inst. Lit. 1964, 356 s. Przedr. zob. poz. 25 (t. 6), 28 (t. 3), 30 (t. 3).

Pierwotny tytuł: *Bicz gniewu Twego*.

Przekł.: hiszp.: *El latigo de la ira*. Barcelona 1967, — niem.: *Peitsche deines Zorns*. [Przeł.] V. Cerny. Köln: Kiepenheuer und Witsch 1963, 316 s. [Przekł. z rkpśu]; wyd. nast. Gütersloh 1964, Gütersloh 1965, — serb.-chorw.: *Nečista posla*. [Przeł.] P. Vujić. Titograd 1965. Adapt. teatr.: Adapt.: J. Nowara. Wyst. Opole, T. im. J. Kochanowskiego 1988.

14. *W dzień śmierci Jego*. [Opowiadanie]. *Kultura*, Paryż 1962 nr 5 s. 61-98. Przedr. w tomie poz. 15. Wyd. łącznie z poz. 20: *W dzień śmierci Jego*; *Opowiem wam o Esther*. [Wwa:] *Zbliżenia* [1981], 74 s.; Lubl. [b.w.] 1983. Przedr. zob. poz. 15, 30 (t. 7).

Przekł.: ang.: *On the day of his death*. [Przeł.] J.A. Langnas. *Odyssey Review* 1963 nr 2, — niem.: *Am Tage seines Todes*. [Przeł.] V. Cerny, J. von Pilecki. Wyd. łącznie z poz. 18 pt. *Am Tage seines Todes; Die zweite Ermordung des Hundes*. München 1969, — włos.: *Nel giorno della sua morte*. [Przeł.] H. de Galleani. Roma 1963.

15. *Opowiadania*. Paryż: Inst. Lit. 1963, 188 s. Wyd. nast. fotograficzne Paryż 1973. Przedr. zob. poz. 25 (t. 5).

Zawartość: *Ósmy dzień tygodnia* [poz. 2]; *Amor nie przyszedł dziś wieczorem*; *Namiętności*; *Port pragnień*; *Zbieg*; *Krzyż*; *Miesiąc Matki Bożej*; *Szukając gwiazd*; *Powiedz im kim byłem*; *W dzień śmierci Jego* [poz. 14].

16. *Wszyscy byli odwrócenii*. [Opowiadanie]. Powst. 1963. *Fragm.*: *Kultura*, Paryż 1964 nr 1/2 s. 41-64. Wyd. łącznie z *Brudne czyny* zob. poz. 13. Przedr. zob. poz. 25 (t. 2), 28 (t. 3), 30 (t. 7).

Przekł.: niem.: *Alle hatten sich abgewandt*. [Przeł.] V. Cerny, J. von Pilecki. Köln, Berlin 1965, wyd. nast. München 1968.

17. *Lengende*. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] H. Rozpędowski. Powst. Monachium 1964. Druk *Dialog* 1991 nr 2 s. 5-24.

Scenariusz napisany na zamówienie zachodniemieckiego producenta, nawiązywał do katastrofy górniczej w *Lengende*.

18. *Drugie zabicie psa*. [Powieść]. *Kultura*, Paryż 1965 nr 1/2 s. 68-155. Przedr. zob. poz. 25 (t. 4), 28 (t. 3), 30 (t. 1).

Przekł.: ang.: *Killing the second dog*. [Przeł.] T. Mirkowicz. New York 1990, wyd. nast. Londyn 1991, zob. też poz. 2, — niem.: *Die zweite Ermordung des Hundes* zob. poz. 14.

19. *Nawrócony w Jaffie*. [Powieść]. Wyd. łącznie z poz. 20: *Nawrócony w Jaffie*; *Opowiem wam o Esther*. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1966, 158 s. Wyd. 2 tamże 1974. Wyd. oddzielnie: *Wwa: Zbliżenia* [1981], 130 s. Wyd. łącznie z poz. 22: *Nawrócony w Jaffie*; *Sowa, córka piekarza*. *Wwa: NOWA* [1988], 336 s.; *Sowa, córka piekarza*; *Nawrócony w Jaffie*. *Wwa: Alfa* 1989. Przedr. zob. poz. 30 (t. 1).

20. Opowiem wam o Esther. [Opowiadanie]. Wyd. łącznie z W dzień śmierci Jego zob. poz. 14, łącznie z Nawrócony w Jaffie zob. poz. 19. Przedr. zob. poz. 28 (t. 1), 30 (t. 7).

21. Piękni dwudziestoletni. Paryż: Inst. Lit. 1966, 213 s. Wyd. nast.: tamże [1972]; Kr.: Wydawn. KOS* [Krak. Ofic. Studentów] 1981; Tor.: Spółdz. Wydawn. Postój* 1981; fragm. Wr.: Universitatis* 1981, 48 s.; [b.m., b.w.* 1981]; Paryż: Inst. Lit. 1987; Wwa: NOWA* 1988; Wwa: Wydawn. CDN* 1988; Wwa: Alfa 1988, tamże 1989. Przedr. zob. poz. 28 (t. 5), 30 (t. 4).

Zawartość: Sznurowadełka, paseczek, krawacik; Wrocław, Obory, Wyspa róż; Reporter najbardziej bojowego pisma w Polsce; Goofy the Dog; Feliks Dzierżyński i Bogey; Mam drzwi do szafy dwudrzwiowej oszkolone; Hotel „Victory”. Adapt. teatr.: Repetycje z „Pięknych dwudziestoletnich” wg ... Wr., T. Pol. 1987. Sopot, T. Kameralny 1991; Piękni dwudziestoletni. Wwa, T. Buffo 1994.

22. Sowa, córka piekarza. Powieść. Powst. 1966. Wyd. Paryż: Księg. Pol. [1968], 206 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1974; Wwa: In Corpore* 1983; [Kr. b.w.* 1987]; wyd. łącznie z Nawrócony w Jaffie zob. poz. 19. Przedr. zob. poz. 30 (t. 2).

Przekł. niem.: Folge ihm durchs Tal. [Przel.] J. von Pilecki. Köln 1970, wyd. nast. Reinbek bei Hamburg 1972.

23. Palcie ryż każdego dnia. Powieść. Powst. 1967-1968. Pierwodr. *Mies. Lit.* 1981 nr 8/9, 10, 1982 nr 1/5. — Wyd. osob. Wwa: PIW 1983, 188 s. Przedr. zob. poz. 25 (t. 3 pt. Podpalacze ryżu), 28 (t. 4), 30 (t. 6).

Adapt. teatr.: Palcie ryż każdego dnia. Oprac. tekstu: B. Jasiński, K. Braun. Wyst. Wr., T. Współcz. im. E. Wiercińskiego 1982.

24. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1976, 374 s.

Zawiera opowiadania z tomu poz. 4, 15 (z wyjątkiem: Miesiąc Matki Bożej; Szukając gwiazd; Powiedz im kim byłem; W dzień śmierci Jego), — oraz: Gawęda staromiejska; Targ niewolników; Wielki strach; Planktony doktora X czyli jeszcze jedna powiastka o samotności bohaterów.

25. Utwory wybrane. Kr.: Wydawn. ABC (t. 1, 2 wyd. KOS* [Krak. Ofic. Studentów]).

T. 1. Następny do raj. [Opowiadania]. 1980, 164 s. Zob. poz. 8.

T. 2. Wszyscy byli odwrócen. 1981, 112 s. Zob. poz. 16.

T. 3. Podpalacze ryżu. The rice burners. 1981, 220 s. Zob. poz. 23.

T. 4. Drugie zabicie psa. 1981, 90 s. Zob. poz. 18.

T. 5. Opowiadania. 1981, 188 s. Zob. poz. 15.

T. 6. Brudne czyny. 1981, 242 s. Zob. poz. 13.

26. Namietności. [Opowiadania]. Kr.: WL 1982, 170 s.

Zawartość: Pierwszy krok w chmurach [poz. 4]; Krzyż [poz. 15]; Namietności [poz. 15]; Pętla [poz. 3]; W dzień śmierci Jego [poz. 14].

27. Opowiadania. [B.m. b.w.]* 1982, 116 s.

Zawiera utwory z poz. 15 (z wyjątkiem: Ósmy dzień tygodnia).

28. Utwory wybrane. Wybór: M. Komar i L. Kurpiewski. Wstęp: L. Kurpiewski. T. 1-4. Wwa: Czyt. 1985. Wyd. nast. tamże: [wyd. 2] 1985, [wyd. 3] 1986, [wyd. 4 poszerz.] t. 1-5 1989.

T. 1. Opowiadania, 487 s.

Zawiera opowiadania z tomów poz. 4, 15 (z wyjątkiem: Ósmy dzień tygodnia, 24 oraz Opowiem Wam o Esther [poz. 20]).

T. 2. Ósmy dzień tygodnia; Cmentarze; Następny do raj, 439 s. Zob. poz. 2, 6, 8.

T. 3. Wszyscy byli odwrócen; Brudne czyny; Drugie zabicie psa, 591 s. Zob. poz. 16, 13, 18.

T. 4. Felietony; Listy; Palcie ryż każdego dnia, 367 s. Zob. poz. 23.

Zawiera felietony i recenzje (publikowane głównie w *Po prostu* w 1954-1956): Podróż w krainę nieporozumień; Na marginesie opowieści Hemingway'a, czyli o pięknie pracy; Okrutna wojna; O niespokojnych sercach; W dwadzieścia lat później; W pogoni za szczęściem; Sherlock Holmes potrzebny od zaraz; Podróż do kresu szmiry (List szaleńca do redaktora „Po prostu”); Trzy wygrane i trochę marzeń; B-Pictures: Dopóki żyje człowiek. — Listy do matki (z 1958-1960, 1964-1967, 1969), do A. Słonimskiego (z 1959), do M. Dąbrowskiej (z 1959). — Listy z Ameryki: Sąsiedzi, Nowy sąsiad — Nathan; Panowie bez krawatów, czyli pamiętnik nikczemnika; Zdziwiający człowiek pajak.

T. 5. Piękni dwudziestoletni. Wyd. 1 w tej edycji, 1989, 218 s. Zob. poz. 21.

Jako posłowie tekst M. Dąbrowskiej: Sina ira et studio. [Fragm. przemówienia wygłoszonego po przyznaniu M.H. Nagrody Literackiej Wydawnictw w 1981].

29. Pierwszy krok w chmurach; Baza Sokołowska. Rzeszów: KAW 1988, 47 s.

Dwa opowiadania z poz. 4.

30. Dzieła zebrane. Wwa: Wydawn. Da Capo.

[T. 1]. Drugie zabicie psa; Nawrócony w Jaffie, 1993, 237 s. Zob. poz. 18, 19.

[T. 2]. Sowa córka piekarza. 1993, 220 s. Zob. poz. 22.

[T. 3]. Brudne czyny. 1994, 334 s. Zob. poz. 13.

[T. 4]. Piękni dwudziestoletni. 1994, 222 s. Zob. poz. 21.

[T. 5]. Ósmy dzień tygodnia; Cmentarze. 1994, 237 s. Zob. poz. 2, 6.

[T. 6]. Palcie ryż każdego dnia. 1994, 207 s. Zob. poz. 23.

[T. 7]. Wszyscy byli odwrócen; W dzień śmierci Jego; Opowiem wam o Esther. 1994, 222 s. Zob. poz. 16, 14, 20.

31. Listy Marka Hłaski. Wstęp, wybór, przyp. i oprac. tekstów: T. Stankiewicz-Podhorecka. Wwa: Ofic. Ypsilon [1994], 254 s.

Wybory utworów w przekł.: duń.: „Udbryderen” og andre noveller. [Przel.] F. Møller. [København] 1964, — fiń.: Vihasi ruoska. [Przel.] H.V. Karvonen. Helsinki 1965, — franc.: Le pre-

mier pas dans les nuages. [Przeł.] T. Domanski, P. Berthelin. Paris 1958, wyd. nast. [B.m.] 1988; Le dos tourné. Récits. [Przeł.] J. Ritt, J. Trabuc. Paris 1968, — hebr.: „Ha-jom ha-szmini by-szawua” veod sipurim. [Przeł.] B. Tene. Tel Awiv 1958, — hiszp.: El octavo día de la semana. [Przeł.] R. Sarró, M. Orta Manzano. Barcelona 1960, wyd. nast. tamże 1961, 1975; Todos se desentendieron. [Przeł.] R. Alonso. Barcelona 1970, — holend.: „Wie volgt naar het paradijs” en enige verhalen. [Przeł.] W. A. Majier. Amsterdam 1960, wyd. nast. Amsterdam 1965; „De achtste dag van de week” en enige verhalen. [Przeł.] W.A. Majier. Amsterdam 1960, wyd. nast. tamże 1965, — koreań.: Gu'reum'sog'eui cheod' geoll'eum. [Przeł.] Sae'byeog'sa. Seoul 1959; Jepalyoil. [Przeł.] Baeg-il Lee. Seoul 1962, — niem.: „Der achte Tag der Woche” und andere Erzählungen. [Przeł.] V. Cerny, M. Reifenberg, H. Goerke. Köln, Berlin 1958, wyd. nast. 1969, München 1978, Köln 1990; „Alle hatten sich abgewandt”. Erzählungen. [Przeł.] V. Cerny, J. von Pilecki. Köln 1965; Hafen der Sehnsucht. [Przeł.] H. Schumann. Berlin 1979, — norw.: Ukens attende dag. [Przeł.] F. Aasen. Oslo 1959, — serb.-chorw.: Osmi dan u tjednu. [Przeł.] M. Krukowska. Zagreb 1960, — szwedz.: „Snaran” och andra noveller. [Przeł.] M. Teeman, B. Halden. Stockholm 1959, — węgier.: Első lépés a felhőkbe. [Przeł.] M. Bába. [Budapest 1958], — włos.: L'ottavo giorno della settimana. [Przeł.] F.L. Torino 1959, wyd. nast. [Milano] 1963.

Montaże sceniczne na podstawie utworów M.H.: Chamsin. Adapt.: J. Rakowiecki. Wyst. Wwa, T. Pol. 1981; Wieczór autorski M.H. Scenariusz: Z. Wardejn. Wyst. Wwa, T. Ochoty 1981; Do światła. Na motywach twórczości M.H. Wyst. Tarnów, T. im. L. Solskiego 1989.

OPRACOWANIA (wybór)

M. Hłasko: Pamiętnik [Powst. 1945-1946]. W: Z. Kwiecińska: Opowieści Wam o Marku. Wr. 1991. — M. Hłasko: Chwileczkę, grabarze. *Kultura*, Paryż 1958 nr 6, przedr. w: Hłasko nieznanymi. Kr. 1991 [odpowiedź na art.: Skiz: Primadonna jednego tygodnia. *Tryb. Ludu* 1958 nr 95/97]. — [Wywiad pt. Krzyk młodego Polaka]. *L'Express*, Paryż 1958, przekł. pol. w: Hłasko nieznanymi. Kr. 1991.

SWPP 2 (J. Czachowska). — PP (J. Czachowska). — LP (red.). — LP po 1939* (j. J. Jarzębski). — B. Dorosz: M.H. 1934-1969. (Zestawienie bibliograficzne). *Por. Bibl.* 1984 nr 7/9. — A. Palczak: Marek Hłasko. Bibliografia. Opole: Woj. Bibl. Publiczna im. E. Smolki 1989, [19] s. — H. Bergander: Marek Hłasko 1934-1969. Poradnik bibliograficzny. Wr.: WiMBP [Woj. i Miejs. Bibl. Publiczna] 1989, 21 s. — Z.R. Wilkiewicz: Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991.

[Pierwszy krok w chmurach] H. Berezka: Nowy duch i forma nowa. *Nowa Kult.* 1956 nr 35; J. Błński: Przypadek H. *Prz. Kult.* 1956 nr 44; G. Herling-Grudziński: Ciemności i pięta. *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 43, przedr. w togoż: Wyjścia z milczenia. Wwa 1993. *WA*. Kijowski: Głos pokolenia. W togoż: Różowe i czarne. Kł. 1957; Z. Lichniak: Narodziny pisarza. W togoż: Raptularz literacki. Wwa 1957. — Cz. Miłosz.

Tempo Presente, Rzym 1957 nr 2. — [J. Stempowski] P. Hostowiec: Drugi krok w chmurach M.H. *Kultura*, Paryż 1958 nr 5, przedr. w: Polska krytyka literacka. T. 2. Wwa 1988 [dot.: Cmentarze; Następny do raj]; K.A. Jeleński: M.H. *Preuves*, Paryż 1958 nr 87. — A. Sandauer: O pewnej nagrodzie. *Polityka* 1958 nr 6, przedr. w togoż: Dla każdego coś przykrego. Kr. 1966, Bez tytułu ulgowej. Wyd. 3 zmien. Kr. 1974, Zebrańca pisma krytyczne. [T.] 3. Pomniejsze pisma krytyczne i publicystyka literacka. Wwa 1981. — M.J. Krynski: M.H. — the lyrical naturalist. *The Polish Review*, Nowy Jork 1961 nr 4. — K. Schauder: Ich glaube an die Auflehnung. Der fall M.H. *Geist and Tat*, Frankfurt am Main 1963. — [Wszyscy byli odwrócenie; Brudne czyny]. M. Czapska: Straszne czyny pięknej książki. *Tydz. Pol.*, Londyn 1964 nr 21. — K. Evans: Pisarz straconego pokolenia. *Kontynenty-Nowy Merk*, Londyn 1965 nr 75. — J. Maurer: Osiem uwag o „Nawróconym w Jaffie”. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 34. — M. Hemar: Na marginesie M.H. uwagi rozmaite. W togoż: Awantury w rodzinie [...]. Londyn 1968. — W.A. Zbyszewski: Gombrowicz i H. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 52. — L. Tyrmand: H. *Kultura*, Paryż 1969 nr 9. — H. Grynberg: Ostatni samotny romantyk; J. Maurer: Zatrzaśnięta furka; T. Nowakowski: Wara od H. czyli Pani Dulcka zawsze ma rację. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 31. — Z. Kostński: H. (Próba krytycznej oceny). *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 39. — L. Szymański: A lonely table. (O M.H.) *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 16, uzup. nr 31. — M. Komar: H. *Twórczość* 1972 nr 11. — K. Dedecius: M.H. W togoż: Ubrall ist Polen. Frankfurt am Main 1974. — K. Zaleski: Inferno sentymentalne. *Telesy* 1972 nr 2. — [dot.: Pierwszy krok w chmurach]. — P. Bratkowski: O twórczości M.H. *Nowy Wzrost* 1976 nr 5. — J. Kwiatkowska: O „przeoczeniach” w kraju. *Kultura*, Paryż 1976 nr 9. — S. Stanuch: Debiut M.H. W togoż: Na gorącym uczynku. Kr. 1978. — M. Gömöri: The myth of the noble hooligan. M.H. W togoż: Fiction and drama in Eastern and Southeastern Europe. Los Angeles 1980. — J. Jarzębski: Recepcja M.H. w krytyce literackiej i publicystyce lat 1956-1958. *Odra* 1980 nr 12. — J. Andrzejewski: Marek. (Szkieł do portretu). *Program Teatru Pol.*, Wwa 1981 nr 2 29 X. — L. Bugajski: Akt pierwszy dramatu. *Kultura*, Wwa 1981 nr 22. — B. Rogatko: W Ejaciacie, czyli wszędzie. *Życie Lit.* 1981 nr 25, przedr. w togoż: Linie przerywane. Łódź 1988. — M. Stepień: M.H. (1934-1969). *Ruch Lit.* 1981 nr 1. — P. Bratkowski: Przyszłość znikąd i podbił świat. *Legenda* M.H. *Polityka* 1982 nr 42. — L. Bugajski: Początek. *Twórczość* 1983 nr 9 [rec.: Sonata marymoncka]. — B. Rudnicki: Marek Hłasko. Wwa: PiW 1983, 217 s. — T. Sobeczko: H. — zjawisko także literackie. *Mies. Lit.* 1983 nr 8. — J. Jarzębski: H. — retoryka grzechu i nawrócenia. W togoż: Powieść jako autokreacja. Kr. 1984. — S. Stabro: *Legenda i twórczość Marka Hłaski*. Wr., Kr.: Ossol. 1985, 55 s. PAN Oddz. w Kr. — M. Stabro: W burzliwej kuli. (O twórczości i legendzie M.H.) W: *Kaskaderzy literatury*. Łódź 1986, wyd. 2 1990. — T. Błażejowski: *Mitologia M. H. Życie Lit.* 1986 nr 42. — [Utwory wybrane:] Z. Umiński: M.H. po latach czytany. *Żyćte i Myśl* 1986 nr 7/8; M. Pieczara: Wstęp 1987 nr 6. — L. Bugajski: Koniec gry M.H. W togoż: W gąszczu znaczeń. Kr. 1988. — B. Rogatko: H. — zmitologizowany. W togoż: Linie przerywane. Łódź 1988. — H. Berezka: Światłość. W togoż: Sposób myślenia. T. 1. O prozie polskiej. Wwa 1989. — A. Pryszczewska-Kozuboff: Motywy naturalistyczne w prozie M.H. *Zesz. Nauk WSP Opole Filol.* Pol. 1990 z. 30. — G. Ritz: M.H. (1931-1969) in der Faszination der grossen Szene. W togoż: Die polnische Proza 1956-1976. Bern 1990. — T. Soldenhoff: M. H. szukanie Boga. W *Drozdze* 1990 nr 10. — S. Burkot: „Wszyscy byli odwrócenie”. „Brudne czyny”. W togoż: Proza powojenna 1945-1987. Wwa* 1991. — Z. Kwiecińska: Opowieści Wam o Marku. Wr.: Wydawn. Dolnośl. Wwa 1989. — P. Wasilewski: Niespełnione tęsknoty outsidera; Leopold Tyrmand i M. H. kronikarze przeżyć i kolorów. W: Hłasko nieznanymi. Kr. 1991. — H. Rozpedowski: H. w Monachium. *Dialog* 1991 nr 2. — W. Maciąg: M.H. — czyli krzyk pokolenia. W togoż: Nasz wiek XX. Wr. 1992. — J. Pyszny: Nie wszyscy byli odwrócenie. Wizerunek Marka Hłaski w pra-

sie PRL. Wr.: Nakł. autora 1992, 167 s., rec.: A. Makowski. *Pam. Lit.* 1993 z. 3/4. — T. Soldenhoff: M.H. niesienie krzyża ... *Ethos* 1992 nr 1. — B. Stanisławczyk: Matka Hłaski. *Post.*: K. Kąkolewski. Wwa: Słowo 1992, 134 s. — A. Chmielewski: Spotkanie z M.H. Cz. 1-2. *Odra* 1993 nr 7/8, 9. — A. Krawczyk: Afirmacja i bunt w opowiadaniach M.H.: „Okup!” „Dom mojej matki”. W: Nowela — opowiadanie (ewolucja gatunku). Kielce 1994. — H. Rozpędowski: Był chamsin. Londyn: Aneks 1994, 288 s.

J.Cz.

HOFFMAN Kazimierz

ur. 1928

Poeta, publicysta.

Urodzony 5 czerwca 1928 w Grudziądzu; syn Leona Hoffmana, zawodowego oficera, i Marii z Buczkowskich. W dzieciństwie mieszkał kolejno w Grudziądzu, Chełmnie nad Wisłą, Gdańsku i Bydgoszczy, gdzie uczęszczał do szkoły powszechnej. W czasie okupacji niemieckiej był posłańcem w firmie DAG w Łęgowie pod Bydgoszczą. Po wojnie uczęszczał do I Gimnazjum Ogólnokształcącego w Bydgoszczy i tam w 1948 zdał maturę. Następnie studiował socjologię na Uniwersytecie Poznańskim, w 1952 uzyskał stopień magistra. Debiutował w 1950 wierszami nadanymi w programie Polskiego Radia (8 grudnia); w 1951 opublikował pierwszy wiersz „Kartka z kalendarza”, w dodatku do *Gazety Pomorskiej* pt. *Nouy Tor* (nr 1). Od lutego 1953 do marca 1981 pracował jako dziennikarz w Oddziale Pomorskim PAP w Bydgoszczy (od 1969 jako jego kierownik). Przygotowywał dla PAP artykuły z dziedziny gospodarki, kultury, nauki, techniki oraz problematyki społeczno-politycznej. W tym czasie współpracował bliżej z czasopiśmie *Pomorze* (1955-72). W 1963 został członkiem ZLP; przez kilka lat wchodził w skład zarządu Oddziału Bydgoskiego i był opiekunem Koła Młodych. Był też członkiem zarządu Oddziału Bydgoskiego SDP. Za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury otrzymał w 1972 literacką nagrodę WRN w Bydgoszczy. W 1981-88 pracował w redakcji tygodnika *Fakty* jako publicysta, ogłaszał m.in. szkice o malarstwie w cyklu „Przy obrazie”. Wyjeżdżał kilkakrotnie za granicę, m.in. do Szwecji, ZSRR, Bułgarii, Rumunii i na Węgry. W 1988 przeszedł na emeryturę. W 1989 został członkiem SPP i prezesem Oddziału Bydgosko-Toruńskiego SPP. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1971), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”. Mieszka w Bydgoszczy.

TWÓRCZOŚĆ

1. Trzy piętra domu. [Wiersze]. Gdynia: WM 1960, 50 s.
2. Zielony jesteś. [Wiersze]. Kr., Gdynia: WM 1964, 44 s.
3. Rousseau. [Wiersze]. Kr.: WL 1967, 50 s.

4. Drzewo obiecane. [Wiersze]. Kr.: WL 1971, 43 s.

5. Litera. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1977, 46 s.
Cykle: Chowanki; Litera.

6. Wiersze wybrane. Gdańsk: WM 1978, 171 s.
Zawiera wiersze z tomów poz. 2-5 oraz cykl: Przypisy.

7. Kamień More'a. [Wiersze]. Bydgoszcz: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1982, 20 s.

8. Powrót. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1982, 51 s.

9. Dwanaście zapisów. (1957-1982). [Wiersze]. *Post.*: T. Komendant. Bydgoszcz: Pomorze 1986, 162 s.
Nagroda Funduszu Literatury za r. 1986.

10. Koda. [Wiersze]. Bydgoszcz: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1987, 26 s.

11. Wybór i język. [Szkice o malarstwie]. Bydgoszcz: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1989, 55 s.

Zawartość: Późna nowela; Wszczęświat; Warsztat; Miara; Z naturą; Wybór i język; Budowanie; Żywy spokój.

12. Trwająca chwila. [Wiersze]. Bydgoszcz: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1991, 55 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1988. — SWPP 2 (B. Winkłowa).

S. Melkowski. *Pomorze* 1970 nr 17. — K. Nowicki: Poezji drzewo obiecane. W teżej: Pertrakacje. Wwa 1971 [rec.: Drzewo obiecane]. — [Wiersze wybrane:] A. Sandauer: Samotność z dalekopisem. *Literatura* 1979 nr 19, przedr. w teżej: Zebrane pisma krytyczne. T. 1. Wwa 1981; T. Komendant: Łaska szczegółu. *Twórczość* 1980 nr 2. — S. Melkowski: Śladami Jana Jakuba. W teżej: Rówieśnicy i bracia starsi. Wwa 1980. — K. Nowicki: Świadectwo poezji. W teżej: Dziennik krytyczny. Gdańsk 1981 [dot.: Litera]. — B. Keft: „Nie ranię wcale”. *Twórczość* 1988 nr 10 [rec.: Koda]. — K. Piękosz: Zielony jesteś. *Literatura* 1988 nr 1. — J. Ramotowski: Barwa i metafizyka. *Twórczość* 1992 nr 12 [rec.: Trwająca chwila].

J.P.

HOFFMANOWA Hanna

zob. MUSZYŃSKA-HOFFMANOWA Hanna

HOHENSEE Jacek Maria

ur. 1943

Prozaik, poeta.

Urodzony 7 marca 1943 w Częstochowie; syn Leonarda Hohensee, ekonomisty, i Heleny z Ciszewskich, historyka sztuki. Debiutował wierszem „Nauczyciel”, opublikowanym w *Plomyku* 1955/56 (nr 5). W 1960 ukończył Liceum im. J. Zamoyskiego w Warszawie i od 1961 studiował w Akademii Sztuk Pięknych; w 1967 uzyskał dyplom. Od 1965 współpracował z *Tygodnikiem Demokratycznym*, publikując eseje i artykuły. Oprócz literatury zajmował się malarstwem i krytyką plastyczną, projektowaniem wnętrz, scenografią. W 1968 rozpoczęła współpracę z Telewizją Polską jako scenograf, w 1969 ze spółdzielnią Ład jako projektant, w 1970 z *Kurierem Polskim* jako grafik i ze *Szpilkami* jako

autor tekstów i rysownik. W 1970 ożenił się z Martyną Pestrakiewicz, artystą plastykiem. W 1974 został redaktorem w Naczelnej Redakcji Programów Teatralnych Telewizji Polskiej; od tegoż roku reżyserował widowiska i filmy telewizyjne. W 1977 rozpoczął współpracę z Galerią Piotra Nowickiego (malarstwo i biżuteria), objął też funkcję scenografa Naczelnej Redakcji Muzyki, Rozrywki i Estrady Telewizji. Od 1980 prowadził Studio Eksperymentalne Telewizji. Po zlikwidowaniu tego Studia w 1984 był scenografem w wytwórni filmowej POLTEL. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Podróże*. [Wiersze]. Wwa: Pax 1967, 22 s.
Zawiera m.in. cykl: Ostatnia podróż Sindbada żeglarza.
  2. *Dystans*. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1971, 67 s.
Cykle: Wielka legenda; Te drzewa, kiedy były ogrodem; Exodus; Dystans.
  3. *Opowieść globtrotera*. [Opowiadania]. Oprac. graf. ... Wwa: Iskry 1975, 106 s.
Zawartość: Robaki albo grzybobranie w krainie Vikingów; Wykopalska; Roztargnienie; Kapitan Sven albo żegluga między mieliznami; Winda; Buty; Swiniobicie; Pijaństwo; Anglik; Polowanie; Święty Florian; Diabeł; Burza; Topielec; Melon.
  4. *Paranoja picture*. [Opowiadanie satyryczne]. Oprac. graf. ... Wwa: Iskry 1978, 107 s.
Tytuł okł.: Paranoja picture albo Kronika filmowa.
  5. *Teatr nonsensacji*. [Opowiadania satyryczne]. Oprac. graf. ... Wwa: Iskry 1980, 158 s.
Zawartość: Porwanie doktora Tulpa; Zupa pomidorowa; Teściowa; Testament; Podwiązka – dusiciel; Otello; Wdowi grosz; Cztery duże świnki; Futro; Wewnątrz potwora odwalając kite. (Nowela kryminalna w odcinkach).
  6. *Imagen, secundaria*. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1981, 85 s.
Zawartość: Semana santa; Wielki Piątek; Połów. – Costumbres; Autobus; Musiu. – Jego żona; Inny zawód; La Bruja; Señora Alicia; Przepis; Dlaczego mnie dreczysz. – Irupcion; Araguamey; La Colmena. – Czaszka; Milioner; Wuj Jacinto. – Nocleg; Ktoś dokładnie taki sam; Muzyka w ogrodzie; Ukryte przejście; Muzeum; Drobne dziecięce kroki. – Przemiana; Sąsiadka; Hombre Pajoro Atigrado.
- Stuchowiska radiowe, m.in.: Błękitny bałwan. Radio 1971. – *Podróż*. (Miniatura radiowa). Radio 1971; druk *Dialog* 1971 nr 7 s. 33-37. – *Burza*. Radio 1972. – *Dyszobaba*. Radio 1972. – *Futro*. Radio 1972. – *Spadek*. Radio 1974. – *Inny zawód*. Monodram. Radio 1976. – oraz scenariusze widowisk tv: *Tamten sen niedorzeczny*. TV 1976. – *Testament*. TV 1978. – *Album*. TV 1980. – *Przystań na chwilę*. TV 1988.

OPRACOWANIA (wybór)

M. Orski: W labiryncie kultury. W tegoż: *Zmowa obojętnych i inne szkice*. Wr. 1973 [rec.: Podróż]. – [Opowieści globtrotera:] L. Herbst: Uroki literatury żartobliwej. *Nadodrze* 1976 nr 1; P. Stasiński: Opowiadki, czyli zrób to sam. *Nowy Wyrz*

1976 nr 2. – Z. Irzyk: Pochwała inności. *Kierunki* 1980 nr 24 [rec.: Teatr nonsensacji].

J.Z.

HOLLANEK Adam ur. 1922

Pseud.: A.H.; (Ah); Alk; ALK; Janina Martyn; Józef Kalina.
Prozaik, poeta, popularyzator nauki.

Urodzony 4 października 1922 we Lwowie; syn Stanisława Hollanka, doktora praw, i Janiny z Tapkowskich. Uczęszczał do Gimnazjum im. Stefana Batorego we Lwowie. W sierpniu 1939 wyjechał wraz z rodziną do Warszawy (dokąd służbowo przeniesiono jego ojca). Z chwilą wybuchu II wojny światowej powrócił do Lwowa, gdzie po wkroczeniu armii radzieckiej kontynuował naukę w szkole średniej, którą ukończył w 1941; był członkiem szkolnego koła literackiego i współwydawcą gazetki *Nurtem Skamandra*. Podczas okupacji niemieckiej nadal mieszkał we Lwowie i pracował m.in. w Instytucie Behringa, produkującym szczepionki przeciwtyfusowe. Należał do Związku Walki Zbrojnej i AK. Uczestniczył w tajnych spotkaniach literackich. W styczniu 1943 ożenił się z Heleną Nagażną. Po włączeniu Lwowa do Ukraińskiej SRR kształcił się w 1944-45 w Studium Aktorskim przy Teatrze Polskim we Lwowie. Równocześnie współpracował z tamtejszym radiem jako aktor i organizator polskich audycji literackich. W 1945 przybył w ramach akcji repatriacyjnej do Krakowa i podjął pracę w Polskim Radiu na stanowisku wicedyrektora programowego (1945-46). Debiutował w 1946 opowiadaniem pt. „Noc nad Odrą”, opublikowanym w *Żolnierzu Polskim* (nr 16-17); w piśmie tym pełnił obowiązki sekretarza redakcji, a później brał udział w przeniesieniu tygodnika do Warszawy (1947). W 1946 został członkiem SDP. W 1948 powrócił do Krakowa i rozpoczął studia w zakresie filologii angielskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim. Równocześnie pracował jako dziennikarz, m.in. w *Głosie Anglii* (1948-49). Następnie odsunięty przez rok od dziennikarstwa, publikował w pismach krakowskich anonimowo lub pod pseudonimami: Alk, Janina Martyn i Józef Kalina. W 1949 współpracował stale z dodatkiem kulturalnym *Gazety Krakowskiej*, *Echo Tygodnia*, wydawanym później pod jego redakcją pt. *Zdarzenia* (1957-60; w 1960 dodatek ten został przekształcony w samodzielny tygodnik społeczno-kulturalny). Zajmował się również popularyzacją nauki i techniki, rozwijał twórczość w zakresie literatury science fiction, nowelistyki o tematyce współczesnej oraz poezji. Pracował w *Dzienniku Polskim* (od 1961; członek kolegium; tu m.in. cykl felietonów pt. „Życie i nauka”), drukował artykuły m.in. w *Życiu Literackim*, *Polityce*, *Przekroju*, *Problemach* i *Wieściach*. Był dwukrotnie laureatem

nagrody im. B. Winawera (1964, 1968). Współpracował z Polskim Radiem i Telewizją, także jako twórca audycji literackich (m.in. cykliczne felietony telewizyjne pt. „Jak żyć”, „Szkieleto i oko” oraz udział w programach Wszechnicy Telewizyjnej). W 1964 został członkiem PZPR. W 1968 był słuchaczem Studium Scenarzystów Filmowych w Warszawie. W 1970 ożenił się z Anną Ewą Owsianką, chemiczką, i zamieszkał w Warszawie na stałe. Pracował jako dziennikarz w *Trybunie Ludu* (1972-81; starszy publicysta w dziale nauki i techniki) oraz w tygodniku *Motor*. Współpracował z czasopismami: *Perspektywy* (tu m.in. kontynuacja cyklu felietonów pt. „Życie i nauka” oraz stała rubryka pt. „Medycyna”), *Panorama Polska* oraz *Panorama Śląska*. W 1976 otrzymał nagrodę PAN za książki popularyzujące naukę. W 1982 założył miesięcznik *Fantastyka* i objął jego redakcję (tu także m.in. cykl felietonów pt. „(3... 2... 1...y)”). Od 1982 należy do World Science Fiction Professionals Organisation (w 1983-85 przewodniczący sekcji polskiej; od 1990 członek zarządu – rady powierniczej) i od 1982 do Société Européenne de Science Fiction (1987-91 sekretarz generalny, później wiceprezydent). W 1984 został członkiem ZLP oraz przewodniczącym Klubu Fantastyki przy Oddziale Warszawskim Związku. W 1986 otrzymał Prix Européenne de Science Fiction za redakcję *Fantastyki*, a w 1987 nagrodę prezydenta World Science Fiction Professionals Organisation. W 1989-91 pełnił funkcję wiceprezesa Oddziału Warszawskiego Towarzystwa Miłośników Lwowa, został również członkiem Stowarzyszenia Wspólnota Polska. W 1990 przestał pełnić funkcję redaktora naczelnego *Fantastyki* i objął przewodnictwo kolegium redakcyjnego tego pisma, wychodzącego pod zmienioną nazwą *Nowa Fantastyka*; w tymże roku założył miesięcznik *Nie z tej ziemi*, którego został redaktorem naczelnym (do 1991). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1979), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Niewidzialne armie kapitulują. [Objaśn. oprac. I. Świerż. Kr.: WL 1954, 320 s.

Praca popularnonaukowa nt. dawnej i współczesnej medycyny.

2. Spotkania sobotnie. [Współaut.:] R. Brzezowska, A. Sadowski. Przedm.: F. Michalik. Kr.: WL 1954, 267 s.

Reportaże o tematyce popularnonaukowej.

3. Węgiel nasze czarne złoto. Wwa: NK 1954, 94 s.

Praca popularnonaukowa nt. wydobycia i wykorzystania węgla.

4. Woda, wielki budowniczy. Wwa: NK 1954, 125 s.

Praca popularnonaukowa nt. gospodarki wodnej.

5. Skarby z połyskiem. Wwa: NK 1956, 157 s.

Praca popularnonaukowa nt. eksploatacji i zastosowania minerałów.

6. Sprzedam śmierć. Kr.: WAG [1957], 61 s.

Praca popularnonaukowa nt. współczesnej medycyny.

7. Katastrofa na „Słońcu Antarktydy”. Powieść fantastyczno-naukowa. Wwa: Wiedza Powsz. 1958, 381 s. Wyd. nast. z posł. A. Niewiadowskiego Kat.: Śląsk [1985].

Przełk. czes.: Katastrofa na „Słunci Antarktydy”. [Przeł. i oprac.] J.R. Burian. Praha 1960.

8. Zbrodnia wielkiego człowieka. Opowieść kryminalno-fantastyczna. *Panorama* 1959 nr 18-31. Wyd. osob. skrócone: Kat.: Śląsk 1960, 91 s. Wyd. 2 Wwa: MAW 1988 [właśc. 1989].

9. Skóra jaszczurcza. Wwa: Iskry 1965, 258 s.

Praca popularnonaukowa nt. historii medycyny.

10. Lewoocy cyklop. Kr.: WL 1966, 197 s.

Reportaże i eseje nt. rozwoju nauki i techniki.

11. Plaża w Europie. [Opowiadania]. Kr.: WL 1967, 163 s.

Zawartość: Ogłądanie; Bohater; Przeszłość; Plaża w Europie; Pożegnanie; Grazyna; Brzydka; Strasznie chytry plan; Uczta; Wolność; Walizka; Pomnik; Ważna sprawa; W górach; Garb; Oszustwo; Fajna trawa.

12. Nieśmiertelność na zamówienie? Wwa: KiW 1973, 333 s.

Praca popularnonaukowa nt. współczesnej medycyny.

13. Błysk milionów świec. Wwa: KiW 1975, 249 s.

Praca popularnonaukowa nt. perspektyw medycyny, ekologii i techniki.

14. Muzyka dla was, chłopcy. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1975, 201 s.

Zawartość: Bart Szesnaście; Skasować drugie ja; Za wszelką cenę powrócić; Muzyka dla was, chłopcy. Adapt. radiowa opowiadania Skasować drugie ja; W. Jankowska. Radio 1978.

15. Rozłączył nas na zawsze. [Powieść kryminalno-fantastyczna]. Warszawa: Iskry 1977, 39 s.

Podp.: Janina Martyn.

Przełk. ros.: Razlubil vas navsegda. [Przeł.] I. Stravinskaja. *Iskatel*. Moskwa 1987 nr 4 s. 90-126 [podp.: Janina Martyn].

16. Sposób na niewiadome. Wwa: KAW 1978, 203 s.

Praca popularnonaukowa nt. współczesnej nauki.

17. Ukochany z księżycą. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1979, 135 s.

Zawartość: Ukochany z księżycą; Jak koń trojański; Punkt; Aparat też chce żyć; Oni już tu są; Łazarzu, wstań.

Przekł. białorus. opowiadania Jak koń trojański: Kak trojański kon'. [Przel.] W.J. Anikiejew. Minsk 1991.

18. Jeszcze trochę pożyć. [Powieść]. Wwa: Iskry 1980, 186 s.

Przekł. niem.: Noch ein bisschen Leben. [Przel.] E.A. Schwarz. München 1984, — węgier.: Meg egy kiesit élni. [Przel.] I. Nemere. [Węgry] 1988, wyd. łącznie z K. Fijałkowskim: Homo divinus pt.: Meg egy kiesit élni. [Przel.] I. Nemere. Bratislava 1988.

19. Bandyci i policjanci. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1982, 201 s.

Zawartość: Koncert; Tabu; Mistrz; Pułapka; Cudotwórca; Bandyci i policjanci; Podróż; Eutanazja; Barbarzyńca.

20. Olsnienie. [Minipowieści]. Wwa: KAW 1982, 52 s.

Zawartość: Olsnienie; Nie można go spalić.

21. Kochać bez skóry. [Powieść]. Wwa: KAW 1983, 154 s.

Przekł. bułg.: V klopkata. [Przel.] L. Vasilova. Varna 1987.

22. Pokuty. [Wiersze]. Wwa: LSW 1986, 79 s.

Zawiera cykl: Gady; Mięso; Pokuty; Wilcze doły; Groteski.

23. Portret z cieniem. [Scenariusz filmowy; współaut.:] Ewa Hollanek. *Pis. Lit.-Artyst.* 1987 nr 1 s. 4-46.

Wersja skrócona.

24. Księżna z Florencji. [Powieść]. Kr.: WL 1988, 189 s.

25. Noc lwowskich profesorów. [Współaut.:] J. Janicki. *Expr. Reporterów* 1988 nr [10] s. 3-57.

26. Skasować drugie ja. Opowiadania wybrane. Kr.: WL 1989, 285 s.

Zawartość: Każdy może być Faustem; Skasować drugie ja [poz. 14]; Jak koń trojański [poz. 17]; Łazarzu, wstań [poz. 17]; Nie można go spalić [poz. 20]; Muzyka dla was, chłopcy [poz. 14].

27. I zobaczyć miasto Lwów ... [Przewodnik; współaut.:] Ewa Hollanek. Rzeszów: KAW 1990, 164 s.

28. Topless. [Powieść]. Wwa: Fundacja „Kultura '90” 1990, 144 s.

29. Ja z łyżczakowa. [Zbeletryzowane fragmenty dziennika]. Kr.: WL 1991, 151 s.

Praca redakcyjna

1. Ziemia brzeska. [Praca zbiorowa]. Oprac. ... Kr.: WAG, Woj. Kom. Kultury Fizycznej i Turystyki 1966, 69 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1992. — Wywiad: Przeżyłem wiele pożarów. Rozm. M. Parowski. *Fantastyka* 1988 nr 12.

A. Niewiadowski: H.A. W: A. Niewiadowski, A. Smuszkiewicz: Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej. Pozn. 1990.

A. Klimowicz: Przyjemna mistyfikacja. *Nowe Książ* 1958 nr 11 [rec.: Katastrofa na „Słońcu Antarktydy”]. — [Bandyci i

policjanci] [L. Bugajski] L.B. *Życie Lit.* 1982 nr 44; J. Koprowski: Opowiadania czy nowele? *Perspektywy* 1982 nr 30. — A. Smuszkiewicz: Zaczarowana gra. Pozn. 1992, passim. — A. Niewiadowski: Najtrudniejsza z możliwych szans. *Życie Lit.* 1983 nr 51/52 [rec.: Kochać bez skóry]. — J. Salamończyk: 27 lat później. *Fantastyka* 1985 nr 7 [rec.: Katastrofa na „Słońcu Antarktydy”]. — A. Wójcik: A.H. W tegoż: Wizjonerzy i szarlatani. T. 1. Wwa 1987. — J. Dąbala: Poezja codzienności, autoironii i bezkresu. *Akcent* 1988 nr 3 [rec.: Pokuty]. — A. Niewiadowski: Wyznania wiary. *Życie Lit.* 1988 nr 32 [rec.: Księżna z Florencji]. — L. Bugajski: H — 30 lat twórczości literackiej. *Fantastyka* 1989 nr 2. — J. Janicki. *Rocz. Lwow.* 1992 [rec.: Ja z łyżczakowa].

B.T.

HOLLENDER Tadeusz 1910-1943

Pseud.: Dionizy Aczkotwiek; t.h.; T.H.; t. holl.; Ur.; t-r; th.; Th.; tholl; Tholl; Tomasz Wiatraczny; Turkuć Podjadek. Poeta, satyryk, tłumacz.

Urodzony 30 maja 1910 w Leżajsku; syn Antoniego Hollendra, inżyniera geometry, i Idy z Pisarskich, nauczycielki. Do gimnazjum uczęszczał w Stanisławowie i Tłumaczu. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką. Należał do ZHP. Po zdaniu matury w 1928 studiował przez dwa lata prawo, a od 1930 polonistykę na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie (studiów nie ukończył). Debiutował w 1929 wierszem „Święty Mikołaj”, opublikowanym w krakowskim *Ilustrowanym Kurierze Codziennym* (nr 335). Brał aktywny udział w działalności akademickiego środowiska literackiego. Od lutego do sierpnia 1933 był redaktorem miesięcznika literackiego i społeczno-kulturalnego *Wczoraj-Dziś-jutro*. Jesienią 1933 należał do założycieli miesięcznika *Sygnali* i był jego redaktorem do lipca 1934 (od kwietnia wspólnie z Karolem Kurylukiem); po wystąpieniu z redakcji we wrześniu 1934 z piśmie tym współpracował nadal. W 1934 zdobył za wiersz „Stulecie” pierwszą (równorzędną z Anną Świrszczyńską) nagrodę w Turnieju Młodych Poetów, zorganizowanym przez *Wiadomości Literackie*. Od 1934 należał do czołowych współpracowników tygodnika satyrycznego *Szpilkki*; rozwijając twórczość satyryczną przygotowywał tom poetycki „Osieć opowieści anatomicznych” oraz komedię „Zamach w Monte Stulto”. Liczne utwory ogłaszał w *Wiadomościach Literackich* (od 1934), *Kamienie* (1935-37), *Skamanderze* (1935-38), *Lewarze* (1936). Zajmował się też przekładami, zwłaszcza poezji ukraińskiej, które ogłaszał głównie w *Sygnalach*. Opowiadając się po stronie lewicowej inteligencji, był w 1936 współorganizatorem Zjazdu Pracowników Kultury we Lwowie. Na początku 1937 przeniósł się do Warszawy w celu objęcia redakcji działu literackiego w radykalnym *Głosie Powszechnym* (luty-maj 1937). Nawiązał współpracę z czasopismami *Albo-albo* (1937), *Czarno na białem* (1938-39). W 1938 odbył podróż do Palestyny, zwiedził też

Grecję, Turcję i Rumunię; z podróży tej ogłaszał reportaże. W czasie II wojny światowej przebywał początkowo we Lwowie (zajętym przez ZSRR), a po wkroczeniu wojsk niemieckich wyjechał w sierpniu 1941 do Warszawy. Brał czynny udział w działalności konspiracyjnej: redagowaniu i kolportażu tajnych czasopism, organizowaniu imprez artystycznych, Akcji N. Współpracował z referatem literackim Działu B Podwydziału „Rój” w Biurze Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK. Wiersze i utwory satyryczne ogłaszał anonimowo i pod pseudonimami w konspiracyjnej antologii „Słowo prawdziwe” (1942) oraz w 1943 w czasopiśmie *Demokrata*, *Kultura Jutra*, *Moskit*. Uzyskał pierwszą nagrodę w konspiracyjnym konkursie poetyckim im. J. Czechowicza za wiersz „Wspomnienie z Grecji” (1942), a drugą nagrodę w konkursie zorganizowanym przez *Kulturę Jutra* za wiersz „Warszawa” (1943). Był jednym z redaktorów i współredaktorów konspiracyjnie wydanej antologii „Anegdota i dowcip wojenny” (1943). W tym też czasie zaczął tworzyć utwory dla dzieci. Aresztowany przez gestapo 19 maja 1943, po kilkunastodniowym pobycie na Pawiaku został rozstrzelany 31 maja 1943 na terenie warszawskiego getta.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czas, który minął i inne wiersze. Lw.: A. Krawczyński 1936, 49 s.

2. Ludzie i pomniki. Książka wierszem. Wwa: F. Hoelsiek 1938, 52 s.

3. Polska bez Żydów. Powieść satyryczna. *Nasz Prz.* 1938 nr 9-101. Wyd. osob. [Lw.: Wierch [1938], 387 s.

4. Żydzi emigrują z Europy. [Reportaże]. Powst. 1939.

Inf. J.W. Gomułicki zob. poz. 9.

5. O kotku Albinie. (Bajka dla dzieci). Praprem. konspir. Wwa, Zespół Domowy na ul. Ikara. Reż. ... ok. 1942.

6. Śpiewy dla Ewy. [Wiersze dla dzieci]. Powst. 1942. Druk w poz. 10.

7. Satyry i fraszki. [Wwa:] KOPR [Komisja Propagandy Biura Informacji i Propagandy Komendy Gł. AK] XI 1943, 2,[4] s.

Wyd. konspir. podp.: Tomasz Wiatraczny. — Cynkograficznie zmniejszona odbitka z maszynopisu.

8. Wizja przyszłości. [Wiersz]. [Wwa 1944], 2 s. Wyd. konspir. anonim.

9. Wiersze. Satyry. Fraszki. Wybrał i wstępem poprzedził A. Maliszewski. Wspomnienie o autorze skreślił A. Zagórski. Dod. krytyczny oprac. J.W. Gomułicki. Wwa: KiW 1949, 141 s. ZLP ZG.

10. Liryka i satyra. [Wybór i oprac.: S. Skwarczyńska i B.W. Lewicki]. Kr.: WL 1963, 324 s.

Wybór z tomów poz. 1, 2, 6, z cyklu: Osiem opowieści anatomicznych: Opowieść o rękach Kazimierza Cudzobierskiego, złodzieja; Opowieść o nosie Mamryckiego Donoska, szpicla; Opowieść o nogach dwóch żołnierzy, Franza Heilchocha i Franceska Eiaewiva, — nadto wiersze różne z czasopism i rkpsów.

Przekłady

1. U. Samczuk: Wołyn. [Powieść]. Przedm.: K. Pruszyński. Wwa: Rój 1939, 331 s.

2. [Pięćdziesięciu] 50 z tej i z tamtej strony Zbrucza. [Antologia przekładów poetów ukraińskich]. Powst. 1938. Por. poz. 3.

Antologia złożona w wydawnictwie Rój. Inf. J.W. Gomułicki zob. poz. 9.

3. Z poezji ukraińskiej. Przekłady. Przedm. i noty o autorach: F. Nieuważny, Wwa: Czyt. 1972, 126 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Czachowski). — PSB (S. Skwarczyńska). — LP (J. Wojnowski).

[Czas, który minął:] B.W. Lewicki: Klimat poetów. *Sygnaly* 1936 nr 14; B. Miciński: Recenzja pedagogiczna. *Prosto z Mostu* 1936 nr 15/16; S. Napierski. *Droga* 1936 nr 6; W. Sebyła. *Pion* 1936 nr 50. — [Ludzie i pomniki:] J.K. Weintraub. *Sygnaly* 1938 nr 46; K. Wyka. *Nowa Książ.* 1938 z. 9; K.W. Zawadzki. *Wiad. Lit.* 1939 nr 26. — J. Zagórski: Zabito człowieka. *Now. Lit.* 1948 nr 23. — [Wiersze. Satyry. Fraszki:] J. Śpietwak. *Twórczość* 1950 nr 7; J. Preger: Wiersze T.H. *Nowa Kult.* 1950 nr 7. — S. Skwarczyńska: Wiersze T.H. *Kierunki* 1957 nr 25. — K. Kuryluk: O T.H. — poecie i satyryku. *Życie Warsz.* 1958 nr 263. — [Liryka i satyra:] J. Łukasiewicz. *Tyg. Powsz.* 1963 nr 24; A. Miedzyrzecki: „Czas, który minął ...” *Nowe Książ.* 1963 nr 16. — A. Chciuk: T.H. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 11. — M. Żulawski: Tadzik. *Życie Warsz.* 1968 nr 127. — A. Świecki: „Sygnaly” (1933-1939). *Rocz. Hist. Czas.* 1968 z. 2 [m.in. o T.H. jako redaktorze pisma]. — J. Brzoza: Ze wspomnień o T.H. *Współczesność* 1969 nr 25. — H. Martinowa: Jeden egzemplarz na papierze czerpanym. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 40. — S. Skwarczyńska; T.H. (Szkic o życiu i twórczości). W teście: Pomiedzy historią a teorią literatury. Wwa 1975. — K. Koźniewski: Wydajemy we Lwowie [„Sygnaly”]. W teście: Historia co tydzień. Wwa 1976. — E.L. Dusza: The humor of dying city. T.H. W teście: Poets of Warsaw aflame. Madison 1977. — Z. Anders: Poezja T.H. *Ruch Lit.* 1977 nr 5. — Z. Anders: T.H. i jego poezja. W: Z dziejów Leżajska i okolic. Rzeszów 1980. — K.W. Tatarowski: T.H. W: OLP. Ser. 6 t. 4. Kr. 1993.

J.Cz.

HOŁDA Edward
ur. 1924

Pseud.: Sancho.
Poeta, prozaik.

Urodzony 13 października 1924 w Krakowie w rodzinie robotniczej; syn Józefa Hołdy i Józefy z Królów. Dzieciństwo spędził w Miechowie, gdzie uczęszczał do szkoły powszechnej, a następnie do Gimnazjum im. T. Kościuszki. Tam też przebywał w czasie okupacji niemieckiej, pracując od piętnastego roku życia w różnych zawodach. Rów-

nocześnie brał udział w działalności konspiracyjnej; od 1940 był członkiem Szarych Szeregów, a później Związku Walki Zbrojnej i AK. W 1942 pełnił funkcję łącznika z gettem w Miechowie, od połowy 1944 zaś walczył w Samodzielnym Batalionie Szturmowym im. Ziemi Miechowskiej 106. Dywizji Piechoty AK. Po wojnie ukończył w 1947 w Miechowie liceum ekonomiczne, po czym do 1950 studiował na Akademii Handlowej i w Wyższej Szkole Nauk Społecznych w Krakowie. Od 1947 był aktywną ZWM (później ZMP) oraz członkiem PPR (następnie PZPR). Debiutował w 1950 wierszami „Elektrownia na Wołdze” i „Dzieciom wysocickich spółdzielców”, opublikowanymi w *Nowej Kulturze* (nr 34), na której łamach następnie ogłaszał wiersze do 1958. Publikował również w *Sztandarze Młodych* (1951-57). W 1955 zamieszkał w Warszawie. W 1955-57 redagował dział poezji w tygodniku *Po prostu*, od 1958 – dział kulturalny tygodnika *Od nowa*, od 1959 – dział reportażu w *Kraju*, a po jego rozwiązaniu dział kulturalny tygodnika *Argumenty*; w pismach tych publikował też swoje wiersze i prozę (1958-76). Od 1961 ogłaszał utwory w dwutygodniku *Współczesność*, w którym w 1970 objął kierownictwo działu poezji i prozy. W 1972-81 kierował działem poezji w tygodniku *Literatura*. W 1979 otrzymał Nagrodę Artystyczną im. Bohaterów Warszawy. W grudniu 1981, po wprowadzeniu stanu wojennego, wystąpił z PZPR. W 1990 został członkiem SPP. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sprawy powszednie. [Wiersze]. [Wwa:] PIW 1952, 50 s.

2. Kartki z notesu. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1954, 62 s.

3. Wypadek na zakręcie. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1961, 193 s.

Zawartość: Awantura schematyczna; Toast; Gwizdzące dziewczyny; Pier Zażak; Kursy bez licznika; Ilustracje do Żywota Świętych; Legenda miasteczka Widok; Egzekucja; Pospolite ruszenie Słomnik; Szlakiem kadrówki; Znad Szreniawy; Mglą; Profil z czworogiem oczu; Wypadek na zakręcie.

4. Twarzą ku ziemi. [Wiersze]. Wwa: PIW 1963, 75 s.

5. Okazja dla spóźnionych. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1964, 253 s.

Zawartość: Bukiet z trzłą; Luminescencja; Motyw; Konny rżaniec; Nieuchwytność; Sprawozdanie; Białe cienie; Okazja dla spóźnionych; Miecz Salomona; Wieczorem do Kamiennej Góry; Pamięć; Telefon; Chłopiec na brzegu morza; Zuchwali i zwinni.

6. Człowiek z nurtu. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1967 [właśc. 1966], 312 s.

Zawartość: Z tego powodu [wiersz]; Zabawa z ogniem; Sąd; Intryga; Pani Schein; Człowiek z nurtu; Chusta świętej Weroniki.

7. Po latach świetlnych. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1975, 118 s.

8. W skurczu żrenicy. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1977, 337 s.

Zawartość: Aby poza widnokrąg; List do Elżbiety z Pedagogiki; Sanktuarium; List od Staroego Harcmistrza z Zoliborza; Pani Schein [poz. 6]; Dym o dwie ulice, twarz w gołębiech skrzydłach; Nagle po drodze, pół godziny stąd; Nowa tektonika; Po myśli Stasziców.

9. Ciszej, dzwony. [Powieść]. Wwa: PIW 1978, 118 s.

10. Poemat z masy papierowej. [Wiersze]. Wwa: KAW 1978, 106 s.

11. Zuchwali i zwinni. [Reportaże i opowiadania]. Wwa: Iskry 1978, 255 s.

Zawiera utwory z poz. 3: Toast; Pier Zażak; Egzekucja; Znad Szreniawy, – z poz. 5: Bukiet z trzłą; Pamięć, – z poz. 6: Zabawa z ogniem; Chusta świętej Weroniki.

12. Przetrwac siebie. Wwa: Iskry 1981, 278 s.

Zawiera 37 nie zatytułowanych rozdziałów reportażu monograficznego o ziemi knyszyńskiej i biaostockiej, ukazanej przez pryzmat pracy szpitala w Knyszynie.

Praca redakcyjna

1. Almanach młodych 1955-1956. Wyboru tekstów dokonali: J. Broszkiewicz i ... Wwa: Iskry 1956, 417 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1991. – SWPP 2 (R. Loth).

J.J. Lipski: Jeden motyw. *Twórczość* 1963 nr 9 [rec.: Twarzą ku ziemi]. – S. Melkowski: Proza dokumentarna. *Twórczość* 1967 nr 12 [rec.: Człowiek z nurtu]. – K. Meloch: Reporter dobrych idei. (Opisanie E.H.). *Kontrasty* 1977 nr 10. – P. Dybel: Poemat o ciele, które stało się słowem. *Twórczość* 1979 nr 7 [rec.: Poemat z masy papierowej]. – M. Jurasz: Ojciec i syn. *Mies. Lit.* 1979 nr 6 [rec.: Ciszej, dzwony]. – K. Goldbergowa: To jest mój dom. *Kontrasty* 1981 nr 10. – G. Korecki: Świat z utajonych sensów spowiadany. *Literatura* 1981 nr 4.

B.D.

**HOLUJ Tadeusz
1916-1985**

Pseud.: Adam Lutnik; Czytelnik; H.T.; Ho-Ta; ht.; HT; Kazimierz Gabiński; T.; (T.); T.H.; Ta-ho; Ta-Ho; Tadeusz Holyński; th; (th).

Prozaik, poeta, dramaturg, publicysta.

Urodzony 23 listopada 1916 w Krakowie; syn Józefa Holuja, urzędnika państwowego, i Barbary z domu Weiner. Uczęszczał początkowo do Gimnazjum Klasycznego im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie, a gdy przeniósł się wraz z rodzicami do Biecza, dojeżdżał do gimnazjum w Jaśle. Po śmierci ojca był przez kilka miesięcy w Korpusie Kadetów w Rawiczu, po czym powrócił do Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie. Debiutował w 1934 artykułem pt. „Kobieta w literaturze” na łamach miesięcznika Samorządów Uczniów Gimnazjów Krakowskich, *Gazetka* (nr 1, 2/3;

podp. Ta-ho); opublikował tu także opowiadanie pt. „Anna” (nr 2/3; podp. Ho-ta), wiersz „Płynę” (nr 7; podp. Ta-ho) i kilka innych artykułów. W latach szkolnych ogłaszał również wiersze w *Ilustrowanym Kurjerze Codziennym* (1934-35), *Szkolnych Czasach* (1935-36), *Kuźni Młodych* (1935-36) i *Naszym Wyrazie* (1935-36). Po zdaniu matury w 1936 i ukończeniu szkoły podchorążych rezerwy w Katowicach, rozpoczął w 1937 studia najpierw prawnicze, a po roku polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim. Równocześnie działał w Robotniczym Instytucie Oświaty i Kultury im. S. Żeromskiego. Był związany z kręgami młodzieży o ideologii anarchosyndykalistycznej i członkami Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej. Po wybuchu II wojny światowej walczył w 75. Chorzowskim Pułku Piechoty na Zamojszczyźnie i pod Tomaszowem Lubelskim. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Krakowie, gdzie podjął pracę w prywatnym przedsiębiorstwie budowlanym. Nawiązał kontakt z konspiracyjną grupą wojskową Silesia, podporządkowaną Służbie Zwycięstwu Polski. W czerwcu 1940, licząc, że uda mu się przedostać do Szwajcarii, zgłosił się na wyjazd na roboty do Niemiec i został wysłany do Górnej Bawarii. Powrócił do Krakowa (na przełomie września i października) i zatrudnił się w instytucji propagandowej Generalnego Gubernatorstwa – Polskich Wiadomościach Prasowych (później Telepres); tłumaczył komunikaty i okresowo odczytywał je przez głośniki uliczne. Jednocześnie został zaprzysiężony w Związku Walki Zbrojnej (pseud.: Szary, Piotr Barda). Był współorganizatorem tajnej szkoły podchorążych. Kontynuował twórczość literacką. W lipcu 1942 został aresztowany przez gestapo i wysłany do Oświęcimia. Był tam członkiem międzynarodowego Komitetu „Grupa Bojowa – Oświęcim”. W październiku 1944 został przewieziony do obozu w Leitmeritz (Litomierzyce), gdzie przebywał do wyzwolenia. Po powrocie do Krakowa wstąpił do PPR, został zastępcą kierownika Wydziału Propagandy Komitetu Miejskiego PPR w Krakowie. Należał do współorganizatorów miejscowego organu PPR, *Echo Krakowa*; w 1946-47 sprawował funkcję jego redaktora naczelnego, publikował na łamach gazety liczne artykuły publicystyczne. Był także członkiem egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego (KW) PPR. Działał w Oddziale Krakowskim ZZLP (pełnił funkcję prezesa). Był członkiem Rady Naczelnej Polskiego Związku Byłych Więźniów Politycznych (1945-46). W 1946 otrzymał nagrodę Prezesa Rady Ministrów za całokształt twórczości oraz Nagrodę Artystyczną Województwa Krakowskiego. Zawarł związek małżeński z Leokadią Węgrowicz, primo voto Kałuską. Wiersze, prozę i artykuły na tematy literackie ogłaszał m.in. w *Kuźnicy*, *Odrodzeniu* i *Twórczości*.

We wrześniu 1948 ustąpił z funkcji prezesa ZZLP, a w październiku wystąpił z PPR. W 1950 w związku z oskarżeniem o kolaborację w czasie okupacji niemieckiej, został wykluczony na trzy lata z ZLP; nie drukowano też jego utworów. Mieszkał w tych latach w Czorsztynie. Pracował okresowo przy urządzaniu muzeów w Oświęcimiu i na Majdanku. W 1952-54 był zatrudniony jako redaktor w Wydawnictwie Literackim w Krakowie. Ogłaszał wiersze, prozę, recenzje i przekłady, głównie z języka niemieckiego w *Życiu Literackim* (od 1952; tu m.in. w 1955 przegląd prasy „Wędrowka po czasopiśmie” podp. Czytelnik, w 1956 cykl felietonów „Literatura i życie” oraz recenzje podp. Adam Lutnik), a w następnych latach także m.in. w *Nowej Kulturze* (1954-62), *Polityce* (od 1962), *Kulturze* (1963-69). W 1953 został reaktywowany w prawach członka ZLP (w latach późniejszych pełnił okresowo funkcję wiceprezesa i prezesa Oddziału Krakowskiego Związku). W 1956 przywrócono mu prawa członka PZPR (w 1960-70 z przerwami członek plenum Komitetu Krakowskiego). W 1956-57 był prezesem Zarządu Oddziału ZBoWiD w Krakowie (od 1969 członek Rady Naczelnej). Pełnił funkcję prezydenta (od 1957) i sekretarza generalnego (1960-67) Międzynarodowego Komitetu Oświęcimskiego. Otrzymał m.in. nagrody m. Krakowa (1958) i MRN w Krakowie (1964), *Trybuny Ludu* (1976). Od 1969 był członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1972-80 był posłem na Sejm PRL. W 1974 należał do współzałożycieli, a następnie objął funkcję przewodniczącego Stowarzyszenia Twórców i Działaczy Kultury „Kuźnica” (do rozwiązania Stowarzyszenia w 1982). W 1979 wszedł w skład KW PZPR w Krakowie. W 1982 był członkiem komisji inicjującej utworzenie Tymczasowej Rady Krajowej PRON, a później członkiem Rady. W 1983 został mianowany przewodniczącym Rady Programowej Ośrodka Kultury „Krakowska Kuźnica”. Od tegoż roku był prezesem Oddziału Krakowskiego i członkiem Zarządu Głównego nowego ZLP. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1956) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1976) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1970), Złotą Odznaką im. Janka Krasickiego (1976), Krzyżem Oświęcimskim (1985). Zmarł 23 października 1985 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Dziewczyno, płyniemy naprzód.* [Wiersze]. Kr.: *Nasz Wyraz* 1936, 41 s.

Por. T.H.: *Mój pierwszy tomik.* W tegoż: *Ciąg dalszy* [poz. 37].

2. *Płonące ścieżki.* [Wiersze]. Kr.: *Klub Młodych Artystów* 1938, 47 s.

3. Sebastian. Dramat. Powst. 1939.
Utwór nie zachował się. Inf. autora.
4. Próba ognia. Powieść. Powst. 1939-1942.
Wyd. [Wwa:] Czyt. 1946, 278 s. Wyd. 2 tamże 1948.
Por. T.H.: Od „Próby ognia” do „Królestwa ziemi”. W tegoż: Ciąg dalszy [poz. 37].
5. Marsz tryumfalny. Wiersze. Powst. 1942.
Cykl nie zachował się w całości, częściowy druk zob. poz. 9. Inf. autora.
6. Rozmowy bawarskie. Reportaż z Bawarii. Wwa: Wydawn. Pol. 1942, 15 s.
Podp. na okł.: Tadeusz Holyński, na k. tytułowej: Kazimierz Gabiński. Reportaż z pobytu na robotach przymusowych w Bawarii. Broszura propagandowa opublikowana przez wydawnictwo niemieckie po wywiezieniu autora do Oświęcimia. Inf. o okolicznościach powst.: M. Stępień: „Sprawa” T.H. *Zdanie* 1988 nr 10-11.
7. Oświęcim. [Publicystyka; autorzy:] F. Friedmann, ... Przedm.: W. Barcikowski. Bydgoszcz: Książka 1946, 308 s.
Tu T.H.: Grupa Oświęcim, s. 123-161
8. Rok 1846. Rewolucja i rabacja. [Publicystyka]. [Kr.] Nakł. Kom. Obchodu Stulecia 1846 Roku 1946, 64 s.
9. Wiersze z obozu. (Wiersze z lat konspiracji i obozów koncentracyjnych 1939-1945). [B.m.w.]: Książka 1946, 69 s.
Por. uwagi T.H. dot. utworu w: Ciąg dalszy [poz. 37].
10. Dom pod Oświęcimiem. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1948. Wyd. Wwa: Inst. Wydawn. Sztuka 1948, 86 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 24 pt. Dom pod Oświęcimiem; Puste pole. Kr.: WL 1979, 158 s.
Por. uwagi T.H. dot. utworu w: Ciąg dalszy [poz. 37].
Przekł. ros.: Dom mamaši Franciški. [Przel.] D. Medvedenko. Moskva 1976.
11. Suchy kraj. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1948. Praprem. Wwa, T. Powsz. 1956.
Inf. o dacie powst. od autora.
12. Nikt nie jest sam. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1951.
Inf.: M. Stępień: „Sprawa” T.H. *Zdanie* 1988 nr 10, 11.
13. Pustelnik. Sztuka w 3 aktach. Powst. ok. 1951.
Inf.: S. Marczak-Oborski: Bibliografia dramatu polskiego 1939-1964. Wwa 1972.
14. Zdrajcy. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1951.
Inf. jak w poz. 12.
15. Królestwo bez ziemi. [Powieść]. Kr.: WL
T. 1. Burzliwe żywioły. 1954, 458 s.
T. 2. Twierdza. 1954, 293 s.
T. 3. Krew i chwała. 1955, 547 s.
T. 4. Dobra nowina. 1956, 569 s.
Wyd. nast. w nowej wersji skróconej i popraw. tamże: t. 1-2. 1960, 528 + 708 s., wyd. 3 [!] 1964, wyd. 3 1968, wyd. 5 1980.
Por. T.H.: Od „Próby ognia” do „Królestwa ziemi”. W tegoż: Ciąg dalszy [poz. 37].
16. Oświęcimska ziemia. [Publicystyka]. Oświęcim: Powiatowy Kom. Frontu Jedności Narodu 1954, 72 s.
17. Jutrzenka i inne opowiadania. Kr.: WL 1956, 307 s.
Zawartość: Jutrzenka; „Cygan”, czyli zawsze można walczyć; Wina i Kara, czyli o niedostatku praw pisanych; Początek świata, czyli nikt nie jest sam; Rzymskie galery, czyli o łaknieniu niezwykłości; Tajemnica pewnego utworu, czyli o zmyśleniu i prawdzie.
18. Marzenia. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1956, 193 s.
Zawartość: Sól; Marzenia; Pies świętego Franciszka; Rozpustny organista; Gajówka; Ławeczka; Papuga; Raki; Sentymentalna opowieść; Ślepy (I); Ślepy (II).
19. Koniec naszego świata. Kr.: WL 1958, 514 s. Wyd. nast. tamże: 1960, wyd. 3 1965, wyd. 4 1973, wyd. 5 1984.
Por. uwagi T.H. dot. utworu w: Ciąg dalszy [poz. 37].
Nagroda literacka Ministra Kultury i Sztuki II stopnia w 1962. Przekł. czes.: Konec našeho světa. [Przel.] H. Teigová. Praha 1962, — słoweń.: Konec našega sveta. [Przel.] S. i U. Kraigher. Ljubljana 1966, — węgier.: A mi világunk vége. [Przel.] I. Mészáros. Budapest 1964.
Adapt. film.: Adapt. W. Jakubowska. Ekran. 1964.
20. Początek. [Powieść]. Wwa: Iskry 1960, 202 s. Wyd. nast.: Kr.: WL 1978.
Nagroda Min. Obrony Narodowej w 1961.
Przekł. węgier.: Négyen a bunkerban. [Przel.] I. Mészáros. Budapest 1962.
21. Wiersze. Kr.: WL 1960, 111 s.
22. Jeden stamtąd. [Powieść]. Wwa: Iskry 1962, 257 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1966.
Przekł.: ros.: Čelovek ottuda. [Przel.] A. Granat. Moskva 1968, — węgier.: Tévuton. [Przel.] I. Mészáros. Bratislava-Budapest 1964.
23. Drzewo rodzi owoc. Powieść. Kr.: WL 1963, 257 s. Wyd. nast. tamże: 1964, wyd. 2 [!] 1977.
II nagroda w konkursie ZLP oraz wydawnictw: Czytelnik, PIW, Iskry i Wydawn. Literackiego w 1962. Nagroda Państwowa II stopnia (łącznie z poz. 25) w 1966.
Przekł.: ros.: Derevo daet plody. [Przel.]: E.V. Pilišek i O. Ju. Rjażskij. Moskva 1966, wyd. nast. tamże 1975, — tadyżki: Bozgašt. [Przel.] Š. Šaraf. Dušanbe 1971, wyd. nast. tamże 1977, — ukr.: Derevo rodit plid. Kijv 1971.
24. Puste pole. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1963 nr 4 s. 5-33. Praprem. Nowa Huta, T. Lud. 1965. Wyd. nast. łącznie z Dom pod Oświęcimiem, zob. poz. 10.
25. To i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1964, 193 s. Wyd. 2 tamże 1964.

Zawartość: Źródłko; Nie ma Zuzanny; Krag; Złota maska; Tamto, — Ballady i romanse; Ballady i romanse; Uroda; To. Nagroda Państwowa II stopnia (łącznie z poz. 23) w 1966.

26. Opowiadania wybrane. Kr.: WL 1966, 279 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1973, wyd. 4 1977.

Zawiera: z poz. 17: Jutrzenka; Rzymskie galerie, — z poz. 18: Ślepy; Sol, — z poz. 25: Krag; Tamto; Źródłko; Nie ma Zuzanny; Złota maska; Uroda; To, — nadto: Skrzydła.

27. Zawstydzienie [Powieść]. Wwa: Iskry 1966, 154 s.

28. Dwadzieścia pięć. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1969.

III nagroda w konkursie zorganizowanym z okazji 25-lecia PRL przez Naczelną Redakcję Programów Artyst. TV wraz z Gł. Zarządem Polt. Wojska Pol. i CRZZ.

29. Źródło. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1969, 45 s.

30. Echo. [Widowisko telewizyjne]. *Teatr Pol. Telew.* 1971 nr 4 s. 25-41. TV 1972.

31. Róża i płonący las. Powieść o Ludwiku Waryńskim. [T.] 1-2. Kr.: WL 1971, 269 + 265 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Inst. Wydawn. CRZZ 1974; wyd. 2 [I] Kr.: WL 1976, wyd. 4 tamże 1985. Por. poz. 32.

Nagroda CRZZ w 1972, nagroda Ministra Kultury i Sztuki (łącznie z poz. 34) w 1975, nagroda im. L. Waryńskiego za r. 1985.

Przekł. niem.: Die Rose und der bronnenende Wald. [Przeł.] Ch.J. Jankowski. Berlin 1978.

Adapt. film. pt. Biały mazur. Adapt. W. Jakubowska. Ekran 1978.

32. Rzecz o Ludwiku Waryńskim. Scenariusz filmowy. Cz. 1-2. Ekran. 1971. Por. poz. 31.

Nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji za 1971/1972.

33. Raj. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 423 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1978; wyd. 4 Kr.: WL 1987.

Przekł. słowac.: Raj. [Przeł.] R. Turna. Bratislava 1990.

34. Osoba. Powieść. Kat.: Śląsk 1974, 255 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1976; wyd. 3 Kat.: Śląsk 1979; wyd. 4 Kr., Wr.: WL 1985.

Por. oświadczenie T.H., iż bohaterem powieści nie jest I. Fik: *Literatura* 1976 nr 43; *Kultura* 1976 nr 44.

Nagroda w konkursie literackim na 30-lecie PPR ogłoszonym przez Wydawn. „Śląsk”, Oddz. ZLP i KW PZPR w Katowicach w 1973, nagroda CRZZ w 1974, nagroda Ministra Kultury i Sztuki (łącznie z poz. 31) w 1975.

Przekł. bułg.: Ličnost. [Przeł.] M. Atanasova. Sofija 1980, — czes.: Osoba. [Przeł.] J. Fiedler. Praha 1979, wyd. nast. Praha 1988, — niem.: Zur Person. [Przeł.] Ch.J. Jankowski. Berlin 1983, — ros.: Ли́чност. [Przeł.] P. Kostikov, V. Svetlov. Moskwa 1978.

Adapt. radiowa: Adapt. I. Wierzbowska-Kawalec. Radio 1983.

35. Rysopis. Wiersze 1936-1976. Wwa: Czyt. 1976, 193 s.

Zawiera wiersze w cyklach: O latach 1923-1936; O latach 1937-1939; O latach 1939-1945; O latach 1949-1956; O latach 1956-1970; O latach 1970-1976.

36. Epizod. Widowisko telewizyjne. TV 1979.

37. Ciąg dalszy. Szkice o przygodach utworów. Kr.: WL 1980, 124 s.

Zawartość: Pierwszy tomik [dot.: Dziewczyno płyniemy naprzód, poz. 1]; „Wiersze z obozu” [dot. poz. 9]; Od „Próby ognia” [dot. poz. 4] do „Królestwa bez ziemi” [dot. poz. 15]; „Dom pod Oświęcimiem” [dot. poz. 10]; „Gdzieś w Jugosławii”; „Koniec naszego świata” [dot. poz. 19]; Zmyślenie i rzeczywistość.

38. Złota maska. [Opowiadania]. Kr.: WL 1980, 98 s.

Zawartość: Złota maska [poz. 25]; To [poz. 25]; Skrzydła [poz. 26].

39. Powrót. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1985, 37 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1966. — Wywiady: Literatura bez uników. Rozm. K. Nastulanka. *Kultura* 1962 nr 46; T.H.: „Sens istnienia lewicy nie zmienia się”. [Rozm.] S. Stanuch. *Kamena* 1981 nr 24; Gdzie lewica? Rozm. T. Krzemię. *Polityka* 1985 nr 28.

SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska). — LP (W. Maciąg). — T. Bienkowska, Z. Vogel: Próba bibliografii twórczości T.H. [1934-1975]. W: Owoc rodzi drzewo. Kr. 1978.

H. Markiewicz: Poezja czasu nieludzkiego. *Twórczość* 1947 z. 4 [rec.: Wiersze z obozu]. — [Dom pod Oświęcimiem:] J. Borejsza: Krochmalizm czy realizm. *Odrodzenie* 1948 nr 20; J. Kierst: Katolicyzm w „Rozdrożu miłości” J. Zawieyskiego i w „Domu pod Oświęcimiem”. *Prz. Powsz.* 1948 z. 4; S. Kisielewski: Granice sztuki. *Listy z Teatru* 1948 nr 22, przedr. w tegoż: Z literackiego lamusa. Kr. 1979. — K. Wyka: Rzecz o żołnierskiej gromadzie. W tegoż: Pogranicze powieści. Kr. 1948 i wyd. nast. [rec.: Próba ognia] — W. Maciąg: Legenda Kordiana. *Życie Lit.* 1955 nr 18 [rec.: Królestwo bez ziemi]. — J. Kwiatkowski: Opowiadania H. *Życie Lit.* 1956 nr 46 [rec.: Jutrzenka; Marzenia]. — J. Skórnicki: Powieść bez bohatera. *Życie Lit.* 1957 nr 39 [rec.: Królestwo bez ziemi]. — [Koniec naszego świata:] J. Kwiatkowski: Reportaż i dwie powieści. *Życie Lit.* 1959 nr 2; W. Maciąg: Oświęcim, życie, ideologia. *Twórczość* 1959 nr 3. — W. Maciąg: Początek epiki. *Twórczość* 1961 nr 8 [rec.: Początek]. — W. Sadkowski: Ku największemu tematowi współczesnemu. *Noua Kult.* 1961 nr 26. — A. Wilkoń: Poezja męska. *Twórczość* 1962 nr 7 [rec.: Wiersze]. — A. Hamerliński: T.H. *Tyg. Kult.* 1963 nr 23. — [Drzewo rodzi owoc:] W. Maciąg: Tajemnice kariery. *Twórczość* 1963 nr 9; S. Żółkiewski: *Życie Lit.* 1963 nr 23. — Z. Zabicki: Początek epiki. W tegoż: Tradycje, styl, obyczaj. Wwa 1963 [rec.: Początek]. — A. Wilkoń: T.H. *Życie Lit.* 1965 nr 23. — S. Melkowski: Opowiadania H. *Twórczość* 1967 nr 3, przedr. pt. Światopogląd czy objawienie? W tegoż: Domena prozy. Wwa 1984 [rec.: Opowiadania wybrane; Zawstydzienie]. — W. Sadkowski: „Przyszedłem burzyć i zmieniać”. W tegoż: Penetracje i komentarze. Wwa 1967. — F. Fornalczyk: O T.H. „Nie będę niewolnikiem śmierci i trwogi”. W tegoż: Z roku poetów. Łódź 1969. — [Róża i płonący las:] K. Kuliczowska: Wizerunek własny rewolucjonisty. *Mies Lit.* 1971 nr 12; W. Maciąg: Rzecz o wierności — powieść o Waryńskim. *Życie Lit.* 1971 nr 18; J. Żółciński: Portret rewolucjonisty. *Współczesność* 1971 nr 15. — [Raj:] K. Koźmiewski: Raj człowieka. *Polityka* 1973 nr 31; W. Maciąg: Trucizna. *Nowe Książ.* 1973 nr 6. — [Osoba:] S. Melkowski: Sprawa. *Kultura* 1974 nr 22, przedr. w tegoż: Pówd czytania. Wwa 1982; K. Nowicki: Powieść z dokumentów. *Twórczość* 1974 nr 11, przedr. w tegoż: Dziennik krytyczny. Gdańsk 1981; J. Termer. *Polonistyka* 1974 nr 5. — J. Maciejewski: T.H. Moralista i historia. *Literatura* 1974 nr 11. — H. Gosk: By zrozumieć czas, który uczy ... *Literatura* 1976 nr 50. — B. Rogatko: Od Karola Jürgi do Wacława Potureckiego. *Życie Lit.* 1976 nr 47. — T. Błazewski: Ponad historyczne realia. *Odgłosy* 1978 nr 22 [rec.: Początek].

— Owoc rodzi drzewo. Oprac. i posł.: Z. Siatkowski. Kr.: WL 1978, 386 s. [tom poświęcony T.H. przez Klub Twórców i Działaczy Kultury „Kuznica” zawiera utwory i artykuły dedykowane T.H. oraz prace o nim: M. Karaś: O języku T.H.; B.S. Kunda: „Osoba” albo dzieje świadomości spadkobierców; W. Próchnicki: Portret „Osoby”; B. Rogatko: Ideal i rzeczywistość, czyli o bohaterze komunistycznym w powieściach T.H.; W.A. Serczyk: T.H. widzenie historii; K. Woźniakowski: „Róża i płonący las” T.H. na tle tradycji literackich ujęć postaci Ludwika Waryńskiego; Z. Wyszyński: Publicystyczność i autentyzm filmu „Koniec naszego świata”. — B. Rogatko: Hołuj. [Przeł. z oryginału pol.] Ch. Cenkalska. Wwa: Authors' Agency, Czyt. 1978, 62 s.; przeł. franc.: [Przeł.] K. Bielańska tamże 1981. — Z. Macużanka: Imperatyw moralny T.H. *Zdanie* 1980 nr 4. — B. Rogatko: Romantyczny ton. *Życie Lit.* 1980 nr 4. — S. Stanuch: Myśli nie na baczność. (O twórczości T.H.). *Tu i Teraz* 1983 nr 33, 34. — L. Bugajski: „Jeszcze nie możemy umrzeć” O T.K. *Życie Lit.* 1985 nr 44. — M. Chrzanowski: Życie dla innych. *Kultura* 1985 nr 24. — M. Stępień: Twórczość Tadeusza Hołuj. Wwa: WiŚP 1985 [właśc. 1986], 157 s. *Bibl. Analiz Lit.* — Z. Bauer: Wiek, który trwa w nas. *Literatura* 1986 nr 10. — B.S. Kunda: O poezji T.H. *Życie Lit.* 1986 nr 6. — H. Michalski: Twórczość T.H. *Kultura* 1988 nr 22. — M. Stępień: „Sprawa” T.H. *Zdanie* 1988 nr 10, 11.

A.Sz.

HOLYŃSKA Małgorzata ur. 1916

Do 1939 podpisywała utwory nazwiskiem panińskim: Wachsenwska.

Pseud.: Dan O'Kinoto; Stasys Gromnis.
Powieściopisarka, tłumaczka.

Urodzona 18 września 1916 w Piotrogradzie (obecnie Sankt Petersburg); córka Aleksandra Wachsenwskiego, inżyniera, i Elżbiety z Bielańskich, chemiczki. Jako małe dziecko przyjechała wraz z rodzicami do Polski. W 1935 ukończyła humanistyczne gimnazjum Zofii Kurmanowej w Warszawie i podjęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Debiutowała w 1937 wierszem „Chwila przed burzą”, opublikowanym w czasopiśmie *Na szerokim świecie* (nr 43), z którym następnie nawiązała bliższą współpracę. Wybuch II wojny światowej zastał ją na Wileńszczyźnie. W październiku 1939 wyszła za mąż za wojskowego, Edwarda Holyńskiego, i zamieszkała w Wilnie. W okresie istnienia państwa litewskiego, a następnie Litewskiej SRR pracowała jako nauczycielka w szkole średniej oraz współpracowała z miejscową rozgłośnią radiową, opracowując słuchowiska i audycje wierszowane (pod pseud. Stasys Gromnis). W czasie okupacji niemieckiej pracowała fizycznie. Aresztowana przez gestapo w 1944 pod zarzutem udziału w tajnym nauczaniu, po dwóch miesiącach więzienia na Łukiszkach w Wilnie i w Praweniskach pod Kownem, została wywieziona na roboty przymusowe do Cherbourg nad kanałem La Manche. W maju 1944 wraz z obozem pracy została przeniesiona do Niemiec. Po zakończeniu wojny podjęła pracę w PCK na terenie Francji (Salies-du-Salate; Haute Garonne). W 1946 ogłaszała utwory prozą i wiersze w czasopiśmie *Razem*

młodzi przyjaciele (Paryż). Latem tegoż roku powróciła do Polski i podjęła pracę w Ministerstwie Spraw Zagranicznych w Warszawie. Jako tłumaczka debiutowała w 1948 przekładem opowiadania H. Lecourtois „Wraki”, opublikowanym w tygodniku *Wiś* (nr 16). Od 1950 pracowała jako redaktor w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”; w 1975-88 pełniła funkcję kierownika redakcji romańskiej. Równocześnie kontynuowała twórczość literacką, publikując tłumaczenie wierszy i prozy francuskiej, brazylijskiej, portugalskiej i czeskiej na łamach różnych czasopism, a także własne opowiadania w *Za i przeciw* (1957-59) i *Panoramie* (1961-63; tu pod pseud. Dan O'Kinoto). W 1951 została członkiem Sekcji Tłumaczy przy Polskim PEN Clubie, a w 1965 członkiem Polskiego PEN Clubu. Od 1953 należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1954-58 była radną dzielnicy Warszawa-Śródmieście. Jest członkiem SPP (od 1989). Odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1977). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kosmaty bożek Babalú. [Powieść]. [Łódź]: WL 1959, 200 s.
2. Teoria drobnych złudzeń. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 254 s.
3. Dolina Jozafata. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1966, 274 s.
4. Święte życie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1973, 263 s.

Przekłady¹

1. J. Amado: Kakao. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1949, 63 s. Wyd. nast.: wyd. 3 skrócone. Oprac. i posł. opatrzyła ... tamże 1956. Przedr. zob. poz. 3.
2. J. Amado: Rycerz nadziei. Życie Luisa Carlosa Prestesa. [Wwa:] Czyt. 1949, 300 s. Wyd. 2 tamże 1951.
3. J. Amado: Świt Brazylii; Kakao; Pot. Wwa: Czyt. 1949, 263 s. Wyd. 2 tamże 1952. Zob. poz. 1.
4. J. Amado: Albania radosna. Wwa: Czyt. 1950, 70 s. Przedr. zob. poz. 10.
5. J. Amado: Drogi głodu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1950, 340 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1951; wyd. 1 [!] Wwa: PIW 1954.
6. J. Amado: Jubiaba. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1950, 350 s.
7. J. Amado: Zamarte morze. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1951, 260 s. Wyd. 2 tamże 1953.
8. J.M. Eça de Queirós: Zbrodnia księdza Amaro. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1951, 466 s.

¹ Poz. 1-10 i 13 przeł. wspólnie z E. Grudą.

9. J. Amado: Podziemia wolności. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1953, 626 + 378 s.
Cz. 1 cyklu powieściowego pt. „Kamienny mur”.
10. J. Amado: Świat pokoju. Związek Radziecki i kraje demokracji ludowej. [Szkice z podróży]. Pośl.: K. Kotowski. Wwa: PIW 1954, 296 s.
Zawiera m.in. Albania radosna [poz. 4].
11. A. Kedros: Nowy kwiat. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956, 246 s.
12. A. Schmidt: Marsz. [Powieść]. Przeł. [i wstępem opatrzyła] ... Wwa: Czyt. 1956, 178 s.
13. J. Amado: Opowieść o Castro Alvesie. [Powieść biograficzna]. Wiersze przeł. J. Dackiewicz. Wwa: PIW 1957, 201 s.
14. J.S. Alexis: Generał Słońce. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1958, 423 s.
15. G. Gorcao: Szkoła przepaści. [Powieść]. Wwa: Pax 1962, 261 s.
16. J.A. Andrade: Ścieżka zbawienia. [Sztuka w 2 aktach]. Przeł.: ... i Z. Ziemiński. *Dialog* 1964 nr 1 s. 19-51.
17. S. Brett: Ostatni gość w Acapulco. [Powieść]. Przeł.: ... i A. Sussman. Wwa: Czyt. 1993, 177 s.
18. G. Simenon: Maigret i samotny włóczęga. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1993, 142 s.
19. G. Simenon: Maigret zastawia siła. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1993, 135 s.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1966, 1988, 1990. — SWPP 2 (R. Loth).
B. Danek. *Twórczość* 1960 nr 2 [rec.: Kosmaty bożek Babilu]. — S. Zielński: Wycieczki balonem. Nr 2. Gawędy z pretekstem. Wwa 1964 [rec.: Teoria drobnych złudzeń]. — [Dolina Jozafata:] J. Wegner. *Twórczość* 1967 nr 9; B. Kogut: W poszukiwaniu sensu. *Życie Lit.* 1967 nr 10, przedr. w tegoż: Manowce. Pozn. 1969. — S. Melkowski. *Mies. Lit.* 1974 nr 1, przedr. w tegoż: Oczekiwanie i zapowiedzi. Łódź 1980 [rec.: Święte życie].

B.D.

HOPENSZTAND Jakub Dawid
1904-1943

Pseud.: D.H.; j.d.h.; J.D.H.; Jerzy Kellert.
Teoretyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 8 grudnia 1904 w Warszawie w rodzinie drobnomieszczańskiej; syn Mojżesza Hersza Hopensztanda i Chany z Feferbergów. Początkowo uczył się w chederze. W 1925 ukończył prywatne gimnazjum matematyczno-przyrodnicze im. M. Kryńskiego w Warszawie, po czym studiował przez rok historię, potem zaś polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. W czasie studiów brał aktywny udział w pracach Koła Polonistów, był kierownikiem sekcji socjologii literatury, wygłaszał liczne referaty, uczestniczył w zjazdach polonistycznych. Brał udział w politycznej i społecznej

działalności młodzieży jako członek Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej „Życie”. Związany był z Warszawskim Klubem Artystów „S”. W 1933 uzyskał magisterium na podstawie pracy „Monitor 1765-1766. Idee i sztuka publicystyczna”, napisanej pod kierunkiem prof. Józefa Ujejskiego. W tymże roku wstąpił do KPP. Po studiach, ze względu na działalność polityczną, przez dłuższy czas był bezrobotny, po czym krótko pracował jako księgowy i korepetytor. Kontynuował prace teoretycznoliterackie, przygotowując się do egzaminu doktorskiego, nadto publikował sporadycznie artykuły i recenzje w *Lewarze* (1935-36; podp. Jerzy Kellert), *Dzienniku Popularnym* (1936-37; podp.: j.d.h., J.D.H.) i *Dzienniku Ludowym* (1937; podp. D.H.). Pod koniec 1937 wyjechał do Wilna, gdzie podjął pracę w Naukowym Instytucie Żydowskim. Nawiązał współpracę z *Życiem Literackim*, w którym ogłosił dwie rozprawy teoretyczne. Po wybuchu II wojny światowej przeniósł się do Lwowa, gdzie w czasie okupacji sowieckiej wykładał w Instytucie Literatury Polskiej i na kursach dla nauczycieli polonistów. Brał też udział w opracowaniu podręczników historii literatury polskiej dla szkół na Ukrainie, pisywał do *Głosu Radzieckiego*. Po zajęciu Lwowa przez Niemców w czerwcu 1941, powrócił do Warszawy i wraz z żoną i dzieckiem przebywał w getcie. Brał udział w działalności konspiracyjnej grup, które później weszły w skład PPR. Zginął w maju 1943 w czasie likwidacji warszawskiego getta.

TWÓRCZOŚĆ

Rozprawy i studia opublikowane w wydawnictwach zbiorowych i czasopiśmie: „Satyra” Krasickiego. Próba morfologii i semantyki. Powst. 1936, druk w: *Stylistyka teoretyczna w Polsce*. Łódź 1946 s. 331-396. — Mowa pozornie zależna w kontekście „Czarnych skrzydeł”. W: *Prace ofiarowane K. Wójcickiemu*. Wil. 1937 s. 371-406, przedr. w: *Stylistyka teoretyczna w Polsce*. Łódź 1946. — Baudouin de Courtenay a szkoła fonologiczna. (Z zagadnień teoretycznych językoznawstwa). *Życie Lit.* 1938 z. 3 s. 89-101. — Filozofia literatury formalistów wobec poetyki futurizmu. *Życie Lit.* 1938 z. 5 s. 182-192; przekł. ang.: The formalist literary philosophy versus poetics of futurism. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 21: 1989 s. 107-119.

OPRACOWANIA (wybór)

- SWPP 1. — PP (M. Brykalska). — PSB (E. Korzeniewska). — LP (W. Grajewski).
[Mowa pozornie zależna w kontekście „Czarnych skrzydeł”] L. Pomirowski: Młyny stepakowe. *Gaz. Pol.* 1938 nr 146; K. Budzyk: „Szaleństwo” i wiedza o stylu. *Kuźnica* 1946 nr 14; K. Budzyk: Zarys dziejów stylistyki teoretycznej w

Polsce. Stylistyka socjologiczna. W: Stylistyka teoretyczna w Polsce. Łódź 1946 [dot. też: „Satyra” Krasickiego]. — K. Budzyk: O Franciszku Siedleckim wspomnienie. *Pam. Lit.* 1946 z. 3/4. — H. Szpicer: Polski Piemont kulturalny we Lwowie w latach 1939-1941. *Kuźnica* 1946 nr 14, 15. — T. Drewnowski, M. Janion: Zagadnienie fikcji literackiej ze stanowiska socjologicznej teorii literatury. *Twórczość* 1948 nr 2. — J. Sławiński: D.H. — szansa socjologii form literackich. *Biul. Polonist.* 1969 nr 34 Istrzeż. odczytu wygł. w IBLI. — M. Szymańska-Lubelska: D.J.H. — krytyk i teoretyk literatury. *Ruch Lit.* 1972 nr 3 I tu też bibliogr. prac D.H.I. — S. Rawicz: Nota wspomnieniowa o D.H. *Teksty* 1977 nr 3, nawiąz.: S. Żółkiewski, *tamże* nr 5/6. — T. Budrewicz: Styl i światopogląd. *Literatura* 1979 nr 7.

E.G.

HORAK Stanisław 1925-1990

Pseud.: Stanisław Zborowicz.
Poeta, powieściopisarz, publicysta.

Urodzony 4 września 1925 w Tarnopolu; syn Edmunda Horaka, zawodowego oficera, i Marii z Domaradzkich. Do szkół uczęszczał w Nowym Sączu i od 1935 we Lwowie, gdzie od 1937 uczył się w Gimnazjum im. M. Kopernika. Należał do ZHP. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR kontynuował naukę w szkole średniej. W czasie okupacji niemieckiej uczył się na tajnych kompletach. Od 1943 brał udział w działalności konspiracyjnej jako członek AK. Po zajęciu Lwowa przez armię radziecką w lipcu 1944 wstąpił do Ludowego Wojska Polskiego, w którym służył do 1950 i uzyskał stopień oficerski (ukończył podoficerską szkołę saperów). Brał udział w rozminowywaniu Białostoczczyzny i w walkach na Rzeszowszczyźnie; został odznaczony Krzyżem Partyzanckim, Medalem Zwycięstwa i Wolności oraz Odznaką Grunwaldzką. W 1949 został członkiem PZPR. Od 1950 mieszkał w Bytomiu i do 1956 pracował jako księgowy w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Hurtu Spożywczego. Debiutował w 1955 wierszem „Warkocz Bereniki”, opublikowanym w dodatku do *Dziennika Zachodniego* pt. *Świat i Życie* (nr 16). W tym też czasie rozpoczął pracę publicystyczną. W 1956-57 należał do zespołu redakcyjnego tygodnika *Przemiany*, a następnie pracował w redakcji *Trybuny Robotniczej* (do 1959), gdzie publikował również liczne artykuły (m.in. w 1958-59 także pod pseud. Stanisław Zborowicz). Kontynuując twórczość literacką, ogłaszał wiersze m.in. w *Życiu Literackim* (od 1955). Był współorganizatorem grupy literackiej Domino przy Oddziale Stowarzyszenia „Pax”, do której należał w 1957-58. W 1959-60 pełnił funkcję instruktora Wydziału Kultury MRN, a następnie do 1964 kierownika Miejskiego Domu Kultury w Bytomiu. W 1960 otrzymał Nagrodę Młodych Śląskiego Funduszu Literackiego. W 1961 został członkiem ZLP. W 1964-75 był kierownikiem literackim Operetki Śląskiej w Gliwicach. W tym czasie rozpoczął twórczość

prozatorską powieścią „Pustelnia” (wyd. 1968). W 1978 otrzymał nagrodę Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach za całokształt twórczości literackiej. Od 1981 pełnił funkcję członka Egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego (KW) PZPR w Katowicach (do 1983) i przewodniczącego Komisji Kultury KW PZPR. W 1982 otrzymał nagrodę Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach za twórcze osiągnięcia na polu literatury oraz działalność na rzecz upowszechniania kultury. W 1983 został członkiem komitetu założycielskiego nowo powstającego ZLP. W 1985 otrzymał Nagrodę Radiową im. S. Ligonia. Odznaczony m.in. srebrną (1964), a następnie złotą (1965) odznaką „Zasłużony w Rozwoju Województwa Katowickiego” oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1966). Zmarł 10 września 1990 w Bytomiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czerwona latarnia. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1957, 60 s.
2. Jesień zaczyna się w nocy. [Wiersze]. Kr.: WL 1961, 59 s.
Cykle: Noc, Jesień, Muzyka żalobna; Pod słońcem.
3. Państwo róży. [Wiersze]. Kr.: WL 1964, 29 s.
4. Listopadowe sady. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1965, 28 s.
5. Okolice wiecznych burz. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1968, 33 s.
6. Pustelnia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 170 s.
Przełt. czes.: Poustevna. [Przełt. M. Dittmarová. Praha 1971. Adapt. teatr.: Pustelnia. Adapt.: A. Jarecki. Wyst. Wwa, STS 1970. — radiowa: pt. Porucznik August. Adapt.: K. Broll-Jarecka. Radio 1972. — tv: Pustelnia. Adapt.: A. Grabania. TV 1981.
7. Pole chwały. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 106 s. Wyd. 2 łącznie z poz. 10 pt. Pole chwały; Koronacja. Kat.: Śląsk 1980, 286 s.
Adapt. teatr.: pt. Skrzydła Nike. [Monodram]. Wyst. Kat.: T. Małych Form Teatr. „Format” 1973.
8. Liryki. Poezje wybrane. Kat.: Śląsk 1972, 79 s.
9. Ostatni las. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1975, 82 s.
10. Koronacja. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1976, 194 s.
Wyd. 2 łącznie z Pole chwały zob. poz. 7.
11. Twierdza. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1977, 140 s.
12. Cena ciszy. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1980, 90 s.
13. Muzeum. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1980, 156 s.
14. Lipiec przed sierpniem. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1982, 86 s.
Nagroda im. A. Kowalskiego „Olka” przyznana przez ZG ZSMP w 1983.
15. Osiemdziesiąty rok. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1985, 141 s.

16. Samorzeźby. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1987, 54 s.

17. Złoty ul – Arrasy. [Wiersze]. Bytom: Nakł. autora 1990.

Przekład

1. V. Brazda, J. Seifert: Zalotnicy. Wyst. Gliwice, Operetka Śląska 1974.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973. – S. Horak: Literatura obowiązku. *Współczesność* 1964 nr 12.

SWPP 2 (B. Winkłowa). – H. Pośpiech: Stanisław Horak. Bibliografia twórczości literackiej (1955-1985). Bytom 1985, 15 s.

[Jesień zaczyna się w nocy.] J. Kwiatkowski. *Życie Lit.* 1961 nr 18; A. Slucki: Przekora i niepokój. *Twórczość* 1961 nr 12. – H. Markiewiczowa: H., poeta współczesny. *Dz. Zach.* 1965 nr 78. – [Pustelnia:] K. Metrak: Rekonstrukcja duszy zniewolonej. *Twórczość* 1969 nr 12; J. Pieszcachowicz: Temat niemiecki. *Mies. Lit.* 1969 nr 4. – [Liryki:] A.K. Waskiewicz: Summa H. *Nowe Książ.* 1972 nr 13; E. Zyman: „Ale co zrobić z tymi, którzy szumią lasem”. *Poglądy* 1972 nr 17. – A. Niedoba: Poetycki styl prozy. *Tryb. Rob.* 1974 nr 286. – E. Zyman: S.H. – z poezji jednostki. *Nowy Wyraz* 1975 nr 5. – J. Górdziałek: Dialog niepokoju. *Poglądy* 1981 nr 2. – M. Hałas: Ze słów zwyczajnych. *Tak i Nie Śląsk* 1988 nr 11. – J. Górdziałek: Pisarz niepokoju moralnego. *Mies. Lit.* 1989 nr 8.

J.P.

HORDYŃSKI Jerzy

ur. 1919 – 1998

Pełna forma nazwiska: Antonowicz-Hordyński.
Imiona metrykalne: Jerzy Witold Maria.
Pseud.: J.H.; (jh); Krak.
Poeta, tłumacz, publicysta.

Urodzony 18 października 1919 w Jarosławiu w rodzinie ziemiańskiej; syn Juliana Antonowicza-Hordyńskiego i Heleny ze Steinbachów. Nauki początkowe pobierał w Kutach, po czym w 1930-37 uczył się w II Gimnazjum Państwowym w Stanisławowie. Debiutował w 1935 wierszami drukowanymi w miesięczniku młodzieży szkolnej *Pobudka*. Od 1937 studiował prawo na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR, studiował w 1940/41 polonistykę i orientalistykę na Uniwersytecie im. I. Franki; w 1941 otrzymał literacką nagrodę tegoż Uniwersytetu za przekłady poezji ukraińskiej. Podczas okupacji niemieckiej kontynuował studia polonistyczne na działającym tajnie UJK. Był członkiem AK. Brał udział w konspiracyjnym życiu kulturalnym i literackim; organizował wieczory poetyckie, gromadził materiały do nielegalnych wydawnictw literackich wydawanych przez Biuro Informacji i Propagandy. Publikował wiersze (anonimowo) w lwowskich konspiracyjnych antologiach „Wierne płomienie” (1943) i „Śpiew wojny” (1944), a w 1943 także w warszawskich pismach *Sprawy Narodu*

i *Kuźnia* (tu pod pseud. Krak). Po wkroczeniu Armii Czerwonej w 1944 był kierownikiem literackim Polskiego Teatru Dramatycznego we Lwowie. W marcu 1945 został aresztowany i do 1948 przebywał w więzieniu i kilku łagrach w głębi ZSRR, m.in. w Donbasie. Po powrocie do kraju podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, w 1952 uzyskał magisterium. W 1948 został członkiem ZZLP (następnie ZLP). Rozwijał twórczość literacką, publikując wiersze, reportaże, recenzje i przekłady poetyckie z niemieckiego, rosyjskiego i ukraińskiego w wielu czasopismach, m.in. w *Tygodniku Powszechnym* (1948), *Odrze* (1949), *Dzienniku Literackim* (1949-50), *Echu Tygodnia* (1951-56), *Od A do Z* (1951-57), *Życiu Literackim* (stałe od 1951; w 1956 został członkiem zespołu redakcyjnego pisma), *Twórczości* (od 1954), *Dzienniku Polskim* (1957-61), *Nowej Kulturze* (1958-60), *Przekroju* (1959). Jako autor piosenek i tekstów do recytacji współpracował z krakowskimi i łódzkimi teatrami satyrycznymi. Był prelegentem i konsultantem Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. W 1961 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1961-63 studiował język i literaturę francuską na Sorbonie w Paryżu, a w następnych latach historię kultury włoskiej w Uniwersytacie per Stranieri w Perugii we Włoszech. W 1964 zamieszkał na stałe w Rzymie. Współpracował nadal z *Życiem Literackim* jako członek zespołu redakcyjnego (do 1972), autor wierszy oraz felietonów i korespondencji z Rzymu, z *Kulturą* (1963-70) i z *Przekrojem*, w którym od 1964 ogłaszał stałe felietony i korespondencje z Rzymu (podp. J.H.). Utworzył poetyckie publikował także we *Współczesności* (1965-67), *Poezji* (stałe od 1966), *Miesięczniku Literackim* (1968-76), *Tygodniku Kulturalnym* (1968-73), *Literaturze* (1973-81) i *Odrze* (stałe od 1973). Równocześnie nawiązał współpracę z wychodzącymi w Rzymie periodykami kulturalnymi *La Fiera Letteraria*, *La Ribalta*, *Conoscerci*, *Don Chisciotte*. Otrzymał kilka włoskich nagród literackich, m.in. nagrodę Città Eterna przyznaną przez międzynarodową Accademia Cappidolina (1971), Gran Premio Italia (1972); „Etiudy olimpijskie” w przekładzie L. d'Eramo), złoty medal Sindaco di Roma za twórczość poetycką ufundowany przez burmistrza Rzymu (1975) i nagrodę międzynarodowej Accademia Le Muse we Florencji (1981); jednocześnie został powołany w poczet członków tej akademii. W tymże roku zamieścił cykl wierszy w wychodzącym poza zasięgiem cenzury piśmie *Puls*. W 1991 został członkiem SPP. Mieszkał w Rzymie. *Smart 4 czerwca 1998 w Rzymie,*

TWÓRCZOŚĆ

1. Rozmowy z Chopinem. Wieczór poezji i muzyki. Praprem.: Kr., Stary T. 1949. Por. poz. 5.

2. Powrót do światła. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1951, 44 s.

3. Wędrowki. [Wiersze]. Kr.: WL 1955, 80 s.

4. Pod znakiem Wagi. [Wiersze]. Kr.: WL 1959, 91 s.

Zawiera cykle: Ranny most; Pejzaż powracający ze snu.

5. Rozmowy z Chopinem. [Wiersze]. Kr.: WL 1961, 35 s.

6. Głowa na pieńku. [Wiersze]. Kr.: WL 1965, 71 s.

7. Koncert włoski. [Wiersze]. Wwa: PIW 1968, 63 s.

8. Błędne koło. [Wiersze]. Kr.: WL 1969, 75 s.

9. Egzorcyzmy. [Wiersze]. Kr.: WL 1972, 74 s.

10. Wiersze wybrane. Kr.: WL 1976, 277 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 2-9 oraz: Wiersze wojenne. (Z antologii konspiracyjnych: 1939-1944); Nowe wiersze.

11. Epitafium dla kota. [Wiersze]. Wwa: PIW 1977, 58 s.

12. Cena oddechu. [Wiersze]. Kr.: WL 1982, 80 s.

13. Ślad. [Wiersze]. Kr., Wr.: WL 1985, 65 s.

14. Oddalenia. [Wiersze]. Kr.: WL 1989, 85 s.

15. Drehmoment. [Wiersze]. [Przeł.] G. Friesdorf. Köln: W. Lahaye 1992.

Wyd. bibliofilskie w jez. pol. i niem. 10 erotyków ilustr. na płytkach ceramicznych przez Jo Karla.

Wybory wierszy w przekł.: franc.: Les retours inaccomplis. [Przeł.] S. Arlet. Paris 1964, — holend.: De Pries van Adem. [Przeł.] A. van Rijsewijk. [Holandia] 1987, — niem.: Formel des Glücks. Berlin 1961; Perpetuum Mobile. [Przeł.] I. Zimmermann-Gölkheim. Hoffnungstahl-Köln 1969, — ukr.: Obludne kolo. [Przeł.] G. Koczur, I. Kostecki. Stuttgart 1978, — włos.: Erotica. [Przeł.] E. Giannelli. Roma 1979.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956, 1988. — Wywiad: Szukam trwania w poezji. Rozm. K. Kania. *Kierunki* 1986 nr 11.

SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska). — LP (uzup.).

[Powrót do światła.] J. Paczuski: Poezja jutra. *Tyg. Powsz.* 1952 nr 18; J. Śpiewak. *Twórczość* 1952 nr 2. — R. Kosiński: J.H. W tegoż: Głowy poddawelskie. Kr. 1965. — J. Przyboś: Ważny tom poetycki. *Kultura* 1965 nr 5, przedr. pt. Prawda J.H. W tegoż: Sens poetycki. T. 2. Wyd. 2. Kr. 1967. — A. Wilkoń: H. bez masek. *Twórczość* 1966 nr 4 [rec.: Głowa na piaskul]. — [Błędne koło:] T. Klak: W błędnym kole poezji. *Poezja* 1969 nr 8; J. Piesszchachowicz: Ucieczki daremne. *Twórczość* 1970 nr 6, przedr. w tegoż: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991 [dot. też: Koncert włoski]. — J. Kwiatkowski: Poezja zmienna jest. *Życie Lit.* 1969 nr 32. — [Egzorcyzmy:] J. Gondowicz: Poeta ironii obrotowej. *Nowe Książ.* 1972 nr 15; T. Nowak: Wypędzanie i zaklinanie. *Tyg. Kult.* 1972 nr 10; I. Smolka: Opisanie bezsily. *Poezja* 1972 nr 7. — A. Kaliszewski: Demurg bardzo ludzki. *Literatura* 1977 nr 44 [rec.: Epitafium dla kota]. — A. Kaliszewski: „W okrutnej

nocy swego serca.” *Życie Lit.* 1977 nr 19 [rec.: Wiersze wybrane]. — K. Pisarkowa: Zawód: poeta. *Jez. Pol.* 1977 nr 4. — [Wiersze wybrane; Epitafium dla kota:] S. Sterna-Wachowiak: „We wszystkich czasach jesteśmy obecni”. *Twórczość* 1978 nr 4; B. Żurakowski: Strip-tease pielgrzyma. *Odra* 1978 nr 3, przedr. w tegoż: Paradoxs poezji. Kr. 1982. — [Cena oddechu:] S. Jurkowski: Cena istnienia. *Tyg. Kult.* 1982 nr 20; B.S. Kunda: Cena oddechu, cena istnienia. (O poezji J.H.). *Życie Lit.* 1982 nr 44; W. Natanson: Nie chce pozować do „portretu”. *Nowe Książ.* 1983 nr 3. — S. Stabryła: Hellada i Roma w Polsce Ludowej. Kr. 1983, passim. — W. Ligęza: Dotknięcie ziemi. *Twórczość* 1984 nr 3 [rec.: Cena oddechu]. — S. Jurkowski: Tropy przemijania. *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 5 [rec.: Ślad]. — R. Matuszewski: Współczesna poezja polska. *Polonistyka* 1986 nr 3 [rec.: Cena oddechu]. — [Oddalenia:] A. Zawada: Obrzęd przypomniań. *Twórczość* 1990 nr 7; S. Jurkowski: Liryczne wątpliwości. *Nowe Książ.* 1991 nr 2. — B. Mamon: „Śmierć starego E.G. poety.” *Tyg. Powsz.* 1998 nr 26.

HORDYSZ Wacław

1872-1933

Właściwe nazwisko: Goździcki.
Poeta, lekarz.

Urodzony 23 sierpnia 1872 w Rudzie Guzowskiej pod Żyrardowem. Do gimnazjum uczęszczał w Warszawie, gdzie też następnie studiował medycynę na uniwersytecie. Za udział w manifestacji Kilińczyków w 1894 został skazany na wygnanie do Rosji. Kontynuował studia na uniwersytecie w Dorpacie, w 1899 uzyskał stopień doktora medycyny. W tymże roku podjął pracę w Szpitalu Dzieciątka Jezus w Warszawie. W 1903 został wysłany jako lekarz na front rosyjsko-japoński. Powróciwszy do Warszawy ponownie podjął pracę w Szpitalu Dzieciątka Jezus; pełnił równocześnie obowiązki lekarza w Cytadeli na oddziale więźniów politycznych. Jako poeta debiutował w 1905 wierszem „Śmierć”, ogłoszonym w *Tygodniku Ilustrowanym* (nr 40); z pismem tym współpracował do 1907. Utwory poetyckie publikował także w *Gazecie Porannej 2 grosze* (1912), *Biesiadzie Literackiej* (1914-15). Od marca 1914 pełnił obowiązki ordynatora w VI Szpitalu Wojskowym w Modlinie. W czasie I wojny światowej, po zajęciu Modlina przez Niemców, w sierpniu 1915 został wzięty do niewoli, a następnie wywieziony do Niemiec; pracował jako lekarz kolejno w obozach w Orzyszu (Arys), w Prussich Holland, w Stendalu, w Gardelegenie i Merseburgu. Po powrocie z niewoli w grudniu 1918 zgłosił się jako ochotnik do Wojska Polskiego i od sierpnia 1919 był ordynatorem oddziału chorób wewnętrznych w Szpitalu Ujazdowskim; w lipcu 1920 z powodu choroby ustąpił z tego stanowiska. Pracował też jako lekarz w Państwowej Średniej Szkole Technicznej Kolejowej i w Komisariacie Rządu. Następnie powrócił do pracy w Szpitalu Dzieciątka Jezus, gdzie prowadził oddział obserwacyjny, a od 1921 był kierownikiem oddziału terapii fizycznej; w 1921-30 był sekretarzem posiedzeń klinicznych w tymże szpitalu, a w 1925-30 redak-

torem *Pamiętnika Posiedzeń Klinicznych Szpitala Dzieciątka Jezus* (t. 7-13), w którym publikował liczne prace z zakresu medycyny. Był sekretarzem Zarządu Głównego Związku Lekarzy RP. Równocześnie kontynuował twórczość poetycką, ogłaszając liczne tomy wierszy. Zmarł 24 maja 1933 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Którzy trwać chcemy ... Poezje. Kr.: G. Gebethner i Spółka 1914, 192 s.

Zawiera cykle: Na przelomie; Do wędrowca; Tryptyk; Herkules; W Tatrach; Narodziny Polki; Noc lipcowa; Na marginesach ksiąg; mych przyjacieli ...; Pod wrażeniem; Na stepie; Z myśliwskiej teki; Zale; Z życia i wyobraźni; Którzy trwać chcemy ...

2. Powitanie słońca. Poezje. Kr.: G. Gebethner 1914, 232 s.

Zawiera cykle: Wiersze różne; Między kolumnami; Z litewskiej Szwajcarii; Z ogrodu miłości; Odgłosy burz, co zbiegły ...; Intermezzo; Trójgłos; Na strunach duszy; Uzupelnienie.

3. Primitiva. Poezje. Kr.: G. Gebethner i Spółka 1914, 212 s.

Zawiera cykle: Incanti; Do pieśni; Pochwała Grecji; Disiecta membra; Złote runa; Znad morza; Lekarz; Śmierć; Dolina łez i bólu; De Profundis; Wśród śniegów i lodów; Na Dalekim Wschodzie; Na słońce.

4. Heroica. Poezje. Wwa: Perzyński i Niklewicz 1921, 62 s.

5. Ody prostackie. Poezje. Wwa: Gebethner i Wolff 1929, 90 s.

Zawiera cykl: Ody prostackie, oraz: Na dziesięciolecie niepodległości Polski.

6. W niewoli. Poezje. I. Wwa: Gebethner i Wolff [1928], 141 s.

Zawiera cykle: Przedśpiewy; Prusacy idą; Niobe; Suita polska; Polakiem jestem; W twierdzy; W niewoli; Uniwersał na otwarcie Sejmu Ustawodawczego w Warszawie; Posłanie.

7. Insula Aesculapii. Poezje. Wwa: Gebethner i Wolff 1929, 89 s.

Zawiera cykle: Insula Aesculapii; Stadion.

8. Lekarz niebieski. Poezje. Wwa: Bibl. Pol. 1933, 94 s.

9. Prządka. [Poemat]. Powst. przed 1934.

Inf. we wstępie do poz. 10.

10. Dusza odchodząca. Poezje. Wstęp: J. Jankowski. Wwa: Bibl. Pol. 1934, 136 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — W.G.: Zarys biograficzny [W.H.]. W: W. Hordysz: Dusza odchodząca. Wwa 1934.

S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1930 nr 3. — [Lekarz niebieski.] C. Jellenta: Dusze nawrócone. *Rozmaitości* (dod. do *Polski Zbroj.*) 1933 nr 35; J. Waśniewski. *Epoka* 1933 nr 20; K.W. Zawodziński. *Liryka. Roczn. Lit.* 1935. — [Heroica.] T. Sinko: Hellada i Roma w Polsce. Lw. 1935. — Śp. dr K. Goździcki (Wacław Hordysz). *Radio* 1933 nr 25. — H. Galle. *Nowa Książ.* 1934 z. 8 [rec.: Dusza odchodząca].

E.G.

HORZYCA Wilam 1889-1959

Właściwe imię i nazwisko: Wilhelm Hofitz.

Pseud.: Et.; Jerzy Śmigiełski; Konstanty Pretwic; m.a.; M.A.; M.M.; Tadeusz Matkowski; W.H.; wh; -wb-; zi. Krytyk teatralny, tłumacz, inscenizator.

Urodzony 28 lutego 1889 we Lwowie; syn Edwarda Hofitz, urzędnika, i Klementyny z domu Drosen. Do 1899 przebywał w Husiatynie na Podolu, gdzie uczęszczał do czteroklasowej szkoły powszechnej. W 1899 rozpoczął naukę w gimnazjum we Lwowie, a kontynuował w Stryju. Uczestniczył w działalności zakonspirowanego kółka samokształceniowego o celach literacko-patriotyczno-niepodległościowych, założonego przez Stefana Vrtela-Wierczyńskiego i Stanisława Vincenza. W 1908-14 studiował na Uniwersytecie Wiedeńskim filologię niemiecką i angielską oraz historię sztuki. W czasie I wojny światowej służył jako ochotnik w Legionach Polskich. W 1916 ożenił się ze Stefanią Gozdecką. W 1918 był nauczycielem germanistą w VII Gimnazjum we Lwowie. Powołany do wojska w 1919, pracował w okresie wojny polsko-bolszewickiej 1920 w Ministerstwie Spraw Wojskowych, m.in. jako bibliotekarz w Wojskowej Szkole Intendenckiej. Po przejściu do rezerwy (w stopniu kapitana) w 1921 zamieszkał w Warszawie. Debiutował w 1919 w czasopiśmie *Pro arte* recenzją „Żywych kamieni” W. Berenta (nr 4) oraz wierszem „Kurek” (nr 5). Od tego czasu był związany z grupą poetów, która od 1920 wydawała miesięcznik *Skamander* (w 1920-22 był członkiem jego redakcji); publikował tu wiele, zwłaszcza recenzji teatralnych i literackich. W 1922 był członkiem komisji organizacyjnej Polskiego Towarzystwa Teatralnego. W 1922-31 wykladał historię teatru i dramatu w Państwowej Szkole Dramatycznej, której dyrekcję objął w 1929. Równocześnie od grudnia 1924 wespół z Leonem Schillerem i Aleksandrem Zelwerowiczem wchodził w skład kierownictwa Teatru im. W. Bogusławskiego w Warszawie i pełnił w nim funkcję kierownika literackiego do końca istnienia Teatru (1926). W 1925 został członkiem Polskiego Instytutu Teatrológicznego. W 1927 prowadził dział literacki w dzienniku *Epoka*, gdzie zamieszczał też m.in. recenzje książek. W 1928-37 współredagował z S. Vincenzem miesięcznik *Droga* oraz w 1930-38 *Bibliotekę Dramatyczną Drogi*. W 1930 odbył kilkumiesięczną podróż po Europie jako stypendysta Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. W 1930-35 był posłem na sejm z ramienia Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem (BBWR). W 1931 przeniósł się do Lwowa i do 1937 był dyrektorem Teatrów Miejskich. W tym czasie (1932-37) redagował *Scenę Lwowską*; tu też ogłaszał artykuły (m.in. w

1936-37 pod pseud. Jerzy Śmigieński). W 1937 powrócił do Warszawy i prowadził wspólnie z Ludwikiem Solskim, a następnie A. Zelwerowiczem Teatr Narodowy. Jednocześnie (w 1937-39) wraz z Józefem Czechowiczem i Romanem Kołonieckim redagował tygodnik *Pion*. W okresie międzywojennym był członkiem Polskiego PEN Clubu. Po wybuchu II wojny światowej przebywał początkowo we Lwowie; w 1940 przedostał się do Warszawy, gdzie w czasie okupacji niemieckiej pracował w Wydziale Gospodarczym Miejskiego Urzędu Szkolnego, głównie jako tłumacz z języka niemieckiego. Uczestniczył w konspiracyjnym życiu kulturalnym, prowadząc wykłady na tajnych kompletach oraz współredagując z Ferdynandem Goetlem konspiracyjny miesięcznik Obozu Polski Walczącej *Nurt* (od marca 1943 do maja 1944). Po upadku powstania warszawskiego przebywał przez krótki czas w domu Jarosława Iwaszkiewicza w Stawisku, a następnie do końca 1944 w Krakowie. Po wyzwoleniu organizował w 1945 wraz z Karolem Adwentowiczem oraz prowadził przez kilka miesięcy Teatr im. S. Wyspiańskiego w Katowicach. Równocześnie był dyrektorem Szkoły Dramatycznej powstałej przy teatrze katowickim oraz kierował Studium Starego Teatru w Krakowie. Był członkiem Oddziału Katowickiego ZZLP. W 1946 wszedł w skład Rady Teatralnej powołanej przez Ministra Kultury i Sztuki. Następnie prowadził różne teatry: Teatr Ziemi Pomorskiej w Toruniu (1945-48) i jednocześnie w sezonie 1947/48 Teatr Miejski w Bydgoszczy; Teatr Polski w Poznaniu (1948-51); Teatr Narodowy w Warszawie w sezonie 1951/52 (zastępca dyrektora); Teatry Dramatyczne we Wrocławiu w sezonie 1952/53. Zwolniony z funkcji kierowniczych, reżyserował w kilku teatrach, m.in. w Teatrze im. J. Słowackiego w Krakowie (1955-57). Artykuły i szkice o tematyce teatralnej publikował w programach teatralnych oraz w wielu czasopiśmiech, m.in. w *Listach z Teatru* (1946-47; tu też pod pseud. Tadeusz Matkowski), *Teatrze* (1946-47, 1956-57), *Nowej Kulturze* (1957-59). W 1957 został członkiem Zarządu Głównego SPATiF-ZASP. Od 1957 był dyrektorem Teatru Narodowego w Warszawie. Był też wiceprzewodniczącym polskiego ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI). Inscenizował wiele utworów dramatycznych, zwłaszcza z wielkiego repertuaru polskiego romantyzmu oraz klasyki światowej. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1929), Krzyżem Niepodległości (1932), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1935) oraz w okresie powojennym Złotym Krzyżem Zasługi (1946) i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1956). Zmarł 2 marca 1959 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Juliusz Słowacki. Dzieje ducha. Wwa: Kom. Wykonawczy Uczczenia Powrotu do Ojczyzny Prochów Juliusza Słowackiego 1927, 53 s.

2. Dzieje Konrada. [Szkice literackie]. Wwa: Druk. Stołeczna 1930, 137 s. *Bibl. Drogi*, nr 1.

Zawartość: Dzieje Konrada: Wieszcz Wolnej Polski (C.K. Norwid); Półbogi i sielanka. (Rzecz o „Achilleidzie”) (S. Wyspiański); Między dawnymi a przyszłymi laty; „Karmazynowy poemat” (J. Lechonia).

3. Adam Skwarczyński. Profil duchowy. Wwa: Wydawn. *Drogi* 1934, 29 s.

4. Aleksander Zelwerowicz. [Szkic monograficzny]. Wwa: Tow. Krzewienia Kultury w Polsce 1935, 39 s.

5. Pożegnania. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Powst. 1955. *Dialog* 1959 nr 7 s. 5-33. Praprem. Tor., T. im. W. Horzycy 1968.

Adapt. radiowa: J. Grotowski. Radio 1973.

6. „Za kulisami” [C. Norwida]. Komentarz. Wwa: Teatr Nar. [1959], 10 s.

7. O dramacie. Wybór: L. Kuchtówna i K. Puzyrna. Wstęp: J. Iwaszkiewicz. Wwa: WAiF 1969, 290 s.

Wybór z dorobku krytycznego i publicystycznego W.H. z l. 1919-1959 dot. sztuk autorów pol. i obcych.

8. Listy ... Wybór i oprac.: L. Kuchtówna. Wwa: IS PAN 1991, 473 s.

Tom zawiera 350 listów (z 500 odszukanych) adresowanych głównie do ludzi teatru, pisarzy i poetów, przyjaciół i do żony Stanisławy z l. 1945-1958.

Przekłady

1. G.K. Chesterton: Niebieski krzyż. [Opowiadania]. *Kur. Pol.* 1921 nr 62, 69, 76, 82, 87, 94.

2. R.L. Stevenson: Klub samobójców. [Powieść]. Wwa: Tow. Wydawn. Ignis 1922, 62 s.

3. H.G. Wells, E.B. Lytton, R. Kipling: Niesamowite opowieści. Wwa: Książki Ciekawe 1922, 96 s.

4. J. Conrad: Sześć opowieści. [Przeł.:] ..., J. Pawiński, T. Pułjanowski. (Pisma wybrane. T. 11). Wwa: Tow. Wydawn. Ignis 1924, 310 s. Wyd. nast.: wyd. 2 1925; Wwa 1938; (Z pism Josepha Conrada) Wwa: PIW 1958.

W przekł. W.H.: Gaspar Ruiz [zob. poz. 11]; Szpieg. Bestia; Pojedynek [zob. poz. 12].

5. G. Kaiser: Od poranku do północy. Sztuka w 7 obrazach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1924.

6. W. Hasenclever: W zaściaty. [Sztuka w 5 aktach.] Wyst. Łódź, T. Miejs. 1925.

7. R.L. Stevenson: Opowieści nocne. Wwa: W. Czarski i S-ka 1926, 113 s. Wyd. nast.: [Pozn.:] Wielkopol. Księg. Wydawn. 1949.

8. G.B. Shaw: Mąż przeznaczenia. Żart sceniczny. *Droga* 1929 nr 9 s. 791-818, nr 10 s. 883-896. Wyd. osob. Wwa: Druk. Stołeczna 1930, 63 s. Wyd. nast.: Londyn: Koło Londyńskie ZASP-u 1972.

9. G.K. Chesterton: Magia. Komedia fantastyczna w 3 aktach z prologiem. Wyst. Wwa, T. Nowy 1930.

10. F. Lonsdale: Wszyscyśmy tacy sami. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Letni 1930.

11. J. Conrad: Gaspar Ruiz. Opowieść romantryczna. Wyd. 2 Wwa: Dom Książki Pol. 1936, 68 s. Wyd. 3 Wwa: Bibl. Pol. 1937. Zob. poz. 4.

12. J. Conrad: Pojedynek. Opowieść wojskowa. Wyd. 2 Wwa: Dom Książki Pol. 1936 s. 177-285. Wyd. 3 Wwa: Bibl. Pol. 1937. Zob. poz. 4. Nadb.: J. Conrad: Sześć opowieści [poz. 4].

13. J. Vaszary: Małżeństwo. Komedia satyryczna w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Kameralny 1937.

14. R.B. Sheridan: Szkoła obmowy. Komedia w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Nar. 1938.

15. E. Williams: Zieleni się zboże. Wyst. Kat., T. im. S. Wyspiańskiego 1945.

16. Hsjung: Pani Wdzięczny Strumyk. [Utwór sceniczny w 4 aktach]. Przeł.: ... i J. Rylska. Przekł. powst. przed 1948. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1979.

Inf.: S. Hebanowski, *Tyg. Zach.* 1958 nr 39 s. 5.

17. G. Büchner: Śmierć Dantona. Dramat w 4 aktach. W: G. Büchner: Utwory zebrane. Wwa: PIW 1956 s. 29-138. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1968. *Wyst.* 1931.

Prace redakcyjne

1. Ch. Dickens: Dzieła. T. 1-24. Pod red. ... Ze słowem wstępnym A. Tretiaka. Wwa: Gutenberg [1927-1928]. Wyd. nast. tamże [1930].

2. Ch. Dickens: Dawid Copperfield. T. 1/2-3/4. [Red.] ... Wwa: Bibl. Wielkich Pisarzy 1930 [właśc. 1929], 424 + 408 s. Wyd. nast. tamże 1930 [właśc. 1932].

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: Rozmowy z Wilamem Horzycą. Zebrana i oprac. L. Kuchtówna. Wwa: IS PAN 1992, 183 s. (tom zawiera 53 wywiady z l. 1925-1958).

SWPP 1. — PP (R. Loth) — P. Grzegorzczak: W.H. *Znak* 1961 nr 4. — PSB (S. Marczak-Oborski). — WSB (M. Wosiek). — LP (A.Z. Makowiecki). — L. Kuchtówna: W.H. (1889-1959). Kronika życia i działalności; Z. Osiński: Spis prac teatralnych W.H.; W. Dudzik: Bibliografia publikacji W.H. *Pam. Teatr.* 1989 z. 2/4. — Z. Osiński: Repertuar Teatrów Miejskich we Lwowie pod dyktando Wilama Horzycy 1932-1937. Wwa: IS PAN 1992, 148 s. — L. Kuchtówna: W.H. W: Słownik polskich krytyków teatralnych. T. 1. Wwa 1994.

J. Iwaszkiewicz: W.H. czyli o potrzebie naiwności. *Twórczość* 1959 nr 5; przedr. w tegoż: *Ludzie i książki*. Wwa 1971. — Pamięci W.H. *Teatr* 1959 nr 12 [tu: F. Pajączkowski; Lwowska

dyrekcja H.; J. Bołtuć-Staszewska: Teatr W.H.; S. Hebanowski: H. w Poznaniu; S. Treugutt: Kilka rozmów z panem H.] — T. Terlecki: H. — człowiek teatru. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 51/52, przedr. w tegoż: *Rzecz teatralna*. Wwa 1984. — L. Schiller. *Pam. Teatr.* 1960 z. 1. [fragm. rkpsu „Teatr monumentalny dwudziestolecia międzywojennego”]. — J. Zagórski: H. — poeta sceny. W tegoż: *Szkice z podróży w przestrzeni i czasie*. Kr. 1962. — Wilam Horzycy. *Pam. Teatr.* 1965 z. 2 [tu listy i wspomnienia o W.H.]; D. Falak: „Za kulisami” Norwida w inscenizacji W.H.; Z. Osiński: Inszenizacje W.H.). — Z. Osiński: O niektórych elementach języka teatru W.H. *Proscenium* 1965 nr 12. — L. Kuchtówna: Styl teatralny W.H. *Dialog* 1969 nr 4, przedr. zmien. w Z teorii teatru. Pozn. 1970. — B. Danowicz: Pasje W.H. *Życie Lit.* 1972 nr 13. — L. Kuchtówna: Wielkie dni małej sceny. Wilam Horzycy w Teatrze Ziemi Pomorskiej w Toruniu 1945-1948. Wr.: Ossol. 1972, 204 s. — M. Mastowski: Szkice W.H. *Prz. Hum.* 1972 nr 1 [rec.: O dramacie]. — L. Kuchtówna: W. H. polski teatr monumentalny. *Scena* 1975 nr 12. — Wspomnienia o Wilamie Horzycy. [Oprac.] Z. Wróbel. Tor.: Ofic. Druk. Książ. Miej. im. M. Kopernika 1979, 51 s. [druk bibliofilski; wspomnienia: J. Iwaszkiewicz, L. Schillera, B. Dąbrowskiego, S. Hebanowskiego, A. Świerżczyńskiej, I. Eichlerówny, J. Maslińskiej, B. Frejtażanki, T. Tusiackiego]. — L. Kuchtówna: Miłość W.H. *Pam. Teatr.* 1980 z. 2. — M. Fik: Samotni nieustępliwi. H. i Wierciński. *Życie Lit.* 1981 nr 13. — E. Rzewuska: Ekspresjonizm w krytyce teatralnej W.H. W: *Szkice o krytyce teatralnej*. Kat. 1981. — S. Vincenz: Navigare necesse est. (Człowiek i teatr — o W.H.). W tegoż: *Po stronie dialogu*. T. 2. Wwa 1983. — O Wilamie Horzycy. *Pam. Teatr.* 1983 z. 2. [zawiera: T. Terlecki: H. — człowiek teatru; L. Kuchtówna: Lwowskie wywiady W.H. z lat 1931-1936]. — E. Krasieński: Przyjaźnie artystyczne: Iwaszkiewicz — H. *Dialog* 1988 nr 1. — *Pam. Teatr.* 1989 z. 2/4 [zawiera m.in.: W.H. „Teatr ogromny”, W. Dudzik: Dole i niedole dyrektora H. Wybór dokumentów (1945-1959); D. Ratajczak: Recenzje teatralne W.H. (1921-1930); E. Kurowska: W.H. — tłumacz i popularyzator literatury obcej; wspomnienia K. Puzyny, I. Bołtuć, J. Pomianowskiego; Z korespondencji H.; W. Dudzik: H. i radio; M. Kuraś: Archiwum W.H.; W.H. w karykaturze]. — W Dudzik: Wilama Horzycy dramata niespełnienia. (Lata 1948-1959). Wwa: UW, Katedra Kultury Pol. 1990, 326 s. — G. Ostasz: W.H. wobec romantyzmu i jego tradycji w poezji polskiej lat 1918-1930. *Roczn. Nauk-Dydak. WSP w Rzesz. Filol. Pol.* 1990 nr 19. — B. Mamoń: Rozmowy z W.H. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 5.

B.D.

HOSTOWIEC Paweł

zob. STEMPOWSKI Jerzy

HUBERT Henryk

1919-1968

Krypt.: H.H.; (hub.)

Prozaik, poeta.

Urodzony 11 listopada 1919 w Warszawie; syn Szymona Hubermana, urzędnika, i Anny z domu Brun. W 1937 ukończył Gimnazjum „Spójnia” w Warszawie i pracował jako monter w samochodowych warsztatach naprawczych Hammerschmidta. Jednocześnie studiował wieczorowo historię sztuki w Instytucie Francuskim. W czasie wojny przebywał w ZSRR, od 1941 pracował jako nauczyciel w Krasnojarskim Kraju na Syberii. W maju 1943 wstąpił ochotniczo do 1. Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki i ukończył szkołę Oficerów Artylerii. Jako żołnierz 1. Dywizji, potem 2. Dywizji Artylerii

Przełamanie przeszedł szlak bojowy od Lenino do Berlina; był początkowo oficerem liniowym, potem oficerem polityczno-wychowawczym. Debiutował w 1944 wierszem „Echa leśne”, ogłoszonym w *Żołnierzu Wolności* (nr 33). W 1945 został członkiem PPR (od 1948 PZPR). Po zakończeniu wojny pełnił funkcję zastępcy dowódcy dywizji, potem szefa Zarządu Politycznego Okręgu Krakowskiego Wojska Polskiego, a następnie szefa Domu Wojska Polskiego. W 1949 zaczął ogłaszać przekłady z literatury rosyjskiej, publikował m.in. w *Pokoleniu* (1952-53), *Przyjaźni* (zwłaszcza w 1952-53), *Pracy Świetlicowej* (1952, 1954-56). Po przejściu do rezerwy był w 1953-55 dyrektorem Filharmonii Narodowej, następnie do 1957 zastępcą redaktora naczelnej Telewizji Warszawskiej i do 1959 – zastępcą sekretarza redakcji *Trybuny Ludu*. W 1959 został ponownie powołany do wojska i objął stanowisko kierownika działu wydawnictw literatury pięknej Wydawnictwa Ministerstwa Obrony Narodowej. Od 1960 był kierownikiem literackim i konsultantem Zespołu Realizatorów Filmowych „Studio”. W 1961 został przeniesiony w stan spoczynku. W 1964 odbył miesięczną podróż na Kubę. W 1966-68 współpracował z *Literaturą Radziecką* (Moskwa), publikując przekłady z literatury rosyjskiej. Odznaczony m.in. Krzyżem Grunwaldu III klasy, Złotym Krzyżem Zasługi, dwukrotnie srebrnym medalem „Zasłużonym na Polu Chwały”, czechosłowackim orderem „Za Odwagę”. Zmarł 5 czerwca 1968 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Lenino. [Wiersze]. Wwa: MON 1952, 25 s.

Zawartość: Przed bitwą; Bitwa.

2. Drogi. Poemat. Wwa: MON 1953, 46 s.

Zawartość: Oka; Bitwa [poz. 1]; Do kraju; Na zachód; Rzeki wielkiej ofensywy.
Nagroda Wydawn. MON i ZLP w konkursie na poemat o Wojsku Polskim w 1953.

3. Historia 1 berlińskiego pułku artylerii lekkiej. Wwa: MON 1957, 200 s.

Zawartość: Nad Oką; Lenino; Na białoruskiej ziemi; Do kraju; Nad Wisłą; Zdobyte Pragi; Przygotowanie do natarcia; Szturm; Pluton porucznika „Antka”; Wielka ofensywa; Marsz przez Kujawy i Pomorze; Uderzenie na Wał Pomorski; Zdobyte Mirosławca; Walki na pozycji ryglowej Wału Pomorskiego; Przełamanie Wału Pomorskiego; Na straży morskiej granicy; Nad Odrą i Szprewą; Forsowanie Odry; Między Odrą i Starą Odrą; Na zachodnim brzegu Odry; Nad Hawelą i Kanalem Hohenzollernów; Na Berlin!; Szturm Berlina.

4. Borem, lasem ... [Opowieść dokumentalna]. Wwa: MON 1958, 378 s. Wyd. 2 tamże 1961.

Zawartość: Rok 1943: Tak się zaczęło; Sielce; Na front; Lenino; Dzień pierwszy bitwy; Oto oni; Drugi dzień i następne; Po bitwie. – Rok 1944: Do kraju; Na ojczystej ziemi; Boje nad Wisłą; Szturm Pragi; Walki o Jabłoniec. – Rok 1945: W zimowej ofensywie; Wyzwolenie Warszawy; Wał Pomorski; Ku morzu; Nad szczytną zatoką; Operacja berlińska; Nad

Odrą i Starą Odrą [poz. 3]; Za Odrą; Szturm Berlina. – Zakończenie. Lista odznaczonych oficerów i szeregowców 1 pp; Wykaz poległych 1 pułku piechoty.
Przekł. ros.: Borom, lesom. [Przeł.] S. Poplavski. Moskwa 1962.

5. Lenino, 12-18 X 1943 r. [Proza dokumentalna]. Wwa: MON 1959, 326 s.

Zawartość: Wzgórze za mgłą; Przed bitwą; Pod Trigubową; Pod Potzuchami; Wzgórze za mgłą; Ludzie w starych szyniach; Bitwy dzień drugi; Ci spod Lenino; Po bitwie; O sobie i innych.

6. Wzgórze za mgłą. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: MON 1959, 247 s. Wyd. 2 popraw. i uzupełn. tamże 1965.

Dot. bitwy pod Lenino, por. poz. 5.

7. Ogień nad Wisłą. Wwa: MON 1960, 92 s.

8. Do widzenia na Unter den Linden. [Opowieść dokumentalna]. Wwa: MON 1963, 509 s. Wyd. 2 tamże 1965.

Oprac. na podstawie poz. 3-5, 7 oraz wspomnień żołnierzy.

9. Notatnik karaibski. [Reportaże]. Powst. 1964. Wyd. osob. Wwa: NK 1968, 225 s.

10. Był nie jeden brzeg ... [Wspomnienia]. Wwa: NK 1966, 204 s.

Wspomnienia z walk na szlaku Lenino-Berlin, por. poz. 6, 8.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1966. – SWPP 2 (E. Głębička). – RL 1968 (J. Chudek).
W Żukrowski. *Nowa Kult.* 1959 nr 29 [rec.: Borem, lasem ...]. – [Lenino:] W. Sadtowski. Książka, na którą czekaliśmy. *Tryb. Ludu* 1959 nr 283; J. Sieradzki. Dywizja im T. Kościuszki. *Życie Lit.* 1959 nr 42; S. Atlas. Mówi historia. *Orka* 1960 nr 10 [dot. też: Wzgórze za mgłą]. – [Wzgórze za mgłą:] B. Czeszko. Opowieść i dokument o bitwie. *Prz. Kult.* 1960 nr 22; J. Gązda. Fabularyzowany dokument. *Polityka* 1960 nr 3; R. Nowakowski. Ci spod Lenino. *Życie Lit.* 1960 nr 3. – P. Burchard. *Poznaj Świat* 1970 nr 4 [rec.: Notatnik karaibski].

E.G.

HÜBNER Zygmunt 1930-1989

Pseud.: Jan Sulicki; Tumor; Z.H.
Felietonista i publicysta teatralny, aktor, reżyser.

Urodzony 23 marca 1930 w Warszawie; syn Zygmunta Hübnera, prawnika, i Zofii Julii z Lipińskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie; od 1943 należał do Szarych Szeregów. W czerwcu 1944 wyjechał na wieś w Opoczyńskie, skąd wrócił do stolicy w maju 1945. Uczęszczał do Gimnazjum im. S. Staszica (1945-47), a następnie uczył się w Liceum im. J. Słowackiego, gdzie w 1948 uzyskał maturę. Działal społecznie w organizacjach PCK i YMCA. W 1948 rozpoczął studia z zakresu historii sztuki na Uniwersytecie Warszawskim (zrezygnował w 1950) i równocześnie na Wydziale Aktorskim Państwowej Wyższej Szkoły Aktorskiej (PWST) w Warszawie (późniejszej Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej im. A. Zel-

werowicza). Był członkiem Związku Akademickiej Młodzieży Polskiej (od 1948), potem ZMP, brał udział w pracach Zarządu Głównego ZSP. W 1951-52 prowadził na PWST wykłady z historii teatru. Po uzyskaniu dyplomu w 1952 występował przez kilka miesięcy w Teatrze Ludowym, a potem podjął studia na Wydziale Reżyserskim PWST, które łączył z pracą na scenie w Teatrze Polskim. Debiutował jako publicysta teatralny w 1952 artykułem pt. „Nasz Teatr – Studio”, zamieszczonym na łamach *Po prostu* (nr 21). Recenzje i artykuły teatralne publikował w *Sztandarze Młodych* (1953-55) i w *Trybunie Wolności* (1954-55; pod pseud. Jan Sulicki). W 1955 ożenił się z Mirosławą Dubrawską, aktorką. W tymże roku przeniósł się do Gdańska, gdzie debiutował jako reżyser w Teatrze Wybrzeże. W 1956 uzyskał dyplom ukończenia Wydziału Reżyserskiego PWST. Na przełomie 1956/57 wyjechał na czteromiesięczne stypendium Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI) przy UNESCO do Paryża, Londynu i Rzymu; nadysłał stamtąd regularne korespondencje do tygodników *Nowe Sygnały* i *Po prostu*. W 1958 objął stanowisko kierownika artystycznego Teatru Wybrzeże. W 1960 otrzymał nagrodę MRN w Gdańsku. W sezonie 1961/62 był reżyserem w Teatrze Polskim w Warszawie. W 1962 podjął pracę we Wrocławiu jako dyrektor Teatru Polskiego i zarazem kierownik artystyczny Państwowych Teatrów Dramatycznych. W 1963 został kierownikiem artystycznym, a także reżyserem Starego Teatru im. Heleny Modrzejewskiej w Krakowie. Za działalność w tej placówce otrzymał w 1967 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki III stopnia; w następnym roku został wyróżniony nagrodą m. Krakowa w dziedzinie kultury. Równocześnie reżyserował spektakle dla Polskiego Radia i Telewizji; występował również jako aktor teatralny i filmowy. Kontynuował twórczość literacką i publicystyczną. Felietony i artykuły o sztuce teatru publikował m.in. w *Odrze* (1960-64), *Dialogu* (od 1966) i w *Teatrze* (1969-77). W 1969 zrezygnował z prowadzenia Starego Teatru i nie związany etatowo z żadną sceną, reżyserował spektakle m.in. w Teatrze Wybrzeże w Gdańsku, Teatrze Nowym w Łodzi, Teatrze Dramatycznym w Warszawie. Za reżyserię „Ulissesa” J. Joyce’a w Teatrze Wybrzeże otrzymał w 1971 Order Stańczyka, przyznawany przez redakcję *Literatury*. W 1970 objął stanowisko sekretarza generalnego Polskiego Ośrodka ITI. W tym samym roku wszedł w skład zespołu pedagogicznego PWST (od 1972 przedkierownik Wydziału Reżyserii Dramatu, od 1975 dziekan). Za całokształt pracy scenicznej otrzymał w 1971 nagrodę Klubu Krytyki Teatralnej SDP im. Boya. Współpracował jako reżyser z warszawskim Teatrem Współczesnym (1972-74) i Teatrem Telewizji. Od 1974

był dyrektorem Teatru Powszechnego w Warszawie. Wyjeżdżał dwukrotnie do Stanów Zjednoczonych: w 1976 na zaproszenie Georgia State University, gdzie prowadził zajęcia z aktorami oraz zajmował się reżyserią, wygłosił nadto kilka wykładów na uniwersytetach w Teksasie i Miami oraz w 1980 w Nowym Jorku i na Festiwalu Nowych Sztuk Amerykańskich w Louisville. W 1978 otrzymał nagrodę Klubu Krytyki Teatralnej SDP im. L. Schillera za reżyserię „Zemsty” A. Fredry, w 1979 nagrodę Prezesa Rady Ministrów I stopnia za twórczość artystyczną w dziedzinie teatru. W 1981 został mianowany profesorem nadzwyczajnym w zakresie historii i teorii literatury polskiej. W 1983 otrzymał nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji I stopnia za reżyserię „Nie-Boskiej komedii” Z. Krasieńskiego, w 1989 przyznano mu pośmiertnie nagrodę im. K. Swinarskiego za sezon 1988/89. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1965), Krzyżem Kawalerskim (1969) i Krzyżem Oficerskim (1978) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1969). Zmarł 12 stycznia 1989 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rozmowy o teatrze. [Współaut.]. J. Rakowiecki. Wwa: Wiedza Powsz. 1953, 218 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1955, 159 s.

Praca popularizatorska nt. teatru.

2. Bogusławski człowiek teatru. [Monografia]. Wwa: Wiedza Powsz. 1958, 380 s.

3. Przepraszam, nic nowego. [Felietony]. Wr.: Ossol. 1978, 224 s.

Wybór felietonów publikowanych w *Dialogu* i *Odrze* w 1962-1977.

4. Sztuka reżyserii. [Szkice]. Wwa: WAiF 1982, 198 s.

Zawartość: Kłopoty z definicją; Rzut oka wstecz; Reżyser czyta sztukę; Reżyser ustala obsadę; Reżyser prowadzi próbę; Reżyser zasiada na widowni; Reżyser staje za kamerą; Czy reżyserii można nauczyć?; Literatura przedmiotu.

5. Ludzie cesarza. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1986 nr 2 s. 5-27. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1986.

Wyróżnienie Funduszu Literatury w 1987.

Przekł.: czes.: Cisafovi lidé. [Przeł.] E. Sojka. Praha 1988, — hiszp.: Els homes de l'Emperador. [Przeł.] J.M. de Sagarra i Angel. *Escena*, Barcelona 1990 nr 5 [dod.].

6. Loki na łysinie. Wybór felietonów z lat 1976-1985. Kr.: WL 1989, 157 s.

Wybór felietonów publikowanych w *Dialogu*.

7. Wizyta Marszałka. Słuchowisko radiowe. *Dialog* 1990 nr 1 s. 7-23.

8. Polityka i teatr. [Eseje]. Kr.: WL 1991, 331 s.

Zawartość: Wstęp; Teatr i państwo; Cenzura; Cenzura poza cenzurą; Propaganda; Teatr walczący —; ... i walka z teatrem; Artysta uwikłany; Posłowie '88. Nagroda Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI) „Teatralna książka roku” w 1991. Przekł. a.n.g.: Theater and politics. [Przeł.] J. Kosicka. Evanston, Illinois 1992.

Adaptacje

1. F. Dostojewski: Zbrodnia i kara. Przeł. Cz. Jastrzębiec-Kozłowski. Adapt., insc. i reż. ... Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1958. Inna wersja. [Współaut.:] A. Hanuszkiewicz. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1964.

2. B. Jasiński: Bal manekinów. Adapt. teatr.: ... TV 1961.

3. K. Brandys: Sposób bycia. Oprac. tekstu i reż.: ..., J. Nowak. Wyst. Kr., Stary T. 1964.

4. B. Jonson: Volpone. Adapt. teatr. ... TV 1965.

5. M. Gogol: Martwe dusze. Tłum. W. Broniewski. Adapt. i reż. ... TV 1966.

6. Czwarty jeździec Apokalipsy. [Widowisko telewizyjne]. Scenariusz i realizacja: A. Buszewicz, W. Krakowski, T. Malak pod kierunkiem ... Wyst. Kr., Stary T. 1967.

7. K. Filipowicz: Co jest w człowieku w środku. Scenariusz film. i reż. ... TV 1969.

8. B. Hrabal: Baron Münchhausen. Przeł. E. Witwicka. Scenariusz teatr. i reż. ... TV 1969.

9. A. Camus: Upadek. Przeł. J. Guze. Adapt. teatr. pt.: Sąd ostateczny: ..., J. Majewski. TV 1970.

10. Molière: Świętoszek. Przeł. K. Zalewska. Adapt. i reż. ... TV 1971.

11. M. Nowakowski: Gonitwa. Scenariusz film.: ..., M. Nowakowski. Reż. ... TV 1971.

12. R. Bratny: Trzech w linii prostej. [Powieść]. Adapt. tv i reż. ... TV 1973. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1974 nr 1 s. 31-43.

13. K. Moczarski: Rozmowy z katem. Układ tekstu ... Wyst. Wwa, T. Powsz. 1977.

Przekł. niem.: Gespräche mit dem Henker. [Przeł.] R. Buschmann. Berlin 1978. — słowac.: Rozhovory s katom. [Przeł.] M. Andraš. Bratislava 1979.

14. J. Conrad: W oczach Zachodu. Przeł. W. Tarnawski. Adapt. pt. Spiskowcy: ... i M. Komar. Reż. ... Wyst. Wwa, T. Powsz. 1980.

15. N. Grieg: Upadek. Przeł. A. Skrentni. Układ tekstu i reż. ... Wyst. Wwa, T. Powsz. 1982.

Prace redakcyjne

1. E.G. Craig: O sztuce teatru. Wybór: G. Sinko. Przeł. M. Skibniewska. Wstęp i noty ... Wwa: WAiF 1964, 213 s. [Wyd. 2 uzup.] tamże 1985, 264 s.

2. J. Janicki: Tatko. Wstęp i uwagi insc.: ... [Wwa:] LSW 1974, 76 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Z. Hübner: O czym pisze krytyk teatralny. *Mies. Lit.* 1968 nr 8; Z. Hübner: W pół drogi. *Dialog* 1990 nr 1. — Wywiady: Przygoda i ryzyko w teatrze. Rozm. K. Nastulanka. *Polityka* 1975 nr 22; „Publiczność traktuje teatr z zaufaniem ...” Rozm. J. Lohman. *Życie Lit.* 1978 nr 49.

E. Szwankowski. *Mówią Wieki* 1959 nr 2 [rec.: Bogusławski, człowiek teatru]. — [Przepraszam, nie nowego:] M. Fik: Godzina skupienia. *Polityka* 1978 nr 40; Z. Greń: H. *Życie Lit.* 1978 nr 43. — B. Frankowska: Z.H. — dyrektor trzech teatrów. *Teatr* 1979 nr 5, sprost. *Teatr* 1979 nr 9. — Z. Kubikowski: H. czyli niechęć do skrajności. *Dialog* 1979 nr 1 [rec.: Przepraszam, nie nowego]. — [J. Conrad: Spiskowcy. Omów. adapt.:] I. Kellner: Dramatyzacja ukrytych uczuć. *Teatr* 1980 nr 11; Z. Najder. *Polish Perspectives* 1980 nr 10. — [Szuka reżyserii:] Z. Greń: Plecy. *Życie Lit.* 1982 nr 27; A. Grodzicki. *The Theatre in Poland*, Wwa 1983 nr 1. — [Ludzie cesarza:] J. Sieradzki. *The Theatre in Poland*, Wwa 1986 nr 11/12; G. Sinko: W kręgu Tacyta. *Teatr* 1986 nr 6. — Z. Greń: Alcest. *Życie Lit.* 1989 nr 26 [rec.: Loki na łysinie]. — J. Kłtosiewicz: H. *Literatura* 1989 nr 6. — T. Nyczek: Przymotność. *Teatr* 1989 nr 5. — M. Sugiera: Odpowiedzialność człowieka teatru. *Więź* 1989 nr 7/8. — J. Ciecchowicz: Gdańskie lata Z.H. *Dialog* 1990 nr 1. — M. Fik: H. teatry z twarzą. *Dialog* 1990 nr 1. — J. Zieliński: Rozkosz myślenia w cieniu gilotyny. *Dialog* 1990 nr 1 [rec.: Loki na łysinie]. — E. Żmudka: Z.H. *Teatr* 1990 nr 2. — [Polityka i teatr:] E. Baniewicz: Teatr który się wtrąca. *Twórczość* 1992 nr 4/5; A. Hausbrandt: Dwa testamenty. *Prz. Tjg.* 1992 nr 12; M. Karpiński: W pełnym świetle. *Teatr* 1992 nr 7/8; M. Radgowski: Różnica czasu. *Dialog* 1992 nr 3.

B.T.

HUELLE Paweł ur. 1957

Krypt: J.D.
Prozaik, krytyk literacki.

Urodzony 10 września 1957 w Gdańsku; syn Tadeusza Huelle, inżyniera, i Ireny z Korczów, historyka. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Gdańsku-Wrzeszczu. Po uzyskaniu matury w 1976 studiował polonistykę na Uniwersytecie Gdańskim. W 1980-81 pracował jako dziennikarz w Biurze Informacji Prasowej „Solidarność”. Debiutował w 1983 recenzją książki A. Brauna „Rzeczpospolita chwilowa”, opublikowaną na łamach *Twórczości* (nr 7). Pracował w 1983-86 jako nauczyciel języka polskiego w różnych szkołach w Gdańsku, a następnie przez rok był redaktorem w wydawnictwie Almapres. Równocześnie rozwijał twórczość literacką; wiersze, fragmenty prozy i recenzje literackie zamieszczał m.in. w *Podpunkcie*, *Twórczości* i *Gwieździe Morza*. Pisał także słuchowiska radiowe. Był współzałożycielem, a potem członkiem zespołu redakcyjnego gdańskiego pisma *Punkt Mówione* (1988-89). W 1987 został asystentem w Zakładzie Filozofii Gdańskiej Akademii Medycznej. W 1989 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W latach dziewięćdziesiątych publikował m.in. w *Pulsie* i *Gazecie Morskiej*, dodatku regionalnym *Gazety Wyborczej*. W 1994 został dyrektorem Ośrodka Gdańskiego Telewizji Polskiej. Mieszka w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Weiser Dawidek. [Powieść]. Gdańsk: WM 1987, 215 s. Wyd. 2 Londyn: Puls 1992.

Nagroda Artystyczna Gdańskiego Tow. Przyj. Sztuki w 1987, Nagroda Młodych przyznana przez *Literaturę* za najlepszy debiut w 1987 oraz nagroda Fundacji im. Kościelskich w Genewie w 1988.

Przełt.: ang.: Who was David Weiser? [Przełt.] A. Lloyd-Jones. London 1991; [Przełt.] M. Kandel, New York, San Diego 1992, — franc.: Weiser David. [Przełt.] F. Rosset. Lausanne [1990], — hiszp.: Quien es Weiser Dawidek. [Przełt.] P. Gil Canovas. Barcelona 1991, — holend.: Wie is Dawid Weiser. [Przełt.] K. Lesman. Amsterdam 1991, — niem.: Weiser Dawidek. [Przełt.] R. Schmigdall. Hamburg, Zürich 1992.

2. Opowiadania na czas przeprowadzki. Londyn: Puls 1991, 126 s.

Zawartość: Stół; Winniczki, kałuże, deszcz; Przeprowadzka; Wuj Henryk; Cud; „In Dublin's fair city”; Mina.

Nagroda Förderungspreis Adreas-Gryphius w 1992 za przekład niemiecki.

Przełt.: ang.: Moving house and other stories. [Przełt.] A. Lloyd-Jones. London 1994, — niem.: Schnecken, Pfutzen, Regen und andere Geschichten aus Gdańsk. [Przełt.] R. Schidgall. Hamburg, Zürich 1992.

3. Pod dębami. [Monodram]. Praprem. Gdańsk, Cotton-Club 1992. Druk *Tyg. Powsz.* 1992 nr 21 s. 1, 6-9. TV 1993.

4. Kto mówi o czekaniu? [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1994 nr 7 s. 5-33.

5. Wiersze. Gdańsk: Wydawn. Atext 1994, 44 s.

Nadto słuchowiska: Chagall. Radio 1987. — Ars moriendi. Radio 1988.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: Dojść do słowa. Rozmowa z P.H. Rozni. H. Zawszka. *Odra* 1988 nr 6; „Interesuje mnie myślenie i forma ...” *Puls* 1991 nr 3 (50); Nie jestem zakładnikiem literatury. Rozm. Z. Pietrasik. *Polityka* 1992 nr 30.

[Weiser Dawidek.] J. Błoński: Duch powieści i wąż Stalina. *Tyg. Powsz.* 1987 nr 44; A. Czachowska: Studnia tajemnic. *Twórczość* 1987 nr 11; E. Czerwiakowska: Weiser Dawidek — pamięć obudzona. *Puls* 1988 nr 38; T. Linker: Zapomniane dzieciństwo. *Okolice* 1988 nr 11; L. Żuliński: Dziwny nieznamy. *Literatura* 1988 nr 2; K. Cwikliński: W poszukiwaniu samego siebie. *Nurt* 1989 nr 3. — [Opowiadania na czas przeprowadzki:] M. Adamiec: Opowiadania nieco staroświeckie. *Tytuł* 1991 nr 3; M. Gosk: „Wyzwanie rzucone czasowi obecnemu”. *Nowe Książ.* 1992 nr 1. — J. Katz Hewetson: Proza P.H. *Kultura*, Paryż 1992 nr 6. — A. Libera: Mały „Dzień słońca”. *Puls* 1991 nr 6 (53) [dot.: Weiser Dawidek]. — J. Zarzycka: Odbicia minionego czasu. *Dekada Lit.* 1992 nr 3 [rec.: Opowiadania na czas przeprowadzki].

B.T.

HULEWICZ Jerzy

1886-1941

Krypt.: H., J.H., J.H.-cz.
Dramatopisarz, prozaik.

Urodzony 4 sierpnia 1886 w Kościankach pod Wrześnią w rodzinie ziemiańskiej; syn Leona Hulewicza i Heleny z Kaczkowskich; brat Witolda Hulewicza, pisarza. Do szkoły średniej uczęszczał początkowo w Trzemesznie, następnie po wydaleniu

przez władze niemieckie za udział w tajnym związku samokształceniowym, we Lwowie. Studia wyższe odbywał na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz w 1904-06 w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W 1907-10 kontynuował studia malarskie w Paryżu, a następnie w 1913 w Monachium. Od 1908 wystawiał swoje prace malarskie i graficzne za granicą, potem w kraju. Po śmierci ojca w 1910, gospodarował w majątku Kościanki, nie porzucając pracy artystycznej. Ożenił się z Wandą z Karpińskich, kuzynką żony brata Witolda. Twórczość literacką rozpoczął w 1910 publikacją książki „Dialogi estetyczne”. W 1916-22 był organizatorem i kierownikiem Spółki Wydawniczej „Ostoja” w Poznaniu; wydawane w niej książki często sam opracowywał graficznie. Należał do twórców grupy ekspresjonistów skupionej przy dwutygodniku *Zdrój*; razem ze Stanisławem Przybyszewskim był w 1917 założycielem pisma, następnie w 1920 i w 1922 jego wydawcą, redaktorem i kierownikiem literackim (w 1917-20 ukazało się trzynaście tomów, tom czternasty w 1922); na łamach tego pisma zamieścił kilka wypowiedzi programowych. Równocześnie uczestniczył w działalności ekspresjonistycznego ugrupowania artystów Bunt. Po upadku *Zdroju* i spowodowanych tym stratach finansowych, od 1926 przez dziesięć lat pracował jako administrator majątku ziemskiego w dobrach radziwiłłowskich pod Otyką. W 1936 zamieszkał w Warszawie i założył prywatną szkołę malarską oraz kontynuował twórczość literacką. W 1934-37 współpracował z *Dziennikiem Poznańskim*, w którym prowadził dział sprawozdań z wystaw sztuk plastycznych. W 1937-39 był kierownikiem działu literackiego dziennika *Kurier Poranny* (tu stały felieton pt. „In flagranti”) oraz w 1938 pisma *Zwierciadło* (dział sprawozdań z wystaw plastycznych). W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie; prowadził pracownię malarską i współdziałał z bratem Witoldem przy wydawaniu prasy konspiracyjnej. W dwa tygodnie po rozstrzelaniu brata w Palmirach, zmarł na atak serca 1 lipca 1941 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dialogi estetyczne. Pozn.: M. Niemierkiewicz 1910, 135 s.

2. Samskåra. Opowieść. Z drzeworytami ... *Zdrój* 1918 t. 5 z. 3 s. 66-72, z. 4 s. 97-104. Wyd. osob. Pozn.: *Zdrój* 1918, 56 s.

3. Kain. Dramat w 3 aktach. Z drzeworytami ... *Zdrój* 1920 t. 11 z. 5 s. 149-176. Wyd. osob. Pozn.: *Zdrój*, Hulewicz i Ska 1920, 98 s. Wyd. 2 tamże 1922.

4. Śluby ziemi. Dramat w 1 odsłonięciu. *Zdrój* 1920 t. 12 z. 4 s. 90-94.

5. Bolesław Śmiały. Dramat. *Zdrój* 1920 t. 13 s. 145-157. Wyd. osob. Pozn.: *Zdrój* [1921], 34 s.

6. Egoeimi. O ewangeliej Jezusa Chrysta według spisania Janowego. Rzecz w duchu użyczana. Kościanki: Nakł. autora 1921, 129 s. Wyd. 2 tamże 1922.

7. Wiano. Bajka dramatyczna. Pozn.: *Zdrój* 1921, 30 s.

8. Aruna. Dramatu zjawy trzy. Pozn.: *Zdrój* 1921, 80 s. Wyd. 2 tamże 1922. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1925.

9. Joachim Achim. Dramat w trzech zjawach. Wadowice: Fr. Foltin 1922, 95 s.

10. Kratery. Powieść. Kościanki. Pozn.: [Posner Buchdruckerei] 1924, 321 s.

11. Dzieje Utana; Dziura w próżni; Lolita-Liana. [Opowiadania]. Wwa: F. Hoesick 1928, 247 s.

12. Córa Oxymoronu. Powieść. [Wwa:] Dom Książki Pol. [1936], 341 s.

13. Szaruga. Powieść. Cz. 1. Wwa: F. Hoesick 1938, 340 s. Por. poz. 14.

14. Czarna fala. „Szarugi” cz. 2. Powieść. Wwa: Spółdz. Dziennikarska 1938, 228 s. Por. poz. 13.

Przekład

1. J.W. Goethe: Faust. Rkps. [In. rodziny].

Prace edytorskie i redakcyjne

1. J. Słowacki: Genesis z ducha. Wyd. i oryginalnymi drzeworytami przyozdobił ... Pozn.: Ostoja 1918, 53 s.

2. Brzask epoki. W walce o nową sztukę. T. 1. 1917-1919. Red. [i wstępem opatrzył] ... Pozn.: *Zdrój* 1920, 259 s.

Dalsze tomy nie ukazały się

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (J. Kaczyński). — PSB (S. Helsztyński). — LP (J. Wojnowski). — A. Niewiadowski: J.H. W. ..., A. Smuszkiewicz. Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej. Pozn. 1990.

S. Zousmer: Rzecz o „Kainie” J.H. *Wiek Nowy* 1920 nr 5770, 5773, 5774. — J. Stur: J.H. „Kain”; O poecie teoretyku. W tegoż: Na przelomie. Lw. 1921. — S. Papée: Teatr ekspresjonistyczny J.H. W tegoż: Kwiaty na ugorze. Pozn. 1929. — [Dzieje Utana] L. Piwiński. *Prz. Współcz.* 1929 t. 28. — Z. Kosidowski: „Zdrój” i ekspresjonizm. O J.H. twórcy „Zdroju”. W tegoż: Fakty i złudzenia. Pozn. 1931. — S. Kasztelowicz: Ekspresjonizm na tle współczesnej kultury; J.H. W tegoż: Tragedia doby bez kształtu. Wwa 1933. — [Szaruga:] J. Czechowicz: Stella Magorum. *Pion* 1937 nr 48; A. Łaszowski: Powieść J.H. *Mysł Pol* 1938 nr 8. — J. Klossowicz: Polscy ekspresjonści. *Dialog* 1960 nr 70. — B. Hulewicz: Inter arma. W tegoż: Wielkie wczoraj w małym kręgu. Wwa 1968. — J. Ratajczak: „Kain” J.H. *Proscenium* 1963 nr 3. — S. Balbus: Druga świetność. *Życie Lit.* 1969 nr 8. — E. Polanowski: O dramatach J.H. *Pr. Nauk WSP w Częst.* (*Filol. Pol.*) 1979 nr 2. — J. Ratajczak: Ekspresjonizm J.H. *Scena* 1979 nr 9. — J. Zieliński: Zabić w sobie psa. *Twórczość* 1980 nr 3 [dot.

Kratery]. — Z. Zakrzewski: Saga rodu Hulewiczów. *Nurt* 1981 nr 5/6. — J. Malinowski: J.H., M. Wańkowicz i cenzura krakowska. *Pam. Teatr* 1983 z. 2 [dot. wystawienia „Aruny”]. — W. Gutowski: Wybocowanie — bunt — ofiara. (Z problemów ekspresjonistycznej historiozofii). *Acta Univ. Nicolai Copernici.* (*Filol. Pol.*) 1987 z. 30. — A. Hulewicz-Feillowa: Rodem z Kościanek. Kr.: WL 1988, 215 s. [dzieje rodu]. — E. Udalska: Ekspresjonizm dramatów J.H. W: *Dramat i teatr dwudziestolecia międzywojennego*. Wr. 1992.

E.G.

HULEWICZ Witold 1895-1941

Pseud.: Olwid.
Poeta, tłumacz.

Urodzony 26 listopada 1895 w Kościankach pod Wrześnią w rodzinie ziemiańskiej; syn Leona Hulewicza i Heleny z Kaczkowskich; brat Jerzego Hulewicza, pisarza. Mieszkał początkowo w Kościankach, następnie w Mielęcinie. Ukończył gimnazjum w Lesznie. Po śmierci ojca w 1910 zamieszkał z matką najpierw we Wrocławiu, potem w Poznaniu. W czasie I wojny światowej był żołnierzem służby łączności w armii pruskiej i walczył na froncie francuskim (1914-18); brał udział w walkach pod Sommą. Fragmenty listów z frontu Helena Hulewiczowa publikowała w miejscowej gazecie. W tym czasie zaczął pisać wiersze i drobne opowiadania. W 1917 należał do założycieli grupy ekspresjonistów skupionej przy dwutygodniku *Zdrój*, którego od 1918 był wydawcą i stałym współpracownikiem. W 1919 brał udział w powstaniu wielkopolskim. W 1919-20 był kierownikiem literackim miesięcznika *Wiedza Techniczna* w Poznaniu. Prowadził też Spółkę Wydawniczą „Ostoja”, której współdziałowcami byli m.in. bracia Bohdan i Jerzy; kierował działami: artystycznym i ilustracji. W listopadzie 1920 ożenił się z Anną Karpińską (rozwód 1926). Od 1921 studiował filologię polską i muzykologię na Uniwersytecie Poznańskim. W 1922 przeniósł się do Warszawy, gdzie wraz z Kazimierzem Paszkowskim założył i do 1924 prowadził spółkę wydawniczą „Hulewicz i Paszkowski”, w której m.in. publikował własne prace przekładowe, a także redagował serie *Miniatury* i *Cykl Wielkich Żywotów*. W 1923-24 przebywał w Paryżu, gdzie kontynuował studia. W 1925 został pracownikiem Polskiego Radia i przeniósł się do Wilna; był kierownikiem, a potem dyrektorem programowym Rozgłośni Wileńskiej. Prowadził działalność literacką i organizacyjną. W tymże roku był założycielem Związku Literatów w Wilnie, jego pierwszym sekretarzem, następnie prezesem, a nadto współtwórcą działającego przy Związku kabaretu Smorgonia. Był też współorganizatorem, wiceprezesem, potem prezesem Rady Wileńskich Zrzeszeń Artystycznych (ERWUZA). W 1925-26 redagował *Tygodnik Wileński*. Pracował również w teatrze Reduta w Wilnie jako jego kierownik literacki (1925-27). Był inicja-

torem Śród Literackich w Celi Konrada. Od 1934 kierował działem literackim Centrali Polskiego Radia w Warszawie; był inicjatorem teatru radiowego pt. Teatr Wyobraźni. W 1935 został odznaczony Srebrnym Wawrzynem PAL. W tymże roku zamieszkał w Warszawie. W 1936 za zasługi w służbie państwowej został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Polonia Restituta. Od tegoż roku pełnił funkcję wiceprezesa ZZLP. W 1937 ożenił się ze Stefanią Ossowską. Za całokształt twórczości i za usługi dla rozwoju życia kulturalnego Wilna otrzymał w 1937 nagrodę literacką im. Filomatów oraz został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Po wybuchu II wojny światowej, ewakuowany z zespołem Polskiego Radia, wrócił do Warszawy i podjął pracę w zarządzie miejskim. Wygłaszał przez radio antyhitlerowskie odezwy. W czasie okupacji niemieckiej pracował jako urzędnik w magistracie. Równocześnie prowadził działalność konspiracyjną; zajął się organizacją polskiej prasy podziemnej, m.in. od stycznia 1940 był wydawcą organu Komendy Obrońców Polski *Polska żyje*. Aresztowany przez gestapo 2 września 1940, został uwięziony na Pawiaku, po czym rozstrzelany w zbiorowej egzekucji 12 czerwca 1941 w Palmirach pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Płomień w garści. [Wiersze]. Powst. przed 1918. Wyd. Pozn.: Druk. Poznańska 1921, 58 s. Podp.: Olwid.
2. Polski Faust. Rzecz o nowych polskich przekładach, o sposobach tłumaczenia i o polemice dookolnej. Wwa: Dom Książki Pol. 1926, 66 s.
3. Przybłęda Boży. Beethoven, czyn i człowiek. [Monografia]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1927], 385 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. Wwa: Rój 1939 [właśc. 1938]; wyd. z przedm. J. Parandowskiego. Kr.: PWM 1959, tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1982.
4. Sonety instrumentalne. Wwa: F. Hoesick 1928 [właśc. 1927], 76 s.
5. Lament królewski. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1929, 59 s. Zawiera cykle: Lament królewski; Wiersze Jagienki. Adapt. radio wa: Adapt: M. Leszczyńska. Radio 1937.
6. Miasto pod chmurami. [Wiersze]. Wil.: L. Chomiński 1931 [właśc. 1930], 59 s.
7. Stanisław Moniuszko, król pieśni polskiej. Lw.: PWKS 1933, 31 s.
8. Teatr wyobraźni. Uwagi o słuchowisku i literackim scenariuszu radiowym. [Cz. 2:] Głosy dyskusyjne. Wwa: Bibl. Radiowa 1935, 87 s.
9. Gniazdo żelaznego wilka. [Wydawnictwo popularne dla młodzieży]. Lw.: Książ.-Atlas 1936, 70 s.
10. Beethoven. [Biografia]. Wwa: F. Hoesick 1939, 177 s.

Nadto słuchowiska radiowe oraz liczne audycje literacko-muzyczne, m.in.: Pogrzeb Kiejstuta. [Oparte na dawnych legendach litewskich]. Radio 1928. — Chopin a polska ziemia. [8 odcinków]. Radio 1938. — Opowieść o Beethovenie. [5 odcinków]. Radio 1938. — Ewa Curie: Potęga promieni. Sceny z życia Marii Skłodowskiej-Curie. Oprac. ... Radio 1938. — A. Fredro: Ciotunia. Radiofonizacja ... Radio 1929. — Sonety instrumentalne. [Montaż poetycko-muzyczny]. Radio 1939.

Przekłady

1. M. Brod: Tycho de Brahe. Powieść. Pozn.: *Zdrój* 1922, 283 s. Przekł. podp.: Olwid.
2. R. Tagore: Poszepty duszy. Przeł. ... Dar miłującego. Przeł. S. Schayer. T. 1-2. Wwa: Druk. W. Piekarnicka 1922, 208 + 209-411 s. Wyd. nast.: Wwa: Hulewicz i Paszkowski 1923. Przekł. podp.: Olwid.
3. J.W. Goethe: Sentencje. W rymach i prozie. Wwa: Druk. Akademicka [1923], 77 s. Przekł. podp.: Olwid.
4. R.M. Rilke: Auguste Rodin. Wwa: Hulewicz i Paszkowski 1923, 110 s. Przekł. podp.: Olwid.
5. R. Tagore: O kobiecie. Wwa: Hulewicz i Paszkowski [1923], 52 s. Przekł. podp.: Olwid.
6. O. Weininger: Geniusz, miłość i zbrodnia. Wwa: Hulewicz i Paszkowski 1923, 87 s. Wyd. nast. Kr.: Miniatura 1991.
7. R.M. Rilke: Powiastki o Panu Bogu. Przeł.: M. Czabanówna i ... [Wwa:] Druk. J. Sidorowskiego 1925, 240 s.
8. P. Valéry: Dusza i taniec. [Poemat prozą]. Przeł. i przedm. ... Wil.: L. Chomiński 1926, XXVIII, 60 s.
9. R.M. Rilke: Księga obrazów. Wiersze nowe. Przeł. i wstępem poprzedził ... Wwa: W. Hulewicz 1927, 146 s.
10. R.M. Rilke: Malte. (Pamiętniki Malte-Laurids'a Brigge). [Powieść]. Wwa: L. Fiszer 1927, 215 s. Wyd. nast.: wyd. ze słowem wstępnym M. Jastruna. Wwa: Czyt. 1958, wyd. 2 tamże 1979; Wwa: Pavo 1993.
11. T. Mann: Królewska Wysokość. Powieść. Lw.: Minerva 1929, 496 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1957, tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1989.
12. R.M. Rilke: Elegie duinezyjskie. Przeł. S. Napierski przy współpracy ... Wwa: F. Hoesick 1930, 40 s.

13. R.M. Rilke: Księga godzin. Z trzech ksiąg złożona. O życiu mniszym, o pielęgniarstwie, o ubóstwie i śmierci. [Wiersze]. Wil.: L. Chomiński 1935, 180 s.

14. H. Kleist: Pentesilea. Tragedia. Rzecz o Pentesilei napisał Z. Falkowski. Lw.: Filomata [1938], 195 s. Przedr. w: H. Kleist: Dzieła wybrane. Wwa 1960, H. Kleist: Dramaty i nowele. Wr. 1969.

Prace redakcyjne

1. H.G. Wells: Historia świata. Przeł. S. Kurty. Red. ... T. 1-6. Wil.: Kultura 1931-1934, 390 + 255 + 308 + 337 + 431 + 264 s.

2. Jesteśmy w Warszawie. Przewodnik literacki po stolicy. Praca zbiorowa staraniem ZZLP. Kom. red.: A.W. Englert, ..., W. Melcer [i in.]. Wwa: Bibl. Pol. 1938, 302 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska). — PSB (S. Helsingforski). — LP (J. Wojnowski). — SPKP (red.).

J. Stur: Olwid. W tegoż: Na przełomie. Lw. 1921. — J. Iwaszkiewicz: *Wiad. Lit.* 1926 nr 42 [rec.: Polski Faust]. — J. Iwaszkiewicz: *Wowo* czy Beethoven. *Wiad. Lit.* 1927 nr 18 [rec.: Przybłęda Boży]. — T. Lopałowski: Poezje W.H. Głos *Pravdy* 1929 nr 298. — K.W. Zawodziński: *Prz. Współcz.* 1930 t. 32 [rec.: Sonety instrumentalne]. — W. Piotrowicz: Współcześni poeci wileńscy. Wil. 1931, passim. — S. Napierski: *Wiad. Lit.* 1932 nr 36 [rec.: Miasto pod chmurami]. — S. Kasztelowicz: W.H. (Olwid). W tegoż: *Tragicy doby bez kształtu*, Wwa 1933. — [Przybłęda Boży] [J. Jackl] J.J.: J.H. legenda o Beethovenie. *Nowe Książ.* 1959 nr 14; J. Celer: *Homo Dei* 1960 nr 2. — T. Byrski: „Eroica”. *Więź* 1963 nr 11/12, nawiaz.: K. Wolk: Wspomnienie o W.H. *Orzeł Biały*, Londyn 1964 nr 5. — E. Kozikowski: W.H. W tegoż: *Więcej prawdy niż płotki*, Wwa 1964. — B. Hulewicz: *Inter arma* W tegoż: *Wielkie wczoraj* w małym kręgu. Wwa 1968. — L.M. Bartelski: Droga na Palmiry. *Kultura* 1971 nr 45, nawiaz.: Z. Bronisz, A. Gass, S. Lorentz *tamże* nr 47. — F. Bartek-Kozłowski: Na kursie wspomnień. *Związkowiec*, Toronto 1972 nr 102. — W. Grabińska: Portret twórcy radiowego. *Tydz. Pol.*, Londyn 1974 nr 32. — J. Ratajczak: Lutnia po Bekwarku. *Nurt* 1977 nr 4. — Z. Zakrzewski: Saga rodu Hulewiczów. *Nurt* 1981 nr 5/6, nawiaz.: J. Chojceki, *tamże* nr 9. — J. Skarbowski: Pieśń rozstrzelana. *Literatura* 1986 nr 9. — I. Bartoszewska: W.H. W 90 rocznicę urodzin. *Acta Univ. Lodz.* 1988 z. 21. — I. Bartoszewska: W kręgu Rilkego i H. *Życie Lit.* 1988 nr 33. — A. Hulewicz-Feillowa: Rodem z Koscianek. Kr.: WL 1988, 215 s. [dzieje rodu].

E.G.

HULKA-LASKOWSKI Paweł 1881-1946

Do 1919 używał nazwiska: Hulka.

Pseud.: A. Sielski; Bolesławski; Franciszek Rosica; Franciszek Sica; J. Adamczyk; J. Zorecki; Jan Ościen; Jan Stogarski; Kazimierz Howorko; Lector; phl; P.H.L.; P. Laskowski; St. Bolesławski; Sylwester Pralacik; T. Gruda; W. Cizma; W. Kącki. Prozaik, publicysta, tłumacz.

Urodzony 25 czerwca 1881 w Żyrardowie; syn Józefa Hulki i Elżbiety z Howorków, robotników w fabryce włókienniczej, będących potomkami ewangelików czeskich. Wcześniej osierocony przez matkę, po skończeniu trzech oddziałów przyfabrycznej

szkoły elementarnej, rozpoczął w dwunastym roku życia pracę zarobkową w zakładach Iniarских Hiellego i Dittricha w Żyrardowie najpierw jako goniec, później rachmistrz. Jednocześnie uczył się samodzielnie według programu gimnazjalnego. Debiutował w 1901 przekładem powieści S. Čecha „Jastrząb contra Hordliczka” (podp. Paweł Laskowski). W 1902 ze względu na zły stan zdrowia wyjechał dzięki pomocy pracodawców na leczenie sanatoryjne do Czech i Saksonii, a od maja 1903 studiował filozofię i religioznawstwo na uniwersytecie w Heidelbergu. Tam też ożenił się. Po powrocie do kraju z początkiem 1908 osiadł w Grodzisku Mazowieckim i zajął się historią religii. W tym czasie nawiązał kontakt z Andrzejem Niemojewskim, w którego piśmie *Mysł Niepodległa* publikował recenzje literackie (1908-13). W 1909 odbył podróż do Włoch. W 1910 został aresztowany wraz z żoną w Grodzisku Mazowieckim jako podejrzany o udział w zamachu na miejscowego komendanta żandarmerii i był więziony kilka tygodni na Pawiaku w Warszawie. Po zwolnieniu przeniósł się na stałe do Żyrardowa. W tym czasie publikował w *Sfinksie* (1910), *Bluszczu* (1913), *Echu Literackim* (1914). W 1915 był współtwórcą Klubu Robotniczego, prowadzącego działalność oświatową wśród robotników żyrardowskich. Działał też społecznie, głównie jako prelegent w miejscowym stowarzyszeniu Samokształcenia, gdzie wykładał historię cywilizacji. W 1916 prowadził wykłady z pedagogiki, psychologii wychowawczej i literatury polskiej na kursach dokształcających dla nauczycieli. Następnie był prelegentem Polskiej Macierzy Szkolnej. Wiosną 1920 przez kilka miesięcy pełnił funkcję attaché prasowego w Polskim Poselstwie w Pradze. W 1921-24 współdziałał z łódzkim Towarzystwem Wydawniczym „Kompas” oraz redagował związany z nim organ baptystów, tygodnik *Nowe Drogi*; przy piśmie tym założył *Bibliotekę „Nowych Drog”*, którą wypełniał głównie tłumaczeniami. Związany był z czasopismami ewangelickimi: *Ewangelik* (1919-21), *Głos Ewangelicki* (1921-30), *Zwiastun Ewangelicki* (1925-39) i *Jednota* (1926-35). Organizował i prowadził w 1928-31 Ewangelicko-Polskie Biuro Prasowe (Ew-Pol). W 1928-33 redagował organ metodystów *Pielgrzym Polski*. Jako krytyk literacki i publicysta współpracował z *Wiadomościami Literackimi* (od 1927) i *Pologne Littéraire* (1927-33), publikował także m.in. w czasopismach: *Droga* (1923-32), *Epoka* (1928-33), *Tygodnik Ilustrowany* (1928-38), *Wolnomysliciel Polski* (1929-33), *Gazeta Polska* (1930-38), *Sygnaly* (1937-39), *Czarno na białem* (1938-39). W okresie międzywojennym był członkiem Polskiego PEN Clubu. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Żyrardowie. Jesienią 1940 aresztowany i więziony na Pawiaku odmówił podania się za Cze-

cha. Po wyzwoleniu otrzymał w marcu 1945 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki za demokratyczną działalność literacką. W sierpniu 1945 przeprowadził się do Wisły, a wkrótce potem do Cieszyna. Kontynuował działalność publicystyczną, publikując w wielu pismach, m.in. w *Robotniku*, *Trybunie Robotniczej* i *Odrodzeniu*. Zmarł nagle 29 października 1946 w Cieszynie; pochowany na miejscowym cmentarzu ewangelickim.

TWÓRCZOŚĆ

1. „Ballada o paziu i królowie”; „Rekrut”; „Przypowieść o dwóch pijanych” Bolesława Karpińskiego. Wwa: W. Szild 1912, 8 s.

Podp.: Paweł Laskowski.

2. Der Klosterprozess von Czenstochau. Ein Kulturbild aus dem 20-sten Jahrhundert. Auf Grund der Gerichtsverhandlungen dargestellt, mit einer Einführung und Nachwort versehen von ... Frankfurt am Main: Neuer Frankfurt Verlag 1912, 96 s.

Podp.: P. Laskowski. – Sprawozdanie z procesu D. Macocha.

3. Twórca religii Iranu. Zaratustra i jego nauka. Wwa: M. Arct [1914], 96 s.

Podp.: Paweł Hulka.

4. Czego uczy nas przeszłość? Łódź: Nakł. Tyg. *Nowe Drogi* 1921, 20 s.

Podp.: Jan Stogarski.

5. Religia a wiedza. Łódź: Tow. Wydawn. Kompas 1921, 16 s.

Podp.: Kazimierz Howorko.

6. Droga do kultury. Szkic społeczno-religijny. Łódź: Nakł. Tyg. *Nowe Drogi* 1922, 22 s.

7. Materializm. Szkic polemiczny. Łódź: Nakł. Tyg. *Nowe Drogi* 1922, 31 s.

8. Od wiosny do wiosny. Ucieszna książeczka dla grzecznych dzieci. Łódź: Tow. Wydawn. Kompas 1923, 20 s.

9. Auf Grenz wacht in Osten. Von dt. Art und Arbeit in Posen und Westpreussen ausgewählt. Heft 5 und 6. Frankfurt am Main: M. Diesterweg 1924, 32 + 40 s.

10. Jak po raz pierwszy Basia mała z Jasiem i Hanią wędrowała. Wesołe opowiadanie dla małych dzieci. Wwa: Inst. Wydawn. Zdrój [1924], [18] s.

11. Uciechy lata. Wesołe opowiadania i obrazki dla dzieci. [Łódź: Tow. Wydawn. Kompas 1924], [28] s.

12. Wędrowki Piotrusia z Królewiczem Słonkiem w krainie baśni. Wwa: Inst. Wydawn. Zdrój [1924], [21] s.

13. Historia biblijna Starego i Nowego Testamentu. Dla szkoły i domu. Wwa: Nakł. Zboru Ewangelicko-Augsburskiego 1925, VII, 220 s.

14. Dynamitem ku bogactwu i sławie. Życie i dzieła Alfreda Nobla. Wwa: Tow. Wydawn. Rój [1927], 63 s.

15. Od Królestwa Bożego do monarchii uniwersalnej. [Szkic dziejów papieżstwa]. Wwa: Spółdz. Wydawn. Bez Dogmatu 1927 [na okł. 1928], 61 s. Podp.: T. Gruda.

16. Porucznik Regier. Powieść. Wwa: Wydawn. Red. *Zwiastuna Ewangelickiego* 1927, 353 s.

17. Matka Jezusa, matki Bogów, królowa Niebios. Szkic historyczno-religijny. Wwa: Spółdz. Wydawn. Bez Dogmatu 1928, 60 s. Wyd. nast. pt.: Matki bogów. Szkic historyczno-religijny. Wwa: Wspólna Sprawa 1959, 56 s.

18. Zamaskowany grzech czyli pierwszy bal Jana Czerskiego. Cieszyn: Nakł. Red. *Siewu i Żniwa* [1928], 32 s.

Podp.: Jan Oścień.

19. Czem ewangelicyzm dla Polski jest, czem być powinien. (Odczyt wygłoszony na Akademii, urządzonej dn. 17 XI 1928 staraniem organizacji ewangelickich w Warszawie, ku uczczeniu Dziesięciolecia Niepodległości Państwa Polskiego). Wwa: Koło Studentów Ewangelików „Filadelfia” 1929, 27 s.

20. Słowo prawdy dla ludu polskiego. Chicago: Nakł. Zjednoczonych Tow. Niewiast Pol. Zachodniej Diecezji P.N.K.K. [Pol. Nar. Kościoła Katolickiego] [ok. 1930], 48 s.

Podp.: Franciszek Rosica.

21. „Polsko, twa zguba w Rzymie!”. (Juliusz Słowacki). Chicago: Przebudzenie [1931], 58 s.

Podp.: Franciszek Sica. – Broszura propagująca Kościół Narodowy.

22. Mój Żyrardów. Z dziejów polskiego miasta i z życia pisarza. Wwa: J. Przeworski 1934, 373 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1958.

23. Wileński Kościół Ewangelicko-Reformowany (b. Jednota Litewska) na tle reformacji i kultury polskiej (1556-1936). Wil.: Druk. Świt 1936, 73 s. Wydawn. Synodu Wileńskiego Kościoła Ewangelicko-Reformowanego. Tytuł i tekst również w jęz. ang., franc. i niem.

24. Śląsk za Olzą. Kat.: Skł. gł. Nasza Księg. 1938, 493 s.

25. Księżyc nad Cieszynem. Wspomnienie z lat niewoli i dni wyzwolenia. *Tryb. Rob.* 1946 nr 73-160. Wyd. osob. Kat.: Wydawn. Literatura Pol. 1946, 278 s.

26. Katullus. [Monografia literacka]. Powst. przed 1946. Druk fragm. *Polityka* 1982 nr 23 s. 10. Rkps w Bibl. Uniw. w Łodzi.

27. Ostatni łotr. [Powieść]. Powst. przed 1946. Inf.: R. Leszczyński. PSB. – Rkps w Bibl. Uniw. w Łodzi.

Przekłady i adaptacje

1. S. Čech: Jastrzǎb contra Hordliczka. Z notatek przyjaciela. [Powieść]. Wwa: A.T. Jeziński 1901, 133 s.

Przekł. podp.: Paweł Laskowski.

2. I. Herrmann: Ojciec Kondelik i narzeczony Wejwara. Cz. 1-3. Wwa: A.T. Jeziński 1902, 160 + 158 + 159 s.

Przekł. podp.: Paweł Laskowski.

3. A. Niemojewski: Gott Jesus im Lichte Fremder und eigener Forschungen... T. 1-2. München: A. u. R. Huber 1910, 248 s.

Przekł. na jęz. niem. książki A. Niemojewskiego „Bóg Jezus”.

4. G. Stutzer: Tajemnice życia duchowego. Łódź: Tow. Wydawn. Kompas 1921, 192 s. Wyd. nast. tamże [1924].

Przekł. podp.: Paweł Laskowski.

5. S.Z. Batten: Nowy porządek świata. Łódź: Tow. Wydawn. Kompas 1922, 94 s.

6. K. Habliček-Borovsky: Chrzeszt św. Władymira. Legenda z dziejów Rosji. Frysztat: 1923, 48 s.

Przekł. podp.: Sylwester Prałacik.

7. W. Bonsels: Lud Boży. Książka o kwiatach, zwierzętach i Bogu. Wwa: Zdrój [1924], 206 s. Wyd. nast. pt. Boży ludek. Wwa: Wydawn. Pelikan 1989.

8. J.F. Cooper: Ostatni Mohikanin. Z ang. oryginału oprac. dla polskiej młodzieży ... Wwa: Zdrój 1924, 121 s.

9. J.F. Cooper: Stary traper. Z ang. oryginału oprac. dla polskiej młodzieży ... Wwa: Zdrój 1924, 137 s.

10. Jasiołko Samochwał czyli uroczystość śpiewacza u Króla Wargali. Bajka ilustrowana. Przel. z duń. ... Wwa: Zdrój [1924], 20 s.

11. O.S. Marden: Siła, zdrowie, dobrobyt. Przel. i wstępem opatrzył ... Łódź: Tow. Wydawn. Kompas [ok. 1924], 184 s.

12. Ch.M. Sheldon: W jego ślady. Wolny przekład z ang. i słowo wstępne ... Łódź: Tow. Wydawn. Kompas [1924], 216 s.

13. G. Stutzer: Tajemnice snów. Przel. z niem. ... Łódź: Tow. Wydawn. Kompas 1924, 192 s. Wyd. nast. tamże [1925].

Podp.: Paweł Laskowski.

14. J. Swift: Podróże Guliwera do krainy liliputów i do krainy olbrzymów. Dla młodzieży oprac. ... Wwa: Zdrój [1924], 118 s.

15. H.G. Wells: Wyspa Aepiornisa. Dziwna przygoda poszukiwacza na wysepce w pobliżu Madagaskaru. Wwa: Zdrój [1924], 24 s.

16. J.F. Cooper: Skórzana pończocha. Z ang. oryginału oprac. dla polskiej młodzieży ... Wwa: Zdrój [1925], 128 s.

17. J.F. Cooper: Tropiciele. Z ang. oryginału oprac. dla polskiej młodzieży ... Wwa: Zdrój [1925], 118 s.

18. S. Stall: O czym każdy chłopiec wiedzieć powinien. Oprac. z ang. ... Łódź: Tow. Wydawn. Kompas 1925 [antydat. 1924], 151 s.

19. S. Stall: O czym młody człowiek wiedzieć powinien. Przel. z ang. ... [Łódź]: Tow. Wydawn. Kompas 1925 [antydat. 1924], 276 s.

20. S. Stall: O czym młody małżonek wiedzieć powinien. Przel. z ang. ... [Łódź]: Tow. Wydawn. Kompas 1925 [antydat. 1924], 192 s.

21. M. Wood-Allen: O czym każda dziewczynka wiedzieć powinna. Oprac. z ang. ... Łódź: Tow. Wydawn. Kompas 1925 [1924], 147 s.

22. M. Wood-Allen: O czym każda panna wiedzieć powinna. Oprac. z ang. ... Łódź: Tow. Wydawn. Kompas 1925 [1924], 219 s.

23. M. Wood-Allen: O czym młoda mężatka wiedzieć powinna. Oprac. z ang. ... Łódź: Tow. Wydawn. Kompas 1925 [1924], 197 s.

24. B. Němcová: Babunia. [Powieść]. Łódź: L. Fiszler 1927, 279 s. Wyd. nast. ze słowem wstępnym M.R. Mayenowej i komentarzem J. Trzynałdowskiego. Wr.: Ossol. 1951, XXXV, 321 s. *BN II*, 65.

25. P. Sabatier: Życie św. Franciszka z Asyżu. Cieszyn: B. Kotula 1927, 272 s.

26. J. Hašek: Przygody dobrego wojaka Szwejka podczas wojny światowej. [Powieść]. Wwa: Rój. [Cz. 1]. Szwejk na froncie. 1929, 327 s.

[Cz. 2]. Szwejk na tyłach. 1931 [antydat. 1930], 287 s.

[Cz. 3]. Przesławne lanie. 1930 [antydat. 1929], 298 s.

[Cz. 4]. Po bajecznym laniu. 1930, 311 s.

Wyd. nast. 2-16 [Cz. 1-4] 1949-1989.

27. E. Ludwig: Syn człowieka. Powieść. Przel. i wstępem opatrzył ... Wwa: Renaissance 1929, 240 s.

28. E. Ludwig: Ameryka. Powieść o Lincolnie. T. 1-2. Wwa: Renaissance 1930, 376 + 288 s. Wyd. 2 pt. Lincoln. Wwa: KiW 1957.

29. D. Mereżkowski: Napoleon. [Biografia]. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski [1930], 326 s.

30. M. Pontoppidan: Odważnie a wesoło. [Rozważania o życiu i religii]. Łódź: Tow. Wydawn. Kompas [1930], 213 s.

31. M. Boehn: Rokoko. Francja w XVIII stuleciu. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski 1932, 581 s.

32. H. Van Loon: Człowiek ustokrotniony. Dzieje cywilizacji na wesoło. Wwa: Mathesis Pol. 1933, 250 s. Wyd. 2. Wr.: Dobra Książka 1946.

33. E. Kretschmer: Ludzie genialni. Wwa: Dzwon 1934, 261 s. Wyd. 2 Wwa: J. Przeworski 1938.

34. K. Čapek: Hordubal. Powieść. Wwa: J. Przeworski 1935, 208 s. Wyd. nast.: Wwa: Druk Feniks 1937; Wwa: Wiedza 1948; łącznie z poz. 35, 36 pt. Hordubal; Meteor; Zwyczajne życie. Wwa: PIW 1957, 511 s., wyd. 2 tamże 1977.

35. K. Čapek: Meteor. [Powieść]. Wwa: J. Przeworski 1935, 242 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1948; łącznie z poz. 34, 36 zob. poz. 34.

36. K. Čapek: Zwyczajne życie. [Powieść]. Wwa: J. Przeworski 1935, 235 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1948; łącznie z poz. 34, 35 zob. poz. 34.

37. K. Royová: Bez Boga na świecie. [Opowiadanie dla młodzieży]. Łódź: Tow. Wydawn. Kompas [1935], 55 s.

38. R. Martin du Gard: Rodzina Thibault. [Powieść]. Wwa: Rój.

[Cz. 3]. Piękne czasy. Tłum. i słowo wstępne ... 1936, 301 s. Wyd. nast. pt. Piękny czas. (łącznie z [cz. 1]. Szary zeszyt; [cz. 2]. Pokuta. Przeł. H. Gądkowa. Wwa: Książka 1948; wyd. 2 Wwa: KiW 1951.

[Cz. 4]. Dzień przyjęć dra Thibault; [Cz. 5]. La Sorellina. 1938, 264 s.

[Cz. 6]. Śmierć ojca. 1939, 212 s.

Wyd. nast. łącznie cz. 4-6: Wwa: KiW 1949.

Wyd. łącznie całości (cz. 1-6 oraz cz. 7: Lata 1914. Przeł.: K. Puszyński): wyd. 2 [!] Wwa: Czyt. 1957; wyd. 3 tamże 1987.

39. E. Glaeser: Ostatni cywil. [Powieść]. Wwa: Gebethner i Wolff [1938], 410 s.

40. K. Čapek: Fabryka absolutu. [Powieść]. Kat.: Mewa 1947, 194 s. Wyd. nast. ze wstępem E. Madany. Kat.: Śląsk 1971.

Prace redakcyjne

1. Polskie zwierciadelfko kieszonkowe. Na czas wyborów i po wyborach. Zebrał i przedm. ... Wyd. 2. Wwa: Spółdz. Wydawn. Bez Dogmatu 1928, 28 s. Wyd. 3 Wwa: Stow. Obrony Wolności Sumienia w Polsce 1935, 31 s.

Podp.: Jan Ościel.

2. Pięć wieków herezji. Wypisy z literatury polskiej. Zebrał i wstępem opatrzył ... Wwa: Spółdz. Księg., Wydawn. Słowo 1938, 238 s. Wyd. nast. w oprac. J. Siemka Wwa: Wspólna Sprawa 1960.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: W pustelni zyrardowskiego eremity. Godzina z P.H.-L. [Rozm.] E.M. Schummer. *Wiad. Lit.* 1935 nr 19.

SWPP 1. — PSB (R. Leszczyński). — LP (J. Goss). — Cz. Lechicki: Życiorys P.H.-L. *Jednota* 1963 nr 9.

L. Brożek: P.H.-L. *Odra* 1946 nr 40. — K. Kosińska: Syn robotniczego Żyrardowa. *Polska Zbroj.* 1946 nr 274. — Cz. Lechicki: P.H.-L. *Pielgrzym Pol.* 1946 nr 12. — Verax: Biedne głowy. *Tyg. Warsz.* 1946 nr 15. — S. Helstyński: Wizyty u religiozologa. *Pielgrzym Pol.* 1947 nr 2. — H. Wroński: P.H.-L. *Głos Wolnych* 1947 nr 1. — J. Broda: P.H.-L. *Zwrot*, Czeski Cieszyń 1951 nr 10. — E. Kozikowski: O P.H.-L. *Kamena* 1958 nr 10/12, przedr. w tegoż: *Między prawdą a plotką*. Kr. 1961. — M. Warnieńska: Pisarz i jego miasto. W teście: *Mazowieckie ścieżki pisarzy*. Wwa 1966. — R. Leszczyński: W sprawie polskiego przekładu „Przygód dobrego wojaka Szwejka”. *Prz. Hum.* 1967 nr 2. — M. Rusiniak: Torował drogi przyjaźni. *Zwrot*, Czeski Cieszyń 1967 nr 4. — Z. Hierowski: Między esejem a reportażem. P.H.-L., St. Wasylewski. W tegoż: *Życie literackie na Śląsku w latach 1922-1939*. Kat. 1969. — E. Madany: P.H.-L. tłumacz i popularyzator literatury czeskiej w Polsce. W: *Studia poświęcone stosunkom literackim polsko-czeskim i polsko-słowackim*. Wr. 1969. — Z. Wolski: Niepamięcią potomnych. *Argumenty* 1977 nr 14. — J. Koprowski: Pisarz zapomniany. *Argumenty* 1978 nr 10. — J. Broda: Wspomnienie o cieszyńniku z wyboru. *Głos Ziemi Ciesz.* 1981 nr 5. — J. Korzeny: Żarliwy szermierz współpracy czechosłowacko-polskiej. *Kal. Słowacki*, Ostrawa 1981. — I. Leśniakiewicz: P.H.-L. *Więści* 1981 nr 29. — A. Woźniak: Kultura robotnicza Żyrardowa we wspomnieniach P.H.-L. W: *Żródła do badań nad kulturą robotniczą Żyrardowa XIX — I połowy XX w.* Żyrardów 1981. — E. Hulka-Laskowska: „Pan Hulka” — mój ojciec. *Stolica* 1982 nr 39. — Z. Wolski: Pięty wśród akademików. (O twórczości P.H.-L.). *Polityka* 1982 nr 23. — J. Ciesion: Nie tylko jego Żyrardów. *Odgłosy* 1983 nr 23. — E. Hulka-Laskowska: Fascynacje autora „Mojego Żyrardowa”. *Stolica* 1983 nr 20. — R. Karaś: W obronie H.-L.: Hebluj, hebluj synu. *Prz. Tyg.* 1983 nr 17. — M. Szulkin: P.H.-L. — pisarz i wolnomysliciel. *Człow. i Światopogląd* 1983 nr 10. — Z. Kmieciński: Geniusz-samouk. *Twór. Rob.* 1984 nr 7. — R. Karaś: Szkic o P.H.-L. Sumienie pisarza. *Argumenty* 1985 nr 5, 6.

B.D.

HUSZCZA Jan 1917-1986

Pseud.: ...Cz; H.J.; j; (f.h.); J.H.; (j. zag.); J. Zag.; J. Zagościński; Jan Olechno; Jan Zagościński; jh.; jwm; Kalikst Łasiczka; Mamest Niezgujko; mgr Maria Cackiewiczówna; MOP; Out; OUT; Zag.; Zag. Zagościński. — pseud. zbiorowe: Aron Pirmas; Kronikarz. Poeta, satyryk, prozaik, felietonista.

Urodzony 24 grudnia 1917 w Zagościńcu na Wileńszczyźnie; syn Jana Huszczy, urzędnika, i Marii z Krośnickich. Do gimnazjum uczęszczał w Dziśnie. W 1932/33 był redaktorem pisma szkolnego *Nasz Głos*. Debiutował w 1933 wierszem pt. „Miasto”, opublikowanym w *Kuźni Młodych* (nr 14). W 1934 rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Stefana Batorego, równocześnie studiując w Wyższej Szkole Nauk Politycznych w Wilnie, gdzie w 1939 otrzymał absolutorium. W 1937 został członkiem ZZLP. Rozwijając twórczość literacką ogłaszał (też pod pseud. Jan Olechno) wiersze, fraszki, recenzje w wielu czasopismach, m.in. w *Poproście* (1935-36), *Okolicy Poetów* (1935-37), *Kurierze Wileńskim* (1935-39; tu m.in. w kolumnie literackiej pod pseud. zbiorowym Aron Pirmas), *Sygnatach* (1936-38), *Pionie* (1937-38), *Słowie* (1937-38), *Kurierze Porannym* (1937-38) i *Comodii*

(1938-39). Po wybuchu II wojny światowej przebywał na Wileńszczyźnie. W kwietniu 1940 został wywieziony spod Dżisny do Kazachstanu. W 1943 wstąpił do Armii Polskiej i był oficerem oświatowym w 3. Dywizji Piechoty im. R. Traugutta. W 1944 brał udział w działalności Związku Patriotów Polskich w Moskwie oraz był członkiem redakcji dwutygodnika *Nowe Widnokrepi* (w którym ogłaszał też artykuły i reportaże pod pseud. Jan Zagościński). W lipcu 1944 powrócił do kraju i pracował w redakcji dziennika *Rzeczpospolita* w Lublinie; w piśmie tym publikował (do 1949, również pod pseud. Jan Zagościński) wiersze, prozę, reportaże (m.in. w 1945 cykl felietonów „Na marginesie”, cykl „Przegląd prasy” pod pseud. OUT). Pod koniec 1945 przeniósł się do Łodzi. W tymże roku został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Współpracował jako autor wierszy, utworów prozą i artykułów m.in. w czasopiśmie *Odrodzenie* (1944-48), *Szpilki* (od 1944; w 1946-48 też pod pseud. Kalikst Łasiczka), *Kuźnica* (1945-48), *Dziennik Łódzki* (1945-68, z przerwami), a także *Nowiny Literackie* (1947-49), *Dziennik Literacki* (1947-50) i *Mucha* (1949-53). W 1955-57 był członkiem zespołu redakcyjnego dwutygodnika *Kronika*, w 1956 zaś komitetu redakcyjnego *Łodzi Literackiej*. Od lat pięćdziesiątych utwory poetyckie i prozatorskie oraz tłumaczenia, głównie z języka białoruskiego, ogłaszał m.in. w *Głosie Robotniczym* (1951-56), *Nowej Kulturze* (1951-63; m.in. w 1953 utwory satyryczne podp. Mamert Niezgujko), *Twórczości* (1951-81, z przerwami), *Zielonym Sztandarze* (1954-57), *Karuzeli* (1957-59, a także 1968-69), *Kamienie* (1957-77, z przerwami) i *Poezji* (1966-80, z przerwami). Współpracował stale z łódzkim tygodnikiem *Odgłosy* (1958-82; tu w 1965 stały felieton telewizyjny) oraz z kwartalnikiem *Osnowa* (1966-71); w 1969 był zastępcą redaktora naczelnego, a w 1970-71 redaktorem naczelnym tego pisma. W następnych latach ogłaszał liczne utwory własne i tłumaczone, m.in. w *Literaturze Radzieckiej* (1970-73), *Nadodrzu* (1974-76) oraz *Miesięczniku Literackim* (1974-81, z przerwami). W 1975 otrzymał nagrodę m. Łodzi za osiągnięcia w dziedzinie nauki i kultury. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969), Odznaką Honorową m. Łodzi (1965), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1965), Złotą Odznaką Honorową „Zasłużony dla Warmii i Mazur” (1971). Zmarł 26 czerwca 1986 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ballada o podróżnych. Poezje. Wil.: Oddz. Wil. ZZLP 1938, 24 s.
2. Pamiętnik liryczny. Wiersze. Lubl.: ZZLP 1945, 25 s.

Wiersze pisane w l. 1940-1944.

3. Łbem o ścianę. [Humoreski i felietony]. [Łódź:] Książka 1946, 130 s.

4. Impertyncje. [Humoreski, wiersze, felietony]. Wwa: Wiedza 1947, 150 s.

5. Miasteczko nad Olszanką. [Powieść]. Wwa: Wiedza 1948, 138 s.

6. Wiersze. Wwa: KiW 1951, 62 s.

Zawartość: Cykl I: wybór wierszy z poz. 1 oraz wierszy ogłoszonych przed 1939; cykl II: wiersze pisane podczas wojny częściowo druk. w tomie poz. 2; cykl III: wiersze z l. 1945-1951 druk. w czasopiśmie.

7. Ani tak, ani siak. [Opowiadania satyryczne]. Wwa: Czyt. 1953, 14 s.

Zawartość: Ani tak, ani siak: Golebiarz Kulaga, co od innych wymaga.

8. Dożynki w Adamowie. Humoreski i satyry. Wwa: Czyt. 1953, 215 s.

9. O ludziach i z ludźmi. Wiersze i satyry. Wwa: Czyt. 1954, 143 s.

10. Zapusty na Bałutach. [Widowisko ludowe]. [Współaut.:] B. Brok, L. Beck. Praprem. Łódź, 1954.

11. Różne nasze sprawy. Wwa: Czyt. 1956, 332 s.

Zawiera felietony i humoreski z l. 1946-1953.

12. Miłość dzień powszedni. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1957, 31 s.

13. Z dalekich dróg. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1957, 293 s.

Zawartość: Mickiewicz na maturze; Pan Józefat; Nina; W Niedźwiedziowie; Mój przyjaciel Michaś; Kapral z Macinków.

14. Noc przed walnym zebraniem. [Felietony satyryczne]. [Łódź:] WŁ 1958, 198 s.

15. W kwileniu czajek. [Wiersze]. Wwa: PIW 1959, 65 s.

16. Wiersze wybrane. Wwa: Czyt. 1959, 209 s.

17. Wspominki nie zawsze frasobliwe. [Łódź:] WŁ 1960, 123 s.

Dotyczą m.in. życia literackiego Wilna w dwudziestolecie międzywojennym, życia teatralnego i literackiego w czasie wojny (ZSRR 1943-1944, Lublin-Chełm 1944), życia literackiego Łodzi po wojnie.

18. Telefon więcej nie zadzwoni. [Powieść]. [Łódź:] WŁ 1961, 131 s.

19. Wiersze wybrane. Łódź: WŁ 1962, 62 s.

Podp.: Kalikst Łasiczka. — Przypisy podp.: mgr Maria Cackiewiczówna.

20. Nowy wybór wierszy. [Łódź:] WŁ 1963, 214 s.

21. Zaczarowany banknot. Humoreski i opowiadania. Wwa: Czyt. 1963, 116 s.

Zawartość: Zaczarowany banknot; Rehabilitacja; Trzy dwójki; Niedole zawodu; Kłopoty z wychowaniem; Zemsta; Wykopa-

liska; W karnawale; Matki z dziećmi; Wykolejeniec; Gorzki zawód; Główny inspektor; Miss Kopytkowa; Bojkot; Szansa; Trawniki; Opowiadanie o łapówce; Incognito; Włamywacze; W leśniczówce; Poczucie misji; Szmirra; Ślepa uliczka. — Z małego notosu; Arytmetyka dla dorosłych; Depesza; Popularność; Dyskusja; Ze wspomnień o ludziach; Herbata; Wanna; Wczasy; „Żółta reneta”; Z życia aktorów; Wystawa; „Kaprys”; Zdarzenie z Kowalskim; Rozmówki; Reflektorem po kraju.

22. Kręgi. [Opowiadania]. [Łódź:] WŁ 1964, 226 s.

Zawartość: Pan Józefat [poz. 13]; Kilka kartek z wielkiej opowieści; Pierwszy i drugi powrót; Narodziny miasteczka; Oczekiwanie; Najbliższe strony; Odwiedziny; W terenie; Ford Thunderbird; Wrześniowy ranek; Głos w rozmowie o kobietach; Krym; Nie pijani i nie trzeźwi; Kręgi. — Miniatury: Dziadek; Ryby; Prawdziwy humorysta; Rotmistrz Szabaniewicz; Piec; Blaszané pudełka; Puchar.

23. Zdarzenia i zwierzenia. [Wspomnienia i reportaż]. [Łódź:] WŁ 1965, 258 s.

24. Żarty, satyry, fraszki. Łódź: WŁ 1966, 176 s.

25. Odzyskiwanie przeszłości. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1967, 262 s.

Zawartość: Szwecja; Kombatanci; Król i generał; Morał znad jeziora; Opowieść o pewnej gospodzie; Opowiadanie zaopatrzeniowca; Ślepa uliczka; Sasiad; Szwagrowie; Kwiecień; Odzyskiwanie przeszłości; Pied à terre; Opowieść wczasowa.

26. Sęp Sybiru. Łódź: WŁ 1968, 173 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. i uzup. 1970, [wyd. zmien.] 1983, 335 s.

Zawartość: Owidiusz na Polesiu [szkie o W. Syrokomli]; Sęp Sybiru [szkie beletystyczny]. — W wyd. z 1983 nadto powieść pt. Obrączki z kajdan [poz. 34].

27. Stara pijalnia. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1968, 69 s.

Nagroda łódzkiej Wiosny Poetyckiej przyznana w 1969 za najlepszy tomik poetycki 25-lecia.

28. Wierszyki i bajeczki. [Dla dzieci]. Łódź: WŁ 1969, [20] k. Wyd. 2 tamże 1984, 47 s..

29. Pan Gracjan i inni. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1970, 371 s.

Zawartość: J. Matura; Nina [poz. 13]; Mój przyjaciel Miszka [poz. 13]; Mickiewicz; Pierwszy i drugi powrót [poz. 22]; Narodziny miasteczka [poz. 22]; Pas z koalicijką; Bochenek chleba; Kazik; Łalka z gutaperki. — II. Jesień w górach; Narzeczeni; Poeta; Starzy młodzi ludzie; Telewizor; Angel de Ramirez; Platynowy pierscionek; Pan Gracjan i inni; Kopriwszica; Energia. — III. Lampa. Przekł. białoruski: Pan Gracjan i inŕyja. [Przeł.:] M. Tatur [i in.]. Minsk 1976.

30. Kolokwiarz. [Satyry]. Łódź: WŁ 1972, 233 s.

31. Podróż sentymentalna. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1972, 102 s.

32. Rozmowy i zaklęcia. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1973, 145 s.

33. Matylda i inne opowiadania. Olsztyn: Pojezierze 1974, 229 s.

Zawartość: I. Król i generał [poz. 25]; Cudowny dzień; Szwecja [poz. 25]; Kwiecień [poz. 25]. — II. Samowar; Owocobranie; Zęby; Most na rzece Kwai; Kobieta i konie; Zdarzenie; Miniatury z różnych lat: Chłopi [poz. 23]. Gałąź z jabłkami [poz. 23]. Rotmistrz Szabaniewicz [poz. 22]. Blaszané pudełka [poz. 22]. Sasiad [poz. 25]. Emeryt i cudzoziemcy. Pan Soltohub o Wielkanocy. Pan Soltohub i kapitan. Pan Soltohub o sekretach. — III. Matylda; Izabela.

34. Obrączki z kajdan. [Powieść]. Łódź: WŁ 1974, 153 s. Przedr. zob. poz. 26.

Wyróżnienie w plebiscycie Radia Wolna Europa na najlepszą książkę r. 1974 wydaną w kraju.

35. Piękne życie dorosłych. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1976, 236 s.

Zawartość: I. Piękne życie dorosłych; Kręgi [poz. 25]; Odzyskanie przeszłości [poz. 25]; Most na rzece Kwai [poz. 33]; Ze wspomnień pana Soltohuba; Tabu. — II. Opowiadanie dla wnuka; Niedziela; Szafirki; Ze wsi do miasta; Pomocnik stolarza; Po latach; Klopsiki; Zima; Jeszcze jedna przeprowadzka; Bałwan; Hau, hau!; Szybka decyzja. — III. Izabela [poz. 33]; Kwiecień — kwiecień; Pan Gracjan i inni [poz. 29]; Świata w sam raz.

36. Od starorzecza. Wiersze i przekłady. Łódź: WŁ 1978, 191 s.

Zawiera wiersze oraz przekłady z poezji: białoruskiej, kabardyskiej, litewskiej, rosyjskiej i ukraińskiej.

37. Opowieści w czarnych ramkach. Okruchy, epizody, szkice. Łódź: WŁ 1979, 211 s.

Zawartość: I. Papierówki i inne jabłka; Opowieści w czarnych ramkach; Wpis do kroniki miasta Łodzi; Szok poetycki?; Wigilia; Cztery pierwsze książki [o tomikach wyd. w Lublinie w 1944: M. Jastrun: Godzina strzeżona, J. Przyboś: Póki my żyjemy, J. Putrament: Wojna i wiosna, A. Ważyk: Serce granatu, a także o antologii K. Wyki: Z lat wojny]; Dwa listy. — II. Tabliczka pamiątkowa; Pan z monoklem [o S. Woyna-Gwiaździńskim]; Dzieciom i dorosłym [o J. Brzechwie]; I gdzie Rzym, gdzie Krym, a gdzie Polska ... [o W. Broniewskim]; Od wspólnego pokoju [o S. Pietakul]; Janek [o J. Spiewakul]; Poeta i kpiarz [o L. Pasternakul]; O satyrze [o Z. Fijasie, S.J. Lecu, J.I. Sztudyngerzel]; O Tadeuszu Peiperze anegdotycznie I ...; Pan Jan [o J.I. Sztudyngerzel]; Pan Jerzy [o J. Zarubiel]. — III. Książkowe niedole; Kwasiutka; Uwagi o krytykach i recenzentach; Pisarze i adeptci: W Krakowie i w Paryżu [J. Brzękowski: W Krakowie i w Paryżu]; Przygody poetyckie; Między „Żagarni” a „Poprostu” [o Zagarystach]. — IV. Pojedynek [o A. Kupriń]; Maksyma Gorkiego odpowiada na ankietę; Poeta Białej Rusi [o F. Bahuszewiczul]; „Gwoli historycznej prawdy ...” [dot. przekładów z literatury białoruskiej]; Kartki z podróży; Nowogródek raz jeszcze; Ubiel; Pod październikowym niebem.

38. Lata spośród lat. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1983, 89 s.

39. Panna Studzianna. [Poemat]. Zdjęcia: A. Pukaczewski. Łódź: KAW 1983, 71 s. Muzeum Hist. m. Łodzi. [Album].

40. Pied à terre. [Powieść]. Łódź: KAW 1984, 87 s.

41. Pory czasu człowieczego. Wybór wierszy. Łódź: WŁ 1984, 238 s.

Zawiera wybór wierszy z tomów: poz. 20, 27, 32, 36.

42. Wierszyki z różnych póltek. [Dla dzieci]. Łódź: KAW 1986, 21 s.

Przekłady

1. P. Cvirka: Opowiadania. Tłum. z jęz. ros. ... Przedm.: J. Bałtusis. Wwa: KiW 1951, 246 s.
2. Moje niedźwiedzie i inne opowiadania białoruskie. 20 [autorów]. Wybór, tłum. i wstęp ... Łódź: WŁ 1975, 446 s.
3. U. Karatkevič: Błękit i złoto dnia. [Opowiadania]. Wybór i tłum. ... Łódź: WŁ 1976, 238 s.
4. J. Bryl: Bajdy Dolne. [Gawędy]. Tłum. i oprac. ... Łódź: WŁ 1979, 147 s.

Prace redakcyjne

1. Księgi humoru polskiego. T. 1. Od Reja do Niemcewicza. Wybór tekstów i przyp.: S. Czernik, ... J. Saloni. Łódź: WŁ 1958, 520 s.
2. J. Wyszomirski: Spod kreski. Wybór szkiców i felietonów. Wybór i wstęp: ... i J. Koprowski. Łódź: WŁ 1967, 351 s.
3. M. Bagdanovič: Poezje wybrane. Wybór, wstęp i przyp. ... Łódź: WŁ 1973, XIII, 118 s.
4. Antologia poezji białoruskiej. Wybrał i oprac. ... Wstęp: A. Barszczewski. Wr., Kr.: Ossol. 1978, LVIII, 350 s. *BN* II, 196.

Zob. też Przekłady poz. 2-4.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1976. — SWPP I. — LP (T. Błażejowski). [Pamiętnik liryczny:] R. Matuszewski: Liryka J.K. *Kuźnica* 1945 nr 13; K. Wyka: Poślaniec z Kazachstanu. *Odrodzenie* 1945 nr 30. — A. Kamińska. *Twórczość* 1952 nr 2 [rec.: Wiersze, 1951]. — S. Lichański. *Twórczość* 1957 nr 1 [rec.: Różne nasze sprawy]. — [Wiersze wybrane, 1959:] J. Kwiatkowski: Wiersze J.H. *Życie Lit.* 1960 nr 17; J. Sławiński: Wiersze J.H. *Twórczość* 1960 nr 6. — J. Koprowski: Opowiadania J.H. *Twórczość* 1964 nr 11 [rec.: Kregil]. — T.J. Żółciński: Wspomnienia nie takie znowu dawne. *Twórczość* 1964 nr 3 [rec.: Wspominki nie zawsze fraszobliwe]. — T. Gicgier. Czy w zaczarowanym kręgu? W: *Osnowa* 1965. Łódź 1964 [właśc. 1965; rec.: Zaczarowany banknot]. — Z.S. Siemaszko: List do J.H. *Kultura*, Paryż 1965 nr 5 [dot. Z dalekich dróg]. — A. Mostowicz: Mieszanka firmowa. *Nowe Książ.* 1965 nr 24 [rec.: Zdarzenia i zwierzenia]. — F. Fornalczyk: Życzliwy ludziom. *Osnowa* lato 1967. — F. Fornalczyk: O J.H. W aurze wspomnień i codzienności. W: *Tęgoz: Z roku poetów*. Łódź 1969. — [Sep Sybiru:] J. Koprowski: Dwa opowiadania J.H. *Osnowa* zima 1969; M. Ostoja-Ochocki: Głęboki nurt. *Mies. Lit.* 1969 nr 2. — [Obrączki z kajdan:] M. Rusczyk: Zeznania i wyznania. *Nowe Książ.* 1974 nr 19; M. Damiłowicz Zielińska: Powieści. *Kultura*, Paryż 1975 nr 4. — J. Tynecki: J.H. *Odgłosy* 1975 nr 3. — W. Britaniszki: Początek wspólnoty. (O polsko-białoruskiej twórczości J.H.). *Lit. Radz.* 1981 nr 11; też w skrócie przedr. W: *Odgłosy* 1982 nr 4. — H. Pustkowski: J.H. *Odgłosy* 1983 nr 6.

B.D.

HUTNIKIEWICZ Artur

ur. 1916 - 2005

Historyk literatury, krytyk

Urodzony 12 stycznia 1916 we Lwowie; syn Artura Bartosza, kupca, i Józefy z domu Hutnikiewicz. W 1934 ukończył VI Państwowe Gimnazjum Klasyc-

ne we Lwowie, a następnie studiował polonistykę, filologię klasyczną i historię na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK), w czerwcu 1939 uzyskał dyplom magistra filozofii w zakresie filologii polskiej. Od 1932 był członkiem, a od 1934 sekretarzem Okręgowego Wydziału Wykonawczego Organizacji Pracy Obywatelskiej Młodzieży „Straż Przednia”. W czasie studiów był wiceprezesem Koła Polonistów Studentów UJK oraz członkiem zarządu Akademickiego Towarzystwa Słowiańskiego. W 1939 został asystentem wolontariuszem przy Katedrze Polskiej Literatury Porównawczej UJK. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR, studiował historię na ukraińskim Uniwersytecie im. I. Franki we Lwowie (do 1941). W czasie okupacji niemieckiej pracował jako robotnik skierowany przymusowo do tzw. Baudienstu, a od 1942 jako laborant w Instytucie Behringa, produkującym szczepionki przeciwtyfusowe. Brał udział w konspiracyjnym życiu kulturalnym Lwowa. Po wejściu do Lwowa wojsk radzieckich w 1944 kontynuował studia historyczne na Uniwersytecie im. I. Franki. W sierpniu 1945 wyjechał do Wałcza (woj. koszalińskie), gdzie został nauczycielem gimnazjalnym; w 1946 debiutował w jednodniówce *Głos Wałcza* artykułem „Państwowe Gimnazjum w Wałczu”. Pod koniec 1946 przeniósł się do Torunia i podjął pracę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) jako starszy asystent przy Katedrze Teorii Literatury i Literatury Porównawczej. Jako historyk literatury debiutował w 1947 recenzją książki T. Mikulskiego „Adam Czahrowski z Czahrowa”, opublikowaną w łódzkim dwumiesięczniku *Życie Literackie* (z. 3/4). W 1948 doktoryzował się na UMK na podstawie rozprawy „Forma motywacyjna w kompozycji powieści Żeromskiego”, napisanej pod kierunkiem prof. Eugeniusza Kucharskiego. W tym czasie ogłaszał liczne artykuły i recenzje, m.in. w czasopiśmie *Dziś i jutro* (1948-55), *Warszawa* (1948-49), *Tygodnik Powszechny* (1950-52). W 1950 został adiunktem, a w 1956 uzyskał stopień naukowy docenta na podstawie studium „Żeromski i naturalizm”. W 1956-58 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Humanistycznego UMK, a w 1958-60 był delegatem Wydziału do Senatu Akademickiego. Równocześnie w 1957-68 był kierownikiem Zakładu Literatury Polskiej XX wieku. Od 1957 był członkiem czynnym i sekretarzem Wydziału Filologiczno-Filozoficznego Towarzystwa Naukowego w Toruniu, a w 1960-89 członkiem zarządu i redaktorem naczelnym wydawnictw Towarzystwa. Należał (od 1958) do zespołu redakcyjnego serii młodopolskiej „Obrazu literatury polskiej XIX i XX w.” opracowywanego w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN. W 1962 został mianowany profesorem nadzwyczajnym. W 1966-81 wchodził w skład Rady Naukowej IBL. W 1967-81 należał do ZLP.

W 1970 został członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. W 1972-77 należał do komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*. W 1972 otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. W 1973 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. W 1973-86 był kierownikiem Zakładu Historii Literatury Polskiej UMK, a w 1980-86 dyrektorem Instytutu Filologii Polskiej. W 1981 został członkiem czynnym Wydziału Historyczno-Filozoficznego Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, w 1986 członkiem honorowym Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, w 1988 członkiem honorowym Towarzystwa im. S. Żeromskiego w Kielcach. W 1986 przeszedł na emeryturę. Od 1989 jest przewodniczącym Wydziału II Towarzystwa Naukowego w Toruniu oraz członkiem SPP. W 1990 otrzymał nagrodę im. A. Brücknera przyznaną przez Wydział I Nauk Społecznych PAN. W 1990-93 wchodził ponownie w skład Rady Naukowej IBL. W 1993 został ponownie członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1973), srebrnym medalem „Za Zasługi dla Rozwoju Towarzystwa Naukowego w Toruniu” (1975), Złotą Odznaką ZNP (1975), medalem „Za Zasługi dla Rozwoju Uniwersytetu Mikołaja Kopernika” (1980), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1981), Papieskim Orderem św. Krzyża „Pro Ecclesia et Pontifice” (1991). Mieszka w Toruniu. *Zmarł*

kwiecień a 2005

TWÓRCZOŚĆ

1. Żeromski i naturalizm. Tor.: Tow. Nauk. w Tor. 1956, 207 s.
2. Twórczość literacka Stefana Grabińskiego (1887-1936). Tor.: PWN 1959, 481 s. Tow. Nauk. w Tor.
3. Stefan Żeromski. Wwa: Wiedza Powsz. 1960, 207 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1963, wyd. 4 1964, wyd. 5 1967, wyd. 6 1970, wyd. 7 1973, wyd. 8 popraw. 1991.
4. Od czystej formy do literatury faktu. Główne teorie i programy literackie XX stulecia. Tor.: PWN 1965, 225 s. Tow. Nauk. w Tor. Wyd. nast.: wyd. 2 uzup. tamże 1967; wyd. 3 Wwa: Wiedza Powsz. 1974, wyd. 4 tamże 1976, wyd. 5 tamże 1988.
Zawartość: Wiek rewolucji; U źródeł współczesnej myśli literackiej; Ekspresjonizm; Futuryzm; Imażinizm; Dadaizm; Nadrealizm; Teoria „poezji czystej”; Formizm; Witkiewiczowska teoria „czystej formy” w teatrze; Awangarda Krakowska. Autentyzm; Realizm socjalistyczny.
5. „Przedwiośnie” Stefana Żeromskiego. Wwa: PZWS 1967, 115 s. *Bibl. Analiz Lit.* Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1971, wyd. 4 1974.
6. „Hymny” Jana Kasprowicza. Wwa: PZWS 1973, 147 s. *Bibl. Analiz Lit.*

7. Portrety i szkice literackie. Wwa: PWN 1976, 289 s. Tow. Nauk. w Tor.

Zawartość: O współczesnych powieściach Sienkiewicza; Upadek i odrodzenie Młodej Polski; S. Przybyszewski. (Legenda i rzeczywistość); Osobowość Żeromskiego; Problematyka form kompozycyjnych w sztuce pisarskiej Żeromskiego; Żeromski — Lechoń; Żeromski wczoraj i dziś; Literatura i teatr w okresie II Niepodległości; Życie i śmierć poety. (O twórczości J. Lechonia); Dziennik Lechonia; Pierwsza i druga młodość Wierzyńskiego; O poezji Tuwima; S. Grabiński i jego niesamowita opowieść; Nad dziełem Marii Dąbrowskiej; O „niezrozumiałości” i osamotnieniu poezji współczesnej; Struktura liryki współczesnej; Przeobrażenia strukturalne dwudziestowiecznej prozy narracyjnej.

8. Żeromski. Wwa: PWN 1987, 457 s.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Sztuka poetycka J. Lechonia. *Zesz. Nauk. UMK* 1960 z. 3 s. 249-262. — Z problemów literatury polskiej ostatniego sześćdziesięciolecia. *Ruch Lit.* 1967 nr 3 s. 127-137. — Stanisław Przybyszewski; Adolf Nowaczyński; Tadeusz Jaroszyński. W: OLP. Ser. 5 t. 2. Wwa 1967 s. 107-152; 359-391; 463-478. — Czy dramat jest dziełem literackim? W: Wprowadzenie do nauki o teatrze. T. 1. Wr. 1974 s. 77-84. — „O pięciu panach Suleczyckich” Piotra Chojnowskiego. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wwa 1974 s. 149-160. — Studium historii literatury polskiej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w latach 1945-1972. W: Z dziejów nauki polskiej. Wwa 1975 s. 77-102. — Julian Krzyżanowski pośród „poszukiwaczy absolutu”. *Prz. Hum.* 1977 nr 9 s. 65-77. — Jan Lechoń. W: OLP. Ser. 6 t. 2. Kr. 1979 s. 151-203. — Listopad 1918 a literatura polska. *Więź* 1979 nr 1 s. 29-39. — Polska historiografia literacka w okresie Drugiej Niepodległości. *Pam. Lit.* 1979 z. 2 s. 23-47. — Trzy obrazy przedwiośnia Niepodległości (Strug — Kaden — Żeromski). *Więź* 1980 nr 3 s. 28-45, przedr. w: Literatura wobec niepodległości. Łódź 1983 [właśc. 1984] s. 31-63. — Jan Kasprowicz; Stanisław Przybyszewski. W: Dzieje Inowrocławia. T. 2. Wwa 1982 s. 513-522; 523-533. — Motywy religijne w poezji polskiej lat międzywojennych. W: Religijne tradycje literatury polskiej. Lubl. 1983 s. 457-486. — Badania nad literaturą Młodej Polski. W: Rozwój wiedzy o literaturze polskiej po 1918 roku. Wwa 1986 s. 192-224. — Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Jego dzieje i znaczenie. *Kult. Niezależna** 1986 nr 24/25 s. 21-35. — Poezja polska na progu Niepodległości. *Więź* 1988 nr 11/12 s. 80-94. — Trzy uniwersytety. *Ethos* 1988 nr 2/3 s. 149-157.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Eugeniusz Kucharski. Red. ... Tor.: PWN 1957, 84 s. Tow. Nauk. w Tor.

Tu też A.H. Bibliografia prac E. Kucharskiego, s. 71-84; Działalność nauczycielska E. Kucharskiego, s. 49-58.

H

2. Księga pamiątkowa ku czci Konrada Górskiego. Red. nauk. ... Tor.: PWN 1967, 454 s. Tow. Nauk. w Tor.

3. Obraz literatury polskiej. Ser. 5: Literatura okresu Młodej Polski. Zespół red.: K. Wyka, ..., M. Puchalska. T. 1-4. Wwa: PWN, od t. 3 Kr.: WL 1967, 1968, 1973, 1977, 882 + 547 + 782 + 792 + 200 s. IBL PAN.

4. O prozie polskiej XX wieku. Materiały konferencji ogólnopolskiej w Toruniu, listopad 1968. Red.: ..., H. Zaworska. Wr.: Ossol. 1971, 424 s. IBL PAN.

5. S. Żeromski: Wybór opowiadań. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1971, CXXXI, 514 s. BNI, 203.

6. S. Żeromski: Syzyfowe prace. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1973, XCVIII, 258 s. BNI I, 216. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1984, wyd. 3 1991.

7. Z dziejów nauki polskiej. Księga pamiątkowa Towarzystwa Naukowego w Toruniu (1875-1975). Red.: ... i L. Janiszewski. Wwa: PWN 1975, 335 s. Tow. Nauk. w Tor.

8. S. Grabiński: Utwory wybrane. Wybór, wstęp i komentarz. ... T. 1-3. Kr.: WL 1980, 699 + 293 + 203 s.

T. 1. Nowele; T. 2. Salamandra; Cień Bafometa; T. 3. Wyspa Itongo. Powieść.

9. J. Kleiner: W kręgu historii i teorii literatury. Wybór i oprac. ... Wwa: PWN 1981, 739 s.

10. A. Nowaczyński: Wielki Fryderyk. Powieść dramatyczna. Oprac. ... Wr., Kr.: Ossol. 1982, CXVI, 599 s. BNI, 241.

11. E. Kucharski: Miedzy teorią a historią literatury. Wybór i oprac. ... Wwa: PWN 1986, 673 s.

12. J. Szaniawski: Wybór dramatów. Oprac. [i wstęp]... Wr.: Ossol. 1988, LXXIV, 426 s. BNI, 263.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1988, - SWPP 2 (B. Winkłowa). - PP (B. Winkłowa). - LP (A. Z. Makowiecki). - *Spraw. TN Tor.* 1981/82 wyd. 1984 t. 35/36 s. 110-113. - B. Burdziej: Bibliografia prac A.H. W: Od Kochanowskiego do Różewicza. Prace ofiarowane A.H. w siedemdziesiąt rocznicę urodzin. Wwa 1988.

H. Dubowik: A.H. *Pomorze* 1972 nr 4. - [Żeromski i naturalizm:] H. Markiewicz. *Rocz. Lit.* 1956 wyd. 1957; M. Puchalska. *Pam. Lit.* 1958 z. 1. - J.J. Lipski. *Pam. Lit.* 1961 z. 3 [rec.: Twórczość literacka S. Grabińskiego]. - [Stefan Żeromski:] B. Faron: Populama monografia Żeromskiego. *Ruch Lit.* 1961 nr 6; W. Stodkowski: Rozwój badań nad życiem i twórczością Żeromskiego 1945-1964. *Pam. Lit.* 1965 z. 4 [tu też omów.: Żeromski i naturalizm]. - [Od czystej formy do literatury faktu:] H. Kirchner. *Kult. i Społ.* 1966 nr 1; S. Melkowski: Przewodnik po nowoczesności. *Twórczość* 1966 nr 4; B. Owczarek: Historia i doktryna. *Stud. Estet.* 1966; M. Stepien: Główne teorie i programy literackie XX wieku. *Ruch Lit.* 1966 nr 2; M. Sprusiński. *Pam. Lit.* 1967 z. 2; B. Biolcew. *Literaturna Misal*, Sofia 1968 nr 6; H. Lampl. *Wiener Slavistisches Jahrbuch* 1969 t. 15. - A. Borycki: A.H. *Warm. i Mazury* 1977 nr 2. - [Portrety i szkice literackie:] W. Maciąg: Badacz i miłośnik. *Nowe Książ.* 1976 nr 20; M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1977 nr 4; K. Kralkowska-Gątkowska. *Pam. Lit.* 1977 z. 4; J. Pluta. *Ruch Lit.* 1979 nr 1; A. Siomkajło. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 7: 1981. - J. Wyka: Literatura i upiory. *Twórczość* 1981 nr 5 [rec. wyd.: S. Grabiński: Utwory wybrane]. - [Żeromski:] I. Sikora: Wzorzec monografii. *Odra* 1988 nr 11; M. Wyka: Żeromski albo „nasze ja i historia”. *Twórczość* 1988 nr 5; A. Lubaszewska. *Ruch Lit.* 1989 nr 1; W. Sadkowski: Genna książka o Żeromskim. *Polonistyka* 1989 nr 10; Z. Florczak: Nałóg lektury. *Nowe Książ.* 1989 nr 5.

J.P.

I

IGNACIUK Jerzy ur. 1952

Poeta, prozaik.

Urodzony 28 października 1952 w Warszawie; syn Anatoliusza Ignaciuka (zmarłego w listopadzie 1952), i Józefy z Szumskich, urzędniczki. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego nr 3 w Olsztynie. Po zdaniu matury w 1970 rozpoczął studia na Wydziale Technologii Żywności Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie, a następnie od 1974 studiował w Wyższej Szkole Pedagogicznej, którą ukończył w 1978. W 1974-78 był członkiem KKMP. Debiutował w 1975 wierszem pt. „Stary człowiek...”, opublikowanym w miesięczniku *Warmia i Mazury* (nr 3). Jeszcze w okresie nauki w li-

ceum założył grupę wokально-instrumentalną „Niebo”, którą następnie prowadził kolejno przy obu uczelniach jako grupę poetycko-muzyczną. Był autorem tekstów dla Teatru Piosenek „Niebo” oraz dla innych wykonawców. Tworzył nadto widowiska poetycko-muzyczne. W 1978-81 należał do Koła Młodych ZLP. W 1978-79 kierował Ośrodkiem Pracy Twórczej Zarządu Wojewódzkiego SZSP, w 1979-83 pracował w Wydawnictwie „Pojezierze” na stanowisku starszego redaktora. Od 1983 zajmował się wyłącznie pracą literacką. W tym samym roku został członkiem Sekcji Literackiej ZAKR. W 1984-90 należał do ZLP. W 1991 został członkiem SPP. Był laureatem licznych konkursów poetyckich. Za całokształt twórczości

otrzymał w 1987 Nagrodę Artystyczną Młodych im. S. Wyspiańskiego. Mieszka w Olsztynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. [Dwa] „2 X”. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Olsztyn, Studencki T. „Kod” przy WSP 1976.

2. Odwrócenie od słońca. [Wiersze]. Olsztyn: Zarząd Woj. ZSMP. Wyd. Kultury Urzędu Woj. [1978], 54 s.

3. Oratorium. Widowisko poetycko-muzyczne. Scenariusz ... Muz.: S. Brzozowski. Praprem. Olsztyn, w ramach Spotkań Zamkowych – „Śpiewajmy Poezję” 1978.

4. Pieśni o drodze. Widowisko muzyczne. Tekst ... Muz.: S. Brzozowski. Praprem. Olsztyn, T. im. S. Jaracza 1981. Por. poz. 5.

5. Sceny wielkiego głodu. Wiersze z lat 1978-1979. Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1982, 107 s.
Zawiera cykle: Rekwizytoria; Sceny wielkiego głodu; Kruczajta dziecięca; Pieśni o drodze [por. poz. 4]; Odbicia; Moja królowa.

6. Sonety cyrku Salto. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1983, 84 s.

Zawiera cykle: Oczekiwanie na cyrk; Rozmowa w cztery oczy; Klownada; Intermedium. (Dziesięć o ziemi pieśni klowna); Rekwizyty; Rozstawianie klatek; Podział zysków.

7. Dwie. [Powieść]. Wwa: Iskry 1984, 206 s.

Nagroda wydawn. Iskry w konkursie na debiut prozatorski o tematyce współczesnej w 1982.

8. Łowca kamieni. Bajki małych ludzi. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1986, 104 s.

Zawartość: Głos ptaka; Wnętrze; Łowca kamieni; Ryba dzieciństwa; Dwadzieścia cztery stronicie na dobę.

Nagroda im. S. Piętaka w 1986.

9. Martwe dzielnice. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1987, 192 s.

Nagroda przyznawana przez ZG ZSMP im. A. Kowalskiego „Olka” w 1988.

10. Posłuszni. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1987, 113 s.

Zawartość: Podanie; Spełniony sen; Dwadzieścia sprawiedliwych kobiet i ...; Różowy mur.

11. U przystanku. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1987.

Nagroda w konkursie Min. Kultury i Sztuki oraz LSW w 1987.

12. Epiphania. [Oratorium]. Tekst ... Muz.: A. Hanzelwicz. Praprem. Olsztyn, Filharmonia im. F. Nowowiejskiego 1988.

13. Rozterka Gacoperka. [Opowieść dla dzieci]. Olsztyn: Pojezierze 1988, 92 s.

14. Gacoperek i korona Króla Szczurów. [Opowieść dla dzieci]. Olsztyn: Pojezierze 1989, 63 s.

15. Podziemne sprawy Gacoperka. [Opowieść dla dzieci]. Olsztyn: Pojezierze 1990, 103 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

H. Bereza: Dwoistość. *Twórczość* 1984 nr 8 [rec.: Łowca kamieni]. — J. Klejnocki: Poeta między dobrem i złem. *Mies. Lit.* 1987 nr 1 [rec.: Dwiel]. — A. Czachowska: Potrzeba samokontroli. *Twórczość* 1988 nr 3 [rec.: Posłuszni]. — A. Wojcik: Kronikarz moich stresów. *Kultura* 1988 nr 39.

A.H.

IHNATOWICZ Janusz Artur
ur. 1929

Pseud.: A. Synnick; Jan Settim.

Poeta, prozaik, tłumacz.

Urodzony 26 lipca 1929 w Wilnie; syn Stanisława Ihnatowicza, oficera Wojska Polskiego, i Zofii z Szymanowskich. Uczęszczał do prywatnej szkoły podstawowej w Częstochowie i tam w czasie okupacji niemieckiej kontynuował naukę na tajnych kompletach gimnazjalnych. W 1946 opuścił Polskę i zamieszkał w Irlandii, gdzie ukończył szkołę średnią. Następnie studiował filozofię i psychologię w University College w Dublinie, w 1951 uzyskał stopień Bachelor of Arts. W tymże roku wyjechał do Kanady i pracował jako urzędnik w biurze ubezpieczeń w Toronto. Debiutował w 1954 w pismach londyńskich: wierszami opublikowanymi w miesięczniku Związku Studentów Polskich Zagranicą *Życie Akademickie* (nr 50, 52/53, 56) oraz prozą w katolickim tygodniku religijno-kulturalnym *Życie* (nr 26). Od 1955 należał do grupy młodych pisarzy skupionych wokół miesięcznika *Merkuriusz Polski* wydawanego w Londynie przez Zrzeszenie Studentów i Absolwentów Polskich na Uchodźstwie. W 1956 wstąpił do nowicjatu oo. benedyktynów w Quebecu. W tymże roku zaczął publikować w pismach krajowych najpierw w *Po prostu*, a w 1957 nawiązał współpracę z *Tygodnikiem Powszechnym*. W 1958-66 przebywał w Polsce i kontynuował studia teologiczne w Seminarium Duchownym w Kielcach oraz w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie; w 1962 otrzymał święcenia kapłańskie. Następnie studiował teologię w Paryżu i w Ottawie. Doktoryzował się w Rzymie. We wrześniu 1969 został profesorem teologii i patrystyki na University of Saint Thomas w Houston (Texas). W wydawanym w Houston piśmie *The Cauldron* ogłaszał w 1974-75 (w języku angielskim) felietony pod pseud. A. Synnick. Wiersze oraz przekłady psalmów z hebrajskiego i poezji anglojęzycznej (m.in. E. Pounda, W. Whitmana) publikował w czasopiśmie: *Związkowiec* (Toronto, 1968-71), *Oficyna Poetów* (Londyn, 1968-74), *Wiadomości* (Londyn, 1970-74) i in. Za twórczość literacką otrzymał w 1973 nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1982 i w 1985 prowadził badania naukowe w Europie (na stypendium Constantin Foundation oraz na stypendium National Endowment for Humanities, Waszyngton). W 1987 wykła-

dal gościnnie patrystykę w Seminarium Duchownym w Kielcach. Członek Polish Institute of Arts and Sciences of America, Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie i SPP. Mieszka w Houston (USA).

TWÓRCZOŚĆ

1. [Teksty piosenek]. W: C. Goldoni: Gburek. Wyst. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1963.

Pod pseud.: Jan Settim.

2. Pejzaż z postaciami. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1972, 61 s.

Wiersze z l. 1966-1970. Cykle: Krajobraz wewnętrzny; Pomniki w Ogródzie Luksemburskim.

3. Wiersze wybrane. Kr.: Znak 1973 [właśc. 1972], 139 s.

4. Displeasure. [Wiersze]. Londyn: Poets and Painters Press 1975, 68 s.

Cykle: Invocation; Pleasures of a journeyman; The secret of Tiresias.

5. Niewidomy z Batsaidy. [Wiersze]. Wwa: Lumen 1991, 80 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1976, 1989. Wywiad: F. Śmieja: Rozmowa trzecia: z J.I. W tegoż: Siedem rozmów o poezji. Toronto 1990; Gdzie moja praca, tam mój dom. Rozm. A. Ziółkowska. *Prz. Powsz.* 1993 nr 4.

PP (J. Łuczynska).

B. Taborski: Sylwetki młodych poetów. *Życie Akad.*, Londyn 1954 nr 50. — [J. Sito] J.S.S.: Akcenty. *Orzeł Biały*, Londyn 1956 nr 20. — [Wiersze wybrane.] A. Czernawski. *Kultura*, Paryż 1973 nr 11; M. Skwarnicki. *Tyg. Powsz.* 1973 nr 25; T.J. Żółciński: Poetycki dyskurs z samym sobą. *Wież* 1973 nr 10. — Z. Lichniak: O ks. J.I. i Zofii Ilińskiej. W tegoż: *Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji*. Wwa 1989. — M. Kruszczyńska: Ks. J.A.I. — poeta nie upozowany *Twórczość* 1993 nr 7.

J.Z.

HLAKOWICZÓWNA Kazimiera 1888-1983

Pseud.: Ila; K.J.

Poetka, dramatopisarka, tłumaczka.

Urodzona 6 sierpnia 1888 w Wilnie (data urodzenia w dokumentach: 19 sierpnia 1892); córka nieślubna Klemensa Zana, adwokata, i Barbary Hlakowiczówny, nauczycielki (w dokumentach jako rodzice figurują brat i bratowa matki: Jakub i Eugenia ze Stempkowskich Hlakowiczowie)¹; wnuczka Tomasz Zana, poety. Po śmierci ojca w 1889 i matki w 1893 wychowywała się początkowo u krewnych na Witebszczyźnie, a następnie u Zofii z Plater-Zyberków Buynowej, najpierw w Stanisławowie na Łotwie, później w Warszawie. Nauki w zakresie młodszych klas gimnazjum pobierała w domu, zdając co roku w Dyneburgu egzaminy za-

liczeniowe. W Warszawie uczyła się na pensji Cecylii Plater-Zyberk. Debiutowała w 1905 wierszem pt. „Jabłonie”, ogłoszonym w *Tygodniku Ilustrowanym* (nr 24). Podróżowała do Szwajcarii, gdzie w Genewie uczyła się języka angielskiego i uczestniczyła jako wolny słuchacz w wykładach uniwersyteckich. Pełniła funkcję prezesa studenckiej Bratniej Pomocy. Następnie w 1908-09 była słuchaczką uniwersytetu w Oxfordzie w College Norham Hall dla cudzoziemek. Pracowała przez pewien czas w Londynie w firmie wydawniczej Wilfreda Woynicha. Rozwijając twórczość poetycką, publikowała w *Sfinksie* (1908-14). Po złożeniu eksternistycznych egzaminów maturalnych w Petersburgu, podjęła w 1910 studia na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie w zakresie filologii polskiej i angielskiej, w 1914 uzyskała absolutorium. W tym czasie ogłaszała utwory w *Krytyce* (1913-14). Z chwilą wybuchu I wojny światowej wstąpiła do polskiej czołówki sanitarnej przy Wszecchrojskim Związku Ziemiakim i w 1915-17 pełniła służbę sanitariuszki. W 1917-18 była korektorką w drukarni w Petersburgu. W 1918 powróciła do kraju i zamieszkała w Warszawie. Pracowała jako urzędniczka w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (MSZ), a od maja 1926 do 1935 w Ministerstwie Spraw Wojskowych na stanowisku osobistego sekretarza Józefa Piłsudskiego. Równocześnie kontynuowała twórczość literacką, ogłaszając liczne wiersze i przekłady, m.in. w czasopismach: *Bluszcz* (1918, 1921-31, 1934-39), *Kurier Polski* (1920-24), *Skamander* (1922, 1925, 1928, 1935), wileńskie *Słowo* (1923-39, z przerwami), *Wiadomości Literackie* (1925-39), *Polska Zbrojna* (1927-36), *Gazeta Polska* (1932-39), *Kurier Poranny* (1933-36). W 1930 otrzymała nagrodę literacką m. Wilna za twórczość poetycką. Powołana do P.A.L. wyboru nie przyjęła. W 1935 otrzymała Państwową Nagrodę Literacką i Złoty Wawrzyn P.A.L. W 1936 powróciła do pracy w MSZ. Została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Była członkiem Polskiego PEN Clubu. Po wybuchu II wojny światowej ewakuowana wraz z pracownikami MSZ do Rumunii, przebywała w Klużu w Siedmiogrodzie. Utrzymywała się z lekcji języków obcych. Publikowała liczne wiersze i przekłady poetyckie, m.in. w *Nowej Polsce* (Bukareszt, 1940) oraz w wydawanych w Budapeszcie *Więściach Polskich* (1940-44), *Naszej Światli-Materialach Obozowych* (1941-42) i *Tygodniku Polskim* (1943-44). W 1941 otrzymała I nagrodę w zorganizowanym przez Komisję Kulturalno-Oświatową przy Komitecie Obywatelskim dla Spraw Opieki nad Uchodźcami Polskimi na Węgrzech konkursie na utwory literackie napisane na uchodźstwie. W końcu 1947 powróciła do kraju i osiadła na stałe w Poznaniu, zajmując się, obok pracy literackiej,

¹ Dane wg B. Zan-Czerwijowska: K.I. lata dzieciństwa i młodości (I). W *drodze* 1991 nr 2.

udzielaniem lekcji języków obcych. W 1948 została reaktywowana w prawach członka Polskiego PEN Clubu. Wiersze, dramaty i wspomnienia oraz przekłady poezji i prozy z angielskiego, niemieckiego, rosyjskiego, rumuńskiego i węgierskiego publikowała m.in. na łamach czasopism: *Dziś i jutro* (1945-53), *Tygodnik Powszechny* (1945-56, 1974-75), *Odrodzenie* (1946-48), *Twórczość* (1949-78), *Nowa Kultura* (1954-63), *WTK* (1954-73), *Życie Literackie* (1954-74), *Przewodnik Katolicki* (1956-73), *Za i przeciw* (1958-80), *Poezja* (1965-83), *Oficyna Poetów* (Londyn, 1966-76), *W drodze* (1974-76, 1983). Otrzymała nagrodę Polskiego PEN Clubu za przekłady z literatur obcych na język polski (1954), nagrodę m. Poznania za całokształt twórczości poetyckiej (1956), nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1966), powtórnie nagrodę m. Poznania za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury (1967), nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia (1967), nagrodę paryskiej *Kultury* za całokształt twórczości (1971), nagrodę im. J. Kasprzowicza (1972), Nagrodę Państwową I stopnia (1976), nagrodę im. Brata Alberta (1981). W 1981 otrzymała doktorat honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Odznaczona Krzyżem Komandorskim (1974) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1981) Orderu Odrodzenia Polski oraz odznaczeniami zagranicznymi: Komandorią Korony Rumuńskiej, francuskim Krzyżem Legii Honorowej, Złotym Orderem Pracy Węgierskiej Republiki Ludowej (1978) za przekłady z języka węgierskiego. Zmarła 16 lutego 1983 w Poznaniu; pochowana na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1 Ikarowe loty. [Wiersze]. Kr.: Książka 1908, 116 s. Wyd. nast. tamże 1911.

Zawiera cykle: Ikarowe loty; Na stypie; Tesknota do życia; Cienie; Memento; Ach dokądże mam pójść z moją tęsknotą; I. Intermezzo; II. Intermezzo; III. Intermezzo; Z księgi złudzeń; Ognie; Pieśń o lesie.

2 Wici. Cieniom roku 1914 poświęcone. [Wiersze] Wwa: Gebethner i Wolff 1914, 24 s.

Przekł. czes. J. Závada. 1948. [Inł. autorki].

3 Kolędy polskiej biedy. (W wigilię powrotu). [Wiersze]. Piotrogród: Praca 1917, 31 s.

4 Trzy struny. Poezje. Piotrogród: Skł. gł. Księg. Pol. 1917, 134 s. Wyd. nast.: Wwa, Kr.: Tow. Wydawn. 1919, 74 s.

Zawiera cykle: Trzy struny; Inc.: „Umiera na rękę mojem...”; Górka czarownicy; Kochanka żeglarska; Zatrute kwiaty; Dumanie korsarza; Najsmutniejsze moje piosenki; Z południa; Błędną ognie; Wiersze różne.

5 Bajeczna historia o królewiczu La-fi-Czaniu, o żołnierzu Soju i o dziewczynce Kio. [Powieść dla

dzieci]. Wwa: E. Wende i Sp. [1918], 67 s. Wyd. nast. pt. Bajeczna opowieść o królewiczu La-fi-Czaniu, o żołnierzu Soju i dziewczynce Kio. Wwa: Czyt. 1958; wyd. 2 [!] Pozn.: WP 1973, wyd. 3 tamże 1990.

Przekł. czes.: Pohádka o králeviči La-fi-Čanu, o vojáku Sojovi a o dívence Kio. [Przeł.] L. Korsakova-Rašínova. Praha 1929.

6. „Gdziekolwiek jest – jeśli jest – lituj mej żałości”. [Poemat]. *Nowy Prz. Lit. i Szt.* 1921 nr 1-3. Przedr. zob. poz. 10.

7. Rymy dziecięce. [Wiersze]. Kr.: K. Stryjeński 1922, 53 s. Wyd. nast.: Pozn. WP 1972, tamże wyd. 2 [!] 1981, wyd. 3 1986.

Wersja ang. autorki: Childlike verses. [B.m.; ok. 1943], [50] k., powiel.

Adapt. teatr.: Przed zaśnięciem. Adapt.: J. Dorman. Wyst. Słupsk, T. Łalki „Tezca” 1980.

8. Śmierć Feniksa. [Wiersze]. Wwa: Ignis 1922, 83 s.

Zawiera cykle: Śmierć Feniksa; Lew; Zatrute kwiaty; Oddechy.

9. Obrazy imion wróżebne. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1926, 85 s. Wyd. nast. [nowe, rozszerz.] pt. Portrety imion: Pozn.: WP 1957, 134 s., tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1974, wyd. 4 1983; Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek [1989].

Przekł. ang.: On Polish personality. [B.m. 1937], 14 s., powiel. [wyd. anonim.].

10. Połów. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1926, 127 s.

Zawiera cykle: Połów; Śladem zatartej kolei; Z jesiennej wsi; Afodele; Preludium jesienne; Dziwadła i straszylaki; „Gdziekolwiek jest – jeśli jest – lituj mej żałości” [poz. 6]; Batikowa ballada; Anioły.

Adapt. teatr.: wierszy: Dziwadła i straszylaki. Wyst. Wwa, T. Stara Prochownia 1982.

11. Opowieść o moskiewskim męczeństwie. [Poemat]; Złoty wianek. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1927, 107 s. Wyd. nast.: [Wwa:] Niezał. Spółdz. Wydawn.* [1981].

Przekł. włos.: Storia del martire di Mosca. [Przeł.] M. Bersano Begey. Torino 1931.

12. Płaczący ptak. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1927, 168 s. Wyd. nast. tamże 1937.

Zawiera cykle: Płaczący ptak; Z księgi siedmiu noży; Podwójne klisze; Kartki miłosne; Zielona bransoletka; Kamienie; Bajka o złej matce; Jeszcze rymy dziecięce; Wiersze różne; Latające ziarna.

13. Zwierciadło nocy. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1928 [antydat. 1927], 90 s.

Zawartość: I. Zwierciadło nocy. – II. Pusta muszla: [cykle:] Pusta muszla; Błękitny kwiat; Niewolnica; Spowiedź; Strzyka. – III. Wiersze pogodne.

14. Z głębi serca. [Wiersze]. Wwa, Kr., Lubl.: Gebethner i Wolff [1928], 205 s.

Zawartość: I. Z głębi serca: [cykle:] Z głębi serca; Głos w sprawie Litwy; Z południa [poz. 4]; Wiosenne łowy; Kochanka żeglarka [poz. 4]; Swojskość i obczyzna; Do Wilna. — II. Świętych obcowanie: [cykle:] Głos Księdza Budkiewicza z za grobu; Krzysztof w służbie diabła; Teksty do obrazów Jana Henryka Rosena; Wiersz na cześć Matki Boskiej Częstochowskiej. — III. Z domu niewoli: [cykle:] Z domu niewoli; Dzwony zadusne; Wigilia powrotu [poz. 3]; Kolędy polskiej biedy [poz. 3]; O polskim żołnierzu.

15. Czarodziejskie zwierciadła. 50 wróźb wierszem. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1928], 312 s. Wyd. nast. tamże 1929.

16. Popiół i perły. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1930 [antydat. 1929], 188 s.

Zawiera cykle: Dom nasz; Popiół i perły; Zatruty ogród; Wiersze chropowate; Malowanki wiejskie; Pochwała Wierzenicy; Wprawki.

17. Ballady bohaterskie. [Wiersze]. Lw.: Ossol. 1934 [antydat. 1933], 200 s.

Zawartość: Ballady bohaterskie: [cykle:] Warneńczyk; Żalose pieśni o Barbarze i Auguste; Czarniecki; Żeligowski; Wiersze belwederskie. — Ballady zwyciężające: [cykle:] Kwiaty przy drodze; Służące; Ballada o śpiewającym nożowcu; Kolenda Maryjny; Obrazki z podróży po Czechosłowacji; Wiersze doraźne; Obrazki na tle „Don Karlosa”. Przekł. bułg.: Junaški baladi. [Przeł.] S. Ščiplieva. Sofija 1936.

18. Wesołe wierszki. Wwa: Gebethner i Wolff 1934 [antydat. 1933], 29 s.

19. Słownik litewski. Poezje. Wwa: Gebethner i Wolff 1936, 227 s.

Zawiera cykle: Słownik litewski; Najdłuższa miłość; Gromnice i wilki; Wiersze belwederskie [poz. 17]; Polonia Restituta; Stare bóstwa; Wiersze Iniane; Lament; Wnętrze pierścienia; Schadzka; Treny; Zwycięstwo krzyża; Trzy wiersze doraźne; Ogłoszenie o mieszkaniu; Czysta woda.

20. Wiersze o Marszałku Piłsudskim. 1912-1935. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1936, 104 s.

Zawiera 23 wiersze w cyklu niezatytułowanym oraz cykle: Pośmiertne wiersze popularne; Wiersze i powiastki dla dzieci.

21. Ścieżka obok drogi. Wwa: Rój 1939 [antydat. 1938], 335 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1939; wyd. 3 Wwa: A. Krawczyński 1939; Wwa: Zetpress 1989.

Wspomnienia o marszałku J. Piłsudskim.

22. Wiersze bezlistne. Zbiór poezji z lat 1936-1941. Budapeszt: Kom. Obywatelski dla Spraw Opieki nad Uchodźcami Pol. na Węgrzech 1942, 78 s., powiel.

Zawiera wiersze w cyklach: I. Wiersze bezlistne; II. Hymn do Ducha Świętego; III. Ostatnie słowo o Matce; IV. Wiersze gwiazdziste; V. Wiersze własne; VI. Melodia człowieka; VII. Muzyka nad Powiślem; VIII. Najdłuższa miłość; IX. Wariacje dalmatyńskie; X. Wiersze podróżne; XI. Wiersze pobożne i dalcinne; XII. Wiersze dla ludzi; XIII. Kur siedmiogrodzki.

23. Wiersze wybrane. 1912-1947. Post.: W. Szewczyk. Łódź: W. Bąk 1949, 286 s.

Zawiera też: Wiersze najnowsze.

24. Poezje. 1940-1954. Wwa: Pax 1954, 195 s.

Zawiera wiersze w działach: To, co nie przypadło; Siedmiogrodzkie cekiny; Wiersze najnowsze; Wiersze religijne.

25. Wiersze religijne. 1912-1954. Przedm.: Z. Peździński. Pozn.: Albertinum 1955, 175 s.

26. Wybór wierszy. Wyboru dokonał W. Kubacki. Wwa: PIW 1956, 351 s.

Zawiera też: Nowe wiersze.

27. Ziemia rozdarta. Dramat. Praprem. Wr., Zespół Seminarium Duchownego 1956. Druk fragm. pt. Prolog. Tyg. Powsz. 1956 nr 19 s. 6-7; druk całości pt. Ziemia rozdarta albo Świętość nie popłaca. Dramat w 3 aktach z prologiem. Dialog 1961 nr 7 s. 5-38. Wyst. Pozn., T. Pol. 1962. Przedr. poz. 42.

Widowisko historyczne o biskupie Nankercze. — Praprem. z prologiem M. Mikuly.

28. W wigilię cudu. (Obrazek sceniczny). WTK 1956 nr 10 s. 8-9, 15. Przedr. poz. 42.

29. Z rozbitego fotoplastikonu. [Proza poetycka]. Wwa: PIW 1957, 77 s.

Zawiera XLI krótkich fragmentów prozy poetyckiej o charakterze wspomnieniowym bez odrębnych tytułów.

30. Niewczesne wynurzenia. [Wspomnienia i szkice]. Wwa: PIW 1958, 240 s.

Zawartość: Bywało także i tak; Różni moi przyjaciele; Różne aspekty wygnania; Powszednie życie w Siedmiogrodzie; Tutti frutti Kolozsvaru; Trudne początki; Nie ma to jak lekcje!; Krajobraz z jednego okna; Siedmiogrodzkie kwiaty; Czy łatwo jest wrócić?; Jeszcze o repatriacji; Wrażenia i wiersze: Andrzej Ady; Parę nieodpowiedzialnych słów o przypadkowych tłumaczeniach; Pozgonne Tuttimowi; O „Poemacie dla dorosłych” — Adama Ważyka; Coś nieco o pisaniu wierszy; Dlaczego nie lubię książek.

31. Lekkomysłne serce. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1959, 177 s.

Zawartość: Cz. I: [cykle:] Lekkomysłne serce; Ku Warszawie. — Cz. II: [cykle:] Wiersze przygodne; Wiersze z Anglii. — Cz. III: Kolędy i klechdy: Cykl kołędowy 1; Cykl kołędowy 2; Cykl kołędowy 3. — Cz. IV: [cykle:] Fraszki i bajdy; Poznańskie szwargolki; Kwiatowe bajki. — Cz. V: [cykl:] Trochę liści. — Cz. VI: Na przekór [cykle:] Rozterki; W pracowni; Wiersze wiślane; Pokonani; Mała suita poznańska; W Bibliotece; Tramwaje; Bamberki.

32. Wiersze dziecięce. Wwa: Czyt. 1959, 76 s.

Zawiera wiersze z tomów: 7, 12, 18, 24.

33. Zwierzaki i zioła. [Wiersze i proza poetycka dla dzieci]. Wwa: NK 1960, [26] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1985.

Przekł. holend.: Plaatjes en praatjes. [Przeł.] L. Luursema. Den Haag, Wwa 1966. — niem.: Meine bunte Welt. [Wolny przekł.] E. Schweikert. Stuttgart 1964, wyd. nast. Wwa 1967.

34. Wiersze. 1912-1959. Wybrał P. Hertz. Tekst wierszy przejr. przez autorkę. Wwa: PIW 1964, 255 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1980, wyd. 4 1982.

35. Baniałuka o chuliganie albo każdy niech dziś rozstrzyga: chuligan czy nie chuligan. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Powst. ok. 1966. Druk w poz. 42.

Inf.: *Bud. Min. Kult. i Szt.* 1966 nr 3 s. 36-37.

Wyróżnienie w konkursie na sztukę lalkową zorganizowanym przez Wyd. Kultury MRN w Poznaniu, Oddz. ZLP i T. Lalki i Aktora „Marcinek” w 1966.

36. Szeptem. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1966, 152 s. Wyd. 2 także 1975.

Zawiera 9 cykli wierszy, w tym zatytułowane: 2. Małe apokryfy; 4. Bieże z piasku; 7. Szeptem; 9. Wierszyki naleźcówskie – oraz przekłady wierszy autorów: I. Kryłow, A. Fet, J. Eichendorff, J.W. Goethe, F. Schiller, A. Petöfi, E. Ady, L. Aprily, M. Eminescu, E. Dickinson.

Nagroda Ministra Kultury i Sztuki w 1966.

37. Wierszyki naleźcówskie. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1966, [6] k. Wyd. nast.: także: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972; wyd. 4 Wwa: KAW 1980. Por. poz. 36.

38. Ta jedna nić. Wiersze religijne. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1967, 225 s.

Zawiera cykle: I. Pacierz poranny; II. W rajskim ogrodzie; III. Do Madonny Pocieszenia; IV. Świętych obcowanie [por. poz. 14]; V. Kiedy wół i osieł... (Koledy i klechdy); VI. Rymy dziesięć [poz. 9]; VII. Kain i Abel; VIII. O ludu mój, ludu; IX. Szukanie Boga; X. Stworzenie; XI. Bóg jest wszędzie.

Adapt. teatr.: Niech by ta jedna nić. Scenariusz: J. Mañkowski. TV 1972.

39. Liście i posągi. Poezje. Pozn.: WP 1968, 82 s.

Zawiera cykle: Migawki; Migawki smutne; Wiersze rogalin-skie; Wiersze znaczone; Suita poznańska.

40. Poezje wybrane. Wybór: H. Michalski. Słowo wstępne autorki. Wwa: LSW 1968, 150 s.

41. Trazymeński zajęc. Księga dygresji. [Wspomnienia]. Kr.: WL 1968, 218 s. Wyd. 2 także 1975.

42. Rzeczy sceniczne. Wwa: PIW 1969, 290 s.

Zawartość: Baniałuka o chuliganie albo Każdy niech dzisiaj rozstrzyga: chuligan czy nie chuligan. Burleska w 3 aktach. [poz. 35]; Kto wie, czyje będzie na wierzchu. Farsa w 3 aktach z prologiem; Ziemia rozdarta albo świętość nie poptaca Dramat w 3 aktach z prologiem (albo w 4 aktach) [poz. 27]; W wigilię cudu [poz. 28].

43. Co dzieci wiedzą. [Wiersze i proza poetyczna dla dzieci]. Pozn.: WP 1970, 46 s.

44. Wiersze zebrane. [T.] 1-2. Wwa: PIW 1971, 648 + 579 s.

45. [Wybór poezji]. Wwa: Czyt. 1971, 124 s. Poci Pol. Wyd. 2 także 1978.

Zawiera wiersze liryczne wybrane z całej twórczości.

46. Odejście w tło. [Wybór wierszy]. Pozn.: WP 1976, 94 s. Wyd. 2 także 1981.

47. Poezje wybrane. Wybrał P. Hertz. Wwa: PIW 1977, 378 s.

48. Sługi nieużyteczne. Wybór wierszy. Pozn.: WP 1977, 411 s. Wyd. 2 także 1982.

49. Poezje wybrane. (II). Wybór i oprac.: S. Li-chański. Wwa: LSW 1984, 125 s.

50. Baj. [Wiersze]. Wwa: KAW 1986, [16] s.

51. Listy do Juliana Tuwima. Oprac. R. Cieśluk. [Nowy Jork:] A.R. Poray Book Publ. 1989, 117 s.

Zawiera 35 listów K.I. do J. Tuwima z l. 1945-1951.

52. Poezje. Wybór i wstęp: M. Wetna. Lubl.: WLubel. 1989, 362 s.

53. Poezje wybrane. (III). Wybór i wstęp: T. Jodelka-Burzecki. Wwa: LSW 1989, 160 s.

54. Zaczynam się i kończę śpiewem. [Wiersze]. Wybór i posł.: I. Maciejewska. Wwa: NK 1989, 56 s.

55. Po zachodzie. [Wiersze]. Wybór i posł.: A. Żurawska-Włoszczyńska, J. Biesiada. Pozn.: Wydawn. Lit. Parnas 1993, 66 s.

Zawiera 36 utworów opublikowanych wyłącznie w czasopi-smach w 1905-1983 oraz 5 wierszy z rękopisów.

56. Poezje. Wybór, wstęp, komentarz: M. Ołdakowska-Kulłowa. Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1993, 187 s.

Wybór wierszy w przekł. niem. w: Kwartet żeński. Wybór i tłum.: K. Dedecius. Pozn.: WP 1987 s. 6-27.

Przekłady

1. F. Mac Cullagh: Prześladowanie chrześcijań-stwa przez bolszewizm rosyjski. [Studium]. Kr.: Wydawn. Księży Jezuitów 1924, 470 s.

2. F. Schiller: Don Karlos, infant hiszpański. Wyst. Wwa 1932. Wyd. Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 303 s. Wyd. nast. pt. Don Karlos. Poemat dramatyczny. Wwa: PIW 1954.

3. E. Ady: Wybór poezji. Przedm.: L. Keviczky. Słowo wstępne: S. Vincenz. Budapeszt: Bibl. Pol. w Budapeszcie 1943, 55 s., powiel.

Na prawach rękopisu.

4. L. Aprily: Wybór poezji. Przeł.: S. Vincenz, ..., J. Kot [A. Bahdaj]. Budapeszt: Bibl. Pol. [1943], 66 s., powiel.

5. A. Tamási: Abel w puszczy. [Powieść]. Cz. 1-2. Budapeszt: Bibl. Pol. 1943, 58 + 61 s., powiel. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1948.

Wyd. z 1943 na prawach rękopisu.

6. D. Carnegie: Jak uszczęśliwić innych i same-mu być szczęśliwym? Streściła ... Pozn.: Albertinum 1948, 106 s. Wyd. nast.: wyd. przejrz. i popraw. Wwa: Rój 1991.

7. L. Tolstoj: Anna Karenina. Powieść. T. 1, 3-4. [Wwa:] PIW 1952-1953, 371 + 365 + 243 s. Wyd. nast. 2-21 w 1953-1992.

8. S. Lestyán: W Bukowińskiej Puszczy. [Opo-wieść przyrodowo-przyrodnicza dla młodzieży]. Tłum. i przyp. ... Wwa: NK 1953, 200 s.

9. G. Büchner: Lenc. [Nowela]. W: G. Büchner: Utwory zebrane. Wwa: PIW 1956 s. 139-176.

10. J.W. Goethe: Egmont. Tragedia. Oprac. Z. Ciechanowska. Wr.: Ossol. 1956, CXXVIII, 180 s. *BV II*, 104.

11. H. Heine: Rabin z Bacharach. [Nowela]. W: H. Heine: Dzieła wybrane. T. 2. Wwa: PIW 1956 s. 359-408.

12. H. Böll: Chleb najwcześniejszych lat. [Powieść]. Wwa: PIW 1957, 141 s.

13. F. Dürrenmatt: Obietnica. Podzwonne powieści kryminalnej. Wwa: PIW 1960, 183 s. Wyd. 2 łącznie z: Kraksa, tłum. A. Wirth, tamże 1966, 198 s.

14. H. Doderer: Każdy może być mordercą. [Powieść]. Posł.: R. Karst. Wwa: PIW 1963, 463 s.

15. E. Dickinson: Poezje. Słowo wstępne: J. Żuławski. Wwa: PIW 1965, 164 s.

16. E. Dickinson: Poezje wybrane. Wybór i tłum. ... Wstęp: E. Życieńska. Wwa: LSW 1975, 172 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1956, 1965. — Wywiady: Z tajników poetyckiego rzemiosła. [Rozm.] S. Podhorska-Okołów. *Wiad. Lit.* 1925 nr 9; Moja poezja jest ludowa. [Rozm.] T. Jastrun. *Tyg. Kult.* 1975 nr 22; Gdy spizarnia pełna ... [Rozm.] J. K. Nastulanka. *Polityka* 1973 nr 16, przedr. w teście: Sami o sobie. Wwa 1975; Biblia i Szekspir. [Rozm.] M. Zieliński. *Kultura* 1978 nr 52/53.

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — WSB (Z. Podhójcka). — LP (R. Matuszewski). — RL 1983 (A. Biernacki). — NSLD (J. Z. Białek). — U. Bzdawka; Kazimiera Iłakowiczówna. Poradnik bibliograficzny. Pozn.: WBP [Woj. Bibl. Publiczna] [1988], 53 s.

S. Podhorska-Okołów: Od liryki do epiki, od weltszmeru do dogmatu. *Bluszcz* 1925 nr 15-16, przedr. w teście: Kobiety piszą. Wwa 1938. — S. Kolaczowski: Czary Laodamii. *Wiad. Lit.* 1928 nr 36, przedr. w teście: Pisma wybrane. T. 1. Portrety i zarysy literackie. Wwa 1968. — S. Podhorska-Okołów: Dramat za ścianą. *Bluszcz* 1928 nr 25, przedr. w teście: Kobiety piszą. Wwa 1938. — K.W. Zawodźński: Poetki. *Prz. Współc.* 1928 t. 27, przedr. w teście: Liryka polska w dobie jej kryzysu. Wwa 1939; Z pism... Wśród poetów. Kr. 1964. — Z. Wasilewski: Wyobraźnia ascetyczna. *Mysł Nar.* 1928 nr 19, przedr. w teście: Poeci i teatr. Wwa 1929. — J.E. Skiwski: Poetka gorzkich uniesień. *Tyg. Il.* 1930 nr 11. — K.W. Zawodźński. *Prz. Współc.* 1931 t. 37, przedr. w teście: Z pism... Wśród poetów. Kr. 1964 [rec.: Popiół i perły]. — K.W. Zawodźński. *Wiad. Lit.* 1935 nr 26, przedr. w teście: Z pism... Wśród poetów. Kr. 1964 [rec.: Ballady bohaterskie]. — [Słownik literacki:] W. Kubacki. *Gaz. Pol.* 1936 nr 120, przedr. w teście: Lata terminowania. Kr. 1963; B. Miciński. *Prosto z Mostu* 1936 nr 25. — S. Napierski: Mitologia cierpienia (O postawie poetyckiej I.). *Droga* 1937 nr 3. — K.W. Zawodźński: Parada poetów. *Wiad. Lit.* 1937 nr 23. — M.J. Wielopolska: Płiszka w jaskini lwa. Rozważania nad książką Iłakowiczówny „Szczęka obok drogi”. Wwa: druk: J. Zielony 1939, 46 s. — W. Bak; K.I. *Swiat* 1948 nr 43. — P. Grzegorzcyk: Wiersze I. *Tyg. Powsz.* 1950 nr 7. — [Poezje. 1940-1954:] M. Głowiński: O sztuce miniatury. *Twórczość* 1955 nr 7; B. Mamoń: O wierszach K.I. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 15; S. Lihański: Liryka I. W teście: Literatura i krytyka. Wwa 1956. — [Z rozbitego fotoplastikonu:] B. Mamoń: Zwierciadłana konkretność. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 36; J. Pregar: Poetka poetki. *Twórczość* 1957 nr 8. — Z. Pe-

dziński: Liryka religijna K.I. W teście: Dalecy i bliscy. Pozn. 1957. — S. Podhorska-Okołów: Księga tęsknoty. *Twórczość* 1959 nr 1 [rec.: Niewczesne wynurzenia]. — M. Głowiński: W tonacji francuskiej. *Twórczość* 1960 nr 7 [rec.: Lekko-myślne serce]. — L. Eustachiewicz: Odważny tradycjonalizm. *Dialog* 1962 nr 5 [rec.: Ziemia rozdarta]. — P. Kuncewicz: K.I. *Tyg. Kult.* 1963 nr 28. — D. Zawistowska: Poezja niepokoju i miłości. *Życie i Myśl* 1963 nr 11/12. — T. Klak; J. Kamena 1964 nr 19 [rec.: Wiersze. 1912-1959]. — [Szepcem:] S. Barańczak. *Nurt* 1967 nr 3; Z. Bińkowski: I. *Kultura* 1966 nr 50, przedr. w: Proza, poezja 1966. Wwa 1967. — W.P. Szymański: „Rosnąć wielkim drzewem”. (O poezji K.I.). *Życie Lit.* 1967 nr 31. — B. Łopatkówna: I. o Nankercze. *Zesz. Nauk. WSP w Katow.* 1967 nr 40. — J. Rogoziński: Modulacje szepetu. *Poezja* 1967 nr 6, przedr. w teście: Preteksty. Wwa 1985. — P. Kuncewicz: Żywe, nieobecne. *Mies. Lit.* 1968 nr 9 [rec.: Trzymieński zajął]. — F. Fornalczyk: Sceniczne rzeczy serio i buffo I. *Odra* 1970 nr 10 [rec.: Rzeczy sceniczne]. — B. Łopatkówna: Z motywów międzywojennej liryki K.I. *Pr. Nauk. UŚL (Hist.-Lit.)* 1969 z. 1. — J. Witan: Polska tkliwość. *Poezja* 1969 nr 6, przedr. w teście: Piękna plejada. Wwa 1980 [rec.: Liście i posągi]. — B. Łopatkówna: Nad debiutem K.I. (Fragm.). *Rocz. Komis. Hist.-Lit.* 1971 t. 9. — B. Łopatkówna: O wojennej lirycie K.I. (1914-1917). *Pr. Nauk. UŚL* 1971 nr 17. — [Wiersze zebrane:] Z. Bińkowski: Żywioł. *Kultura* 1972 nr 19; Z. Dołęcki: Poezja bez imienia. (O lirycie K.I.). *Życie i Myśl* 1972 nr 10. — W. Natanson: „Liście i posągi”. W teście: Moje przygody literackie. Pozn. 1972. — J. Pieszczyk: Poezja samotna. *Twórczość* 1972 nr 9. — Z. Kubiak; K.I. *Tyg. Powsz.* 1973 nr 15. — I. Maciejewska: K.I. „Zaczynam się i kończę śpiewem”. *Literatura* 1974 nr 3. — J. Kwiatkowski: Lew i straszylaki I. W teście: Notatki o poezji i krytyce. Kr. 1975. — M. Sprusiński: Popioły i perły (K.I.). W teście: Imiona naszego czasu. Kr. 1974. — T.J. Żółciński: K.I. W: Sławne Polki. Wwa 1975. — M. Buczkówna: Popiół i perły. *Literatura* 1976 nr 20, 21. — J. Pieszczyk: Melodia człowieka. *Nowe Książki* 1976 nr 13, przedr. rozszerz. pt. *Wędrowni przez epoki*. W teście: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991. — M. Buczkówna: Prawdziwie chrześcijańska. *Więź* 1977 nr 8. — T. Kuroczycki: Z problematyki rosyjsko-polskiego przekładu artystycznego. Kazimiera Iłakowiczówny tłumaczenie „Anny Kareniny” na język polski. Pozn.: UAM 1977, 150 s. — J. Szczawiej; K.I.: Słownik litewski. W teście: Laur i cień. Wwa 1977. — L. Danilewska: K.I. droga do Polski. *Poezja* 1978 nr 11/12. — D. Zawistowska: Poezja dziecięca K.I. *Rocz. Hum.* 1978 nr 1. — A. Zeidler: „Jednością czuć się z pejzażem”. *Poezja* 1978 nr 1 [rec.: Odejście w tło]. — M. Buczkówna: Wiersze - modlitwy. *W Drodze* 1979 nr 6. — S. Dąbrowski: „... i tak przeszli wojując z sobą...”. *Poezja* 1979 nr 4, przedr. w teście: Wiersz, rozbiór, rozumienie. Gdańsk 1983. — I. Maciejewska: K.I. W: OLP. Ser. 6 t. 2. Kr. 1979. — I. Molnar; K.I. a język i literatura węgierska. W: Z dziejów polsko-węgierskich stosunków historycznych i literackich. Wwa 1979. — W. Wiśniewski: K.I. W teście: Tego nie dowiedzie się w szkole. Wwa 1981. — A. Baranowska: Dziwny skandal krytyki polskiej. *Tu i Teraz* 1982 nr 15 [dot.: Szczęka obok drogi]. — I. Maciejewska: Utożsamiona ze światem. (K.I.). W: Poeci dwudziestolecia międzywojennego. T. 1. Wwa 1982. — M. Buczkówna: Miłość i miłosierdzie. *W Drodze* 1983 nr 4. — *Hołojuch*: O poezji K.I. i Emily Dickinson. *W Drodze* 1983 nr 4. — J. Maciejewski: Pamięci K.I. *W Drodze* 1983 nr 4. — R. Matuszewski: Moje spotkania z panią Kazimierą. *Tyg. Pol.* 1983 nr 17-19, przedr. w teście: Powroty i pożegnania. Wwa 1988. — J.S. Pasiar: Świadcstwo Poetki. *W Drodze* 1983 nr 4. — J. Witan: „Z pogodą w sercu”. (Szkiełko do portretu K.I.). *Poezja* 1983 nr 9. — P. Bystrzycki: Pani Kazimiera. (Prywatne kreski do portretu). *Więź* 1984 nr 2/3. — T. Dubicki: I. w Cluj. *Życie Lit.* 1984 nr 22 [dot. wojennych losów K.I.]. — Z. Łączkowski: K.I. - poetka chrześcijańskiej pokory. *Kult. Ośw. Nauk.* 1984 nr 1. — A. Rogalski: K.I. (Szkiełko do portretu). *Kierunki* 1984 nr 6. — J. Śliwińska: Dwie ojczyzny K.I. *Zesz. Nauk. Univ. Białost. (Hum. Filol. Pol.)* 1985 z. 53 t. 10. — M. Willaume: K.I. w Siedmiogrodzie (1939-1947). *Ann. UMCS Sect. F.* 1985

t. 40. — A. Baranowska: Illa. W tejsze: Perły i potwory. Wwa 1986. — M. Ołdakowska-Kuflowa: Droga K.I. do poezji religijnej. *Zesz. Nauk. KUL* 1986 z. 1. — J. Ratajczak: K.I. lata wojny. *Życie i Myśl* 1986 nr 9/10. — J. Ratajczak: Lekcje u Ilfakowiczówny. Szkice, wspomnienia, listy i wiersze. Pozn.: KAW 1986, 119 s. — T. Jodelka-Burzecki: Która to rocznica? *Kierunki* 1987 nr 32. — B. Zynda: Kazimiera Ilfakowiczówna we wspomnieniach starego księgarza. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1988, 62 s. — E. Danielewska: Portrety godzin. O Kazimierze Ilfakowiczównie. Wwa: Czyt. 1987, 258 s. — J. Czerwijska: Illa — opowieść rodzinna. Oprac. T. Umer. *Tyg. Pol.* 1988 nr 52. — J. Marx: Litewska panienska. O wierszach litewskich K.I. Fragment książki. *Odrodzenie* 1988 nr 43. — J. Marx: Wiersze I. o Piłsudskim. *Kultura* 1988 nr 44. — W. Myślenicki: Illa i Lechoń. *Tyg. Pol.* 1988 nr 48. — T. Umer: Co napisałam zostaje w innych. *Tyg. Pol.* 1988 nr 19. — M. Ołdakowska-Kuflowa: Legenda. *Zesz. Nauk. KUL* 1989 nr 1/4 [dot.: Opowieść o moskiewskim męczeństwie; poemat poświęcony ks. K. Budkiewiczowi]. — J. Snoppek: Glosa do wiersza K.I. *Tyg. Potesz*; 1989 nr 48 [dot. wiersza: Matka Boska Katyńska]. — A. Baluch: Wielkie tematy. Próba określenia wzorca tematycznego w dziełach wierszach K.I. *Szt. dla Dzieci*. 1990 nr 4. — K. Narutowicz: Porwanie na słodko. *Kierunki* 1990 nr 2 [dot.: Ścieżka obok drogi]. — M. Adamczyk: Współczesny poetycki dialog ze średniowieczną „Legendą o świętym Aleksym”. *Stud. Polonist.* t. 18/19; 1990/1991. — B. Zan-Czerwijska: K.I. lata dzieciństwa i młodości. Cz. 1-5. *W Drodze* 1991 nr 2-6. — M. Ołdakowska-Kuflowa: Chrześcijańskie widzenie świata w poezji Kazimierza Ilfakowiczówny. Lubl.: Wydawn. KUL 1993, 194 s.

B.D.

INGARDEN Roman Witold 1893-1970

Filozof, teoretyk literatury i sztuki.

Urodzony 5 lutego 1893 w Krakowie; syn Romana Ingardena, inżyniera hydrotechnika, budowniczego wodociągu krakowskiego, i Witosławy z Radwańskich, nauczycielki. Uczęszczał do III Gimnazjum Klasycznego we Lwowie. Po zdaniu matury w 1911 studiował filozofię na uniwersytetach we Lwowie i w Wiedniu, a następnie kontynuował studia w zakresie filozofii (także w zakresie matematyki, fizyki i psychologii) na uniwersytetach w Getyndze (1915-16) i we Fryburgu Badańskim (1916-18) pod kierunkiem prof. Edmunda Husserla. Debiutował recenzją dzieła E. Husserla „Logische Untersuchungen”, opublikowaną w 1915 w *Przeglądzie Filozoficznym* (z. 3/4). W 1918 uzyskał na uniwersytecie we Fryburgu stopień doktora filozofii na podstawie pracy „Intuition und Intellekt bei Henri Bergson”. W 1918-24 był nauczycielem propedeutyki filozofii w szkołach średnich, kolejno w Lublinie, Warszawie, Toruniu i Lwowie. Od 1919 wchodził w skład zarządu Towarzystwa Psychologicznego w Warszawie. W 1924 habilitował się na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie na podstawie pracy „Essentiale Fragen” i od 1925/26 prowadził, jako docent, wykłady uniwersyteckie z zakresu teorii poznania i ontologii, kontynuując jednocześnie pracę w II Gimnazjum im. K. Szajnochy. W 1925-39 należał do zarządu Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we

Lwowie. Był twórcą własnej teorii literatury i podstaw estetyki opisowej przedstawionych w ukończonych w czasie pobytu w Paryżu w 1927/28 książce „Das literarische Kunstwerk”. W 1933 został mianowany profesorem nadzwyczajnym i kierownikiem Katedry Filozofii na UJK. Od 1935 redagował *Studia Philosophica*. Od tegoż roku był czynnym członkiem Lwowskiego Towarzystwa Naukowego. Oprócz prac naukowych ogłaszał artykuły na tematy literackie, kulturalne, pedagogiczne m.in. w *Wiadomościach Literackich* (1933-34), *Marcholcie* (1934, 1936), *Pionie* (1935-37), *Muzeum* (1936-39), *Życiu Literackim* (1937). W czasie II wojny światowej pozostawał we Lwowie. Po zajęciu Lwowa przez ZSRR pracował nadal na uniwersytecie (od stycznia 1940 ukraiński Uniwersytet im. I. Franki); wykładał historię literatury niemieckiej i teorię literatury. W czasie okupacji niemieckiej wykładał na działającym tajnie UJK, kontynuował pracę naukową, przygotowując rozprawę „Spór o istnienie świata”, uczestniczył w tajnej działalności Polskiego Towarzystwa Naukowego. Po zakończeniu wojny zamieszkał w Krakowie, gdzie w 1945 został mianowany profesorem zwyczajnym i do 1950 był kierownikiem II Katedry Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ). W 1945 został członkiem korespondentem, a w 1949 członkiem czynnym PAU; od 1945 pełnił też funkcję sekretarza, a potem wiceprezesa Komisji Filozoficznej PAU, w 1946-51 redagował wydawaną przez PAU *Bibliotekę Klasyków Filozofii*. Za dzieło „Spór o istnienie świata” otrzymał w 1947 nagrodę PAU. Od 1948 był prezesem Towarzystwa Filozoficznego w Krakowie (potem Oddziału Krakowskiego Polskiego Towarzystwa Filozoficznego). W 1948-50 redagował *Kwartalnik Filozoficzny*. W 1954-57 był, tylko formalnie, pracownikiem naukowym Katedry Logiki Uniwersytetu Warszawskiego; pracował w tym czasie w Seminarium Zespołowym Logiki UJ. Następnie kierował ponownie Katedrą Filozofii na UJ, a w 1959-61 był nadto dziekanem Wydziału Filozoficzno-Historycznego. W 1958 został członkiem rzeczywistym PAN. W 1963 przeszedł na emeryturę. W 1964 prowadził wykłady z fenomenologii na uniwersytecie w Oslo. Otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1966) oraz przyznaną przez uniwersytet wiedeński nagrodę Gottfried von Herder Preis (1968). Był współzałożycielem krakowskiego Towarzystwa Higieny Psychicznej, członkiem Polskiego Towarzystwa Matematycznego oraz wielu zagranicznych towarzystw naukowych, m.in. American Aesthetic Society, Société Française de l'Esthétique Internationale, Phenomenological Society. Odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1957). Zmarł 15 czerwca 1970 w Krakowie.

Prace z zakresu teorii literatury i estetyki:

1. Das literarische Kunstwerk. Eine Untersuchung aus dem Grenzgebiet der Ontologie, Logik und Literaturwissenschaft. Halle: M. Niemeyer 1931, XIV, 389 s. Wyd. nast.: [wyd. 2 popraw. i rozszerz. z dod.] Von den Funktionen der Sprache im Theaterschauspiel. Tübingen: M. Niemeyer 1960, tamże wyd. 1965, 1972.

Dodany w wyd. 2 szkic: Von den Funktionen der Sprache im Theaterschauspiel został napisany przez R.I. w jęz. pol. pt. O funkcjach mowy w widowisku teatralnym w 1957-1958.

Przekł. pol. nieco zmien. pt. O dziele literackim. Badania z pogranicza ontologii, teorii języka i filozofii literatury. Przeł. M. Turowicz. (Dzieła filozoficzne). Wwa: PWN 1960, 489 s. Wyd. nast. tamże 1988.

Przekł. inne: ang.: The literary work of art. [Przeł.] G.G. Grabowicz. Evanston, Ill. 1973. — czes.: Umělecké dílo literární. [Przeł.] A. Mokrejs. Praha 1989. — franc.: L'oeuvre d'art littéraire. [Przeł.] P. Secretan II in.). Lausanne 1983. — portug.: A obra de arte literária. [Przeł.] A.E. Beau, M. da Conceicao Puga, J.F. Barrento. Lisboa 1972, wyd. 2 tamże 1979. — szwedz.: Det literära konstverket. [Przeł.] M. Kinander. [Staffanstorpl] 1976. — węgier.: Az irodalmi műalkotás. [Przeł.] G. Bonyhai. Budapest 1977.

2. O poznawaniu dzieła literackiego. Lw.: Ossol. 1937 [antydat. 1936], VIII, 274 s. Przedr. zob. poz. 5 t. 1. Por. poz. 8.

Przekł. czes.: O poznávání literárního díla. [Przeł.] H. Jehováč. Praha 1967.

3. O budowie obrazu. Szkic z teorii sztuki. Kr.: PAU 1946, 69 s. Rozpr. Wyd. Filol. Przedr. zob. poz. 5 t. 2.

Przekł. słowack.: O strukture obrazu. [Przeł.] E. András. Bratislava 1965.

4. Szkice z filozofii literatury. T. 1. Łódź: Polonista 1947, 203 s. Oddz. Łódź. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza.

Zawartość: Człowiek i jego rzeczywistość; Dwuwymiarowa budowa dzieła sztuki literackiej; Schematyzacja dzieła literackiego; Dzieło literackie i jego konkretyzacja; Graniczny przypadek dzieła literackiego; O różnych rozumieniach „prawdziwości” w dziele sztuki; O tak zwanej „prawdzie” w literaturze; Formy obcowania z dziełem literackim; O psychologii i psychologizmie w nauce o literaturze.

Przekł. ros. w: Issledowanija po estetike. Moskwa 1962.

5. Studia z estetyki. T. 1-3. (Dzieła filozoficzne). Wwa: PWN 1957, 1958, 1970, IX, 439 + 478 + 440 s. Wyd. 2 t. 1-2 tamże 1966. Por. poz. 6.

Zawartość: T. 1: Przedmowa; O poznawaniu dzieła literackiego [poz. 2]; O poetyce; Z dziełw teorii dzieła literackiego: Uwagi na marginesie „Poetyki” Arystotelesa. Lessinga „Laokoon”; O różnych rozumieniach „prawdziwości” w dziele sztuki [poz. 4]; O tak zwanej „prawdzie” w literaturze [poz. 4]. — T. 2: O budowie obrazu [poz. 3]; O dziele architektury; Utwór muzyczny i sprawa jego tożsamości; Kilka uwag o sztuce filmowej; Ze studiów nad zagadnieniem formy i treści dzieła sztuki; O formie i treści dzieła sztuki literackiej. — T. 3: Przedmowa. — O estetyce; O estetyce filozoficznej; O estetyce fenomenologicznej. — Zagadnienia metodologiczne: O psychologii i psychologizmie w nauce o literaturze [poz. 4]; Sprawa stosowania metod statystycznych do badania dzieła sztuki. — Przeżycie estetyczne; Przeżycie estetyczne;

Formy obcowania z dziełem literackim; Poglądy J. Volkelta na wczucie; O zagadnieniu percepcji dzieła muzycznego; Twórcze zachowanie autora i współtworzenie przez wirtuoza i słuchacza; Uwagi o estetycznym sędzię wartościującym; Zasady epistemologicznego rozważania doświadczenia estetycznego. — Dzieło sztuki i jego wartość: Graniczny przypadek dzieła literackiego; O tak zwanym malarstwie abstrakcyjnym; Uwagi o względności wartości; Czego nie wiemy o wartościach; Wartość estetyczna i zagadnienie jej obiektywnego ugruntowania; Wartości artystyczne i wartości estetyczne; Zagadnienie systemu jakości estetycznie doniosłych; Funkcje artystyczne języka. — Dyskusje: Z Zygmuntem Lempickim (Z. Lempicki: O transcendentalnej poetyce; Z. Lempicki: O formie i normie; Z. Lempicki jako teoretyk literatury); Z Manfredem Kidlem (M. Kridl: Wstęp do badań nad dziełem literackim); Z Henrykiem Markiewiczem. (W sprawie budowy dzieła literackiego profesorowi Markiewiczowi w odpowiedzi; Zakończenie dyskusji z prof. H. Markiewiczem).

Przekł.: ang. (wybór): Selected papers in aesthetics. [Wyd.] P.J. McCormick. München, Wien 1985. — niem. (wybór): Gegenstand und Aufgaben der Literaturwissenschaft. Aufsätze und Diskussionenbeiträge (1937-1964). [Wybór:] R. Fieguth. Tübingen 1976. — ros. (wybór): Issledowanija po estetike. [Przeł.] E. Ermilova, B. Fedorova. Moskwa 1962. — rum.: Studii de estetice. [Przeł.] O. Zaicik. Bucuresti 1978. — serb.-chorw.: Eseji iz estetike. [Przeł.] F. Jerman. Ljubljana 1980.

6. Untersuchungen zur Ontologie der Kunst. Musikwerk, Bild, Architektur, Film. Tübingen: M. Niemeyer 1962, 341 s.

Redakcja niemiecka dokonana przez R.I. prac ogłoszonych w Studia z estetyki. T. 2. Por. poz. 5.

7. Przeżycie, dzieło, wartość. Kr.: WL 1966, 222 s.

Zawiera wybrane studia z poz. 5 t. 3-1. Przeżycie estetyczne i jego przedmiot; Przeżycie estetyczne i przedmiot estetyczny; O zagadnieniu percepcji dzieła muzycznego; Uwagi o estetycznym sędzię wartościującym; Zasady epistemologicznego rozważania doświadczenia estetycznego. — II. Dzieło i jego wartość; Uwagi o względności wartości; Czego nie wiemy o wartościach; Wartość estetyczna i zagadnienie jej obiektywnego ugruntowania; Wartości artystyczne i wartości estetyczne; Zagadnienie systemu jakości estetycznie doniosłych; O tak zwanym malarstwie abstrakcyjnym.

Przekł.: niem.: Erlebnis, Kunstwerk und Wert. Vorträge zur Ästhetik 1937-1967. Tübingen 1969. — serb.-chorw.: Doživljaj, umetničko delo i vrednost. [Przeł.] D. Gojković. Beograd 1975.

8. Vom Erkennen des literarischen Kunstwerks. Tübingen: M. Niemeyer 1968, 440 s.

Nowa wersja poz. 2 opracowana przez R.I. po 1966.

Przekł. pol.: O poznawaniu dzieła literackiego. Przeł. z niem. D. Gierulanka. (Dzieła filozoficzne). Wwa: PWN 1976, 468 s.

Dodane: Przedmiot i zadania wiedzy o literaturze; O poetyce. Przekł. inne: ang.: The cognition of the literary work of art. [Przeł.] R.A. Crowley, K.R. Olson. Evanston 1973. — serb.-chorw.: O saznavanju književnog umetničkog dela. [Przeł.] B. Živojinović. Beograd 1971.

Przekłady

1. M. Scheler: O zjawisku tragiczności. *Prz. Warsz.* 1922 nr 13 s. 32-52. Wyd. osob. [przejr. i popraw.] Lw.: Pol. Tow. Filoz. im. K. Twardowskiego 1938, 40 s. Przedr. w: O tragedii i tragiczności. Wybór, przedm. i oprac.: W. Tatarkiewicz. Kr. 1976.

2. M. Scheler: O rehabilitacji cnoty. Przeł.: ..., S. Kołaczowski. *Marchoń* 1936/37 nr 1 s. 5-28. Wyd. osob. Wwa: Inst. Lit. 1937, 26 s.

3. I. Kant: Krytyka czystego rozumu. Z oryginału niem. przeł. oraz opatrzył wstępem i przyp. ... T. 1-2. Wwa: PWN 1957, XXIV, 483 + 622 s. PAN. Kom. Filoz. Wyd. nast. tamże 1986.

Praca redakcyjna

1. E. Husserl: Briefe an Roman Ingarden. Mit Erläuterungen und Erinnerungen an Husserl. [Wyd.] ... Den Haag: M. Nijhoff 1968, 186 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1956. — SWPP 1. — PP (J. Czachowska). — LP (S. Sawicki). — BUP cz. 1. — Bibliografia prac filozoficznych R.I. 1915-1971. Na podstawie materiałów Autora oprac., sprawdził i uzupełnił A. Półtawski. W: Fenomenologia R.I. Wwa 1972. — R. Jagannathan, P.J. McCormick, A. Półtawski, J. Sidorek: R.I. bibliography. W: R. Ingarden: Selected papers in aesthetics. München, Wien 1985 [bibliografia podmiotowa i przedmiotowa za l. 1915-1983].

[Das literarische Kunstwerk:] H. Spiegelberg. *Zeitschrift für Aesthetik und Allgemeine Kunstwissenschaft* 1931 z. 4. — Z. Tempicki: Dzieło literackie. *Wiad. Lit.* 1932 nr 9-10, przedr. w tegoż: Wybór pism. T. 2. Wwa 1966. — [O poznananiu dzieła literackiego:] W. Borowcy: Szkoła krytyków. *Prz. Współcz.* 1937 nr 2; M. Kridl. *Rocz. Lit.* 1936 wyd. 1937; J. Krzyżanowski: W poszukiwaniu teorii literatury. *Nowa Sztuka* 1937 z. 2. — T. Drewnowski, M. Janion: Zagadnienie fikcji literackiej ze stanowiska socjologicznej teorii literatury. *Twórczość* 1948 z. 2. — J. Pełc: O istnieniu i strukturze dzieła literackiego. (Rozważania logiczne nad „Studiami z estetyki” R.I.). *Stud. Filoz.* 1958 nr 3, odpowiedź: D. Gierulanka, A. Półtawski: O istnieniu i strukturze dzieła literackiego. *Tamże* 1958 nr 5. — H. Markiewicz: R.I. o dziele literackim. *Estetyka* 1961, przedr. w tegoż: Przekroje i zblżenia. Wwa 1967. — J. Pełc: Zdanie a sąd w dziele literackim. (Wartość logiczna i charakter asertywiczny quasi-sądu). *Estetyka* 1962. — H. Markiewicz: Jeszcze o budowie dzieła literackiego. *Pam. Lit.* 1964 z. 2 [dot.: O dziele literackim]. — P.A. Stucki: Le langage littéraire selon R.I. *Stud. Philos.*, Bazylea 1965. — J. Kmita: R.I. oraz J. Pełca kryteria doboru terminów teoretyczno-literackich. W tegoż: Problematyka terminów teoretycznych w odniesieniu do pojęć literaturoznawczych. Pozn. 1967. — A. Węgrzecki: Człowiek i sztuka. O niektórych rysach poglądów estetycznych R.I. *Życie i Myśl* 1968 nr 1. — E.G. Gurenko: K kritice fenomenologicznej estetyki R.I. *Novosibirskaja Gosudarstvennaja Konservatorija im. M.I. Glinki* 1970. — S. Morawski: Szkoła stawiania pytań. *Stud. Estet.* 1970, 1971 [dot.: Erlebnis, Kunstwerk, Wert]. — K. Rosner: Świat przedstawiony a funkcja poznawcza dzieła literackiego. *Stud. Estet.* 1970. — M. Golaszewska: R.I. *Pam. Lit.* 1971 z. 1. — Fenomenologia Romana Ingardena. Wwa 1972, 506 s., wyd. spec. *Stud. Filoz.* [zawiera m.in.: K.M. Dołgów: Fenomenologia literatury R.I.; D. Gierulanka: Filozofia R.I.; H. Markiewicz: Twórczość R.I. a rozwój badań literackich; J. Patočka: R.I. teoria obrazu; M. Rieser: R.I. filozofia sztuki; S. Skwarczyńska: Rodzaje literackie wśród podstawowych pojęć teoretyczno-literackich R.I.; E. Sowa: Problem literackiej metafory; A. Szczepańska: Niejasność jako estetycznie doniosła jakość]. — A. Szczepańska: W sprawie interpretacji niektórych twierdzeń Ingardenowskiej estetyki. *Stud. Estet.* 1972. — M. Golaszewska: R.I. filozofia wartości estetycznych. *Zesz. Nauk. UJ Pr. Filoz.* 1973 z. 3. — J.Z. Lichanski: Uwagi do R.I. teorii dzieła literackiego. *Stud. Filoz.* 1973 nr 4. — J. Rybicki: R.I. i W. Tatariewiczza teoria przeżyć estetycznych. (Analiza porównawcza). A. Szczepańska: Perspektywy aksjologicznych badań struktury dzieła sztuki w koncepcji R.I.; T. Szyma:

O Ingardenowskiej koncepcji analizy dzieła literackiego. *Stud. Estet.* 1973 t. 10. — K. Rosner: Ingardenowska koncepcja budowy dzieła literackiego jako źródło inspiracji do analizy komunikacji artystycznej. *Stud. Semiotyczne* 1974 t. 5. — H.H. Rudnick: R.I. aesthetics of literature. *Colloquia Germanica* 1974 nr 1/2. — W. Tatariewicz: R.I. W: Portrety uczonych polskich. Kr. 1974. — P. Beylin: Świat struktur i wartości. W tegoż: Autentyczność i kicz. Wwa 1975. — B. Dziemidok: R.I. teoria wartości dzieła sztuki w świetle estetyki marksistowskiej. *Stud. Filoz.* 1975 nr 3. — W.S. Hamrick: I. and artistic creativity. *Dialectics and Humanism*, Wwa 1975 nr 4, toż pt. I. i twórczość artystyczna. *Stud. Estet.* 1976. — Z. Konstantinowic: Über I. hinaus ... (Forschungsgeschichtliche Hinweise zur Entwicklung des phänomenologischen Ansatzes in der Literaturwissenschaft). *Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik*, Göttingen 1975 nr 17. — R. Lüthe: Czy alternatywa dla sceptycyzmu? O niektórych aspektach Ingardenowskiej teorii wartości dzieła sztuki. Tłum. P. Graff. *Stud. Estet.* 1975. — J. Nygaard: An analysis of I. distinction between the literary work of art and its related branches of art. *Dialectics and Humanism*, Wwa 1975 nr 2. — Roman Ingarden and contemporary Polish aesthetics. [Wyd.] P. Graff, S. Krzemień-Ojak. Wwa: PWN 1975, 267 s. PAN Institute of Philology and Sociology [zawiera m.in.: B. Dziemidok: R.I. views on the aesthetic attitude; M. Głowinski: On concretization; A. Helman: The influence of R.I. aesthetics on the theory of film; J. Kmita: Work of art — it's concretization. Artistic value — aesthetic value; H. Markiewicz: Places of indeterminacy in a literary work; S. Morawski: I. on the subject-matter and method of aesthetics; K. Rosner: I. philosophy of literature and the analysis of artistic communication; A. Szczepańska: Artistic functions of clarity in Proust]. — D. Stojanović: I. koncepcja książkowego umiennego dzieła. *Knjivnost*, Beograd 1975 nr 1-2. — A. Szczepańska: Polemiki wokół I. W: Studia z dziejów estetyki polskiej 1918-1939. Wwa 1975. — K. Bundalek: Marksisticka estetika k otazkam konkretizace umeleckých del. *Mnohotvarnost dramatického umenia*, Bratislava 1976. — R. Fieguth: Einleitung [do] R. Ingarden: Gegenstand und Aufgaben der Literaturwissenschaft. Tübingen 1976; tłum. fragm. pt. Pierwiastek historyczny w literaturoznawczych koncepcjach R.I. Tłum. R. Handke. *Telesy* 1978 nr 1. — F. Franckowiak: Budowa dzieła sztuki u Nicolai Hartmanna i R.I. *Stud. Filoz.* 1976 nr 5. — H.H. Rudnick: R.I. literary theory. *Analecta Husserliana* 1976. — I. Sławińska: Inspiracja I. w teatrolologii współczesnej. *Dialog* 1976 nr 5. — B. Dziemidok: I. i marksizm wobec estetyzmu i formalizmu w teorii wartości dzieła sztuki. *Stud. Estet.* 1977. — B. Kotowa: Założenia Ingardenowskiego programu badań literackich. *Stud. Met.* 1977 z. 16. — A. Szczepańska: I. wykłady z estetyki. *Stud. Estet.* 1977. — B. Kotowa: Ingardenowski program badań literackich a rozwój nauki o literaturze. W: Zagadnienia przełomu antypozytywistycznego w humanistyce. Wwa 1978. — B. Smith: R.I. — Ontological foundations for literary theory. W: Language, literature and meaning. Amsterdam 1978. — D. Surowiec: Dylematy odbioru w teorii R.I. *Prz. Hum.* 1978 nr 11. — D. Surowiec: Prawda dzieła literackiego w rozważaniach R.I. *Prz. Hum.* 1979 nr 3. — D. Surowiec: Wartości w świecie literatury. *Prz. Hum.* 1979 nr 11/12. — S. Dąbrowski: Ontologiczne ugruntowanie aksjologii literatury w ujęciu R.I. (Autoreferat). *Ruch Lit.* 1980 nr 3/4. — B. Dziemidok: Teoria przeżyć i wartości estetycznych w polskiej estetyce dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1980 [m.in. o koncepcjach R.I.]. — B. Kotowa: Założenia filozoficzne programu badań literackich Romana Ingardena. Wwa, Pozn.: PWN 1980, 102 s. PAN Oddz. w Pozn. — E.H. Falk: The poetics of Roman Ingarden. Chapel Hill: The University of North Carolina Press 1981, XXI, 214 s. — B. Kotowa: Ingardenowski minimalizm aksjologiczny. *Stud. Met.* 1981 t. 21. — J. W. Sarna: Fenomenologia Romana Ingardena na tle filozofii Edmunda Husserla. Kielce: WSP 1981, 273 s., powiel. — A. Szczepańska: Ingardenowska teoria quasi-sądu a funkcja poznawcza sztuki. *Stud. Estet.* 1981. — R. Wellek: Four critics: Croce, Valéry, Lukács and Ingarden.

Seattle, London 1981. — J. Fizer: Ingarden's and Mukařovskij's binominal definition of the literary work of art. A comparative view of their respective ontologies. *Russjan Literature*, Amsterdam 1983 nr 13. — Z. Mitosek: Fenomenologia literatury (Ingarden 1893-1970). W tejże: *Teorie badań literackich*. Wwa 1983. — A. Tyszczyk: Tożsamość — życie — trwanie dzieła literackiego. Wokół Ingardena teorii dzieła sztuki. *Rocz. Hum.* 1984 z. 1. — W. Bartnik: Ogłąd czy konstrukcja? Uwagi o Ingardenowskiej koncepcji dzieła literackiego. *Stud. Estet.* 1985. — K. Bartoszyński: The ontology of objects in Ingarden's aesthetics. [Przeł. z pol.] A. Korzeniowska. *Analecta Husserliana* 1989 t. 27. — A. Szczepańska: Estetyka Romana Ingardena. Wwa: PWN 1989, 264 s. — D. Ulicka: Ingardenowska filozofia literatury. Konteksty. Wwa: PWN 1992, 274 s.

J.Cz.

INGLOT Mieczysław ur. 1931

Historyk literatury.

Urodzony 11 stycznia 1931 we Lwowie; syn Stefana Ingłota, profesora Uniwersytetu Jana Kazimierza, kustosa Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie, i Mieczysławy z domu Rozehnal, nauczycielki. W czasie II wojny światowej początkowo przebywał nadal we Lwowie zajęty przez ZSRR, a w okresie okupacji niemieckiej od 1942 w Albigowej pod Łańcutem, gdzie rok później zaczął uczęszczać na tajne komplety gimnazjalne. Po zakończeniu wojny kontynuował naukę w IV Gimnazjum i Liceum im. H. Sienkiewicza w Krakowie. W 1948-55 był członkiem ZMP. Po zdaniu matury w 1949, studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Debiutował w 1950 recenzją filmu „Dwie brygady” pt. „Spóźniona odkrywczość”, opublikowaną na łamach *Po prostu* (nr 30); w następnych latach ogłaszał liczne recenzje i artykuły w pismach: *Po prostu*, *Wies* (1950-53), *Życie Literackie* (1952-58). W 1954 uzyskał magisterium i dzięki otrzymanemu stypendium aspiranckiemu kontynuował studia do 1957. W 1955 opublikował w *Zeszytach Naukowych UJ* (nr 5) pierwszą rozprawę naukową pt. „U źródeł „Fantazego”. W 1957 zawarł związek małżeński z Anną Dubowską, lekarką, pracownikiem naukowym PAN. W tymże roku przeniósł się do Wrocławia i rozpoczął pracę w Katedrze Literatury Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego (UWr.) na stanowisku starszego asystenta. Doktoryzował się w 1959 na UJ na podstawie pracy pt. „Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843” (promotor prof. Kazimierz Wyka). W tym okresie włączył się do prac nad „Polskim słownikiem biograficznym”. Studia i artykuły, poświęcone głównie literaturze i czasopiśmiennictwu okresu romantyzmu, publikował w *Pamiętniku Literackim*, *Ruchu Literackim*, *Zeszytach Prasoznawczych*. W 1965 uzyskał na UWr. habilitację na podstawie pracy pt. „Polskie czasopisma literackie ziem litewsko-ruśskich w latach 1832-1851”, a w 1966 stanowisko

docenta. W 1966-69 wykładał nadto w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Opolu. W 1967 został wybrany na członka Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Współpracował od 1970 z Uniwersytetem im. Purkyniego w Brnie. W 1972 objął kierownictwo Zakładu Nauczania Języka i Literatury Polskiej w Instytucie Filologii Polskiej UWr. (później Zakład Metodyki Nauczania Języka i Literatury Polskiej). W tymże roku został członkiem Zarządu Głównego Towarzystwa im. Marii Konopnickiej, w którym działał do 1987. W 1973 zaczął współpracować z Oddziałem Instytutu Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych, prowadząc seminarium dla nauczycieli i opiekując się Zakładem Nauczania Języka Polskiego. W 1973-88 był prezesem Oddziału Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza we Wrocławiu (od 1981 przewodniczący komisji rewizyjnej Zarządu Głównego). W 1974 objął funkcję przewodniczącego Okręgowego Komitetu Olimpiady Literatury i Języka Polskiego dla szkół średnich we Wrocławiu. Od 1975 był członkiem, w 1981-84 przewodniczącym, a w 1987-90 wiceprzewodniczącym Rady Naukowej Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. W 1976 został mianowany profesorem nadzwyczajnym. W 1977, 1981 i 1991 prowadził wykłady na Uniwersytecie w Lille. Wchodził w skład Komitetu Nauk o Literaturze PAN (1981-83 i 1987-90), Komisji Historii Prasy przy Komitecie Nauk Historycznych PAN (1976-86), Rady Naukowej Instytutu Filologii Polskiej WSP w Opolu (1984-87). Należał do kolegów redakcyjnych pism *Dydaktyka Literatury* (1976-81), *Ze skarbcza kultury* (od 1984), *Język Polski w Szkole Średniej* (od 1989) i *Polonistyka* (od 1991). W 1984 został mianowany profesorem zwyczajnym. W 1979, 1984, 1987, 1990 otrzymał nagrody Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki II stopnia za działalność naukową. W 1990-91 brał udział w pracach Komitetu do Spraw Nauki i Postępu Technicznego (od 1990 Komitet Badań Naukowych). Odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1976), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polskiej (1978). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Realia „Fantazego”*. [Szkic]. Wwa: 1959, 68 s., powiel. Rok Słowackiego 1809-1959. Materiały Sesji Nauk. 25-28 listopada 1959.

2. *Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843*. Wr.: Ossol. 1961, 193 s. *Prace Wrocławskiego Tow. Nauk.*, A, 73.

Zawartość: Wstęp; Koteria petersburska; Wśród prekursorów literackich koterii petersburskiej; Działalność krytyczna Michała Grabowskiego w latach 1830-1840; Problematyka powieści historycznej w literackim programie koterii; Zagadnienie literatury współczesnej w poglądach literackich koterii; Ewolucja

poglądów koterii petersburskiej na romantyzm; Poglądy koterii petersburskiej na oświecenie; Walka krytyki krajowej z koterią petersburską; Zakończenie.

3. „Bałamut Petersburgi” 1830-1836. Zarys monografii czasopisma. Wr. 1962, 104 s. *Acta Univ. Wratisl.* nr 2.

4. Polskie czasopisma literackie ziem litewsko-ruskich w latach 1832-1851. Wwa: PWN 1966, 375 s. Pracownia Historii Czasopiśmiennictwa Pol. XIX i XX w. PAN.

Zawartość: Wstęp. — Cz. 1. Czasopisma polskie w Petersburgu: *Tygodnik Petersburgi* (1830-1858); *Balamut Petersburgi* (1830-1836); *Egida* (1833); *Wizerunki i Rozzrąsania Naukowe* (Wilno 1834-1843); *Świstek* J. Krzeczowskiego (Wilno 1845); Noworoczniki. — Cz. 2. *Athenaeum* (Wilno 1841-1851); *Rubon* (Wilno 1842-1849); *Ondyna Druskiennickich Wód* (Grodno 1844-1846); *Pamiętniki Umysłowe* (Wilno 1845-1846); *Lud i Czas* (Wilno 1845); *Gwiazda* (Kijów 1846-1849); *Rocznik Literacki* (Petersburg 1843, 1844, 1846, Wilno 1849); *Pamiętnik Naukowo-Literacki* (Wilno 1849-1850). — Zakończenie.

5. Myśl historyczna w „Kordianie”. Wr.: Ossol. 1973, 311 s. Prace Wrocławskiego Tow. Nauk.

Zawartość: Wstęp; Nad poetyką Słowackiego: U źródeł nowej mitologii; W kręgu schellingowskiej teorii mitu; Tragizm „Balladyny”; O motywie korony w „Balladynie”; Historyczność i „ponadczasowość” w „Balladynie”. — Obraz poety. — Konieczność. — Wolność; „Medrek” i „prostak”; Między filozofią a mitem: Sen grobów. — Metafora świata. — Zakończenie. Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia w 1974.

6. Polish Romanticism. Wr.: UW. 1974, 32 s., powiel. Summer School of Science and Polish Culture.

7. Komedie Aleksandra Fredry. Literatura i teatr. Wr.: Ossol. 1978, 252 s.

Zawartość: Wstęp; Ulan i dziewczyna. (O „Damach i huzarach”); Komedie i polityka. (O „Gwałtu, co się dzieje!” i „Rewolwerze”); Literatura i autentyzm. (O „Ślubach panińskich” i „Panu Jowialskim”); Sarmacka komedia Fredry. (O „Zemście”); Okiem satyryka. (O „Dożywociu” i „Wychowance”); Niedobra komedia, czyli o „Wielkim człowieku do małych interesów”; Zakończenie. Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki II stopnia w 1979.

8. Informator polonistyczny dla kandydatów na studia filologii polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. [Współaut.:] J. Kolbuszewski. Wr.: Wydawn. UW. 1979, 33 s., powiel.

9. „Zemsta” Aleksandra Fredry. Wwa: WSiP 1983, 94 s. Wyd. 2 tamże 1987. *Bibl. Analiz Lit.*

10. „Śluby panińskie” Aleksandra Fredry. Wwa: WSiP 1986, 102 s. *Bibl. Analiz Lit.*

11. Świat komedii fredrowskich. Wr.: Ossol. 1986, 213 s.

Zawartość: Zamiast wstępu. — Część I. Zarysy syntetyczne: Fredro czyli o potrzebie klasyki; Literatura i teatr w komediach Aleksandra Fredry; Literatura romantyczna i sentymentalna jako element struktury w komedii Fredrowskiej (na przykładzie „Ślubów panińskich”, „Pana Jowialskiego” i „Zemsty”). Osobowość aktora jako tworzywo literackie (na przy-

kładzie komedii Aleksandra Fredry); Ulan i dziewczyna. — Część II. Analizy poszczególnych komedii: O „Panu Gel-dhabie”; „Mąż i żona”; Między genezą a recepcją; Sprawa końska w utworach Aleksandra Fredry; „Śluby panińskie”: kunszt przyspieszenia; Uwagi o czasie akcji „Zemsty” i rodowodzie literackim postaci Papkina; Nieznany portret cześnika Raptusiewicza z początku lat czterdziestych XIX w.; Satyra i humor w „Dożywociu”; Nieznajoma z podróży. (O „Jednej scenie” A. Fredry pt. „Świeczka zgasła”). — Czytanie poety (Zamiast zakończenia).

12. Wyobraźnia poetycka Norwida. Wwa: PWN 1988, 216 s.

Zawartość: Słowa wstępu. — Cz. 1: Rękawiczki Norwida. Między kultura a cywilizacja; Duch i litera. O symbolice wypowiedzi poetyckiej w twórczości Norwida; Opus magnum Norwidowskiej liryki. Rzecz o „Vade-mecum”; Kreacja postaci kobiecych w twórczości poetyckiej Norwida; Norwidowska lektura „Pana Tadeusza”. — Cz. 2: Norwidowski człowiek; Norwidowski dramata słowa. (Ostatni despotyzm); Nad „Konceptem” a „Ewangelią”; O „Posiedzeniu”; O „Malarzu z konieczności”; „A Dorio ad Phrygium” C. Norwida i „apolliniskie” wiersze Zbigniewa Herberta. Paralele.

13. Cyprian Norwid. Wwa: WSiP 1991, 487 s. *Bibl. Polonistyki.*

14. Kordian. Wwa: WSiP 1993, 110 s. *Bibl. Analiz Lit.*

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Polacy piszący na Kaukazie w pierwszej połowie XIX w. (Materiały do zagadnienia). *Pam. Lit.* 1957 z. 2 s. 538-551. — „Alkhadar” Edmunda Chojeckiego na tle literatury polskiej lat 1832-1850. *Pam. Lit.* 1959 z. 1 s. 83-110. — Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Univ. Wratisl.* 1964 nr 30 s. 5-21. — O powieściach Szymanera w latach 1838-1844. *Pam. Lit.* 1964 z. 3 s. 53-81. — Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarb. Kult.* 1965 nr 17 s. 100-134. — Polsko-ukraińskie związki literackie w XIX wieku w świetle badań radzieckich (1918-1966). *Pam. Lit.* 1967 z. 3 s. 252-266. — Stan i potrzeby badań nad polską prasą literacką okresu romantyzmu. W: Historia prasy polskiej a kształtowanie się kultury narodowej. Wwa 1967 s. 29-46. — Przodkowie i potomkowie Ostapa Bondarczuka. (Problem chłopca-inteligena w literaturze polskiej okresu romantyzmu). [Współaut.:] M. Jakóbiec-Semkowska. *Acta Univ. Wratisl.* 1968 nr 95 s. 81-109. — „Exoriens aliquis nostris ex ossibus ultor” w literaturze i historii polskiej. *Pam. Lit.* 1971 z. 1 s. 57-80 [dzieje motywu z „Eneidy” Wergiliusza w literaturze pol. od końca XVIII w.]. — Die Bauerfrage in der polnischen Literatur in der Zeit der Romantik (1822-1863). W: Der Bauer Mittel- und Osteuropas im Sozio-ökonomischen Wandel des 18 und 19 Jahrhunderts. Köln, Wien 1973 s. 312-326. — Rosja i Rosjanie w oczach polskich kaukazyków. W: Spotkania literackie. Wr. 1973 s. 185-216. — Kornel Makuszyń-

ski. (Rekonesans badawczy). W: O literaturze dla dzieci i młodzieży. Wwa 1975 s. 63-92. — Narodowość a literatura w polskiej krytyce literackiej okresu romantyzmu. W: Idee i koncepcje narodu w polskiej myśli politycznej czasów porzobiorowych. Wwa 1977 s. 61-83. — Historia w polskim dramacie romantycznym (A. Mickiewicz, J. Słowacki, Z. Krasiński, C.K. Norwid). W: Polska, czeska i słowacka świadomość historyczna XIX wieku. Wr. 1979 s. 75-93. — Repertuar teatrów warszawskich w świetle raportu carskiej cenzury z 1843 roku. *Pam. Lit.* 1980 z. 3 s. 219-251. — Historia w „trylogii dramatycznej” J. Słowackiego o powstaniu listopadowym. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* (1979/1980) wyd. 1982 s. 69-84. — L'Insurrection vue par les journaux polonais de l'empire russe. W: Pologne. L'Insurrection de 1830-1831. Sa réception en Europe. Lille 1982 s. 179-197. — Propagandowe funkcje carskiej prasy polskojęzycznej w okresie powstania listopadowego. *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1982 nr 3/4 s. 5-23. — Bard literackiej mody. (O poetyckiej karierze Tomasza Padurzy). *Prz. Hum.* 1983 nr 2 s. 33-54. — Kształty ciągłości. (O ponadczasowości w procesie historycznoliterackim). W: Literatura i dzieje. Wr. 1983 s. 8-32. — Gatunki i rodzaje literackie w galicyjskich podręcznikach do nauczania języka polskiego w szkołach elementarnych i niższych klasach gimnazjalnych. (Galicia doby autonomicznej); O czytance w galicyjskich podręcznikach dla niższych klas szkół elementarnych. W: Literatura i wychowanie. Wr. 1983 s. 51-76; 77-93. — Osławianie tajemnicy czyli „Przed nieznanym trybunałem” J.J. Szczepańskiego. W: Prace ofiarowane Henrykowi Markiewiczowi. Kr. 1984 s. 335-345. — Ojczyzna dla wszystkich — ojczyzna dla każdego. (Obraz Polski w świetlicowych, szkolnych i harcerekich zbiorach utworów poetyckich). [Współaut.:] W. Dynak. W: Motyw ojczyzny w liryce współczesnej. Wr. 1985 s. 6-41. — Legenda Emira. W: Dziedzictwo Powstania Listopadowego w literaturze polskiej. Wwa 1986 s. 403-423 [dot. Wacława Rzewuskiego]. — Polska dziewnastowieczna proza fabularna o Wiośnie Ludów. *Germanica Wratisl. Acta Univ. Wratisl.* 1986 t. 50 nr 657 s. 85-125. — The image of the Jew in Polish narrative prose of the Romantic period. *Polin. A Journal of Polish-Jewish Studies*, Oxford 1987, t. 2 s. 199-218. — Spór o wrzesień w poezji polskiej lat 1939-1941 we Lwowie. *Pam. Lit.* 1990 z. 1 s. 205-240. — Postać chłopca-inteligenta w polskiej, rosyjskiej i ukraińskiej literaturze 1 połowy XIX wieku. W: Dzieje lubelszczyzny. T. 4 cz. 2. 1991 s. 139-160. — Mickiewicz we Lwowie (1939-1941). Karta z dziejów kultu poety. W: Studia o Mickiewiczu. Wr. 1992 s. 127-150. — Sowietyzacja polskiego życia literackiego we Lwowie. 1939-1941. W: Piśmiennictwo-systemy kontroli-obiegi

alternatywne. T. 2. Wwa 1992 s. 164-189. — O pozycji stanu wojennego. *Jez. Pol. w Szk. Średniej* 1992/93 nr 1 (25) s. 4-16.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. S. Goszczyński: Król zamczyska. [Powieść]. Oprac. ... Wyd. 3 zmien. Wr.: Ossol. 1961, LVI, 85 s. *BN I*, 50.
2. J. Słowacki: Fantazy. [Dramat]. Oprac. ... Wyd. 2 zmien. Wr.: Ossol. 1966, LXXIV, 163 s. *BN I*, 105. Wyd. nast. tamże: wyd. 3 zmien. 1968 *BN*, wyd. 4 zmien. 1973 *Nasza Bibli.*, wyd. 4 [!] 1976 *BN*, wyd. [5] 1985 *Nasza Bibli.*; wyd. inne: Wwa: KAW 1985.
3. A. Fredro: Zemsta. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1967, LXXXIV, 149 s. *BN I*, 32. Wyd. nast. tamże: 1969 *BN*; 1971 *BN*, wyd. 11 rozszerz. 1986; wyd. inne tamże: wyd. 7 [!] 1987, wyd. 8 1991.
4. A. Fredro: Śluby pańskie. Oprac. ... Wyd. 5 zmien. Wr.: Ossol. 1972, LXI, 202 s. *BN I*, 22. Wyd. nast. tamże: wyd. 6 1983 *BN*; wyd. 6 [2. rzut] 1986 *BN*.
5. Syrokomił w 150 rocznicę urodzin. Materiały sesji popularnonaukowej. Inowrocław – Toruń 15-16 czerwiec 1973. Red. ... Inowrocław-Toruń 1973, 158 s.
6. J. Słowacki: Kordian. Część pierwsza trylogii: Spisek koronacyjny. Wyd. 6 zmien. Oprac. ... Kr.: Ossol. 1974, LXXXVII, 155 s. *BN I*, 2. Wyd. nast. tamże: Wstęp i przyp. ... 1985, wyd. 7 1986.
7. J. Słowacki: Balladyna. Oprac. ... Wyd. 5 zmien. Wr.: Ossol. 1976, LXXXIV, 231 s. *BN I*, 51. Wyd. nast.: tamże: wyd. 6 1984 *Nasza Bibli.*, wyd. 10 [!] 1986; Rzeszów: KAW 1990.
8. Hymn w szkole. Mazurek Dąbrowskiego. Hymny szkolne. Red. nauk. ... Wr.: IKNiBO [Inst. Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświat.] 1977, 115 s., powiel.
9. Problematyka nauczania języka i literatury polskiej. Cz. 1. Literaturoznawstwo i metodyka. Wr. 1977, 136 s. *Acta Univ. Wratisl.* nr 370. Cz. 2 tamże *Acta Univ. Wratisl.* nr 445.
10. Literatura i kultura współczesna. Materiały dla słuchaczy studium podyplomowego. Wyboru dokonał ... Wr.: IKNiBO [Inst. Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświat.] [1978], 315 s.
11. Kształtowanie świadomości literackiej uczniów. Wr. 1979, 188 s.
12. Wrzesień w literaturze i historii polskiej. Materiały sesji naukowej zorganizowanej przez IKNiBO [Inst. Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświat.] we Wrocławiu 15 września 1979 r. Cz. 1. Wrzesień w literaturze. Red. ... Wr.: IKNiBO [Inst. Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświat.] 1979,

106 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzup. 1980, wyd. 3 1989.

13. Rola czasopism przedmiotowo-metodycznych w dydaktyce szkolnej. Pod red. ... Wr.: IKNiBO [Inst. Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświat.] 1979, 117 s., powiel.

14. A. Fredro: Dożywocie. Oprac. ... Wyd. 3 zmien. Wr.: Ossol. [1981], LII, 127 s. BN I, 93.

15. Literatura i dzieje. O procesie historyczno-literackim w edukacji szkolnej. Materiały sesji naukowej zorganizowanej przez Oddział Doskonalenia Nauczycieli dnia 10-11 XII 1982 we Wrocławiu i 15 I 1983 w Wałbrzychu. Pod red. [i ze słowem wstępnym] ... Wr.: Inst. Kształcenia Nauczycieli im. W. Spasowskiego w Wwvie, Oddz. Doskonalenia Nauczycieli we Wr. 1983, 116 s.

16. Literatura i wychowanie. Z dziejów edukacji literackiej w Galicji. Pod red. [i ze wstępem] ... Wr.: Wydawn. UW. 1983, 138 s.

17. Norwid. Z dziejów recepcji twórczości. Wybór tekstów, oprac. i wstęp ... Wwa: PWN 1983, 576 s.

Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki II stopnia w 1984.

18. A. Fredro: Pan Geldhab. Komedia w 3 aktach, wierszem. Wstęp i przyp. ... Wr.: Ossol. 1984, 122 s.

19. „Dramat życia prawdę wybierający”. Materiały Norwidowskiej Sesji Naukowej Jelenia Góra, 6-7 maja 1983 zorganizowanej przez Instytut Filologii Polskiej UWrocławskiego, Kuratorium Oświaty i Wychowania w Jeleniej Górze, Teatru im. C.K. Norwida w Jeleniej Górze dla uczczenia 100 rocznicy śmierci Cypriana Kamila Norwida. Pod red. ... Wr.: Ossol. 1985, 135 s.

20. Motyw ojczyzny w liryce współczesnej. Materiały sesji naukowej zorganizowanej przez Oddział Doskonalenia Nauczycieli w dniach 16-17 XI 1984 we Wrocławiu. Pod red. ... Wr.: IKN ODN [Inst. Kształcenia Nauczycieli Oddz. Doskonalenia Nauczycieli] 1985, 104 s.

21. Edukacja literacka w szkole. Antologia opracowań. Cz. 1-3. Teoretyczne problemy szkolnej komunikacji literackiej. Wybór i oprac.: W. Dynak, ... Wr.: Wydawn. UW. 1986, 1988, 1989, 168 + 216 + 243 s.

22. Z. Krasiński: Nie-Boska komedia. Wstęp i przyp. ... Wr.: Ossol. 1989, 152 s.

23. C.K. Norwid: Wiersze wybrane. Wybór, wstęp i przyp. ... Wr.: Ossol. 1991, 152 s.

24. Studia z dziejów edukacji literackiej w Polsce XIX i XX wieku. Wr.: Wydawn. UW. 1992, 123 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1983, 1988, 1989. — PP (M. Kotowska).

[Poglądy literackie koterii petersburskiej:] A. Bartoszewicz. *Ruch Lit.* 1963 nr 2; M. Danilewiczowa: „Koteria petersburska”. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 19; M. Straszewska. *Pam. Lit.* 1962 z. 2 — S. Makowski: „Fantazy” na nowo odczytany. *Współczesność* 1966 nr 13 [rec. wyd.: J. Słowacki: Fantazy]. — [Polskie czasopisma literackie ziem litewsko-rukskich w latach 1832-1851:] S. Burkot: Z dziejów prasy literackiej. *Ruch Lit.* 1967 nr 4; M. Stolzman. *Zesz. Prasozn.* 1967 nr 3. — A. Kowalczykowa. *Pam. Lit.* 1974 z. 4 [rec.: Myśl historyczna w „Kordianie”]. — [Komedia Aleksandra Fredry:] Z. Greń: Nie-cnota. *Zycie Lit.* 1979 nr 21; B. Lasocka. *Pam. Teatr.* 1980 z. 2; R. Mączyński: Komedia Fredry w perspektywie literaturoznawczej i teatrologicznej. *Prz. Hum.* 1980 nr 1. — R. Mączyński: Nowa edycja „Dożywocia” Fredry w serii Biblioteki Narodowej. *Prz. Hum.* 1984 nr 2 [rec. wyd.: A. Fredro: Dożywociel. — Rzepczyński: Powtórka z Norwida. *Stud. Norwid.* R. 8: 1990 [rec.: Wyobraźnia poetycka Norwida].

J.Z.

IREDYŃSKI Ireneusz
1939-1985

Pseud.: (ir), Paulo Corsini, Umberto Pesco.

Dramatopisarz, prozaik, poeta.

Urodzony 4 czerwca 1939 w Stanisławowie; syn Antoniego Ireduńskiego, urzędnika, i Aleksandry z Ziółcekich. Po II wojnie światowej zamieszkał w Bochni, a następnie w Krakowie, gdzie w 1957 ukończył Gimnazjum i Liceum im. T. Kościuszki. Debiutował w 1955 wierszem „Podhale zimą”, opublikowanym w dodatku do *Dziennika Polskiego* pt. *Od A do Z* (nr 47). W tymże roku został członkiem Koła Młodych przy Oddziale Krakowskim ZLP. Ogłaszał utwory m.in. w czasopismach: *Dziennik Polski* (1956-57), *Echo Tygodnia* (1956-57), *Słowo Tygodnia* (1956-57), *Współczesność* (1956-64), *Życie Literackie* (1956-59), *Co dalej* (1957; tu cykl utworów prozą pt. „Makabryczne historie w krainie Tarów”, nr 15-17, 19-20), *Nowa Kultura* (1957-63), *Kultura* (Paryż, 1958, 1964-65). Od 1958 mieszkał w Warszawie. W 1959 został członkiem ZLP. Ożenił się z Marią Kopelińską. Około 1965 nawiązał współpracę z Polskim Radiem jako autor słuchowisk. Zmarł 9 grudnia 1985 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ryba płynie za mordercą. [Powieść]. *Dz. Zach.* 1959 nr 157-215. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1959, 236 s. Wyd. 2 Białystok: Versus 1991.

Podp.: Umberto Pesco.

2. Wszystko jest obok. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1959, 66 s.

Nagroda na Festiwalu Studentów w Krakowie w 1959 za najlepszy debiut poetycki.

3. Męczeństwo z przymiarką. Sztuka. Praprem. Sopot, T. Wybrzeże 1960.

4. Olbrzym. [Widowisko telewizyjne]. TV 1960.

5. Moment bitwy. [Wierszel]. Wwa: Iskry 1961, 55 s.

6. Dzień oszusta. [Powieść]. Kr.: WL 1962, 138 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 9 pt. Dzień oszusta; Ukryty w słońcu. Wwa: Czyt. 1973, 237 s., tamże 1976. Przedr. zob. poz. 62.

7. Jasełka – moderne. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1962 nr 11 s. 15-36. Praprem. Pozn., T. Nowy 1965. Przedr. zob. poz. 41, 70.

Przekł. ang.: [Przeł.] H. Fedorowicz. Wyst. Toronto, T. Stendencki Arabeska 1973, – niem.: Krippenspiel modern. [Przeł.] H. Kunstmann. Berlin 1974; Modernes Krippenspiel. [Przeł.] D. Scholze. W: I. Iredyński: Leb wohl, Judas ... Leipzig 1983.

8. Ostatni odcinek drogi. Sztuka. Praprem. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1962.

9. Ukryty w słońcu. [Powieść]. Powst. 1962. Druk fragm. *Twórzość* 1963 nr 3 s. 10-69. Wyd. łącznie z Dzień oszusta zob. poz. 6. Por. poz. 57. Przekł. niem.: Versteht in der Sonne. [Przeł.] J. von Pilecki. Frankfurt am Main 1971.

10. Bajki nie tylko o smoku. [Współaut.:] K. Ferens. Wwa: NK 1964, 60 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1987.

Zawartość: Powrót Krisa; Bajka trochę smutna; Pani tramwajarzowa; Pan Kozia bródka; Inna niż wszystkie bajka o smoku; Krzesło; Stare samochody. – W wyd. 2 i 3 jako autor I. Iredyński.

11. Zejście do piekła. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Lubl., T. im. J. Osterwy 1964. Por. poz. 16.

12. Krzesło. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1965. Radio 1972.

Inf.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1965 nr 2 s. 40.

13. Sam pośród miasta. Scenariusz filmowy. Ekran. 1965.

14. Śmierć w środkowym pokoju. Scenariusz filmowy. Ekran. 1965.

15. Żegnaj, Judaszu. Sztuka w 3 aktach. *Dialog* 1965 nr 9 s. 25-44. Praprem. Kr., Stary T. 1971. TV 1980. Przedr. zob. poz. 41, 70.

Przekł. ang.: Farewell, Judas. Wyst. Londyn, Questors Theatre 1979; [Przeł.] S. Trzaska. Wyst. Roanoke (Virginia USA), Christopher Newport College Players 1976, – fiń.: [Przeł.] N. i K. Laszczy. Wyst. Kotka, T. Miei, 1976, – niem.: Leb wohl, Judas ... [Przeł.] J. von Pilecki. W: Modernes Polnisches Theater. T. 2. Berlin 1967, wyst. Zurych, Schauspielhaus 1968; Leb wohl, Judas ... [Przeł.] D. Scholze. W: I. Iredyński: Leb wohl, Judas ... Leipzig 1983.

16. Zejście do piekła. Scenariusz filmowy. Ekran. 1966. Por. poz. 11.

17. Historia uczucia. [Utwór dramatyczny]. TV 1970. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1973 nr 3 s. 73-85.

18. Oratorium. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Pozn., Studencki T. Nurt 1970.

19. Związki uczuciowe. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1970, 180 s.

Zawartość: Armelle; Fascynacja; Koniec i początek.

20. Człowiek epoki. [Powieść]. Kr.: WL 1971, 175 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1975. Przedr. zob. poz. 62. Por. poz. 58.

Przekł. niem.: Der Mann der Epoche. [Przeł.] R. Buschmann. W: I. Iredyński: Leb wohl, Judas ... Leipzig 1983.

21. Dobroczyńca. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Łódź, T. Powsz. 1971.

22. Głosy. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1971 nr 1 s. 93-99. Radio 1971. Praprem. Olsztyn, T. im. S. Jaracza 1978. Przedr. zob. poz. 38.

23. Kardiogram. Scenariusz filmowy na motywach powieści A. Minkowskiego „Nigdy na świecie”. Ekran. 1971.

24. Muzyka konkretna. [Wierszel]. Kr.: WL 1971, 89 s.

25. Panie. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1971 nr 12 s. 11-15. Radio 1972. Praprem. łącznie z Maria [poz. 39] pt. Kobiety Wr., T. Pol. 1976.

26. Rytuał. [Słuchowisko radiowe]. *Teatr Pol. Radia* 1971 nr 3 s. 5-12. TV 1986. Przedr. zob. poz. 38.

27. Sama słodycz. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1971 nr 3 s. 8-29. Praprem. Wr., T. Pol. 1973. Przedr. zob. poz. 41, 70.

28. Stary. [Słuchowisko radiowe]. *Teatr Pol. Radia* 1971 nr 1 s. 93-99. Radio 1971. Praprem. Olsztyn, T. im. S. Jaracza 1978.

29. Anatomia miłości. Scenariusz filmowy. Ekran. 1972.

30. Czysta miłość. Nowela filmowa. *Dialog* 1972 nr 11 s. 13-20. Praprem. łącznie z Maria [poz. 39] Wwa, T. Nar. 1975.

Przekł. czes.: łącznie z poz. 39 pt. Čista láska; Maria. [Przeł.] J. Lezová. Praha 1984.

31. Okno. [Utwór dramatyczny]. Radio 1972. Praprem. Radom, T. im. J. Kochanowskiego 1986. TV 1986. Druk zob. poz. 38. Por. poz. 52, 59.

32. Terrarium. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1972 nr 1 s. 73-80. TV 1976. *Teatr Pol. Telew.* 1977 nr 1 s. 12-18. Praprem. teatr. wspólnie z Głosy [poz. 22] oraz Panie [poz. 25] pt. Strach i zachwyty. Tarnów, T. im. J. Solskiego 1980. Przedr. zob. poz. 38.

33. Dokąd. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, STS 1973.

34. Narkomani. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1973. Praprem. Wwa, T. Nowy 1975.

Przekł. niem.: Die Duchtigen. [Przeł.] Ch. Vogel. Berlin 1972.

35. Przejście podziemne. Scenariusz filmowy: ... i K. Kieślowski. Ekran. 1973.

36. Radio. [Słuchowisko radiowe]. *Teatr Pol. Ra-*

dia 1973 nr 3 s. 79-86, TV 1976. Przedr. zob. poz. 38.

Przeł. niem.: [Przeł.] Ch. Vogel. Berlin 1974.

37. Trzecia pierś. Sztuka w 5 krótkich aktach. *Dialog* 1973 nr 1 s. 15-39. Praprem. Tor., T. im. W. Horzycy 1975. Przedr. zob. poz. 41, 70.

Przeł. niem.: Die dritte Brust. [Przeł.] Ch. Vogel. Berlin 1972.

38. Głosy. [Słuchowiska radiowe]. Wstęp: A. Wróblewski. Wwa: Wydawn. RTV 1974, 172 s.

Zawartość: Winda [*Teatr Pol. Radia* 1971 nr 1 s. 85-92; Radio 1971]; Jasny pokój dziecienny [Radio 1971]; W parku; Głosy [poz. 22]; Panie [poz. 25]; Magia [*Teatr Pol. Radia* 1972 nr 1 s. 57-64; Radio 1972]; Niemowa [Radio 1973; por. poz. 45]; Stypa [*Teatr Pol. Radia* 1971 nr 1 s. 101-108; Radio 1972]; Bajka [*Dialog* 1973 nr 9 s. 45-50; Radio 1974]; Okno [poz. 31]; Rytuał [poz. 26]; Orator [*Teatr Pol. Radia* 1972 nr 4 s. 17-24; Radio 1973]; Terrarium [poz. 32]; Wygrana [*Teatr Pol. Radia* 1974 nr 2/3 s. 5-11; Radio 1975]; Radio [poz. 36].

39. Maria. (Słuchowisko). *Dialog* 1974 nr 7 s. 60-69; *Scena* 1974 nr 9 s. 48-53. Praprem. łącznie z Czysta miłość [poz. 30] Wwa, T. Mały 1975. Przedr. zob. poz. 69.

Przeł.: czes.: Maria. [Przeł.] J. Ležová zob. poz. 30, — hiszp.: Wyst. Barcelona, T. Lliure 1980, — niem.: Maria. [Przeł.] B. Pitschmann. Berlin 1978; Maria, oder die unbewusste Wiederergründung. [Przeł.] Ch. Vogel. Berlin 1980.

40. Miłosna tragedia na Diabelskiej Górze. [Utwór dramatyczny]. TV 1974.

41. Sytuacje teatralne. Wybrane utwory sceniczne. Wwa: PIW 1974, 311 s.

Zawartość: Żegnaj, Judaszu ... [poz. 15]; Jasełka - moderne [poz. 7]; Sama stodycz [poz. 27]; Trzecia pierś [poz. 37].

42. Słuchowisko. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1974 nr 4 s. 5-12. Radio 1975. TV 1985. Przedr. zob. poz. 56.

43. Łagodna piosenka. Sztuka w 3 aktach. *Dialog* 1975 nr 4 s. 5-28.

Przeł. niem.: Saufes kleines Lied. [Przeł.] R. Retz. Berlin 1976.

44. Manipulacja. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1975, 102 s. Wyd. 2 tamże 1977.

Przeł.: franc.: Manipulation. [Przeł.] F. Moriset. Geneve, Vancouver 1981, — niem.: Manipulation. [Przeł.] D. Scholze. Berlin 1978, wyd. nast. 1985, toż w: I. Iredyński: Leb wohl, Judas ... Leipzig 1983.

45. Niemowa. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1976 nr 1 s. 15-20. TV 1976. Por. poz. 38.

46. Idol. [Utwór dramatyczny]. TV 1977. Druk zob. poz. 69.

47. Kwadrofonia. (Słuchowisko). *Dialog* 1977 nr 6 s. 36-45. Praprem. Bydż., T. Propozycji 1977. Radio 1979. Przedr. zob. poz. 56.

48. Niedziela pewnego małżeństwa w mieście przemysłowym średniej wielkości. Scenariusz filmowy. Ekran. 1977.

49. Próba. [Utwór dramatyczny]. TV 1977.

50. Wizyta. Sztuka telewizyjna. *Dialog* 1977 nr 8 s. 5-16. TV 1980. Przedr. zob. poz. 69.

51. Anna. Scenariusz filmowy. Ekran. 1978.

52. Okno. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. RTV 1978, 68 s. Por. poz. 31, 59.

53. Roman i Magda. Scenariusz filmowy. Ekran. 1978.

54. Wejście w nurt. Scenariusz filmowy. Ekran. 1978.

55. Dacza. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1979 nr 5 s. 5-33. Praprem. Łódź, T. im. S. Jaracza 1979. Radio 1980. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1981, 101 s.

Przeł.: czes.: Wyst. Praga, Divadlo Rokoko 1981, — niem.: Die Datsche. [Przeł.] B. Pitschmann. Berlin 1980, — słowac.: Chata. [Przeł.] M. Andras. Bratislava 1980.

56. Skąd ta wrażliwość. [Słuchowiska radiowe]. Pośl.: W. Bellip. Wwa: Wydawn. RTV 1979, 204 s.

Zawartość: Fragmenty listów miłosnych [Radio 1978]; Skąd ta wrażliwość [Radio 1976]; Porwanie [Radio 1977]; Honor rodziny [Radio 1974]; Słuchowisko [poz. 42]; Kwadrofonia [poz. 47]; Przed prelekcją [Radio 1977]; Ibis [Radio 1974]; Do ślicznej i innych [*Teatr Pol. Radia* 1976 nr 2 s. 31-37; *Dialog* 1976 nr 9 s. 46-51; Radio 1977]; Koniec stworzenia [*Teatr Pol. Radia* 1975 nr 1 s. 41-48; Radio 1975]; Demony [Radio 1976]; Jasny pokój dziecienny [poz. 38]; Radio [poz. 36]; Dzisiaj się tak nie tańczy [Radio 1975]; Wejście do ogrodu.

57. Ukryty w słońcu. Scenariusz filmowy. Ekran. 1980. Por. poz. 9.

58. Homo Viator. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kr., Scena Format 1981. Wg powieści Człowiek epoki [poz. 20].

59. Okno. Scenariusz filmowy. Ekran. 1981. Por. poz. 31, 52.

60. Ołtarz wzniesiony sobie. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1981 nr 6 s. 5-34. Praprem. Wwa, T. Pol. 1981. Radio 1981. Wyd. łącznie z poz. 61 pt. Ołtarz wzniesiony sobie; Terroryści. Wwa: Czyt. 1985, 200 s. Przedr. zob. poz. 70.

Przeł. duń.: Wyst. Dalarna Lansteater 1983.

61. Terroryści. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1982 nr 5 s. 5-31. Praprem. Wwa, T. Pol. 1982. Wyd. łącznie z Ołtarz wzniesiony sobie zob. poz. 60. Przedr. zob. poz. 70.

Przeł. serb.-chorw.: [Przeł.] P. Vujičić. Wyst. Skopje 1984.

62. Ciąg. [Powieści]. Kr.; WL 1983, 457 s.

Zawartość: Dzień oszusta [poz. 6]; Ukryty w słońcu [poz. 9]; Człowiek epoki [poz. 20]; Manipulacja [poz. 44].

63. Magiczne ognie. Scenariusz filmowy. Ekran. 1983.

64. Wszyscy zostali napadnięci. [Utwór dramatyczny]. TV 1983. Przedr. zob. poz. 69.

65. Głosy umarłych. (Sztuka w 3 aktach). *Pis. Lit.-Artyst.* 1984 nr 4 s. 26-72. Praprem. Legnica, T. Dram. 1986. Przeodr. zob. poz. 70.

Przeodr. czes.: Hlasy mrtvých. [Przeodr.] I. Lezová. Praha 1988.

66. Krecja. (Sztuka w 6 aktach). *Dialog* 1984 nr 5 s. 5-37. Przeodr. zob. poz. 70.

Przeodr. niem.: Niemand. [Przeodr.] B. Pitschmann. Berlin 1985.

67. Dziewczynki. (Tragifarsa w 3 aktach). *Dialog* 1985 nr 2 s. 5-35. Praprem. Gdynia, T. Dram. 1985.

68. Seans. Sztuka w 2 aktach. *Dialog* 1985 nr 2 s. 5-33.

69. Wszyscy zostali napadnięci. [Utwory dramatyczne i słuchowiska radiowe]. Wwa: Wydawn. RTV 1985, 148 s.

Zawartość: Wizyta [poz. 50]; Obok, Wszyscy zostali napadnięci [poz. 64]; Trybunał; Ładny, spokojny wieczór [Dialog 1981 nr 2 s. 12-17]; Pokój numer 15 [Radio 1980]; Ręka matki ci przychylnej ciche szczęście w każdej chwili [Radio 1980]; Maria [poz. 39]; Idol [poz. 46].

70. Dziewięć wieczorów teatralnych. Wybór utworów scenicznych. Kr., Wr.: WL 1986, 546 s.

Zawartość: Jasełka - moderne [poz. 7]; Żegnaj, Judaszu ... [poz. 15]; Sama słodycz [poz. 27]; Trzecia pierś [poz. 37]; Ołtarz wzniesiony sobie [poz. 60]; Terrorysty [poz. 61]; Głosy umarłych [poz. 65]; Krecja [poz. 66]; Ofiara w bóstwo przemieniona.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 38, 56, 69 oraz m.in.: Papierosy „Herbawo”. *Teatr Pol. Radia* 1970 nr 3 s. 17-27; Radio 1979. — Dwie chusteczki. Radio 1971. — Futryna. Radio 1971. — W przedziale. Radio 1971. — Zjawisko. Radio 1971. — Dramat językowy. Radio 1973. — Uśmiech Czechowa. [Adapt.: A. Czechow: W łaźni; Szczęście; Kameleon; Kapral Prizsibiejew]. Radio 1973. — Wygrana. *Teatr Pol. Radia* 1974 nr 213 s. 5-11; Radio 1975. — Chwila przerwy przed zakończeniem wojny. *Teatr Pol. Radia* 1975 nr 3/4 s. 18-25; Radio 1981. — W brzuchu lewiatana. Radio 1975. — Cień. Radio 1976. — Jeleni. Radio 1977. — Gadające psy. Milkliwi zakochani i szereg innych postaci. Radio 1978. — Ostatnia walka weterana. Radio 1978. — Szkolne przedstawienie. Radio 1978. — Zjazd koleżeńki. Radio 1978. — W szatni. *Teatr Pol. Radia* 1979 nr 2 s. 43-50. — Bunt magistra. Radio 1981; druk fragm. *Życie Lit.* 1981 nr 12 s. 10-11. — Przed prelekcją. Radio 1983.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1976. — Wywiad: Nie piszę przewodnika po życiu. [Rozm. w 1973:] A. Schiller. *Dialog* 1987 nr 6.

SWPP 2 (B. Winklowa). — PP (B. Winklowa). — LP (A. Konkowski).

[Wszystko jest obok:] M. Głowiński: Liryka Jedermana. *Twórczość* 1959 nr 9; J. Przybos: Nowy talent. *Prz. Kult.* 1959 nr 49. — J. Gośliński: Manierysta i terroryści. *Życie Lit.* 1961 nr 44. — J. Rogoziński: Iredeński. *Nowa Kult.* 1961 nr 40. polem. J. Trznadel: O Iredeńskim. *Tamże* 1961 nr 44. — J. Przy-

bos: Radość sporu. *Prz. Kult.* 1962 nr 49. — J. Błoński: Między szyderstwem a okrucieństwem. *Dialog* 1963 nr 4 [dot.: Jasełka - moderne]. — [Dzień oszusta:] Z. Żabicki: Dzień aktora. *Nowe Książ.* 1962 nr 24; T. Drewnowski: Dwa dni oszusta. *Polityka* 1963 nr 16, przedr. w teogo: Krytyka i giełda. Wwa 1969; S. Lem: Miniatura nihilisty. *Twórczość* 1963 nr 3, przedr. w teogo: Rozprawy i szkice. Kr. 1975; J. Rogoziński: Powieść turpisty. *Prz. Kult.* 1963 nr 11. — M. Piwińska: Jasełka - moderne”. *Dialog* 1963 nr 3. — J. Kelera: Trzej młodzi sprawni. W teogo: Kpiarze i moralści. Kr. 1966. — J. Trznadel: Poezja poświęconej sztuczności. W teogo: Róże trzeciej. Wwa 1966 [rec.: Moment bitwy]. — E.J. Czerwiński: Three lesser known Polish dramatists of the absurd: Grochowiak, Iredeński and Drozdowski. *The Polish Review*, Nowy Jork 1968 nr 1. — T. Burek: Literatura kryzysu. W teogo: Zamiast powieści. Wwa 1971. — E. Wysinińska: Egzaminowanie autora. *Dialog* 1971 nr 7 [rec.: Żegnaj Judaszu]. — E. Rosinkiewicz: Moralista à rebours. *Nowy Wyraz* 1972 nr 2. — J. Hofman: I. szyderstwa i nadzieje. *Życie Lit.* 1973 nr 21. — H. Okraskowa: „Szkola uczyć” w słuchowiskach I. *Literatura* 1973 nr 12. — J. Szczyпка: Jak zagospodarować I? *Kierunki* 1973 nr 6. — L. Bugajski: Iredeńskiego „opowieść ku pokrzepieniu serc”. *Nowy Wyraz* 1974 nr 3 [dot.: Człowiek epoki]. — L. Bugajski: Przemoc zwyczajna. *Twórczość* 1974 nr 12 [dot.: Sytuacja teatralna]. — W. Filler: W stronę Arymana. W teogo: Ludzie i prapremiery. Kr. 1975. — L. Bugajski: Magia głosów. *Nowy Wyraz* 1975 nr 3 [dot.: Głosy]. — A. Wróblewski: Mikrokosmos I. *Tyg. Kult.* 1975 nr 51/52. — A. Zieniewicz: I. Mała Apokalipsa z figurami. *Dialog* 1975 nr 1. — A. Wróblewski: Uczeczka z piekła przystosowanych. *Życie Lit.* 1976 nr 10. — S. Bardijewska: Dramaturgia radiowa I. *Dialog* 1977 nr 5. — S. Bardijewska: Magie i marzenia. W teogo: Muza bez legendy. Wwa 1978. — T. Byrski: Sztuka rozmowy. *Więź* 1978 nr 6. — L. Bugajski: Iredeński. [Przeodr. ang.] E. Ćwirko-Godycka. Wwa: Ag. Aut., Czyt. 1979, 55 s., toż [przeodr. franc.] B. Grzegorzewska. *Tamże* 1979 nr 60. — Sz. Gąssowski: I.I. W teogo: Współcześni dramaturgowie 1945-1975. Wwa 1979. — A. Błaszkievicz: Wokół I. czyli Wódka, kocia i pudło. *Dialog* 1980 nr 7. — S. Dąbrowski: Zbliżenia poprzez motywy i styl. (Próba komentarza do wiersza I.I. „Oda do mitu”). *Poezja* 1980 nr 10. — S. Bardijewska: Moralizm przewrotny. *Scena* 1982 nr 3/4. — M. Mączyński: Funkcje potoku składniowego we współczesnej prozie polskiej. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1983 nr 80 [m.in. o utworach I.I.]. — T.J. Zółcinski: Wyznania hochsztaplera według I. *Nurt* 1983 nr 11. — S. Bardijewska: Czarna moralistyka. *Teatr* 1984 nr 9 [dot.: Krecja]. — S. Bardijewska. *Pis. Lit.-Artyst.* 1985 nr 4 [dot.: Głosy umarłych]. — L. Eustachiewicz: Ołtarz wzniesiony demonom - I.I. W teogo: Dramaturgia współczesna 1945-1980. Wwa 1985. — S. Bardijewska: Seans przywoływania prawdy. *Lektury dramatu. Teatr* 1986 nr 4 [dot.: Seans]. — J. Bratkowski: Jeden kostium. *Scena* 1986 nr 3. — L. Bugajski: „Oplakuję siebie”. *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 3. — L. Bugajski: Nowego świata nie będzie. *Życie Lit.* 1986 nr 2. — K. Głogowski: Pożegnanie dramaturga. *Kierunki* 1986 nr 2. — A. Gronczewski: Grzeszne manipulacje. *Poezja i życie praktyczne. Mies. Lit.* 1986 nr 4, przedr. w teogo: Obiad na ruinach. Wwa 1992. — K. Karasek: I.I. *Twórczość* 1986 nr 7. — J. Kłossowicz: Prawdziwy dramaturg. *Literatura* 1986 nr 3. — S. Bardijewska: Moralizm à rebours. W teogo: Własna przesterzeń. Wwa 1987. — M. Jodłowski: I. w przedśionku czyścica. *Opole* 1987 nr 9. — J. Kłossowicz: I.: męczeństwo z przymiarką. *Dialog* 1987 nr 6. — M. Sołtyś: Chwila w czyścicu. Wspomnienie o I.I. *Akcent* 1987 nr 2. — J. Strzemziński: Człowiek epoki. *Kultura* 1987 nr 40. — S. Treugutt: Portret z pamięci. *Teatr* 1987 nr 3. — M. Nowakowski: Śmierć. *Odra* 1988 nr 11. — M. Robinson: Iredeńskiego dramaty języka. Przeodr. D. Kuźnicka. *Dialog* 1988 nr 3. — L. Bugajski: Życie jako gra. W teogo: W gąszczu znaczeń. Kr. 1988. — H. Gosk: Grac - wariant kondycji wydziedziczonego w debiutach 1956-1965. *Mies. Lit.* 1989 nr 4. — K. Pysiak: I. albo piekło zaakceptowania. *Zdanie* 1990 nr 2/3. — D. Scholze: Judasz Iredeńskiego. Przeodr. A. Lam. *Mies. Lit.* 1990 nr 2/3.

IRZYKOWSKI Karol 1873-1944

Pseud.: Jerzy Kowski; K.L.; (K.L.); K. Irz.; K. Irzyk.; Karol Jeżykowski; Karol Łamigłowski.
Pisarz, krytyk literacki i teatralny, publicysta.

Urodzony 23 stycznia 1873 w Błaszkowej pod Pilznem w rodzinie ziemiańskiej; syn Czesława Irzykowskiego i Julii z Ławrowskich. Uczył się w gimnazjum w Brzeżanach, a następnie w Złoczowie i Lwowie, gdzie w 1889 uzyskał świadectwo dojrzałości w Gimnazjum im. Franciszka Józefa I. W 1889-93 studiował germanistykę na Uniwersytecie Lwowskim, po otrzymaniu absolutorium i tytułu kandydata Wydziału Filozofii przerwał studia z powodu trudnych warunków materialnych. Podczas studiów działał w Kółku Literackim, w którym w 1893 wystąpił z nowelą pt. „Wycieczka w świat daleki”. W 1894 przeniósł się do Brzeżan i przez rok uczył języka niemieckiego w tamtejszym gimnazjum. W tymże roku debiutował wierszem pt. „Wśród nocy”, opublikowanym w *Kronice Społecznej i Literackiej* (nr 4). W 1895 powrócił do Lwowa, gdzie w 1896 rozpoczął pracę dziennikarską w *Monitorze i Przeglądzie Politycznym, Społecznym i Literackim* (do 1904). Zarabkował też stenografią w sejmie galicyjskim. Kontynuując twórczość literacką, nawiązał kontakty i przyjaźnie m.in. z Leopoldem Staffem, Ostapem Ortwinem i Stanisławem Brzozowskim. Po przeniesieniu się w 1908 do Krakowa pracował jako urzędnik w Cesarsko-Królewskim Biurze Korespondencyjnym oraz w 1910-17 w redakcji *Nowej Reformy*. W 1909 występował w obronie S. Brzozowskiego, posądzanego o współpracę z rosyjską ochroną, m.in. uczestnicząc w sądzie partyjnym PPS. W 1910 ożenił się z Antoniną Gnoinińską. W 1918 rozpoczął systematyczną publikację recenzji teatralnych i literackich w *Maskach*. W 1919 przeniósł się do Warszawy. Pracował etatowo w Sejmie na stanowisku kierownika biura stenografów (1919-33). W tych latach łączył go związek uczuciowy z pisarką Haliną Marią Dąbrowską. Od 1920 brał udział razem ze Stefanem Żeromskim w staraniach o utworzenie Akademii Literatury, wypowiadając się za projektem Polskiej Izby Literackiej. W 1922 otrzymał subwencję Departamentu Sztuki i Kultury na napisanie pracy na temat kina („Dziesiąta Muza”, wyd. 1924). W 1922-34 współpracował jako recenzent teatralny z *Robotnikiem*, a w 1924-33 również z *Wiadomościami Literackimi*. W 1929-30 współredagował (z Janem Nepomucenem Millerem i Stanisławem Baczyńskim) czasopismo *Europa*. W 1933 został powołany do pierwszego składu PAL. W tymże roku przeniesiony na emeryturę, poświęcił się całkowicie pracy krytycznoliterackiej. W 1933-39 współpracował z redakcją *Pionu* oraz prowadził w *Roczniku Literackim* dział dramatu (1933-38), ponadto

w 1935-39 publikował stale w *Prosto z mostu*. Był częstym gościem „Klubu S”. Współpracował z Polskim Radiem, omawiając nowości literackie. Po wybuchu II wojny światowej utracił podczas bombardowania Warszawy swój dom. W czasie okupacji niemieckiej utrzymywał się z wykładów stenografii polskiej i niemieckiej w Szkole Handlowej prowadzonej przez Jadwigę Warchołową oraz w Szkole Miejskich Zakładów Komunikacyjnych. Równocześnie brał czynny udział w konspiracyjnym życiu kulturalno-literackim Warszawy. Pracował nad dziełem podsumowującym całość dorobku krytycznoliterackiego „Mosty”, które ukończył w 1944. Pod koniec powstania warszawskiego został ranny, po tragicznej tułaczce i pobytach w powojennych szpitalach zmarł 2 listopada 1944 w Żyrdowie, gdzie pochowano go na miejscowym cmentarzu. W 1981 prochy ekshumowano i złożono do grobu rodzinnego na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pałuba. Sny Marii Dunin. [Powieść]. Lw.: B. Połoniecki 1903, 532 s. Wyd. nast.: wyd. 2 ze wstępem K. Wyki. Wwa: Wiedza 1948; wyd. 3 Wwa; Czyt. 1957; wyd. nowe w oprac. A. Budreckiej Wr.: Ossol. 1981, XC, 481 s. *BNI*, 240. Przedr. zob. poz. 25.

Adapt. teatr. [na podstawie wyjątków]: B. Schäffer: TIS MW 2 – kompozycja sceniczna. Dla aktora, mima, tancerki i 5 muzyków. Partytura. Wyst. Kr. 1964. Wyd. Kr.: PWM 1972, [20] k., — film. pt. Widziadło: Scenariusz: M. Nowicki. Ekran. 1983.

2. Dobrodziej złodziei. Komedja w 5 aktach. [Współaut.: W. Feigenbaum] H. Mohort. Praprem. Lw., T. Mie]. 1906. Wyd. Stanisławów: A. Staudacher i Sp. (M. Haskler) 1907, 195 s. Przedr. zob. poz. 25.

Adapt. radiowa: pt. Meteor, Scenariusz: N. Kazimierczak, Radio 1967, — teatr: Wybór i kompozycja: H. Litwiniec. Wyst. Wr., T. Kalambur 1967; Oprac. tekstu: A. Ziemiński. Insc. i scenogr.: J. Szajna. Wwa, T. Studio 1975.

3. Nowele, Stanisławów, Wwa: A. Staudacher i Sp. 1906, 182 s. Wyd. 2 tamże 1907. Przedr. zob. poz. 19, 25.

Zawartość: Wycieczka w świat daleki; Diurnista; Wielki jeździec; Pogrzeb; Wróg i nieprzyjaciel; Czym jest Horla? (Rodzaj programu); Małżeństwo Maran; Okno; Metamorfozy Mojskiego. — Od autora.

4. Wiersze i dramaty. Stanisławów: A. Staudacher i Sp. (M. Haskler), J. Fiszer 1907, 229 s. Przedr. zob. poz. 25.

Zawartość: Wiersze (1893-1897). — Dramaty: Scena z poematu dramatycznego pt. Modra płaszczyzna; Na pełnym morzu. Dramat; Zaraza w Bergamo. Libretto; Zwycięstwo. Komedja tryumfalna w dwóch aktach. — Od autora.

5. Fryderyk Hebbel jako poeta konieczności. [Monografia]. Stanisławów: A. Staudacher i Sp.

(M. Haskler), E. Wende i Sp. 1907, 215 s. Przedr. zob. poz. 25.

6. Lemiesz i szpada przed sądem publicznym. W sprawie Stan. Brzozowskiego. [Współaut.:] O. Ortwin. Lw.: Nakł. Autorów 1908, 47 s. Przedr. zob. poz. 25.

Broszura publicystyczna.

7. Czyn i słowo. Glossy sceptyka. [Rozprawy, eseje]. Lw.: B. Połoniecki; Wwa: E. Wende i Sp. 1913, 404 s. Przedr. zob. poz. 25.

Zawartość: Od autora; Dwie rewolucje: Czy mord może być koniecznością?; Z tajników bohaterzczyzny; Dostojny bzik tragiczności; Z kuźni bluźnierstw. Aforyzmy o czynie; Wychoowanie woli; Glossy do współczesnej literatury polskiej; Świat pracy a świat emocji; Władza w swoje korzenie!; Walka z mechanizmem; „Brośmy swojego Żyda”; W kształt linii spiralnej; Niezrozumiałość. (Teoria niezrozumiałości o ile można zrozumiale wyłożona); Stanisław Brzozowski; Obrona literatury sensacyjnej. (Dialog); Jeszcze jeden Hamlet. (Stanisław Antoni Mueller i Henryk Piłs); Ocalenie „jstoty rzeczy”. (Roman Jaworski; Historie maniaków); Powieść Nałkowskiej. (Kobiety. — Książę. — Biała Koteczka. — Rówieśnice); Ze szkoły Żeromskiego. Juliusz Kaden; Niezłuda i Zawody; Próba krytyki „Dziejów grzechu”. Fragment; „Uroda życia”; Ostatnia powieść Brzozowskiego (Sam wśród ludzi. — Dębina); Zza kulis krytyki.

8. W przestrzeniach czasu. Opowiadanie fantastyczne na tle krakowskich stosunków. Kr.: *Il. Kur. Codz.* 1913, 56 s. Przedr. zob. poz. 25.

Podp. Jerzy Kowski.

9. W odzyskanym Białymstoku; Nieco o duchu żołnierza polskiego. *Il. Kur. Codz.* 1920 nr 241, 278-279. Wyd. w: Śladami bitwy warszawskiej 1920. [Autorzy:] S. Żeromski, ..., A. Grzymała-Siedlecki. Oprac.: M. Puchalska, Z. Stefanowska. Wwa: Czyt. 1990 s. 27-42.

10. Spod ciemnej gwiazdy. Nowele. Łódź: Księg. Pol. 1922, 143 s. Por. poz. 17, 25.

Zawartość: z poz. 3: Wielki jeździec; Pogrzeb; Wróg i nieprzyjaciel; Okno; Metamorfozy Mojskiego, — oraz: Almanzor czyli zęby i raptura; Dukat. Studium wyssane z palca; Arka; Szkic do powieści; Wagon astralny; Melodia Janki; Kowadło Morda; Pyriphlegethon czyli Niepokalane poczucie. (Prolog do dramatu).

11. Prolegomena do charakterologii. [Studium]. *Museion* 1913 nr 8. Wyd. osob. Lw.: Spółka Akcyjna Wydawn. 1924, 40 s. Przedr. zob. poz. 25.

12. Dziesiąta Muza. Zagadnienia estetyczne kina. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1924, 238 s. Wyd. nast.: wyd. 2 ze wstępem K.T. Toeplitza. Wwa: FAW 1957, tamże: wyd. 3 1969, wyd. 4 ze wstępem i przyp. J. Bocheńskiej 1977. Przedr. zob. poz. 25.

13. Walka o treść. Studia z literackiej teorii poznania. I. Zdobnictwo w poezji. II. Treść i forma. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1929, 278 s. Przedr. zob. poz. 25.

Zawartość: Autor się usprawiedliwia. — I. Zdobnictwo w poezji. Rzecz o metafory; Metaphoritis i złota plomba; Fantastyka. — 2. Treść i forma. Studium z literackiej teorii po-

znania. (Polemika ze Stanisławem Ignacym Witkiewiczem). Wstęp. — Cz. 1. Porcja Crocego; Croce a Witkiewicz; Arcyeksperyment; Falszowanie Alrauny; Pisanie na wrażeń; Lekarstwo. (Uzasadnienie i reforma bebecizmu); Elektryka. — Cz. 2. Różne formy pojęcia formy; Uporządkowanie zagadnienia; Forma wewnętrzna; Hebbel; Forma etyczna; Brzozowski; Tendencja i dydaktyka a forma; Inne rehabilitacje (przeciw Morlokom); Obrona realizmu; Forma techniczna; Konfrontacja; Rzeźba formą; Dygresje; Opowiedzieć własnymi słowami. — Cz. 3. Walka z żywym trupem. (Napięcia dynamiczne przed ich użyciem); Chwycenie bykofaka za rogi. (Zajścia w siltku Crocego); Deformacje; Dynamika i hiperdynamika. Pro domo mea; Hierarchia i aktualność; Krytyka i kontrkrytyka; Twórczość Witkiewicza.

14. Beniaminek. Rzecz o Boyu-Żeleńskim. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1933, 189 s. Przedr. zob. poz. 25.

15. Słoń wśród porcelany. (Studia nad nowszą myślą literacką w Polsce). Wwa: Tow. Wydawn. Rój 1934, 355 s. Przedr. zob. poz. 25.

Zawartość: Wstęp. — Ścieżki trzech Gorgon; I. Programofobia; 2. Plagiatory charakter przełomów literackich w Polsce; 3. Niezrozumiałość. — Dwa F: Futuryzm a szczy; Uroki naturalizmu; Na Giewoncie formizmu. (Teoria p. Chwistka); Dadaizm; Likwidacja futuryzmu. — Bziki teatrologów; Niestosne eksperymenty; Uwagi o tzw. upadku twórczości dramatycznej w Polsce. — Przesady i przesady krytyki; Z przesądów krytyki literackiej; O tragizmie. (Ustęp z artykułu z powodu „Południcy”); Tabuteria. (Z artykułu pt. Spiritus flat ubi vult et quomodo vult); Charakterologia. Ustęp z rozprawy Prolegomena do charakterologii; Talent jako fetysz; Godność krytyki. — Pro domo sua; Imponderabilia czyli rzeczy „niepotrzebne”; „Walka o treść”. — Dwaj teoretycy; Doping, ramiarstwo i perspektywizm a merytoryzm; „Burmistrz marzeń niezamieszanych”; — Jednostka na śledztwie społecznym; Piła marksistyczna; Prekursor tzw. estetyki proletariackiej; Literatura a socjalizm; Tajemnica nocy listopadowej. — Prawo serca; Nurt uczucia w „Trenach”.

16. Lżejszy kaliber. Szkice. — Próby dna. — Aforyzmy. Wwa: Tow. Wydawn. Rój 1938, 254 s. Przedr. zob. poz. 25.

Większość tekstów została ogłoszona w formie odczytów radiowych w 1934-1937.

Zawartość: Małżeństwa koleżeńskie. — Pierwsze dotknięcie wojny. (Odczyt radiowy na temat zadany przez ankietę Polskiego Radia). — Misterograf. Pożeracz lapiduchów. — Magik niesamowitości. (Po zgonie Stefana Grabińskiego). — Mgły na Parnasie. (Odczyt radiowy). — Jerzy milczący. (Prospekt dla sztuki pt. Krycia drukowany w miesięczniku Teatr przed premierą). — Każdy jest poetą. (Odczyt radiowy). — Moja biblioteka. (Pisarze z okazji Tygodnia Książki Polskiej). — Kłopoty krytyka. (Odczyt radiowy). — Uzasadnienie neopuryzmu. (Odczyt). — Harce diablika oratorskiego. (Odczyt radiowy). — Nowoczesny Tantal. (Ze wspomnień dziennikarza). — Sylwester Deptusia. (Szkic). — Złodziej. (Etiuda metafizyczna). — Vademecum wśród warszawskiej kntei literackiej. — Zmierzeń samotności. (Rozmyślenia człowieka, który nie mógł zasnąć). — Filozofia koralowa a religia. — Alchemia ciała. (Zagadnienie okrucieństwa). — Autobiografizm. — Aforyzmy.

17. Mosty. [Zbiór rozpraw]. Powst. 1944. Druk fragm. w: H.M. Dąbrowska: O Karolu Irzykowskim. Łódź 1947 s. 109-125.

Rkps całości zaginął. — Drukowane fragm.: Przyjaźń; Samotność; Dziennik; Część indeksu; Skrucha; Metaliteratura; Do charakterologii.

18. Cięższy i lżejszy kaliber. Krytyki i eseje. Wybrał, wstępem i przyp. opatrzył A. Stawar. Wwa: Czyt. 1957, 617 s.

Zawiera studia z tomów: z poz. 5: Statyka i dynamika, — z poz. 7: Od autora; Dwie rewolucje; Z tajników bohaterstwa (część pierwsza); Głosy do współczesnej literatury polskiej; Świat pracy a świat emocji; Obrona literatury sensacyjnej; Powieści Nałkowskiej; Ze szkół Żeromskiego, — poz. 11, — z poz. 13: Autor się usprawiedliwia; Treść i forma (fragmenty); Z części pierwszej: Wstęp. Porcja Crocego, Croce a Witkiewicz. Pisanie na wrażenie. Lekarstwo; Z części drugiej: Różne formy pojęcia formy. Uporządkowanie zagadnienia. Tendencja i dydaktyka a forma. Obrona realizmu; Z części trzeciej: Deformacje. Twórczość Witkiewicza, — z poz. 14: Jego legenda; Jak ja to robię; Jego kryteria; Jego epoka heroiczna: Zielony Balonik; Słówka; Spotkanie Boya z Irzykowskim, — z poz. 15: Wstęp; Programofobia; Niezrozumiałstwo; Futuryzm a szachy; Uroki naturalizmu; Dadanaizm; Talent jako fetysz; Godność krytyki; Imponderabilia, czyli rzeczy „niepotrzebne”; Literatura a socjalizm; Tajemnica nocy listopadowej, — z poz. 16: Mgły na Parnasie; Moja biblioteka; Uzasadnienie neopuryzmu; Autobiografizm; Vademecum wśród warszawskiej kniei literackiej. Aforyzmy.

19. Spod ciemnej gwiazdy. Wybór nowel. [Wybór i wstęp:] J. Wilhelmi. Wwa: 1958 PIW, 214 s.

Zawartość: Wstęp. — Sny Marii Dunin. (Palimpsest) [poz. 1], — z poz. 3: Diurnista; Metamorfozy Mojskiego; Okno, — z poz. 10: Almanzor czyli zęby i ruptura; Dukat. (Studium wysane z palca); Wagon astralny; Melodia Janki; Pyryphlegethon czyli Niepokalane poczęcie (Prolog do dramatu); Kowadło Morda, — z poz. 16: Sylwester Deptusia; Złodziej. (Etiuda metafizyczna); Nowoczesny Tantal. (Ze wspomnień dziennikarza).

20. Notatki z życia, obserwacje i motywy. Wyboru dokonał A. Dobosz. Wstęp: S. Kisielewski. [Przyp.:] A. Podzielnia. Wwa: Czyt. 1964, 547 s.

Zawartość: S. Kisielewski, O Karolu Irzykowskim. — Cz. I: Młodość. — Cz. II: Basia. — Cz. III: Okres międzywojenny. — Cz. IV: Wojna.

21. Recenzje teatralne. Wybór i wstęp: J. Szpoński. Przyp.: B. Winkłowa. Wwa: PIW 1965, 764 s.

22. Myśli. Wybór i przedm.: L.B. Grzeniewski. Wwa: Czyt. 1974, 142 s.

23. Aforyzmy. Wstęp i wybór: S. Lichański. Wwa: PIW 1975, 118 s.

24. Wybór pism krytycznoliterackich. Oprac. [i wstęp:] W. Głowała. Wr.: Ossol. 1975, I, 706 s. *BN I*, 222.

Zawiera studia z tomów: z poz. 5: Pantrazizm; Samopoprąka; Kwietystyczny wydzźwięk Hebbelowskiego światopoglądu; Statyka i dynamika, — z poz. 7: Dwie rewolucje; Dostojny bzik tragiczności; Świat pracy a świat emocji; W kształt linii spiralnej; Niezrozumiały. (Teoria niezrozumiałości o ile można zrozumiałe wyłożona); Stanisław Brzozowski; Ze szkoły Żeromskiego; Zza kulisy krytyki, — z poz. 13: „Walka o treść”; Zdobnictwo w poezji. Rzecz o metaforze; Uzupełnienia późniejsze: Treść i forma. Studium z literackiej teorii poznania. (Polemika ze Stanisławem Ignacym Witkiewiczem), — z poz. 14: [Rozdz.] II; [Rozdz.] IV, — z poz. 15: Programofobia; Plagiatowy charakter przełomów literackich w Polsce; Niezrozumiałstwo; Uroki naturalizmu; Na Giewoncie formizmu. (Teoria p. Chwistka); Nieistotne eksperymenty; Z przesądów krytyki literackiej; Godność krytyki; „Burmistrz marzeń

niezamieszkanym”; Literatura a socjalizm, — z poz. 16: Aforyzmy; Kłopoty krytyki. (Odczyt radiowy); Autobiografizm, — nadto; Z czynów i słów rozproszonych: Fantastyka. Z powodu książki Stefana Grabińskiego; Cudowność jako materiał poetycki; JKB-demon; Kino a literatura; System „od-do”; Drogi sławy i drogi literatury; Od metafory do metonimiki; Literatura od wewnątrz; Materia poetica.

25. Pisma. Pod red. A. Lama. Inf. bibliogr.: B. Winkłowa. [T. 1-7]. Kr.: WL 1976-82.

[T. 1]. Pałuba. Sny Marii Dunin. Tekst oprac. J. Grodzicka. 1976, 596 s. Zob. poz. 1.

[T. 2]. Słoń wśród porcelany. Lżejszy kaliber. Tekst oprac. i indeks: Z. Górzyna. 1976, 680 s. Zob. poz. 15, 16.

[T. 3]. Walka o treść. Beniaminek. Tekst oprac. i indeks: A. Lam. 1976, 606 s. Zob. poz. 13, 14.

[T. 4]. Wiersze, Dramaty. Oprac. tekstu: M. Wojterska. 1977, 755 s.

Zawartość: poz. 4, — nadto: Dobrodziej złodziei [poz. 2]. — wiersze i dramaty rozproszone: Kamerton śmierci. Dramat w 3 aktach. (Wyjátki); Człowiek przed soczewką, czyli sprzedane samobójstwo. Dramat w 1 akcie; Człowiek z pożaru. Dramat; Paweł zabija Gawła. Stuchowisko radiowe.

[T. 5]. Nowele. Oprac. tekstu: J. Grodzicka. Adenda do tomu Wiersze i dramaty: B. Winkłowa. 1979, 397 s.

Zawartość: Nowele [poz. 3]; W przestrzeniach czasu — [poz. 8]; Spod ciemnej gwiazdy [poz. 10].

[T. 6]. Czyn i słowo oraz Fryderyk Hebbel jako poeta konieczności; Lemiesz i spada przed sądem publicznym; Polegomena do charakterologii. Wstęp: A. Lam. Tekst i indeksy oprac. Z. Górzyna. 1980, 722 s. Zob. poz. 5-7, 11.

[T. 7]. Dziesiąta Muza oraz pomniejsze pisma filmowe. Tekst i indeksy Z. Górzyna. 1982, 568 s. Zob. poz. 12.

Przekłady

1. F. Hebbel: Judyta. Tragedia w 5 aktach. Lw., Złoczów: W. Zukerkandel 1908, 111 s. Wyst. Kr., T. Mieję. 1909.

2. F. Hebbel: Dzienniki. Wybrał i przeł. ... Lw.; B. Połoniecki 1911, 230 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1958.

3. C. Sternheim: Snob. Komedia. Wyst. Kr., T. Mieję. im. J. Słowackiego 1914.

4. Juliusz Verne w piekle. [Wybór i wstęp ...]. Lw.: Lektor-Polonia 1925, 180 s.

Ponadto w czasopiśmie sensacyjne nowele pisarzy austriackich: T.H. Mayer, L. Heveti, O. Storzinger, P. Rohrer.

Prace edytorskie

1. S. Brzozowski: Stanisław Wyspiański. (Wydanie pośmiertne). Wyd. i wstęp ... Stanisławów; Księg. M. Haskler, E. Wende i Sp. 1912, XI, 177 s.

2. S. Brzozowski: *Legenda Młodej Polski. Studia o strukturze duszy kulturalnej*. Oprac. ... (Dzieła wszystkie. T. 8). Wwa: Wydawn. Inst. Lit. 1937, 494 s.

OPRACOWANIA (wybór)

K. Irzykowski: Wywiad na księżycu K.I. o samym sobie. *Wiad. Lit.* 1925 nr 5. — K. Irzykowski: Odpowiedź na ankietę. Jak uczyli się współcześni wybitni pisarze polscy? *Wiad. Lit.* 1926 nr 3. — K. Irzykowski: Moja biblioteka. *Pion* 1933 nr 7. — Wywiady: L. Templer: U autora „Pałuby”. *Nowy Dz.* 1927 nr 194; S. Essmanowski: „Szukam ludzi bez przekonań”. *Pion* 1934 nr 16; „Rozmowa akademicka”. *Nowe Czasy* 1935 nr 7.

SWPP 1. — PP (B. Winkłowa). — PSB (K. Wyka). — LP (A. Lam). — J. Stawiński: I.K. W. Filozofia w Polsce. Wr. 1971. — B. Winkłowa: Karol Irzykowski. Życie i twórczość. T. 1-3. Kr.: WL 1987, 1992, 1994, 617 + 631 + 529 s. [Zawiera kronikę życia i bibliografię (do 1992)]. — W. Głowała: K.I. W. Słownik polskich krytyków teatralnych. T. 1. Wwa 1994.

S. Brzozowski: *Cogitationes morosae*. *Głos* 1903 nr 47 [dot.: Pałuba]. — S. Brzozowski: Pamiętnik. Lw. 1913, passim. — L. Choromański: Czyn i słowo ... *Prawda* 1913 nr 15-16. — A. Stern: Emeryt merytoryzmu. *Skamander* 1922 z. 17. — S. Baczyński: Pogromca absolutu. W tegoż: *Sztuka walcząca*. Lw. 1923, przedr. w tegoż: *Pisma krytyczne*. Wwa 1963.

— K. Czachowski: Sumienie współczesnej literatury polskiej. *Tyg. Il.* 1929 nr 37. — K.L. Koniński: Katastrofa wierności. Uwagi o „Pałubie” K.I. *Prz. Współcz.* 1931 nr 37. — J. Przyboś: W walce z walką o treść. *Sztuka Współcz.* 1931 z. 3, przedr. w tegoż: *Linia i gwar*. T. 1. Kr. 1959. — T. Boy-Zeleniński: Brzydka książka. *Wiad. Lit.* 1933 nr 29, przedr. w tegoż: *Pisma*. T. 6. Szkice literackie. Wwa 1956 [dot.: Beniaminek].

— J.E. Skiński: Problemat I. *Tyg. Il.* 1933 nr 13. — L. Fryde: Utopia I. *Druga* 1934 nr 10, przedr. w tegoż: *Wybór pism krytycznych*. Wwa 1966. — K.L. Koniński: Etyzm w krytyce literackiej. (O poglądach krytycznych K.I.) *Zet* 1934/35 nr 23-24, 1935/36 nr 1-2, przedr. fragm. w: *Polska krytyka literacka 1919-1939*. Wwa 1966. — *Pion* 1938 nr 24/25 Inr specjalny poświęcony K.I., tu art. autorów: K. Czachowski, R. Kolonieccki, J.A. Król, B.W. Lewicki, S. Lichański, A. Łaszowski, T. Peiper, J.E. Skiński, T. Terlecki]. — H.M. Dąbrowska: O Karolu Irzykowskim wspomnienie biograficzne i komentarze do dzieł oraz Karola Irzykowskiego część niewydanych rękopisów. Łódź: W. Bąk 1947, 159 s. — R. Zengel: „Pałuba” po latach. *Twórczość* 1959 nr 12, przedr. w tegoż: *Mit przygody*. Wwa 1970. — A. Grajewska: I. a puentylizm. *Życie i Myśl* 1965 nr 9. — A. Kumor: Karol Irzykowski, teoretyk filmu. Wwa: WAiF 1965, 258 s. IS PAN. — A. Kijowski: I. bezbronny. *Twórczość* 1965 nr 1 [dot.: Notatki z życia]. — A. Mencwel: Teatr w teatrze K. I. *Dialog* 1965 nr 11. — A. Werner: Człowiek, literatura, konwencja. Refleksja teoretycznoliteracka w „Pałubie” K.I. W: *Z problemów literatury polskiej XX wieku*. T. 1. Wwa 1965. — J. Przyboś: „Dzienniki” I. i „Recenzje teatralne” I. W tegoż: *Sens poetycki*. T. 2. Wyd. 2. Kr. 1967. — Z. Greń: I. Sztuka jako gra. W tegoż: *Rok 1900*. Kr. 1969. — K. Wyka: *Modernizm polski*. Wyd. 2. Kr. 1968. — Z. Żygalski: K.I. a Friedrich Hebbel i Otto Ludwig. *Kwart. Neofil.* 1970 nr 2. — B. Rogatko: Walka o treść I. jako polemika z programem estetycznym S.I. Witkiewicza. *Pam. Lit.* 1971 z. 2. — T. Burek: Cztery dyskusje K.I. W: *Problemy literatury polskiej lat 1890-1939*. Ser. 1. Wr. 1972. — B. Rogatko: I. wśród pokoleń, czyli dramaturgia sceptyka. W tegoż: *Utopia Młodej Polski*. Łódź 1972. — B. Rogatko: Program estetyczny K.I. a Młoda Polska. W: *Studia z dziejów estetyki polskiej 1890-1918*. Wwa 1972 s. 237-260. — M. Głowała: *Sentymentalizm i pedanteria. O systemie estetycznym Karola Irzykowskiego*. Wwa: Ossol. 1972, 332 s. Wrocławskie Tow. Nauk. — H. Markiewicz: Jak był zrobiony „Beniaminek”? W tegoż: *Nowe przekroje i zblżenia*. Wwa 1974. — Z. Czeczot-Gawrak: Szkice do portretu I. *Prz. Hum.* 1976 nr 1. — Klerk heroiczny. Wspomnienia o K.I.

Oprac. B. Winkłowa. Kr.: WL 1976, 469 s. — A. Lam: Uczestnictwo i gest samotnika. *Kultura* 1978 nr 36. — B. Winkłowa: „Dobrodziej złodziei”. *Mies. Lit.* 1978 nr 36. — B. Winkłowa: Niemy wobec historii. (O pracy K.I. w Sejmie). *Mies. Lit.* 1979 nr 7. — P.J. Drozdowski: Pałuba 1980. *Poezja* 1980 nr 5. — M. Podraza-Kwiatkowska: „Wesoła tragedia oryginalności” K.I. czyli próba wprowadzenia groteski. *Ruch Lit.* 1980 nr 5. — Z. Pośpiechowa: Z literackiej korespondencji K.I. i M. Szukiewiczza. *Zesz. Nauk. WSP Opole Filol. Pol.* 1981 z. 19. — H. Sulikowski: Początki krytyczne. *Twórczość* 1981 nr 11 [dot.: Czyn i słowo]. — B. Rogatko: Przypomnienie K.I. *Życie Lit.* 1981 nr 42. — J. Szulkowska-Typiak: Problemy „drugiego” bohatera w dzienniku K.I. *Zesz. Nauk. Wyd. Hum. UG Hist.-Lit.* 1982 nr 7. — K. Obremski: „Pałuba”, groteska i pytania wokół koncepcji Santany. *Prz. Hum.* 1982 nr 11. — P. Bratkowski: Walka o treść czy walka o styl. *Literatura* 1983 nr 6. — J.T. Baer: Some observations on the style and meaning of I's „Pałuba”. *The Polish Review*, Nowy Jork 1984 nr 4. — J. Jakóbczyk: Wokół sporu Brzozowski — I. *Ruch Lit.* 1985 nr 3. — A. Łaszowski: O K.I. — prywatnie ... W tegoż: *Literatura i styl życia* ... Wwa 1985. — A.Z. Makowiecki: Boya i Irzykowskiego spór o koncepcję Młodej Polski. W tegoż: *Wokół modernizmu*. Wwa 1985. — P.J. Drozdowski: „Pałuba” kłopotliwe arcydzieło polskiego modernizmu. *Poezja* 1986 nr 7/8. — A. Sulikowski: Projekt księgi: Irzykowski, Schulz, Flaszyn. *Znak* 1986 nr 1, przedr. w: *Biblia a literatura*. Lublin 1986. — S. Dąbrowski: Sprawa I. *Pam. Lit.* 1989 z. 1. — S. Tomala: K.I. w kręgu oddziaływania myśli niemieckiej. *Prz. Hum.* 1989 nr 4. — B. Rogatko: Prawda i legenda. *Rzecz o K. I. (1873-1944)*. *Rocz. Jasielski* 1990 t. 3. — M. Bukowska-Schiellmann: Teatr i kino w krytyce K.I. *Dialog* 1991 nr 2, przedr. w: *Krytycy teatralni XX w.* Wr. 1992. — R. Nycz: Wynajdywanie porządku. K.I. koncepcja krytyki i literatury. *Pam. Lit.* 1992 z. 2. — W. Głowała: K.I. W: *Słownik polskich krytyków teatralnych*. T. 1. Wwa 1994.

B.W.

IVANIČKOVÁ Halina

zob. JANASZEK-IVANIČKOVÁ Halina

IWANICKI Eugeniusz

ur. 1933

Pseud.: Bernard Kowalski; dr Jan Skromny; (e); (ei); EI; E.J.; E.U.; EUG; Eugeniusz Łaski; EUGI; EU; IW; Gene Vanick; (iw); IW; Jakub i Jarosław Łascy; Jarosław Łaski; Michał Sószciewicz; Paweł Mokros; SZIWA. Prozaik, poeta, krytyk, publicysta.

Urodzony 18 września 1933 w Domaradzkiej (pow. nieświeski, woj. nowogródzkie) w rodzinie robotniczej; syn Pawła Iwanickiego i Jadwigi z Sószczewiczów. W 1940 został wywieziony przez władze radzieckie do Kazachstanu. Repatriowany w 1946, zamieszkał wraz z rodzicami w Łasku. Tu ukończył dziewięć klas. W 1948-56 należał do ZMP. W 1953-56 odbył służbę wojskową. Następnie podjął przerwana naukę w Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących we Wrocławiu i w 1958 zdał maturę. Był członkiem ZMS i ZHP (1958-62). W 1956 ożenił się z Heleną Łukasiewicz, księgową. Debiutował w 1957 wierszem pt. „Elegia”, opublikowanym w tygodniku *Poglądy* (nr 7). Należał do łódzkiej grupy poetyckiej Karawana (1959) i działającej w Łasku grupy Grabia '59; po zaprzestaniu działalności grupy, był kierownikiem i sceno-

grafem kabaretu literackiego Grabia. W tym czasie pracował w szpitalu więziennym w Sieradzu (1958-60), następnie w Państwowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łasku (1960-64). Od 1962 był członkiem PZPR. W 1962/63 studiował w Akademii Medycznej w Łodzi. W 1964-66 pracował w Zakładzie Poprawczym dla Nieletnich w Ignaciewie pod Łodzią jako higienista. Prowadził dział kulturalny w tygodniku *Życie Pabianic* (1965-66), współpracował też z tygodnikiem *Odgłosy* (od 1965) i *Dziennikiem Łódzkim* (1966-71). W 1965/66 studiował filologię rosyjską na Uniwersytecie Warszawskim. W 1972 zamieszkał w Łodzi. Pracował jako starszy inspektor w Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej, od 1973 jako dziennikarz w tamtejszym oddziale *Trybuny Ludu*, od 1976 jako starszy publicysta w tygodniku *Odgłosy*. Jednocześnie rozwijał twórczość literacką. W 1971 został członkiem ZLP (1986 członek zarządu Oddziału Łódzkiego nowego ZLP). Odnznaczony Nagrodą Specjalną Towarzystwa Przyjaciół Łodzi (1968), Złotym Krzyżem Zasługi (1975), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985). Mieszka w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

- Bal nie z tej ziemi. [Farsa]. Praprem. Łask, Kabaret „Grabia” ok. 1959.
- Farsa za trzy grosze. [Farsa]. Praprem. Łask, Kabaret „Grabia” ok. 1959
- Zmowa obojętnych. [Powieść]. Łódź: WŁ 1969, 136 s.
- Łask i okolice. [Przewodnik]. Łódź: WŁ 1970, 27 s.
- Powódź w Dolinie Psów. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1970, 122 s.
Zawartość: Powódź w Dolinie Psów; Noc z Magdaleną; Powrót; Łgarz; Artysta; Morderca; Czas nie odzyskany; Zdarzenie w bazie; Teor; Nie ukończony obraz; Godzina przed świtem; Wizyta; Katastrofy nie będzie; Podróż od wschodu do wschodu; Zaproszenie do Księcia; Ryby; Janka z kabaretu „Feniks”; Polowanie; Wyznanie; Lot; Niezwykłe opowieści mojej żony; Ujście.
- Powrót żurawi. [Powieść]. Łódź: WŁ 1971, 148 s.
- Dzień pierwszy i następny. [Powieść]. Łódź: WŁ 1972, 269 s.
- Deszczowy sezon. [Powieść]. Łódź: WŁ 1973, 214 s.
- Labirynt. [Powieść]. Łódź: WŁ 1978, 207 s.
- Miałem dobrego pana. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1978, 63 s.
Zawartość: Rybak; W bibliotece; Sny; Góral; Sprawa Antoniego B.; Antykometa; Stary kapral; Archiwisci; Miałem dobrego pana; Posagi; Rozbitek.
- Więcej niż przyjaźń. [Powieść]. Łódź: WŁ 1980, 250 s.

12. Anegdota o przestawnym mieście Łasku 1422-1982. Łask: Tow. Przyj. Łasku, Urząd Miasta i Gminy Łask 1982, 12 s.

13. Wyprawa po białe runo. [Powieść]. Łódź: WŁ 1982, 220 s.

14. Klasztor dla ateistów albo rozważania pana T. [Aforyzmy]. Łódź: WŁ 1984, 57 s.

15. Władca zielonych ogrodów. [Opowiadania]. Łódź: KAW 1984, 108 s.

Zawartość: Władca zielonych ogrodów; Opowieść o rumaku; Mój przyjaciel pies; Polowanie na słowiki; Kot Sebastian.

16. Kubuś i słowik. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: KAW 1986, 141 s.

17. Podróż do Krainy Motyli. [Opowiadanie dla dzieci]. Łódź: KAW 1988, 28 s.

18. Kometa. [O grupie literackiej Grabia '59]. Łask: Łaski Dom Kultury, Tow. Przyj. Łasku 1989, 12 s. [Inf. autora].

19. Proces Szatana? [Szkice publicystyczne]. Łódź: WŁ 1990, 82 s.

20. Wróg towarzysza Stalina. Wspomnienia z Kazachstanu 1940-1946. Łódź: Res Polona 1990, 162 s.

21. Kat i ofiara czyli porachunki mafii. [Powieść]. Łódź: Wydawn. Artus International 1991, 144 s.

Podp.: Gene Vanick. Inf. autora.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1988.

A. Borycki: Zmowa obojętnych i kłopoty z bohaterem. *Pomorze* 1970 nr 2 [rec.: Zmowa obojętnych]. – M. Leśniewska. *Odgłosy* 1975 nr 4. – S. Majchrowski: Absurd oswojony. *Odgłosy* 1979 nr 13 [rec.: Miałem dobrego pana]. – M. Sokółowska: Dla dorastających pańienek. *Nowe Książ.* 1980 nr 16 [rec.: Więcej niż przyjaźń]. – H. Pustkowski: Prywatny wróg. *Odgłosy* 1990 nr 13 [rec.: Wróg towarzysza Stalina]. J.Z.

IWANIUK Wacław
ur. 1915 – 2001

Krypt. W.I.

Poeta, krytyk literacki, tłumacz.

Urodzony 17 grudnia 1915 w Chojnach Starych pod Chełmem; syn Szczepana Iwaniuka i Józefy z Dyszewskich. Uczęszczał do Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Chełmie. Następnie odbywał studia wyższe na wydziale prawno-ekonomicznym Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, specjalizując się w zagadnieniach emigracyjno-kolonialnych. Debiutował w 1933 wierszem pt. „Pieśń o chlebie”, ogłoszonym w *Kuźni Młodych* (nr 11); w tymże roku w konkursie poetyckim pisma otrzymał pierwszą nagrodę. W następnych latach publikował utwory m.in. w czasopiśmie: *Kamena* (1934, 1936-38), *Miesięcznik Lite-*

ratury i Sztuki (1934-36), *Okolica Poetów* (1935-36, 1938-39), *Zet* (1935-37), *Kultura* (1936-37), *Kurier Poranny* (1936-38) i *Zwierciadło* (1937-38). Po ukończeniu studiów uzyskał w 1939 stypendium Funduszu Kultury Narodowej i został skierowany przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych na praktykę konsularną do Buenos Aires. Po wybuchu II wojny światowej przybył w grudniu 1939 do Francji i zgłosił się na ochotnika do Wojska Polskiego. Jako żołnierz Samodzielnej Brygady Strzelców Podhalańskich brał udział m.in. w walkach pod Narvikiem i otrzymał odznaczenia francuskie i angielskie. Po kapitulacji Francji usiłował przedostać się przez Hiszpanię do Wielkiej Brytanii. Aresztowany przez hiszpańską żandarmerię, został osadzony w więzieniu w Figueras, a następnie w obozie Miranda de Ebro, skąd wkrótce udało mu się zbiec i przez Gibraltar dotrzeć do Anglii. Wstąpił do 1. Dywizji Pancerniej gen. Stanisława Maczka i wraz z nią odbył w 1944 szlak bojowy przez Francję, Belgię, Holandię i Niemcy; za udział w walkach pod Falaise otrzymał Krzyż Walecznych oraz odznaczenia holenderskie. Powstałe w czasie wojny utwory poetyckie publikował w prasie wojskowej: *Polsce Walczącej* (1943-44), *Dzienniku Żołnierza 1. Dywizji Pancerniej* (1944) i *Defiladzie* (*Tygodniku Żołnierza 1. Dywizji Pancerniej*, 1945). W 1946 powrócił do Anglii i przez dwa lata studiował w Cambridge. Zdemobilizowany w 1948 wyjechał do rodziny do Kanady. Mieszkał kolejno w Edmonton, w Ottawie i w Toronto. Początkowo pracował fizycznie w rzeźni, później jako referent do spraw wypadków drogowych w ministerstwie sprawiedliwości rządu prowincji Ontario, a następnie w tymże ministerstwie jako tłumacz przysięgi. W 1951 założył w Toronto klub literacko-artystyczny pod nazwą Konfraternia Artystyczna „Smocza Jama”. Wiersze, artykuły i recenzje literackie oraz przekłady poezji anglojęzycznej publikował m.in. w emigracyjnych czasopiśmie: *Wiadomości* (Londyn, 1950-81), *Kultura* (Paryż, 1950-84, z przerwami), *Związkowiec* (Toronto, 1956, 1968-70, 1982-86), *Kontynenty-Nowy Merkuriusz* (Londyn, 1961-66), *Tematy* (Nowy Jork, 1963-69), *Oficyna Poetów* (Londyn, 1966-80, z przerwami), *Gwiazda Polarna* (Stevens Point, 1976-85), *Pamiętnik Literacki* (Londyn, 1982-83), *Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza* (Londyn, 1984-86) oraz *Archipelag* (Berlin Zachodni, 1985-86). Otrzymał wiele nagród literackich, m.in. im. T. Sułkowskiego (1963), „Roju” (Roy Publishers; za przekłady wierszy E. Dickinson na język polski, 1965), Fundacji im. A. Mickiewicza w Kanadzie (1968), Fundacji im. Kościelskich w Genewie (1971), londyńskich *Wiadomości* (za najlepsze utwory drukowane w tym piśmie w 1975), Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie (1979). Był

członkiem zarządu Związku Kombatantów Polskich w Toronto, członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie (do 1986), komitetu doradczego nagród Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku, jury londyńskich *Wiadomości* (tzw. Akademii Grydzewskiego), PEN Clubu kanadyjskiego. Od 1983 publikował utwory w krajowej prasie katolickiej: w *Więzi* (1983-85) i *Tygodniku Powszechnym* (1984); drukowały je także czasopisma drugiego obiegu, m.in. *Zapis* (1980-81, 1985) i *Arka* (1987). W 1990-91 współpracował z krakowskim tygodnikiem *Dekada Literacka*. Mieszka w Toronto.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pełnia czerwca (Poemat). Chełm: Grupa Lit. „Wołyń” 1936, 30 s.
Zawiera również Wiersze drobne.
2. Dzień apokaliptyczny. [Wiersz]. [Wwa:] F. Hoesick [1938], 7 s. *Arkusze Poetyckie* 5.
3. Czas Don Kichota. Poezje. Londyn: Świat. Związek Polaków w Zagranicy 1946, 31 s.
4. Dni białe i dni czerwone. Dziennik poetycki. [Poemat]. Bruksela: Wydawn. Klon 1947, 44 s.
5. Dziennik z podróży tropikalnej i wiersze o wojnie. Poemat z lat 1939-1945. *Kultura*, Paryż 1950 nr 11 s. 45-58; odb.: Toronto: Konfraternia Artyst. „Smocza Jama” 1951.
6. Gorycze nocy. Poemat. *Kultura*, Paryż 1951 nr 6 s. 81-88.
7. Pieśń nad pieśniami. Poemat. Tunbridge Wells: Ofic. Poetów i Malarzy na Emigracji w Anglii 1955, 43 s.
Zawartość. Przedślowie do poematu. — [Wiersze:] Ballada o królu. Pieśń nad pieśniami.
8. Milczenia. Wiersze 1949-1959. Paryż: Inst. Lit. 1959, 41 s.
Zawiera cykl: Ah, wilderness: Milczenia; Dedykacje; Gnębim mnie jeszcze.
9. Wybór wierszy. Paryż: Inst. Lit. 1965, 106 s.
Nagroda literacka paryskiej *Kultury* za r. 1964.
10. Ciemny czas. Poezje. Paryż: Inst. Lit. 1968, 77 s.
Nagroda Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku w 1968.
11. Lustró. [Wiersz]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1971, 58 s. Wyd. 2 New York: Poray Book Publishing 1986.
12. Nemezis idzie pustymi drogami [Wiersz]. Londyn: Ofic. S. Gliwy 1978, 93 s.
13. Evenings on Lake Ontario. From my Canadian diary. [Wiersz]. Toronto: Hounslow Press 1981, 60 s.

14. Podróż do Europy. Opowiadania i szkice. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1982, 118 s. Wyd. nast.: Wr.: Ofic. Wydawn. NZS UW. 1987, 118 s.

Zawartość: Historia która mi leży na sercu; Podróż do Europy; Ciotka Gienia z Zamościa; Ciotka Gienia wśród swoich; Ciotka Gienia w sądzie; Dziariusz sądowy czyli jak nas widzą tak nas piszą; — Notatnik poetycki i zapiski; Notatnik poetycki; U poetów [dot. J. Leszczy, B. Miązka, J.B. Ozogal]; Poezja i polityka; Niedośły polski Bard [dot. S. Pietaka]; Mój pierwszy dzień; Zapiski Bywalcia.

15. Kartagina i inne wiersze. Wybór autora. Gdzieś w Polsce [Lublin]: Wolna Spółka Wydawn. Komitywa* 1987, 35 s.

16. Nocne rozmowy. Wiersze. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1987, 106 s.

17. Trzy spotkania. „Więź” – „Arka” – „Tygodnik Powszechny”. Toronto: Pol. Fundusz Wydawn. w Kanadzie 1988, 48 s.

18. Powrót. Wybór wierszy. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył M. Zieliński. Wwa: Bibl. *Więzi*, Kr.: Znak 1989, 187 s.

19. Moje obłakanie. [Wiersze]. Lubl.: Stow. Lit. „Kresy” 1991, 53 s.

20. Zanim znikniemy w opactwie kolorów. Wybór wierszy. Wyboru dokonał K. Lisowski. Wstęp: J. Kryszak. Kr.: WL 1991, 169 s.

Wybór wierszy w przekł. ang.: Dark times. Selected poems. [Przeł.] J. Boraks i in. [Przedm.] Z. Folejewski. Toronto: Hounslow Press 1979, 109 s.

Przekład

1. E. Lipska: Such times. Selected poems. [Przeł.] J. R. Colombo, ... Toronto: Hounslow Press 1981, XII, 67 s.

Prace redakcyjne

1. Polacy w Toronto. W stulecie śmierci Adama Mickiewicza. 1855-1955. [Program pamiątkowy]. [Toronto:] Druk. Tyg. *Związkowiec* [1955], [10] s.

2. Seven Polish Canadian poets. An anthology. [Przedm.: Z. Folejewski. Red.: ... , F. Śmieja]. Toronto: Polish Canadian Publishing Foundation 1984, 223 s.

Wiersze autorów: Z. Bohdanowiczowa, W. Iwaniuk, F. Śmieja, D. Bienkowska, J. Ihatowicz, B. Czaykowski, A. Busza. — Tekst: pol. i ang. — Przeł. z jez. pol. na jez. ang.: J. Boraks i inni.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1967, 1976. — Wywiady: Samotność poety. [Rozm.] M. Zieliński. *Więź* 1985 nr 4/6; „Gdzie i w Polsce mieszka?” [Rozm.] K. Lisowski. *Kresy* 1990 nr 2/3, przedr. w: Londyn - Toronto - Vancouver, Lubl. 1993; F. Śmieja: Rozmowa siódma z W.I. W tegoż: Siedem rozmów o poezji. Toronto: Pol. Fundusz Wydawn. w Kanadzie 1990; O poezji, malarstwie, emigracji czyli druga rozmowa z ... [Rozm.] K. Lisowski. *Dekada Lit* 1991 nr 27, przedr. w: Londyn - Toronto - Van-

couver, Lubl. 1993; Pamięć żywa jak ręk. [Rozm.] Z.W. Fronczek. *Wokanda* 1991 nr 21; Wróciłem. [Rozm.] H. Radej. *Kresy Lit.* 1991 nr 1/2.

SWPP 1. — PF (M. Brykalska). — LP (uzup.). — LP po 1939* (wl [W. Ligezal]. — [J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl.* 1989, wyd. 2, 1990. — Z.R. Wilkiewicz: Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991.

[Wybór wierszy, 1965:] Cz. Bednarczyk: Mądre skąpstwo słów. *Kontynenty-Nouy Merk*, Londyn 1965 nr 81; M. Czuchnowski: Szelest srebra. (O zretelności „Wyboru wierszy” W.I.). *Dz. Pol.* i *Dz. Żoł.*, Londyn 1965 nr 226. — A. Czerniawski: „Owijając słowo w bawełnę dźwięku?”. *Oficyna Poetów*, Londyn 1966 nr 2. — J. Jarmott: Poeta zaangażowany w obecną epokę. *Oficyna Poetów*, Londyn 1968 nr 4. — Z. Folejewski: The poetry of W.I. *Association for the Advancement of Polish Studies*, Cambridge Springs 1978 t. 3 nr 1. — [Nemezis idzie pustymi drogami:] S. Baliński: Świątobliwy i samotnik. *Dz. Pol.* i *Dz. Żoł.*, Londyn 1979 nr 44; M. E. Cybulska: Rozmowa z Mistrza Iwaniuka ze śmiercią. *Wiadomości*, Londyn 1979 nr 32, przedr. w teże: Tematy i pisarze. Londyn 1982. — K.S. Zimmer: Czego o I. się nie mówi (nawet w Londynie i Paryżu). *Gwiazda Polarna*, Stevens Point 1980 nr 18. — N. Gross: Ocalić pamięć. (I. i epoka pieców). *Wiadomości*, Londyn 1981 nr 1. — M. Pytasz: Iwaniuk. *Lit. na Świecie* 1981 nr 9. — [Podróż do Europy:] M.E. Cybulska: Iwaniuk *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 7; J. Katz Hewetson: W.I. *Kultura*, Paryż 1983 nr 5. — B. Miązek: O wierszach I.; Dramat pamięci. W tegoż: Teksty i komentarze. Londyn 1983, przedr. w: Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985. Lubl. 1992 [dot.: Lustró: Ciemny czas]. — M.E. Cybulska: Wacław Iwaniuk poeta. Z wyborem poezji Wacława Iwaniuka. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1984, 125 s. — J. Kryszak: Zdyszana mowa codzienności. (Konkret zwykłego dnia w poezji emigracyjnej). *Znak* 1984 nr 354/355 [dot. W.I. i Cz. Miłosz]. — J. Jurkszus-Tomaszewska: Refleksje nad poezją W.I. W teże: Wczoraj i dzisiaj. Toronto 1985. — J. Kryszak: Wyobraźnia traumatyczna. (Próba przybliżenia poezji W.I.). W: Pisma na obczyźnie. Wr. 1985. — J. Zięba: W.I. *Tyg. Powsz.* 1985 nr 49. — J. Kryszak: W.I. — poeta ciemnego czasu. *Prz. Powsz.* 1988 nr 1. — Z. Lichniak: Ważne zjawisko i nazwisko — W.I.; Doceńniony na emigracji; Warto Polsce przywrócić poezję I. W tegoż: Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji. Wwa 1989. — M. Zieliński: Iluminacja życia. *Literatura* 1989 nr 9. — A. Kalinowska: Na antypodach. *Kresy* 1990 nr 1 [rec.: Nocne rozmowy]. — J. Świącz: I. *Akcent* 1990 nr 3. — [Powrót:] K. Pienkosz: Pamięć ran. *Literatura* 1990 nr 7; S. Jurkowski: Droga do święta. *Twórczość* 1991 nr 4. — W. Michalski: Wiersze ważniejsze od życiorysu. *Kresy Lit.* 1991 nr 1/2. — K. Steszuk: Pamiętaliśmy. *Kresy Lit.* 1991 nr 1/2. — [Moje obłakanie:] W. Ligeza: Życie bez życia. *Twórczość* 1991 nr 9; S. Dłuski: Obłakanie I. *Dekada Lit.* 1992 nr 18; J. Wolski: W.I. obłakanie ostatecznością. *Kresy* 1992 nr 9/10. — S. Kosowska: „Nocne rozmowy” W.I. *Kresy* 1992 nr 9/10. — J. Sikora. *Pracownia* 1992 nr 9 [rec.: Moje obłakanie]. — Szkice o twórczości Wacława Iwaniuka. Pod red. I. Opakiego przy współudziale Z. Mokranowskiej. Kat. UŚl. 1992, 137 s. (*Pr. Nauk. UŚl. w Katow.*, nr 1285) [zawartość: A. Szawerna-Dyrzka: O odbiorze powojennej twórczości W.I. (z badań nad krytyką emigracyjną); S. Szymutko: Symbolizm, egocentryzm, historia. („Lustró” W.I.); B. Zeler: „Nad annalami naszych czasów odprawiam gramatyczne stypy ...” (wokół „Ciemnego czasu” W.I.); R. Cudak: Oczy, twarze, lustra. O obsesji wzroku w powojennej twórczości W.I.; Z. Mokranowska: ... Żyję jak lustro, z twarzą ku przeszłości”. „Podróż do Europy. Opowiadania i szkice” W.I. — próba lektury; M. Pytasz: W.I. — Ethnic Canadian Writer?; K. Kłosinski: Dziennik kanadyjski W.I. („Evenings on Lake Ontario”); R. Bucka: Wokół biografii W.I. (1933-1939)]. — A.K. Waśkiewicz: Pytania wokół W.I. *Kresy Lit.* 1992 nr 3. — A. Szawerna-Dyrzka: Czas i przemianowanie w dojrzałych wierszach W.I. W: Znajomym gościom. Kat. 1993. — J. Wolski: „Słowo moje mnie wydzignie”. *Fraza* 1993 nr 3/4.

I

IWAŃSKA Alicja ur. 1918

Pseud.: Anna Przeniewska.
Poetka, prozaik.

Urodzona 13 maja 1918 w Lublinie w rodzinie ziemiańskiej; córka Jana Iwańskiego, adwokata i poety, i Stanisławy z Miłkowskich, powieściopisarki i poetki. Dzieciństwo spędziła w majątkach rodziców w Gardzienicach pod Lublinem i w Mikożynie w Wielkopolsce. W 1930/31 uczyła się w państwowym gimnazjum w Ostrzeszowie; tu redagowała szkolne pismo *Nie traćmy humoru*. W 1931/32 uczęszczała do Gimnazjum im. Generałowej J. Zamoyskiej w Poznaniu, a od 1933 do prywatnego Gimnazjum Wandy Szachtmajerowej w Warszawie, gdzie w 1936 zdała maturę. Debiutowała w 1935 wierszami „Dwie maksyminy o ostrożności”, „Serwatulowaty wiersz” i „Słowa o słowach”, ogłoszonymi w *Okolicy Poetów* (nr 1). W 1936 podjęła studia filozoficzne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Rozwijając twórczość literacką publikowała wiersze w czasopiśmie *Wici Wielkopolskie* (1935-37) oraz w *Kamencie* (1937-39). W 1938 wyjechała na dalsze studia do Brukseli na Université Libre; była tu członkiem Międzynarodowego Koła Studentów. Do Polski powróciła pod koniec sierpnia 1939. W czasie okupacji niemieckiej, wysiedlona z Poznańskiego w marcu 1940, przebywała w Warszawie. Pracowała zarobkowo w magistracie, w jadalni, w studiu fotograficznym. Studiowała filozofię na tajnym UW i równocześnie przez rok prowadziła wykłady z historii etyki na konspiracyjnych kursach uniwersyteckich. W styczniu 1942 wyszła za mąż za Jana Gralewskiego, filozofa i oficera AK (który jako emisariusz Komendy Głównej AK dotarł w lipcu 1943 do gen. Władysława Sikorskiego i zginął w katastrofie gibraltarskiej). Brała udział w działalności AK. Kontynuowała też twórczość poetycką (m.in. wiersz „Wojna” drukowany anonimowo w antologii konspiracyjnej „Słowo prawdziwe”, Warszawa 1943). Walczyła w powstaniu warszawskim służąc w Sztabie Dzielnicy Śródmieście-Południe. Po upadku powstania przez pewien czas przebywała w Stawisku u Jarosława Iwaszkiewicza. Od marca do października 1945 kontynuowała działalność polityczną w konspiracyjnej organizacji NIE (Niepodległość), przemianowanej wkrótce na WiN (Wolność i Niezawisłość). Z rozkazu organizacji zamieszkała w Poznaniu. Podjęła pracę w redakcji *Głosu Wielkopolskiego*, pełniła funkcję kierownika literackiego i raz na tydzień redagowała dodatek poświęcony literaturze i sztuce, wiersze, fragmenty prozy oraz liczne artykuły publicystyczne publikowała m.in. w *Arkonie* (1945-46), *Głosie Wielkopolskim* (1945-46), *Odrodzeniu* (1945-46) oraz *Ży-*

ciu Literackim (1945-46) i *Twórczości* (1947). Zagrożona zdekonspirowaniem przeniosła się do Warszawy. Po uprawomocnieniu tajnych studiów na UW uzyskała w 1946 magisterium z filozofii. W październiku tegoż roku wyjechała do USA i tam rozpoczęła studia doktoranckie na Columbia University w Nowym Jorku, początkowo jako wolny słuchacz na wydziale filozofii, a od stycznia 1947 jako asystent na wydziale socjologii. Równocześnie w 1947-49 pracowała w polskim biurze POLPRESS, a w 1949 krótko w Polish Research Information Service. Wiosną 1949 zdała egzamin doktorski. W tymże roku wystąpiła o azyl polityczny. Wykładała socjologię i socjoantropologię również na kilku innych uniwersytetach i w college'ach amerykańskich: w Chicago (1950/51), w Atlancie (1952/53), w Talladega (1953/54). Kontynuując twórczość literacką publikowała prozę i poezję w paryskiej *Kulturze* (od 1952). W 1954/55 brała udział w pracy badawczej „Slavonic Peoples' Project” na Yale University, w wyniku której powstała polityczna i socjologiczna monografia Polski i Czechosłowacji. W 1955 wyszła za mąż za Amerykanina Philipa Wagnera, geografę (rozwód 1964). W 1955/56 otrzymała roczne stypendium Kellog Foundation i prowadziła badania socjologiczne wśród amerykańskich farmerów. W 1957 doktoryzowała się na Columbia University na podstawie rozprawy pt. „Values in crisis situation – Nazi Concentration Camps”, której podstawę stanowiły m.in. badania socjologiczne przeprowadzone wśród Polaków – byłych więźniów obozów koncentracyjnych, po wojnie zamieszkałych w USA. W tymże roku otrzymała azyl polityczny i prawo zamieszkania w USA. Podjęła wówczas pracę w studium pedagogicznym oraz jako visiting professor na wieczorowych seminariach dla dorosłych. W 1960 przyjęła obywatelstwo amerykańskie. W 1960/61 brała udział w interdyscyplinarnym programie badawczym „Chiaps Project” pod auspicjami wydziału antropologii Chicago University i na terenie Meksyku badała stosunki między Indianami i nie-Indianami. W 1962 w związku z pracą męża mieszkała w Berkeley. W 1965 prowadziła wykłady w Sacramento State College na wydziale nauk społecznych. Od 1965 była profesorem na wydziale socjologii State University of New York w Albany. W 1968-69 była uczestniczką misji UNESCO w Chile jako socjolog ekspert w sprawach eksperymentów edukacyjnych. Równocześnie rozwijała twórczość literacką, ogłaszając wiersze i fragmenty prozy w londyńskich czasopiśmie *Oficyna Poetów* (1967-68, 1980) i *Wiadomości* (1971-75, 1980). W 1974 otrzymała nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1980 została mianowana honorowym profesorem Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie (PUNO). Jest człon-

kiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Od 1985 mieszka w Londynie, gdzie jako emerytowany profesor kontynuuje pracę naukową w PUNO, w Instytucie Ameryki Łacińskiej Uniwersytetu Londyńskiego i w Brytyjskim Towarzystwie Estetycznym.

TWÓRCZOŚĆ

Oprócz licznych prac naukowych z zakresu socjologii i socjoantropologii (druk po 1950 w jęz. ang. i hiszp.) opublikowała następujące dzieła literackie:

1. Wielokąty. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1938, 43 s.

2. Wiersze. Wwa: Wydawn. Płomienie 1941. Wyd. konspir. podp.: Anna Przeniewska. — Inf. autorki w przedm. do poz. 5.

3. Świat przetłumaczony. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1968, 239 s.

4. Karnawały. [Powieść]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1980, 112 s.

Druk fragm.: *Kultura*, Paryż 1972 nr 5, 1973 nr 1/2; *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 23, 1974 nr 26, 1975 nr 6, 31/32.

5. Wojenne odcinki. Warszawa 1940-1943. [Współaut.:] J. Gralewski. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1982, 201 s. Wyd. 2 Wwa: Ofic. Wydawn. 1990.

Książka dokumentalno-wspomnieniowa, zawiera notatki, zapisy dziennikowe i listy A.I. oraz jej męża z okresu okupacji niemieckiej, fragmenty esejów czytanych na tajnych seminariach filozoficznych UW oraz powstałe w tym czasie wiersze A.I.

Nagroda im. H. Naglerowej przyznana przez Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie w 1983.

6. Ucieczki. [Powieść]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1983, 177 s.

7. Niezdemobilizowani. Poznań-Warszawa 1945-1946. Powieść. Wwa: Wydawn. Głos* 1987, 99 s. Wyd. nast. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1988.

8. Baśń amerykańska. [Powieść]. Londyn: Aneks 1988, 67 s.

9. Niektóre. [Wiersze]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1991, 36 s.

10. Właśnie tu! Rzecz o dziewiętnastowiecznym Jean Marie Guyau i dwudziestowiecznej sobie samej. [Wspomnienia]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1992, 162 s.

11. Potyczki i przymierza. Pamiętnik 1918-1985. Wwa: Gebethner i Ska 1993, 519 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1993. — Wywiad: Z A.I. o „Wojennych odcinkach”. [Rozm.] R. Wasiak. *Pam. Lit.*, Londyn 1983 t. 7 s. 87-91; Firanka na twarzy. [Rozm.] E. Nowakowska. *Polityka* 1993 nr 44.

[Świat przetłumaczony:] A. Czyżowski: Polski klucz do duszy meksykańskich Indian. *Tydz. Pol.*, Londyn 1968 nr 34;

M. Dobkova: Socjologia sercem pisana. *Kultura*, Paryż 1969 nr 4; Z. Kozarynowa: Odkrycia i zdobycze. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 41; J. Katz: Jak być emigrantem? (próba antropologii). *Kultura*, Paryż 1972 nr 3. — [Wojenne odcinki:] Z. Kozarynowa. *Tydz. Pol.*, Londyn 1982 nr 48; J. Garliński: Wojenny dwugłos. *Zesz. Hlst.*, Paryż 1983 nr 65. — [Ucieczki:] A.C. Carlos. *World Literature Today*, Oklahoma 1984 nr 2; J. Jurkszus-Tomaszewska: Różne ucieczki. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1984 nr 279; M.E. Cybulska: Wędrowni sprzedawcy. *Tydz. Pol.*, Londyn 1986 nr 19 [dot. także: Karnawały. — J.Z. Brudnicki: Ćwiczenia z wolności. *Twórczość* 1994 nr 2 [rec.: Potyczki i przymierza].

B.D.

IWASZKIEWICZ Jarosław
1894-1980

Pseud.: Ct.; e.; Eleuter; j.i.; J.I.; ji; (j)j; -ji; -Ji; jiw; Kazimierz Bazar; It; Roman Roński. Poeta, prozaik, publicysta.

Urodzony 20 lutego 1894 we wsi Kałnik na Kijowszczyźnie w rodzinie kresowej inteligencji szlacheckiej; syn Bolesława Iwaszkiewicza, powstańca z 1863, urzędnika miejscowej cukrowni i nauczyciela prywatnego, i Marii z Piątkowskich, spokrewnionej z rodziną Szymanowskich. Po śmierci ojca przebywał w 1902-04 wraz z matką i rodzeństwem w Warszawie, gdzie uczęszczał do szkoły podstawowej. W 1904 powrócił na Ukrainę i rozpoczął naukę w gimnazjum rosyjskim w Jelizawetgradzie. W 1909 zamieszkał w Kijowie, gdzie kontynuował naukę i w 1912 zdał maturę. W 1909-17 w miesiącach wakacyjnych udzielał korepetycji dzieciom z rodzin ziemiańskich na terenie Ukrainy i na Mazowszu. W 1912 rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Kijowskim oraz muzyczne w konserwatorium w Kijowie (przerwane w 1918 przed uzyskaniem dyplomu). W tym czasie rozpoczął twórczość poetycką. Debiutował w 1915 wierszem pt. „Lilith”, ogłoszonym w jedynym numerze pisma *Piéro*, wydanym w Kijowie. W 1916-18 był aktorem i kierownikiem literackim kijowskiego Teatru Studya Stanisławy Wysockiej. W tym okresie zaprzyjaźnił się z Karolem Szymanowskim. Wiosną 1918 wstąpił do 3. Korpusu Polskiego; po rozbrojeniu Korpusu przez Austriaków powrócił do Kijowa. W październiku 1918 przyjechał do Warszawy. Związał się z grupą młodych poetów skupionych wokół pisma *Pro arte et studio*; wraz z nimi występował w kabarecie artystycznym Pikador, a następnie wszedł w skład grupy poetyckiej skupionej wokół miesięcznika *Skamander* (był też członkiem komitetu redakcyjnego pisma). W 1919-20 należał krótko do zespołu redakcyjnego dwutygodnika *Zdrój*, organu poznańskich ekspresjonistów. Równocześnie do 1920 pracował jako nauczyciel domowy u księżstwa Woronieckich. W 1920-22 redagował w dzienniku *Kurier Polski* dział „Sztuka”. Wiersze, prozę literacką oraz recenzje literackie, teatralne i muzyczne publikował w tym czasie m.in. w *Kurjerze Lwowskim* (1921-22) i *Tygodni-*

ku *Ilustrowanym* (od 1922). W 1921 założył wraz z przyjaciółmi eksperymentalny teatr Elsynor, w którym wystawiono sztukę S.J. Witkiewicza pt. „Pragmatyści”. W 1922 ożenił się z Anną Lilpopówną, córką warszawskiego przemysłowca i zamieszkał w majątku teściów w Podkowie Leśnej pod Warszawą. W 1923-25 był sekretarzem ówczesnego marszałka sejmu Macieja Rataja. Należał do ZZLP, w którym pełnił funkcje: w 1923 członek Komisji Propagandy Zagranicznej, w 1923-24 członka zarządu Oddziału Warszawskiego. W 1924-39 współpracował z redakcją *Wiadomości Literackich* (tu wiersze oraz liczne artykuły i recenzje podp. też Eleuter w 1925-36, Kazimierz Bazar, 1934, 1936; cykle: „Kronika muzyczna” oraz „Współczesna Francja literacka”). W tym samym czasie pełnił funkcję sekretarza w Towarzystwie Zachęty Sztuk Pięknych. W 1925 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W tymże roku przebywał na stypendium w Paryżu i przez krótki czas studiował w Szkole Języków Obcych. W następnych latach brał czynny udział w pracach europejskiej Unii Intelektualnej (kongresy w Wiedniu 1926, Heidelbergu 1927, Florencji 1928) oraz PEN Clubu, *Utwory literackie* oraz recenzje ogłaszał m.in. w *Pologne Littéraire* (1926-35; w 1927-28 też pod pseud. Eleuter), *Muzyce* (1926-37, z przerwami) oraz *Pamiętniku Warszawskim* (1929-31). W 1928 osiedlił się w nowym domu w Podkowie Leśnej, który nazwał Stawiskiem. W 1927-32 pracował w wydziale prasowym Ministerstwa Spraw Zagranicznych na stanowisku kierownika referatu propagandy sztuki. Następnie pełnił funkcję sekretarza poselstwa polskiego: w 1932-35 w Kopenhadze, w 1935-36 w Brukseli. Poezje, prozę oraz prace krytycznoliterackie publikował m.in. w *Gazecie Polskiej* (1934-38) i *Ateneum* (1938-39). W 1939 był wiceprezesem ZZLP. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Stawisku. Współ z Marią Dąbrowską i Jerzym Andrzejewskim kierował sekcją literatury w departamencie oświaty, nauki i kultury Delegatury Rządu RP na Kraj. Brał czynny udział w tajnej pracy kulturalnej, m.in. w 1941 zasiadał w jury I konspiracyjnego konkursu poetyckiego im. J. Czechowicza. Dom w Stawisku spełniał funkcję konspiracyjnego ośrodka życia artystycznego (koncerty, spotkania autorskie, dyskusje); przebywało tu też wielu artystów i pisarzy, chroniąc się przed terrorem okupacji niemieckiej. Po wojnie był w 1945-46 redaktorem naczelnym poznańskiego dwutygodnika *Życie Literackie*, w 1947-48 zaś redagował tygodnik *Nowiny Literackie* (do likwidacji pisma przez władze; tu m.in. felietony tygodniowe pt. „Listy do Felicji” [Izabeli Czermakowej] pod pseud. Eleuter). Poezje, prozę i recenzje literackie publikował też m.in. w *Odrodzeniu* (1945-49), *Przekroju* (1945-54) i *Kuźnicy*

(1946-49). W 1945-49 był kierownikiem literackim Teatru Polskiego w Warszawie. Od 1945 działał aktywnie w ZZLP (od 1949 ZLP), pełniąc wielokrotnie funkcję prezesa (1945-46, 1947-49, 1959-80) i wiceprezesa (1949-56). W 1946 został powołany przez Ministra Kultury i Sztuki na członka Rady Teatralnej przy Departamencie Teatru. W 1947-65 wchodził w skład Zarządu Polskiego PEN Clubu; w 1948 był delegatem na XX Kongres PEN Clubu w Kopenhadze, a w 1949 na XXI Kongres w Wenecji; w 1950-65 był wiceprezesem Polskiego PEN Clubu. W 1948 brał udział w Kongresie Związku Pisarzy i Kompozytorów w Argentynie; podróżował też po Brazylii. W tymże roku uczestniczył wraz z Jerzym Borejszą w organizowaniu Światowego Kongresu Intelektualistów w Obronie Pokoju we Wrocławiu. W 1950 był delegatem na II Światowy Kongres Pokoju. W 1950 został powołany w skład Komitetu Państwowej Nagrody Artystycznej (później Komitetu Nagród Państwowych w dziedzinie nauki i sztuki). W 1952 został wybrany na prezesa Rady Nadzorczej Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Od 1952 przez wiele kadencji (do końca życia) był posłem na Sejm PRL. W 1952-57 pełnił funkcję przewodniczącego Polskiego Komitetu Obrońców Pokoju i brał udział w licznych międzynarodowych zjazdach i kongresach. Wiersze, prozę poetycką oraz recenzje ogłaszał w tym czasie m.in. w *Nowej Kulturze* (1950-56) i *Przeglądzie Kulturalnym* (1952-54). W 1953 był redaktorem serii *Biblioteka Laureatów Nagrody Leninowskiej za Utrwalanie Pokoju między Narodami* wydawanej przez Państwowy Instytut Wydawniczy (PIW) w Warszawie. W 1952 i 1954 otrzymał Państwową Nagrodę Artystyczną I stopnia. Od lutego 1955 (do końca życia) był redaktorem miesięcznika *Twórczość* (tu liczne utwory literackie, artykuły i recenzje też pod pseud. Eleuter). W tym samym roku (1955) rozpoczął publikowanie w *Życiu Warszawy* cotygodniowych felietonów pt. „Rozmowy o książkach” (do 1979), w *Roczniku Literackim* zaś przeglądów tłumaczeń z literatur skandynawskich (do 1977). W 1955-57 ponownie pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Polskiego w Warszawie. W 1958 był członkiem Komitetu Roku Chopinowskiego. W 1960 został wybrany do Zarządu Europejskiej Wspólnoty Pisarzy. W 1963 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia (ponownie w 1977). W 1965 został prezesem Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Włoskiej, a w 1966 przewodniczącym polskiego oddziału Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC) oraz przewodniczącym Rady Kultury i Sztuki przy Ministerstwie Kultury i Sztuki. W 1970 ponownie otrzymał Państwową Nagrodę Artystyczną I stopnia oraz międzynarodową Nagrodę Leninowską „Za Utrwalanie Pokoju

między Narodami". W 1970-71 prowadził na Uniwersytecie Warszawskim (UW) wykłady o literaturze polskiej. W 1971 otrzymał doktorat honoris causa UW, a w 1979 tenże tytuł na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1972 został powołany na członka zagranicznego Serbskiej Akademii Nauki i Sztuki. W tymże roku otrzymał Dyplom Ministerstwa Spraw Zagranicznych za propagowanie kultury polskiej za granicą (ponownie w 1979). W 1973 otrzymał nagrodę m.st. Warszawy. W 1975 został powołany na członka korespondenta Akademii Sztuk NRD. W 1976 otrzymał honorowe członkostwo Towarzystwa im. Fryderyka Chopina. W 1977 został wybrany do Rady Wykonawczej Kongresu SEC. W 1978 otrzymał tytuł honorowego górnika katowickiej kopalni „Staszic” oraz nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość oraz działalność radiową i telewizyjną. W 1979 otrzymał honorowe członkostwo Akademii Historii i Literatury Polskiej oraz Słowiańskiej im. A. Mickiewicza w Bolonii, literacką nagrodę „Premio Mondello” na Sycylii oraz został wyróżniony nagrodą im. N. Wapcarowa, przyznawaną przez władze Bułgarskiej Republiki Ludowej za zasługi w służbie dla pokoju. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi za działalność na polu sztuki dramatycznej (1946), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1950), Orderem Budowniczych Polski Ludowej (1964), Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski (1974), medalem „Za Zasługi w Rozwoju Współpracy Kulturalnej PRL i ZSRR” (1976), odznaką „Za Zasługi dla m.st. Warszawy” (1978) oraz wyróżnieniami zagranicznymi: Orderem Sztandaru Państwowego I stopnia Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej (1954), Złotym Medalem im. F. Joliot-Curie przyznawanym przez Światową Radę Pokoju (1969), Orderem Przyjaźni Narodów (1974) przyznawanym przez Radę Najwyższą ZSRR oraz medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” (pośmiertnie, 1991). Zmarł 2 marca 1980 w Warszawie; pochowany w Brwinowie pod Warszawą.

W domu pisarza w Stawisku powstało muzeum poświęcone jego życiu i twórczości.

TWÓRCZOŚĆ

1. Samobójstwo. Konwersacje o tragedii. [Utwór dramatyczny w 2 aktach]. Powst. 1912. Druk *Dialog* 1994 nr 2 s. 5-15.

2. Młodość pana Twardowskiego. Powst. 1912-1915. Wyd. z podtytuł. Poemat. Wwa: Czyt. 1979, 133 s.

3. Ucieczka do Bagdadu. [Powieść]. Powst. 1916. Druk *Naród* 1920 nr 225-266. Wyd. osob. Wwa: Tow. Wydawn. Ignis 1923, 95 s. Przedr. poz. 67, 126.

4. Legendy i Demeter. Powst. 1917-1918. Wyd. Wwa: Tow. Wydawn. Ignis 1921, 120 s. Przedr. poz. 67, 126.

Zawartość: Legenda o św. Merkury Smoleńskim; Legenda o Baszcie św. Bazylego; Legenda o św. Balbinie Nieznanej; Gody jesienne; Demeter. Przekł. opowiadania Legenda o św. Merkury Smoleńskim; czes., - ros. (inf. autora).

5. Oktostychy. Powst. 1917-1918. Wyd. Wwa: *Pro Arte* 1919, 77 s. Przedr. poz. 67.

6. Kasydy zakończone siedmioma wierszami. [Proza poetycka i wiersze]. Powst. 1917-1919. Wyd. Wwa: W. Czarski i Ska 1925, 66 s. Przedr. poz. 67, 109.

7. Libretto do: K. Szymanowski: Król Roger. (Pasterz). Opera w 3 aktach. Słowa: ... , K. Szymanowski. Powst. 1918-1920. Praprem. Wwa, T. Wielki 1926.

Wyd. osob. fragm.: Pieśń pasterza z I aktu opery „Król Roger”. [Muz.] K. Szymanowski. Kr.: PWM 1962; Pieśń Roksan z opery „Król Roger”. [Muz.] K. Szymanowski. Kr.: PWM 1954. Wyd. 2 tamże 1958.

Przekł. niem.: König Roger. [Przet.] R.S. Hoffmann. Wien, Leipzig 1925; wyd. nast. Red. Z. Helman, A. Mrygoń. Partytura. Kr.: PWM 1973, XVII, 327 s. Dzieła K. Szymanowskiego, t. 23, - włos.: Re Ruggero. [Przet.] F.E. Raccuglia. Palermo 1949.

8. Bał u księżnej Belwederskiej. Widowisko [w 3 aktach]. Powst. 1920. Druk *Dialog* 1983 nr 11 s. 5-14.

9. Kardynałowie. Widowisko w 3 aktach. Powst. [1920?]. Druk *Dialog* 1983 nr 9 s. 5-17.

10. Zenobia Palmura. Powieść poetycka. *Skamander* 1920 nr 1 s. 19-24, nr 2 s. 77-94. Wyd. osob. Pozn.: Nakł. *Zdroju* 1920, 60 s. Bibl. *Zdroju*. Przedr. poz. 67, 126.

11. Siedem bogatych miast nieśmiertelnego Koscieja. *Skamander* 1921 nr 10/13 s. 330-340. Wyd. osob. Wwa: Philobiblon 1924, [24] s. Przedr. poz. 67, 126.

12. Dionizje. [Wiersze]. Wwa: Tow. Wydawn. Ignis 1922, 94 s. Przedr. poz. 67.

13. Wieczór u Abdona. Powieść poetycka. Powst. 1922. Druk *Skamander* 1923 nr 28-30. Przedr. poz. 56, 67.

Adapt. Film. Scenariusz: A. Holland. Ekran. 1975.

14. Hilary, syn buchaltera. Powieść. Wwa: Tow. Wydawn. Ignis 1923, 177 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1975. (Dzieła) [poz. 107].

Nagroda Tow. Wydawców Książek w 1925.

Przekł. franc.: Hilaire, fils de comptable. [Przet.] M. Depuechault. Paris 1925, wyd. nast. tamże 1926.

15. Złodziej idealny. Komedia w 3 aktach. Powst. 1923/1924. Druk *Dialog* 1980 nr 4 s. 7-33. Praprem. Sopot, T. Kameralny 1980, TV 1984. Przedr. poz. 123.

16. Księżyc wschodzi. Powieść. Powst. 1924. Wyd. Wwa: W. Czarski i Ska [1925], 292 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1964, tamże 1975. (Dzieła) [poz. 107].

Przekł. ros.: Luna voschodit. [Przel.] E. Tysenko. W: *Sobranie sočinienij*. T. 2. Moskwa 1977.

17. Nowa miłość. [Opowiadanie]. Powst. 1925. Druk w tomie *Nowa miłość i inne opowiadania*. [Wwa] 1946 [zob. poz. 42]. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1972, 10 s., leporello. Przedr. poz. 67, 95, 122, 143.

Adapt. tv: Adapt.: J. Gruza. TV 1960.

18. Pejzaże sentymentalne. [Opowiadania i felietony]. Wyd.: Gebethner i Wolff 1926, 207 s. Przedr. poz. 67, 109, 126.

Zawartość: Przedmowa; Czytanie Sienkiewicza; Morze; Pod Howelą; Jak się w Polsce jeździ samochodem; Dojazd do Zakopanego; Wieczór wigilijny; Wiosna w Paryżu; Śnieg; Odwiedziny u Karola Ludwika Philippe; List o piesku naczelnika stacji w Conegliano; Niebo; Muzyka gór; Sandomierz; Wiosna i wojna 1918; Poziomka; Ojczyzna Peyrola i Massilona; Ranek w Bois de Boulogne; Nocleg w górach.

19. Kochankowie z Werony. Tragedia romantyczna w 3 aktach. Powst. 1927. Druk *Skamander* 1928 nr 55 s. 4-20, nr 56 s. 72-100. Wyd. osob. Wwa: Nakł. *Skamandra* 1929, 47 s. Praprem. Wwa, T. Nowy 1930. Przedr. poz. 67, 123.

Adapt. tv: Oprac. tekstu: J. Burski. TV 1970.

20. Księga dnia i księga nocy. Poezja. Wwa: F. Hoesick 1929, 113 s. Przedr. poz. 67.

Zawiera cykle: Z Księgi dnia; Bilety tramwajowe; Z Księgi nocy.

21. Zmowa mężczyzn. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1930 [antydat. 1929], 486 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1975. (Dzieła) [poz. 107].

Przekł. niem.: *Verschöbung der Männer*. [Przel.] C. Rymarowicz. Berlin, Weimar 1938.

22. Powrót do Europy. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1931, 106 s. Przedr. poz. 67.

23. Brzezina. [Opowiadanie]. Powst. 1932. Wyd. łącznie z *Panny z Wilka* zob. poz. 24. Wyd. osob. Wwa: PIW 1962, 109 s. Przedr. zob. poz. 56, 67, 73, 81, 94, 95, 121, 122, 141, 149.

Przekł. franc.: *Le bois de bouleaux*. [Przel.] P. Cazin. zob. poz. 24. — hebr.: *Hōreš libnim*. [Przel.] Y. Brōnōbsqi. zob. poz. 24. — hiszp.: *El bosque de las abedules*. [Przel.] M. Muñoz. B. Stawicka. Mexico 1984. Adapt. film: Scenariusz: A. Wajda. Ekran. 1970.

24. Panny z Wilka. [Opowiadanie]. Wyd. łącznie z poz. 23 pt. *Panny z Wilka; Brzezina*. Wwa: Gebethner i Wolff 1933 [antydat. 1932], 211 s. Wyd. nast.: Londyn: Pol. Macierz Szkolna 1983; Kat.: Książ. 1989. Przedr. zob. poz. 56, 67, 73, 94, 95, 100, 108, 121, 122, 137, 141, 149.

Przekł. czes.: *Slečný ze statku*. [Przel.] V. Dresler. Praha 1937. — franc.: *Les demoiselles de Wilko*. [Przel.] P. Cazin. Paris 1938; wyd. nast. łącznie z poz. 23 pt. *Les demoiselles*

de Wilko; *Le bois de bouleaux*. Paris 1985. — hebr.: *Ha'alāmōt miWilqō*. [Przel.] Y. Brōnōbsqi. Wyd. łącznie z poz. 23 pt. *Ha'alāmōt miWilqō, Hōreš libnim*. Tel Awiv 1983. — hiszp.: *Las señoritas de Wilko*. [Przel.] B. Zaboklicka, J.R. Monreal. [Barcelona] 1984, wyd. nast. Madrid 1993. — holend.: *De jongedames van Wilko*. [Przel.] P. van Sambeck. Leiden 1983. — niem.: *Die Mädchen von Wilkohof*. [Przel.] K. Harrer. Weimar 1956, wyd. nast. łącznie z przekł. Kongres we Florencji zob. poz. 44 pt. *Der Kongress in Florenz; Die Mädchen vom Wilkohof*. Leipzig 1959. Adapt. film: Scenariusz: Z. Kamiński. Ekran. 1979.

25. Lato 1932. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1933, 51 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1980. Przedr. poz. 67.

26. Czerwone tarcze. [Powieść]. *Gaz. Pozn.* 1934 nr 74-210. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 394 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1938; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1947, tamże: wyd. 4 1949, wyd. 5 1954; Kr.: WL 1956; wyd. 6 [!] Wwa: Czyt. 1956, tamże: wyd. 7 1966, wyd. 8 1970, wyd. 9 z post. R. Matuszewskiego 1971, wyd. 1976 (Dzieła) [poz. 107], wyd. 11 [!] 1988; Wwa: Gebethner i Ska 1994.

Przekł. bułg.: *Červenite ščitove*. [Przel.] M. Ivanova. Sofija 1974. — czes.: *Červené štity*. [Przel.] A. Ralajaková. Praha 1980. — kaz.: *Kyzyl kalkan*. [Przel.] S. Masgutov, S. Toksanbaev. [Alma Atal] Almaty 1980. — litew.: *Raudoni skydai*. [Przel.] A. Baliulienė. Vilnius 1982. — niem.: *Die roten Schilde*. [Przel.] K. Harrer. Weimar 1954, wyd. nast. Weimar 1955. — ros.: *Krasnye ščity*. [Przel.] E. Tysenko. Moskwa 1968, przedr. w: *Sobranie sočinienij*. T. 5. Moskwa 1978. — serb.-chorw.: *Crveni štitovi*. [Przel.] P. Vujičić. Sarajevo 1958. — słowac.: *Červené štity*. [Przel.] R. Turna. Bratislava 1976. — węgier.: *Vöröz pajzsok*. [Przel.] I. Kovács. Budapest 1974. Adapt. radiowa pt. *Korona Piastów*: Adapt.: Z. Zawadzka. Radio 1967.

27. Lato w Nohant. Komedia w 3 aktach. *Skamander* 1936 nr 77, 1937 nr 78-80, 81-83. Praprem. Wwa, T. Mały 1936. Wyd. osob. Wwa: Skł. gł. J. Przeworski 1937, 61 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1949, tamże wyd. 2 [!] 1953. Przedr. poz. 67, 123. Nagroda teatralna im. L. Reynela w 1937.

Przekł. ang.: *Summer at Nohant*. [Przel.] C. Wieniewska. London 1942. — bułg.: *Ljato v Noan*. [Przel.] D. Ikonomov. Sofija 1963. — czes.: *Léto v Nohantu*. Radio czes. 1982. — fin.: *Wyst. Helsinki 1960*. — franc.: *Un été à Nohant*. [Przel.] F. Konopka. Gracovie 1955. — hiszp.: *Un verano en Nohant*. [Przel.] R. Polski. Buenos Aires 1958. — lotew.: *Vasara Noana*. [Przel.] Y. Osmanis. *Wyst. Rigā*. T. Dram. 1969; druk w: *Polu Iugas. Rigā* 1987. — niem.: *Ein Sommer in Nohant*. *Wyst. Weimar 1955*, Berlin 1958. — ros.: *Leto v Noane*. [Przel.] M. Modzelewska. Moskwa 1946; *Leto v Noane*. [Przel.] Ju. Mirskaja. W: *Sobranie sočinienij*. T. 8. Moskwa 1980. — słowen.: [Przel.] F. Vodnik. *Wyst. Ljubljana 1958*. — węgier.: [Przel.] J. Kalman. Szeged 1979. Adapt. tv: TV 1963. — radiowa: Adapt.: J. Owidzki. Radio 1979.

28. Młyn nad Utratą. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff 1936, 235 s. Wyd. 2 tamże 1937. Zawartość: *Młyn nad Utratą; Nauczyciel*. Adapt. film. opowiadania *Młyn nad Utratą* zob. poz. 56.

29. Dwa opowiadania. Wwa: Gebethner i Wolff 1938, 279 s.

Zawartość: *Słońce w kuchni; Anna Grazzi*. Przekł. niem. opowiadania *Anna Grazzi* zob. poz. 44.

30. Fryderyk Szopen. Lw.: PWKS 1938, 103 s. Wyd. nast.: wyd. 2 przerobione pt. Chopin. Wwa: PIW 1949 [antydat. 1948]; wyd. 1 [!] Kr.: PWM 1955, tamże; wyd. 2 1956, wyd. 3 1966, wyd. 4 1976, wyd. 5 1983, wyd. 6 1984, wyd. 7 1987. Przedr. poz. 67, 132.

Przekł.: czes.: Fryderyk Chopin. [Przeł.] J. Simonides. Praha 1957, wyd. nast. Praha 1958, Mariánské Lázně 1975, — franc.: Chopin. [Przeł.] G. Lisowski. Paris 1966, — hiszp.: Chopin. [Przeł.] M.B. Monzón. Meksyk 1949; La Habana 1982, — jap.: Shopan. [Przeł.] S. Shiro. Tōkyō 1968, — litew.: Sopenas. [Przeł.] J. Pilypaitis. Vilnius 1970, — niem.: Chopin. [Przeł.] L. Fahlbusch. Berlin 1958, wyd. nast. Leipzig 1964, 1968, 1985, — ros.: Sopen. [Przeł.] R. Kašer. Moskwa 1949; Sopen. [Przeł.] A. Ermonskij. Moskwa 1963; Sopen. [Przeł.] E. Łysenko. W: Sobranie sočinenij. T. 5. Moskwa 1978, — serb.-chorw.: Chopin. [Przeł.] J. Benešić. Zagreb 1948; Sopen. [Przeł.] P. Vujičić. Banja Luka 1990, — słowac.: Chopin. [Przeł.] M. Andráš. Bratislava 1973, — słoweń.: Chopin. [Przeł.] B. Borko. Ljubljana 1949, — węgier.: Chopin. [Przeł.] I. Mészáros. Budapest 1958, — włos.: Chopin. [Przeł.] I. Conti. Roma 1981.

31. Inne życie. [Wiersze]. Wwa: J. Przeworski 1938, 52 s. Przedr. poz. 67.

Nadb. z tomu Wiersze wybrane, zob. poz. 34.

32. Maskarada. Melodramat w 4 aktach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1938. Wyd. Wwa: Gebethner i Wolff 1939, 96 s. TV 1971. Przedr. zob. poz. 67, 123.

Przekł. czes.: Ostrava 1977.

33. Pasje błędmierskie. Powieść. [Wwa:] Gebethner i Wolff 1938, 323 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1956, tamże 1976 (Dziela) [poz. 107].

Pierwotny tytuł: Garaż Meki Pańskiej. — W wyd. 2 inf.: Dodatek zawiera rozdział powieści, który wypadł z książki przy układzie kompozycyjnym, drukowany osobno jako samodzielne opowiadanie pt. Śniadanie u Teodora [druk *Wiad. Lit.* 1938 nr 29; por. poz. 56] oraz sceny powieści odnoszące się do Róży, odwzorowane podług zachowanego rękopisu Pasyj.

Przekł. niem.: Passionsspiele. [Przeł.] K. Kelm. Berlin, Weimar 1987.

Adapt.: tv: przekł. ros. Wyst. tv Moskwa 1969, — radio-wa: Adapt.: J. Skotnicka. Radio 1978.

34. Wiersze wybrane. Wwa: J. Przeworski 1938, 352 s.

35. Gospodarstwo. Komedia w 1 akcie. Powst. 1938-1941. Praprem. Tor., T. Ziemi Pomor. 1947. Druk *Dialog* 1957 nr 6 s. 5-16. TV 1965. Przedr. poz. 67, 123.

36. Egoistka. (Obrazek sceniczny w 1 akcie). Powst. 1941. Druk z rkpsu z komentarzem A. Bierneckiego *Dialog* 1984 nr 7 s. 40-46.

37. Matka Joanna od Aniołów. [Opowiadanie]. Powst. 1943. Druk w tomie *Nowa miłość i inne opowiadania*. [Wwa] 1946 [zob. poz. 42]. Wyd. osob. Wwa: KiW 1975, 190 s. Przedr. zob. poz. 42, 56, 67, 95, 122, 141, 149.

Przekł. bułg.: Igumenkata Joana. [Przeł.] M. Atanasova. Sofija 1965, — estoń.: Ingliite Joanna. [Przeł.] A. Kurtna. Tallinn

1984, — franc.: Mère Jeanne des Anges. [Przeł.] G. Lisowski. Paris 1959, wyd. nast. 1971, 1984, — hiszp.: Madre Juana de los Angeles. [Przeł.] M. Muñoz. L. Arduengo. México 1977, wyd. nast. Habana 1982, — niem.: Mutter Joanna von den Engeln. [Przeł.] K. Staemmler. München, Wien [1970]; Mutter Johanna von den Engeln. [Przeł.] K. Harrer. Berlin, Weimar 1979, — norw.: Moder Joanna av Englane. [Przeł.] O.M. Selberg. [Lysaker] 1977, — portug.: Madre Joanna dos Anjos. [Przeł.] A. Margarido. Lisboa 1962, — serb.-chorw.: Ivana Majka Andeoska. [Przeł.] S. Subotin. Novi Sad 1965; Nena Ivanë Engejellore. [Przeł.] J. Mita. Prishtine 1979, — słoweń.: Mati Ivana Angelska. [Przeł.] F. Vodnik. Ljubljana 1965, — szwedz.: Moder Johanna av Anglarna. [Przeł.] C. Berg. Wyd. łącznie z opowiadaniem *Kościół w Skaryszewie* [poz. 91] pt. *Moder Johanna av Anglarna; Kyrkan i Skaryszew*. Stockholm 1977.

Adapt.: film.: Scenariusz: T. Konwicki, J. Kawalerowicz. Ekran. 1961, przekł. hiszp. pt. *Madre Juana de los Angeles*. [Przeł.] I.L.J. Hernández. Xalapa 1964; niem. pt. *Mutter Johanna von den Engeln*. [Przeł.] P. Lachmann. Wyd. łącznie z: J. Lutowski, J. Kawalerowicz: *Nachtzug (Pociąg)*. München 1963, — tv: Adapt.: A. Hanuszkiewicz. TV 1965, — radio-wa: Upadek ojca Suryna. Radio 1969, — teatr.: Adapt. scen.: L.R. Nowak. Wyst. Kr., T. Bagatela im. T. Boya-Żelęńskiego 1977.

38. Stara cegielnia. [Opowiadanie]. Powst. 1943. Druk *Twórczość* 1945 nr 1 s. 9-47. Wyd. łącznie z poz. 41 pt. *Stara cegielnia; Młyn nad Lutynią*. Wwa: Panteon 1946, 144 s.; współwyd. z: [T. Chciuk] M. Celt. *Koncert pt. W sławie i cieniu*. Dwie nowele o Polsce walczącej i Polsce cierpiącej. Paryż: Księg. Pol. [1946], 131 s. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1959, 93 s.; Wwa: KiW 1968. Przedr. poz. 56, 67, 81, 94, 95, 104, 108, 122, 130, 134.

Przekł. czes.: Stará cihelna. [Przeł.] D. Gawrecki. wyd. łącznie z poz. 41 pt. *Stará cihelna; Mlýn na Lutyni*. Praha 1949, — słoweń.: Stara opekarna. [Przeł.] F. Vodnik. wyd. łącznie z poz. 41 pt. *Mlin ob Lutynji; Stara opekarna*. Ljubljana 1951, — serb.-chorw.: Stara ciglana. [Przeł.] J. Benešić. Zagreb 1949.

Adapt.: teatr.: Wyst. Tor., T. Ziemi Pomor. 1946, — tv: Adapt.: J. Antczak. TV 1965; Adapt.: I. Babel. TV 1975, — radio-wa: Adapt.: Z. Zawadzka. Radio 1971.

39. Podgaje. (Pamięci mojej siostry Anny). Powst. 1944/1945. Druk z rkpsu *Twórczość* 1983 nr 2 s. 11-51. Przedr. poz. 140.

Nie dokończona powieść; rkps obejmuje 6 rozdziałów i początek 36nego. Rozdz. 6 druk. pt. *Scena na łące Kuźnica* 1947 nr 36.

40. Pod Akacjami. (Sztuka w 3 aktach). Powst. 1945. Druk *Dialog* 1983 nr 4 s. 6-25. Praprem. Koszalin, Bałtycki T. Dram. im. J. Słowackiego 1983. TV 1984.

41. Młyn nad Lutynią. [Opowiadanie]. *Życie Lit.* 1945 nr 13-14, 1946 nr 1-6. Wyd. łącznie z *Stara cegielnia* zob. poz. 38. Przedr. zob. poz. 56, 67, 73, 81, 94, 95, 100, 108, 122, 136.

Przekł. czes.: Mlýn na Lutyni. [Przeł.] D. Gawrecki. zob. poz. 38, — słoweń.: Mlin ob Lutynji. [Przeł.] F. Vodnik. zob. poz. 38, — serb.-chorw.: [Przeł.] J. Hamm. Zagreb 1947.

Adapt.: tv: TV 1974. Druk z podtytuł.: Scenariusz widowiska telewizyjnego. Adapt.: A. Zakrzewski. *Teatr Pol. Telew.* 1974 nr 2 s. 5-25, — film. zob. poz. 56.

42. Nowa miłość i inne opowiadania. [Wwa:] Czyt. 1946, 237 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1947, wyd. 3 1949.

Zawartość: Nowa miłość [poz. 17]; Róża [powst. 1936; por. poz. 66]; Bitwa na równinie Sedgemoor [powst. 1942]; Zygryd [powst. 1936]; Matka Joanna od Aniołów [poz. 37].

Nagroda tygodnika *Odrodzenie* w 1947 wspólnie z tomem *Nowele włoskie* [poz. 44].

Adapt. film.: opowiadania Róża pt. *Ubranie prawie nowe*; Scenariusz: W. Haupe. Ekran. 1964. — opowiadania Zygryd; Scenariusz: A. Domalik. Ekran. 1987.

43. Wiersze wybrane. [Wwa:] Czyt. 1946, 239 s.

44. Nowele włoskie. Wwa: Wiedza 1947, 234 s.

Zawartość: Koronki weneckie I; Koronki weneckie II; Kongres we Florencji; Voci di Roma; Hotel Minerwa; Powrót Prozerpiny; Stracona noc.

Nagroda tygodnika *Odrodzenie* w 1947 wspólnie z tomem *Nowa miłość i inne opowiadania* [poz. 42].

Przekł. niem.: Anna Grazi, *Italianische Novellen*. [Przeł.] K. Lichtenfeld, H. Bereska. Berlin 1983.

Przekł. opowiadania Kongres we Florencji: holend.: Kongres w Florencji. [Przeł.] R. Ebeling-van-Delft. Amsterdam 1959, — niem.: Kongress in Florenz. [Przeł.] K. Staemmler. München 1958; Der Kongress in Florenz. [Przeł.] K. Harrer. zob. poz. 24; Kongress in Florenz. [Przeł.] H. Bereska. [NRD] 1984.

Adapt.: opowiadania Kongres we Florencji: t v; Adapt.: H. Jakubczyk. TV 1962. — teatr.: Wyst. Łódź, T. Popul. 1962; radiowa: Adapt.: Z. Zawadzka. Radio 1969. — opowiadania Powrót Prozerpiny: radiowa: Adapt.: W. Rumel. Radio 1969. — opowiadania Stracona noc: film.: Scenariusz: J. Majewski. Ekran. 1973.

45. Spotkania z Szymanowskim. [Wspomnienia]. Kr.: PWM 1947, 148 s. Materiały do biografii K. Szymanowskiego, t. 1. Wyd. nast. tamże: wyd. [2] 1976, wyd. 3 1981, wyd. 4 1986. Przedr. poz. 67, 132.

Przekł. niem.: Begegnung mit Karol Szymanowski. [Przeł.] I. Reinhold. [NRD] 1982. — ros.: Vstreči s Simanovskim (Fragm.). W: S. Goljachovskij; Karol Simanovskij. [Przeł.] I. Svirida. Moskva 1982.

46. Ody olimpijskie. Wwa: Wiedza 1948, 47 s. Przedr. poz. 67.

Nagroda na XIV Olimpiadzie w Londynie w 1948.

Przekł. franc.: Odes olympiques. [Przeł.] Moisy-Barlemont. Paris 1949.

Adapt. radiowa: Adapt.: M. Miśkowiec. Reż.: Z. Kopalko. Radio 1974.

47. Dom na pustkowiu. Scenariusz filmowy. Ekran. 1950. Druk z podtyt.: Nowela filmowa *Regiony* 1983 nr 1 s. 5-32. Por. poz. 141.

48. Małżeństwo Priscilli. (Pamięci W. Patera). [Opowiadanie]. Powst. 1950. Pierwodruk z notą wstępną M. Iwaskiewicz *Twórca* 1984 nr 2 s. 11-25. Przedr. poz. 140, 149.

49. Jan Sebastian Bach. [Wwa:] PIW 1951, 123 s. Wyd. nast.: wyd. [2] Kr.: PWM 1963, tamże: wyd. 2 [1] 1968, wyd. [3] wiaśc. 4] 1985. Przedr. poz. 67, 132.

50. Odbudowa Błędomierza. Sztuka w 3 aktach. Wwa: Czyt. 1951, 101 s. Praprem. pt. W Błędomierzu. Kr., Stary T. 1951. Przedr. poz. 67, 123.

Nagroda Min. Kultury i Sztuki w konkursie zamkniętym na sztukę współczesną w 1951.

Przekł. ros.: Wyst. Tiumeń, Oblastnoj Dramatičeskij Teatr 1970; Vosstanovlenie Blendomeža. [Przeł.] V. Vitt. W: Sobranie sočinenij. T. 8. Moskva 1980.

51. Sprawa pokoju. Wiersze i przemówienia. Wwa: Czyt. 1952, 77 s.

52. Wiersze z różnych epok. 1912-1952. Wwa: Czyt. 1952, 306 s.

Wybór z tomów wcześniejszych oraz cykle: *Ciemne ścieżki*; *Ody*; *Tristan przebrany*; *Podróż do Patagonii*; *Wiersze ulotne*.

53. Cztery szkice literackie. Wwa: Czyt. 1953, 90 s.

Odczyty wygłoszone na obchodach i uroczystościach w r. 1952. — Zawartość: Leonardo da Vinci; Wiktor Hugo; Karol Szymanowski a literatura; Do Zofii Nałkowskiej.

54. Wycieczka do Sandomierza. Powieść dla młodzieży. Wwa: Czyt. 1953, 263 s.

Nagroda w konkursie Komitetu do Spraw Turystyki i ZLP na powieść o tematyce turystycznej w 1953.

55. Listy z podróży do Ameryki Południowej. Kr.: WL 1954, 305 s. Przedr. poz. 67, 127.

Zawiera 28 listów, reportaży i felietonów z podróży do Argentyny w 1948 na Kongres Związku Pisarzy i Kompozytorów i do Chile w 1953 na kontynentalny Kongres Kultury.

56. Opowiadania. 1918-1953. [T.] 1-2. Wwa: Czyt. 1954, 518 + 667 s. Wyd. 2 tamże 1956.

Zawartość: T. 1: Gody jesienne [poz. 4]; Wieczór u Abdona [poz. 13]; Brzezina [poz. 23]; Panny z Wilka [poz. 24]; Młyn nad Utratą [poz. 28]; Stołce w kuchni [poz. 29]. — z poz. 42: Zygryd; Róża. — oraz: Śniadanie u Teodora [por. poz. 33]; Poziomka; Przy moście.

T. 2: Matka Joanna od Aniołów [poz. 37]; Stara cegielnia [poz. 38]; Młyn nad Lutynią [poz. 41]; Bitwa na równinie Sedgemoor [poz. 42]. — z poz. 44: Kongres we Florencji; Stracona noc. — oraz: Świątla małego miłasta; Cmentarz w Toporowie; Młyn nad Kamionną; Kwartet Mendelssohna; Ucieczka Felka Okonia [zob. poz. 58].

Przekł. serb-chorw. opowiadania Młyn nad Kamionną; Młyn na Kamjoni. [Przeł.] D. Zinanić. Wyd. łącznie z poz. 60 pt. Devojka i golubovi; Młyn na Kamjoni. Beograd 1964.

Adapt. film.: opowiadania: Młyn nad Utratą, Młyn nad Lutynią i Młyn nad Kamionną pt. *Trzy młyny*; Scenariusz: J. Domaradzki, B. Michałek. Ekran. 1985.

57. Opowieści zasłyszane. Wwa: PIW 1954, 154 s. Wyd. 2 tamże 1955.

Zawartość: Kwartet Mendelssohna [poz. 56]. — oraz: Opowiadanie prowansalskie; Opowiadanie argentyńskie; Borsuk; Opowiadanie z Krainy Papuasów; Opowiadanie brazylijskie.

58. Ucieczka Felka Okonia. Opowiadanie. *Twórca* 1954 nr 3 s. 17-77. Wyd. osob. Pośl.: J. Lisowski. Wwa: Czyt. 1954, 130 s. Przedr. poz. 56, 67, 95, 122.

59. Warkocz jesieni i inne wiersze. Wwa: PIW 1954, 42 s. Wyd. nast. tamże pt. *Warkocz jesieni* 1955.

60. Dziewczyna i gołębie. [Opowiadanie]. *Twórca* 1955 nr 3 s. 12-52. Wyd. osob. Wwa: Czyt.

1965, 106 s. Wyd. nast. Wwa: KiW 1970. Przedr. poz. 67, 72, 88, 100, 108, 122, 136.

Przekł. serb.-chorw.: *Devojka i golubovi*. [Przeł.] D. Zivanović. Wyd. łącznie z przekł. *Młyn nad Kamionną* zob. poz. 56.

Adapt.: radiowa: [Przeł.] H. Stachová. Radio Praha 1972, — film.: Scenariusz: B. Sass-Zdort. Ekran. 1974.

61. Książka o Sycylii. [Wspomnienia]. Kr.: WL 1956, 208 s. Przedr. zob. poz. 67, 127.

62. [Teksty w:] *Sandomierz*. Fot.: A. Brustman. Przedm.: W. Burek. Wwa: Sztuka 1956, 99 s.

63. *Sława i chwała*. [Powieść]. T. 1-3. Wwa: PIW 1956, 1958, 1962, 528 + 458 + 405 s.

Wyd. nast. [łącznie] T. 1-3: tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1964, wyd. 4 1965, wyd. 5 z przyp. M. Skalskiej 1968, wyd. 6 z przyp. M. Skalskiej 1969, wyd. 7 z przyp. M. Skalskiej 1973, wyd. 8 1977; wyd. [9] Wwa: Czyt. 1978 (Dzieła) [poz. 107]; wyd. [10] Wwa: PIW 1989.

Druk fragm. pt. Nieznany rozdział „*Sławy i chwały*” *Twórcość* 1988 nr 2 s. 9-34 [masz. w arch. J.I.].

Powieść wybrana w plebiscycie Klubu Studentów Wybrzeża „Zak” na najlepszą książkę r. 1964.

Przekł.: bułg.: *Slava i čest*. [Przeł.] M. Metodiev, A. Gančeva-Zografova. Sofija 1958, — chiński: [Przeł.] Yi Li Jun. [Chiny] 1986, — czes.: *Čest a slava*. [Przeł.] V. Dvořáčková. Praha 1967, — niem.: *Ruhm und Ehre*. [Przeł.] K. Staemmler. T. 1. München 1960, 1961, wyd. 2. Berlin 1966, T. 2. Berlin 1962, T. 1-2. Gütersloh 1961, T. 1-3. München 1966, 1980; T. 1-3. [Przeł.] Ch. Schubert-Consbruch, J. Jankowiak. Berlin, Weimar 1961-1966, — ros.: *Chwała i slawa*. T. 1-3. [Przeł.] V. Rakovskaja, I. Granat, M. Ignatov, Ju. Abyzov, A. Ermonskij. Moskva 1965, 1974; W: *Sobranie sočinenij*, T. 6-7. Moskva 1979, — rum.: *Slava ūi fala*. [Przeł.] T. Dan, V.M. Theodorescu. București 1974, — serb.-chorw.: *Slava i čvala*. [T. 1-2]. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1982, — słowack.: *Čest' a slava*. [Przeł.] M. Andráš. Bratislava 1980, — ukr.: *Čest' i slava*. T. 1. [Przeł.] S. Kovganjuk, T. 2. [Przeł.] O. Meduščenko, T. 3. [Przeł.] O. Fedosenko. Kijv 1966, wyd. 2 Kijv 1984.

Adapt. tv: Adapt.: K. Nastulanka. TV 1963; Adapt.: L. Zamkow. TV 1974. Druk z podtyt. *Widowisko TV w 4 częściach Teatr Pol. Telew.* 1974 nr 4 s. 5-109, — radiowa: Adapt. t. 3 pt. *Przebudzenie*. Adapt.: Z. Zawadzka. Radio 1971; Adapt.: J. Skotnicka. Radio 1977, — teatr.: pt. *Ścięte drzewa*. Adapt.: G. Mrówczyński. Wyst. Bydg., T. Pol. 1980.

64. *Ciemne ścieżki*. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1957, 143 s. Wyd. 2 tamże 1982. Zob. poz. 52.

65. Książka moich wspomnień. Kr.: WL 1957, 367 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. tamże 1968; wyd. [3] Wwa: Czyt. 1975 (Dzieła) [poz. 107]; wyd. 4 Kr.: WL 1983; wyd. 3 [I] poszerz. Wwa: Czyt. 1994.

66. *Powroty*. Scenariusz filmowy. Powst. 1958. Scenariusz pełnometrażowego filmu fabularnego na podstawie opowiadania *Róża* [poz. 42] i M. Waškowskiego pt. *Czotg*. Inf. o realizacji filmu: *Życie Warsz.* 1958 nr 134 s. 3.

67. *Dzieła*. Wwa: Czyt. T. 1. *Wiersze*. 1958, 567 s.

Zawartość: *Oktościchy* [poz. 5]; *Dionizje* [poz. 12], — z poz. 20: *Księga dnia; Księga nocy*, — *Powrót do Europy*

[poz. 22]; *Lato 1932* [poz. 25]; *Inne życie* [poz. 31]; *Ody olimpijskie* [poz. 46], — z poz. 52: *Ciemne ścieżki; Ody; Podróż do Patagonii*, — *Warkocz jesieni* [poz. 59], — oraz: *Elegie; Plejady; Wiersze ulotne*.

T. 2. *Proza poetycka*. 1958, 403 s.

Zawartość: *Ucieczka do Bagdadu* [poz. 3]; *Legends i Demeter* [poz. 4]; *Kasydy zakończone siedmioma wierszami* [poz. 6]; *Zenobia Palmura* [poz. 10]; *Siedem bogatych miast niesmiertelnego Kościęcia* [poz. 11]; *Wieczór u Abdona* [poz. 13]; *Pejzaże sentymentalne* [poz. 18].

T. 3. *Powieści*. [Cz. 1]. 1958, 610 s.

Zawartość: *Księżyc wschodzi* [poz. 16]; *Zmowa mężczyzn* [poz. 21].

T. 4. *Powieści*. [Cz. 2]. 1958, 686 s.

Zawartość: *Czerwone tarcze* [poz. 26]; *Pasje błędziarskie* [poz. 33].

T. 5. *Opowiadania*. [Cz. 1]. 1958, 481 s.

Zawartość: *Nowa miłość* [poz. 17]; *Brzezina* [poz. 23]; *Panny z Wilka* [poz. 24], — z poz. 28: *Nauczyciel; Młyn nad Utratą*, — *Słońce w kuchni* [poz. 29], — z poz. 42: *Zygfryd; Róża*, — z poz. 56: *Przy moście; Śniadanie u Teodora*, — oraz: *Staroświecki sklep*.

T. 6. *Opowiadania*. [Cz. 2]. 1958, 626 s.

Zawartość: *Anna Grazi* [poz. 29]; *Matka Joanna od Aniołów* [poz. 37]; *Stara cegielnia* [poz. 38]; *Młyn nad Lutynią* [poz. 41], — z poz. 42: *Bitwa na równinie Sedgemoor*, — z poz. 44: *Koronki weneckie I; Koronki weneckie II; Kongres we Florencji; Voci di Roma; Hotel Minerwa; Powrót Prozerpiny; Stracona noc*, — oraz: *Ikar*.

T. 7. *Opowiadania*. [Cz. 3]. 1959, 441 s.

Zawartość: z poz. 56: *Światła małego miasta; Cmentarz w Toporowie; Młyn nad Kamionną; Kwartet Mendelssohna; Ucieczka Felka Okonia*, — z poz. 57: *Opowiadanie prowansalskie; Opowiadanie argentyńskie; Opowiadanie z Krainy Papuasów; Opowiadanie brazylijskie; Borsuk*, — *Dziewczyna i gołębie* [poz. 60], — oraz: *Fama; Villa d'Este; Dzień sierpniowy*.

T. 8. *Dramaty*. 1958, 667 s.

Zawartość: *Kwidam; Kochankowie z Verony* [poz. 19]; *Lato w Nohant* [poz. 27]; *Maskarada* [poz. 32]; *Gospodarstwo* [poz. 35]; *Odbudowa Błędziarza* [poz. 50].

T. 9. *Pisma muzyczne*. 1958, 527 s.

Zawartość: *Chopin* [poz. 30]; *Spotkania z Szymanowskim* [poz. 45]; *Jan Sebastian Bach* [poz. 49]; *Pierwiastki ludowe w muzyce J.S. Bacha*.

T. 10. *Podróże*. 1958, 467 s.

Zawartość: *Listy z podróży do Ameryki Południowej* [poz. 55]; *Książka o Sycylii* [poz. 61].

68. Leon Wójcikowski. [Współaut.:] I. Turska, A. Szyfman. Wwa: Państw. Opera, WAG 1958, 62 s.

69. *Gawęda o książkach*. Wwa: Czyt. 1959, 44 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Stow. Księgarzy Pol. 1984, wyd. 3 tamże 1985.

70. *Liryki*. Wwa: PIW 1959, 233 s. Wyd. nast.: wyd. 2 rozszerz. z uzup. J. Lisowskiego Wwa: PIW 1980 [właśc. 1981], wyd. 3 tamże 1988.

71. *Wesele pana Balzaka*. (Komedia w 3 aktach). *Dialog* 1959 nr 1 s. 5-38. Praprem. Wwa, T. Kameralny 1959. Przedr. poz. 123.

Przekł. czes., Wyst. Praha 1961.

Adapt.: tv: TV 1967, — radiowa: Adapt.: Z. Dąbrowski. Radio 1979.

72. Tatarak i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1960, 258 s. Wyd. 2 tamże 1962.

Zawartość: Dziewczyna i gołębie [poz. 60]; Dzień sierpniowy [poz. 67], — oraz: Opowiadanie szwajcarskie; Tatarak; Jadwina; Wiewiórka; Dzień listopadowy [druk *Twórczość* 1960 nr 2].

Adapt.: opowiadania Tatarak: tv: TV 1965, — opowiadania Dzień listopadowy: t v: TV 1961; radiowa: Radio 1968; Adapt.: W. Odojewski. *Teatr Pol. Radia* 1971 nr 2 s. 51-62; film.: Scenariusz: E. Żebrowski. Ekran. 1971.

73. Wybór opowiadań. Wwa: Czyt. 1960, 252 s. Zawartość: Brzezina [poz. 23]; Panny z Wilka [poz. 24]; Młyn nad Lutynią [poz. 41]; Kwartet Mendelssohna [poz. 56]; Opowiadanie z Krainy Papuasów [poz. 57].

74. Kochankowie z Marony. [Opowiadanie]. Wwa: Iskry 1961, 153 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1976. Przedr. poz. 81, 95, 122, 141.

Przeł.: franc.: Les amants de Marone. [Przeł.] A. Posner. W. Pologne. [Francja] 1966, wyd. osob. Saint-Cloud 1967, wyd. nast. Paris 1970, Paris 1980, — holend.: De geliefden van Marona. [Przeł.] P. Jacobs. Amsterdam 1968, — serb-chorw.: Ljubavnici iz Marone. [Przeł.] P. Vujičić. Novi Sad 1962, — niem.: Die Liebenden von Marona. [Przeł.] K. Staemmler. München 1962; [Przeł.] C. Rymarowicz. Berlin, Weimar 1973, — słowac.: Milenci z Marony. [Przeł.] J. Sedlák, B. Sedláková. Bratislava 1969.

Adapt.: film.: Scenariusz: ... J. Zarzycki. Ekran. 1966, — radiowa: Adapt.: B. Dwyer. Radio 1966.

75. Rozmowy o książkach. Wwa: Czyt. 1961, 310 s. Zob. też poz. 92.

Wybór felietonów z *Życia Warsz.*

76. Gniazdo łabędzi. Szkice z Danii. Pośl.: A. Szczypiorski. Wwa: Iskry 1962, 220 s. Wyd. 2 tamże 1964. Przedr. poz. 127.

77. Jutro żniwa. Nowe wiersze. Wwa: Czyt. 1963, 115 s.

78. Stanisława Wysocka i jej kijowski Teatr „Studia”. Wspomnienie. Wwa: WAiF 1963, 93 s. Przedr. zob. poz. 133.

79. „Harnasie” Karola Szymanowskiego. Kr.: PWM 1964, 132 s. Wyd. 2 tamże 1979. Przedr. poz. 132.

80. Heydenreich; Cienie. Dwa opowiadania. Pozn.: WP 1964, s. 169.

Przeł. niem.: opowiadania Heydenreich: Heydenreich. [Przeł.] K. Staemmler. Wyd. łącznie z przeł. opowiadania Mefisto-Walc zob. poz. 95 pt. Heydenreich; Mephisto-Walzer. Frankfurt am Main 1966.

81. Opowiadania wybrane. Wwa: Czyt. 1964, 509 s. Wyd. 2 tamże 1966.

Zawartość: Brzezina [poz. 23]; Stara cegielnia [poz. 38]; Młyn nad Lutynią [poz. 41]; Róża [poz. 42]; Młyn nad Kamionką [poz. 56]; Borsuk [poz. 57], — z poz. 72: Wiewiórka; Tatarak, — Kochankowie z Marony [poz. 74].

82. [Teksty w:] Żelazowa Wola. Fot.: A. Kaczkowski. Wwa: SiT 1965, 68 tablic.

83. Kosmogonia. (Opowiadanie w 2 aktach). *Dialog* 1967 nr 3 s. 5-29. Praprem. Wwa, T. Pol. 1967. Przedr. poz. 123.

84. Kragły rok. Cykl wierszy. Wwa: Czyt. 1967, 74 s.

85. Opowiadania. Wwa: KiW 1967, 58 s.

Zawiera z poz. 42: Bitwa na równinie Sedgemoor; Róża.

86. Poezje wybrane. Wybór: J. Lisowski. Wstęp autora. Wwa: LSW 1967, 143 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1989.

87. Róża. Opowiadania. Wwa: KiW 1967, 58 s.

Zawiera z poz. 42: Bitwa na równinie Sedgemoor; Róża.

88. Wybór opowiadań. Wwa: Czyt. 1967, 144 s.

Zawartość: Kwartet Mendelssohna [poz. 56]; Dziewczyna i gołębie [poz. 60]; Ikar [poz. 67]; Heydenreich [poz. 80].

89. [Wybór poezji]. Wwa: Czyt. 1967, 142 s. Poeci polscy. Wyd. 2 tamże 1983.

90. Libretto do: A. Bloch: Ajelet, córka Jęftego. Opera-misterium w 1 akcie. Kr.: PWM 1968, IX, 61 s.

Tekst w jęz. pol. i ang. w przeł. K. Jakubowicza.

91. O psach, kotach i diabłach. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1968, 140 s.

Zawartość: Opowiadanie z psem; Opowiadanie z kotem; Wzlot; Kościół w Skaryszewie.

Przeł. bułg.: Za kačetata, kotkite i djavolite. [Przeł.] I. V'lev. Plovdiv 1972.

Przeł.: opowiadania Kościół w Skaryszewie: niem.: Die Kirche in Skaryszew. [Przeł.] K. Staemmler. Wyd. łącznie z przeł. opowiadania Notre-Dame-la-Grande zob. poz. 95 pt. Zwei Kirchen. Witten 1970, — szwedz.: Kyrkan i Skaryszew. [Przeł.] C. Berg. zob. poz. 37, — opowiadania Wzlot: niem.: Der Höhenflug. [Przeł.] K. Rogulski. Radio 1980, — tv: Adapt.: München 1964, Frankfurt am Main 1964.

Adapt.: Opowiadania z psem: radiowa: Adapt.: A. Zakrzewski. Radio 1980, — tv: Adapt.: S. Brejdygant. TV 1977, — Opowiadania z kotem: radiowa: Adapt.: S. Brejdygant. Radio 1975; Adapt.: K. Rogulski. Radio 1980, — tv: Adapt.: K. Rogulski. TV 1979, — opowiadania Kościół w Skaryszewie: film.: pt. Ryś. Scenariusz: S. Różewicz. Ekran. 1982.

92. Rozmowy o książkach. Wwa: Iskry 1968, 395 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1983 (Dzieła) [poz. 107].

Tom zawiera inny wybór felietonów i recenzji z *Życia Warsz.* z l. 1961-1966 niż poz. 75.

93. Wiersze zebrane. [Przedm.: autora]. Wwa: Czyt. 1968, 828 s.

94. Opowiadania wybrane. Wwa: Czyt. 1969, 458 s.

Zawartość: Brzezina [poz. 23]; Panny z Wilka [poz. 24]; Stara cegielnia [poz. 38]; Młyn nad Lutynią [poz. 41]; Róża [poz. 42]; Borsuk [poz. 57], — z poz. 72: Opowiadanie szwajcarskie; Dzień listopadowy.

95. Opowiadania zebrane. T. 1-3. Wwa: Czyt. 1969, 829 + 762 + 622 s.

Zawartość: T. 1: Od autora; Nowa miłość [poz. 17]; Brzezina [poz. 23]; Panny z Wilka [poz. 24], — z poz. 28: Nauczyciel;

Młyn nad Utratą, — z poz. 29: Słońce w kuchni; Anna Grazzi, — z poz. 42: Róża; Zygryd, — z poz. 44: Voci di Roma; Hotel Minerwa; Koronki weneckie I; Koronki weneckie II; Kongres we Florencji; Powrót Prozerpiny; Stracona noc, — z poz. 56: Przy moście; Śniadanie u Teodora, — Staroświecki sklep [poz. 67].

T. 2: Matka Joanna od Aniołów [poz. 37]; Stara cegielnia [poz. 38]; Młyn nad Lutynią [poz. 41]; Bitwa na równinie Sedgemoor [poz. 42], — z poz. 56: Światła małego miasta; Ucieczka Felka Okonia; Kwartet Mendelssohna, — z poz. 57: Opowiadanie prowansalskie; Opowiadanie argentyńskie; Opowiadanie z Krainy Papuasów; — Ikar [poz. 67].

T. 3: z poz. 67: Dzień sierpniowy; Villa d'Este, — z poz. 72: Tatarak; Opowiadanie szwajcarskie; Jadwinia; Wiewiórka; Dzień listopadowy, — Kochankowie z Marony [poz. 74], — z poz. 80: Heydenreich; Cienie, — z poz. 91: Wzlot; Opowiadanie z psem; Opowiadanie z kotem; Kościół w Skaryszewie, — oraz: Mefisto-Walc; Notre-Dame-la-Grande.

Przekł. opowiadania Notre-Dame-la-Grande niem.: Notre-Dame-la-Grande. [Przeł.] K. Staemmler. Wyd. łącznie z przekł. opowiadania Kościół w Skaryszewie zob. poz. 91; opowiadania Mefisto-Walc; Mephisto-Walzer. [Przeł.] K. Staemmler. Wyd. łącznie z przekł. opowiadania Heydenreich zob. poz. 80.

Adapt.: opowiadania Mefisto-Walc; radiowa: Adapt.: A. Nener. Radio 1979, — opowiadania Notre-Dame-la-Grande; radiowa: Adapt.: K. Salaburska. Radio 1976.

96. Xenie i elegie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1970, 52 s.

97. Ikar; Staroświecki sklep; Wiewiórka. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1971, 22 s. Wyd. 2 tamże 1972. Zob. poz. 67, 72.

98. Ludzie i książki. Wwa: KiW 1971, 453 s.

Szkice i eseje druk. w *Zyciu Warsz.* i *Twórczości* w l. 1954-1971.

Przekł. ros. (w wyborze) *Ljudi i knigi*. Star'i. esse. [Przeł.] N. Podolska. Moskwa 1987.

99. Opowiadania muzyczne. Wwa: Czyt. 1971, 418 s.

Zawartość: z poz. 95: Mefisto-Walc; Notre-Dame-la-Grande, — oraz: Przyjaciele; Czwartą symfonia; Martwa Pasieka; Psyche.

Przekł. bułg. *Muzikalni noveli*. [Przeł.] L. Račeva, Sofija 1981, — rum. *Povestiri muzicale*. [Przeł.] B. Buracu fi in. București 1979, — słowac. *Hudobné poviedky*. [Przeł.] J. Gerbóc, F. Uváček. Košice 1986; [Przeł.] J. Gerbóc, F. Uváček, J. Bedka. Bratislava 1986.

Przekł. opowiadania Psyche: czes.: *Psyché*. [Przeł.] J. Simonides. Praha 1977, — opowiadania Przyjaciele: franc.: *Amis*. [Przeł.] M. Smorag. Paris 1993.

Adapt. radiowa opowiadania Psyche: Adapt.: S. Grotowska. Radio 1973.

100. Panny z Wilka; Młyn nad Lutynią; Kościół w Skaryszewie; Dziewczyna i gołębie. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1971, 239 s. Zob. poz. 24, 41, 60, 91.

101. Teatr Polski w Warszawie 1938-1949. Wwa: WAiF 1971, 113 s. Przedr. zob. poz. 133.

102. Les clefs. La littérature polonaise et l'Italie. Méditations et réflexions sur Szymanowski, Witkiewicz et Gombrowicz. Przedm.: B. Bibliński. Wr.: Ossol. Wydawn. PAN 1972, 23 s. Accademia Polacca delle Scienze. Biblioteca e Centro di Studi a Roma. Conferenze fasc. 55.

103. Martwa Pasieka; Psyche. [Opowiadania]. Wyd. 2. Wwa: KiW 1973, 165 s.

Wyd. 1 zob. poz. 99.

104. Wybór opowiadań. Wwa: Czyt. 1973, 251 s.

Zawartość: Stara cegielnia [poz. 38], — z poz. 56: Światła małego miasta; Młyn nad Kamionką, — Borsuk [poz. 57]; Fama [poz. 67], — z poz. 72: Dzień listopadowy; Opowiadanie szwajcarskie, — z poz. 91: Opowiadanie z psem; Kościół w Skaryszewie.

105. Sny; Ogrody; Sérénité. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1974, 124 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1985, wyd. 4 pt. Ogrody 1990.

Przedr. poz. 122.

Przekł. bułg. *Gradini*. [Przeł.] M. Metodiev, D. Ikonov. Sofija 1976, — czes.: *Zahrady*. [Przeł.] V. Dvoračková. [Czechostowacja] 1986, — holend.: *Tuinen*. [Przeł.] L. Vyncke-D'hooghe. Brugge 1977, — niem.: *Gärten, Träume, Sérénité*. [Przeł.] K. Lichtenfeld. Berlin, Weimar 1977, — włos.: *Giardini*. [Przeł.] L. Conti. Roma 1979.

Adapt. tv: TV 1979.

106. Śpiewnik włoski. Wiersze. Wwa: Czyt. 1974, 76 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1978; Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1989.

107. Dzieła Jarosława Iwaszkiewicza. Powieści. Wiersze. Proza poetycka. Opowiadania. Dramaty. Podróże. Pisma muzyczne. Rozmowy o książkach. Varia. Wwa: Czyt. 1975-1984.

Zawartość: Hilary, syn buchaltera [poz. 14]; Księżyc wschodzi [poz. 16]; Zmowa mężczyzn [poz. 21]; Czerwone tarcze [poz. 26]; Pasje błędniarskie [poz. 33]; Sława i chwala [poz. 63]; Książka moich wspomnień [poz. 65]; Rozmowy o książkach [poz. 92]; Wiersze [poz. 117]; Opowiadania. T. 1-6 [poz. 122]; Dramaty. T. 1-2 [poz. 123]; Proza poetycka [poz. 126]; Podróże. T. 1-2 [poz. 127]; Pisma muzyczne [poz. 132]; Teatr [poz. 133].

108. Wybór opowiadań. Posł.: R. Matuszewski. Wwa: Czyt. 1975, 265 s.

Zawartość: Panny z Wilka [poz. 24]; Stara cegielnia [poz. 38]; Młyn nad Lutynią [poz. 41]; Dziewczyna i gołębie [poz. 60], — z poz. 67: Staroświecki sklep; Ikar, — Wiewiórka [poz. 72].

109. Album Tatrzzańskie. Kr.: WL 1976, 73 s. Wyd. 2 tamże 1980.

Zawiera wiersze z tomów: Xenie i elegie [poz. 96]; Kasydy [poz. 6], Ciemne ścieżki [poz. 64], — prozę z tomu: Pejzaże sentymentalne [poz. 18]; Dojazd do Zakopanego; Niebo; Muzyka gór; Nocleg w górach, — oraz: Zakopane i ja.

110. Il tramonto. [Wiersze]. Wybór: ... i A. Zawada. Wwa: ZG SZSP 1976, 31 s. (Generacje; 30. Ser. 5; 6).

111. Noc czerwcową; Zarudzie; Heydenreich. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1976, 160 s. Wyd. 2 tamże 1978. Zob. poz. 80. Por. poz. 125.

Przekł. czes.: *Černovna noc*. [Przeł.] H. Stachova. Praha 1985.

112. Petersburg. [Szkice literackie]. Wwa: PIW 1976, 68 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1981. Przedr. poz. 127.

Zawartość: Radiszczew; Mickiewicz; Puszkín; Dostojewski; Błok; Witkacy; Poeci leningradzcy [dot. m.in. autorów: O. Bergholc, W. Inber, A. Prokofiew, M. Tichonow, Z. Szyzowal].
Przekł. węgier.: Pétevár. [Przeł.] I. Fejér. Budapest 1978.

113. Mapa pogody. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1977, 84 s. Wyd. 2 tamże 1980.

114. Podróże do Polski. [Szkice]. Wwa: PIW 1977, 241 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1979, wyd. 3 1983; wyd. 4 pod red. P. Hertza Wwa: Alfa 1987.

Zawartość: Dedykacja [M. Królowl]. — Od autora. — Warszawa; Trawa na Trasie; Podróże do teatru; Żelazowa Wola; Z Warszawy do Krakowa; Kraków; To samo z królową, — z poz. 18; Dojazd do Zakopanego; Niebo; Muzyka gór; Nocleg w górach; Jak się po Polsce jeździ samochodem, — Zakopane i ja [poz. 109]; Dolina Moszczenicy; Fotografie ze Śląska; Most w Chorzowie. Wyjazd z lasu. Wietrzny dzień. Pejzaż z tunelem. Witryna I. Witryna II. Ulica. Fabryka-opera. Pejzaż z kościołem. Pejzaż z mostami. Pejzaż z karuzelą. Województwo w Katowicach. Stary kościół. Podróże do Poznania; Lublin; Dożynki w Jabłoni; Wisła; Sandomierz; List z Sandomierza; Jazdy do Sandomierza; Podróże codzienne. Mazowsze.

115. Podróże do Włoch. [Szkice]. Wwa: PIW 1977, 253 s. Wyd. 2 tamże 1980.

Zawartość: Dedykacja [P. Hertzowi]. — Do czytelnika; Wenecja; Toskana; Rzym; Neapol; Bari; Amalfi; Sycylia; Conegliano.

116. Szkice o literaturze skandynawskiej. Wwa: Czyt. 1977, 375 s.

Art. i rec. druk. w *Rocz. Lit. i Życiu Warsz.* w 1. 1955-1976.

117. Wiersze. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1977, 433 + 615 s. (Dzieła) [poz. 107].

118. Biłec. [Opowiadanie]. *Twórczość* 1979 nr 2 s. 10-23. Wyd. osob. Kr.: WL 1980, 51 s. Wyd. 2 tamże 1985. Przedr. poz. 122.

Adapt. film.: Scenariusz: S. Pieniak. Ekran. 1981.

119. Listy do Felicji. Posł.: K. Koźniewski. Wwa: Czyt. 1979, 261 s.

Podp.: Eleuter. — Felietony druk. w *Now. Lit.* od 8 VI 1947 do 21 XI 1948.

120. Opowiadanie z psem. [Opowiadania]. Kr.: WL 1978, 69 s.

Zawartość: z poz. 72: Tatarak; Dzień listopadowy, — Opowiadanie z psem [poz. 91].

121. Panny z Wilka. Opowiadania. Wwa: KiW 1979, 233 s.

Zawartość: Brzezina [poz. 23]; Panny z Wilka [poz. 24]; Róża [poz. 42].

122. Opowiadania. T. 1-6. Wwa: Czyt. (Dzieła) [poz. 107].

T. 1. 1979, 425 s.

Zawartość: Nowa miłość [poz. 17]; Brzezina [poz. 23]; Panny z Wilka [poz. 24], — z poz. 28: Nauczyciel; Młyn nad Utrata, — Przy moście [poz. 50]; Przyjaciele [poz. 99]. — oraz: Krata.

T. 2. 1979, 427 s.

Zawartość: z poz. 29: Słońce w kuchni; Anna Grazi. — z poz. 42: Róża; Zygryd, — z poz. 44: Voci di Roma; Hotel Mi-

nerwa; Koronki weneckie I; Koronki weneckie II; Kongres we Florencji; Powrót Prozerpiny; Stracona noc, — Śniadanie u Teodora [poz. 56]; Staroświecki sklep [poz. 67].

T. 3. 1980, 379 s.

Zawartość: Matka Joanna od Aniołów [poz. 37]; Stara cegielnia [poz. 38]; Młyn nad Lutynią [poz. 41]; Bitwa na równinie Sedgemoor [poz. 42], — z poz. 56: Świata małego miastu; Cmentarz w Toporowie; Młyn nad Kamionną, — Ikar [poz. 67].

T. 4. 1980, 340 s.

Zawartość: z poz. 56: Ucieczka Felka Okonia; Kwartet Mendelssohna, — z poz. 57: Borsuk; Opowiadanie brazylijskie; Opowiadanie norweskalskie; Opowiadanie argentyńskie; Opowiadanie z Krainy Papusów, — Dziewczyna i gołębie [poz. 60]; Fama [poz. 67]; Opowiadanie szwajcarskie [poz. 72], — oraz: Choinki.

T. 5. 1980, 422 s.

Zawartość: Dzień sierpniowy [poz. 67], — z poz. 72: Tatarak; Jadwinia. (Dzień sierpniowy); Wiewiórka; Dzień listopadowy, — Kochankowie z Marony [poz. 74]; Cienie [poz. 80], — z poz. 91: Wzlot; Opowiadanie z psem; Opowiadanie z kotem; Kościół w Skaryszewie, — Notre-Dame-la-Grande [poz. 95]; Biłec [poz. 118].

T. 6. 1980, 477 s.

Zawartość: Heydenreich [poz. 80]; Mefisto-Walc [poz. 95], — z poz. 99: Psyche; Czwarta symfonia; Martwa Pasieka, — Sny. Ogrody. Sérénité [poz. 105], — z poz. 111: Noc czerwcową; Zarudzie.

123. Dramaty. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1980, 1984, 699 + 248 s. (Dzieła) [poz. 107].

Zawartość: T. 1: Kochankowie z Werony [poz. 19]; Lato w Nohant [poz. 27]; Maskarada [poz. 32]; Gospodarstwo [poz. 35]; Odbudowa Błędmierza [poz. 50]; Wesele pana Balzaca [poz. 71]; Kosmogonia [poz. 85]. — T. 2: Złodziej idealny [poz. 15]; Kwidam [poz. 67]; Noc czerwcową [poz. 125].

124. Muzyka wieczorem. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1980, 67 s. Wyd. 2 tamże 1986.

125. Noc czerwcową. (Dramat). *Dialog* 1980 nr 6 s. 5-25. Praprem. Radom, T. Powsz. im. J. Kochanowskiego 1981. TV 1981.

Przeróbka sceniczna opowiadania Noc czerwcową [por. poz. 111].

Przekł. ros.: Ijun'skaja noć. [Przeł.] N. Bašindźagian. Moskwa 1983.

126. Proza poetycka. Wwa: Czyt. 1980, 345 s. (Dzieła) [poz. 107].

Zawartość: Ucieczka do Bagdadu [poz. 3]; Legendy i Demeter [poz. 4]; Zenobia Palmura [poz. 10]; Siedem bogatych miast nieśmiertelnego Kościeja [poz. 11]; Pejzaże sentymentalne [poz. 18].

127. Podróże. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1981, 451 + 280 s. (Dzieła) [poz. 107].

Zawartość: T. 1: Listy z podróży do Ameryki Południowej [poz. 55]; Książka o Sycylii [poz. 61]. — T. 2: Gniazdo łabędzi [poz. 76]; Petersburg [poz. 112].

128. Utwory ostatnie. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1981, 95 s.

Zawartość: Tano; Aleja Przyjaciół [por. poz. 135]; Nieważni ludzie, nieważne sprawy; Kalendarz; Dzień lipcowy.

129. Jutro żniwa. Wiersze wybrane. — Utre e ž'tva. Izbrani stichove. [Przet.] I. V'lev. Sofija: Narodna Kultura 1982, 169 s.

Tekst w jęz. pol. i bułg.

130. Kościół w Skaryszewie; Stara cegielnia. Wwa: Iskry 1983, 72 s. Zob. poz. 38, 91.

131. Ludzie i książki. Wwa: Czyt. 1983, 388 s. (Dzieła) [poz. 107].

Zawiera felietony i recenzje publikowane w *Życiu Warsz.* w l. 1954-1971.

132. Pisma muzyczne. Wwa: Czyt. 1983, 529 s. (Dzieła) [poz. 107].

Zawartość: Spotkania z Szymanowskim [poz. 45]; Karol Szymanowski a literatura; Jan Sebastian Bach [poz. 49]; Chopin [poz. 30]; „Hamasje” Karola Szymanowskiego [poz. 79].

133. Teatralia. Wwa: Czyt. 1983, 228 s. (Dzieła) [poz. 107].

Zawartość: Stanisława Wysocka i jej kijowski Teatr „Studia” [poz. 78]; Teatr Polski w Warszawie 1938-1949 [poz. 101]; Lekture dla Szyfmana. Z teki kierownika literackiego.

134. Wybór opowiadań. Wwa: Czyt. 1983, 424 s. Zawartość: Stara cegielnia [poz. 38], — z poz. 56; Światła małego miasta; Młyn nad Kamionną; Kwartet Mendelssohna, — Borsuk [poz. 57], — z poz. 72; Dzień listopadowy; Opowiadanie szwajcarskie, — Heydenreich [poz. 80], — z poz. 91; Opowiadanie z psem; Kościół w Skaryszewie, — Zarudzie [poz. 111].

135. Aleja Przyjaciół. [Wspomnienia]. Wwa: Czyt. 1984, 131 s. Wyd. 2 tamże 1988. Por. poz. 128.

Zawartość: Aleja Przyjaciół [dot. A. Sobańskiego]; Tuwim; Lechoń; Horzyca; August Zamojski; Tolek [A. Słonimski]; Arnold Szyfman. — Aneks: Julian Krzyżewski; Postłowie; Twarze.

136. Młyn nad Lutynią; Dziewczyna i gołębie. Wwa: Iskry 1984, 83 s. Zob. poz. 41, 60.

137. Panny z Wilka; Ikar; Staroświecki sklep; Wiewiórka. [Opowiadania]. Wstęp: W. Maciąg. Wwa: Iskry 1984, 70 s. Zob. poz. 24, 67, 72.

138. Portret miasta pół wieku słowem malowany. Sandomierz w reportażach, wspomnieniach, listach i wierszach ... Wybór i układ tekstów: Z. Banzant. Sandomierz: Muzeum Literatury Oddz. w Sandomierzu 1984, 45 s.

139. Razem słuchajmy życia... [Wiersze]. Wybór i posł.: I. Maciejewska. Wwa: NK 1986, 80 s.

140. Utwory nieznane, [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1986, 159 s.

Zawartość: Juwenilia: Lato [proza poetycka]; Cmentarz lalek; Legenda o walcu Brahmsa. — Krata: Krata [poz. 122]; Moje ubrania. (Opowiadanie liryczne). — Podróż po Ukrainie; Podgaje [poz. 39]; Małżeństwo Priscilli [poz. 48]; Legenda petersburska.

141. Brzezina i inne opowiadania ekranizowane. [Wstęp: A. Werner]. Wwa: Czyt. 1987, 491 s.

Zawartość: A. Werner: Siedem opowiadań — siedem filmów. — Brzezina [poz. 23]; Panny z Wilka [poz. 24]; Matka Joanna od Aniołów [poz. 37]; Róża [poz. 42]; Dom na pustkowiu

[por. poz. 47]; Kochankowie z Marony [poz. 74]; Kościół w Skaryszewie [poz. 91].

142. Poezje. Wybór i wstęp: B. Zadura. Lubl.: WŁubel. 1989, 482 s.

143. Słońce w kuchni i inne opowiadania. [Wybór: J. Kajtoch]. Kr.: KAW 1990, 186 s.

Zawartość: Nowa miłość [poz. 17], — z tomu poz. 29; Słońce w kuchni; Anna Grazzi, — Róża [poz. 42]; Tatarak [poz. 72].

144. Listy. [Współaut.:] R. Koseła. Przygot. do druku: K. Grądziel. Sandomierz: Muzeum Okręgowe w Sandomierzu 1991, [16] s.

145. Listy. [Współaut.:] J. Andrzejewski. Oprac.: A. Fiett. Wwa: Czyt. 1991, 166 s.

146. Listy z Ostrowa. Ostrow Wielkop.: Muzeum Miasta Ostrowa Wielkop. 1991, 28 s.

16 listów J.I. do matki i siostr pisanych w okresie od 13 VIII do 25 XI 1920 podczas służby wojskowej w 21. Pułku Piechoty w Ostrowie Wielkop.

147. Notatki 1939-1945. Aneks: A. Iwaszkiewiczowa. Przygot. do druku, uzupełn. przyp. i posł.: A. Zawada. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1991, 170 s.

148. Marginalia. [P. Kądziała: Nota edytorska]. Wwa: Ofic. Wydawn. Interim 1993, 135 s.

Cz. I zawiera notatki J. I. poczynione na marginesie antologii „Poezja polska 1914-1939” w oprac. S. Pollaka i R. Matuszewskiego; do cz. II włączono krótkie noty pisane przez J.I. do *Twórczości*, które otwierały dział pt. „Na widnokręgu”.

149. Najpiękniejsze opowiadania. Wybrał, ułożył i przedm. opatrzył: T. Burek. Londyn: Puls 1993, 570 s.

Zawartość: Gody jesienne [poz. 4]; Brzezina [poz. 23]; Panny z Wilka [poz. 24]; Młyn nad Utratą [poz. 28]; Słońce w kuchni [poz. 29]; Matka Joanna od Aniołów [poz. 37]; Bitwa na równinie Sedgemoor [poz. 42]; Małżeństwo Priscilli [poz. 48]; Tatarak [poz. 72]; Cienie [poz. 80]; Zarudzie [poz. 111].

150. Stronami deszczu, stronami pogoda... [Wiersze]. Wybór i oprac.: H. Tchórzewska-Kabata. Wwa: Wydawn. Bibl. Nar. 1993, [13] s.

Druk bibliofilski.

151. Opowiadania. Wyd. 1 w tej edycji. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1994, 600 s.

Zawartość: Nowa miłość [poz. 17]; Młyn nad Utratą [poz. 28]; Matka Joanna od Aniołów [poz. 37]; Bitwa na równinie Sedgemoor [poz. 42]; Borsuk [poz. 57]; Ikar [poz. 67]; Heydenreich [poz. 80]; Ogrody [poz. 105]; Zarudzie [poz. 111]. — [Posł.:] A. Zawada: Metafizyka codzienności.

152. „Póki się rodzi świat”. W 100 rocznicę urodzin Poety. [Wiersze]. Wybór i wstęp: A.K. Waśkiewicz. Wwa: Spółdz. Wydawn. Anagram 1994, 221 s.

153. Wszystkie owoce świata. [Wiersze]. Wybór i wstęp: A. Gronczewski. Wwa: Wydawn. EM-TA 1994, 143 s.

154. Źródło i ja. [Wiersze]. Red.: B. Drozdowski. Wwa: Ag. Praw Autorskich i Wydawn. „Interart” 1994, 108 s.

Nadto wydania osobne poszczególnych wierszy w opracowaniu muzycznym: Ogrodniczki. [Muz.] M. Kucharski. Kr.: [b.w.] 1921, [3] s. — Melodja. [Muz.] A. Rubinsztajn. Wwa: L. Idzikowski 1922, 5 s. [słowa też w jęz. franc. i ros.]. — Pieśni Muezina Szalonego. 6 pieśni. [Muz.] K. Szymanowski. Wien: Universal Edition 1922, 27 s. [słowa też w jęz. franc. i niem.]. — [Trois] 3 Berceuses. [Muz.] K. Szymanowski. Wien: Universal Edition 1926, 7 s. — Pokój. [Muz.] B. Woytowicz. [Kr.] PWM 1951, 7 s. — Symfonia pokoju. [Muz.] A. Panufnik. Kr.: PWM 1952, 90 s. [słowa też w jęz. ang., franc., niem. i ros.]. — Piosenki. [Muz.] T. Szeligowski. Chansons sur le parole de ... [Przeł.] M. Kwiatkowska. Kr.: PWM 1959, 19 s. [tekst w jęz. pol. i franc.]. — Espressioni. [Muz.] A. Bloch. [Przeł. franc.] F. Konopka. Kr.: PWM 1962, 37 s. Wyd. 2 tamże 1967. — Trzy pieśni. [Muz.] M. Woźny. Kr.: PWM 1968 [autorzy słów: K.J. Gałczyński, ... , A. Baumgarten]. — Dwie pieśni. 1. Nim przyjdzie wiosna. [Muz.] J. Świder. Kr.: PWM 1971, 13 s. [tu druga pieśń J. Tuwima]. — Strofy polskie. [Muz.] M. Makowski. Kr.: PWM 1973, 19 s. — Ballada. [Muz.] F. Dąbrowski. Kr.: PWM 1978, 36 s. — Kragły rok. 6 pieśni. [Muz.] Z. Mycielski. Kr.: PWM 1979, 23 s. — Nim przyjdzie wiosna. [Muz.] J. Świder. Wwa: Pol. Związek Chórów i Orkiestr 1979, 5 s. — Ogrodniczki. [Muz.] A. Gref. Wwa: Pol. Związek Chórów i Orkiestr [1980], 12 s. — Już zaraz noc. [Muz.] P. Buczyński. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1981], 30 s. — Garść liści wierzbowych. Cykl pieśni. [Muz.] P. Moss. Kr.: PWM [1983], 42 s. — Po kim biją dzwony ranne. [Muz.] B. Konowski. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1983], 32 s. — Głosy z oddali. 3 pieśni. [Muz.] T. Baird. Partytura i głos. Kr.: PWM; toż w przekł.: Stimmem aus der Ferne; Voices from afar. [Przeł. niem.] A. Sames. Frankfurt am Main: Henry Litolff's Verlag 1985. — Pięć pieśni weselnych. 1. Brzezina. [Muz.] Z. Mycielski. Kr.: PWM 1989, 31 s. [pozostałe utwory B. Jasieńskiego].

Wybory utworów w przekł.: albań. Arrafisja e Feliks Okonjit. Tiranë 1956. — białorus. Dzjaučyna i galuby. Apavjadanni. [Przeł.] J. Bryl, Ja. Misko, P. Stefanović, M. Tatut, T. Zaryckaja. Minsk 1977. — bułg. Ljubovnicite ot Marona. Izbrani povesti i razkazi. [Przeł.] D. Ikonov. Sofija 1964; Chora, izkustvo, knigi. [Przeł.] S. Borisova. Varna 1978; Junska nošč. [Przeł.] R. Cvetkova. Sofija 1979; Brozova goriczka. [Przeł.] W. Tonow. [Bułgaria] 1988. — czes. Benátské krajky. Výbor. [Przeł.] H. Jechová, A. Măștan, M. Šádrá, H. Teigová. Praha 1960; Milenci z Marony a jiné povídky. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1966; Plavění koní. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1972; Březový háj. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1980; Hrst vrbových lístků. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1981; Červnová noc. [Przeł.]

H. Stachová. Praha 1985. — estoń. Kuuldud jutustusi. [Przeł.] A. Kurtna. Tallinn 1960. — franc. Icare. [Przeł.] M. Bouvard, B. Dubois. Bruxelles 1990; Jardins et autres récits. [Przeł.] P. Cazin, G. Lisowski. Paris 1993. — gruz. Berezovaja rošča. [Przeł.] N. Gavašeli. Tbilisi 1978. — holend. Twee verhalen. [Przeł.] W. M. M. van Sambeek. Leiden 1982. — jap. Niso Yoanna. [Przeł.] H. Fukuoka i in. Tōkyō 1967. — kaz. Angimeler. [Przeł.] K. Achmetov. [Alma Ata] Almaty 1970. — litew. Mergaite ir balandžiai. [Przeł.] T. Venclova. Vilnius 1961. — łotew. Meitene un baloži. [Przeł.] R. Luginška. Rīgā 1967; Atspulgi. [Przeł.] I. Birzvalka. Rīgā 1993. — niem. Die Mädchen vom Wilkohof. Erzählungen. [Przeł.] K. Harrer. Weimar 1956; Die Liebenden von Marona. Erzählungen. [Przeł.] K. Staemmler. München 1962; Die Mädchen von Wilko. Erzählungen. [Przeł.] H. Berekka. Berlin 1963; Drei Mühlen. Erzählungen. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main, Hamburg 1965; Die Rückkehr der Proserpina. Erzählungen. [Przeł.] K. Staemmler. München, Wien 1967; Das Mädchen und die Tauben. [Przeł.] H. Berekka, Ch. Schubert-Consruch, J. Jankowiak. Berlin, Weimar 1970, wyd. nast. Berlin, Weimar 1970, 1975, 1981; Mutter Joanna von den Engeln. [Przeł.] K. Staemmler. München 1970; Drei Erzählungen. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1981; Das Birkenwäldchen. Erzählungen. [Przeł.] H.-Ch. Treppe. Leipzig 1982; Die Fräulein von Wilko. Drei Novellen. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1985; Mephistowalzer. Späte Erzählungen. [Przeł.] K. Lichtenfeld. Berlin, Weimar 1992. — ros. Rasskazy. Moskva 1958; Rasskazy. [Przeł.] E. Pistrach, T. Agalkina, A. Mel'nikov. Moskva 1960; Tri rasskaza. [Przeł.] E. Pistrach, T. Agalkina, A. Mel'nikov. Moskva 1960; Izbrannoe proizvedenija. Moskva 1964; Izbrannoe. Moskva 1973; Sobranie sočinenij. V vos'mi tomach. Moskva. T. 1. Stichi, 1976. T. 2. Povesti i rasskazy, 1977. T. 3. Povesti i rasskazy, 1977. T. 4. Povesti i rasskazy, 1978. T. 8. Dramy, esse, stat'i, 1980; Stichtovorenija. Moskva 1982; Izbrannoe. [Przeł.] M. Pavlova. Moskva 1985; Izbrannoe. Leningrad 1987; Sočinenija v 3 tomach. T. 1. Stichtovorenija. T. 2-3. Povesti i rasskazy. Moskva 1988. — rum. Fuga lui Felek Okon. [Przeł.] E. Lintz. București 1959; Maica Ioana a Ingerilor. [Przeł.] I. Vesper li in. București 1971; Indrăgoștiwii din Marona. București 1972; Poveswiri musicale. [Przeł.] B. Buracu li in. București 1979. — serb-chorw. Devojka i golubovi. [Przeł.] P. Vujičić. Sarajevo 1965; Ivana majka Andeoska. [Przeł.] S. Subotin. Novi Sad 1965; Sjenke. [Przeł.] Z. Malić. Zagreb 1980. — słowac. Slečný z Vlčian. Výber z povedok. [Przeł.] J. Sedlák. Bratislava 1963; Ikar. Výber z povedok a novel. [Przeł.] J. Sedlák. Bratislava 1977; Belasá rieka. [Przeł.]

P. Horov. Bratislava 1978; Nová láska. [Przeł.] J. Sedlák. Bratislava 1989, — turec.: Yükseklerde ucmak. [Przeł.] Z. Selimoglu. Istanbul 1968, — turkmeński: Hekajalar. [Przeł.] M. Badaev. Aşchabad 1962, — ukr.: Novely. [Przeł.] O. Meduščenko. Kiiv 1974; Sočinenija: Stichtovorenija. Povesti i rasskazy. Kiiv 1979; Tvor. Poezii. Povisti ta opovidannja. [Przeł.] M. Bažan [i in.]. Kiiv 1979, — węgier.: Visszahulló kő. [Przeł.] M. Bába. Budapest 1960; Mátér Johanna és más elbészélések. Válog. Budapest 1973, — włos.: Le signorine di Wilko. [Przeł.] F. Wars. Milano 1961; Madre Giovanna degli Angeli e altri romanzi brevi. [Przeł.] G. Bertone-Zieliński. Milano 1979; Poesie scelte. [Przeł.] I. Conti. Roma 1979.

Montaże poetyckie oparte na twórczości J.I.: Kłosy pochylone. Widowisko poetyckie w 4 sekwencjach. Scenariusz: Z. Jerzyna, J. Kuszewski. Wyst. TV 1973. Druk *Scena* 1974 nr 1 s. 38-43. — Ody olimpijskie. Adapt. radiowa: M. Miśkowiec. Radio 1974. — Mapa pogody. Adapt. tv: A. Łapicki. TV 1978. — Lato 1932. Adapt. tv. Wybór i układ: A. Łapicki. TV 1981. — Iwaszkiewicz. Scenariusz: A. Hanuszkiewicz. Praprem. Wwa, T. Nowy 1993. — „Nim przyjdzie wiosna”. [Reż.: A. Hanuszkiewicz]. TV 1994.

Przekłady i adaptacje

1. P. Claudel: Zakładnik. Dramat w 3 aktach. Pozn.: Nakł. *Zdroju* 1920, 107 s. Wyst. Pozn., T. Pol. 1982.

2. [Przeł. tekstów w:] K. Szymanowski: Cztery pieśni. Słowa R. Tagore. Wiedeń: Universal Edition 1920, 17 s., nuty.

3. P. Claudel: Zwiastowanie. Misterium w 4 aktach z prologiem. Pozn.: *Zdrój* [1921], 162 s.

4. Kwidam. Podług staroangielskiego moralitetu, dramatu Hugona von Hoffmsthala i innych autorów. Powst. 1921. Druk w: J. Iwaszkiewicz: Dramaty. Wwa 1958. (Dzieła. T. 8). Zob. Twórczość poz. 67. Wyst. Pozn., T. „5” 1963.

5. H.R. Lenormand: Samum. Sztuka w 11 obrazach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1923.

6. F. Crommelynck: Wspaniały rogacz. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1924.

7. Ch.L. Philippe: Dobra Magdusia i Biedna Marynia. Dwie nowele. Wwa: Ignis 1924, 99 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1961.

8. P. Claudel: Zamiana. Dramat w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1925. Druk *Dialog* 1980 nr 12 s. 40-74.

9. Jeździec bez głowy. Opowieść romantyczna podług Kapitana Mayne Reid. *Świadowid* 1925 nr 52, 1926 nr 1-21. Wyd. osob. Wwa: M. Art 1928 [właśc. 1927], 151 s.

10. D. Niccodemi: Gałganek. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1926.

11. A. Gide: Falszerze. Powieść. Przeł.: ..., H. Iwaszkiewiczówna. Wwa: Tow. Wydawn. Rój 1929, 396 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1958 [właśc. 1957], wyd. 2 tamże 1978; wyd. 3 Wwa: LSW 1987.

12. P. Morand: Żyjący Budda. [Powieść]. Wwa: Tow. Wydawn. Rój 1929, 215 s.

13. [Dialogi w:] Halka. Scenariusz filmowy: J. Gardan, J. Rosen, L. Schiller wg libretta S. Moniuszki. Ekran. 1937.

14. Nad Niemnem. Scenariusz filmowy wg powieści E. Orzeszkowej. Ekran. ok. 1938.

Negatyw filmu w reż. W. Jakubowskiej i K. Szołowskiego uległ zniszczeniu w Warszawie we wrześniu 1939.

15. W. Shakespeare: Hamlet. Tragedia w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1939. Wyd. zob. poz. 24.

16. J. Giraudoux: Elektra. Sztuka w 2 aktach. Druk fragm. *Życie Lit.* 1945 nr 2 s. 4-8. Wyst. Łódź, T. im. Wojska Pol. (Scena Poetycka) 1946.

17. J. Korzeniowski: Majątek albo imię. Komedia w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1946.

18. [Przeł. tekstów w:] K. Szymanowski: Cztery pieśni. Słowa lang.] J. Joyce. Kr.: PWM 1949, 12 s., nuty.

19. [Przeł. tekstów w:] K. Szymanowski: Trzy pieśni. Słowa [ros.] D. Dawydow. Kr.: PWM 1952, 16 s., nuty.

20. P. Marivaux: Kariera wieśniaka. Powieść. Wstęp: M. Żurowski. Wwa: Czyt. 1952, 417 s.

21. A. Czechow: Utwory wybrane. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1953, 357 + 374 s. Zob. też poz. 35.

W przeł. J.I.: Kaboryni; Aniuta; Wujaszek Wania; Awantura; W sędzie; Step; Księżna pani; Agrest.

22. P. Neruda: Tam umarła śmierć. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1953, 98 s.

23. Pensja pani Latter. Obrazy sceniczne podług 1 tomu powieści B. Prusa „Emancypantki”. [Współaut.:] J.M. Rytard. Wwa: Czyt. 1953, 139 s.

24. W. Shakespeare: Romeo i Julia. Powst. przed 1954. Wyd. łącznie z poz. 15 pt. Romeo i Julia; Hamlet. Wwa: PIW 1954, 324 s. Wyst. Grudziądz, T. Ziemi Pomor. 1968. Wyd. inne z podtyt. Opera kameralna w 5 scenach wg Szekspira. [Muz.:] B. Matuszczak. Wybór tekstów: M. Matuszczak. Tłum. ... Kr.: PWM 1979, 67 s., nuty.

25. L. Tołstoj: Śmierć Iwana Ilicza. W: L. Tołstoj: Śmierć Iwana Ilicza i inne opowiadania. Wwa: PIW 1954 s. 126-198. Przedr. w: L. Tołstoj: Dzieła. T. 10. Opowiadania. Wwa: PIW 1957. Wyd. osob. Wwa: PIW 1960, 117 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1968; wyd. 4 [!] Wwa: Współpraca 1985. Zob. też poz. 35.

26. A. Czechow: Dzieła w 11 tomach. Pod red. i ze wstępem N. Modzelewskiej. Wwa: Czyt. 1957-1960.

Tu w przekł. J.I. w: T. 3: Kabotyni; T. 4: Awantura. Anieta. Święta noc. W sądzie; T. 6: Step; T. 7: Księżna pani; T. 9: Agrest. O miłości Jonycz. Archijeraj; T. 10: Wujaszek Wania. Sceny z życia ziemian w 4 aktach. Przekł. dramatu Wujaszek Wania wyst. Wałbrzych, T. Dram. 1970; — przedr. w: A. Czechow: Wybór dramatów. Wr., Kr.: Ossol. 1979.

27. C. Goldoni: Wachlarz. Komedia w 3 aktach. W: C. Goldoni: Komedie. Wwa: PIW 1957, s. 547-658. Wyst. Łódź, T. Nowy 1981.

28. N. Hikmet: Józef i Menofis. Sztuka w 3 aktach. Tłum. z ros. ... Z oryg. sprawdziła M. Łabęcka-Koecherowa. *Dialog* 1958 nr 11 s. 38-65.

29. F. Methling: Podróż do zielonych cieni. (Monolog). *Dialog* 1960 nr 6 s. 85-93. Wyst. Tarnów, T. im. L. Solskiego 1982.

30. H. Bang: Przy drodze. [Powieść]. Pozn.: WP 1963, 192 s.

31. S. Kierkegaard: Bojaźń i drżenie. Choroba na śmierć. Przekł. i wstęp ... Wwa: PWN 1969, XXXIX, 294 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1982.

32. S. Kierkegaard: Albo-albo. T. 1. Przekł. i wstęp ... Wwa: PWN 1976, XII, 521 s. Wyd. 2 tamże 1982.

33. I. Bunin: Suchodoły. W: I. Bunin: Gramatyka miłości i inne opowiadania. Wstęp ... Wwa: Czyt. 1972 s. 117-172. Przedr. przekł. w: I. Bunin: Wieś oraz Miłość Miti. Wwa: LSW 1985. Zob. też poz. 35.

34. S. Kierkegaard: Dziennik uwodźciciela. *Twórczość* 1974 nr 10 s. 8-56, nr 12 s. 11-56. Wyd. osob. Wwa: Oskar 1992, 194 s.

35. Trzy opowieści. Wybrał i tłum. ... Wwa: Czyt. 1975, 365 s.

Zawartość: L. Tolstoj: Śmierć Iwana Ilicza; A. Czechow: Step; I. Bunin: Suchodoły.

36. P. Neruda: Chile. TV (T. Małych Form) 1977.

Prace redakcyjne

1. J.A. Rimbaud: Dzieła wszystkie pod red. ... i J. Tuwima. T. 1. Poezje. [Przedm. ...]. Wwa: Tow. Wydawn. Ignis 1921, 69 s.

2. W. Hugo: Dzieła. Pod red. ... Wstęp: J. Kaden-Bandrowski. Wwa: Bibl. Arcydział Lit. 1928-1929. Wyd. nast. Wwa: Bibl. Wielkich Pisarzy 1931.

3. W. Hugo: Rok dziewięćdziesiąty trzeci. Powieść. W przekł. J. Maliniaka. T. 1-2. Wwa: Wiedza 1948, 434 s. (Dzieła. Pod red. ...). Wyd. nast. tamże 1948.

4. Korespondencja Fryderyka Chopina. T. 1-2. Zebrał i oprac. B.E. Sydow. Kom. red.: J. Chęmiński, M. Idzikowski, ..., S. Kieniewicz, Z. Lissa. Red. i przyp.: J. Miketta. Przedm. ... Wwa: PIW 1955, 582 + 605 s.

5. P. Neruda: Pieśń powszechna. Poemat. Pod red. i ze wstępem ... Wwa: Czyt. 1954, 470 s.

6. J. Tuwim: Dzieła. Kom. red.: J.W. Gomułicki, ..., M. Jastrun i A. Słonimski. Wwa: Czyt.

T. 1. Wiersze. Cz. 1-2. 1955, 306 + 367 s.

T. 2. Kwiaty polskie. 1955, 301 s.

T. 3. Jarmark rymów. 1958, 665 s.

T. 4. Przekłady poetyckie. Cz. 1-2. 1959, 583 + 597 s.

7. H.Ch. Andersen: Baśnie. T. 1-3. Przel. S. Beylin [i in.]. Wstęp i red. ... Wwa: PIW 1956, 443 + 457 + 459 s.

Tu też w przekł. J.I. 5 baśni.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, ok. 1970. — Wywiady: Z J.I. rozm. W. Maci. *Nowa Kult.* 1957 nr 20, przedr. w tegoż: Szkice literackie T. 1. Wwa 1971; Moje parantele. [Rozm.] K. Nastulanek. *Polityka* 1963 nr 18, przedr. w tegoż: Sami o sobie. Wwa 1975; Rozmowa z J.I. [Rozm.] W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 9, przedr. w tegoż: Rozmowy z pisarzami. Kr. 1981; Rozmowa z J.I. [Rozm.] W. Zalewski. *Kultura* 1964 nr 8; A. Gronczewski: O godności i powołaniu artysty. *Współczesność* 1969 nr 15; Pełnia życia. [Rozm.] M. Podkowiński, L. Wieluński. *Perspektywy* 1974 nr 7; Rozmowa z J.I. [Rozm.] Z. Taramienko. *Stud. Filoz.* 1975 nr 12, przedr. w tegoż: Rozmowy z pisarzami Wwa 1986.

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska) — LP (J. Rohoziński, J. Kwiatkowski). — RI 1980 (A. Biernacki). — LP po 1939. — Utwory J.I. w przekładach. (Zarys bibliografii). *Polska* 1980 nr 7. — G. Godlewski, J.I. (Kalendźarz życia i twórczości). *Literatura* 1980 nr 13. — B. Dorosz, K. Nowak: Jarosław Iwazkiewicz (1894-1980). Wwa: Bibl. Nar. 1982, 74 s. *Por. Bibliogr.* Bibl. Nar. Inst. Bibliogr. — J. Ruszel: J.I. (1906-1985) [Nekrolog oraz] Spis prac ... *Ann. Academiae Medicae Geda-niensis* t. 16: 1986.

J. Stur: Poezja „nowa” Polski Zmartwychwstałej; Utwory prozą I. W tegoż: Na przełomie. Lw. 1921. — S. Kołaczowski: Gawęda z powodu utworów p. J.I. *Prz. Warsz.* 1922 t. 2, przedr. w tegoż: Pisma wybrane. Wwa 1968. — C. Jeleń: Powrót poetów do poezji. *Epoka* 1929 nr 193. — K.W. Zawodziński: Jubileusz „Skamandra”. *Prz. Współcz.* 1932 t. 40, przedr. w tegoż: Z pism... Wśród poetów. Kr. 1964 [dot.: Legendy i Demeter]. — T. Boy-Zeleński: Flirt z Melpomeną. Wieczór dziesiąty. Wwa 1932 [dot.: Kochankowie z Werony]. — Z. Natkowska. *Studio* 1937 nr 10/12, przedr. w tegoż: Wiedzenie bliskie i dalekie. Wwa 1957 [dot.: Młyn nad Utrątlą]. — K. Czachowski: Poeci ze „szkoły” I. *Kur. Lit.-Nauk* 1937 nr 36. — [Wiersze wybrane. 1938:] K. Czachowski: *Nowa Książ.* 1938 z. 9; S. Lichański. *Ateneum* 1939 nr 6; J.K. Weintraub: Wójcik do kresu refleksji. *Sygnali* 1938 nr 50. — B. Mićciński: J.I. *Polonia-Italia* 1938. — W. Górecki: Dorobek teatralny Iwazkiewicza. Kat. T. im. S. Wyspiańskiego 1939, 7 s. — T. Boy-Zeleński: Ariel i Pularda. W tegoż: Murzyn zrobił ... Wwa 1939 [dot.: Lato w Nohant]. — K.W. Zawodziński: Liryka I. Wczoraj, dziś i jutro. *Głosy* 1939 nr 3, przedr. w tegoż: Z pism ... Wśród poetów. Kr. 1964. — A. Wazyk: O działaniu daremnym. W tegoż: W stronę humanizmu. Wwa 1949 [dot.: Nowa miłość]. — S. Gołaczowski: Szymanowski — Iwazkiewicz. *Ruch Muzycz.* 1947 nr 1, 2. — W. Horzyca: Słowo o dramatach I. *Arkona* 1947 nr 7-8. — P. Hertz: Księga dnia al-

- bio o wierszach J.I. W tegoż: Notatnik obserwatora. Łódź 1948. — W. Kubacki: Proza I. W tegoż: Krytyk i twórca. Łódź 1948; Lata terminowania. Kr. 1963. — Cz. Miłosz: Nad książką, czyli ludzie chwalić. *Odrodzenie* 1948 nr 4 [rec.: Wiersze wybrane. 1946]. — K. Wyka: Oblicze świata. W tegoż: Pogranicze powieści. Kr. 1948. — [Wiersze z różnych epok:] L. Budrecki: *Twórczość* 1954 nr 8; R. Matuszewski: Na pograniczu epok. W tegoż: Szkice krytyczne. Wwa 1954. — S. Lichański: Na pograniczu epok. Ku naszym czasom. *Dziś i Jutro* 1954 nr 42 [rec.: Opowiadania. (1918-1953)]. — R. Matuszewski: O prozie I. *Twórczość* 1954 nr 5. — J. Kott: Bryk z „Emancypantek”. *Prz. Kult.* 1954 nr 25, przedr. w tegoż: Jak wam się podoba. Wwa 1955 [dot.: Pensja Pani Latter]. — A. Sandauer: Od estetyzmu do realizmu. W tegoż: Poezi trzech pokoleń. Wwa 1955. — W. Pietrzak: I. W tegoż: Rachunek z dwudziestolecia. Wwa 1955. — S. Lichański: I — poeta i prozator. W tegoż: Literatura i krytyka. Wwa 1956. — A. Kijowski: Powieść J.I. W tegoż: Różowe i czarne. Kr. 1957 [rec.: Sława i chwala. T. 1]. — A. Międzyrzeccki: „Moc utrwalania chwili”. *Nowa Kult.* 1958 nr 24 [rec.: Dzieła. T. 1. Wiersze. Wwa 1958]. — Z. Greń: Bez tytułu, czyli o dramatach I. *Życie Lit.* 1959 nr 7 [rec.: Dzieła. T. 8. Dramaty. Wwa 1958]. — J. Kwiatkowski: Wilde, głoski, Schopenhauer o „Okostychach” J.I. *Twórczość* 1959 nr 3. — W. Maciąg: Dramaty J.I. *Dialog* 1959 nr 1; polem.: R. Zengel: O I. inaczej. *Dialog* 1959 nr 5, przedr. w tegoż: Mit przygody i inne szkice literackie. Wwa 1970. — Z. Pedziński: Non omnis moria? *Wież* 1960 nr 10, przedr. w tegoż: Z notatnika szeregowego recenzenta. Pozn. 1971. — W. Maciąg: Pytanie 10. J.I. W tegoż: 16 pytań. Portrety polskich prozaików współczesnych. Kr. 1961. — L. Kołakowski: Demon i pleć. *Twórczość* 1961 nr 2 [dot.: Matka Joanna od Aniołów]. — J. Kwiatkowski: Rimbaudyzm I. *Pam. Lit.* 1962 z. 2. — [P. Grzegorzczak] PG: Prolegomena do „Heydenreicha” J.I. *Twórczość* 1963 nr 12. — W. Maciąg: Bujność życia i ład artysty (J.I.) W tegoż: Opinie i wróżby. Kr. 1963. — W. Maciąg: Epika I. *Ruch Lit.* 1964 nr 4, przedr. w tegoż: Nasz chleb powszedni. Kr. 1966 [dot.: Sława i chwala. T. 3]. — M. Czernerle: „Pan lubi ludzi, Panie Iwaszkiewicz ...”. *Teatr* 1964 nr 20, 21. — S. Hebanowski: I. i teatr. *Proscenium* 1964 z. 5/6. — R. Matuszewski: Z archiwum recenzenta. W tegoż: Doświadczenia i mity. Wwa 1964 [dot.: Kochankowie z Marony; Sława i chwala; Książka moich wspomnień]. — H. Berezka: „Sława i chwala” J.I. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 3. Wwa 1965. — H. Książek-Konicka: Struktura filmowa „Matki Joanny od Aniołów” na tle innych struktur tegoż wtku. *Kwart. Film.* 1965 nr 1. — J. Kwiatkowski: „Dionizje” — ekspresjonizm i mitologia. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 2. Wwa 1965. — W. Maciąg: *Twórczość* J.I. W: Autorzy naszych lektur. Wr. 1965. — H.M. Małgowska: Narrator prozy poetyckiej we wczesnej twórczości I. (1916-1924). W: Styl i kompozycja. Wr. 1965. — R. Matuszewski: Iwaszkiewicz. Wwa: Ag. Aut. 1965, 80 s., przekł. ang. 1972, 1976, franc. 1971. — H. Berezka: J.I. W tegoż: Szuka czytania. Wwa 1966, przedr. w tegoż: Taki układ. Wwa 1981. — Z. Greń: Doświadczenia. I. W tegoż: Książka nienapisana. Kr. 1966. — L.B. Grzeniewski: W polskim krajoznaczu. W tegoż: Weryfikacje. Wwa 1966 [dot.: Heydenreisz; Cienie]. — J. Kwiatkowski: Eleuter, Szkice o wczesnej poezji Jarosława Iwaszkiewicza. Wwa: Czyt. 1966, 148 s. — Z. Zabicki: Powszedniość i harmonia świata. W tegoż: Proza ... proza ... Wwa 1966. — L.M. Bartelski: Rozmowa z Jarosławem. W tegoż: W kregu bliższych. Kr. 1967. — Z. Bąk: Współczesność i historia w „Czerwonych tarczach”. *Polonistyka* 1967 nr 4. — Z. Greń: O sztuce życia. W tegoż: Teatr i absurdy. Wwa 1967. — A. Gronczewski: Forma i „zakres moralny”. *Mies. Lit.* 1967 nr 10. — A. Lam: Tragedia nietragiczna. W tegoż: Wyobraźnia ujarzmiona. Kr. 1967 [dot.: Kochankowie z Marony]. — W. Sądkowski: Epika J.I. W tegoż: Penetracje i komentarze. Wwa 1967. — J. Stanjuković: Międunarodne znaczenie socjennego polskiego realizmu. (Dombrowskaja i Iwaškevič). W: Chudožestvennyj opyt literatur socialističeskich stran. Moskwa 1967. — W. Wawrzyniak: „Sława i chwala” Jarosława Iwaszkiewicza. Wwa: PZWS 1967, 125 s. *Bibl. Analiz Lit.*, 21.
- K. Wyka: „Czerwone tarcze”. W tegoż: Stara szuflada. Kr. 1967. — J. Wyszomirski: Wiersze J.I. W tegoż: Spod kreski. Łódź 1967 [dot.: Lato 1932]. — Jarosław Iwaszkiewicz. Materiały zebrane i wstępem opatrzył J. Rohoziński. Wwa: PZWS 1968, 311 s. *Bibl. Polonistyki*. — I. Kuhnke: J.I. in der DDR. *Zeitschrift für Slavistik*, Berlin 1968 [T.] 13 [z.] 4. — J. Brzostowska: Pasja i wierność sobie. *Mies. Lit.* 1969 nr 2. — S. Burkot: Znamiona wielkiej epiki. *Ruch Lit.* 1969 nr 6 [dot.: Sława i chwala]. — M.E. Cybulska: Syntezyzm kultury i jego antynomie. *Człow. i Światopogląd* 1969 nr 9. — J. Kwiatkowski: Iwaszkiewiczza księga przemian. *Pam. Lit.* 1969 z. 3. — J. Kwiatkowski: Poezja I. — dzisiaj. W tegoż: Remont pegazów. Wwa 1969. — J. Kwiatkowski: Wspólnota poetycka — klasycyzm. *Ruch Lit.* 1969 nr 6 [dot.: Powrót do Europy]. — J. Stanjuković: Sovremennyj pol'skij roman — epopeja (Marija Dombrowskaja, Jaroslav Iwaškevič). W: Chudožestvennaja forma v literaturach socialističeskich stran. Moskwa 1969. — M. Czernerle: Portrecista i malarz. W tejże: Wycieczki w dwudziestolecie. Wwa 1970. — A. Gronczewski: Ufność i zwątpienie: od modernistycznego estetyzmu do katastroficznej negacji kultury. *Prz. Hum.* 1970 nr 1. — W. Natanson: Mrowisko i tarcza zegara. (O dramatach J. I.). W tegoż: Godzina dramatu. Pozn. 1970. — W. Natanson: Z międzywojennego dwudziestolecia. W tegoż: Z różą czerwoną przez Paryż. Kr. 1970. — R. Przybylski: Eros i Tanatos. Proza Jarosława Iwaszkiewicza 1916-1938. Wwa: Czyt. 1970, 367 s. — N.Ja. Severina: Rasskazy i powesti Iwaškeviča. (40-60-e gody). W: Zarubežnye slavjanskie literatury — XX vek. Moskwa 1970. — P. Kuncewicz: Przemiana i pozostaje. *Tyg. Kult.* 1970 nr 37, przedr. w tegoż: Cień ręki. Łódź 1971 [dot.: Xenie i elegie]. — S. Burkot: Między stylizacją a prostotą. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1971 z. 36. — J.C. Chitimija: J.I. reprezentant al traditiei „clasicie” în literatura polona contemporana. W: Studii de literatura universală și comparată. București 1971. — S. Lichański: W dwu wymiarach czasu. W tegoż: Wśród mówiących prozą. Wwa 1971 [dot.: Tatarak i inne opowiadania; Kochankowie z Marony]. — W. Mach: Proza I. W tegoż: Szkice literackie. T. 1. Wwa 1971. — I. Maciejewska: O „Brzezynie” i „Kochankach z Marony” J.I. *Tyg. Kult.* 1971 nr 41, przedr. w: Lekture i problemy. Wwa 1976. — J. Westermarck: Prawda dziejowa w „Czerwonych tarczach” J.I. *Twórczość* 1971 nr 7. — S. Burkot: Kontemplacja i pasja życia — J.I. W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972. — A. Gronczewski: Jarosław Iwaszkiewicz. Wwa: PIW 1972, 254 s. — W. Natanson: Koło się zamyka. W tegoż: Moje przygody literackie. Pozn. 1972 [dot.: Brzezina]. — Z. Bąk: „Czerwone tarcze” Jarosława Iwaszkiewicza. Wwa: PZWS 1973, 99 s. *Bibl. Analiz Lit.*, 40. — Z. Bąk: „Czerwone tarcze” J.I. a niepokojące kulturalne dwudziestolecie międzywojennego. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist.-Lit.* 1973 z. 11. — E.Z. Cybenko: „Chwała i slava” J.I. i roman-epopeja w nowoczesnej polskiej literaturze. W: Roman w nowoczesnych literaturach jużnych i zapadnych slawjan. Moskwa 1973, przeł. W. Skrudna. *Prz. Hum.* 1980 nr 7/8. — E.Z. Cybenko: I. i L. Tolstoj. *Vestnik Moskovskogo Uniwersiteta Ser. 10. Filologija* 1973 nr 3. — H. Zaworska: Demony. W tejże: Spotkania. Wwa 1973 [rec.: Opowiadania muzyczne]. — W. Żukrowski: Piękna proza Jarosława. W tegoż: Karambole. Wwa 1973, przedr. w: Rozmowy o książkach. Wwa 1989 [dot.: Opowiadania wybrane. Wwa 1969, Sława i chwala]. — S. Bąba: Charakteryzacja językowa postaci w „Sławie i chwale” J.I. *Por. Jez.* 1974 nr 6. — S. Bąba: Indywidualizacja językowa postaci w „Sławie i chwale” J.I. *Por. Jez.* 1974 nr 7. — [W. Skalmowski] M. Broński: O twórczości J.I. *Kultura*, Paryż 1974 nr 7/8, przedr. w tegoż: Teksty i preteksty. Paryż 1981, toż w: Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985. Lubl. 1992. — Z. Greń: I. w Błędmierzu. *Życie Lit.* 1974 nr 7, przedr. w tegoż: Taki nam się snuje dram. Kr. 1978. — E. Lewandowska: Muzyka w prozie I. *Argumenty* 1974 nr 7. — S. Melkowska: Epickość w „Sławie i chwale” J.I. *Nowe Książ.* 1974 nr 10, przedr. w tegoż: Eseje. Tor. 1977. — J. Rohoziński: Tradycja romantyczna w dziele J.I. *Mies. Lit.* 1974 nr 2. — M. Spruński: Księga liryki. (J.I.). W tegoż: Imiona naszego czasu. Kr. 1974.

- H. Zaworska: Podróż do Cymmerii. *Twórczość* 1974 nr 12, przedr. w teście: Sztuka podróżowania. Kr. 1980. — L.M. Bartelski: J.I. W tegoż: Sylwetki polskich pisarzy współczesnych. Wwa 1975. — H. Cybienko: J.I. a literatura rosyjska. W: W kręgu literatury Polski Ludowej. Kr. 1975, przekł. ros. w: Iz historii polsko-russkich literatycznych swjazyj XIX-XX wv. Moskva 1978. — M. Jedrychowska: Narracyjna anarchia i autematyzm. (O powieści J.I. „Hilary, syn buchaltera”). *Ruch Lit.* 1975 nr 4. — H. Krzeczowski: Sens przetrwania. *Tyg. Powsz.* 1975 nr 32, przedr. w tegoż: Po namysle. Kr. 1977. — J. Kwiatkowski: Poezja Jarosława Iwaszkiewicza na tle dwudziestolecia międzywojennego. Wwa: Cyt. 1975, 590 s. — E. Loch: Literatura polska i francuska w twórczości publicystycznej J.I. z lat 1920-1939. *Prz. Hum.* 1975 nr 4. — M.P. Małkowi: Muzykalne aspekty twórczości J.I. W: Literatura i muzyka. Leningrad 1975. — I.J. Rozanov: Sopotstvenie dramy „Maskarad” M. Lermontova i odnoimennoi dramy Ja. Ivaškivica. W tegoż: Literatura rosyjska i radziecka. Bydg. 1975 [właśc. 1976]. — H. Berezka: Zmyslenie i prawda. W: O literaturze polskiej. Cz. 2. Wwa 1976. — M. Jedrychowska: I. romans z Czystą Formą. (O strukturze „Wieczoru u Abdona”). *Twórczość* 1976 nr 2. — E. Lewandowska: Szymanowski w twórczości I. *Argumenty* 1976 nr 47. — S. Mijas: Przymierze z Sandomierzem. (J.I.). W tegoż: Ojczyzna w ojczyźnie. Łódź 1976. — J. Skarbowski: Muzyka w twórczości J.I. *Ruch Muzyczny* 1976 nr 15-17, przedr. w tegoż: Literatura — muzyka. Wwa 1981. — V. Vitt: J.I. W: Pisateli Narodnoj Polši. Moskva 1976. — E. Czarnicka: Bohater na rozdrożu, czyli portret artysty z czasów młodości. *Prz. Hum.* 1977 nr 5 [dot.: Hilary, syn buchaltera, Księżyce wschodzil. — M. Jedrychowska: Wczesna proza Jarosława Iwaszkiewicza. Wr., Kr.: Ossol. 1977, 151 s. PAN Oddz. w Kr. *Pr. Komis. Hist.-lit.* nr 37. — E. Loch: Genealogia konfliktu tragicznego. (Fatum i próby jego przezwyciężenia w wybranych opowiadaniach J.I.). *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1978. — M.P. Małkowi: Sovetskaja kultura v „Besedah o knigach”. *Vestnik Leningradskogo Universiteta* 1977 nr 20. Historia, język, literatura. — S. Spass: „Blendomskie strati” J.I. i russkaja literatura (L. Tolstoj i F. Dostoevskij). *Vestnik Moskovskogo Universiteta* 1977 nr 3; też [przeł. W. Skrudal] w: Polonistyka radziecka. Wwa 1985. — S. Spass: J.I. a literatura radziecka. Tłum. W. Zaworski. *Stud. Polono-Slavica-Orientalia* 1977. — J. Speina: Świat przyrody w prozie J.I. (Obraz natury jako forma ekspresji światopoglądu). *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1977 nr 81. — H.Ch. Trepte: Die Funktionen des Spanienbildes des im Romanwerk „Stawa i chwata” von J.I. W: Historiowo-literackie znaczenie wojny hiszpańskiej 1936-1939. Lubl. 1977. — H. Zaworska: Włochy w poezji J.I. *Odra* 1977 nr 12, przedr. w teście: Sztuka podróżowania. Kr. 1980. — K. Bogucka-Krenz: Stylizacje biograficzne. Przyjaźń I z Szymanowskim. *Punkt* 1978 nr 4. — K. Dedecius: Zum Lesen empfohlen. W tegoż: Überall ist Polen. Frankfurt am Main 1978. — A. Iwaszkiewiczowa: Nasze zwierzęta. Wwa: NK 1978, 96 s. — A.T. Kijowski: Lustrzane dramaty I. *Dialog* 1978 nr 11. — E. Loch: Pierwiastki mityczne w opowiadaniach Jarosława Iwaszkiewicza: Geneza i funkcja. Rzeszów: Tow. Nauk. 1978, 194 s. — A. Marcinkowska: Podróż J.I. *Poezja* 1978 nr 4. — G. Verves: Jarosław Iwaškiewicz. Literaturno-krytyczny naris. Kív: Naukova Dumka 1978, 220 s., przekł. pol. T. Hołyńska. Wwa: Cyt. 1979, przekł. ros. Moskva: Sovetskij Pisatel’ 1985. — B. Białokozowicz: J.I. jako orędownik humanistycznej idei jedności kultur. *Prz. Rasyjstyczny* 1979 nr 3. — H.Z. Cybienko: Dzieła J.I. w Związku Radzieckim. *Prz. Hum.* 1979 nr 9. — K. Dedecius: Ein Pole in Europa. (J.I.). *Deutsche Studien*, Lüneburg 1979 nr 66, przedr. w tegoż: Zur Literatur und Kultur Polens. Frankfurt am Main 1981. — Sz. Gąssowski: J.I. W tegoż: Współcześni dramaturgowie polscy 1945-1975. Wwa 1979. — A. Jackiewicz: Filmy według I. *Życie Warsz.* 1979 nr 241, przedr. w tegoż: Latarnia czarno-kiejska 2. Wwa 1981. — E. Loch: W kręgu tradycji i współczesności. (Krytycy o twórczości I. w kontekście literatury polskiej i obcej). *Pr. Hum.* 1979 nr 13. — A.G. Piotrowskaja: Nacjonalnaja epopeja. W teście: Chudożestvennyje iskanija sovremennoj pol’skoj literatury. Moskva 1979 [dot.: Stawa i chwata]. — B. Rogatko: Ucieczka z Błędomierza. (O pisarstwie międzywojennym J.I.). *Życie Lit.* 1979 nr 7, przedr. pt. Epik ginącego świata w tegoż: Linie przerywane. Łódź 1988. — J. Speina, J. Kwiatkowski: J.I. OLP. Ser. 6 t. 2. Kr. 1979. — E. Wiegandt: Opowiadania I, a problemy analizy dzieła literackiego. *Nurt* 1979 nr 2. — W. Wisniewski: Żadnych pytań. W tegoż: Tego nie dowiedzie się w szkole. T. 1. Wwa 1979. — M. Woźniakiewicz-Dziadosz: Kategorie muzyczne w strukturze tekstu narracyjnego. (Na przykładzie „Kotłów beethovenowskich” Choromańskiego i „Martwej pasieki” I.). *Pam. Lit.* 1979 z. 4. — K. Dybciak: I tu diabeł gospodarzy ... (Czarna metafizyka I.). *Więź* 1980 nr 5; przedr. w tegoż: Gry i katastrofy. Wwa 1980. — M. Frąckowiak: I. a Tolstoj. *Stud. Russica Posnaniensis* 1980 z. 15. — B. Galas: Warsztat onomastyczny J.I. w „Sławie i cnwałe”. (Nazewnictwo osobowe). *Prz. Hum.* 1980 nr 3. — M. Iwaszkiewicz: Z moim ojcem o jedzeniu. Kr.: WL 1980, 125 s. — M. Janion: Ironia zwątpienia i patosu. W teście: Odnowienie znaczeń. Kr. 1980. — K.A. Jeleński, G. Herling-Grudziński: Rozmowa o I. *Kultura*. Paryż 1980 nr 5, przedr. pt. „Dwugłos o I.” w: K.A. Jeleński: Zbięgi okoliczności. Paryż 1982. — M. Komorowska: I., Szymanowski, „Król Roger”. *Dialog* 1980 nr 6. — A. Kuśniewicz: „A la recherche ...” W tegoż: Moja historia literatury. Wwa 1980. — Cz. Miłosz: Swójskie principy i artysta. *Kultura*, Paryż 1980 nr 11 [dot.: Czerwone tarcze]. — J. Opalski: Muzyka w twórczości J.I. W: Literackie wizje i rewizje. Wwa 1980. — J. Pieszczałowicz: Kręgi na wodzie. (Śmierć w poezji J.I.). *Życie Lit.* 1980 nr 20. — B. Pocię: Opisać muzykę ... *Ruch Muzyczny* 1980 nr 8. — M. Przelecki: Nad wierszem J.I. *Stud. Filoz.* 1980 nr 3 [dot. miersza „Woda zielona i głęboka ...” z cyklu: Lato 1932]. — H. Rybicka: Morfologiczna i syntaktyczna charakterystyka konstrukcji komparatywnych w wybranych utworach J.I. W: Zagadnienia kategorii stopnia w językach słowiańskich. T. 2. Wwa 1980. — S.A. Spass: Liryczno-psychologiczna nowela J.I. a opowiadanie rosyjskie. Tłum. z ros. J. Anulak. *Prz. Hum.* 1980 nr 7/8. — M. Szpakowska: Zdradliwy „Złodziej”. *Dialog* 1980 nr 6. — H.Ch. Trepte: Zu einigen Fragen der Geschichts- und Menschengestaltung in Iwaszkiewicz’ Epochenroman „Stawa i chwata”. *Zeitschrift für Slawistik*, Berlin 1980 nr 5. — A. Werner: I. przegrany z filmem. *Dialog* 1980 nr 12. — J. Witan: J.I.: „Strudzony piękniem”. W tegoż: Piękna plejada. Wwa 1980. — J. Zawora: J.I. w Rumuni (1945-1972). *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Rzesz.* 1980 z. 46. — R. Matuszewski: Późne urodzaje J.I. W tegoż: Z biliska. Kr. 1981 [dot.: Sny. Ogrody. Serenité. Krągły rok; Xenie i elegie; Mapa pogody]. — B. Pocię: J.I. i Chopin. *Rocz. Chopinowski* 1981. — J. Berski: Wielkość w samotności. *Mies. Lit.* 1981 nr 10 [dot.: Król Roger]. — A. Borowska: Struktury składowe w opowiadaniu J.I. „Sny”. *Rozpr. Komis. Jęz. Wroc.* 7N 1982 t. 13. — J. Kwiatkowski: „Dobranoc, świecie cały”. W tegoż: Felietony poetyckie. Kr. 1982. — I. Maciejewska: Ipsa interminabilis est vita. (J.I.). W: Poeci dwudziestolecia międzywojennego. T. 1. Wwa 1982. — J. Majda: Zakopiański mitotwórczość I. W tegoż: Tatrzańskim szlakiem literatury. Kr. 1982. — S. Melkowski: Owoce wieku dojrzalego. W tegoż: Powód czytania. Wwa 1982. — S. Świrko: Jutro żniwa. (W 85-lecie urodzin J.I.). *Rocz. Tow. Lit. im. Mick.* 1979-1980. Wyd. 1982. — E. Czarnicka: Kolor w „Dionizjach” I. i w „Trzech zimach” Miłosza. W teście: Podróżny świata. Nowy Jork 1983. — A. Mencwel: O czym myślał Eleuter. W tegoż: Społwa. Wwa 1983 [dot.: Listy do Felicji]. — O twórczości Jarosława Iwaszkiewicza. Pod red. A. Brodzkiej. Materiały z konferencji IBL PAN w dn. 18-20 czerwca 1979 w Warszawie. Kr., Wr.: WL 1983, 275 s. [Zawartość: S. Treugutt: Wprowadzenie; M. Janion: I. „mit powstania” i ironia czynu dziejowego; J. Kwiatkowski: Miejsce I. w poezji polskiej XX wieku; T. Burek: Mądrość daremna; K. Koźniowski: J.I. w życiu literackim sześćdziesięciolecia; J. Stradecki: J.I. a grupa Skamandra; I. Maciejewska: „Pociecha mieszka w pięknie”. (J.I.: Śpiewnik włoski); M. Baranowska: Muza krajobrazu ojczystego; H. Kirchner: Topos młodości w prozie J.I.; M. Czermińska: Bohater autobiograficzny jako sobowót (O wczesnej prozie J.I.); A. Sobolewska: Antynomia życia i wolności. Kon-

- strukcja i psychologia bohatera w prozie J.I.; E. Loch: Struktury przestrzenne w prozie J.I.; H. Zaworska: Muzyka jako wtańczenie. (Powojenne opowiadania J.I.); J. Opalski: „Sprawiedliwość w pięknie”, czyli o muzyce w twórczości J.I.; B. Pociąg: Literacka ekspresja językowa a wiedza o muzyce; A. Wajda: O filmowaniu prozy I.; A. Werner: Twórczość J.I. w filmie; H. Kurkowska: O języku międzywojennych nowel J.I.; W. Sadowska: Wersyfikacja J.I. na tle wersyfikacji poetów Skamandra; Sz. Kobylński: O poczuciu humoru w pisarstwie J.I.; J. Paszek: O dwóch próbach literackiej fugi. *Twórczość* 1983 nr 2 [dot. „Wieczoru u Abdona” J.I. i epizodu „Syren” z „Ulisses” J. Joyce’a]. — S. Burkot: J.I. Opowiadania. W tegoż: Proza powojenna 1945-1980. Wwa 1984. — A. Dygacz: Filiaż ludowe piosenki śląskiej J.I. *Rocz. Katow.* 1984 t. 12. — A. Gronczewski: Przed spektaklem. Maski [dot. Maskarada]; Gorzkie wesela [dot. Wesela Pana Balzaca]; Interpretacja jako rozmowa: O godności i powołaniu artysty. [Rozm. z J.I.]. W tegoż: Inicjaly i testamenty. Wwa 1984. — Iwaszkiewicz, [Katalog wystawy: marzec-czerwiec 1984]. Wwa: Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza 1984, 12 s. — J. Koprowski: Ostatnie lata J.I. (Kartki z dziennika). W tegoż: Z polskiego na obce. Łódź 1984. — J. Kozak-Pajkert: Z problematyki „artystowskiej” J.I. (Łato w Nohant, Maskarada, Wesela Pana Balzaca i Kosmogonia). *Zesz. Nauk UW (Białyst.) Hum.-Filol. Pol.* 1984 t. 7 z. 40. — D. Wierzychowski: Kreacja literacka Wołody [dot. Tarty w powieści J.I. „Sława i chwala”]. W: B. Galas: Uwagi o antropomimii w opowiadaniu J.I. „Matka Joanna od Aniołów”. *Pr. Filol.* 1985 t. 32. — J.M. Gisges: A po człowieku dzwoni dzwon. Rzeszów: KAW 1985, 231 s. — H. Gradkowski: Obraz Polski w lirycy J.I. W: Motyw ojczyzny w lirycy współczesnej. Wr. 1985, przedr. w: *Literaria* 1986 t. 18. — H. Kalinowska: Sztuka wloska w lirycy J.I. *Zesz. Nauk WSP Bydg. Stud. Filol.* 1985. — W. Koschmal: Ein „Narratives Emblem” als Psychogramm. J.I. „Matka Joanna od Aniołów”. *Russian literature*, Amsterdam 1985 nr 4. — A. Matracka-Kościelny: Muzyka w listach J.I. do żony Anny. *Ruch Muzycz.* 1985 nr 22, 23. — J. Poźniak: Miłość, artysta, społeczeństwo — (Antynomie sztuki i życia) *Kwart. Nauz. Opol.* 1985 nr 3/4. — W. Natanson: Tyle zagadek życia — (O twórczości J.I.). W tegoż: Hierarchie i sylwety. Wwa 1985. — J. Rogoziński: O J.I. W tegoż: Preteksty. Wwa 1985. — W. Sadowski: I. — przekładowna. *Lit. na Świecie* 1985 nr 2. — A. Sobolewska: Ja — to ktoś znajomy. (Poetyka doświadczeń wewnętrznych w późnej twórczości J.I. i M. Białoszewskiego). *Twórczość* 1986 nr 9. — T. Wójcik: Kategoria przestrzeni w „Brzezynie” J.I. (Studium pewnej metody). *Prz. Hum.* 1985 nr 7/8. — A. Zawada: Serenité i bluźniercze pytania. W tegoż: Wszystkie poruszone. Wwa 1985. — H. Zaworska: Opowiadania Jarosława Iwaszkiewicza. Wwa: WSIP 1985, 223 s. [Zawiera także fragm. studiów: M. Janion, W. Kubackiego, A. Wajdy, K. Wyki]. — Z. Trzaska: Demiurg jako mrówka. *Mies. Lit.* 1986 nr 6. — T. Wroczyński: Eseistyka J.I. *Mies. Lit.* 1986 nr 3. — H. Zaworska: Panie na włościach. *Twórczość* 1986 nr 2, przedr. w teże: Wczoraj i dzisiaj. Pozn. 1992 [dot. Panny z Wilka]. — M. Czermińska: Portret sobowtóra z czasów młodości. W teże: Autobiografia i powieść czyli pisarz i jego postacie. Gdańsk 1987. — E. Loch: Pisarstwo Jarosława Iwaszkiewicza wobec tradycji i współczesności. Lubl.: Wlubl. 1987, 193 s. — K. Nowosielski: „Jak chytry wielmoża”. (O symbolice śmierci w poezji J.I. Na marginesie jednego wiersza). *Ruch Lit.* 1987 nr 6. — J. Pilař: Moje spotkanie z J.I. W tegoż: Eseje o poezji polskiej. Wwa 1987. — K. Terminińska: Czas w wypowiedziach postrzeżeniowych prozy J.I. *Por. Jęz.* 1987 z. 6. — K. Terminińska: Negacja w wypowiedziach postrzeżeniowych prozy J.I. *Jęz. Artyst. USL* 1987 t. 5. — E. Tyszecka-Grygorowicz: Próba interpretacji „Kosmogonii” J.I. W: *Dramat polski XIX i XX w.* Lubl. 1987. — Wospominania o Jarosławie Iwaszkiewiczu. [Zebrał:] V. Borisov. Moskwa: Sovetskij Pisatel’ 1987, 300 s. — Z. Bąk: Czas — śmierć — miłość czyli o „Pannach z Wilka” i „Brzezynie” J.I. *Polonistyka* 1988 nr 8. — Cz. Kosyl: Nazwy własne w opowiadaniach J.I. *Onomastica* 1988. — E. Krasniński: Przyjaźnie artystyczne. I. — *Horzyca. Dialog* 1988 nr 1. — E. Loch: Narrator pierwszoosobowy w „Nowelach włoskich” J.I. *Ann. UMCS Sect. FF* vol. 6: 1988. — A. Matracka-Kościelny: Między wierszami. Z listów Zygmunta Mycielskiego do J.I. *Ruch Muzycz.* 1988 nr 16, 17. — A. Matracka-Kościelny: O dźwiękowych transformacjach poezji I. *Twórczość* 1988 nr 2. — S. Melkowski: Muzyka i kryzys kultury europejskiej. *Kultura* 1988 nr 2 [dot. Sława i chwala i T. Mann: Doktor Faustus]. — J. Pieszczachowicz: „Tragicznie i barbarzyńsko”. W tegoż: Na widnokręgu historii. Kr. 1988. — M. Przelęcki: Moralizm antymoralisty. *Etyka* t. 24: 1988. — K. Terminińska: Sensualizm w prozie Jarosława Iwaszkiewicza: hermeneutyka i składnia. Kat.: Wydawn. USL 1988, 138 s. *Pr. Nauk. USL*; 904. — A. Zawada: Pseudoklasycyzm, antyestetyzm, synkretizm. Poezja J.I. w latach 1939-1980. *Literaria* 1988. — H. Berezna: Mistrzostwo. W tegoż: Sposób myślenia. T. I. O prozie polskiej. Wwa 1989. — E. Boniecki: W orszaku Dionizosa. Mit dionizyjski Szymanowskiego i I. *Pam. Lit.* 1989 z. 1. — L.A. Jankowska: Z dzieł polskich zainteresowań hagiografią bizantyńsko-słowiańską. „Słowo o świętym Merkurym smoleńskim” w interpretacji poetyckiej J.I. W: *Chrześcijański wschód a kultura polska*. Lubl. 1989. — Cz. Kosyl: Nazwy własne w opowiadaniach J.I. Cz. 2: Nazwy osobowe. *Onomastica* 1989. — S. Kryński: „Lot — znaczny ucieczka”. (O „Hilarym, synu buchaltera” J.I.). *Ruch Lit.* 1989 nr 6. — K. Terminińska: „Rozmowa oczu” w prozie J.I. *Jęz. Artyst. USL* 1989 t. 6. — J. Walc: Mełisto z kwiatem glicynii. (Notatki diaboliczne). *Kult. Niezależna?* 1989 nr 48, przedr. w tegoż: Wielka choroba. Wwa 1992, polem. T. Burek: Dzieło nieczyje. *Twórczość* 1989 nr 9. — E. Boniecki: Spotkanie i więź — I. i Szymanowski. *Ogród* 1990 nr 2. — A. Matracka-Kościelny: Komponowanie zdaniem i słowem w twórczości J.I. *Twórczość* 1990 nr 2. — E. Pindór: „Co jest prawdą człowieka?” („Młyn nad Kamionną” J.I. — próba interpretacji). W: *Małe formy prozatorskie*. Kat. 1990. — J. Rohoziński: J.I. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990. — K. Terminińska: Tematyka w wypowiedziach postrzeżeniowych (na przykładach z prozy J.I.). *Por. Jęz.* 1990 z. 1. — E. Tyszecka-Grygorowicz: „Czerwone tarcze” J.I. w kręgu tradycji modernistycznej W: *Polska powieść historyczna XX wieku*. Lubl. 1990. — T. Wroczyński: Późna eseistyka Jarosława Iwaszkiewicza. Wwa: Wydawn. UW 1990, 130 s. — A. Zawada: Dylematy artysty. O międzywojennych powieściach J.I. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1990 t. 28. — J. Gałuszka: J.I. zapiski okupacyjne. W: *Dziennik, pamiętnik, notatnik literacki*. Kat. 1991 [rec.: Notatki 1939-1945]. — E. Boniecki: Jak pisać o Chopinie? Wokół kontrowersji Szymanowski — I. *Ruch Lit.* 1991 nr 6. — J. Gałuszka: J.I. w pejzażu Stawiska. W: *W pejzażu ojczyzny i obczyzny*. Kat. 1991. — B. Giubiła: Barwy polskiego krajobrazu. Z kręgu problemów wyobraźni plastycznej w prozie J.I. W: *W pejzażu ojczyzny i obczyzny*. Kat. 1991. — S. Kryński: W poszukiwaniu samego siebie. Dylematy tożsamości oraz inicjacji artystycznej w powieści I. „Księżyc wschodzi”. *Pam. Lit.* 1991 z. 3. — M. Malkow: Wiersze włoskie J.I. i Aleksandra Błoka. Przel. z ros. T. Pakszys. *Acta Univ. Wratisl. Slav.* 1991 t. 64. — K. Nowosielski: Święty drzewostan. (Uwagi o naturze i transcendencji w poezji J.I.). *Akcent* 1991 nr 4. — A. Węgrzyniakowa: Zimowa elegia J.I. W: *Skamander*. T. 8. Szkice i interpretacje. Kat. 1991. — A. Zawada: Dylematy uczestnictwa. (Proza J.I. w latach 1945-1955). *Acta Univ. Wratisl.* 1991 t. 29. — A. Gronczewski: Sól czasu. W tegoż: *Obiad na ranach*. Wwa 1992. — Cz. Kosyl: Nazwy własne w prozie Jarosława Iwaszkiewicza. Lubl.: Wydawn. UMCS 1992, 138 s. — W. Maciąg: Człowieczeństwo niedokonane. Wiktor Ruben J.I. W tegoż: *Nasz wiek XX*. Wr. 1992 [dot. Panny z Wilka]. — S. Melkowski: „Czerep rubaszny” i „dusza anielska” według J.I. *Prz. Hum.* 1992 nr 2. — A. Sobolewska: Antynomia życia i wolności. Epifanie J.I. W teże: *Mystyka dnia powszedniego*. Wwa 1992. — A. Turczyński: Cień i milczenie Cz. 1. *Twórczość* 1992 nr 2. — H. Zaworska: „Więzy rodzinne” — o „Brzezynie” J.I. — inaczej. W teże: *Wczoraj i dzisiaj*. Pozn. 1992. — *Dekada Lit.* 1993 nr 10 [numer poświęcony J.I.]. zawiera: T. Burek: Czy nie szkoda I. na stos?; K. Dedećius: Polak w pejzażu Europy; J.I.; W. Maciąg: Odpowiednie słowa i odpowiednie miary; G. Ritz: Przeżyć wiek obcując z

I

pięknem; W. Skalmowski: O twórczości I. – raz jeszcze; M. Sienkiewicz: Demoralizator! – J. Drzewucki: Poeta w Wenecji. *Twórczość* 1993 nr 2. – G. Herling-Grudziński: Dwa opowiadania I. [dot.: Stara cegielnia; Młyn nad Lutynią]; Dwugłos o I. (z K.A. Jeleńskim). W tegoż: Wyjścia z milczenia. Wwa 1993. – E. Kraskowska: J.I. „Lato 1932” czytane zimą. *Polonistyka* 1993 nr 9. – J. Marx: J.I. Jowiszowe pozy, zadumy, grymasy. W tegoż: Skamandryci. Wwa 1993. – A. Nawarecki: Grzebanie w rzeczach J.I. W tegoż: Rzeczy i marzenia. Kat. 1993. – Skamander. T. 9: Twórczość Jarosława Iwaszkiewicza. Interpretacje. Pod red. I. Opackiego przy współudziale A. Nawareckiego. Kat.: UŚl. 1993, 107 s. *Pr. Nauk. UŚl. w Katow.* – M. Stala: C'est fait de mes Destins. *NaGłos* 1993 nr 11. – K. Terminińska: Symbolika okna w prozie J.I. *Jez. Artyst. UŚl.* 1993 t. 8. – A. Turczyński: Gier i milczenie. Cz. 2-5. *Twórczość* 1993 nr 2. – T. Wójcik: Kompleks niemiecki w poezji J.I. *Prz. Hum.* 1993 nr 6. – T. Wójcik: Pejzaż w poezji Jarosława Iwaszkiewicza. Paramonografia liryki poety. Wwa: Sempser 1993, 266 s. – A. Zawada: Dom pośrodku Europy. *Twórczość* 1993 nr 2. – A. Zawada: Tragicznie i barbarzyńsko. *Kresy* 1993 nr 14. – J. Chalońska: Paciorki z jednego naszyjnika – interpretacja „Nowej miłości” J.I. W: Nowela – opowiada-

nie (ewolucja gatunku). Kielce 1994. – E. Krasinski: I. – Lechoń, czyli trudne biografie. *Dialog* 1994 nr 2. – A. Nasiłowska: Stary poeta. *Odra* 1994 nr 3, przedr. z podtyt. I. i historia w: Sporne postaci polskiej literatury współczesnej. Wwa 1994. – G. Ritz: Eros i sublimacja u J.I. *Thum. A. Kopacki. Teksty Drugie* 1994 nr 1. – *Twórczość* 1994 nr 2 [numer poświęcony J.I. z okazji 100-lecia urodzin, zawiera: wiersze poświęcone pamięci J.I. pióra autorów: A. Kamińska, T. Rózewicz, M. Stanclik, T. Słowiak, A. Ogrodowczyk, B. Zadura, D. Pawlyczko, J.M. Rymkiewicz; E. Kabat: Pogoda burzy nad Palermo; A. Turczyński: Głosy i powidoki; G. Ritz: Wyzwanie historii. Próba literackiego odczytania opowiadań I. czasu wojny i odbudowy; J. Domagalski: I. w poszukiwaniu straconego czasu; J. Klobukowska: Tropem młodzieńczej przyjaźni J.I. z Mikołajem Niedźwiedzkim; Korespondencja J.I. z Mieczysławem Grydzewskim. Podada do druku M. Bojanowska; Dedykacje dla J.I. Wybór i układ E.A. Cieślak; A. Biernacki: „Biedactwo z Grodna”, korespondencja Edmunda Jankowskiego z J.I.; M. Dernałowicz: Dichtung und Wahrheit [rec.: Książka moich wspomnień. Wyd. 3 poszerz.]]. – A. Zawada: Jarosław Iwaszkiewicz. Wwa: Wiedza Powsz. 1994, 422 s. – A. Zawada: W polskim czyszcju. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 12. **B.D.**

J

JABŁOŃSKI Zygmunt 1920-1985

Dramatopisarz, prozaik, poeta.

Urodzony 17 września 1920 w majątku Wejikutany pod Kownem; syn Bohdana Jabłońskiego, pułkownika Wojska Polskiego, i Teodory z Rodzińskich. Do szkół uczęszczał w Wilnie, Grodnie i Wejherowie. Debiutował w 1936 wierszem pt. „Zaduszki”, opublikowanym w *Strzelcu* (nr 43). Po maturze w 1937 zaciągnął się do marynarki handlowej jako chłopiec okrętowy. W 1938-39 redagował miesięcznik *Świt* wydawany w Wejherowie. Po wybuchu II wojny światowej przedostał się do Francji, gdzie wstąpił do Wojska Polskiego. W 1940 dostał się do niewoli niemieckiej. Po udanej ucieczce zaangażował się na trzy lata do francuskiej Legii Cudzoziemskiej i został wysłany do Algieru, skąd zdezerterował na krótko przed zakończeniem kontraktu. W 1944 dotarł do Wielkiej Brytanii, gdzie wstąpił do Polskiej Marynarki Wojennej. W 1946-47 redagował tygodnik satyryczny *Pokrzywy* wydawany w Londynie. Następnie studiował prawo w Oxfordzie i ekonomię na Uniwersytecie Londyńskim. Równocześnie zajmował się pracą literacką i ogłaszał wiersze oraz fragmenty prozy w licznych czasopiśmiech emigracyjnych, a zwłaszcza w londyńskich *Wiadomościach* (1950-71, z przerwami). W 1955-58 pracował w rozgłośni radia Voice of America w Monachium. W 1956 ożenił się z Hildegardą Leopold, Niemką. W 1959-61 redagował

wydawany w Londynie dziennik *Kurier Polski*. W 1961 przeniósł się ponownie do Monachium i podjął pracę w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa (RWE). W 1962-69 był redaktorem miesięcznika *Na antenie*, w którym publikował także własne słuchowiska radiowe, nadawane przez RWE oraz przez Głos Ameryki z Waszyngtonu. W 1976 podpisał oświadczenie pisarzy emigracyjnych wyrażające solidarność z sygnatariuszami „Memoriału 59”. W 1984 przeszedł na emeryturę. Zmarł 15 marca 1985 w Monachium.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kwadrygi w niebo. Wiersze niewyślane. Londyn: Veritas Foundation Press 1948, 27 s.
2. Dziwna zbrodnia Marka Pokory. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. Sztuk Czytanych 1951. Nagroda Tow. Przyj. Teatru Pol. w 1951.
3. Geometria Lagerführera Fritscha. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. Sztuk Czytanych 1951.
4. Zanim umrzesz o trzeciej. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. Powst. przed 1951. Wyst. Londyn, T. Nowości 1952. Druk zob. poz. 16. Przekł. ang.: Before you die at three. Praprem. London, Chepston Theatre 1951.
5. Avalanche in Speculum. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1952. Przekł. ang.: Praprem. London, The Gateway Theatre 1952.

6. Uczciwy złodziej. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. Powst. przed 1952. Wyst. Londyn, T. Pol. ZASP 1961. Druk zob. poz. 16.

Przekł. ang.: Praprem. London, Chepston Theatre 1952.

7. Morderstwo i pieszczota. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1953. Druk zob. poz. 16.

Przekł. ang.: To murder and cherish. Praprem. London, The Gateway Theatre 1953.

8. Jest pan wolny. [Słuchowisko]. Radio Wolna Europa, Monachium 1955.

Nagroda Radia Wolna Europa w 1955.

9. Tchórz. Powieść. Słowo wstępne: J. Jasiieńczyk. Londyn: Gryf Publications 1955, 127 s.

10. Żółty dom. [Powieść]. Powst. ok. 1956. Druk fragm. *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1957.

Inf.: *Pam. Lit.*, Londyn 1981 t. 4.

Nagroda Komitetu Obchodu Roku Mickiewiczowskiego w 1956.

11. Rachunek trzeba zapłacić. [Powieść]. *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1959 nr 127-140, 1960 nr 1-16.

12. Zatrzymany czas. [Powieść]. *Tydz. Pol.*, Londyn 1959 nr 17-23.

13. Nad rzeką Amen niedaleko Prawdy i inne kłamstwa. [Opowiadania]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1966, 160 s.

Zawartość: Pfwllwfp; Bandera; Cyryl; Śmierć na dworcu kolejowym; Ostatni walc by Nelson Schmalz; Sprzedawca, który rozdawał lek; Jezusiek z Gwadelupy; Zaraza w Unterpfaffenhoffen; Ciupasem do nieba; Pryczko syn starego Pryczki; Biuro; Bumerang; Nad rzeką Amen niedaleko Prawdy.

14. Gdzie jest, o śmierci, ościel twój. Szkic radiowy. [Misterium o męczeństwie o. M. Kolbego]. *Na Antenie*, Monachium 1967 nr 53/54 s. VIII.

15. Kobieta bez twarzy. [Powieść]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1982, 136 s.

16. Kwartet. [Utwory dramatyczne]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1984, 165 s.

Zawartość: Uczciwy złodziej [poz. 6]; Zanim umrzesz o trzeciej [poz. 4]; Morderstwo i pieszczota [poz. 7]; Sprawa butów.

17. Gabinet figur radiowych. [Wspomnienia]. Berlin [Zach.]: Pogląd 1985, 211 s.

18. Perły przed wieprze – wiersze nienajlepsze. Berlin [Zach.]: Nakł. przyjaciół 1985, 79 s.

Przekład

1. K. Omar: Rubaiyat. [Wiersze]. Z perskiego na ang. przeł.: E. Fitzgerald; z ang. na pol. przeł. ... Chelsea: 1947, 10 s., powiel.

OPRACOWANIA (wybór)

Pam. Lit., Londyn 1981 t. 4; 1985 t. 9.

T. Terlecki: *Wiadomości*, Londyn 1952 nr 13 [rec.: Zanim umrzesz o trzeciej]. – W. Gniatczyński: *Gaz. Niedz.*, Londyn 1953 nr 24 [rec.: Morderstwo i pieszczota]. – A.A.: *Zart po-*

wieściowy ZJ. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1956 nr 10 [rec.: Tchórz]. – Cz. Dobek: *Świat ZJ. Kontynenty*, Londyn 1966 nr 95/96. – W. Kondratowicz: *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1982 nr 255 [rec.: Kobieta bez twarzy]. – M. Idziński: *Tydz. Pol.*, Londyn 1985 nr 2 [rec.: Kwartet]. – W. Odojewski: *Archipelag*, Berlin Zach. 1985 nr 5 [wspomnienie pośmiertne]. – A. Rosenbusch: *Archipelag*, Berlin Zach. 1985 nr 9/10 [rec.: Gabinet figur radiowych].

B.D.

JACHIMOWICZ Marian ur. 1906

Krypt.: M.J.

Poeta, tłumacz, eseista.

Urodzony 12 maja 1906 w Schodnicy (pow. drohobycki); syn Wiktora Jachimowicza, zatrudnionego jako kowal w przemyśle naftowym, działacza socjalistycznego, i Katarzyny z domu Kreuter. Wczesnie osierocony przez ojca, w 1908 wraz z matką i starszym rodzeństwem zamieszkał w Borysławiu i rozpoczął naukę w szkole powszechnej. Po śmierci matki w 1917 zabrał go do Budapesztu starszy brat, przebywający stale na Węgrzech. Tu od 1919 pracował u preparatora zoologicznego, ucząc się zawodu i zarabiając na utrzymanie. W tym czasie zaczął pisać wiersze. W 1922 powrócił do Polski i przebywał kolejno we Lwowie, Borysławiu (1922-24), Łomży (1924-32; tu prowadził samodzielną preparatornię zoologiczną), Borysławiu (1932-34 i ponownie od 1935), pracując w różnych przygodnych zawodach. Uzupełniał swoje wykształcenie na korespondencyjnych kursach maturalnych „Wiedza” w Krakowie. W latach trzydziestych nawiązał liczne przyjaźnie literackie, m.in. z Brunonem Schulzem. W 1938 ożenił się z Jadwigą Bugno (wdową, z domu Bazyk). Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Borysławia przez ZSRR pracował jako bibliotekarz i pomocnik buchaltera. W czasie okupacji niemieckiej zarabiał na życie jako stróż nocny, a potem urzędnik w Karpaten Öl, a po wkroczeniu wojsk radzieckich w lipcu 1944 jako pomocnik buchaltera. W sierpniu 1945 wyjechał wraz z rodziną do Wałbrzycha, gdzie został zatrudniony w magistracie w wydziale handlu, a następnie jako kierownik Biblioteki Miejskiej. Debiutował w 1946 wierszem „Nie wiem ...”, opublikowanym w *Odrodzeniu* (nr 31); w piśmie tym (1946-47), a także w *Twórczości* (1947-49) ogłaszał liczne wiersze i przekłady z węgierskiego. Od 1947 do przejścia na emeryturę w 1969 z powodu choroby serca pracował w Szczawnie-Zdroju w Głównym Instytucie Górnictwa jako kierownik referatu administracyjnego, a od 1956 kierownik administracyjny Rejonowego Dozoru Technicznego. W 1950 został członkiem ZLP. W tymże roku otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki za przekłady z literatury węgierskiej. Kontynuując twórczość literacką publikował wiersze, artykuły i przekłady m.in. w czasopiśmie: *Twórczość* (od 1958), *Odra*

(od 1958), *Życie Literackie* (od 1958), *Poezja* (od 1966), *Miesięcznik Literacki* (od 1971). W 1959 za twórczość poetycką otrzymał nagrodę m. Wałbrzycha, w 1969 i ponownie w 1970 nagrodę miesięcznika *Odra*, w 1980 nagrodę Wojewody Wałbrzyckiego w dziedzinie kultury, a w 1981 nagrodę Prasy Dolnośląskiej. Odbił podróże zagraniczne na Węgry, do ZSRR, NRD, Grecji, Włoch, Francji i Monako. W 1989 został członkiem SPP. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972) i odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976). Mieszka w Wałbrzychu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ścieżką konieczną. [Wiersze]. Kr.: WL 1957, 107 s.

Utwory z l. 1938-1947 w cyklach: Bez gwiazd; Miasta nad zieloną rzeką; Kukulcze ziele; Profilami; Planetom wygasłym, barwom spłoszonym; Szukałem wielopromiennej; Wokół pionu.

2. Chcę zbliżyć. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1959, 35 s.

Cykle: Nieodparcie; Na dziennym niebie; Bez odpowiedzi.

3. W czas chłodu. [Wiersze]. Kr.: WL 1960, 166 s.

Utwory z l. 1948-1955 w cyklach: Wbrow chmurom; Blaski odludne; Dzwonek w śniegu; Żywioty błędzą; W trudnym mijaniu; Gdy giną lasy; Spomad milczenia; Ślady podkowy; Ostrzem nadziei.

4. Na dnie powietrza. [Wiersze]. Kr.: WL 1963, 146 s.

Cykle: Anielskie włosy; Na dnie powietrza; Zagubione miasteczka; Między dniem a nocą; Z nadmiaru; Dzień inny; Kolory Węgier; Linia przelotu; Granice ziemi.

5. Ponad widzianym. [Wiersze]. Kr.: WL 1967, 129 s.

Utwory z l. 1960-1964 w cyklach: Bracia zwierząt poziomych; Pod wielkim słońcem; Oni, Jak łatwo; Szliśmy; Pomyśl; oraz utwór „Semenowie” napisany w 1949 jako część I poematu o tymże tytule.

6. Gaje tańczą. [Wiersze]. Kr.: WL 1969, 89 s.

Cykle: Przechylenie; Stan nieważkości; Spadają gwiazdy; Dolina; Chwiejący znak; Zimowy owoc; Zagrożenie; Komunikaty.

7. Wiersze wybrane. Wr.: Ossol. 1972, 346 s.

8. Żelazne studnie. [Wiersze]. Kr.: WL 1972, 123 s.

Cykle: Ostrotki; Wokół słońca; Mijając rzeczywistość; Żelazne studnie; O długość świerka; W kolorze kobaltu; Gaje tańczą; Toksyny; Przeciwiśła; Ładowisko; Czerni i biel.

9. Dom pięciu słońc. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1974, 109 s.

Cykle: Ogniwa; W lirach; Ze skłonu; Dom pięciu słońc; Lustra podają sens; Dialog o żdźble; Modele; Tyranozaury; Obloki idą na wschód.

10. [Wiersze]. Wałbrzych: Woj. Bibl. Publiczna w Wałbrzychu 1978, [4] s.

Wiersze z tomów poz. 8 i 9.

11. Biały cyprys. Impresje z podróży do Grecji. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1980, 81 s.

Cykle: Znaki; Pamięć; Kolory sensu; Witraże; Wieczorna chmura; Smuga; Biały cyprys; Świat czyha w Tobie; Co ledwie tliło; Grawitacje.

12. Równoleżnik gołębia. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1980, 123 s.

Cykle: Iglica; Biosens; Połów; Prawem ciężenia; Wezły; Nad doliną; Równoleżnik gołębia.

13. W słońcu Zagłębia. [Wybór wierszy]. Malarstwo M. Jachimowicza. Wr.: Ossol. 1983, 349 s.

Cykle: Wałbrzych – przedwiośnie; Chcę zbliżyć; Z Zagłębia; Spotykamy się; Zagubione miasteczka; Żywioty błędzą; Lustra; Wbrow chmurom; Nieodmienni; Nam istotniejszym; Spomad milczenia; Gdy giną lasy; Między dniem a nocą; Z nadmiaru; Oni; Gaje tańczą; Ładowisko; Fluorescencje; Czeresniowe drogi; Dom pięciu słońc; Kolory sensu; Tyranozaury; Akamios; Grawitacje; Obloki idą na wschód.

14. W blasku istnienia. [Wiersze]. Wr.: Wydawn. Okis 1994, 72 s.

Wybór utworów w przekł. słowac.: Ked'hynu lesy. [Wybór i przekł.] P. Horov. Bratislava 1971.

Przekłady

1. L. Kassák: Koń umiera ... [Wiersze]. Wybrała G. Kerényi. Przeł.: ..., W. Wirpsza, G. Kerényi. Wwa: PIW 1967, 49 s.

2. S. Petőfi: Na wielkiej drodze. Wybór poezji. Świdnica: Wydawn. Pluton 1993, 202 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1969, 1973, 1976, 1989. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (J. Łukasiewicz).

J. Przyboś: Zapiski bez daty. *Twórczość* 1956 nr 4. — J. Kwiatkowski: M.J. *Życie Lit.* 1960 nr 21. — A.K. Waskiewicz: Poezja pogranicza. *Odra* 1969 nr 12, przedr. w tegoż: *Rygor i marzenie*. Łódź 1973. — R. Wójcik: Ścieżką samotną. *Tyg. Kult.* 1970 nr 11. — J. Pieszczachowicz: Liryka przestrzenna. *Twórczość* 1971 nr 3, przedr. nieco zmien. w tegoż: *Wygnaniec w labiryncie XX wieku*. Kr. 1994 [rec.: Gaje tańczą]. — [Wiersze wybrane.] M. Jodłowski: Ścieżką konieczną przez tańczące gaje. *Opole* 1972 nr 9; B. Kmicie: „Ścieżka konieczna” poety. *Nowe Książ.* 1972 nr 15. — [Żelazne studnie.] I. Maciejewska: Studnie pamięci. *Odra* 1972 nr 7/8; M. Wyka: Ustalenie ładu. *Twórczość* 1973 nr 5. — H. Kubicki: Jaką ścieżką. *Odra* 1977 nr 11. — M. Orski: Krajobrazy liryczne. W tegoż: *Etos lumpa*. Wr. 1978. — J. Haak: M.J. w krytyce literackiej. *Kron. Wałb.* 1983. — S. Jaworski: Poezja własna. *Pismo* 1983 nr 3. — J. Rogoziński: M.J., klasyk eks-awangardy. W tegoż: *Preteksty*. Wwa 1985. — *Stom: Osobno. Gaz. Rob. Mag. Tyg.* 1991 nr 23.

J.P.

JACHIMOWSKI Henryk ur. 1938

Poeta, prozaik, dramaturg.

Urodzony 16 kwietnia 1938 w Rożnicy (pow. jeźdrzejowski); syn Józefa Jachimowskiego, rolnika, i Jadwigi z Lachowskich. Uczęszczał do prywatnej szkoły ogólnokształcącej (1950-51), a następnie przez dwa lata do Państwowego Liceum Pedago-

gicznego w Jędrzejowie. W 1956 zdał maturę w Korespondencyjnym Liceum Ogólnokształcącym w Kielcach. W 1958-60 uczył się w Studium Nauczycielskim w Kielcach, które ukończył uzyskując dyplom nauczyciela języka polskiego. W tym czasie był współorganizatorem studenckiej grupy poetyckiej Wrota. Debiutował w 1958 wierszem „Lęk”, opublikowanym w *Ziemi Kieleckiej* (nr 1). Od 1961 pracował jako nauczyciel, początkowo w szkołach podstawowych: w Sieńsku (do 1963) i w Tarnawie (do 1965), potem w Zasadniczej Szkole Zawodowej w Sedziszowie (1965-70). Równocześnie studiował filologię polską w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie, w 1969 uzyskał magisterium. Kontynuował też twórczość, w 1961-68 był członkiem grupy literackiej Ponidzie. W 1963 otrzymał w turnieju poezji społecznie zaangażowanej nagrodę Czerwonej Róży, w 1966 nagrodę w konkursie o laur im. J. Czechowicza. Od 1968 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Był współzałożycielem kieleckiego Klubu Literackiego i ośrodka KKMP. W 1970 zamieszkał w Kielcach. Pracował kolejno jako kierownik Działu Wydawnictw Kielecko-Radomskiej Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Kielcach (1970-73), wykładowca i wychowawca w Uniwersytecie Ludowym Ziemi Kieleckiej w Rożnicy (1973-75), redaktor do spraw wydawnictw autorów województwa kieleckiego w Wojewódzkim Domu Kultury, kierownik Zespołu Redakcyjno-Wydawniczego przy Ośrodku Kultury Literackiej (1981-82) i kierownik redakcji Wydawnictwa Łódzkiego i Wydawnictwa „Dom Książki” (do 1990). W 1973-76 był przewodniczącym kolegium wydawniczego *Literackiej Biblioteki „Przemian”*, w 1980-82 kolegium *Biblioteki Świętokrzyskiej*, współorganizatorem Kieleckich Spotkań Poetyckich (1978-79) i międzyśrodkowego konkursu „O Świętokrzyską Lirę Poezji”. Za całokształt twórczości literackiej otrzymał w 1975 nagrodę z Funduszu Nauki i Kultury im. S. Staszica, w 1983 nagrodę Prezydenta m. Kielc. W 1985-86 podejmując próbę stworzenia autorskiego Teatru Kobiet zorganizował w Kielcach amatorskie studio teatralne, które wznowiło działalność w 1992. W 1986-89 był członkiem nowego ZLP. W 1992-93 pracował jako nauczyciel języka polskiego w Zespole Szkół Zawodowych w Sedziszowie, a od 1 września 1993 prowadzi Scenę Autorską w Kieleckim Centrum Kultury. Mieszka w Kielcach.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Idę po dnie rzeki*. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1965, 43 s.

2. *Jaszczury*. Wwa: Iskry 1966, 162 s.

Zawiera opowiadania: *Gołębie*; *Mucha*; *Książd przyjdzie*; oraz minipowieść *Jaszczury*.

3. *Skaza*. [Powieść]. [Wwa:] LSW 1969, 156 s. Wyd. 2 tamże 1977. Przedr. zob. poz. 8.

Nagroda im. S. Pietaka w 1970.

4. *Pieśni wyśpiewane*. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1970, 59 s.

Cyklicznie: *Świat prowokowany*; *Jest wiele*; *Pieśni wyśpiewane*. Nagroda miesięcznika *Przemiany* w 1971.

5. *Mity powracające*. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1975, 71 s.

Zawartość: *Poezja potrzebuje perspektywy. To nasze*; *Rozbieganie (się)*; *Dziewczyna*; *Sonet do Lili*.

6. *Mgła*. [Powieść]. Łódź: WŁ 1976, 139 s. Przedr. zob. poz. 8.

Adapt. teatr.: *Adapt.*: K. Jasiński. Praprem. łącznie z *Makijaż* [poz. 7] Kr., T. Stu 1982.

7. *Makijaż*. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1982. Praprem. wspólnie z adapt. scen. *Mgła* [por. poz. 6] Kr., T. Stu 1982. Wyst. osob. Kielce, T. im. S. Żeromskiego 1984. Druk zob. poz. 8, 12.

W 1986 wystawa malarska L. Wilk w Galerii T. Stu w Kr. i w Domu Środowisk Twórczych w Kielcach poświęcona plastycznej interpretacji sztuk teatralnych, m.in. H. Jachimowskiego.

8. *Skaza*; *Mgła*; *Makijaż*. Łódź: WŁ 1983, 220 s.

Wyd. łączne powieści poz. 3, 6 oraz utworu dramatycznego *Makijaż* [por. poz. 7].

9. *Paraliż*. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1984. Druk fragm. *Słowo. Almanach Literacki*. Łódź 1984.

10. *Trawa jest czerwona*. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1984. Druk w: *Dramaty* zob. poz. 12.

II nagroda w ogólnopolskim konkursie literackim ogłoszonym w Kielcach z okazji 40-lecia PRL w 1984.

11. *Liga kobiet*. Powst. przed 1985. Druk w: *Dramaty* zob. poz. 12.

Przeł. ang. *The Females*. [Przeł.] E. Kwasowska, S. Dowling. Wyst. Londyn, T. Tabard 1992.

12. *Dramaty*. Łódź: WŁ 1985, 129 s.

Zawartość: *Makijaż* [nowa wersja poz. 7]; *Liga kobiet* [por. 11]; *Trawa jest czerwona* [por. 10]. — Kilka uwag autorskich.

13. *Seks-seks; Durnie-durnie*. [Obrazy teatralne]. Praprem. Kielce, T. Kobiet, autorskie studio T. Kobiet 1986.

14. *Image*. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kielce, T. Kobiet, Scena Autorska 1994.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1994.

[Jaszczury:] H. Bereza. Debiut pisarza. *Twórczość* 1967 nr 5. Ch. Skrzyposzek: *Ja a Szczury*. *Kultura* 1967 nr 7. — [Skaza:] S. Siekierski: *Zawiedzione nadzieje*. *Nowe Książki* 1970 nr 1; B. Zadara: *Próby, nowatorstwo, tematyka* np. *wiejska*. *Twórczość* 1970 nr 4, przedr. w tegoż: *Radość czytania*. Lubl. 1980. — [Pieśni wyśpiewane:] S. Melkowski: *I to i to*. *Tyż. Kult.* 1971 nr 5; S. Nyczał: *Poezja* 1972 nr 1. — R. Marciński: „Skaza” H.J. na tle prozy o tematyce wiejskiej. W:

[Pierwsza] I Dekada Literatury Kieleckiej. Kielce 1976. — J. Poradecki: Śmierć ojca. (O twórczości H.J.). *Przemiany*, Kielce 1979 nr 2. — [Mgła:] J.Z. Brudnicki: Proza okrutnych poematów. W: Słowo. Almanach literacki. Łódź 1984; A. Nowak: Poetycka wizja świata. *Literatura* 1977 nr 13. — Z.J. Brudnicki: Dramat tożsamości H.J. W: Słowo. II Almanach literacki. Łódź 1987 [rec.: Dramaty]. — Z. Dominiak: Ogród nasz upadły. W tegoz: W poza siebie, *Dziennik paru lektur*. Łódź 1992 [rec.: Dramaty].

J.Z.

JACKIEWICZ Aleksander 1915-1988

Pseud.: A.J. Jack.
Powieściopisarz, filmolog, krytyk filmowy.

Urodzony 19 sierpnia 1915 w Symferopolu na Krymie; syn Apolinarego Jackiewicza, notariusza, i Lekadii z Bogackich. Do gimnazjum uczęszczał we Włodzimierzu Wołyńskim. Od 1933 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1938 uzyskał magisterium. Studiował też w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką, debiutując w 1939 humoreską pt. „Miasto przedziwne”, ogłoszoną w *Prosto z mostu* (nr 4). Brał udział w kampanii wrześniowej 1939. W czasie okupacji niemieckiej pracował w 1941-42 jako górnik w kopalni węgla w Grodźcu w Zagłębiu Dąbrowskim. Aresztowany w 1942, przebywał początkowo w obozie, a od 1943 na przymusowych robotach w Berlinie. W maju 1944 zbiegł do Wiednia, gdzie pracował jako grafik i dekorator. Po zakończeniu wojny został lektorem języka polskiego i literatury polskiej na uniwersytecie w Wiedniu oraz referentem kulturalnym w Polskiej Misji Politycznej. W 1947 powrócił do kraju. Początkowo pracował w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, a następnie w Ministerstwie Kultury i Sztuki. Od 1949 wykładał na Wydziale Dziennikarskim Akademii Nauk Politycznych, na UW oraz w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej. Od 1947 publikował liczne recenzje literackie, m.in. w *Dzienniku Literackim*, *Kurierze Codziennym* (do 1948), *Nowinach Literackich* (do 1948). W 1948-50 był stałym współpracownikiem tygodnika *Kuźnica*. W 1953 został pracownikiem Państwowego Instytutu Sztuki i objął kierownictwo Pracowni Teorii Filmu. W marcu 1957 otrzymał stopień kandydata nauk w zakresie historii sztuki na podstawie rozprawy „Gorki i film”, a w listopadzie tegoż roku stopień docenta na podstawie monografii „René Clair”. W tym czasie rozpoczął, m.in. jako krytyk filmowy, bliską współpracę z czasopismami: *Życie Literackie* (od 1957; tu m.in. od 1964 stały felieton pt. „Kino i życie”, a od 1982 „Dziennik krytyka”) oraz *Film* (od 1958; w 1964-72 cykl pt. „Zapiski krytyczne”). W 1960 został redaktorem naczelnym *Filmu*. W 1965 podjął wykłady z estetyki i socjologii filmu na Wydziale Filozoficznym, a następnie na Wydziale Psychologii i Ped-

gogiki UW. Równocześnie rozwijał działalność krytyczną, publikując m.in. od 1965 w *Kierunkach* cykl pt. „Notatnik”, od 1967 w *Życiu Warszawy* stały felieton pt. „Ludzie kina”, a w 1976-80 cykl recenzji pt. „Życie kina”. Od 1971 pełnił funkcję kierownika Pracowni Badań Sztuki w Środkach Masowego Przekazu, od 1974 kierownika Zakładu Historii i Teorii Filmu i Telewizji (później Zakład Filmu, Telewizji i Kultury Masowej) Instytutu Sztuki PAN. W 1976-81 współpracował z Telewizją Polską i Polskim Radiem, publikując m.in. cykl pt. „Latarnia czarnoksiężska”. Po przejściu na emeryturę kontynuował pracę naukową i krytyczną. Za osiągnięcia w dziedzinie krytyki filmowej otrzymał wiele nagród, m.in. nagrodę im. K. Krzykowskiego (1960, 1966), nagrodę im. W. Pietrzaka (1974), nagrodę miesięcznika *Kino* (1978) oraz nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1979). Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1976). Zmarł 7 czerwca 1988 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Człowiek i jego cień. [Powieść]. Wwa: F. Hoesick 1939, 133 s.
2. Rzeka. Opowiadanie. Powst. przed 1945. Rkps.
Przekł. niem.: Der Fluss. Erzählung. [Przeł.] O. Lachman. Wien 1945, wyd. 2 tamże 1946.
3. Górnicy. [Powieść]. Pierwodr. pt. *Czarodziej. Kur. Codz.* 1947 nr 349-355, 1948 nr 1-82. Wyd. osob. pt. *Górnicy*. Pozn.: Wielkop. Księg. Wydawn. 1949, 188 s.
4. Wieża Babel. [Powieść]. *Kur. Codz.* 1948 nr 226-304. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1953, 167 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954 [właśc. 1953], wyd. 4 [!] z przedm. M. Podkowińskiego 1954.
5. Jan bez ziemi. Powieść. *Dz. Zach.* 1950 nr 98-199. Wyd. osob. [Wwa:] PIW 1950, 395 s.
6. Penicylina. Powieść. *Życie Warsz.* 1950 nr 354-358, 1951 nr 1-76. Wyd. osob. [Wwa:] PIW 1951, 293 s. Wyd. 2 tamże 1952.
Przekł. bułg.: Penicilin [Przeł.] A. Gańceva-Zografova. Sofia 1953.
7. Wiedeńska wiosna. [Powieść]. *Życie Warsz.* 1952 nr 186-287. Wyd. osob. Wwa: KiW 1952, 265 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1955.
8. Gorki i film. [Monografia]. Wwa: FAW 1955, 191 s.
Praca kandydacka.
9. Carski oficer. [Powieść o J. Dąbrowskim]. Wwa: Czyt. 1955, 306 s. Wyd. 2 tamże 1967.
10. Latarnia czarnoksiężska. [Felietony i recenzje filmowe]. Wwa: FAW 1956, 195 s. Por. poz. 24.

11. René Clair. Wwa: FAW 1957, 211 s. Z prac Zakładu Historii i Teorii Filmu Państw. Inst. Sztuki.

Rozprawa habilitacyjna.

12. Śmierć donżuana. Powieść. Wwa: Czyt. 1959, 230 s. Wyd. 2 tamże 1971 [właśc. 1970].

13. Romans w Cannes. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1961, 166 s. Wyd. 2 tamże 1976.

14. Madame. [Powieść]. Wwa: PIW 1963, 321 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1980.

15. Spotkanie w Santa Margherita. Powieść. Wwa: Czyt. 1967, 462 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1974, wyd. 3 1985.

16. Film jako powieść XX wieku. Wwa: WAI F 1968, 435 s.

17. Niebezpieczne związki literatury i filmu. Wwa: WAI F 1971, 426 s.

Felietony druk. w prasie w 1956-1969.

18. Klaudia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1973, 473 s. Wyd. 2 tamże 1978.

19. Historia literatury w moim kinie. [Szkice]. Wwa: WAI F 1974, 372 s.

Zawartość: Od autora; W kręgu starożytności; W kręgu Szekspira; Od Marie de France do S. Bellowa. — Literatura w filmie polskim: „Neoromantyzm”; Romantyczny i neoromantyczny Wajda; W teatrze Hanuszkiewicza; Glosa do „Konrada Wallenroda”; O „Hubalu”; Nad „Kordianem i chamelem”; Nad „Baldynem”; Nad Białoszewskim; Dyptyk Kutza; Rzecz o soltysie Haratyku; Nowy sennik Konwického; „Wesele” L. Zamkowi; „Wesele” Wajdy. — Sztuka „wielkiej wsi” [dot. socjologii filmu].

20. Antropologia filmu. [Szkice]. Kr.: WL 1975, 351 s.

Zawartość: Jak jest możliwa antropologia filmu; Uwagi o metodologii badania dzieła filmowego; Kino metaforyczne i me-tonimiczne w świetle semiologii; Metalowy mózg; Film jako maszyna. „Jongleur”. Sztuka maszynowa; Status filmu jako sztuki. — Próby: Pęk kluczy w dziele Légera; Film „pośredni”; Film dionizyjski; Model dramatu romantycznego a współczesna polska literatura i film; Nad „Socjologią sztuki” J. Duvignaud; Sztuka jako wypadek szczególny; Film i telewizja, czyli nie-sztuki; Poetyka „miejska”; Zdarzenie i kolaż; Film jako sztuka zdarzeń. — Krytyki: Filmy o filmie; Reżyser jako krytyk; Opowieść o złej powieści; Jak rozumieć „Persone”; „Rzym” Felliniego. — Przypowieści: Zwywot osła; Przypowieść o sokolach; „Szymon Słupnik”; Przypowieści Borowczyka; O strażakach; Glosa o „Mechanicznej pomarańczy”; Galeria Chytilovej; Powiastki Janca. — W świecie różnych kultur: „Szkoła Poradzanowa”; Glauber Rocha; Film samurajski i western; Tragedia o bokserze; Angliacy jako ulani. — W kręgu kultury masowej: Podkultura campingowa; Sport na szachownicy; Dwanaście lat współczesnej sztuki francuskiej; Komiksy Chabrola; Beatles i „Barbarella”; Podróż na księżyc; Kosmiczna podróż Odysusa. — Tłón.

21. Ucieczka Maury. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 266 s. Wyd. 2 tamże 1983.

22. Mistrzowie kina współczesnego. Wwa: WAI F 1977, 214 s.

Sylwetki współczesnych reżyserów.

23. Fenomenologia kina. T. 1. Narodziny dzieła filmowego. Kr.: WL 1981, 231 s.

Zawartość: Od autora. — Film jako kultura: Film a pojęcie kultury; Przykład filmu jako kultury; „Pismo obrazkowe”; Sztuka „niewłaściwa”. — Jak powstaje film: Przemysł snu; Reżyser; Aktor; Sztuka operatorska; Scenografia i muzyka; Montaż; Sztuka realizacji.

24. Latarnia czarnoksiężka. [T.] 2. [Szkice o filmie]. Wwa: Wydawn. RTV 1981, 339 s. Por. poz. 10.

Zawiera m.in.: Powstaje kino: Mój iluzjon; Filmy zapamiętane; Kilka dokumentów. — Kino jakie jest: Style i gatunki [m.in.] Autentyk w filmie; Liryka; Kicz; Melodramat w kinie; Musical; Śmierć burleski; Kino w kinie. — Kino wśród sztuk [m.in.] Teatr w konserwie; Książki na ekranie; Literatura fotograficzna; Dostojewski; Wielka i mała tradycja w polskim filmie; Nasza proza retro; Filmy według Iwaszkiewicza. — Tematy kina [m.in.] Trzęsienie ziemi; Temat konia w filmie; Metamorfozy; Odyseja w filmie (motyw wędrowki); Wojna; Hiroshima; Nietolerancja; Sadyzm; Ciało; Sport; Małe dramaty (motyw dziecka); Płochy starszy; Jak rozdzielić temat kobiety w filmie; Portret artysty; Samotność; Odmieniec; Temat zmęczzonego bohatera; Dwudziestolatki w polskim filmie. — Portrety [m.in.] Filmy według M. Duras; Szukaszyn.

25. Gwiazdździobór. [Felietony]. Wwa: Wydawn. RTV 1983, 248 s.

26. Moja filmoteka. Cz. 1-2. Wwa: WAI F 1983, 587 + 547 s.

Cz. 1. Kino na świecie; Cz. 2. Kino polskie. Por. poz. 28.

27. Moja historia kina. T. 1. Kino prymitywne. Wwa: WAI F 1988, 236 s.

28. Moja filmoteka. [Cz. 3-4]. Wwa: WAI F 1989, 428 + 443 s.

[Cz. 3] Literatura i teatr w filmie; [Cz. 4] Film w kulturze. Por. poz. 26.

Szkice i artykuły zamieszczone w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Andrzej Munk. Twórczość. W: Andrzej Munk. Wwa 1964 s. 4-48. — Proces literacki a film. W: Proces historyczny w literaturze i sztuce. Wwa 1967 s. 234-376. — Film polski w dwudziestopięcioletni PRL. *Kino* 1970 nr 7 s. 8-24. — Tradycja i styl w polskim filmie fabularnym. W: Tradycja i współczesność. Wwa 1970 s. 117-133. — Model dramatu romantycznego a współczesna polska literatura i film. *Kult. i Społ.* 1971 nr 1 s. 63-86. — Kultura masowa jako środek wychowania. *Nowe Drogi* 1976 nr 2 s. 118-123. — Le statut du film et son „genre intermediaire”. [Przeł.] L. Grobelak. *Polish American Studies*, Chicago 1980 t. 2 s. 184-199.

Prace redakcyjne

1. Powieść na ekranie. Praca zbiorowa pod red. ... Wwa: FAW 1952, 326 s.

2. Dramat na ekranie. Praca zbiorowa pod red. ... Wwa: FAW 1953, 350 s.

3. B. Balzacs: Wybór pism. Wyboru dokonał oraz studium wstępne napisał ... Wwa: FAW 1957, 293 s. Wyd. 2 tamże 1987.

4. Wstęp do badania dzieła filmowego. Red. nauk. ... Wwa: WAI F 1966, 284 s.

Przekł. węgier.: Budapestés a filmakotások vizsgálatába. Przekł. L. Csoregh. Budepest 1970.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1976. — SWPP 1. — PP (E. Głębička). — RL 1988 (J. Chudek).

[Wiedeńska wiosna:] Z. Greń: Nowa powieść J. *Zycie Lit.* 1953 nr 9; J. Krzyszoń: Książka o zwiastwie nad milczącym. *Dziś i Jutro* 1953 nr 23. — [Śmierć donzuana:] S. Blaut: Panopticon w czarnym kolorze *Zyg. Powsz.* 1959 nr 37; J. Maciejewski: Nowa powieść A.J. *Twórczość* 1959 nr 8; W. Sadkowski. *Nowe Książ.* 1959 nr 9; A. Wilkoń. *Zycie Lit.* 1959 nr 22. — [Romans w Cannes:] W. Maciąg. *Zycie Lit.* 1961 nr 31; W. Sadkowski. *Prz. Kult.* 1961 nr 31. — [Madame:] W. Maciąg. *Zycie Lit.* 1963 nr 44; J. Katz: Romans prowincjonalny. *Twórczość* 1964 nr 5; W. Szwedowicz: Partner, którego nie ma. *Nowe Książ.* 1964 nr 4. — [Spotkanie w Santa Margherita:] W. Maciąg: Jak się pisze beletrystykę. Okrutne prawa czasu. *Zycie Lit.* 1967 nr 33; K. Rogulski: Starość emigranta. *Kierunki* 1967 nr 25; W. Rumel: Pierwszorzędna literatura drugorzędna. *Kultura* 1967 nr 29. — [Film jako powieść XX wieku:] Cz. Dondzillo. *Film* 1969 nr 19; D. Karcz: Spotkanie z autorem. *Kino* 1969 nr 10; K. Mętrak: Film zmienia skórę. *Kultura* 1969 nr 32; A. Ochalski. *Ekran* 1969 nr 17; E. Pawlak. *Nurt* 1969 nr 11; M. Promiński: Kryteria filmu i literatury. *Zycie Lit.* 1969 nr 16; W. Wierzewski: Komparatystyka filmowa jako gra spojrzeń. *Prz. Hum.* 1970 nr 6; T.J. Żółciński: Nie tylko filmowe refleksje. *Węz* 1970 nr 6; R. Kosiniński: J. i film. *Zycie Lit.* 1981 nr 6. — J. Jantos: Publikacje filmoznawcze A.J. *Kino* 1988 nr 9. — M. Malatyńska: Pożegnanie. *Zycie Lit.* 1988 nr 25. — J. Peltz: Spotkanie z Profesorem. *Kultura* 1988 nr 25. — J. Zatorski: Puste miejsce. *Kierunki* 1988 nr 28.

E.G.

JACKIEWICZOWA Elżbieta 1902-1976

Podpisywała utwory też: Elżbieta Galecka-Jackiewiczowa. Pseud.: Andrzej Drzazga; Ewa. Autorka książek dla młodzieży, publicystka.

Urodzona 22 lutego 1902 w Nowinkach na Białorusi; córka Ludwika Sarnieckiego, nadleśniczego, i Heleny z Terajewiczów. Początkowo uczyła się w domu, następnie kolejno w Wilnie, w polskiej szkole Julii Maciejewiczowej, i w Mińsku, w Szkole im. E. Plater, gdzie w 1920 uzyskała świadectwo dojrzałości. W tymże roku rozpoczęła studia na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego, od 1921 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. W 1923 wyszła za mąż za Witolda Andrzejewskiego, oficera. W 1925-32 była nauczycielką języka polskiego w Nieświeżu i równocześnie kontynuowała przerwane studia, w 1929 uzyskała magisterium. Po przeniesieniu się w 1932 do Łukowa uczyła w tamtejszym Państwowym Gimnazjum im. T. Kościuszki, a w 1935 została dyrektorką Państwowego Gimnazjum Koedukacyjnego w Tomaszowie Lubelskim. W 1936 w związku z procesem uczniów komuni-

stów (w którym zeznawała jako świadek obrony) została przeniesiona do Lublina, następnie do Radomia, gdzie do wybuchu II wojny światowej była nauczycielką języka polskiego w Gimnazjum i Liceum im. J. Kochanowskiego. W 1937 wyszła za mąż za sędziego Tadeusza Galeckiego (zginął rozstrzelany w Gross-Rosen). W okresie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Radomiu i brała udział w tajnym nauczaniu; w 1941 została dyrektorką tajnego Gimnazjum i Liceum im. J. Kochanowskiego. Po wojnie kontynuowała pracę pedagogiczną jako wicedyrektorka IV Państwowego Gimnazjum i Liceum im. E. Szanieckiej w Łodzi (1946-47), a następnie wizytator szkół średnich i naczelnik wydziału w Kuratorium Łódzkim. W 1946 wyszła za mąż za Jerzego Jackiewicza, prokuratora. W tym czasie rozpoczęła też działalność społeczno-polityczną. Należała do PPR (od 1948 PZPR). Była współorganizatorką i członkiem Zarządu Instytutu Naukowo-Społecznego w Radomiu. Współpracowała z ZMP, była naczelnikiem Służby Polsce. W 1949, po przeniesieniu do Warszawy została naczelnikiem Wydziału Wychowania w Ministerstwie Oświaty. W 1949-53 należała też do redakcji czasopisma *Szkola i Dom*. Oddelegowana w 1953 do redakcji *Głosu Nauczycielskiego*, kierowała działem szkolno-pedagogicznym; tu też do 1957 publikowała artykuły, felietony i opowiadania (również pod pseud. Andrzej Drzazga). W tym okresie zaczęła pisać dla młodzieży; w 1955 opublikowała pierwszą swoją powieść „Wczorajsza młodość”. W 1957 powróciła do pracy w szkolnictwie i objęła stanowisko kierownika Wydziału Filologii Polskiej w Studium Nauczycielskim nr 1 w Warszawie. Była aktywnym działaczem Towarzystwa Szkoły Świeckiej. Równocześnie kontynuowała pracę literacką i publicystyczną, współpracując z redakcją czasopisma *Na przełaj* (w 1957-67 stały cykl felietonów pod pseud. Ewa). W 1962 została członkiem ZLP. Po przejściu na rentę w 1966 kontynuowała twórczość literacką i publicystyczną. Odznaczona m.in. Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1964), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Zmarła 31 grudnia 1976 w Podkowie Leśnej; pochowana na Cmentarzu Komunalnym na Powązkach w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Romantyzm – Pozytywizm – Młoda Polska. Notatnik historyczno-literacki. [B.m.:] Poligrafika 1947, 60 s.

2. O regulaminie uczniowskim. Wwa: ZG TPD 1951, 34 s. Wyd. 2 Wwa: PZWS 1953.

3. O szczęście naszych dzieci. Wwa: Wiedza Powsz. 1954, 54 s.

4. O szczęście naszych dzieci. (Jak wychowywać dzieci na patriotów). Wwa: TWP 1954, 24 s., powiel.

5. Jak zdobyć zaufanie i szacunek dziecka. Wwa: Wiedza Powsz. 1955, 119 s.

6. Wczorajsza młodość. [Powieść]. Wwa: NK 1955, 347 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 1960, wyd. 4 1965, wyd. 5 1968, wyd. 6 1972, wyd. 7 1988.

7. Kiedy dzieci słuchają i szanują rodziców. Wwa: Wiedza Powsz. 1957, 56 s.

8. O czym chcą wiedzieć dziewczęta. Wwa: Państw. Zakłady Wydawn. Lekarskich 1957, 43 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1958, wyd. 3 1959, wyd. 4 1960, wyd. 5 1961, wyd. 6 1964.

Przełt. ros.: O čem chočet znať každya devuška. [Przełt.] F.V. Gorodinskij. Moskva 1966.

9. Dziewczęta szukają drogi. [Powieść]. Wwa: NK 1958, 357 s. Wyd. 2 tamże 1961.

10. Listy o trudnym dojrzewaniu. Wwa: Tow. Szkoły Świeckiej i NK 1961, 166 s.

11. Tancerze. [Powieść]. Wwa: NK 1961, 248 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1977.

12. Ratuj, Ewo! Wwa: Wydawn. Harcerskie 1963, 224 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. 1964, wyd. 3 1966.

Porady dotyczące życia uczuciowego młodzieży.

13. Pokolenie Teresy. [Powieść]. Wwa: NK 1965, 271 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1969, wyd. 4 1971, wyd. 5 1974, wyd. 6 1981.

Przełt. niem.: Abitur unterm Galgen. [Przełt.] K. Kelm. Berlin 1971. — Węgier.: A bitófa anyékaban. [Przełt.] K. Könyvek. Budapest 1976.

14. Dwie miłości. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 214 s. Wyd. nast. tamże 1973.

15. Nie wierzę w bociany. Rozmowy z dziećmi o sprawach płci. Wwa: Państw. Zakłady Wydawn. Lekarskich 1971, 101 s. Wyd. 2 tamże 1974.

16. Nocny koncert. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 222 s. Wyd. 2 tamże 1977.

17. Jest nas dwoje. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 222 s.

Przełt. czes.: Jen ty a ja. [Przełt.] H. Stachová. Praha 1981.

Nadto słuchowiska radiowe, m.in. Teresa i tamten wrzesień. Radio 1969. — Sadzimy różę. Radio 1970 — Szałowa klasa. Radio 1970. — Chociaż bez oręza. Radio 1971.

Przełtad

1. A. Makarenko: Książka dla rodziców. Przełt.: ... i J. Jackiewicz. W: A. Makarenko: Dzieła. T. 4. Wwa: PZWS 1956 s. 435-521.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1960. — SWPP 2 (B. Winklowa). — PP (B. Winklowa). — RL 1979 (J. Chudek). — NSLD (S. Frycie).

[Dziewczęta szukają drogi:] K. Kuliczowska: Dyskusja o sprawach dziewczęcych. *Nowe Książ* 1959 nr 1, przedr. w tejsze: W szklanej kuli. Wwa 1970; T. Kądziałowa: Recepcja książki E.J. „Dziewczęta szukają drogi”. W: Dziecko i młodzież w świetle zainteresowań czytelniczych. Wwa 1961. — [Tancerze:] S. Kozicki: Romans dla podłotków. *Prz. Kult.* 1962 nr 2; H. Skrobiszewska: Falszywe pas. *Nowe Książ* 1962 nr 3. — H. Skrobiszewska: Wierność pamięci. *Nowe Książ* 1965 nr 17 [rec: Pokolenie Teresy]. — Z. Brzuchowska: „Dziewczęta szukają drogi” E.J. na tle powieści dla dziewcząt. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Rzesz.* 1969 z. 4. — M. Chądzińska: Młodzi pragną książek ambitnych. *Głos Naucz.* 1969 nr 4. — D. Bułakowa: Z potrzeby serca i talentu. *Głos Naucz.* 1974 nr 20. — Z. Wasilewski: Jedno bogate życie. *Literatura* 1977 nr 5.

J.P.

JAGIEŁŁO Michał
ur. 1941

Pseud.: M.J.; mgn; m; Piotr Gaj.
Prozaik, publicysta.

Urodzony 23 sierpnia 1941 we wsi Janikowice pod Krakowem; syn Piotra Jagiełły i Marianny z domu Janus, rolników. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Proszowicach (1955-59). Po zdaniu matury studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Działal w tym okresie w PTTK (przewodniczący zarządu krakowskiego Koła Przewodników po Tatrach i Beskidach) i ZSP (przewodniczący Zrzeszenia na Wydziale Filologii). Uprawiał taternictwo i narciarstwo. Od 1961 był członkiem Klubu Wysokogórskiego w Zakopanem. W 1962 został ratownikiem górskim i członkiem Grupy Tatrzańskiej Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego (GOPR). Po ukończeniu studiów w 1964 pracował w GOPR w Zakopanem jako kierownik Działu Profilaktyki i Informacji Zarządu Głównego (do 1965), zastępca naczelnika (1966-68) i naczelnik (do 1974) Grupy Tatrzańskiej GOPR. Uczestniczył w ponad 200 akcjach ratunkowych w Tatrach. Wiele podróżyował uprawiając wspinaczkę w górach Wielkiej Brytanii (1966), na Kaukazie (1967), w Górach Pontyjskich (Turcja, 1969), w Alpach Julijskich (1970) i szwajcarskich (1971, 1972, 1974) i w Pamirze (1975). Debiutował w 1966 recenzjami książek o tematyce górskiej i artykułami poświęconymi taternictwu i ratownictwu górskiemu w pismach *Taternik* i *Wierchy*. Od 1966 należał do PZPR; w 1974 został członkiem Komitetu Miejskiego w Zakopanem. W 1969-70 pracował w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych w Zakopanem jako nauczyciel języka polskiego, a następnie do 1972 jako adiunkt w dziale archiwalno-bibliotecznym Muzeum Tatrzańskiego. W 1969 ożenił się z Anną Luścińską, plastykiem. Publikował prozę, artykuły i recenzje m.in. w *Literaturze* (1974-77), *Polityce* (1974-77), *Kulturze* (1976-78), *Nowych Książkach* (1976-79). W 1975

J

przeniósł się do Warszawy i rozpoczął pracę jako kierownik działu reklamy, członek dyrekcji Państwowego Instytutu Wydawniczego (do 1978). Od 1978 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1978-80 pracował w Telewizji Polskiej jako kierownik Redakcji Filmów Współczesnych i redaktor naczelny Studia Faktu i Sensacji. Od grudnia 1980 był zastępcą kierownika Wydziału Kultury Komitetu Centralnego PZPR; w grudniu 1981 wystąpił z PZPR. W 1982-85 pracował jako adiunkt w Instytucie Kultury przy Ministerstwie Kultury i Sztuki. Artykuły, recenzje i wywiady ogłaszał w wychodzącym poza cenzurę kwartalniku *Krytyka* (1983-87) oraz w wydawanym przez oo. jezuitów miesięczniku *Przegląd Powszechny*, którego był także członkiem redakcji (1985-89). W 1989 objął stanowisko wiceministra w Ministerstwie Kultury i Sztuki. W tymże roku został członkiem SPP i wiceprezesem zarządu Oddziału Warszawskiego. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1980). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sygnały z gór. Z dziejów minionych 60 lat działalności GOPR ... Wwa: SiT 1973, 389 s.

2. Czekać spokojnie! Idziemy! Wwa: SiT 1975, 31 s.

Broszura dot. działalności GOPR

3. Hotel klasy Lux. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1978, 209 s. Por. poz. 5.

Nagroda im. A. Kowalskiego „Olka” w 1978.

4. Obsesja. [Opowiadania]. Kr.: WL 1978, 150 s. Przedr. zob. poz. 13.

Zawartość: Obsesja; Rozświetlona noc; Czekanie na dzień; Stary hak; Piękny Pan; Kozica; „Express Erzurum”; Dzień Eola; Nowy; Szmary; Papierowe góry; Kukła.

5. Hotel klasy Lux. Scenariusz filmowy. Ekran. 1979. Por. poz. 3.

6. Każdy ratuje siebie. [Widowisko telewizyjne]. TV 1979. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1979 nr 1 s. 5-27. Przedr. zob. poz. 13.

7. Świetlista obręcz. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1979, 152 s.

Zawartość: Za Krzyżówką; Świetlista obręcz; W piękne poranki ...; A traktory wesoło pyrkając ...; Kto weźmie Żołnierki; Pół godziny dla siebie.

8. Wołanie w górach. Wwa: SiT 1979, 248 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. tamże 1987. wyd. 3 zmien. Wwa: Ofic. *Prz. Powsz.* 1991, 397 s.

Opowieści o akcjach ratunkowych w górach oraz o historii polskiego ratownictwa i GOPR

9. Bez oddechu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1981, 136 s.

10. Studnia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1985, 186 s.

11. „Tygodnik Powszechny” i komunizm: (1945-1953). Wwa: NOWA* 1988, 169 s.

Zawartość: Wokół pierwszego rocznika; Siły dziejowe; Granice współpracy; Wiara świadoma; Humanizm chrześcijański; Zagadnienie „literatury chrześcijańskiej”; Zakończenie.

12. Trwałość i zmiana. Szkice o „Przełądzie Powszechnym” 1884-1918. Wwa: Ofic. *Prz. Powsz.* 1993, 312 s.

13. Obsesja i inne góry. [Opowiadania, szkice]. Wwa: Wydawn. Bellona 1994, 286 s. Por. poz. 4.

Zawartość: z poz. 4: Rozświetlona noc; Czekanie na dzień; Kozica; Piękny Pan; Stary hak; Obsesja; Kukła; Nowy; Szmary; Dzień Eola; Papierowe góry; „Express Erzurum”; — nadto: Martwa natura z wyrwa. [Opowiadanie]; Każdy ratuje siebie [poz. 6]; Uczłowieczanie gór. [Szkic]; Himalajska scena. [Szkic].

Prace edytorskie i redakcyjne

1. W. Brzega: Żywoć górala pocziwego. Wspomnienia i gawędy. Wybór, oprac. i komentarz: A. Micińska i ... Kr.: WL 1969, 358 s.

2. Taty w poezji i sztuce polskiej. Przedm., wybór i oprac. ... Red. i dobór ilustr.: R. Hennel. Kr.: WL 1975, 334 s.

3. S. Witkiewicz: Listy Stanisława Witkiewicza i jego korespondentów. Cz. 1. Listy o stylu zakopiańskim 1892-1912. Wokół S. Witkiewicza. Wstęp, komentarze oprac. ... Kr.: WL 1979, 751 s.

4. J. Fudala: Śrybelny miesiączku. [Wiersze]. Wybór, oprac. i posł. ... Małowanki na szkłe: J. Fudala. Wwa: LSW 1980, 94 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988. — M. Jagiełło: Pęknięcie. *Kal. „Królowej Apostołu”* 1987 [wypowiedź autobiograficzna] — Wywiady: Góry to wyjątkowo łagodny spowiednik ... [Rozm.] A. Figiel. *Przew. Katol.* 1988 nr 24; Po grani. [Rozm.] M. Sarjusz-Wolski. *Prz. Tyg.* 1990 nr 6.

[Hotel klasy Lux:] P. Kowalski: Scenariusz i taktyka, czyli życie działacza. *Odra* 1978 nr 10; E. Kozarzewska: Próba powieści politycznej. *Literatura* 1978 nr 22; B. Owczarek: Od alpinizmu do polityki. *Mies. Lit.* 1978 nr 10. — [Świetlista obręcz:] M. Orski: Złote muszki, świetliste obręcze. *Twórczość* 1980 nr 10; S. Tomala: W poszukiwaniu rodowodu. *Mies. Lit.* 1980 nr 5. — A. Czachowska: Pisarskie obsesje M.J. *Nowy Wyzn.* 1980 nr 11. — [„Tygodnik Powszechny” i komunizm: (1945-1953):] J. Lohman: Deus mirabilis — „Tygodnik Powszechny” po latach. *Kult. Niezależna* 1990 nr 58; M. Turlejska: Czas próby. *Krytyka* 1990 nr 32/33. — D. Jezowski: Katolicyzm przełomu wieków. *Nowe Książ.* 1994 nr 5 [rec.: Trwałość i zmiana]. **J.Z.**

JAKUBOWSKI Jan Zygmunt 1909-1975

Pseud.: Anna Szawarska; B.J.; Hanna Szawarska; Helena Leśniak; J.; J.B.; J.Z.; j.z.; j.z.j.; J.Z.J.; Jan Leszcz; Jazyg; Ja-zyg; Ja-zyg.; jot.; jzi.; JZJ; Z.J.; Z.W.; Zyg.; Zygmunt Jakóbowski; Zygmunt Wzdregra.

Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 23 czerwca 1909 w Płocku w rodzinie robotniczej; syn Aleksandra Jakubowskiego i Kon-

stancji z Kamińskich. Uczęszczał do Gimnazjum im. S. Małachowskiego w Płocku. Debiutował w tym okresie opowiadaniem pt. „Z wycieczki. Wycieczka na Giewont”, opublikowanym w 1925 w czasopiśmie *Suit* (nr 2, 3-4; podp. Z.J.), w piśmie tym do 1927 ogłaszał drobne utwory i artykuły. W 1928 zdał maturę i następnie do 1934 studiował filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Jako historyk literatury debiutował w 1934 artykułem pt. „Narodziny dramaturga. (Pierwszy dramat Jana Augusta Kisielewskiego.)”, ogłoszonym w *Kurierze Literacko-Naukowym* (nr 51). W 1935-39 był nauczycielem szkół średnich, najpierw w Warszawie, później w Łodzi. Od 1937 należał do redakcji łódzkiego rocznika *Prace Polonistyczne*. W tym samym okresie współpracował z *Kurierem Łódzkim*, publikując liczne artykuły i recenzje w jego *Dodatku Kulturalnym* i „Kolumnie Literackiej”. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej. W czasie okupacji niemieckiej przebywał na Rzeszowszczyźnie, gdzie uczestniczył w tajnym nauczaniu. Aresztowany przez gestapo w 1942, był więziony w Sanoku, Tarnowie oraz w obozach koncentracyjnych w Oświęcimiu i Buchenwaldzie (tu działał w tajnym ognisku nauczycielskim). Po uwolnieniu w 1945 powrócił do kraju. Został członkiem PPR (od 1948 PZPR). W 1946 uzyskał tytuł doktora filozofii na podstawie pracy pt. „Stanisław Witkiewicz jako pisarz” (promotor prof. Juliusz Kleiner). W 1946-47 redagował dwumiesięcznik *Polonista*, następnie od 1948 będące jego kontynuacją czasopismo *Polonistyka*, w którym zamieszczał liczne artykuły (drobniejsze teksty także pod pseud.: Anna Szawarska, Jan Leszcz, Zygmunt Wzdregła). W 1947-51 wykładał w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi. W 1948 był jednym z założycieli i organizatorów Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN, do 1956 pełnił funkcję kierownika Pracowni Podręcznika Szkolnego Historii Literatury Polskiej. W 1952-56 był członkiem Rady Naukowej IBL. W 1949 został zastępcą profesora na Uniwersytecie Łódzkim. Od 1951 wykładał na UW, gdzie początkowo kierował seminarium historii literatury polskiej, a od 1952 Katedrą Historii Literatury Polskiej. W 1954 został profesorem nadzwyczajnym. Redagował czasopisma *Życie Szkoły Wyższej* (1953-57), *Przegląd Humanistyczny* (od 1957), *Poezja* (1965-73), należał do rady redakcyjnej *Pamiętnika Literackiego* (1953-60). W pismach tych, a także m.in. w *Tygodniku Demokratycznym* (1957-59), *Kulturze* (1963-70), *Życiu Warszawy* (zwłaszcza od 1968), *Trybunie Ludu* (1975) drukował artykuły, recenzje i felietony. Nadto współpracował z *Rocznikiem Literackim* opracowując kolejno działy „Inedita” (1961), „Literatura polska po r. 1864” (1962) i „Literatura polska po r. 1918”

(1968-70). Był inicjatorem i redaktorem dwu serii wydawniczych: *Biblioteka „Polonistyki”* (Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, od 1957) i *Biblioteka Poetów* (Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, od 1967). Otrzymał nagrodę ZAiKS (1960), dwukrotnie nagrody Ministra Szkolnictwa Wyższego I stopnia (1965 i 1966), nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. Działał w ZBoWiD. W 1968 został mianowany profesorem zwyczajnym i dyrektorem Instytutu Filologii Polskiej UW (do 1974). W 1969-72 był ponownie członkiem Rady Naukowej IBL. W 1974 otrzymał zespołową nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki I stopnia. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Kawalerskim (1956) i Krzyżem Oficerskim (1965) Orderu Odrodzenia Polski oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1970). Zmarł 11 października 1975 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Henryk Sienkiewicz. [Szkic literacki]. Wwa: Czyt. 1946, 15 s.

2. Z dziejów naturalizmu w Polsce. Wr.: Ossol. 1951, 140 s. IBL.

Zawartość: Sprawa naturalizmu; Antoni Sygietyński, Gabriela Zapolska: *Wędrowiec* (1884-1887); Próba impresjonizmu.

3. Zarys literatury polskiej. Dla klasy 11. Wraz z antologią poezji i publicystyki. Cz. 1. 1887-1918. Wwa: PZWS 1951, 164 s. Oprac. w IBL. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1953, wyd. 4 1954 [właśc. 1953], pt. Zarys literatury polskiej na przełomie XIX i XX wieku. Wraz z antologią. Dla klasy 11 wyd. 5 1955, wyd. 6 1956, wyd. 7 1957.

4. [Współczesna literatura polska]. Powst. ok. 1955.

Przełt. ang.: Contemporary Polish literature. Warsaw: Polonia Publishing House 1955, 35 s., tamże przełt. franc., niem., ros.

5. Literatura polska na przełomie XIX i XX wieku. Dla klasy 3 techników. [Współaut.:] J. Pawlikowa. Wwa: PZWS 1956, 155 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zmien. 1958, wyd. 3 z podtyt. Podręcznik dla techników 1959.

6. Stanisław Wyspiański. Materiały dobrat i wstęp ... Wwa: PZWS 1961, 351 s. *Bibl. Polonistyk.* Wyd. 2 zmien. tamże 1967.

7. [Dwadzieścia] 20 lat współczesnej literatury polskiej z perspektywy historycznej. Wwa: KiW 1964, 68 s.

Zawartość: Uwagi wstępne; Krytyka; Współczesność i tradycja; Przykład Żeromskiego; Ostrożnie z przełomami: Zaraz po wojnie; „Socjologiczna konstrukcja losu ludzkiego”; „Staram się odnaleźć w sobie tkiwą przyjaźń do robotników ...”; Z doświadczeń prozy dwudziestolecia; Kilka uwag o poezji; Uwagi końcowe.

8. Literatura Młodej Polski. Dla klasy 11. Wwa: PZWS 1964, 302 s. Wyd. nast. tamże: wyd. [2] 1965, wyd. 3 1966, wyd. 4 1967, wyd. 5 1968, pt. Literatura polska okresu Młodej Polski, Podręcznik dla klasy 3 liceum ogólnokształcącego oraz techników i liceów zawodowych: wyd. 6 1969, wyd. 7-11 1970-73; wyd. 13-19 Wwa: WSIP 1975-82.

9. Stefan Żeromski. Wwa: PZWS 1964, 403 s. *Bibl. Polonistyki*. Wyd. 2 Wwa: WSIP 1975.

10. Teatr Zapolskiej. [Cz. 1] ... Wybór tekstów cz. 2, 3: W. Renikowa. Wwa: CPARA 1965, 124 s., powiel.

Cz. 1: Teatr Zapolskiej, s. 3-43.

11. Nowe spotkanie z Żeromskim. Studia – Szkice – Polemiki. Wwa: PIW 1967, 288 s. Wyd. 2 popraw. i rozszerz. tamże 1975.

Zawartość: Przedmowa. – Studia: Wczesna twórczość Żeromskiego (od pierwszych opowiadań do „Szyfowych prac”); Żeromski i tradycje polskiej prozy; Historia i współczesność (utwory Żeromskiego o roku 1863). – Żeromski i Witkiewicz; Dramat – dyskusja ideowa (o Sułkowskim); Powrót Przepióreczki; Wilga. – Tradycja Żeromskiego; Żeromski i my; Postscriptum.

12. Zapomniane ogniwo. Studium o Adolfie Dygasińskim. Wwa: LSW 1967, 199 s. Wyd. 2 tamże 1978.

13. Stefan Żeromski. [Szkice literackie]. Wwa: PWN 1970, 118 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1985.

14. Władysław Broniewski. [Szkice literackie]. Wwa: Iskry 1975, 89 s.

15. Dokąd, ale i skąd idziemy. [Szkice]. Wybór: J. Jakubowska. [Wstęp:] W. Żukowski. Wwa: MON 1977, 377 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Zawartość: Ojczyzna jak zdrowie ... jak samo życie; Dokąd, ale i skąd idziemy? – Cz. I. Pisarze polskiego losu. Wartości narodowe i uniwersalne w twórczości Stanisława Wyspiańskiego; Tradycja Żeromskiego; Pisarz – ziemia – historia. (Żeromski i Ziemia Sandomierska); Dwie wizje przeszłości narodowej – Sienkiewicz i Żeromski; Wczesne piarstwo Andrzeja Struga (na przykładzie „Dziejów jednego pocisku”); Czy nowe perspektywy polskiej prozy? – Cz. II. O potrzebie pisania wierszy – patriotyzmu kształt liryczny: Z rodu wajeletów; Jan Kasprzewicz; Niezwykły przedchodzień. (O poezji Leśmiana); Współczesność i tradycja. (O twórczości Władysława Broniewskiego); Poeci – publiczność – krytycy. – Cz. III. W kręgu publiczności walczącej: Niepodległość i kultura; Stanisław Witkiewicz. (Próba portretu); O Stanisławie Brzozowskim; Rodowód i zobowiązanie. (Kilka uwag o piarstwie Juliana Marchlewskiego); Publicysta walczący.

16. Porozmawiajmy o poezji. [Szkice literackie]. Wybór i przygot. do druku: M. Krasowski, J. Witman. Wstęp: A. Lam. Wwa: LSW 1979, 461 s.

Zawartość: I. Tradycja i nowatorstwo: Tradycja – nowatorstwo – ciągłość; Norwid i poezja współczesna; Wprowadzenie do nowoczesnej poezji; Poeci – publiczność – krytycy. – II. Powinowactwa z wyboru: Mickiewicz w Weimarze; Norwid i Chopin; Nad listem i wierszem poety; „Zadne dzieło nie zdoła mnie znużyć”; Władysław Broniewski i Stanisław Noakowski

(„Wisła” i „architekta poemat”); Broniewski i Strug; Wiersze dla dzieci ... ale poeta! (na przykładzie wiersza Czesłowicza); O miłości do ksiąg w poezji polskiej – III. Jest lir rodzaj różny: Norwid; Z rodu wajeletów; Asnyk; Konopnicka dawniej i dziś; Lange; „Zrodziła je ludzka niedola”; Tetmajer; Wyspiański; „Smutny wdzik dawności”; (O poezji Maryli Wolskiej); O Staffie zawsze młodym; Leśmian; Poeta ojczyzny. (O W. Broniewskim); Cygan i obywatel [dot. K.I. Gałczyńskiego]; Rodowód liryczny Mariana Piechala. – IV. Komu potrzebna jest poezja? Powrót do źródeł; Przywrócić temu słowu prawdę i siłę!; Skąd wziąłem skrzydła do lotu”. Wspomnienie o Broniewskim, Plocku i Wiśle; Julian Przyboś; O Stefanie Golebiowskim; Testament poety. (O poezji Mariana Kubickiego); Porozmawiajmy o poezji współczesnej; Komu potrzebna jest poezja?; O aktywny stosunek do kultury; O poezji, poetach i publiczności; Warszawy pełna ...; O zar słowa i treści rozsądek ... (Niepokoję Norwidowskie – na marginesie „Norwida” w Teatrze Narodowym).

17. Trwałe przymierza. [Szkice]. Wybór i oprac.: J. Jakubowska. [Wstęp:] A. Lam. Wwa: PWN 1988, 584 s.

Zawartość: I. Nad naturalizmem i modernizmem: Stanisław Witkiewicz. (Próba portretu); „... ominąć Go nie sposób”. (O Stanisławie Brzozowskim); Sztuce wierny. (O Janie Augustynie Kisielewskim); Stanisław Wyspiański – summa: tradycja i źródło nowoczesności; Jan Kasprzewicz; Poetki Młodej Polski; Wczesne piarstwo Andrzeja Struga. (Na przykładzie „Dziejów jednego pocisku”). – II. Trwałe przymierza – Adolf Dygasiński i Stefan Żeromski: Zapomniane ogniwo. (Szkice o Adolfie Dygasińskim); Nowe spotkanie z Żeromskim. – III. Obrazy liryczne: Mickiewicz w kręgu Goethego i „Fausta”; Ścigając czas. (Nad „Faustem”); Norwid i poezja współczesna; Norwid i Chopin; „Ta iza, co z oczu twoich splywa ...”. (O poezji Adama Asnyka); Rodowód i przeobrażenie „sarenki Horacjan-skiej”. („Na ulicy” Juliana Tuwima); Miejsce Gałczyńskiego w poezji polskiej; Współczesność i tradycja. (O twórczości Władysława Broniewskiego); Władysław Broniewski i Stanisław Noakowski („Wisła” i „architekta poemat”). – IV. Humanizm, który jednoczy: Historia literatury i sprawa tradycji; Ludwik Krzywicki jako krytyk literacki; Ignacy Matuszewski; „Uczyłem się z tej książki” (Ignacy Chrzanowski); „... Czytałem tylko Conrada” (Józef Ujejski); Wspominając Juliusza Kleinera.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Regionalizm w nauczaniu języka polskiego. *Pr. Polonist.* Ser. 1: 1937 s. 279-302. – Uwagi na temat lektury języka polskiego w gimnazjum. *Pr. Polonist.* Ser. 2: 1938 s. 435-447. – Ze studiów nad twórczością Stanisława Witkiewicza. (Oryginalność rodzajowa drobnych utworów S. Witkiewicza). *Pr. Polonist.* Ser. 2: 1938 s. 173-196. – Język polski na Uniwersytecie Powszechnym. *Pr. Polonist.* Ser. 3: 1939 s. 433-445. – Postaci w dramatach Jana Augusta Kisielewskiego. *Pr. Polonist.* Ser. 3: 1939 s. 191-205. – Wczesna twórczość Stefana Żeromskiego. (Od pierwszych opowiadań do „Szyfowych prac”). W: Stefan Żeromski. Wwa 1951 s. 66-114. – Ludwik Krzywicki jako krytyk literacki. W stulecie urodzin. *Prz. Hum.* 1959 nr 6 s. 1-15. – W kręgu historii i współczesności. (Utwory Żeromskiego o roku 1863). *Prz. Hum.* 1964 nr 1 s. 37-54. – Żeromski w stulecie urodzin 1864-1964. *Prz. Hum.* 1964 nr 5 s. 1-11. – O potrzebie badań nad twórczością Władysława Broniewskiego. (Propozycje). W: Wła-

dysław Broniewski. W piątą rocznicę śmierci. Wwa 1967 s. 7-50. — Literatura w służbie ojczyzny. W: Literatura w służbie ojczyzny. Wwa 1969 s. 9-30. — Literatura polska u schyłku XIX i na początku XX wieku. W: Historia Polski. T. 3 cz. 2 s. 861-873. — Z tradycji tematyki wojskowej w literaturze polskiej. *Kult. i Społ.* 1973 nr 4 s. 23-34.

Prace redakcyjne

1. S. Witkiewicz: Mickiewicz jako kolorysta. Oprac. [i wstęp] ... Wwa: Książka 1947, XVII, 37 s.

2. S. Witkiewicz: Pisma wybrane. T. 1-4. Pod red. [i ze wstępem w t. 1, 2, 4] ... Wwa: KiW 1949-1951, XXIII, 218 + IX, 168 + 121 + XIII, 215 s.

3. Literatura polska. Materiały pomocnicze dla klasy 9. [Współaut.:] K. Budzyk, J. Dürr-Durski, Z. Libera, J. Pietrusiewiczowa. Wwa: PZWS 1950, 495 s. Wyd. [2] tamże 1951.

4. Materiały do nauczania historii literatury polskiej. Wybór artykułów krytyczno-literackich dla klasy 10. T. 1. Romantyzm – pozytywizm. T. 2. Naturalizm – modernizm – literatura współczesna. Wwa: PZWS 1950, 251, 271 s.

5. G. Zapolska: Pisma wybrane. Pod red. ... T. 1-4. Wwa: KiW 1950, XXI, 431 + VII, 334 + 152 + 429.

6. A. Dygasiński: Wybór nowel. Wybór i wstęp ... Wwa: NK 1951, 265 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 popraw. 1953, wyd. 4 popraw. 1954.

7. A. Dygasiński: Zajac. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1951, 180 s. Wyd. nast.: wyd. 2 uzup. tamże 1953; Wwa: Czyt. 1953; wyd. 3 uzup. Wr.: Ossol. 1956, wyd. 4 tamże 1958.

8. Materiały do nauczania historii literatury polskiej. Wybór artykułów krytyczno-literackich dla klasy 10. Wyboru tekstów dokonali: K. Budzyk i ... Wwa: PZWS 1951, 240 s. Oprac. w IBL.

9. A. Sygietyński: Pisma krytyczne. Wybór. Krytyka literacka i artystyczna. Wybór i oprac. [wstęp] ... [Wwa:] PIW 1951, 447 s. Z prac IBL.

10. G. Zapolska: Moralność pani Dulskiej. Tragi-komedia kołtuńska w trzech aktach. Oprac. i wstęp ... Wwa: KiW 1951, 131 s. Wyd. nast. tamże: wyd. [3] 1954, wyd. [6] 1957, wyd. [7] 1958.

11. Antologia literatury polskiej. Oprac. i wstęp ... Wwa: Kom. Współpracy Kult. z Zagranicą 1953, 330 s., powiel.

12. C. Norwid: Wiersze wybrane. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1953, 74 s.

13. E. Orzeszkowa: Dzieła wybrane w 12 to-mach. Kom. red.: J. Krzyżanowski, ..., M. Żmigrodzka. T. 1-8, 10-12. Wwa: Czyt. 1953-1954. Nadto w t. 10 wstęp J.Z.]

14. A. Dygasiński: Dzieła wybrane w 5 tomach. Kom. red.: ..., B. Horodyski, M. Żmigrodzka. Wwa: Czyt. 1954, 215 + 229 + 169 + 241 + 239 s. T. 1: Wstęp s. 5-24.; T. III: Posłowie s.164-170.

15. J.W. Goethe: Dzieła wybrane. Wyd. w 4 to-mach pod red. ... i A. Milskiej. [Wstęp:] ... Wwa: PIW 1954, 455 + 435 + 419 + 551 s. Wyd. 2 tamże 1956.

16. Lesebuch der polnischen Literatur. Berlin: Volk und Wissen Volkseigener Verlag 1954, 356 s. Wyd. częściowe pt. Kommentar, tamże 1956, 1957.

17. Adam Mickiewicz w kraju Goethego i Schil-lera. Album oprac.: ..., A. Miłska. Wwa: Sztuka 1956, 149 s.

18. A. Dygasiński: Nowele i powieści. [Wybór i wstęp] ... Wwa: LSW 1956, 669 s.

19. S. Wyspiański: Poezje. [Wybór i wstęp] ... Wwa: PIW 1957, 71 s.

20. Młoda Polska. Antologia i materiały. Wwa: PZWS 1958, 448 s. Wyd. nast. tamże: wyd. [2] 1959, wyd. 3 1960, wyd. 4 1961, wyd. 5 zmien. 1962, wyd. [6] 1962 [właśc. 1963].

21. K. Przerwa-Tetmajer: Poezje. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1958, 191 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1979, wyd. 4 1987.

22. Die Kette. Polnische Meisterzählungen. [Oprac.:] ..., A. Miłska. [Red. przekł.] A. Hermann. Weimar: Volksverlag 1959, 60 s. Wybór przekł. opowiadań polskich.

23. Polska krytyka literacka (1800-1918). Mate-riały. [Oprac.] ... T. 1, 3-4. Wwa: PWN 1959, 467 + 571 + 450 s. Por. poz. 30.

24. A. Lange: Poezje wybrane. Przygot. i wstęp ... Wwa: Czyt. 1960, 233 s.

25. Nowe studia o Norwidzie. Red.: J.W. Gomu-licki, ... Wwa: PWN 1961, 289 s.

26. Antologia pamięci 1939-1945. Przewodni-czący Kom. red. ... [T. 1-7]. Wwa: KiW 1963-1964. Wyd. 2 tamże 1965-1966. [T. 7]. Wiersze. Wybór, wstęp i przyp. ... 1964, 279 s. Wyd. 2 tamże 1966.

27. Poetki Młodej Polski. Zebrał, oprac. [i wstęp] ... Wwa: Czyt. 1963, 244 s.

28. Powstanie styczniowe. Dziedzictwo literac-kie powstania styczniowego. Praca zbiorowa Kate-dry Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu War-szawskiego pod red.: ..., J. Kulczyckiej-Saloni, S. Frybesa. Wwa: PIW 1964, 683 s.

29. Wiersze o książkach. [Wybór i wstęp] ... Wwa: Czyt. 1964, 60 s.

Wyd. bibliofilskie na 20-lecie Czytelnika.

30. Polska krytyka literacka (1919-1939). Materiały. Przygot.: A. Biernacki, ..., A. Lam, J. Rohoziński. Red. ... Wwa: PWN 1966, 654 s. Por. poz. 23.

31. W. Broniewski: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... [Wwa:] LSW 1967, 134 s.

32. B. Leśmian: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... [Wwa:] LSW 1967, 143 s. Wyd. 2 tamże 1978.

33. Kultura i literatura dawnej Polski. Studia. Red.: ..., Z. Libera, J. Kulczycka-Saloni. Wwa: PWN 1968, 705 s.

34. Sienkiewicz dzisiaj. Studia i szkice, Wybór i oprac.: T. Jodełka-Burzecki. Red. ... Wwa: PIW 1968 [właśc. 1969], 241 s.

35. L. Staff: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1968, 181 s.

36. Europejskie związki literatury polskiej. Red.: ..., J. Kulczycka-Saloni, Z. Libera. Wwa: PWN 1969, 486 s.

Tom dedykowany prof. Zofii Szymdowej, przygot. pod patronatem Katedry Historii Literatury Polskiej UW.

37. C.K. Norwid: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. [Wwa:] LSW 1969, 174 s.

38. K. Przerwa Tetmajer: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1969, 144 s.

39. S. Wyspiański: Poezje. [Wybór i wstęp] ... Wwa: PIW 1969, 78 s.

Wyd. albumowe z rysunkami S. Wyspiańskiego.

40. S. Wyspiański: Poezje wybrane. [Wybór i wstęp] ... Wwa: LSW 1969, 126 s.

41. A. Asnyk: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1970, 155 s.

42. J.W. Goethe: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1970, 155 s.

43. J. Kasprzewicz: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1970, 146 s.

44. S. Witkiewicz: Pisma zebrane. Red.: ... i M. Olszaniecka. [Przedm.] ... T. 1-4. Kr.: WL 1970-1974.

45. S. Brzozowski: Współczesna powieść i krytyka literacka. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1971, 295 s.

46. M. Wolska: Poezje. [Wybór i wstęp] ... Wwa: PIW 1971, 105 s.

47. M. Konopnicka: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1972, 162 s.

48. A. Asnyk: Wiersze wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1973, 269 s. Wyd. nast. tamże 1988.

49. Literatura polska. [T. 1]. Od średniowiecza do pozytywizmu. Oprac. zespół: J. Pietrusiewiczowa, J. Rytel, Z. Libera, M. Straszewska, J. Kulczycka-Saloni pod red. li z przedm.] ... Wwa: PWN 1974 [właśc. 1973], 833 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1977, wyd. 4 1979.

50. M. Wolska: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1974, 144 s.

51. J. Kasprzewicz: Wybór poezji. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1975, 237 s.

52. K. Ujejski: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1975, 122 s.

53. W. Bąk: Poezje wybrane. Wybór ... Wstęp: P. Kuncewicz. Wwa: LSW 1976, 151 s.

54. J.N. Baudouin de Courtenay: Dzieła wybrane. T. 6. Wybór ... Wwa: PWN 1983, 354 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PP (J. Łuczyska). — LP (red.) — RL 1975 (J. Chudek). — A. Tauber-Ziółkowski: Bibliografia prac profesora J.Z.J. (1925-1984). *Prz. Hum.* 1986 nr 1/2.

[Z dziejów naturalizmu w Polsce:] K. Wyka. *Pam. Lit.* 1951 z. 3/4; S. Sandler. *Twórczość* 1952 nr 6. — M. Knothe: „Młoda Polska” antologia J.Z.J. i jej opracowanie metodyczne w pracy szkolnej. *Polonistyka* 1959 nr 5 [rec. wyd.: Młoda Polska Antologia i materiały]. — [Nowe studia o Norwidzie:] M. Knothe. *Polonistyka* 1962 nr 2; Z. Stefanowska. *Pam. Lit.* 1962 z. 2. — B. Faron: Stanisław Wyspiański w Bibliotece „Polonistyki”. *Ruch Lit.* 1962 nr 4 [rec. wyd.: Stanisław Wyspiański]. — W. Billip: Żeromski a dzień dzisiejszy. *Nowe Książ.* 1965 nr 3 [rec.: Stefan Żeromski]. — Z. Libera. *Nowe Książ.* 1967 nr 11 [rec.: Zapomniane ogniwo]. — [Nowe spotkanie z Żeromskim:] A. Hutnikiewicz. *Pam. Lit.* 1968 z. 1; J. Ratajczak: Żeromski żywy. *Mies. Lit.* 1968 nr 3. — *Prz. Hum.* 1977 nr 1 [poświęcony J.Z.J.; zawartość: J. Kulczycka-Saloni: J.Z.J. jako inspirator i organizator polonistyki; A. Lam: Krytyk — nauczyciel. (J.Z.J. o poezji współczesnej); J. Rohoziński: Koncepcja zaangażowania we współczesnej literaturze polskiej lw dorobku J.Z.J.); J. Witan: Wierny mąż języka. (O trudnej sztuce cytatu słów kilka); J. Zacharska: Młoda Polska w badaniach J.Z.J.). — J. Kulczycka-Saloni: J.Z.J. *Prz. Hum.* 1986 nr 1/2. — A. Lam: J.Z.J. wśród rówieśników. *Mies. Lit.* 1986 nr 7.

J.Z.

JANASZEK-IVANIČKOVÁ Halina ur. 1931

Podpisywała prace też: Ivaničková.

Pseud.: Ján Dunajský

Historyk literatur słowiańskich, komparatystka, tłumaczka

Urodzona 12 grudnia 1931 w Warszawie, córka Wacława Piotra Janaszka, podpułkownika, inżyniera sapera, i Natalii Domicelli z domu Goździk. Po wybuchu wojny w 1939 utraciła kontakt z matką, która wyemigrowała do Kanady. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie. Po powstaniu warszawskim, w którym zginął jej ojciec,

szef sztabu Kedywu Komendy Głównej AK, zastępca dowódcy zgrupowania „Radosław”, przez kilka miesięcy przebywała w Domu Dziecka w Miechowie pod Bytomiem, a następnie w internacie przy państwowym gimnazjum w Bytomiu, gdzie ukończyła dwie klasy. W 1947 wzięta pod opiekę przez przyjaciół ojca, Jana Mazurkiewicza (Radosława) i jego żonę Marię, uczęszczała do Gimnazjum im. M. Curie-Skłodowskiej w Warszawie. W 1951 zdała maturę i rozpoczęła studia slawistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Należała do ZMP. W czasie studiów wyszła za mąż za Słowaka, Kolomana Ivaničkę, wówczas studenta UW, później profesora Uniwersytetu Komenskigo w Bratysławie (rozwód 1968). Po uzyskaniu w 1956 magisterium została skierowana przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego do pracy jako lektor języka i literatury polskiej na Uniwersytecie Komenskigo w Bratysławie. Debiutowała w 1956 pracą o Marku Hłasce pt. „Pozoruhodný debut mladého pol'ského autora”, opublikowaną w piśmie *Kultúrny Život* (nr 47). W 1957 uczestniczyła w organizowaniu na Uniwersytecie Komenskigo czteroletniego studium polonistycznego, dla którego opracowała program dydaktyczny, a następnie prowadziła wykłady i seminaria. W 1965 otrzymała tam stanowisko adiunkta. W 1967 doktoryzowała się w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN na podstawie pracy „Problem inteligenta w twórczości Stefana Żeromskiego” (promotor prof. Stefan Żółkiewski). W tymże roku została członkiem L'Association Internationale de Littérature Comparée. Publikowała prace krytycznoliterackie i naukowe w czasopiśmie: *Kultúrny Život*, *Slovenské Pohľady*, *Slavica Slovaca*, *Predvoj*, *Slavia*, *Práca* oraz posłowania i wstępy do słowackich przekładów pisarzy polskich. Założyła Koło Miłośników Kultury Polskiej przy Ośrodku Kultury Polskiej w Bratysławie. Zajmowała się pracą przekładową z czeskiego i słowackiego. Od 1971 należała do ZLP. W 1973 uzyskała habilitację na Uniwersytecie Komenskigo w Bratysławie na podstawie pracy „Dwa modele inteligenta w polskiej prozie na przełomie XIX wieku”. W 1974 powróciła do Warszawy i rozpoczęła pracę w Zakładzie Słowianoznawstwa (od 1978 Instytut Słowianoznawstwa) PAN na stanowisku docenta, początkowo jako kierownik Pracowni Współczesnych Literatur Zachodnio- i Południowsłowiańskich, a od 1978 Zakładu Literatur Słowiańskich (później Zakład Literatur Słowiańskich i Komparatystyki Literackiej, do 1989) i Pracowni Literatur Zachodniosłowiańskich (do 1984). Od 1975 była powoływana do Komitetu Słowianoznawstwa PAN. W 1975-77 wchodziła w skład Rady Naukowej Zakładu Słowianoznawstwa, a od 1978 Instytutu Słowianoznawstwa PAN (w 1987-89 przewodnicząca Rady). W 1974-77 współpracowała

z *Nowymi Książkami*, zamieszczając tam recenzje m.in. z literatury czeskiej i słowackiej. Od 1977 była członkiem komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Słowiańskiego* i *Biuletynu Slawistycznego* (od 1984 redaktor naczelny obu tych pism, do 1989 *Biuletynu*, do 1990 *Pamiętnika*). W 1978 weszła w skład komitetu redakcyjnego serii wydawniczej Instytutu Słowianoznawstwa PAN *Slavica*. W 1978 została członkiem PZPR. Od 1979 uczestniczyła w pracach Komisji Wielostronnej Współpracy Naukowej Akademii Nauk Krajo- w Socjalistycznych; do 1984 jako członek Czechosłowackiej Grupy Roboczej. W 1983 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego. W 1984 została powołana na członka Krajowej Komisji Problemowej Wielostronnej Współpracy Naukowej Akademii Nauk Krajo- w Socjalistycznych opracowującej zagadnienie „Prawidłowości rozwoju literatury światowej” i była w niej koordynatorem grupy polskiej. W 1984-87 pełniła funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Słowianoznawstwa. W 1985-89 wchodziła w skład kolegium redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*. Otrzymała nagrodę *Trybuny Ludu* I stopnia (1985) oraz wyróżnienia Ministerstwa Kultury i Sztuki Czeskiej Republiki Socjalistycznej (m.in. Złoty Medal im. K. Čapka). W 1985-89 była członkiem Rady Naukowej IBL PAN, w 1987-89 Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN, w 1988-91 Komisji Komparatystycznej Międzynarodowego Komitetu Słowistów. W 1989-90 przewodniczyła Krajowej Komisji Problemowej Wielostronnej Współpracy Naukowej Akademii Nauk Krajo- w Socjalistycznych. W 1992 została kierownikiem Zakładu Literatur Zachodniosłowiańskich Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1983). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Karol Čapek czyli Dramat humanisty. Wwa: Wiedza Powsz. 1962, 266 s.
2. Pol'sko-slovenský a slovensko-pol'ský vreckový slovník. [Współaut.:] F. Buffa. Bratislava: Slovenské Pedagogické Nakladateľ'stvo 1963, 714 s.
3. Učebnica polštiny pre samoukov. Kl'uč k cvičeniam. Pol'sko-slovenský; slovensko-pol'ský slovník. [Współaut.:] F. Buffa. Bratislava: Slovenské Pedagogické Nakladateľ'stvo 1968, 416, 93 s.
4. Świat jako zadanie inteligencji. Studium o Stefanie Żeromskim. Wwa: PIW 1971, 256 s. IBL PAN.

Zawartość: Misja wykorzenionych; Narodziny bohatera; Tragiczny nonkonformizm; Inteligency antenaci; Antynomie wolności rewolucyjnej (Żeromski – Brzozowski); Walka z szatanem antyintelektualizmu Sorela i Machajskiego; „Organizacja inteligencji zawodowej” Żeromskiego a międzynarodowe programy inteligencje.

5. Kuncewiczowa, [Przeł. z pol. na ang.] K. Cękańska. Warszawa: Ag. Aut. 1974, 57 s.

Oryginał polski w rękopisie.

6. Kochanek Ślavy. Studium o Ľudovíci Stúrzi. Kat.: Śląsk 1978, 416 s.

7. O współczesnej komparatyście literackiej. Wwa: PWN 1980, 253 s. Wyd. 2 poszerz. i uzupeł. także 1989, 331 s.

Zawartość: Przedmowa. — W stronę prehistorii; W komparatystycznym czyściu; Skromne początki wspaniałej ery komparatystycznych kongresów, czyli o nieuniknioności kryzysu; Ekspansja problematyki narodowej i próby jej rozładowania za pomocą idei uniwersalnych; W stronę socjologii literatury; Pod znakiem pluralizmu metodologicznego; Próba nowej definicji i przegląd pól badawczych komparatystryki. — Wykaz ważniejszych prac z zakresu teorii badań porównawczych nad literaturą wraz z pracami z zakresu bibliografii przedmiotu. W wyd. 2 rozwinęta została część historyczna pod zmien. tytułem: W stronę historii, dodane studia: Agresywność nowych szkół literaturoznawczych; Świat i jego literatury widziane z perspektywy Washington Square w Nowym Jorku; Polska komparatystryka literacka, jej dzieje i dzień dzisiejszy.

8. Karel Čapek. Wwa: Czyt. 1985, 144 s.

Zawiera studium: Karel Čapek, czyli poszukiwanie prawdy, wybór tekstów: Karel Čapek o sobie; Karel Čapek w oczach pisarzy i krytyków, — oraz kalendarium, zestawienie bibliogr.

9. Wymiana literacka polsko-czeska i polsko-słowacka w czterdziestolecu Polski Ludowej. Wwa: KiW 1985, 47 s.

10. Misjonarze i konsumenci. Literatura i wartości w krajach słowiańskich. Kat.: Śląsk 1987, 358 s. Zawiera działy: Porównywać to znaczy wartościować i przybliżać; O samopoczuciu narodowym Słowian; Misjonarze i konsumenci.

11. W krainie Czecha i Słowaka. [Praca popularnonaukowa dla młodzieży]. Wwa: KAW 1988, 106 s.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Kształtowanie się poglądów S. Żeromskiego na inteligencję w epoce „Dzienników” 1882-1891. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 1. Młoda Polska. Wwa 1965 s. 238-261. — Eseicizacja prozy w twórczości Kazimierza Brandysa i Dominika Tatarki. W: Związki i paralele literatur polskiej i słowackiej. Wr. 1972 s. 191-201. — Kryształizacja i rozpad mitów Żeromskiego po roku 1918. W: Problemy literatury polskiej lat 1890-1939. Ser. 1. Wr. 1972 s. 291-319. — Apologia a kritika neoromantickéj bohémy v tvorbe Stanislava Przybyszewského. *Slavia*, Praga 1973 nr 3 s. 252-266. — La contemporanéité et les archétypes ou le mythe de „Tristan et Isuet” dans l'oeuvre de Maria Kuncewiczowa. *Neohelicon*, Budapeszt 1976 nr 3/4 s. 189-201. — Mit szturowski wczoraj i dziś. *Pam. Slow.* 1976 s. 65-93. — Etos inteligencji Żeromskiego na tle współczesnej literatury europejskiej. W: Stefan Żeromski w pięć-

dziesiątą rocznicę śmierci. Warszawa 1977 s. 89-114. — O drogach rozwojowych współczesnej komparatystryki literackiej. *Pam. Slow.* 1978 s. 19-60. — Literatury słowiańskie i metodologie ich badań. *Biul. Slaw.* 1979 s. 69-85. — Próby przezwyciężenia kryzysu badań porównawczych nad literaturą. (O kongresach komparatystycznych 1955-1964). *Pam. Slow.* 1980 s. 3-39. — Słowianie w świecie antynom Stanislava Przybyszewskiego. W: Słowianie w świecie antynom Stanislava Przybyszewskiego. Wr. 1981 s. 9-32. — Karel Krejčí komparatysta. *Pam. Slow.* 1982 s. 22-38. — Etos haszkowski a polska tradycja literacka. *Pam. Slow.* 1983 s. 105-123. — Walka o tożsamość narodową Słowaków w eseistyce A. Matuški. W: W cudzych oczach. Wr. 1983 s. 75-110. — Sto lat literatury słowackiej. *Pam. Slow.* 1985 s. 191-215. — O tradycjach polskiej literaturnej komparatystryki. [Przeł.] I. Hvišč. W: Dejiny literárnej komparatistky socialistických stran. Bratislava 1986 s. 45-119. — Awangarda literacka w krajach zachodniosłowiańskich. W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 7. Wwa 1988 s. 85-98. — Nowy problem w badaniach nad literaturą światową: postmodernizm. *Pam. Slow.* 1989 nr 38/39 s. 211-224. — Postmodernistyczny upadek wielkich narracji o wyzwoleniu człowieka a zachodniosłowiańskie mity narodowe. *Zesz. Nauk. UJ Pr. Hist.-lit.* 1992 z. 81 s. 203-216.

Przekłady i adaptacje

1. Niobe. Scenariusz telewizyjny na podstawie poezji K.I. Gaczeżyńskiego. Tv (Bratysława) 1967.

2. E. Bryll: Malované na skle. Spevohra v 3 dejstvách. [Muz.:] K. Gärtnerová. [Przeł.] ... [Wiersze tłum.] V. Hečko. Bratislava: LITA 1971, 60 s., powiel.

3. Varšava nepokorená. Scenariusz telewizyjny na podstawie poezji polskiej. Tv (Bratysława) 1974.

4. A. Kogler: Joga. Podstawy ćwiczeń fizycznych. Przeł. ze słowac. ..., rewizja przeł. A. Olaszowski. Wwa: SiT, Bratislava: Sport 1975, 141 s. Wyd. nast. Jelenia Góra: Liga Higieny Psychofizycznej 1990.

5. J. Andrāši: W Tatrach Słowackich. Przewodnik: miejscowości podtatrzańskie Jaworzyna, Ździar, Tatrzańska Kotlina, Tatrzańska Łomnica, Stary Smokowiec, Szczyrbskie Jezioro, Podbańska. Wwa: SiT, Bratysława: Sport 1977, 212 s.

6. K. Čapek: Marsjasz czyli Na marginesie literatury (1919-1931). Przeł. z czes. i wstęp ... Kr.: WL 1981, 167 s.

7. J. Hubač: Dom na niebiosach. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Opole, T. im. J. Kochanowskiego 1984.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1993. — LP (red.).

[Karol Čapek czyli Dramat humanisty:] E. Madany: Karol Čapek czyli poszukiwanie prawdy. *Nowe Książki*, 1962 nr 19; W. Harkins: Karel Čapek. *Books Abroad*, Oklahoma 1963; D. Moldanová: Polska monografie o Karlu Čapkoví. *Česká Literatura*, Praga 1963 nr 8. — [Świat jako zadanie inteligencji:] Z. Jarosiński. *Pam. Lit.* 1972 nr 3; B. Rogatko: Egzystencjalizm a sprawa polska. (Spór o Żeromskiego). *Mies. Lit.* 1972 nr 12. — [Kochanek Sławy:] J. Waczków: O istocie słowackości. *Lit. na Świecie* 1978 nr 10; J. Kolbuszewski. *Pam. Słow.* 1979; M. Piśut: Polska monografia o Lúdovitovi Stúrovi. *Slovenská Literatura*, Bratislava 1980 nr 6. — [O współczesnej komparatyście literackiej:] B. Białozowicz. *Slav. Orient*, 1982 nr 3/4; J. Kulczycka-Saloni. *Prz. Hum.* 1983 nr 5; M.F. Sküncke. *Revue de Littérature Comparée*, Paryż 1983 nr z IV/V. — Z. Niedziela: Ojciec narodu słowackiego. *Nowe Książki*, 1984 nr 1 [rec. wyd. L. Stúr: Wybór pism. — J. Pelikan. *Česká Literatura*, Praga 1986 nr 2 [rec.: Karel Čapek. 1985]. — Z. Niedziela. *Ruch Lit.* 1990 nr 2-3 [rec.: Misjonarstwo i konsumpcja].

J.Z.

JANCZARSKI Czesław
1911-1971Pseud.: Cz.J.; (j); J.A.; J. Antkiewicz.
Poeta, autor książek dla dzieci.

Urodzony 2 września 1911 w Hruszowicy na Wołyniu; syn Ludwika Janczarskiego, lekarza, i Wandy z Kadłubskich; ojciec Jacka Janczarskiego, satyryka. Uczęszczał do gimnazjum matematyczno-przyrodniczego w Równem, w 1931 zdał maturę. W 1928-31 redagował międzyszkolne pismo *Echa Szkolne*, tam też drukował swoje pierwsze wiersze. Od 1932 studiował na Wydziale Matematyczno-Fizycznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. W 1934 przeniósł się na filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W tymże roku rozpoczął stałą współpracę z czasopiśmie *Kamena*. W 1935-39 należał do grupy poetów autentystów skupionych wokół pisma *Okolica Poetów*, w którym ogłaszał swoje wiersze, oraz do kręgu poetów związanych z Józefem Czechowiczem. Był też współzałożycielem regionalnej grupy poetyckiej Wołyń. W 1935 debiutował jako pisarz dla dzieci na łamach pisma *Słonko*, w którym współpracował także w latach następnych. Utwory dla dzieci i młodzieży drukował również w innych czasopiśmie, m.in. po 1937 w *Małym Ptomyczku*, *Ptomyczku* i *Poranku*. W styczniu 1939 zaczął pracować jako reporter w Polskiej Agencji Telegraficznej. W tymże roku uzyskał magisterium na UW. Po wybuchu II wojny światowej przebywał we Lwowie. Po zajęciu Lwowa przez ZSRR pracował w stacji ochrony roślin. W czasie okupacji niemieckiej wyjechał jesienią 1941 do Puław, gdzie brał udział w działalności społecznej Rady Głównej Opiekuńczej. W 1944 ożenił się z Krystyną Zawadzka. Po wyzwoleniu pracował jako nauczyciel we wsi Wolica pod Puławami. Kontynuował twórczość poetycką, wznowił

8. K. Čapek: Rok ogrodnika. Wwa: Iskry 1986, 145 s.

Por. też *Prace redakcyjne* poz. 7, 9, 10.

Prace redakcyjne

1. Učebné texty k štúdiu polskej filológie pre poslucháčov polonistiky na FFUK [Filozofickej Fakulte Univerzity Komenského. Bratislava: Vyd. Rektorát UK [Univerzity Komenského] 1959, 147 s.

2. S. Žólkiewski: Perspektívy literatúry 20. staročia. [Przeł.] M. Nadubinský, P. Vincer. [Oprac.] ... Bratislava: SVKL [Slovenské Vydavateľstvo Krasnej Literatúry] 1962, 249 s.

3. Antológia polských literárnych textov pre štúdium polskej filológie. [Cz.] 1. Osvietenstvo a preromantizmus (1764-1822). Bratislava: Slovenské Pedagogické Nakladateľstvo 1972, 207 s., powiel.

4. S. Żeromski: Popól. [Przeł. i przyp.:] M. Andráš. [Wstęp i oprac.] ... [Wiersze przeł.] J. Turan. [Wyd. 2]. Bratislava: Tatran 1973, 748 s.

5. We własnych oczach. XX-wieczny esej zachodnio- i południowoślowiański. Wyboru dokonała ... we współpracy z E. Madany (esej czechosłowacki), J. Wierzbickim (esej jugosłowiański) i T. Dąbek-Wirgową (esej bułgarski). Wwa: PIW 1977, 407 s.

6. Słowianie w świecie antynom Stanisława Przybyszewskiego. Pokłosie międzynarodowej sesji naukowej zorganizowanej w 110 rocznicę urodzin Stanisława Przybyszewskiego przez Komitet Słowianoznawstwa PAN i Instytut Słowianoznawstwa PAN 10-11 maja 1978 w Warszawie na temat: Stanisław Przybyszewski w literaturach słowiańskich. Red. nauk.: ... i E. Madany. Wr.: Ossol. 1981, 383 s. PAN Inst. Słowianoznawstwa.

7. L. Stúr: Wybór pism. Przeł.: ... i E. Madany, A. Czycibor-Piotrowski. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1983, LXXXIX, 452 s. *BN* II, 204.

8. W cudzych oczach. Z problematyki świadomości narodowej we współczesnych literaturach zachodnio- i południowoślowiańskich. Pod red. ... i E. Madaniego. Wr.: Ossol. 1983, 236 s. PAN Inst. Słowianoznawstwa.

9. Cybernetyczne laleczki. Antologia czeskich i słowackich opowiadań fantastycznonaukowych. Wybór i wstęp ... Pozn.: WP 1987, 513 s.

Tu m.in. przeł. H.I.-J.

10. K. Čapek: Aforyzmy. Wybrała i wstępem opatrzyła ... Wwa: PIW 1984, 105 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Tu m.in. przeł. H.I.-J.

11. Polska-Jugosławia. Związki i paralele literackie. [Red. nauk.:] ... i E. Madany. Wr.: Ossol. 1987, 206 s. PAN Inst. Słowianoznawstwa.

współpracę z *Kamienią* (1945-64). W 1945 został członkiem ZZLP. Od 1946 mieszkał w Warszawie. Organizował zespoły „Żywego Słowa” przy Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Rozwijał głównie twórczość dla dzieci, publikując swoje utwory m.in. w *Iskierkach* (1946-51) i *Świerszczyku* (1946-71), których od 1950 był także etatowym pracownikiem, oraz w *Plomyczku* (1945-69), *Plomyku* (1946-70), *Przyjacieliu Dzieci* (1946-49). Drukował również w *Rzeczypospolitej* (1946-49) recenzje z literatury dziecięcej. W 1955-57 prowadził w Polskim Radiu audycje poetyckie. Od 1957 był redaktorem naczelnym czasopisma dla dzieci *Miś*. W 1958 otrzymał nagrodę m.st. Warszawy, a w 1960 nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1959). Zmarł 19 maja 1971 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Akwarelę. Poezje. Równie: J. Michałowicz, S. Zieliński 1933, 21 s.
2. Imię na korze. [Wiersze]. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1934, 18 s.
3. Błękitna chustka. [Wiersze]. Równie: Księg. S. Zielińskiego 1936, 26 s. *Bibl. Grupy Lit. „Wołyń”*. Zawiera m.in. cykl: Lato.
4. Świty. [Poemat]. Powst. przed 1938. [Inf. autora]. Druk fragm. pt.: I. Natalia; II. Świty; III. Balet. *Okolica Poetów* 1938 nr 1, 2, 7.
5. [Wiersze]. [Wwa]: F. Hoesick [1938], 7 s. *Arkusze Poetycki* 12. Notowane też w bibliografiach pt. pierwszego wiersza: *Molitwa*.
6. Dzieciolowe mieszkanie. [Opowieść wierszem dla dzieci]. [Wwa]: PZWS 1948, 24 s.
7. O świerszczu, co przepiłował skrzypce. I inne wierszyki. [Wwa]: PZWS [1948], 23 s.
8. Kuba czy Grześ. [Opowieść wierszem i prozą dla dzieci]. Wwa: NK 1949, 23 s.
9. Jak Wojtek został strażakiem. [Opowieść wierszem dla dzieci]. Wwa: NK 1950, 19 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1951, wyd. 3 1952, wyd. 4 1953, wyd. 5 1954, wyd. 6 1956, wyd. 7 1959, wyd. 8 rozszerz. i popraw. 1965, wyd. 9 1967, wyd. 10 1971, wyd. 11 1972, wyd. 12 1976, wyd. 13 1979, wyd. 13 [!] 1980; wyd. 14 [!] Wwa: KAW 1986; Pozn.: WP 1988; Wwa: NK 1993.
10. Wspólna sprawa. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1950, 34 s. Wyd. 2 tamże 1952.
11. Przedszkole na Kole. [Opowieść dla dzieci wierszem i prozą]. [Muz.:] J. Rosa. Wwa: NK 1952, 46 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1954.
12. Ślady. [Wiersze]. Wwa: NK 1953, 24 s. Wyd. 2 tamże 1956.
13. Dom pod borem. [Wiersze]. Wwa: NK 1954, 37 s.
14. Woreczek z Wisienką. Insc.: J. Dorman, Praprem. Będzin, T. Dzieci Zagłębia 1955.
15. Wesoly Florek. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1956, 87 s. Wyd. 2 tamże 1968. Cykle: Jesień; Zima; Wiosna; Lato.
16. Zaczarowana fajeczka. [Wiersze]. Wwa: NK 1956, 26 s.
17. Świerszczykowe nutki. [Wiersze]. Wwa: NK 1957, 26 s.
18. Wykrój liścia. [Wybór wierszy]. Przedm.: J. Śpiewak. Wwa: Czyt. 1957, 103 s. Zawiera działy: 1935-1938; 1940-1945; 1946-1956; oraz cykl *Okolica poety*.
19. Gdzie mieszka bajeczka. Wwa: NK 1958, 73 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 rozszerz. 1962, wyd. 4 rozszerz. 1966, wyd. 5 1976, wyd. 6 1988, wyd. nast. 1993. Wybór wierszy dla dzieci z l. 1936-1957, m.in. poz. 7. Przekł. rum.: *Unde locuiște basmul*. [Przeł.] E. Dragoș. București 1965.
20. Dzbanek i źródło. [Wiersze]. Wwa: PIW 1960, 49 s.
21. Przygody i wędrówki Misia Uszatka. Wwa: NK 1960, 65 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 3 [!] 1976, wyd. 4 1984, wyd. 5 1989, wyd. 6 1992. Por. poz. 24, 26, 29, 33. Przekł. bułg.: *Patilata na mečo Klepouško*. [Przeł.] K. Georgieva, R. Cvetkova. Sofija 1961, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 2 [!] 1977, — chorw.: *Doživljaji Medvedica Klempe*. [Przeł.] B. Čirić. Wwa, Zagreb 1964, — czes.: *Vesele příběhy medvídka Ouska*. [Przeł.] J. Vlášek. Praha 1979, — franc.: *Les aventures de Peluchon*. [Przeł. i adapt.] G. Mondral. Paris 1970; *Peluchon a des idées*. [Przeł.] C. Mondral. Paris 1970, — gruz.: [Przeł.] N. Gavašeli. Tbilisi 1979, — holend.: *De avonturen van Teddy Hangoor*. [Przeł.] C.M.F. Shellhout. Amsterdam, Wwa 1965, — jap.: *Tōkyō 1987, — lotew.: Lāciša Latausiša dekas*. [Przeł.] F. Marcinkevičs. Rīgā 1964, — niem.: *Teddy Puschelohrs Abenteuer*. [Przeł.] H. Rymarowicz. Wwa 1961 [właśc. 1962], wyd. nast. tamże 1963, 1964, 1968, — orm.: [Przeł. z ros.] L. Chudojan. Erevan 1962, — ros.: *Priključenija Miški Ušastika*. [Przeł.] M. Bruchnov. Wwa 1959, wyd. nast. tamże 1982; *Priključenija Miški Ušastika*. [Przeł.] V. Prichod'ko. Moskva 1973, — słowac.: *Pribehy a potulky Macka Uška*. [Przeł.] M. Pridavková-Mináríková. Bratislava 1963, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1989, — węgier.: *Fülesmackó kalandjai és vándorlásai*. [Przeł.] E. Sebök. Wwa, Budapest 1962, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 2 [!] 1968, wyd. 4 1973, wyd. 5 1984, wyd. 6 [!] 1991.
22. Wędrowały dwa Michały. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1960, [24] s.
23. W dawnych czasach, w dawnych wiekach. [Wiersze]. Wwa: NK 1961, [18] s. Zawartość: O Lechu, Czechu i Rusie; O smoku wawelskim; Hejnał mariacki; Śpiący rycerz w Tatrach.

Wyd. osob. wiersza: O Lechu, Czechu i Rusie. Łódź: WŁ 1983, [32] s.

24. Nowi przyjaciele Misia Uszatka. Wwa: NK 1963, 75 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1976, wyd. 4 1984, wyd. 5 1990, wyd. 6 1992. Por. poz. 21, 26, 29, 33.

Przekł.: bułg.: Novite prijatelji na Mečo Klepauško. [Przeł.] S. Radeva. Sofija 1966, wyd. 2 tamże 1977. — chorw.: Nowi prijatelji Medvedjica Klempe. [Przeł.] T. Prpić. Zagreb, Wwa 1965. — czes. łącznie z cz. 1 cyklu Příběhy a potulky Macka Uška. [Przeł.] M. Pridavková-Mináriková. [Praha] 1989. — holend.: Teddy Hangoor en zijn nieuwe vrienden. [Przeł.] C.M.F. Schelhout. Amsterdam, Wwa 1965. — litew.: Nauji Meškiuko Nulėpausio draugai. [Przeł.] J.A. Zinevičius. Vilnius 1968. — lotew.: Rigá [1981]. — niem.: Teddy Puschelohrs neue Freunde. [Przeł.] H. Rymarowicz. Wwa 1964, wyd. 2 tamże 1968. — ros.: Novyje družja Miški-Ušastika. [Przeł.] M. Bruchnov. Wwa 1965, wyd. nast. tamże 1975, 1982. — słowac.: Novi priatelja Macka Uška. [Przeł.] M. Pridavková-Mináriková. [Wiersze przeł.] J. Minárik. Bratislava 1968. — słowen.: Novi prijatelji medvedka Uhačka. [Przeł.] S. Kraigher. Ljubljana, Zagreb, Wwa 1965. — węgier.: Füle-smackó új barátai. [Przeł.] E. Sebök. Wwa, Budapest 1965, wyd. nast. tamże 1967, 1968, 1973.

25. Tygrys o Złotym Sercu. Wwa: NK 1963, [14] s. Wyd. 2 tamże 1988.

Przekł. niem.: Der Tiger mit dem goldenem Herzen. Leipzig 1965, wyd. nast. tamże 1967. Adapt. radiowa: Radio 1970.

26. Gromadka Misia Uszatka. Wwa: NK 1964, 72 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1984, wyd. 3 1990. Por. poz. 21, 24, 29, 33.

Przekł.: bułg.: Kompanijata na mečo Klepouško. [Przeł.] S. Radeva. Sofija 1966. — chorw.: Družina Medvedjica Klempe. [Przeł.] T. Prpić. Zagreb, Wwa 1966. — litew.: Meškiukas Nulėpausis darželyje. [Przeł.] A. Zinevičius. Vilnius 1969. — niem.: Teddy Puschelohr im Kindergarten. [Przeł.] H. Rymarowicz. Wwa 1966, wyd. 2 tamże 1968. — słowac.: Verná hľbka Macka Uška. [Przeł.] M. Pridavková-Mináriková. Bratislava 1968. — ros.: Miška Ušastik v detskom sadu. [Przeł.] S. Svyackij. Wwa 1966. — węgier.: Füle-smackó az óvodában. [Przeł.] E. Sebök. Wwa, Budapest 1967, wyd. nast. tamże 1968, 1973.

27. Kaczy domek. Praprem. Będzin, T. Dzieci Zagłębia 1966.

28. Wiersze z natury. Wwa: PIW 1966, 51 s.

Cykle: Wiersze z natury; Kolekcja motyli; Drzewo.

29. Bajki Misia Uszatka. Wwa: NK 1967, 104 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1988. Por. poz. 21, 24, 26, 33.

Przekł.: litew.: Meškiuko Nulėpausio pasakos. [Przeł.] A. Zinevičius. Vilnius 1970. — ros.: Skazki Miški — Ušastika. [Przeł.] S. Svyackij. Wwa 1969, wyd. 2 tamże 1983. — słowac.: Rozprávky Macka Uška. [Przeł.] M. Pridavková-Mináriková. [Wiersze przeł.] J. Minárik. Bratislava 1975. — węgier.: Füle-smackó meséi. [Przeł.] E. Sebök. Wwa, Budapest 1973.

30. Wesoly króliczek. Praprem. Łódź, T. Lalek „Pinokio” 1968.

Wyst. łącznie z N. Nowosielski: Lis i zajac.

31. O czym szumiały czereśnie. [Bajki wierszem]. Wwa: NK 1970, 74 s.

Zawartość: Kopciuszek; O królownie Śnieżce i siedmiu krasnoludkach; O czym szumiały czereśnie; Srebrnogrzywek; Wędrowały dwa Michały [por. poz. 21].

32. Portret z gałązek i ziół. [Wiersze]. Wwa: PIW 1970, 71 s.

33. Zaczarowane kółko Misia Uszatka. Wwa: NK 1970 [właśc. 1971], 74 s. Wyd. 2 tamże 1990. Por. poz. 21, 24, 26, 29.

Przekł.: lotew.: Lāciša Lekausiša burvju ripa. [Przeł.] R. Luginškaja. [Wiersze przeł.] Ju. Vanag. Rigā 1980. — słowac.: Čarovné koliesko Macka Uška. [Przeł.] M. Pridavková-Mináriková. [Wiersze przeł.] J. Minárik. Bratislava 1972. Adapt. film. w 9 odcinkach: Autorzy scenariuszy: E. Ignaciuk, J. Galewicz, J. Hartowicz, J. Kudrzycka, M. Kielbaszczak. TV 1978.

34. Ptaki mówią po polsku. [Wiersze]. [Autorzy:] ... , T. Kubiak. Wwa: Ruch 1971, 57 s. Wyd. 2 tamże 1974.

35. Nasza ziemia i słońce. [Wiersze]. Wwa: NK 1972, 76 s. Wyd. 2 tamże 1980.

Cykle: Płynie Wisła, Idą dzieci; Motyle i kwiaty; Magiczne lustro.

36. Wiersze wybrane. Wybrał i wstępem opatrzył B. Ostromecki. Kr.: WŁ 1974, 179 s.

Zawiera też z ineditów cykl: Prowincja zieleni.

37. Niezwykła przygoda kapitana Łukasza w państwie motyli. [Opowieść]. Łódź: WŁ 1976, 62 s. Wyd. 2 tamże 1983.

38. Wiersze dla wnuków. Wwa: KAW 1988, 82 s.

39. Miała babuleńka kozła rogatego. [Wybór wierszy]. Wwa: NK 1993, 46 s.

Nadto liczne drobne książeczki dla dzieci, głównie wydawane przez Naszą Księgarnię w seriach *Poczytaj mi Mamo* i *Książeczki z Misiowej Półeczki*.

Przekład i adaptacja

1. Z. Aleksandrowa: Mój miś. [Przeł. i adapt.] ... Wwa: NK 1954, 15 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1957.

Praca redakcyjna

1. J. Czechowicz: Wiersze. [Oprac.] S. Piętał, S. Pollak, J. Śpiewak. Wiersze dla dzieci oprac.: ... Przekł. [z różnych jęz. oprac.] K.A. Jaworski. Wstęp: R. Rosiak. Lubl.: WŁubel. 1963, 511 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1963, 1966. — SWPP 1. — PP (J. Łuczyska). — LP (red.). — RL 1971 (J. Chudek). — NSLD.

[Błękitna chustka:] W. Iwaniuk: Najmłodsza liryka. *Kultura* 1936 nr 37; J. Czechowicz: Dwaj poeci. *Pion* 1938 nr 3 [dot. też: M. Jastrun: Strumień i milczenie]. — [Wykrój liścia:] B. Biernacka: Rzeczy piękne, ulotne i kruche. *Nowe Książki* 1957 nr 10; S. Czernik: Nad J. Orka 1957 nr 12; J. Sławiński. *Twórczość* 1958 nr 1. — B. Ostromecki: Liryka i wychowanie. *Prz. Kult.* 1962 nr 4 [dot. książek dla dzieci]. — L. Żuliński:

... Listkiem do szyby przyklejonym ..." *Poezja* 1965 nr 10. [rec. Wiersze wybrane], — H. Skrobiszewska. *Tyg. Kult.* 1966 nr 3. — A. Kamińska: Ostatnia książka poetycka Cz.J. *Twórczość* 1971 nr 8 [rec.: Portret z gałązek i ziół]. — W. Natanson: Cz.J. *Poezja* 1972 nr 1. — J.B. Ożóg: Wspomnienie o Cz.J. *Życie Lit.* 1973 nr 40. — E. Donbach: Cz.J. uczucia rozszyfrowane. *Poezja* 1975 nr 10. — [Wiersze wybrane:] I. Smolka: „Wartość złudzenia, miłości i tęsknoty”. *Twórczość* 1975 nr 11; L. Zuliński. *Poezja* 1975 nr 10. — S. Frycie: Literatura dla dzieci i młodzieży w l. 1945-1970. T. 2 cz. 1 Wwa 1982 passim.

J.Z.

JANCZARSKI Jacek

ur. 1945

Satyryk, dramatopisarz, autor scenariuszy filmowych.

Urodzony 27 lutego 1945 w Kurowie; syn Czesława Janczarskiego, pisarza, i Krystyny z Zawadzkich. Od 1946 mieszkał w Warszawie. W 1959-63 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego nr 40 w Warszawie. Następnie studiował socjologię na Uniwersytecie Warszawskim; w 1968 uzyskał magisterium. Debiutował jako satyryk w 1967 w Programie III Polskiego Radia, w prasie w 1971 wierszem „Znany z tego szczególnie był hrabia ...” w *Szpilkach* (nr 2); w piśmie tym publikował utwory satyryczne także w latach następnych. W 1969 rozpoczął pracę w Programie III Polskiego Radia jako redaktor; w 1971-74 był kierownikiem Redakcji Audycji Rozrywkowych; autorem cyklicznych radiowych audycji satyrycznych: „Ilustrowany tygodnik rozrywki” (1971-73), „Ilustrowany magazyn autorów” (1974-76), „Magazyn ODMA” (1980-81). Był też autorem tekstów dla kabaretu Pod Egidą (od 1968). W 1975 został laureatem Złotego Mikrofonu za twórczość radiową. W 1971 ożenił się z Urszulą Markiewicz, romanistką (rozwód 1972), w 1973 z Barbarą Wrzesińską, aktorką (rozwód 1982). Od 1976 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1987 ożenił się z Ewą Błaszczuk, aktorką. W 1989 został członkiem SPP. Od lutego 1991 do 1992 był redaktorem naczelnym *Szpilek*. W 1992 został prezesem i współwłaścicielem firmy „Zgrzy – Studio Test” produkującej programy telewizyjne. W 1992-94 współtworzył z Maciejem Zembatym radiowy magazyn satyryczny „Zgrzy”. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kocham pana, panie Sułku. [Cykl ok. 150 słuchowisk radiowych]. Radio 1971-1976, 1980-1981. Wyd. Wwa: Wydawn. RTV 1978, 195 s. Wyd. 2 tamże 1979.

W publikacji książkowej humoreski w układzie: Cz. I spotkania z przyrodą; Cz. II różne sprawy; Cz. III spotkania z filozofią.

2. Rodzina Poszepczyńskich. Cykl ok. 150 słuchowisk radiowych; [współaut.:] M. Zembaty. Radio 1971-1976, 1980-1981. Por. poz. 25.

3. Grzybobranie. Scenariusz telewizyjny. [Współaut.:] A. Kreczmar. TV 1972.

4. Przed próbą. Scenariusz telewizyjny. [Współaut.:] A. Kreczmar. TV 1973.

5. Kopeć. [Komedial]. Praprem. Kr., Stary T. 1974. Radio 1977.

Przekł. ros.: Kopol'. [Przeł.] V. Borisov. Moskwa 1976.

6. Wieczorny gość. Scenariusz cyklu telewizyjnego w 5 odcinkach. TV 1976.

7. Badacze. [Komedial]. Praprem. Wwa, T. Nowy 1977.

8. Kolejka. [Komedial]. Praprem. Gniezno, T. im. A. Fredry 1977. Radio 1977.

9. Milioner. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Pastuszek. Ekran. 1977.

10. Nasza klatka. (Ballada sąsiedzka w II aktach). [Komedial]. Praprem. Wwa, T. Kwadrat 1978. Radio 1979.

11. Rozrywki duchów Rozrywki. [Powieść radiowa]. Radio 1979 [ok. 30 odcinków]. Wyd. łącznie z: Powieść ze Ślusarzem. Wwa: Wydawn. RTV 1980, 245 s.

12. Czyżby? [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1979 nr 9 s. 41-68. Praprem. Elbląg, T. Dram. 1980. Radio 1980.

13. Niemoralność pani Dulskiej. [Współaut.:] A. Kreczmar. TV 1980.

14. Umrzeć ze śmiechu. [Komedial]. Praprem. Olsztyn, T. im. S. Jaracza 1980. TV 1988.

15. Mister Sex. [Komedial]. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1981.

16. Strajk w domu wariatów. [Komedial]. Praprem. Olsztyn, T. im. S. Jaracza 1981.

17. Rycerzyk Czerwonego Serduszka. [Pełnometrażowy film rysunkowy]. Scenariusz: A. Lach. Komentarz ... Ekran. 1983.

18. Stan wewnętrzny. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] K. Tchórzewski. Ekran. 1983.

19. Przybłęda. Scenariusz serialu telewizyjnego. [odcinki 2-11] [Współaut.:] J. Markuszewski. Ekran. 1984.

20. Szkoda słońca. [Utwór dramatyczny]. TV 1986.

21. Zmiennicy. Scenariusz filmu telewizyjnego. [Współaut.:] S. Bareja. TV 1986.

22. O rany, nic się nie stało!!!. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] W. Szarek. Ekran. 1987

23. Czyste szaleństwo. Scenariusz programów telewizyjnych dla stacji komercyjnych. [Współaut.:] M. Zembaty. TV 1993

24. Czyżby niebieskie. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] W. Szarek. Ekran. 1993

25. Rodzina Poszepczyńskich. Scenariusz filmowy. [Współaut.] M. Zembaty. Ekran. 1993. Por. poz. 2.

26. Wysypisko. Program satyryczny. [Współaut.] M. Zembaty, TV 1994.

Praca redakcyjna

1. J. Kofta: Na wszystkich dworcach świata. [Wierszel. [Wybór i układ J. Kofta, ...]. Wr.: Ośr. Kultury i Sztuki 1989, 37 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1993. — Wywiad: Propaganda miłości. Rozm. J. Piasecki. *Tyż. Kult.* 1986 nr 6.

B. Osterloff: Debiut! *Teatr* 1974 nr 18 [rec.: Kopeć]. — [Kocham pana, panie Sulku!] L. Niepan: Powagi o Sulku i Elizie. *Nowe Książ.* 1979 nr 6; A. Fabianowski: Kochany pan Sulek. *Literatura* 1980 nr 24. — K. Mętrak: Prościzek i miłośnica. *Kulisy* 1980 nr 6. — [Czyżby?:] M. Bechcycz-Rudnicka: Czyżby „Czyżby”? *Kamena* 1980 nr 24; J. Kłosowicz: Czyżby komedia? Program T. im. A. Mickiewicza (Częstochowa) 1980 nr z 15 III. — H. Bieniewski: Paradoxy. *Teatr* 1980 nr 21 [rec.: Umrzeć ze śmiechu]. — A. Multanowski: Nierzeczywistość. *Teatr* 1981 nr 21/22.

J.Z.

JANICKI Jerzy
ur. 1928

Pseud.: (f); — wspólnie z Andrzejem Kudelskim: Andrzej Jerzyński; — wspólnie z Andrzejem Mularczykiem: Andrzej Jurk.

Prozaik, reportażysta, scenarzysta filmowy, autor słuchowisk.

Urodzony 10 sierpnia 1928 w Czortkowie; syn Jerzego Janickiego, prawnika, i Gustawy z Łukasiewiczów. Do szkół uczęszczał we Lwowie, gdzie też przebywał po wybuchu II wojny światowej; w czasie okupacji niemieckiej uczył się na tajnych kompletach. Po wojnie kontynuował naukę w Myślenicach, a później w Krakowie, gdzie w 1946 zdał maturę w V Liceum im. J. Kochanowskiego. Pracę dziennikarską rozpoczął w tygodniku *Start* (1945) w Krakowie, kontynuował w *Sporcie* (1946) w Katowicach i w *Słowie Polskim* (1946-47) we Wrocławiu. Od 1946 był członkiem SDP (do 1982). W 1947/48 studiował polonistykę na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1948 przeniósł się do Warszawy, gdzie podjął pracę dziennikarską w pismach młodzieżowych *Razem* i *Pokolenie* (1950-52). W tym czasie działał w ZMP. Od 1952 współpracował z redakcją tygodnika *Świat*, w którym przez wiele lat publikował reportaże i opowiadania; za debiut literacki uważa szkic reportaży „Nylon” (*Świat* 1953 nr 4-8). Utwory swoje ogłaszał też w czasopiśmie: *Nowa Kultura* (1952-55), *Przyjaźń* (1953-55), *Dookoła świata* (1954-55). W tym czasie (1954-55) wykładał w Studium Dziennikarskim Uniwersytetu Warszawskiego oraz rozpoczął (1954) pracę w Dziale Literackim Polskiego Radia, dla którego napisał wiele słuchowisk. Jest współtwórcą powieści radiowej „Matysiakowie”, nadawa-

nej od 1956 w odcinkach cotygodniowych, magazynu „Parnasik” oraz magazynu „Krasnoludki są na świecie” (wspólnie z Andrzejem Kudelskim; pod pseud. Andrzej Jerzyński). W 1960 został członkiem ZLP, a w 1963 członkiem Stowarzyszenia Filmowców Polskich. W 1965 nawiązał współpracę z Teatrem Telewizji Polskiej, dla którego napisał wiele utworów dramatycznych. Otrzymał liczne nagrody i wyróżnienia, m.in. w 1969 Złoty Mikrofon za zasługi dla rozwoju Polskiego Radia, w 1977 (i powtórnie w 1983) nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia za całokształt twórczości radiowej i telewizyjnej, w 1981 nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji w dziedzinie publicystyki, w 1984 nagrodę m.st. Warszawy. W 1982 objął funkcję kierownika literackiego w Zespole Filmowym „Iluzjon”. W 1983-86 był członkiem Narodowej Rady Kultury. Uczestniczył (1989) w założeniu Towarzystwa Miłośników Lwowa i został jego przewodniczącym. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi, Złotą Odznaką m.st. Warszawy (1966), Krzyżem Kawalerskim (1976) i Krzyżem Oficerskim (1985) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gorzów. Nowe Tychy. Lublin. [Reportaż] Wwa: KiW 1952, 142 s.

Nagroda Min. Kultury i Sztuki i ZLP w konkursie na reportaż o wielkich budowach planu 6-letniego w 1952.

2. Reportaż spod ziemi. (Wesoła 2). Wwa: KiW 1953, 89 s.

3. Rywale. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1953, 114 s.

Zawartość: Rywale; Wiersz; Tomala przemówił dopiero w niedzielę; Szczygieł – brygadzysta; Malowana lokomotywa; Budowa majstra „Jalowego”; Ich „Eminencja”.

4. Towarzysze z Dąbrowy. [Powieść; współaut.:] A. Mularczyk. Wwa: Iskry 1953, 259 s. Wyd. 2 tamże 1955.

5. Nylon. [Szkic reportaży]. *Świat* 1953 nr 4-8. Wyd. osob. Wwa: KiW 1954, 64 s.

III nagroda w Konkursie Pokoju zorganizowanym przez ZLP i Pol. Kom. Obrońców Pokoju w 1952.

6. Reportaże z różnych pięter. Wwa: Iskry 1954, 144 s.

O budowie Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie.

7. Sąsiedzi. Zbeletryzowany reportaż. Cz. 1. Światło; Cz. 2. W „Wyzwoleniu”. Wwa: KiW 1954, 234 s.

8. O Pałacu Kultury i Nauki im. J. Stalina. Wwa: Wiedza Powsz. 1955, 38 s.

9. Matysiakowie. Powieść radiowa. [Współaut.:] S. Stampfl i W. Żesławski oraz od 1966 D. Połto-

życka, Radio od 11 XI 1956. Wyd. część. T. 1-4. Wwa: Wydawn. RTV 1973-1976, 319 + 330 + 321 + 336 s.

Powieść realizowana w odcinkach cotygodniowych. — Nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1976.

10. Liczę na wasze grzechy. [Powieść; współaut.:] A. Mularczyk. *Sztand. Młod.* 1958 nr 302-312; 1960 nr 1-78. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1962, 282 s. Por. poz. 14.

Autorzy podp.: Andrzej Jurek.

11. Cześć jego pamięci. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1960 nr 3 s. 35-44. Radio 1960. Wyd. osob.: Uwagi insc.: S. Burczyk. Projekt dekoracji i kostiumów: J. Gorazdowski. Wwa: CPARA 1961, 28 s. Por. poz. 25.

Nagroda w konkursie Organisation Internationale de la Radio 1960 oraz w konkursie Pol. Radia 1961.

Przełt. węgier.: A hős emlékezete. [Przełt.] G. Kerényi, L. Jablánczy. W: Bűbájos éj. Modern lengyel egyfelvonásosok. Budapest 1964, wyd. nast. łącznie z S. Mrożek: Czarowna noc. Budapest 1967.

12. Reszta nie jest milczeniem. [O D. Rubinowiczu; współaut.:] B. Wiernik. Wwa: Czyt. 1960, 74 s.

Relacje mieszkańców Krajna, Bodzentyna i okolic.

Przełt. węgier.: Nem Hallgatassol folytatódik. [Przełt.] E. Sebők. W: D. Rubinowicz: Naplo'ja. Budapest 1961 s. 90-160.

13. Stworzenie świata. Sztuka w 1 akcie. Praprem. pt. Oratorium, Wwa, T. Ateneum 1962. Radio 1962. TV 1963. Druk pt. Stworzenie świata w: Najbliższa ojczyzna. Materiały repertuarowe na obchody XXV-lecia PRL. Wwa: CPARA 1969 s. 213-224.

Przedstawienie w T. Ateneum w 1962 pt. Stworzenie świata składało się nadto z 2 jednoaktówek: S. Grochowiaka: Partia na instrument drewniany; J. Krasieńskiego: Kwatery.

14. Liczę na wasze grzechy. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Mularczyk. Ekran. 1963. Por. poz. 10.

15. Przerwany lot. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Mularczyk. Ekran. 1964.

Na podstawie słuchowiska tychże autorów pt. Prawie tysiąc czwartków.

16. Giovanni w oleju. [Utwór dramatyczny]. Radio 1965. Druk pt. Jean w oleju. (Nowela filmowa). *Świat* 1965 nr 41, 42. Przedr. zmien. pt. Giovanni w oleju. (Sztuka w 1 akcie). *Mater. Repert.* 1966 nr 3 s. 59-70. TV 1968. Przedr. zob. poz. 41.

I nagroda w konkursie Pol. Radia i Telewizji w 1965.

17. Trzy kroki po ziemi. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Hoffman i J. Skórzewski. Ekran. 1965.

Scenariusz na podstawie słuchowisk J. Janickiego: Dzień rodziny i Rozwód po polsku, oraz noweli J. Kuśmierka: Godzina drogi.

18. Biografia w walizce. [Wspomnienia]. *Świat* 1965 nr 1, 10-11, 16-17. Wyd. osob. rozszerz. Wwa: Iskry 1966, 148 s.

19. Bumerang. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] L. Jeannot. Ekran. 1966.

20. Człowiek z M-3. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] L. Jeannot. Ekran. 1968.

21. Kończmy tę wojnę. [Utwór dramatyczny]. Radio 1968. Druk pt. Kończmy tę wojnę czyli Ballada o rybaku Karpie Antonim. *Teatr Pol. Radia* 1968 nr 5 s. 5-24. Przedr. zob. poz. 41.

Nagroda w konkursie Pol. Radia z okazji 25-lecia Ludowego Wojska Polskiego w 1968.

22. Mężowi biada. [Utwór dramatyczny]. Radio 1968. Druk pt. Mąż sołtysa. *Teatr Pol. Telew.* 1969 nr 3 s. 5-32. Przedr. pt. Ten wstrętny sołtys. *Teatr Lud.* 1969 nr 7/8 wkładka s. 25-61. Praprem. Wwa, T. Ziemi Mazow. (pt. Wielkość i upadek Szymona) 1969. TV 1979.

23. Kłaniaj się drzewom. [Utwór dramatyczny]. Radio 1968. Druk *Teatr Pol. Radia* 1969 nr 5/6 s. 60-78. Przedr. zob. poz. 41.

24. Miejsce urodzenia czyli Ballada o wyborze dróg. Radio 1969. Praprem. Kalisz, T. Propozycje 1979. Przedr. poz. 55.

25. Najlepszy kolega. Scenariusz filmowy na podstawie słuchowiska: Cześć jego pamięci. Ekran. 1969. Por. poz. 11.

26. Trzy metry gruntu. [Utwór dramatyczny; współaut.:] A. Mularczyk. *Teatr Pol. Radia* 1969 nr 4 s. 5-18.

27. Wypadek przy goleniu. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1969 nr 7 s. 5-20; pt. W kuźni urodzony. *Teatr Pol. Telew.* 1969 nr 5 s. 5-35. TV 1969. Przedr. zob. poz. 41.

Nagroda w konkursie TV na widowisko o tematyce społecznej w 1969.

Przełt. litew.: Joi me generolo barzda ... [Przełt.] S. Sabonis. *Kaita Vilnius* 1970 nr 8-10, — fotew.: tv (Ryga) 1973. — ros.: Służaj wo vremja brit'ja. [Przełt.] M. Malikova. Moskwa 1970.

28. Kosztowny widok na morze. (Sztuka jednoaktowa w 3 odsłonach). *Scena* 1970 nr 2 s. 17-21. Na podstawie słuchowiska. Diabłynie słone ceny. Radio 1967. Druk zob. poz. 41.

Nagroda w konkursie T. Ludowego na sztukę teatralną w 1969.

29. Milion za Laurę. Scenariusz filmowy i dialogi ... Ekran. 1970.

30. Umarłem aby żyć. [Utwór dramatyczny]. TV 1970. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1970 nr 3 s. 44-77. Radio 1972. Wyd. osob. Cz. 1-3. Wwa: Wydawn. RTV 1974, 51 + 54 + 62 s. Por. poz. 65.

W wyd. osob. Cz. 1. Wyrstek robaczkowy; Cz. 2. Człowiek bez nazwiska; Cz. 3. Trzecie urodziny.

Utwór stał się przedmiotem procesu o plagiat ze wspomnień

S. Miedzy-Tomaszewskiego: Benefis konspiratora. Wyjaśnienie J. Janickiego: Ciąg dalszy – „Umarłem, aby żyć”. *Życie Warsz.* 1970 nr 164; por. też K. Golańska: Proces o własny życiorys. *Kultura* 1970 nr 49.

31. *Virtuti*. [Utwór dramatyczny; współaut.:] A. Mularczyk. TV 1970. Druk zob. poz. 41.

Nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji 1970; nagroda Ministra Obrony Narodowej III stopnia 1971.

32. Wielkość i upadek Szymona [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Ziemi Mazow. 1970.

33. Człowiek bez nazwiska. [Utwór dramatyczny]. TV 1971.

34. Talent. [Utwór dramatyczny]. TV 1971.

35. Amerykańska guma do żucia „Pinky”. [Powieść]. Wwa: Iskry 1972, 39 s. Por. poz. 36.

36. Amerykańska guma do żucia „Pinky”. [Utwór dramatyczny]. TV 1972. Por. poz. 35.

37. Ballada o sławnych braciach Bodziakach. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1972. Druk *Teatr Pol. Radia* 1972 nr 4 s. 25-39. Przedr. zob. poz. 41.

Nagroda w konkursie na słuchowisko radiowe o tematyce współczesnej w 1972.

38. Stworzenie świata. [Utwór dramatyczny]. Radio 1972. Wyd. łącznie z: M. Domański: Miejsce postojów, Wwa: Nasz Klub, ZG ZSMW, Biuro Wydawn.-Propagandowe RSW „Prasa, Książka, Ruch”, Centr. Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury 1974, 46 s. Przedr. zob. poz. 41.

39. Tatko. [Utwór dramatyczny]. TV 1972. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1972 nr 3 s. 75-101. Wyd. osob.: Wstęp i uwagi insc.: Z. Hübner. Wwa: LSW 1974, 76 s. Przedr. zob. poz. 41.

Nagroda w konkursie TV 1972.

Przełt. ros.: Otec. [Przełt.] J. Bereznicki. Moskwa 1976.

40. Ballady wojenne. [Utwór dramatyczny]. TV 1973.

41. Kłaniaj się drzewom. [Utwory dramatyczne]. Wybór i oprac.: J. Łañcut. Wwa: Wydawn. RTV 1973, 263 s.

Zawartość: Giovanni w oleju [poz. 16]; Diabelnie słone ceny [poz. 28]; Ballada o rybaku Karpju Antonim [poz. 21]; Kłaniaj się drzewom [poz. 23]; Jutro Grzesia imieniny [Radio 1971]; Ballada o sławnych braciach Bodziakach [poz. 37]; Stworzenie świata [poz. 38]; Wypadek przy gołeniu [poz. 27]; *Virtuti* [poz. 31]; Tatko [poz. 39].

42. Obrona pracy doktorskiej z archeologii. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1973. Druk *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 4 s. 27-37. Przedr. zob. poz. 55.

43. Cień tamtej wiosny. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Mularczyk. Ekran. 1974.

44. Zaspą. [Słuchowisko radiowe]. *Teatr Pol. Radia* 1974 nr 2/3 s. 12-27. Radio 1975. Przedr. zob. poz. 55.

Przełt. słowac. Radio (Bratysława) 1984.

45. Hasło. (Słuchowisko). *Dialog* 1975 nr 8 s. 5-16. Radio 1976. Por. poz. 49, 53.

Przełt. czes.: Radio (Praga) 1980.

46. Kino objazdowe. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1977. Druk: *Teatr Pol. Radia* 1978 nr 1 s. 27-39. Przedr. zob. poz. 55.

Z cyklu: Ballady bieszczadzkie. Por. poz. 50.

47. Hasło. Scenariusz filmowy. Ekran. 1977. Por. poz. 45, 53.

48. Polskie drogi. Scenariusz serialu filmowego. TV 1977. Por. poz. 49.

Złoty Ekran 1978; nagroda Przewodniczącego Kom. do Spraw Radia i Telewizji.

49. Polskie drogi. Opowieść filmowa. Wwa: Wydawn. RTV 1977, 277 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 1985, wyd. 4 1988, wyd. 5 1989. Por. poz. 48.

Przełt.: czes.: Osudne krzyżovatky. [Przełt.] J. Vlášek. Praha 1990, – niem.: Fährnrich Niwiński. [Przełt.] P. Ball. Berlin 1985.

50. Prawdziwej choinki nylon-stylon nie zastąpi. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1977. Druk *Teatr Pol. Radia* 1977 nr 1 s. 36-53. Przedr. zob. poz. 55. Por. poz. 51.

Z cyklu: Ballady bieszczadzkie. Por. poz. 40.

51. Wesołych świąt. Scenariusz filmowy. Ekran. 1977.

Na podstawie słuchowiska: Prawdziwej choinki nylon-stylon nie zastąpi [poz. 50].

52. Wolna sobota. Scenariusz filmowy. Ekran. 1977.

53. Hasło. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. RTV 1978, 135 s. Przedr. zob. poz. 63. Por. poz. 45, 47.

54. Koty to dranie. Scenariusz filmowy. Ekran. 1978. Por. poz. 55.

55. Koty to dranie. [Słuchowiska radiowe]. Posł. W. Billip, Wwa: Wydawn. RTV 1978, 265 s.

Zawartość: Wolna sobota [Radio 1976]; Prawdziwej choinki nylon-stylon nie zastąpi [poz. 50]; Zaspą [poz. 44]; Kino objazdowe [poz. 46]; Koty to dranie [Radio 1974]; Miejsce urodzenia [poz. 24]; Spacer po parku Sans-Souci [Radio 1976]; Miłość do starych samochodów; Obrona pracy dyplomowej z archeologii [poz. 42]; Tajemnica spowiedzi [Radio 1967]; Dojście [Radio 1974]; Prawo do noszenia szelek [Radio 1976].

Przełt. czes. słuchowiska pt. „Miłość do starych samochodów” pt. Laska k starým autám. Radio (Bratysława) 1980.

56. Jaguar. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Kudelski. Ekran. 1978.

Odcinek w serii tv pt.: Parada oszustów.

57. Mistrz zawsze traci. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Kudelski. Ekran. 1978.

Odcinek w serii tv pt.: Parada oszustów.

58. Kino objazdowe. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. RTV 1979, 140 s. Przedr. zob. poz. 63.

Zawartość: Wesołych świąt; Kino objazdowe.

59. Wyrok śmierci na konia Faraona. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1979. Druk *Teatr Pol. Radia* 1979 nr 2 s. 51-70. Por. poz. 61.

60. Dom. [Scenariusz serialu telewizyjnego; współaut.:] A. Mularczyk. TV 1980. Por. poz. 68.

61. Wyrok śmierci na konia Faraona. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. RTV 1981, 109 s. Por. poz. 59. Przedr. zob. poz. 63.

Zawartość: Wyrok śmierci na konia Faraona; Materiał na delikatny papier.

62. Tragarz puchu. [Utwór dramatyczny]. Radio 1982. TV 1983. Por. poz. 67.

63. Nieludzki doktor. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. RTV 1983, 331 s.

W metryce mylnie: Wyd. 2.

Zawartość: Hasło [poz. 53]; Kino objazdowe [poz. 58]; Wyrok śmierci na konia Faraona [poz. 61]; Wesołych Świąt [poz. 51]; Wolna sobota; Materiał na delikatny papier [poz. 61]; Nieludzki doktor [por. Słuchowiska].

64. Pastorałe Heroica. Scenariusz filmowy. Ekran. 1983.

65. Pięć kobiet na tle morza. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] W. Ikononow. Ekran. 1983.

66. Umarłem, aby żyć. Scenariusz filmowy. Ekran. 1984. Por. poz. 30.

Nowa wersja jako serial telewizyjny (3 odcinki). TV 1991.

67. Tragarz puchu. Scenariusz filmowy. Ekran. 1984. Por. poz. 62.

Nowa wersja pt. Warszawa anno 5704. Ekran. (franc.-niem.) 1992.

68. Ultimatum. Scenariusz filmowy. Ekran. 1984.

69. Dom. Opowieść filmowa. [Współaut.:] A. Mularczyk. Cz. 1-12. Wwa: KAW. Por. poz. 60.

Cz. 1. Co ty robisz człowieku? 1985, 63 s.

Cz. 2. Zapomnij o mnie. 1985, 63 s.

Cz. 3. Warkocz naszych dziewcząt będą białe ... 1985, 64 s.

Cz. 4. Prawie dwanaście czwartków. 1985, 79 s.

Cz. 5. Nosić swoją skórę. 1986, 62 s.

Cz. 6. Zażalenie do Pana Boga. 1986, 78 s.

Cz. 7. Jak się łowi dzikie ptaki. 1987, 63 s.

Cz. 8. Po obu stronach muru. 1987, 64 s.

Cz. 9. Nie przesadza się starych drzew. 1988, 63 s.

Cz. 10. Jedenaste – nie wychylaj się ... 1988, 63 s.

Cz. 11. Kto dziś tak umie kochać. 1988, 63 s.

Cz. 12. Powtórna nauka chodzenia. 1988, 63 s.

Wyd. nast. Cz. 1-3. Kat.: Akapit 1992. 277 + 270 + 244 s.

Cz. 1. Prawie dwieście czwartków; Cz. 2. Jak się łowi dzikie ptaki; Cz. 3. Kto dziś tak umie kochać.

70. Ballada o Januszkę. Scenariusz serialu telewizyjnego (8 odcinków). TV 1986.

Na motywach powieści S. Tubińskiego.

71. Chrześniak. Scenariusz filmowy. Ekran. 1986.

72. Koniec sezonu na lody. Scenariusz filmowy. Ekran. 1988.

73. Noc lwowskich profesorów. [Współaut.:] A. Hollanek. *Expr. Reporterów* 1988 nr [10] s. 3-57.

74. Spadek. Słuchowisko radiowe. *Dialog* 1988 nr 5 s. 40-51.

75. Nie ma jak Lwów ... Krótki przewodnik literacki po Lwowie. Wwa: Rój 1990, 231 s.

76. Cały Lwów na mój głów ... Alfabet lwowski. Wwa: BGW 1993, 250 s.

77. Towarzystwo weteranów ... Alfabet lwowski 2. Wwa: BGW 1994, 199 s.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 37, 38, 45, 55, 59, 74 oraz m.in.: Kłopoty z powodu pozostania na zachodzie Wacława Kwaśniewskiego. Radio 1958. — Numer poda centrala. [Współaut.:] S. Stampfl. Radio 1960. — Dzielnica Maliniaka: [Cykl I:] Bokser nie lubi fotografów; Czy można wierzyć lekarzom? Radio 1967; [Cykl II:] Bokser nie lubi fotografów; Pasażer na gapę; Manko; Kuzyn; Czy można wierzyć lekarzom? Radio 1969. — Parada oszustów. [Współaut.:] A. Kudelski [Cykl I:] Ballada o bojaźliwym Samie; Dobre francuskie franki; Fiat z Milcento; Interpretacji nie będzie; Jaguar, model 1935; Lekcja historii sztuki; Ładny gips; Milion za pół miliona; Najlepszy samochód świata; Objazdowy dziadek; 500 funtów sztuczka; Pojutrze kąpiel na Lido; Prowizja; Przestępca całkowicie nietypowy; Przesyłka z Las Vegas; Stradivarius; W imię zdrowia ludzkości; Wariat i brylanty; Wdowa po kontradmirał. Radio 1967; [Cykl II:] Filizanka z epoki Song; Gangster na wakacjach; Grek udaje Greka; Ile jest warta lewa noga; Medium; Nasypali piasku; Niewidzialny inspektor; Ostrożnie z muzyką; Rewizja nadzwyczajna; Von Dyck sprowadza lwa; Wyprawa po złote runo; Wyższość obrotu bezgotówkowego; Zjazd koleżeński; Złota staruszka. Radio 1969. — Rozwód po polsku. Radio 1967. — Jazda na jamniku do Burgas, miejscowości wypoczynkowej nad Morzem Czarnym. Radio 1972. — Pilna przesyłka do Londynu. Radio 1973. — Dojście. Radio 1974. — Wielka gra. [Współaut.:] A. Mularczyk. Radio 1975. — Lekcja poloneza. Radio 1976. — Nieludzki doktor. Radio 1982 [por. poz. 63].

Scenariusze filmów dokumentalnych: Tońko, czyli ballada o ostatnim batiarze. TV 1988. — Tylko dla orląt. TV 1992.

Przeróbki

1. Akcja V. (Na motywach książki M. Wojewódzkiego: Akcja V.1 – V.2). Cz. 1-6. TV 1973.

2. Porwanie. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Jędryka. Ekran. 1985.

Na podstawie noweli W. Stanisława.

3. Y. Mishima: Madame de Sade. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ..., Y. Kudo. TV 1992.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1976. – Wywiady: Głos wielkiego ślepcy. Z J.J. i A. Mularczykiem rozm. W. Rutkiewicz. *Mies. Lit.* 1970 nr 8; Zagrożenie czy zachęta. Rozm. K. Gerber. *Kierunki* 1988 nr 39.

SWPP 2 (B. Winkłowa). – PP (B. Winkłowa). – LP (uzup.).

Z. Hierowski: O sprawach Zagłębia i towarzyszach z Dąbrowy. *Nowa Kult.* 1953 nr 48 lrec.: Towarzysze z Dąbrowy]. – [Matysiakowie:] A. Sadowska: Siła oddziaływania powieści radiowej „Matysiakowie”. *Kult. i Społ.* 1969 nr 4; S. Dzieciotłowska: „Matysiakowie” a akcentowany model rodzinny. (Uwagi na marginesie badań ankietowych). *Biul. Radiowo-Telew.* 1970 nr 1. – W. Janowski: Nienasytzenie. *Radio i Telew.* 1970 nr 9. – [Kłanaj się drzewom!] S. Stefański: Janickiego tworzenie świata. *Kultura* 1973 nr 43; A. Boska: Teatr wyobraźni. *Nowe Książ.* 1974 nr 12. – W. Sokorski: Opowieści o zwykłych ludziach. *Tyż. Kult.* 1975 nr 15. – A. Małachowski: Pamiętnik współczesny. *Kultura* 1976 nr 47 [dot. reportażu radiowych]. – S. Bardjewska: Słuchowska J.J. *DIALOG* 1978 nr 5. – S. Bardjewska: Ballada o dzielności. W teście. Muza bez legendy. *Wwa* 1978. – J. Woś-Nyczkowska: Podróż na kresy (nie tylko sentymalna). Wspomnienia. *Profile* 1988 nr 12.

J.P.

JANIK Michał

1874-1948

Pseud.: Doktor Judym; Dr Judym; Dr M.J.; Dr. M.Ja.; Dr Mi.J.; Emjot; ETka; J. J.M.; Kordian; Kordyan; Leonard; m.j.; M.J.; M.Ja.; m.j.; (m.j.); Mj; N.; Redakcja; Sprawozdawca; St. Sika; Ślązak; Tyrteusz; Tyrteusz St.; Uczestnik; x.; (x).
Historyk literatury, krytyk literacki, pedagog.

Urodzony 22 listopada 1874 w Ulanowie nad Sanem; syn Ludwika Janika, flisaka, radnego, później burmistrza Ulanowa, i Brónisławy z Mściszów. Po zdaniu w 1892 matury w I Gimnazjum w Rzeszowie, studiował na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Lwowskiego, a w 1894 przeniósł się na polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Debiutował w 1896 na łamach *Nowej Reformy* (nr 192) artykułem pt. „Kartka z życia Lelewele”. Po ukończeniu w 1897 studiów, pracował jako suplent w gimnazjum klasycznym w Pogórze. W 1898 złożył egzamin nauczycielski z języka polskiego i filologii klasycznej, po czym uczył języka polskiego w prywatnym gimnazjum polskim w Cieszynie. Brał tu udział w pracach oświatowych i niepodległościowych, będąc członkiem zarządu Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego, Domu Narodowego i prezesem Czytelni Ludowej. Publikował w *Gwiazdce Cieszyńskiej* (1899-1904), którą także przez pewien okres współredagował.

W czasie wakacji w 1898 i 1904 odbył podróże do Stanów Zjednoczonych, aby zapoznać się z pracą oświatową wśród emigracji polskiej. Od 1899 współpracował z Komisją Językową AU. W 1900-04 pracował w szkolnictwie państwowym Galicji (kolejno w Brodach, Złoczowie, Przemyślu, Wadowicach). W 1902 uzyskał doktorat z filozofii na UJ. Od 1904 pracował w szkole realnej we Lwowie. Włączył się do życia politycznego jako działacz niepodległościowy i ludowy. Od 1905 był radnym m. Lwowa. Pracował w zarządzie Towarzystwa Ludoznawczego. Drukował artykuły publicystyczne i literackie m.in. w pismach *Lud* (1904-09), *Krytyka* (1906-12; tu też pod pseud. Leonard), *Wiek Nowy* (od 1907; 1910-14 redaktor polityczny), *Życie* (1910-12 członek redakcji), *Prawda* (1913). Był żonaty z Cecylią Falkowską (zmarła w 1918). W 1910 zaczął działać w Polskim Stronnictwie Postępowym. W tymże roku został pod zarzutem obrazy religii przeniesiony karnie przez Krajową Radę Szkolną do pracy w szkole w Dębicy. Po odwołaniach przeszedł w 1912 czasowo w stan spoczynku. W 1914 wydawał we Lwowie periodyk *Sprawa Polska*. Od tegoż roku współpracował z Komisją Literacką AU. Uczestniczył w kursach organizowanych przez Związek Strzelecki. Po wybuchu I wojny światowej został wcielony do wojska i pełnił do 1915 służbę kancelaryjną na terenie Austro-Węgier. Następnie wysłany przez Naczelny Komitet Narodowy do Dąbrowy Górniczej, prowadził tam akcję na rzecz rekrutacji do Legionów Polskich. Redagował też założoną przez siebie *Gazetę Polską*, w której zamieszczał w 1915-17 liczne artykuły na tematy literackie i polityczne (także pod pseud.: Kordyan i Dr Judym; tu m.in. cykl: w 1915-16 „Uwagi nad możliwościami przyszłego układu Europy”, w 1916 „W obliczu nowych zagadnień”, „Lotem ducha w przyszłość powojenną” i w 1916-17 cykl „Na marginesie wojny” podp. (m.j.)). Drukował również w piotrkowskich *Wiadomościach Polskich* (w 1917-18 artykuły polityczne podp.: m.j., m.j., Kordian, oraz rubryka „Wśród pism i książek”). W 1917 pracował w Biurze Prasowym Naczelnego Komitetu Narodowego w Krakowie. Wrócił także do pracy pedagogicznej, ucząc w tamtejszym VII Gimnazjum Klasycznym (do 1923). W 1920-23 publikował w krakowskiej *Nowej Reformie*. W 1922/23-1926/27 prowadził wykłady i ćwiczenia w zakresie dydaktyki języka oraz literatury polskiej na Studium Pedagogicznym UJ. Równocześnie od 1923 był inspektorem szkół podstawowych w Krakowie. Założył szkołę dla młodzieży upośledzonej, urządził kursy dokształcające dla nauczycieli. W 1925 poślubił Helenę Wrońską. W 1930 wszedł w skład Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa PAU. W 1931 po konflikcie z kuratorem krakowskiego okre-

gu szkolnego został przeniesiony na emeryturę. W 1932-39 współpracował z *Piastem*, organem Stronnictwa Ludowego, którego był członkiem. Od 1933 mieszkał w Ulanowie. W czasie okupacji niemieckiej brał udział w tajnym nauczaniu. Po zakończeniu działań wojennych na tym terenie, był kilka miesięcy (od lipca 1944 do 22 stycznia 1945) kuratorem rzeszowskiego okręgu szkolnego. Zmarł 14 października 1948 w Ulanowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Z wycieczki do Ameryki, kilka wspomnień. *Gwiazdka Cieszyńska* 1899 nr 20-52. Wyd. osob. Cieszyn: J. Polak 1900, 105 s.

2. Najnowsza poezja polska. Studium literackie. Złoczów: W. Zukerkandel 1902, 76 s. Wyd. nast. rozszerz. tamże: [1903], 135 s., [1907], [po 1923].

Zawartość: Cz. I. Geneza i charakterystyka. – Cz. II. Sylwetki i profile.

3. Trzy odczyty: 1. Marya Konopnicka; 2. W czterdziestolecie powstania styczniowego; 3. Z dziejów martyrologii polskiej. *Gwiazdka Cieszyńska* 1903 i odb. Cieszyn 1903, 80 s.

4. Mikołaj Rej z Nagłowic. [Szkic literacki]. Lw., Złoczów: W. Zukerkandel 1905, 186 s. Wyd. nast. zmien. pt. Mikołaja Reja żywot i pisma. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1923, 135 s.

5. Literatura polska syberyjska. [Szkic literacki]. Lw., Złoczów: W. Zukerkandel [1907], 83 s. Wyd. nast. tamże [po 1923].

6. Z dziejów wymowy w wieku XVII i XVIII. *Pam. Lit.* 1908 z. 3 s. 265-277, z. 4 s. 431-481, 1910 z. 1 s. 1-51 i odb. Lw.: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1910, 115 s.

7. Juliusz Słowacki. Próba syntezy. W: Sprawozdania szóstej dyrekcji c.k. II Szkoły Realnej we Lwowie za rok 1909. Lw. 1909 s. 1-90 i odb. Lw. 1909. Przedr. w: Księga pamiątkowa ku uczczeniu setnej rocznicy urodzin Juliusza Słowackiego. Lw. 1909, 95 s. Wyd. osob. zmien. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1927, 110 s.

8. Hugo Kołłątaj. Monografia. Lw.: Nakł. autora z zasiłkiem Kom. Kołłątajowskiego w Kr. 1913, 639 s.

9. Ostatnia przestroga dla Polski. *Gaz. Pol.*, Dąbrowa Górnicza 1916 nr 79-95 i odb. Dąbrowa Górnicza 1916, 74 s.

10. Dzieje szkolnictwa polskiego z rzutem oka na jego przyszłość. Wwa: M. Arct 1917, 110 s. Wyd. 2 przejrz. i uzup. Częstochowa: A. Gniadowski 1924, 159 s.

11. Kierunek klasycyzy czy realistyczny. [Szkic literacki], Kr.: Nakł. autora 1922, 20 s.

12. Dzieje Polaków na Syberii. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1928, VIII, 472 s. Reprint: Wr.: Pol. Tow. Ludoznawcze 1991.

Nagroda PAU w 1929.

13. Początki myśli ludowej w Polsce. Referat wygłoszony na uroczystym otwarciu domu ludowego „Wisła” w Krakowie. Kr.: Stronnictwo Ludowe „Piast” 1933, 47 s.

14. W służbie idei niepodległości. Pamięci Hipolita Słewińskiego. Wspomnienia. Kr.: Druk W.L. Anczyc 1934, 98 s.

15. Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Przedm.: F. Bujak. Lw.: [druk] Druk. Nauk. 1936, XV, 208 s.

Zawartość: Początki myśli ludowej w Polsce; Sprawa ludowa na Litwie w XIX w.; Głosy publicystyki; Romantycy a ludowość; Berwiński a Wyspiański; Motyw zemsty ludu w poezji polistopadowej.

16. O wolność i władztwo ducha. Spowiedź niepodległościowca. Kr.: Druk. W.L. Anczyc [1938], 325 s.

Studia i artykuły w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Ludność polska w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. *Lud* 1905 s. 249-269. – Słowacki jako człowiek. (Szkic biografii psychologicznej). W: Pamiętnik Zjazdu Historyczno-Literackiego im. J. Słowackiego we Lwowie. Lw. 1910 s. 155-167. – Wspomnienia Cieszyńskie. W: Księga o Śląsku. Cieszyn 1929 s. 27-39, przedr. w: Wspomnienia Cieszyńskich. Wwa 1964 s. 103-113. – Towiańczycy na Syberii. *Prz. Współcz.* 1930 nr 98/99 s. 93-108. – Wołyniacy na Syberii. *Rocz. Wołyński* [1930] s. 278-320. – Cech retmański i sternicki w Ulanowie. *Lud* 1933 s. 66-77. – Prądy panslawistyczne i rusofilskie w okresie Wielkiej Emigracji. *Pam. Lit.* 1934 z. 1/2 s. 58-88. – Zesłanie Jakuba Szeli na Bukowinę. *Prz. Współcz.* 1934 t. 49 s. 65-83, 388-407.

Przekłady

1. F.M. Kircheisen: Napoleon I. Obraz życia. T. 1. 1769-1805. Kat.: Pol. Inst. Wydawn. 1931, 327 s.

2. C. Sforza: Twórcy nowej Europy. Przetł.: ... i M. Fredro-Boniecka. Kat.: Pol. Inst. Wydawn. 1932, XXX, 407 s.

Prace edytorskie

1. P. Skarga: Kazania sejmowe. Wyd. 2 przerobione i popraw., oprac. do użytku szkolnego ... Brody: F. West 1903, 144 s.

2. S. Goszczyński: Zamek Kaniowski. Powieść. Oprac. dla użytku szkolnego ... Brody: F. West 1906, 118 s.

3. K. Ujejski: Maraton i Skargi Jeremiego. Oprac. do użytku szkolnego ... Brody: F. West 1906, 72 s.

4. S. Goszczyński: Król zamczyska. Powieść. Oprac. ... Brody: F. West 1907, 86 s.

5. H. Kołłątaj: I. Do Prześwietnej Deputacji dla ułożenia projektu Konstytucji Rządu polskiego od sejmku wyznaczonej. II. O sprawach moralnych człowieka (z dzieła pt. „Porządek fizyczno-moralny”) na uczczenie setnej rocznicy śmierci H. Kołłątaja. Oprac. ... Brody: F. West 1913, 75 s.

6. T. Lenartowicz: Wybór poezji. Z wstępem i objaśn. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [ok. 1920], 135 s. *BN* II, 5. Wyd. nast.: wyd. 2 rozszerz. tamże 1922, *XXIV*, 143 s.

7. J. Słowacki: Lilla Weneda. Tragedia w 5 aktach. Wstępem i objaśn. zaopatrzył ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1920, 147 s. *BN* I, 16. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 [1922], wyd. 3 1924, wyd. 4 1927, wyd. 5 1928; Pittsburgh: Rada Polonii Amer. 1945; wyd. 6 Wr.: Ossol. 1948. *BN* I, 16.

8. A. Mickiewicz: Pan Tadeusz czyli ostatni zajazd na Litwie. Objął i zastosował do potrzeb szkolnych: J. Bystrzycki i ... Lw., Wwa: Książ. Pol. Tow. Szkół Wyższych 1921, 379 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw.: Książ. Atlas 1925, tamże: wyd. 3 1926, wyd. 4 1929.

9. K. Ujejski: Wybór poezji. Oprac. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1921], 267 s. *BN* I, 37. Wyd. 2 uzup. i rozszerz. tamże 1924, *XXXIII*, 255 s.

10. J. Kitowicz: Opis obyczajów i zwyczajów za panowania Augusta III. Wstępem i objaśn. zaopatrzył ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1925, *XXXIII*, 408 s. *BN* I, 88.

[Uzup.] Niedrukowany rozdział „Opisu obyczajów” Kitowicza. [Wyd. i komentarz] ... *Pam. Lit.* 1930 s. 127-157.

11. J. Mieroszewski: Tułacz. Poema wojskowe w dziesięciu śpiewach. Wyd. z rękopisu i słowo wstępne ... Kr.: Tow. Miłośników Książki 1930, *XV*, 141 s.

12. W. Lasocki: Wspomnienia z mojego życia. T. 1. W kraju. T. 2. Na Syberii. Przygotowali do druku ... i F. Kopera. Kr.: Gmina Stołecznego Królewskiego m. Kr. 1933, 1934, 495 + 362 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (F. Bielak). — LP (red.).

S. Srokowski. *Prz. Pol.* 1901/1902 z. 1 [rec.: Z wycieczki do Ameryki]. — [Najnowsza poezja polska:] W. Hahn. *Muzeum* 1902; K. Wojciechowski. *Pam. Lit.* 1903 z. 3. — [Mikołaj Rej z Nagłowic:] A. Brückner. *Prz. Pol.* 1905/1906 z. 2; W. Hahn. *Pam. Lit.* 1905 z. 4. — W. Hahn. *Pam. Lit.* 1907 z. 4 [rec.: Literatura polska syberyjska]. — [Hugo Kołłątaj:] B. Limanowski. *Krytyka* 1913 z. 9; I. Moszczeńska: Sprawa Kołłątaja przed sądem potomnych. *Prawda* 1913 nr 45-47; T. Czapczyński. *Muzeum* 1914 t. 1. — E. Haecker. *Naprzód* 1927 nr 128 [rec.: Juliusz Słowacki]. — [Dzieje Polaków na Syberii:] P. Hulka-Laskowski. *Wiad. Lit.* 1928 nr 47; K. Cza-

chowski: Polacy na Syberii. *Prz. Współcz.* 1929 t. 28; M. Kukiel. *Kwart. Hist.* 1929 t. 1. — [W służbie idei niepodległości:] B. Dudziński. *Wiad. Lit.* 1934 nr 45; Z. Wasilewski. *Mysl Nar.* 1934 nr 27; W. Lipiński. *Nowa Książ.* 1935 z. 8. — W. Hahn: M.J. *Pam. Lit.* 1950 t. 39. — J. Starnawski: M.J. na tle swoich czasów. *Pr. Hum.* 1979 nr 13.

A.Sz.

JANIN Józef
ur. 1920

Właściwe imię i nazwisko: Witold Rozeń.
Powieściopisarz.

Urodzony w 1920; syn artysty malarza i grafika. Rodzice byli działaczami PPS-Frakcji Rewolucyjnej i zesłańcami politycznymi na Syberię. Po powrocie wraz rodziną do kraju uczęszczał do szkół. Po zdaniu matury w 1938 podjął studia w Szkole Dziennikarskiej w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej brał udział w działalności konspiracyjnej. Walczył w powstaniu warszawskim i został ranny. Po upadku powstania jako jeńiec wojenny przebywał do końca wojny w obozie na terenie Niemiec. Po wyzwoleniu rozpoczął studia dziennikarskie w Paryżu. Ze względu na trudną sytuację materialną wkrótce zrezygnował z nauki i podjął pracę zarobkową, najpierw we Francji, a następnie w Niemczech Zachodnich. Debiutował w 1954 opowiadaniem pt. „Dwa portrety” na łamach *Dodatku Tygodniowego Ostatnich Wiadomości* (Mannheim, nr 3); w piśmie tym ogłaszał w następnych latach liczne fragmenty prozy i artykuły literackie. Publikował też utwory prozą w londyńskich *Wiadomościach* (1955). W 1975 przeszedł na rentę inwalidzką.

TWORCZOŚĆ

1. Raport u „Starego”. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. *Dod. Tyg. Ostatnich Wiad.*, Mannheim 1954 nr 4 s. 3-4.

2. Droga do wolności. Opowieść o dwojgu ludziach. [Powieść]. Powst. przed 1972. Wyd. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1977, 127 s. Wyd. nast. łącznie z *Oblicza Paryża* [poz. 3] pt. Droga do wolności. Wwa; Czyt. 1982, 386 s.

Nagroda Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie w konkursie ogłoszonym przez Oddziały Wartownicze i Techniczne w Niemczech w 1972.

3. *Oblicza Paryża*. [Powieść]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1980, 196 s. Wyd. nast. zob. poz. 2.

4. *Bywajcie, wiara!* Powieść. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1981, 116 s.

5. *Opowieści z utraconego raju*. [Opowiadania]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1982, 87 s.

Zawartość: I. W Zakopanem: Przebudzenie; Pierwsze lato. — II. U Rodziny: Intermezzo; Przedpołudnie; Na letnisku; W stołowym; Ciocia Lucia; Panna Franja; Wieczory. — III. Trudny rok: Drobne troski; I znów lato; Świat jest inny.

6. Nadzieja. [Powieść]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1983, 136 s.

Cz. 3 cyklu powieściowego; cz. 1 i 2 zob. poz. 7 i 8.

7. W blasku południa. (Lato w słońcu). [Powieść]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1984, 105 s.

Cz. 1 cyklu powieściowego; cz. 2 i 3 zob. poz. 8 i 6.

8. Kroki w mroku. (Intermezzo). [Powieść]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1985, 119 s.

Cz. 2 cyklu powieściowego; cz. 1 i 3 zob. poz. 7 i 6.

OPRACOWANIA (wybór)

[Droga do wolności.] A. Lisiecka; Mysikrólik i myszka Gilli. *Wiadomości*, Londyn 1978 nr 32/33; J. Kowalewski: Książka której nie wolno przeczytać. *Oficyna Poetów*, Londyn 1979 nr 1. — M.E. Cybulska. *Tydz. Pol.*, Londyn 1982 nr 45 [rec.: Opowieści z utraconego rajul].

B.D.

JANION Maria ur. 1926

Pseud.: Chat.; Jan Sawa; mj; — wspólnie z Marią Żmigrodzką: Genowefa Szurchaniec; m.ż. Historyk literatury, eseistka, krytyk literacki.

Urodzona 24 grudnia 1926 w Mońkach (woj. białostockie) w rodzinie urzędniczej; córka Cypriana Janiona i Ludwiki z Kudryków. W 1939 ukończyła szkołę powszechną w Wilnie. Po wybuchu II wojny światowej przebywała nadal w Wilnie i uczyła się w szkole średniej. W czasie okupacji niemieckiej uczęszczała na tajne komplety gimnazjalne. Należała do konspiracyjnego ZHP, działającego przy AK. W 1945 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przyjechała wraz z rodziną do Bydgoszczy. W tymże roku zdała eksternistycznie maturę w Toruniu. Jesienią rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Łódzkim. Od 1946 uczęszczała na prowadzone przez Stefana Żółkiewskiego studia krytycznoliterackie tygodnika *Kuźnica*, a od 1947 drukowała w tym piśmie artykuły i recenzje. W 1947 wstąpiła do Akademickiego Związku Walki Młodych „Życie”. Od 1948 należała do zespołu redakcyjnego tygodnika *Wiesć*, na którego łamach publikowała recenzje. W tymże roku ogłosiła w *Twórczości* (nr 2) pierwszą większą rozprawę pt. „Zagadnienie fikcji literackiej ze stanowiska socjologicznej teorii literatury”, napisaną wspólnie z Tadeuszem Drewnowskim. W listopadzie 1948 została zatrudniona w Instytucie Badań Literackich (IBL) w Warszawie na etacie asystenta. W 1949 wstąpiła do PZPR. W tymże roku przeniosła się na stałe do Warszawy. Po uzyskaniu w 1951 magisterium na Uniwersytecie Warszawskim (UW), w 1951/52 była tam asystentką. W 1954 otrzymała tytuł zastępcy profesora, w 1955 stopień kandydata nauk filologicznych na podstawie pracy „Lucjan Siemieński, poeta romantyczny” (promotor prof. S. Żółkiewski)

w IBL. Szkice i recenzje drukowała m.in. w *Pamiętniku Literackim*, *Nowej Kulturze*, *Życiu Literackim* i *Twórczości*. W 1956 była sekretarzem naukowym w Instytucie. W 1957 uzyskała tytuł docenta; od tego roku uczestniczyła w pracach Rady Naukowej IBL kolejnych kadencji. Równocześnie pracowała od 1957 w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Gdańsku. W 1963 została mianowana profesorem nadzwyczajnym. Od 1964 kierowała Pracownią Dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej, a od 1968 Zakładem Historii Literatury XIX wieku. Od 1966 była powoływana do Komitetu Nauk o Literaturze PAN (później Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN). W 1968-78 pełniła funkcję redaktora naczelnego komitetu redakcyjnego serii *IBL Historia i Teoria Literatury. Studia* (potem członek komitetu). W roku akademickim 1968/69 została usunięta z pracy na WSP. Po utworzeniu Uniwersytetu Gdańskiego (UG) została w 1970 pracownikiem Instytutu Filologii Polskiej. Od 1971 brała udział w pracach Komitetu Olimpiady Literatury i Języka Polskiego przy IBL. Publikowała szkice w dwumiesięczniku IBL *Teksty*. W 1973 uzyskała tytuł profesora zwyczajnego. Od 1974 prowadziła seminaria na Studium Doktoranckim IBL. W 1977 była jednym z członków założycieli nielegalnego Towarzystwa Kursów Naukowych. W następnym roku została wykluczona z PZPR. W 1978 zaczęła redagować serię *Biblioteka Romantyczna*, była członkiem komitetu redakcyjnego polsko-radzieckiej serii *Polskie Ruchy Społeczno-polityczne i Życie Literackie 1832-1855*. Od 1979 należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Otrzymała nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku za rok 1980. Była twórczynią i współredaktorką serii *Transgresje* (7 tomów w 1981-88). W 1981 podjęła wykłady na UW. W 1982 została zwolniona z pracy na UG; zatrudniona ponownie w roku akademickim 1983/84, prowadziła zajęcia do 1989/90. Działała w opozycyjnej grupie Reforma i Demokracja. Należała do Stowarzyszenia na Rzecz Humanizmu i Etyki Niezależnej. W 1989 została członkiem SPP, a w 1991 Polskiego PEN Clubu. W latach dziewięćdziesiątych należała do stowarzyszenia Solidarność Pracy, a od 1992 jest członkiem Unii Pracy. Od tegoż roku wykłada w Szkole Nauk Społecznych przy Instytucie Filozofii i Socjologii PAN. W 1994 otrzymała doktorat honoris causa UG. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Lucjan Siemieński, poeta romantyczny. Wwa: PIW 1955, 314 s. PAN IBL.

2. Tragizm „Konrada Wallenroda”. Wwa 1955, 45 s. powiel. Materiały Dyskusyjne Komisji Nauk.

Obchodu Roku Mickiewicza PAN. Sekcji Historii Literatury i Języka.

3. Dialektyka historii w polemice między Słowackim a Krasieńskim. Wwa 1959, 46 s. powiel. Rok Słowackiego 1809-1959. Materiały Sesji Naukowej 25-28 listopada 1959.

4. Zygmunt Krasieński, debiut i dojrzałość. [Monografia]. Wwa: Wiedza Powsz. 1962, 274 s. Z prac IBL PAN.

Nagroda im. A. Brücknera przyznana przez Wydz. I Nauk Społecznych PAN w 1962.

5. Romantyzm. Studia o ideach i stylu. Wwa: PIW 1969, 361 s.

Zawiera studia i szkice drukowane w czasopiśmie w 1955-68: Słowo wstępne. — Tragizm „Konrada Wallenroda” [poz. 2]; „Agaj-Han” jako romantyczna powieść historyczna; „Nie-Boska komedia”. (Bóg i świat historyczny) [Z. Krasieński]; Między Przeznaczeniem a Opatrznością [Z. Krasieński]; Trydion; Krasieński a Hegel; Dialektyka historii w polemice między Słowackim a Krasieńskim; Tryptyk epistolograficzny [dot. Z. Krasieńskiego]; Portret krajowego romantyka [dot. R. Berwińskiego]; „Grosz wdowi” poezji romantycznej [dot. E. Wasilewskiego]; Zmierch romantyzmu; Lukács o romantyzmie; Mickiewicz z brząz i Mickiewicz żywy.

6. „Wiersze sieroce” Lenartowicza. [Referat]. [Kr.] 1972, 35 s. Inst. Filol. Pol. WSP w Kr., IBL PAN, Tow. im. M. Konopnickiej. Przedr. zob. poz. 9.

7. Romantyzm, rewolucja, marksizm. Colloquia gdańskie. Gdańsk: WM 1972, 449 s.

Zawartość: I. Tragizm. — II. Światopogląd: Marksa socjologia poznania; Ideologie; Tajemnica fetyszizmu; Język, towary, znaki, zmiana; Althusser, odmowa historyzmu; Diltheyowska teoria światopoglądów; Rozumienie; „Człowiek jako podmiot nauki”; Humanistyka rozumiejąca a marksizm; „Socjologia form literackich”; Światopogląd i osobowość; Geneza i struktura. — III. Natura. — IV. Zbójcy i upiory: „Poeci nocy i grobowi”; Niemiecki „ekran demoniczny”; Władza i hipnoza; Surrealizm jako następstwo romantyzmu; Kain i Lucyfer; Przewrotny Prometeusz [F. Schiller: Zbójcy]; Cień boskiego markiza [D. de Sade]; Zbrodnia miłości albo dwuznaczność erotyzmu [M.G. Lewis: Mnich]; Gotyckie fantomy; Zwrócić klucze do korytarzy snów.

Nagroda *Życia Literackiego* w dziedzinie eseistyki za r. 1972; Order Stańczyka, honorowe wyróżnienie *Liter* w 1973. Przekł. serb.-chorw.: Romantizm, rewolucja, marksizm. [Przeł.] S. Subotin, Beograd 1976.

8. Humanistyka: Poznanie i terapia. [Eseje]. Wwa: PIW 1974, 248 s. Wyd. 2 tamże 1982.

Zawartość: Wprowadzenie. — Spór o genezę; Wiedza o literaturze a współczesna humanistyka; Wizje nowej humanistyki; Człowiek a idea; Hermeneutyka; Dialog idei: marksizm i humanistyka rozumiejąca; Kto wyzwolił Prometeusza? (Dialektyka sztuki i rzeczywistości); Jak możliwa jest historia literatury; Humanistyka jako poznanie i jako terapia.

9. Gorączka romantyczna. [Studia]. Wwa: PIW 1975, 585 s.

Zawartość: Wprowadzenie. — Romantyczna nowożytność: Romantyzm a początek świata nowożytnego; Romantyzm polski wśród romantyzmów europejskich; Romantyzm „zapomniany” i „niezapomniany”; Druga i trzecia generacja romantyków; Wieszcz i słuchacz; Forma gotycka Gombrowicza. — Romantyczne głębie i przestworza: „Kuznia natury”; Barska poezja romantyzmu; Kozacy i górale; Wiersze sieroce Lenartowicza

[poz. 6]; Prometeusz, Kain, Lucyfer; Romantyczna wizja rewolucji; Romantyczni jakobini; Od zemsty ludu do domu umarłych [dot. G. Ehrenberga]; Czyn i kleska. (Rzecz o tragizmie). — Zamknięcie. (Badania literackie nad XIX stuleciem). Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1977.

Przekł. ros. szkicu Romantyzm polski wśród romantyzmów europejskich: W: Polskiej romantyzm i wsłostońslawjanskie literatury. Moskwa 1973.

10. Poezja w kraju. (Próba syntezy). W: Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku. Ser. 3. Literatura krajowa w okresie romantyzmu 1831-1863, T. 1. Kr. 1975 s. 9-145.

11. Romantyzm i historia. [Studia; współaut.]. M. Żmigrodzka. Wwa: PIW 1978, 638 s. Z prac IBL PAN.

Zawartość: I. Historyzm i romantyczna historia: Historyzm wobec historii; Bóg i historia; Człowiek i historia; Natura i historia; Mit i historia; „Poezja dziejów”. — II. Romantyzm i niepodległość: Rozbiory; Testament. — III. Romantyzm i rewolucja: Kuliszczyzna; Romantyzm wobec doświadczenia Wielkiej Rewolucji Francuskiej. — IV. Bohaterowie historii — bohaterowie romantycznego mitu osobowego: „My jesteśmy żyjącą historią”; Romantyczna biografia mityczna; Napoleon; Kościuszko; Książę Józef; Ludzie podziemia. — V. Powstanie. „Czy Polacy wybić się mogą na niepodległość?”; „Niedoczyn” powstania listopadowego; Powstanie i poezja; Popowstaniowa historiozofia literacka; Emigracyjna i krajowa demokracja; Tragedia historyczna 1846 roku; Wiosna ludu i Wiosna Ludów; Romantyczny teatr rewolucji; Rewolucja wieszczów; U kresu romantyzmu; „J nauczycie się co dnia umierać...”; Mesjanizm masy; Pokutnicy i mściciele; Klechda o sześćdziesiątym trzecim. — Posłowie.

Nagroda Sekretarza Naukowego PAN za r. 1979.

12. Odnawianie znaczeń. [Szkice]. Kr.: WL 1980, 367 s.

Zawartość: Czytałem jeszcze raz. — I. Powrót romantyzmu i powrót do romantyzmu: Larvatus prodeo [dot. postaci Kaspara Hausera z Norymbergi w utworach lit.]; Powrót romantyzmu i do romantyzmu. (Neoromantyzm) [J. Iwaszkiewicz: Powrót romantyzmu]; Ironia zwątpienia i patosu [J. Iwaszkiewicz: Zarudziel]; Tekstowa rewolucja romantyczna; Dramatyzm romantyzmu; Nowoczesna lekcja tradycji i „Dziady” ironiczno-tragiczne [dot. insc. K. Swinarskiego]; Pokolenie Mickiewicza [dot. insc. A. Hanuszkiewicza „Mickiewicz” w T. Nar. w Wwiel. — Lekcja Śmierci [dot. insc. A. Hanuszkiewicza „Snu srebrnego Salomei” J. Słowackiego]. — Wielkie przesady racjonalisty; Nie straszyc objętym uchem; Wajda i wartości [dot. filmu „Ziemia obiecana”]; „Mot prozdokowie pochodzą ode mnie” [o wystawie „Romantyzm i romantyczność w sztuce polskiej XIX i XX wieku”. Wwa 1975]; Obrona „Balladyny” J. Słowackiego [dot. insc. A. Hanuszkiewicza]; Kostiumowy dreszczowiec czy ironiczna tragedia miłości. (Dialog z Marią Żmigrodzką o filmowym Mazerpe) [w reż. G. Holoubka]; Ruch wyobraźni romantycznej [o adapt. film. dzieł romantycznych]; Temat polski; Komediodwa syntezy romantyzmu [J.M. Rymkiewicz: Ulan]. — 2. Romantyczny anachronizm; Broniewskiego „morze zjawisk”. — 3. Strategie prywatności; Być „ja” swojego „ja” [dot. autobiografizmu w literaturze]; Świat jako pamięć [dot. twórczości M. Kuncewiczowej]; Życie wewnętrzne na Lizbońskiej [dot. twórczości M. Białoszewskiego]; Wieczne umieranie [W. Terlecki: Czarny romans]. — 4. Trzy teorie: Ludowość rozdwojona; Teoria literatury ze stanowiska teorii arcydzieł literackich. (Historia literatury a historia idei); Próba teorii fascynacji filmem. (Kino i fantazmaty).

13. Czas formy otwartej. Tematy i media romantyczne. [Szkice]. Wwa: PIW 1984, 389 s.

Zawartość: I. Romantyczny „sposób odczuwania”: Estetyka Średniowiecznej Północy; Artysta romantyczny wobec narodowego sacrum; Śmierć bohatera; Rewolucja literacka a rewolucja polityczna; Romantyczny teatr rewolucji. — II. Polski Tytuszeusz; Literatura romantyczna jako dokument spisku; Zapaleniecy epoki paskiewiczowskiej; Warszawska „lewica romantyczna”. — III. Twórcy formy otwartej; „Tak będzie pisała kiedyś Polska”; Czas formy otwartej [dot. insc. „Nie-Boskiej komedii” Z. Krasińskiego przez J. Grzegorzewskiego w T. Pol. we Wr.]; IV. Media romantyczne: Co „śni się nam pod mogiłami” [przemówienie z okazji wręczenia M. Brandysowi nagrody im. M. Lepeckiego za „Koniec świata szwaleców”; Iwaskiewiczza „mit powstania” i ironia czynu dziejowego; Epika życia fantazmatycznego [J. Krzysztof: Obłęd].

14. Wobec zła. [Eseje]. Chotomów: Verba 1989, 208 s.

Zawartość: „Patriota-wariat”; Polacy i ich wampiry; Walka z szatanem i demon teatru; Katastrofa i religia [dot. Z. Krasińskiego]; Kruczka niewiniątek? [dot.: J. Andrzejewski: Bramy rajul; „Człowiek wytwarza zło, jak pszczoła miód” [dot. W. Golding: Władca much]; „Powstrzymać Prometeusza”; Pełnia Fausta czyli Tragedia antropologiczna; Cień i róża Ukrainy [dot. twórczości W. Odojewskiego].

15. Życie pośmiertne Konrada Wallenroda. Wwa: PIW 1990, 707 s.

Nagroda *Literatury* w dziedzinie eseistyki za r. 1991.

16. Projekt krytyki fantazmatycznej. Szkice o egzystencjach ludzi i duchów. Wwa: PEN 1991, 219 s.

Zawartość: Wolny rynek marzeń. — Projekt krytyki fantazmatycznej; Marzący: jest tam, gdzie go nie ma, a nie ma go tu, gdzie jest ...; Dusza wychowanka Törlessa [R. Musil: Niepokój wychowanka Törlessa]; Skald jako poeta romantyczny; „Szkoła białoruska” w poezji polskiej; Obraz polskości u Grassa; Conrad wobec dylematu polskiego romantyzmu; Tam gdzie rojsty. Przypadek romantycznego mediumizmu [dot. T. Konwickiego]; Krwotok lawy [dot. filmu T. Konwickiego „Lawa. Opowieść o «Dziadach» Adama Mickiewicza”]; Trzy dramaty o rewolucji: Krasiński, Witkiewicz, Gombrowicz; Artysta przemienienia [J. Czapski: Wspomnienia starobielskiej]; Egzystencje ludzi i duchów. Rodowód wyobraźni filmowej Andrzeja Wajdy. Przekł. art.: Dusza wychowanka Törlessa: franc.: [Przeł.] M. Demure, *Lettre Internationale*, Paryż 1986 nr 8. — Projekt krytyki fantazmatycznej: franc.: [Przeł.] H. Krzyżanowski. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 13: 1987. — Skald jako poeta romantyczny; ang. w: Polish-Swedish literary contacts. Stockholm 1988.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Zagadnienie fikcji literackiej ze stanowiska socjologicznej teorii literatury. [Współaut.: T. Drewnowski. *Twórczość* 1948 nr 2 s. 70-92. — Debiut powieściopisarski T.T. Jeża. *Pr. Polonist*, Ser. 7: 1949 s. 77-108. — Z zagadnień wczesnej działalności Chmielowskiego. W: *pozytywizm*. Cz. 1. Wr. 1950 s. 74-115. — W walce o ideowe nowatorstwo poezji krajowej. *Pam. Lit.* 1953 z. 3/4 s. 116-150. — Jeszcze jedno nieporozumienie wokół liberalizmu. Z powodu nowej publikacji prof. Chałasińskiego. *Pam. Lit.* 1954 z. 3 s. 112-142. — O genezie „Konrada Wallenroda”. *Pam. Lit.* 1956 z. spec. s. 13-43. — Dwie postacie genetyzmu w badaniach literackich. *Nauka Pol.* 1959 nr 2 s. 52-

-76. — Tradycje i perspektywy metodologiczne badań genetycznych w historii literatury. W: *Zjazd Naukowy Polonistów 10-13 grudnia 1958*. Wr. 1960 s. 149-246. — Twórczość Krasińskiego do roku 1836 a problematyka ideowa romantyzmu. W: *Zygmunt Krasiński*. Wwa 1960 s. 92-230. — Genewska proza Krasińskiego. *Pam. Lit.* 1961 z. 4 s. 394-423. — Svravnitel'nye issledovanija i problemy literaturnogo genezis. W: *La littérature comparée en Europe orientale*. Budapest 1963 s. 75-184. — Badania komparatystyczne a problemy genezy literackiej. *Pr. Polonist*, Ser. 20: 1964 s. 142-154. — Rozwój marksistowskiej koncepcji romantyzmu w Polsce. W: *Z problemów literatury polskiej XX wieku*. T. 3. Wwa 1965 s. 366-396. — Krasiński filozofujący poeta romantyczny. W: *Filozofia polska*. Wwa 1967 s. 315-337. — Marksizm wobec genetyzmu w badaniach literackich. W: *Problemy teorii literatury*. Wr. 1967 s. 393-426. — Światopogląd polskiego romantyzmu. W: *Proces historyczny w literaturze i sztuce*. Wwa 1967 s. 116-142. — „Cześć i dynamit”. *Literatura a rewolucja*. W: *Literatura polska wobec rewolucji*. Wwa 1971 s. 5-40 [dot. W. Broniewskiego]. — Czyn i klęska. (Rzecz o tragizmie). *Twórczość* 1971 nr 1 s. 41-57. — Edyd i Prometeusz. (Hegel - Marks - Freud). *Dialog* 1971 nr 8 s. 94-109. — Romantyczna wizja rewolucji. W: *Problemy polskiego romantyzmu*. Wr. 1971 s. 159-205. — Romantyczni Jakobini. (Dembowski - Berwiński). *Pam. Lit.* 1971 z. 2 s. 3-30. — Tradycja barska w dobie romantyzmu. [Współaut.: M. Zmirodzka. W: *Przemiany tradycji barskiej*. Kr. 1972 s. 107-165. — Druga i trzecia generacja romantyków: Biografia i geografia. W: *Biografia - geografia - kultura literacka*. Wr. 1975 s. 61-88. — Dwie wizje ludowości romantycznej. *Rocz. Lit. Tow. im. A. Mick.* 1975 s. 5-24. — Broniewskiego „morze zjawisk”. W: *Władysław Broniewski w poezji polskiej*. Wwa 1976 s. 5-39. — *Literatura i spisek*. *Pam. Lit.* 1976 z. 4 s. 23-61. — Romantyzm a początek świata nowożytnego. W: *Narodziny i rozwój nowoczesnej kultury polskiej*. Wr. 1976 s. 59-87. — *Wojna i forma*. W: *Literatura wobec wojny i okupacji*. Wr. 1976 s. 187-267; przekł. franc.: *Cultures* 1975 nr 4 s. 109-125; przekł. niem. w: *Verteidigung der Menschheit*. Berlin 1979 s. 533-558. — *Literatura i spisek*. W: *Stowarzyszenie Ludu Polskiego w Królestwie Polskim*. Gustaw Ehrenberg i „świętokrzyżcy”. Wr. 1978 s. 77-100. — *Romantycy wobec rewolucji*. W: *Studia z dziejów polsko-węgierskich stosunków literackich*. Wwa 1978 s. 227-237. — *Wojna i okupacja w oczach Kazimierza Wyki*. W: *Kazimierz Wyka*. Kr. 1978 s. 146-166. — *Poeci międzypowstaniowego kraju wobec Mickiewicza*. W: *Mickiewicz*. Lubl. 1979 s. 103-122. — *Romantyczny świadek egzystencji*. (1). *Teksty* 1979 nr 3 s. 40-58; przekł. franc.: [Przeł.] H. Krzy-

zanowski. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 25: 1992 s. 45-62. — „Tak będzie pisała kiedyś Polska”. *Teksty* 1979 nr 6 s. 9-21 [dot. J. Słowackiego]. — Krasiński — Mielikowski — Ligenza. *Pam. Lit.* 1980 nr 3 s. 109-127 [dot.: Z. Krasiński: Trzy myśli powstałe po śp. Henryku Ligenzie ...]. — Trzy wariacje na tematy romantyczne. *Zapis** 1981 nr 20. — „Gdzie jest Lemańska!” [dot. M. Komornickiej] W: *Odmieńcy*. Gdańsk 1982 s. 152-199. — [Referat wygłoszony na Kongresie Kultury Polskiej Warszawa 11-13 XII 1981]. W: *Kongres Kultury Polskiej*. Wwa* 1982 s. 17-24. — „L'art c'est l'homme qui s'organise”. (Le bouillant creuset de l'histoire privée). [Przeł.] A. Krzyżanowski. W: *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 10: 1983 s. 35-75. — „Ciemna” młodość Gombrowicza. W: *Gombrowicz i krytycy*. Kr. 1984 s. 491-529. — „Kapelmistrz Kreisler” [E.T.A. Hoffmanna] i „Pani Bovary” [G. Flauberta]. W: *Prace ofiarowane Henrykowi Markiewiczowi*. Kr., Wr. 1984 s. 321-334. — Ocalenie przez rozpacz. W: *Literatura źle obecna*. Londyn 1984 s. 123-143, wyd. nast. Kr. 1986* [dot. W. Odojewskiego]. — *Partyzantka J. Zaliwskiego* w literaturze romantycznej. [Współaut.:] M. Żmigrodzka. W: *Spółczesność polskie i próby wznowienia walki zbrojnej w 1833*. Wr. 1984 s. 199-217. — *Romantizen och Polen*. [Przeł.] M. von Zweigberz. *Artes*, Sztokholm 1985 nr 3 s. 25-36. — *Das „Polentum” bei Günter Grass*. [Przeł. z pol.] R. Schmidgall-Trojansky. W: *Suche die Meinung*. Wiesbaden 1986 s. 283-295. — *Pośmiertna maska Konrada Wallenroda*; *Maska Maski*: *Ontologiczne nieszczęście człowieka śmiechu* [dot.: W. Hugo: *Człowiek śmiechu*]. W: *Maski*. T. 2. Gdańsk 1986 s. 341-392, 395-410. — *Romantyzm polski i Skandynawia*. *Zesz. Nauk. UG Pr. Hist.-lit.* 1986 nr 10/11 s. 257-268; przekł. ang. w: *The Slavic world Scandinavia*. Aarhus [ok. 1986]. — *„Rozbitych harf niedomówiony dźwięk”*. W *stoczerdziestolecie romantycznego tomu poezji*. *Twórczość* 1986 nr 3 s. 73-87. — [Czwarta] IV część „*Dziadów*” i wczesnoromantyczny bohater egzystencji. [Współaut.:] M. Żmigrodzka. *Pam. Lit.* 1987 z. 1 s. 3-13. — *Chopin wśród bohaterów egzystencji*. [Współaut.:] M. Żmigrodzka. *Res Publica* 1987 nr 3 s. 49-62. — *„W tę jesień dławiącą”*. *Pam. Lit.* 1987 z. 3 s. 13-19 [dot.: K. Wyka: *Życie na niby; Pamiętnik po kłęsce*]. — *Czy Stawrogin jest postacią tragiczną?* W: *Dzieci*. T. 2. Gdańsk 1988 s. 71-88; przekł. franc.: [Przeł.] A. Posner. *Lettre Internationale*, Paryż 1987 nr 3. — *Literatura romantyczna jako dokument spisków*. W: *OLP. Ser. 3 t. 2*. Kr. 1988 s. 7-46; przekł. włos. w: *Testi letterari e conoscenza storica. La letteratura come foute*. Milano 1986 s. 95-134. — *Fantazmat ściętej głowy*. [Współaut.:] R. Forycki. *Twórczość* 1989 nr 7 s. 49-66; przekł. franc.: *Acta Univ. Wratisl.* 1992 nr 1246 *Romanica Wratisl.* nr 35 s. 75-

-87. — *L'apocalypse laïque*. [Współaut.:] R. Forycki. [Przeł.] J.-Y. Erhel. *Lettre Internationale*, Paryż 1989 nr 21. — *Literacki paradoks Rewolucji Francuskiej*. [Współaut.:] R. Forycki. *Problemy* 1989 nr 7 s. 10-16. — *Szalona*. W: *Zdziwienie Kraszewskim*. Wr. 1990 s. 13-27. — *Dlaczego rewolucja jest kobietą?* W: *Historia i wyobraźnia*. Wwa 1992 s. 103-119; przekł. franc.: *Revue Européenne des Sciences Sociales*, Genewa 1989 nr 85. — *„Szkoła białoruska” w poezji polskiej*. *Prz. Wschodni* 1991 z. 1 s. 35-48. — *Jan Barszczewski; Tadeusz Łada-Zabłocki*. W: *OLP. Ser. 3 t. 3*. Wwa 1992 s. 91-114; 333-356. — *Der „polnische” und der „deutsche” Teufel. Über die Figuren des Bösen*. W: *Deutsche und Polen. 100 Schlüsselbegriffe*. München, Zürich 1992 s. 169-179. — *Romantyzm blaknący*. *Dialog* 1992 nr 1/2 s. 146-154. — *Królestwo i wygnanie*. *Ogród* 1993 nr 1/4 s. 29-59 [dot.: J.J. Rousseau: *Wyznania; Marzenia samotnego wędrowca*]. — *Panna i miłość szalona*. *Teksty Drugie* 1993 nr 4/6 s. 15-36 [dot. tzw. wątku Lenory]. — *Romantyczne tematy egzystencji*. [Współaut.:] M. Żmigrodzka. *Znak* 1993 nr 12 s. 4-17. — *Forma i śmierć*. *Ogród* 1994 nr 1 s. 75-85.

Prace redakcyjne

1. *Kultura okresu pozytywizmu*. (Wybór tekstów i komentarzy pod red. J. Kotta). Cz. 1. *Mieszczactwo*. Oprac. ... Wwa: KiW 1949, 334 s. IBL.
2. R. Berwiński: *Księga życia i śmierci*. (Wybór pism). Oprac. ... Przep. bibliogr. i spis wyrazów do „*Bogunki*” oprac. Z. Lewinówna. Wwa: PIW 1953, 425 s.
3. L. Siemieński: *Ogrody i poeci*. (Wybór pism). Wyboru dokonała ... Przep. oprac. M. Grabowska. Wwa: PIW 1955, 459 s. IBL PAN.
4. E. Wasilewski: *Wybór poezji*. Wybór i wstęp ... Kr.: WL 1955, LXXI, 148 s. PAN IBL.
5. J. Zacharyasiewicz: *Jarema*. Studium z wewnętrznych dziejów Galicji. Wstęp i przyp. oprac. ... Wwa: LSW 1957, 177 s.
6. *Antologia romantycznej poezji krajowej. 1831-1863*. Oprac.: ..., M. Grabowska. Wwa: PIW 1958, 263 s.
7. S. Goszczyński: *Zamek kaniowski*. Oprac.: M. Grabowska, ... Wwa: PIW 1958, 211 s.
8. W. Pol: *Wybór poezji*. Wyboru dokonała i wstępem poprzedziła ... Przep.: M. Grabowska. Wr.: Ossol. 1963, CXLIX, 298 s. BN I, 180.
9. *Proces historyczny w literaturze i sztuce*. Materiały konferencji naukowej, maj 1965. Red.: ... i A. Piorunowa. Wwa: PIW 1967, 400 s.
10. *Literatura polska wobec rewolucji*. Praca zbiorowa pod red. ... Wwa: PIW 1971, 586 s. IBL PAN.

11. Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku. Red. nac.: K. Wyka, H. Markiewicz, I. Wyczańska. Ser. 3. Literatura krajowa w okresie romantyzmu 1831-1865. Zespół red.: ..., B. Zakrzewski, M. Dernałowicz. T. 1-3. Kr.: WL 1975, 1988, Wwa: Wydawn. IBL 1992, 917 + 995 + 527 s. IBL PAN.

Zmiany w zespole red.: T. 2. Zespół red.: ..., M. Dernałowicz, M. Maciejewski; T. 3. Zespół red.: ..., M. Maciejewski, M. Gumkowski.

12. Positionen polnischer Literaturwissenschaft der Gegenwart. Methodenfragen der Literaturgeschichtsschreibung. [Wyd.] E. Dieckmann, ... [Przeł.] B. Schymon. Berlin: Akademie 1976, 292 s. Akademie der Wissenschaft der DDR.

13. Reduta. Romantyczna poezja niepodległościowa. [Antologia; zebrała i oprac.] ... Kr.: WL 1979, 575 s.

14. Galernicy wrażliwości. Wybór, oprac. i red.: ..., S. Rosiek. Gdańsk: WM 1981, 533 s.

Z serii *Transgresje*, inne części zob. poz. 16, 17, 21, 23.

15. Słowacki mistyczny. Propozycje i dyskusje. Symposium. Warszawa 10-11 grudnia 1979. Red.: ..., M. Żmigrodzka. Wwa: PIW 1981, 414 s. Z prac IBL PAN.

16. Odmienicy. Wybór, oprac. i red.: ... i Z. Majchrowski. Gdańsk: WM 1982, 530 s.

Z serii *Transgresje*, inne części zob. poz. 14, 17, 21, 23.

17. Osoby. Wybór, oprac. i red.: ..., S. Rosiek. Gdańsk: WM 1984, 569 s.

Z serii *Transgresje*, inne części zob. poz. 14, 16, 21, 23.

18. Trójkąt Bermudzki Güntera Grassa. Red.: ... i W. Maksymowicz. Wwa: ZSP 1984, 87 s. ZSP. Centr. Klub UW Hybrydy.

19. Urodzony w Gdańsku Günter Grass. Red.: ..., W. Maksymowicz. Wwa: ZSP 1984, 45 s. ZSP. Centr. Klub UW Hybrydy.

20. Polskie pytania o Grassa. Pod red. ... przy współpracy A. Wójtowicza. Wwa: CKS [Centr. Klub Studencki] Hybrydy 1985, 146 s. Por. poz. 24.

21. Maski. Wybór, oprac. i red.: ..., S. Rosiek. T. 1-2. Gdańsk: WM 1986, 415 + 510 s.

Z serii *Transgresje*, inne części zob. poz. 14, 16, 17, 23.

22. Style zachowań romantycznych. Propozycje i dyskusje. Symposium. Warszawa 6-7 grudnia 1982. Red.: ..., M. Zielińska. Wwa: PIW 1986, 438 s.

23. Dzieci. Wybór, oprac. i red.: ..., S. Chwin. T. 1-2. Gdańsk: WM 1988, 375 + 358 s.

Z serii *Transgresje*, inne części zob. poz. 14, 16, 17, 21.

24. Polskie pytania o Grassa. Pod red. ... przy współpracy A. Wójtowicza, Wwa: Hybrydy przy współudziale Goethe Institute [1988], 287 s. Por. poz. 20.

25. Polish-Swedish literary contacts. A symposium in Warsaw September 22-26 1986. [Wyd.] ..., N.A. Nilsson. Stockholm: Almqvist och Wiksell International 1988, 127 s.

26. Zwierciadła Północy. Związki i paralele literatury polskiej i skandynawskiej. Pod red.: ..., N.A. Nilssona i A. Sobolewskiej. Wprowadzenie ... Wwa: Wydawn. IBL 1991, 228 s. IBL PAN.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1992. — M. Janion: Autokomentarz. Oprac. P. Piasecki. *Ogrod* 1990 nr 2 [dot. m.in.: Życie pośmiertne Kouraa Wallerroda, Wobec zła. — Wywiady: Mieć czy być. W: J. Nieśiobdzki: Rozmowy istotne. Gdańsk 1983; Historię trzeba pisać dziko. Z prof. M.J. rozm.: D. Siwicka i M. Bieńczyk. *Tyg. Lit.* 1991 nr 20; Pożegnanie z romantyzmem. Rozm. A. Bemata. *Nowe Książ* 1991 nr 6; Zmiana kodu. Rozm. A. Krzemieński. *Polityka* 1991 nr 48; Garderoba duszy. W: H. Zaworska: Wczoraj i dzisiaj. Pozń. 1992. — Tu patrzą jak straszne są duchowe sprawy! Z prof. M.J. rozm. L. Janion. *Nowa Fantastyka* 1994 nr 1.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan) — LP (red.)

[Lucjan Siemiński:] K. Groniowski. *Prz. Hist.* 1956 z. 4; M. Inglot: Nowe spojrzenie na „romantyzm krajowy”. *Życie Lit.* 1956 nr 4. — [Z. Krasieński:] H. Markiewicz: Nowa monografia o Krasieńskim. *Nowa Kult* 1962 nr 21; Z. Żabicki: Krasieński i współczesność. *Twórczość* 1962 nr 7. — [Romantyzm:] Cz. Zgorzelski: Studia o ideach i stylu. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 14; J. Maślanka. *Ruch Lit.* 1971 nr 1; I. Opacki. *Pam. Lit.* 1971 z. 1; M. Cieśla. *Teksty* 1972 nr 5. — [Romantyzm, rewolucja, marksizm:] S. Balbus: Do źródeł współczesności. *Życie Lit.* 1973 nr 8, sprost. *tamże* nr 9; J. Czyżkowski: Świat humanistyczny, K. Nowosielski: Poszukiwanie obecności. *Nowy Wyrz* 1973 nr 10; A. Grzegorzcyk: W humanistycznym ogrodzie” M.J. *Odra* 1973 nr 4; A. Lam: Marksizm „oswojony”. *Nowe Drogi* 1973 nr 6; E. Szary-Matywiecka. *Pam. Lit.* 1973 z. 4; J. Woźniakowski: Rozważania o humanistycznej teorii względności, o pysze słowa i poglądach na świat. *Tyg. Powsz.* 1973 nr 15, przedr. pt. Pochwała synkretyzmu w teozofii: Czy kultura jest do zbawienia potrzebna? Kr. 1988; W.M. Grabski. *Prz. Hum.* 1974 nr 11. — [Humanistyka:] A. Grzegorzcyk. *Nurt* 1974 nr 9; K. Turkowska-Chwin. *Literatura* 1974 nr 8; S. Baranćak: Zrozumieć to znaczy wyzwoleć, Z. Mitosek: Zaklanie słowem. *Polityka* 1975 nr 14; T. Burek: Humanistyka ze współczesnym adresem. *Twórczość* 1975 nr 1 [dot. też: Romantyzm; Romantyzm, rewolucja, marksizm]; J. Ziomek: Szanse współczesnej humanistyki. *Literatura* 1975 nr 18. — J. Czyżkowski: Romantyzm jako duchowa forma życia. *Nowe Książ* 1976 nr 12 [rec.: Gorączka romantyczna]. — [Humanistyka:] M. Lubelska. *Ruch Lit.* 1976 nr 21; R. Nycz: Humanistyka przed rozbitym zwierciadłem. *Teksty* 1976 nr 3. — [Gorączka romantyczna:] R. Przybylski: Tyrania Króla Duch. *Literatura* 1976 nr 8; H. Zaworska: Gorączka intelektualna. *Twórczość* 1976 nr 6; S. Chwin: Czytanie romantyzmu. *Odra* 1977 nr 3; G. Królikiewicz. *Ruch Lit.* 1977 nr 1; E. Lubieniewska. *Pam. Lit.* 1978 z. 1. — [Romantyzm i historia:] M. Buś, G. Królikiewicz. *Ruch Lit.* 1979 nr 4; M. Grabowska: Nowa księga o romantyzmie. *Polonistyka* 1979 nr 4; J. Szacki. *Polityka* 1979 nr 28; W. Zajewski. *Kron. Warsz.* 1979 nr 3; H. Zaworska: Za panowania romantyzmu. *Twórczość* 1979 nr 5, sprost. *tamże* nr 9; A. Fabianowski: Romantyzm — myśl, idea, mit. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1979/1980; J. Bachórz. *Punkty* 1980 nr 9. — A. Witkowska: O romantyzmie, o sobie, o nas. *Teksty* 1980 nr 4 [rec.: Romantyzm i historia]. — [Odnawianie znaczeń:] L. Rola. *Twórczość* 1981 nr 7; M. Stala: M.J. dialog z duchem. *Pismo* 1981 nr 3 [dot. też: Gorączka romantyczna] — J. Majcherek: „Być swędzeniem w waszym mózgu ...” *Twórczość* 1985 nr 6 [dot. serii *Transgresje*]. — [Czas formy otwarte:] A. Zawada: Czas romantyzmu. *Twórczość* 1985 nr 10; W. Pyczek: Romantyczna sakralizacja dziejów. *Znak*

1986 nr 11/12. — D. Siwicka: Szkoła mówienia. *Więź* 1987 nr 1 [dot. serii *Transgresje*]. — J. Gondowicz: Księżna nocy. *Życie Warsz.* 1990 nr 268. — [Wobec zła:] B. Bubula: W obronie romantyzmu. *Znak* 1990 nr 12; A. Czyż: Wobec zła trwać nadzieja. *Ogród* 1990 nr 2; I. Kamiński: *Ze* 1990 nr 9; M. Karpiński: Coś na ząb. *Puls* 1990 nr 44; S. Kieniewicz: Mroki romantyzmu. *Prz. Powsz.* 1990 nr 5; A. Nowakowski: Szaleństwo i śmierć. *Brulion* 1990 nr 14/15; M. Stala: Rejtan i wampir. *Tyg. Powsz.* 1990 nr 28; M. Strzyżewski: Kompleks szatana. *Twórczość* 1990 nr 9; W. Szturc: Za co Kocham M.J. *Teatr* 1990 nr 5; J. Węgiełek: Imperium Romantyzmu. *Tyg. Lit.* 1990 nr 7. — [Życie pośmiertne Konrada Wallenroda:] G. Borkowska: Wallenrod pierwszy i ostatni. *Res Publica* 1991 nr 6; J. Gondowicz: Jak upiór powstaje krwi głodna; M. Karpiński: Słowo stało się ciałem, a Wallenrod nie będzie w Belwederze. *Prz. Powsz.* 1991 nr 11; R. Lis: Wobec Wallenroda i dalszy ciąg pytań o zło. *Ogród* 1991 nr 3; J. Leccia: Czy Prometeusz może być zbawiony. *Nowe Książ.* 1991 nr 6; A. Witkowska: Wallenrod czy współczesny. *Polityka* 1991 nr 16. — J. Katz-Hewetson: Czytając „Wobec zła”. *Arka* 1991 nr 4 [rec.: Wobec zła] R. Przybylski: Koniec epoki. *Gaz. Wyborcza* 1991 nr 288 [rec.: Projekt krytyki fantazmatycznej]. — D. Siwicka: M.J. *Nowe Książ.* 1991 nr 6. — M. Strzyżewski: Przekleństwo Wallenroda. *Twórczość* 1991 nr 8 [rec.: Życie pośmiertne Konrada Wallenroda]. — T. Tyczyński. *Pam. Lit.* 1991 z. 1 [rec.: Wobec zła]. — [Projekt krytyki fantazmatycznej] Z. Bienkowski: Klucz, wytruch? *Życie Warsz.* 1992 nr 51; T. Drewnowski: Propozycja nie do odparcia. *Polityka* 1992 nr 9; R. Lis: Projekt nowej kultury; A. Czyż: Republika ducha. (Czytając M.J.); A. Grzybek: Duch romantyczny po reformie. *Ogród* 1992 nr 2. — [Życie pośmiertne Konrada Wallenroda:] M. Kalinowska. *Pam. Lit.* 1992 z. 2; W. Sliwowska. *Kwart. Hist.* 1992 z. 2. — P. Łuszczkiewicz: O „Projekcie krytyki fantazmatycznej” M.J. *Twórczość* 1992 nr 4/5. — [Życie pośmiertne Konrada Wallenroda:] B. Mikuta. *Ruch Lit.* 1992 nr 6; M. Szpakowska: Bankructwo Wallenroda. *DIALOG* 1992 nr 4. — J. Wapiennik-Kossowicz. *Ruch Lit.* 1992 nr 6 [rec.: Projekt krytyki fantazmatycznej]. — H. Zaworska: Trucizna „Konrada Wallenroda”. *Literatura* 1992 nr 5 [rec.: Życie pośmiertne Konrada Wallenroda]. — D. Krzywicka: Krew pachnie w tej sali ... — „Wobec zła” M.J. W tejże: Penetracje. K. 1993.

A.Sz.

JANKO Anna ur. 1957

Właściwe nazwisko: Jankowska-Majer.
Poetka.

Urodzona 27 sierpnia 1957 w Rybniku; córka Zbigniewa Jankowskiego, poety i krytyka, i Teresy Ferenc, poetki. Do szkoły podstawowej uczęszczała w Rybniku i Kołobrzegu, następnie w 1972-75 do VII Liceum Ogólnokształcącego im. K.K. Baczyńskiego we Wrocławiu. Debiutowała w 1975 wierszem pt. „Znienawidzić Światowida”, ogłoszonym w bydgoskich *Faktach* (nr 43). W 1976 zdała egzamin maturalny w Liceum Ogólnokształcącym nr 2 w Sopocie. W 1976-82 studiowała filologię polską na Uniwersytecie Gdańskim i uzyskała magisterium na podstawie pracy pt. „Motyw wygnania w poezji Anny Kamińskiej”, napisanej pod kierunkiem prof. Marii Janion. W tym czasie publikowała wiersze na łamach wielu czasopism, m.in. *Życia Literackiego* (1977-78), *Faktów* (1977-79) i *Punktu* (1978-80). W 1980 wyszła za mąż za Piotra Majera, astronoma. Od 1980 była członkiem

ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Kontynuując twórczość poetycką publikowała w *Literaturze* (1987), *Tygodniku Kulturalnym* (1987), w czasopiśmie *W kręgu książki* (1987) i w *Odrze* (1987-88). W 1989 została członkiem SPP. Otrzymała nagrodę literacką *Faktów* (1980) oraz Nagrodę Literacką Młodych im. W. Pietrzaka (1980). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. List do królika doświadczalnego. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1977, 75 s.
2. Wyklują się staruszka. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1979, 85 s.
3. Diabłu świeca. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1980, 71 s.
Nagroda „Gdańska Książka Roku 1980” przyznana przez Oddział Gdański ZLP.
4. Rzeź lalek. [Dramat w 1 akcie]. Praprem. Szczec., T. Współcz. 1980.
Wyst. łącznie z „Warszawianką” S. Wyspiańskiego.
5. Koronki na rany. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1989, 95 s.
6. Cztery twarze domu. Antologia rodzinna. [Wiersze]. [Współaut.:] T. Ferenc, Z. Jankowski, M. Wieczorek. Szczec.: Glob 1991, 220 s.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1989, 1990. — Wywiad: Poezja i zdziwienia. [Rozm.] B. Russ. *Życie Lit.* 1987 nr 13.
J. Cilla, T. Radziszewska, A. Woźniak: Dołobek twórczy pisarzy Wybrzeża Gdańskiego 1945-1980. Gdańsk 1981.
J.B. Ożóg: Siła wyznań. *Tyg. Kult.* 1979 nr 4 [rec.: List do królika doświadczalnego]. — A. Borowa: Z grochem w butach. *Id* 1980 nr 39. — [Wyklują się staruszka:] W. Gawłowski. *Nowy Wyrzaz* 1980 nr 6; A. Nasifowska: Pułapki. *Literatura* 1980 nr 41 [dot. też: Diabłu świeca]. — E. Starosta: Wyklucie się staruszek. *Fakty* 1980 nr 37. — M. Kąkiel: Nadmiar słów. *Poezja* 1981 nr 3. — M. Chorabik. *Autograf* 1990 nr 7/8 [rec.: Koronki na rany].

B.D.

JANKOWSKI Edmund Jerzy 1912-1991

Pseud.: E.J.; (ej); Jerzy Ejan.
Historyk literatury, edytor.

Urodzony 16 grudnia 1912 w Warszawie; syn Stanisława Jankowskiego, zecera, i Natalii z Grefkowiczów. Po ukończeniu Gimnazjum św. Stanisława Kostki w Warszawie, od 1931 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim, w 1936 uzyskał magisterium. W następnych latach pracował jako nauczyciel w Gimnazjum im. Sułkowskich w Rydzynie (1936-38) i w Warszawie. W 1936 został członkiem Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych. Pierwszy artykuł „Pani Eliza pisze listy ...” ogłosił w 1937 w poznańskiej *Kulturze* (nr 17). W 1939 ożenił się z Barbarą Szamotulską, praw-

niczka. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Warszawie i brał udział w tajnym nauczaniu. Po powstaniu warszawskim przebywał w Kieleckiem. W 1945 powrócił do Warszawy i pracował nadal (do 1951) w szkolnictwie, łącząc od 1949 pracę nauczycielską z pracą naukową w Towarzystwie Naukowym Warszawskim, w którym zorganizował i prowadził Archiwum Elizy Orzeszkowej. W tym czasie podjął aktywną działalność w Towarzystwie Literackim im. A. Mickiewicza; w 1950-56 był sekretarzem Zarządu Głównego, a następnie wiceprezesem. Od 1953, po włączeniu Towarzystwa Naukowego Warszawskiego do PAN, pracował na stanowisku adiunkta w Instytucie Badań Literackich (IBL) i kierował nadal Archiwum E. Orzeszkowej. Rozprawy, artykuły i prace edytorskie publikował w *Pamiętniku Literackim* (od 1951), *Roczniku Literackim* (od 1958; tu w 1958-73 stały dział: Pamiętniki. Wspomnienia. Listy, a w 1974-83 Listy), *Nowych Książkach* (od 1959). W 1957-66 pełnił funkcję sekretarza Rady Naukowej IBL. W 1961 uzyskał doktorat nauk humanistycznych na podstawie opracowania naukowego i komentarza do „Pism krytycznoliterackich” E. Orzeszkowej (promotor prof. Julian Krzyżanowski). W 1963-67 był kierownikiem Pracowni Edytorskiej Okresu Pozytywizmu, następnie kierownikiem Pracowni Edytorstwa i Dokumentacji Naukowej Literatury XIX w. IBL. W 1964 habilitował się na podstawie opracowania edytorskiego „Listów zebranych” E. Orzeszkowej i w tymże roku został mianowany docentem. W 1966-90 był członkiem Rady Naukowej IBL, w 1966-89 Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN, w 1967-81 członkiem Komisji Egzaminacyjnej dla Dyplomowanych Pracowników Dokumentacji Naukowej przy PAN. W 1968 został redaktorem naczelnym przygotowywanego w planie naukowym IBL „Słownika pseudonimów pisarzy polskich” (złożony do druku w 1991). W 1973 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Od 1981 był czynnym członkiem Towarzystwa Naukowego KUL. Po przejściu na emeryturę w 1982 kontynuował prace edytorskie. Zmarł 26 kwietnia 1991 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Eliza Orzeszkowa. Wwa: PIW 1964, 683 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1973, wyd. 4 1980 [właśc. 1981], wyd. 5 1988.

2. „Z różnych sfer”. Studia i portrety. Słowo wstępne: Z. Libera. Red.: M. Bokszczyński, S. Fita, D. Świerczyńska. Wwa: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1994, 358 s.

Zawartość: Orzeszkowa i jej współczesni: Śladami pani Elizy; Orzeszkowa na napoleońskim trakcie; Warszawskie meandry Orzeszkowej; Druga część „Antka”; Z dziejów znajomości Orzeszkowej z Sienkiewiczem; Razem czy „po osobno”? Ko-

nopnicka — Orzeszkowa; Europejski sukces Elizy Orzeszkowej; Rydel — poeta „zaśmieszony”; O „polskim epizodzie” Szaloma Asza; „Klejnot pióra mądrego i szlachetnego”. W setną rocznicę urodzin Ignacego Chrzanowskiego. — Z warsztatu słownika pseudonimów: Słownik pseudonimów czyli Larva detracta”. — Portrety: Nasz prezes [o J. Krzyżanowski]; Zygmunt Szweykowski; Konrad Górski; Józef Szytkowski; Witold Suchoński; Staján Subotin; Eugeniusz Sawymowicz; Rola tradycji w działalności Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. J. Słowacki: Balladyna. Tekst przygot., objaśn. i post. oprac. ... Wwa: Kraj 1950, 152 s.

2. E. Orzeszkowa: „Ardelion”. Wyd. ... *Pam. Lit.* R. 43: 1952 s. 306-365.

3. E. Orzeszkowa: Listy zebrane. Do druku przygot. i komentarzem opatrzył ... T. 1-9. Wr.: Ossol. 1954-1981. PAN IBL.

T. 1. Do redaktorów i wydawców. 1954, 419 s.; T. 2. Do L. Méyeta. 1955, 455 s.; T. 3. Do literatów i ludzi nauki. 1956, 563 s.; T. 4. Do literatów i ludzi nauki. 1958, 455 s.; T. 5. Do przyjaciół. 1961, 460 s.; T. 6. Do pisarzy: J. I. Krzyszkowski, Z. E. Miłkowski, M. Konopnickiej, M. Bałuckiego, W. S. Reymonta, 1967, 539 s.; T. 7. Do rodziny, przyjaciół i korespondentów różnych. Skorowidz: B. Jankowska. 1971, 682 s.; T. 8. Do literatów i ludzi nauki. 1976, 852 s.; T. 9. [Do różnych adresatów]. 1981, 663 s.
T. 1-3 pod red. J. Baculewskiego.

4. E. Orzeszkowa: Nad Niemnem. T. 1-3. Post.: J. Krzyżanowski. Przep. oprac. ... Wwa: Czyt. 1954, 204 + 220 + 285 s. Wyd. nast.: tamże: 1956; w: E. Orzeszkowa: Dzieła wybrane, tamże 1957, 1960.

5. E. Orzeszkowa: Pisma krytycznoliterackie. Zebrał, oprac. i wstępem opatrzył ... Wr.: Ossol. 1959, 642 s. Z prac IBL PAN.

6. Literatura, komparatystyka, folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu. Red.: M. Bokszczyński, S. Frybes, ... Wwa: PIW 1968, 367 s. PAN IBL, UW, Kom. Nauki o Literaturze Pol., Tow. Lit. im. A. Mickiewicza.

7. M. Konopnicka: Korespondencja. T. 2. Konopnicka-Orzeszkowa. 1879-1910. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1972, 274 s.

8. Problemy literatury polskiej okresu pozytywizmu. Red.: ... i J. Kulczycka-Saloni, przy współpracy E. Pieńkowskiej-Rohozińskiej. Ser. 1-3. Wr.: Ossol. 1980, 1983 [właśc. 1984], 1984, 287 + 367 + 332 s. PAN IBL.

W ser. 1 współudział też M. Kabaty.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1970. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — B. Winkłowa: Bibliografia prac E. J. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* t. 16: 1981; uzup. za 1981-1993 w: E. Jankowski: „Z różnych sfer” Wwa 1994.

[E. Orzeszkowa: Listy zebrane. Oprac. ...] J. J. Lipski, *Pam. Lit.* 1955 z. 3; J. Żabiński, *Życie Lit.* 1955 nr 38; J. Krzyżanowski, *Rocz. Lit.* 1955 wyd. 1956; M. Kasterska, *Horizonty*, Paryż 1957 nr 13 [dot. t. 3]. — P. Hertz: Szkoła pani Elizy. *Noua*

Kult. 1960 nr 11, przedr. w tegoż: *Domena polska. Wwa 1961* [rec. wyd.: E. Orzeszkowa; Pisma krytycznoliterackie]. — [Eliza Orzeszkowa:] M. Grabowska: „... tam była kobieta żywa”, *Nowe Książ.* 1964 nr 21; S. Lichański: Portret Orzeszkowej. *Tyg. Kult.* 1964 nr 43, przedr. w tegoż: *Cienie i profile. Wwa 1967*; Z. Starowieyska-Morstinowa: Trzy kobiety. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 52; T. Brzostowski: Orzeszkowa żywa. *Życie i Myśl* 1965 nr 3/4; J. Żółciński: Orzeszkowa w życiu codziennym. *Twórczość* 1965 nr 1; K. Brzozowska: Eliza Orzeszkowej kłęski i zwycięstwa. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 27; W. Pasterniak. *Ruch Lit.* 1967 nr 2. — [E. Orzeszkowa: Listy zebrane. Oprac. ...] J. W. Gomulicki. *Rocz. Lit.* 1967 wyd. 1968 [dot. t. 6]; J. W. Gomulicki. *Rocz. Lit.* 1971 wyd. 1973 [dot. t. 7]; J. Bartnicka: Z grodzieńskiej samotni. *Nowe Książ.* 1977 nr 23 [dot. t. 8]; S. Fita. *Rocz. Lit.* 1976 wyd. 1979 [dot. t. 8]. — Z. Libera: E.J. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* t. 16: 1981 wyd. 1982. — A. Biernacki: J.E.J. [Wspomnienie]. *Teksty Drugie* 1992 nr 6.

J.P.

JANKOWSKI Stanisław Maria ur. 1945

Do 1970 podpisywał utwory: Stanisław Jankowski. Pseud.: (A.J.); Jan; Jan Kowski; jank; (jank); Jerzy Kotwicz; Jerzy Zawisza; (sj); (SJ); St.J.; Złośliwiec. Prozaik, reportażysta.

Urodzony 9 grudnia 1945 w Krakowie; syn Karola Jankowskiego, prawnika, i Marii z Klimasińskich. W 1964 zdał maturę w I Liceum Ogólnokształcącym im. B. Nowodworskiego. Następnie studiował historię na Uniwersytecie Jagiellońskim, w 1971 uzyskał magisterium. Debiutował w 1965 na łamach *Ita*; w piśmie tym pracował w 1967-77, awansując stopniowo od korespondenta terenowego do starszego redaktora działu reportażu (tu m.in. w 1975 cykl felietonów podp. Złośliwiec). Równocześnie był zatrudniony jako dziennikarz w innych pismach: w 1969-71 w *Dzienniku Polskim* (początkowo jako stażysta, później młodszy redaktor), w 1971-72 w tygodniku *Student* (kierownik działu informacji, redaktor działu reportażu), w 1973-81 w *Życiu Literackim* (jako redaktor i publicysta). W związku z twórczością reporterską odbył wiele podróży zagranicznych, m.in. do Stanów Zjednoczonych (dwukrotnie w 1976 i w 1987/88 na stypendium Fundacji Kościuszkowskiej), ZSRR, Mongolii, NRD, Węgry i Francji. Był członkiem Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce (później Komisja Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – Instytut Pamięci Narodowej). W 1974 otrzymał I nagrodę Klubu Publicystów Społeczno-Prawnych SDP. Od 1977 współpracował jako autor słuchowisk z Polskim Radiem. W 1981 pracował w *Gazecie Krakowskiej*. Od tegoż roku współpracował jako recenzent wewnętrzny z Wydawnictwem Literackim w Krakowie oraz z Krajową Agencją Wydawniczą w Krakowie i Rzeszowie. Od marca 1982 przez rok pracował ponownie w *Dzienniku Polskim* jako starszy publicysta redagując dodatek *Oficina* poświęcony literaturze i dodatek reporterski *Pejzaż Polski*. W 1982-87

działał w Stowarzyszeniu Autorów Polskich, pełniąc funkcję wiceprezesa i sekretarza Rady Oddziału w Krakowie. W 1983-85 był dyrektorem Oficyny Wydawniczej „Urania”. W 1986-87 publikował w *Przeglądzie Tygodniowym* (m.in. cykl reportaży historycznych pt. „Kryptonim Samoobrona”). W 1987 rozpoczął stałą współpracę z *Nowym Dziennikiem* (Nowy Jork). W 1993 został zastępcą redaktora naczelnego tygodnika *Wieści*. Był pomysłodawcą i komisarzem wystawy „Zginęli w Katyń” (Kraków 1989), członkiem i w 1992 wiceprezującym Instytutu Katyńskiego w Polsce i redaktorem *Biuletynu Katyńskiego*. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1976) i odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1986). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Steny z ulicy Mogilskiej. Kr.: WL 1977, 212 s. Opowieści reporterskie nt. AK w Krakowie. Nagroda *Echa Krak.* 1978.
2. Dom dla jedynaka. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1978 nr 1 s. 40-58. Radio 1978. Por. poz. 4.
3. Żołnierze z „Zielonego”. [Opowieść]. Wwa: MON 1978, 126 s.
4. Dom dla jedynaka. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. RTV 1979, 103 s. Por. poz. 2.
5. „Chlebowy”. [Powieść]. Wwa: Wydawn. RTV 1979, 119 s.
6. „Czarny” nadaje o trzeciej. [Opowieść]. Wwa: MON 1979, 109 s.
7. Znak Jastrzębca. [Powieść]. Wwa: MON 1979, 317 s. Wyd. 2 tamże 1982. Ciąg dalszy zob. poz. 8.
8. Szable i rapiery. [Powieść]. Wwa: MON 1980, 285 s. Wyd. 2 tamże 1985. Początek zob. poz. 7.
9. Grot. Kr.: Wydawn. Krzyża Nowohuckiego* 1981, 185 s. Życiorys gen. S. Grota-Roweckiego. (Inf. autora).
10. „Monte”. [Opowieść]. Wwa: MON 1983, 134 s.
11. Głową muru. [Reportaż]. Rzeszów: KAW 1985, 235 s.
12. Od Sycylii do Monte Cassino. [Współaut.]. O. Terlecki. Wwa: KAW 1985, 78 s.
13. Jak krakowscy zacy wygrali swoją wojnę ze Szwedami. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Alfa 1986, 45 s.
14. Królewski kurier. [Powieść dla młodzieży]. Rzeszów: KAW 1986, 285 s. Wyd. nast. cz. 1 Kr.: Polrend 1993, 127 s.

15. Steny biją celnie. Kr.: KAW 1986, 137 s.

Popularna opowieść o AK.

16. Rozkaz zdobyć więzienie. [Reportaż historyczny; współaut.:] S. Dąbrowa-Kostka. Kr.: KAW 1988, 178 s.

17. Strzały pod więzieniem. Wwa: Wydawn. RTV 1992, 268 s.

Opowieść o bojowych akcjach AK; fragm. druk. w *Prz. Tyg.* 1986-1987.

18. Emisariusz Witold. [Opowieść biograficzna o Janie Karaskim]. Nowy Jork: *Nouy Dzień*, 1991, 320 s.

19. Żołnierze Rzeczypospolitej. Chicago: Wici Publishing Co. 1991, 246 s.

Opowieść o bojowych akcjach AK.

Sluchowiska radiowe zob. poz. 2 oraz m.in.: Zamach na Koppego. Radio 1976. — Zieleniewszczyca. Odcinek 1-2. Radio 1976. — Kombatanci. Radio 1977. — Ostatni lot „Halifaxa”. [Współaut.:] S. Dąbrowa-Kostka. Cz. 1-5. Radio 1979. — Szable i rapier. Odcinek 1-2. Radio 1979-80. — Daleko od mostu. Radio 1980.

Prace redakcyjne

1. Powrót do Katynia. Oprac., wstęp: ... i E. Miszczak. Rzeszów: KAW 1990, 242 s.

2. Ks. L. Musielak: Spod Częstochowy do Koziełska. Oprac.: ..., S. Kuciński, E. Miszczak. Kr.: Inspektorat Tow. Salezjańskiego 1991, 182 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

[Steny z ulicy Mogiłskiej] B.S. Kunda: Bohaterstwo i milczenie. *Kontrasty*, Białystok 1978 nr 10; W. Pykosz: Sekretym „Ubezpieczalni”. *Życie Lit.* 1978 nr 12. — Z. Bauer: Jastrzębim tropem. *Życie Lit.* 1979 nr 37 [rec.: Znak Jastrzębca]. — Z. Płazewski: Polskie szable w akcji. *Nowe Książ.* 1980 nr 19 [rec.: Szable i rapier].

J.Z.

JANKOWSKI Zbigniew ur. 1931

Pseud. Hipolit; Szczepan Gniewski; ... zbi; zbijan.
Poeta, prozaik, krytyk literacki.

Urodzony 26 grudnia 1931 w Bydgoszczy; syn Franciszka Jankowskiego, pracownika Polskich Kolei Państwowych, i Stanisławy z domu Stachowiak; ojciec Anny Janko, poetki. Po II wojnie światowej przeniósł się wraz z rodzicami do Sypniewa (pod Złotowem), gdzie ukończył szkołę powszechną. Naukę kontynuował w 1947-48 w Państwowym Gimnazjum Ogólnokształcącym w Pile, następnie w Państwowym Liceum Pedagogicznym w Rogoźnie. Po zdaniu matury w 1951 był nauczycielem w szkole podstawowej w Pile. W 1953-57 studiował polonistykę w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach i uzyskał dyplom

magisterski. Debiutował w 1956 wierszem „Na Żuławach (Tragamin 1955)”, opublikowanym w *Perspektywach*, dodatku do *Dziennika Zachodniego* (nr 46). W tymże roku ożenił się z Teresą Ferenc, poetką. W 1958 zamieszkał w Rybniku i tu pracował przez cztery lata w tygodniku *Nowiny* jako kierownik działu kulturalnego (artykuły podp. m.in. Szczepan Gniewski). Następnie do 1965 był kolejno redaktorem działu satyrycznego *Rozgłośni Katowickiej Polskiego Radia* (1962), kierownikiem Klubu Międzynarodowej Prasy i Książki w Rybniku (1963) oraz kierownikiem Zakładowego Domu Kultury w Knurowie (1964-65). W 1959-65 był też organizatorem i pierwszym prezesem rybnickiego Klubu Literackiego „Kontakty”. Współdziałał w organizowaniu Rybnickich Dni Literatury. W 1956-64 współpracował z *Dziennikiem Zachodnim*, *Kocyn-drem* i *Trybuną Robotniczą* (tu w 1960 stała rubryka pt. „Zezem”; podp. Hipolit) oraz publikował utwory na łamach innych czasopism, m.in. *Wiatraków* (1961-67) i *Życia Literackiego* (1961-80). W 1962 został członkiem PZPR (wystąpił w 1979). W 1965 przeniósł się wraz z rodziną do Kołobrzegu i podjął pracę w Wydziale Kultury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej (na stanowisku kierownika). W tymże roku został członkiem ZLP. W Kołobrzegu był inicjatorem i współorganizatorem Klubu Myśli Twórczej, skupiającego środowisko artystyczne, a następnie kołobrzeszkiej grupy poetycko-plastycznej Reda (1965-71). W 1968 otrzymał Nagrodę Ziemi Kołobrzeszkiej. W 1968-71 był kierownikiem Klubu Morskiego Przedsiębiorstwa Połowów i Usług Rybackich „Barka” w Kołobrzegu i odbywał rejsy rybackie po Bałtyku oraz oceaniczne po Atlantyku i Pacyfiku. Równocześnie kontynuował działalność literacką, publikując wiersze, recenzje i artykuły na łamach czasopism: *Tygodnik Kulturalny* (1964-68, 1977, 1981), *Nadodrze* (1965-69, 1972-73), *Pomorze* (1966-69, 1972), *Fakty i Myśli* (1968-72), *Pobrzeże* (1969-71, 1974), *Poezja* (1969-72), *Twórczość* (1969-75). Od 1972 mieszkał we Wrocławiu, gdzie był organizatorem i pierwszym prezesem Dolnośląskiego Oddziału Stowarzyszenia Marynistów Polskich, a w 1974-75 redaktorem w redakcji literackiej *Rozgłośni Wrocławskiej Polskiego Radia*. W 1975 przeniósł się do Sopotu. W 1977 podjął pracę bibliotekarza Działu Oświatowego Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Gdańsku. W tym okresie ogłaszał też utwory w pismach *Odra* (1972-75, 1978), *Fakty* (1972-81), *W drodze* (1974, 1977-78, 1980-93), *Opole* (1975-77, 1981), *Literatura* (1976-78, 1981, 1984), *Więź* (1979, 1981, 1983-92). W 1979 zorganizował przy bazylice św. Mikołaja w Gdańsku Akademicki Krąg Literacki, przekształcony w okresie stanu wojennego w Krąg Literacki „Wiązania” przy Duszpasterstwie Środowisk Twórczych. Za

całokształt twórczości religijnej otrzymał w 1988 nagrodę im. Brata Alberta. W 1990 został członkiem SPP i Polskiego PEN Clubu. Mieszka w Sopocie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dotyk popiołu. Miniatury liryczne. Kat.: Śląsk 1959, 35 s.

2. Wejście w las. [Proza poetycka]. Kat.: Śląsk 1964, 87 s.

Cykle: W stronę kamienia; Cały w sosnach; Rower; Żebra piasku; Droga we mnie; Litanie na dwa biegi; Park.

3. Rozmowa z ogniem. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1965, 50 s.

Cykle: Za gorące twarze; Ponad imiona; I. Anna; II. Teresa.

4. Żar. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1966, 30 s.

5. Ciężenie morza. [Wiersze]. Kr.: WL 1970, 57 s.

Cykle: Poetyka; Wspólne łowisko; „Nasze morze”; Ciężenie ziemi.

6. Wysokie łowisko. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1972, 63 s.

Cykle: Kropła żywiołów; Poemat z Williamem Willisem; To ja, to wy.

7. I gdyby wszystkie żagle. [Wiersze]. Kr.: WL 1973, 54 s.

8. Psalterz bałtycki. Wiersze wybrane i nowe. Słowo wstępne: A. Kamińska. Wr.: Ossol. 1974, 232 s.

Nowy cykl pt.: Prześwietlone dnem.

9. Wiązanie tratwy. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1976, 79 s.

10. Ostrzeżenie przed ładem. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1977, 80 s.

Cykle: Pytana w nocy; Wygaszanie katedry; Brodwinno; Prawo zatoki.

11. Żywioł wszelki. Wiersze wybrane i nowe. Wstęp: J. Łukasiewicz. Gdańsk: WM 1978, 348 s.

Nowe cykle: Listy do Lorda Jima; Spotkanie z matką. — Nagroda im. M. Borzymowskiego w 1979.

12. Kto żyje. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1980, 59 s.

Cykle: Modlitwa do żony; Miejsce z matką; Grunt.

13. Zanurzenie. Modlitwy poetyckie. Słowo wstępne: J. Twardowski. Wwa: Pax 1980 [właśc. 1981], 128 s.

Nagroda literacka im. M. Sępa-Szarzyńskiego 1981.

14. Szkice do oceanu. Gdańsk: WM 1981, 137 s.

Zawartość: Marynistyka. [Wiersz]. — [Proza:] Rozpędzone morze. (Z dziennika rejsów rybackich); Tworzyć statek. [W tekście passim wiersze autora]. — Ponadto: T. Ferenc: W domu [Wiersz].

15. Atlantyk, dnia ... Gdańsk: WM 1983, 234 s.

Dziennik z rejsu do Afryki od 12 V do 8 VIII 1979; w tekście wiersze autora.

16. Według Jonasza. [Wiersze]. Wwa: Pax 1983, 61 s.

Cykle: To ja, to Ty; Szstorm; O współczesnych rybakach reportaż poetycki; W bruchu wielkiej ryby; Modlitwa Jonasza; Relacja z Niniwy.

17. Żegluga. Poemat. Gdańsk: WM 1983, 61 s.

18. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autora. Wwa: LSW 1985, 153 s.

19. Pełne morze. Wybór wierszy. Gdańsk: WM 1987, 388 s.

Zawiera m.in. cykl: Fałochrony. — Nagroda im. K. Janickiego w 1988 oraz nagroda im. M. Borzymowskiego w 1989.

20. Fałochrony. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1987, 77 s.

Cykle: Do gruntu; Spotkanie z ojcem; Abecadło dla wnuka; Kaszubeja; Po walce.

21. Cztery twarze domu. Antologia rodzinna. [Wiersze autorów:] T. Ferenc, ..., A. Janko, M. Wieczorek. [Przedm.:] K. Nowicki: Dom poezji. Szczec.: Glob 1991, 220 s.

Na s. 71-120 Z.J.: Rejs do świata w oknie; Z cyklu: Spotkanie z ojcem; Z cyklu: Abecadło dla wnuka.

22. Spokojnie, wodo. [Wiersze]. Gdynia: Arkun 1991, 87 s.

23. Pacyfik, dnia ... Gdańsk: Albatros 1993, 274 s.

Dziennik z rejsu do krajów Ameryki Łacińskiej od 27 V do 18 IX 1986; w tekście wiersze autora oraz fragmenty korespondencji z żoną, Teresą Ferenc.

Praca redakcyjna

1. Morze u poetów. Wiersze i wypowiedzi współczesnych poetów polskich. Antologia. [Wybór i oprac.] ... Gdańsk: WM 1977, 402 s.

Nagroda „Kogi Gdańskiej” 1979.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973. — Wywiad: Morze – czyn i słowo. [Rozm.] J.L. Jordan. *Fakty* 1981 nr 15.

SWPP 2 (B. Winkłowa).

A. Kamińska: Uwaga – poeta! *Twórczość* 1971 nr 7 [rec.: Ciężenie morza]. — M. Jodłowski: Morze – to wielka, największa metafora. *Opole* 1974 nr 8 [rec.: Psalterz bałtycki].

— [I gdyby wszystkie żagle:] J. Łukasiewicz: Na ostrzu morza. *Twórczość* 1974 nr 12; P. Spiewak: Morze – urealniona metafizyka. *Więź* 1974 nr 4. — J. Wiązek-Partyka: Poeta i morze. *W Drodze* 1978 nr 10 [rec.: Wiązanie tratwy; Ostrzeżenie przed ładem]. — [Żywioł wszelki:] G. Kubski: Głos głodu. O religijnych wierszach Z.J. *W Drodze* 1980 nr 8; J. Sochoń: Bóg i morze. *Więź* 1980 nr 10. — B. Żurkowski: Poetyckie morze. W tegoż: *Paradoks poezji*. Kr. 1982. — J. Salij: „Nie ogarniam tego głazu”. (Modlitwy poetyckie Z.J.). W tegoż: *Rozpacz pokonana*. Pozn. 1983 [rec.: Zanurzenie]. — M. Orski: Wielki żywioł morza. *Odra* 1986 nr 12 [rec.: Poezje wybrane].

— M. Halaś: Modlitwa morza. *Wiara i odpowiedzialność* 1987 nr 9. — Z. Bienkowski: Poezja i niepoezja. *Nadmiar*. *Tyg. Kult.* 1988 nr 17. — S. Jazdzewski: Środki artystyczne w liryce Z.J. *Nautologia* 1988 nr 2. — S. Jurkowski: Zapis człowieczego rejsu. *Kierunki* 1988 nr 26. — [Spokojnie, wodo:] J. Sochoń. *Prz. Powsz.* 1991 nr 9; M. Łukasiewicz: *Nowe*

Książ, 1992 nr 12. — Z. Zarebianka: Wieczność jako przeszeń nieskończonego, czyli o twórczości Z.J. W teście: Poezja wymiaru sanctum: Kamińska, Jankowski, Twardowski. Lubl. 1992.

J.P.

JANOWSKI Jarosław 1903-1959

Pseud.: j.; (j.); J.; (J.); j.j.; (j.j.); J.J.; (j. jan.); (jar); Jar; JAR; jar-jan; (jar-jan); Jar-Jan; j.; (j.); (J).

Poeta, prozaik, krytyk literacki, publicysta, dziennikarz.

Urodzony 2 kwietnia 1903 w Stawiszczach na Kijowszczyźnie; syn Włodzimierza Janowskiego, prawnika, i Kazimiery z Mazarakich. Uczęszczał do szkół w Kijowie, a potem w Zakopanem. W 1920 jako ochotnik brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W 1921 zdał maturę w gimnazjum realnym w Zakopanem i rozpoczął studia z zakresu filologii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1921-25 był prezesem akademickiego koła literacko-artystycznego Helion (1921-25). Debiutował w 1922 na łamach *Głosu Narodu* (nr 33-35) jako krytyk literacki artykułem „Nie ostoiemy się. (Rys charakterystyczny poezji futurystycznej w Polsce)” i jako poeta wierszem „Życie pełnia życia” (nr 48); z piśmie tym współpracował do 1926 publikując artykuły, recenzje literackie i filmowe, wiersze oraz nowele (m.in. rubryka „Ze srebrnego ekranu”). W 1924 przeprowadził się do Warszawy i kontynuował studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Publikował w tym czasie m.in. w *Gazecie Literackiej* (1926-27); głównie sprawozdania teatralne. W 1926 zrezygnował ze studiów na UW i wyjechał w 1927 do Paryża, gdzie został słuchaczem w École des Hautes Études Sociales. W 1929, po ukończeniu tej uczelni i powrocie do Warszawy, rozpoczął pracę dziennikarską w redakcji *Tygodnika Ilustrowanego* (1929-34), a potem także miesięcznika *Naokoło Świata* (1931-34). Ogłaszał nadto (także pod pseudonimami) artykuły i recenzje z dziedziny literatury, teatru oraz filmu, wiersze, nowele, teksty publicystyczne, felietony i reportaże z imprez sportowych m.in. w *Dzienniku Poznańskim* (1929), *Prasie* (1930-31), *Przeglądzie Sportowym* (1930-31), *Czasie* (1934-37; w 1936 redaktor działów kulturalno-literackiego i sportowego; m.in. stała rubryka „Świat książek”) i *Kulturze* (1936-37); był korespondentem paryskiego pisma *Cinéma*. W 1930 został członkiem Oddziału Warszawskiego ZZLP. Ożenił się z Bożeną Głuską. W 1935 współpracował z Polską Agencją Publicystyczną. Około 1937 przeniósł się do Krakowa, gdzie wszedł w skład zespołu redakcyjnego *Ilustrowanego Kuriera Codziennego* (1936-39); publikował w *Asie* (1937-39), *Pionie* (1937; tu recenzje w rubryce „Świat książek”) i *Kurierze Literacko-Naukowym* (1937-39). Podczas II wojny

światowej przebywał do 1941 w zajęтым przez ZSRR Lwowie, a po wkroczeniu tam wojsk niemieckich w Warszawie. Po wojnie w 1945 mieszkał w Łodzi; zajmował się dziennikarstwem i rozwijał twórczość literacką. Był zatrudniony w redakcjach *Rzeczypospolitej* (1945) i *Tygodnika Demokratycznego* (1945-46; dział kulturalny). W 1946 zamieszkał ponownie w Krakowie i pracował w redakcji *Dziennika Polskiego*, a od 1947 do przejścia z powodu choroby na wcześniejszą emeryturę w *Echu Krakowa*. Zmarł 21 października 1959 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Siejba tęcza*. [Wiersze]. Wwa: Gebethner i Wolff 1923, 70 s.

Zawiera cykl: Świtanie; Krzyż w stokrociach; My; Na płatkach jaśminu; Z dnia powszedniego.

2. *Rewizja na Parnasie*. [Szkice krytyczne]. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff [1926], 32 s.

Zawartość: 1. Sztuka po wojnie; Poezja a proza; Nowoczesna powieść: Rewizja formulek. — 2. Teatr a kino; Elementy widowiska teatralnego, Ciernie na drodze; „Treść i forma”. Krytyki teorii St. I. Witkiewicza; Rola prądów artystycznych.

3. *Dzień jak noc*. [Opowiadania]. Wwa: F. Hoessick 1934, 224 s.

Zawartość: Dzień jak noc; Odwrócona karta; Pogromca; W ciemnym dworku; Motłak; Bugatti; Heljodor and co; Sensacja w Poleksie; Lzy Adama Brzesza; Pożegnanie.

4. [Zakończenie i przedmowa do:] Z. Jurkowski: *Wielki egzamin*. [Powieść]. Warszawa: E. Kuthan 1946, 323 s.

J.J. dokończył powieść zmarłego Z. Jurkowskiego, opracowując 1/4 tekstu.

5. *Wesoła wędrownica*. [Wiersze dla dzieci]. Łódź: Księg. Lud. [1947], 40 s.

Zawiera cykl: Afryka; Ameryka; Australia; Azja; Europa.

Nadto utwory w rękopisach powstałe (lub rozpoczęte) w 1939-45 częściowo ogłaszane w prasie: *Intermezzo*. [Dramat w 1 akcie]. Powst. 1943. — *Karuzela*. [Powieść]. — *Krokusy*. [Powieść]. — *Maski Kamili*. [Dramat]. Powst. 1942. — *Zdarzenia*. [Dialogi]. [Inf. autora. *Odrodzenie* 1946 nr 18 i P. Grzegorzcyka. *Znak* 1961 nr 4].

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — P. Grzegorzcyk: J.J. *Znak* 1961 nr 4, przedr.; w tegoż: *Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967*. Cz. 1. Wwa 1986.

1. Skoczyła: Odżywianie najnowszej polskiej poezji. *Głos Nar.* 1923 nr 97 [rec.: Siejba tęcza]. — [Rewizja na Parnasie:] R. Bergel: Próba diagnozy literackiej. *Głos Nar.* 1926 nr 163. [J. Przyboś] J.P. *Zwrotnica* 1926 nr 10; [W. Zechenter] W.Z.: *Rewizja i Rewizor*. *Gaz. Lit.* 1926 nr 15/16. — [Dzień jak noc:] E. Breiter: Powieść i nowela. *Wiad. Lit.* 1935 nr 2 s. 4; K. Zachowski: *Nowa Książ*. 1935 z. 6; Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1935 z. 3. — W. Zechenter: Autor „Siejba tęcza”. *Sl. Powsz.* 1970 nr 175.

B.T.

JANTA-POLCZYŃSKI Aleksander 1908-1974

Pseud.: A.J., A.J.P.; ajp; al. j.-p.; (al. j.-p.): Hipolit Zatwardziały; Jacek Lis; Jacek Miły; Stanisław Bończka; Wojciech Budzik; – wspólnie z Jerzym Paczkowskim: Aleksander Jerzy Janta Paczkowski.
Poeta, prozaik, autor reportaży, tłumacz.

Urodzony 11 grudnia 1908 w Poznaniu; syn Stanisława Janty-Polczyńskiego, lekarza, i Heleny z Juraszów. W 1925 ukończył Gimnazjum Gothilfa Bergera w Poznaniu, następnie studiował przez rok polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim. Debiutował w 1925 artykułem „Drobie w Wielkopolsce”, ogłoszonym w *Przeglądzie Myślowym i Łowiectwie Polskim* (nr 1). W 1926 zgłosił się na ochotnika do wojska i odbył służbę wojskową w 15. Pułku Ułanów i w Szkole Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu. W 1927 opublikował w *Dzienniku Poznańskim* (nr 244) pierwszy wiersz pt. „Na odsłonięcie pomnika poległych ułanów Piętnastego Pułku Ułanów Poznańskich”. W tymże roku powrócił na uniwersytet i przez dwa lata studiował ekonomię. Był członkiem grup poetyckich Łoża oraz Klub Szyderców. W 1928 wraz z Józefem Kisielewskim redagował poznańskie *Życie Literackie*. W 1929-31 studiował w École de Journalisme i Haute École des Sciences Sociales w Paryżu. Współpracował z licznymi czasopismami; reportaże, wiersze, utwory prozatorskie, recenzje i artykuły zamieszczał m.in. nadal w *Dzienniku Poznańskim* (do 1939) oraz w *Tęczy* (1929-34), *Kurierze Warszawskim* (stałe w 1929-33), *Wiadomościach Literackich* (od 1930), *Ilustracji Polskiej* (od 1931). Pod koniec 1931 wyjechał do Stanów Zjednoczonych. Po powrocie do kraju był krótko sekretarzem redakcji *Kultury*. W 1932 wyjechał do ZSRR; reportaże z podróży zamieszczał w *Dzienniku Poznańskim* i *Wiadomościach Literackich*. W 1933-34 przebywał w Japonii jako korespondent *Gazety Polskiej* (współpraca do 1937). W tym czasie zajmował się także twórczością przekładową z japońskiego. W 1935 wyjechał jako korespondent do Abisynii, skąd nadsyłał reportaże z frontu abisyńsko-włoskiego. Następnie wiele podróżował, był ponownie w Ameryce, wyjeżdżał także do Indii, Afganistanu, Birmy, Syjamu (obecnie Tajlandia), Indochin, Chin, na Tajwan i do Mongolii. W 1938 został odwołany przez redakcję z funkcji korespondenta na Bliskim Wschodzie. W 1938-39 pracował jako impresario hinduskiego tancerza Ramy Gopala; wyjeżdżał na Hawaje, do Hollywood i Paryża. Był członkiem Polskiego PEN Clubu. Wiosną 1939 stworzył w Indiach zespół baletowy i wyjechał z nim do Londynu i Paryża, gdzie zastał go wybuch II wojny światowej. Zgłosił się do formowanych w Coëtquidan oddziałów Wojska Polskiego. Współpracował z redakcją wy-

dawanego w obozie tygodnika *Polska Walcząca* (m.in. jako autor „Kroniki obozowej”, nr 1-6/7). Wiosną 1940 brał udział w walkach 1. Dywizji Grenadierów na froncie aliancko-niemieckim w Wogezach. Nadsyłał reportaże do wydawanych w Paryżu pism: *Głos Polski*, *Polska Walcząca*, *Wiadomości Polskie*. Po kapitulacji Francji w czerwcu 1940 dostał się do niewoli. Przebywał początkowo, ukrywając swoją narodowość pod nazwiskiem René Lapédagne, w obozie dla jeńców francuskich, potem został wysłany do pracy przymusowej w gospodarstwie w Lorch im Remstal pod Stuttgartem. Symulując chorobę zakaźną, spowodował umieszczenie go w szpitalu wojskowym w Ludwigsburgu, skąd dzięki pomocy polskich lekarzy we wrześniu 1942 został wysłany do szpitala w Lyonie, w nie okupowanej części Francji, a potem do Grenoble, gdzie nawiązał kontakt z Polską Organizacją Walki o Niepodległość. Jako wystannik francuskiego i polskiego ruchu oporu przedostał się w marcu 1943 przez Pireneje, Barcelonę, Madryt i Gibraltar do Londynu. Został odznaczony Krzyżem Walecznych i dwukrotnie Croix de Guerre. Wiosną 1944 wyjechał do Nowego Jorku jako korespondent wojenny i został przydzielony do Polish Information Center. W 1944 powrócił do Europy i uczestniczył w walkach 1. Dywizji Panczernej w Belgii i Holandii. W okresie wojny współpracował – publikując wiersze, reportaże, artykuły i recenzje – z wydawanymi w Wielkiej Brytanii czasopismami: *Poradnik Świetlicowy* (1942-43), *Polska Walcząca* (1942-44), *Dziennik Polski* (1943-44) oraz *Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza* (1944-45), *Tygodnik Polski* (1944-45), *Nowa Polska* (1944-45) i in. Po zakończeniu wojny przebywał kolejno w Niemczech, Francji i Anglii. W 1945 osiedlił się na stałe w Stanach Zjednoczonych. Początkowo mieszkał w Nowym Jorku, potem w 1949-54 w Buffalo, gdzie otrzymał stanowisko spikera w polskiej radiostacji L. Wyszatyckiego. Pisał słuchowiska i skecze z życia Polonii. W 1949 ożenił się z Walentyną Stocker-Pacewicz. W tymże roku został prezesem Polskiego Klubu Artystycznego w Buffalo; funkcję tę pełnił do 1952. Współpracował z wydawanym w Buffalo *Dziennikiem dla Wszystkich*, publikując m.in. w 1949-52 felietony w cyklu „Mój notatnik” (podp. Jacek Miły). Zorganizował zespół teatralny, z którym w 1951-54 wystawił kilka sztuk polskich (m.in. dramaty A. Mickiewicza); występował w nich także jako aktor. W 1954 został prezesem Amerykańskiej Rady Polskich Klubów Kulturalnych. W tymże roku przeniósł się do Nowego Jorku i krótko pracował w Fundacji Kościuszkowskiej jako asystent prezesa Stefana Mierzwę. Od 1956 był dyrektorem Fundacji I. Paderewskiego. Był inicjatorem powołania Funduszu Skarbów Wawel-

J

skich. Od 1948 kilkakrotnie przyjeżdżał do Polski, ostatni raz dwukrotnie w 1972. Jako przedstawiciel oddziału polskiego amerykańskiego PEN Clubu w 1957 wyjeżdżał do Japonii, w 1960 do Ameryki Południowej (Ekwador, Chile, Argentyna). Po 1960 wspólnie z Aleksandrem Hertzem prowadził antykwariat druków słowiańskich, specjalizując się w gromadzeniu poloników. Kontynuował pracę literacką publikując szkice, artykuły i wiersze w londyńskich *Wiadomościach* (stała współpraca w 1947-73; tu m.in. od 1966 rubryka „Kupa mięci”, w 1973 cykl „Mała galeria pisarzy”). Drukował też w piśmie *Tydzień Polski* (1963-73) i w *Oficynie Poetów i Malarzy* (1968-72). Za twórczość literacką otrzymał w 1963 nagrodę im. H. Naglerowej przyznaną przez Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie, w 1966 nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku, w 1968 nagrodę „Roku” (Roy Publishers; za przekłady z języka japońskiego), a w 1973 nagrodę Fundacji im. A. Godlewskiej w Zurychu. Zmarł 19 sierpnia 1974 w South-Hampton (USA); pochowany 12 września 1975 na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O świecie. Ze wspomnień i tematów myślowych. Słowo wstępne: J. Ejsmond. Pozn.: Fiszer i Majewski 1928, XI, 106 s.

Zawartość: Na łodzi; Podjazdem; Dżungla; Ich dola; Biały; Ku zmroku; Noc wigilijna; Ostatni; Zmowa; O świecie.

2. As pik. Seans w 3 odsłonach. Pozn.: Rolnicza Księg. i Druk. Nakł. J. Kuglina 1929. Druk fragm.: *Czas* 1934 nr 269; streszcz. dokonane przez autora: *Wiadomości*, Londyn 1947 nr 90/91 s. 3.

Wyd. jako egz. teatralny przeznaczony dla T. Pol. w Pozn. Rkps w archiwum A.J.-P. w Nowym Jorku.

3. Śmierć białego słonia. [Wiersze]. Pozn.: Fiszer i Majewski 1929 [właśc. 1928], [45] k.

4. Biały pociąg. [Poemat]. Pozn.: Rolnicza Księg. i Druk. Nakł. J. Kuglina [1930], [8] s.

Druk bibliofilski.

Zawiera też przekł. wierszy E. Kaestnera.

5. Krzyk w cyrku. [Wiersze]. Paryż: [Nakł. autora], Druk. Pol. 1930, 29 s.

6. Leśny pies. Zbiór nowel. Pozn.: Druk. Dz. Pozn. 1933, 110 s.

Zawartość: W służbie; Leśny pies; Przygoda zająca; Świt na granicy; Rozstanie; Lęk nocy leśnej; Złamany ptak; Walka o życie; Pogrom.

7. Patrę na Moskwę. [Reportaże]. Pozn.: Druk. Dz. Pozn. 1933, 108 s.

8. W głąb ZSRR. Pierwodr. pt. Wzdłuż i wszerz przez ZSRR. *Wiad. Lit.* 1932 nr 41-51, 54. Wyd. osob. Wwa: Rój 1933, 252 s.

9. Made in Japan. [Reportaże]. *Gaz. Pol.* 1934 nr 90-139. Wyd. osob. z przedm. J. Targowskiego. Wwa: Dom Książki Pol., Nakł. Tow. Pol.-Jap. 1935, 114 s.

10. Wielki Wóz. [Wiersze]. [Pozn.]: Rolnicza Księg. i Druk. Nakł. J. Kuglina 1935, [18] s. Druk bibliofilski.

11. Odkrycie Ameryki. [Reportaże]. Wwa: J. Przeworski 1936 [właśc. 1935], 205 s.

12. Stolica srebrnej magii. [Reportaż z podróży do Holywood]. Wwa: Rój 1936, 234 s.

13. Ziemia jest okrągła. [Reportaż z podróży do Chin i Japonii]. Wwa: Rój 1936 [właśc. 1935], 309 s.

14. Serce na Wschód. [Wiersze]. Pozn.-Tokio: Rolnicza Księg. i Druk. Nakł. J. Kuglina 1938, 20 k. Druk bibliofilski.

15. Na kresach Azji. Indie, Afganistan, Birma, Syjam, Indochiny, Chiny, Mongolia, Formoza, Japonia. [Reportaże]. Wwa: Rój 1939, 312 s.

16. Psalm. Powst. 1942. Wyd. [Nicea]: U Tyszkiewiczza w Nicejskiej Filii jego Oficyny 1943, 89 s. Wyd. nast. poszerz. pt. Psalm z domu niewoli. Glasgow: Książ. Pol. 1944 [na okł. 1943], [48] s.; wyd. 3 Nowy Jork: Nakł. autora 1945.

Powst. w szpitalu w Lyonie jesienią 1942. — Zawiera cykl XXIII utworów. — Wyd. z 1944 i 1945 powiększone o wiersze: Modlitwa pokonanych; Modlitwa wiernych; Modlitwa wierzących; Psalm XXIV ostatni.

Wersja ang. pt. Psalms of captivity. [Oprac. we współpracy z ... G.A. White. [New York:] 1947, 52 s.

Przekł. ang. (w wyborze): Thirteen Polish psalms. [Przeł.] S. Ilińska, London 1944; Psalms of captivity.

17. Ściana milczenia. (Z portretem autora w niewoli). Rys. F. Topolski. Powst. Francja 1942-1943. Wyd. osob. London: British-Continental Syndicate Publ. 1944, 48 s.

Zawiera cykle: Wiersze stamtąd; Wiersze z niewoli; W drodze; Wiersze spod okupacji; Wiersze z tej strony świata.

Wyd. inne: [Nicea]: U Tyszkiewiczza w Nicejskiej Filii jego Oficyny 1944, 69 s.

Zawiera wybrane wiersze z wyd. londyńskiego.

18. The first Polish Bomber Squadron in Britain. July 1st, 1940-July 1st, 1943. [Współaut.:] Peter Jordan. [A.T. Lutosławski]. London: British - Continental Syndicate Ltd. [1943], 23 s.

Podp. Aleksander Janta. — O polskim dywizjonie lotniczym w Anglii.

19. Kłamałem, aby żyć. Pamiętnik roku niewoli. Powst. przed 1944. Wyd. Nowy Jork: Roy 1945, 323 s. Wyd. nast. Wwa: Wiedza 1947, 348 s.; wyd. ze wstępem W. Stankiewiczza. Wwa: KiW 1987. Zob. też poz. 21.

Przekł. ang.: I lied to live. [Przeł. z rkpsu B.W.A. Massey]. [Wstęp:] R. Stout. New York: Roy [1944], VIII, 312 s. Wyd. 2 tamże 1945.

20. Seafaring Poland. [Współaut.:] Peter Jordan [A.T. Lutosławski]. London: Maxlove Publishing Co 1944, 47 s.

Podp.: Aleksander Janta. – O polskich jednostkach morskich.

21. Bound with two chains. [Powieść]. New York: Roy [1945], 234 s.

Dopełnienie ang. książki *Klamalem, aby żyć*, zob. poz. 19. Pragm. wersji pol.: Szpital tylko dla jeńców. *Dz. Żoł.*, Szkocja 1943 nr 290-294.

22. Widzenie wiary. [Wiersze]. [Montreal]: Nakł. autora 1946, 123 s.

Zawiera cykle: Wiersze czasu młodości; Wiersze z lat wojny.

23. Wracam z Polski 1948. Warszawa, Wrocław, Kraków, Poznań, Szczecin. Życie, polityka, gospodarka, sztuka, ludzie i zagadnienia. [Reportaż]. Paryż: Société Nouvelle d'Imprimerie et d'Édition 1949, 151 s.

24. Dzieje pewnego romansu. Suita pod film rysunkowy na dwa głosy i osiem batut. [Wiersze]. Paryż: Nakł. przyjaciół poety 1950, 23 s.

Druk bibliofilski.

25. Młyn w Nadolniku. Pamiętnik pomorski. [Wiersze]. Paryż: [Druk.] F. Prochaski 1950, 54 s.

Druk bibliofilski.

26. Pisma Przygodne. [Wiersze]. Detroit, Mich.: Ofic. Warsz. na Obczyźnie, A. Girs Press.

Opus 1. Morska & kolonialna czyli Wyprawa po Sens w Emigracji z docinkami w tekście. 1950, [24] s. Wyd. nast. tamże z podtyt.: Rzecz wzbogacona Skarbczykiem Literatury Dawnej, który zawiera Wybór fraszek Jana Kochanowskiego z Czarnolasu. 1950, [17] s.

Opus 2. Pochwała własnych nóg czyli Niech nam stoją! Z licznymi docinkami w tekście. 1951, 31 s.

Opus 3. Przytyk do pewnych polityk czyli Lustro Satyryczne niektórych stosunków i osób ku zawstydzeniu winnych a zbudowaniu wiernych na powszechny użytek wystawione. A poza tym – Uwaga! – Uwaga! – przypisy do Przytyku. 1952, 37 s.

27. The Polish Arts Club in American life. Chicago: American Council of Polish Cultural Clubs 1951, [4] s.

28. Bajka o cieniu. Poemat absurdystyczny. Londyn, Buffalo: Ofic. Poetów i Malarzy 1954, 70 s.

Druk bibliofilski.

29. Linia podziału. Sztuka w 2 odsłonach. Po-wst. 1954. Wyd. wstępem A. M. Swinarskiego. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1963, 44 s.

Druk bibliofilski, wyd. jako bezpłatny dod. do poz. 35.

30. Barriers into bridges. Notes on Polish culture in America. New York 1957.

Inf.: F. Pałowski; Aleksander Janta-Polczyński. Wwa 1990 s. 206.

31. Duch niespokojny. [Wspomnienia]. Londyn: Gryf 1957, 281 s.

32. Znak tożsamości. Wybór z trzydziestolecia. [Wiersze]. New York: Polish Book Importing 1958, 128 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 2, 3, 10, 14, 17, 23 oraz cykle: Pisane w Nowym Jorku; Słowem pracuję nie na chleb; Wiersze amerykańskie.

33. Wielka gafa księżny Bałaganow. [Opowiadanie]. Buenos Aires: Składnica Książki Pol. 1960, 38 s.

Opowiadanie powst. na motywach komedii bulwarowej napisanej w 1945 wspólnie z L. Kosteckim. Wersja franc.: [Przeł.] L. Kostecki: La grande gaffe de la princesse Bałaganoff, ang.: Blue blue blood and gasoline. [Przeł.] A. Janta-Polczyński. Masz. w archiwum A.J.-P. w Nowym Jorku.

34. Losy i ludzie. Spotkania, przygody, studia. 1931-1960. Nowy Jork – Londyn: *Wiadomości* w Londynie, Pol. Inst. Kult. w Ameryce 1961, 424 s.

Zawartość: Od autora. – Młodość i świat: Czyściec Lorda Alfreda Douglasa; Rozmowa o Litwie; Podobno jest wojna; Pożegnanie z Karolem Szymanowskim; Spotkanie z Gandhim. – Wojna: Reportaż z bitwy; Jedna noc frontu (wrzesień 1944); Mój czołg nazywał się „Poznań”; Karny przydział. – Bliski Zachód i Daleki Wschód: Przygody fotografa; Spotkania z André Gide'em; Wracam z Japonii. – Przygody skarbów wawelskich; „Szalona ewakuacja”; Ukrycie i zdjęcia; Czy gwizdanie na puszczy?; „Proszę panów, Szczerbiec”; „Miałeś chacie ...”; Spotkania i studia: Pamięci Stanisława Augusta; Amerykański rozdział w życiu Juliana Fontany; Nieznane listy Chopina; Szasny polski hrabia w historii Ameryki; Na tropach „Popiołów” [S. Żeromskiego]; O niedoszłym amerykańskim wydaniu „Nocy i dni” [M. Dąbrowskiej]. – Józef Conrad Korzeniowski: „Lord Jim” w Manhattanie; Rękopisy Conrada w zbiorach amerykańskich; Rysunki Conrada; Polska litera Conrada; „Kilka karteek, które odłożyłem”; Kiedy będziesz szczęśliwym! Conrad w literaturze amerykańskiej; O Conradzie w Japonii; Skąd „fatalne dziedzictwo” Conrada? – Jan Lechoń: O Lechońiu jubileuszowym; Nowojorskie dzieje i śmierć Jana Lechonia; O Lechońiowym zbiorze dedykacji autorskich; Nocna wizyta; Bruliony i rysunki poety; Pieśń o Jego pogrzebie [wiersz]. Nagroda wydawn. Contra w Nowym Jorku w 1973.

35. Flet i Apokalipsa. [Opowiadania i powieść]. Nowy Jork, Londyn, Paryż: J. Poręba [nakł. czytelników] 1964, 342 s.

Zawartość: Ręce; Ogień; Podśluch; Skazani na życie [Powieść]; Kolorowe ołówki; Dzieje drugiego dna; Lustro; Powołanie; Flet i Apokalipsa. Powieść Skazani na życie została wyd. w wersji zrekonstruowanej; wersja pierwotna złożona w 1948 w wydawn. M. Kutana zaginęła.

36. Księga podróży, przygód i przypomnień. [Wspomnienia i reportaże]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1967, 238 s.

Wybór reportaży przedwojennych oraz z podróży do Ameryki Środkowej i Południowej w 1960.

37. Pamiętnik indyjski. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1970, 103 s.

38. Marmur i mur. [Powieść]. Druk fragm.: *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 7, *Tydz. Pol.*, Londyn 1969 nr 36.

Powieść science fiction, nie dokończona, masz. w archiwum A.J.-P. w Nowym Jorku.

39. Schron. Epilog w 1 odsłonie. New York: *Tematy* 1970, 23 s.

40. Przestroga dla wnuków. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy [nakł. autora] 1971, 143 s. Por. poz. 44.

Zawiera cykle: Karnet podróżny; Ballady i romanse; Przypisy; Śmierć i życie; Przepowiednie; Sztuka i życie; Przestroga dla wnuków. Druk bibliofilski.

41. Po samo dno istnienia. [Wiersze]. Londyn: S. Gliwa [nakł. autora] 1972, 23 s.

42. Przyjemnie zapoznać. [Szkice i eseje]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1972, 319 s.

Dot. m.in. osób: E.S. Bohuszewicz, J. Conrad, F.Sz. Janiewicz, P.E. Johns, T. Kościuszko, Z. Krasieński, I. Kryłow, J. Lechoń, A. Mickiewicz, G. Moretti, C.K. Norwid, H. Sienkiewicz, E. Sobolewski, J. Tuwim, K. Wierzyński.

43. Nowe odkrycie Ameryki. [Wspomnienia z okresu po 1945]. Paryż: Libella [nakł. czytelników] 1973, 489 s.

Dot. m.in. T. Borowskiego, A. Girs, J. Lechonia, S. Mierzeńskiego, J. Tuwima, M. Wańkowicza, K. Wierzyńskiego oraz *Tygodnika Polskiego* (Nowy Jork, 1943-47) i *Dziennika dla Wszystkich* (Buffalo).

44. Przestrogi drugie. [Wiersze]. Litografie: S. Piaskowski. Albany, New York: Sigma Press 1973, 47 s.

Dopełnienie tomu poz. 40.

45. Nic własnego nikomu. [Szkice]. Wybór: M. Sprusiński. Wstęp: J. Odrowąż-Pieniążek. Wwa: Czyt. 1977, 393 s.

Zawiera z tomu poz. 34: Amerykański rozdział w życiu Juliusza Fontany; O niedoszłym amerykańskim wydaniu „Nocy i dni” [M. Dąbrowskiej]; Nowojorskie dzieje i śmierć Jana Lechonia; O Lechoniowskim zbiorze dedykacji autorów; Conrad w literaturze amerykańskiej; Rękopisy Conrada w zbiorach amerykańskich; Rysunki Conrada; „Kilka karetek, które odłożyłem”; „Szalona ewakuacja”; Ukrycie i zdjęcie; Czy gwizdanie na puszczy?; „Proszę panów, Szczerbiec!”; „Miałeś chanie ...”; — nadio: „Nic własnego nikomu”; (Opowieść o moich polonikach); Pamięci Stanisława Augusta; Rysunek, polonez, list ...; Opera poświęcona Pułaskiemu [E. Sobolewski: Mohega, czyli kwiat leśny]; Straszny polski hrabia w historii Ameryki [A. Gurowski]; „Ku pamięci utraconej Polski”; (O muzyce amerykańsko-polskiej po powstaniu 1830-31); Amerykańska pieśń Janiewicza [F.Sz. Janiewicz, skrzypki]; O przybranym synu miasta Providence; Rhode Island [E.S. Bohuszewicz]; Niejaki Johns z Nowego Orleanu [E. Johns]; Na tropach Norwida; Akcja Wirginia. (Nieudana próba stworzenia kolonii polskiej) [J. Smoliński]; Ankieta filadelfijska; Sienkiewiczowski przyczynek do dziejów rzeźby w Ameryce [rzeźba G. Morettiego przedstawiająca Ligę na grzbiecie byka]; W sprawie Polakom wspólnej.

46. Śnił mi się krzyk. [Wiersze]. [Wybór:] M. Sprusiński. Kr.: WL 1979, 152 s.

Zawartość: M. Sprusiński: Z mijań i z marzeń i z mgnienia [wstęp]. — Wiersze z tomów poz. 3, 5, 10, 40, 41, 44, po-

jednycze wiersze z innych zbiorów, także: Wiersze ostatnie; Przekłady [z autorów] R. Creeley, R. Frost, E. Kaestner, R. Lowell.

47. A history of nineteenth century American-Polish music with annotated bibliography and illustrations. New York: Kościuszko Foundation 1982, 186 s.

48. Lustra i reflektory. [Szkice]. Wybór i przedm.: M. Sprusiński. Wwa: Czyt. 1982, 530 s.

Zawartość: M. Sprusiński: „Obecność jest moim udziałem” [wstęp]. — [Szkice:] Twarzą w twarz z prezydentem Rooseveltem; Charlie Chaplin prosi ra herbatę; Rozmowa z Theodorem Dreiserem; Czyściec Lorda Alfreda Douglasa [poz. 34]; Spotkanie z André Gide'em [poz. 34]; Rabindranath Tagore; Spotkanie z Gandhim [poz. 34]; Kolacja z Paderewskim; Pogranie z Karolem Szymanowskim [poz. 34]; Spiewaj, Mistrzu! [o J. Kiepurze]; Dumanie o Domeyce; Gabriel [właśc. J. Paczkowski] (Walcząc o wolność ojczyzny zginął w bitwie o Londyn); „Matterhorn”. (Szkice do portretu M. Grydzewskiego); „Przecież wam nie umieram” [o M. Hemarzel]; Rafał, którego nie znamy [Malczewski]; „Myśl owinięta rzeźbą”. (Uwagi o dziele i sprawie Szukalskiego); Słowo o Samuele [Tyszkiewicz] — pisarzu i typografie; Refleksje retingerowskie. (Czy był i czym był agentem?) [J.H. Retinger]; Słowo o dedykacjach; Mała galeria portretowa; Myny i maska. (Spotkanie z Gombrowiczem); We Lwowie, pewnej Palmowej Niedzieli ...; Zapiski z kliniki chirurgicznej.

Tytuł pierwotny: Portrety polemiczne.

Przekłady i adaptacje

1. I. Saikaku: Dwa opowiadania noworoczne. Przeł. z jap. i post. opatrzył ... Poznań: Rolnicza Druk. i Księg. Nakł. J. Kuglina 1939, 36 s.

Druk bibliofilski.

2. A. Mickiewicz: Konrad Wallenrod. A dramatic poem. Adapted for a Banquest Hall presentation. Paprem. Buffalo 1955.

3. Godzina dzikiej kaczki. Mała antologia poezji japońskiej. Przeł. [z przekł. franc. G. Bonneaul] i oprac. ... Słowo wstępne: J. Miś. Southend-on Sea, Essex: S. Gliwa 1966, XIII, 52 s.

Przekł. powst. w większości przed 1938, druk w *Okolicy Połtów* 1938-39.

4. Robert Frost i inni amerykańscy poeci. Tłumaczenia. Londyn: *Tematy* 1970, 85 s.

Przekłady wierszy autorów: R. Creeley, A. Dugan, R. Frost, R. Lowell, D. Marquis, E. Olson.

Prace redakcyjne

1. Kłapa bezpieczeństwa, czyli Humor zakurzy-nowy. Almanach dowcipów i anegdot opowiada-nych w dzisiejszej Polsce oraz wybór najlepszych ostatnich kawałów warszawskich o sytuacji, sto-sunkach i Sowietach. Zebrał, oprac. i przedm. opa-trzył ... Buffalo, Nowy Jork: [Nakł. autora] 1953, XV, 234 s.

2. W. Kościelski: Gdybym mógł. Wybór wierszy z teki pośmiertnej. Wybór i post. ... Paryż: Ofic. F. Prohaski 1950, 28 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1967. — SWPP 1. — PP (E. Głębička). — RI 1974 (J. Chudek). — LP (J. Wojnowski). — W. Chojnacki: Bibliografia utworów A.J.-P. drukowanych w czasopiśmie i pracach zbiorowych; J. Kowalik: Bibliografia druków zwartych A.J.-P. W: Janta, Człowiek i pisarz. Londyn 1982. — Z.R. Wilkiewicz: Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991. — W. Lięza: Bibliografia wybranych opracowań i artykułów o A.J.-P. i jego twórczości. *Zesz. Nauk. Uj. Pr. Polonist.* 1993 nr 13.

[J. Janowski] i J.P. jako powieściopisarz i autor dramatyczny. II. *Kur. Codz.* 1938 nr 282. — [S.W. Balicki]: Na szczytach polskiej literatury podróżniczej. *As* 1939 nr 15. — [Kłamałem, aby żyć:] B. Kamodziński. *Odrodzenie* 1948 nr 4; *Z. Lichniak. Dziś i Jutro* 1948 nr 10. — M. Pankowski: Basic Polish. *Kultura*, Paryż 1956 nr 3 [rec.: Bajka o cieniu]. — E. Szermentowski: *Kierunki* 1957 nr 12 [rec.: Duch niespokojny]. — M. Chmielowiec: *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 33/34 [rec.: Linia podziału]. — [Flet i Apokalipsa:] J. Bielałowicz. *Na Antenie*, Londyn 1965 nr 23; [J. Stempowski] P. Hostowicz. *Wiadomości*, Londyn 1965 nr 28; R.K. *Kontynenty*, Londyn 1965 nr 79/80. — [Książka podróży:] J. Surynowa-Wyczółkowska. *Kur. Pol.*, Buenos Aires 1968 nr 566; P. Lysek. *Books Abroad*, Oklahoma 1968 nr 3. — A. Azarjew: Człowiek wielu kontynentów. *Polonia*, Chicago 1971 nr 19. — J. Fryling. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 45 [rec.: Pamiętnik indyjski]. — [Przeostrogą dla wnuków:] [Z. Bięnkowski] *zb. Twórczość* 1972 nr 4; E. Puzdrowski. *Literatura* 1972 nr 29. — M. Danilewiczowa. *Tydz. Pol.*, Londyn 1973 nr 7. — E. Puzdrowski. *Litery* 1973 nr 12 [rec.: Po samo dno istnienia]. — J. Ostrowski: Janta odkrywa ... Ram Gopala. *Oficyna Poetów*, Londyn 1974 nr 4. — J. Podgórczyński: Pisarz, podróżnik, antykwariusz, bibliofil. *Księgarnia* 1974 nr 4. — Cz. Bednarczyk: Aleksander. *Oficyna Poetów* 1975 nr 4. — M. Dłuska: Światowid. (O A.J.-P.) *Wież* 1976 nr 1. — T. Terlecki: Ziemskie pokarmy. *Wiadomości*, Londyn 1977 nr 14/15. — A. Bieńkacki: Wspomnienie o A.J. — bibliofilu. *Blok-Notes. Muz. Literatury im. A. Mick.* 1978 nr 9. — R. Ciemiński: Przez siedem stuleci. *Mies. Lit.* 1978 nr 9 [historia rodziny]. — T. Karpowicz: Wielki żart. *Oficyna Poetów*, Londyn 1978 nr 2. — Z. Rusinek: Sylwetka człowieka. (O A.J.). *Kierunki* 1978 nr 32. — J.R. Krzyżanowski: „Lustro”. (O beletryście A.J.). *Ruch Lit.* 1979 nr 1. — F. Palowski: Chęć do chadzania. (Szkice do portretu A.J.-P.). *Zesz. Prasozn.* 1980 nr 1. — R. Dzieszynski: Ciągnęło go. *Kontrasty* 1981 nr 5. — A. Tomecki: *Prz. Polonijny* 1981 nr 3 [rec.: Śnił mi się krzyk]. — Janta, Człowiek i pisarz. Praca zbiorowa pod red. J.R. Krzyżanowskiego. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1982, 363 s. [zawiera m.in. szkice i rec.]: S. Baliński: Wiersze, które zostaną [rec.: Po samo dno istnienia]; M. Danilewicz: Wśród członków klubów artystycznych; B. Miązek: Próba studium ostatnich wierszy; J. Rosztrowski: Tu Japończyki [rec.: Godzina dziękuję kaczki. Przeł. i oprac. ...]; J. Sakowski: Tryptyk o J. K. Sowiński: Znak tożsamości [rec.: Przejście dla wnuka]; W. Tarnawski: J. — conradysta. — L.M. Bartelski. *Widnokręgi* 1982 nr 6 [rec.: Lustra i reflektory]. — W. Lięza: Poezja A.J. *Twórczość* 1982 nr 1 [rec.: Śnił mi się krzyk, polem.]; E. Puzdrowski, tamże nr 6 [list do red.]; W. Lięza: Odpowiedź E. Puzdrowskiemu, *Twórczość* 1983 nr 4. — W. Strażkowski: Realizator marzeń, *Orzeł Biały*, Londyn 1982 nr 1362. — E. Pawlak: Duch niespokojny. *Wprost* 1983 nr 9. — M. Stepien: A.J. 1908-1974. (W dziesięciolecie śmierci). *Życie Lit.* 1984 nr 41. — J. Jurkusz-Tomaszewska: Pisarz — ambasador kultury. W teście: Wczoraj i dzisiaj. Toronto 1985. — F. Palowski: Brak cisnienia. Nieznane listy do A.J. *Kraków* 1985 nr 3. — M. Krassowski: *Odrodzenie* 1986 nr 35 s. 16. — J.R. Krzyżanowski: „Lustro”. (O beletryście A.J. W teście: Legenda Samosierry i inne prace krytyczne. Wwa 1987. — P. Kuncewicz: Agonia i nadzieja. (Literatura polska 1918-1986). *Prz. Tyg.*

1987 nr 8. — Z. Miedzinski: Duch niespokojny. *Życie Lit.* 1988 nr 51. — Z. Siatkowski: Romantyk z domu nad zatoką. *Zdanie* 1988 nr 7/8. — A. Lam: Bandera na opuszczonym statku. O poezji A.J. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1989. — Z. Lichniak: J. jako poeta; I jako poeta wracał do Polski. W teście: Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji. Wwa 1989. — W. Lięza: Przygody osobowości aktywnej. *Zesz. Nauk. Uj. Pr. Polonist.* 1993 nr 18, przedr. w: *Pisarze emigracyjni*. Kr. 1993. — F. Palowski: Aleksander Janta-Podczyński. Ballada o wiecznym szukaniu. Wwa: PWN 1990, 210 s. — P. Czaplinski: „Nieodparta potrzeba pisania”. *Literackie pasje A.J.-P.* *Kresy* 1993 nr 13.

E.G.

JANUSZEWSKA Hanna 1905-1980

Nazwisko panięskie; z męża: Moszyńska.
Poetka, autorka utworów dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 20 kwietnia 1905 w Warszawie; córka Wiesława Januszewskiego, inżyniera, i Henryki z domu Huss. Uczęszczała do Gimnazjum im. C. Plater-Zyberk w Warszawie. Debiutowała w 1920 wierszem pt. „Kawiarnia”, opublikowanym w *Robotniku* (nr 1). Po zdaniu matury studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim, którą ukończyła w 1930. Ogłaszała utwory poetyckie m.in. w *Tygodniku Ilustrowanym* (1928-38) i *Bluszczu* (1930-35). Od 1931 zajmowała się przede wszystkim twórczością dla dzieci; publikowała m.in. w *Płomyku* (1931-34, 1937-39) i *Płomyczku* (1932-39), była członkiem redakcji *Świata Dzieucząt* (1933). W 1934 została członkiem ZZLP. Po wyjściu za mąż za Józefa Moszyńskiego, pracownika dyplomacji, mieszkała przez pewien czas w Holandii. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie, brała udział w tajnym nauczaniu i współpracowała z konspiracyjnymi wydawnictwami. W okresie powstania warszawskiego i przez kilka następnych miesięcy przebywała we wsi Drzewicz pod Żyrardowem. Po zakończeniu wojny zamieszkała w Łodzi. Kontynuowała twórczość literacką dla dzieci, nawiązała stałą współpracę z *Płomyczkiem*, *Płomykiem* i *Świerszczykiem*. Od 1946 pracowała w Polskim Radiu jako kierowniczka Redakcji dla Dzieci i Młodzieży. W 1948 wróciła do Warszawy. Współpracowała nadal z radiem jako doradca redakcji dziecięco-młodzieżowej (do 1967), a także autorka słuchowisk i adaptacji. Otrzymała wiele nagród za twórczość dla dzieci i młodzieży, m.in. nagrodę literacką Prezesa Rady Ministrów (1954), nagrodę m.st. Warszawy (1956), nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1960), nagrodę Ministra Kultury i Sztuki II stopnia (1969), Nagrodę Państwową I stopnia za całokształt twórczości (1980). W tymże roku otrzymała Order Uśmiechu przyznawany przez dzieci. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955). Zmarła 18 lipca 1980 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poezje. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1924, 33 s.

2. Dom na wyspie. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1930, 75 s.

3. Ele-mele-dudki. 5 bajek. Wwa: Tow. Wydawn. Bluszcz 1932, 78 s.

Zawartość: O trzech córeczkach szlachcianeczkach i o tatarach; O krakowskim kocie; O ptaszkach pana Szambelana i o torcie pani Starościny; O grubym Franusiu i o dyliżansie; O pani majstrowej, co w papierowych butach tańczyła.

4. Jawor, jawor. (6 bajek). Wwa: Tow. Wydawn. Bluszcz [1932], 60 s. Wyd. nast.: tamże [1938]; [Wwa:] Czyt. 1947.

Zawartość: Jawor, jawor; Matulu, matulu; Bieży kaczka po dolinie; Był raz jeden tyciuteńki; Tańczyły dwa Michały; Był raz sobie mały Słowak.

5. Z góry na Mazury. Bajki mazowieckie. Wwa: Tow. Wydawn. Bluszcz [1932], 53 s. Wyd. nast.: tamże [1938]; Wwa: Czyt. 1955, 106 s., wyd. nast. tamże: wyd. 2 1960; wyd. 3 1965, wyd. 4 1968, wyd. 5 1974.

Zawartość: O hulającej stodole; O pleciudzie; O wróblowym weselu; O piszczałce biedzie; O chochołowej muzyce.

W wyd. powojennych nadto: Z góry na Mazury!; Jawor, jawor [poz. 4]; O wiejskiej Psocie [poz. 9]; O kocie co faję kurzył; Korale; Tańczyły dwa Michały [poz. 4]; Dylu-dylu na badyłu; Z tamtej strony Wisły; U szerszeni; Matulu, matulu [poz. 4]; Był sobie raz mały Słowak. [poz. 4]; O niedźwiedzim tańcu [poz. 9]; Niedaleko od Kulika; Bieży kaczka po dolinie [poz. 4]; Siwa gaska, siwa; O Drzemli; Bąk spi; Świr-świr za kominem; Deszczynki i Katarzyna.

6. Exodus. (Księga wyjścia). [Wiersze]. Wwa: Tow. Wydawn. Bluszcz 1933 [antydat. 1932], 49 s.

7. O kocie co faję kurzył i o innych dziwach. Wwa: Tow. Wydawn. Bluszcz [1933], 52 s. Wyd. nast. tamże [1938]; Wwa: KiW 1949.

Zawartość: O kocie co faję kurzył [poz. 5]; O przepióreczce; O kolczykach panny Ludwika; O Drzemli [poz. 5].

8. Broszka van der Manów. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: Gebethner i Wolff 1936, 64 s. Wyd. 2 tamże 1947.

9. O chłopcu drewnianym. [Opowieści wierszem]. Wwa: J. Przeworski 1938 [właśc. 1937], 75 s. Wyd. nast. Wwa: PZWS 1947.

Zawartość: O chłopcu drewnianym; O szewcach i o grochu; O wiejskiej Psocie; O niedźwiedzim tańcu; O młynarzowym koniu.

10. [Baśń o wędrującej Pyzie. Cykl książeczek]. Por. poz. 15, 32, 70.

[1]. Jak polska Pyza wędrowała. Wwa: M. Arct 1938 [właśc. 1937], 253 s. Wyd. nast.: wyd. 2 pt. Baśń o wędrującej Pyzie. Cz. 1. Jak polska Pyza wędrowała. Kr.: T. Zapiór i Ska 1951, 130 s. wyd. inne wg wyd. z 1938: Wwa: NK 1993, 70 s.

[2]. Wędrowniki Pyzy. Cz. 2. Idzie Pyza borem, lasem ... Wwa: M. Arct 1939 [właśc. 1938], 173 s.

[3]. Pyza na Starym Mieście. Kr.: T. Zapiór i Ska 1948, 125 s.

11. O polskim Chrobotku. [Opowieść wierszem]. Wwa: M. Arct 1939 [właśc. 1938], 78 s.

12. Siwa gaska, siwa. [Wiersze]. Wwa: NK 1939, 70 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1946, wyd. 3 1948, wyd. 5 [!] 1949, wyd. 4 [!] 1956, wyd. 7 [!] 1957, wyd. 8 1959, wyd. 9 1962, wyd. 10 1964, wyd. 11 1967, wyd. 12 1970.

13. O dobrym Stachu. [Opowieść]. Łódź: Czyt. 1945, 15 s.

14. Kowal z pod Raclawic. [Łódź]: Łódź. Inst. Wydawn. [1946], 23 s.

15. Jak Pyza koguta sprzedawała. Praprem. Łódź, T. Lalek „Faramuska” 1947. Por. poz. 10.

16. Ni-to ni-sio. [Wiersze]. Wwa: Spółdz. Światowid 1947, 57 s.

17. Ród Waligóry. Wwa: E. Kuthan 1948 [antydat. 1947], 23 s.

18. Opowieść o Chopinie. Sztuka w 2 aktach. Praprem. Wwa, T. Dzieci Warszawy 1949.

19. To Trasa śpiewa. [Poemat]. Wwa: KiW 1949 [właśc. 1950], 29 s.

20. Majowe święto. [Wiersze]. Wwa: KiW 1950, 12 s.

21. O flisaku i Przydróżce. Bajka wiślana. Wwa: NK 1950, 31 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 rozszerz. 1956, wyd. 3 1957, wyd. 4 1959, wyd. 5 rozszerz. pt. Flisak i Przydróżka 1962, toż wyd. nast.: wyd. 6 1966, wyd. 7 1969, wyd. 8 1972, wyd. 9 1976. Por. poz. 33.

22. Złota legenda warszawska. [Opowieść wierszem]. Wwa: NK 1950, 62 s.

23. Zwycięskie kielnie. [Poemat]. Wwa: NK 1950, 30 s.

24. Nawojka. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Kr., T. Młodego Widza 1951. Druk z podtytułu: Opowieść sceniczna w 4 aktach z epilogiem. Wwa: NK 1952, 98 s.

Nagroda Min. Kultury i Sztuki w 1950.

25. Baśnie polskie. Wwa: Czyt. 1952, 121 s.

Zawartość: O Bartku – doktorze; Synowie z gwiazdą u skroni; O córce kupca i o potworze; Żelazne trzewiczki; Michałowicka opowieść; Baśń żołnierska.

26. Magazyn Małgorzaty Charette. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Nowej Warszawy 1953. Wyd.: Uwagi inse. oprac. K. Berwińska. Muz.: A. Gradstein. Wwa: Czyt. 1955, 126 s.

27. Zart Olszowiecki. Baśń sceniczna. Praprem. Opole, Opol. T. Lalek 1953. Wyd.: Wwa: NK 1957, 138 s.

Wyd. też pt. Kaprys królowej Marysi.

28. O smoku wawelskim. [Opowieść wierszem]. Wwa: NK 1954, [36] s.

Adapt. radiowa: Radio 1978.

29. O Bartku doktorze i inne baśnie. Post.: M. Olszańska, Wwa: Czyt. 1955, 222 s.

Zawiera z poz. 25: O Bartku doktorze; O córce kupca i o potworze; Żelazne trzewiczki; Michałowicka opowieść, — oraz: Złota jabłoń; Licho na topoli; Nietykałek; Fajka żołnierska.

30. Złota jabłoń. [Baśnie]. Wwa: Czyt. 1955, 221 s. Wyd. 2 tamże 1955.

Zawiera wiersz Opada liść z jawora, oraz baśnie: z poz. 25: Synowie z gwiazdą u skroni; O Bartku doktorze; Żelazne trzewiczki; O córce kupca i o potworze; Michałowicka opowieść, — z poz. 29: Złota jabłoń; Niedotykałek; Licho na topoli; Fajka żołnierska, — nadto: Pieśń.

31. Chochoły. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Będzin, T. Dzieci Zagłębia 1956.

Wyst. też pt. Chochołowa muzyka.

32. Pyza na polskich drózkach. Cz. 1-2. Wwa: NK 1956, 260 + 301 s. Wyd. nast. w I tomie: wyd. 2 tamże 1959; wyd. [3] Szczec.: KAW 1982; wyd. 4 Wwa: NK 1990. Por. poz. 10, 70.

Adapt. teatr.: Adapt.: J. Omąkowska. Praprem. Kielce, T. im. S. Żeromskiego 1977.

33. Flisak i Przydróżka. Praprem. Gdańsk, T. Lalek „Miniatura” 1957. Wyd. pt.: O flisaku i Przydróżce. Bajka w 2 częściach. Insc.: N. Gołębska. Muz.: J. Dobrzański. Wwa: NK 1958, 70 s. Por. poz. 21.

Adapt. tv: TV 1985.

34. Wróżka. Wwa: Czyt. 1957, 87 s.

Zawiera części: Bajki im.in. Kogut; por. poz. 42]; Wieści.

35. Biwak z przyspiewkami. Praprem. Gdańsk, T. Lalki i Aktora „Miniatura” 1958. Druk *Scena* 1973 nr 7 s. 40-43.

36. Młyn w Jałbrzykowie. Praprem. Wwa, T. Lalki i Aktora „Baj” 1958.

37. Rękopis pani Fabulickiej. [Powieść]. Wwa: NK 1958, 175 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1961; wyd. 2 [!] Wwa: Alfa 1984.

38. O krakowskim kocie. [Opowieść wierszem]. [Wwa]: Ruch 1959, [12] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1961, wyd. 4 [!] 1962, wyd. 2 [!] 1970. Zob. poz. 3. Przekł. holend.: Het katje van Krakau. [Przeł.] H. Benoy, G. Durnez. Wwa, Amsterdam 1962.

39. Smocza awantura. Insc.: J. Wilkowski. Muz.: J. Dobrzański. Wwa: NK 1960, 155 s. Praprem. Wałbrzych, T. Lalek 1975.

40. Srebrna kózka. Wwa: NK 1960, 78 s. Wyd. 2 tamże 1963.

41. Furfurkowa bajka. Wwa: Ruch 1961, 31 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1965, wyd. 3 Wwa: Biuro Wydawn.-Propagandowe RSW Prasa-Książka-Ruch 1973.

42. Kogut. Wyd. pt. Teatr malowany przedstawia żart sceniczny pod tytułem „Kogut”. Wwa: Ruch [1961], [16] s. Praprem. Londyn, T. Malowany 1965.

Adapt. teatr. bajki: Kogut zob. poz. 34.

43. Trik – trak. Opowiadania historyczne z XVII wieku. Wwa: LSW 1961, 194 s.

Zawartość: Trik – trak; Osioł znad Mozeli; Pierścień wieszczki, Aksak.

44. Światła. [Opowiadanie]. Wwa: Ruch 1962, 24 s. Wyd. 2 pt. Pirlim-pem tamże 1965.

Przekł. niem.: Pirlim-pem. [Przeł.] H. Rymarowicz. Wwa 1965.

45. Wilanowska bajka. Wwa: Czyt. 1964, 45 s.

46. Jaworowe mosty. Praprem. Wwa, T. Lalki i Aktora „Baj” 1965.

47. Smocza Legenda. Praprem. Szczec., T. Lalek „Pleciuga” 1966.

48. Sześć grubych ryb. [Powieść]. Wwa: NK 1966 [właśc. 1967], 85 s. Wyd. 2 tamże 1973.

49. Ambaje. [Powieść]. Wwa: NK 1967, 68 s.

Adapt. radiowa: Radio 1967.

50. Zaczarowany krawiec. [Opowieść wierszem]. Wwa: NK 1967, 91 s.

Nagroda Premio Grafico Fiera di Bologna per la Gioventu 1968.

51. Klucz. [Widowisko dla młodzieży]. TV 1968.

52. Mania Lazurek. [Powieść]. Wwa: NK 1968, 133 s. Wyd. 2 tamże 1970. Por. poz. 63.

53. Przez pawie oczko. [Opowiadania]. Wwa: NK 1969, 98 s. Wyd. nast. tamże 1984.

Zawartość: Godzina 16 minut 45; Sześć; Pan Monter; Winda; Pan z kiosku; He-e; Po herbacie; Pod białymi pawiami; Zaprośmy; Sobotka.

54. Czerwona czapeczka. Powst. przed 1970. Praprem. Wr., Wrocławski T. Lalek „Chochlik” 1972. Druk *Scena* 1973 nr 2 s. 45-48. Wyd. osob. z podtyt.: Bajka dla teatru lalek oparta na ludowym wątku szwedzkim. Muz.: F. Leszczyńska. Gdańsk: Woj. Ośrodek Kultury 1979, 16 s.

Adapt. radiowa: Radio 1970.

55. Grajmy. Muz.: F. Leszczyńska. Melodyka: B. Nowosielska. Wwa: Ruch 1970, 94 s.

56. Proszę wycieczki. [Opowiadania]. Wwa: NK 1971, 112 s.

Zawartość: Tyberiusz; Przerwa na trawie; Kolebiaczka; Zbiórka pod Krokodylem; Ciepły niż; Złote manowce.

57. Magnolia. Scenariusz filmu krótkometrażowego. Ekran. 1972.

58. Pierścionek pani Izabeli. [Powieść]. Wwa: NK 1972, 125 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1978; wyd. 3 Wwa: Alfa 1982 [właśc. 1983].

Nagroda Inst. Wydawn. „Nasza Księgarnia” w 1971.

59. Bryg „Zuzanna”. [Powieść]. Wwa: Biuro Wydawn.-Propagandowe RSW Prasa, Książka, Ruch 1973, 83 s.

Nagroda Biura Wydawn. „Ruch” w 1971.

60. Złoty koszycek. Radio 1973. Druk z podtyt.: Bajka wiosenna. Wwa: NK 1974, [16] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 3 [1] 1979, wyd. 4 1987.

Przekł.: czes.: Zlatý košíček. [Przeł.] H. Stachová. Praha, Wwa 1977. — ros.: Zolotaja korzinka. [Przeł.] S. Pułkovskaja. Wwa 1977. — węgier.: Avany – kosarka. [Przeł.] E. Sebők. Praha 1982.

61. Królewskie dyrdymałki. Widowisko telewizyjne. TV 1974.

62. Lwy. Wwa: Biuro Wydawn.-Propagandowe RSW Prasa-Książka-Ruch 1974, [11] s.

Przekł.: ang.: The lions. [Przeł.] J. Brodzki. Wwa 1977 [tekst w jęz. ang. i pol.]. — franc.: Les lions. [Przeł.] P. Michel. Paris 1978.

I nagroda Premio Europeo w 1976.

63. Zaczarowane podwórko. Scenariusz filmowy. Współaut.: M. Kaniewska. Ekran. 1974.

Adapt. film. powieści Mania Lazurek [poz. 52].

64. Bajki. Wwa: NK 1975, 128 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1987.

Zawartość: Smok i królewna [por. Słuchowiska radiowe]; Wróżki, Waligóra [por. Słuchowiska radiowe]; Olchowy staw; Kowale [por. Słuchowiska radiowe]; Królewna i pokojówka; Kogut [poz. 34, 42].

I Nagroda Literacka na Biennale Sztuki dla Dziecka w Poznaniu 1977.

65. Andersen i krasnoludki. Widowisko telewizyjne. TV 1976.

66. Andersen i latający kufer. Widowisko telewizyjne. TV 1977.

67. Andersen i słowik. Widowisko telewizyjne. TV 1977.

68. Tut-tut. [Powieść]. Powst. ok. 1977. Wyd. Wwa: Czyt. 1981, 90 s.

Nagroda Spółdz. Wydawn. „Czytelnik” za utwór dla dzieci starszych i młodzieży 1977.

69. Bajki o czterech wiatrach. Wwa: NK 1978, 78 s. Wyd. 2 tamże 1982.

Zawartość: Boreasz [por. Słuchowiska radiowe]; Fawoni, Notus, Euros.

70. Wędrowni Pyzy. Scenariusz serii filmów ryśunkowych. Ekran. 1978. Por. poz. 32.

71. Walc panny Ludwiki. [Wybór wierszy]. Wwa: NK 1981, 143 s. Wyd. 2 tamże 1988.

72. Słońce wschodzi. [Powieść]. Wwa: NK 1982, 106 s. Wyd. 2 tamże 1986.

73. Smok i królewna. Praprem. Łódź, T. Lalek „Arlekin” 1984. Por. poz. 64.

74. Ballady chłopaćkie. [Wiersze]. Wwa: KAW 1987, [24] s.

Nadto liczne drobne książeczki dla dzieci wydane w 1953-1972 przez Naszą Księgarnię, głównie w serii *Poczytaj mi Mamo*.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 28, 49, 54, 60, 64, 69 oraz m.in.: Dzień dobry, panie Chopin. Radio 1966. — Elektryczne bajki. Radio 1967. — Kulka ze starego zegara. Radio 1967. — Śpiewka o generale. Radio 1967. — Warszawa 29 listopada. Radio 1967. — Bajka o królewnie i kluskach. Radio 1968. — Mazurek. Radio 1968. — Mokre łąki. Radio 1969. — O Wojtku co lubił śpiewać (Baśń muzyczna). Radio 1968. — Wiosenny dzień. Radio 1969. — Beksa-lala. Radio 1969. — Imbryczek. Radio 1969. — Pan Hydraulik. Radio 1969. — Przygoda w Wenecji. Radio 1969. — Teatr małego Christiana. Radio 1969. — Wielka przeprowadzka. Radio 1970. — Anioły. Radio 1972. — Wybrańcy. Radio 1972. — Marcowe niebo. Radio 1973. — Śpiąca królewna. Radio 1973. — Boreasz [por. poz. 69]. Radio 1974. — Królewiczowskie lekcje. Radio 1974. — Pajtek. Radio 1974. — Smok i królewna [por. poz. 64]. Radio 1974. — Waligóra [por. poz. 64]. Radio 1975. — Olchowy staw. Cz. 1-2. Radio 1976. — Dlaczego tata śpiewa w łazience? Radio 1977. — Kowale [por. poz. 64]. Radio 1977. — O Królu i Wyskrobku. Radio 1977.

Przekłady i adaptacje

1. H.Ch. Andersen: Słowik. Adapt.: ..., M. Tórtwan. Wyst. Łódź 1947.

2. [J.V. Sládek]: Sládek dzieciom. [Wiersze]. Na podstawie czeskiego oryginału oprac. ... Wwa: KiW 1950 [właśc. 1951], [24] s.

3. J.W. Goethe: Uczeń czarnoksiężnika. Przedm.: M. Brożek. Wwa: NK 1953, [16] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1984.

4. K. Makuszyński: Krawiec Niteczka. Adapt. ... Wyst. Wwa, T. Lalki i Aktora „Baj” 1954.

5. Krzesiwo, według baśni Andersena napisała ... W: Baśnie Andersena na scenie. Wwa: NK 1952 s. 7-45. Wyst. Wwa, T. Lalek „Lalka” 1955.

6. G.A. Bürger: Przygody Münchhausena. Przedm. Z. Ryłko. Wwa: NK 1956, 126 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 1983; Wr.: Ossol. 1993, 128 s. *BN III*, 7.

7. Ch. Perrault: Bajki Babczi Gąski. Wwa: Czyt. 1961, 108 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1993; Posł. A. Nikliborc. Wr.: Wydawn. W. Bagiński i synowie 1994.

8. Tygrys Pietrek, [Oprac. wg komiksu Leach Gale] ... Wyst. Pozn., T. Lalki i Aktora „Marcinek” 1961.

Wyst. także pt.: Mały tygrysek Pietrek, Tygrysiątko, Tygrysek, Trzymaj się Pietrek, Jak być odważnym.

Przekł.: czes.: Tighřek. [Przeł.] V. Renč. Praha 1964.

— ros.: Tigrenok Petrik. [Przekł. i adapt.] N. Gernet. Moskwa 1964, — słowac.: Tigrček. [Przekł.] J. Mišonič. Bratislava 1964, — ukr.: Tigrenok Petja. [Przekł.] P. Ternjuk. Kijów 1962.
Adapt. radiowa: O malutkim tygrysie. Radio 1969.

9. Tygrysek i piraci. Wyst. Pozn., T. Lalki i Aktora „Marcinek” 1963.

10. [H.Ch. Andersen]: Profesor i pchła. Adapt. ... Praprem. Lubl., T. Lalki i Aktora 1964.
Wyst. pod nazwiskiem adaptatorki.

11. E. Farjeon: Marcin spod Dzikiej Jabłoni. T. 1. W sadzie. T. 2. Na łące. Wwa: NK 1966, 294 + 218 s.

Zawiera też baśń pt. Zaczarowana skarbonka w przekł. S. Wortmana.

12. Kopciuszek. Bajka oprac. wg Ch. Perraulta. Wwa: NK 1968, 27 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1978, wyd. 2 [I] 1979, wyd. 4 1982, wyd. 4 [II] 1985, wyd. 5 1987, wyd. 6 1990; Ch. Perrault: Kopciuszek. Przekł. i oprac. ... Wwa: Editions Spotkania 1992; Wwa: NK 1993.

Wszystkie wyd. poza wyd. z 1992 wydano pod nazwiskiem adaptatorki.

Przekł.: czes.: Popelka. Wwa 1973, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1979, wyd. 4 1986, — holend.: Assepevester. [Przekł.] V. Sjouwerman. Hoofddorp, Wwa 1970, — niem.: Aschenbrödel. Wwa 1970, wyd. [2] tamże 1973, — ros.: Zolushka. [Przekł.] J. Sčerbakova. Wwa 1981, — węgier.: Hamupipóke. [Przekł.] G. Kurucz. Wwa 1978.

13. Kot w butach. Bajka oprac. wg Ch. Perraulta. Wyst. Opolé, T. Ziemi Opol. (Scena Lalkowa) 1965. Wyd. Wwa: NK 1968, [14] s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1986; wyd. 4 Wwa: KAW 1986.

Wyd. pod nazwiskiem adaptatorki.
Przekł.: czes.: Kocour v botách. [Przekł.] M. Chmielová. Wwa 1970, wyd. nast. tamże 1973, 1977, — holend.: De geaerde kat. [Przekł.] V. Sjouwerman. Hoofddorp, Wwa 1970, — niem.: Der gestiefelte Kater. [Przekł.] S. Sviackij. Wwa 1972, — orm.: Koskavor katoun. [Przekł. z ros.] S.A. Vardanjan. Erevan 1976, — węgier.: Cizmás kandúr. [Przekł.] E. Sebök. Wwa, Budapest 1974.
Adapt. radiowa: Radio 1968.

14. E. Farjeon: Mały pokój z książkami. Wwa: NK 1971, 241 s.

15. Ch. Perrault: Bajki. Oprac. ... Wwa: NK 1971, 130 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1978, wyd. 4 1984, wyd. 5 1988, wyd. 6 1988, wyd. 7 1990; Wwa: Editions Spotkania 1992, 146 s.

16. E. Farjeon: Jakub z frachtowca „Bujanka”. Wwa: NK 1973, 96 s.

17. Bajki pana Perrault. Cykl scenariuszy telewizyjnych. TV 1974-1975. Por. poz. 15.
Nagroda zespołowa Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1975.

18. Ch. Perrault: Księżniczka w osłej skórce. Libretto opery dziecięcej. Wyst. Bytom, Opera Śląska 1974.

19. Ch. Perrault: Czerwony Kapturek. Oprac. ... Wwa: KAW 1980, 22 s. Por. poz. 15.

Nadto liczne adaptacje radiowe, głównie utworów H.Ch. Andersena, M. Konopnickiej, L. Krzymienieckiej, Ch. Perraulta, H. Sienkiewicza i in.

Praca redakcyjna

1. Było i będzie. [Antologia]. Oprac.: E. Szelburg-Zarembina, ... , J. Porazińska. [B.m.]: Czyt. 1945, 109 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1976. — SWPP 1. — PP (J. Łuczynska). — LP (red.). — RL 1980 (A. Biernacki). — NSLD (J. Z. Białek).

H. Skrobiszewska. *Tyg. Kult.* 1966 nr 6. — K. Kuliczowska: H.J. (1905-1980). *Twórczość* 1980 nr 10. — S. Frycie: Literatura dla dzieci i młodzieży w l. 1954-1970. T. 2 cz. 1. Wwa 1982. — H. Skrobiszewska: O Hannie Januszewskiej. Wwa: NK 1987, 165 s. — W. Borys, T. Zawadzki: Wałory muzyczne wierszy H.J. dla dzieci. *Polonistyka* 1988 nr 25. — M. Taraszkiewicz: O jednej wesolutkiej baśni czyli o lekturach dla najmłodszych. *Szt. dla Dzieci* 1988 nr 5/6. **J.Z.**

JARECKA Krystyna

zob. BROLL-JARECKA Krystyna

JARECKI Andrzej

1933-1993

Pseud.: (aj); Aj; (j); J.A. Młodo-Redzki; J.A. Redzki; Jan Krajowiec; (jar); (Jar).

Satyryk, dramatopisarz, krytyk.

Urodzony 3 maja 1933 w Warszawie; syn Jana Zbigniewa Jareckiego, urzędnika, i Ireny z Piotrowskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, gdzie też po wojnie uczęszczał do szkoły średniej. Działał w ZMP, był przewodniczącym zarządu szkolnego tej organizacji. W tym też czasie brał udział w brygadach budujących Nową Hutę. Po uzyskaniu w 1951 świadectwa dojrzałości w Liceum Ogólnokształcącym w Falency, studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Równocześnie pracował zarobkowo w Polskim Radiu oraz był korektorem w *Nowych Drogach*. W 1954 rozpoczął współpracę z powstałym wtedy Studenckim Teatrem Satyryków (STS) i tu debiutował jako autor piosenek, skeczów i wierszy satyrycznych w pierwszym spektaklu pt. „Prostaczkowie” (7 listopada 1954). Po uzyskaniu magisterium w 1955 kontynuował współpracę z STS jako autor i reżyser oraz członek Rady Artystycznej. W 1956 wszedł w skład kolegium redakcyjnego tygodnika *Walka Młodych*, w którym prowadził dział kulturalny. W 1958 został kierownikiem działu kulturalnego *Sztandaru Młodych*; w 1960-69 był stałym recenzentem teatralnym tego pisma. Recenzje i wiersze publikował też w *Nowej Kulturze* (1958-62) i w *Teatrze*. W 1960 otrzymał nagrodę za

działalność w amatorskim ruchu teatralnym przyznana przez Centralną Komisję Koordynacyjną przy Ministerstwie Kultury i Sztuki. Od 1961 współpracował stale z tygodnikiem *Szpilki* (m.in. w 1970 stały felieton „Z odsieczą”). W 1965 ożenił się z Marią Chrzaszcz. W 1962 został członkiem ZLP. Po upaństwowieniu STS w 1970 został jego kierownikiem artystycznym, następnie od 1972 pełnił tę samą funkcję w Teatrze Rozmaitości, z którym STS został połączony; od 1974 do marca 1982 był ponadto dyrektorem obydwóch teatrów. Równocześnie w 1971-75 należał do kolegium redakcyjnego tygodnika *Literatura*. W 1974 wszedł w skład zarządu Klubu Dramatopisarzy przy Oddziale Warszawskim ZLP, w 1978-80 był członkiem zarządu Oddziału Warszawskiego, a w 1980-82 członkiem prezydium Zarządu Głównego ZLP jako skarbnik. W 1980 został członkiem sekretariatu Komitetu Porozumiewawczego Stowarzyszeń Twórczych i Naukowych, w 1982 zaś członkiem Komisji Kultury Niezależnej. Publikował w wydawanej poza cenzurą *Kulturze Niezależnej* oraz w paryskiej *Kulturze* (pod pseud. Jan Krajowiec). W 1984-90 wchodził w skład prezydium zarządu ZAiKS. W 1988-89 pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Kwadrat. Był jednym z założycieli i od 1989 członkiem SPP; od tegoż roku do 1990 należał do prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia (skarbnik). W 1990 został wicedyrektorem Programu II Polskiego Radia. Od września 1990 był radcą do spraw kultury w Ambasadzie RP w Waszyngtonie. Zginął w wypadku samochodowym 7 maja 1993 w pobliżu miejscowości Waverly w stanie Tennessee w Stanach Zjednoczonych; pochowany na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jest dąb nad Mukrem. [Opowiadania; współaut.:] K. Małek. Wstęp: I. Nowerly. Wwa: KiW 1956, 237 s.

Zawartość: Oracki wieniec, Noc przed świtaniem; Dzisiaj: Jest dąb nad Mukrem.

2. Szopa Betlejemska, czyli Jasełka Polskie Narodowe na Rok Biejący. Teksty piosenek: ... i A. Osiecka. Muz.: E. Pałasz. Praprem. Wwa, STS 1958.

3. Samo życie. [Trzy jednoaktówki; autorzy:] ... A. Osiecka. Praprem. Wwa, STS 1960.

Zawartość: A.J.: Nowoczesny sierota; Samozgon. (*Dialog* 1958 nr 12 s. 25-29); A. Osiecka: Orcio i Yale.

4. Widowisko o Rudolffie Hoessie – wrogu ludzkości. Widowisko publicystyczne w 2 częściach. Praprem. Wwa, STS 1960.

5. Oskarżeni. Faktomontaż w 2 częściach. [Współaut.:] A. Osiecka. Praprem. Wwa, STS 1961.

Druga wersja z muz. J. Abramowa. Wyst. tamże 1961. Przekł. chorw. fragm.: [Przeł.] D. Saula. W: *Polska satira*. Zagreb 1964.

6. Duże jasne. Komedie w 4 obrazach. [Współaut.:] J. Abramow. *Dialog* 1962 nr 6 s. 36-66. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1962. Wyd. osob.: Duże jasne. Komedie w 3 obrazach. Uwagi reż.: L. Listkiewicz. Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1965, 137 s.

7. Warszawski STS. [Historia teatru]. *Pam. Teatr*. 1962 nr 3/4 s. 417-441; nadb. Wwa 1962.

8. Kazania. [Utwór dramatyczny, 12 kazań, 11 intermediiów]. Praprem. Wwa, STS 1963.

9. Szósta kolumna. [Utwór dramatyczny w 2 częściach; współaut.:] K. Kąkolewski. Praprem. Wr., T. Pol. 1963.

10. Marysia i Napoleon. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. Praprem. Wwa, T. Powsz. 1964. Por. poz. 12.

11. Stefan. [Utwór dramatyczny w 3 aktach; współaut.:] M.F. Rakowski. Praprem. Wwa, T. Powsz. 1964.

12. Marysia i Napoleon. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] L. Buczkowski. Ekran. 1966. Por. poz. 10.

Film został wyróżniony w plebiscycie filmowym *Kur. Pol.* jako najlepszy film fabularny 1967 r.

13. Zupełnie jak w piosence. Kompozycje estradowe. [Autorzy:] ..., J. Abramow, A. Osiecka. [Wybór il oprac.: T. Łepkowska. Wwa: CPARA 1966, 141 s.

14. Wódka, wódeczko ... [Widowisko z pieśniami, tańcami i morałem w 2 częściach]. Praprem. Wwa, STS 1969. Wyd. osob.: Wódka, wódeczko ... Widowisko estradowe. Wwa: Centr. Ośrodek Metodyczny Upowszechniania Kultury 1971, 72 + nuty 40 s.

15. Gościnnie występ. Teksty: A. Osiecka, Z. Fedeki, ... [Program estradowy]. Praprem. Wwa, STS 1970.

16. Złota rączka czyli cierpienia wynalazców. Praprem. Wwa, STS 1970.

17. Niewolnica. Operetka. Libretto: ..., Z. Fedeki. Muz.: M. Strelnikow. Praprem. Gliwice, Operetka Śląska 1971.

18. W niedorzeczcu Wisły. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Czyt. 1971, 107 s.

19. Piosenki kolegi. Składanka słowno-muzyczna. [Autorzy:] Z. Fedeki, ..., A. Osiecka, S. Tym. Praprem. Wwa, STS 1973.

20. Egzamin. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] Z. Rąplewski. Ekran. 1975.

21. Casanova w Warszawie. Operetka w 2 ak-

tach. Libretto: ..., Z. Fedeckci. Muz.: L. Różycki. Praprem. Wwa, Operetka 1979.

22. Jasełka na dzień dzisiejszy. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1981.

23. Niezapomniany rok 1961. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Popul. 1983.

24. Victoria. Scenariusz wieczoru poświęconego trzecieście rocznicy Odsieczy Wiedeńskiej. [Współaut.:] T. Domaniewski. Wwa: Kuria Metropolitalna Warsz. Wyd. Duszpasterstwa 1983, 31 s.

25. Marsz do kąta. Operetki obywatelskie z repertuaru STS. [Współaut.:] Z. Fedeckci. Muz.: M. Lusztig. Wwa: Czyt. 1988, 192 s.

Zawiera teksty A.J.: Przedmowa prozą; Przedmowa wierszem; Opera sprzedajna; Walka nowego ze starymi; Neoromantyzm; Nowe wesele, — teksty autorstwa A.J. i Z. Fedeckiego; Marsz do kąta; Sen o lwie; Głębka pod mostem; Seans; Przygody Gucia, — tekst autorstwa A.J. i J. Abramowa; Straszny dwór.

Ponadto skecze, piosenki oraz inne teksty satyryczne w następujących przedstawieniach STS: Prostackowie. 1954. — Konfrontacja. 1955. — Myślenie ma kolosalną przyszłość. 1955. — Czarna przegrzywa czerwona wygrzywa. 1956. — Agitka. 1956. — Siódmy kolor czerwieni. 1957. — Idź na spacer Alegorio. 1958. — Uśmiechnięta twarz młodości. 1959. — Trzeba mieć ciało. 1959. — Część artystyczna. 1960. — Wesoła dwururka. 1961. — 30 milionów. 1962. — Wszystko co nasze. 1963. — Mnie nie jest wszystko jedno. 1964. — Orły z filtrem. 1965. — Marsz do kąta. 1967. — Raz się żyje. 1969. — Gościnny występ. 1970.

Przekłady i przeróbki

1. Ptaki, Sztuka w 3 aktach wg Arystofanesa. Piosenki: A. Osiecka. Wyst. Wwa, T. Dram. 1960.

2. Serce w rozterce czyli ślusarz — widmo. (Komedia w 2 aktach). Wyst. Wwa, T. Komedia 1967. Sztuka wg komedii J.N. Nestroya w adaptacji J. Tuwima.

3. Pustelnia. Adapt. scen. powieści S. Horaka. Wyst. Wwa, STS 1970.

4. Diament róży. Scenariusz filmowy. Ekran. 1971.

Scenariusz wg opowiadania R.L. Stevensona.

5. H. Fielding: Sędzia w potrzasku. Adapt. B. Miles pt. Córki pod klucz. Przel.: G. Gottesman, ... Wyst. Pozn., T. Nowy 1972.

6. Hultaj. [Utwór dramatyczny; współaut.:] G. Gottesman. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1972.

Wg komedii D. Boucicaulta.

7. Dulscy. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Rybkowski. Ekran. 1975.

Scenariusz na podstawie sztuki „Moralność pani Dulskiej” i innych utworów G. Zapolskiej.

8. B. Brecht, K. Weil, D. Lane: Happy end. Przekł. songów: ..., A. Osiecka. Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1976.

9. Polska krew. Operetka w 3 aktach. Libretto: Z. Fedeckci, ..., J. Słotwiński wg L. Steina. Muz.: O. Nedbal. Praprem. Gliwice, Operetka Śląska 1979.

10. Podporucznik Kiże. Komedia w 2 cz. osnuta na tle legendy kancelaryjnej opisanej przez J. Tytanicę w opowiadaniu pod tym samym tytułem. [Współaut.:] Z. Fedeckci. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1981.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1970, 1973, 1976. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa).

[Ptaki:] Z. Kałużyński: Anty-heroinizm w fазie kabaretowej. *Nowa Kult.* 1960 nr 18; S. Treugutt: Ptaki. *Prz. Kult.* 1960 nr 15; A. Szastyńska-Siemionowa: Arystofanes na scenach polskich (1873-1961). *Eos* 1963 nr 1. — [Duże jasne:] J. Koenig: Drwina, satyra, ironia i głębsze znaczenie. *Prz. Kult.* 1962 nr 47; M. Piwińska: Po „Dużym jasnym”. *Teatr* 1963 nr 5. — [Marysia i Napoleon:] [J.A. Szczepański] Jaszcz: Książę Józef czyli Polacy. *Tryb. Ludu* 1964 nr 32; J. Zagórski: Z pogranicza operetki. *Kur. Pol.* 1964 nr 27. — J. Głowacki: Optymistyczne pokrycie. *Literatura* 1972 nr 7 [o piosenkach A.J.]. — Z. Fedeckci: Charakter i talent. *Dziś* 1993 nr 7. — J. Abramow-Newerly: A.J. *Zycie Warsz.* 1993 nr 107. — A. Osiecka: A.J. czyli liryka obywatelska. *Kultura*, Paryż 1993 nr 6.

J.P.

JAREMKO-PYTOWSKA Zofia

ur. 1920

Podpisywała utwory też: Jaremko, Jaremko-Zytyńska, Żytyńska.

Krypt.: Z.J.P.

Krytyk literacki, tłumaczka.

Urodzona 12 września 1920 w Warszawie; córka Stanisława Jaremko, nauczyciela gimnazjalnego, i Jadwigi z domu Ziegler. W 1938 ukończyła gimnazjum w Samborze i rozpoczęła studia w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie. W czasie II wojny światowej przebywała początkowo w Samborze zajętym przez ZSRR i pracowała w dyrekcji lasów. W czasie okupacji niemieckiej przeniosła się w 1942 do Krakowa. Debiutowała w 1944 wydanym konspiracyjnie tomikiem wierszy „Rozdroża”. Po wojnie wysłała w 1945 za mąż za Stanisława Żytyńskiego (rozwiędzeni). W tymże roku nawiązała współpracę z redakcją *Dziennika Polskiego*, w którego dodatku pt. *Walka* ogłosiła kilka wierszy (pod nazwiskiem Żytyńska) i debiutowała jako prozaik fragmentem większej całości pt. „W szpitalu” (nr 104; podp. Jaremko). Została członkiem PPR (później do 1967 w PZPR). Jesienią 1945 wyjechała do Szwajcarii, gdzie pracowała do 1947 jako urzędniczka poselstwa polskiego w Ber-

nie. Po powrocie do kraju prowadziła referat artystyczno-kulturalny w Departamencie Prasy i Informacji Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie. W 1948 była wicedyrektorem Biura Organizacyjnego Światowego Kongresu Intelektualistów we Wrocławiu. Równocześnie od 1948 studiowała filologię francuską na Uniwersytecie Warszawskim, w 1952 uzyskała magisterium. Od 1949 zajmowała się pracą przekładową, tłumacząc z literatury francuskiej i niemieckiej. W 1951 wyszła za mąż za Witolda Pytowskiego. Od 1953 należała do ZLP (do 1971). W 1957-67 współpracowała z pismem *Nowe Książki*, w którym omawiała przekłady z literatur obcych (francuskiej, niemieckiej, hiszpańskiej, skandynawskiej) oraz prace z historii tych literatur. W 1969 wyjechała do Rzymu, skąd w 1970 przeniosiła się do Stanów Zjednoczonych. W 1973-86 była pracownikiem socjalnym w jednym z nowojorskich szpitali (zajmowała się psychologią i problemami socjalnymi pacjentów). W 1977 ukończyła studia w Hunter College, School of Social Work. Należała do Amerykańskiego Stowarzyszenia Pracowników Socjalnych. W 1989 została członkiem SPP. Mieszka w Nowym Jorku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rozdroża. [Wiersze]. Kr. 1944, [15] k. [Bibl. *Poetycka Krakowa*].

Wyd. konspir.

2. Louis Aragon. [Zarys monograficzny]. Wwa: Wiedza Powsz. 1963, 208 s.

3. Trzy prawdy. Sztuka współczesna w 3 aktach. Wwa: CPARA 1965, 70 s. Praprem. Sosnowiec, Teatrzyk Małych Form przy Domu Kultury „Górniki” 1967.

Wyróżnienie w konkursie T. Ateneum w Warszawie za debiut dramatyczny w 1963.

Przeł. słowacc.: Tri pravdy. [Przeł.] A. Macko. Bratislava 1967.

4. Henri Barbusse. [Zarys monograficzny]. Wwa: Wiedza Powsz. 1966, 236 s.

5. The threshold. [Opowiadania]. Cambridge, Massachusetts: Schenkman Publishing Company, Inc. 1982, 170 s.

Zawartość: A friend; Love story; Mediation; The terrible kid; A question mark; Heart disease; Weekend with Angela; Symbiosis; A funny story; The emergency exit; Loneliness.

Przekłady

1. A. Kédros: Statek w mieście. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1949, 203 s. Wyd. nast. tamże 1950.

Przeł. podp.: Z. Jareńko-Żytyńska.

2. A. Césaire: Rozprawa z kolonializmem. [Publicystyka]. [Wwa:] Czyt. 1950, 46 s.

Przeł. podp.: Z. Jareńko-Żytyńska.

3. A. Still: Wola i gniew. [Opowiadania]. [Wwa:] Czyt. 1950, 167 s.

Przeł. podp.: Z. Jareńko-Żytyńska.

4. A. Viollis: Co widziałam w Indochinach. Notatki z podróży. Wwa: Czyt. 1950, 215 s.

5. J. Fréville: Dzień zaświtał w Tours. Narodziny Komunistycznej Partii Francji. Wwa: PIW 1951, 164 s.

6. P. Tillard: Tajemniczy pan Paul czyli Amatorzy czeków. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1951, 147 s.

7. A. Zweig: Opowieści dnia wczorajszego. Wwa: Czyt. 1952, 85 s.

8. H. Barbusse: Ogień. Powieść oraz opowiadania, przemówienia, artykuły i listy. Wwa: Czyt. 1953, 517 s. Wyd. osob. powieści: Ogień. Dziennik pewnego oddziału. Wwa: PIW 1959, 397 s.

9. P. Daix: Kolumny gniewu. [Powieść]. Wwa: PIW 1953, 291 s.

10. R. Martin du Gard: Jan Barois. Powieść. Wwa: Czyt. 1956, 450 s. Wyd. 2 tamże 1959.

11. A. Frank: Dziennik. 12 czerwca 1942-1 sierpnia 1944. Wwa: PIW 1957, 277 s. Wyd. nast. tamże 1960.

12. J. Nehru: Rozmowy z Nehru. [Rozm.] T. Mende. Przeł. z franc. ... Wwa: KiW 1957, 149 s.

13. R. Vailland: 325000 franków. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1957, 172 s.

14. F. Mauriac: Kłębowski zmij. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1958, 259 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: PIW 1962; wyd. 3 Wwa: Pax 1975, wyd. 4 tamże 1983.

15. N. Sarraute: Portret nieznanego. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1959, 187 s.

16. M. Duras: Tama nad Pacyfikiem. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1960, 283 s.

17. P. Schallück: Kroki w labiryncie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1960, 275 s.

18. A. Zweig: Czas dojrzał. Wielka wojna białych ludzi. 6. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1960, 556 s.

19. A. Still: Rabunek. [Powieść]. Wwa: KiW 1961, 195 s.

20. Vercors: Droga okrężna i inne opowiadania. Cykl: Na tym brzegu. Wwa: Czyt. 1961, 401 s.

21. M. del Castillo: Gitara. [Powieść]. Wwa: KiW 1962, 92 s.

22. A. Seghers: Światło na szubienicy. Opowieść karaibska z czasów wielkiej rewolucji francuskiej. Wwa: Czyt. 1962, 149 s.

23. P. Guimard: Ironia losu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1963, 155 s.

24. A. Zweig: Marzenia są drogie. [Powieść]. Przeł.: ... i J. Szymańska. Wwa: Czyt. 1964, 567 s.

25. Luda; Strażniczka ognia. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1966, 68 s.

26. H. Piontek: Gorące kasztany. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1966, 180 s.

27. J. Renoir: Renoir. Wwa: PIW 1966, 497 s.

28. J. Bobrowski: Uczta myszy i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1968, 237 s.

29. J. Borel: Uwielbienie. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: PIW 1968, 370 + 362 s.

30. G. Blin: Stendhal i problemy powieści. [Studium]. Wwa: PIW 1972, 451 s.

Praca redakcyjna

1. Odbudowa i rozwój życia kulturalnego w Polsce 1944-1948. [Materiały zebrana, oprac. i red.] ... Wwa: Min. Kultury i Sztuki. Biuro Współpracy z Zagranicą 1948, 203 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — SWPP 2 (M. Brykalska).

[Louis Aragon:] A. Klimowicz: Profil Aragona. *Nowe Książ.* 1963 nr 20; A. Stojowski: Louis Aragon. Materiały do monografii. *Kultura* 1963 nr 16. — [Henri Barbusse:] W. Sadkowski: Monografia o autorze „Ognia”. *Nowe Książ.* 1966 nr 11; D. Knysz-Rudzka: Pisarz i działacz komunistyczny. *Wiatrak* 1967 nr 3.

A.H.

JARMOŁOWSKI Jerzy

ur. 1940

Poeta

Urodzony 14 marca 1940 w Wilnie; syn Stanisława Jarmołowskiego, matka z domu Wierzbicka. W 1945 zamieszkał w Łodzi, gdzie ukończył Technikum Energetyczne i do 1968 pracował w wyuczonym zawodzie. Debiutował w 1960 jako poeta wierszem „Ty niebieskie” (incipit) w czasopiśmie *Życie i Myśl* (nr 11/12). W następnych latach publikował utwory poetyckie m.in. w czasopismach *Odgłosy* (1962-81) i *Poezja* (1976-80). Od około 1961 należał do Łódzkiego Ośrodka KKMP, w 1966-75 był członkiem grupy literackiej Wiadukt; za działalność klubową otrzymał odznakę im. Janka Krasickiego (1981). Był w 1967 współzałożycielem grupy poetyckiej Centrum i do 1970 jej członkiem. Ożenił się z Haliną Sobczak, poetką. W 1968-75 pracował jako redaktor w Wydawnictwie Łódzkim. W 1970 został członkiem ZLP. Był laureatem wielu konkursów poetyckich. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1986). Mieszka w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. O dziewczynach żołnierzy i inne wiersze. Łódź: WŁ 1964 [właśc. 1965], 35 s.

2. Lato rdzawe. [Wiersze]. [Wwa]: KKMP przy ZG ZMW, LSW 1965, [24] s.

Zawiera wiersze: Dwie etiudy weselne; Motyle, — oraz cykle: Lato rdzawe; Żonie; Zapis z sześćdziesiątego trzeciego.

3. W którą tobie stronę. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1969, 48 s.

Cykle: Z pierzastych miłości; Zapis niesystematyczny; Szkice.

4. Zielnie i weselnie. [Wiersze]. Kr.: WŁ 1970, 53 s.

Cykle: Zielnie; Weselnie; Z mrozu strugane.

5. Może ja kocham wszystko, co garbate. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1972, 65 s.

Cykle: Sonety sobiechamskie; Drewniaki; Kantyczki; Sonety garbate.

6. Kto kogo, kiedy, dlaczego okrzyknął. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1977, 80 s.

Zawartość: Triolety sobiepańskie; Sonety biesiadne z rozmową i lamentem; Z sonetów człokoprzyjanych czyli przypadków niejakiego Jarmoła w iluś tam kawalkach opisanych; Sonety sobiechamskie [poz. 5]; Przypisy [proza poetycka].

7. Któraś od róży jest i koniczyny. Kantyczki, ballady, abecedariusz, sonety, triolety, ronda, zapisy, proza. Łódź: WŁ 1982, 209 s.

Zawiera: Kantyczki [poz. 5]; Ballady; Abecedariusz; Sonety; Zielnie [poz. 4]; Sonety sobiechamskie [poz. 5]; Sonety człokoprzyjane czyli przypadki niejakiego Jarmoła w iluś tam kawalkach opisane [poz. 6]; Sonety biesiadne [poz. 6]; Sonety garbate [poz. 5]; Triolety [poz. 6]; Ronda szlachetne i sentymentalne; Dedykacje dzieciom; Niewiersze; Proza poetycka.

8. O zachowaniu się pod stołem. [Aforyzmy i wiersze]. Łódź: WŁ 1989, 63 s.

Prace redakcyjne

1. W. Mrozowski: Spojrzenie wstecz. [Wiersze]. Wybór ... Łódź: WŁ 1970, 179 s.

2. Rzecz poetycka. Środowisko. Wybór i oprac.: A. Biskupski, ..., M. Kucner. Łódź: WŁ 1975, 374 s. Antologia wierszy ze szkicami krytycznymi o autorach.

3. J. Waleńczyk: Wybór wierszy. Wybór ... Łódź: WŁ 1975, 125 s.

4. I. Szczepański: Fomentum. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1979, 55 s. Ośrodek Sztuki i Kultury Młodych ŁDK [Łódź. Domu Kultury].

5. Turnieje poetyckie o laur Stanisława Czernika. [Wybór i oprac. ...]. Łódź: Ośrodek Sztuki Młodych Łódź. Domu Kultury, Tow. Przyj. Łodzi 1983 [właśc. 1982], 14 s.

OPRACOWANIA (wybór)

[W którą tobie stronę:] A. Biskupski: „Theodycea” życia. *Nadodrże* 1970 nr 24; R. Sulima: Zapiski i eksperymenty. *Poezja* 1970 nr 9. — G. Kościński: Mag w świetle mitu. *Nadodrże* 1971 nr 12 [rec.: Zielnie i weselnie]. — A. Biskupski: Przykład poszukiwacza metody. W tegoż: Nie tylko przeciw metaforze. Łódź 1973 [dot.: O dziewczynach żołnierzy, Lato rdzawe, W którą tobie stronę]. — A.W. Mikołajewski: Żywioł i jego dramat. *Odgłosy* 1974 nr 24 [rec.: Może ja kocham wszystko, co garbate]. — A. Biskupski: J.J. *Odgłosy* 1975 nr 5. — [Kto kogo, kiedy i dlaczego okrzyknął:] T. Komendant: Zabawa w prze-

drzeźnianie, *Literatura* 1978 nr 47; S. Świątek: Poezja okraczająca. *Odgłosy* 1978 nr 9. — M. Kucner: Twórczość jako krytyka. W tegoż: Egzystencja i kreacja. Łódź 1980. — Z. Dominiak: Jarmol w smokingu kultury. W tegoż: W poza siebie. Łódź 1992.

J.Z.

JAROCHOWSKA Maria 1918-1975

Krypt.: j.m.
Prozaik, reportażystka.

Urodzona 15 grudnia 1918 w Krakowie w rodzinie ziemiańskiej; córka Joachima Jarochowskiego i Marii z Wiktorów. Po ukończeniu w 1937 Gimnazjum Królowej Jadwigi w Krakowie, studiowała historię sztuki i matematykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). W okresie okupacji niemieckiej przebywała początkowo w Rzeszowie, pracując jako posługaczka w szpitalu. W 1942 powróciła do Krakowa, gdzie znalazła pracę w wypożyczalni książek. Kontynuowała studia na tajnym UJ, uzyskała magisterium w zakresie historii i historii sztuki. W czasie powstania warszawskiego przebywała w stolicy i pracowała w szpitalu na Sadybie Czerniakowskiej. Po jego upadku powróciła do Krakowa. Nawiązała kontakt z PPS, brała udział w kolportażu prasy partyjnej. W 1945 została członkiem PPR (od 1948 w PZPR). W tymże roku została wybrana do WRN w Krakowie. Debiutowała recenzją pt. „Żywa książka”, dotyczącą powieści A. Malraux „Nadzieja”, ogłoszoną w tygodniku *Odrodzenie* (1945 nr 28). Pracowała jako sekretarz redakcji tygodnika *Głos Pracy*, a następnie dziennika *Echo Krakowa*. Od 1946 należała do ZZLP (od 1949 ZLP). W końcu 1946 wyjechała jako stypendystka do Paryża, gdzie od maja 1947 pracowała w *Gazecie Polskiej*, początkowo jako sekretarz redakcji, a od jesieni 1949 redaktor naczelny. W tym czasie podróżowała wiele po Francji (odwiedzała także ośrodki polskich emigrantów), nadsyłając do prasy krajowej korespondencje. Była także w Belgii i Włoszech. Wstąpiła do Komunistycznej Partii Francji. W styczniu 1950 została aresztowana i wysiedlona z Francji. Po powrocie do kraju prowadziła przez dziesięć miesięcy świetlicę w spółdzielni produkcyjnej w Belnie (pod Gostyninem). W 1951 zamieszkała w Warszawie. Odbyła podróże reporterskie po Ukrainie (1950) i NRD (1951). W 1952-57 była posłem do Sejmu PRL. Recenzje, artykuły, fragmenty prozy i reportaże zamieszczała m.in. w *Życiu Literackim* (od 1951; okresowo pracownik etatowy), *Nowej Kulturze* (1951-56; w 1962-63 przegląd programów „Telewizja”), *Przyjaciółce* (1956-58), *Orce* (1958-61). W latach sześćdziesiątych pracowała w Naczelnym Zarządzie Kinematografii. Z powodu choroby przeszła na rentę. Odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955). Zmarła 20 sierpnia 1975 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ludzie, którym nie stawia się pomników. [Reportaże z Ziemi Odzyskanych]. [B.m.]: Książka 1947, 185 s.

Nagroda *Życia Lit.* w 1974.

2. Niemiłosierni. [Powieść]. Powst. Kr.-Paryż 1945-1947. Wyd. łącznie z poz. 3 pt. Buraczane liście; Niemiłosierni. Słowo wstępne: J.A. Szczepański. Wwa: KiW 1950, 307 s. Wyd. nast. samodzielnie: tamże 1959, 243 s.; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1966.

3. Buraczane liście. [Powieść]. Powst. Paryż 1949. Wyd. łącznie z Niemiłosierni zob. poz. 2. Wyd. nast. samodzielnie ze wstępem J.A. Szczepańskiego Wwa: KiW 1951, 108 s.

Adapt. teatr.: Buraczane liście. Sztuka w 6 odsłonach. Adapt. scen.: A. Naborowska. Wwa: Czyt. 1952, 87 s. Wyd. 2 tamże 1953. Przedr. w: Oni walczyli o Polskę Ludową. Wwa 1952.

4. Chleb i sól. Z chłopami polskimi u kolchozników radzieckich. [Reportaż]. Wwa: KiW 1951, 209 s. Wyd. nast. tamże 1952.

5. Niebieskie okulary. Reportaże z huty Częstochowa. Wwa: Czyt. 1952, 87 s.

6. Odwaga. [Reportaż]. Wwa: NK 1953, 30 s. Wyd. 2 tamże 1954.

7. Ziarno. [Reportaże z życia wsi polskiej]. Wwa: Czyt. 1953, 202 s.

8. Gniew. [Opowiadanie]. Wwa: Czyt. 1954, 107 s.

9. Dziadowska miłość. [Powieść]. *Twórczość* 1954 nr 5 s. 15-92, nr 6 s. 3-63, nr 8 s. 18-120, *Tryb. Wól.* 1954 nr 35-44, 46-48, 50. Wyd. osob. jako cz. 1 cyklu Na wsi: Wwa: PIW 1955, 342 s.

Nagroda Państwowa (wyróżnienie) w 1955.

Adapt. teatr.: Adapt.: W. Janowski. *Pr. w Świetlicy* 1955 nr 9 s. 8-12.

10. Trudne serca. (Scenariusz filmowy). Wwa: FAW 1954, 150 s.

11. Najgorsza chwila życia. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1959, 249 s.

Zawartość: Opowiadania posępne: Dwie śmierci doktora Nowaka; Niemiecki dzień; Ty i ja; Korowód; Żadna siła tego świata. — Opowiadania wstydlive: Niezapominajki; Niech pani o mnie źle nie myśli; Pięciu świadków miłości; Blizny. — Opowiadania cudzoziemskie: O Fernandzie, który chciał się sprzedać byle jakiej kobiecie; Grusza; Gniazdko. — Opowiadania beznamietne: Medalik; Agrafka; Pałka.

12. Blizny. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1971, 154 s.

Zawiera z poz. 11: Blizny; Żadna siła tego świata; Pięciu świadków miłości; Dwie śmierci doktora Nowaka; Ty i ja; O Fernandzie, który chciał się sprzedać byle jakiej kobiecie. — nadto: Gołąbek; Prawdomówny.

13. Nie być tu, nie być tam. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1974, 198 s.

Zawartość: Wyroki. Linia przeznaczenia; Wyrok śmierci. — Portrety nieznanymi: Grzech śmiertelny; Nietoperz; Dni mijające; Nie być tu, nie być tam ...; Pod tonącą gwiazdą. — Śniadania warszawskie; Straszne nieszczęście; Szklanka mleka; Rozkoszne odwiedziny. — Z reporterskich wspomnień: O umarłej miłości; I pałac popłynię.

14. Namiętności. Wwa: Iskry 1977, 235 s.

Zawiera wybór reportażu z poz. 1, 5, 7.

15. Wyrok śmierci. [Opowiadania]. Kr.: WL 1979, 101 s.

Zawiera opowiadania z poz. 13: Wyrok śmierci; I pałac popłynię.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1955. — M. Jarochowska: Dwudziestolecie nas wszystkich. *Życie Lit.* 1963 nr 44; M. Jarochowska: Moje osobiste odkrycia. *Tyg. Kult.* 1966 nr 40.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — RL 1975 (J. Chudek).

[Niemilosierni] L. Flaszyn: O prozie J. Życie Lit. 1951 nr 11 [dot. też: Buraczane liście]; W. Rola: Trudny debiut. *Tyg. Powsz.* 1951 nr 38. — L. Sobierajski: O prozie M.J. Wiesz 1951 nr 11 [rec.: Buraczane liście]. — [Dziadowska miłość] A. Lam. *Twórczość* 1954 nr 10, przedr. w tegoż: Pamiętnik krytyczny. Kr. 1970; M. Głowiński: Realizm i kłopoty z psychologią. *Życie Lit.* 1955 nr 8; W. Kiwiłszo: Mitologia i realizm. *Nowa Kult.* 1955 nr 36. — [Najgorsza chwila życia]: W. Maciąg: Obowiązek i gra. (W poszukiwaniu propozycji). *Życie Lit.* 1959 nr 16; W. Sadkowski: Rozpacz — nadzieja — siła. *Nowe Książ.* 1959 nr 11. — W. Sadkowski: Przymiśnienie „Niemilosiernych”. *Nowe Książ.* 1960 nr 1. — A. Hamerliński. *Tyg. Kult.* 1966 nr 5. — A. Hamerliński: Skala możliwości. *Tyg. Kult.* 1975 nr 5 [rec.: Nie być tu, nie być tam]. — Ł. Jarochowski: Portret niekonwencjonalny. Notował S. Henel. *Polityka* 1977 nr 49 [wywiad w cyklu: Gdy myślę matką]. **A.Sz.**

JAROWIECKI Jerzy ur. 1930

Pseud.: J.J., Jar, Jerzy Jarowiec.
Historyk literatury, prasoznawca.

Urodzony 27 maja 1930 w Borysławiu; syn Stefana i Bronisławy Jarowieckich, robotników naftowych. W okresie II wojny światowej mieszkał we Lwowie. Od 1945 uczęszczał do I Gimnazjum Męskiego w Bytomiu, a w 1947-50 do Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego im. B. Limanowskiego w Wałbrzychu. W 1949-51 pracował jako nauczyciel, następnie odbył służbę wojskową. W tym czasie drukował w prasie wojskowej, w *Zołnierzu Ludu* i *Pancerniaku*. W 1953-57 studiował polonistykę w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Krakowie i jednocześnie od 1955 pracował jako młodszy asystent w Katedrze Historii Literatury Polskiej tej uczelni. Po uzyskaniu magisterium był zatrudniony w WSP jako asystent, a od 1959 starszy asystent. W 1964 otrzymał doktorat na podstawie pracy „Źródła i klasyfikacja historycznych powieści Józefa Ignacego Kraszewskiego z czasów stanisławowskich” (promotor prof. Wincenty Danek). Następnie pracował na stanowisku adiunkta, w 1968-71 starszego wykładowcy, a od 1971 docenta w Instytucie Filologii Polskiej WSP w Krakowie.

Prace naukowe z dziedziny historii literatury i prasoznawstwa (głównie na temat twórczości J.I. Kraszewskiego oraz polskiej literatury i prasy konspiracyjnej z lat II wojny światowej) umieszczał m.in. w *Przeglądzie Humanistycznym*, *Ruchu Literackim*, *Roczniku Naukowo-Dydaktycznym WSP w Krakowie* (także członek komitetu redakcyjnego), *Roczniku Naukowo-Dydaktycznym WSP w Rzeszowie*, *Kwartalniku Historii Prasy Polskiej*, *Zeszytach Prasoznawczych* oraz na temat dydaktyki nauczania w wyższych szkołach pedagogicznych w *Pracach z Dydaktyki Szkoły Wyższej WSP w Krakowie* (w 1965-77 także redaktor), *Głosie Nauczycielskim*, *Oświacie i Wychowaniu*. Kierował Międzywydziałowym Zakładem Badań i Studiów nad Dydaktycznymi Problemami Pracy WSP (1966-71), Międzyuczelnianym Ośrodkiem Metodycznym Studiów dla Pracujących WSP (w 1972-73 dyrektor), Centralnym Ośrodkiem Metodycznego Kształcenia i Doksztalcania Nauczycieli przy WSP (w 1973-78 dyrektor). Za osiągnięcia w pracy dydaktycznej otrzymał m.in. nagrodę Ministra Oświaty III stopnia (1966) i Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego II stopnia (1987). W 1968-71 był kierownikiem Wydziału Nauki, Kultury i Oświaty Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Krakowie. W 1977 habilitował się w WSP w Krakowie na podstawie pracy „Konspiracyjna prasa w Krakowie w latach okupacji hitlerowskiej 1939-1945. Prasa społeczno-kulturalna i polityczna”, wyróżnionej w 1978 nagrodą Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia. Od 1978 kierował Samodzielnym Zakładem, a następnie Katedrą Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej WSP w Krakowie; w 1986-90 pełnił funkcję prorektora tej uczelni. Prowadził wykłady na Uniwersytecie Jagiellońskim (1979-81) oraz na Uniwersytecie Śląskim (1982-83). W 1985 został mianowany profesorem nadzwyczajnym i objął stanowisko dyrektora Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Szczecińskiego. Był członkiem Rad Naukowych następujących placówek: Instytutu Badań Literackich PAN (1987-89), Ośrodka Badań Prasoznawczych w Krakowie, Centralnego Ośrodka Metodycznego Studiów Nauczycielskich WSP, Centralnego Ośrodka Technologii Kształcenia WSP. Brał udział jako członek w pracach Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie, Komisji Prasoznawczej Oddziału PAN w Krakowie, Komisji Nauk Pedagogicznych Oddziału PAN w Krakowie, Komisji Historii Prasy przy Komitecie Nauk Historycznych PAN w Warszawie, Towarzystwa im. Marii Konopnickiej, Towarzystwa Naukowego Kieleckiego. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1968), tytułem honorowym „Zasłużony Nauczyciel PRL” (1986). Mieszka w Krakowie.

1. Bibliografia metodyki nauczania języka polskiego 1918-1939. [Współaut.:] Z. Jagoda, Z. Uryga. Wwa: PZWS 1963, 275 s.

2. Egzaminacje wstępne w wyższych szkołach pedagogicznych. (Zestaw bibliograficzny artykułów i rozpraw dotyczących problematyki egzaminów wstępnych i doboru kandydatów na I rok studiów). [Współaut.:] T. Jarowiecka. Kr. 1965, 47 s. WSP w Kr.

3. Kształcenie nauczycieli w wyższych szkołach pedagogicznych. Referat na konferencję na temat kształcenia nauczycieli ... Warszawa 12 czerwca 1967. Wwa 1967, 20 s.

4. Informacja o działalności Międzywydziałowego Zakładu Badań i Studiów nad Dydaktycznymi Problemami Pracy WSP za okres od stycznia 1968 r. do stycznia 1970 r. Kr. 1970, 7 s. WSP w Kr.

5. Szkolnictwo wyższe w Krakowie w latach 1945-1969. Kr.: PWN 1970, 28 s. PAN Oddział w Kr.

6. Życie kulturalne w Krakowie w latach 1945-1969. [Szkiel]. Kr.: PWN 1970, 52 s. PAN Oddział w Kr.

7. Bibliografia metodyki nauczania języka polskiego 1945-1969. [Współaut.:] Z. Jagoda, Z. Uryga. Wwa: WSiP 1974, 583 s.

Nagroda zespołowa Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia w 1975.

8. Biografia poety i konspiratora. (Rzecz o Eugeniuszu Kolance). Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1974, 37 s.

9. Prasa podziemna w latach 1939-1945. Studia i szkice. Kr. 1975, 163 s. WSP w Kr.

Zawartość: Lewicowe pisma kulturalno-społeczne na tle konspiracyjnej prasy lat 1939-1944; Krakowskie konspiracyjne pismo satyryczne *Na ucho* (1943-1944); Z tekstów satyrycznych tygodnika *Na ucho*; Uwagi o bibliografii prasy konspiracyjnej; O konspiracyjnej prasie ludowej okręgu krakowskiego w latach 1939-1944; Prasa podziemna IV Krakowskiego Obwodu PPR; Krakowskie pismo konspiracyjne z lat 1943-1944 *Watra*; Jeszcze jedno pismo konspiracyjne Krakowa (*Czuwał*).

10. Węzłowe zagadnienia z literatury polskiej. Przewodnik metodyczny dla słuchaczy I roku magisterskich studiów zaocznych. Tematykę ćwiczeń zestawiała M. Białota. Kr. 1973, 50 k. WSP w Kr. Wyd. 2 tamże 1975.

11. Prasa konspiracyjna w Krakowie w latach 1939-1945. [Szkiel]. Wr.: Ossol. 1977, 56 s. PAN Oddział w Kr.

12. Katalog krakowskiej prasy konspiracyjnej. 1939-1945. Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1978, 183 s. WSP w Kr.

13. Prasa w Polsce w latach 1939-1945. W: Historia prasy polskiej. Autorzy: ..., J. Myśliński, A. Notkowski. [T. 4:] Prasa polska w latach 1939-1945. Wwa: PWN 1980 s. 13-142.

14. Konspiracyjna prasa w Krakowie w latach okupacji hitlerowskiej. 1939-1945. Kr.: WL 1980, 427 s.

Zawartość: Prasa w Krakowie w pierwszych dniach okupacji; Prasa Służby Zwycięstwu Polski, Związku Walki Zbrojnej, Armii Krajowej, Szarych Szeregów i Delegatury Rządu Rzeczypospolitej Polskiej na Kraj; Prasa Podziemna IV Krakowskiego Obwodu Polskiej Partii Robotniczej i organizacji z nią związanych; Prasa podziemna VI okręgu krakowskiego; ruchu ludowego „Rocha” w latach 1939-1945; Prasa konspiracyjna innych ugrupowań politycznych i wojskowych; Czasopisma społeczno-kulturalne, literackie i satyryczne. Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia w 1981, Nagroda Prezydenta m. Krakowa w 1982.

15. Literatura i prasa w latach okupacji hitlerowskiej. Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1983, 214 s. WSP w Kr.

Zawartość: Od autora. — O badaniach nad konspiracyjną prasą w Polsce w latach 1939-1945 (Lata 1968-1982); Eugeniusz Kolanko i jego związki z krakowską konspiracją lat 1939-1945; „My w słońcu jasnym wierszy nie piszemy”. (Rzecz o Jerzym Szewczyku „Szarzyńskim”); Prasa Służby Zwycięstwu Polski, Związku Walki Zbrojnej, Armii Krajowej w latach 1939-1945; Podziemna prasa kulturalna w Polsce w latach 1939-1945; Kultura i literatura na łamach polskiej prasy konspiracyjnej w latach 1939-1945 [współaut.: B. Pietrzyk].

16. Czasopisma dla dzieci i młodzieży. Materiały przeznaczone dla słuchaczy studiów bibliotekarstwa, specjalizacje: Biblioteki szkolne i pedagogiczne, Czasopiśmiennictwo polskie XIX i XX wieku. Cz. 1. 1918-1945. Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1990, 203 s. WSP w Kr.

17. Literatura pokolenia wojennego. Materiały do bibliografii za lata 1945-1980. [Współaut.:] E. Wójcik, W. Wójcik. Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1990, 178 s. WSP w Kr.

18. Raport z badań na temat funkcjonowania bibliotek szkolnych. Funkcjonowanie i kierunki rozwoju systemu oświaty i wychowania w Polsce, II E działalność szkół. [Współaut.:] J. Szacki. Kr.: WSP 1990, 116 s.

19. O powieści historycznej Józefa Ignacego Kraszewskiego. Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1991, 231 s. WSP w Kr.

20. Bibliografia opracowań prasy ukazującej się w Polsce w latach 1939-1945. [Współaut.:] E. Wójcik, G. Wrona. Cz. 1. Publikacje z lat 1944-1981. Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1992, 299 s.

Rozprawy i szkice w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Stosunek Kraszewskiego do źródeł historycznych w powieściach stanisławowskich, *Ruch Lit.* 1960 z. 1/2 s. 97-106. — Źródła powieści historycznych Józefa Ignacego Kraszewskiego o czasach stanisławowskich. *Rocz. Nauk.*

-Dydak. WSP w Krak. 1963 nr 17 s. 33-61. — Powieści historyczne Józefa Kraszewskiego. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Rzesz.* 1964 z. 1 s. 143-177. — Uwagi o powieści historycznej W. S. Reymonta. *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1972 s. 111-136, przedr. w: Reymont, Z dziejów recepcji twórczości. Wwa 1975 s. 257-274. — Przejawy życia kulturalnego w obozach koncentracyjnych. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1982 z. 78 *Pr. Bibliotekoznawcze* nr 1 s. 143-168. — Prasa dla dzieci i młodzieży oraz prasa młodzieżowa w latach 1918-1939; Powstanie i rozwój prasy Szarych Szeregów w Krakowie. W: Prasa dziecięca i młodzieżowa. (Studia i materiały). Kielce 1982 s. 8-53; 221-298. — Konspiracyjna prasa młodzieżowa w latach 1939-1945 (na tle polskiej prasy konspiracyjnej). W: Tradycje i współczesność ruchu młodzieżowego. Z. 3. Ser. Prasoznawcza. Kat. 1983 [właśc. 1984] s. 47-91. — Kształtowanie się poglądów teoretycznych Józefa Ignacego Kraszewskiego na powieść historyczną na tle dyskusji o romansie historycznym w pierwszej połowie XIX wieku. *Zesz. Nauk. WSP w Bydż. Stud. Filol.* 1983/84 z. 19/20 s. 71-134. — Powstanie i rozwój czasopism pedagogicznych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na tle tradycji. *Kwart. Hist. Prasę Pol.* 1985 z. 1 s. 91-110. — Maria Konopnicka i jej pisma krytycznoliterackie. W: Maria Konopnicka w siedemdziesięciolecie zgonu. Kr. 1987 s. 95-116. — Prasa krakowska w latach 1945-1948. W: Prasa regionalna w 40-lecie Polski Ludowej. Kielce 1987 s. 184-217. — Konspiracyjne środowisko literackie Krakowa w latach 1939-1945. W: Poezja pokolenia wojennego. Rzeszów 1988 s. 247-285. — Księgozbiór Józefa Ignacego Kraszewskiego. W: Książki, czasopisma, biblioteki Krakowa XIX i XX wieku. Kr. 1988 s. 99-137.

Prace redakcyjne

1. J.I. Kraszewski: Lubonie. Pośl. i przyp. ... Cykl powieści historycznych obejmujących dzieje Polski. Wwa: LSW 1959, 311 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1975.

2. J.I. Kraszewski: Sceny Sejmowe: Grodno 1793; Warszawa 1974 roku. [Oprac.] ... Dzieła. Powieść historyczna. Czasy Kościuszkowskie. Wwa: LSW 1963, 359 s.

3. O działalności ideowo-wychowawczej w domach studenckich wyższych szkół pedagogicznych. Materiały z krajowej narady kierowników i rad mieszkańców domów studenckich wyższych szkół pedagogicznych w dniu 26 lutego 1964 w Krakowie. Oprac. red. ... Kr. 1964, 125 s. WSP w Kr.

4. Praca magisterska w Wyższej Szkole Pedagogicznej. Red. ... Kr. 1966, 181 s. WSP w Kr.

5. Szkoły Akademickie – Kraków – Wyższa Szkoła Pedagogiczna. Biblioteka Główna. Informator Biblioteki Głównej. Kr. 1967.

6. Wybrane problemy studiów dla pracujących. Red. ... Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1968, 84 s.

7. Wybrane problemy dydaktyczne studiów historycznych dla pracujących. Red. ... Kr. 1966, 144 s.

8. Praca ideowo-wychowawcza wśród studentów lat pierwszych. Red. ... Kr. 1970, 168 s. WSP w Kr.

9. Nauczanie na studiach dla pracujących. Działalność dydaktyczna i wychowawcza w środowisku akademickim. Red. ... Kr. 1972, 258 s. WSP w Kr.

10. Filologia polska. Instrukcje programowe dla słuchaczy studiów zaocznych (I i II rok studiów magisterskich dla absolwentów WSN [Wyższej Szkoły Nauczycielskiej]). Oprac. red. ... Kr. 1973, 50 s. WSP w Kr.

11. Filologia polska. Instrukcje przedmiotowe dla słuchaczy studiów zaocznych. Pierwszy rok studiów czteroletnich magisterskich. Oprac. red. ... Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1973, 48 s.

12. E. Kolanko: Zakonspirowany pejzaż. Wiersze wybrane. Wybrał i opatrzył wstępem ... Kr.: WL 1973, 81 s.

13. Materiały pomocnicze dla studentów filologii polskiej WSP i WSN [Wyższej Szkoły Nauczycielskiej]. Wybór tekstów z literatury naukowej. Wybór i oprac. ... [Cz. 1-3]. Kr. 1974, 292 + 298 + 324 s. WSP w Kr. Wyd. 2 tamże 1977.

[Cz. 1]. Liryka romantyczna; [cz. 2]. Epika romantyczna; [cz. 3]. Dramat romantyczny.

14. Polska prasa konspiracyjna lat 1939-1945 i początki prasy w Polsce Ludowej. Materiały z ogólnopolskiej sesji naukowej, Ameliówka koło Kielc, 20-21 listopada 1978 r. Red.: A. Adamczyk i ... Kr.: Kielce: Nakł. IKNiBO [Inst. Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświat.] 1979 [właśc. 1980], 308 s. PAN Oddz. w Kr., Komisja Hist.-lit., Sekcja Literatury Krajowej; IKNiBO w Kielcach.

15. Z problemów edytorstwa i zagadnień wydawniczych. Kr.: Wydawn. WSP w Kr.

Cz. 1. Wybór tekstów naukowych dla studentów bibliotekarstwa i informacji naukowej. Wybór i oprac.: ..., B. Pietrzyk, M. Zięba. 1981, 229 s.

Cz. 2. Wybór i oprac.: ..., M. Zięba. 1982, 176 s.

16. J.I. Kraszewski: Semko. Czasy bezkrólewia po Ludwiku; Jagiello i Jadwiga. Przygot. do druku, przedśłowiem i przyp. opatrzył ... Pośl.: W. Danek. Cykl powieści historycznych obejmujących dzieje Polski. Wwa: LSW 1982, 516 s.

17. Prasa dziecięca i młodzieżowa. (Studia i materiały). Pod red. M. Adamczyka i ... Kielce: Inst.

Kształcenia Nauczycieli, Oddz. Doskonalenia Nauczycieli 1982, 340 s.

18. Kształcenie nauczycieli w Polsce Ludowej. (1945-1975). Oprac. zbior. pod red.: ..., B. Noweckiego, Z. Ruty. Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1983, 271 s.

19. Prasa lubelska. Tradycje i współczesność. Kom. red.: ..., J. Myśliński, A. Słomkowska, W. Śladkowski. Lubl.: WŁubel. 1986 [właśc. 1987], 390 s.

20. Maria Konopnicka w siedemdziesięciolecie zgonu. Pod. red. J.Z. Białka i ... Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1987, 207 s.

21. M. Konopnicka: Pisma wybrane. Pod. red. J. Nowakowskiego. T. 4. Pisma krytycznoliterackie. Wybór i oprac. ... Wwa: LSW 1988, 219 s.

22. Wprowadzenie do problematyki literatury dla dzieci i młodzieży. Materiały pomocnicze dla studentów filologii polskiej. T. 2. Pod. red. ... i W. Homowej. Szczec. 1989, 401 s. Uniw. Szczec.

23. A. Faber-Chojnacka, B. Góra, W. Wójcik: Funkcjonowanie bibliotek szkolnych w Polsce Ludowej. Bibliografia za lata 1945-1987. Pod red. ... Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1990, 177 s. WSP w Kr.

24. Funkcjonowanie bibliotek szkolnych w Polsce w latach 1945-1989. Pod. red. ... Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1991, 320 s. WSP w Kr.

25. Książki, czasopisma, biblioteki Krakowa i Lwowa XIX i XX wieku. Pod red. [i ze wstępem] ... Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1993, 301 s. WSP w Kr.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

[Prasa podziemna w latach 1939-1945.] B. Gołka: Historia prasy II wojny. *Zesz. Prasozn.* 1976 nr 4; D. Nałęcz. *Rocz. Hist. Czas. Pol.* 1976 nr 4; M. Wiśniewska. *Dzieje Najnow.* 1978 nr 3. — [Katalog krakowskiej prasy konspiracyjnej.] M. Adamczyk. *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1980 nr 1; Z. Sokół. *Z Pola Walki* 1980 nr 1; E. Król. *Dzieje Najnow.* 1981 nr 4. — [Konspiracyjna prasa w Krakowie w latach okupacji hitlerowskiej.] S. Dziński: Konspiracyjna prasa w Krakowie. *Zesz. Prasozn.* 1980 nr 4; E.C. Król. *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1981 nr 3; J. Myśliński. *Ruch Lit.* 1981 nr 6; J. Osica. *Zesz. Hist.-Polit. SD* 1981 nr 1; W. Sznee. *Rocz. BN* 1981/1982 t. 17/18. — [Literatura i prasa w latach okupacji hitlerowskiej.] J. Komiczny. *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1984 nr 3; T. Luczak. *Prz. Hum.* 1984 nr 5/6.

A.Sz.

JARZĘBSKI Jerzy

ur. 1947

Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 22 sierpnia 1947 w Bytomiu; syn Stanisława Jarzębskiego, skrzypka wirtuoza i pedagoga, i Ireny z Garzteckich, pianistki, śpiewaczki i kompozytorki. W 1949 przeniósł się wraz z matką do Krakowa, w 1965 ukończył II Liceum Ogólno-

kształcące im. Króla Jana Sobieskiego, po czym studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ), w 1971 uzyskał magisterium. W 1969-72 studiował nadto filozofię na UJ. W 1968-72 był członkiem redakcji studenckiego tygodnika *Politechnik*, w tymże piśmie debiutował w 1968 artykułem pt. „Ofensywa polskich skrzypiec” (nr 7, pod pseud. Waćpan, używanym tu stale przez Wacława Panka). Pierwsze studium pt. „Pojęcie «Formy» u Gombrowicza” ogłosił w 1971 w *Pamiętniku Literackim* (z. 4). Od 1971 pracował w Instytucie Filologii Polskiej UJ, początkowo jako stażysta, od 1972 asystent, a w 1975-79 starszy asystent. W 1972 ożenił się z Teresą Wyszatycką, polonistką. Studia, artykuły, szkice i recenzje literackie publikował m.in. w *Tekstach* (1972-74, 1976, 1981), *Twórczości* (1972, 1974, 1976), *Ruchu Literackim* (od 1972), *Science Fiction Studies* (1977, 1986). W 1979 doktoryzował się na podstawie pracy „Gra w Gombrowicza”, napisanej pod kierunkiem prof. Jana Błońskiego; w tymże roku otrzymał na UJ stanowisko adiunkta. W 1985-87 był równocześnie kierownikiem literackim Teatru Polskiego w Bielsku-Białej; kontynuował współpracę z czasopismami, publikując artykuły i recenzje m.in. w *Odrze* (od 1975), *Res Publice* (od 1987), *Tygodniku Powszechnym* (od 1987), *NaGłosie* (od 1990). W 1990 wszedł w skład komitetu redakcyjnego dwumiesięcznika *Teksty Drugie*. W 1989 został członkiem SPP (od 1991 członek zarządu, a od 1993 wiceprezes Oddziału Krakowskiego). Za działalność krytycznoliteracką otrzymał w 1991 nagrodę im. K. Wyki. W 1992 habilitował się na podstawie zbioru szkiców o prozie współczesnej „W Polsce czyli wszędzie”. W 1993 został członkiem jury nagrody Fundacji im. Kościelskich w Genewie. Wielokrotnie wyjeżdżał za granicę na stypendia oraz w ramach wymiany naukowej (m.in. na przełomie 1984 i 1985 półroczny staż na University of London, w 1993 półroczne studia w Institut für die Wissenschaften vom Menschen w Wiedniu). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Gra w Gombrowicza*. Wwa: PIW 1982 [właśc. 1983], 514 s.

Zawartość: Wstęp. — I. O zastosowaniu pojęcia „gra” w badaniach literackich; II. Kategoria „gry” w poglądach Gombrowicza; III. Między kreacją a interpretacją (problemy epistemologiczne); IV. Dojrzwanie „Pamiętnika”; V. Wokół „Ferdynandke”; VI. „Pornografia” — próba stworzenia nowego języka; VII. Obrzęd i Zbrodnia („Zbrodnia z premedytacją” — „Trans Atlantyk” — „Kosmos”).

Nagroda im. A. Brücknera Wydziału I Nauk Społecznych PAN w 1983 oraz nagroda Fundacji im. Kościelskich w Genewie w 1985.

2. *Powieść jako autokreacja*. [Szkice literackie]. Kr., Wr.: WL 1984, 438 s.

Zawartość: Wstęp. — Między chaosem a formą; Anatomia Gombrowicza; Gombrowicz i panny. (Historia pewnej fascynacji); „Opetani” — zapomniana powieść Gombrowicza; O demonach Gombrowicza; O demonach — ciąg dalszy [polem. z M. Janion]; Gombrowicz wobec nicości [rec.: A. Falkiewicz. Polski kosmos]; Być wieszczem [W. Gombrowicz i Cz. Miłosz]; Czasoprzestrzeń mitu i marzenia w prozie Brunona Schulza; Andrzej Kuśniewicz — historia Fausta; Hłasko — retoryka grzechu i nawrócenia; Bohater naszej krytyki Int. bohatera literatury współcz.; Kariera „autentyku” Int. form narracyjnych; Co się zdarzyło w „teatrze mowy?”; Powieść jako autokreacja Int. autobiografizmu w literaturze współcz.].
Przekł. chorw. szkicu Czasoprzestrzeń mitu i marzenia w prozie Brunona Schulza: [Przeł.] D. Blažina. *Gordogan*, Zagreb 1992, s. 36-67.

3. [Przypadek i Ład. O twórczości Stanisława Lema]. Wyd. 1984. Wyd. w przekł. niem. pt. Zufall und Ordnung. Zum Werk Stanislaw Lems. [Przeł.] F. Griese. Frankfurt am Main: Suhrkamp 1986, 219 s.

Zawartość: I. Der Schriftsteller Lem. — II. Lems Welten. — III. Lems Ideen: Raum und Zeit; Personen: Der Zufall; Die Technologie; Einige Sätze zum Abschluss.
Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki w 1987

4. W Polsce czyli wszędzie. Szkice o polskiej prozie współczesnej. Wwa: PEN 1992, 190 s.

Zawartość Polskie włości; Między awangardą a modernizmem: Witkacy, Schulz, Gombrowicz; Gombrowicz. ucieczka z rodzinnego domu; Literatura polska na wygnaniu (1939-1950): Zakres zjawiska. Motywy i pobudki pracy literackiej. Podziały. Model emigracji: tradycja romantyczna. Porządek literatury; Między „realizmem” a „prawdą” (proza krajowa po wojnie); Exodus (ewolucja obrazu kresów po wojnie); Science fiction a polityka (wersja Stanisława Lema); Dwa bieguny dokumentu: Mackiewicz — Białoszewski.

Przekł. szkiców: Dwa bieguny dokumentu: Mackiewicz — Białoszewski: ang. [Przeł.] A. Czerniawski. W: New perspectives in twentieth-century Polish literature. Basingstoke, London 1992 s. 87-104. — Exodus (ewolucja obrazu kresów po wojnie): franc.: W. Les confins de l'ancienne Pologne. Ukraine — Lituanie — Biélorussie, XVI-e-XX-e siècles. Lille 1988 s. 201-221. — Gombrowicz. ucieczka z rodzinnego domu: węgier.: [Przeł.] J. Váasárhelyi. *Nagyvilág* 1987 nr 3 s. 418-426. — Między awangardą a modernizmem: Witkacy, Schulz, Gombrowicz: ang. [Przeł.] W.R. Brand. W: The Slavic Literatures and Modernism. A Nobel Symposium, August 5-8, 1985. Stockholm 1987 s. 151-165.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Pojęcie „Formy” u Gombrowicza. *Pam. Lit.* 1971 z. 4 s. 69-96, przedr. w: Gombrowicz i krytycy. Kr., Wr. 1984. — Po co Pano-fsky? *Teksty* 1974 nr 5 s. 86-97. — Racjonalista i zmysły. (O twórczości literackiej Stanisława Lema). *Ruch Lit.* 1977 nr 2 s. 85-101, przekł.: ang. [Przeł.] F. Rottensteiner. W: Science Fiction Studies: Selected Articles on Science Fiction 1976-1977. Boston 1978, niem.: [Przeł.] J. Reuter, J. Mayer. W: Über Stanislaw Lem. Frankfurt am Main 1981. — Dziedzic z Sandomierskiego. W: Słowo. Łódź 1984 s. 52-65 [dot. W. Gombrowicza]. — La Carrière de l'authentique. [Przeł.] E. Destrée-Van Wilder. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 14: 1985

s. 59-81. — Przypadek i wartość. O aksjologii Stanisława Lema. W: O wartościowaniu w badaniach literackich. Lubl. 1986 s. 273-298. — The world as code and labyrinth: Stanislaw Lem's memoirs found in a bathtub. [Przeł.] F. Rottensteiner. W: Science fiction roots and branches. Basingstoke, London 1990 s. 79-87. — Literackie przygody uniwersalnego rozumu. O eseistyce Stanisława Lema. W: Polski esej. Kr. 1991 s. 97-114. — Brunona Schulza malowanie słowem. W: Bruno Schulz. In memoriam 1892-1942. Lubl. 1992 s. 43-58. — Intertekstualność a poznanie u Lema. *Teksty Drugie* 1992 nr 3 s. 53-71, przekł. franc.: [Przeł.] M. Smorąg. *Revue des Études Slaves* t. 2. *Contre une vérité exclusive. Littérature polonaise de 1939 à 1989*, Paris 1991. — Samopoczucie polskie. *Odra* 1992 nr 5 s. 29-36, przekł. franc.: [Przeł.] M. Tomaszewski. W: Pologne singulière et plurielle. Lille 1993 s. 23-32. — Zwiedzanie „Sklepow cynamonowych”. *NaGlos* 1992 nr 7 s. 119-132. — Partykularyzm i uniwersalizm w literaturze polskiej emigracji. *Ruch Lit.* 1993 z. 4 s. 357-373.

Prace redakcyjne

1. W. Gombrowicz: Varia. (Wybór). Wyboru dokonał ... Kr.: Wydawn. KOS* [Kra-k. Ofic. Studentów] 1981, 98 s.

2. W. Gombrowicz: Dzieła. Red. nauk. tekstu: J. Błoński. T. 1-10. Kr., Wr.: WL.

W tomach 1-6 i 9 wyd. 1986-1990 autorstwa J.J. uwagi interpretacyjne w Notach wydawcy.

T. 10. Dziennik 1967-1969. Red. nauk. tekstu: J. Błoński, ... Wstęp od wydawcy ... Wyd. 1 1992 [właśc. 1993], 183 s.

3. B. Schulz: Die Mannequins und andere Erzählungen. [Przeł.] J. Hahn. [Oprac. i wstęp] ... Frankfurt am Main: Suhrkamp 1987, 331 s.

4. Lem w oczach krytyki światowej. Wybór, wstęp i oprac. ... Kr.: WL 1989, 297 s.

5. B. Schulz: Opowiadania; Wybór esejów i listów. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1989, CXXV, 462 s. *BN* 1, 284.

6. S. Lem: Technologie und Ethik. [Przeł.]: F. Griese [i in.]. [Oprac. i posł.] ... Frankfurt am Main: Suhrkamp 1990, 418 s.

7. R. Gombrowicz: Gombrowicz w Europie. Świadectwa i dokumenty 1963-1969. Przeł. z franc.: O. Hedemann, M. Ochab [i in.]. Tekst wyd. pol. przejrzał ... Kr.: WL 1993, 423 s.

8. Czytanie Schulza. Materiały międzynarodowej sesji naukowej: Bruno Schulz — w stulecie urodzin i pięćdziesięciolecie śmierci. Kraków 8-10 czerwca 1992. Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kr.: TIC 1994, 330 s.

Ank. 1994.

M. Janion: „Ciemna” młodość Gombrowicza. Jakie są powinności historyka literatury? *Twórczość* 1980 nr 4 [polem. z art. J.J.: O demonach Gombrowicza. *Literatura* 1975 nr 28]. — [Gra w Gombrowicza:] K.A. Jeleński: Grajmy w Gombrowicza. *Kultura*, Paryż 1983 nr 7/8; T.J. Zólcziński: Gra „z” czy „w” Gombrowicza. *Mies. Lit.* 1983 nr 11/12; K. Pysiak: Grać w Gombrowicza? *Nowe Książki* 1984 nr 3; A. Niewiadowski: Gra w Jarzębskiego. *Pis. Lit.-Artyst.* 1984 nr 3; N. Taylor: *Slavonic and East European Review*, Londyn 1984 t. 64 cz. 4; W. Wyskiel: *Ruch Lit.* 1985 nr 2. — [Powieść jako autokreacja:] H. Gosk: Z pracowni historyka literatury współczesnej. *Mies. Lit.* 1985 nr 10/11; T. Walas: Firma prawie przedwojenna. *Twórczość* 1985 nr 9. — [Gra w Gombrowicza:] W. Bolecki: *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 17: 1987; K. Kłosiński: *Pam. Lit.* 1987 z. 4. — M. Czerwińska: *Pam. Lit.* 1988 z. 3 [rec.: Powieść jako autokreacja]. — [W Polsce czyli wszędzie:] T. Drownowski: Ze „szkoły krytyków”. *Polityka* 1992 nr 25; J. Kornhauser: Jak kłamię realizm? *Tyg. Powsz.* 1992 nr 28; A. Baglajewski: Przypadki prozy współczesnej. *Znak* 1993 nr 453; B. Kaniewska: Teśnotka za opus magnum. *Czas Kult.* 1993 nr 2; A. Niewiadowski: Okiełznać chaos czyli nowy model prozy. *Twórczość* 1993 nr 3; J. Wróbel: *Ruch Lit.* 1993 nr 1/2; A. Zawada: W Polsce czyli w literaturze. *NaGłos* 1993 nr 9/10.

E.G.

JASICZEK Henryk 1919-1976

Pseud.: H.J., -hej, -jh; Jónek z pohybu; Kronikarz; Maurycy Drzazgała; -OR-, (R); W.R.; Wiktor Raban; -wr-.
Poeta, prozaik, publicysta.

Urodzony 3 marca 1919 w Kottlingbrunn pod Wiedniem; nieślubny syn Henryka Getroya, urzędnika bankowego, i Heleny Jasiczkówny. Wychowywał się u wujka Antoniego Knoblocha, rzeźnika, w Oldrychowicach na Śląsku Cieszyńskim. Uczęszczał do szkoły wydziałowej w Trzyńcu (do 1934), następnie uczył się zawodu w tamtejszej szkole ogrodniczej, a od 1936 kontynuował naukę w szkole ogrodniczej w Chrudimiu. W 1938 uzyskał dyplom ogrodnika i zajmował się krótko uprawą ziół w Hradečnie w Czechach. Po przyłączeniu Zaolzia do Polski, powrócił do polskiego Trzyńca, gdzie znalazł zatrudnienie w gospodarstwie ogrodniczym miejscowej huty. Równocześnie podjął działalność w polskim harcerstwie. W czasie okupacji niemieckiej pracował nadal w hucie, przenosząc się później na oddziały produkcyjne. Od 1941 brał udział w lewicowym ruchu oporu; był członkiem Koła Przyjaciół Związku Radzieckiego w Trzyńcu, pełnił z ramienia tej organizacji funkcję kierownika oddziału propagandowego na okręg trzyński, zajmował się kolportażem i redagowaniem ulotek oraz prasy podziemnej. Po rozbiciu przez Niemców w listopadzie 1942 komórek Koła, wstąpił w 1943 do komunistycznej organizacji czeskiej Tempo, a w 1944 wszedł w skład redakcji konspiracyjnego pisma *Naprzód* – polskiej mutacji organu prasowego Tempa; tu debiutował jako poeta. Był współpracownikiem radzieckiego oddziału wywiadowczego. Po zakończeniu wojny

zamieszkał w Czeskim Cieszynie i pracował w redakcji wychodzącego tamże, a od 1953 w Ostrawie, pisma mniejszości polskiej w Czechosłowacji *Głos Ludu* (od 1946 redaktor odpowiedzialny, od 1955 redaktor naczelny; tu także felietony gwara podp. Jónek z pohybu). Brał udział w redagowaniu i wydawaniu *Kalendarza Głosu Ludu* (Czeski Cieszyn, 1946-53). Wstąpił do Komunistycznej Partii Czechosłowacji (KPCZ) i pełnił w niej funkcję sekretarza Komitetu Powiatowego w Czeskim Cieszynie, był członkiem komisji do spraw narodowościowych przy Komitecie Wojewódzkim w Ostrawie; należał do prezydium Powiatowej Rady Narodowej i Wojewódzkiej Rady Kultury. Był działaczem polonijnym; należał do założycieli powstałego w 1945 w Czeskim Cieszynie Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego w Czechosłowacji (PZKO; w 1947-51 zastępca przewodniczącego), kierował Sekcją Literacko-Artystyczną (SLA) utworzoną przy Zarządzie Głównym Związku (1948-68), zajmującą się m.in. wydawaniem książek pisarzy polskich mieszkających na Zaolziu. Był współzałożycielem Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Czechosłowacji i działającego w jego ramach Harcerstwa Polskiego, potem także naczelnikiem polskiej organizacji harcerskiej w Czechosłowacji. Równocześnie rozwijał twórczość literacką. Wiersze, opowiadania gwara, humoreski, reportaże, artykuły publicystyczne oraz tłumaczenia z języka czeskiego ogłaszał m.in. w miesięczniku społeczno-kulturalnym *Zwrot* – organie PZKO, powstałym w 1948 z dodatku kulturalnego *Głosu Ludu* pt. *Szyndzioly* (Czeski Cieszyn, 1949-71) i w *Kalendarzu Zwrotu* (Czeski Cieszyn; dawniej *Kalendarz Głosu Ludu*; w 1954-61 członek redakcji). Był autorem słuchowisk radiowych, współpracował z ostrawskim radiem jako autor komentarzy i felietonów. Należał do Związku Pisarzy Śląskich, Związku Pisarzy Czechosłowackich (od ok. 1952) i do Związku Dziennikarzy Czechosłowackich. W 1953 zdał maturę w gimnazjum pedagogicznym w Orłowej i w następnym roku rozpoczął, ukończone w 1959, zaoczne studia z zakresu dziennikarstwa i filologii polskiej na Uniwersytecie Karola w Pradze. W 1957 utracił pracę w redakcji *Głosu Ludu* za odmowę druku serii artykułów potępiających popaździernikową odwilż w Polsce. Po kilkumiesięcznym leczeniu gruźlicy w sanatorium w Jablonkowie, w następnym roku podjął pracę jako redaktor w Wydawnictwie Okręgowym w Ostrawie (później Wydawnictwo „Profil”), które w 1961 przejęło wydawanie książek polskich od PZKO-SLA. Równocześnie w 1958-60 był redaktorem miesięcznika dla dzieci *Jutrzenka* (Czeski Cieszyn). Drukował artykuły, wiersze i prozę także w *Trybunie Robotniczej* (Katowice, 1955-67), w *Głosie Ziemi Cieszyńskiej* (1960-67) i *Kalendarzu Be-*

skidzkim (1960-67). W 1962 objął stanowisko redaktora odpowiedzialnego *Kalendarza Śląskiego* (Ostrava, do 1970). Wiele podróżował, zwiedził m.in. Związek Radziecki, Rumunię, Węgry, Bułgarię i Jugosławię, był na Kubie, we Włoszech, w Grecji, Egipcie, Syrii, Libanie, Palestynie oraz w Indiach, często odwiedzał Polskę; ogłaszał reportaże i wspomnienia z podróży. W 1965 otrzymał polski medal 1150-lecia Cieszyna oraz wyróżnienie Komitetu Centralnego Czechosłowackiego Związku Młodzieży za twórczość dla młodych. W 1966 zrezygnował z pracy etatowej w Wydawnictwie „Profil” (zachowując do 1970 kierownictwo edycji polskiej) i został kierownikiem działu literackiego w redakcji *Zurotu* (tu m.in. w 1967-69 cykl felietonów „Gawędy o zmierzchu”, podp. Kronikarz, oraz reportaże z podróży na Bliski Wschód i do Indii). Jako zwolennik Aleksandra Dubčeka, został w 1969 wykluczony z KPCz i pozbawiony wszystkich funkcji społecznych oraz możliwości druku; zabroniono mu także opuszczania terytorium Czechosłowacji. W 1970 stracił posiadłość w *Zwrocie* i jednocześnie otrzymał nakaz pracy jako korektor w drukarni w Czeskim Cieszynie. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1967). Zmarł 8 grudnia 1976 w Czeskim Cieszynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rozmowy z ciszą. Wiersze z lat 1940-1945. Czeski Cieszyn: Sekcja Lit.-Artyst. Pol. Związku Kult.-Oświat. w Czechosłowacji 1948, 45 s. Wyd. 2 także 1949.
2. Pochwała życia. [Wiersze]. Czeski Cieszyn: Sekcja Lit.-Artyst. Pol. Związku Kult.-Oświat. w Czechosłowacji 1952, 84 s.
3. Gwiazdy nad Beskidem. [Wiersze]. Czeski Cieszyn: Sekcja Lit.-Artyst. Pol. Związku Kult.-Oświat. w Czechosłowacji 1953, 46 s.
4. Obuszkim ciosane. [Wiersze]. Czeski Cieszyn: Sekcja Lit.-Artyst. Pol. Związku Kult.-Oświat. w Czechosłowacji 1955, 75 s. Por. poz. 8.
Zawiera cykle: Zbójnickie śpiewki; Skrzypce podłowe. Nagroda w II Konkursie Sekcji Lit.-Artyst. Pol. Związku Kult.-Oświat. w Czechosłowacji w 1954 r.
5. Humoreski beskidzkie. Kat.: Śląsk 1959, 97 s.
Zawiera krótkie utwory satyryczne proza.
6. Jaśminowe noce. [Wiersze]. Czeski Cieszyn: Sekcja Lit.-Artyst. Pol. Związku Kult.-Oświat. w Czechosłowacji 1959, 78 s.
7. Morze Czarne jest błękitne. Notatki z podróży. [Ostrawa:] Wydawn. Okręgowe 1961, 125 s.
Zbiór reportaży z podróży do ZSRR.
8. Obuszkim ciosane. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1961, 51 s.

Zawiera cykle: Pieśni zbójckie; Pochwała życia [poz. 2]; Jaśminowe noce [poz. 6].

9. Blizny pamięci. [Wiersze]. Ostrava: Krajské Nakladatelství 1963, 65 s.
Nagroda Związku Pisarzy Czechosłowacji w 1964 r.
10. Przywiozę ci krokodyla. Listy z podróży. Ostrava: Krajské Nakladatelství 1964, 159 s.
Zbiór reportaży z podróży na Kubę oraz do Rumunii, Grecji, Egiptu i Libanu.
11. Baj, baj, z mojego kraju. [Wiersze dla dzieci]. Ostrava: Profil 1968, 58 s.
12. Zamyślenie. [Wiersze]. Ostrava: Profil 1969, 61 s.
Zawiera cykle: Zamyślenie; Podpatrywania; Niepokoje.

13. Smuga cienia. [Wiersze]. Wybór i wstęp: R. Danel. Bielsko-Biała: Beskidzkie Tow. Społ.-Kult. 1981, 30 s.
14. Jak ten obłok. Wiersze wybrane. Wybór, układ i wstęp: T. Kijonka. Współpraca: K. Kaszper, J. Rusnok. Kat.: Śląski Fundusz Lit. Nakł. Oddz. ZLP 1990, 127 s.
Zawartość: Wiersze z lat 1945-1969 [wybór z tomów poz. 1, 2, 4, 6, 9, 12]. — Z wierszy rozproszonych i rękopisów (1969-1976).

Wybory wierszy w przekł. czes.: Krásné jak housle. [Przeł.:] O. Rafaj, E. Sojka. Ostrava 1962; Pokus o smír. [Przeł.:] J. Pilař, O. Rafaj, E. Sojka. Praha 1967.

Przekład

1. R. Marynčák: Gehenna Žyvocie a współczesni odvetowcy. Przeł.: ... i J. Rusnok. Czeski Cieszyn: Wyd. Agitacji i Propagandy KP KPCz 1959, 27 s.
Szkic historyczno-propagandowy.

Prace redakcyjne

1. Poetyckie pozdrowienia. Wybór czeskiej i słowackiej poezji współczesnej. Wybrał i oprac.: ... Słowo wstępne: W. Szewczyk. Ostrava: Krajské Nakladatelství 1961, 153 s.
2. Mrowisko. Magazyn fraszek, satyry i humoresek. Red. ... Ostrava: Krajské Nakladatelství 1964, 119 s.
3. Podanie ręki. Zbiorek wierszy poetów związanych ze *Zurotem*. Wyd. zbior. pod red. ... Czeski Cieszyn: *Zurot* 1969, 43 s.
Tu także wiersze H.J.

OPRACOWANIA (wybór)

LP (I. Homola). — RL 1976 (J. Chudek) — L. Miekina, E. Rosner: Pisarze Ziemi Cieszyńskiej. (Słownik bio- i bibliograficzny). *Głos Ziemi Ciesz.* 1964 nr 10. — M. Rusínský: Cestou z ticha. Literární medailon a bibliografie Henryka Jasiczka. Ostrava: Kraj. Knihovna 1969, 16 s.

A. Widera: Za Olzą. *Słask Lit.* 1953 nr 5 [rec.: Pochwała życia]. — J. Korzeny: *Zurot*, Czeski Cieszyń 1954 nr 6 [rec.: Gwiazdy nad Beskidem]. — S. Lichański: H.J. Z Zaolzia, *Twórczość* 1962 nr 1 [rec.: Jasminowe noce, Obuszkim ciosanej]. — H.J. W 50-lecie urodzin. *Zurot*, Czeski Cieszyń 1969 nr 2. — W. Sikora: Lęk dojrzałości. *Zurot*, Czeski Cieszyń 1969 nr 11 [rec.: Zamyślenie]. — L. Dutkiewicz: W ciszy umiera piękno. (W piątą rocznicę śmierci H.J.). *Kal. Besk* 1981 [dot. publikacji H.J. w *Kal. Besk.*]. — L. Galant: Moje spotkanie z H.J. *Związkowiec*, Toronto 1985 nr 78. — S. Lichański: H.J. z Zaolzia. W tegoż: *Pisarstwo wsi i ziemi*. Wwa 1986. — J. Rusnok: Ostatni wiersz. Wspomnienie o H.J. *Tak i Nie Śl.* 1989 nr 13/14.

B.T.

JASIENICA Paweł 1909-1970

Właściwe imiona i nazwisko: Leon Lech Beynar.
Pseud.: jas.; (jas.); p. jas.; pej.
Eseista, prozaik, publicysta.

Urodzony 10 listopada 1909 w Symbirsku nad Wołgą; syn Mikołaja Beynara, agronoma i muzyka, i Heleny z Maliszewskich. Po powrocie w 1920 do Polski uczył się kolejno w gimnazjach w Warszawie, Opatowie i Grodnie, gdzie w 1928 zdał maturę. Następnie studiował historię na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, w 1932 uzyskał magisterium. W 1934 ogłosił, jako pierwszą publikację, fragment pracy magisterskiej „Rola i działalność Aleksandra Oskierki w 1863 r.” w „Księdze pamiątkowej Koła Historyków Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie”. W 1934-37 pracował jako nauczyciel historii w gimnazjum w Grodnie, a w 1937 został spikerem w Rozgłośni Wileńskiej Polskiego Radia. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej jako dowódca plutonu. Wzięty do niewoli niemieckiej zbiegł i powrócił na Wileńszczyznę. Po włączeniu Litwy do ZSRR w 1940, a następnie w czasie okupacji niemieckiej (od 1941) był członkiem Związku Walki Zbrojnej, a później AK i działał m.in. w miejscowości Jasienica (stąd pseudonim publicystyczny); prowadził szkolenie wojskowe, brał udział w tajnym nauczaniu uniwersyteckim, współpracował z podziemną prasą. W 1944 objął funkcję redaktora konspiracyjnego pisma *Pobudka*, wydawanego przez Biuro Informacji i Propagandy Okręgu Wileńskiego AK. W lipcu tegoż roku, po wkroczeniu Armii Czerwonej na Wileńszczyznę, jako ochotnik brał udział w walkach o Wilno. Został odznaczony Krzyżem Walecznych. Następnie wraz z resztkami oddziałów AK przebywał w puszczech Rudnickiej i Ruskiej. W sierpniu 1944, w trakcie przedzierania się do walczącej Warszawy, został zatrzymany przez władze radzieckie i odstawiony do jednostki Ludowego Wojska Polskiego, skąd zbiegł i zgłosił się do oddziału mjrą Zygmunta Szyndzielarza (Łupaszki), złożonego z pozostałych żołnierzy 5. Brygady Wileńskiej AK. Pełnił funkcję adiutanta, a pod koniec zastępcy dowódcy. Po rozwiązaniu oddziału, w

wrzeźniu 1944 zamieszkał w Krakowie i zajął się pracą publicystyczną. Od 1946 był członkiem redakcji *Tygodnika Powszechnego*; w piśmie tym, a także w *Tygodniku Warszawskim* i w *Dziś i jutro* publikował artykuły i recenzje literackie. W maju 1948 otrzymał nagrodę literacką im. W. Pietrzaka. W lipcu 1948 został aresztowany w sprawie wileńskiej organizacji AK. Zwolniony po dwóch miesiącach śledztwa, dzięki interwencji Bolesława Piaseckiego, kontynuował współpracę z *Tygodnikiem Powszechnym* (do 1950), *Dziś i jutro* (do 1953) oraz z dziennikiem *Słowo Powszechne* (1949-51). W 1950 przeniósł się do Warszawy. Artykuły, reportaże i recenzje ogłaszał m.in. w *Życiu Warszawy* (1951-59), *Nowej Kulturze* (1952-59), *Przeglądzie Kulturalnym* (1952-57), *Twórczości* (1952-58), *Po prostu* (1955-57). Od 1951 był członkiem ZLP (od 1959 pełnił tu funkcję wiceprezesa Zarządu Głównego). Był członkiem tymczasowego zarządu Stowarzyszenia Caritas. W 1956 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. W 1959-62 pełnił funkcję wiceprezesa Zarządu Głównego ZLP, był także ostatnim prezesem Klubu Krzywego Koła (rozwiązanego w 1962). W 1961 został członkiem Polskiego PEN Clubu (w 1966-70 pełnił funkcję wiceprezesa Zarządu Głównego). W 1964 należał do sygnatariuszy „Listu 34” pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa. W 1965 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Za czynne poparcie młodzieży akademickiej podczas wydarzeń marcowych 1968 stał się obiektem napaści politycznych ze strony władz i działaczy partyjnych; Podstawowa Organizacja Partyjna PZPR oraz Koło ZSL przy Oddziale Warszawskim ZLP przyjęły 2 kwietnia 1968 uchwałę zwracającą się do Zarządu Głównego ZLP o wydalenie go ze Związku, jego twórczość zaś została objęta zakazem publikacji. Zmarł 19 sierpnia 1970 w Warszawie.

W 1980 XXI Walny Zjazd ZLP uchwalił specjalną rezolucję przeciw zarzutom i zniesławieniu pisarza w 1968.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zygmunt August na ziemiach dawnego W. Ks. Litewskiego. [Wil.:] *Dz. Urz., Kurat. Okr. Szk. Wil.* [1935], 31 s.

Podp.: Lech Beynar.

2. Ziemie północno-wschodnie Rzeczypospolitej za Sasów. Wil.: *Dz. Urz., Kurat. Okr. Szk. Wil.* 1939, 55 s.

Podp.: Lech Beynar.

3. Wisła pożegna zaścianek. Wwa: Pax 1951, 254 s.

Reportaże z podróży po ziemi sandomierskiej, kieleckiej i krakowskiej.

4. Świt słowiańskiego jutra. Wwa: PIW 1952, 381 s. Wyd. 2 tamże 1954.

Reportaże z prac archeologicznych na terenie Polski.

5. Biały front. [Powieść]. Wwa: PIW 1953, 288 s. Dot. powstania styczniowego.

6. Opowieści o żywej materii. Wwa: PIW 1954, 287 s.

Reportaże o działalności Instytutu Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN im. Ludwika Hirsztalda we Wrocławiu.

7. Zakotwiczeni. Wwa: PWN 1955, 335 s. Reportaże dot. Politechniki Gdańskiej.

8. Archeologia na wrywki. Reportaże. Wwa: KiW 1956, 239 s.

Zawartość: W Wielkopolsce i na Pomorzu; Barwy ginącej puszczy; Tradycje śląskiego obyczaju; Nad Huczwą i Bugiem; Dni wczorajse staropolskiego okręgu.

9. Chodzi o Polskę. Wwa: Polonia 1956, 70 s.

Reportaże na temat niebezpieczeństw zagrażających granicy polskiej na Odrze i Nysie ze strony Niemiec Zach.

10. Kraj nad Jangtse. [Reportaże z Chin]. Wwa: Czyt. 1957, 237 s.

11. Ślady potyczek. Wwa: Czyt. 1957, 403 s. Wybór artykułów druk. w l. 1947-1956 w działach: Jedność; Vivant professores!; Dzień powszedni; Sprawy pisarskie; Ziemsy bogowie, — oraz: Ślady potyczek, których nie było czyli artykuły nie drukowane.

12. Dwie drogi. O powstaniu styczniowym. Wwa: PIW 1960, 410 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 przejr. i uzup. 1963, wyd. [3] 1988; wyd. 4. Wwa: Czyt. 1992.

13. Myśli o dawnej Polsce. Wwa: Czyt. 1960, 291 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1977, wyd. 4 1985, wyd. 5 1990.

14. Polska Piastów. Wr.: Ossol. 1960, 390 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1961, wyd. 3 Wwa: PIW 1966, tamże: wyd. 4 1967, wyd. 5 1974, wyd. 6 1979, wyd. 7 1983, wyd. 8 1985, wyd. 5 w tej edycji [właśc. 9] 1989, wyd. 6 1990.

Przełt. ang.: Piast Poland. [Przełt.] A. Lutosławski A. Jordan. Miami 1985.

15. Słowiański rodowód. Wwa: PIW 1961, 432 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 z post. A. Gieysztor 1978.

16. Tylko o historii. Wwa: Iskry 1962, 282 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1992. Recenzje dzieł historycznych druk. w l. 1958-1960.

17. Polska Jagiellonów. Wwa: PIW 1963, 451 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1967, wyd. 4 1975, wyd. 5 1979, wyd. 6 1983, wyd. 7 1985, wyd. [8] 1989, wyd. 6 w tej edycji 1990.

I miejsce w plebiscycie *Kur. Pol.* na najlepszą książkę r. 1963 oraz nagroda Klubu Studentów Wybrzeża „Zak” za najlepszą książkę r. 1963.

Przełt. ang.: Jagiellonian Poland. [Przełt.] A. Lutosławski A. Jordan. Miami 1978.

18. Trzej kronikarze. Wybrane fragmenty kronik w tłum. [z łac.]: Thietmara: M.Z. Jedlicki; Galla: R. Grodecki; Kadłubka: A. Józefczyk, M. Studziński. Wwa: PIW 1964, 457 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1992, wyd. 3 tamże 1993.

19. Ostatnia z rodu. Wwa: Czyt. 1965, 325 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1975, wyd. 4 1984, wyd. 5 1988.

Studium historyczne poświęcone Annie Jagiellonce.

20. Rzeczpospolita Obojga Narodów. Wwa: PIW.

[Cz. 1]. Srebrny wiek. 1967, 499 s.
[Cz. 2]. Calamitatis regnum. 1967, 416 s.
[Cz. 3]. Dzieje agonii. 1972, 597 s.

Wyd. nast. łączne tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1985, wyd. 3 dodruk [właśc. wyd. 4] 1986, wyd. 5 1989, wyd. 6 1990, wyd. 6 dodruk 1992.

Przełt. ang.: The Commonwealth of Both Nations. [Przełt.] A. Lutosławski A. Jordan. [USA] 1987.

21. Rozważania o wojnie domowej. Druk fragm. Wwa: NOWA* 1978, 61 s. Wyd. całości: Kr., Wr.: WL 1985, 125 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [!] tamże 1989; wyd. 4 [!] Wwa: Czyt. 1993.

Przełt. węgier.: Elmekedes a polgar. [Przełt.] R. Gimes. [Węgry] 1989.

22. Pamiętnik. Druk fragm. pt. „Frzępy wspomnień”. *Prz. Katol.* 1986 nr 1-51/52 [z przerwami]. Wyd. osob. całości: Kr.: Znak 1989, 143 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1993.

23. Polska anarchia. [Szkice z historii XVI-XIX w.] Kr.: WL 1988, 173 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1989; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1993.

Zawartość: Kolizja litewska; Naród? ... Raza? ...; Teoria faktów dokonanych; Wielecy i mali; W stronę Ciemnogródu; Cena totalizmu. — Aneks: Polska anarchia; Koreckie wojny.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1967. — P. Jasienica: [Relacja o działalności w AK napisana w więzieniu;] Urok Lupaszki [tytuł od red.]. *Polityka* 1990 nr 22. — Wywiady: Rozmowa z P.J. [Rozm.] J. Kirchmayer. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 6, O historii po heretyku. [Rozm.] K. Nastulanka. *Polityka* 1960 nr 48; Rozmowa z P.J. [Rozm.] W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 19.

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — RL 1970 (J. Chudek). — LP (red.). — LP po 1939.

A. Wielowieyski: W kręgu historycznej publicystyki. *Więz* 1961 nr 1. — C. Bobińska: Poeta, Jasienica i historia. *Nova Kult.* 1962 nr 13. — J. Przyboś: Pomiedzy ostrzami. *Nova Kult.* 1962 nr 15. — S. Lichański: P.J. *Tyg. Kult.* 1963 nr 26. — J. Górski: Rzeczpospolita, rzecz ludzka. W tegoż: Historia powszechna i osobista. Kr. 1964 [rec.: Polska Jagiellonów]. — A. Kijowski: Komentarz do twórczości P.J. *Twórczość* 1964 nr 2, przedr. w tegoż: *Arcydzieło nieznane*. Kr. 1964. — T. Syga: Pisarstwo P.J. *Stolica* 1965 nr 37. — L.M. Bartelski: Współczesność historii. W tegoż: W kręgu bliskich. Kr. 1967. — J. Lewandowski: Straty kultury polskiej: P.J. *Kultura*, Paryż 1970 nr 10. — Pelikan [pseud.]: Sycić nieporozumienie. *Kultu-*

ra, Paryż 1970 nr 11. — A. Gieysztor: P.J. historyk Polski. *Tyg. Powsz.* 1971 nr 34, przedr. w: 70 żywotów. Kr. 1977. — M. Kukiel: J. w historiografii polskiej. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 10. — B. Leśnodorski: Po zgonie P.J. *Kwart. Hist.* 1971 nr 1. — J. Łobodowski: Dialektyczne salto mortale. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 16. — J. Mackiewicz: Casus P.J. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 3. — T. Nowakowski: O pełne zadośćuczynienie dla P.J. *Na Antenie*, Monachium 1971 nr 103. — T. Pelczyński: Żołnierska służba P.J. *Na Antenie*, Monachium 1971 nr 96. — J. Susuł: Książki J. Tyg. *Powsz.* 1971 nr 21. — Były żołnierz AK: 5-ta Brygada Wileńska AK mjr. Łupaszk. *Zesz. Hist.*, Paryż 1972 nr 21. — A. Golubiew: Jasienicy — myśli o Polsce. W tegoż: *Świadkowie przemian*. Kr. 1974. — W. Bartoszewski: O publicystyce P.J. *Tyg. Powsz.* 1980 nr 34. — K. Kozniewski: P.J. *Polityka* 1980 nr 43. — W. Wierczok: Widziane z dołu czyli mutacje polskości. *Więź* 1980 nr 7/8. — W. Bartoszewski: Diariusz z dni zgonu i pogrzebu P.J. *Zapiski*, Londyn 1981 nr 19. — A. Braun: Wspomnienie o P.J. *Kultura* 1981 nr 33. — A. Kijowski: O P.J. *Zapiski*, Londyn 1981 nr 18. — J. Kwiatkowski: Jasienica. *Pismo* 1981 nr 5/6. — J.F. Lewandowski: Jasienica. *Panorama* 1981 nr 34. — M. Szulkin: Lata uniwersyteckie L. Beynara (P.J.). *Więź* 1981 nr 7/8. — B. Maciejewski: Niezapomniany Bystron. *Prz. Tyg.* 1982 nr 9. — J. Roszko: Spór o J. *Życie Lit.* 1982 nr 6. — TK: Panny z Cicihora. *Barwy* 1982 nr 10. — H. W. P.J. historyk i eseista. *Tu i Teraz* 1984 nr 36. — L.D. Orton: P.J. — a rectification and appreciation. *The Polish Review*, Nowy Jork 1984 nr 1/2. — J. Tazbir: Rzeczpospolita na równi pochyłej. *Twórczość* 1984 nr 2. — J. Tazbir: Wizja Polski P.J. *Nowe Książ.* 1984 nr 2. — Z. Miedziński: Wizjoner konkretności historycznego. *Kierunki* 1985 nr 33. — J. Skórzyński: Znaki minionego czasu. *Mysł historyczny* P.J. *Prz. Katol.* 1985 nr 32/33. — K. Goldbergowa: Zaczęło się od kruszonu. Ludzie z oficy. *Literatura* 1987 nr 6. — B. Wiaderny: P.J. (1939-1948). [Praca magisterska]. Masz. Lubl. KUL 1987. — D. Fikus: Nieznany fragment wojny domowej. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 9. — W. Pawłowski: Można i z Polakami. *Literatura* 1989 nr 6. — L. Kieniewicz: *Prz. Powsz.* 1990 nr 5 [rec.]: Polska anarchia. — IP. Kądziela P.K. *Więź* 1990 nr 1 [rec.]: Pamiętnik. — B. Gutkowska: „Epoka strachu” w „Pamiętniku” P.J. (Lecha Beynara). W: *Dziennik, pamiętnik, notatnik literacki*. Kat. 1991. — A. Kijowski: O P.J. W tegoż: *Granice literatury*. T. 2. Wwa 1991. — P. Borowiec: P.J. strategia narracji. *Ruch Lit.* 1993 nr 1/2. — M. Brandys: Rozprawa z J. Tyg. *Powsz.* 1993 nr 46.

B.D.

JASIEŃCZYK Janusz ur. 1907

Właściwe nazwisko: Poray-Biernacki.
Inne pseud.: A. Ost.; A. Ostoja; Hilary Wujek; J.B. Poray; J.J. Krytyk; Ost.; (ps); s.P.; S.P.; sp.; (sp); St.P.; St. Pał.; Stanisław Pałeczki.
Prozaik, krytyk, publicysta.

Urodzony 11 lipca 1907 w Warszawie; syn Aleksandra Poraya-Biernackiego, architekta, i Stanisławy z Pałeczki. W 1926 zdał maturę w Gimnazjum im. J. Zamojskiego w Warszawie i rozpoczął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego (UW). Następnie był słuchaczem I roku prawa na Uniwersytecie Jagiellońskim; studia prawnicze kontynuował i ukończył na UW. W 1931-36 odbywał aplikaturę, pracując równocześnie jako dziennikarz w pismach *Mały Dziennik* i *Więź* *Warszawski*. Od 1936 prowadził w Warszawie kancelarię adwokacką. Współpracował ze Związkiem Wydawców Dzienników i Cza-

pism. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej, a następnie, przebywając w Warszawie, działał w konspiracji: był członkiem Związku Walki Zbrojnej i od końca 1939 redagował tajny tygodnik *Pobudka*. Jesienią 1940 przeszedł się do Palestyny, gdzie wstąpił do Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich. Brał udział w kampanii libijskiej w 1941: w obronie Tobruku i w bitwie pod Al-Ghazalą, później otrzymał przydział służbowy do sądu polowego. W 1942 debiutował jako prozaik opowiadaniem „Water”, opublikowanym na łamach wydawanej w Jerozolimie *Gazety Polskiej* (nr 104). W 1942 został przeniesiony do służby cywilnej w Polskim Centrum Informacji na Wschodzie w Jerozolimie. Rozwijając twórczość literacką i publicystyczną drukował w *Dzienniku Żołnierza Armii Polskiej na Wschodzie* (1943), *Junaku* (1944-45) oraz *W drodze* (Jerozolima, 1945). W 1947 powrócił do służby wojskowej i został przeniesiony do Anglii. Po demobilizacji osiadł w Londynie i współpracował m.in. z czasopismami *Orzeł Biały* (1950-55), *Wiadomości* (1950-80, z przerwami), *Życie* (Londyn, 1950-55) oraz *Kultura* (Paryż, 1952-56), publikując na ich łamach utwory prozą, artykuły, recenzje literackie i filmowe. W 1952 otrzymał Katolicką Nagrodę Literacką przyznaną przez Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas” w Londynie. Od 1954 współpracował jako autor słuchowisk oraz recenzji filmowych z Rozgłośnią Polską Radia Wolna Europa. W 1955-60 był współwłaścicielem i dyrektorem agencji reklamowej Odra Press Limited. Kontynuował twórczość literacką i publicystyczną oraz przekładową z literatury angielskiej i publikował głównie na łamach *Dziennika Polskiego* i *Dziennika Żołnierza* (Londyn, od 1960) oraz *Tygodnika Polskiego* (Londyn, od 1960). W 1960-66 przez siedem letnich sezonów pracował w firmie Global Tours jako kurier-przewodnik po Europie Zachodniej. W 1976 podpisał oświadczenie pisarzy emigracyjnych wyrażające solidarność z sygnatariuszami „Memoriału 59”. W 1979 nawiązał stałą współpracę z dodatkiem do londyńskiego *Dziennika Polskiego* i *Dziennika Żołnierza* pt. *Środa Literacka*, drukując tam m.in. stały cykl pt. „mikroeseje”; w 1983-85 był redaktorem *Środy Literackiej*. Mieszka w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Po Narwiku był Tobruk ... [Opowiadania]. Z przedm. W. Turno [właśc. W. Tarnawskiego]. Jerozolima: Sekcja Wydawn. Jednostek Wojsk na Środkowym Wschodzie] 1945. 188 s. Wyd. nast. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski 1947.

Zawartość: Melodia kół; Franek; Water; Pyrrusowe zwycięstwo; W Tobruku spokój ...; Jutro będzie lepiej; Pan Skoczek; Stary kapral; A msza się odprawia ...; Hasło; Dwanaście go-

dzin; Bembetle; Skorpion; „Głos Tobruku”; Grób nieznanego żołnierza; Nazywaliśmy go tankiem; Butelka wódki; Pies; Wypuszczona w niebo strzała ...; Po Narwiku był Tobruk ... — W wyd. nast. zostały dodane opowiadania: Trzy wrześnie; Tajemnicza gałązka.

2. Walter 7.65. Powieść. Londyn: Gryf 1951, 230 s.

Podp.: J.B. Poray.
Przeł. ang.: Finger on the trigger. [Przeł.] H.C. Stevens. Londyn 1952, wyd. 2 tamże 1957.

3. Brunatne i czerwone. (Marek Korda). Powieść. Druk pt. Marek Korda. *Orzeł Biały*, Londyn 1951 nr 40-50, 1952 nr 1-50. Wyd. osob. Londyn: Gryf 1953, 217 s.

Adapt. teatr.: Cygaro dla Churchilla. [Jednoaktówka]. Adapt.: O. Żeromska. Wyst. Londyn, T. Pro Arte 1960.

4. Słowo o bitwie. Tryptyk powieściowy. Londyn: Nakł. czytelników 1955, 267 s. Wyd. nast. Wwa: Polonia 1989.

Adapt. teatr. fragm.: Smutna miłość Janka Milkojcia. Wyst. Londyn, T. Pro Arte 1959.

5. Gwiazdzisty szalik czyli Piotr Paweł detektywem. Dreszczowiec kryminalny. [Powieść]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1974, 191 s.

Podp.: Janusz Jasińczyk <Janusz Poray-Biernacki>.

6. Z przekonania. Roman Sanguszko w oczach Conrada i historii. Londyn: PCA Publications Ltd. 1979, 95 s.

Podp.: Janusz Poray-Biernacki <Janusz Jasińczyk>.

7. Stan łąski. Kompozycje o zakochaniach i miłości. [Opowiadania]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1982, 208 s.

Podp.: Janusz Poray-Biernacki <Janusz Jasińczyk>.
Zawartość: I. Awa: Melodia kół [poz. I]; Drzwi. — II. Tessa: Kolorowy erotyk. — III. Elli: Stan łąski; Szasztyk; Kradzież; Droga; Anioł i pocałunek; Koniec romansu. — IV. Lucyna. — V. Maria: Jutro będzie lepiej [poz. II]; Oczekiwanie; Filip i Monika; Agonia Churchilla; Mieszkanie; Złocień; Czarodziej; Prokop i lampy; Pod natryskiem; Tesknota; Niemcy, trochę Austrii; W Szwajcarii; Karika pocztowa; Dobra robota; Folklor z Padwy; „Idź za tłumem!"; W Słowenii; Dekadencja; Trochę makabry; Imieniny; Składkowy obiad; Tańce w Jugosławii; Życie i śmierć; Na wsi pod Bledem; Burza i dzień policji; Panny Why; Krzesło w słońcu; Powrót; Franciszek; Dominik i inne. — Posłowie.

Przekłady

1. J. Conrad: Książę Roman. [Opowiadanie]. Przeł.: ..., W. Turno [właśc. W. Tarnawski]. *Gaz. Pol.*, Jerozolima 1944 nr 280-289; odb. Jerozolima 1945, 23 s. Wyd. osob.: Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1974.

2. G. Greene: Trzeci człowiek. Powieść filmowa. *Tyg. Il.*, Londyn 1950 nr 12-30.

3. G. Greene: Ministerstwo strachu. Powieść. Przeł.: ..., O. Żeromska. Londyn: Gryf 1956, 219 s.

Praca redakcyjna

1. Jan Paweł II, papież: Słowo papieża. Jan Paweł II w Polsce. [Teki dokumentacyjna]. Red. ... Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1979, 72 s.

Red. podp.: Janusz Poray-Biernacki <Janusz Jasińczyk>.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1990. — SWPP 1. — LP (uzup.). — [J. Zieliński; J. Kowalski; Leksykon polskiej literatury emigracyjnej]. Lubl.* 1989; wyd. 2 1990.

[Słowo o bitwie:] [K.A. Jeleński; KA]; Chyba jednak ku pokrzepieniu serc ... *Kultura*, Paryż 1955 nr 6; T. Konwicki: Nad książką emigracyjną. *Nova Kult.* 1955 nr 36; S. Zahorska: Rzecz o bitwie. *Wiadomości*, Londyn 1955 nr 1. — J. Sakowski: Ludzie podziemia i ludzie meliny. [dot.: Walter 7.65]. W tegoż: Wety i odwety. Paryż 1976. — M. Danilewicz Zielińska: Szkice o literaturze emigracyjnej. Paryż 1978. — F. Smieja: *Związkowiec*, Toronto 1984 nr 21 [rec.: Stan łąski]. — K. Dybciak: Słowa o bitwie i o Polsce. *Znak* 1985 nr 1/2. **B.D.**

JASIEŃSKI Bruno 1901-1938

Imiona i nazwisko pierwotne: Wiktor Bruno Zyśman. Pseud.: B.J.; bj.; Br.; Chevalier de Faux Pas; de Magog; (jb); la von Tamten; poète inconnu. Poeta, prozaik, dramatopisarz.

Urodzony 21 lipca 1901 w Klimontowie pod Sandomierzem; syn Jakuba Zyśmana, lekarza, i Eufemii Marii z Modzelewskich; w czasie chrztu nadano mu nazwisko kuzyna matki, Jasiński. Uczęszczał do Gimnazjum im. M. Reja w Warszawie. Redagował pisemka szkolne — będąc w II klasie *Drużek*, w którym ogłosił swoje przekłady bajek I. Kryłowa, a później *Sztubak*. W 1914, w związku z powołaniem ojca do wojska rosyjskiego, wyjechał z rodziną do Moskwy. Tu początkowo był uczniem prywatnego gimnazjum rosyjskiego, a w 1918 zdał maturę w polskim gimnazjum Centralnego Komitetu Obywatelskiego. W tymże roku powrócił do Polski i zapisał się na polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Następnie przez osiem miesięcy służył ochotniczo w Batalionie Akademickim. Na UJ podejmował studia kolejno w zakresie filologii polskiej, prawa i filozofii. W 1919 wraz ze Stanisławem Młodożeńcem i Tytusem Czyżewskim założył klub futurystów Katarynka. W 1920 zdobył stopień podoficerski po odbyciu kursu dla szeregowych z cenzurem w Szkole Ciężkich Karabinów Maszynowych w Chełmie. Debiutował w 1921 wierszami „Cafe”, „Paniienki w lesie”, ogłoszonymi w piśmie *Formiści* (z. 2). Był współautorem pierwszych jednodziówek futurystów: „Jednodziwka futurystów, manifesty futurystów polskiego”, „Nuż w bżuhu” (1921); uczestniczył w licznych wieczorach poetyckich futurystów (poza Krakowem m.in. w Warszawie i Zakopanem). Publikował też w *Zurotnicy* (1922-23; tu m.in. przekłady wierszy W. Majakowskiego i S. Jesienina), Po zawarciu związku małżeńskiego

z Karą Arem wyjechał w 1923 do Lwowa, gdzie wydawał własny miesięcznik *Winnica*, poświęcony kobiecie w życiu, sztuce i anegdocie (tu podp. m.in. Chevalier de Faux Pas) oraz nawiązał współpracę jako autor satyr, wierszy i artykułów (podp. m.in.: de Magog, la von Tamten) z *Wiekim Nowym*, *Gazetą Lwowską* (dział teatralny), *Szczutkiem*, *Kurierem Lwowskim*. Zbliżył się do środowiska Komunistycznej Partii Robotniczej Polski; od 1924 był redaktorem działu literackiego dziennika *Trybuna Robotnicza*. W 1925 wyjechał do Paryża jako korespondent *Wieku Nowego*, w którym zamieszczał w 1925–26 m.in. felietony pt. „Listy z Paryża”, a w 1927 artykuły o polskiej emigracji we Francji. Rozwijał tu działalność literacką, a także polityczną. Nawiązał kontakty ze Związkiem Polskich Robotniczych Stowarzyszeń Oświatowych założonym przez Polską Grupę Językową przy Francuskiej Partii Komunistycznej; został później członkiem tej Partii. Zorganizował w 1928 w Paryżu teatr Nowa Scena Robotnicza, w którym występowali polscy emigranci robotnicy. Przygotowywał dla niego sztuki i adaptacje. Wiosną tego roku odwiedził ośrodki polskiej emigracji w północnych departamentach Francji (Nord, Pas-de-Calais), zbierając jednocześnie materiały do powieści pt. „Bandosy” (nie została napisana). Po opublikowaniu w *L'Humanité* przekładu powieści „Pałę Paryż” (14 września–13 listopada 1928), został wydalony z granic Francji. Zatrzymał się we Frankfurcie nad Menem, skąd po pewnym czasie powrócił nielegalnie (bez wizy) do Paryża, uzyskawszy, w wyniku interwencji pisarzy francuskich i Ligi Obrony Praw Człowieka i Obywatela, cofnięcie nakazu wysiedlenia. Po premierze adaptacji groteski W. Majakowskiego, O. Briki i N. Asiejewa „Radio-Październik” na Nowej Scenie Robotniczej w kwietniu 1929, został ponownie wysiedlony z Francji pod zarzutem agitacji komunistycznej wśród robotników. Po krótkim pobycie w Niemczech przyjechał na zaproszenie Wszechzwiązkowego Zjednoczenia Zrzeszeń Pisarzy Proletariackich (VOAPP) do ZSRR. Zamieszkał w Moskwie, gdzie włączył się w działalność Rosyjskiego Zrzeszenia Pisarzy Proletariackich (RAPP). Wstąpił do Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików) (WKP(b)), przyjął obywatelstwo radzieckie. W 1929 objął na kilka miesięcy redakcję miesięcznika poświęconego sprawom rewolucji kulturalnej *Kultura Mas*, centralnego organu Sekcji Polskiej VOAPP, w której zarządzie był od 1931. Kierował działem literackim *Trybuny Radzieckiej*, organu centralnego Biura Polskiego przy Komitecie Centralnym WKP(b). Odwiedzał polskie rejony narodowościowe na Ukrainie i Białorusi. Podjął twórczość literacką w języku rosyjskim. Współpracował z prasą rosyjskojęzyczną, m.in. z czasopismami *Li-*

teraturnaja Gazieta (1929–36), *Nowyj Mir* (1932–36) i z dziennikiem *Izwestia* (1930–36; tu w 1936 m.in. sprawozdania z procesów moskiewskich). W 1930 był współorganizatorem i uczestnikiem Międzynarodowej Konferencji Pisarzy Rewolucyjnych w Charkowie. Redagował do 1934, wychodzący w języku rosyjskim, angielskim, francuskim i niemieckim, organ Międzynarodowej Organizacji Pisarzy Rewolucyjnych (MOPR) *Literatura Mirowoj Rewolucji* (Moskwa). Po rozstaniu z pierwszą żoną zawarł związek z pisarką rosyjską Anną Berzin. Od 1930 przebywał kilkakrotnie w Tadżykistanie, gdzie m.in. uczestniczył w pracach komisji do ustalenia granic między Tadżycką a Uzbekką SRR, zorganizował wycieczkę dla międzynarodowej grupy pisarzy, odwiedził budowę zapory Wachsztroj. Podróżował też po innych rejonach ZSRR, zwiedzając zakłady pracy, m.in. oglądał prace Ekspedycji Podwodnych Robót Szczególonego Znaczenia (EPRON) pod Władystokiem, o której zamierzał pisać powieść, z wycieczką pisarzy był na budowie Kanału Białomorskiego, aby zapoznać się z nowymi metodami w więziennictwie. W 1934 został wybrany na członka Zarządu Głównego Związku Pisarzy Radzieckich. Od 1935 był delegatem Centralnego Komitetu Wykonawczego Tadżykistanu do Rady Najwyższej ZSRR. W kwietniu 1937 został oskarżony o „obcość ideologiczną” oraz działalność kontrewolucyjną i usunięty z WKP(b) i Związku Pisarzy Radzieckich, anulowano także jego mandat delegata do Rady Najwyższej. Aresztowany w lipcu 1937 został po rozprawie rozstrzelany 17 września 1938¹ i pochowany na jednym ze zbiorowych cmentarzy w Butowie pod Moskwą.

W 1956 po XX Zjeździe Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego został zrehabilitowany.

TWORCZOŚĆ

1. But w butonierce. (Poezje futurystyczne). [Chełmno 1921], 92 s. Wyd. nast. Wwa: Klub Futurystów „Katarynka” 1921, 93 s.

2. Pieśń o głodzie [!]. Kraków [!]: Inst. Wydawn. Niezależnych [!] 1922, 51 s. Przedr. zob. poz. 17, 19. Przekł. ros.: *Pesnja o golode* [Przeł.] A. Stejnberg. W: B. Jasiński: *Słowo o Jakube Sele. Poemy i stichotvoreniju*. Moskwa 1962; przedr. zob. poz. 21.

3. Nogi Izoldy Morgan. Powieść opatrzona wstępem autora. Lw.: Odrodzenie 1923, 59 s. Przedr. zob. poz. 18.

4. Ziemia na lewo. [Wiersze; autorzy:] .... A. Stern. Wwa: Książka 1924, 36 s. Wyd. nast.: tamże 1932; Kr.: WL 1987.

¹ Inf. wg archiwum NKWD w Moskwie podana w art. P. Mitznera: B.J. Śmierć futurysty. *Karta* 1993 nr 11.

Adapt. teatr. pt. Ziemia na lewo. (Montaż poetycki oparty na tekstach: ..., A. Sterna). Adapt.: M. Staśkiewicz. W: I. Jun, M. Staśkiewicz, Z. Żółciak: Mój warsztat teatralny. Wwa 1973 s. 57-83.

5. Słowo o Jakubie Szeli. [Poemat]. Paryż: Imp. Menilmontant 1926, 86 s. Wyd. nast.: Przedm.: D. Gałaj. Łódź: Wyd. Oświaty i Kultury ZMW Wici 1946; Wwa: Czyt. 1956; Wwa: Iskry 1986. Por. poz. 7.

Przekł. białorus.: Słowo o Jakubie Śeli. Minsk 1931, — ros.: Galicijśkaja Żakerija. (Słowo o Jakowe Śele). Dramatyczna poema. [Przeł.:] N. Aseeva i in. Moskwa 1931, wyd. nast.: Moskwa 1931, Moskwa 1932; Słowo o Jakubie Śele. [Przeł.] A. Samojłow. W: B. Jasienski: Słowo o Jakubie Śele. Poemy i stichotworenia. Moskwa 1962; przedr. zob. poz. 21, — ukr.: Słowo pro Jakuba Selju. [Przeł.] I. Kulyk. Charkiv 1930, — węgier.: Jakub Szelaról szólök. [Przeł.] F. Pákazdy. Budapest 1957.

Adapt. teatr.: Adapt.: W. Zieleńczyk. Wyst. konspir. Wwa, Zespół Młodzieżowy na Rakowcu 1942; Wwa, T. Młodej Warszawy 1956; Rapsod o Jakubie Szeli. Widowisko teatru poezji w 10 obrazach z tekstem ... Z prologiem, muz. i przyp. insc. i reż. M. Mikuty. [Wwa:] LSW 1968, 99 s., — tv: Wybór i układ: J. Zalewski. TV 1958; pt. Szela. Adapt.: A. Lipiński, G. Królikiewicz. TV 1973, — radiowa: Adapt.: L. Szymański. Radio 1971.

6. Pałę Paryż. Powieść. Powst. 1927. Moskwa: Wydawn. Trybuna 1929, 230 s. Wyd. nast.: Wwa: Rój 1929; tamże ze wstępem J. Kadena-Bandrowskiego 1931; ze wstępem A. Sterna. Wwa: Czyt. 1957, wyd. 2 [!] tamże 1974.

Przekł. bułg.: Paryż 1931. Sofija 1931. [Przeł.] G. Minčev. Sofija 1983, — czes.: [Przeł. z franc.] F. Kalus. Pířahá 1930, — franc.: Je brule Paris. [Przeł. Siderski. Inf.: J. Dziarnowska: Słowo o Brunonie Jasienskim. Wwa 1978 s. 159] *L'Humanité*, Paryż 1928 14 IX-13 XI [Inf.: N. Kolesnikoff: Bruno Jasienski, Waterloo, Ontario 1982]. Wyd. osob. Paris 1930, — holend.: Ik verbrand Parijs. [Przeł.] S. van Praag. Amsterdam 1933, — jidysz: Ch'farben Pariz. [Przeł.] Sz. L. Sznajderman. Warszawa 1929, wyd. nast. Warsze 1930; fragm. dla młodzieży Minsk 1935, — niem.: *Die Arbeiter illustrierte Zeitung* 1929 od nr 27; Pest über Paris. [Przeł.] K. Staemmler. Kiel 1984, — ros.: Ja žgu Paryż. Moskwa 1928, wyd. nast. tamże: 1929, 1930, wyd. 4 1930; [Wyd. oprac. na nowo przez autora]. Moskwa 1934; [Kursk] 1963; wyd. łącznie z poz. 15 oraz opowiadaniem *Glavnyj vinochnik* pt. Ja žgu Paryż; *Glavnyj vinochnik*; *Zagovor ravnodušnych*. Moskwa 1986; przedr. zob. poz. 16; przekł. fragm. dla młodzieży pt. Syn rikš. Moskwa 1931, — ukr.: Palju Paryż. [Przeł.] M. Lebedynejc. [Charkiv] 1930; przekł. fragm. dla młodzieży pt. Sin rikš. Charkiv 1930.

7. Rzecz gromadzka. Sztuka sceniczna w 4 aktach. Wyst. [w skrócie] pt. Jakub Szela. Paryż, (St. Denis), Nowa Scena Robotnicza 1928. Druk Moskwa: CWL ZSRR 1930, 107 s. Wyd. nast. w oprac. i ze wstępem S. Klonowskiego. Wwa: LSW 1960, 129 s. Por. poz. 5.

Inf. o wyst.: B. Jasienski: Polska scena robotnicza w Paryżu. *Kultura Mas*, Moskwa 1929 nr 1/2 s. 35. Przekł. ukr.: Rič gromad's'ka. [Przeł.] V. Gžyc'kij. [B.m.w.] 1930.

8. Mirskoe delo. P'esa w 4 dejstv'jach i 7 kartin'kach. [Przekł. z pol.]. Charkiv: Ukraina 1930.

Inf. B. Prucev: Bruno Jasenski. Rzeszów 1974 (bibliografia).

9. Bal manekenov. P'esa w 3 aktach. [Przedm.] A. Lunačarskij. Moskwa: Gos. Izd. Chud. Lit. 1931, 109 s. Wyd. nast. Moskwa:] Izd. i steklogr. 1936. Przedr. zob. poz. 21. Wyst. Czelabińsk, T. Dram. im. Cwillinga 1977.

Przekł. pol.: Bal manekinów. (Sztuka w 3 aktach). Przygot. do druku [i przeł.] A. Stern. *Dialog* 1957 nr 6 s. 17-50. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1957. Druk zob. poz. 18. Przekł. inne: czes.: WYST. Praga, T. D34 lobecnie im. E.F. Buriana] 1934, — fiń.: Mallinukkin tanssiaiset. [Oprac. tekstu:] A. Stern. [Oprac. dram.:] J. Warmański. [Przeł.] K. Sirazte. Helsinki 1975, — franc.: [Przeł.] J.-Y. Erhel. Wyst. Médé, T. de Poche 1976, — holend.: [Adapt.] J. Warmański. Amsterdam, GREA [zespół studencki] 1978, — niem.: Ball der Puppen. [Oprac. tekstu:] A. Stern. [Oprac. dram.:] J. Warmański. [Przeł.] L. Niesielska. Wien, München 1977, — słowac.: Bal manekýnov. [Przeł.] J. Mrázik. Bratislava 1958, — tatarski: Wyst. Czelabińsk 1984, — ukr.: Bal manekiniv. [Przeł.] O. Vasylenko. Charkiv 1931, — włos.: Il ballo dei manichini. [Przeł.] P. Della Porta. Salerno 1977; [Przeł.] G. Pampiglione. Wyst. Forma, Atelier di Forma 1984. Adapt. wersji pol.: teatr.: Adapt.: J. Warmański. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1974; Adapt.: J. Weksler. Wyst. Wr., T. Współcz. 1979, — tv: Adapt.: Z. Hübner. TV 1961.

10. Čelovek menjaet kožu. [Powieść]. [Cz. 1-2]. *Novyj Mir*, Moskwa 1932 nr 10-12, 1933 nr 5-10.

Wyd. osob. cz. 1: [Moskwa:] Gosudarstvennoe Izdatelstvo Chudožestvennoj Literatury [1932], 79 s. Wyd. nast.: Moskwa:] Sov. Lit. Internac. 1933, 425 s.; [Moskwa:] Sovetskaja Literatura 1934; [Moskwa:] Sovetskij Pisatel' 1934, tamże 1935.

Wyd. osob. cz. 2: [Moskwa:] Sovetskaja Literatura 1934, 328 s. Wyd. nast. tamże 1934; [Moskwa:] Sovetskij Pisatel' 1935.

Wyd. łącznie całości: [Moskwa:] Gos. Učeb.-Pedagog. Izd. 1935, 152 + 106 + 109 + 132 + 145 + 155 + 135 + 132 + 143 + 124 s. Wyd. nast.: Moskwa: Goslitizdat 1935 s. 683, tamże wyd. 7 1936; wyd. 8 Moskwa: Sovetskij Pisatel' 1936; wyd. 9 Kazan': Tatgosizdat 1936; Moskwa: Sovetskij Pisatel' 1956; Kujbyšev: Kniževnoe Izdatelstvo 1959; Moskwa: Izvestija 1969. Przedr. zob. poz. 16.

Przeróbka dla młodzieży: [Moskwa:] Detizdat 1936, 419 s.

Wersja pol.: Człowiek zmienia skórę. Powieść. Powst. 1932.

Masz. oryginału pol. cz. 2 zachował się w Centr. Państw. Arch. Literat. i Sztuki w Moskwie [Inf.: J. Dziarnowska: Słowo o Brunonie Jasienskim. Wwa 1978 s. 496].

Przekł. pol.: Człowiek zmienia skórę. Przeł. z ros. A. Lorie. [Księga 1]. Wwa: Mewa 1934, 359 s. Księga 2. Wwa: Druk. Antiqua St. Zule i S-ka 1934, 342 s., wyd. nast. inne: T. 1-2. Moskwa: Goslitizdat 1935, 1937; [Przeł.] J. Brzęczkowski. Wwa: Czyt. 1961.

Przekł. inne: ang.: Man changes his skin. [Przeł. z ros.] H.G. Scott. Moscow 1935, [New] York 1936, — azerbejdż.: Cz. 1 [Przeł.] A. Sadykov. [Cz.] 2 [Przeł.] A. Sadik. Baku 1934-1935, — bengalski: Moskwa [1968], Moskwa 1975, — bułg.: Čovek meni kožataš. [Przeł.] I. Vaseva. Sofija 1963, — czes.: Človák mění kůži. [Przeł.] V. Borek. Praha 1935, wyd. nast.: Praha 1960, Praha 1961, — estoń.: Inimene vahetab

kesta. [Przeł.] L. Soë. Tallinn 1966. — fiń.: Ihminen vaihtaa nahkaansa. [Cz. 1. Petroskoi 1937. — jap.: Ningen wa hifu o kaeru. [Przeł.] T. Kuroda. Tōkyō 1957. — jidysz.: Der mentsh boyt di hoyt. [Minsk] [1936?] [tytuł przekł. wg inf.: The National Union Catalog. Pre 1956 imprints. T. 278. London 1973]. — kaz.: Adam Zaŋgryady. [Przeł.] G. Zasagbaev. Alma Ata 1961. — fotew.: Cilveks maina adu. [Przeł.] S. Balode. Rīgā 1958. — rum.: Omul își schimbă pielea. [Przeł.] V. Cogan. București 1959. — słowac.: Človek mení kožu. [Przeł.] M. András. Bratislava 1958. wyd. 2 Bratislava 1973. — tadżycki: Odam pusti chudro digar mekunad. [Cz. 1-2]. [Przeł.] Ch. Irfon. [Cz. 1-2]. Stalinabad-Samarkand 1936-1937; wyd. nast.: Stalinabad 1959, Dušanbe 1969. — tamiliński: Moskva [1971]. — ukr.: Ljudyna minjaje škiru. [Cz. 1-2]. [Przeł.] L.P. Charkiv 1934-1935. wyd. nast. Kiiv 1959, Kiiv 1969. Adapt.: film: Tadżykistan 1958 [inf.: B.J. na ekranie. *Nowa Kult.* 1958 nr 51/52 s. 16]. — tv: Serial w 5 odcinkach. Scenariusz: Ju. Dunszki, V. Frid. Tv Tadżykistan 1978.

11. Moskwa - Tadżykistan. [Opowiadanie]. [Moskwa:] Ogonek 1932, 48 s.

12. Kiślak w ušcelii. [Opowiadanie]. Moskwa: GICHl 1934, 56 s.

13. Mużstwo. [Opowiadanie]. *Novyj Mir*, Moskwa 1935 nr 2. Wyd. osob. [Moskwa:] Ogonek 1935, 32 s. Przedr. zob. poz. 21.

Przeł. pol.: Męstwo. Przeł.: Z. Dudzińska i G. Lasota zob. poz. 18.

14. Nos. [Opowiadanie]. *Izvestia*, Moskwa 1936 nr 36-38, 41. Wyd. osob. Moskwa: Sovetskij Pisatel' 1936, 54 s. Wyd. nast. Moskwa 1937. Przedr. zob. poz. 16, 21.

Przeł. pol.: Nos. Przeł. W. Komarnicka zob. poz. 18.

15. Zagavor ravnodušnych. [Powieść]. Cz. 1. Powst. 1937. Pierwodr. *Novyj Mir*, Moskwa 1956 nr 5-7. Wyd. w: B. Jasiński: Izbrannye proizvedenija. T. 1. Moskwa 1957; łącznie z poz. 15 oraz opowiadaniem Glavnij vinovnik pt. Ja žgu Pariž; Glavnij vinovnik; Zagavor ravnodušnych. Moskwa 1986. Przedr. zob. poz. 21.

Utwór nie dokończony.

Przeł. pol.: Zmowa obojnych. (Nieukończona powieść część pierwsza). Tłum. z ros. W. Melcer. *Nowa Kult.* 1956 nr 23-29. Wyd. osob. z przedm. [z wyd. ros.] A. Berzin. Wwa: Czyt. 1962, 259 s.

Przeł. inne: bułg.: Zagavori na ravnodušnite [Przeł.] K. Krastev. Sofija 1959. — czes.: Spiknutí lhostejných. [Przeł.] J. Wagsteinová. Praha 1958. — jap.: Mukanshin na hitobito no kyobō. [Przeł.] T. Egawa, K. Nakaya. Tōkyō 1956; [Przeł.] T. Egawa, Y. Kudō. Tōkyō 1974. — węgier.: Közönyosék ósszekeüvése. [Przeł.] I. Makai. Budapest 1958.

16. Izbrannye proizvedenija. V 2 tomach. [Przedm.:] A. Berzin. Moskwa: Goslitzdat 1957.

T. 1: V rode avtobiografii; Ja žgu Pariž [poz. 6]; Nos [poz. 14]; Glavnij vinovnik [por. poz. 18]; Zagavor ravnodušnych [poz. 15], 430 s.

T. 2. Čelovek menjaet kožu [poz. 10], 480 s.

17. Utwory poetyckie. [Wybór i wstęp:] A. Stern. Wiersze rozproszone zebrała S. Knispel-Wróblowa. Wwa: Czyt. 1960, 246 s.

Zawartość: Poematy: Pieśń o głodzie [poz. 2]; Słowo o Jakubie Szeli [poz. 5]. — Ze zbioru „But w butonierce” [poz. 1].

— Wiersze 1921-1924. — Wiersze ze zbioru „Ziemia na lewo” [poz. 4]. — Wiersze 1924-1928. — Satyry. — Przekłady: Z. W. Majakowskiego; Z. S. Jesienina.

18. Nogi Izoldy Morgan i inne utwory. Wybór i wstęp: G. Lasota. Wwa: Czyt. 1966, 208 s.

Zawartość: Nogi Izoldy Morgan [poz. 3]; Nos. Tłum. W. Komarnicka [por. poz. 14]; Męstwo. Tłum.: Z. Dudzińska i G. Lasota [por. poz. 13]; Główny winowajca. Tłum.: Z. Dudzińska i G. Lasota [por. poz. 16]; Bal manekinów. Tłum. A. Stern. Wstęp: A. Łunaczarski [por. poz. 9].

19. Utwory poetyckie, manifesty, szkice. Oprac. [i wstęp] E. Balcerzan. Kr.: Ossol. 1972, LXXXVI, 260 s. *BNI*, 211.

Zawartość: Wiersze z „Buta w butonierce” [poz. 1]. — Wiersze z czasopism. — Trzy poematy: Miasto; Pieśń o głodzie [poz. 2]; Słowo o Jakubie Szeli [poz. 5]. — Przekłady [z S. Jesienina i W. Majakowskiego]. — Trzy wiersze rosyjskie. — Manifesty i szkice: Do narodu polskiego. Manifest w sprawie natychmiastowej futurystycznej życia. Manifest w sprawie poezji futurystycznej; Manifest w sprawie krytyki artystycznej; Exposé [wstęp do: Nogi Izoldy Morgan. Lw. 1923, zob. poz. 3]; Futuryzm polski (Bilans); [Wstęp do Ziemia na lewo, zob. poz. 4]; Przedmowa [do Słowo o Jakubie Szeli, zob. poz. 5]; Coś w rodzaju autobiografii [Przeł. E. Balcerzan; por. poz. 16].

20. Poezje wybrane. [Wybór i oprac.] Z. Jaroński. Wwa: LSW 1979, 112 s.

21. Izbrannoe. [Wybór, przedm. i przyp.:] V.D. Oskocki. Moskwa: Pravda 1988, 493 s.

Zawartość: V rode avtobiografii [poz. 16]; Pesnja o golode [por. poz. 2; przeł.] A. Stejnberg; Slovo o Jakube Šele [por. poz. 5; przeł.] A. Samojlov; [Wybór wierszy przelożonych z pol.]; [Wiersze napisane w jęz. ros.]; Bal manekenov [poz. 9]; Mużstwo [poz. 13]; Nos [poz. 14]; Zagavor ravnodušnych [poz. 15].

Wybory wierszy w przekł. ros.: Stichi. Moskwa 1931 [tu wstęp B.J.: V rode avtobiografii]; Slovo o Jakube Šele. Poemy i stichotvorenija. [Wybór:] A. Berzin. [Wstęp i red.:] A. Gidaš. Moskwa 1962 [tu także wiersze napisane w jęz. ros.].

Przekłady i adaptacje

1. I. Erenburg: Życie i śmierć Mikołaja Kurbo-wa. Z upoważnienia autora przeł. ... Lw., Wwa: Ateneum 1926, 362 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1993.

2. W. Majakowski: Wybór poezji. W przekładach Broniewskiego, ..., Słobodnika, Słonimskiego, Sterna, Tuwima, Wandurskiego. Poprzedzony wstępem Majakowskiego do czytelnika polskiego, jego autobiografią oraz przedm. A. Sterna. Wwa: Książka 1927, 120 s.

3. M. Konopnicka: A jak poszedł król na wojnę. Insc. ... Wyst. Paryż, (St. Denis), Nowa Scena Robotnicza 1928.

Insc. na 11 XI dopełniona przez B.J. własnymi strofami [inf.: B. Jasiński: Polska scena robotnicza w Paryżu. *Kultura Mas*, Moskwa 1929 nr 1/2; J. Dziarnowska: Słowo o Brunonie Jasińskim. Wwa 1978].

4. Dwie godziny w Polsce niepodległej. Rewia. Wyst. Paryż, (St. Denis), Nowa Scena Robotnicza 1929.

Insc. procesu sądowego komunistów w Polsce i fragm. z „Przedwiośnia” S. Żeromskiego. [Inf. jak w poz. 3].

5. W. Majakowski, O. Brik, N. Asiejew: Radio-Maj, Grotteska w 3 aktach. Przeł. i adapt. ... Wyst. Paryż, (St. Denis), Nowa Scena Robotnicza 1929. Druk *Kultura Mas*, Moskwa 1930 nr 1, 2.

Inf. o wyst. jak w poz. 3 oraz A. Fewrałski: Majakowski, Wandurski, Jasiński. *DIALOG* 1962 nr 9 s. 136-141.

Prace redakcyjne

1. Jednodniówka futurystów, manifesty futurystów polskiego wydania nadzwyczajne na całą Żeczpospolitą [!]. [Red. i wyd.] ... Kraków [!]: Druk. Związkowa 1921, 4 s.

B.J. podp.: Bruno Jasiński. Tu także teksty B.J.

2. Nuż w bżuhu. 2. jednodniówka futurystów [!]. Wydanie nadzwyczajne. Red. i wyd.: ..., A. Stern. Kraków [!]: Druk. „Zasu” 1921, [4] s.

3. Tadzik SSR. Centralny ispolnitelny komitet. [Wyd.] ... Moskwa, Leningrad: Ogiz-Izogiz, Gosudarstvennoe Izdatelstwo Izobrazitelnych Iskusst 1936.

Inf.: The National Union Catalog. Pre-1956 Imprints. T. 278. London 1973.

OPRACOWANIA (wybor)

B. Jasiński: V rode avtobiografii. W tegoż: Stich. Moskwa 1931, przedr. Twórczość poz. 16, 21; przekł. pol.: Coś w rodzaju życiorysu. *Prz. Kult.* 1958 nr 17, zob. też Twórczość poz. 19.

SWPP 1. — PP (A. Szaflagan). — PSB (H. Kowalska). — LP (H. Karwacka). — A. Niewiadowski: B.J. W: A. Niewiadowski, A. Smuszkievicz: Leksykon polskiej literatury fantastyczno-naukowej. Poznań, 1990.

K. Irzykowski: Likwiduje futurystów. W tegoż: Słowo wśród porcelany. Wwa 1924, przedr. w tegoż: Pisma. [T. 2]. Kr. 1976. — [Słowo o Jakubie Szeli] W: Broniewski: Poemat o Szeli. *Wiad. Lit.* 1926 nr 48; A. Stawar: *Dzielnia* 1927 nr 1. — [Pałę Paryż:] L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1929 nr 27; J. Szymański. *Mies. Lit.* 1929 nr 1. — S.R. Stände. *Mies. Lit.* 1931 nr 15 [rec.: *Rzecz gromadka*]. — J. Brzękowiński: Droga poetycka B.J. *Kultura*, Paryż 1956 nr 4; przedr. w tegoż: Szkice literackie i artystyczne 1925-1970. Kr. 1978. — W. Oserow: Die Verschönerung der Gleichgültigen. *Sozialwissenschaft, Kunst und Literatur* 1957. — H. Bereza: Racje nienawści. *Nowe Książ.* 1957 nr 8 [rec.: Pałę Paryż. — G. Lasota: [Fragmenty nie wydanej książki o B.J.]: Początek drogi B.J. *Prz. Kult.* 1956 nr 7; B.J. i rewolucyjny teatr. *Prz. Kult.* 1957 nr 47; B.J. — fantazja i realizm. *Kult. i Życie*, dod. *Sztand Ludu* 1958 nr 37, też w innych czasopiśmie; Człowiek zmienia skórę. *Twórczość* 1958 nr 2 [dot. okresu pobytu B.J. w ZSRR]; ... Niosę but w butonierce ...". *Nowa Kult.* 1958 nr 25; „Pieśń o głodzie”. *Życie Lit.* 1959 nr 10. — H. Zaworska: O poezji B.J. *Twórczość* 1961 nr 4. — A. Fewrałski: Majakowski, Wandurski, J. *DIALOG* 1962 nr 9. — [Zmowa obojętnych:] E. Balcerzan. *Fakty i Myśli* 1963 nr 8; J. Pieszczachowicz: Studium obojętnych. *Życie Lit.* 1963 nr 30. — Z. Żabiński: Dwa modele kultury. W tegoż: Tradycja, styl, obyczaj. Wwa 1963 [dot. Człowiek zmienia skórę]. — W. Piotrowski: Jesienin a B.J. W tegoż: Sergiusz Jesienin w polskiej literaturze międzywojennej. Wr. 1967. — G. Verves: Ślajch B.J. do socjalistycznego realizmu. W: *Zortem* i zarubiżni

słowjański literatury. Kłiv 1967. — E. Balcerzan: Styl i poetyka twórczości dwujęzycznej Brunona Jasińskiego. Z zagadnień teorii przekładu. Wr.: Ossol. 1968, 333 s. — M. Rawiński: Twórczość Brunona Jasińskiego od futurystów do okresu paryskiego. Rozprawa doktorska. Powst. 1968 [Bibl. IBL PAN, Wwa]. — M. Stepien: Na przykładzie twórczości J. W tegoż: Zagadnienia literackie w publicystyce Polonii radzieckiej 1918-1939. Wr. 1968. — M. Rawiński: U genezy wczesnej twórczości B.J.; E. Balcerzan: B.J. a Włodzimierz Majakowski. W: O wzajemnych powiązaniach polsko-rosyjskich. Wr. 1969. — A. Stern: Bruno Jasiński. Wwa: Wiedza Powsz. 1969, 237 s. — A.N. Davšan: Na doroge v zavtrašnj den'. *Naučnyje Trudy Taškentskogo Uniwersiteta*. Taszcent 1970 nr 389. — A.N. Davšan: Antifašistskaja tema v tvorčestve B.J. *Naučnyje Trudy Taškentskogo Uniwersiteta*, Taszcent 1971 nr 396. — M. Giergielewicz: Słowo o B.J. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 26, przedr. w tegoż: Studia i spotkania literackie. Wwa 1983. — M. Rawiński: „Słowo o Jakubie Szeli” B.J. wobec folkloru. *Pam. Lit.* 1971 z. 1. — M. Rawiński: Wobec mitu zagrożenia Zachodu (O „Pałę Paryż” B.J.). W: O prozie polskiej XX wieku. Wr. 1971. — N. Bašindžagan: Połskij revolucionnyj raboči teatr. Estetika i dramaturgija. Teatral'nye iskanija V. Vandurskogo i B.J. W: *Iskusstvo revolucyjnej prizvanoo*. Moskwa 1972. — J. Michno: Problem futurystów i idei rewolucyjnej w „Pieśni o głodzie” B.J. *Zesz. Nauk. Wydz. Hum. UG* 1972 z. 1. — M. Rawiński: „Archaistów” i „Nowatorów” racje rewolucji. W: Po obu stronach granicy. Wr. 1972. — M. Stepien: Od anarchizmu futurystów do rewolucji społecznej — B.J. W: *Prozacy dwudziestolecia międzywojennego*. Wwa 1972. — K. Lubelski: Anarchia i dyscyplina. (O polskich powieściach B.J.). *Rocz. Komit. Hist.-Lit.* 1973. — J. Pieszczachowicz: Skandal i postęp. *Twórczość* 1973 nr 8. — K. Lubelski. *Ruch Lit.* 1974 nr 1 [rec.: Utwory poetyckie]. — B. Prucev: Bruno Jasiński. Očerki tvorčestva. Rzeszów 1974, 294 s. WSP Rzesz. — B. Prucev: B.J. i Tadżykistan. Przeł. E. Bazela. *Prz. Hum.* 1974 nr 11. — M. Stepien: Bruno Jasiński. Kr.: PWN 1974, 34 s. PAN Oddz. w Kr. — J.Z. Brudnicki: Świat na krańcu. *Mies. Lit.* 1975 nr 4 [omów.: Pałę Paryż]. — A. Davšan: Tvorčeskaja istorija romana B.J. „Čelovek menjaet kožu”. *Naučnyje Trudy Taškentskogo Uniwersiteta*, Taszcent 1975 nr 491. — A. Hidas: Wspomnienie o B.J. Przeł. H. Kuźniarska. *Lit. na Świecie* 1975 nr 1. — T. Bujnicki: Trzy poetyki rewolucyjne. (B.J., W. Broniewski, L. Szenwald). W tegoż: O poezji rewolucyjnej. Kat. 1978. — J. Dziarmośka: Słowo o Brunonie Jasińskim. (Opowieści biograficzne). Wwa: KIW 1978, 496 s. Wyd. 2 tamże 1982. — K. Pavlik: Sravnitel'nyj analiz poemy S. Esenina „Pugačev” so „Slovom o Jakube Šele” B.J. W: *Sergej Esenin*. Moskwa 1978. — Ju. Potolok: Ego nazvaly „polskim Majakovskim”. W tegoż: *Perevodčiki i perevody proizvedenij V. Majakovskogo v Połše 20-ch godov*. Rzeszów 1979. — E. Balcerzan: „Nogi Izoldy Morgan” i „Rece Orliaka” (film R. Wienel, „But w butonierce” albo wiehikuł czasu. W tegoż: *Kregi wtajemniczenia*. Kr. 1982. — M. Jakiłowicz: Szela — bohater eposu chłopkiego. (Z problemów mitologizacji postaci). W: *Postać w dziele literackim*. Tor. 1982 [m.in. dot. Słowa o Jakubie Szeli]. — K. Krassuski: Wizja historii w „Pałę Paryżu”. B.J. *Pr. Nauk. UŚI* 1982 nr 549. — J. Sawicka: „Na skrzyżowaniu dwóch wrogich epok” (B.J.). W: *Poeci dwudziestolecia międzywojennego*. T. 1. Wwa 1982. — N. Kolesnikoff: Bruno Jasiński. His evolution from futurism to socialist realism. Waterloo, Ontario: Wilfrid Laurier University Press 1982, 148 s. — B. Carpenter: B.J. W tejże: *The poetic avant-garde in Poland, 1918-1939*. Seattle, London 1983. — T. Bujnicki: Twórczość prozatorska B.J. W tegoż: *Bunt żywiołów i logika dzieł*. Kat. 1984. — S. Sterna-Wachowicz: J. jako gullywerysta. W tegoż: *Miąższ zakazanych owoców*. Jankowski — Jasiński — Grzędziński. Szkice o futurystach. Bydż. 1985 oraz *passim*. — G. Lasota: Ostatnia noc. Fragment książki. *Polityka* 1987 nr 40. — J. Pieszczachowicz: Mit Jakuba Szeli. *Nowe Książ.* 1987 nr 2, przedr. pt. *Poetycki mit Jakuba Szeli*. W tegoż: *Wynaglenie w labiryncie XX wieku*. Kr. 1994. — P. Łuszczkiewicz: Oparzeni gorącymi językami poezji. *Poezja* 1988 nr 1 [dot. B.J. i A. Sternal]. — M. Delaperrière: Les avant-

-gardes polonaises et la poésie européenne. Paris 1991, passim. — A. Michnik: „Czytając”. Zesz. Lit., Paryż 1986 nr 13 s. 12-18. — B. Zaczekiewicz: „Nos” B. J. *Twórczość* 1992 nr 9. — T. Bujnicki: B.J. 1901-1939 [!]; I. Jasińska: Bibliografia. W: OLP. Ser. 6 t. 3. Kr. 1993. — P. Mitzner: B.J. Śmierć futurysty. *Karta* 1993 nr 11.

A.Sz.

JASIŃSKA Aniela ur. 1919

Primo voto Lutykova, secundo voto Wertzchajzer. Podpisywała utwory też: Jasińska-Lutykova, Lutykova. Pseud.: Aniela Litwinowicz; F.F.; (F.F.). Prozaik, autorka słuchowisk radiowych.

Urodzona 24 stycznia 1919 w Warszawie; córka Stanisława Jasińskiego, artysty dekoratora, i Czesławy z Orlańskich. Od 1929 uczęszczała do Gimnazjum Stowarzyszenia Szkolnego pod Wezwaniem św. Zofii (dawniej Gimnazjum Zofii Sierpińskiej) w Warszawie. W 1937 zdała maturę i od 1938 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. W 1939 wyszła za mąż za Leona Lutyka, działacza ludowego. W czasie okupacji niemieckiej przebywała na wsi w powiecie radzymińskim. Uczestniczyła w konspiracyjnym ruchu ZMW „Wici” i Batalionów Chłopskich. Po zakończeniu wojny powróciła do Warszawy i rozpoczęła działalność w Kole Młodych ZZLP. Była czynnym członkiem Towarzystwa Uniwersytetów Ludowych. Debiutowała w 1946 wierszem „Akwarele”, ogłoszonym w piśmie *Plomien* (nr 4), a jako prozaik w 1948 nowelą „Na skraju wsi”, wyróżnioną w otwartym konkursie *Tygodnika Powszechnego* (nr 28). W 1949 została pracownikiem Polskiego Radia, początkowo w Dziale Społecznym, później w Dziale Programów Dziecięcych i w Redakcji Audycji z Historii Literatury dla Młodzieży Licealnej. W ciągu trzech lat prowadziła stałe dyskusje z młodzieżą licealną o literaturze. W 1950 uzyskała magisterium. W 1952 wyszła za mąż za dramaturga Michała Wertzchajzera (używającego pseud. literackiego Michał Tonecki). Od 1959 była członkiem ZLP (do 1971). W 1960 została kierownikiem Redakcji Słuchowisk w Programie III Polskiego Radia, była także autorką słuchowisk i adaptacji radiowych. W 1966 przeszła do Redakcji Kompozycji Wieczorów Literacko-Muzycznych. W 1969 wyjechała do Paryża, w 1970 zamieszkała wraz z mężem w Izraelu. Była członkiem zespołów redakcyjnych ukazujących się tam pism polskojęzycznych *Kontury* i *Akcenty*. Drukowała też opowiadania w izraelskich pismach: *Dawar*, *Haariw*, w piśmie literackim 77 oraz w miesięczniku *Moznaim*. Współpracowała z radiem izraelskim jako autorka słuchowisk i adaptacji klasyki tłumaczonej na język hebrajski. Należała do Federacji Pisarzy Izraelskich. W 1972-86 była stałym współpracownikiem Działu Literackiego Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa (używała tu pseud. Aniela Litwinowicz). Recenzje literackie i

felietony ogłaszała w londyńskim *Tygodniu Polskim* (pod pseud. Aniela Litwinowicz). W 1991 powróciła do kraju. W tymże roku została członkiem SPP. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wacusz albo Kupujcie fiołki. Powiastka dla dorosłych. Wwa: Czyt. 1957, 125 s.

2. Raróg. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1959, 143 s.

3. Zwierzenia ducha nierozsądnego. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1962, 220 s.

Zawartość: Zwierzenia ducha nierozsądnego; Święty zwierzyński; Pełnia wiosny; Pies złodziej; W ciemności. I. W ciemności. II.

4. Zęby i pazury. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1964, 223 s.

Zawartość: Dino – albo parłato italiano; Łagodne popołudnie; Cienizna; Żółta róża; Wesele; Merulius; Drewniana dachza; Siostry Adama Rybalt; Zęby i pazury.

Wybory opowiadań w przekł. hebr.: Szinaim we cipornaim. [Przeł.] C. Arad. Tel Awiw 1976. — Hiwhu ha cipornim. [Przeł.] C. Arad. Tel Awiw 1978. — Herdad hasnuniot. [Przeł.] C. Arad. Tel Awiw 1981. — Haarim maafim. [Przeł.] C. Arad, J. Beser, B. Tene. Tel Awiw 1987.

Ponadto liczne adaptacje radiowe, m.in.: F. Dostojewski: Cudza żona i mąż pod łóżkiem. Radio 1966. — F. Dostojewski: Paskudna historia. Radio 1966. — D.R. Bradbury: Samotny. Radio 1967. — B. Prus: Lalka. Adapt. pt. Pamiętnik starego subiekta. Radio 1967. — M. Sałtykow-Szczedrin: Poszechońskie dawne dzieje. Adapt. pt. Zatrąpcznik. Radio 1967. — E.L. Voynich: Szerszeń. Adapt. (fragm. powieści) pt. Bohater z Brisighelli. Radio 1967. — Z. Krasieński: Nie-Boska komedia. [Montaż słuchowiskowy]. Radio 1968. — B. Leśmian: O Alladynie i lampie cudownej. Adapt. pt. Cudowna lampka. Radio 1968. — G. de Maupassant: Stry Juliusz. Adapt. pt. Wycieczka na Jersey. Radio 1968. — A. Moravia: Lepiej się nie zastanawiaj. Radio 1968. — W. Odojewski: Cwejrlej John-Louis. Radio 1968. — H. Ożogowska: Ucho od śledzia. Radio 1968. — I. Turgieniew: Pierwsza miłość. Radio 1968. — G. Arpino: Karlica Gaby. Adapt. pt. Mały Tarzan. Radio 1969. — D. Buzzati: Fenomen. Radio 1969. — J. Conrad: Tajfun. Adapt. pt. Kapitan Mac Whirr. Radio 1969. — A. Gajdar: Czuk i Hek. Radio 1969. — J. Kaden-Bandrowski: Miasto mojej matki. Adapt. pt. Futrzany kofnier. Radio 1969. — L. Kassil: Wielka zamieć. Radio 1969. — B. Tarkington: Siedemnasta wiosna. Radio 1969. — A. Lindgren: Fizia z Nibylandii. Radio 1970.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967. — SWPP 2 (M. Brykańska).
L. Budrecki: Trzy debiuty. *Twórczość* 1957 nr 12 [rec.].

Wacusz albo Kupujcie fiołki. — K. Kuliczowska: Do czego służy zielone pióro? *Twórczość* 1960 nr 8 (rec.: Rarógl). — H. Bereza: Kształty miłości. *Twórczość* 1962 nr 9 (rec.: Zwierzenia ducha nierozsądnego). — K. Dąbrowski: Opowiadania „z wyższych sfer”. *Twórczość* 1965 nr 6 (rec.: Żeby i pazury!).

A.H.

JASIŃSKA-WOJTKOWSKA Maria
ur. 1926

Podpisywała utwory też: Jasińska.
Teoretyk i historyk literatury.

Urodzona 2 stycznia 1926 w Zamościu; córka Franciszka Jasińskiego, organisty, i Heleny z domu Pażos, nauczycielki. W okresie okupacji niemieckiej uczęszczała do Szkoły Handlowej im. J. i A. Vetterów w Lublinie (1940-43), a po wyzwoleniu do Szkoły Ogólnokształcącej dla Dorosłych dr Ireny Krzeczakowskiej (1944-46). Po zdaniu matury studiowała (1946-50) polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL), uczestnicząc także w wybranych zajęciach na wydziale filozoficznym. W 1950/51 uczęszczała na studium teorii literatury prowadzone przez prof. Stefanę Skwarczyńską na Uniwersytecie Łódzkim (UŁ). Debiutowała w 1951 artykułem pt. „O nieprzemijalności dzieła literackiego”, ogłoszonym w *Tygodniku Powszechnym* (nr 17). Jeszcze w okresie studiów została zatrudniona na KUL, początkowo w Katedrze Historii Literatury jako zastępca asystenta (1949/50), następnie w Katedrze Teorii Literatury jako asystent (od 1951/52). W 1961 uzyskała stopień doktora na podstawie pracy „Narrator w powieści przedromantycznej” (promotor prof. S. Skwarczyńska) i stanowisko adiunkta. W 1968 została członkiem komitetu redakcyjnego *Roczników Humanistycznych*, a w 1969-74 należała do redakcji *Zeszytów Naukowych KUL*. W 1969 obroniła na UŁ pracę habilitacyjną pt. „Zagadnienia biografii literackiej” i otrzymała na KUL stanowisko docenta. W 1970 wyszła za mąż za Andrzeja Wojtkowskiego, historyka. W 1971 objęła kierownictwo Komisji Badań nad Literaturą Katolicką w Towarzystwie Naukowym KUL, przekształconej następnie w 1974 w Zakład Badań nad Literaturą Religijną. W 1972 otrzymała nagrodę naukową KUL. Od 1973 pełniła funkcję redaktora działu literatury polskiej w „Encyklopedii katolickiej”. W 1975 została kierownikiem Katedry Literatury Współczesnej KUL. W 1983 uzyskała tytuł profesora nadzwyczajnego. Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Narrator w powieści przedromantycznej. 1776-1831. Wwa: PIW 1965, 299 s. IBL PAN.

Zawartość: Uwagi wstępne; Narrator i założenia narracji; Epicka sytuacja narracji; Próba syntezy.

2. Zagadnienia biografii literackiej. Geneza i

podstawowe gatunki dwudziestowiecznej beletrystyki biograficznej. Wwa: PWN 1971, 342 s.

Zawartość: Przedmowa; Biografia a literatura; Biografia literacka; Opowieść biograficzna; Biografia upowieściowiona; Powieść biograficzna; Dodatek.

Rozprawy i szkice w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Rola czasu w kompozycji powieści Andrzejewskiego „Ład serca” i Choromańskiego „Zazdrość i medycyna”. *Rocz. Hum.* 1950-1951 s. 61-82. — Niesłusznie zapomniany poeta — Józef Dunin-Borkowski. (Próba charakterystyki twórczości.) *Pr. Polonist.* Ser. 9: 1951 s. 195-215. — Powieść — pamiętnik i powieść — dziennik. (Zarys problematyki.) *Rocz. Hum.* 1953 nr 1 s. 61-87. — Dziesięciogłoskowiec; Dwunastogłoskowiec. W: Sylabizm. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 3). Wr. 1956 s. 261-294, 353-379. — Matka Boska w poezji poromantycznej (do r. 1918). W: Matka Boska w poezji polskiej. T. 1. Lubl. 1959 [właśc. 1960] s. 116-160. — Autentyzm i „literackość” a wiedza powieściowego narratora. *Pam. Lit.* 1963 z. 1 s. 1-24 [w powieści XVIII i XIX w.l.]. — Stefania Skwarczyńska jako teoretyk literatury. *Pr. Polonist.* Ser. 20: 1964 s. 10-57. — Narrator w powieści. (Zarys problematyki badań). W: Problemy teorii literatury. Wr. 1967 s. 166-289, przedr. w: Genologia polska. Wwa 1983 s. 181-209. — Dzieje teorii literatury w polonistycznym środowisku Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. *Rocz. Hum.* 1969 nr 1 s. 55-72. — „Słowacki” Juliana Wołoszynowskiego i „Płomień róży” Stefana Flukowskiego a konwencje powieści biograficznej. W: O prozie polskiej XX wieku. Wr. 1971 s. 199-212. — „Po górach, po chmurach” E. Brylla, czyli współczesna sytuacja jasełek. *Rocz. Hum.* 1976 nr 1 s. 167-175. — Nowy charakter inspiracji religijnej we współczesnej prozie. *Zesz. Nauk. KUL* 1977 nr 1 s. 33-46. — Quelques succès du roman polonais historique et biblique d'aujourd'hui. W: La littérature contemporaine polonaise et le sacré. Sacrum we współczesnej literaturze polskiej. Lubl. 1978 s. 93-121. — Z zagadnień popularności współczesnej poezji. *Rocz. Hum.* 1978 nr 1 s. 65-85. — Problematyka religijna w prozie polskiej 1976. *Życie i Myśl* 1979 nr 3 s. 53-76. — Zygmunt Bartkiewicz „Na Bielanach”. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wwa 1974 s. 136-148. — Męka Chrystusa w polskiej literaturze XIX i XX w. W: Męka Chrystusowa wczoraj i dziś. Lubl. 1981 s. 120-130. — Miłosz — intelektualistom, twórcom i krytykom literackim, każdemu. *Prz. Powsz.* 1982 nr 5 s. 178-195, przedr.: *Zesz. Nauk. KUL* 1983 nr 1 s. 33-50. — Problemy identyfikacji religijności dzieła literackiego. W: Sacrum w literaturze. Lubl. 1983 s. 53-64. — Sacrum w poezji Leopolda Staffa. W: Polska liryka religijna. Lubl. 1983 s. 371-422.

Prace redakcyjne

1. A l'ombre de leur Dieu. Anthologie du récit polonais contemporain. [Wybór:] ..., S. Sawicki. Paris: Editions du Dialogue 1969, 359 s.

2. Nowela, opowiadanie, gawęda. Interpretacje małych form narracyjnych. Red.: K. Bartoszyński, ..., S. Sawicki. Wwa: PWN 1974, 354 s. Wyd. 2 poszerz. Wwa: PWN 1979, 494 s.

3. Religia a literatura. 1975, 1976, 1977. Red.: ..., S. Sawicki. Bibliografia tekstów i przeglądy red. ... [T. 1-3]. Lubl.: KUL 1982, 1990, 209 + 262 + 302 s.

4. Nowele i opowiadania; „... doczesny jest co chwila, a wieczny zawsze”. Wybór i wstęp: ..., S. Sawicki. Przygot. tekst i komentarz: J. Starnawski. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1983, 587 s.

5. Proza polska w kręgu religijnych inspiracji. Red.: ..., K. Dybciak. [Wstęp:] ... Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1993, 422 s. KUL.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

[Narrator w powieści:] T. Bujnicki: Ze studiów nad narratorem dawnej polskiej powieści. *Ruch Lit.* 1966 nr 6, polem.: M. Jasińska. *Ruch Lit.* 1967 nr 4. M. Cybulska: Problemy narracji. *Polonistyka* 1966 nr 4. — [Zagadnienia biografii literackiej:] J. Dużyk: O biografiiach literackich. *Twórczość* 1972 nr 10. T. Klak: Trudne problemy biografii literackiej. *Ruch Lit.* 1972 nr 5.

A.Sz.

JASIŃSKI Zbigniew

1908-1984

Pseud.: Rudy; (z.); Z.J.; Zb.J.; Zbigniew Rudy.
Poeta, prozaik.

Urodzony 12 listopada 1908 w Łodzi; syn Konstantego Jasińskiego, przedsiębiorcy, i Walerii z domu Łuczak. Okres I wojny światowej (1914-18) spędził wraz z rodziną w Rosji, najpierw w Kotielniczu (gubernia Wiatka), a później w Charkowie. W 1918 powrócił wraz z matką do Łodzi, a od 1920 mieszkał w Poznaniu. Do szkół uczęszczał kolejno w Łodzi, Poznaniu, Wieleniu nad Notecią oraz w Kaliszu. Debiutował w 1926 wierszem w piśmie gimnazjalnym *Swit*. W tymże roku zdał egzamin wstępny do Państwowej Szkoły Morskiej w Tczewie i odbył pierwszą podróż morską na żaglowcu szkolnym „Lwów”. Wydalony ze szkoły pływał w 1926-28 na statkach handlowych. W 1928 podjął naukę w Liceum Handlowym Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. Po nie zdaniem egzaminie maturalnym został w 1929 powołany do służby wojskowej w Marynarce Wojennej. W tym samym roku (1929) debiutował jako prozaik opowiadaniem „Sztorm”, opublikowanym w krakowskim *Kurierze Literacko-Naukowym* (nr 16). Urlopowany z wojska, zdał w 1930 maturę jako eksternista w Liceum Handlowym w Poznaniu, po czym kontynu-

ował służbę wojskową. W 1931-34 studiował w Wyższej Szkole Dziennikarskiej (WSD) w Warszawie. Był członkiem zarządu Samopomocy Słuchaczy WSD oraz członkiem zarządu głównego Akademickiego Związku Morskiego. W tym czasie publikował w piśmie *Akademik Polski* (1931-32), a od 1932 pracował w redakcji pisma *Dekada Akademicka*. W 1935 ożenił się z Wandą Karczewską, dziennikarką i pisarką. W 1935-37 pracował w wydziale prasowym zarządu głównego Ligi Morskiej i Kolonialnej; redagował też dodatek literacki pt. *Morze w literaturze pięknej* w miesięczniku *Szwał*, organie Akademickiego Związku Morskiego. Był współzałożycielem Sekcji Pisarzy-Marynistów przy Towarzystwie Literatów i Dziennikarzy w Warszawie. Utwory i artykuły o tematyce marynistycznej publikował m.in. na łamach *Prosto z mostu* (1936) oraz *Pionu* (1937); był także twórcą i redaktorem specjalnych marynistycznych numerów pism: *Okolica Poetów* (1935 nr 9), *Kamena* (1935 nr 10) oraz *Prom* (1939 nr 13/14). W 1935-38 współpracował z Polskim Radiem, wygłaszając felietony na tematy morskie. W 1937 współpracował z Naukowym Instytutem Morskim w Warszawie, a w 1937-38 pracował w referacie prasowym Instytutu Bałtyckiego w Gdyni. W 1938-39 był członkiem czteroosobowej załogi jachtu harcerskiego „Poleszuk”, na którym odbył rejs do Senegalu i Gwinei Francuskiej. Latem 1939 powrócił do Warszawy. Po wybuchu II wojny światowej, nie otrzymawszy karty powołania do wojska, zaciągnął się do Ochotniczego Korpusu Czesosłowackiego gen. Lwa Prchali. Ranny podczas nalotu niemieckiego na transport kolejowy, znalazł się w szpitalu w Równem. Internowany przez armię radziecką, został wywieziony do miejscowości Tietkino (pogranicze obwodu sumskiego i kurskiego). W grudniu 1939 został wraz z innymi jeńcami, pochodzącymi z ziem okupowanych przez Niemców, przekazany armii niemieckiej na linii Bugu. Zbiegł z transportu niemieckiego w Lublinie, a następnie w marcu 1940 przedostał się do Warszawy. Zarabiał na życie w różnych zawodach (m.in. handlarza, tragarza, tokarza, pomocnika piekarskiego). Równocześnie od marca 1941 uczestniczył w działalności konspiracyjnej Związku Walki Zbrojnej, a później AK. Pod koniec 1943 jako kurier AK został wysłany z misją do Jugosławii. Ujęty przez Niemców pracował jako jeńiec w serbskiej kopalni miedzi w miejscowości Bor, w pobliżu granicy bułgarskiej. Powrócił do Warszawy przed wybuchem powstania. W czasie walk powstańczych pracował najpierw jako sprawozdawca wojenny, a potem jako redaktor dziennika radiowego powstańczej rozgłośni AK Błyskawica; był autorem popularnych wierszy: „Odmawiamy”, „Sierpień”, „Żądamy amunicji”, nadawanych przez radiostację i publikowanych

(pod pseud. Zbigniew Rudy lub anonimowo) w czasopiśmie powstańców, przedrukowywanych wielokrotnie na obczyźnie. Po upadku powstania przez siedem miesięcy przebywał w Oflagu X-B w Sandbostel, skąd po wyzwoleniu, przez Gandawę i Paryż dotarł do Londynu. Tu wstąpił do Polskiej Marynarki Wojennej i w stopniu podporucznika został przydzielony do wydziału prasowego. Za zasługi wojenne otrzymał Krzyż Walecznych, Krzyż Armii Krajowej oraz Medal Wojska Polskiego. Za twórczość powstałą w czasie wojny został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami. Po rozwiązaniu Polskich Sił Zbrojnych w Anglii wszedł do Korpusu Przystosobienia i Rozmieszczenia i podjął w 1945 trzyletnie studia w School of Navigation na uniwersytecie w Southampton, ucząc się jednocześnie buchalterii. Kontynuując twórczość literacką ogłaszał opowiadania i artykuły w londyńskich *Skrzydłach* (1945) i *Wiadomościach* (od 1946). W 1949-52 pływał na statkach floty handlowej, przejściowo pracując też jako buchalter w firmie Cook & Son of St. Paul's w Londynie. W 1950, po rozwodzie z W. Karczewską, ożenił się z Angielką Marjorie Purday (primo voto Turner). Od 1951 był członkiem Circle for Writers in Exile (Koła Pisarzy na Wygnaniu) międzynarodowego PEN Clubu. W marcu 1952 wyjechał do Australii i zamieszkał w Griffith. W 1957 przyjął obywatelstwo australijskie. Pracował w różnych zawodach, m.in. kierowcy, handlarza, poszukiwacza złóż opali oraz buchaltera w agencji podatkowej E.G. Clare & Co. W tym czasie publikował fragmenty prozy, wiersze i artykuły literackie nadal w londyńskich *Wiadomościach* (1950-75, z przerwami), paryskiej *Kulturze* (1954-78, z przerwami) oraz *Wiadomościach Polskich* (Sydney, od 1954). W 1955 został członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, a w 1957 członkiem The Australian Association for Cultural Freedom. W 1957 otrzymał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie za całość twórczości w latach wojny. Artykuły publicystyczne i literackie ogłaszał w wydawanych w Melbourne *Tygodniku Katolickim* (1961-64) i *Tygodniku Polskim* (od 1972) oraz w miesięczniku społecznym *Nurt* (Sydney, 1964). W 1971 przeprowadził się do miejscowości Bermagui w Nowej Południowej Walii. W ostatnich latach życia utracił wzrok. Zmarł 5 lutego 1984 w Bermagui; pochowany na cmentarzu polskim w Rookwood w Sydney.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rejs do Rygi. [Wiersze]. Pozn.: [nakł. J. Kugliń] 1931, 43 s. Wyd. 2 tamże 1931.
2. Biczman. Film z życia marynarzy. [Powieść]. Powst. 1935. Druk *Il. Kur. Codz.* 1937 nr 276-358. Wyróżnienie w konkursie *Il. Kur. Codz.* w 1935.

3. Papierowym okrętem. [Wiersze]. Wwa: [ZG Ligi Morskiej i Kolonialnej w Wwie oraz Inst. Wydawn. Bibl. Pol. w Bydż.] 1936, 24 s.

4. Pieśń o Powstaniu. [Poemat]. Powst. 1954. Druk *Kultura*, Paryż 1955 nr 1/2 s. 170-179. Wyd. osob. ze słowem wstępnym A. Pomiana. Detroit: Przyjaciele Teatru Ossetyńskiego 1957, 57 s.

Nagroda w konkursie poetyckim *Głosu Pol.* w Toronto w 1957.

Adapt. teatr.: Wyst. Stany Zjednoczone, Kanada, T. im. H. Modrzejewskiej [L. Dudarewa-Ossetyńskiego] 1955-1957.

5. Zbigniew Jasiński poeta Powstania Warszawskiego. Krwią i rymem. Dokumenty powstańcze. [Oprac. M. Bruszewski; Wstępy: T. Żenczykowski, J. Grot-Kwaśniewski, L. Paszkowski]. Koło byłych Żołnierzy Armii Krajowej w Nowej Południowej Walii oraz Oddział Fundacji Armii Krajowej w Sydney. Melbourne: Halrod Press 1989, 80 s.

Zawiera wiersze powstańcze Z.J. oraz szkice i wspomnienia o poecie.

Praca redakcyjna

1. Morze w poezji polskiej. Antologia poezji marynistycznych. Zebrał, omówił i całościwie oprac. ... Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1937, 324 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1. — *Pam. Lit.*, Londyn 1981 t. 4, 1984 t. 8.

K. Turo: Bibliografia ważniejszych tekstów literackich, prac krytyczno-teoretycznych i publicystycznych Z.J. *Gdań. Roczn. Kult.* 1988 t. 12.

S. Napierski: U poetów. *Wiad. Lit.* 1933 nr 10 [rec.: Rejs do Rygi]. — A. Laszowski. *Nowa Książ.* 1938 z. 2 [rec.]: Papierowym okrętem. — Z.J. — żołnierz i poeta Powstania Warszawskiego. *Wiad. Pol.*, Sydney 1954 nr 36 i sprost. Z. Jasiński, *tamże* nr 39. — T. Budzyński: Głowa otwarta, serce gorące. *Nasza Ojcz.* 1957 nr 2. — A. Pomian: Poeta Powstania Warszawskiego. W: Z. Jasiński: *Pieśń o Powstaniu*, Detroit 1957. — B. Miazgowski: Morze w literaturze polskiej. Gdynia 1964. — J. Grot-Kwaśniewski: Poeta Powstania Warszawskiego. *Kultura*, Paryż 1980 nr 6. — P. Kądziała: Zapomniany poeta Powstania Warszawskiego. *Nowe Życie* 1985 nr 17. — K. Turo: Z.J. — marynarz i pisarz. *Gdań. Roczn. Kult.* 1988 t. 12. — M. Bruszewski: Krwią i rymem; J. Grot-Kwaśniewski: Poeta Powstania Warszawskiego; L. Paszkowski: Z.J. Marynarz, żołnierz, poeta, pisarz, emigrant; T. Żenczykowski: Z.J. Słowa pamięci. W: Z. Jasiński: *Krwia i rymem*, Melbourne 1989. — J. Lissowski: Poeta „w czapce na bakier”. *Stolica* 1989 nr 36. — J. Sikora: Poeta Powstania Warszawskiego. *Nowe Książ.* 1991 nr 8 [rec.: Krwią i rymem]. — J. Lissowski: Wierny samemu sobie. *Życie Extra* (dod. do *Życia Warsz.*) 1994 nr 29.

B.D.

JASNORZEWSKA Maria

zob. PAWLIKOWSKA-JASNORZEWSKA Maria

**JASTRUN Mieczysław
1903-1983**

Nazwisko pierwotne: Agatstein.

Pseud.: a.z.; az.; d.n.; gr.; Jan Kłonowicz; K.R.; m.j.; M.J.; mj; mj.; R.K.; Z.L.; z.n.; Z.S.; — pseud. redakcyjne używane rów-

niez przez innych autorów: Kandyd; r.d.c.; r.k.m.; rdc; rkm.; rkm; – wspólnie z S. Pollakiem: Wiesław Karczewski.
Poeta, prozaik, eseista, tłumacz.

Urodzony 29 października 1903 w Korolówce (w Tarnopolskiem); syn Józefa Agatsteina, lekarza, i Justyny z Wiensohnów; ojciec Tomasz Jastruna, poety. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Ryglicach pod Tarnowem. W 1915–18 uczył się w IV Państwowym Gimnazjum w Krakowie, w 1918–19 tamże w V Gimnazjum. Po wybuchu wojny polsko-bolszewickiej 1920 zgłosił się jako ochotnik do wojska; nie uczestniczył czynnie w walkach z powodu zachorowania na tyfus. W 1923 zdał egzamin maturalny w Gimnazjum im. K. Brodzińskiego w Tarnowie. Następnie studiował polonistykę, germanistykę i filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Debiutował w 1924 wierszami pt. „Modlitwa” i „Zbawienie”, ogłoszonymi na łamach krakowskiego czasopisma *Helion* (nr 1); za właściwy debiut uważał wiersz pt. „Wielki wóz”, opublikowany w 1925 w miesięczniku *Skamander* (nr 41). Od 1928 pracował jako nauczyciel języka polskiego oraz propedeutyki filozofii (logiki i psychologii) w prywatnym gimnazjum w Kolbuszowej. W 1929 został członkiem ZZLP. W tymże roku doktoryzował się na UJ na podstawie pracy pt. „Stosunek Wyspiańskiego do Słowackiego”, przygotowanej pod kierunkiem prof. Stanisława Windakiewicza. Od 1930 był członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1930 złożył egzamin nauczycielski, po czym w 1930/31 kontynuował pracę nauczyciela w gimnazjum państwowym w Brześciu nad Bugiem, w 1931–39 w prywatnym Gimnazjum Społecznym w Łodzi. Był członkiem ZNP. Rozwijając twórczość literacką, ogłaszał wiersze, artykuły literackie i przekłady poetyckie z języków obcych w wielu czasopiśmie, m.in. w *Wiadomościach Literackich* (1925–30), *Skamandrze* (1925–28, 1935–37), *Gazecie Literackiej* (1926–27), *Kamienie* (1934–39), *Okolicy Poetów* (1935–36) i *Ateneum* (1938–39). Po wybuchu II wojny światowej przedostał się w grudniu 1939 do Lwowa, zajętego już przez ZSRR. We wrześniu 1940 został członkiem Związku Radzieckich Pisarzy Ukrainy. Zajmował się pracą przekładową z klasyki rosyjskiej i ukraińskiej oraz uczestniczył w redagowaniu polskich podręczników szkolnych. Publikował utwory w *Nowych Widnokręgach* (1940–41), w 1941 należał do kolegium redakcyjnego *Almanachu Literackiego*. Po zajęciu Lwowa przez Niemców wyjechał w grudniu 1941 do Warszawy. Uczestniczył w tajnym nauczaniu oraz współpracował z prasą konspiracyjną (m.in. pod pseud. Jan Klonowicz publikował w czasopiśmie *Przełom* wydawanym przez Komitet Warszawski PPR). Zagrożony aresztowaniem przez gestapo, w lipcu 1944 przeniósł się do Międzyzlesia.

Po wycofaniu się Niemców nawiązał we wrześniu 1944 współpracę z wydawanym w Lublinie tygodnikiem *Odrodzenie* (do 1949). Wczesną wiosną 1945 wyjechał do Lublina, gdzie pracował w redakcji tygodnika *Wies* i dziennika *Rzeczpospolita*. Jesienią 1945 przeniósł się do Łodzi. W tymże roku został członkiem PPR. W 1945–49 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego tygodnika *Kuźnica*, gdzie też kierował działem poetyckim; tu także ogłaszał własne utwory. Publikował też w *Nowinach Literackich* (1947–48). W 1947–50 był członkiem Zarządu Głównego Polskiego PEN Clubu. W 1949 zamieszkał w Warszawie. W 1950 pracował w Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza” jako recenzent referatu poetyckiego. W 1950 ożenił się z Mieczysławą Buczkówną, poetką. Kontynuując twórczość literacką publikował m.in. w *Życiu Literackim* (1947, 1952–66), *Po prostu* (1948–49, 1951–52, 1956), *Nowej Kulturze* (1950–57), *Twórczości* (1950–79), *Przeglądzie Kulturalnym* (1953, 1955–61). W 1950 i ponownie w 1955 otrzymał Państwową Nagrodę Artystyczną I stopnia. W 1955 uczestniczył wraz z prof. Wacławem Kubackim w uroczystościach Mickiewiczowskich na uniwersytetach RFN. W 1956 został członkiem Zarządu Głównego ZLP. Należał do zespołu, który podjął w 1957 wydawanie miesięcznika *Europa*; po zawieszeniu pisma przez władze przed ukazaniem się pierwszego numeru wystąpił z PZPR. W 1960 otrzymał nagrodę *Życia Literackiego*. W 1964 należał do sygnatariuszy „Listu 34” pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa. W 1969 otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu za twórczość przekładową z języka niemieckiego, a w 1972 nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W 1971/72 prowadził na Uniwersytecie Warszawskim wykłady o poezji współczesnej. W 1972 odbył podróż do ZSRR jako członek delegacji polskiej na Dni Puszkiniowskie oraz do Frankfurtu nad Menem na zaproszenie stowarzyszenia tłumaczy RFN. W 1972–75 był wiceprezsem Zarządu Głównego ZLP. W 1975 podróżował po Grecji. W 1976 należał do sygnatariuszy „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W 1977 otrzymał nagrodę miesięcznika *Odra*. Powstałe w tym okresie utwory własne oraz przekłady z literatury obcych ogłaszał m.in. w *Poezji* (od 1965, z przerwami), *Odrze* (1970–81, z przerwami), *Literaturze* (1972–80), *Miesięczniku Literackim* (1972–81), *Więzi* (1972–81, z przerwami), *W drodze* (1976, 1978, 1983). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1946), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1949), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1954), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1971). Zmarł 22 lutego 1983 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Spotkanie w czasie. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1929, 53 s.
2. Inna młodość. Poezje. Wwa: F. Hoesick 1933 [antydat. 1932], 46 s.
3. Dzieje nieostygłe. [Wiersze]. Wwa: Inst. Wydawn. Sfinks 1935, 68 s.
4. Strumień i milczenie. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1937, 71 s.
5. Godzina strzeżona. (Wiersze zawarte w tym zbiorze powstały w latach 1941-1944). Lubl.: ZZLP 1944, 30 s.
6. Rzecz ludzka. Poezje. [Wwa:] Książka 1946, 103 s. Wyd. 2. Wwa: KiW 1949.
Nagroda m. Łodzi w 1946.
Adapt. teatr.: Scenariusz: K. Skuszanka. Wyst. łącznie z A. Strindberg: Gra snów Wr., T. Pol. 1971.
7. Poezje wybrane. [Wwa:] Czyt. 1947, 234 s.
Zawiera wybór wierszy z tomów poz.: 1-6 oraz cykl wierszy z l. 1937-1939: *Intermezzo*.
8. Sezon w Alpach i inne wiersze. Kr.: Książka 1948, 119 s.
9. Mickiewicz. [Powieść biograficzna]. Wwa: PIW 1949, 410 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1949, wyd. 3 1950, wyd. 4 1951, wyd. 5 1952, wyd. 6 1955, wyd. 7 1956, wyd. 8 1957, wyd. [9] 1961, wyd. 10 1963, wyd. 11 1967, wyd. 12 1974, wyd. 13 1984.
Nagroda tygodnika *Odrodzenie* w 1949.
Przeł.: bułg.: Adam Mickiewicz. [Przeł.] D. Ikonov. Sofija 1957; — chiński: 1959; — czes.: Mickiewicz. [Przeł.] E. Sojka. Praha 1951; — hebr.: Adam Mickiewicz. [Przeł.] M. Chalamisz. [Wiersze przeł.] A. Ochmani. Merchawia 1956; — litew.: Adomas Mickėvičius. [Przeł.] D. Urbas. Vilnius 1965; — niem.: Mickiewicz. [Przeł.] C. Poralla. [Wiersze przeł.] L. Lasinski. Berlin 1953; — norw.: Mickiewicz. [Przeł.] H. Bie Lorentzen, K. Hansteen. Oslo 1955; — ros.: Mickiewicz. [Przeł.] A. Golemba. Moskva 1963, wyd. w 8 księgach dla ociemniałych: Moskva 1965; — rum.: Adam Mickiewicz. [Przeł.] C. Popescu, T. Priboi. [Wiersze przeł.] R. Vulpescu. București 1956; — serb.-chorw.: Mickiewicz. [Przeł.] J. Benešić. Zagreb 1950; Mickiewicz. [Przeł.] F. Vodnik. Ljubljana 1952; — słowac.: Mickiewicz. [Przeł.] J. Klčo. Bratislava 1951.
10. Poeta wolności i braterstwa. Wwa: Biuro Kom. Wykonawczego Obchodu 150-lecia urodzin A. Mickiewicza 1949, 32 s.
11. [Poezje]. Wwa: ZLP 1950, 15 s. *Arkusze Poetycki* 2.
12. Rok urodzaju. [Wiersze]. Wwa: KiW 1950, 80 s.
13. Życie i twórczość Juliusza Słowackiego. Wwa: Biuro Kom. Wykonawczego Obchodu 100-lecia śmierci J. Słowackiego 1950, 16 s.
14. Barwy ziemi. [Wiersze]. [Wwa:] PIW 1951, 74 s.
15. Spotkanie z Salomeą. [Wwa:] PIW 1951, 233 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1953.
Opowieść o spotkaniu J. Słowackiego z matką we Wrocławiu w 1848 r.
Przeł. bułg.: Srešća s's Salomeja. [Przeł.] I. V'lev. Sofija 1977.
16. Wiersze dawne i nowe. [Wybór]. Wwa: Czyt. 1951, 277 s.
17. Poemat o mowie polskiej. [Wiersze]. [Wwa:] PIW 1952, 87 s.
18. Poezje wybrane. Wwa: PIW 1953, 102 s.
19. Poeta i dworzanin. Rzecz o Janie Kochanowskim. Wwa: PIW 1954, 475 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1980.
Przeł. niem.: Poet und Hofmann. [Przeł.] K. Harrer. [Wiersze przeł.] S. Wukadinović, V. Mika. Berlin 1957.
20. Poezje. 1944-1954. Wwa: Czyt. 1954, 364 s.
Wybór wierszy z tomów wcześniejszych oraz cykl: Z nowych wierszy [powst. 1952-1954].
21. Dzienniki i wspomnienia. Wwa: Czyt. 1955, 221 s.
Zawartość: Na drogach wojny; Cisza; Mgła; Gałązka jaśminu; Teraz ja! ...; „Nigdy więc, nigdy z tobą rozstać się nie mogłem ...”; Odpowiedź na ankietę; Wieczór autorski; Ucieczka; Nad morzem; Sen; Hamlet i Olivier; Myśli nocne; Dzienniki podróży.
22. Poezja i prawda. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1955, 126 s.
23. Szkic o Adamie Mickiewicz. Wwa: Polonia 1955, 74 s. Wyd. 2 tamże 1956.
Wydawn. Kom. Współpracy Kulturalnej z Zagranicą. — Wyd. tamże 1955 wersje: ang., esperanto, franc., hiszp., niem., włos.
Przeł.: duń.: Adam Mickiewicz. København 1957; — fiń.: Puolan kansallisuutijilla Adam Mickiewicz 1798-1855. [Helsinki 1955]; — portug.: Adam Mickiewicz. Rio de Janeiro 1955.
24. Gorący popiół. [Wiersze]. Wwa: PIW 1956, 62 s.
25. Wiersze zebrane. Wwa: PIW 1956, 586 s.
Zawiera też: Z wierszy nie wydanych.
26. Wizerunki. Szkice literackie. Wwa: PIW 1956, 262 s.
Zawartość: Poezja i poetyczność; W Czarnolesie. (Przemówienie na uroczystości w Czarnolesie w czerwcu 1952 r.); Norwid — poeta niezmany; Dramat poety; Dwie współczesności „Dziadów” drezdeńskich; „Tak wszystko napisałem, jak tu do was gadam”. (Uwagi o liryce Mickiewicza); „Godzina myśli” [J. Słowackiego] — wiek poezji; Myśli o Juliuszu Słowackim. I. „Lud pójdzie za mną” II. „Siła liryczna Juliusza Słowackiego”; Ariel w podróży. (O książce Pawła Hertzta: Portret Słowackiego. PIW 1949); Poeta jasnej świadomości [dot. J.W. Goethego]; Zwierzenia tłumacza Puszkina. (Przedmowa do zbioru przekładów z Puszkina: Liryki wybrane. PIW 1950); Rimbaud; O wierszach Borysa Pasternaka; Kilka słów o Leśmianie. (Słowo wstępne do zbioru B. Leśmiana: Wiersze wybrane. Czyt. 1955); Przemiany Juliana Tuwima; O pracy pisarza; Wokół zamazniętej wody. (Na marginesie Jerzego Cwiertni)

[I-XIII]; Czarne kwiaty Adolfa Rudnickiego; Tomasz Mann, czyli o powołaniu artysty [I-IV].

27. Genezy. [Wiersze]. Wwa: PIW 1959, 90 s.

28. Między słowem a milczeniem. [Szkice literackie]. Wwa: PIW 1960, 484 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1979.

Zawartość: Wstęp. — Cz. I: Początek wiersza; Obraz metaforyczny; Poezja przedstawiająca; Fragment i szczegół; Charles Baudelaire; Samotność poezji; Lekcja Rilkego; Rilke na cenzurowanym; Hölderlin; Syntezy liryczne; Przeżycie poetyckie; Walter von der Vogelweide; Dystans w lirycę; Noty o nadrealizmie; Formy i cienie; Praktyczny cel poezji. — Cz. II: Wstęp do poezji polskiej; Ewolucja wiersza; Juliusza Słowackiego Księga Legend; Milczący tryumfator [C.K. Norwid]; Monolog Norwida; Kopiec Wyspiańskiego; Ostatni Staff; Świątłość wiekiasta Tuwima; Safo słowiańska; Przewie domknięte drzew; Na krańcach, czyli o poezji Leśmiana; O metodzie i o stylu; Przykłady, — oraz przekłady wierszy autorów: R. Alberti, G. Apollinaire, L. Aragon, Ch. Baudelaire, G. Benn, R. Char, P. Eluard, F. Hölderlin, P.-J. Jouve, S. Mallarmé, B. Pasternak, S.-J. Perse, R.M. Rilke, J.A. Rimbaud, G. Ungaretti, P. Valéry, W. von der Vogelweide. — W wyd. z 1979 naddo: Wizerunki [z poz. 26]; W Czarnolesie [o J. Kochanowskim]; „Godzina myśli” — wiek poezji; O pracy pisarza; Wokół zamrażanej wody; Czarne kwiaty Adolfa Rudnickiego; Kilka słów o Leśmianie; Rimbaud; Tomasz Mann, czyli o powołaniu artysty, — Louis Aragon: „Przeciw poezji czystej” [tłum. M. Jastrun], — Poezja i rzeczywistość: Nowa biografia Goethego; Tomasz Mann: „Lotta w Weimarze” [w tłum. M. Jastrun]; Poeta bez ojczyzny [F. Hölderlin]; Notatki tłumacza. (O przekładach Hölderlina); Przekłady z poetów niemieckich [rec. książki: S. Napierski: Poeci niemieccy. Wwa 1937]; O „Elegiach duinejskich” [R.M. Rilkego]; O „Walącym się domie” [J. Kasprzowicza]; Mikołaj Sep Szarzyński; Przebobrażenia poezji; Szkic do poetyki. — Walka o słowo. O przekładzie jako o sztuce słowa; Życie dla księgi [o S. Mallarmé]; O Duchu Czasu; Jeszcze o Norwidzie; O czytaniu poety (II); Poeta gwiazd i rewolucji [T. Mićniński]; Sytuacja poezji; O Jacku Malczewskim; Wokół prawdy i legendy polskiego romantyzmu. Przekł. bułg.: Meżdu slovoto i mlčianieto. [Przeł.] K. Mitova. Sofija 1985.

29. Większe od życia. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1960, 85 s.

30. Piękna choroba. [Powieść autobiograficzna]. Wwa: PIW 1961, 238 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1968, wyd. 3 tamże 1978.

Przekł. serb.-chorw.: Lepa bolest [Przeł.] M. Topić. Beograd 1964.

31. Intonacje. [Wiersze]. Wwa: PIW 1962, 107 s.

32. Mit Śródziemnomorski. [Szkice i eseje]. Wwa: PIW 1962, 209 s.

Zawartość: Podobny do bogów; Labirynt; Czemu się tak dziwisz, Leonardo?; Ucieczka Lwa Tolstoją; Złudzenia rzeczywistości i rzeczywistość złudzeń; Odoratus impedit; Eros; Nienawiść; Odejsie diabła; Heine niezmordowany; Ereb Wergilego; Metamorfozy czasu; Chmura nad Śródziemnomorzem; Klucz od przepaści. Przekł. włos.: Il mito mediterraneo. [Przeł.] G. Origlia. Bologna 1982.

33. Strefa owoców. [Wiersze]. Wwa: PIW 1964, 86 s.

34. Poezja i rzeczywistość. Szkice i eseje. Wwa: Czyt. 1965, 344 s.

Zawiera z tomu poz. 28: T. Mann: Lotta w Weimarze (Zakończenie powieści) [w tłum. M. Jastrun]; Nowa biografia Goethego [R. Friedenthal]; Poeta bez ojczyzny; Notatki tłumacza. (O przekładach Hölderlina); Przekłady z poetów niemieckich; O „Elegiach duinejskich”; O „Walącym się domie”; M. Sep-Szarzyński; Przebobrażenia poezji; Szkic do poetyki. — oraz: Poezja i rzeczywistość; Geniusz w szlafroku [o J.W. Goethem]; Życie, poezja i śmierć R.M. Rilkego; O „Sonetach do Orfeusza” [R.M. Rilkego]; Rilke i mucha. (Odpowiedź J. Przybosiowski); Pieśń i błąd. (O poezji B. Pasternaka); Poeta całości słowa i litery [C.K. Norwid]; Cypriana Norwida myśli o sztuce i literaturze; Powinowactwa czy wpływy? [o C.K. Norwidzie]; L. Staff; Pierwsze spotkanie z Leśmianem; Pośmiertny tom Leśmiana [Dziejba leśna]; Kasprzowicz — po latach; Pomyłki [o S. Żeromskim]; Niebezpieczne związki [o poezji współczesnej]; Cmentarze; Od Baudelaire’a do Valéry’ego; W sprawie klasycyzmu; Geneza wiersza.

35. Poezje. [Wybór wierszy]. Przedm.: J. Rogoziński. Wwa: PIW 1966, 224 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1972.

36. W biały dzień. [Wiersze]. Wwa: PIW 1967, 79 s.

37. Poezje wybrane. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył autor. Nota biograficzna: j.b.w. [właśc. J. Bandrowska-Wróblewska]. Wwa: LSW 1968, 170 s.

38. Godła pamięci. [Wiersze]. Wwa: PIW 1969, 94 s.

39. Wolność wyboru. [Szkice i eseje]. Wwa: PIW 1969, 235 s.

Zawartość: Wolność wyboru; Dramat niewoli [dot. literatury pol. XIX w., zagadnienia cenzury i wolności]; Pianie koguta [S.A. Poniatowski i S. Trembecki]; Książki; Jan Potocki; Polski Maro z Jasińskiego duszą [o poezji polskiej wobec walki o wolność]; Potem jasność dniowa; Emigracja i zaścianek [nt. stosunku poetów romantycznych do problemu niewoli narodowej]; Syn szlachek [W. i Z. Krasińscy]; Witkacy; Pamięci K. Hillera; Sztuka i wyzwolenie. Tom wybrany w konkursie paryskiej *Kultury* i londyńskiego miesięcznika *Na Antenie* na najlepszą książkę r. 1970 napisaną w kraju.

40. [Wybór poezji]. Wwa: Czyt. 1970, 142 s.

41. Eseje wybrane. Wr.: Ossol. 1971, 228 s.

Zawartość: Tomasz Mann, czyli o powołaniu artysty [poz. 26], — z tomu poz. 28: Poezja przedstawiająca; Fragment i szczegół; Samotność poezji; Na krańcach, czyli o poezji Leśmiana; Mikołaj Sep-Szarzyński; Poeta gwiazd i rewolucji; Szkic do poetyki; Sytuacja poezji, — Erub Wergilego [poz. 32]; — z tomu poz. 34: Poezja i rzeczywistość; Cypriana Norwida myśli o sztuce i literaturze; Misterium orfickie. (O „Sonetach do Orfeusza”); Pieśń i błąd. (O poezji Borysa Pasternaka), — z tomu poz. 39: Witkacy; Jan Potocki, — oraz: O tłumaczeniu.

42. Gwiazdzisty diament. [Szkice o C.K. Norwidzie]. Wwa: PIW 1971, 269 s.

Zawartość: Norwid — poeta nieznan [poz. 26], — z tomu poz. 28: Milczący tryumfator; Monolog Norwida, — z tomu poz. 34: Cypriana Norwida myśli o sztuce i literaturze; Powinowactwa czy wpływy? Poeta całości słowa i litery, — oraz: List w przestrzeń; Pyłki i gromy; Gwiazdzisty diament; „Quidam” i sobowótory; Odczytywanie poematu. Historia — cywilizacja. Rzym — miasto ogromne. Energia, lira, kobieta. Wygnanie. Nowa poezja; Między sfinksem a mieczem; Teatr podwójny; Sława; Trzy wiersze z „Vade-mecum”; 1. Przesłanie; 2. Stolica; 3. Nerwy; Wokół „Vade-mecum”; O czytaniu poezji.

43. Eseje. Mit śródziemnomorski. Wolność wyboru. Historia Fausta. Wwa: PIW 1973, 551 s. Wyd. 2 tamże 1984.

Zawiera całość tomów: Mit śródziemnomorski [poz. 32] i Wolność wyboru [poz. 39], — oraz: Historia Fausta: Historia Fausta; „Tolle, lege!”; Walka z Aniołem; Rozdział o czasie.

44. Rzecz ludzka. Wybór wierszy. Wwa: PIW 1973, 230 s.

45. Walka o słowo. [Szkice literackie]. Wwa: Czyt. 1973, 191 s.

Zawartość: Przestrzeń i czas poezji. Wprowadzenie; Próby stworzenia nowej transcendencji; Pierwsze doświadczenia z teorią literatury; Pamiętnik wczesnych lektur; Świadomość formy; „Opisowość poety zabija”; Przestrzeń i czas w poezji klasycznej i romantycznej; Fikcja i rzeczywistość; Poezja jako obszar wolności; Klasycyzm i ekspresja. — O przekładzie jako o sztuce słowa [poz. 28]; Życie dla księgi [zob. poz. 28]; O duchu czasu [poz. 28].

46. Wyspa. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1973, 73 s.

47. Błysk obrazu. [Wiersze]. Kr.: WL 1975, 67 s.

48. Poezje zebrane. Wwa: Czyt. 1975, 860 s.

49. Scena obrotowa. [Wiersze]. Kr.: WL 1977, 78 s.

50. Podróż do Grecji. [Szkice]. Kr.: WL 1978, 146 s.

Zawartość: Termopile; Ateny; Pireus; Hydra; Epidauros; Mykeny; Grób Agamemnona; Korynt; Delfy; Loutraki; Tanatos w życiu Greków; Rzecz o malarstwie greckim (Misterium wyobraźni).

51. Punkty świecące. [Wiersze]. Wwa: PIW 1980, 118 s.

52. Inna wersja. [Wiersze]. Wwa: PIW 1981, 173 s.

53. Wiersze z jednego roku. Wwa: Czyt. 1981, 65 s.

54. Z różnych lat. Wybór wierszy. Kr.: WL 1981, 520 s.

55. Smuga światła. [Wspomnienia]. Wwa: PIW 1983, 329 s.

56. Poezje zebrane. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1984, 603 + 339 s.

57. Fuga temporum. [Wiersze]. Wwa: PIW 1986, 115 s.

58. Z innego świata światło. [Wybór wierszy]. Przedm.: J.S. Pasierb. Pozn.: W drodze 1987, 269 s.

59. Forma i sens poezji. Eseje i szkice. Wybór i oprac.: H. Żytkowicz. Wwa: PIW 1988, 363 s.

Zawartość: Centrum nieosiągalne. — I: Sen o życiu; Na wyspie Szekspira; Laur Byrona; Klasycyzm i romantyzm Puszkina; Tragedia poezji czy tragedia ojczyzny; Listy romantyczne; Norwid i perły. (Odpowiedź Zbigniewowi Bienkowskiemu); Niewola, wolność i legenda Młodej Polski; O Wypiańskim; Rozmowa z Maską; Rolicz-Lieder; „Jam – nie Osjan”; Leopold Staff [poz. 34]; O przekładach Staffa; Pamiętnik nadwrażliwości; O wierszach Anatola Sterna; O wierszach Mirona Białoszewskiego. — II: Rękopisy zatracone; Staff i ja; Na temat

sztubactwa; Dlaczego piszę?; Wiersze; Poezja zdążyła do rzeczy stałych; Dyskusja o literaturze; Czy dehumanizacja słowa?; Fragmenty I; Fragmenty II; Rekolacje poetyckie; Forma i sens poezji. (Noty do eseju); Posądek z Tanagry; Z rękopisów — III: Zapis rzeczywistości. (Fragmenty); De se ipso. (Fragmenty); Przeciąg czasu; Odwiedziny; Czarny kwiat; Na tle obrazów; O Karolu Wiktorze Zawodzińskim; „Exsul eram, requiesque mihi, non fama ...”. (O Józefie Witlinie); Puławy; Ostatnie odwiedziny.

60. Dziennik. Wybór z lat 1955-1960. Wybór, oprac., słowo wstępne: W. Bolecki. Londyn: Puls 1990, 192 s.

Wybory poezji w przekł.: niem.: Lieder aus dem Abgrund. [Cz.] II. Am Tor der Hölle. Die Stimme der Lebenden. [Autorzy:] ... , Cz. Miłosz, W. Broniewski. [Przeł.] C.A. v. Pentz. Wilhelmshaven 1957, — słowac.: Mlkve monológy. [Przeł.] P. Horov. Bratislava 1964.

Przekłady

1. E. Bagricki: Duma o Opanasie. Tłum. ... Kijów, Lw.: Państw. Wydawn. Mniejszości Nar. Ukr.SRR 1941, 27 s. Wyd. nast. [Wwa:] PIW 1951.

2. F. Garcia Lorca: Krwawe gody. Tragedia w 3 aktach i 7 obrazach. Wyst. Wwa, T. „Placówka” 1948. Druk w: F. Garcia Lorca: Dramaty. Kr.: WL 1968, s. 243-328.

3. A. Puszkina: Liryki wybrane. Przedm. ... [Wwa:] PIW 1950, 111 s.

4. A. Puszkina: Połtawa. [Powieść poetycka]. Wwa: KiW 1952, 88 s. Wyd. nast. w: A. Puszkina: Dzieła wybrane. T. 2. Wwa: PIW 1954.

5. F. Dürrenmatt: Nocna rozmowa z człowiekiem, którym się gardzi. (Kurs dla współczesnych). [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. *Dialog* 1959 nr 3 s. 53-61. Przedr. w: F. Dürrenmatt: Teatr. (Wybór). Wwa: PIW 1972 s. 609-633. Wyst. Wwa, T. Ate-neum 1984.

6. R.M. Rilke: Sonety do Orfeusza pomyślane jako epitafium dla Wery Ouckama Knopp. Wstęp ... Kr.: WL 1961, 87 s.

7. R.M. Rilke: Elegie duinejskie. Kr.: WL 1962, 46 s.

8. F. Hölderlin: Poezje wybrane. Wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1964, 193 s.

9. R.M. Rilke: Poezje wybrane. Wstępem poprzedził ... Kr.: WL 1964, 279 s.

10. R.M. Rilke: Poezje wybrane. Wybór i przedm. ... [Wwa:] LSW 1967, 157 s.

11. R.M. Rilke: Poezje. Wybrał, tłum. i posł. opatrzył ... Kr.: WL 1974, 512 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1987, wyd. 3 1993.

12. R.M. Rilke: Wiersze samotne. Przeł.: B. Antochewicz, ..., A. Sandauer. Wybrała K. Turkiewicz-Suchanowska. Kr.: Miniatura 1993, 64 s.

Prace redakcyjne

1. Literatura polska. Wypisy dla klasy X szkoły Średniej. Pod red. J. Borejszy ułożyli A. Charszewski, ..., J. Przyboś. Kijów, Lw.: Państw. Wydawn. Mniejszości Nar. Ukr. SRR 1940, 384 s.

2. Dwa wieki poezji rosyjskiej. Antologia w układzie i oprac. ... i S. Pollaka. Post. opatrzył L. Gomolicki. Wwa: Czyt. 1947, XI, 487 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. i rozszerz. 1951, wyd. 3 popraw. i znacznie rozszerz. 1954.

3. C.K. Norwid: Poezje wybrane. Oprac. ... Wwa: Książka 1947, XXI, 119 s. Wyd. 2 rozszerz. i popraw. Wwa: KiW 1951.

4. J. Słowacki: Wybór poezji. [Oprac. i wstępem zaopatrzył ...]. Wwa: KiW 1949, XLI, 123 s. Wyd. 2 tamże 1952.

5. L. Staff: Poezje. T. 1. 1898 do 1908; T. 2. 1909-1914; T. 3. 1915-1944. Wyboru dokonał ... Wwa: PIW 1950, 413 + 389 + 352 s. Wyd. 2 tamże 1953.

6. A. Puszkina: Wybór poezji. Oprac. i wstęp ... [Wwa:] Czyt. 1951, 227 s.

7. J. Kochanowski: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Przep.: J. Krzyżanowski. Wwa: Sztuka 1954, 111 s.

8. B. Leśmian: Wiersze wybrane. Wybór i przedm. ... Wwa: Czyt. 1955, 288 s.

9. J. Słowacki: Wybór poezji. Wybór i post. ... Wwa: PIW 1955, 199 s.

10. J. Tuwim: Dzieła. Kom. red.: J.W. Gomulicki, J. Iwaszkiewicz, ... i A. Słonimski. T. 1-4. Wwa: Czyt. 1955-1959.

11. C.K. Norwid: Poezje. Wybrał i wstępem opatrzył ... Teksty i chronologię ustalił J.W. Gomulicki. T. 1-2. Wwa: PIW 1956, 241 + 127 s.

12. W. Majakowski: Poezje. Red.: ..., S. Pollak, A. Stern, A. Ważyk. Słowo wstępne: A. Stern. Wwa: Czyt. 1957, 770 s.

13. Ch. Baudelaire: Kwiaty zła. Wybór. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1958, 144 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1973, wyd. 4 1981.

14. W. Majakowski: Poematy. Red.: ..., S. Pollak, A. Stern, A. Ważyk. Wwa: Czyt. 1959, 486 s.

15. W. Majakowski: Utwory sceniczne; Proza. Red.: ..., S. Pollak, A. Stern, A. Ważyk. Wwa: Czyt. 1959, 544 s.

16. C.K. Norwid: Pamiętnik artysty. [Wybór i wstęp:] ... Wwa: PIW 1959, 319 s.

17. C.K. Norwid: Myśli o sztuce i literaturze. [Oprac. i wstęp:] ... Wwa: Czyt. 1960, 256 s.

18. L. Staff: Wybór poezji. Wybór i wstęp ... Przep.: M. Bojarska. Wr.: Ossol. 1963, XLII, 294 s.

BN I, 181. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1985.

19. Symboliści francuscy. Od Baudelaire'a do Valéry'ego. [Wierszel. Wybrał, wstępem i notami biogr. poprzedził ...] Objasn.: J. Kamionkova. Wr.: Ossol. 1965, XXXVI, 332 s. BN II, 146.

20. J. Żuławski: Wiersze wybrane. Wybrał i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1965, 114 s.

21. Poezja Młodej Polski. Wybrał, wstępem i notami biogr. poprzedził ... Objasn.: J. Kamionkova. Wyd. 3 zmien. Wr.: Ossol. 1967, LXXXII, 430 s. BN I, 125. Wyd. 2 [!] Kr.: WL 1976.

22. A. Puszkina: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1971, 164 s.

23. Antologia poezji węgierskiej. Wybór i układ: I. Csapláros, G. Kerényi, A. Sieroszewski. Red. poetycka ... Red. merytoryczna, noty i przyp.: G. Kerényi. Wstęp: A. Sieroszewski. Wwa: PIW 1975, 557 s.

Zob. też Przekłady poz. 11 i 13.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1963, 1966, 1974, 1976. — Wywiady: Rozmowa z M.J. [Rozm.] W.P. Szymański. *Tyg. Pousz.* 1964 nr 10, przedr. w tegoż: *Rozmowy z pisarzami*. Kr. 1981. Każdy pisarz boleje nad daremnością słowa. [Rozm.] A. Gronczewski. *Współczesność* 1971 nr 26, przedr. w tegoż: *Inicjaly i testamenty*. Wwa 1984; Z. Taranienko: *Rozmowy z pisarzami*. Wwa 1986; *Odpowiedzialność i słowo*. [Rozm.] K. Nastulanka. W tejże: *Sami o sobie*. Wwa 1975; *Rozmowa z M.J.* [Rozm.] J.S. Pasierb. *Więź* 1975 nr 6; *Piękna choroba — poezja*. [Rozm.] W. Wisniewski. W tegoż: *Tęgo nie dowiedzie się w szkole*. (Z wizytą u pisarzy). T. 2. Wwa: NK 1981.

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — LP (R. Matuszewski). — RL 1983 (A. Biernacki).

K.W. Zawodziński. *Wiad. Lit.* 1930 nr 5, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964 [rec.: Spotkanie w czasie]. — [Dzieje nieostygłe:] S. Napierski: *Dramat inteligenta*. *Kamena* 1935 nr 2; K.W. Zawodziński: *Ciemność rzeźbiona w technieniem ze złota*. *Wiad. Lit.* 1936 nr 9, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964. — K. Czachowski: *Literatura na przelomie*. *Twórczość* 1945 z. 1 [rec.: Godzina strzeżona]. — J. Iwaszkiewicz: *O wierszach*. *Życie Lit.* 1945 nr 7/8. — [Rzecz ludzka:] H. Vogler: *Rzecz poetycka i rzecz ludzka*. *Odrodzenie* 1946 nr 32, przedr. w tegoż: *Z notatek przemytika*. Wwa 1957; J. Zagórski: *Poezja kamienna i dyskretna*. *Tyg. Pousz.* 1946 nr 25. — [Mickiewicz:] K. Górski: *J. o Mickiewiczu*. *Tyg. Pousz.* 1949 nr 35; B. Kocówna. *Pam. Lit.* 1950 t. 39. — R. Matuszewski: *Na marginesie „Poezji wybranych” M.J.*; *O „Rzeczy ludzkiej”*; *O „Sezonie w Alpach”*. W tegoż: *Literatura po wojnie*. Wwa 1950. — M. Janion. *Pam. Lit.* 1951 t. 42 nr 2 [rec.: Mickiewicz]. — R. Matuszewski: *Od humanizmu samotniczego do socjalistycznego*. W tegoż: *Literatura na przelomie*. Wwa 1951 [rec.: Rok urodzaju]. — Mieczysław Jastrun i jego książka pt. *Mickiewicz*. Wwa: Czyt. 1951, 16 s. — [Poemat o mowie polskiej:] J. Trznadel. *Twórczość* 1952 nr 11, przedr. pt. *Liryka humanizmu socjalistycznego*. W tegoż: *Szkiele o literaturze współczesnej*. Wwa 1954; Cz. Miłosz: *O wierszach*. *J. Kultura*, Paryż 1953 nr 9. — A. Łam: *Dwór i poezja*. *Twórczość* 1954 nr 12, przedr. w tegoż: *Pamiętnik krytyczny*. Kr. 1970 [rec.: Poeta i dworzani]. — J. Trznadel: *O poezji Mieczysława Jastruna*. Wr.: Ossol. 1954, 136 s. IBL PAN. — J. Krzyżanowski: *Poeta o poecie*. *Życie Lit.* 1955 nr 6 [rec.: Poeta i dworzani]. — A. Sandauer:

Czas oswojony. W tegoż: Poeci trzech pokoleń. Wwa 1955. — J. Błoński: M.J. W tegoż: Poeci i inni. Kr. 1956. — M. Głowinski: Metafora przestrzeni zamkniętej. *Twórczość* 1959 nr 6 [rec.: Genetyl]. — R. Matuszewski: M.J. W tegoż: Contemporary Polish writers. Warsaw 1959. — [Piękna choroba:] H. Berezka: Rzeczywistość. *Twórczość* 1961 nr 7, przedr. w tegoż: Szuka czytania. Wwa 1966; S. Blaut: Smutek egzystencji. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 33; A. Kijowski: Grymas i maska. *Prz. Kult.* 1961 nr 22. — J.J. Lipski: Poezja myśli. *Twórczość* 1961 nr 6 [rec.: Większe od życia]. — T. Terlecki: Raptularz poetycki. *J. Kultura*, Paryż 1961 nr 9 [rec.: Między słowem a milczeniem]. — [Piękna choroba:] Z. Pędziński: Granice wyobraźni. *Więź* 1962 nr 7; T. Terlecki: Polski Malta. *Kultura*, Paryż 1962 nr 5. — [Mit śródziemnomorski:] L. Ligeża: Najgubniejszy z mitów. *Więź* 1962 nr 10; J. Kossak: Zwątpienie i nadzieja. W tegoż: Humanizm skrepowany. Wwa 1963; A. Łaszowski: Zdemaskowany mit śródziemnomorski. W tegoż: Oko w oko z młodocia. Wwa 1963. — W. Kubacki: Czemu się tak dziwisz, Leonardo? W tegoż: Lata terminowania. Kr. 1963 [dot.: Mit śródziemnomorski]. — [Intonacja:] J. Rogoziński: Dzieje nieutrącone. *Twórczość* 1963 nr 4; R. Matuszewski: Przeciw czasowi. W tegoż: Doświadczenia i mity. Wwa 1964. — A. Sandauer: Stanowiska wobec literatury lat 1944-48. *J. W tegoż: Stanowiska wobec ...* Kr. 1964. — A. Wilkon: M.J. W. Autorzy naszych lektur. Wr. 1965. — [Poezja i rzeczywistość:] R. Matuszewski: Przeciw nieautentyczności. *Nowe Książ.* 1966 nr 6, przedr. pt. Poezja — sztuka psychopoznawcza w tegoż: Z bliska. Kr. 1981; T.J. Żołątkowski: Prawda o przedmiocie. *Więź* 1966 nr 11/12. — J.J. Lipski: Kalokagathia. *Poezja* 1967 nr 11 [rec.: Poezje. Wwa 1966]. — S. Barańczak: Między czernią a bielą. *Fakty i Myśli* 1968 nr 14, przedr. w tegoż: Ironia i harmonia. Wwa 1973 [rec.: W biały dzień]. — A. Czerniawski: Na marginesie „Poezji i rzeczywistości”. *J. Kultura*, Paryż 1968 nr 6/7. — P. Kuncewicz: Ogród na końcu świata. (O poezji M.J.). *Współczesność* 1968 nr 22, przedr. w tegoż: Cień ręki. Łódź 1977. — J. Pieszczachowicz: Antynomie czasu. *Twórczość* 1968 nr 5, przedr. w tegoż: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991 [rec.: W biały dzień]. — J. Łukasiewicz: Wybory. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 13 [rec.: Godła pamięci i Wolność wyboru]. — J. Witani: „Ciemne drzewo uczuć”. *Poezja* 1970 nr 3, przedr. w tegoż: Piękna plejada. Wwa 1980. — T. Burek: Zemsta oszukanej biografii. W tegoż: Zamiat pastewki. Wwa 1971 [dot.: Piękna choroba]. — J. Dudkówna: Katedra w Chartres w ujęciu Przybosi i J. *Zesz. Nauk. UJ* 1971 nr 271. — J. Iwaszkiewicz: O Kochanowskim. W tegoż: Ludzie i książki. Wwa 1971 [dot.: Poeta i dworzanie]. — S. Pollak: Obrona niemożliwości czyli o tłumaczeniu poezji. W tegoż: Srebrny wiek i później. Wwa 1971 [dot. tłum. przez M.J. poematu W. Majakowskiego: Obłok w spodniach]. — [Eseje wybrane:] S. Jaworski: Dwie książki krytyczne. *J. Ruch Lit.* 1972 nr 4 [dot. też: Gwiazdzisty diament]; J. Termer: Eseje M.J. *Mies. Lit.* 1972 nr 1. — A. Kamińska: Wymiar czasu zatrzymanego (M.J.: W domu). W tejże: Od Leśmiana. Wwa 1974. — T. Nyczek: Triumf Fausta. *Mies. Lit.* 1974 nr 4 [rec.: Eseje]. — M. Spruski: Ogrody czasu M.J. W tegoż: Imiona naszego czasu. Kr. 1974. — K. Wyka: Spotkanie z Salomeą. W tegoż: Pogranicze powieści. Wyd. 2 poszerz. Wwa 1974. — J. Łukasiewicz: Czyste sumienie słowa. *Odra* 1975 nr 12 [rec.: Błysk obrazu]. — A. Lisiecka: Poeta nowej apokalipsy. W tejże: Przewodnik po literaturze krajowej. Londyn 1975 [dot.: Eseje wybrane]. — R. Matuszewski: Przeciw czasowi. *W. O literaturze polskiej* Wwa 1976. — J. Kornhauser: Wewnętrzne światło. *Kultura* 1977 nr 40, przedr. w tegoż: Światło wewnętrzne. Wr. 1984 [rec.: Seena obrotowa]. — M. Orski: Poezja M.J. *Odra* 1977 nr 2 [rec.: Poezje zebrane. Wwa 1975]. — J. Pieszczachowicz: Z.J. — spotkanie w czasie. *Mies. Lit.* 1977 nr 6. — K. Skrzypczak: Rilke w przekładach J. i Antochewicza. *Poglądy* 1977 nr 5. — S. Stabryła: Antyk w poezji M.J. (W latach 1929-1959). *Eos* 1977 nr 2. — M. Orski: Znaki czasu. W tegoż: Eros lumpa. Wr. 1978. — J.B. Ozóg: O.J. W tegoż: Jak świętych obcowanie. Wwa 1978. — J. Łukasiewicz: Motyw rembrandtowski w poezji M.J. *Acta Univ. Wratisl.* 1979 nr 457. — J. Łukasiewicz: Czas sztuki i czas historii. (M. J.). *W. Poeci*

dwudziestolecia międzywojennego. T. 1. Wwa 1981. — J. Łukasiewicz: Mieczysława Jastruna spotkała w czasie. Wwa: Czyt. 1981, 475 s. — J. Łukasiewicz: Motywy sztuki polskiej w poezji J.: Kraków, Matejko, Malczewski. *Osnowa* 1981 nr 1. — J. Trznadel: Jastrun. [Przeł.] B. Grzegorzewska. Varsovie: Ag. Aut., Czyt. 1981, 67 s. — M. Wyka: Liryka J. (Notatki podczas lektury). *Pismo* 1981 nr 5/6, przedr. w tejże: Głosy różnych pokoleń. Kr. 1989 [rec.: Z różnych lat]. — S. Gawliński: M.J. „Dzieje”. *Pr. Nauk. UŚL* 1982 nr 549, przedr. w: Literatura i historia. Wwa 1982. — M. Bizan: Jak daleko Bóg, jak blisko. Pamięci M.J. (1903-1983). *W Drodze* 1983 nr 11. — A. Fabianowski: Norwid Jastrunowy. *W: C.K. Norwid*. Opole 1984. — S. Skwarczyńska: Świat poetycki i świat naukowy M. J. *Kierunki* 1984 nr 13. — J. Rogoziński: O poezji M.J. W tegoż: Preteksty. Wwa 1985. — J. Trznadel: Ocalić dobro istnienia. *Tyg. Powsz.* 1985 nr 9. — Z. Bienkowski: Mit. *Tyg. Kult.* 1987 nr 51. — A. Kubale: Jastruna wiersz na urodziny człowieka. *Zesz. Nauk. UG. Pr. Hist.-lit.* 1987 nr 12/13. — J.J. Lipski: Kalokagathia. Poezja myśli. W tegoż: Szkiełce o poezji. Paryż 1987. — R. Matuszewski: Pogodzony z naturą rzeczy; Pamięci M.J. W tegoż: Powroty i pożegnania. Wwa 1987. — A.K. Waśkiewicz: Były prominent. *Cz. 1-2. Tyg. Kult.* 1987 nr 46, 47. — D. Heck: Przed zmartwychwstaniem. O poezji M.J. (1903-1983). *W Drodze* 1988 nr 10. — A. Pogonowska: M.J. — poeta metafizyczny. *W Drodze* 1988 nr 10. — P. Matywiecki: M.J. — logos, czas, daty. *Res Publica* 1988 nr 2 [dot.: Fuga temporum; Z innego świata światło]. — Z. Jęrzyna: By śmierć unieważnić. W tegoż: Wędrowka w słowie. Wwa 1988. — T. Nowak: Próba portretu. *Tyg. Kult.* 1988 nr 1. — A. Bichta: Romantyzm, czyli lekcja pesymizmu. (O poezji wojennej M.J.). *Poezja* 1989 nr 9. — M. Bohdan: Mit śródziemnomorski w poezji M.J. *W: Ethos literatury w niespokojnym świecie*. Białystok 1989. — M. Ingłot: M.J. Iwowski spotkał z Norwidem. *W: Studia Norwidiana*, T. 7. 1989. — [Forma i sens poezji:] A. Bichta: W płaszczu Konrada. *Mies. Lit.* 1990 nr 1; A. Dajbor: Skazany na słowo. *Więź* 1990 nr 4. — A. Gronczewski: M.J. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990. — S. Sterna-Wachowiak: Tolle lege. O twórczości M.J. *Twórczość* 1990 nr 1. — [Dziennik:] J. Jastrzębski. *Prz. Powsz.* 1991 nr 7/8; T.J. Majeran: Pamiętnik okresu dojrzalości. *Odra* 1991 nr 7/8; S. Starob: Nad „Dziennikiem” M.J. *Dekada Lit.* 1991 nr 10; A. Waśko: Portret artysty z czasów dojrzalości. *Arka* 1991 nr 31. — W. Maciąg: Powrót „do siebie samego”. M.J. W tegoż: *Nasz wiek XX*. Wr. 1992. — J. Łukasiewicz: M.J. Bibliogr. oprac. H. Zytkiewicz. *W. OLP*. Ser. 6 t. 4. Kr. 1993. — J. Łukasiewicz: Smuga światła W tegoż: *Rytm czyli powinność*. Wr. 1993.

B.D.

JASTRUN Tomasz ur. 1950

Pseud., Smecz; T.J.; te jot; Te Jot; Witold Charlamp.
Poeta, felietonista, autor opowiadań dla dzieci.

Urodzony 15 września 1950 w Warszawie; syn Mieczysława Jastruna, poety i tłumacza, oraz Mieczysławy Buczkówny, poetki. Do szkoły uczęszczał w Warszawie. W 1968 zdał egzamin maturalny w XXXIV Liceum Ogólnokształcącym im. gen. K. Świerczewskiego. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim, w 1974 uzyskał magisterium. Debiutował w 1973 wierszami pt. „Bajka”, „Celuje się w klatkę piersiową...”, „Kontroler” i „Staruszka”, opublikowanymi w *Nowym Wyrazie* (nr 9). W 1974 ożenił się z Ewą Gajowniczką, polonistką. W 1974-78 pracował w *Tygodniku Kulturalnym*, w którym ogłaszał liczne wiersze, recenzje literackie oraz wywiady z pisarzami. Publikował też w wielu innych czasopi-

smach, m.in. w *Miesięczniku Literackim* (1974, 1980-81), *Nowym Wyrazie* (1975, 1978), *Literaturze* (1977-78) oraz w *Świertszczyku* (1978-81), *Płomyku* (1980) i *Płomyku* (1983). Od 1980 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1980-81 był aktywnym działaczem NSZZ „Solidarność”, m.in. w Regionie Mazowsze redagował *Informator Kulturalny Solidarności*. Po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce w grudniu 1981 ukrywał się. Publikował wiersze i utwory prozatorskie w czasopismach wydawanych poza cenzurą: *Puls* (1981) i *Zapis* (1981), a także w pismach emigracyjnych: *Przegląd Polski* (Nowy Jork, 1982), *Polska w Europie* (Rzym, 1982), *Wiadomości Polskie* (Sztokholm, 1983), *Wielozas* (Paryż, 1983) i *Kultura* (Paryż; tu pod pseud. Witold Charlamp). W listopadzie 1982 został aresztowany i przebywał w więzieniu w Białolece. W 1982-89 redagował niezależne pismo literackie *Wezwanie*. W 1983 otrzymał nagrodę kulturalną NSZZ „Solidarność” za lata 1981-82. W tym okresie ogłaszał też swoje utwory na łamach czasopism katolickich: *Więź* (1982, 1987), *Tygodnik Powszechny* (1983, 1988) oraz *Przegląd Katolicki* (1984). W 1986 otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie, a w 1989 Nagrodę Dziennikarzy Niezależnych im. A. Słonimskiego za rok 1988 za felieton. Od 1989 należał do zespołu redakcyjnego miesięcznika *Res Publica*, w którym także publikował artykuły, recenzje literackie, korespondencje i wywiady (1987-93). W maju 1989 na zjeździe założycielskim SPP w Warszawie został wybrany na członka zarządu. W 1990 otrzymał nagrodę literacką im. Z. Herta przyznawaną przez paryską *Kulturę*. W 1990-94 był dyrektorem Instytutu Polskiego przy Ambasadzie RP w Sztokholmie. Współpracuje z wieloma czasopismami, m.in. z *Tygodnikiem Kulturalnym* (od 1990), paryską *Kulturą* (tu od 1990 cykl felietonów pt. „Z ukosa” podp. Smecz), *Dekadą Literacką* (1993-94), miesięcznikiem *Res Publica Nowa* (tu cykl esejów pt. „Strzępki”; od 1994 członek redakcji) oraz *Życiem Warszawy* (od 1993; artykuły i recenzje literackie w dodatku *Ex Libris*; od 1994 członek redakcji). We wrześniu 1994 został członkiem Rady Programowej telewizyjnego programu kulturalnego „Pegaz”. Mieszka w Warszawie.

TWORCZOŚĆ

1. Bez usprawiedliwienia. [Wiersze]. Wwa: PIW 1978, 52 s.

2. Nasze podwórko. Scenariusz filmowy. TV 1979.

Serial pięcioczęściowy dla dzieci.

3. Promienie błędnego koła. [Wiersze]. Kr.: WL 1980, 71 s.

Nagroda Fundacji R. Gravesa przyznana przez Polski PEN Club w 1981.

4. Na skrzyżowaniu Azji i Europy. [Wiersze]. [Wwa]: NOWA* [1982], [32] s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr.: *Obs. Wojenny** 1982; wyd. 3 Wwa: WNOPIM; Przedświt* 1983.

Podp.: Te Jot. — Tomik zawiera 60 wierszy.

5. Biała łąka. [Białoleka]. Dziennik poetycki: 9 listopada-23 grudnia 1982 roku. [Wiersze]. [Wwa]: *Tyg. Wojenny** [1983], 39 s.

Tomik zawiera 39 wierszy oraz informacje o autorze.

6. Zapiski z błędnego koła. Red. wyd.: Cz. Karowski. Berlin Zachodni: Pogląd 1983, 74 s. Wyd. nast. [Wwa:] Przedświt* 1983, 46 s.

Zawartość: Las Birnam ruszył; Zawal; Białoleka (9 listopada-23 grudnia 1982).

7. Czas pamięci i zapomnienia. Wiersze z różnych lat. Wwa: WNOPIM; Przedświt* [1985], 58 s.

8. Kropla, kropla. [Wiersze]. Kr., Wr.: WL 1985, 66 s.

9. Życie Anny Walentynowicz. Wwa: NOWA* 1985, 62 s.

Spisana przez T.J. opowieść biograficzna Anny Walentynowicz o niej samej.

Adapt. teatr.: pt. Spektakl o Annie Walentynowicz. Wyst. Londyn 1981.

10. W złotej klatce. Notatnik amerykański. Wwa: Ofic. Pokolenie* 1988, 88 s. Wyd. nast. Berlin: Veto 1989.

11. Od prawie dwustu lat. Fast zweihundert Jahre schon. [Wiersze]. [Wybrał i wstępem opatrzył] Z. Dominiak. [Przeł.] W. Ronge. Berlin: Veto 1988, 75 s.

Tekst w jęz. pol. i niem.

12. Węzeł polski. Wiersze stare i nowe. Kr.: Znak 1988, 107 s.

13. Obok siebie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1989, 78 s.

14. [Dwadzieścia jeden] 21 wierszy. 21 dikter. [Przeł.] A. Bodegård. Stockholm: Brombergs 1992, 48 s.

Tekst w jęz. pol. i szwedz.

15. Z ukosa. [Felietony]. Paryż: Inst. Lit.; Wwa: PoMost 1992, 224 s. (Bibl. *Kultury*, t. 476).

Podp.: Smecz.

Zawiera teksty publikowane w *Kulturze* paryskiej od maja 1990 do sierpnia 1992; tytuły stanowią nazwy niesięcy.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1990. — Wywiad: Między poezją a reportażem, [Rozm.] T. Cieślak. *Kult. Niezależna* 1990 nr 64.

[S. Barańczak] B. Stawiczak: „Každy człowiek jest cęła śmierci”. *Tyg. Powsz.* 1978 nr 39 [rec.]. Bez usprawiedliwienia. — W. Bolecki: Palec Boży z wyrwanym paznokciem. W tegoż: *Widziałem wolność w Warszawie*. Wwa* 1984. — P. Cielesz: Powaga. *Twórczość* 1990 nr 5 [rec.]: Węzeł polski]. — S. Barańczak: Skrzyżowanie. W: *Literatura współczesna „Żle obecna” w szkole*. Wr. 1991. — M. Ingłot. T.J. spotkanie z Norwi-

dem. *Polonistyka* 1993 nr 5. — J. Łukasiewicz: Węzeł i gniazdo. W tegoż: Rytm czyli powinność. Wr. 1993 [dot.: Węzeł polski]. — D. Ulicka: Na papierowym korcie. *Nowe Książ.* 1993 nr 7 [rec.: Z ukosa].

B.D.

**JASTRZĘBIEC-KOZŁOWSKI Czesław
1894-1956**

Pseud.: (c.j.k.); C.J.K.; C. Jastrzębiec; Cz.J.K.; Cz.J.-K.; Cz. Jastrzębiec; czjk; czk; Kamiowa.
Tłumacz, poeta.

Urodzony 31 grudnia 1894 w Krzemieńcu; syn Michała Jastrzębca-Kozłowskiego, lekarza okulisty, i Zofii z Zelenayów, dentystki. W 1897-1919 mieszkał w Kijowie. W wyniku upadku z konia w ósmym roku życia uległ postępującemu niedowładowi urazowemu. Wyjeżdżał na krótkie pobyty lecznicze do Austrii, Niemiec, Szwajcarii i Włoch. Mimo powiększającego się kalectwa ukończył filologiczne Gimnazjum Stepowicza w Kijowie. Samodzielnie odbywał studia w zakresie nauk filozoficznych oraz opanował kilka języków obcych: rosyjski, francuski, angielski, esperanto, ukraiński, niemiecki i włoski. Debiutował w 1912 jako tłumacz przekładem wiersza Z. Krasiańskiego „Jeszcze kielich mojej doli ...” na język esperanto („Pokalo del'vivo”), opublikowanym na łamach *Pola Esperantisto* (nr 12). W tym samym roku drukował wiersze i artykuły w języku esperanto w czasopiśmie zagranicznych. W 1915 założył w Kijowie czasopismo *Piôro* (tu też przekład polski utworów E. Poego „Kruk” i „Milczenie”). W 1919-20 mieszkał w Warszawie, a od 1920 w Sosnowcu. Przykuty przez ponad czterdzieści lat do łóżka rozwijał twórczość poetycką i przekładową. W 1923 został członkiem ZZLP. W 1925 osiedlił się na stałe we Włochach pod Warszawą. W 1926 ożenił się z Zofią Hulanicą. Artykuły, recenzje literackie, wiersze i przekłady z języka angielskiego, francuskiego, rosyjskiego i ukraińskiego ogłaszał m.in. w czasopiśmie: *Tygodnik Ilustrowany* (1922-29), *Wiadomości Literackie* (1925-35, z przerwami), *Gazeta Literacka* (1926-27, 1932-34), *Świat Kobiecy* (1927-31), *Lwowskie Wiadomości Muzyczne i Literackie* (1927-32), *Tęcza* (1927-33). Za przekłady poezji jugosłowiańskiej na język polski został odznaczony w 1932 jugosłowiańskim Orderem św. Sawy. W 1932-39 należał do zespołu redakcyjnego dwutygodnika *Zet*, którego celem było propagowanie mesjanistycznej „filozofii absolutnej” J.M. Hoene-Wrońskiego. W 1938 współpracował z *Biuletynem Polsko-Ukraińskim* jako autor stałego cyklu felietonów pt. „Kochany Jasio z Kijowa”. W okresie międzywojennym był członkiem Polskiego PEN Clubu. W czasie okupacji niemieckiej, mieszkając nadal we Włochach, zajmował się studiami filozoficznymi; przygotował komentarz do doktryny J.M. Hoene-Wrońskiego pt. „Elementarz filozofii

absolutnej” oraz traktat „Filozofia nieśmiertelności”. Po wojnie od maja 1945 do maja 1948 prowadził dla Polskiego Radia tzw. nasłuch zagraniczny. Publikował m.in. w *Odrze* (1945-46), *Życiu Literackim* (1945-46), *Odrodzeniu* (1946, 1949), *Tygodniku Warszawskim* (1946-49), *Przyjaźni* (1950-51). Zmarł 14 czerwca 1956 we Włochach pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Petaloj*. [Wiersze w jęz. esperanto]. Paryż 1912.
2. *Gałązka z za płotu*. Cykl liryczny 9 opowiadań prozą. Lw.: Ossol. 1926, 31 s.
Zawartość: Kasztanowa aleja; Na plebanii; Róża; Winogrona; Gałązka z za płotu; Żuk; Herbata na dworcu; Anguis inter narcissos; Lady Gwendolen.
3. *Absolut a względność*. Wstęp do Wrońskiego. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1933, 103 s.
4. *Błękitna brama*. [Wiersze]. Z przedm. L. Staffa. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1934, 78 s.
5. *Commentaire sur „La création propre de Dieu”*. [Studium filozoficzne]. Paris: Librairie Vêga 1936, 32 s.
6. *Czas*. Studium filozoficzne. *Wrońskaiana. Roczn. Filoz.-Matematyczny* 1939 s. 42-83.

Przekłady

1. Ch. Baudelaire: Kwiaty grzechu. Wwa, Kr.: J. Mortkowicz 1920, 275 s.
2. A. Villiers de l'Isle-Adam: Ewa przyszłości. [Powieść]. Lw.: Lektor 1922, 220 s.
3. Ch. Baudelaire: Moje serce obnażone. *Dzienniki poufne*. Wwa: Ignis 1923, 83 s.
4. H.L. Gates: Milion dolarów. *Powieść*. Wwa: Druk. Bankowa [1927], 139 s.
5. Ch. Cherfils: Zarys religii naukowej. Wstęp do Wrońskiego filozofa i reformatora. Przedm.: P. Chomicz. Wwa: F. Hoesick 1929, 256 s.
6. H. Barthez: Kleopatra. *Demon rozkoszy*. *Powieść*. Wwa: Inst. Wydawn. Renaissance [1930], 272 s.
7. S. Lewis: Mantrap. *Powieść*. Wwa: Inst. Wydawn. Renaissance [1930], 272 s.
8. W.B. Maxwell: Przez zapomnienie ku szczęściu. *Powieść*. Wwa: Inst. Wydawn. Renaissance [1930], 352 s.
9. E.P. Oppenheim: Fantom z Monte Carlo. *Powieść sensacyjna*. Wwa, Stanisławów: „Mrówka” 1930, 232 s.
10. E.P. Oppenheim: W złotej sieci. [Powieść]. Wwa, Stanisławów: „Mrówka” 1930, 182 s.
11. M. Sinclair: Anna Severn i Fieldingowie. *Przełt. ...* Lw.: [b.w.] 1930, 270 s.
12. E. Wallace: Upiory. *Powieść*. Wwa [1930].

13. S. Horler: Władczynie nocy. Powieść kryminalna. Wwa: „Mrówka” [ok. 1932], 222 s. Wyd. nast. Łódź: Republika 1939.
14. J.M. Hoene-Wroński: Prawo tworzenia. Spolszczył [z franc.] ... Wwa: Druk. Nowogrodzka 1933, 32 s.
15. S. Lewis: Ulica Główna. Powieść. Wwa: Inst. Wydawn. Renaissance [1933], 306 s. Wyd. nast. łącznie z cz. 2 pt. Ulica Główna; Zwycięstwo cywilizacji [poz. 19]. Wwa: Czyt. 1957, 550 s.
16. I. Gundulić: Osman. Poemat historyczny o wojnie chocimskiej z r. 1621 w 20 pieśniach <pieśni 14 i 15, uzupełniające poemat, pióra I. Mażuraniča>. Ze wstępem o Gunduliću i jego „Osmanie” M. Rešetara oraz art. o rkpsach i przekł. „Osmana” w Polsce W. Perkotta. Wwa: Dom Książki Pol. 1934, 473 s.
17. J.M. Hoene-Wroński: Propedeutyka mesjaniczna. Cz. 1. Przel. [z franc.] ... Wwa: Druk. Podstoleczna 1934, 47 s.
18. A. Čubranović: Cyganka. Maskerata dubrownicka z r. 1527; I. Gundulić: Dubrawka. Gra pasterska z r. 1628. Z wstępem M. Kombola. Wwa: Dom Książki Pol. 1935, 140 s.
19. S. Lewis: Zwycięstwo cywilizacji. [Powieść]. Wwa: Pol. Tow. Przyj. Książki [1935], 296 s. Wyd. nast. łącznie z cz. 1: Ulica Główna zob. poz. 15.
20. J. Małaniuk: Hellada stepowa. [Wiersze]. Wybrał i z ukr. przel. ... Wwa: Bibl. Zet 1936, 16 s.
21. J.M. Hoene-Wroński: Geneza filozofii absolutnej. Przedm.: J. Braun. Pozn.: J. Jachowski, Księg. Uniwersytecka 1937, XXIV, 335 s.
22. Jugosłowiańska poezja ludowa. [Antologia]. W nowych przekł. pol., ze wstępem G. Gesemana oraz komentarzem i art. o dawniejszych przekł. pol. Przel.: A. Bogusławski i ... Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1938, 507 s.
23. A. Ostrowski: Wilki i owce. Komedia w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1947. Wyd. [Wwa:] PIW 1951, 223 s. Przedr. w: Antologia dramatu rosyjskiego. T. 2. Wwa: Czyt. 1954.
II nagroda w konkursie Generalnej Dyrekcji Teatrów na przedr. sztuk rosyjskich i radzieckich w 1950.
24. W. Shakespeare: Burza. Baśń fantastyczna w 5 aktach, 10 obrazach. Wyst. Łódź, T. Wojska Pol. 1947.
25. Condorcet [J.A.N. de Caritat.]: Projekt organizacji wychowania publicznego. Oprac. B. Suchołolski. Wwa: PZWS 1948, 71 s.
26. Jugosłowiańska epika ludowa. Wybrał, wstępem i objaśn. opatrzył M. Jakóbiec. Wr.: Ossol. 1948, LXVI, 165 s. *BN* II, 58.
27. A. Ostrowski: Grzesznicy bez winy. Dramat w 4 aktach. Wyst. Jelenia Góra, T. im. Jeleniej Gó-
ry 1948. Wyd. pt. Niewinni winowajcy. [Wwa:] PIW 1950, 165 s.
28. R.L. Stevenson: Skarby w podziemiach klasztoru. [Powieść]. [Wwa:] Spółdzielczy Inst. Wydawn. 1948, [16] k.
29. P. Bażow: Szkatułka z malachitu. [Powieść]. [Wwa:] Czyt. 1949, 488 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1949, wyd. 3 1951, wyd. 4 1953, wyd. 5 1955 [właśc. 1954].
30. S. Heym: Zakładnicy. [Powieść]. [Pozn.]: Wielkopol. Księg. Wydawn. 1949, 390 s.
31. Molière: Świętoszek. (Tartuf). Oprac. M. Brahmer. Kr.: M. Kot 1949, 106 s. Wyd. 2 przejr. tamże 1950.
32. W. Szyszkow: Jemelian Pugaczow. Powieść historyczna. [Wwa:] PIW.
T. 1. Cz. 1-3. 1949, 269 + 203 + 219 s.
T. 2. Cz. 1-3. 1950, 304 + 215 + 247 s.
T. 3. Cz. 1-2. 1950, 306 + 222 s.
Wyd. nast. całości tamże: wyd. 2 1951, wyd. 3 1951.
33. W. Szyszkow: Rzeka posepna. Powieść. T. 1-2. Wwa: PIW 1949, 474 + 516 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1950, wyd. 3 1956, wyd. 4 1978.
34. W. Kostylew: Iwan Groźny. Powieść. [Wwa:] PIW.
Księga 1. Wyprawa. 1950, 574 s.
Księga 2. Morze. 1951, 597 s.
Księga 3. W newskiej twierdzy. 1951, 443 s.
Wyd. łączne całości tamże: 1954-1955.
35. I. Karnauchowa: Najcudniejsza piękność. [Bajki dla dzieci]. Wwa: NK 1951, 146 s. Wyd. 2 tamże 1952.
36. Molière: Mieszczanin szlachcicem. Komedia-balet w 5 aktach. Oprac. M. Brahmer. Kr.: M. Kot 1951, 105 s.
37. M. Priszwin: Krople z drzew leśnych. Z notatnika. [Opowiadania]. [Wwa:] PIW 1951, 207 s.
38. S. Aksakow: Kronika rodzinna. [Powieść]. [Wwa:] PIW 1962, 263 s.
39. S. Aksakow: Lata dziecięce Bagrowa – wnuka. [Powieść]. Wwa: PIW 1953, 387 s.
40. S. Aksakow: Wspomnienia. Wwa: PIW 1953, 376 s.
41. A. Barmin: Ruda. [Powieść]. Wwa: NK 1953, 472 s.
42. Bajki koreańskie. Oprac. N. Chodża. Tłum. z ros. ... Wwa: NK 1954, 102 s.
43. W. Shakespeare: Tymon Ateńczyk. Wwa: PIW 1954, 136 s.
44. I. Sokołow-Mikitow: Ojczyzna. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1954, 662 s.

45. I. Sokołow-Mikitow: Opowieści i opowiadania. Wwa: PIW 1954, 492 s.

46. A. Suchowo-Kobylin: Wesele Kreczyńskiego. Komedia w 3 aktach. W: Antologia dramatu rosyjskiego. T. 2. Wwa: Czyt. 1954, s. 223-274.

47. Byliny. Wybrał, wstępem i objaśn. zaopatrzył M. Jakóbiec. Tłum.: ... T. Łopalewski, T. Chrościelewski. Wr.: Ossol. 1955, CXXXI, 170 s. *BN II*, 96.

48. F. Dostojewski: Zbrodnia i kara. Powieść w 6 częściach z epilogiem. (Z pism F. Dostojewskiego. T. 1). Wwa: PIW 1955, 548 s. Wyd. nast. 2-11 w 1956-1992.

49. O. Forsz: Zamek Michałowski. Powieść. Wwa: PIW 1955, 259 s.

50. O. Honcez: Tauria. Powieść. Wwa: Czyt. 1955, 377 s.

51. O. Forsz: Odziani w kamień. Powieść. Wwa: PIW 1956, 274 s.

52. K. Paustowski: Opowieści o lasach. Wwa: Czyt. 1956, 351 s.

53. M. Sałtykow-Szczedrin: Szkice gubernialne. [Opowiadania i komedie]. Wstępem opatrzył S. Pollak. Wwa: PIW 1956, 566 s.

54. K. Simonow: Dnie i noce. [Powieść]. Wyd. 4. Wwa: MON 1956, 372 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 5 popraw. i uzup. 1968, wyd. 6 popraw. i uzup. 1972, wyd. 7 popraw. i uzup. 1975; wyd. 8 Wwa: Czyt. 1977; wyd. 8 [I] Wwa: MON 1981.

55. F. Dostojewski: Wspomnienia z domu umarłych. Powieść. Wwa: PIW 1957, 297 s. (Z pism F. Dostojewskiego). Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977; wyd. 1 [I] (Dzieła wybrane. T. 1) 1984, wyd. 2 (Dzieła wybrane. T. 2) 1987.

56. L. Tołstoj: Opowiadania z „Nowego elementarza”; Opowiadania z „Pierwszej czytanki rosyjskiej”; Opowiadania z „Trzeciej czytanki rosyjskiej”; Opowiadania z „Czwartej czytanki rosyjskiej”. W: L. Tołstoj: Opowiadania, (Dzieła. T. 10). Wwa: PIW 1957, s. 7-54, 107-228.

57. S. Aksakow: Czerwony kwiatunek. Wwa: NK 1959, 38 s. Wyd. nast. tamże 1968.

58. A. Czechow: Wiśniowy sad. W: A. Czechow: Utwory sceniczne. (Dzieła. T. 10). Wwa: Czyt. 1960 s. 563-660. Przedr. w: A. Czechow: Wybór dramatów. Wr.: Ossol. 1979.

59. N. Leskow: Cher-Amour; Zagon; Wdzięk administracyjny; Dama i kocmofuch. W: N. Leskow: Wdzięk administracyjny i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1961, s. 5-95, 377-514.

60. J. Tynianow: Puszkina. Powieść. Tłum.: ..., K. Latoniowa. Wwa: PIW 1961, 634 s.

61. F. Mistral: Mirejo. Sielski poemat prowansalski. Oprac.: S. Gniadek. Wr.: Ossol. 1964, XLVIII, 234 s. *BN II*, 145.

62. M. Sałtykow-Szczedrin: Minione czasy. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1968, 63 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — PSB (P. Grzegorzczak). — P. Grzegorzczak: Twórcy i badacze kultury zmarli w 1956. *Kult. i Społ.* 1957 nr 3.

[Gałązka z za plotu:] J. Iwaszkiewicz. *Wiad. Lit.* 1927 nr 4; [J. Braun] J.B.: Co to jest poezja — i co to jest piękno. *Gaz. Lit.* 1927 nr 1. — [Błękitna brama:] K.W. Zawodziński. *Rocz. Lit.* 1934; K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1935 z. 3; J. Janowski: Z poezji religijnej. *Kultura* 1936 nr 32. — J. Benešić: Mój przyjaciel Czesław. *Lit. na Świecie* 1980 nr 9. **B.D.**

JASTRZĘBSKI Jerzy
ur. 1945

Pseud.: Jan Górecki.
Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 10 kwietnia 1945 w Częstochowie; syn Stanisława Jastrzębskiego, z zawodu szewca, i Anieli z domu Kibśnia-Baran. Uczęszczał do szkół w Częstochowie. W 1963 ukończył liceum pedagogiczne. Od 1963 studiował filologię polską i filozofię na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.); w 1968 uzyskał magisterium w dziedzinie filologii, a w 1971 filozofii. W 1965-81 był członkiem PZPR. W 1966 rozpoczął twórczość krytycznoliteracką recenzją powieści T. Nowaka „Takie większe wesele”, ogłoszoną w *Agorze* (nr 9); w piśmie tym publikował następnie w 1967 i 1969. Liczne studia, szkice, artykuły i recenzje ogłaszał też w *Odrze* (stale od 1969), *Literaturze Ludowej* (stale od 1972), zeszytach *Acta Universitatis Wratislaviensis* (stale od 1974), bydgoskich *Kontrastach* (1974-80). W 1968 podjął pracę w Instytucie Filologii Polskiej UWr. (od 1975 w Zakładzie Teorii Kultury i Sztuk Widowskich Instytutu). W 1972 wszedł w skład redakcji miesięcznika *Literatura Ludowa*. W 1974 otrzymał stopień doktora na podstawie pracy „Z dziejów literatury ludowej i chłopskich organizacji kulturalno-oświatowych w latach 1918-1948”, napisanej pod kierunkiem prof. Czesława Hernasa. Od 1983 wykladał historię literatury powszechnej i historię kultury na Wydziale Łąckim Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. L. Solskiego we Wrocławiu. W 1981 habilitował się na podstawie rozprawy „Wokół kultury i literatury ludowej — programy, nadzieje, realia. 1939-1948”. W 1982-83 pracował na uniwersytecie w Sarajewie. Po 1983 publikował pod pseud. Jan Górecki artykuły i recenzje we wrocławskich pismach wychodzących poza zasięgiem cenzury: *Obecność* oraz *Walka*. Liczne artykuły, wiersze i recenzje ogłaszał następnie w *Regionach* (od 1989), *Przeglądzie Powszechnym* (od 1991), kontynuował też współpracę z *Literaturą Ludową*. Od 1987 stale współpracował ja-

ko komentator kulturalny z Rozgłośnią Polską Radia Wolna Europa, a także pismami *Nowy Dziennik* (Nowy Jork) i *Gazeta* (Toronto). W 1990 został mianowany profesorem. Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wokół kultury i literatury ludowej 1939-1948. Wwa: LSW 1978, 211 s.

Zawartość: My otworzymy narodowi dzwierzę; W Polsce Ludowej ludowe jest to, co narodowe; Istnieje jedna tylko literatura polska; Jak się już razem, całą grupą wystąpiło... Nagroda im. S. Pietaka w dziedzinie eseju w 1979.

2. Czas relaksu. O literaturze masowej i jej okolicach. Wr.: Ossol. 1982, 232 s.

Zawartość: Od autora. — Spór o kulturę masową. — Ciągłość i zmiana: Pisarstwo „samorodne” czy „twórczość amatorska”; Perypetie powieści gazetowej; „Co tydzień powieść” czyli dwie propozycje literatury dla mas. — Manowce dydaktyzmu: Krajobraz antypornografii. Autentyzm upozowany; Złudzenia autentyczności; „Ewa wzywa 07” — 07 nie odpowiada; Kto nas zdradza [motyw szpiega we współczesnej literaturze polskiej]; Komiks i stereotypy.

3. Między apologią a negacją. Kultura ludowa w polemikach 1939-1948. Wwa: LSW 1987, 298 s.

Zawartość: Wstęp. — Wojna i okupacja: Wojna — kultura — polityka; Wieś i przyszłość kultury; Ludowość i społeczne źródła kultury narodowej. — Po wojnie: Ruch ludowy i sprawa awansu kulturalnego wsi; Problem organizacji; Krytyka i polityka.

4. Koniec żałosny. [Szkice literackie]. Wr.: Wydawn. UW, 1992, 297 s.

Zawartość: Od autora. — Wokół realizmu: Krytyka i polityka; Krytyka w „organach”; Krytyka w „kurierach”. — Oblicza zmienności: Prawdy reportażu; Zmienność i realizm; Niedole krytyki.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Współczesne środki masowego przekazu a działalność kulturalno-oświatowa. W: Sesja naukowa poświęcona problemom współczesnego ruchu kulturalnego, Jelenia Góra 1968 s. 32-52. — Powieść gazetowa. *Lit. Lud.* 1972 nr 3 s. 3-33. — Komisja do Spraw Literatury Odcinkowej. (1948-1950). *Lit. Lud.* 1974 nr 4 s. 50-61. — Oddział Wiejski Związku Zawodowego Literatów Polskich. (1945-1948). *Lit. Lud.* 1974 nr 1 s. 3-25. — Z problemów pisarstwa ludowego w kulturze literackiej 20-lecia międzywojennego. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1974 t. 16 s. 175-204. — Spór o kulturę ludową. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1975 t. 17 s. 73-106. — Wieś tworząca. *Lit. Lud.* 1975 nr 1 s. 3-19. — Krajobraz antypornografii. *Odra* 1976 nr 4 s. 35-48. — „Problem odrodzenia jest problemem kultury”. Z programów kulturalnych lat wojny i okupacji. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1977 t. 19 nr 418 s. 119-148. — Programy kulturalne ruchu ludowego w latach wojny i okupacji. *Lit. Lud.* 1977 nr 4/5 s. 27-54. — Aleksander Świętochowski — społeczne źródła kultury. *Regiony* 1977 nr 4 s. 142-158. — Kultura i ruch ludowy (1944-1948). *Lit. Lud.* 1978 nr 4/6 s. 41-69. — Kultura i ruch zwią-

kowy 1944-1948. *Mies. Lit.* 1979 nr 5 s. 117-126. — Centralny Instytut Kultury. (1945-1949). *Lit. Lud.* 1980 nr 4/6 s. 63-82. — Zmienność i realizm (na marginesie dyskusji o młodej prozie). *Akcent* 1980 nr 4 s. 21-38. — Społeczne źródła kultury narodowej. Nadzieje, mity, rewizje. (1939-1945). *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1982 t. 23 s. 165-194. — Polityczne konteksty krytyki literackiej w prasie codziennej PPR i PPS z lat 1944-1948. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1983 t. 24 nr 710 s. 173-203. — Polityczne konteksty krytyki literackiej w prasie codziennej z lat 1944-1948. Cz. 2. („Dziennik Ludowy” SL i „Gazeta Ludowa” PSL); Cz. 3. („Kurier Codzienny” Stronnictwa Demokratycznego) i „Ilustrowany Kurier Polski” Stronnictwa Pracy). *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1986 t. 26 s. 163-230. — Prawdy i fikcje reportażu. *Litteraria* 1987 t. 19 s. 137-165. — Żyd jako „obcy” i jako „swoi” w kulturze wsi polskiej XIX wieku. *Lit. Lud.* 1989 nr 4/6 s. 31-48. — Programy i publicystyka kulturalna PPS w latach 1944-1948; Cz. 2. Kultura i humanizm socjalistyczny. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1990 t. 28 s. 129-168, 1991 t. 29 s. 135-178.

Przekłady

1. Opowieści Czan. [Antologia opowiadań chińskich]. Kłodzko: Kłodzki Klub Lit. 1983, [16] s.

2. R.H. Blyth: Czym jest zen? *Odra* 1991 nr 4 s. 74-84.

3. Mumonkan. [Koany chińskie z XIII w.]. Wr.: Archat-Alef 1993, 96 s.

OPRACOWANIA (wybór)

[Wokół kultury i literatury ludowej 1939-1948:] A. Staniśzewski: Dyskusje wciąż aktualne. *Lit. Lud.* 1978 nr 3; K. Kozłowski: Spór o kulturę ludową. *Polityka* 1978 nr 51; J. Kurowicki: Miejsce zamieszkania. *Kontrasty* 1978 nr 9; R. Sulima: Spory o przyszłość kultury. *Nowe Książ.* 1978 nr 19; A. Brzozowska-Krajka. *Pamięć* 1979 z. 2; I. Sikora: Powojenne spory o kulturę ludową. *Opole* 1979 nr 8; W. Sitek: Literatura ludowa czy literatura dobra. *Odra* 1979 nr 5; Z. Ziątek: Wokół książki J. Tyg. *Kult.* 1979 nr 29. — [Czas relaksu:] Cz.P. Dutka: Czy tylko „Czas relaksu”? *Odra* 1983 nr 7/8. E.G.

JASTRZĘBSKI Zdzisław 1930-1972

Historyk literatury, krytyk literacki, edytor.

Urodzony 12 grudnia 1930 w Wyszku w Wołyńsku; syn Jana Jastrzębskiego, zawodowego wojskowego, i Leokadii z domu Kaczorek. W 1935-38 mieszkał w Przychodzku pod Naryłomyślem. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Brodnicy. Po zakończeniu wojny ukończył tamtejsze gimnazjum i liceum ogólnokształcące o kierunku przyrodniczym. Następnie od 1950 studiował polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL). Działal aktywnie w Kole Polonistów (głównie w sekcjach krytyki literackiej i kultury).

Debiutował w 1952 szkicem pt. „Rdza na betonie. (O poezji Aleksandra Rymkiewicza)”, opublikowanym na łamach *Dziś i jutro* (nr 31); z pismem tym współpracował do 1954. W 1953 otrzymał nagrodę *Słowa Powszechnego* w dziale krytyki literackiej. Drukował także recenzje i artykuły w *Tygodniku Powszechnym* (od 1953). W 1955 uzyskał magisterium i jako aspirant zaczął pracować na KUL; zbierał materiały do *Biuletynu Towarzystwa Przyjaciół KUL*. W 1956 ożenił się z Anną Gąsiorowską. W 1956-60 był bibliotekarzem i nauczycielem w liceum kulturalno-oświatowym i liceum plastycznym w Lublinie, następnie do 1962 polonistą w liceum muzycznym oraz korektorem w Towarzystwie Naukowym KUL. Równocześnie rozwijał działalność naukową i krytyczną; zajmował się przede wszystkim twórczością C. Norwida oraz literaturą polską okresu II wojny światowej. Publikował m.in. w *Kamieniu* (od 1956), *Przeglądzie Humanistycznym* i *Więzi* (od 1959). W 1962 podjął pracę w Instytucie Medycyny Pracy i Higieny Wsi jako bibliotekarz, a w 1965-66 starszy asystent, sekretarz redakcji pisma *Medycyna Wiejska*. Równocześnie w 1963-66 pracował na pół etatu w redakcji *Kamienia*. W 1966 obronił na Uniwersytecie Łódzkim doktorat na podstawie pracy „Literatura pokolenia wojennego wobec dwudziestolecia” (promotor prof. Stefania Skwarczyńska) i w październiku tego roku został adiunktem na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Katedrze Historii Literatury Polskiej (od 1970 w Zakładzie Literatury Współczesnej Instytutu Filologii Polskiej). Od 1969 był członkiem ZLP. Zmarł nagle 30 kwietnia 1972 w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bez wieńca i togi. Szkice literackie. Wwa: Pax 1967, 250 s.

Zawiera szkice z l. 1952-1967. Słowo wstępne. — [O C. Norwidzie:] „Gdzie jest, o śmierci, twa kosa?”; Poeta „bez wieńca i togi”; Sto poetyckich „paragrafów”; Ciągłe nowy Norwid. — Nieugięty adwokat prawdy [dot. E. Hello]; Dwa spojrzenia [W. Łoziński], Madonna Busowska [Z. Rańska; Miasto Madonny]; Ku radości życia [dot. G.K. Chesterton]; O dwóch Świętych i jednym humorystce [G.K. Chesterton; Sw. Franciszek z Asyżu; Sw. Tomasz z Akwinu]; Przygoda Saint-Exupéry'ego; Marshall i katolicyzm; Prawdziwy humanista [dot. W. Bąka]; J. Liebert o poezji; Serdeczny dialog [dot. poezji J. Lieberta]; Rdza na betonie. (O poezji A. Rymkiewicza); Od katastrofizmu do katastrofy [dot. literatury XX-lecia]; Wojna i literatura [1939-1945]; Dwudziestolecie w oczach pokolenia wojennego; „Pójdziemy wolno nad groby zagubionych Homerów” [dot. K.K. Baczyńskiego i T. Gajcego]; Śpiew z pożogi. [Glossa do „Utworów wybranych” K.K. Baczyńskiego]; A. Trzebiński; Między Apokalipsą a śpiewnością [o poetach grupy Szluka i Naródl]; Liryki Marka Chmury [Z. Stroński].

2. Literatura pokolenia wojennego wobec dwudziestolecia. Wwa: PIW 1969, 265 s. IBL PAN.

3. Poetyka humoru lat okupacji 1939-1944. Wwa: Pax 1986, 284 s.

Zawiera także Aneks [wybór tekstów i rysunków na podstawie antologii G. Załęskiego: *Satyra w konspiracji 1939-1944*. Wwa 1958].

Szkie i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Norwid o Mickiewiczu. *Rocz. Hum.* 1954/1955 s. 255-282. — Norwidiana. *Prz. Hum.* 1957 nr 3 s. 79-89. — Mickiewiczowska alternatywa. *Rocz. Hum.* 1959 nr 1 s. 151-176. — Matka Boska w poezji poromantycznej (do r. 1918). W: Matka Boska w poezji polskiej. T. 1. Lubl. 1959 [właśc. 1960]. — Sceniczne dzieje Norwida. *Pam. Teatr.* 1960 z. 2 s. 259-294. — Biografia Leśmiana notariusza. *Prz. Lubel.* 1965 nr 1 s. 177-199. — Problematyka badawcza literatury wojennej. *Prz. Hum.* 1966 nr 5 s. 35-45. — O pojęciu groteski i niektórych jej aspektach w dramacie polskim doby obecnej. *Dialog* 1966 nr 11 s. 94-108. — Posłuchajcie ludzie ... (Warszawski folklor w czasie wojny). *Lit. Lud.* 1967/1968 nr 4/6 s. 81-92. — Juwenilia Tadeusza Gajcego. *Poezja* 1969 nr 3 s. 41-58. — Związki między poezją i prozą. W: O prozie polskiej XX wieku. Wr. 1971 s. 395-412. — Twórca czy krytyk. *Poezja* 1971 nr 8 s. 18-29 [dot. A. Trzebińskiego].

Prace edytorskie i redakcyjne

1. L.Z. Stroński: Okno. Wstęp i wybór ... Lubl.: WŁubel. 1963, 94 s.

2. Wspomnienia o Bolesławie Leśmianie. Red. [i wstęp] ... Lubl.: WŁubel. 1966, 358 s.

3. A. Trzebiński: Aby podnieść różę ... Poezje i dramaty. Wstęp i oprac. ... Wwa: Pax 1970, 239 s.

4. A. Trzebiński: Kwiaty z drzew zakazanych. Proza. Słowo wstępne i oprac. ... Wwa: Pax 1972, 498 s.

5. Konspiracyjna publicystyka literacka. 1940-1944. Antologia. Oprac. i wstępem poprzedził ... Kr.: WŁ 1973, 287 s.

OPRACOWANIA (wybór)

RL 1972 (J. Chudek).

[Bez wieńca i togi:] K. Rzyk. *Kierunki* 1967 nr 34; J.M. Bartnicka. *Nowe Książki* 1968 nr 2; W. Tkaczuk. Antyprofesjonalista? *Tuórczość* 1968 nr 7. — [Literatura pokolenia wojennego wobec dwudziestolecia:] T. Klak. Katastrofizm i groteska. *Kamena* 1970 nr 8; A.K. Waśkiewicz. Pokolenie dramatyczne. *Tuórczość* 1970 nr 12, odpowiedź: Z. Jastrzębski. Głosy do mojej książki i jej recenzji. *Tamże* 1971 nr 4; M. Wyka. Książka o literaturze wojennej. *Mies. Lit.* 1970 nr 5; J. Zacharska. *Prz. Hum.* 1970 nr 1. — Z. Łapiński; Z.J. *Biul. Polonist.* 1973 nr 47. — [Konspiracyjna publicystyka literacka. Wyd.] T. Polanowski. Maksymalizm kulturowy konspiracyjnej prasy. *Tyg. Powsz.* 1973 nr 34, nawiaz.: W. Bartoszewski. *Tamże* nr 41; L. Kielanowski. „Nie będziemy Mickiewiczami”. *Wiadomości*, Londyn 1974 nr 33. — E. Wiszniowska. Zdzisław Jastrzębski 1930-1972. W dziesiątą rocznicę śmierci. Lubl.: Muzeum Okręgowe, Oddz. J. Czechowicza 1982, 36 s. — [Poetyka humoru:] R.M. Gronski. Echa śmiechu. *Polityka* 1986 nr 35; J. Lewandowski. Śmiech jako broń. *Kierunki* 1986 nr 25; W. Szturc. Humor okupacyjny. *Nowe Książki* 1986 nr 9.

JAWORCZAKOWA Mira ur. 1917

Właściwe imię: Mirosława.
Do 1939 podpisywała utwory nazwiskiem: Sidorowiczówna.
Pseud.: M.J.; Mira Wiśniewska.
Autorka utworów dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 21 kwietnia 1917 w Sartaniu w rodzinie inteligenckiej; córka Konstantego Sidorowicza i Heleny z Dobrzańskich. Uczęszczała do Gimnazjum im. A. Wereckiej w Warszawie, w 1935 ukończyła maturę. Od 1937 studiowała fizykę na Uniwersytecie Warszawskim. Debiutowała w 1939 opowiadaniem przyrodniczym „Jak żywa zabawka”, drukowanym w *Plomyku* (1938/39 nr 21); w tym samym roku nawiązała współpracę z pismami *Słonko* i *Poranek*. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie. Po upadku powstania warszawskiego zamieszkała w Krakowie, gdzie po wyzwoleniu kontynuowała pracę literacką. Współpracowała z Polskim Radiem jako autorka słuchowisk dla dzieci oraz z czasopismami: *Plomyk* (1946-47, 1960-69), *Iskierki* (1946-51), *Plomyczek* (1946-84), *Świerszczyk* (1947-84; tu m.in. cykle felietonów dla dzieci, także pt. „Świerszczykowe nowinki” w 1952-61) i *Świerszczyk-Iskierki* (1951-56). W 1946-72 była redaktorem w Państwowych Zakładach Wydawnictw Szkolnych. W 1948 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP), w późniejszych latach aktywnie uczestniczyła w pracach Związku pełniąc funkcje członka zarządu Oddziału Krakowskiego (1964-78) i członka Komisji Socjalnej przy Zarządzie Głównym w Warszawie (1969-78). W 1949 wyszła za mąż za Aleksandra Jaworczaka, polonistę. Otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży (1974) oraz nagrodę m. Krakowa za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury (1983). Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1970), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975), odznakami: „Przyjaciel Dzieci” (1960), „Zasłużony Działacz Kultury” (1973). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Marmotek z gór. [Opowieść dla dzieci]. [B.m.]: Czyt. 1946, 70 s.

Podp.: Mira Wiśniewska.
Przełt. słowac.: Hvizďák. [Przeł.] M. Babiaková-Bajová. Trnava 1947.

2. Haśło: „Szkola!” [Opowiadanie]. Wwa: NK 1953, 29 s.

3. Jacek, Wacek i Pankracek. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1955, 85 s. Wyd. nast. 2-15 w 1957-1992.

Przełt. ukr.: Jacek, Wacek i Pankracek. [Przeł.] S. Hvozdeczka, J. Kobov. Kív 1958.

4. Zielone pióro. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1956, 230 s. Wyd. 2 tamże 1960.

5. Oto jest Kasia. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1960, 189 s. Wyd. nast. 2-8 w 1968-1992.

Adapt. radiowa: Adapt.: A. Lisowska-Niepokólczycka. Radio 1977.

6. Przyjaciel na zawsze. [Opowiadania dla starszych dzieci]. Wwa: NK 1960, 249 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1965, wyd. 4 1974, wyd. 5 1985.

Zawartość: Sprawy długich wieków; Szopa za miastem; Typograf Jego Królewskiej Mości; „Wszystkim swoje księgi daję”; Na Floriańskiej „Pod wiewiórka”; U Pana Grólla w Marywilu; Tysiąc sto na godzinę; Uwaga! Jedziemy; Objaśnienia.

7. Coś ci powiem, Stokrotko ... [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1962, 125 s.

Przełt. słowen.: Veš kaj, Marjetica. [Przeł.] Z. Skerlj-Jermanova. Ljubljana 1978.

8. Po słonecznej stronie. [Powieść dla starszych dzieci]. Wwa: NK 1964, 236 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1976.

Przełt. słowac.: Som zaľubená! [Przeł.] B. Sedláková. Bratislava 1967, — słowen.: Po sončni strani. [Przeł.] Z. Skerlj-Jermanova. Ljubljana 1983.

9. Majka z Siwego Brzegu. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1973, 170 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1983.

Przełt. węgier.: Majka. [Przeł.] J. Cserventis. Budapest 1980.

Adapt. radiowa: Radio 1976.

10. Gdy odbijamy od portu. [Powieść dla młodzieży o M. Koperniku]. Wwa: NK 1975, 217 s. Wyd. 2 tamże 1980.

Przełt. czes.: Slunce jsem zadržel. Zivotopis M. Kopernika. [Przeł.] J. Simonides. Praha 1979.

11. Wszystkim swoje księgi daję. [Opowieść biograficzna o J. Januszowskim i J. Kochanowskim]. Wwa: NK 1980, 66 s.

Ponadto drobne książeczki dla dzieci w serii *Poczytaj mi Mamo* w 1951-1961.

Słuchowiska radiowe dla dzieci, m.in.: Darwin. Radio 1949. — Sprawy długich wieków. Radio 1955. — O Janie snycerzu i dziewczynie w wianku. Radio 1956. — Akademia króla Kazimierza. Radio 1963. — Tajemnicza mama. Radio 1967. — Jak się Strach przestraszył. Radio 1968. — Zepsuła się miotła. Radio 1968.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1989. — SWPP 2 (M. Brykalska). — NSLD (S. Frycie).

[A. Gólabiew] A.G. Dla dzieci i młodzieży. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 30 [rec.: Marmotek z gór]. — [Przyjaciel na zawsze:] H. Skrobiszewska: „Kto miłuje księgi, nie miewa tęskności ...” *Nowa Kult.* 1961 nr 23; K. Świerkowski: Jak niegdyś księgi drukowano. *Nowe Książ.* 1961 nr 6. — S. Zieliński: Bardzo sympatyczna książka. *Nowe Książ.* 1965 nr 1 [rec.: Po słonecznej stronie]. — J. Ondrusz. *Jutrzenka*, Czeski Cieszyn

1981/1982 nr 10 [dot. twórczości dla dzieci]. — J. Ziolkowska: M.J. „Majka z Siwego Brzegu”. (Próba oceny). *Życie Szkoły* 1982 nr 1.

A.H.

JAWORSKI Kazimierz Andrzej 1897-1973

Pseud.: Gaius; Flamen; Helena Lutycka; J.K.A.; Jotka; K.A.J.; -Kaj-; KAJ; Kajot; (kj); Oskar Oskard; S.O.; (s.or.); S.Or.; (st.or.); Stefan Orczyk; X. Rovay.
Poeta, autor wspomnień, tłumacz.

Urodzony 28 listopada 1897 w Siedliszczu pod Chetmem; syn Edwarda Jaworskiego, lekarza, i Marii ze Smoleńskich. Uczęszczał do gimnazjum w Chelmie (1909-15). Po wybuchu I wojny światowej został wraz z rodziną ewakuowany do Rosji. Ukończył gimnazjum w Sumach na Ukrainie, po czym przez dwa lata studiował medycynę na uniwersytecie w Charkowie, gdzie należał do polskiego tajnego Związku Studentów. W 1918 wrócił do kraju i w 1919-23 studiował polonistykę na Wydziale Humanistycznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W 1920 służył w Wojsku Polskim. W tymże roku debiutował wierszem ogłoszonym w lubelskim czasopiśmie *Dzień Polski*. Od 1921 był nauczycielem języka polskiego w Seminarium Nauczycielskim (później Liceum Pedagogicznym) w Chelmie; w 1928 uzyskał na Uniwersytecie Warszawskim dyplom nauczyciela szkół średnich. W 1924-25 współpracował z grupą literacką i czasopiśmie *Reflektor*. W 1925 był redaktorem odpowiedzialnym chełmskiego czasopisma *Pióro*. W tym czasie rozpoczął twórczość przekładową z języka rosyjskiego, czeskiego i słowackiego. Uczestniczył w 1932 w tworzeniu Związku Literatów w Lublinie i był członkiem pierwszego zarządu. W 1933 był współzałożycielem i do 1939 redaktorem miesięcznika literackiego *Kamena*. Jednocześnie stale współpracował z licznymi czasopismami, m.in. z *Robotnikiem* (Warszawa, 1923-34), *Naprzód* (1932-39) i *Okolicą Poetów* (1933-39). W 1936 otrzymał Srebrny Wawrzyn PAL oraz, za całokształt twórczości literackiej, nagrodę im. B. Prusa, ufundowaną przez Lubelski Związek Pracy Kulturalnej. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Chelmie. W czerwcu 1941 został aresztowany i osadzony na zamku w Lublinie, a następnie wywieziony do obozu w Sachsenhausen, w którym był więziony do lutego 1942. Po powrocie ukrywał się na wsi i brał udział w tajnym nauczaniu w Sawinie i w Chelmie. Po wyzwoleniu w lipcu 1944, pracował do 1949 jako nauczyciel w Liceum Pedagogicznym w Chelmie. W sierpniu 1944 uczestniczył w organizowaniu ZZLP w Lublinie i wszedł w skład zarządu. W 1945-52 był kierownikiem dodatku literackiego *Tydzień Literacki* do lubelskiego dziennika *Sztandar Ludu*. Od 1945 należał do redakcji *Kameny* (Chelme, następnie Lublin),

początkowo jako redaktor naczelny, a w 1952-62 jako członek kolegium redakcyjnego. Jednocześnie publikował w *Odrodzeniu* (1945-48), *Warszawie* (1946-48). W 1949 otrzymał nagrodę czechosłowacką i polską za przekłady z poezji czeskiej i słowackiej. W tymże roku został sekretarzem, następnie wiceprezesem, a w 1957 prezesem Oddziału Lubelskiego ZLP; w kolejnych kadencjach był ponownie wiceprezesem. W 1950-52 należał do grupy literackiej Załoga Nr 1, działającej przy ZLP, zajmującej się przekładami z literatury rosyjskiej. W 1953-64 był kierownikiem artystycznym lubelskiego oddziału „Artosu” (później „Estrady”). W tym czasie kontynuował współpracę z *Kamena*, ogłaszając wiersze, artykuły i liczne przekłady (m.in. w 1962 stały felieton pt. „Widzi mi się” i „ceterum censeo”); publikował też w *Kurjerze Lubelskim* (stałe w 1957-64) i wydawanym w Czeskim Cieszyńcu *Zwrocie* (stałe w 1961-68). Za działalność literacką, pedagogiczną i społeczną otrzymał m.in. nagrodę Ministra Kultury i Sztuki (1967), Lubelską Nagrodę Literacką (1972). Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1954) i Krzyżem Oficerskim (1959) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 6 września 1973 w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czerwonej i białej kochance. [Wiersze]. Chelme: [druk.] Pol. Zakłady Graf. 1924, 77 s. Przedr. zob. poz. 12.
2. Księżycowy mustang. Poezje. Lubl.: F. Głowiński 1925, 51 s. Przedr. zob. poz. 12.
3. Na granitowym maszcie. Cykl wierszy tatrzańskich. Wwa: Dom Książki Pol. 1928, 36 s. Przedr. zob. poz. 12.
4. Więcierze. (Wieniec sonetów). Chelme: [b.w.] 1932, [20] s. Przedr. zob. poz. 12.
5. W połowie drogi. [Wiersze]. Chelme 1937 [właśc. 1936], 78 s. Bibl. *Kameny*. Przedr. zob. poz. 12.
6. Wiersze wybrane 1939-1954. Wwa: Czyt. 1955, 98 s. Przedr. zob. poz. 12.
7. Serca za drutem. Wspomnienia z Sachsenhausen. Lubl.: LSW 1959, 162 s. Przedr. zob. poz. 12.
8. Stopy czasu. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1961, 280 s.
Tu także przekł. z literatur: czes., słowac. i ros.
9. W kręgu „Kameny”. [Wspomnienia i artykuły]. Lubl.: WŁubel. 1965, 378 s. Przedr. zob. poz. 12.
Zawartość: Wspomnienia: Klimat; Inauguracja; Montaż; Redaktor „od siedzenia w kasie”; Chałupnictwo; Program; Start; Niefortunne posunięcie; Dalsze kroki; Bilans roczny; Lwowiacy; Burza w szklance wody; Z lotu ptaka; Ludzie i epistolografia; Józef Czechowicz; Franciszka Arnsztajnowa; Tadeusz Bocheński; Stefan Napierski; Sergiusz Kułakowski; Bruno Schulz; Włodzimierz Pietrzak; Karol Wiktor Zawodziński; Tadeusz

Hollender, Jerzy Kamil Weintraub, Ettinger, Wierzejski i Rzewnicki, Wieleżyńska, Bąkowski, Timofiejew, Tuwim, Józef Mondzheim, Olga Dauksza, Żyjący, Słowiańszczyzna; Numery specjalne; Noty; Odpowiedzi redakcji – Najmłodszy; Biblioteka „Kamień”; Sprawy finansowe; Głosy prasy; Trochę liczb; Tragiczny wrzesień; Camena rediviva. – Nadto wybór artykułów i listów do redakcji „Kamień” różnych autorów.

10. Wywoływanie cieni. [Wspomnienia]. Lubl.: Wlubl. 1968, 302 s. Przedr. zob. poz. 12.

Wspomnienia z l. 1900-1918.

11. Koniec seansu [Wspomnienia]. Lubl.: Wlubl. 1970, 410 s. Przedr. zob. poz. 12.

Wspomnienia z l. 1918-1939.

12. Pisma. Wydanie jubileuszowe. Przewodniczący kom. red.: P. Dąbek. Lubl.: Wlubl.

T. 1. Wiersze. Przedm.: J. Iwaszkiewicz. 1971, 521 s.

Wiersze z tomów poz. 1-6 oraz: Islandzki mech (Poemat).

T. 2-5 zob. Przekłady poz. 28-31.

T. 6. Serca za drutem. Wspomnienia z Sachsenhausen. Red. Z. Wójcikowska. 1972, 185 s. Por. poz. 7.

T. 7. W kręgu „Kamień”. Red. Z. Wójcikowska. 1973, 429 s. Zob. poz. 9.

T. 8. Wywoływanie cieni. Red. Z. Wójcikowska. 1972, 309 s. Zob. poz. 10.

T. 9. Koniec seansu. Red. Z. Wójcikowska. 1972, 407 s. Zob. poz. 11.

T. 10. Reportaże, artykuły, felietony, opowiadania. Red. J. Zięba. 1974, 455 s.

Zawiera m.in. opowiadania: Wiosna Artura; Exodus; Szczęście na ekranie; Sen jest życiem; Śmierć „Sokratesa”.

T. 11. zob. Przekłady poz. 32.

T. 12. Rzeczy różne wierszem i prozą. Red. J. Kaliszuk. 1974, 410 s.

Przekłady

1. S. Jesienin: Wybór poezji. (Seria pierwsza). [Chełm]: Druk. M.J. Bromfelda 1931, 32 s.

2. A. Błok: Ogród słowicy i inne poezje. Chełm 1934, 24 s. Bibl. *Kamień*.

3. S. Jesienin: Spowiedź chuligana i inne poezje. [Chełm] 1935 [właśc. 1934], 47 s. Bibl. *Kamień*.

4. A. Błok: Wiersze włoskie. Przeł.: ... i J. Łobodowski. [Chełm] 1935, 32 s. Bibl. *Kamień*.

5. M. Grónski: Belladonna. [Wiersze]. [Chełm] 1936, 32 s. Bibl. *Kamień*.

6. [J. Cietek] J. Smrek: Wybór poezji. [Chełm] 1938, 16 s. Mała Bibl. *Kamień*.

7. I. Turgieniew: Wiosenne wody. Pierwsza miłość. [Opowiadania]. Wwa: Wiedza 1948, 251 s.

Wyd. osob. poszczególnych opowiadań: Pierwsza miłość. Wwa: KiW 1968, 98 s.; Wiosenne wody. Wwa: KiW 1974, 209 s.

8. S. Bielajew: Władca błyskawic. [Powieść]. *Sztand. Ludu* 1949 nr 354-359, 1950 nr 2-75.

9. V. Dyk: Szczurołap. [Powieść]. Wwa: KiW 1949, 114 s. Wyd. nast. zob. poz. 32.

10. K. Paustowski: Kolchida. [Powieść]. Wwa: Wiedza 1949, 177 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KiW 1950, tamże: wyd. 3 1951, wyd. 5 [!] 1951; wyd. 8 ze wstępem G. Pauszer-Klonowskiej. Wwa: Iskry 1954, wyd. 9 tamże 1958; wyd. 10 Kr.: Wlubl. 1974.

11. I. Wasilenko: Artiomka w cyrku. [Powieść]. Wwa: NK 1949, 77 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1950 [właśc. 1951], wyd. 2 [!] 1952.

12. B. Gorbatow: Arktyka na codzień. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1950, 333 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1951; wyd. 3 Wwa: Iskry 1955.

13. I. Wasilenko: Artiomka i uczniowie. [Powieść]. Wwa: NK 1950, 77 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1951, wyd. 2 [!] 1952.

14. I. Wasilenko: Czarodziejska szkatułka. [Opowiadania]. Wwa: NK 1950, 48 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1950, wyd. 3 1954, [wyd. 4] 1968.

15. I. Mienszikow, W. Sziszkow: Na północy. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1951, 126 s.

16. A. Hercen: Rzeczy minione i rozmyślenia. [Pamiętnik]. T. 3. Wwa: KiW 1952, 368 s. Inne tomy w przekł. E. i W. Słobodników oraz J. Wyszomirskiego.

17. I. Gonczarow: Urwisko. [Powieść]. Pod red. i z przyp. Z. Fedecckiego. Pośl.: J. Elsberg. Pośl. przeł. J. Brodzki. Wwa: KiW 1952, 838 s.

18. V. Nezwał: Pieśń pokoju. [Poemat]. Wwa: KiW 1952, 22 s.

19. S. Foka: Słowo arata. [Powieść]. Przedm.: S. Szczipaczow. Wwa: KiW 1952, 184 s.

20. W. Spiridonow: Szlakiem śmiałych. [Powieść]. Wwa: Iskry 1955, 204 s.

21. I. Wasilenko: Zaczarowane widowisko. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1956, 121 s.

22. V. Nezwał: Edison. W 30 rocznicę ukazania się poematu. Lubl. 1957, [13] s. Mała Bibl. *Kamień*. Wkładka do nr 17.

23. N. Agniwczew: Moje piosenki. Wybór. [Lubl.] 1959, 15 s. Mała Bibl. *Kamień*.

24. W. Iwanow: Sonety zimowe. Lubl. 1959, 14 s. Mała Bibl. *Kamień*.

25. I. Wasilenko: Głodomorek. Wwa: NK 1964, 478 s.

26. O. Luts: Wiosna. Obrazki z życia szkolnego. Wwa: NK 1968, 323 s.

27. G. Gozzi: Król Jelonek. [Utwór sceniczny]. Przekł. i adapt. ... Wyst. Koszalin, Bałtycki T. Dram. im. J. Słowackiego 1971.

28. Od Łomonosowa do Jewtuszenki. [Wiersze]. Red. T. Klak. Lubl.: W Lubel. 1972, 697 s. (K.A. Jaworski: Pisma, t. 2). Por. Twórczość poz. 12.

29. Przekłady poezji ukraińskiej, białoruskiej i narodów kaukaskich. Red. M. Łesiów. Lubl.: W Lubel. 1972, 450 s. (K.A. Jaworski: Pisma, t. 3). Por. Twórczość poz. 12.

30. Przekłady poezji czeskiej i słowiańskiej. Red. T. Klak. Lubl.: W Lubel. 1972, 494 s. (K.A. Jaworski: Pisma, t. 4). Por. Twórczość poz. 12.

31. Przekłady poezji romańskiej. [Z jęz. franc. i włos.]. Red. J. Kaliszuk. Lubl.: W Lubel. 1972, 217 s. (K.A. Jaworski: Pisma, t. 5). Por. Twórczość poz. 12.

32. Przekłady prozy czeskiej i dramatu. Lubl.: W Lubel. 1973, 350 s. (K.A. Jaworski: Pisma, t. 11). Por. Twórczość poz. 12.

Zawartość: Proza: V. Dyk: Szczurołap; Nieszczęsny pomysł Jana Bukszpana. — K. Čapek: W boskiej dłoni. — Dramat: J. Wolker: Najwyższa ofiara; V. Nežval: Manon Lescaut.

Prace redakcyjne

1. M. Rylski: Liryki. Wybrał ... Wwa: PIW 1960, 31 s.

Tu także K.A.J. przekłady.

2. J. Czechowicz: Przekłady [z różnych jęz. oprac.] ... W: J. Czechowicz: Wiersze. Lubl.: W Lubel. 1963, s. 357-498.

OPRACOWANIA

Ank. 1951, 1964, 1966. — SWPP 1. — LP (T. Klak). — RL 1973 (J. Chudek). — K. Prus: Bibliografia przekładów K.A.J. z poezji rosyjskiej. *Studia Polono-Slavica-Orientalia* 1984 t. 8. — W. Szerszunowicz: Przekłady K.A.J. z poezji białoruskiej (opis bibliograficzny za lata 1935-1973). *Studia Polono-Slavica-Orientalia* 1985 t. 9. — A.G. Gzella: K.A.J. W: Słownik biograficzny miasta Lublina. T. 1. Lubl. 1993.

S. Czernik: Poezi Lubelszczyzny. *Kamena* 1934 nr 1. — H. Zyczynski: Poezja o Lubelszczyźnie 1918-1937. *Pam. Lubel.* 1938. — T. Klak: O wierszach J. Żyg. *Powsz.* 1955 nr 39. — Z. Pedziński: Nowe treści i dawna poetyka. *Twórczość* 1956 nr 8. — W. Natanson: Poetycki pamiętnik. *Kamena* 1962 nr 13. — J. Maślinski J.M.: Na 70-lecie KAJ-a. *Życie Lit.* 1967 nr 48. — „Kamena” 1897-1933-1967. Kom. red. M. Józefacka i in. Lubl. 1967, passim. — E. Rosiak: K.A.J. *Kal. Lubel.* 1967. — M. Dąbrowski: Czas zaklęty w głowie. *Nowe Książ.* 1971 nr 24; sprost. tamże 1972 nr 6 [dot.: Wiersze]. — [Pisma.] M. Lezczycza: Aдекватność jest niemożliwa czyli „Od Łomonosowa do Jewtuszenki”. *Poezja* 1972 nr 12 [dot. t. 2]. W. Adamiec: Wspomnienia założyciela „Kameny”. *Nowe Książ.* 1973 nr 9 [dot. t. 8, 9]. J. Bałuch: Dwie perspektywy oceny przekładu. *Twórczość* 1973 nr 11 [dot. t. 4]. G. Ramotowska: K.A.J. a przekłady poezji romańskiej. *Nowe Książ.* 1973 nr 10 [dot. t. 5]. — W. Szerszunowicz: K.A.J. — jako tłumacz i popularyzator literatury wschodniosłowiańskich. *Zesz. Nauk.-Dydak. UW. Filia w Białymstoku* 1973 nr 6. — J. Waczków: Trzy tomy pism J. Lit. na Świecie 1973 nr 4 [rec.: Pisma t. 2-4]. — T. Klak: „Zostanę w wierszach, listach i pamięci ...” *Kamena* 1974 nr 18. — [E. Madany] E.M. *Biul. Historyków Literatur Zach.-Ślow.* 1974. — M. Podgórski: Szkoła KAJ-a. *Kamena* 1975 nr 12 [dot. pracy pedagogicznej w Chelmie w 1921-39 i po 1944]. — M. Łesiów: Związok KAJ. z Ukraincami. *Nasza Kultura*, Wwa 1977 nr 11. — K. Prus: Kazimierz Andrzej Jaworski — tłumacz, wydawca, popularyzator literatury

rosyjskiej. Słupsk: WSP w Słupsku 1981, 137 s. — W. Szerszunowicz: K.A.J. tłumaczenia prozy rosyjskiej. *Słup. Prace Hum.* 1981 nr 2. — W. Szerszunowicz: K.A.J. wobec literatury wschodniosłowiańskich. *Biul. Slav.* 1982 nr 7. — M. Derecki: Środowisko lubelskie. (KAJ). *Kamena* 1983 nr 19. — L.J. Okoń: Portret Kazimierza Andrzeja Jaworskiego [1.] Życie i twórczość; [2.] Sąd i opinie. Chelm: Woj. Dom Kultury 1983, 16 + 16 s. [zawiera m.in. art. J.L. Okonia: Pisarz, tłumacz, redaktor, pedagog; wybór wypowiedzi o K.A. Jaworskim i zestawienie bibliogr.]. — K. Prus: K.A.J. w świetle korespondencji z 1983 nr 18. — J. Hryckowian: K.A.J. jako tłumacz poezji ukraińskiej; K. Prus: K.A.J. — tłumacz poezji rosyjskiej i radzieckiej. *Studia Polono-Slavica-Orientalia* 1984 t. 8. — W. Michalski: Kazimierz Andrzej Jaworski, 1897-1973. Lubl.: Muzeum Okręgowe Oddz. im. J. Czechowicza 1985, 57 + [19] s. — W. Szerszunowicz: K.A.J. jako tłumacz i popularyzator poezji białoruskiej; M. Tank, K.A.J. w korespondencji. *Oprac. W. Stochel. Studia Polono-Slavica-Orientalia* 1985 t. 9. E.G.

JAWORSKI Stanisław ur. 1934

Krypt.: S.J.

Historyk i teoretyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 12 września 1934 w Częstochowie; syn Leona Jaworskiego, inżyniera elektryka, i Marii z Janowskich. W 1948-51 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. S. Żeromskiego w Zawierciu. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie, w 1956 uzyskał magisterium. W 1954-55 opublikował kilka wierszy w dwutygodniku UJ *Wiadomości Uniwersyteckie* i jego kontynuacji *Kierunek Natarcia*. Od 1956 pracował jako asystent przy Katedrze Literatury Polskiej UJ. W tymże roku był współzałożycielem i redaktorem literackim pisma *Zebra*, wychodzącego w Krakowie. Wiersze, artykuły literackie i recenzje publikował w *Lewarach* (1956-57), *Pogładach* (1956-57), *Wektorze* (1956-58), *Życiu Literackim* (1956-58, 1970-80) i *Ruchu Literackim* (1962-93, z przerwami). W 1961 ogłosił w *Zeszytach Naukowych UJ* (nr 36) pierwszy szkic naukowy pt. „Krytyka literacka i artystyczna w „Zwrotnicy””. W 1965 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy pt. „Tadeusz Peiper — pisarz i teoretyk”, napisanej pod kierunkiem prof. Henryka Markiewicza, i stanowisko adiunkta. W 1966-69 był wykładowcą na uniwersytecie w Grenoble. W 1976 habilitował się na podstawie pracy pt. „Między awangardą a nadrealizmem. Główne kierunki przemian poezji polskiej w latach trzydziestych na tle europejskim”, po czym kontynuował pracę jako docent UJ. Od tegoż roku (1976) był członkiem redakcji *Ruchu Literackiego*, a później w 1984-89 jego redaktorem naczelnym. Liczne recenzje i artykuły literackie publikował w *Nadodrze* (1974-79, z przerwami), *Literaturze* (1977-79) oraz *Pismie* (1981, 1983). Ponownie wykładał na uniwersytetach francuskich: w 1981-82 w Nancy, a w 1988-92 w Lyonie. W 1987 uzyskał

8. J. Brzękowski: Wiersze awangardowe. Wybór, słowo wstępne i nota wydawcy ... Kr.: WL 1981, 130 s.

9. Studia o narracji. Referaty na XVIII konferencji teoretycznoliteracką, Baranów Sandomierski 2-7 lutego 1979. Red.: J. Błóński, ..., J. Sławiński. Wr.: Ossol. 1982, 312 s. PAN IBL.

10. T. Peiper: Pierwsze trzy miesiące. Przedm., komentarz ... Oprac. tekstu, aneks edytorski: S. Góra. Kr.: WL 1991, 497 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1993.

[U podstaw awangardy:] J. Kwiatkowski: Młoda sowa. *Życie Lit.* 1968 nr 48; A.K. Waśkiewicz: Szkic do mapy „Nowych ust”. *Twórczość* 1969 nr 4, przedr. w tegoż: Rygor i marzenie. Łódź 1973; J.J. Lipski. *Pam. Lit.* 1970 z. 7. — [Między awangardą a nadrealizmem:] W. Wyskiel: Awangarda — we wspomnieniu i rekonstrukcji. *Mies. Lit.* 1977 nr 5; A. Aleksandrowicz. *Ruch Lit.* 1978 nr 2. — M. Chrzanowski: Od nadziei do katastrofizmu. *Życie Lit.* 1984 nr 52/53 [rec.: Odnajdywanie świata]. — A. Pilch. *Ruch Lit.* 1991 nr 3 [rec.: Słownik szkolny. Terminy literackie]. — A. Legeżyńska: Odkopać mamuta awangardy! *Polonistyka* 1993 nr 7 [rec.: Awangarda]. **B.D.**

JAWORSKI Witold Wit
ur. 1944

Pseud.: Jan Żywczak; W.J.; Wiator.
Poeta, krytyk literacki, historyk filozofii.

Urodzony 2 sierpnia 1944 w Żywcu; syn Zygmunta Jaworskiego, artysty grafika, i Ireny Ciapudy. Uczęszczał do szkoły podstawowej i liceum ogólnokształcącego w Żywcu. Po zdaniu matury w 1962 studiował filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie, w 1967 uzyskał magisterium. W 1966 został członkiem PZPR. W 1967 ożenił się z Emilią Szłęk, nauczycielką. Od tegoż roku pracował jako wykładowca filozofii, początkowo w I Studium Nauczycielskim w Krakowie, a od 1968 w Zakładzie Filozofii Akademii Górniczo-Hutniczej (AGH) w Krakowie. Debiutował w 1968 wierszami „Czas jak karcer ...” i „Hue” na łamach czasopisma *Student* (nr 8/9), w którym publikował też utwory w latach późniejszych (do 1978). W 1968 był też współtwórcą grupy literackiej Teraz, działającej do 1975. Wiersze, a także artykuły i szkice oraz recenzje literackie ogłaszał m.in. w *Życiu Literackim* (1969-88, z przerwami), *Poezji* (1970-71, 1978, 1988), *Zwrocie* (1971-72), *Nowym Wyrzynie* (1973-79) i *Miesięczniku Literackim* (1974-77). W 1974 doktoryzował się na UJ na podstawie pracy pt. „Filozofia społeczna Wincentego Lutosławskiego”, napisanej pod kierunkiem prof. Zbigniewa Kuderowicza. W 1981 został kierownikiem Zakładu Filozofii AGH. Z pracą naukowo-dydaktyczną łączył twórczość literacką. W 1977 został członkiem ZLP. W 1978-87 współpracował z miesięcznikiem *Zdanie*. W 1983-89 był redaktorem naczelnym mie-

sięcznika *Pismo Literacko-Artystyczne*, a od 1990 redaktorem naczelnym kwartalnika filozoficzno-artystycznego *Koniec Wieku*. W 1987 otrzymał nagrodę m. Krakowa. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zła wiara. [Wiersze]. Kr. 1973, 22 s.

Wg inf. autora tomik ukazał się poza oficjalnym obiegiem; kilkadziesiąt egz. wydrukował A. Rupniewski w Inst. Odlewnictwa w Krakowie.

2. Adres zwrotny. [Wiersze]. Wwa 1974, 32 s.
Zawiera część wierszy z poz. 1.

3. Sale sztuki realistycznej. [Wiersze]. Kr.: WL 1977, 50 s.

4. Czerwony motocykl. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1980, 72 s.

5. Wielki ucisk. [Opowiadania]. Kr.: WL 1980, 111 s.

Zawartość: Wisi na ścianie, jest czerwone i spada; Dom; Dobrze mu jak psu w dominikańskiej studni; Wielki ucisk; Odwrotnie; Ogień; Jesteś duszyczką dzwigającą trupa.

6. Sto kwiatów. [Wiersze]. Kr.: Wydawn. KOS* [Krak. Ofic. Studentów] 1981, 70 s.

7. Images. [Wiersze]. Kr., Wr.: WL 1984, 61 s.

8. Poezja filozofów. [Szkice]. Kr., Wr.: WL 1984, 444 s.

Zawartość: Cz. I. Filozofowie jako poeci: Historiozofia a poezja; Poetyckie prolegomena filozofii ducha. (O poezji Hegla); Zanim powstał „Manifest” i „Kapitał” [o młodzieńczych wierszach K. Marxa]; Łagodny anarchizm i poezja [o „Poemacie śmierci” E. Abramowskiego]; Zaklęty spokój Heideggera. — Cz. II. Wybór wierszy filozofów [antologia utworów 119 autorów, filozofów-poetów, głównie tłumaczonych z różnych języków, w wyborze i oprac. W.W.J.]

9. Krótki lont. [Powieść]. Kr.: KAW 1985, 235 s.

10. Machtapparat. [Wiersze]. Kr.: Ruch 1989, 16 s. *Bibl. „Pis. Lit.-Artyst.”*
Tekst częściowo w jęz. pol. i niem.

11. Oci u svili. [Wiersze]. Karlovac: Osvit 1989, 24 s.

12. Pole Zeppelinów. [Wiersze]. Kr.: WL 1989, 84 s.

13. Płonąca pagoda. [Wiersze]. Kr.: Bibl. Pis. Lit.-Artyst. „Koniec Wieku” 1990, 32 s.

14. Mumia Meduzy. [Wiersze]. Kr.: Wamex 1992, 48 s. *Bibl. „Końca Wieku”*, nr 3.

15. Popiół i gorycz. Asche und Vernitterung. [Wiersze]. Kr.: Krakowski Klub Artyst.-Lit. 1993, 19 s. *Bibl. „Końca Wieku”*.

Tekst w jęz. pol. i niem.

Rozprawy i studia w czasopismach, m.in.: Jako binizm i poezja. (O twórczości poetyckiej Edwarda Dembowskiego). *Poezja* 1975 nr 11/12 s. 149-159. — O Wincentego Lutosławskiego interpretacji pla-

tonizmu. *Stud. Filoz.* 1976 nr 5 s. 137-145. — Teoretyczne aspekty problematyki narodowej w publicystyce Stanisława Szczepanowskiego. *Zesz. Nauk. Akad. Górniczo-Hutniczej. Zag. Spół.-Filoz.* 1980 z. 781 s. 79-92. — Wyobraźnia i jednostka ludzka. (Jean-Paul Sartre i marksizm). *Zdanie* 1981 nr 2 s. 122-141. — Wincentego Lutosławskiego filozofia religii. *Zesz. Nauk. Akad. Górniczo-Hutniczej. Zag. Spół.-Filoz.* 1985 z. 28 s. 76-96. — Akademia. (O Platonie i poezji). *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 9 s. 141-154. — Niemieckie interpretacje filozoficzne wczesnej twórczości Wincentego Lutosławskiego. *Zesz. Nauk. Akad. Górniczo-Hutniczej. Zag. Spół.-Filoz.* 1986 z. 30 s. 83-100. — Słuchacz Kanta. (O J.K. Szaniawskim). *Pis. Lit.-Artyst.* 1987 nr 4 s. 120-132. — Polska wczesna recepcja filozofii Schellinga. *Pis. Lit.-Artyst.* 1988 nr 4 s. 124-132. — „Prawda” w poetyce Nowej Fali. *Pis. Lit.-Artyst.* 1988 nr 6 s. 89-102. — Trzy stoliki [dot. literatury socrealizmu]. *Pis. Lit.-Artyst.* 1988 nr 11/12 s. 216-224. — Wiara, bunt i poezja. *Pis. Lit.-Artyst.* 1988 nr 7/8 s. 55-70. — Metafizyka eleuteryzmu. Podstawowe założenia ontologii Wincentego Lutosławskiego. *Zesz. Nauk. Akad. Górniczo-Hutniczej. Zag. Spół.-Filoz.* 1989 z. 32 s. 73-96. — Berlińskie wspomnienia Józefa Kremera. *Pis. Lit.-Artyst.* 1990 nr 2/3 s. 42-57.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. Podstawy marksistowsko-leninowskiej filozofii i socjologii. Wybór tekstów do ćwiczeń. Wyboru dokonali: ... i A. Litwiniszyn-Taraszkiewicz. Kr.: Akad. Górniczo-Hutnicza. Inst. Nauk Spół. 1976. 242 s.
2. Zagadnienia i kierunki filozofii. Wybór tekstów. Wyboru dokonali: ..., J. Galarowicz, A. Małecka. Kr.: Akad. Górniczo-Hutnicza 1982. 456 s.
3. Filozofia dziejów, estetyka. Wybór tekstów. Cz. 1: Filozofia dziejów. Wyboru dokonał ... Kr.: Akad. Górniczo-Hutnicza. Inst. Nauk Spół. 1985. 301 s. Wyd. 2 tamże 1986.
4. Buddyizm. Wybór tekstów: ..., J. Sieradzan, M. Dziwisz. Kr.: Krak. Tow. Prasowe 1987. 241 s.
5. Polnische Lagerdichtung. [Wybór i przedm. ...; przet.: K. Lipiński]. Kr.: Krak. Tow. Prasowe 1987. 31 s.
6. Taoizm. Wybór tekstów: ... Red.: M. Dziwisz. Kr.: Krak. Tow. Prasowe 1988. 224 s.
7. Judaizm. Wybór tekstów: ..., A. Komorowski. Red.: M. Dziwisz. Kr.: Krak. Tow. Prasowe 1990. 250 s.
8. Bajki chińskie. Wybrał ... Kr.: Cracovia [1991]. 41 s.
9. W kręgu przedsokratyków. Anaksymander, Heraklit, Ksenofanes, Parmenides, Empedokles,

Anaksagoras. Wybrał i wstępem poprzedził ... Kr.: Miniatura 1992. 65 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1991.

T. Nyczek: „Nasz sen czuły na werble”. *Nowy Wyrz* 1978 nr 3. — J. Kurowiecki: Rzeczywistość — jako ciało „moje” rozszuplane. W tegoż: *Dzień powszedni wyobraźni* albo o ulomności zdrowego rozsądku w poznaniu poetyckim. Wwa 1976. — T. Nyczek: „Sie” w państwie Iwa. *Mies. Lit.* 1980 nr 9. — J. Kornhauser: Świat paralelny. W tegoż: *Światło wewnętrzne*. Wr. 1984 [dot.: Czerwony motocykl]. — I.S. Fiut. *Mies. Lit.* 1985 nr 8 [rec.: Poezja filozofów]. — A. Hollanek: Powrót do korzeni. *Fantastyka* 1985 nr 3. — M. Kisiel: Powrót do imagizmu. *Fakty* 1985 nr 37. — L. Bugajski: Mimo wszystko. W tegoż: *Pozy prozy*. Wwa 1986. — J. Fijałkowski: Osobna droga. *Kultura* 1986 nr 24. — J. Krzyżanowski: Emblematy W.J. *Nowe Książ.* 1986 nr 3. — T. Błażejowski: Rysopis. W tegoż: *Esej o młodej prozie*. Łódź 1987. — T. Nyczek: Dziesięć portretów. *NadGłos* 1991 nr 4.

B.D.

JAŻWIEC Jan 1917-1980

Krypt.: Jaż.; Jc, J-C; Jj; Jw; Jz; (Jz).
Prozaik.

Urodzony 21 czerwca 1917 w Kolonii Ossa (pow. opoczyński) w rodzinie małorolnych chłopów; syn Jana Jaźwieca i Tekli z Iwanickich. Po ukończeniu czterech klas szkoły powszechnej został oddany na służbę. Następnie pracował wraz z braćmi jako wiejski muzykant, a także przy kopaniu torfu na dworskich łąkach. W 1937 wyjechał na służbę do Gośniewic pod Grójcem, gdzie jednocześnie uczęszczał na kurs wieczorowy w zakresie klas wyższych szkoły powszechnej, który ukończył w 1938. W czasie okupacji niemieckiej uczęszczał od 1940 na tajne komplety gimnazjalne we wsi Lipiny w powiecie opoczyńskim, w styczniu 1945 zdał maturę. Brał udział w działalności konspiracyjnej; jako członek Związku Walki Zbrojnej współpracował z oddziałami partyzanckimi majora Hubala (Henryka Dobrzańskiego). W 1942 wstąpił do Batalionów Chłopskich (przyjął pseud. Jurand), pełnił funkcję komendanta oddziału specjalnego, w maju 1944 otrzymał stopień podporucznika. Związany był ze Stronnictwem Ludowym (do maja 1945). Po zakończeniu wojny był jednym z organizatorów ZMW „Wici” oraz „Samopomocy Chłopskiej”. W maju 1945 przeniósł się do Krakowa i rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim. Równocześnie pracował jako instruktor terenowy w Inspektoracie Kulturalno-Oświatowym Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, a potem w Towarzystwie Wiedzy Powszechnej. Debiutował w 1951 opowiadaniem „Buty”, drukowanym na łamach *Życia Literackiego* (nr 4), z pismem tym współpracował do 1953. Prozę ogłaszał także w tygodniowym dodatku do *Gazety Krakowskiej* pt. *Echo Tygodnia* (w 1951-54). W 1952 ukończył stu-

dia i objął stanowisko kierownika biura Oddziału Krakowskiego ZLP (do 1956), w 1954 został członkiem Związku. Od 1955 należał do PZPR. W 1957 był współorganizatorem tygodnika społeczno-politycznego dla wsi *Wici*; w następnych latach pełnił funkcję sekretarza redakcji, potem zastępcy redaktora naczelnego tego pisma oraz publikował na jego łamach prozę, felietony i reportaże (do 1980). Otrzymał dwukrotnie (1962, 1967) nagrodę publicystyczną im. T. Nocznickiego, przyznaną przez Wydawnictwo Prasa ZSL, a w 1973 nagrodę literacką WRN w Krakowie. Działał w krakowskim zarządzie okręgowym ZBoWiD. Odznaczony m.in. Krzyżem Partyzanckim (1962), Krzyżem Kawalerskim (1968) i Krzyżem Komandorskim (1977) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 12 listopada 1980 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Powrót do drugiej klasy. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1954 [właśc. 1953], 93 s.

Zawartość: Zbędny; Wydarty ugor; Współczucie; Bury; Przy torfie; Skrzywdzony; Wesele; Dwie rozmowy; Spotkanie; Powrót do drugiej klasy.

2. Głos ojca i inne opowiadania. Wwa: LSW 1957, 154 s.

Zawartość: Złudzenia; Głos ojca; Pochówek; Chata przy torze; Odwiedziny; Morwa.

3. Narodzona w konspiracji. Opowieść o niezwykłej szkole. Słowo wstępne; S. Pigoń. Wwa: LSW 1969, 167 s. Wyd. 2 tamże 1974.

Nagroda *Polityki* w 1970.

4. Pomnik dowódcy. Opowieść o Kazimierzu Jędrzejowskim „Kazku”. Wwa: LSW 1971, 144 s. Wyd. 2 tamże 1974.

5. Portret łączniczki. Opowieść o Helenie Plotnickiej. Wwa: LSW 1973, 197 s.

OPRACOWNIA (wybór)

Ank. 1966, 1973. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — RL 1980 (A. Biernacki).

L. Herdegen: „Powrót do drugiej klasy” Jaźwieca, *Życie Lit.* 1954 nr 19. — [Narodzona w konspiracji] D. Bukatowa, *Głos Naucz.* 1969 nr 22; T. Jodelka-Burzecki: Książka i karabin. *Nowe Książ.* 1969 nr 17; S. Stanuch: Jaźwieca powrót do rodzinnej wsi. *Więści* 1969 nr 28, przedr. w tegoż: Na gorącym uczynku. Kr. 1978. — A. Wojtas: Portret łączniczki. *Nowe Książ.* 1975 nr 23. — J. Leśniakiewicz: l.j. 1917-1980. *Tyg. Kult.* 1981 nr 1.

A.H.

JAŻDŻYŃSKI Wiesław Stefan

ur. 1920

Pseud.: Kronikarz; Piotr Pigwa; W.J.; Wiesław; Powieściopisarz, publicysta.

Urodzony 9 września 1920 w Kielcach; syn Stefana Jażdżyńskiego, zawodowego wojskowego, pułkownika, i Marii z Chlebowskich. Ukończył Liceum

Humanistyczne im. S. Żeromskiego w Kielcach. Debiutował w 1938 opowiadaniem pt. „Pożyteczne wagary”, opublikowanym w szkolnym piśmie *Młodzi idą* (nr 1). Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Kielcach, gdzie współredagował konspiracyjne pismo *Wiadomości Polskie* (1940-41) oraz dostarczał informacje z terenu do pisma AK *Żołnierz Wolności* (1941-42). W 1943-45 był nauczycielem tajnego gimnazjum i liceum w Kielecczyźnie oraz wykładał na konspiracyjnym uniwersytecie ludowym przy ZMW „Wici”. Równocześnie współredagował miejscowe pismo Batalionów Chłopskich *Werble* (1943-44). Po wyzwoleniu pracował początkowo jako nauczyciel w Gimnazjum i Liceum im. T. Kościuszki w Szczekocinach. Następnie od jesieni 1945 studiował socjologię na Uniwersytecie Łódzkim, uzyskał stopień magistra. W czasie studiów rozpoczął pracę dziennikarską w redakcji tygodnika *Więści* (do 1955; liczne artykuły, felietony i reportaże m.in. podp. Piotr Pigwa). Pierwsze po wojnie opowiadanie „Chłopcy wrócili” opublikował w piśmie *Chłopi* (1945 nr 23). W 1955-58 pracował w redakcji dwutygodnika *Kronika*. W 1957 został członkiem ZLP. W 1958-64 był redaktorem naczelnym tygodnika *Odgłosy*. Rozwijał działalność społeczną i kulturalną; w 1958-63 był członkiem Komitetu Łódzkiego PZPR oraz przewodniczącym Komisji Oświaty, prowadził wykłady w ośrodkach kształcenia nauczycieli w Łodzi i Miedzeszynie pod Warszawą. W 1962 otrzymał nagrodę specjalną Ministra Kultury i Sztuki za działalność publicystyczną i dziennikarską oraz nagrodę m. Łodzi za upowszechnianie kultury. W 1964 został kierownikiem literackim Rozgłośni Łódzkiej Polskiego Radia; pisał liczne teksty dla radia: słuchowiska (m.in. cykl „Przy sobocie po robocie”), felietony i recenzje literackie. W 1968-72 pełnił funkcję dyrektora Wydawnictwa Łódzkiego (m.in. uruchomił filię kielecką Wydawnictwa). W tym czasie był też członkiem Komitetu Łódzkiego PZPR oraz przewodniczącym Zespołu do Spraw Kultury w Komitecie. Brał aktywny udział w pracach Łódzkiego Oddziału ZLP jako wiceprezes (1965-67) i prezes (1968-75). Opiekował się klubem młodych pisarzy Wiadukt, a także kieleckim Klubem Literackim aż do powstania w Kielcach oddziału ZLP. W 1972 powrócił do pracy w Rozgłośni Łódzkiej Polskiego Radia i do 1983 jako zastępca dyrektora kierował programem artystycznym. Kontynuując twórczość literacką publikował prozę, reportaże i felietony na łamach wielu czasopism, m.in. w *Odgłosach*, *Osnowie* (1966-70), *Przemianach* (1978-81; tu od 1979 cykl felietonów „Gabinet osobliwości”), *Ekspressie Ilustrowanym* (1981-85; tu cykl „Z mojego okna”). W 1977 otrzymał nagrodę m. Kielc za zasługi w rozwijaniu ruchu wydaw-

nicznego. W 1978 był współorganizatorem grupy pisarzy, którzy wystąpili z Oddziału Łódzkiego ZLP na znak protestu przeciw ingerowaniu Komitetu Łódzkiego PZPR w sprawy środowiska literackiego i powołali do życia Łódzki Klub Literacki przy Oddziale Warszawskim ZLP (działal do wprowadzenia stanu wojennego w grudniu 1981). W 1983-91 był członkiem Narodowej Rady Kultury. W 1989 został członkiem prezydium Zarządu Głównego nowego ZLP. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1961), Krzyżem Kawalerskim (1969) i Krzyżem Oficerskim (1981) Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką Związku Nauczycielstwa Polskiego (1967), odznakami „Zasłużony dla Kielecczyzny” (1969) oraz „Zasłużony dla Warmii i Mazur” (1979). Mieszka w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nauczyciel na wsi. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1955, 114 s.

Zawartość: Powrót do szkoły; Jej pierwsza posada; Mała i duża ojczyzna; W sprawie „kompleksu Zapłocia”.

2. W powiatowej Polsce. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1956, 127 s.

Zawartość: Nieodwołalny rozkaz; Wielka polana; Phaselus vulgaris; W powiatowej Polsce.

3. Okolice starszego kolegi. [Powieść]. Łódź: WŁ 1960, 308 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzup. i popraw. 1967, wyd. 3 1976.

4. Umarli nie składają zeznań. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1961, 245 s.

Zawartość: Umarli nie składają zeznań; Polowanie na Murata; XI Komisariat.

5. Nie ma powrotu. [Powieść]. Łódź: WŁ 1963, 282 s. Wyd. 2 tamże 1971.

6. Reportaż z pustego pola. Łódź: WŁ 1965, 89 s.

Dot. obozu koncentracyjnego dla dzieci w Łodzi. Przekł. białorus.: Reportaż z pustego pola. [Przeł.] J. Bryl. Minsk 1972.

7. Świętokrzyski polonez. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 287 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1965; wyd. 4 [właśc. 3] Łódź: WŁ 1983.

I nagroda w konkursie literackim Ziemi Kieleckiej i Spółdz. Wydawn. „Czytelnik”, zorganizowanym z okazji setnej rocznicy urodzin S. Żeromskiego w 1964.

8. Między prawdą a chlebem. [Powieść]. Łódź: WŁ 1966, 241 s.

9. Sprawa. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1969, 260 s.

10. Pomnik bez cokołu. [Powieść]. Wwa: MON 1971, 270 s.

11. W ostatniej godzinie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 224 s.

Przekł. ros.: V poslednij čas. [Przeł.] V. Kiselev. Moskwa 1975.

12. Czuwajcie w letnie noce. [Powieść]. Łódź: WŁ 1972, 230 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Adapt. radiowa: 1975.

13. Pojednanie. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1974, 241 s.

Adapt. radiowa: 1974.

14. Ścisłe tajne. [Powieść]. Łódź: WŁ 1974, 231 s.

15. Koniec sezonu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 203 s.

16. Między brzegami. [Powieść]. Łódź: WŁ 1977, 204 s.

17. Daleko od prawdy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1981, 287 s.

18. Gdy pęka nić. [Powieść]. Łódź: WŁ 1982, 281 s.

19. Ogrody naszych matek. [Powieść]. Łódź: WŁ 1984, 369 s.

20. Prawdy ze świata kłamstw. [Powieść]. Łódź: KAW 1984, 219 s.

21. „Adara” nie odpowiada. [Powieść]. Łódź: KAW 1985, 250 s.

22. Kolonia wszystkich świętych. [Powieść]. Łódź: WŁ 1986, 266 s.

Nagroda Funduszu Literatary w 1987.

23. Pokolenia czas pochłonie. [Powieść]. Łódź: Res Polona 1993, 486 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1966, 1973, 1976, 1988. — SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — LP (T. Błażejewski).

J. Tynecki: Poprawna powieść plus niezły reportaż [rec.: Nie ma powrotu]. W: Osnowa 1965. Łódź 1964 [właśc. 1965]. — [Świętokrzyski polonez:] Z. Zabicki: Surowiec nie przetopiony. *Nowe Książ.* 1965 nr 8, przedr. w: Proza, poezja 1965. Wwa 1966; T. Cieślukowska: „Świętokrzyski polonez” czyli wariant portretu Narcyza. W: Osnowa 1966. Łódź 1966. — J. Duk: W.J. *Odgłosy* 1975 nr 6. — F. Fornalczyk: Odczynienie cudów. *Nurt* 1975 nr 5. — J.Z. Białek: Motywy kieleckie w twórczości W.J. W: Dekada literatury kieleckiej. Kielce 1976. — F. Fornalczyk: Ziemia zmitologizowana i prywatny komplet serca (O W.J.). W tegoż: *Młodzi, starsi ...* Pozn. 1976. — T. Błażejewski: Między ideałami a prawdą życia. *Odgłosy* 1980 nr 37, przedr. pt. *Idealy i prawda życia*, w tegoż: *Literatura jak literatura*. Łódź 1987. — M. Jankowski: Kielce w twórczości W.J. *Stud. Kiel.* 1989 nr 4.

J.P.

JELEŃSKI Konstanty Aleksander 1922-1987

Krypt.: a.n.; (a.n.); A.N.; (j); (j); k.a.j.; K.A.J.; KAJ; (n).
Eseista, krytyk, tłumacz.

Urodzony 2 stycznia 1922 w Warszawie w rodzinie ziemiańskiej; syn Konstantego Jeleńskiego, dyplomaty, urzędnika Ministerstwa Spraw Zagranicznych, i Teresy ze Skarżyńskich, późniejszej tłumaczki; cioteczny wnuk antropologa Stefana Czarnowskiego. W dzieciństwie, w związku z pracą oj-

ca na polskich placówkach dyplomatycznych (Madryst, Bukareszt, Wiedeń, Królewiec, Monachium), często przebywał za granicą. Naukę rozpoczął w internacie oo. dominikanów w Ouchy pod Lozanną. W 1933-36 uczęszczał do Gimnazjum im. Stefana Batorego w Warszawie, a następnie uczył się w Liceum im. Sułkowskich w Rydzynie, w 1939 uzyskał świadectwo dojrzałości. Po wybuchu II wojny światowej opuścił wraz z matką kraj w grudniu 1939 (na skutek interwencji w Berlinie włoskich przyjaciół ojca) i przebywał początkowo w Rzymie, gdzie był prywatnym sekretarzem ambasadora gen. Bolesława Wieniawy-Długoszowskiego. W kwietniu 1940 udał się do Francji i wstąpił do Wojska Polskiego (przydzielony do artylerii przeciwlotniczej w Saint-Nazaire). Po klęsce Francji i ewakuacji do Anglii był krótko tłumaczem w kwaterze polowej gen. Władysława Sikorskiego w Gask House, a następnie, po ukończeniu podchorążówki artylerii, został przydzielony do 1. Pułku Artylerii Motorowej. W 1941 uzyskał stypendium British Council i do 1943 studiował ekonomię i nauki polityczne na uniwersytecie w Saint Andrews, uzyskał stopień Master of Arts. W 1944 kontynuował studia w zakresie historii nowożytnej w Pembroke College w Oxfordzie. Od czerwca 1944 uczestniczył w kampanii I. Dywizji Pancernej kolejno w Normandii, Belgii i Holandii. Awansował do stopnia podporucznika, został odznaczony Krzyżem Walecznych, Medalem Wojska i Srebrnym Krzyżem Zasługi. Od końca 1944 do 1946 był członkiem redakcji *Dziennika Żołnierza 1. Dywizji Pancernej* (w 1946 redaktor naczelny) oraz współpracował z miesięcznikiem 1. Dywizji *Salamandra*; w pismach tych publikował artykuły na tematy polityczne, kulturalne i literackie. W 1946 został przydzielony do polskiej placówki wojskowej przy Ambasadzie Brytyjskiej w Rzymie. Po demobilizacji w 1947 pracował kolejno w International Refugee Organization w Neapolu, a od 1948 w wydziale ekonomicznym Food and Agricultural Organization of the United Nations w Rzymie. Od 1951 był związany z włoską malarką Leonor Fini. W 1952 przeniósł się do Paryża, gdzie podjął pracę w sekretariacie generalnym Congrès pour la Liberté de la Culture (trwającą do 1973). Równocześnie rozwijał twórczość krytyczną i przekładową, współpracując stale z miesięcznikiem *Kultura* (liczne artykuły i recenzje też pod pseud.: KAJ, a.n., A.N.; m.in. w 1953-55 przegląd zachodnich czasopism oraz cykl „Notatki wydawnicze” podp. (j)). Po nawiązaniu kontaktu z Witoldem Gombrowiczem w 1952 zajął się szczególnie zapoznawaniem zachodnich czytelników z twórczością tego pisarza (pierwszy artykuł o W. Gombrowiczu ogłosił w *Preuves* w 1953 nr 34). Przekładał także na język francuski utwory W. Gombrowicza oraz in-

nych współczesnych pisarzy polskich. W 1955 wraz z Ignazio Silone i Danielem Bellem założył Comité d'Écrivains et d'Éditeurs pour une Entraide Européenne, przekształcony następnie w Fondation Européenne pour une Entraide Intellectuelle. W 1965 został członkiem komitetu redakcyjnego miesięcznika *Preuves*. W 1973-76 był dyrektorem administracyjnym Centre Royaumont pour une Science de l'Homme, a następnie doradcą w Institut National de l'Audiovisuel (do przejścia na emeryturę w 1987). Liczne szkice, artykuły i recenzje poświęcone zwłaszcza literaturze i sztuce plastycznej ogłaszał w wielu czasopismach obcych: francuskich (*Preuves, Arguments, Les Lettres Nouvelles, La Quinzaine Littéraire, Le Monde, Connaissance des Arts, L'Oeil, L'Arche*), angielskich (*Encounter, Survey, The University and Left Review*), niemieckich (*Der Monat, Merkur*), włoskich (*Tempo Presente*), amerykańskich (*Arts, The New Leader, Partisan Review, Tri-Quarterly*). Za przekłady utworów polskich na język francuski otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1967), nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie (1969) i nagrodę Polskiego PEN Clubu (1981); w 1982 otrzymał nadto nagrodę *Kultury* im. Z. Hertza. Zmarł 4 maja 1987 w Paryżu; pochowany w Saint-Dyé nad Loarą pod Chambord.

TWÓRCZOŚĆ

1. Leonor Fini. [Monografia w jęz. franc.]. Milano: Epi Editore 1962. Wyd. nast. Lausanne: Clairefontaine [1968], 171 s.
2. Witold Gombrowicz. [Współaut.] F. Bondy. München: Deutscher Taschenbuch-Verlag 1978, 111 s.
3. „Kultura” – la Pologne en exil. [Szkic]. *Le Debat*, Paris 1981 nr 9. Przekł. pol. pt. „Kultura” – Polska na wygnaniu. [Przeł.] IBM. *Aneks*, Londyn 1981 nr 24/25. Wyd. osob. Wwa: Wydawn. Stop* 1984, 17 s. Wyd. nast. tamże 1985.
4. Roland Cat. [Studium w jęz. franc.; współaut.:] J.M. Benoist. [Parys:] Natisis 1981, [78] s.
5. Zbiegi okoliczności. (O przeczytym i przeżyтым przez 30 lat). [Wybrał i red. P. Kłoczowski]. T. 1-2. Kr.: Wydawn. KOS* [Krak. Ofic. Studentów] 1981, 187 + 141 s. Wyd. nast. zmien. Paryż: Inst. Lit. 1982, 419 s.

Zawiera wybór szkiców lit. opublikowanych w 1946-1980 głównie w paryskiej *Kulturze*. T. 1: O „Ziemii Ulro” [Cz. Miłoszal po dwóch latach; Zygmunt Hertz, mój przyjaciel; Kiedy świadomość określa był to twórczości M. i J. Czapskich]; Pamięci Auberona; Antoni Słonimski i jego ojczyzna; Tajny ładunek korsarskiego okrętu [W. Gombrowicz; Trans-Atlantyk]; Z Józefem Czapskim w Luvrze (czyli o nieodrobionym zadaniu); Od bosości do nagości (o nieznaney sztuce Witolda Gombrowicza) [Historia, Operetka]; Czapski narzeczenie scalony [w związku z wyd. tomu „Okno”]; Lebenstein – mitotwórca

ludzkiej natury; Dział wód [M. Czapska: Europa w rodzinie]; Czy inny Gombrowicz?; Dramat i anty-dramat [dot. twórczości W. Gombrowicza]; Poeta i przyroda [dot. twórczości Cz. Miłosza]; Lumen obscurum. O poezji Aleksandra Wata; Notatki o majowej rewolucji [dot. wystąpienia studenckiego w Paryżu w 1968 r.]; „Hanba” czy wstyd [dot. antysemityzmu w Polsce w 1968 r.]; O kilku sprzecznościach sztuki nowoczesnej. — T. 2: Nowe oblicze Marksa i Malhusa; Paweł Hostowiec, czyli o wysiłku wyobraźni [dot. J. Stempowskiego]; Trzy pory roku Kazimierza Wierzyńskiego; Prekursor anachroniczny [dot. J.H. Retingera]; Czwórgzeczne kłopoty [o piśmarstwie wielojęzycznym]; O „kulturze masowej” inaczej; Czyste malarstwo czy poetyka [dot. malarstwa J. Czapskiego]; Sielskie, anielskie? [J. z Puttkamerów Żółtowska; Inne czasy, inni ludzie]; Awangarda i rewolucja; O realizmie na tle Mezzogiorna; Bohaterskie niebohaterstwo Gombrowicza; Ostatni polski encyklopedysta. (Wspomnienie o Józefie Michałowskim); Ostatnie lata [dot. J. Tuwima]; Bluzka z błękitnych pereł [dot. twórczości K.I. Gałczyńskiego po 1945 r.]; Poeta i historia [dot. twórczości Cz. Miłosza]; Abstrakcja i „nieprzedmiotowość” [dot. malarstwa abstrakcyjnego]; Apokalipsa i perspektywa [nt. cywilizacji śródziemnomorskiej]; Klasyk na wygnaniu [dot. twórczości Cz. Miłosza].

W wyd. paryskim układ w 2 częściach: I. Zbiegi okoliczności. — II. O przeczytaniu i przeżyty. — Dodane studia: Portret dekady z wizerunkiem autora w lewym rogu [G. Herling-Grudziński; Dziennik pisany nocą]; Marynia [wspomnienie o M. Czapskiej]; Dwugłos o lwaskim tłumaczeniu [z G. Herlingiem-Grudzińskim]; O „Kulturze” dla Francuzów; Cz. Miłosz — historyk literatury Rzeczypospolitej [dot. The history of Polish literature]; Notatki o żalobie [po śmierci J. Stalina]; O kilku sprzecznościach sztuki nowoczesnej; Awangarda i rewolucja [dot. sztuk plastycznych].

6. Szklce. Wybór: W. Karpiński. Kr.: Znak 1990, 251 s.

Wybór dokonany wiosną 1981 i autoryzowany przez K.A.J. Zawiera: Gombrowicz o Jeleńskim oraz szklce druk. w poz. 5: Czwórgzeczne kłopoty; Bohaterskie niebohaterstwo Gombrowicza; Dramat i anty-dramat; Od bosości do nagości. O nieznanym sztuce Witolda Gombrowicza; Tajny ładunek korsarskiego okrętu. Na marginesie tłumaczenia „Trans-Atlantyku”; Poeta i historia; Poeta i przyroda; O „Ziemni Ulro”. Po dwóch latach; Czesław Miłosz — historyk literatury Rzeczypospolitej; Trzy pory roku Kazimierza Wierzyńskiego; Czyste malarstwo czy poetyka; Czapski nareszcie scalony; Z Józefem Czapskim w Luwrze czyli o nieodrobionym zadaniu; „Lebenstein” mitotwórcza ludzkiej natury; O kilku sprzecznościach sztuki nowoczesnej; O realizmie na tle Mezzogiorna; Sielskie, anielskie?; Dział wód; Bluzka z błękitnych pereł; Ostatni polski encyklopedysta. Wspomnienie o Józefie Michałowskim; Prekursor anachroniczny; Apokalipsa i perspektywa. — Nota biograficzna.

Nadto studia w albumach wyd. z okazji wystaw malarskich: Les dessins de Hans Bellmer. Paris: Denoël 1966; Jan Lebenstein. Macerata: La Nuova Foglio 1980; Stanislao Lepri. Paris: Éditions des Maîtres du XX-ème Siècle 1981; Leonor Fini. Paris: Éditions Guy Pieters 1986.

Przekłady (poz. 2-8 z pol. na jęz. franc.)

1. J. Genêt; Balkon. [Utwór dramatyczny w 2 aktach]. *Dialog* 1957 nr 10 s. 25-66.

2. W. Gombrowicz; Yvonne, princesse de Bourgoigne. [Iwona, księżniczka Burgunda; przet.] ... G. Serreau. *Arena*, Londyn 1963 nr 15 s. 5-29. Wyd. łącznie z: Le mariage. [Przet.] Koukou Chan-

ska [J. Kukuczanka]. G. Sedir pt. W. Gombrowicz: Théâtre. Paris: Les Lettres Nouvelles 1965, 201 s. Wyd. nast. Paris: Bourgeois 1982.

3. W. Gombrowicz: Opérette. Théâtre. [Operetka; przet.] ... G. Serreau. Paris: Denoël 1969, 142 s. Wyd. nast.: Paris: Théâtre National Populaire 1970; Paris: L'Avant Scène 1970.

4. W. Gombrowicz: Trans-Atlantique. [Trans-Atlantyk; przet.] ... G. Serreau. [Przedm.] ... Paris: Denoël 1976, 210 s. Wyd. nast. tamże: 1986, 1990.

5. W. Gombrowicz: L'Histoire (Opérette). [Historia; przet.] ... G. Serreau. [Przedm.] ... Paris: Édition de la Différence 1977, 156 s.

6. A. Michnik: L'Église et la Gauche. Le dialogue polonais. [Kościół, lewica, dialog; przet.] A. Słonimski [przy współpracy] ... Paris: Édition du Seuil 1979, 223 s.

7. K. Wożyła: Poèmes. [Wybór wierszy; przet.] P. Emmanuel, ... [przy współpracy] A. Turowicz. [Przedm.] P. Emmanuel. Paris: Cana-Cerf 1979, 156 s. Wyd. nast. Paris: Compagnie Française de Librairie 1979.

8. W. Gombrowicz: Geschichte. [Historia; przet.] F. Bondy, ... Wyd. łącznie z Die Trauung. [Ślub; przet.] W. Thiel, H.H. Fischer. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch-Verlag 1983, 199 s.

Prace redakcyjne

1. [Rzeczywistość Polskiego Października. Wybór artykułów] Wyd. w jęz. włos. pt. La realtà dell' Ottobre Polacco. [Przet.] U. Silva. Milano: Silva 1961, XIX, 403 s.

Wybór art. z *Po prostu* poprzedzony wstępem K.A.J. o zespole redakcyjnym i dziejach pisma.

2. History and hope. Progress in freedom. The Berlin Conference of 1960. [Wyd.] ... [Pośl.:] M. Polanyi. London: Routledge and Kegan P. 1962, VI, 208 s. Wyd. nast. z podtyt.: Tradition, ideology and change in modern society. New York: F.A. Praeger 1962; Freeport: Books for Libraries Press 1970.

Zawiera materiały z międzynarodowego sympozjum, m.in. wypowiedzi K.A.J., Cz. Miłosza, A. Weissberga-Cybulskiego.

3. Anthologie de la poésie polonaise. [Oprac.] ... [Przedm.] Cz. Miłosz. Paris: Édition du Seuil 1965, 453 s. Wyd. nowe pt. Anthologie de la poésie polonaise 1400-1980. [Oprac.] ... [przy współpracy] T. Bobowicz. Lausanne: l'Age d'Homme 1981, 525 s.

Por. art. K.A.J.: Na marginesie antologii. *Kultura*, Paryż 1964 nr 9 s. 46-58.

4. Trente-cinq poètes polonais contemporains 1918-1965. [Wybór, wstęp i część przekł.] ... *L'VII*, Bruxelles 1966 nr 25.

5. Gombrowicz [Oprac.] ..., D. de Roux. Paris: L'Herne 1970, 479 s.

Zeszyt spec. pisma *L'Herne*, Serie Slave nr 14.

6. Cz. Miłosz: *Poèmes 1934-1982*. [Wybór wierszy; oprac.] ... [Pośł.] A.M. Schenker. Paris: Luneau Ascot Édition 1984, 271 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1984. — Wywiad: „Nigdy nie emigrowałem z Polski ...” Rozmowę przeprowadził i oprac. S. Rosiek. *Zesz. Lit.*, Paryż 1988 nr 21.

PP (J. Czachowska). — Z. Zaniewicki: Słownik pisarzy polskich na obczyźnie. *Pam. Lit.*, Londyn 1983 t. 6. — W. Karpiniński: K.J. [Nota bibliograficzna]. W tegoż: *Książki zbójckie*. Londyn 1988. — LP po 1939* (R.K. Przybylski) rp).

Z. Kozarynowa: O „Po prostu” po włosku. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 24 [rec. wyd.: La realtà dell'Ottobre Polacco]. — [Anthologie de la poésie polonaise:] M. Manoll. *Archives Diplomatiques et Consulaires*, Zurich 1965; J. Brosse. *Arts*, Nowy Jork 1966 nr 24 III-5 IV; J. Czapski. *Kultura*, Paryż 1966 nr 4; T. Terlecki: Polish poetry in a double spectrum. *Tri-Quarterly*, Evanston Illinois 1967 nr 9. — [Gombrowicz:] J. Jarzębski: Portret Gombrowicza po francusku. *Dialog* 1971 nr 10; IJ. Lisowski jł. Francja. *Twórczość* 1971 nr 8. — T. Nowakowski: Aimez-vous Gombrowicz? *Frankfurter Allgemeine Zeitung* 1978 nr 92 [rec. Witold Gombrowicz]. — P. Wierzbicki: Odkrywcą odkryć. *Tyg. Powsz.* 1980 nr 51/52. — W. Karpiniński: Szkice J. *Tyg. Powsz.* 1981 nr 9, przedr. w tegoż: *Książki zbójckie*. Londyn 1988. — E. Bienkowska: Sztuka eseju czyli o darze rozmowy. *Aneks* Londyn 1983 nr 31 [rec. Zbieg okoliczności]. — J. Zieliński: Zbieg w krainie okoliczności. *Twórczość* 1984 nr 6. — *Kultura*, Paryż 1987 nr 7/8 [zawiera art.]. Cz. Miłosz: Konstanty; polskie i to; W. Karpiniński: Spotkanie z Kotem Jeleńskim; F. Bondy: Kot, Przel. J. Juryś; G. Herling-Grudziński: Dziennik pisany nocą; K. Pomian; J. — szkice do portretu). — A. Smolar: Pozegnanie Kota Jeleńskiego. *Aneks*, Londyn 1987 nr 46/47. — A. Zagajewski: O K.J. *Zesz. Lit.*, Paryż 1987 nr 19. — M. Zieliński: Złumowane medium. *Puls*, Londyn 1987 nr 35. — J.S. Pasierb: K.J. Polak i Europejski. *Wież* 1988 nr 1. — J. Święch: J. i jego antologia. *Akcent* 1988 nr 1 [rec. wyd.: Anthologie de la poésie polonaise (1400-1980)]. — W. Karpiniński: Uśmiech Kota. *Zesz. Lit.*, Paryż 1988 nr 21, przedr. zmien. pt. Spotkanie z Kotem Jeleńskim. W tegoż: *Herb wygnania*. Paryż 1989. — Z. Romanowiczowa: Chwile oderwane. *Zesz. Lit.*, Paryż 1988 nr 21. — Rozmowa z Janem Lebensteinem o Kocie Jeleńskim. [Rozm.] P. Kłoczowski. *Zesz. Lit.*, Paryż 1990 nr 32. — J. Siedlecka: Kokic. *Tyg. Lit.* 1990 nr 14/15. — J. Jarzębski: Urok J. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 12 [rec.]. Szkice]. — R. Gorczyńska: Trafił Rzecz o Kocie Jeleńskim. *Puls*, Londyn 1993 nr 4. — P. Kłoczowski: Jak w parze [jakiej] na zawsze ... (Witold Gombrowicz i K.A.J.). *Teatr* 1993 nr 9.

J.Cz.

JELEŃSKI Szczepan 1881-1949

Pseud.: B. Katerwa; Bogdan Katerwa; -j; J.S.; J.Sz.; J. Van Dal; Katerwa; R-cz; Rolicz; Rolicz J.; S.J.; sj.; Sz.J.; Sz. Jel.; Szczep. Jeleń.; Szczepan; Szczepan Jel.; V.D.; Van Dal.
Dramatopisarz, prozaik, autor prac popularnonaukowych z zakresu matematyki.

Urodzony 22 grudnia 1881 w Warszawie; syn Jana Jeleńskiego, dziennikarza i publicysty, i Ludwiki z Czajewskich. Szkołę średnią ukończył w Warszawie, a następnie podjął studia na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Debiutował w 1901 cyklem felietonów pt. „W zwierciadélku”,

opublikowanych w redagowanej przez ojca *Roli* (nr 37-52; podp. Sz.J.); z pismem tym współpracował do 1912 ogłaszając artykuły i recenzje literackie (także pod pseud.; m.in. stała rubryka „Kronika bieżąca”). W 1904 ukończył studia i uzyskał dyplom inżyniera architekta. W 1907-08 pracował w Stowarzyszeniu Robotników Chrześcijańskich; redagował także organ prasowy Stowarzyszenia pt. *Pracownik Polski* (1906-08). Równocześnie był sekretarzem redakcji tygodnika *Wiara* (ok. 1906-08) oraz współpracownikiem *Dziennika Powszechnego* (1906-08). Należał do organizatorów pierwszego w Polsce Zjazdu Pisarzy Katolickich. W 1907 wszedł w skład zarządu Towarzystwa Bibliotek i Czytelnii Parafialnych w Warszawie. W 1908 wyjechał do Szwajcarii, gdzie przez dwa lata studiował filozofię na uniwersytecie we Fryburgu. Po powrocie do Polski rozwijał twórczość literacką i publicystyczną; ogłaszał m.in. broszury o treści filozoficzno-religijnej. Od 1913 kontynuował studia filozoficzne w Collegium Angelicum w Rzymie, otrzymał stopień licencjata. Z chwilą wybuchu I wojny światowej był internowany w miejscowości Graz w Austrii (do 1916). W 1918 powrócił do Warszawy; był działaczem Chrześcijańskiej Demokracji, należał do władz Koła Międzypartyjnego. W tym czasie zaczął pisać utwory dramatyczne, które ogłaszał pod pseud. Bogdan Katerwa. W 1919 zamieszkał w Poznaniu i został dyrektorem działu wydawniczego oraz kierownikiem literackim Księgarni św. Wojciecha. W 1920 ożenił się z Anną Sedlaczek. Brał udział w pracach organizacji księgarsko-wydawniczych, był członkiem zarządu Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek (PTWK). W 1927-28 redagował tygodnik *Tęcza*, od 1930 pełnił funkcję redaktora odpowiedzialnego *Biuletynu Wydawniczego Księgarni św. Wojciecha* (1930-37). Po wybuchu II wojny światowej został aresztowany przez Niemców i wywieziony do obozu przejściowego pod Poznaniem. Stamtąd wraz z rodziną udał się do Warszawy, gdzie w czasie okupacji niemieckiej prowadził z Antonim Rucieckim antykwariat. Brał udział w organizacji tajnego ruchu księgarskiego; od jesieni 1939 wchodził w skład tymczasowego kierownictwa PTWK, był członkiem Tymczasowej Komisji Porozumiewawczej Organizacji Księgarskich, przekształconej w 1943 w Tymczasową Radę Księgarstwa Polskiego (przewodniczący komisji czasopism księgarskich), w 1941-43 pracował w Izbie Kultury powołanej przez Delegaturę Rządu RP na Kraj (m.in. opracował dział: Państwo a książka). Po wojnie wrócił do Poznania i objął stanowisko dyrektora wydawniczego Drukarni i Księgarni św. Wojciecha (od 1946 Wielkopolska Księgarnia Wydawnicza), a po przejściu w 1947 wydawnictwa przez Państwowy Instytut Wydawniczy, został kie-

rownikiem biura poznańskiego. Był także doradcą literackim wydawnictwa Albertinum. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Zmarł 27 maja 1949 w Poznaniu; pochowany na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Piękno w budowlu. Zarys dziejów architektury. Cz. I-II. Wwa: Ziarno 1903, 150 + 175 s.

2. Młody do młodych. *Rola* 1904 nr 3, 5, 7, 10, 14, 17, 20, 23, 26, 28, 30, 32. Wyd. osob. Wwa: M. Szczepkowski; Kr.: Spółka Wydawn. Pol. 1905, 67 s.

Broszura publicystyczna.

3. Prąd nowy. Przyczynek do najnowszych kierunków myśli katolickiej w Polsce. Wwa: Gebethner i Wolff 1907, 32 s.

4. Zarys nowego programu. *Rola* 1910 nr 38-43; odb. [Wwa 1910], 31 s. Wyd. 2 Włocławek: Druk. Diecezjalna 1911.

Broszura publicystyczna.

5. Nasz dyletantyzm religijny. [Opowiadania]. Wwa: Księg. Nakł. M. Szczepkowskiego 1911, 40 s. Zawartość: Od autora; Przed początkiem ...; Dieu n'est pas actuel! ...; Jesteśmy nieodwołalni! ...; Maximum życia; Wierze, abym rozumiał; Ze szczytu; Hierarchia wartości.

6. Cień. [Utwór dramatyczny]. Wg baśni H.Ch. Andersena. Praprem. Wwa, T. Reduta 1918.

Podp.: Bogdan Katerwa.

7. Urwis. Komedia w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1918.

Podp.: Bogdan Katerwa.

8. Przechodzień. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1921 lub Wwa, T. Reduta 1921.

Podp.: Bogdan Katerwa.

9. Igranie z ogniem. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1922.

Podp.: Bogdan Katerwa.

10. Lilāvati. Rozrywki matematyczne. Zebrał i oprac. ... Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1925], XI, 300 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 [1931], wyd. 3 [1945]; wyd. nowe w oprac. E. Jeleńskiej Wwa: PZWS 1951, 311 s., tamże łącznie ze Śladami Pitagorasa [poz. 15] pt. Rozrywki matematyczne. [Cz.] 1-2. Red. A. M. Rusiecki wyd. 5 zmien. [cz.] 1 1964, [cz.] 2 1961, wyd. 6 [cz.] 1-2 1968, wyd. 7 [cz.] 1 1971, [cz.] 2 1974, wyd. 8 [cz.] 1 1982, [cz.] 2 1988, [cz.] 1 1992.

Zawartość: [Wstęp]. — Anegdota i zadania anegdotyczne; Ciekawe właściwości liczb i działań matematycznych; Figury magiczne; Pseudaria; Odgadnienia; Z tajemnic szachownicy, kart i domina; Gry, zabawy, łamigłówki, sztuki i figle magiczne. — Postowie.

Przekł. bułg.: Lilāvati. [Przeł.] N. Mánkov. Sofija 1967.

11. Legenda o św. Franciszku. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1926.

Podp.: Bogdan Katerwa.

12. Mała Miriam. Opowieść ewangeliczna. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1926], 66 s. Przedr. zob. poz. 20.

Przekł. ukr.: Mała Miriam. [Przeł.] S. Saprun. [Żovkva] 1933.

13. Między nocą a brzaskiem. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Pozn., T. Nowy 1926.

Podp.: Bogdan Katerwa.

14. Woda żywa. Opowieść ewangeliczna. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1926, 104 s. Wyd. 2 tamże [1937]. Przedr. zob. poz. 20.

Przekł. ukr.: Żywa voda. [Przeł.] S. Saprun. [Żovkva] 1932.

15. Śladami Pitagorasa. Rozrywki matematyczne. Zebrał i oprac. ... Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1928, 5, VII-XII, 424 s. Wyd. nast.: wyd. nowe w oprac. E. Jeleńskiej. Wwa: PZWS 1951, 295 s., tamże łącznie z Lilāvati pt. Rozrywki matematyczne. [Cz.] 1-2. Red. A. M. Rusiecki zob. poz. 10.

Zawartość: [Wstęp]. — Pitagoriana; Calendaria; O układach numeracji odmiennych od dziesiątkowego; Liczby – olbrzymie i liczby – lilipyty; Ciekawe właściwości liczb i działań matematycznych; Matematyka w przyrodzie żywej; Odgadnienia; Geometria giętej kartki, taśmy i rżniętej tafelki; Liczydła; Wielkie i małe problemy historyczne; Gry, zabawy, łamigłówki.

Przekł. bułg.: Po stápkite na Pitagor. [Przeł.]: N. Mánkov, M. Kličeva. Sofija 1964. — ros.: Po sledam Pifagora. [Przeł.]: G.F. Bojarskaja, B.W. Bojarskij, A.A. Jakušev. Moskva 1961, węgier.: Pitogorasz nyomiban. [Przeł.] I. Döry. Budapest 1966.

16. Hallelu Jah! (Alleluja). Opowieść ewangeliczna. Pozn. Księg. św. Wojciecha [1930], VII, 183 s. Przedr. zob. poz. 20.

Przekł. ukr.: Chvalite Hospoda! [Przeł.] S. Saprun. [B.m.] 1933.

17. O siódmej godzinie. Opowieść ewangeliczna. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1930], 159 s. Przedr. zob. poz. 20.

18. [Biografie w serii:] *Postacie świętych*. Pozn.: Księg. św. Wojciecha.

Św. Jan Chrzciciel. [1934], 31 s.

Św. Jan Kanty. 1390-1473. [1934], 30 s.

Św. Józef Oblubieniec. [1934], 29 s.

Św. Karol Boromeusz. 1538-1584. [1934], 31 s.

Św. Teresa od Jezusa. 1515-1582. [1934], 29 s.

Św. Anna. [1935], 31 s.

19. Światła tajemnic. Rozmowy dogmatyczne. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1937], 292 s. Wyd. 2 Pozn.: Albertinum 1945.

20. Płomiennie serca; O siódmej godzinie; Mała Miriam; Woda żywa. [Opowieści ewangeliczne]. Wyd. nowe. Pozn.: Albertinum Księgarnia św. Wojciecha [1946], 236 s. Wyd. nast. tamże: wyd. nowe

1947, wyd. 3 1949; wyd. z podtyt.: Opowieści ewangeliczne. Wwa: Pelikan 1988.

Zawiera poz. 12, 14, 17; wyd. z 1988 zawiera nadto poz. 16.

21. Valde ama. Cztery rozpowieści. Pozn.: Wielkop. Księg. Wydawn.

Cz. 1. Pod błękitami. Rozpowieść. [1947], 331 s.

Cz. 2. Miód z opoki. Rozpowieść. [1947], 302 s.

Cz. 3. Skrzydła ogniste. *Sł. Powsz.* 1948 nr 225-308.

Planowana cz. 4 nie została ukończona.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PSB (A. Rogalski). – WSB (B. Żynda). – SPKP (B. Żynda).

[Urwis:] E. Breiter. *Gon. Krak.* 1918 nr 119; K. Irzykowski. *Maski* 1918 z. 32, przedr. w tegoż: Recenzje teatralne. Wwa 1965. – [Przechodzień:] E. Breiter. *Naród* 1921 nr 89; K. Irzykowski. *Trybuna* 1921 nr 18, przedr. w tegoż: Recenzje teatralne. Wwa 1965; Z. Kisielewski. *Robotnik* 1921 nr 89-90, 144. – [Igranie z ogniem:] E. Breiter. Warszawskie listy teatralne. *Głos Pol.* 1922 nr 128; K. Makuszyński. *Rzeczpospolita* 1922 nr 125 wyd. wiecz. – W. Grubiński. Bogdan Katerwa. „Przechodzień”. W tegoż: W moim konfesjonałe. Wwa 1925. – [Światła tajemnic:] J. Dobraczyński. Książka o moich przyjaciółach. *Prosto z Mostu* 1937 nr 25; A. Jesionowski. *Kuźnica* 1937 nr 12. – [Pod błękitami:] W.J. Grabski. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 40; E. Paukšta: Jeszcze raz o „Pod błękitami”. *Dziś i Jutro* 1947 nr 40; Z. Starowieyska-Morstinowa: Realista poza rzeczywistością. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 48; Z. Lichniak: Przegląd piśmiennictwa. *Prz. Powsz.* 1948 nr 4 [dot. także: Miód z opoki]. – [Miód z opoki:] E. Paukšta: Myśli, których brak światu ... *Dziś i Jutro* 1948 nr 11; A. Rogalski. *Głos Katol.* 1948 nr 8, 9; A. Szelażek. *Tyg. Warsz.* 1948 nr 9. – A. Grzymała-Siedlecki: *S.p. Sz.J. Il. Kur. Pol.* 1949 nr 195. – Z. Kossak: Wspomnienie o Sz.J. *Kierunki* 1958 nr 24, przedr. pt.: Na tropach światła tajemnic. W: Byli wśród nas. Pozn. 1978.

B.T.

JELONKIEWICZ Kazimiera

zob. WARNEŃSKA Monika

JENNE Beniamin Józef

ur. 1913

Poeta, prozaik, eseista.

Urodzony 8 lutego 1913 w Warszawie. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939. Następnie był internowany na Węgrzech, skąd zbiegł do Polski i prowadził działalność konspiracyjną. Aresztowany przez gestapo został wywieziony na przymusowe roboty do Niemiec. Po udanej ucieczce (przez Austrię i Węgry) dotarł do Jugosławii i walczył w partyzanckich oddziałach generała Draży Mihajlovicia. W 1944 powrócił na Węgry, gdzie był przewodnikiem żydowskich grup syjonistycznych, a potem (wykupiony z kolejnego aresztu) zatrzymał się w Bukareszcie, skąd usiłował przedostać się do Grecji. Aresztowany pod Salonikami, został odstawiony do Sofii i tam więziony do końca wojny. W 1945 wrócił do Polski i zamieszkał w Warszawie. Podjął pracę w zarządzie miasta. W 1948 wyjechał (nielegalnie) do Szwecji, gdzie przebywał do 1955.

Rozpoczął w tym czasie działalność literacką, ogłaszając wiersze, prozę i artykuły w prasie emigracyjnej. W 1955 wyjechał do Wenezueli i zamieszkał w Caracas, gdzie otworzył zakład jubilerski. Równocześnie rozwijał twórczość literacką. Publikował m.in. w *Naszym Znaku* (Linköping, 1959, 1961), *Merkurjuszu Polskim – Życiu Akademickim* (Londyn, 1959-64), *Kulturze* (Paryż, 1960-62, 1965) *Wiadomościach* (Londyn, 1962-80). Współpracował z grupą literacką Kontynenty.

TWÓRCZOŚĆ

1. Smagły wiatr. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1959, 166, [9] s.

Zawiera cykle: Spojrzenie wstecz; Wiatry; Oczekiwanie; Profunda vida; Ciemności; Krużganki.

2. Czarne poematy z dyliżansu. [Wiersze]. Londyn: B. Świdorski 1963, 115 s.

Zawiera m.in. poematy: Do Aleksandra Błoka; Perkusyjna kantata z Carle Marle; Do Poety spod Pont des Chameaux; Książę Polelum; Koncert na Przegięciu Kopii; Oratorium; Maurycy Mochnacki.

3. Aspazja, on i ja. [Powieść]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1964, 126 s.

4. O ideowy profil emigracji. [Broszura polemiczna]. Londyn: Nakł. autora 1966, 75 s.

Dot. ideowego profilu grupy literackiej Kontynenty.

5. Próba oceny krytycznej Camusa. [Szkic]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1966, 48 s.

6. Erotyki. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1970, 89 s.

Zawiera cykle: Lustro; Grzech; Sztuka i płeć.

7. Materia prima. [Eseje]. Londyn: Nakł. autora 1971, 186 s.

Zawartość: Wstęp do krytyki; Fronty i pozycje; O tabu marksizmu i rewizjonizmu; Geneza rewizjonizmu; Powody impasu; Wartość materii prima; Precedensy złudzeń; „Ja” w ludzkiej materii prima; Co w ogóle trzeba wiedzieć; O ruchu idei na Zachodzie; W co uciec?; Śmietnik społecznej filozofii; Czy czekać na Godota?; Filozofia rewizjonistycznej nadbudowy; Diagnostyka i rachunek; Źródła predyspozycji.

8. Aneks do dziejów emigracyjnej rzeczywistości. Powst. 1978.

Masz. złożony w Bibl. Pol. w Londynie.

9. Muł Don Chucho. Powieść. T. 1-2. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1979, 333 + 374 s.

10. Jantarowy flet. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1986, 157 s.

Zawiera cykle: Przedświt; Z drugiego brzegu; Z jaźni; Z krzywych luster; W pełni czasu; Z amfiteatru.

11. Katedra grzechu. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1988.

OPRACOWANIA (wybór)

B.J. Jenne: Resumen. *Nasz Znak*, Linköping 1961 nr 2/3 [dot.: Smagły wiatr].

J. Rostworowski: Między wierszami. *Wiadomości*, Londyn 1965 nr 9 [rec.: Czarne poematy z dylzansul. — Cz. Dobek; Profil „Kontynentów? Kontynenty”, Londyn 1966 nr 93/94 [rec.: O ideowy profil emigracji]. — [Materia prima:] J. Łobodowski: Zbrodnicy plagiat. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 13/15, polem.: J.B. Jenne: Falstaff — czy tylko Figaro? *Kronika*, Londyn 1971 nr 18-19; J. Mackiewicz. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 46. — F. Śmieja: Odnalezione w Caracas. *Związkowiec*, Toronto 1979 nr 48. — [Muł Don Chucho:] D. Kossowska: Książka o Wenezueli. *Tydz. Pol.*, Londyn 1981 nr 16; J. Łobodowski: Dziwny bohater dziwnej książki. *Wiadomości*, Londyn 1981 nr 2, polem.: B.J. Jenne: Perypetie z „Mułem Don Chucho”. *Tydz. Pol.*, Londyn 1981 nr 25; F. Śmieja: Niezwykła opowieść. *Związkowiec*, Toronto 1982 nr 1.

B.T.

JERZYNA Zbigniew ur. 1938

Krypt: R.R.; Z.J.; Zb.; (Zb.J.).
Poeta, krytyk.

Urodzony 9 maja 1938 w Warszawie; syn Edwarda Jerzyny, księgowego, i Marianny z domu Zaród. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, a po upadku powstania warszawskiego na wsi w pobliżu Gopła. Po wyzwoleniu uczęszczał do szkoły podstawowej we wsi Sadlno (pow. radziejowski) i do szkoły średniej w Pruszkowie (matura w 1956). Następnie do 1960 studiował filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim. Mieszkał w Milanówku. Debiutował w 1957 wierszami „Cyrk” i „Sprawy nie mające końca”, opublikowanymi w *Nowej Kulturze* (nr 29). W 1959-70 był stałym współpracownikiem *Współczesności*. Otrzymał Ogólnopolską Nagrodę Młodych za rok 1960 i nagrodę m. Warszawy za rok 1961. W 1962 został członkiem Koła Młodych przy ZLP w Warszawie. Był jednym z współtwórców grupy literackiej Orientacja Poetycka „Hybrydy”. W 1963-70 pracował w dziale poetyckim redakcji tygodnika *Kultura*. W 1964 został członkiem ZLP, a w 1965 PZPR. Wiersze, artykuły, recenzje i przekłady (z literatury bułgarskiej, jugosłowiańskiej, rosyjskiej, rumuńskiej i węgierskiej) publikował m.in. w czasopiśmie: *Tygodnik Kulturalny* (1962-67), *Stolica* (1962-67), *Materiały Repertuarowe* (1964-72), *Orientacja* (1966-69), *Poezja* (od 1966), *Życie Literackie* (1966-72), *Głos Nauczycielski* (1968-69; tu liczne recenzje), *Plomyczek* (1968-85), *Scena* (1970-77). Brał aktywny udział w działalności stołecznych i prowincjonalnych klubów literackich. Był laureatem kilku konkursów poetyckich. W 1968 otrzymał nagrodę Ministra Obrony Narodowej w dziedzinie małych form literackich. W tymże roku nawiązał współpracę z Polskim Radiem i Telewizją jako autor poetyckich słuchowisk i widowisk telewizyjnych. W 1978 został współpracownikiem redakcji pisma *Integracje*, w 1982 *Przeglądu Tygodniowego*, a w 1986 redaktorem miesięcznika *Liryka*. Za całokształt twórczości otrzymał w 1980

nagrodę Pierścienia, a w 1989 nagrodę pisma *Poezja*. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Lokacje. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1963, 80 s.
Cykle: Lokacje; Przeźrenie wygasająca.
2. Kwiecień. [Wiersze]. Wwa: PIW 1964, 63 s.
3. Realność. [Wiersze]. Wwa: PIW 1967, 91 s.
4. Coraz słodszy piolun. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1970, 68 s.
5. Iskrą tylko ... [Poemat dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Dram. 1971. Druk pt. Iskrą tylko. Poemat dramatyczny na 40-lecie Powstania Warszawskiego. Wwa: MAW 1984, [104] s.
6. Fromborska baszta. Sztuka w 6 odsłonach. *Mater. Repert.* 1972 nr 4 s. 27-42. Radio 1973.
7. Wśród drzew. [Wiersze]. Wwa: NK 1972, [16] k. Wyd. 2 tamże 1980.
8. Bo myśl z siebie zaczęta ... [Wiersze]. Wwa 1974, 23 s. *Generacja Ser. IV*, 2.
9. Małe rapsody. [Autorzy:] ... i K. Gąsiorowski. Wwa: MON 1974, 61 s.
Tu Z. Jerzyna: Orzeł (wiersz z poz. 2); Juwa czy sen [Widowisko poetyckie; druk: *Mater. Repert.* 1968 nr 1 s. 65-84; Radio 1968]; Polskie cmentarze. [Wiersze]; Księżyc w ruinach. [Poemat sceniczny; Radio 1968; druk: *Mater. Repert.* 1969 nr 2 s. 55-61; TV 1977].
10. Modlitwa do powagi. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1974, 56 s.
11. Erotyki. Wwa: Iskry 1976, 73 s. Wyd. nast. Wwa: Ofic. Wydawn. im. T. Peipera 1991.
12. Przesłanie. [Wiersze]. Wwa: PIW 1979, 74 s.
Tu m.in. cykl: Tryptyk polski.
13. Wiersze wybrane. Wwa: Czyt. 1980, 325 s.
14. Poezje wybrane. Wstęp i wybór autora. Wwa: LSW 1984, 145 s.
15. Moment przesilenia. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1988, 85 s.
16. Wędrowka w słowie. Rozważania o poezji. Wwa: MAW 1988, 239 s.
Zawiera fragmenty esejów, notatki z lektur, refleksje, utwory poetyckie.
17. Nonsensy i używki. Współczesne anegdoty ze sfer artystycznych. [Współaut.:] M. Kasz. Wwa: ROK Corporation 1992, 110 s.
Słuchowiska radiowe i widowiska telewizyjne: Kołęda. Radio 1968. — W marszu strudzeni. TV 1968. — Niobe 43. (Poetyckie widowisko telewizyjne). *Kamena* 1969 nr 18 s. 12. — Skrzydła u ramion. *Mater. Repert.* 1969 nr 2 s. 73-81. — Ciemne akordy. *Scena* 1970 nr 10 s. 27-30. — Widmo nocnej podróży. TV 1970. — Z ruin powstała. TV 1970. — Żołnierska dola. Radio 1970; druk: *Mater. Repert.*

1971 nr 1 s. 39-46. — Gorący ślad. TV 1971. — Praca. Radio 1971. — Światło zielonej rakiety. Radio 1972. — Kosztele. Radio 1974. — Gasnące kolory. Radio 1975. — Opętany przez muzy. Radio 1975. — Tryptyk warszawski. TV 1975. — Pojednanie. Radio 1978. — Odejsie poety. (Słuchowisko radio-we). *Kamena* 1981 nr 2 s. 6-7.

Prace redakcyjne

1. Łamanie słowem. Almanach grupy literackiej „Słowo”. W wyborze ... i W. Michalskiego. Pod red. H. Radeja. Chełm: Krasnostawski Dom Kultury 1987, 74 s.

2. Poeta jest jak dziecko. Nowe Roczniki. Antologia. Wybór i oprac.: M. Chrzanowski, ..., J. Koperski. Wwa: MAW 1987, 428 s.

3. M. Białoszewski: Moja świadomość tańczy. Wybór i wstęp ... Wwa: MAW 1989, 237 s.

4. A. Achmatowa: Pojedynek miłości. W, 100 rocznicę urodzin poetki. Wiersze wybrał i wstępem opatrzył ... Wwa: Anagram 1993, 181 s.

5. J. Lechoń: Popiół i kwiat. Wybrał i wstępem poprzedził ... Wwa: Wydawn. Bohdana Wrocławskiego 1994, 253 s.

6. O. Mandelstam: Czarnym słońcem oślepiiony. [Wiersze]. Wybrał i wstępem opatrzył ... Wwa: Wydawn. Bohdana Wrocławskiego 1994, 207 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1970. — Z. Jerzyna. Dziennik poetycki. [Refleksje na temat własnej twórczości]. *Poezja* 1966 nr 9. — Wywiad: Fragmenty ulotne. [Rozm.] T. Lewandowski. *Poezja* 1988 nr 4.

SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — LP (uzup.).

[Realność] I. Smolka: Poezja poszukująca. *Twórczość* 1968 nr 7. M. Wyka: Kształt realności. *Mies. Lit.* 1968 nr 12. A. Gronczewski: Wzór i równanie. *Poezja* 1969 nr 4. — A.K. Waśkiewicz: ... Węzeł języka przed rozpadem chroni. O poezji Z.J. *Współczesność* 1970 nr 2, zredr. w teoz: Modele i formuła. Wr. 1978. — K. Mefoch: „Raz pokochanie”. W teoz: Zaproszenie do kochania. Lubl. 1972. — K. Nowicki: Pożegnanie „Wnucząt”. W teoz: Pertraktacje. Wwa 1973. — A. Nowak: Kreationizm J., zwycięstwo czy klęska. *Nouy Wyraz* 1977 nr 10. — J. Melkowski: Jak przeniknąć świat. *Poezja* 1982 nr 7. — J. Marx: „Śpiewam miłosny rytm” (O Z.J.). W teoz: Gry krytyczne. Wwa 1985. — K. Suchcicka: Dzisiaj tradycja. *Pis. Lit.-Artyst.* 1988 nr 1. — W. Klejmont: Klasyk romantykiem podszyty, czyli amplituda ironii i harmonii w liryce Z.J. *Poezja* 1989 nr 2.

J.P.

JESIONOWSKI Jerzy

1919-1992

Pseud.: Alojzy Ćwiergołek; jer-ies; Jerzy Sej; Lech Symforion Onuca.
Prozaik, dramaturg, satyryk, autor utworów dla dzieci.

Urodzony 7 listopada 1919 w miejscowości Poniżew Duża (woj. warszawskie); syn Zygmunta Jesionowskiego, pracownika administracji rolnej, i Heleny z Karpiskich. Ukończył Gimnazjum Ogól-

nokształcące im. Władysława IV w Warszawie. Debiutował w 1934 wierszami „Do Boga” i „Piłsudski”, opublikowanymi w *Kuźni Młodych* (nr 6). Podczas okupacji niemieckiej pracował i uczył się w szkole technicznej w Warszawie. W 1945 wstąpił do 2. Armii Wojska Polskiego. Po demobilizacji zamieszkał we Wrocławiu, gdzie pracował w łączności i studiował na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Równocześnie od 1946 publikował wiersze, fraszki, limeryki m.in. na łamach czasopism: *Zdrój* (1946; tu w nr 5 „Brzask jesienia”, „Prośba żołnierza”), *Ekran Tygodnia* (1947-49), *Zwierciadło* (1948-49), *Szpilki* (1949-65). W 1950 powrócił do Warszawy. Pracował nadal w łączności i kontynuował studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki Warszawskiej oraz na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego. Po uzyskaniu w 1955 dyplomu inżyniera mechanika, pracował do 1959 jako inżynier łączności. W 1958 został członkiem PZPR. Kontynuował twórczość literacką, ogłaszając wiersze, fraszki, utwory dla dzieci, prozę i artykuły na łamach *Życia Literackiego* (od 1953), *Zielonego Sztandaru* (1954-63), *Kroniki* (1955-57), *Trybuny Ludu* (1956-59), *Kaktusa* (1957-60; tu m.in. pod pseud.: Alojzy Ćwiergołek, Lech Symforion Onuca, Jerzy Sej) oraz pism dla dzieci *Świerszczki* (1956-64), *Płomyczek* (1957-69, 1972-75, 1979-81). W 1958 debiutował jako dramaturg sztuką „Milion”. W 1961 został członkiem ZLP. Od 1965 pracował w Polskim Radiu, pełniąc początkowo funkcję naczelnego redaktora Programu III, a od 1966 dyrektora programowego. W 1969-71 był kierownikiem artystycznym Zespołu Filmowego „Wektor”. W tym czasie publikował wiersze i prozę m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (1973 i od 1980), *Barwach* (1976, 1979, 1983-84), *Argumentach* (1976-85), *Faktach* (1982-85), *Nike* (1982-85). W 1983 otrzymał nagrodę *Trybuny Ludu*. W tymże roku został przewodniczącym Rady Funduszu Literatury przy Ministerstwie Kultury i Sztuki oraz członkiem prezydium Zarządu Głównego nowego ZLP (1985-90 wiceprezes). W 1986 wchodził w skład Rady Społeczno-Gospodarczej przy Sejmie PRL IX kadencji. Otrzymał nagrodę Ministra Obrony Narodowej II stopnia (1985). Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1967) i Krzyżem Komandorskim (1979) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 28 października 1992 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Milion*. Sztuka w 2 aktach, 3 odsłonach. Praprem. Koszalin-Słupsk, Bałtycki T. Dram. im. J. Słowackiego 1959. Druk *Teatr Lud.* 1959 nr 1/2 s. 13-45. Wyd. osob. Wwa: LSW 1961, 109 s.

Nagroda w konkursie Związku Teatrów i Chórów Lud. w 1958

2. Paragonia. Wodewil. Powst. przed 1959. TV 1961.

Nagroda w konkursie T. Syrena w Wwie w 1959.

3. Wuj z Ameryki. Wodewil [w 2 aktach]. Powst. ok. 1959. Wyd. Wwa: LSW 1961, 118 s. Praprem. Wilno, Kowno, T. Amatorzy Sceny Pol. 1968.

4. Filip z Konopi. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1960, 44 s.

5. Patrz Kościuszko. [Utwory satyryczne wierszem i prozą]. Wwa: Czyt. 1961, 84 s.

6. Kot z fajką. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1962, [8] k.

7. Obrza majestatu. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1962.

Nagroda w konkursie WRN w Bydgoszczy i Komitetu Festiwalu Teatrów Polski Północnej w 1962.

8. Pierwsza klasa. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1962, [8] k.

9. Wyprawa po zielony metal. Sztuka dla dzieci. Praprem. pt. Prawdziwy czarnoksiężnik czyli siódma wyprawa kosmonautów. Łódź, T. Lalek „Arlekin” 1963. Druk pt. Wyprawa po zielony metal. (Sztuka dla dzieci na żywy lub lalkowy plan). *Teatr Lud.* 1969 nr 4, wkładka s. 3-22. Przedr. zob. poz. 23.

Sztuka pt. Baśń o nowym bohaterze otrzymała nagrodę w konkursie Min. Kultury i Sztuki oraz Stołecznej Rady Nar. w porozumieniu z ZLP na sztukę lalkową w 1963.

Wyst. też pt.: Baśń o nowym bohaterze; Rycerz kosmosu; Baśń o rycerzach kosmosu. Przekł. niem.: Berlin 1967.

10. Jasio Świszczycała. [Baśń dla dzieci]. Kr.: WL 1963, 28 s.

11. Satyra prawdę ci powie. 1. Galeria figur wioskowych. Jednoaktowe widowisko estradowe. *Zarzewie* 1962 nr 3 s. 1-16, wkładka; 2. Składanka rozrywkowa. Teksty estradowe. Wwa: LSW 1963, 64 s.

12. Niewygodny człowiek. [Powieść]. Pozn.: WP 1965, 113 s. Por. poz. 13.

Nagroda w konkursie Wielkopól. Tow. Kult., Wydawn. Pozn. i Oddz. Poznańskiego ZLP na powieść o tematyce współczesnej w 1965.

Adapt.: Radio 1976, – TV 1980.

13. Miejsce dla jednego. Scenariusz filmowy na podstawie powieści „Niewygodny człowiek”. Ekran. 1965. Por. poz. 12.

14. Dwadzieścia batów. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1966, 223 s.

Nagroda w konkursie literackim z okazji XX rocznicy wyzwolenia Dolnego Śląska w 1965 oraz nagroda literacka CRZZ w 1967.

15. Za tych, co w górze. [Widowisko telewizyjne]. TV 1966. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1968 nr 1 s. 5-46. Przedr. w: Teatr szklanego ekranu. Wwa 1970 s. 105-142.

Wyróżnienie w konkursie TV z okazji 20-lecia PRL w 1965.

16. Nieosądzony. [Dramat w 2 aktach]. *Dialog* 1967 nr 2 s. 32-56. Por. poz. 17.

Adapt. radiowa: M. Komorowska. Radio 1969.

17. Nieosądzony. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 178 s. Wyd. 2 tamże 1979. Por. poz. 16.

18. Intruz. Sztuka w 1 akcie. Powst. przed 1969. Druk *Scena* 1970 nr 9 s. 30-35.

Wyróżnienie w konkursie *Teatru Lud.* przy współudziale CRZZ i Samopomocy Chłopskiej w 1969.

19. Przygoda w czasie. [Sztuka dla dzieci]. Radio 1969. Por. poz. 22.

20. Z drugiej strony nieba. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1969, 224 s.

21. Powrót pożegnanych. [Powieść]. *Gaz. Rob.* 1970 nr 136-185. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1971, 180 s.

22. Przygoda w czasie. Powieść dla młodzieży. Wwa: Czyt. 1970, 143 s.

Przekł. czes.: Bloudáni v čase. [Przeł.] J. Fidler. Praha 1978.

23. Zielony metal i zielona głowa. Dwa utwory sceniczne dla starszych dzieci. Wwa: LSW 1972, 120 s.

Zawartość: Wyprawa po zielony metal czyli baśń o nowym bohaterze. Sztuka fantastyczna w 3 aktach [poz. 9]; Kalendarz-kolejki.

Przekł. niem.: Wyst. Frankfurt nad Odrą, Kleist Theater 1978.

24. Odnowiciel. (Fantazja sceniczna w 2 aktach). *Dialog* 1974 nr 12 s. 5-28. Praprem. Kr., T. Bagatela im. T. Boya-Żeleńskiego 1975.

Tytuł pierwotny: Krótka historia Jezusa Odnowiciela.

25. Przed drugim brzegiem. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: MON 1974, 473 + 527 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1979, wyd. 4 1983.

Nagroda Ministra Obrony Narodowej 1974.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 34, 28.

26. Dyrektorzy. Scenariusz serialu opartego na materiałach literackich ...: A. Minkowski, A. Szypułska. Cz. 1-6. Ekran. 1975.

Zespołowa Nagroda Państwowa II stopnia w 1976.

27. Zwariowana księżniczka. [Dla dzieci]. Kr.: WL 1975, 70 s.

28. Drugi brzeg. [Powieść]. Wwa: MON 1977, 548 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1983.

Cz. 3 cyklu; cz. 1 i 2 zob. poz. 34, 25.

Przekł. ros.: Drugoj bereg. [Przeł.] A.D. Verbitski. Moskva 1986.

29. Nowe, piękne czasy. (Komedia z przyszłości). *Dialog* 1977 nr 3 s. 14-37. Praprem. Koszalin, Bałtycki T. Dram. im. J. Słowackiego 1977.

30. Surmak. [Powieść]. Wwa: PIW 1977, 192 s. Wyd. 2 tamże 1981.

31. Przystanek w biegu. [Powieść]. Wwa: KAW 1981, 341 s.

32. Dobrze urodzony. [Powieść]. Wwa: Cyt. 1982, 321 s.

33. Egzylia. (Dramat w 2 aktach). *Dialog* 1982 nr 8 s. 26-61. TV 1987. Por. poz. 38.

34. Nad urwiskiem. [Powieść]. Wwa: MON 1982, 370 s.

Cz. 1 cyklu; część 2 i 3 zob. poz. 25, 28.

35. Poszukiwany Albert Peryt. [Powieść]. Wwa: Cyt. 1983, 340 s.

Przekł. słowacki: H'ad'a sa Albert Peryt. [Przeł.] H. Lerehova. Bratislava 1987.
Adapt. tv. 1985.

36. Opowieść kosmopilota Patryka. Powieść dla młodzieży. Kr., Wr.: WL 1984, 143 s.

37. Rzeka czasu. [Powieść]. Wwa: MON 1984, 420 s.

38. Egzylia. [Powieść]. Łódź: WL 1985, 165 s. Por. poz. 33.

39. Raport z planety Sol-3. [Powieść]. Kr.: WL 1986, 156 s.

40. Okiem Piłata. [Powieść]. *Argumenty* 1988 nr 34-49.

41. Rzeczy nie do rzeczy. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1988, 44 s.

42. Prokurator Pana Boga. [Powieść]. Wwa: Nowe Wydawn. Pol. 1992, 151 s.

43. Superagent Tambor. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1992, 142 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1976, 1988. — SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — LP (uzup.). — A. Niewiadowski: J.J. W: A. Niewiadowski, A. Smuszkiewicz: Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej. Pozń. 1990.

W. Nawrocki: Ludzie niewygodni — ludzie współcześni. *Mies. Lit.* 1967 nr 6 [rec.: Niewygodny człowiek; Dwadzieścia batów]. — [Niesądzony. Powieść] W. Maciag: Wielkie idee i konkret współczesny. Błada nieudolnym dyrektorom. *Życie Lit.* 1969 nr 5; W. Sadkowski: *Mies. Lit.* 1969 nr 7. — S. Melkowski: Między prawdą doświadczeń i podręczników. *Mies. Lit.* 1975 nr 2 [rec.: Przed drugim brzegiem]. — H. Gosk: Umierać w biegu. *Literatura* 1977 nr 43 [rec.: Surmak]. — W. Nawrocki: W kręgu wojennych doświadczeń. *Życie Lit.* 1977 nr 30 [rec.: Drugi brzeg]. — J. Lewandowski: Jestonowski. [Przeł. na ang.] K. Kenkalska. Wwa: Ag. Aut. 1988, 45 s. — Z. Morak: Mistrz prawdy o „drobiazgach”. *Kierunki* 1989 nr 48.

J.P.

JEŻEWSKA Kazimiera 1902-1979

Pseud. Jerzy Jeziński; K.J.

Poetka, autorka sztuk scenicznych i wierszowanych utworów dla dzieci, tłumaczka.

Urodzona 1 marca 1902 w Łapach; córka Antoniego Zwierzyńskiego, pracownika kolejowego, i

Aleksandry z Dietrichów. W 1908, w związku z służbowym przeniesieniem ojca, przeprowadziła się wraz z rodziną do Warszawy, gdzie od 1912 uczęszczała do gimnazjum Józefy Gagatnickiej (przerwijając dwukrotnie naukę z powodu gruźlicy). Debiutowała jako dramatopisarka w 1917 poematem dramatycznym pt. „Bezimienni”, ogłoszonym w *Jednodniowce Czerwonego Krzyża*. W czasie wojny polsko-bolszewickiej w 1920 pracowała w czołowiec frontowej szpitala wojskowego. W tymże roku wyszła za mąż za Jerzego Mariana Jeżewskiego, oficera Wojska Polskiego (po demobilizacji inspektora Zakładów Opiekuńczych w Komisariacie Rządu w Warszawie). W 1927 jako eksternistka zdała maturę i podjęła studia z zakresu psychologii, filozofii i historii na Uniwersytecie Warszawskim. W 1931 otrzymała absolutorium z filozofii i rozpoczęła pracę w teatralnym Instytucie Reduta Juliusza Osterwy, gdzie pełniła funkcję sekretarza zarządu (tzw. Kapituły) oraz opiekowała się biblioteką i archiwum. Opracowywała także analizy psychologiczne przygotowywanych do wystawienia dramatów (m.in.: „Horsztyński” J. Słowackiego i „Pierścień Wielkiej Damy” C.K. Norwida). Od 1934 pisała sztuki oraz tłumaczyła i adaptowała utwory dla Teatru Szkolnego, zorganizowanego przy Reducie. Współpracowała z radiem jako autorka słuchowisk dla dzieci. W 1937 rozpoczęła systematyczną naukę klasycznej greki pod kierunkiem prof. Władysława Witwickiego. Publikowała nadto wiersze i artykuły m.in. w piśmie *Kobiety w Pracy* (1938-39). W 1939 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie. Kontynuowała twórczość literacką, pisząc opowiadania i utwory dramatyczne dla młodzieży oraz działała w oświacie konspiracyjnej. Po upadku powstania warszawskiego przebywała w Skierniewicach, a następnie w Wyborowie pod Łowiczem. Kilkrotnie podejmowała próby przedostania się do Warszawy i odzyskania ukrytych w piwnicy jej warszawskiego domu rękopisów prof. W. Witwickiego. Po wojnie zamieszkała w Konstancinie. Pracowała w Teatrze Lalki i Aktora „Baj” w Warszawie, w którym pełniła funkcję kierownika literackiego i w 1946-50 w Ministerstwie Kultury i Sztuki jako radca Departamentu Twórczości Artystycznej. Nawiązała w 1947 współpracę z pismem *Meander*; przez następne lata zamieszczała na łamach tego miesięcznika artykuły popularyzatorskie oraz przekłady poetów greckich i łacińskich. Była członkiem Polskiego Towarzystwa Filologicznego i uczestniczyła w działalności przekładowej Sekcji Czytania Autorów Greckich Koła Warszawskiego tej organizacji. W 1950 przeprowadziła się do Chylic, a stamtąd do Warszawy, gdzie ponownie objęła kierownictwo literackie Teatru Lalki i Aktora „Baj”. Od 1957

była członkiem zespołu redakcyjnego *Teatru Lalek*, publikowała w tym piśmie liczne recenzje teatralne (1957-58, 1960-62). Przez trzy lata sprawowała kierownictwo audycji radiowych pt. „Wieczory antyczne”, poświęconych literaturze greckiej i łacińskiej (ok. 1957-59). W 1959 otrzymała nagrodę Centralnej Komisji Koordynacyjnej przy Ministerstwie Kultury i Sztuki za działalność literacką i teatralną. W 1963 zakończyła etatową pracę zawodową i zajęła się wyłącznie działalnością literacką, głównie tłumaczeniami literatury greckiej. W 1976 otrzymała nagrodę Polskiego PEN Clubu za przekład „Iliady” Homera. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Zmarła 31 sierpnia 1979 w Warszawie; pochowana w Skolimowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bezimienni. Poemat dramatyczny w 3 aktach. *Jednodniówka Czerwonego Krzyża* 1917. Praprem. T. 5. Pułku Legionów 1917.
Inf. autorki.
2. Krakus i Wanda. Poemat dramatyczny w 4 aktach. Powst. 1925. Radio (z muz. J. Maklakiewicz) ok. 1937.
Inf. L. Simon; Bibliografia dramatu polskiego. T. 1. [Wwa] 1971; inf. o emisji radiowej od autorki.
Wyróżnienie w konkursie Min. Kultury i Sztuki, WRN w Szczecinie i Państw. T. Lalek „Pleciuga” na sztukę o tematyce historycznej w 1972.
3. Bracia. Dramat w 3 aktach. Powst. 1926.
Inf.: L. Simon por. poz. 2.
4. Mieszko, król polski. Tragedia w 3 aktach. Powst. 1932.
Inf.: L. Simon por. poz. 2.
5. Podanie o Piaście. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, Inst. Reduta 1936. Wyd. pt.: Podanie o Piaście. Trzy obrazy. Muz.: [J. Maklakiewicz] F. Izbicki. Uwagi wstępne: M. Duleba. Lw.: Książ. Atlas 1938, 86 s. Wyd. nast.: Wr.: Książ. Atlas 1948.
6. Stajenka betlejemska. Sześć obrazów. Muz.: J. Maklakiewicz. Radio 1936-1937. Wyd.: Muz.: [J. Maklakiewicz] F. Izbicki. Lw.: Książ. Atlas 1938, 109 s. Wyd. nast. Wr.: Książ. Atlas 1948.
Inf. o emisji radiowej od autorki.
7. O mój rozmarny. Sztuka w 3 aktach. Praprem. [Wwa], T. Wojska 1937.
Inf.: L. Simon por. poz. 2.
8. Żaki krakowskie. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Wwa, Inst. Reduta 1937. Wyd. 1939.
Wg inf. autorki cały nakład zniszczony.
9. Klejnoty Izwany. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1938. Rkps.
Inf.: L. Simon por. poz. 2.
10. Leśne dziwy. Sztuka dla dzieci. Praprem. Wwa, T. Lalki i Aktora „Baj” 1947.
Inf. w: W kręgu warszawskiego „Baja”. Wwa 1978, s. 184.
11. Wiersze niemodne. Wwa: E. Kuthan 1947, 79 s.
Zawiera cykl: Warszawa 1944-1945; Twórczość; Teatr; Refleksje; Miniatury.
12. Dorotka. [Wiersz]. Kr.: Wydawn. Książek Popul. 1949, 40 s.
13. Margo włóczęga. [Wiersz]. Kr.: Wydawn. Książek Popul. 1949, 16 s.
14. Czerwony Kapturek. [Wiersz]. Kr.: M. Kot 1950, 16 s.
15. Kopciuszek. [Wiersz]. Kr.: M. Kot 1950, [12] k. — Por. poz. 21.
16. Królowna Śnieżka. [Wiersz]. Kr.: M. Kot 1950, 24 s.
17. Maciusiowa fujarka. [Wiersze]. Kr.: M. Kot 1950, [8] k.
18. O Kacperku Warszawiaku. [Wiersze]. Kr.: M. Kot 1950, [8] k.
19. Śpiąca królowna. [Wiersz]. Kr.: M. Kot 1950, 22 s.
20. Jesień. [Wiersz]. Wwa: NK [1951], [6] k.
21. Kopciuszek. [Sztuka dla dzieci]. Praprem. Wwa, T. „Bajka” 1953. Wersja zmien., [współaut.] S. Kornecka-Cybulska. Praprem. Tor., T. Objazdowy „Gnom” 1954. Por. poz. 15.
Inf. o wyst. w 1953 od autorki.
22. Pan Twardowski. [Sztuka dla dzieci]. Praprem. pt. Sława Mistrza Twardowskiego. Wwa, T. Lalki i Aktora „Baj” 1954. Druk *Teatr Lalek* 1957 nr 1 s. 31-42. Wyd. wspólnie z: W. Chotomska; Dzieci pana astronoma pt.: Pan Twardowski; Dzieci pana astronoma. Widowiska lałkowe. Wwa: Centr. Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury 1972, 230 s.
Sztuka grana także pt.: Mistrz Twardowski.
23. Sekutnica i czarodziej. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1954.
Inf. autorki.
24. Kwiaty Idalki. [Sztuka dla dzieci]. Powst. 1955.
Inf. autorki.
25. Legenda Bałtyku. Libretto operowe. [Współaut.] W. Szalay-Groele. Muz.: F. Nowowiejski. Praprem. Pozn., Opera im. St. Moniuszki 1955.
Przekł. niem.: Ostseelegende. Berlin 1959, powiel.
26. O Jaśku Złotniku i o Burmistrzance. [Sztuka dla dzieci]. Praprem. Wwa, T. Lalki i Aktora „Baj” 1956. Druk pt. O Jaśku złotniku i pięknej burmi-

strzance. W: Polskie sztuki dla teatru lalek. T. 1. Łódź 1984 s. 87-148.

Sztuka wyst. także pt.: O Janku Złotniku i pięknej Burmistrzance; O Jaśku Złotniku.

27. Baśń o złotym potworze. [Sztuka dla dzieci]. Praprem. Szczec., T. Lalek „Pleciuga” 1959.

28. Dzień dziecka. [Wiersz]. Wwa: Wspólna Sprawa 1960, [16] k.

29. Morskie echa. [Sztuka dla młodzieży w 4 aktach]. Powst. ok. 1960.

Masz. w Muzeum Teatr. w Warszawie.

30. Marek z Grzesiem idą w świat. [Wiersz]. Wwa: Wspólna Sprawa 1961, [10] k.

31. Chłop i diabeł. [Sztuka dla dzieci]. Praprem. Wwa, T. Lalki i Aktora „Baj” 1962. Wyd. pt. Chłop i diabeł. Sztuka dla teatru lalek. Wskazówki insc.: J. Dargiel. Scenografia: Z. Czechlewska-Ossowska. Muz.: F. Rybicki. Wwa: Centr. Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury 1973. 105 s.

32. Przygody warszawskiego misia. [Sztuka dla dzieci]. Praprem. Łódź, T. Lalek „Arlekin” 1968.

33. Na wiślanym brzegu. (Sztuka w 3 obrazach). [Wwa:] *Nasz Klub*, ZG ZSMW, RSW Prasa-Książka-Ruch, COMUK COK [Centr. Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury Centr. Ośrodek Kultury] 1974, 39 s.

Przekłady i przeróbki

1. W. Shakespeare: Wieczór trzech króli. [Komedia]. Przeł. ... Wyst., Kr. T. im. J. Słowackiego 1933. Inf. autorki.

2. H.Ch. Andersen: Królowa Śniegu. Adapt. scen. pt. Zmarznęte serce. Baśń w 6 obrazach: ... Wyst. Wwa, Inst. Reduty 1934. Wyd. pt. Zmarznęte serce. 6 obrazów. Z muz. J. Maklakiewicza. Wr.: Książ. Atlas 1948, 63 s. Wersja zmien. pt. Królowa Śniegu. Adapt. wg E. Szwarca; J. Dargiel, ... Praprem. Wwa, T. Lalki i Aktora „Baj” 1959. Przedr. w: Baśnie Andersena na scenie. Wwa 1952 s. 371-435. Inf. o wyst. w 1934: L. Simon por. Twórczość poz. 2. Wyst. też pt. Królowa Śniegu. Przekł. niem.: Die Schneekönigin. Leipzig 1964.

3. W. Shakespeare: Hamlet. [Tragedia]. Przeł. ... Powst. 1935. Inf.: RL 1979 (A. Biernacki).

4. R. Kipling: Księga dżungli. Adapt. scen. ... Powst. 1937. Rkps. Inf.: L. Simon por. Twórczość poz. 2.

5. H.Ch. Andersen: Brzydkie kaczątko. Adapt. scen. ... Muz.: J. Dobrzański. Wyst. Kat., T. Lalkowy Ateneum 1950. Przedr. w: Baśnie Andersena na scenie. Wwa 1952 s. 117-192.

Nagroda w konkursie Min. Kultury i Sztuki na pełnospektaklowy utwór sceniczny dla teatru lalek w 1951.

6. D. Gabe: Ptasię piórka. [Wiersze]. Przeł. ... Mikołów: Książ. Śląska 1950, [12] k.

7. Antologia poezji polsko-łacińskiej. 1470-1543. Wstęp i oprac.: A. Jelicz. Przeł.: ... i E. Jędrkiewicz. Wwa: PIW 1956, 342 s. Wyd. nast. zmien. Szczec.: Glob 1985.

Tu K.J.: Filip Kallimach; Aesticampianus Starszy; K. Celtis; M. Hussowski: O zwycięstwie najjaśniejszego władcy i pana, Zygmunta; A. Krzycki: Zając schwyty na polowaniu przez Bone; J. Dantyszek: Do Grynei.

8. H.Ch. Andersen: Calineczka. Adapt. scen. pt. Paluszka ... Muz.: J. Dobrzański. Wyst. Wwa, T. Objazdowy „Gnom” 1951. Wyd. pt.: Calineczka. Baśń dramatyczna w 4 aktach. Wwa: CPARA 1958, 74 s. Wyd. nast.: Gdańsk.: Woj. Ośrodek Kultury 1979, 19 s. Przedr. pt. Maja w: Baśnie Andersena na scenie. Wwa 1952 s. 223-305.

Wyst. także pt.: Maja; Zagubiony elf; Królowa elfów. Przekł. czes.: Galinečka. [Przeł.] D. Jedličková. Praha 1963. 107 s.

9. H.Ch. Andersen: Dzikie łabędzie. Sztuka w 5 obrazach. Adapt. scen. ... Wyst. Wwa, T. Młodej Warszawy 1956. Wyd. z muz. J. Borzyma Wwa: LSW 1960, 99 s.

10. F. Molnár: Chłopcy z Placu Broni. Sztuka w 8 obrazach. [Adapt. scen. i] uwagi insc. ... Uwagi reżyserskie: Z. Kopalco. Dekoracje i uwagi scenograficzne: M. Kochanowicz. Muz.: J. Dargiel. Wwa: CPARA 1958, 86 s.

11. W.M. Thackeray: Pierścień i róża. Przeł. ... Adapt. scen. ... Wyst. Wwa, T. Klas. Scena „Widziadło” 1967.

12. G. Rodari: Błękitna strzała. [Utwór dramatyczny]. Adapt. ... Radio 1969.

13. Homer: Iliada. Przekł. i adapt. radiowa pt.: Śmierć Hektora: ... Radio 1971.

14. M. Konopnicka: O Janku Wędrowniczku. Adapt. scen. ... Praprem. Wwa, T. Lalki i Aktora „Baj” 1971.

15. Apuleius: Amor i Psyche. Adapt. scen. ... Praprem. Wałbrzych, T. Lalek 1972.

16. Homer: Iliada. Wyd. 12 zmien. Przeł. [z grec.] ... Wybór, wstęp i komentarz: J. Łanowski. Wr., Kr.: Ossol. 1972, LXXXIX, 524 s. *BN* II, 17. Wyd. nast.: wyd. 13 nowe zupełne także 1981 [właśc. 1982], wyd. 4 (2 nowe zupełne) także 1986.

Praca edytorska

1. W. Witwicki: Zbiorowe wydanie spuścizny piśmienniczej. [Wyd.] ... T. 1-23. Wwa: PWN 1957-1963.

Wyd. częściowo z rękopisów odnalezionych przez K.J. na przełomie 1944/1945. — W poszczególnych tomach słowo od wydawcy autorstwa K.J.

Ank. 1955. — K. Jeżewska: Teatr Szkolny „Reduty”. W: O zespole „Reduty” 1919-1939. Wwa 1970 s. 294-309. — K. Jeżewska: Dawni redutowcy w „Baju”. W: W kręgu warszawskiego „Baju”. Wwa 1978 s. 127-31. — Wywiad: Anax andron Agamemnon. Rozm. W. Krzemińska. *Zwierzciadło* 1972 nr 30.

PP (M. Brykańska). — RL 1979 (A. Biernacki).

A. Maliszewski: Z teatru. *Teatr w Szkole* 1935/36 nr 7 [rec.]; *Podanie o Piaście*. — H. K.J., poetka polska i słowianka. *Kobiety w Pr.* 1939 nr 5/6 s. 18. — W. Maciąg. *Tyg. Powsz.* 1948 nr 24 [rec.]; *Wiersze niemodnel.* — H. Ładosz: Nie taki diabeł straszny... *Teatr Lalek* 1962 nr 22 [rec.]; *Chłop i diabeł*. — [Homer: *Iliada*. Rec. przekł.] S. Kołodziejczyk. *Rocz. Lit.* 1972 wyd. 1974; A. Świderkówna: *Mniejsza o tłumacza...? Literatura* 1973 nr 37. — A. Nowicki: *Alchemik i Mefisto*. *Meander* 1980 nr 5/6 [dot.: *Wiersze niemodnel.* B.T.

JEŻEWSKA Zofia ur. 1911

Prozaik, reportażystka.

Urodzona 15 czerwca 1911 w Warszawie; córka Adama Czartkowskiego, biologa, historyka i literata, i Marii z Michalczewskich, tłumaczki. W 1929 ukończyła Gimnazjum im. C. Plater-Zyberk w Warszawie. Następnie studiowała w Szkole Głównej Handlowej, w 1933 uzyskała dyplom magistra nauk ekonomicznych i handlowych. W tymże roku debiutowała nowelą „1% możliwości”, opublikowaną w *Kurierze Warszawskim* (nr 33). W 1934 wyszła za mąż za Janusza Jeżewskiego, ekonomistę. W 1935-39 pracowała jako dziennikarka, specjalizując się w problematyce ekonomicznej. Była członkiem, a następnie sekretarzem redakcji *Biuletynu Polskiego Instytutu Rozrachunkowego*. Równocześnie ogłaszała wiersze i opowiadania w *Kurierze Warszawskim* i w *Przeglądzie Sportowym*. W czasie okupacji niemieckiej przeżywała nadal w Warszawie. Po wojnie rozpoczęła w 1949 pracę w Polskim Radiu w Warszawie w Dziale Publicystyki i Informacji oraz Wymiany z Zagranicą. W tymże roku została członkiem SD; w 1950-53 była sekretarzem Koła SD przy Polskim Radiu. Działała też w Lidze Kobiet. Współpracowała z Działem Literackim Polskiego Radia, jako autorka słuchowisk radiowych, reportaży literackich oraz recenzji teatralnych i plastycznych. W 1953-55 była członkiem redakcji audycji „Warszawska fala”, odpowiedzialnym za dział kultury i sztuki, a od 1955 redakcji magazynu „Z kraju i ze świata”. W 1953 została przyjęta do SDP (członek Klubu Krytyki Teatralnej i Klubu Krytyki Plastycznej). Odbyła wiele podróży związanych z pracą w Polskim Radiu, m.in. w 1957 na polskie wykopaliska w Egipcie (Tell Atrib) i na polsko-radzieckie wykopaliska na Krymie, w 1959 do Syrii i Egiptu, w 1962 do Meksyku, w 1964 do Sudanu (Faras). Reportaże i korespondencje z podróży, a także związane z nimi artykuły publikowała w wielu czasopismach. W 1963 otrzymała nagrodę Polskiego Radia za cykl reportaży z Meksy-

ku. Od tegoż roku była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1981 otrzymała nagrodę im. G. Morcinka przyznaną przez Klub Pisarzy SD. W 1987 jako członek zespołu założycielskiego audycji „Na warszawskiej fali”, a później magazynu informacyjnego „Z kraju i ze świata” otrzymała odznakę „Pionier Polskiego Radia i Telewizji Polskiej”. Odznaczona m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1965), Złotym Krzyżem Zasługi (1966), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972). Mieszka w Warszawie.

TWORCZOŚĆ

1. Chopin żywy w swoich listach i w oczach współczesnych. [Współaut.] A. Czartkowski. Wwa: PIW 1958, 613 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1959, wyd. 3 nowe uzupeł., przy współudziale K. Kobyłańskiej pt. *Fryderyk Chopin tamże* 1967, wyd. 4 1970, wyd. 5 1975, wyd. 6 1981.

Przekł. serb-chorw.: *Zivi Chopin w svojim pismima i ucima suvremenika*. [Przekł.] D. Šaula. Zagreb 1961.

2. Ze sfinksem w cztery oczy. [Reportaże z Egiptu i odkryć archeologicznych]. Wwa: Iskry 1958, 196 s.

Przekł. ros.: *S glazu na glaz so sfinksom*. [Przeł.] T. Kaulina. Moskwa 1962.

3. A ślady zasypał piasek... Opowieść z Palmyry. Pozn.: WP 1961, 230 s.

Opowieść opnuta na autentycznych wydarzeniach.

4. Trzy wschody słońca. IO Egipcie i odkryciach archeologicznych; współaut.] L. Dąbrowski. [Wstęp:] K. Michałowski. Pośl.: B. Gąssowska. Wwa: Iskry 1962, 157 s.

Zawartość: Przedmowa; Podziemne miasto; Zapomniana stolica Ptolemeusza Aleksandryjska Corniche; Kair, El Tahrir — Prowincja wolności; Niedostępne Abu-Roache; Najpiękniejsza piramida; Ismailia tonie w kwiatkach; Trzy wschody słońca; Zapięte świątynie; Posłowie.

5. W królestwie Pierzastego Węza. Z podróży do Meksyku. [Reportażel. Pozn.: WP 1964, 286 s.

6. Na krańcu czasu. Dziennik podróży po Egipcie i Sudanie. Wwa: Czyt. 1966, 213 s. Wyd. 2 tamże 1972.

7. Fryderyk Chopin. Wwa: Interpress 1969, 112 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 uzupeł. 1973, wyd. 3 1975, wyd. 4 1979, wyd. 5 1985.

Przekł. ang.: *Chopin*. [Przeł.] K. Kozłowska. Warsaw 1980, wyd. 2 tamże 1985. — franc.: [Przeł.] M. Gieszkowska. Varsovie 1975. — niem.: *Chopin*. [Przeł.] B. Ostrowska. Warschau 1980. — ros.: *Friderik Sopen*. [Przeł.] R. Kusnieš. Varšava 1969, wyd. 2 uzupeł. tamże 1975.

8. Wyspa umarłych. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1972. Inf. [L. Kuchtówna] L.K. *Now. Teatr*. 1972 nr 3 s. 3-5.

9. Warszawskim szlakiem Chopina. Wwa: Wydawn. CRZZ 1979, 93 s.

10. Leon Chwistek. Krótki zarys życia i twórczości. Wwa: Epoka 1980, 127 s.

11. Pod Wielką Koralową Barierą. [Opowiadania]. Kr.: WL 1982, 223 s.

Zawartość: Pod Wielką Koralową Barierą; Modlitwa o deszcz; Wotum; Na zamku w Kastylii; Przeklęta szafa; Niewidoma z Grenady; Wieczysty ogień.

12. Chopin w kraju rodzinnym. Wwa: Kraj 1985, 159 s.

Sluchowiska radiowe, m.in. Nawojka, pierwsza studentka polska. Radio 1952; Jak Kostka Napierski lud podhalański z niewoli ratował. Radio 1953. — Przed wyrokiem. Radio 1970. Druk *Teatr Pol. Radia* 1970 nr 1 s. 45-61.

Przekład

1. B. Vian: Podwieczorek generałów. Tłum.: ..., A. Miłosz. Wyst. Elbląg, T. Pol. 1988.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska).
E. Wipszycka. *Nowe Książki*. 1962 nr 13 [rec.: A ślady zasypany piasek]. — P. Burchard. *Poznaj Świat* 1962 nr 12 [rec.: Trzy wschody słońca]. — [Leon Chwistek.] C. Leżeński. Barwy zyciorysu. *Kur. Pol.* 1981 nr 52; M. Warneńska: Przypomnienie Chwistka. *Perspektywy* 1981 nr 24.

J.Z.

JĘDRKIEWICZ Edwin 1889-1971

Nazwisko pierwotne: Rosenfeld.

Krypt.: E.J.; J.

Poeta, prozaik, dramaturg, tłumacz.

Urodzony 16 kwietnia 1889 w Wadowicach; syn Wiktora Rosenfelda, urzędnika skarbowego, i Amelii z Jędrkiewiczów. Około 1893 przeniósł się z rodzicami do Lwowa, gdzie w 1907 ukończył szkołę średnią. W 1907-12 studiował filozofię ścisłą i filologię klasyczną na Uniwersytecie Lwowskim. Debiutował w 1911 jako bibliograf oraz recenzent w prasie lwowskiej. W tym czasie rozpoczął publikację wierszy i opowiadań. W 1912-14 był aplikantem w gimnazjum we Lwowie, następnie do 1928 pracował jako nauczyciel gimnazjalny. Równocześnie publikował wiersze, opowiadania, artykuły i recenzje w wielu czasopiśmie, m.in. w *Gazecie Lwowskiej* (1918, 1923, 1928), *Maskach* (1918-19), *Kurjerze Lwowskim* (1920-23), *Słowie Polskim* (1920-21, 1926, 1929-30), *Poradniku Teatrów i Chórów Włościańskich* (1922-23), *Przeglądzie Warszawskim* (1922-23), *Wieku Nowym* (1923; tu recenzje teatralne), *Lwowskich Wiadomościach Muzycznych i Literackich* (1925-29), *Dzienniku Lwowskim* (1927; tu recenzje teatralne). W 1920-24 pełnił funkcję sekretarza i prezesa ZZLP we Lwowie. W 1928 przeniósł się do Gdańska i do 1939 wykładał w polskim gimnazjum Macierzy Szkolnej. Był też referentem teatralnym i reżyserem teatrów

amatorskich miejscowego Związku Polaków. Po wybuchu II wojny światowej udał się do Lwowa. Po zajęciu Lwowa przez ZSRR uczył w 1939/40 w szkole średniej, następnie przebywał pod Lwowem. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Jaremchu, skąd w 1944 został ewakuowany przez cofających się Niemców na Węgry. Po zakończeniu wojny powrócił do Gdańska, gdzie po kilkumiesięcznej pracy nauczycielskiej został kustoszem Biblioteki Miejskiej (do 1951). W 1945-1948 był prezesem Oddziału Gdańskiego ZZLP. Artykuły, recenzje, wiersze, prozę i przekłady publikował m.in. w *Dzienniku Polskim* (1945-46), *Arkonie* (1946-48), *Dzienniku Literackim* (1947-48), *Rejsach* (1947-48). W 1949 otrzymał Nagrodę Artystyczną Wybrzeża Gdańskiego. Po przejściu w 1951 na emeryturę zamieszkał w Poroninie i kontynuował pracę literacką i przekładową. Zmarł podczas pobytu u syna w Mediolanie 4 września 1971; pochowany w alpejskiej wiosce Torre Pelice we Włoszech.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bibliografia historii literatury i krytyki literackiej polskiej za rok 1907. [Współaut.:] K.A. Krzysztowicz. Lw.: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1911, 127 s.

Podp.: E. Rosenfeld.

2. Saul król. Dramat w 5 aktach. Praprem. Lw., T. Miej. 1920. Wyd. Lw.: Księg. Pol. B. Połoniczek [1923], 161 s.

3. Czerwony młyn. Dramat w 4 aktach. Praprem. Lw., T. Miej. 1921. Druk fragm.: *Śl. Pol.* 1920 nr 291, 293; *Kur. Luow.* 1921 nr 298.
Trylogii cz. 1.

4. Świątki i centaury. [Opowiadania]. Lw.: Lud.-Spółdzielcze Tow. Wydawn. 1921, 180 s. Wyd. nast. Wwa: Pax 1958, 363 s.

Zawartość: Strach polny i niewiadome; Gość w klasztorze; Dusza; Chimera. — W wyd. z 1958 nadto: Jędrk i szczęście; W młynie; Diabeł i kogut; Herakles; Atlas i niebo; Koniec centaurów.

5. Maski tragiczne. Wielka komedia w 3 aktach. *Prz. Warsz.* 1923 nr 19-21, odb. Wwa: [druk] Bibl. Pol. 1923, 69 s.

6. Pieśń o ogniu i wodzie. [Wiersze]. Lw.: Księg. Nauk. Pol. Tow. Pedag.; Wwa: M. Arct 1924, 30 s.

7. Jędrk i szczęście. Wwa: F. Hoesick 1929, 294 s.

Zawartość: Jędrk i szczęście; W młynie; Diabeł i kogut; Zemsta; Mogiła syna człowieka; Koniec centaurów.

8. Swaróg. Dramat w 3 aktach. Wwa: Skł. gł. Księg. Ossol. 1930, 96 s.

9. Sąd. [Opowiadania]. Wwa: F. Hoesick 1934 [antydat. 1933], 219 s.

Zawartość: Sąd; Urzeczenie; W potrzasku; Pajęczyna.

10. Droga do Martynowic. Powieść. II. *Kur. Codz.* 1937 nr 24-113. Wyd. osob. Wwa: F. Hoë-sick 1938, 309 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1958, 272 s.

Nagroda w konkursie powieściowym II. *Kur. Codz.* w 1938.

11. Igrzy. Dramat w 3 aktach. *Tyż. Wybrz.* 1948 nr 40, 44-46.

12. Gra. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1960, 226 s. Zawartość: Ciska; W pociągu; Sąd; Gra; Powódź.

13. Daimonion Ti. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 485 s.

14. Pewna przygoda filmowa. [Powieść]. Wwa: MON 1965, 199 s.

15. Kukły mistrza Damiana. Powieść. Kat.: Śląsk 1966, 282 s.

16. Wender, wender, aryjani! [Powieść]. Kat.: Śląsk 1968, 479 s.

17. Poezje wybrane. [Wybór i wstęp:] S. Lichański, Gdańsk: WM 1978, 158 s.

Zawartość: S. Lichański: O poezji E.J. — Wiersze w cyklach: Echo; Z „Pieśni o ogniu i wodzie” [poz. 6], Krajobrazy serdeczne; Na drogach człowieczych; We wicherze wojny; Powrót Odyszeusza.

18. Wykładcze snów. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1987, 357 s.

Zawiera z poz. 4: Gość w klasztorze; Chimera; Diabeł i kogut; Koniec centaurów, — z poz. 7: W młynie, — z poz. 12: Ciska; W pociągu; Sąd; Gra, — oraz: Śmierć Samentu; Wykładcze snów.

Przekłady

1. B. Mussolini: Mowy. Lw.: Spółka Akcyjna Wydawn. [1924], 62 s.

2. L. Apuleius: *Metamorfozy albo złoty osioł*. [Przedm.:] J. Parandowski: *Rzecz o Apulejuszu*. Lw.: Ateneum 1925, 299 s. Wyd. nast: Wstęp i objaśn.: T. Sinko. Wr.: Ossol. 1953, CXXXI, 286 s. *BN II*, 79; inne wyd. 2 [!] Wwa: PIW 1958, wyd. 3 także 1976.

Wyd. osob. fragm. pt. Amor i Psyche. Przel. ... Wyd. 3 [!] Wwa: PIW 1962, 84 s.

Adapt. radiowa pt. Amor i Psyche. Adapt.: Z. Orszulska. Radio 1968. — tv: TV 1973.

3. Ch. Ogier: *Dziennik podróży do Polski 1635-1636*. Przel. [z jęz. łac.] ... Gdańsk: Bibl. Miej. i Tow. Przyj. Nauki i Sztuki.

Cz. 1. Wstęp hist. i objaśn.: W. Czaplinski. Wstęp: M. Pelczar. *Przedm. tłumacza* ... 1950; LXI, 387 s.

Cz. 2. Tekst wyd. i krytycznie oprac.: ..., H. Jędrzejowska, I. [Fabiani-] Madeyska, M. Pelczar. Wstęp: M. Pelczar. *Objaśn. hist.*: I. Fabiani-Madeyska. 1953, XXI, 391 s.

4. A. Frycz-Modrzewski: *Dzieła wszystkie*. Wwa: PIW.

T. 1, O poprawie Rzeczypospolitej. Przel. ... Wstęp: Ł. Kurdybacha. Red. nauk. i komentarz: S. Bodniak. 1953, 675 s.

T. 2. Mowy. Przel. ... Wstęp: Ł. Kurdybacha. Red. nauk. i komentarz: K. Koranyi. 1954, 229 s.

T. 4. *Pisma 1560-1562*. Przel.: ..., I. Lichońska, W. Germain. Wstęp: Ł. Kurdybacha. Red. nauk. i komentarz: K. Górski 1957, 370 s.

Wyd. osob. fragm.: A. Frycz-Modrzewski: *Wybór pism*. Przel.: ..., I. Lichońska, L. Joachimowicz. Oprac. i wstęp: Ł. Kurdybacha. Wwa: PIW 1953, 268 s.

Adapt. scen.: O poprawie Rzeczypospolitej. Przel. ... Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1977.

5. Erazm z Rotterdamu: *Pochwała głupoty*. Przel. i objaśnił ... Wstęp: H. Barycz. Wr.: Ossol. 1953, s. CXXIV, 243. *BN II*, 81.

Zawiera też: *Korespondencja Erazma z Rotterdamu z Marcinem van Darpem w sprawie „Pochwały głupoty” (1514-1575)*. Przel. —

Adapt. scen.: Wyst. Koszalin, T. *Propozycji „Dialog”* 1970, — tv: TV 1973.

6. *Antologia poezji polsko-lacińskiej 1470-1543*. Wstępem opatrzyła i oprac. A. Jelicz. Przel.: K. Jężewska i ... Wwa: PIW 1956, 342 s.

7. *Wybór pism pedagogicznych Polski doby Odrodzenia*. Oprac. i wstępem opatrzył J. Skoczek. *Teksty łac. w przekł. A. Danysha i ...* Wr.: Ossol. 1956, CLXII, 534 s. *BN I*, 157.

8. A. Wiszowaty: *O religii zgodnej z rozumem czyli Traktat o posługiwaniu się sądem rozumu także w sprawach teologicznych i religijnych*. Wyd. pol. 1, wyd. łac. 3. Przel. [z łac.] ... Wstęp i przyp.: Z. Ogonowski. [Wwa:] PWN 1960, XXVII, 66 s. *Tekst pol. i łac.*

9. A. Krzycki: *Poezje*. Przel. ... Oprac. i wstęp: A. Jelicz. Wwa: PIW 1962, 157 s.

10. A. Krzycki: *Dzieła wszystkie*. Przel. [z łac.] ... Wyd. i wstęp 1: J. Krókowski; wstęp 2, komentarz, similia, appendices, słownik imion własnych i indeks: J. Mosdorf. Wr.: Ossol. 1966, LXI, 474 s.

11. Erazm z Rotterdamu: *Wybór pism*. Przel. [z łac.]: M. Cytowska, ..., M. Mejor. Wybór, wstęp i komentarz: M. Cytowska. Wr.: Ossol. 1992, CXXXII, 459 s. *BN II*, 231.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1951, 1956, — SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — LP (red.) — RL 1971 (J. Chudek). — A. Niewiadomski: *Fantastyka* 1985 nr 6.

L. Piwiński: *Prz.* Warsz. 1921 nr 1 [rec.: *Świątki i centaury*]. — S. Kislewski: *Powieść o prowincji*. *Pion* 1938 nr 19 [rec.: *Droga z Martynowic*]. — J. Domański: *Pochwała głupoty* Erazma z Rotterdamu i jej polski przekład. *Życie i Myśl* 1954 nr 2. [rec. przekł.: Erazm z Rotterdamu: *Pochwała głupoty*]. — J.J. Lipski: *Świątki, centaury i ludzie*. *Tuórczość* 1958 nr 12 [rec.: *Świątki i centaury*, Wyd. 2.]. — Z. Herbert: E.J.

1889-1971. *Twórczość* 1971 nr 12. — M. Pelczar: E.J. [1889-1971]. *Litery* 1971 nr 11.

J.Z.

JĘDRZEJEWICZ Jerzy 1902-1975

Tłumacz, autor powieści biograficznych, krytyk literacki.

Urodzony 2 marca 1902 we wsi Bawaria pod Końskimi; syn Jana Jędrzejewicza, urzędnika samorządowego, i Sabiny z Włodarskich. Do szkoły średniej uczęszczał w Radomiu, Wilnie i od 1915 w Jekaterynosławiu (Dniepropietrowsk) na Ukrainie, gdzie w 1919 zdał maturę w Męskim Gimnazjum Filologicznym. W 1920 powrócił do Polski i jako ochotnik wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Następnie studiował filozofię na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1920/21) i prawo na Uniwersytecie Warszawskim (UW, 1921-29; studiów nie ukończył z powodu złych warunków materialnych). Debiutował w 1922 recenzjami w dwutygodniku *Droga*; za początek pracy literackiej uważał referat „Przełamanie ideowe i zagadnienia formalne nowej poezji”, wygłoszony w 1927 na Zjeździe Polonistów w Warszawie. Od 1927 pracował jako urzędnik państwowy w Komisariacie Rządu m.st. Warszawy. Równocześnie w 1932-35 studiował historię na UW. Zajął się też tłumaczeniami poezji francuskiej i rosyjskiej (m.in. wierszy S. Jesienina) oraz pracował nad studiami „Dziesięciolecie poezji polskiej 1918-1928” (nie opublikowane; teksty uległy zniszczeniu w latach wojny). W czasie okupacji niemieckiej przebywał początkowo w Warszawie, a od 1941 w Radomiu. W 1943 ożenił się z Janiną Bruśnicką. Po wojnie, mieszkając nadal w Radomiu, zajął się głównie działalnością przekładową. W 1947-49 współpracował z tygodnikiem *Nowiny Literackie*, a od 1948 z tygodnikiem *Przyjaźń*. W 1948 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1948-54 był kierownikiem literackim Teatru im. S. Żeromskiego w Radomiu i Kielcach; publikował liczne artykuły w programach tej sceny oraz innych teatrów w Polsce. Uczestniczył w akcjach odczytowych, wygłaszając prelekcje o literaturze rosyjskiej, ukraińskiej i włoskiej. W 1950-54 prowadził nadto seminarium z teorii i praktyki przekładu na Wydziale Dramaturgicznym Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Warszawie. Od 1955 współpracował z pismem *Teatr*, w 1956-58 był członkiem kolegium redakcyjnego miesięcznika *Ziemia Kielecka*. W 1957 otrzymał nagrodę WRN w Kielcach za całokształt twórczości, a w 1958 nagrodę Zarządu Głównego TPPR za prace przekładowe z literatury rosyjskiej i radzieckiej. W 1959-60 był przewodniczącym komitetu redakcyjnego powołanego przez prezydium MRN w Radomiu do opracowania zarysu monograficznego dziejów miasta. Od 1963 współpracował z wydawanym w Mo-

skwie pismem *Literatura Radziecka*. W 1968 otrzymał „Znak Poczota” – odznaczenie Rady Najwyższej ZSRR za działalność przekładową, w 1971 medal I. Kotlarewskiego za przekłady z literatury ukraińskiej. Odbył podróże do ZSRR, m.in. w 1971 (Kijów) i w 1972 (Moskwa). W 1973 otrzymał nagrodę im. W. Pietrzaka i redakcji *Literatury Radzieckiej* za działalność przekładową. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1967). Zmarł 19 listopada 1975 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Noce ukraińskie albo Rodowód geniusza. Opowieść o Szewczenko. Wwa: LSW 1966, 618 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1972.

Przekł. ukr.: Ukrański noč abo rodovid genija. [Przetł. J. Roslicki. Toronto 1980.

2. Zwycięstwo pokonanych. Opowieść o Stanisławie Worcellu. Wwa: Pax 1974, 506 s.

Przekłady

1. W. Niekrasow: W okopach Stalingradu. Wwa: Czyt. 1948, 324 s. Wyd. nast.: tamże: 1948, wyd. 3 1949, wyd. 5 1951, wyd. 6 1951, wyd. 7 1953; wyd. 8 Wwa: MON 1955; wyd. 9 Wwa: Czyt. 1966.

Wyd. osob. fragm. pt. Dowódca batalionu. [Wybrała i oprac.:] J. Skarżyńska. Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 101 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1950.

2. K. Paustowski: Powieść o życiu. [Cykl powieściowy].

Cz. 1. Dalekie lata. Wwa: Wiedza 1948, 339 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KiW 1949, wyd. 3 tamże 1949; wyd. 4 Wwa: Czyt. 1956 [właśc. 1955], tamże: wyd. 5 1958, wyd. 6 1974.

Cz. 2. Burzliwa młodość. Wwa: Czyt. 1956, 339 s.

Cz. 3. Początek nieznannej ery. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1959, 278 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1978; Wwa: TPPR 1985.

Cz. 4. Czas wielkich oczekiwań. Wwa: Czyt. 1960, 298 s.

Cz. 5. Skok na południe. Wwa: Czyt. 1962, 269 s.

3. M. Bubiennow: Biała brzoza. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1949, 458 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 t. 1-2 1954, wyd. 3 t. 1 1954.

W wyd. 3 t. 2 przetł. A. i A. Sternowie.

4. A. Ostrowski: Burza. Dramat w 5 aktach. Wyst. Radom, Kielce, T. im. S. Żeromskiego 1951. Wyd. Wwa: PIW 1951, 135 s. Wyd. nast.: w: Antologia dramatu rosyjskiego. T. 1. Wwa: Czyt. 1952 s. 492-532; wyd. w oprac. J. Urbańskiej, Wr.: Ossol. 1958, CXIV, 130 s. *BN* II, 99.

Przekład nagrodzony na Festiwalu Sztuk Radzieckich w 1950.

5. A. Ostrowski: Las. Komedia w 5 aktach. Wyst. Pozn., T. Pol. 1950. Wyd. Wwa: PIW 1950, 212 s. Wyd. nast. w: Antologia dramatu rosyjskiego. T. 1. Wwa: Czyt. 1952 s. 425-491.
6. M. Kociubiński: Fatamorgana. [Powieść]. Przel. i przyp. opatrzył ... Wwa: KiW 1951, 126 s. Przedr. zob. poz. 15.
7. A. Ostrowski: Talenty i wielbiciele. Komedia w 4 aktach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1951. Wyd. Wwa: PIW 1954, 153 s.
8. C. Goldoni: Gburek. Komedia w 3 aktach. Wyst. Kielce-Radom, T. im. S. Żeromskiego 1952. Wyd. w: C. Goldoni: Komedia. Wwa: PIW 1957 s. 335-435. Por. Prace redakcyjne poz. 1.
9. A. Ostrowski: Intratna posada. Komedia w 5 aktach. Wyd. w: Antologia dramatu rosyjskiego. T. 1. Wwa: Czyt. 1952 s. 589-640. Wyst. Zielona Góra, T. Ziemi Lubuskiej 1963.
10. A. Ostrowski: Koń ma cztery nogi a też się potknie. Komedia w 5 aktach. Wyd. w: Antologia dramatu rosyjskiego. T. 1. Wwa: Czyt. 1952 s. 641-695. Wyst. pt.: ... I koń się potknie. Wwa, T. Lud. 1953.
11. A. Ostrowski: Panna bez posagu. Dramat w 4 aktach. Wyd. w: Antologia dramatu rosyjskiego. T. 1. Wwa: Czyt. 1952 s. 533-588. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1954.
12. I. Turgieniew: Szlacheckie gniazdo. [Powieść]. Wwa: KiW 1952, 215 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 1955; wyd. 1 [!] w oprac. J. Trzynadłowskiego. Wr.: Ossol. 1955, wyd. 2 tamże 1957; w: I. Turgieniew: Dzieła wybrane. T. 2. Wwa: PIW 1966; w: I. Turgieniew: Dzieła wybrane. T. 1. Wwa: PIW 1981; Wwa: TPPR 1985.
13. C. Goldoni: Awantura w Chioggi. Komedia w 3 aktach. Wyst. Kr., T. Młodego Widza 1953. Wyd. w: C. Goldoni: Komedia. Wwa: PIW 1957 s. 437-545.
14. M. Gorki: [Opowiadania]. W: M. Gorki: Pisma. T. 1, 2, 7. Wwa: PIW 1954. Por. Prace redakcyjne poz. 1.
Tu w przekł. J.J. m.in.: w t. 1: Makar Czudra [zob. poz. 50]; w t. 7: Baśnie włoskie [zob. poz. 49].
15. M. Kociubiński: Utwory wybrane. T. 1-2. Wstęp: M. Jakóbiec. Wwa: Czyt. 1954, 333 + 301 s.
Zawiera m.in. powieść Fatamorgana [poz. 6].
16. A. Ostrowski: Ostatnia ofiara. Komedia w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1954. Wyd. Wwa: PIW 1955, 207 s.
17. K. Paustowski: Bieg czasu. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1955 [właśc. 1956], 263 s. Wyd. 2 tamże 1959.
18. K. Gorbunow: Lody ruszyły. [Powieść]. Wwa: Iskry 1955, 528 s. Wyd. nast. tamże 1956.
Z przedm. M. Gorkiego pt. Dobra książka.
19. H. Heine: Szkice o Anglii; Listy z Helgolandu; Dziewięć lat później. W: H. Heine: Dzieła wybrane. T. 2. Wwa: PIW 1956 s. 202-312, 341-346.
20. E. Kazakiewicz: Serce przyjaciela. [Powieść]. Wwa: MON 1956, 277 s.
21. G.E. Lessing: Emilia Galotti. Tragedia w 5 aktach. Wyst. Białystok, T. im. A. Węgierki 1956. Wyd. w: G.E. Lessing: Dzieła wybrane. T. 2. Wwa: PIW 1959 s. 171-296.
22. C. Goldoni: Dziedzic. Komedia w 3 aktach. W: C. Goldoni: Komedia. Wwa: PIW 1957 s. 129-215. Por. Prace redakcyjne poz. 1.
23. P. Fiodorow: Niebieski szczyt. [Powieść]. Wwa: Iskry 1958, 487 s.
24. C. Gozzi: Kruk. Baśń teatralna. Wyst. Łódź, T. Nowy 1960.
25. M. Kolcow: Luty w marcu. Szkice i felietony. Wwa: Iskry 1959, 256 s.
26. M. Bulhakow: Ucieczka. (Osiem snów). Sztuka w 4 aktach. *Dialog* 1960 nr 1 s. 35-70. Wyst. Bydgoszcz, T. Ziemi Pomor. 1960.
27. W. Katajew: Złote pióro. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1960, 284 s.
28. M. Maklarskij, D. Cholendro: Skradziony talizman. [Powieść]. Wwa: Iskry 1960, 195 s.
29. A. Ostrowski: Szalone pieniądze. [Komedia w 3 aktach]. Radio 1960.
30. L. Pirandello: Tak jest, jak się państwu zdaje. [Sztuka w 3 aktach]. Wyd. w: L. Pirandello: Dramaty. Wwa: PIW 1960 s. 203-294. Wyst. Wwa, T. Kameralny 1961. Wyd. nast. w: L. Pirandello: Wybór dramatów. Wr., Kr.: Ossol. 1978 s. 245-360.
31. L. Pirandello: Żeby wszystko było jak należy. [Sztuka w 3 aktach]. Wyd. w: L. Pirandello: Dramaty. Wwa: PIW 1960 s. 399-495. Wyst. Wwa, T. Dram. 1973.
32. T. Szewczenko: Przejazdka z przyjemnością i nie bez morału. [Opowiadanie]. Przel. [z ros.] oraz przyp. i posł. opatrzył ... Wwa: PIW 1960, 210 s. Wyd. 2 Lubl.: W Lubel, 1983.
33. A. Arbużow: Irkucka historia. Dramat w 2 częściach. Wyst. Wr., T. Dram. 1961. Wyd. w: Teatr radziecki. Antologia. T. 4. Wwa: PIW 1967 s. 237-340.
34. A. Arbużow: Kochani ludzie. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. w 1961.
Przekład na zlecenie Zespołu do Spraw Teatru Min. Kultury i Sztuki (inf. tłumacza).
35. A. Arbużow: Stracony syn. [Utwór dramatyczny]. Radio 1961. TV 1974.

36. F. Dostojewski: *Idiota*. Powieść w 4 częściach. Wwa: PIW 1961, 694 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1977, wyd. 4 1979; wyd. nast. w: F. Dostojewski: *Dzieła wybrane*. T. 2. Wwa: PIW 1984 s. 5-693, tamże w wyd. 2. t. 3 1987.

Adapt. scen.: Wyst. Wwa, T. Współcz. 1968. — tv: TV 1986.

37. C. Goldoni: *Nowe mieszkanie*. Komedia. Przekł. powst. 1961.

Przekł. na zlecenie Zespołu do Spraw Teatru Min. Kultury i Sztuki (inf. tłumacza).

38. A. Labriola: *O materializmie historycznym; O tak zwanym kryzysie marksizmu*. Wyd. w: A. Labriola: *Szkice o materialistycznym pojmowaniu dziejów*. Wwa: KiW 1961 s. 85-267.

39. W. Niekrasow: *Kira*. [Powieść]. Wwa: PIW 1961, 126 s.

40. K. Paustowski: *Romantycy*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1961, 269 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1966; wyd. 2 [!] Wwa: KiW 1979.

41. B. Reizow: *Flaubert*. Wwa: PIW 1961, 528 s.

42. J. Smuul: *Lea*. [Dramat w 3 aktach]. *Dialog* 1961 nr 8 s. 70-92.

43. W. Iwanow: *Chmiel, czyli na spotkanie jesiennych ptaków*. (Wspomnienia z podróży). *Lit. Radz.*, Moskwa 1962 nr 10 s. 5-75.

44. W. Jan [W. Janczewskij]: *Ognie na kurhanach*. Powieść historyczna. Pośl.: J.N. Borozdin. Wwa: Iskry 1962, 323 s.

45. A.K. Tołstoj: *Książę Srebrny*. [Powieść]. Przekł., pośl. i przyp. ... Wwa: PIW 1962, 435 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1975; wyd. 3 Wwa: „Współpraca” 1987.

46. L. Leonow: *Mrs. Eugenia Iwanowna*. [Powieść]. *Lit. Radz.*, Moskwa 1964 nr 5 s. 3-58. Wyd. osob. Wwa: PIW 1965, 109 s.

47. S. Aleszin: *Dyplomata*. [Sztuka w 4 aktach]. Przekł. powst. w 1967.

Inf. *Biul. Min. Kult. i Szt.* 1967 nr 5 s. 39.

48. A. Kapler: *Lenin w październiku*. [Scenariusz filmowy]. *Lit. Radz.*, Moskwa 1967 nr 8 s. 3-46.

49. M. Gorki: *Baśnie włoskie*. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1968, 151 s. Zob. poz. 14.

50. M. Gorki: *Makar Czudra*. Opowiadanie. Wwa: KiW 1968, 102 s. Zob. poz. 14.

51. R. Garuzatow: *Mój Dagestan*. [Opowieść]. Wwa: PIW 1971, 206 s.

52. J. Gucała: *Jabłka z jesiennego sadu*. [Opowiadanie]. Wwa: Pax 1971, 109 s.

53. T. Szewczenko: *Artysta*. [Opowiadanie]. Przekł. [z ros.] ... Lubl.: WLibel. 1975, 157 s.

54. W. Popow: *Zdobędziesz w walce*. [Powieść]. Łódź: WŁ 1976, 424 s.

55. T. Szewczenko: *Muzykant*. [Opowiadanie]. Przekł. [z ros.] ... Lubl.: WLibel. 1977, 99 s.

56. T. Szewczenko: *Kapitanowie*. [Opowiadanie]. Przekł. z ros. ... Lubl.: WLibel. 1978, 86 s.

57. T. Szewczenko: *Księżna; Warnak*. [Opowiadania]. Przekł. z ros. ... Lubl.: WLibel. 1979, 91 s.

58. T. Szewczenko: *Nieszczęśliwy*. [Opowiadanie]. Przekł. z ros. ... Lubl.: WLibel. 1980, 78 s.

59. T. Szewczenko: *Najmitka*. [Opowiadanie]. Przekł. z ros. ... Lubl.: WLibel. 1981, 100 s.

Prace redakcyjne

1. C. Goldoni: *Komedia: Sługa dwóch pań; Dziezic; Mirandolina; Gbury; Awantura w Chioggi; Wachlarz*. [Przekł.]: Z. Jachimecka, ..., J. Iwonkiewicz. Wstęp: M. Brahmer. [Oprac. i] pośl.: ... Wwa: PIW 1957 699 s. Zob. Przekłady poz. 8, 13, 22.

Nagroda za przekład i opracowanie przyznana przez Prezydium WRN w Kielcach w 1957.

2. Radom. *Szkice z dziejów miasta*. Red. ... Wwa: Arkady 1961, 234 s.

3. T. Szewczenko: *Poezje wybrane*. Wybór i wstęp: ... Wwa: LSW 1972, 116 s.

4. A. Twardowski: *Poezje wybrane*. Wybór i wstęp: ... Wwa: LSW 1974, 119 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1964, 1965. — Wywiad: *Wyprawy w gąszcz cudzych myśli*. Rozm. A. Popławski. *Przyjaźń* 1964 nr 21.

SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — RL 1975 (J. Chudek).

[Noce ukraińskie:] A. Kłyśka. *Polymja*, Mińsk 1966 nr 11; Z. Markiewicz. *Wiadomości*. Londyn 1966 nr 33; S. Zieliński. *Nowe Książę*. 1966 nr 16; W. Besoushko. *Canadian Slavic Studies*, Montreal 1967 nr 3; S. Kozak. *Dnipro*, Kijów 1967 nr 3. — M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1976 nr 7/8 [rec.: Zwycięstwo pokonanych]. — D. Kułakowska, J. Włodarek; J.J. — Humanista i jego dzieło (1902-1975). *Prz. Hum.* 1976 nr 11. — J. Łoziński: *Rozkochany w bratnich literaturach*. *Lit. Radz.* 1977 nr 11. — T. Paczowski; J.J. — p przekładać poezji T. Sevčienka. *Naša Kul'tura*, Wwa 1977 nr 3. — I. Sapoval: *Naš pol'skij drug*. *Vityzna*, Kijów 1979 nr 3. — T. Paczowski; J.J. *populjarizator ukrains'kij literatury v Narodnij Pol'sci*. *Naša Kul'tura*, Wwa 1982 nr 7; 1983 nr 1, 2. — [A. Serednickij] A. Verba: *Do juvileju J.J. Ukrains'kij Kalendar* 1982.

J.P.

JOACHIMIAK Zbigniew ur. 1950

Imiona metrykalne: Zbigniew Józef.
Krypt.: (ZJ).
Poeta.

Urodzony 14 maja 1950 w Elblągu, syn Zdzisława Joachimiaka, księgowego, i Janiny z Kudłów, księgowej. Od 1951 mieszkał w Szczecinie. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego nr 4 w Szczeci-

nie, gdzie w 1969 uzyskał świadectwo dojrzałości. W 1972 przeniósł się do Gdańska i uczył się w Wyższej Szkole Nauczycielskiej. Od 1974 studiował polonistykę (ze specjalizacją teatrologiczną) na Uniwersytecie Gdańskim. Od 1973 był członkiem ZSP, następnie SZSP (1974-78). Debiutował w 1974 jako prozaik utworem pt. „Organki”, ogłoszonym w tygodniku *MKI Litery* (nr 5), a jako poeta wierszem pt. „Dobry omen”, opublikowanym w *Tygodniku Morskim* (nr 19). Studia łączył z pracą literacką i dziennikarską; był członkiem zespołów redakcyjnych zeszytów Koła Naukowo-Literackiego *Literraria* (1975-77), *Młodej Sztuki* (dodatek literacki *Nowego Medyka*; 1976), *Integracji* (1978-87). W 1976 był współzałożycielem Grupy Sytuacyjnej Poetów i Artystów „Wspólność” i uczestniczył w jej działaniach do momentu rozwiązania (1979). W 1977 otrzymał pierwszą nagrodę w XVIII Ogólnopolskim Turnieju Poezji Społecznie Zaangażowanej o nagrodę Czerwonej Róży za wiersze pt. „Nauczony. I anatę wyszydzą oświeceni. I coś tobie ze znużenia płynącej prawdy.” Od 1976 należał do Koła Młodych przy ZLP; był przewodniczącym, a potem wiceprzewodniczącym Koła (1977). W 1979 ukończył studia. W tymże roku ożenił się z Jolantą Rajz, rusycystką (rozwód 1982). Brał czynny udział w strajku sierpniowym w Stoczni Gdańskiej w 1980. W 1980-82 wchodził w skład zespołu redakcyjnego pisma Gdańskich Środowisk Twórczych *Punkt*. W 1982 ożenił się z Elisabeth Storie i wyjechał do Stanów Zjednoczonych. Po powrocie do Gdańska w 1984 kontynuował twórczość literacką. W 1987-90 był członkiem nowego ZLP. W 1988-90 należał do zespołu redakcyjnego miesięcznika literackiego *Autograf*. Tłumaczył poezję angielską i amerykańską, ogłaszając przekłady m.in. na łamach *Integracji* (1989). W 1990 przebywał przez rok w Stanach Zjednoczonych. Zajmuje się też tłumaczeniami list dialogowych do filmów anglojęzycznych. Mieszka w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dedykacje. [Wiersze]. Red. G. Boros. Gdańsk: Rada Uczelniana SZSP przy Państw. Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Gdańsku pod patronatem Gdańskiego Tow. Przyj. Sztuki [1974], [20] s. *Arkusze Poetycki*. Wyd. bibliofilskie na prawach rkpsu.
2. Wieczne Amazonki. [Wiersze]. Wwa, Gdańsk: ZG SZSP Universitas 1976, 23 s. Suplement do antologii „Debiuty poetyckie 75”
3. Lęk. [Wiersze]. Wr. 1978. *Bibl. Agory*. Wyd. bezdebiutowe (inf. autora):
4. Mam do powiedzenia. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1978, 82 s.

5. Nasza wojna. [Wiersze]. Gdańsk: Nakł. autora* 1982, 27 s.

Inf.: [M. Jastrzębski J. Gajewski: Poza zasięgiem cenzury 1982-1986. Kr.* 1988.

6. Pełni róż obłędu. [Wiersze; współaut.:] A. Czekanowicz. Wstęp: M. Janion. Gdańsk: WM 1983, 54 s.

7. Ja sobowtór ... [Wiersze]. Gdańsk: WM 1984, 171 s.

Zawiera cykle: Ja sobowtór: Słowo; Przekraczanie klasycyzmu; Osoby. — Księga upadku. — Złoty stożek: Wieczne amazonki; Oczy Ariadny; Zuzanna. — Wiersze nowe. — Uzupelnienia.

8. „Mówię”. [Wiersze]. Kat.: Piwnica Lit. przy SCK „Zameczek – Remedium” Studencka Rada Lit. — Oddz. w Kat. ABKIS ZSP „Alma-Art” 1985.

Folder – zaproszenie na wieczór autorski.

9. Pułapka i inne wiersze. Gdańsk: WM 1989, 119 s.

Zawiera cykle: Pułapka; Ameryko, Ameryko; Uzupelnienia.

10. Cztery tematy. [Wiersze]. Gdańsk: Firet 1991, 66 s.

Praca redakcyjna

1. Nowy transport posągów. Wiersze młodych poetów gdańskich. [Wybór:] ... K. Nowosielski, S. Rosiek. Gdańsk: WM 1977, 255 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1992.

[Mam do powiedzenia:] J. Sochoń: Potem się wyjaśni. *Nowy Wyraz* 1979 nr 10; J. Suchanek: Z.J. prosi o wysłuchanie. *Poezja* 1980 nr 1. — L. Topp: Don Juan i jego pies. W: W stronę wiersza. Wwa 1984. — M. Fręś: Z.J.: poszukiwanie tożsamości. *Tak i Nie* 1985 nr 32. — [Ja sobowtór:] K. Stolz-Polański. *Delta* 1985 nr 28, polem.: M. Fręś: Tomik J. *Radar* 1986 nr 3.

B.T.

JODEŁKA-BURZECKI Tomasz 1919-1989

Do 1962 używał nazwiska: Jodełka; w 1962-66 nazwiska: Burzecki; od 1966: Jodełka-Burzecki.

Pseud.: Dereń; Dh „Ciężki Dowcip”; Dh „Oko Krytyka”; Franciszek Jotte; Grabanowski; Int. A.Z.; Int. Janusz Podlasiak; Int. Jerzy Burzecki; Internista; J. Burzecki; J.T.; Janusz Lassota; Janusz Podlasiak; Mik; T.B.; T.J.B. Krytyk literacki, edytor, poeta.

Urodzony 30 grudnia 1919 we wsi Burzec na Podlasiu w rodzinie chłopskiej; syn Michała Jodełki i Feliksi z domu Czubaj. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Rudzie i w Białej Podlaskiej. Od 1934 uczył się w Małym Seminarium Misyjnym (szkoła średnia) w Niepokalanowie, które opuścił w 1938 ze względów zdrowotnych. Debiutował w 1937 wierszem „Maj”, opublikowanym w *Echu Niepokalanowa* (nr 9, pod pseud. Jerzy Burzecki); w piśmie tym ogłaszał w 1937-38 liczne wiersze (podp.: Int. A.Z.; Dh „Ciężki Dowcip”; Dh „Oko Krytyka”; Internista; Int. Janusz Podlasiak; Janusz

Podlasiak). W 1938 zamieszkał w Wawrze pod Warszawą i podjął pracę zarobkową w Warszawie. W styczniu 1939 zdał jako ekstern małą maturę. Od czerwca do września 1939 był sekretarzem redakcji tygodnika *Wiesć Polska*; w piśmie tym drukował też wiersze (podp. Janusz Lassota). W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Wawrze. W 1942-44 pracował jako urzędnik w zarządzie gminnym, a nadto w 1942-43 w biurze ewidencji ludności. Równocześnie brał udział w działalności konspiracyjnej: w 1940-44 był dowódcą tajnego oddziału straży pożarnej, od początku 1942 należał również do AK i ukończył podchorążówkę. W 1943/44 uczęszczał na tajne komplety Liceum im. A. Mickiewicza w Warszawie i uzyskał świadectwo dojrzałości. Od października 1944 do maja 1945 był naczelnikiem straży pożarnej w Wawrze i równocześnie pracował w Starostwie Powiatowym Warszawskim, początkowo na stanowisku kierownika Referatu Informacji i Propagandy, a od listopada 1944 do stycznia 1948 jako zastępca kierownika Referatu Przemysłowego. Po wojnie łączył pracę zarobkową ze studiami polonistycznymi na Uniwersytecie Warszawskim, w 1951 uzyskał magisterium. Równocześnie w 1947-48 ogłaszał artykuły w *Nowinach Literackich i Wydawniczych* (pod pseud.: Dereń, Grabanowski). W 1948-51 był kierownikiem działu w redakcji *Monitora Polskiego*, a następnie do 1952 starszym redaktorem w Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza”. W 1948-50 publikował też liczne wiersze w miesięczniku *Rycerz Niepokalanej* (pod pseud. Franciszek Jotte). Od listopada 1953 pracował w Państwowym Instytucie Wydawniczym, początkowo jako starszy redaktor, a następnie kierownik Redakcji Klasyków Polskich (do przejścia na emeryturę w 1984). Jako krytyk literacki debiutował w 1954 artykułem „Kiedy się ukaże VIII tom «Pism Orzeszkowej», ogłoszonym w *Przeglądzie Kulturalnym* (nr 28). Liczne recenzje i artykuły publikował w wielu czasopismach, m.in. w *Nowych Książkach* (1958-60, 1967-69, 1973), *Twórczości* (1959-69, 1967), *Dialektu* (1965-66), *Kulturze* (1966-71), *Życiu Literackim* (1968-70) i *Poezji* (1968-70). Od 1966 należał do ZSL. W 1969 został członkiem ZLP; przez wiele lat pełnił funkcję wiceprezesa, a od 1983 prezesa Koła ZSL przy ZLP; tu też w 1972-78 był przewodniczącym Komisji Mazowieckiej ZLP. W 1972 odbył podróż do Rzymu i Paryża w poszukiwaniu listów W. S. Reymonta. W 1976 uzyskał na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy pt. „Warsztat pisarski Władysława S. Reymonta” napisanej pod kierunkiem prof. Konrada Górskiego. W następnych latach współpracował głównie z tygodnikiem *Kierunki* (1981-89). Od 1984 był członkiem jury nagrody Ludowej

Spółdzielni Wydawniczej, a od 1988 członkiem Rady Nadzorczej tegoż wydawnictwa. W 1986 jako stypendysta Centro Incontri e Studi Europei odbył podróż do Rzymu związaną z poszukiwaniem nie publikowanych listów gen. J. Skrzyneckiego. Otrzymał nagrodę literacką im. W. Pietrzaka (1987) oraz nagrodę Towarzystwa im. Henryka Sienkiewicza (1988). Odnznaczony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1968), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1976), złotymi odznakami za zasługi dla województwa warszawskiego (1975), katowickiego (1976), dla m.st. Warszawy (1978). Zmarł nagle 20 września 1989 podczas pobytu w Wilnie; pochowany w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jan Kasprzewicz. Zarys biografii. Wwa: LSW 1964, 223 s.

2. Reymont przy biurku. Z zagadnień warsztatu pisarskiego. Wwa: PIW 1978, 494 s. Rozprawa doktorska

Prace redakcyjne i edytorskie

1. Polska poezja maryjna. Antologia w układzie ... Przedm.: J. Zawieyski. Niepokalanów: Milicja Niepokalanej 1949, XXV, 388 s.

2. M. de Cervantes Saavedra: Przemysłny hidalgo Don Kichot z Manczy. Powieść. T. 1-2. Przel.: E. Boyé. Tekst przejr., popraw., uzup. na podstawie skolonjonowania z oryginałem przez zespół red. w składzie: Z. Szymdłowa, Z. Szleyen, ... Wwa: KiW 1952, 534 + 603 s.

3. B. Prus: Kroniki. T. 1-20. Oprac.: Z. Szweykowski. Teksty kronik kolacionowali i przygot. do druku: ... i D. Stepniwska. Wwa: PIW 1956-1970. Z prac IBL PAN.

4. J. Tuwim: Wiosny i jesienie. Wiersze dawne i nowe. Wybór oprac. J. Ostrowski. Objasn.: ... i J.J. Lipski. Wwa: Iskry 1954, 232 s.

5. M. Rusinek: Wiosna admirała. Powieść historyczna. Wyd. 3 popraw. Przep. i red. ... T. 1-2. Wwa: PIW 1955, 257 + 247 s. Wyd. nast. tamże 1957.

6. W. Wolski: Utwory wybrane. Wybór, oprac. i przep. ... Wstęp: K. Leśniewska. Wwa: Czyt. 1955, 648 s. Z prac IBL PAN.

7. S. Żeromski: Pisma wybrane. Przep. oprac. ... J. Kadziela, J. Wilhelmi. [Przedm.:] M. Puchalska. Wwa: Iskry 1955, 638 s.

8. Polskie baśnie ludowe. Wyboru dokonał i oprac. ... Wwa: PIW 1956, 495 s. Wyd. nast. pt. Baśnie polskie. Wwa: LSW 1961, tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 poszerz. 1968, wyd. 4 1971, wyd. 5 1974, wyd. 6 1985, wyd. 6 dodruk 1986, wyd. 7 1988.

Przekł. niem.: Die blaue Rose. [Przeł.] K. Altwallstädt. Berlin 1961, wyd. 2 tamże 1964.

9. H. Sienkiewicz: Stary sługa; Hania; Selim Mirza. [Oprac. i post.] ... Wyd. 2. Wwa: PIW 1956, 245 s. Wyd. nast. 3-5 w 1957-1978.

10. W. Wołski: Domek przy ulicy Głębokiej. Powieść. Oprac. ... Wwa: PIW 1956, 477 s.

11. S. Żeromski: Syzyfowe prace; Opowiadania; Szkice. [Przedm.:] M. Puchalska. Przep. oprac.: ... J. Kądziała, J. Wilhelmi. Wwa: Iskry 1956, 505 s.

12. J. Ejsmond: Bajki. Wybór [i przedm.] ... Wwa: PIW 1958, 254 s.

13. J.J. Kraszewski: Grzechy hetmańskie. Obrazy z końca XVIII wieku. [Powieść]. Przep. ... Wwa: LSW 1958, 405 s. Wyd. nast. tamże 1965.

14. A. Krechowicki: Starosta zygwulski. Powieść historyczna. Przep. ... Wwa: LSW 1958, 419 s.

15. O „Krzyżakach” Henryka Sienkiewicza. Wyboru prac krytycznych dokonał ... Wwa: PIW 1958, 253 s.

16. B. Prus: Placówka. Powieść. Wstęp i oprac. ... Wwa: PIW 1958, 344 s.

17. H. Sienkiewicz: Krzyżacy. [Powieść]. T. 1-2. Wstęp: J. Krzyżanowski. Przep. ... Wwa: PIW 1958, 454 + 519 s. Wyd. nast. 2-9 w 1960-1973.

18. H. Sienkiewicz: Nowele wybrane. Post.: J. Kott. Przep. ... Wwa: PIW 1958, 365 s. Wyd. nast. 2-11 w 1960-1973.

19. H. Sienkiewicz: Orso; Sachem. Przep. ... Wwa: PIW 1958, 42 s.

20. H. Sienkiewicz: Quo vadis. T. 1-2. Wstęp: J. Krzyżanowski. Przep. i aneks ... Wwa: PIW 1958, 390 + 471 s. Wyd. nast. 2-4 w 1980-1983.

21. H. Sienkiewicz: Szkice węglem. Przep. ... Wwa: PIW 1958, 94 s. Wyd. nast. 2-14 w 1961-1974.

22. B. Prus: Placówka. Powieść. Wstęp, przep. i aneks ... Wwa: PIW 1960, 365 s. Wyd. nast. 2-10 w 1972-1983.

23. H. Sienkiewicz: Za chlebem. Przep. ... Wwa: PIW 1960, 87 s.

24. W.S. Reymont: Komediantka. Powieść. Wyd. krytyczne pod red. Z. Szweykowskiego. [Oprac.] ... i J. Orlewiczowa. Nota wydawn. ... Wwa: PIW 1961, 412 s. Wyd. nast. 2-6 w 1962-1989.

25. H. Sienkiewicz: Ogniem i mieczem. T. 1-2. Wyd. popraw. Red.: J. Krzyżanowski. [Oprac. wg rkpsu, pierwodr. i wyd. 2] ... Wwa: PIW 1961, 262 + 448 s. Wyd. nast. 2-21 w 1962-1989.

26. „Trylogia” Henryka Sienkiewicza. Studia, szkice, polemiki. Wyboru dokonał i oprac. ... Wwa: PIW 1962, 587 s.

27. J. Lechoń: Poezje. Wybór i nota o autorze ... Wwa: PIW 1963, 205 s.

28. B. Prus: Placówka. Post.: K. Budzyk. Przep. ... Wwa: PZWS 1963, 307 s. Wyd. nast. z post. J. Kulczyckiej-Saloni wyd. 20 Łódź: WŁ 1983.

29. W.S. Reymont: Ziemia obiecana. Wyd. krytyczne pod red. Z. Szweykowskiego. Oprac. i przygot. do druku: ... i I. Orlewiczowa. Nota wydawn. ... Wwa: PIW 1965, 819 s. Wyd. nast. 2-10 w 1970-1992.

30. H. Sienkiewicz: Latarnik. Wyd. 4. Przep. ... Wwa: PIW 1966, 23 s. Wyd. nast. 2-5 w 1968-1971.

31. H. Sienkiewicz: Baśnie i legendy. Wybór, wstęp i przep. ... Wwa: LSW 1967, 213 s. Wyd. nast. 2-7 w 1970-1986.

32. E. Marzec: Młodość oporna. Wybór prozy. Wybór i oprac. ... Wwa: LSW 1968, 375 s.

33. W.S. Reymont: Fermenty. T. 1-2. Oprac.: ... i I. Orlewiczowa. Wyd. 3. Wwa: PIW 1968, 730 s.

34. W.S. Reymont: Pisma. Wyd. krytyczne pod red. Z. Szweykowskiego. Wyd. 2 [powojenne]. Oprac.: ... i I. Orlewiczowa. Wwa: PIW 1968-1980.

T. 1. Komediantka. 1968; T. 2. Fermenty. 1968; T. 3. Ziemia obiecana. 1970; T. 8. Wampir. 1975; T. 9. Ostatni sejm Rzeczypospolitej. 1980; T. 10. Nil desperandum. 1980; T. 11. Insurekcja. 1980.

35. H. Sienkiewicz: Nowele wybrane. Post. i przep. ... Wyd. 15. Wwa: PIW 1968, 325 s. Wyd. nast.: Wwa: Novum 1984.

36. L. Staff: Gałąź kwitnąca. [Wiersze]. Podobiżna autografu. Nota wydawn. ... Wwa: PIW 1968, 133 s.

37. S.I. Witkiewicz: Jedyne wyjście. Powieść. Wyd. z rkpsu, post. i nota wydawn. ... Wwa: PIW 1968, 254 s. Wyd. 2 tamże 1980.

38. Sienkiewicz dzisiaj. Studia i szkice. Wybór i oprac. ... Red. J.Z. Jakubowski. Wwa: PIW 1968 [właśc. 1969], 241 s.

39. W.S. Reymont: Chłopi. T. 1-4. Oprac. i przygot. do druku: ... i I. Orlewiczowa. Wyd. 17 Wwa: PIW 1970. 254 + 274 + 293 + 347 s. Wyd. nast. 18-32 w 1972-1990.

40. H. Sienkiewicz: Janko muzykant. Wyd. 8. Post. i przep. ... Wwa: PIW 1972, 15 s. Wyd. nast. 2-5 [!] w 1974-1983.

41. Podlaskie dni literatury. 23-24 XI 1973. Red. ... Siedlce: Druk. Zakładów Graf. Kutno 1973, 29 s.

42. S. Pigoń: Na drogach kultury ludowej. Rozprawy i studia. Wybór i oprac. ... Wwa: LSW 1974, 663 s.

43. W.S. Reymont: Listy do rodziny. Oprac.: ..., B. Kocówna. Wstęp i przyp.: B. Kocówna. Wwa: PIW 1975 [właśc. 1976], 487 s.

44. Syrena zawsze zwodnicza. Portrety warszawianki w XIX wieku. Nowele i szkice wybrał, przygot. do druku, wstęp i posł. ... Wwa: PIW 1976, 358 s.

45. J. Szczawiej: Laur i cień. Szkice. Wybór ... Wwa: LSW 1977, 553 s.

46. W.S. Reymont: Miłość i katastrofa. Listy do Wandy Szczankowej. Oprac. ... Wwa: PIW 1978, 97 s.

47. Piosenki ludowe. Zebrała J. Niemiera. Oprac. ... Wwa: LSW 1980, 158 s.

48. M. Wańkiewicz: Anoda i katoda. T. 1-2. Wybór, układ i oprac. ... Wwa: PIW 1981, 469 + 442 s. Wyd. 2 Kr., Wr.: WL 1986.

49. S.I. Witkiewicz: Listy do Bronisława Malinowskiego. Wstęp: E.C. Martinek. Oprac.: ... Wstęp przeł.: Z. Zinserling, listy ang. ... Wwa: PIW 1981, 129 s.

50. S. Dzierżbicki: Pamiętnik z lat wojny 1915-1918. Słowo wstępne: J. Pajewski. Przep. oprac. D. Pływak. Tekst przygot. do druku z rkp. ... Wwa: PIW 1983, 583 s.

51. W.S. Reymont: Rok 1794. Ostatni sejm Rzeczypospolitej. Powieść historyczna. T. 1-3. Oprac. i przygot. do druku: ... i I. Orlewiczowa. Wstępem poprzedził ... Wyd. 2. Wwa: PIW 1983, XI, 322 + 327 + 349 s.

52. H. Sienkiewicz: Pan Wołodyjowski. Przygot. do druku ... Wwa: PIW 1986, 510 s.

53. H. Sienkiewicz: Potop. T. 1-3. Przygot. do druku ... Wwa: PIW 1986, 390 + 346 + 489 s.

54. R. Kołoniecki: Wiersze wybrane. Wybór, wstęp i nota edytorska ... Wwa: PIW 1987, 260 s.

55. K. Hłakowiczówna: Poezje wybrane. (III). Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1989, 160 s.

56. Poezja legionowa. Antologia. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1989, 145 s.

57. W stronę Wilna. [Antologia]. Wybór wierszy i oprac. ... Wwa: ZLP Oddz. Warsz. 1989, 64 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989. — Wywiad: Syrena będzie musiała poczekać. [Rozm.] M. Jarocka. *Argumenty* 1988 nr 1.

[Jan Kasprzowicz.] J. Iwaszkiewicz: *Życie Warsz.* 1966 nr 123; L. Kuchtówna *Pomorze* 1966 nr 11; A. Wanat: W kręgu legend literackich. *Twórczość* 1966 nr 1. — [Reymont przy biurku:] A. Goren: Powstanie dzieła. *Literatura* 1979 nr 12; S. Lichański: Trud pisarski Reymonta. *Tyg. Kuli*, 1979 nr 11; W. Żukrowski: Medium piszace. *Nowe Książ.* 1979 nr 15. — Z. Irzyk: Pamięci T.J.-B. *Kierunki* 1989 nr 42. — J. Żółciński: Ciele życie wśród książek. *Współcz. Tyg. Argumenty* 1989 nr 42.

JODŁOWSKI Marek 1941-1992

Właściwe nazwisko: Olejarczyk.

Inne pseud.: J.M.; Lector; Lektor; (m); m.j.; M.J. Uczestnik; Marek Aureliusz.

Poeta, krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 5 maja 1941 w Kielcach; syn Marianna Olejarczyka, urzędnika, i Aleksandry z Chmielewskich. W 1959 ukończył Liceum Ogólnokształcące im. J. Kasprzowicza w Świdnicy, po czym studiował polonistykę na Uniwersytecie Wrocławskim, w 1964 uzyskał magisterium. Następnie pracował jako nauczyciel w Zasadniczej Szkole Zawodowej i w Technikum Mechanicznym w Brzegu. W 1957-61 był członkiem wrocławskiej grupy literackiej Dlaczego Nie. Współpracował z wrocławskimi grupami literackimi Agora i Ugrupowanie Literackie 66. Debiutował w 1958 wierszami „Pajacyk” i „Zielone słońce”, ogłoszonymi w almanachu młodych poetów wrocławskich pt. „Dojrzewające słowa”. W 1961 ożenił się z Teresą Słowikowską, polonistką. Brał udział w konkursach Kłodzkich Wiosen Poetyckich i w Ogólnopolskich Festiwalach Łódzkiej Wiosny Poetów, otrzymując liczne nagrody i wyróżnienia. W 1967-75 należał do Klubu Literackiego ZNP. Od 1968 związany był z KKMP; publikował w piśmie klubowym *Kontrasty* (1968-69), a następnie *Kontrasty Odrzańskie* (1970-71). Ogłaszał też w *Nurcie* (1967-69) i *Agorze* (1968-69). W 1969-92 współpracował z miesięcznikiem *Odra* (tu m.in. od 1978 stała rubryka „Didaskalia”) oraz w 1970-74 z tygodnikiem wrocławskim *Wiadomości*. Od 1971 pracował w redakcji miesięcznika *Opole*, kolejno jako publicysta, kierownik działu literackiego, sekretarz redakcji, a od 1975 zastępca redaktora naczelnego (po wprowadzeniu stanu wojennego został zdjęty ze stanowiska; objął je ponownie w czerwcu 1985); w piśmie tym zamieszczał wiersze, artykuły oraz liczne recenzje literackie (podp.: Lector, Lektor) i teatralne (m.in. dział „Dygresje teatralne”). Od 1973 stale współpracował z *Trybuną Odrzańską* (od 1975 *Trybuna Opolska*); publikował recenzje i felietony literackie (m.in. w cyklach „Ex libris” i „Dosis torelata” oraz „Dykcjonarz literacki”). W 1975 został członkiem ZLP. W 1987 otrzymał nagrodę literacką Wojewody Opolskiego. Od czerwca 1990 był zastępcą redaktora naczelnego *Trybuny Opolskiej*, a od grudnia 1991 – redaktorem naczelnym; w *Magazynie Niedzielnym*, tygodniowym dodatku literackim tego dziennika, prowadził stały felieton pt. „Wirydarz poetycki doglądany przez Marka Jodłowskiego”. Zmarł 31 lipca 1992 w Opolu. W 1992 otrzymał (pośmiertnie) nagrodę literacką Wojewody Opolskiego za twórczość eseistyczną w dziedzinie literatury i teatru.

1. Osad. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1973, 57 s.

Nagroda za wyróżniający się debiut książkowy na Ogólnopolskim Festiwalu Łódzkiej Wiosny Poetów w 1974.

2. Dowód osobisty. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1978, 57 s.
3. Psia fuga. [Wiersze]. Opole: Wers 1990, 56 s.

OPRACOWANIA (wybór)

[Osad:] M. Chrzanowski; J. i Zerwał Iramowicz. *Nowe Książ.* 1973 nr 21; J. Łukasiewicz. *Opole* 1973 nr 11; M. Orski. *Odra* 1973 nr 12; E. Zyman. „Kłęczę teraz w rzece świadomości”. *Poglądy* 1974 nr 6. — [Dowód osobisty:] Z. Bąk: „... Idąc przez obszar materii”. *Kwart. Naucz. Opol.* 1979 nr 2; J. Feusette: M.J. — poeta współczesny. *Odra* 1979 nr 10; R. Marciniak: Dowód tożsamości. *Nowy Wyrz* 1979 nr 6; M. Orski: Klasykiem dzisiaj. *Opole* 1979 nr 4; J. Pluta: Wiersze i tłum. *Tyg. Kult.* 1979 nr 28; N. Kracherowa: Dowód wyobraźni. *Literatura* 1980 nr 23; E. Zyman: „Spie się na mnie góra piachu.” *Fakty* 1980 nr 8. — B. Żurkowski: Poezja, prawda, wartość. *Tryb. Opol.* 1990 nr 245. — J. Feusette: M. Olejarczyk-Jodłowski. (1941-1992). *Opole* 1992 nr 7/9. — M. Wierciński: Głowy opolskie (2): M.J. *Opole* 1992 nr 10/12. — J. Łukasiewicz: Niepisany wiersz Jodłowskiego. W tegoż: *Rytm czyli powinność*. Wr. 1993.

E.G.

JÓZEFACKA Maria ur. 1942

Pseud.: Joanna Ostrysz; (ma-józ); Marta Wołoszyn.

Poetka, autorka powieści dla młodzieży, historyk literatury.

Urodzona 2 marca 1942 w Opolu Lubelskim; córka Mieczysława Józefackiego, ekonomisty, i Emilii ze Stobińskich, nauczycielki. Uczęszczała do II Liceum Ogólnokształcącego w Lublinie. Od 1959 studiowała polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL). Debiutowała w 1961 wierszem pt. „Muzyka gwiazd”, ogłoszonym w tygodniowym dodatku *Sztandaru Ludu* (nr 239) pt. *Kultura i Życie* (nr 36); od tegoż roku drukowała też wiersze na łamach *Kamenu*. Po uzyskaniu magisterium w 1964 podjęła w 1965 pracę jako asystentka w Komisji Badań nad Literaturą Katolicką Towarzystwa Naukowego KUL (do 1969). Od tegoż roku uczęszczała na studia doktoranckie na Uniwersytecie Łódzkim. W 1971 otrzymała tytuł doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy pt. „Konwencje teatralne w polskiej komedii współczesnej” (promotor prof. Stefania Skwarczyńska). Równocześnie kontynuowała twórczość literacką, publikując tomy wierszy i powieści dla młodzieży. Wiersze, fragmenty prozy i artykuły ogłaszała też m.in. w czasopiśmie *Kamena* (do 1983); tu w 1968-70 artykuły pod pseud. Marta Wołoszyn), *Współczesność* (1966-69), *Twórczość* (1969-84, z przerwami), *Tygodnik Kulturalny* (1970-84). Współpracowała z redakcją literacką Rozgłośni Lubelskiej Polskiego Radia (1967-70; tu w 1969-70 słuchowiska literackie pod pseud. Joanna Ostrysz); w 1968 otrzymała nagrodę w międzynarodowym

konkursie na słuchowisko. Od 1969 była prezesem Koła Młodych przy Oddziale Lubelskim ZLP, w 1971 została członkiem Związku; działała w zarządzie Oddziału Lubelskiego (do 1981, gdy przeszła do Oddziału Warszawskiego ZLP). Rozwijała też działalność społeczną jako członek ZSL (1975-87): przewodniczyła w trzech kadencjach Komisji do Spraw Pracy z Kobietami przy Wojewódzkim Komitecie ZSL w Lublinie, należała do grona założycieli Klubu Kultury Chłopskiej przy Naczelny Komitecie ZSL w Warszawie. W 1980 została członkiem Polskiego Klubu Ekologicznego. Za twórczość literacką otrzymała nagrodę im. S. Piętaka (1971), nagrodę WRN w Lublinie (1977), przyznane przez Oddział Lubelski ZLP nagrody im. J. Czechowicza za poezję i im. B. Prusa za prozę (1984) oraz nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży (1985). W 1985 została członkiem polskiej sekcji Międzynarodowego Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY). Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ostrze. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1969, 38 s. Zawiera cykl: Koczownicy; Ostrze; Zakłęcia; Sztafeta.
2. Całopalenie. [Wiersze]. Wwa: LSW 1970, 59 s.
3. Epicentrum. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1970, 31 s.
4. Karkołonna gra. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WŁubel. 1971, 225 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1983. Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 6, 7.
5. Religia a literatura polska. Bibliografia. Prace polskie 1966-1969. Oprac. Zespół Komisji Badań nad Literaturą Katolicką KUL: M. Błońska, ..., M. Kunarowska-Porębna. Red. M. Błońska. Lubl.: KUL 1972, 137 s.
6. Kto sieje wiatr. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WŁubel. 1973, 382 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 1985. Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 4, 7.
7. To co najpiękniejsze. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WŁubel. 1977, 263 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1983, wyd. 3 1986. Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 4, 6.
8. Dziewczyna nie ludzie. Powieść dla dorastających dziewczyn. Lubl.: WŁubel. 1979, 330 s.
9. Gorczyca. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1981, 290 s.
10. Advent. [Wiersze]. Wwa: Pax 1982, 58 s.
11. Opoka. [Wiersze]. Wwa: LSW 1983, 52 s.
12. Lotnica. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WŁubel. 1986, 242 s.

13. Czarny charakter. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1987, 266 s.

14. Godzina Oriona. [Opowiadania]. Lubl.: WLUbel. 1988, 199 s.

Zawartość: Godzina kochanków; Godzina aktorek; Godzina Kustosza; Godzina cieni; Godzina architekta; Godzina następcy; Godzina anarchisty; Godzina przyjaciół; Godzina wdów; Godzina Małgorzaty; Godzina sekretarza; Godzina Oriona.

15. Chłopak na nie pogodę. Powieść o młodzieży. Lubl.: WLUbel. 1989, 205 s.

16. Ziemia spotkania. [Wiersze]. Wwa: LSW 1989, 49 s.

17. Korona Północy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1991, 240 s.

18. Widok z Krzyża. [Wiersze]. Pozn.: Wydawn. Lit. „Parnas” 1991, 64 s.

Wybór wierszy w przekł. jap.: Kokkyo-chitai. Porando-kara-no messeji. [Przeł.] Tsukada Michiko. Tōkyō 1984.

Rozprawy i studia w czasopiśmie: Krystalizacje dramatyczne. (Komedia Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej). *Rocz. Hum.* 1965 z. 1 s. 67-97. — Maskarada Phylli, czyli o komediach Pawlikowskiej. *Dialog* 1965 z. 11 s. 95-104. — Konstrukcje metaforyczne w nowelistyce Marii Dąbrowskiej. *Rocz. Hum.* 1967 nr 1 s. 113-127. — Komedia poetyczna dwudziestolecia międzywojennego. *Pam. Lit.* 1970 z. 3 s. 77-111.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. Listy Cypriana Godebskiego do Ksawerego Kosseckiego i innych osób. [Wydanie i komentarz] ... W: *Miscellanea z lat 1800-1850. [Cz.] 2.* Wr. 1967 s. 155-236. IBL PAN.

2. K.A. Jaworski: Pisma. T. 1. Wiersze. Kom. red.: P. Dąbek, R. Dunin, ... i in. Lubl.: WLUbel. 1971, 521 s.

3. Cz. Miłosz: Traktat moralny. Red. ... Przygot. do druku: S. Duszak. Lubl.: KAW 1981, 42 s.

4. K. Przerwa-Tetmajer, B. Leśmian, L. Staff: Ogród miłości. [Wybór wierszy]. Wybór i oprac. ... Lubl.: KAW, Pracownia Sztuk Plastycznych 1984, 151 s. Wyd. 2 zmien. także 1989.

5. J. Kochanowski, J.A. Morsztyn, F.D. Kniaźnin: Uciechy miłosne. [Wybór wierszy]. Wybór i wstęp ... Lubl.: KAW 1986, 174 s.

6. M. Pawlikowska-Jasnorzewska: Poezje. [Wybór i wstęp] ... Lubl.: WLUbel. 1986, 418 s. Wyd. 2 także 1988.

7. A. Mickiewicz, J. Słowacki, C.K. Norwid: Kobieto! Boski diable. Wybór i wstęp ... Lubl.: KAW 1987, 246 s.

8. W. Broniewski: Poezje. Wybór i wstęp ... Lubl.: WLUbel. 1988, 391 s.

9. M. Pawlikowska-Jasnorzewska: Tańczący koliber. [Wiersze]. Wybór ... Wwa: Iskry 1988, 239 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

P. Kunczewicz: Pułapki dobrej woli. *Tyg. Kult.* 1971 nr 29. — H. Skrobiszewska: Powieści historyczne dla starszych dzieci. *Polonistyka* 1971 nr 6, przedr. w teście: Literatura i wychowanie. Wwa 1973, wyd. 2 także 1982 [rec.: Karkołonna gra]. — J. Smolarz: M. J. poezja przygranicza. W: *Kontakty. Jednodniówka Klubów Twórczych przy Zarządzie Okręgowym ZNP w Lublinie.* Lubl. 1972. — B. Zadura: M.J.: Co komu pisane sama sobie piszę. *Kamena* 1972 nr 1. — K. Kuliczowska: A czy znasz ty, bracie młody — *Nowe Książ.* 1974 nr 6 [rec.: Kto sieje wiatr]. — Z. Macużanka: Prawda życia i prawda literatury. *Nowe Książ.* 1980 nr 11 [rec.: Dziewczyna nie ludź]. — M. Jentys: Uciszyć się — wrócić do siebie. *Regiony* 1984 nr 2 [rec.: Opoka]. — W. Sołtyś-Bednarczyk, M. Tomikowska-Jwanów: Powieść paraboliczna o ludzkim losie. *Lubel. Mater. Neofil.* 1984 [rec.: Gorczyca]. — I. Iwasiów: Książka i reklama. *Nowe Książ.* 1988 nr 12 [rec.: Godzina Oriona]. — J. Grupiński: Żywa pieśń pochodnia. *Przew. Katol.* 1992 nr 26 [rec.: Widok z Krzyża].

A.H.

JURANDOT Jerzy 1911-1979

Satyryk, komediopisarz.

Urodzony 19 marca 1911 w Warszawie, syn Tadeusza, urzędnika, i Sabiny z domu Bart. W 1928 ukończył Gimnazjum Państwowe im. Księcia Józefa Poniatowskiego w Warszawie. Od 1928 studiował matematykę, a następnie chemię na Uniwersytecie Warszawskim, w 1934 uzyskał absolutorium. Od 1929 współpracował jako autor tekstów kabaretowych z warszawskim teatrykiem satyrycznym Mignon. W 1933 debiutował jako autor sceniczny rewią „Niech żyje młodość”, wystawioną w Teatrze Popularnym w Łodzi. Był kierownikiem literackim teatryku satyrycznego Małe Qui Pro Quo (1938) i autorem tekstów do Cyrulika Warszawskiego (1935-39); pisał także teksty dla innych kabaretów, m.in.: Banda, 13 Rzędów, Tip-Top, Wielka Rewia, Ali Baba, a nadto piosenki do filmów. W 1937 ożenił się ze Stefanią Grodzieńską, tancerką, późniejszą pisarką. Po wybuchu II wojny światowej pozostał w Warszawie i do kapitulacji miasta współpracował z Programem Warszawa II Polskiego Radia. W okresie okupacji niemieckiej pracował w różnych zawodach, dłuższy czas był stróżem w Ogrodniczej Stacji Doświadczalnej w majątku Mory pod Warszawą. Po wyzwoleniu został naczelnikiem Wydziału Estrady w Ministerstwie Kultury i Sztuki, mieszczącym się w Lublinie, a potem w Łodzi. Tamże zorganizował satyryczny Teatr Syrena (otwarty w lipcu 1945), który prowadził jako kierownik literacki i artystyczny do 1950 (od 1948 w Warszawie). Jednocześnie pisał liczne utwory satyryczne publikowane głównie w *Szpilekach* (1945-58; w 1950-52 członek kolegium redakcyjnego) i *Przekroju* (1946-47). W 1948 został członkiem

ZZLP (od 1949 ZLP). Od 1950 należał do PZPR. W 1952 zorganizował warszawski Teatr Satyryków i został jego kierownikiem artystycznym, a w 1955-56 był kierownikiem Teatru Satyryków „Syrena” powstałego z połączenia Teatru Satyryków z Teatrem Syrena. W następnych latach zajmował się wyłącznie pracą literacką, współpracując m.in. z radiem, telewizją, filmem jako autor sztuk teatralnych, tekstów satyrycznych, słuchowisk radiowych, scenariuszy widowisk telewizyjnych i filmów fabularnych. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1946), Krzyżem Kawalerskim (1954), Krzyżem Oficerskim (1964) i Krzyżem Komandorskim (1970) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 16 sierpnia 1979 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Niech żyje młodość! Rewia w 3 aktach (4 odsłonach). Muz.: B. Horowicz. Praprem. Łódź, T. Popul. 1933.
2. Niedobrze, panie Bobrze! Wwa: M. Arct 1938, 118 s.
Zawiera m.in. piosenki satyryczne.
3. Na przednówku. Rewia. [Współaut.:] B. Brok. Praprem. Lubl., T. Domu Żołnierza 1944/1945.
4. Płecy. [Komedia]. Praprem. Łódź, T. Syrena 1945.
5. Norma serca. Widowisko świetlicowe poświęcone przyjaźni polsko-radzieckiej. Wwa: MON 1951, 71 s.
6. Frontem i afromentem. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Czyt. 1952, 129 s.
Cykle: Frontem i afromentem; Ballady podwórzowe; Książka wyrażeń; Śpiewy historyczne; Śpiewy przedhistoryczne.
7. Ojciec i syn czyli Wstrząsająca historia o niejakim Janie Pazole ze wsi Krzywianie, gminy Majówek powiatu płońskiego i jego synu Kazimierzu. [Wiersz satyryczny]. [Wwa: b.w.] 1952, 14 s.
8. Rodzinka. Komedia w 3 aktach. Praprem. Jelenia Góra, T. Dolnośl. 1952.
Wg komedii A. Birabeau pt. Woźny i minister. — Wyst. nast.: Wwa, T. Powsz. 1952.
Nagroda ZLP i Min. Kultury i Sztuki w 1951.
9. Katarzyna Wiśnia czyli O jednej wdowie, o jednym bogaczu i co z tego wynikło. [Wiersz satyryczny]. Wwa: Czyt. 1953, 15 s.
10. Takie czasy. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Kameralny 1953. Wyd. Wwa: Czyt. 1954, 78 s. Wyd. 2: Oprac. insc.-reżyserskie: M. Wyrzykowski. Wwa: Czyt. 1955. Przedr. zob. poz. 25.
Przeł.: bułg.: Takiva vremena. [Przeł.] K. Kuev. Sofija 1955; Vremenata sa takiva. [Przeł.] S. Etarski. Wyd. łącznie z: V. Poljakov: Vremen nijat kvartirant. Sofija 1966, — czes.: Taková už je doba. [Przeł.] M. Janišová. Praha 1955, — niem.: Solche Zeiten. [Przeł.] V. Mika. Berlin 1954, — ros.: Takie vremena. [Przeł.] Ju. Juzovskij. Moskva 1955, — słowac.:

Také sú teraz časy. [Przeł.] J.I. Straka. Bratislava 1956, — ukr.: Taki časy. [Przeł.] J. Nazarenko. Kiiv 1956.
Nadto wg inf. autora przeł. na jęz.: białorus., litew., łotew., rum., serb., węgier.

11. Wybór satyr. Wwa: PIW 1954, 191 s.

Zawiera części: 1. Piosenki przedwojenne; 2. Inne czasy; 3. Tragedie kufackie; 4. Szkoła zachodu; 5. Z Teatru Satyryków; 6. Dla każdego coś nie milego.

12. Trzeci dzwonek. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Kameralny 1958. Wyd. Wwa: PIW 1958, 145 s. Por. poz. 18.

Przeł.: czes.: Nejpravdivjší lež aneb. Premiéra na krku. [Przeł.] M. Janišová. Praha 1958, — ros.: Tretij zvonok. [Przeł.] Ju. Juzovskij. Moskva 1958; M. Litinskaja. Moskva 1959, — słowac.: Premiéra na krku. [Przeł.] M. Choluj. Bratislava 1958.

13. Dzieje śmiechu. [Wspomnienia]. Wwa: Iskry 1959, 188 s. Wyd. 2 tamże 1965.

14. Mąż Foltasiówny. Komedia muzyczna w 5 obrazach z muzyką W. Szpilmana. Praprem. Wwa, T. Syrena 1959. Wyd.: Uwagi insc.: M. Wyrzykowski. Wwa: Iskry 1960, 166 s. Por. poz. 15.

Przeł.: czes.: Krokaut. [Przeł.] M. Janišová. Praha 1959, — ros.: Muž Fintjuškinoj. [Przeł.] L. Malaševa. Moskva 1960.

15. Mąż swojej żony. Scenariusz filmowy. Ekran. 1961.

Adapt. komedii Mąż Foltasiówny. Poz. 14.

16. Miss Polonia. Libretto ... Muz.: M. Sart. Wwa: Synkopa 1961, 134 s. Praprem. Wwa, Operetka 1961.

17. Dziewiąty sprawiedliwy. (Komedia w 2 aktach). *Dialog* 1962 nr 9 s. 5-33. Praprem. Szczec., T. Pol. 1963. Por. poz. 21, 25.

Nagroda Min. Kultury i Sztuki III stopnia w 1963.
Przeł.: bułg.: Devetijak pravednik. [Przeł.] M. Marinov. Sofija 1978, — czes.: Devátý spraviedlivý. [Przeł.] M. Janišová. [Piosenki przeł.] O. Omest. Praha 1964, — słowac.: Deviaty spravodlivý. [Przeł.] J. Vdovjak. Bratislava 1963.

18. Jutro premiera. Scenariusz filmowy. Ekran. 1962.

Adapt. komedii Trzeci dzwonek. Por. poz. 12.

19. Moja tflurczość. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Iskry 1966, 280 s.

20. Pamiątkowa fotografia. Sztuka w 2 aktach. *Dialog* 1966 nr 12 s. 7-39. Praprem. Wwa, T. Dram. 1967. Przedr. zob. poz. 25.

21. Operacja „Sodoma” czyli Dziewiąty sprawiedliwy. [Powieści]. Wwa: Iskry 1968, 217 s. Wyd. 2 tamże 1971. Por. poz. 17.

Przeł.: niem.: Operation „Sodom” oder Der neunte Gerade. [Przeł.] U. Brewing. Berlin 1976, wyd. 2 tamże 1977.

22. Przygoda z piosenką. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] S. Bareja. Ekran. 1968.

23. Ballada o tamtych dniach. [Utwór dramatyczny]. [Współaut.:] S. Grodzińska. Praprem.

Lubl., T. im. J. Osterwy 1969. Wyd.: Uwagi insc. K. Braun. Muz.: J. Wasowski. Wwa: Iskry 1969, 150 s.

Nagroda Min. Obrony Nar. III stopnia, wyróżnienie Min. Kultury i Sztuki w 1969.

Wyd. osob.: Ballada o tamtych dniach. Piosenki ze sztuki ... i S. Grodzieńskiej. [Muz.:] J. Wasowski. Kr.: PWM 1969, 15 s.

24. Rachunek nieprawdopodobieństwa. (Komedial w 3 aktach). Praprem. Wwa, T. Pol. 1971. Druk *Dialog* 1971 nr 4 s. 5-37. Przedr. zob. poz. 25.

Przekł. czes.: Počet nepravděpodobnosti. [Przet.] M. Janišova. Praha 1972.

25. Komedie. Wwa: PIW 1974, 549 s.

Zawartość: Takie czasy [poz. 10]; Dziewiąty sprawiedliwy [poz. 17]; Pamiątkowa fotografia [poz. 20]; Rachunek nieprawdopodobieństwa [poz. 24]; Prawo pierwszej nocy [poz. 26].

26. Prawo pierwszej nocy. Libretto, Muz.: L. Bogdanowicz. Praprem. Gdynia, T. Muz. 1974. Druk zob. poz. 25.

Wydania piosenek z nutami m.in.: Ada to nie wypadła; Tak jak ty. [Muz.:] Z. Wiehler. Wwa: Nowa Scena (1936), 5 s. — Do szczęścia brak mi ciebie, mała. [Muz.:] J. Boczkowski. Wwa: M. Arct 1936, [3] s. — Jak trudno jest zapomnieć. [Muz.:] H. Wars. Wwa: M. Arct 1936, [3] s. — Jak za dawnych lat. [Muz.:] H. Wars. Wyd. 2: Wwa: M. Arct 1936, [3] s. — Nie kochać w taką noc to grzech. [Muz.:] Z. Wiehler. Wwa: Nowa Scena 1936, 3 s. — A jednak czegoś mi brak. [Muz.:] H. Wars. Wwa: Nowa Scena 1937, [3] s. — Florek, gdzie twój humorek. [Muz.:] H. Wars. Wwa: M. Arct 1937, [3] s. — Taki ktoś jak ty. [Muz.:] F. Secher. Wwa: Nowa Scena 1937, [3] s. — Deszczowa piosenka. [Muz.:] S. Cresta. Wwa: Nowa Scena 1939, [3] s. — Walczyk Warszawy. [Muz.:] L. Rzewuski. Wyd. 4: Wwa: Gebethner i Wolff 1946, 4 s., wyd. nast. tamże: wyd. 5 1948, wyd. 6 1951. — Pójdź z tobą na spacer. [Muz.:] Z. Wiehler. Wwa: S. Arct 1948, [2] s. — Pieśń ZMP. [Muz.:] A. Gradstein. Wyd. nowe. Kr.: PWM 1951, 7 s. — Piosenka o przyjaźni. [Muz.:] E. Olearczyk. Wwa: MON 1951, 3 s. — Obywatelko funkcjonariuszko. [Muz.:] W. Żuławski. Wwa: Czyt. 1952, 3 s. — Pieśń o Prezydencie. [Muz.:] E. Olearczyk. Wwa: Czyt. 1952, 3 s. — Rosną w miastach domy. [Muz.:] W. Żuławski. Wwa: Czyt. 1953, [2] s.; wyd. inne tamże 1953. — Wio koniku. [Muz.:] I. Garai. Kr.: PWM 1954, 6 s. — Piosenka zetempowska. [Muz.:] T. Markowski. Kr.: PWM 1955, 7 s.

Przekłady i adaptacje

1. M. Hennequin, P. Veber: Pani Prezesowa. Komedial w 3 aktach. W oprac. i z piosenkami ... Wyst. Łódź, T. Syrena 1947.

Wyst. też pt. Prezesowa.

2. G. Dregely: Dobrze skrojony frak. Oprac. ... Wyst. Łódź, T. Syrena 1948.

3. E. Kalman. Czardaszka. Operetka w 3 aktach. Libretto: L. Stein, B. Jenbach. Przekł. i adapt. pt. Sprawa o Czardaszkę. Praprem. Wwa, T. Syrena 1950.

4. [K.K. Atrachowicz] K.K. Krapawa: Kto się śmieje ostatni. Komedial satyryczna w 3 aktach. Przekł., adapt. i uwagi insc. ... Wwa: Czyt. 1956, 109 s. Wyst. Wwa, T. Syrena 1956.

5. W. Dychawiczny, M. Słobodski, W. Mass, M. Czerwiński: Ofelia pilnie poszukiwana. Wodevil w 2 częściach. Adapt.: ... i S. Grodzieńska. Wyst. Wwa, T. Komedial 1963.

6. M. Czerwiński, V. Dychawiczny, W. Mass, M. Słobodski: Debiutantka. Przekł. i adapt.: ... i S. Grodzieńska. TV 1973.

7. J. Brdecki: Lemoniadowy Jim. Przekł. i adapt. S. Grodzieńska. Piosenki ... TV 1974.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1956, 1976. — SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — LP (J. Stradecki). — RL 1979 (A. Bieracki).

W. Sadkowski: Z frontu satyry. *Życie Lit.* 1952 nr 17 [rec.: Frontem i afontem]. — B. Miecugow: „Wybór satyr” *Życie Lit.* 1955 nr 2 [rec.: Wybór satyr]. — [Dziewiąty sprawiedliwy:] Z. Gręń: Kto jest dziesiątym sprawiedliwym; J. Koenig: Dziesiąty sprawiedliwy: może autor? *Dialog* 1962 nr 11. — J. Koenig: *Tyg. Kult.* 1966 nr 4. — M. Sprusiński: Wdźwięk satyryczny. *Nowe Książ.* 1967 nr 2 [rec.: Moja (t)urczość]. — J. Wittlin: Jurandot i Sodoma. *Współczesność* 1969 nr 69 [rec.: Operacja Sodoma]. — R.M. Groński, J. Wittlin: O twórczości J.J. *Teatr* 1973 nr 16. — Sz. Gąssowski: J.J. W tegoż: Współcześni dramaturgowie polscy. Wwa 1979. — J. Sieradzki: Droga J. czyli losy komedii? *Dialog* 1980 nr 2 s. 102-110.

J.Z.

JURGIELEWICZOWA Irena ur. 1903

Podpisywała utwory też: Irena Drozdowiczówna, Irena Drozdowicz-Jurgielewiczowa.

Autorka powieści, opowiadań i sztuk dla dzieci i młodzieży oraz prac społeczno-pedagogicznych.

Urodzona 13 stycznia 1903 w Działoszynie pod Wieluniem; córka Grzegorza Drozdowicza, lekarza, i Franciszki z Oxińskich. Od 1905 mieszkała w Warszawie, gdzie uczęszczała do szkół; w 1921 ukończyła szkołę średnią Jadwigi Kowalczykówny i Jadwigi Jawurkówny. Następnie do 1927 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Debiutowała w 1927 recenzją książek: S. Żeromskiego „O Adamie Żeromskim wspomnienie” i W. Borowego „Żeromski i świat książek”, opublikowaną na łamach *Ruchu Literackiego* (nr 4). W 1928 otrzymała doktorat na podstawie pracy pt. „Technika powieści Żeromskiego” napisanej pod kierunkiem prof. Józefa Ujejskiego. W 1928 wyszła za mąż za Mieczysława Jurgielewicza, artystę malarza. W 1928-35 pracowała jako nauczycielka i in-

struktorka Sekcji Oświaty Pozaszkolnej m.st. Warszawy. Równocześnie w 1928-32 studiowała pedagogikę w Wolnej Wszechnicy Polskiej. W 1929-31 przebywała we Francji. Od 1934 pracowała jako adiunkt i wykładowca w Studium Pracy Społeczno-Oświatowej Wolnej Wszechnicy Polskiej. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie, pracując jako wizytator świetlic Rady Głównej Opiekuńczej. Brała udział w działalności konspiracyjnej. Była członkiem Związku Walki Zbrojnej, a następnie działała w służbie łączności i propagandy AK. W 1943 redagowała *Pismo Młodych* przeznaczone dla członków Grup Szturmowych Szarych Szeregów. Prowadziła też seminaria na tajnych kompletach Wolnej Wszechnicy Polskiej. Brała udział w powstaniu warszawskim; po upadku powstania dostała się do niewoli i przebywała w oficerskich obozach jenieckich, najpierw w Opolu, a następnie w różnych miejscowościach w okolicach Weimaru. Po wyzwoleniu obozu w kwietniu 1945 wyjechała do Paryża, a następnie na zlecenie Centrali Szkolnictwa Polskiego w Niemczech pełniła obowiązki inspektora szkolnego we francuskiej strefie okupacyjnej. W 1946 powróciła do kraju i zamieszkała w Warszawie. W 1947-50 prowadziła wykłady na Wydziale Pedagogiki UW, pracując równocześnie jako redaktor w Spółdzielni Wydawniczej „Wiedza”. W tym czasie rozpoczęła twórczość dla dzieci. W 1950 pracowała w Towarzystwie Uniwersytetów Robotniczych i Ludowych, a w 1950-54 była kierownikiem literackim Teatru Nowej Warszawy. W 1951 została członkiem ZLP. Za twórczość dla dzieci otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów (1958), literacką nagrodę m.st. Warszawy (1959), Harcerską Nagrodę Literacką (1970) oraz przyznawany przez dzieci Order Uśmiechu (1971). W 1970-79 należała do kierownictwa Koła, a potem Klubu Literatury dla Dzieci i Młodzieży ZLP; w 1980-81 była członkiem Zarządu Głównego ZLP. W 1977 została członkiem Polskiego PEN Clubu. W maju 1989 na zjeździe założycielskim SPP została wybrana na członka Zarządu. Odbyła wiele podróży do Szwajcarii. Odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974) oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1981). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Uwagi o nauczaniu literatury XIX w. w szkole średniej. Wwa: Komisja Wydawn. Koła Polonistów [Studentów] UW. 1928, 16 s.

Podp.: I. Drozdowiczówna.

2. Technika powieści Żeromskiego. Wwa: Wyd. z zasiłku Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1929, 135 s.

Rozprawa doktorska.

3. Wykaz lektury z zakresu literatury pięknej w wieczorowej szkole powszechnej dla dorosłych. Wwa: Inst. Oświaty Dorosłych 1936, 15 s.

4. Technika pracy umysłowej. Wwa: Inst. Oświaty Pracowniczej [ok. 1937], 14 s. powiel. Kurs Bibliotekarstwa, skrypt nr 3.

5. Upodobania czytelników dorosłych. Badania wśród słuchaczy szkół wieczorowych i uniwersytetów powszechnych samorządu m.st. Warszawy. Przedm.: H. Radlińska. Wwa: Inst. Oświaty Dorosłych 1939, 151 s.

6. Warszawa serce Polski. [Opowieści]. Lw.: PWKS 1939, 269 s. Wyd. nast. Wwa: Spółdz. Świątowid 1948.

Zawartość: Mury i ludzie; Oczami lotnika; Marszem przez miasto; Za okiennymi szybami. — Miasto jest żywe; Oddech Warszawy; Trawiący organizm; Krążenie krwi; Rządząca myśl. — Stolica: Mózg i serce kraju; U gospodarza Rzeczypospolitej; Ład i obrona; Za oknami Belwederu. — Warszawa pracuje: W warsztatach, fabrykach i sklepach; W służbie Państwa i obywateli; W służbie kultury duchowej. — Młodzi: W szkole i przy pracy; Wolny czas. — Żyje w nas przeszłość: Zatarłe ślady; Siedlisko buntu; W obronie odzyskanej wolności. — Żyje w nas przyszłość.

7. Z zagadnień dydaktyki dorosłych. Wwa: Skł. gł. Lud. Inst. Oświaty i Kultury 1947, 82 s.

8. Historia o czterech pstroczkach. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Wiedza 1948, 169 s. Wyd. nast. pt. O czterech warszawskich pstroczkach: wyd. 2 popraw. i uzup. Wwa: NK 1954, tamże wyd. 3 1956, wyd. 4 1985.

9. O chłopcu, który szukał domu. [Opowieść dla dzieci]. Powst. 1949-50. Wyd. Wwa: NK 1957, 138 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1973, wyd. 4 1985.

Adapt. radiowa: Adapt.: K. Krymkowa. Radio 1974.

10. Wiewiórcza mama. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1950, 23 s.

11. Osiem lalek i jeden miś. Sztuka [w 3 aktach]. Wwa: NK 1951, 112 s. Praprem. Kr., T. Młodęgo Widza 1954.

Wyróżnienie w konkursie Min. Kultury i Sztuki na utwór sceniczny dla teatrów młodego widza w 1951.

Adapt. scen.: Adapt.: W. Dobaczewska-Niedziałkowska. Wyst. Pozn., T. Marcinek 1951.

Przeł.: ros.: Vosem' kukol i odin medveżonok. [Przeł.] S. Dasavskaja i U. Beljaev. Moskwa 1956. — ukr.: wyst. Lw. 1956.

12. Kłopot z mężczyznanami. Komedja w 3 aktach. Praprem. Zielona Góra, T. Ziemi Lubuskiej 1954. Druk fragm. *Teatr* 1954 nr 9 s. 11-13.

13. Obrońca komuny. Sztuka w 2 aktach. Uwagi insc. oprac. ... Wwa: Czyt. 1954, 98 s.

14. Kajtek, warszawski szpak. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1958, 157 s.

15. Element i panna. Sztuka w 2 aktach. *Teatr Lud.* 1960 nr 5 s. 267-316.

16. Jak jeden malarz chciał namalować szczęśliwego motyla. [Bajka dla dzieci]. Wwa: NK 1960, 43 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 2 [!] 1974, wyd. 5 [właśc. 4] 1986.

Przekł.: jap.: Shiwae – na chocho [Przel.] J.U. Risako. Tōkyō 1968, – niem.: Wie ein Maler einen glücklichen Schmetterling malen wollte. [Przel.] C. Rymarowicz. Wwa, Berlin 1966, – serb.-chorw.: Slikar i sretni leptir. [Przel.] B. Cirić. Wwa, Zagreb 1963, – węgier.: A boldog pillangó. [Przel.] E. Sabók. Budapest 1963.

Adapt.: radiowa: O szczęśliwym motylu. Adapt.: K. Krymkowa. Radio 1973, – teatr.: Szczęśliwy motyl. Adapt.: T. Pajdana i Z. Smandzik. Wyst. Opole, Opol. T. Lalki i Aktora im A. Smolki 1977; Adapt.: W. Hejno. Wyst. Łódź, T. Lalek „Arlekin” 1978.

17. Stan zagrożenia. [Sztuka w 2 aktach]. *Teatr Lud.* 1960 nr 11 s. 622-657. Praprem. Bielawa, T. Robotniczy 1961.

18. Ten obcy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1961, 278 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1966, wyd. 4 1969, wyd. 5 1970, wyd. 6 1972, wyd. 7 1974, wyd. 8 1978, wyd. 9 1983, wyd. 10 1984, wyd. 11 1987, wyd. 12 1990, wyd. 13 1991, wyd. 14 1992, wyd. [!] 1993, wyd. [!] 1994.

Książka umieszczona na międzynarodowej Liście Honorowej im. H.Ch. Andersena przez Międzynarodowe Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY).

Przekł.: białorus.: Gėty Źużynec. [Przel.] T. Zarzycka. Minsk 1978, – bułg.: Čuždijat. [Przel.] D. Dobrev. Sofija 1971, – czes.: Cizinc na ostrově. [Przel.] T. Teigová. Praha 1968, – kirgiski: Čoočum bala. [Przel.] A. Šurančiev. Frunze 1967, – litew.: Svetimasis. [Przel.] J. Kardelytė. Vilnius 1970, – łotew.: Svešais. [Przel.] J. Osmanis. Riga 1973, – niem.: Wir sind Freunde, Marek. [Przel.] E. Świeżawski. Einsiedeln 1964, – ros.: Čužoj. [Przel.] J. Viner. Moskva 1965, – serb.-chorw.: Tudinac. [Przel.] P. Vujičić. Beograd 1975, – słowac.: Ten neznámy. [Przel.] M. Pridávková-Minárniková. Bratislava 1989, – słoweń.: Avstopotar. [Przel.] U. Kraigher. Ljubljana 1976, – ukr.: Čužyj. [Przel.] L. Kulakiv's'ka. Kijv 1968, – włos.: Lo straniero. [Przel.] E. Zawarska, R. Caporali. Firenze 1964, wyd. nast. tamże 1965, 1970.

Adapt. radiowa pt. Wyprawa. Radio 1968.

19. Rozbita latarka. Sztuka w 3 odsłonach. *Teatr Lud.* 1962 nr 4 s. 203-214.

I nagroda w konkursie Pol. Radia w 1961.

20. Rozbita szyba. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: PZWS 1963, 47 s. Wyd. 2 tamże 1964.

Adapt. radiowa: Radio 1968.

21. Niebezpieczna przygoda. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Ruch 1964, 22 s. Wyd. 2 tamże 1969.

22. Niespokojne godziny. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1964, 222 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1970, wyd. 4 1972, wyd. 5 1974.

Przekł.: litew.: Neramos valandos. [Przel.] A. Liobytė. Vilnius 1967, – niem.: Ich warte, Ninka. [Przel.] G. Hagenau. Zürich 1968, – serb.-chorw.: Nemirni časovi. [Przel.] P. Vujičić. Sarajevo 1975, – słowac.: Nepokojné hodiny. [Przel.] M. Minárniková-Pridávková. Bratislava 1969.

Adapt. radiowa: Radio 1966.

23. Tort orzechowy. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: PZWS 1966, 46 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; wyd. 3. Wwa: WSiP 1992.

Adapt. tv: Adapt.: K. Lindenbergh. TV 1966.

24. Wszystko inaczej. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1968, 212 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1973, wyd. 4 1976, wyd. 5 1981; Wr.: Siedmioróg 1993.

Przekł.: jap.: Subetega betsu no yoni. [Przel.] I.R. Uchida. Tōkyō 1985, – niem.: Maju und Michael. [Przel.] A. Loepfe. Zürich 1970, wyd. 2 tamże 1971; Ferien in der Stadt. [Przel.] K. Kelm. Berlin 1974, – ukr.: Vse ne tak. [Przel.] J. Brojak. Kijv 1980, – węgier.: Minden másképpen van. [Przel.] E. Sebők. Budapest 1975, – włos.: Maja e Michele. [Przel.] E. Cirri. Firenze 1977, wyd. nast. tamże 1980, 1983; [Przel.] M.L. Falorni. Firenze 1984.

Adapt. radiowa pt. Michał i Maja. Radio 1971.

25. Ważne i nieważne. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1971, 204 s.

Przekł.: czes.: Terka jede do Varsavy. [Przel.] Z. Kostenská. Praha 1982, – niem.: Kitka darf bleiben. [Przel.] A. Loepfe. [Einsiedeln] 1972, – turec.: Döne döne gider günes. [Przel.] H. Kuntay. Istanbul 1978, wyd. nast. 1980, – włos.: La cose che contano. [Przel.] E. Cirri. Firenze 1980.

Adapt. radiowa: Adapt.: K. Krymkowa. Radio 1973.

26. Inna? [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1975, 227 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1987, wyd. [!] 1993.

Książka wpisana na Listę Honorową Premio Europeo.

Przekł.: czes.: Jiná dívka? [Przel.] H. Teigová. Praha 1979, – fiń.: Erilainen tyttö. [Przel.] R. Koivisto. Helsinki 1981, – włos.: Una casa per Danka. [Przel.] G. Tomassucci. Firenze 1978.

Adapt.: film.: Scenariusz: ... i A. Sokółowska. Ekran 1976. [Film uzyskał w 1977 nagrodę na Ogólnopolskim Festiwalu Filmów dla Dzieci i Młodzieży podczas III Biennale Sztuki dla Dziecka w Poznaniu]. – radiowa: Radio 1980.

27. Strategia czekania. [Wspomnienia]. Wwa: PIW 1982, 202 s.

Prace redakcyjne

1. K. Simonow: Ani kroku w tył. Fragmenty „Dni i nocy”. Wybrała i oprac. ... Wwa: Prasa Wojsk., KiW 1950, 116 s.

2. W. Wasilewska: Fornalska doła. Z powieści „Ojczyzna” wybrała i oprac. ... Wwa: KiW 1950, 80 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1990. – SWPP 1. – LP (J. Kaniowska-Lewańska) – NSLD (S. Frycie).

[Technika powieści Żeromskiego:] K. Czachowski: O technice powieści Żeromskiego. *Wład Lit.* 1929 nr 40; J. Hulewicz. *Pam. Lit.* 1930. – [Historia o czterech pstróczkach:] T. Mikulski: Wróble warszawskie. *Odrodzenie* 1949 nr 42; Z. Rothertowa. *Now. Lit.* 1949 nr 28. – W. Grzegorzcyk: Na przykładzie jednej książki. *Nowa Szkoła* 1964 nr 4 [dot.: Ten obcy]. – J. Szuchowa: Książki o dzieciach nie tylko dla dzieci. *Życie Warsz.* 1965 nr 205. – K. Kuliczowska: I.J. Tyg. *Kult.* 1966 nr 7. – B. Białkowska: O twórczości I.J. *Por. Bibl.* 1967 nr 9. – K. Kuliczowska: Poważnie i z prostotą. W teście: W szklanej kuli. Wwa 1970. – K. Kuliczowska: I.J. (Syl-

wetki pisarzy). *Książ. dla Ciebie* 1972 nr 6. — M. Kunowska-Porebna: Proza wielowymiarowa. *Nowe Życie* 1984 nr 7. — B. Sulikowski: „Należałam do tych, które się bały”. *Tyż. Powsz.* 1985 nr 44. [dot.: Strategia czekania].

B.D.

JURKOWSKI Stefan

ur. 1948

Pseud.: Jerzy Stefański; S.J.; (S.J.); stej.
Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 30 stycznia 1948 w Tarnowskich Górach, syn Józefa Jurkowskiego, chemika, i Ireny z Marczewskich. Uczęszczał do szkół w Zawierciu, następnie do Liceum św. Augustyna w Warszawie. Debiutował w 1967 wierszem „Podróż”, ogłoszonym w *Kierunkach* (nr 8). Po zdaniu matury w 1968 studiował historię w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie i uzyskał magisterium. Od 1969 związany był z KKMP. Liczne wiersze, recenzje literackie i felietony publikował w *Kierunkach* (do 1989), *Tygodniku Kulturalnym* (1968-86), *Życiu Literackim* (1968-89), *Nowym Wyrazie* (1969-80), *Poezji* (1971-78), *Regionach* (1972-74), *Słowie Powszechnym* (1973-84), *Literaturze* (1978-90). Uczestniczył od 1970 w organizowanych przez Stowarzyszenie „Pax” ogólnopolskich Łódzkich Wiosnach Poetów, siedmiokrotnie otrzymywał nagrody i wyróżnienia. W 1973 ożenił się z Ireną Sadowską, lekarzem medycyny. W 1974-78 był redaktorem w *Kierunkach* (publikował też pod pseud.: Jerzy Stefański, S.J.). Od 1978 do czerwca 1991 pracował w Instytucie Wydawniczym „Pax”, po czym do końca tegoż roku w dziale miejskim *Słowa Powszechnego*. W styczniu 1992 objął funkcję zastępcy sekretarza redakcji w *Szpilkach*, a od września tegoż roku pracował w dziale kulturalnym *Życia Codziennego*. Jednocześnie współpracował jako recenzent z *Nowymi Książkami* (od 1980) i *Twórczością* (od 1989). W 1980 został członkiem SDP, a w 1990 członkiem SPP. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wibracje. [Wiersze]. Wwa: Pax 1969, 14 s.
2. Wysokie lato. [Wiersze]. Wwa: Pax 1975, 46 s.
Nagroda literacka im. W. Pietrzaka w 1975.
3. Równowaga. [Wiersze]. Wwa: KAW 1980, 99 s.
4. Zagrożenie. [Wiersze]. Wwa: Pax 1980, 72 s.
5. Genesis. [Wiersze]. Kr.: WL 1985, 50 s.
6. Światy równoległe. Wiersze wybrane. Wybór i wstęp: S. Jończyk. Wwa: Pax 1987, 154 s.
Zawiera też: Z wierszy nowych.
7. Poszerzanie przestrzeni. [Wiersze]. Wwa: Ofic. Literatów i Dziennikarzy „Pod Wiatr” 1993, 116 s.

Zawiera cykle: Wędrowka; Chwilowe miejsce zamieszkania; Traktat osobisty.

8. Cierpliwość. [Wiersze]. Wwa: *Życie Nasze Codz.* 1994, 87 s.

Cykle: Cierpienie; Zanik pamięci; Odpowiedź.

Prace redakcyjne

1. A. Jureń: Godzina Jesienna. [Wiersze]. Wybór ... Wstęp: S. Misakowski. Wwa: Pax 1987, 85 s.
2. J. Pietrkiewicz: Modlitwy intelektu. Wybór i wstęp ... Wwa: Pax 1988, 79 s.
3. Łódzka Wiosna Poetów, 1984-1988. Red. ... Wwa: Pax 1989, 83 s.

OPRACOWANIA (wybór)

[Zagrożenie; Równowaga:] K. Pienkosz: Do trzech razy sztuka. *Literatura* 1981 nr 2; A. Warzecha: J. *Życie Lit.* 1981 nr 49. — [Genesis:] W. Natanson: Rocznik 48. *Nowe Książ.* 1985 nr 12; J. Tulik: „Świat ukrzyżowany oknem”. *Życie Lit.* 1985 nr 49; L. Żuliński. *Kierunki* 1985 nr 47; K. Pienkosz: Anty-Genesis. *Literatura* 1986 nr 2. — [Światy równoległe:] S. Jończyk: Światy równoległe S.J. *Kierunki* 1987 nr 35; J. Marx: Siedmiokrotny laureat. *Kultura* 1988 nr 24; T. Olszewski: W obronie godności. *Życie Lit.* 1988 nr 27; S. Stanik: „Pokaż mi Prawdę ...” *Kierunki* 1988 nr 32; J. Stępień: Wiersze metafizyczne J. St. Powsz. 1988 nr 83.

E.G.

JUSTYNOWICZ Bogdan

ur. 1939

Krypt. B.J.
Poeta, prozaik.

Urodzony 30 sierpnia 1939 w Starej Wilejce pod Wilnem; syn Mamerta Justynowicza, agronoma, i Jadwigi z Szymańskich, urzędniczki. W 1946 przyjechał z rodziną do Gdańska, gdzie od 1955 uczęszczał do II Liceum Ogólnokształcącego im. J.H. Pestalozziego. Debiutował w 1956 wierszami „Nad prądem” i „Przestrzeń”, drukowanymi w dodatku do *Głosu Wybrzeża* pt. *Dziwijała Fala* (nr 15). Po otrzymaniu w 1957 świadectwa dojrzałości rozpoczął studia na Wydziale Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku. W 1957-58 należał do zespołu redakcyjnego dwutygodnika studenckiego *Uwaga*, ponadto nawiązał stałą współpracę m.in. z czasopismami: *Dziennik Bałtycki* (1956-61), *Głos Wybrzeża* (1956-62, 1965-67), *Pomorze* (1957-69). Był współzałożycielem Gdańskiej Grupy Młodych, działającej w 1956-63 przy ZMS. Był laureatem konkursów poetyckich. W 1960 został członkiem ZLP. Od 1961 należał do PZPR. W 1962-68 pracował w Redakcji Literackiej Rozgłośni Gdańskiej Polskiego Radia. W tym czasie zaczął ogłaszać wiersze, prozę, recenzje literackie i plastyczne, przekłady z literatury rosyjskiej i gruzińskiej także w pismach: *Litery* (do 1970), *Nadodrże* (do 1966), *Siódmy Głos Tygodnia* (do 1966), *Wiatrak* (do 1967), *Współczesność* (1966-69). W 1968 przeniósł się do Warszawy,

gdzie w 1970 ukończył Wydział Filozoficzno-Historyczny na Uniwersytecie Warszawskim. Od 1983 należy do nowego ZLP. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przed jutrem. [Wiersze]. Gdynia: WM 1958, 63 s.

Zawiera m.in. cykl: 100 metrów.

Nagroda w konkursie WRN w Gdańsku i Oddz. Morskiego SDP w 1958.

2. Przenikanie. [Wiersze]. Gdynia: WM 1960, 75 s.

Zawiera cykle: Poemat z odnośnikami; Godziny pejzażu; Przenikanie; Dwa poematy.

3. Ćwiczenie dykcji. [Wiersze]. Gdynia: WM 1966, 37 s.

Zawiera m.in. cykle: Ćwiczenie dykcji; Dom.

4. Południk elegii. [Wiersze]. Gdynia: WM 1968, 60 s.

5. „Chrobry” zmienia kurs. [Opowieść]. Wwa: MON 1970, 119 s.

6. W cieniu twierdzy Kołobrzeg. [Opowieść]. Wwa: MON 1971 [właśc. 1972], 117 s.

7. Daleko od brzegu. [Opowieść]. Wwa: MON 1973, 112 s.

8. Nabrzeże malarzy. Szkice o gdańskich plastykach. Gdańsk: WM 1973, 82 s.

Zawartość: Wstęp: 2 × 2 + 3 czyli reprezentacja trzech pokoleń „Szkoły sopockiej”; Jackiewicz; Śramkiewicz; Usarewicz; Magdalena Heyda-Usarewiczowa; Zabłocki; Zula Strzelecka; Strzeleckiego gobeliny albo malarstwo; Gorbatowski; Bereżnicki; Krechowicz; Monika Zawadzka-Krechowicz; Lajming; Wiesław Markowski; Lasecki; Radke; Teatr przeczuty, czyli kilka uwag o „Galerii” Jerzego Krechowicza.

9. Rok świetlny. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1973, 91 s.

10. Miłość, nasz syn. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1987, 51 s.

11. Wiersze wybrane. Wstęp: I. Smolka. Gdańsk: WM 1988, 206 s.

12. Książka, której się śniło. [Powieść dla dzieci]. Wwa: Alfa 1990, 200 s.

Przekłady i adaptacje

1. B. Nosik: Od Dunaju do Leny. [Reportaż]. Gdynia: WM 1968, 235 s.

2. E. Raud: Fikmik. [Opowiadanie dla dzieci]. Przeł. z ros. ... Wwa: KAW 1976, 46 s.

3. E. Raud: Jak zajęć hodował ryby. [Opowiadanie dla dzieci]. Przeł. z ros. ... Wwa: KAW 1976, 30 s.

4. A. Strug: Żółty krzyż. [Powieść]. Adapt. radio-wa [18 odcinków] ... Radio 1979.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1989. — SWPP 2 (M. Brykalska). — Inf. KKMP.

J.A. Frasiak: Ucieczka od tradycji. *Życie Lit.* 1959 nr 27 [rec.: Przed jutrem]. — E. Bernstein: Polowanie na metafory. *Współczesność* 1961 nr 4 [rec.: Przenikanie]. — P. Kunczewicz: Poeta w poczekalni niepewności. *Orientacja* 1966 nr z XI. — A.K. Waśkiewicz: Rzeczywistość nie zinterpretowana. *Twórczość* 1967 nr 12 [rec.: Ćwiczenie dykcji]. — M. Czerwińska: Rozwój gdańskiego środowiska poetyckiego. *Gdań. Roczn. Kult.* 1969 t. 4. — M. Orski: Południk elegii. *Poezja* 1970 nr 5. — L. Szaruga: Rozszczępanie szarości. *Współczesność* 1971 nr 9. — I. Smolka: Rok świetlny Justynowicza. *Twórczość* 1975 nr 1. — A. Biskupski: Forpoczta „Nieobecnego pokolenia”. W tegoż: Tym jest jeszcze poezja. Łódź 1980. — J. Niemczuk: Snom nadać sprawność. *Kultura* 1980 nr 27. — J.A. Borzęcki: „Bóg czy Ból?” *Poezja* 1989 nr 8 [rec.: Wiersze wybrane].

A.H.

Faint, illegible text on the left side of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text on the right side of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

SKRÓTY W TYTUŁACH CZASOPISM

(wg normy PN 68/N 01178 „Przepisy bibliograficzne. Skróty wyrazów typowych w tytułach czasopism i wydawnictw zbiorowych”). W tytułach jednowyrazowych nie stosowano skrótów.

Acad. — *Academia, Académie*
Adm. — *Administracja*
Ag. — *Agencja*
Akad. — *Akademia, Akademicki*
Aktual. — *Aktualności, Aktualny*
Alm. — *Almanach*
Amat. — *Amatorski*
Ang. — *Angielski, Anglia*
Ann. — *Annales, Annals, Annuaire, Annual*
Apost. — *Apostolski, Apostolstwo, Apostoł*
Arch. — *Archiwum*
Archidiec. — *Archidiecezja, Archidiecezjalny*
Arg. — *Argumenty*
Ark. — *Arkusz*
Artyst. — *Artystyczny*
Aten. — *Ateneum*
Ausch. — *Auschwitz*

Bad. — *Badanie, Badawczy*
Balt. — *Baltycki*
Baryk. — *Barykada*
Besk. — *Beskidzki*
Będz. — *Będziński*
Białost. — *Białostocki*
Białyst. — *Białystok*
Bibl. — *Biblioteczny, Biblioteka, Bibliotekarz*
Bibliogr. — *Bibliografia, Bibliograficzny*
Bież. — *Bieżący*
Biul. — *Biuletyn*
Bull. — *Bulletin*
Bułg. — *Bułgaria*
Bydg. — *Bydgoski, Bydgoszcz*
Byt. — *Bytom, Bytomski*

Cent. — *Centrala, Centralny*
Chełm. — *Chełmski*
Chłop. — *Chłopów, Chłopski*
Chrzan. — *Chrzanowski*
Chrześc. — *Chrześcijański*
Ciesz. — *Cieszyn, Cieszyński*
Codz. — *Codzienny*
Crac. — *Cracoviensis*

Czas. — Czasopismo, Czasopiśmiennictwo
Czech. — Czechosłowacja
Czer. — Czerwony
Częst. — Częstochowa, Częstochowski
Człow. — Człowiek
Czyn. — Czynności
Czyt. — Czytelnictwo

Daw. — *Dawny*
Dąbr. — *Dąbrowski*
Demokr. — *Demokracja, Demokratyczny*
Diar. — *Diariusz*
Diec. — *Diecezja, Diecezjalny*
Doc. — *Documents*
Dod. — *Dodatek*
Dok. — *Dokumentacja, Dokumentacyjny, Dokumenty*
Dolnośl. — *Dolnośląski*
Duszp. — *Duszpasterski*
Dydak. — *Dydaktyczny*
Dyr. — *Dyrekcja, Dyrektor*
Dz. — *Dziennik*
Dział. — *Działalność*
Dziec. — *Dziecięcy, Dziecko*
Dziej. — *Dziejów*
Dzien. — *Dziennikarski, Dziennikarz*
Dzis. — *Dzisiejszy*

Elb. — *Elbląg, Elbląski*
Enc. — *Encyklopedia*
Estet. — *Estetyczny*
Etnogr. — *Etnografia, Etnograficzny*
Ewang. — *Ewangelicki*
Expr. — *Express*

Film. — *Filmowiec, Filmowy*
Filmogr. — *Filmografia*
Filol. — *Filologia, Filologiczny*
Filoz. — *Filozofia, Filozoficzny*
Fonogr. — *Fonograficzny*
Frag. — *Fragmenta*
Franc. — *Francuski*
Fund. — *Fundamenta*

Gaz. — *Gazeta, Gazetka*
 Gdań. — *Gdańsk, Gdański*
 Gł. — *Główny*
 Gnieź. — *Gnieźnieński*
 Gon. — *Goniec*
 Gorz. — *Gorzowski*
 Górnośl. — *Górnośląski*
 Górs. — *Górski*
 Graf. — *Graficzny*
 Grom. — *Gromada*
 Grudz. — *Grudziądz, Grudziądzki*

Hejn. — *Hejnał*
 Hist. — *Historia, Historyczny*
 Hist.-lit. — *Historycznoliteracki*
 Hist.-Lit. — *Historyczno-Literacki*
 Hiszp. — *Hiszpania*
 Hitler. — *Hitlerowski*
 Horyz. — *Horyzonty*
 Hum. — *Humanistyczny, Humanistyka*

Il. — *Ilustrowany*
 Inf. — *Informacja, Informacyjny, Information, Informator*
 Inowr. — *Inowrocław*
 Inst. — *Instytut*
 Intel. — *Inteligencja*
 Isk. — *Iskierki, Iskra*
 Izd. — *Izдание*

Jag. — *Jagielloński*
 Jel.-górs. — *Jeleniogórski*
 Jezus. — *Jezusowy*
 Jęz. — *Jezyk, Jezykowy*
 Jęz.ozn. — *Jezykoznauczcy, Jezykoznaustwo*

Kal. — *Kalendarz*
 Kalej. — *Kalejdoskop*
 Kalis. — *Kaliski*
 Kapł. — *Kapłan, Kapłański*
 Karp. — *Karpaty*
 Kasz. — *Kaszëbskô, Kaszubski*
 Kat. — *Katalog*
 Katol. — *Katolicki*
 Katow. — *Katowice, Katowicki*
 Kiel. — *Kielce, Kielecki*
 Kinem. — *Kinematografia*
 Kl. — *Klasa*
 Klub. — *Klubów*
 Klodz. — *Kłodzki*
 Kob. — *Kobieta*
 Kol. — *Kolegium*
 Kolob. — *Kolobrzesci*
 Kom. — *Komunikat*
 Komis. — *Komisja*
 Komit. — *Komitet*
 Konf. — *Konferencja*

Koszal. — Koszalin, Koszaliński
 Kór. — *Körnicky*
 Kraj. — *Krajowy*
 Krajozn. — *Krajoznawczy*
 Krak. — *Krakowski, Kraków*
 Kron. — *Kronika*
 Kroś. — *Krośnieński*
 Król. — *Królestwo, Królowa*
 Kryt. — *Krytyka*
 Książ. — *Książka*
 Księg. — *Księgarski, Księgarstwo, Księgarz*
 Kuj. — *Kujawski, Kujawy*
 KUL — *Katolicki Uniwersytet Lubelski*
 Kult. — *Kultura, Kulturalny*
 Kup. — *Kupiec, Kupiecki, Kupiectwo*
 Kur. — *Kurier*
 Kurat. — *Kuratorium*
 Kuź. — *Kuźnia, Kuźnica*
 Kwart. — *Kwartalnik*

Leg. — *Legnicki*
 Lek. — *Lekarski, Lekarz*
 Lekc. — *Lekcja*
 Lit. — *Literacki, Literatura*
 Łodz. — *Łódziska*
 Lot. — *Lotnictwo, Lotniczy*
 Lubel. — *Lubelski*
 Lubus. — *Lubuski*
 Lud. — *Ludowy*
 Ludozn. — *Ludoznawczy*
 Lwow. — *Lwowski*

Łomż. — *Łomżyński*
 Łow. — *Łowiec, Łowiecki*
 Łódz. — *Łódzki*
 ETN — *Łódzkie Towarzystwo Naukowe*

M. — *Miasto*
 Macierz. — *Macierzysty*
 Mag. — *Magazyn*
 Majd. — *Majdank*
 Małop. — *Małopolski*
 Mar. — *Marynarka, Marynarz*
 Mariac. — *Mariacki*
 Mariau. — *Mariawita*
 Mater. — *Materiały*
 Maz. — *Mazowiecki, Mazowsze*
 Mazur. — *Mazurski*
 Mediew. — *Mediewistyczny*
 Merk. — *Merkuriusz*
 Met. — *Metodologiczny, Metodyczny*
 Mick. — *Mickiewicz*
 Miej. — *Miejski*
 Mies. — *Miesięcznik, Miesięczny*
 Międzynar. — *Międzynarodowy*
 Miłoś. — *Miłośnik*
 Min. — *Ministerstwo*

Młod. — Młodych
 Młodz. — Młodzież, Młodzieżowy
 MON — Ministerstwo Obrony Narodowej
 Monit. — Monitor
 Monogr. — Monografia, Monograficzny
 Mor. — Morski
 Muz. — Muzealnictwo, Muzealny, Muzeum
 Muzycz. — Muzyczny
 Muzykol. — Muzykologiczny

Nacz. — Naczelny
 Nadbalt. — Nadbałtycki
 Nadnot. — Nadnotecki
 Nadodrz. — Nadodrzański
 Najnow. — Najnowszy
 Najwyż. — Najwyższy
 Nakł. — Nakład
 Nar. — Narodowy, Naród
 Nasz. — Naszej, Naszych
 Naucz. — Nauczanie, Nauczyciel, Nauczycielski
 Nauk. — Naukowy
 Naukozn. — Naukoznawstwo
 Neofil. — Neofilologiczny
 Niedz. — Niedzielny
 Niem. — Niemcy, Niemiecki
 Niepodl. — Niepodległy
 Not. — Notatki, Notatnik, Notes
 Now. — Nowego, Nowej, Nowiny, Nowości

Obs. — Obserwator, Obserwatorium
 Occid. — Occidentalis
 Oddz. — Oddział
 Odrodz. — Odrodzenie
 Og. — Ogólny
 Ogn. — Ognisko
 Og.-pol. — Ogólnopolski
 Ojcz. — Ojczysty, Ojczyzna
 Okól. — Okólnik
 Okr. — Okręg, Okręgowy
 Okres. — Okresowy
 Olszt. — Olsztyn, Olsztyński
 Opol. — Opolski
 Opr. — Opracowywany
 Ored. — Oredownik
 Org. — Organizacja, Organizacyjny
 Orient. — Orientalis, Orientalistyczny
 Ossol. — Ossoliński
 Ośr. — Ośrodek
 Ośw. — Oświata, Oświatowy
 Oświęc. — Oświęcim, Oświęcimski

Pam. — Pamiętnik
 PAN — Polska Akademia Nauk
 Panc. — Pancerny
 Państ. — Państwo, Państwowy
 Papies. — Papieski
 Part. — Partia, Partyjny

Past. — Pasterski
 PAU — Polska Akademia Umiejętności
 PCK — Polski Czerwony Krzyż
 Pedag. — Pedagogiczny, Pedagogika
 Philol. — Philologie
 Philos. — Philosophia, Philosophicus, Philosophie
 Pielg. — Pielgrzym
 Pięk. — Piękny
 Piotr. — Piotrkowski
 Pis. — Pismo
 Piś. — Piśmiennictwo
 Plac. — Placówka
 Płoc. — Płocki
 Poch. — Pochodnia
 Podhal. — Podhalański
 Podl. — Podlasie, Podlaski
 Podr. — Podróż
 Podst. — Podstawowy
 Pogl. — Poglądy
 Pol. — Polonia, Polski
 Poligr. — Poligraficzny
 Polit. — Polityczny
 Polonist. — Polonistyczny
 Połud. — Południowy
 Pom. — Pomerania, Pomorski, Pomorzanie
 Pomoc. — Pomocniczy
 Pop. — Popularny
 Por. — Poradnia, Poradnik
 Poroz. — Porozumienie
 Porów. — Porównawczy
 Pos. — Posiedzenie
 Posel. — Poselstwo
 Posł. — Posłaniec, Postannictwo
 Posn. — Posnaniensis
 Post. — Postęp
 Pośw. — Poświęcony
 Pow. — Powiat, Powiatowy
 Powsz. — Powszechny
 Pozn. — Poznań, Poznański
 Poznaj. — Poznajemy, Poznajmy
 Półn. — Północ, Północny
 Pr. — Praca, Pracownia, Pracowniczy,
 Pracownik, Pracujemy
 Pras. — Prasowy
 Prasozn. — Prasoznawczy, Prasoznawstwo
 Prawosł. — Prawosławny
 Prez. — Prezydium
 Probl. — Problematyka, Problemowy, Problemy
 Progr. — Program
 Prop. — Propaganda, Propagandowy,
 Propagandysta
 Prz. — Przegląd
 Przedszk. — Przedszkole
 Przekł. — Przekłady
 Przekr. — Przekrój
 Przemys. — Przemyski
 Przeszł. — Przeszłość

Przew. — Przewodnik
 Przod. — Przodownik
 Przyj. — Przyjaciół, Przyjaciółka, Przyjaźń
 Przyr. — Przyroda
 Psychol. — Psychologia, Psychologiczny
 PTPN — Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk
 PTTK — Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
 Publ. — Publikacja
 Puł. — Puławski
 PWSM — Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna

Racib. — Raciborski
 Radom. — Radomski
 Radz. — Radziecki
 Rec. — Recenzyjny
 Refor. — Reformacja
 Region. — Regionalny
 Rejon. — Rejonowy
 Rel. — Religia
 Repert. — Repertuarowy
 Repub. — Republika
 RN — Rada Narodowa
 Rob. — Robota, Robotniczy, Robotnik
 Rocz. — Rocznicą, Rocznik
 Rodz. — Rodzina
 Rodzaj. — Rodzajów
 Rol. — Rolnictwo, Rolniczy, Rolnik, Rolny
 Ros. — Rosyjski
 Rozpr. — Rozprawy
 Rozw. — Rozwój
 Różań. — Różańcowy
 RP — Rzeczpospolita Polska
 Rybn. — Rybnicki
 Rzem. — Rzemieślniczy, Rzemieślnik
 Rzesz. — Rzeszowski, Rzeszów

Salez. — Salezjański
 Samorz. — Samorząd, Samorządowy
 Sand. — Sandomierski
 Sanoc. — Sanocki
 Sądec. — Sąddecki
 SD — Stronnictwo Demokratyczne
 Sect. — Sectio
 Sekc. — Sekcja
 Semin. — Seminarium
 Ser. — Seria
 Serw. — Serwis
 Ses. — Sesja
 Skarb. — Skarbiec
 Skrzyd. — Skrzydlaty, Skrzydła
 Slav. — Slavia
 Slaw. — Sławistyczny
 Sl. — Słowo
 Słow. — Słowiański
 Słup. — Słupski
 Służ. — Służba, Służbowy

Słych. — Słyhać
 Soc. — Socjalny
 Socjalis. — Socjalistyczny
 Socjol. — Socjologia, Socjologiczny
 Solid. — Solidarność
 Sosnow. — Sosnowiec, Sosnowiecki
 SPAM — Stowarzyszenie Polskich Artystów Muzyków
 SPATiF — Stowarzyszenie Polskich Artystów Teatru i Filmu
 Spec. — Specjalny
 Społ. — Społeczeństwo, Społeczny
 Spół. — Spółnota
 Spółdz. — Spółdzielca, Spółdzielczość, Spółdzielnia
 Spr. — Sprawa
 Spraw. — Sprawozdanie, Sprawozdawczy
 Staroż. — Starożytny
 Stol. — Stolica
 Stoł. — Stołeczny
 Stow. — Stowarzyszenie
 Straż. — Strażnica
 Stron. — Stronnictwo
 Strzel. — Strzelectwo
 Stud. — Studium
 Studen. — Studencki
 Suw. — Suwalski, Suwałki
 Syg. — Sygnały
 Symp. — Sympozjum
 Synt. — Synteza
 Szczec. — Szczeciński
 Szk. — Szkoleniowy, Szkolnictwo, Szkolny, Szkoła
 Szt. — Sztuka
 Sztand. — Sztandar

Śi. — Śląsk, Śląski
 Śpiew. — Śpiewaczy, Śpiewamy
 Św. — Święty
 Świąt. — Świąteczny
 Świd. — Świdnicki
 Świerszcz. — Świerszczyk
 Świetl. — Świetlica, Świetlicowy
 Świątokrzys. — Świątokrzyski

Tańcz. — Tańczymy
 Tar. — Tarnowski
 Tarnob. — Tarnobrzeski
 Tarnog. — Tarnogórski
 Tatr. — Tatrach
 Teatr. — Teatralny, Teatrów
 Telew. — Telewizja, Telewizyjny
 Tem. — Tematyczny, Tematyka
 Teol. — Teologiczny
 Teor. — Teoretyczny, Teoria
 Teraż. — Teraźniejszy
 Tłum. — Tłumaczenie
 TN — Towarzystwo Naukowe

TNW — *Towarzystwo Naukowe Warszawskie*
 Tomasz. — *Tomaszowski*
 Tor. — *Torunensis, Toruń, Toruński*
 Tow. — *Towarzystwo*
 TPD — *Towarzystwo Przyjaciół Dzieci*
 TPN — *Towarzystwo Przyjaciół Nauk*
 TPPR — *Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej*
 Tryb. — *Trybuna*
 TRZZ — *Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich*
 TUR — *Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego*
 Tur. — *Turecki*
 Turyst. — *Turystyczny, Turystyka*
 Tworz. — *Tworzący, Tworzywo*
 Twór. — *Twórca, Twórczość*
 Tydz. — *Tydzień*
 Tyg. — *Tygodnik, Tygodniowy*

UAM — *Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*

Ucz. — *Uczniowski, Uczmy się*
 UG — *Uniwersytet Gdański*
 UJ — *Uniwersytet Jagielloński*
 UE — *Uniwersytet Łódzki*
 UMCS — *Universitas Mariae Curie-Skłodowska, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej*
 UMK — *Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu*
 Univ. — *Universitas*
 Uniw. — *Uniwersytecki, Uniwersytet*
 Urz. — *Urząd, Urzędowy*
 UŚl. — *Uniwersytet Śląski*
 UW — *Uniwersytet Warszawski*
 UWrocław. — *Uniwersytet Wrocławski*

Vars. — *Varsaviensis*

Walcz. — *Walczy, Walczymy*
 Wałb. — *Wałbrzych, Wałbrzyski*
 Warm. — *Warmia, Warmiak, Warmiński*
 Warsz. — *Warszawa, Warszawski*
 Waż. — *Ważniejszy*
 Wczesnośr. — *Wczesnośredniowieczny*
 Wejh. — *Wejherowski*
 Wiad. — *Wiadomości*
 Wian. — *Wianuszek*
 Wic. — *Wiciowy*
 Widow. — *Widownia*
 Wiecz. — *Wieczorny, Wieczorowy, Wieczór*
 Wiej. — *Wiejski*
 Wielkop. — *Wielkopolska, Wielkopolski*
 Wieluń. — *Wieluński*
 Wil. — *Wileński*
 Włoc. — *Włocławski*
 Woj. — *Wojewódzki, Województwo*
 Wojs. — *Wojsko, Wojskowy*
 Wol. — *Wolność, Wolny*
 WP — *Wojsko Polskie*

Wratisl. — *Wratislaviensis*
 WRN — *Wojewódzka Rada Narodowa*
 Wroc. — *Wrocław, Wrocławski*
 Wsch. — *Wschód*
 WSNS — *Wyższa Szkoła Nauk Społecznych*
 WSP — *Wyższa Szkoła Pedagogiczna*
 Wspól. — *Wspólny*
 Współcz. — *Współczesny*
 Współpr. — *Współpraca, Współpracownik*
 Wszeczn. — *Wszecznic*
 Wybrz. — *Wybrzeże*
 Wychow. — *Wychowanie, Wychowawczy*
 Wyd. — *Wydawnictwo, Wydawniczy*
 Wydarz. — *Wydarzenie*
 Wydz. — *Wydział*
 Wygl. — *Wygłoszony*
 Wys.-górs. — *Wysokogórski*
 Wyzwol. — *Wyzwolenie*
 Wyz. — *Wyzszy*

Zach. — *Zachodni, Zachód*
 Zag. — *Zagadnienie*
 Zagł. — *Zagłębie, Zagłębiowski*
 Zagr. — *Zagranica, Zagraniczny*
 Zap. — *Zapiski*
 Zapow. — *Zapowiedzi*
 Zar. — *Zaranie*
 Zarz. — *Zarząd*
 Zaw. — *Zawodowiec, Zawodowy*
 Zbior. — *Zbiorowy*
 ZBoWiD — *Związek Bojowników o Wolność i Demokrację*
 Zbroj. — *Zbrojny*
 Zesp. — *Zespól*
 Zest. — *Zestawienie*
 Zesz. — *Zeszyt*
 ZHP — *Związek Harcerstwa Polskiego*
 Ziel. Góra — *Zielona Góra*
 Ziel.-górs. — *Zielonogórski*
 Ziem. — *Ziemia*
 Zjed. — *Zjednoczenie, Zjednoczony*
 Złot. — *Złotowy*
 ZMP — *Związek Młodzieży Polskiej*
 ZMS — *Związek Młodzieży Socjalistycznej*
 ZNP — *Związek Nauczycielstwa Polskiego*
 ZPAP — *Związek Polskich Artystów Plastyków*
 Zrzesz. — *Zrzeszenie, Zrzeszony*
 ZSP — *Zrzeszenie Studentów Polskich*
 Zuch. — *Zuchowy*
 Zw. — *Związek*
 Związk. — *Związkowiec, Związkowy*
 ZWM — *Związek Walki Młodych*

Źródlozn. — *Źródloznawczy*

Źoł. — *Żołnierski, Żołnierz*
 Żyd. — *Żydowski, Żydów*

SKRÓTY INNE

adapt. — adaptacja
ag. — agencja
Ag. Aut. — Agencja Autorska
AK — Armia Krajowa
Akad. — Akademia
AL — Armia Ludowa
albań. — albański
amer. — amerykański
ang. — angielski
ank. — ankieta
anonim. — anonimowy
antydat. — antydatowany
arch. — archiwum
art. — artykuł
artyst. — artystyczny
ATK — Akademia Teologii Katolickiej
AU — Akademia Umiejętności
autoryz. — autoryzowany
azerbejdż. — azerbejdżański

b.d. — bez daty
BGW — Polska Oficyna Wydawnicza „BGW”
białorus. — białoruski
białost. — białostocki
bibl. — biblioteka
bibl-czka — biblioteczka
bibliogr. — bibliograficzny
biogr. — biograficzny
b.m. — bez miejsca wydania
b.m.r. — bez miejsca i roku wydania
b.m.w. — bez miejsca wydania i wydawcy
BN — *Biblioteka Narodowa*
(seria wydawnicza)
BPP — *Biblioteka Pisarzy Polskich*
bułg. — bułgarski
BUP cz. 1 — Biogramy uczonych polskich. Cz. 1.
Z. 1-3. Oprac.: A. Śródka, R. Szczawiński. Wwa:
PWN 1983, 1984.
b.w. — bez wydawcy
Bydg. — Bydgoszcz

Centr. — centralny
chorw. — chorwacki
CIR — Centrum Informacyjno-Reklamowe „CIR”

CPARA — Centralna Poradnia Amatorskiego Ruchu
Artystycznego
CRZZ — Centralna Rada Związków Zawodowych
CSRS — Czechosłowacka Republika Socjalistyczna
cz. — część
czasop. — czasopismo
czes. — czeski
Czyt. — Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”

dat. — datowany
dod. — dodatek
Dolnośl. — Dolnośląski
dot. — dotyczy
Dram. — Dramatyczny (w nazwach teatrów)
druk. — drukarnia, drukowany
duń. — duński
dyr. — dyrekcja

Egz. — egzemplarz
ekran. — ekranizacja
estoń. — estoński

FAW — Filmowa Agencja Wydawnicza
film. — filmowy
filol. — filologiczny
filoz. — filozoficzny
fiń. — fiński
fot. — fotografia, fotograficzny
fotoof. — fotoofsetowy
fragm. — fragment
franc. — francuski

gimn. — gimnazjum
gł. — główny
graf. — graficzny
grec. — grecki
gruz. — gruziński

hebr. — hebrajski
hist. — historyczny
hist.-lit. — historycznoliteracki
hiszp. — hiszpański
holend. — holenderski
hum. — humanistyczny

IBL — Instytut Badań Literackich
 IFiS — Instytut Filozofii i Socjologii
 IH — Instytut Historii
 i in. — i inni
 ilustr. — ilustrował, ilustrowany
 im. — imienia
 inc. — incipit
 inf. — informacja
 Inf. KKMP — R. Marciniak, W. Wągiel: Informator bibliograficzny KKMP (1959-1974). Wwa KKMP przy ZG ZSMW 1974.
 insc. — inscenizacja, inscenizacyjny
 Inst. — Instytut
 IS — Instytut Sztuki
 Iskry — Państwowe Wydawnictwo „Iskry”
 IWZZ — Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych

Jagiell. — Jagielloński
 jap. — japoński
 jęz. — język

K — karta
 kaszub. — kaszubski
 Kat. — Katowice
 KAW — Krajowa Agencja Wydawnicza
 kaz. — kazaski
 KiW — Spółdzielnia Wydawnicza „Książka i Wiedza”
 KKMP — Korespondencyjny Klub Młodych Pisarzy
 klas. — klasyczny
 Kom. — Komitet
 konspir. — konspiracyjny
 KOR — Komitet Obrony Robotników
 koreań. — koreański
 KPP — Komunistyczna Partia Polski
 Kr. — Kraków
 krak. — krakowski
 krypt. — kryptonim
 ks. — księga
 Książ. — Książnica
 Księg. — Księgarnia
 kuj. — kujawski
 KUL — Katolicki Uniwersytet Lubelski
 kult. — kulturalny
 KW — Komitet Wojewódzki

L — lata
 lit. — literacki
 litew. — litewski
 LP — Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny. T. 1-2. Wwa: PWN 1984.
 LP* po 1939 — Literatura polska po 1939. Przewodnik encyklopedyczny. T. 1. Wwa: PEN* 1989.
 LSW — Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza
 lubel. — lubelski
 LubelSW — Lubelska Spółdzielnia Wydawnicza

Lubl. — Lublin
 lud. — ludowy
 Lw. — Lwów

Łac. — łaćski
 łotew. — łotewski
 łódz. — łódzki

M — miasto
 maced. — macedoński
 masz. — maszynopis
 MAW — Młodzieżowa Agencja Wydawnicza
 mazow. — mazowiecki
 mazur. — mazurski
 miej. — miejski
 mies. — miesięcznik
 Min. — Ministerstwo
 mołd. — mołdawski
 MON — Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej
 monogr. — monografia
 MRN — Miejska Rada Narodowa
 m.st. — miasto stołeczne
 muz. — muzyczny, muzyka

Nacz. — naczelny
 nadb. — nadbitka
 nakł. — nakład, nakładowy
 nar. — narodowy
 nast. — następny
 nauk. — naukowy
 nawiąz. — nawiązanie
 neofilol. — neofilologiczny
 niem. — niemiecki
 Niezal. — Niezależny
 NK — Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia”
 norw. — norweski
 NOWA* — Niezależna Oficyna Wydawnicza
 NOWA*, Warszawa
 nr — numer
 NRD — Niemiecka Republika Demokratyczna
 NSLD — Nowy słownik literatury dla dzieci i młodzieży. Wyd. 2. Wwa: Wiedza Powsz. 1984.
 nt. — na temat
 NSZZ „Solidarność” — Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”
 NZS — Niezależne Zrzeszenie Studentów

Objasn. — objaśnienia
 odb. — odbitka
 oddz. — oddział
 ofic. — oficyna
 ogł. — ogłoszony
 ok. — około
 okł. — okładka
 OL — Oficyna Literacka, Kraków
 OLP — Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku.

SKRÓTY INNE

omów. — omówienie
OMTUR — Organizacja Młodzieży Towarzystwa
Uniwersytetu Robotniczego
opol. — opolski
oprac. — opracował, opracowanie
orm. — ormiański
osob. — osobne
Ossol. — Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
Wydawnictwo
oświat. — oświatowy

PAL — Polska Akademia Literatury
Pallot. — „Pallotinum”. Wydawnictwo Stowarzysze-
nia Apostolstwa Katolickiego
pam. — pamiątkowa
PAN — Polska Akademia Nauk
państw. — państwowy
PAP — Polska Agencja Prasowa
PAU — Polska Akademia Umiejętności
Pax — Instytut Wydawniczy „Pax”
PBL — *Polska Bibliografia Literacka*
PCK — Polski Czerwony Krzyż
pedag. — pedagogiczny
Pelikan — Dom Wydawniczy Pelikan
pierwodr. — pierwodruk
PIW — Państwowy Instytut Wydawniczy
podp. — podpisany
podtyt. — podtytuł
Pojezierze — Wydawnictwo „Pojezierze”
Pokolenie* — Oficyna Wydawnicza Pokolenie*,
Warszawa
pol. — polski
polem. — polemika
polit. — polityczny
pomor. — pomorski
popraw. — poprawione
popul. — popularny
por. — porównaj
portug. — portugalski
posł. — posłowie
poszerz. — poszerzony
pow. — powiat
powiel. — powielone
powst. — powstał
powsz. — powszechny
poz. — pozycja
Pozn. — Poznań
PP — Pisarze polscy. Przewodnik bibliograficzny.
Masz. w IBL PAN.
PPR — Polska Partia Robotnicza
PPS — Polska Partia Socjalistyczna
praprem. — prapremiera
Prez. — Prezydium
PRL — Polska Rzeczpospolita Ludowa
PRON — Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodo-
wego
przedm. — przedmowa

przedr. — przedruk
Przedświt* — Wydawnictwo Przedświt*, Warszawa
przejrz. — przejrzane
przekł. — przekład
przeł. — przełożył
przygot. — przygotował, przygotowanie
przyj. — przyjaciel
przyyp. — przypisy
PSB — Polski słownik biograficzny. T. 1-23
z. 139. Kr.: PAU, od t. 8 Wr.: Ossol. 1935-1992.
pseud. — pseudonim
PSL — Polskie Stronnictwo Ludowe
pt. — pod tytułem
PITK — Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajo-
znawcze
PUNO — Polski Uniwersytet na Obczyźnie
PWKS — Państwowe Wydawnictwo Książek
Szkolnych
PWM — Polskie Wydawnictwo Muzyczne
PWN — Państwowe Wydawnictwo Naukowe
PWRiL — Państwowe Wydawnictwo Rolnicze
i Leśne
PWSF — Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa
PWST — Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna
PWSZ — Państwowe Wydawnictwa Szkolnictwa
Zawodowego
PZPR — Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
PZWS — Państwowe Zakłady Wydawnictw
Szkolnych

R. — rok
R. — Rocznik
rec. — recenzja
red. — redagował, redakcja, redakcyjny
reż. — reżyser, reżyserował, reżyserki
RFN — Republika Federalna Niemiec
rkps — rękopis
RL — Rocznik Literacki
ros. — rosyjski
rozm. — rozmawiał
rozpr. — rozprawa
rozszerz. — rozszerzony
RP — Rzeczpospolita Polska
RSW — Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza
Ruch — Biuro Wydawniczo-Propagandowe
„Ruch”
rum. — rumuński
rys. — rysunki

S. — strona
SAP — Słownik artystów polskich i obcych
w Polsce działających. Wr.: Ossol. 1971.
SBDPRR — Słownik biograficzny działaczy polskie-
go ruchu robotniczego. T. 1-2. Wwa: KiW 1978,
1987.
SBTP — Słownik biograficzny teatru polskiego
1765-1965. Wwa: PWN 1973.

scen. — sceniczna
 scenogr. — scenografia
 SD — Stronnictwo Demokratyczne
 SDP — Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich
 SD PRL — Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskiej
 Rzeczypospolitej Ludowej
 ser. — seria
 serb. — serbski
 serb.-chorw. — serbsko-chorwacki
 SGPiS — Szkoła Główna Planowania i Statystyki
 SiT — Sport i Turystyka
 Skł. gł. — Skład główny
 Sławist. — Sławistyczny
 słowac. — słowacki
 słoweń. — słoweński
 SPATiF — Stowarzyszenie Polskich Artystów Teatru
 i Filmu
 spec. — specjalny
 SPKP — Słownik pracowników książki polskiej.
 Wwa, Łódź: PWN 1972.
 społ. — społeczny
 Spółdz. — Spółdzielnia
 SPP — Stowarzyszenie Pisarzy Polskich
 spraw. — sprawozdanie
 sprost. — sprostowanie
 SRR — Socjalistyczna Republika Radziecka
 Stow. — Stowarzyszenie
 streszcz. — streszczenie
 SWPP 1, 2 — Słownik współczesnych pisarzy pol-
 skich. T. 1-4. Wwa: PWN 1963-1966. Seria 2.
 T. 1-3. Wwa: PWN 1977-1980.
 Szczec. — Szczecin, Szczeciński
 szp. — szpalta
 SZSP — Socjalistyczny Związek Studentów
 Polskich
 szwedz. — szwedzki

Śląsk — Wydawnictwo „Śląsk”
 ŚlSB — Śląski słownik biograficzny. T. 1-3. Kat.:
 Śląski Inst. Nauk. 1977-1981.
 świat. — światowy

t. — tom
 T. — Teatr (w nazwach teatrów, także w językach
 obcych)
 teatr. — teatralny
 tłum. — tłumaczył
 Tor. — Toruń
 Tow. — Towarzystwo
 TPD — Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
 TPPR — Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
 TRZZ — Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich
 turec. — turecki
 tv — telewizja, telewizyjny
 TV — Telewizja Polska
 TWP — Towarzystwo Wiedzy Powszechnej
 typograf. — typograficzny

UAM — Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
 w Poznaniu
 UG — Uniwersytet Gdański
 UJ — Uniwersytet Jagielloński
 UJK — Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie
 ukr. — ukraiński
 UMCS — Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
 UMK — Uniwersytet Mikołaja Kopernika
 Uniw. — Uniwersytet
 UPozn. — Uniwersytet Poznański (później Univer-
 sytet im. Adama Mickiewicza)
 ur. — urodzony
 USA — United States of America
 USB — Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie
 UŚl. — Uniwersytet Śląski
 UW — Uniwersytet Warszawski
 UWrocław. — Uniwersytet Wrocławski
 uzbec. — uzbecki
 uzup. — uzupełnienie, uzupełniony

Veritas — Katolicki Ośrodek Wydawniczy
 „Veritas”
 vol. — volumen

W. — wiek
 WAG — Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne RSW
 „Prasa”
 WAIiF — Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe
 warsz. — warszawski
 węgier. — węgierski
 Wiedza Powsz. — Państwowe Wydawnictwo
 Popularnonaukowe „Wiedza Powszechna”
 wielkop. — wielkopolski
 wietn. — wietnamski
 Wil. — Wilno, Wileński
 wkł. — wkładka
 WL — Wydawnictwo Literackie
 WŁubel. — Wydawnictwo Lubelskie
 WŁ — Wydawnictwo Łódzkie
 właśc. — właściwie
 włos. — włoski
 WM — Wydawnictwo Morskie
 WNOPiM* — Warszawska Niezależna Oficyna
 Poetów i Malarzy*
 WNT — Wydawnictwa Naukowo-Techniczne
 woj. — województwo, wojewódzki
 wojsk. — wojskowy
 WP — Wydawnictwo Poznańskie
 Wr. — Wrocław
 WRN — Wojewódzka Rada Narodowa
 WRZZ — Wojewódzka Rada Związków Zawodo-
 wych
 WSB — Wielkopolski słownik biograficzny. Wwa,
 Pozn.: PWN 1981.
 WSiP — Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
 WSP — Wyższa Szkoła Pedagogiczna
 współaut. — współautor

SKRÓTY INNE

---

współcz. — współczesny
współwyd. — współwydane
Wwa — Warszawa
wyd. — wydanie, wydał, wydawca
wydawn. — wydawnictwo, wydawniczy
Wydawn. RTV — Wydawnictwa Radia i Telewizji
Wydz. — Wydział
wygł. — wygłoszony
wyst. — wystawienie

YMCA — Young Men's Christian Association

Z. — zeszyt
Zach. — Zachodni
ZAiKS — Stowarzyszenie Autorów „Zaiks”
ZAKR — Związek Polskich Autorów i Kompozytorów
Utworów Rozrywkowych „ZAKR”
ZASP — Związek Artystów Scen Polskich
zbior. — zbiorowy
ZBoWiD — Związek Bojowników o Wolność
i Demokrację
ZG — Zarząd Główny

ZHP — Związek Harcerstwa Polskiego
ZLP — Związek Literatów Polskich
zmien. — zmieniony
ZMP — Związek Młodzieży Polskiej
ZMS — Związek Młodzieży Socjalistycznej
ZMW — Związek Młodzieży Wiejskiej
Znak — Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak”
zniszc. — zniszczony
ZNP — Związek Nauczycielstwa Polskiego
zob. — zobacz
Zrzesz. — Zrzeszenie
ZSL — Zjednoczone Stronnictwo Ludowe
ZSMP — Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej
ZSMW — Związek Socjalistycznej Młodzieży Wiejskiej
ZSP — Zrzeszenie Studentów Polskich
ZSRR — Związek Socjalistycznych Republik
Radzieckich
ZWM — Związek Walki Młodych
ZZLP — Związek Zawodowy Literatów Polskich

Żyd. — żydowski

OPRACOWANIA OGÓLNE HISTORII LITERATURY WSPÓŁCZESNEJ

(nie podawane w poszczególnych hasłach osobowych – wybór)

1. K. Czachowski: *Obraz współczesnej literatury polskiej 1884-1933*. T. 3. Ekspresjonizm i neorealizm. Wwa: PWKS 1936, VII, 782 s. Reprint Wwa: WAiF 1986.
2. I. Fik: *Dwadzieścia lat literatury polskiej (1918-1938)*. Cz. 2 Rodowodu społecznego literatury polskiej. Kr.: Spółdz. Wydawn. „Czytelnik” 1939, 172 s. Wyd. nast. z posł. H. Markiewicza. Kr.: Placówka 1949.
3. *Literatura polska na obczyźnie 1940-1960*. Praca zbiorowa wyd. staraniem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Pod. red. T. Terleckiego. T. 1-2. Londyn: B. Świdorski 1964, 606 + 797 s.
4. J. Krzyżanowski: *Dzieje literatury polskiej. Od początków do czasów najnowszych*. Bibliogr., indeks: Z. Świdwińska-Krzyżanowska. Wwa: PWN 1969, 680 s. Wyd. 2 tamże 1972.
5. Cz. Miłosz: *The history of Polish literature*. New York: Macmillan 1969, 570 s. Wyd. 2 Berkeley, Los Angeles: University of California Press 1983. Przekł. pol.: *Historia literatury polskiej do roku 1939*. Przeł. M. Tarnowska. Kr.: Znak 1939, 526 s.
6. J. Kleiner, W. Maciąg: *Zarys dziejów literatury polskiej*. Cz. 1-2 (od początków do 1918 r.) napisał J. Kleiner. Cz. 3 (1918-1966) napisał W. Maciąg. Wr.: Ossol. 1972, 590 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1974.
7. *Literatura polska. 1918-1975*. Red. nauk.: A. Brodzka, H. Zaworska (t. 1, 3), S. Żółkiewski. Wwa: Wiedza Powsz. Z prac IBL PAN.
  - T. 1. 1918-1932. 1975, 791 s. Wyd. 2 tamże 1991.
  - T. 2. 1933-1944. 1993, 1091 s.
  - T. 3. J. Stradecki: *Dokumentacja bibliograficzna 1918-1944* [dot. tomów 1-2]. 1975, 192 s. Wyd. 2 tamże 1991.
8. M. Danilewicz Zielińska: *Szkice o literaturze emigracyjnej*. Paryż: Inst. Lit. 1978, 414 s. Wyd. nast. Wr.: Ossol. 1992, 460 s.
9. J. Kwiatkowski: *Literatura Dwudziestolecia*. Noty biogr. i bibliogr. oprac. J. Wojnowski. [Posł.: J. Ziomek] J. Z. Wwa: PWN 1990, 477 s.
10. P. Kuncewicz: *Agonia i nadzieja*. Wwa: Officina, od t. 2 BGW.
  - T. 1. *Literatura polska od 1918 [do 1939]*. 1991, 343 s.
  - T. 2. *Literatura polska od 1939 [do 1956]*. 1993, 465 s.
  - T. 3. *Poezja polska od 1956*. 1993, 592 s.
11. R. Matuszewski: *Literatura polska 1939-1991*. Wwa: WSiP 1992, 504 s.

SŁOWNIKI BIOBIBLIOGRAFICZNE PISARZY WSPÓŁCZESNYCH

(nie podawane w poszczególnych hasłach osobowych – wybór)

1. L. Bartelski: Polscy pisarze współcześni. Informator 1944-1974. Wyd. nowe, poszerz. Wwa: WAiF 1977, 428 s.

2. Mały słownik pisarzy polskich. Cz. 2 [okres dwudziestolecia międzywojennego]. Red. nauk.: W. Maciąg. Wwa: Wiedza Powsz. 1981, 435 s.

*

3. E. Rosner: Literaci regionu beskidzkiego. Słownik biobibliograficzny. Cz. 2. Kat., Bielsko-Biała, Częstochowa 1982, 30 s. *Kwart. Metod.* 1982 nr 1/2 wkt.

4. Pisarze województwa białostockiego. Białystok 1980, 23 + 20 s. Woj. Bibl. Publiczna w Białymstoku. Dział Inf.-Bibliogr.

5. M. Kowalewska: Pisarze ziemi bydgoskiej. Informator. Gdynia: WM 1968, 148 s. Z inicjatywy Bydgoskiego Oddziału ZLP.

6. Słownik pisarzy województwa bydgoskiego. Biobibliografia. Cz. I. Oprac.: M. Maxelon, G. Śliżień-Kowalewska. Bydg.: Woj. i Miej. Bibl. Publiczna 1993, 395 s.

7. M. Kowalewska: Gdańsk literacki. Informator o gdańskim środowisku literackim. Gdynia: WM 1964, 176 s.

8. M. Misiorny: Pisarze gdańscy. Informator. Gdańsk: WM 1969, 95 s.

9. E. Zych: Pisarze i publicyści ziemi jeleniogórskiej. 1945-1970. Materiały biobibliograficzne. Powst. 1980. Masz. 136 s. Masz. w Pracowni Dokumentacji Literatury Współczesnej IBL PAN w Wwie.

10. M. Fazan, W. Nawrocki: Katowickie środowisko literackie w latach 1945-1967. Kat. 1969, 304 s. Śląski Inst. Nauk. w Kat.

11. S. Wilczek: Środowisko literackie Katowic. Kat.: Oddz. ZLP 1978, 50 s.

12. Współcześni pisarze Kielecczyny. Informator. Red.: L. Holtzer, D. Tomczyk, M. Ko-

śmińska. Radom 1973, 79 s. Wyd. Oświaty, Wychowania i Kultury Prez. MRN; Miej. Bibl. Publiczna w Radomiu.

13. S. Nyczaj, S. Rogala: Pisarze Kielecczyny. Informator. Kielce: Ośrodek Kult.-Lit. 1981, 123 s.

14. Pisarze ziemi krakowskiej. Informator. Oprac.: E. Szary, T. Szczerbińska, J. Wojciechowski, B. Zalewska. Kr.: WL 1976, 254 s.

15. Pisarze pod Wawelem. Członkowie Krakowskiego Oddziału Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Informator biobibliograficzny. Autorstwo haseł i red.: Zespół Miej. Bibl. Publicznej w Kr. Kr.: Universitas 1992, 222 s. SPP Oddz. w Kr.

16. W. Kania: Pisarze z Krupniczej. Informator bibliograficzny. Kr.: ZLP Oddz. w Kr. 1993, 199 s.

17. Z. Mrozek: Mały słownik pisarzy Kujaw i Pomorza. 1920-1991. Bydg.: Bibl. Metafory 1992, 151 s.

18. M. Bechcycz-Rudnicka: Słowniczek biobibliograficzny pisarzy należących do Lubelskiego Oddziału Związku Literatów Polskich w r. 1964. *Kamena* 1964 nr 17/18, 19; odb. Lubl. 1964.

19. J. Smolarz: Pisarze lubelscy. Słownik biobibliograficzny pisarzy należących do Lubelskiego Oddziału Związku Literatów Polskich. Lubl.: Woj. Bibl. Publiczna 1980, 70 s. Woj. Bibl. Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lubl.

20. A.K. Waškiewicz: Lubuskie środowisko literackie. Informator. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 197, 106 s.

21. A. Siatecki: Pisarze lubuscy. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 1981, 101 s.

22. T. Błażejowski: Łódzkie środowisko literackie. Łódź: KAW na zlecenie Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu m. Łodzi 1982, 131 s.

23. T. Błażejowski: Współczesna Łódź literacka. Słownik autorów. Łódź: KAW 1989, 135 s. Bibl. Łódź.

24. Współcześni pisarze województwa olsztyńskiego. Red. nauk.: E. Martuszewski. Bibliogr.: S. Siemiaszko, T. Wajsbrot. Olsztyn: Pojezierze 1972, 186 s. Ośrodek Badań Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.

25. Olsztyńskie biografie literackie 1945-1988. Praca zbiorowa pod red. J. Chłosty. Olsztyn 1991, 155 s. Tow. Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.

26. L. Połpiechowa: Pisarze Opolszczyzny. Opole: Inst. Śląski; Wyd. Kultury Urzędu Woj. 1975, 12 s.

27. H. Jamry: Środowisko literackie Opolszczyzny. Informator biobibliograficzny 1945-1980. Cz. 1-2. Opole 1986, 145 + 151-229 s.

H. Jamry: Suplement 1981-1985. Opole 1988, 132 s. Woj. Bibl. Publiczna im. E. Smółki w Opolu. Dział Inf.-Bibliogr.

28. J. Bożykowski: Pisarze Pomorza Gdańskiego. Informator biograficzno-bibliograficzny. Gdańsk 1975, 116 s. Woj. Bibl. Publiczna Stow. Bibliotekarzy Pol., Zarząd Okręgu.

29. J. Chilla, T. Radziszewska, A. Woźniak: Drobek twórczy pisarzy Wybrzeża Gdańskiego 1945-1980. Gdańsk: Woj. Bibl. Publiczna w Gdańsku 1981, 238 s.

30. F. Fornalczyk, T. Matejko: Pisarze Pomorza Środkowego. Wyd. 2 uzup. Koszalin: Koszalińskie Tow. Społ.-Kult. 1988, 233 s.

31. Pisarze Pomorza Zachodniego. Informator. Noty biobibliograficzne: M. Kowalewska. Gdynia: WM 1967, 237 s. Wyd. z inicjatywy Oddziału Szczec. ZLP i dotacji Szczec. Tow. Kultury.

32. Poznań literacki. Książki i ludzie. Praca zbiorowa pod red. J. Mańkowskiego. Oprac.:

F. Fornalczyk, Sz. Gąssowski, J. Mańkowski, J. Ratajczak. Pozn.: Pałac Kultury 1964, 152 s.

33. S. Sterna-Wachowiak: Informator o poznańskim środowisku pisarzy zrzeszonych w Stowarzyszeniu Pisarzy Polskich. Pozn.: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Pozn. 1990, 119 s.

34. Z. Fałtynowicz: Środowisko literackie 1975-1990 w województwie suwalskim. Bibliografia. Suwałki: Suwalskie Tow. Kultury 1991, 79 s.

35. H. Lizińczyk: Szczecin literacki. Ludzie i książki w latach 1946-1974. Szczecin 1975, 144 s. Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. S. Staszica.

36. Pisarze Dolnego Śląska. Informator. Wyd. 5 poszerz. i uzup. przez M. Kunc. Przygot. do druku M. Łukasiewicz. Wr. 1977, 36 s. ZLP Oddz. we Wr.; Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. T. Mikulskiego we Wr.

37. Pisarze regionu Świętokrzyskiego. Pod red. J. Paławskiego. T. 1-3. Kielce 1983, 1986, 1990, 326 + 195 + 214 s. Kieleckie Tow. Nauk.; WSP im. J. Kochanowskiego w Kielcach.

38. N. Chadzinikolau, J. Mańkowski: Pisarze Wielkopolski. Informator. Pozn.: WP 1971, 221 s.

39. J. Banaszak, U. Bzdawka: Autorzy wielkopolscy. Informator. Pozn.: Woj. Bibl. Publiczna 1991, 114 s.

*

40. B. Klimaszewski, E.R. Nowakowska, W. Wyskiel: Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980. Praca zbiorowa pod red. B. Klimaszewskiego. Wwa: Interpress 1992, 498 s. Inst. Badań Polonijnych UJ.

SPIS TREŚCI

- Hasła osobowe ... 5
- Gabrysiewicz-Krzysztofikowa Teresa/A.H. ... 5
- Gacki Stefan Kordian/B.D. ... 5
- Gajcy Tadeusz/A.Sz. ... 6
- Galis Adam/J.Z. ... 8
- Gała Henryk/J.Z. ... 10
- Gałąj Julian/E.G. ... 11
- Gałczyńska Natalia/E.G. ... 12
- Gałczyński Konstanty Ildefons/B.D. ... 14
- Gałuszka Jerzy/A.H. ... 21
- Gałuszek Józef Aleksander/B.T. ... 22
- Gamska-Łempicka Jadwiga Maria/A.H. ... 23
- Garbaczowska Janina/J.Z. ... 24
- Garliński Józef/B.D. ... 25
- Gawlik Jan Paweł/J.P. ... 28
- Gaworski Henryk/J.P. ... 29
- Gąsiorowski Krzysztof/J.Z. ... 30
- Gembarzewski Miłosz Bronisław/B.T. ... 31
- Gerhard Jan/J.P. ... 32
- Gerłowski Andrzej/A.H. ... 33
- Gerson-Dąbrowska Maria/B.T. ... 35
- Gębik Władysław/J.Z. ... 37
- Giegier Tadeusz/J.P. ... 39
- Giedroyc Jerzy/J.Cz. ... 41
- Giełżyński Wojciech/B.D. ... 42
- Giergielewicz Mieczysław/J.P. ... 44
- Ginczanka Zuzanna/B.T. ... 46
- Ginsbert Julian/E.G. ... 47
- Ginter Maria/E.G. ... 49
- Gisges Jan Maria/E.G. ... 50
- Gizella Jerzy/B.D. ... 52
- Giżycki Jerzy/B.T. ... 52
- Giżycki Kamil/E.G. ... 54
- Glinka Ksawery/B.D. ... 55
- Gluziński Tomasz/B.D. ... 56
- Gładysz Bronisław Hieronim/B.T. ... 57
- Głowacki Janusz/J.Z. ... 58
- Głowiński Michał/J.P. ... 61
- Goczoł Jan/B.D. ... 64
- Godlewski Stefan Józef/B.T. ... 65
- Goetel Ferdynand/E.G. ... 66
- Gojawiczyńska Pola/A.Sz. ... 69
- Gola Stanisław/B.D. ... 71
- Goliński Leszek/J.Z. ... 72
- Goliński Zbigniew/A.Sz. ... 73
- Gołąbek Józef/B.T. ... 75
- Gołba Kazimierz/J.Z. ... 78
- Gołębiowski Eugeniusz/J.P. ... 79
- Gołębiowski Stefan/J.Z. ... 80
- Gołubiew Antoni/J.Cz. ... 82
- Gombrowicz Witold/A.Sz. ... 84
- Gomolicki Leon/E.G. ... 93
- Gomulicki Juliusz Wiktor/E.G. ... 96
- Gorczycka Joanna/B.D. ... 103
- Gordon Marek/B.T. ... 104
- Gordziej Helena/A.H. ... 105
- Gorzelski Roman/A.H. ... 106
- Gostkowski Stanisław/A.H. ... 107
- Goszczurny Stanisław/J.Z. ... 108
- Got Jerzy/J.Z. ... 110
- Gozdawa Zdzisław/J.Z. ... 111
- Goździkiewicz Teodor/J.Z. ... 113
- Góra Edward/J.Z. ... 115
- Górec-Rosiński Jan/J.Z. ... 116
- Górnicki Gerard/J.Z. ... 118
- Górnicki Wiesław/A.H. ... 119
- Górny Andrzej/A.H. ... 122
- Górska Halina/J.Cz. ... 123
- Górska Pia/B.D. ... 124
- Górski Konrad/B.D. ... 125
- Górski Ryszard/J.P. ... 131
- Górzański Jerzy/A.H. ... 132
- Grabiński Stefan/B.T. ... 134
- Grabowska Marcelina (Rozalia)/J.Z. ... 136
- Grabowski Jan Antoni/J.Z. ... 137
- Grabowski Tadeusz/B.D. ... 139
- Grabowski Zbigniew/A.Sz. ... 141
- Grabski Władysław Jan/J.Cz. ... 144
- Greń Zygmunt/J.P. ... 146
- Grochowiak Stanisław/J.P. ... 147
- Grodzicki August/J.Z. ... 151
- Grodzieńska Stefania/J.Z. ... 152
- Grodzieńska Wanda/A.H. ... 154
- Gronowicz Antoni/B.D. ... 156
- Groński Ryszard Marek/A.H. ... 158
- Grubiński Waclaw/E.G. ... 161

- Gruda Eugeniusz/*B.T.* ... 163
 Grupiński Jerzy/*B.D.* ... 164
 Gruszczyński Krzysztof/*J.Z.* ... 165
 Gruszecka Aniela/*J.Z.* ... 166
 Grydzewski Mieczysław/*B.D.* ... 167
 Grynberg Henryk/*B.D.* ... 169
 Grzegorzczak Piotr/*A.Sz.* ... 171
 Grzeniewski Ludwik Bohdan/*J.Z.* ... 173
 Grzesiuk Stanisław/*E.G.* ... 174
 Grzeszczuk Stanisław/*J.P.* ... 175
 Grzeźczak Marian/*J.Z.* ... 178
 Grzędzińska Maria/*J.P.* ... 180
 Grzędziński Januariusz Konstancy/*J.P.* ... 182
 Grzybowska Krystyna/*J.Z.* ... 183
 Grzymała-Siedlecki Adam/*E.G.* ... 184
 Guillej-Chmielowska Halszka/*B.D.* ... 188
 Günther Władysław/*B.D.* ... 189
 Guzy Piotr/*B.D.* ... 190
 Gwiżdż Feliks/*J.P.* ... 191
 Hahn Wiktor/*J.Cz.* ... 193
 Hajduk Ryszard/*J.P.* ... 197
 Hamera Bogdan/*J.Z.* ... 199
 Handke Ryszard/*A.H.* ... 200
 Harasimiuk Stanisław/*B.T.* ... 201
 Harasymowicz Jerzy/*J.P.* ... 202
 Hartenberg Henryk/*B.D.* ... 205
 Hartleb Mieczysław Emil/*B.T.* ... 205
 Hartwig Julia/*J.P.* ... 206
 Haupt Zygmunt/*B.D.* ... 208
 Hausbrandt Andrzej/*A.H.* ... 209
 Hebanowski Stanisław/*J.P.* ... 211
 Heintsch Paweł/*B.D.* ... 213
 Hellsztyński Stanisław/*B.D.* ... 214
 Hemar Marian/*E.G.* ... 220
 Hen Józef/*J.Z.* ... 224
 Hennelowa Józefa/*B.D.* ... 228
 Herbert Edwin/*A.Sz.* ... 229
 Herbert Zbigniew/*A.H.* ... 230
 Herbst Lothar/*B.D.* ... 235
 Herdegen Leszek/*J.Cz.* ... 236
 Herling-Grudziński Gustaw/*E.G.* ... 238
 Hernas Czesław/*J.P.* ... 242
 Hertz Janina/*E.G.* ... 244
 Hertz Paweł/*J.Cz.* ... 244
 Heyduk Bronisław/*J.P.* ... 250
 Hierowski Zdzisław/*E.G.* ... 251
 Hillar Małgorzata/*J.P.* ... 254
 Himilbach Jan/*J.Z.* ... 255
 Hiż Tadeusz Leon/*E.G.* ... 256
 Hłasko Marek/*J.Cz.* ... 256
 Hoffman Kazimierz/*J.P.* ... 261
 Hohensee Jacek Maria/*J.Z.* ... 261
 Hollanek Adam/*B.T.* ... 262
 Hollender Tadeusz/*J.Cz.* ... 264
 Holda Edward/*B.D.* ... 265
 Hołuj Tadeusz/*A.Sz.* ... 266
 470 Hołyńska Małgorzata/*B.D.* ... 270
 Hopensztand Jakub Dawid/*E.G.* ... 271
 Horak Stanisław/*J.P.* ... 272
 Hordyński Jerzy/*E.G.* ... 273
 Hordysz Waclaw/*E.G.* ... 274
 Horzyca Wilam/*B.D.* ... 275
 Hubert Henryk/*E.G.* ... 277
 Hübner Zygmunt/*B.T.* ... 278
 Huelle Paweł/*B.T.* ... 280
 Hulewicz Jerzy/*E.G.* ... 281
 Hulewicz Witold/*E.G.* ... 282
 Hulka-Laskowski Paweł/*B.D.* ... 284
 Huszcza Jan/*B.D.* ... 287
 Hutnikiewicz Artur/*J.P.* ... 290
 Ignaciuk Jerzy/*A.H.* ... 292
 Ilnatowicz Janusz Artur/*J.Z.* ... 293
 Iłakowiczówna Kazimiera/*B.D.* ... 294
 Ingarden Roman Witold/*J.Cz.* ... 299
 Inglot Mieczysław/*J.Z.* ... 302
 Iredeński Ireneusz/*J.P.* ... 305
 Irzykowski Karol/*B.W.* ... 309
 Iwanicki Eugeniusz/*J.Z.* ... 312
 Iwaniuk Waclaw/*B.D.* ... 313
 Iwańska Alicja/*B.D.* ... 316
 Iwaszkiewicz Jarosław/*B.D.* ... 317
 Jabłoński Zygmunt/*B.D.* ... 334
 Jachimowicz Marian/*J.P.* ... 335
 Jachimowski Henryk/*J.Z.* ... 336
 Jackiewicz Aleksander/*E.G.* ... 338
 Jackiewiczowa Elżbieta/*J.P.* ... 340
 Jagiełło Michał/*J.Z.* ... 341
 Jakubowski Jan Zygmunt/*J.Z.* ... 342
 Janaszek-Ivaníčková Halina/*J.Z.* ... 346
 Janczarski Czesław/*J.Z.* ... 349
 Janczarski Jacek/*J.Z.* ... 352
 Janicki Jerzy/*J.P.* ... 353
 Janik Michał/*A.Sz.* ... 357
 Janin Józef/*B.D.* ... 359
 Janion Maria/*A.Sz.* ... 360
 Janko Anna/*B.D.* ... 365
 Jankowski Edmund Jerzy/*J.P.* ... 365
 Jankowski Stanisław Maria/*J.Z.* ... 367
 Jankowski Zbigniew/*J.P.* ... 368
 Janowski Jarosław/*B.T.* ... 370
 Janta-Pończyński Aleksander/*E.G.* ... 371
 Januszewska Hanna/*J.Z.* ... 375
 Jarecki Andrzej/*J.P.* ... 379
 Jaremko-Pytowska Zofia/*A.H.* ... 381
 Jarmołowski Jerzy/*J.Z.* ... 383
 Jarochońska Maria/*A.Sz.* ... 384
 Jarowiecki Jerzy/*A.Sz.* ... 385
 Jarzębski Jerzy/*E.G.* ... 388
 Jasiczek Henryk/*B.T.* ... 390
 Jasienica Paweł/*B.D.* ... 392
 Jasińczyk Janusz/*B.D.* ... 394
 Jasiński Bruno/*A.Sz.* ... 395
 Jasińska Aniela/*A.H.* ... 400
 Jasińska-Wojtkowska Maria/*A.Sz.* ... 401

Jasiński Zbigniew/**B.D.** ... 402
 Jastrun Mieczysław/**B.D.** ... 403
 Jastrun Tomasz/**B.D.** ... 409
 Jastrzębiec-Kozłowski Czesław/**B.D.** ... 411
 Jastrzębski Jerzy/**E.G.** ... 413
 Jastrzębski Zdzisław/**A.Sz.** ... 414
 Jaworzakowa Mira/**A.H.** ... 416
 Jaworski Kazimierz Andrzej/**E.G.** ... 417
 Jaworski Stanisław/**B.D.** ... 419
 Jaworski Witold Wit/**B.D.** ... 421
 Jaźwiec Jan/**A.H.** ... 422
 Jażdżyński Wiesław Stefan/**J.P.** ... 423
 Jeleński Konstanty Aleksander/**J.Cz.** ... 424
 Jeleński Szczepan/**B.T.** ... 427
 Jenne Beniamin Józef/**B.T.** ... 429
 * Jerzyna Zbigniew/**J.P.** ... 430
 Jesionowski Jerzy/**J.P.** ... 431
 Jeżewska Kazimiera/**B.T.** ... 433
 Jeżewska Zofia/**J.Z.** ... 436

Jędrkiewicz Edwin/**J.Z.** ... 437
 Jędrzejewicz Jerzy/**J.P.** ... 439
 Joachimiak Zbigniew/**B.T.** ... 441
 Jodełka-Burzecki Tomasz/**B.D.** ... 442
 Jodłowski Marek/**E.G.** ... 445
 Józefacka Maria/**A.H.** ... 446
 Jurandot Jerzy/**J.Z.** ... 447
 Jurgielewiczowa Irena/**B.D.** ... 449
 Jurkowski Stefan/**E.G.** ... 452
 Justynowicz Bogdan/**A.H.** ... 452

Skróty w tytułach czasopism ... 455

Skróty inne ... 460

Opracowania ogólne historii
 literatury współczesnej (wybór) ... 465

Słowniki biobibliograficzne pisarzy
 współczesnych (wybór) ... 466

Zespół autorski:

Jadwiga Czachowska – **J.Cz.**, Beata Dorosz – **B.D.**, Ewa Głębička – **E.G.**,
 Anna Hejman – **A.H.**, Julia Pitera – **J.P.**, Alicja Szałagan – **A.Sz.**,
 Barbara Tyszkiewicz – **B.T.**, Barbara Winklowska – **B.W.**, Joanna Zawadzka – **J.Z.**

Przygotowanie do druku
Redakcja Encyklopedii i Słowników WSiP

Opracowanie typograficzne i techniczne
Janusz Malinowski

Projekt graficzny obwoluty, okładki i karty tytułowej
Zygmunt Ziemka

Skład i łamanie Key Text sp. z o.o. Warszawa,
ul. Prosta 2/14
Druk i oprawa: Olsztyńskie Zakłady Graficzne
im. Seweryna Pieniężnego, Olsztyn
Zamówienie 1121/94

Nakładem Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych ukazały się:

Encyklopedia szkolna. Matematyka

praca zbiorowa

Encyklopedia szkolna. Historia

praca zbiorowa

W przygotowaniu:

Encyklopedia szkolna. Literatura i nauka o języku

praca zbiorowa

Zawiera około 2000 haseł, w których przedstawiono:

- dzieje literatury polskiej od średniowiecza po współczesność
- literatury narodowe europejskiego kręgu kulturowego, a także literaturę amerykańską, kanadyjską oraz iberoamerykańską
- sylwetki i twórczość wybitnych pisarzy
- kierunki, prądy, grupy i czasopisma literackie
- podstawowe zagadnienia z nauki o literaturze
- najważniejsze zagadnienia z nauki o języku polskim.

*

J. Laplanche, J.B. Pontalis

Słownik psychoanalizy

Przekład wielokrotnie wznawianego we Francji i tłumaczonego na wiele języków opracowania encyklopedycznego poświęconego psychoanalizie. Zawiera ułożonych w porządku alfabetycznym 350 haseł, z których każde jest rzetelnym wykładem wiedzy na dany temat; informacje w hasła ułożone są według porządku:

- pojęcie będące tematem hasła
- odpowiedniki w kilku językach europejskich
- podstawowa definicja
- geneza pojęcia w twórczości S. Freuda i rozwój we współczesnej literaturze psychoanalitycznej
- wyjaśnienie terminu w kategoriach klinicznych
- kontrowersje wokół pojęcia
- starannie dobrana bibliografia.

71150-29000
PRUS
29:00

<http://rcin.org.pl>

ISBN 83-02-05444-5 t. 1-7
ISBN 83-02-05636-7 t. 3